ئىزچى مەن

مەخپىي قوشۇن ھەرىكەتتە

(رومان ۋە مۇلاھىزە)

«**بەشىنچى ئىيۇن**» نەشرىياتى — ئۈرۈمچى

(كىتاب ئېچىلىش ئورنىدا):

ئويغان

ئاپتورى: ئابدۇخالىق ئۇيغۇر
1921-يىل، تۇرپان

ھەي، پېقىر ئۇيغۇر، ئويغان، ئۇيقۇڭ يېتەر،
سەندە مال يوق، ئەمدى كەتسە جان كېتەر.
بۇ ئۆلۈمدىن ئۆزەڭنى قۇتقازمىساڭ،
ئاھ، سېنىڭ ھالىڭ خەتەر، ھالىڭ خەتەر.

قوپ! دېدىم، بېشىڭ كۆتەر، ئۇيقۇڭنى ئاچ!
رەقىبىڭ بېشىنى كەس، قانىنى چاچ!
كۆز ئېچىپ ئەتراپقا ئوبدان باقمىساڭ،

ئۆلسەن ئارماندا، بىر كۈن يوق ئىلاج.

ھېلىمۇ جانسىزغا ئوخشايدۇ تېنىڭ،
شۇڭا يوقمۇ ئانچە ئۆلۈمدىن غېمىڭ؟
چاقىرسام قىمىرلىمايلا ياتسەن،
ئويغانماي ئۆلمەكچىمۇ سەن شۇ پېتىڭ؟

كۆزۈڭنى يوغان ئېچىپ ئەتراپقا باق،
ئۆز ئىستىقبالىڭ ھەققىدە ئويلان ئۇزاق.
كەتسە قولدىن بۇ غەنىمەت، پۇرسىتى،
كىلەچەك ئىشىڭ چاتاق، ئىشىڭ چاتاق.

ئېچىنار كۆڭلۈم ساڭا، ھەي ئۇيغۇرۇم،
سەبدىشىم، قېرىنداشىم، بىر تۇققۇنۇم.
كۆيۈنۈپ ھالىڭغا ئويغاتسام سېنى،
ئاڭلىمايسەن زادى، نېمە بولغىنىڭ؟!

كېلىدۇ بىر كۈن پۇشايمان قىلسەن،
تەكتىگە گەپىنىڭ شۇ چاغدا يېتسەن.
"خەپ" دېسەڭ شۇ چاغدا ئۈلگۈرمەي قالۇر،
شۇندا «ئۇيغۇر» سۆزىگە تەن بېرسەن.

***

ئومۇمي مۇندەرىجە

ئويغان 2

مەخپى قوشۇن هەركەتتە (رومان) 8

1. ’ئۇيغۇر ئايغا چقتى‘ 9
2. تۇرمده 13
3. يېڭى هەركەت پلانلاش 49
4. هەربي هالەتتكى شەهەرده 71
5. بر ختاي كوجاڭنڭ ’پاجئەسى‘ نى پلانلاش 79
6. قايتا تۇزۇلگەن پلان 93
7. كامېردكى سۆهبەتلەر 126
8. دېموكراتچى ختاينڭ ئەسلى غەريزى 147
9. ’يېڭى كېلن‘ 177
10. ’يېڭى ئاي قوشۇنى‘ دار 195
11. گۇلباهار 207
12. خاسيەت 228
13. ’يانچۇقچى‘ 245
14. ئەلۋدا 273
15. ئۆزگرش 291
16. يېڭى ئشلار 333
17. ئمن هەركەتتە 348
18. يوشۇرۇن ئارخپ 352
19. ئاخرقى سۆز ئۆرندا 355

مېنىڭ نېسۋەم قېنى؟ (روماندىن پارچىلار) 356
20. چوڭچىگىدىكى يوشۇرۇن پىلان 357
21. 7995-مىللىي قىسمىدا 364
22. ئابلىز مەخسۇم ئۆز ئالدىغا 372
23. مىللىي قوشۇنىمىزنىڭ پاجىئەلىرى 381
24. ئابدۇرېھىمغا سۆزلەش نۆۋىتى كەلگەندە 391

يا مۇستەقىللىق – يا ئۆلۈم! (سىياسىي مۇلاھىزە) 398

قىسقىچە مەزمۇنى 399
كىرىش سۆز 400

بىرىنچى بۆلۈم ۋەتىنىمىزنىڭ بۈگۈنكى ۋەزىيىتى 407
1.1 نوپۇس ئىشغالىيەتچىلىكى 407
1.2 قۇراللىق دۈشمىنىمىز 430
1.3 خىتاي تاجاۋۇزچى كۆچمەنلىرى 435
1.4 قورچاق مىللىي ئىشچى-خىزمەتچىلەر 445
1.5 كلاسسىك دۈشمەن قارىشىمىز 452
1.6 مىللىي مۇناپىق چۈشەنچىلىرىمىز 456
1.7 سابىق سوۋېت ئىتتىپاقى تەسىرى 465
1.8 يېڭى ئەقىدىلەر ھەققىدە 473
1.9 تېنچلىققا دائىر مەسىلىلەر 492
1.10 پاسسىپ قارشىلىق كۆرسىتىش 500
1.11 ۋەتەنپەرۋەرلىك ئۇقۇملىرى 513

1.12 ۋەتەنپەرۋەرلىك ھەرىكىتى توۈرىسىدا 517
1.13 ۋەتەنپەرۋەرلىك ئىرادىسى توۈرىسىدا 523
1.14 ۋەتەنپەرۋەر تەشكىلاتلىرىمىز 535
1.15 تاشقىي مۇناسىۋەت مەسىلىسى 540
1.16 تېنچلىق سۆھبەتلىرى توغرىسىدا 544
1.17 ئۈمىدسىزلىكلەر توغرىسىدا 546
1.18 تېررورلۇق ۋە تېررورچىلار توغرىسىدا 449
1.19 ۋەزىيەت قاچان پىشىپ يېتىلىدۇ؟ 552

ئىككىنچى بۆلۈم يا كۆرۈم — يا ئۆلۈم! 558
2.1 مىللىي مۇستەقىللىق ھەرىكەتلىرىمىز 558
2.2 دۈشمەننىڭ بۈگۈنكى ئاجىز نوقتىلىرى 567
2.3 ھەرىكەت پەيدا قىلغۇچى كۈچلىرىمىز 571
2.4 ئىدىيىۋىي ئېقىملار مەسىلىسى 579
2.5 بىرىنچى باسقۇچلۇق ھەرىكەت تەشۋىقاتى 583
2.6 مەخپىيەتلىك توغرىسىدا 588
2.7 يوشۇرۇن ھەرىكەت ئۇسۇللىرى 597
2.8 بىرىنچى باسقۇچلۇق ھەرىكەت ئانالىزى 604
2.9 مۇستەقىللىق كۈرەش مەنتىقىمىز 613
2.10 ئۈزۈنغا سوزۇلىدىغان يوشۇرۇن ھەرىكەت 617
2.11 تەشكىلىي پائالىيەتلىرىمىز 630
2.12 مۇھاجىر تەشكىلاتلارنىڭ ۋەزىپىلىرى 636
2.13 دۈشمەن جازالىشىغا قارشى ھەرىكەتلەر 640
2.14 مىللىي مۇناپىقلارغا قارشى جازالار 645
2.15 قوشنا ئەل خەلقلىرى بىلەن مۇناسىۋەت 649

2.16 ئەقدە پداكارلقى 660
2.17 مەخپي هەرىكەتلرىمزگە تۆهمەتلەر 664

مۇستەقللقمزدىن ئۈمد بارمۇ؟ (سياسي ساۋات) 668

كرىش سۆز 669
1. مۇستەقللق ئمكانيەتلرى 671
ۋەتىنمز مۇستەقل بولۇپ باققانمدى؟ 671
بغەملك كېسلمز 674
مۇستەملكە – قۇللۇق مجەزلرىمز 677
مۇستەملكچلەر 686
تېنچلق كېسلمز 689
ختاي تاجاۋۇزچلرىنىڭ بۈگۈنكى قياپتى 694
خاتا هەرىكەتلرىمز 697
"بلم هەممنى هەل قلدۇ" دېگۈچلەرگە 700
"پۇل هەممنى هەل قلدۇ" دېگۈچلەرگە 702
بۇرملانغان ئەقدلرىمز 703
بۈگۈنكى پۇرسەتلرىمز 704
بزنىڭ كۈچلرىمز 706
2. دۈشمەننىڭ ئاجز نوقتلرىدىن پايدلنش 712
مەخپى ۋەهمە پەيدا قلش 712
دۈشمەن كۆز قارشمز 714
هەرىكەت شەكلى 716
3. ختاي تاجاۋۇزچلرىغا ۋەهمە سېلش قۇراللرى 720
4. مەخپى هەرىكەت قانداق ئېلپ بېرىلدۇ؟ 725

5. پرامدا شەكىللىك يەر ئاستى قوشۇنى 730
تەشكىللىنىڭ ئەھمىيتى 731
زەنجىرسىمان مەخپىي قوشۇن تۈزۈلۈشى 735

تەشۋىقات ئۈلگىلىرى 739
قوشۇمچە 763
ئىز 779

ئىزچىمەن

مەخپىي قوشۇن ھەرىكەتتە

(رومان)

بىرىنچى باب

‹ئۇيغۇر ئايغا چىقتى›

"تۇگە كۆردۇڭمۇ؟ — ياق، كۆرمىدىم."

— دوقمۇشتىكىلەرنىڭ پاراڭلىرىدىن

... ...

ئۇ، پايانسىز كەتكەن تەكتىماكان چۆلىنىڭ گويا ئىنسان ئايىغى تەگمىگەندەك يىلان باغرى سوزۇلۇپ ياتقان قۇم بارخانلىرىنىڭ تەبىئىي مەنزىرىسىگە ئالەم كېمىسىنىڭ دېرىزىسىدىن قارىغىنىچە خىيال دېڭىزى ئىچىگە غەرق بولۇپ كەتكەن ئىدى.

ئۇ خىيال دۇنياسىدىن چۆچۈپ ئويغانغاندەك بولدى-دە، راكېتا ئىچىدە سەل تەۋرىنىپ قويۇپ شاردەك ئەينەك قالپىقى ئىچىدىن ئۇدۇلىدىكى قاتار-قاتار تىزىلىپ ئىمىر-چىمىر يېنىپ ئۆزگىرىپ تۇرغان ھەرخىل رەڭلەردىكى كۇنۇپكا-سىگنال چىراغلىرىنى بىر قۇر كۆزىتىپ چىقتى. ھەرخىل ھەر ياڭزا خرۇستال ئېكرانلاردىكى تىنماي ئۆزگىرىپ تۇرغان كوئوردېنات-رەقەملەر راكېتىنىڭ ئۇچۇشقا تەييار بولۇپ قالغانلىقىدىن بېشارەت بەرمەكتە ئىدى.

ئۇ، ئىنتايىن ھاياجان ئىچىدە ئاخىرقى ئۇچۇش مىنۇتلىرىنى تەقەززالىق بىلەن كۈتمەكتە ئىدى. ئۇ يېنىدىكىلەردىن سەل تەمكىن كۆرۈنۈشكە تىرىشقاندەك قىلسىمۇ، ئۇنىڭ قورۇق باسقان چىرايى ھاياجان، خۇشاللىق، مەغرۇرلىنىش، ئەنسىرەشتەك قارىمۇ قارشى ھېسسىيات ئالامەتلىرى بىلەن تولغان ئىدى. ئۇ، ئانا ۋەتىنى ئۇيغۇر دۆلىتىنىڭ تۇنجى ئالەم كېمىسى ئىچىدە كائىنات بوشلۇقىغا قاراپ ئۇچۇشىنىڭ ئەڭ ئاخىرقى پەيتلىرىنى خۇشاللىنىش ۋە تەمتىرەشتەك بىر بىرىگە زىت روھى قىياپەت ئىچىدە كۈتمەكتە ئىدى.

”مانا قارا، بىزگىمۇ سۈنئىي ھەمراھىمىز، ھەتتا ئالەم كېمىمىز بولىدىغان كۈنلەر نېسىپ بولىدىكەن-ھە!“ دەپ پىچىرلىغاچ مىيىقىدا كۈلۈپ قويدى.

ئۇنىڭ يۈرەك سوقۇشلىرى بارغانسېرى تېزلىشىپ جىددىيلەشكەنلىكى چىرايىدىن مانا مەن دەپلا بىلىنىپ تۇراتتى. ئۇنىڭ يۈزكۆزلىرى بىر قىزىرىپ بىر تاتىرىپ ئۇنى غەمگە قويماقتا ئىدى. ”قېرىغانلىقىمنىڭ ئالامىتىمۇ قانداق بۇلار؟ — دەپ ئويلىدى سەل ئەنسىرىگەندەك بولۇپ. تەتقىقات گۇرۇپپىسىدىكىلەر ئۇنىڭ بۇ ئالەم ساياھىتى

ئۇچۇن قوشقان ئالاھىدە تۆھپىسىنى مۇكاپاتلاش يۈزىسىدىن ئالەم كېمىسىنىڭ تۈنجى ئۇچۇشىغا ئۇنى مەسئۇل قىلىپ بېكىتكەن ئىدى. — بۇ ئىشنىڭ ھۆددىسىدىن چىقالارمەنمۇ؟ — ئۇ، ئەنسىرىگەن ھالدا جايىدا قىمىرلاپ قويىدى. — ئاھ خۇدايىم، ماڭا مەدەت بەرگەيسەن!“ دەپ ئۆزىنى ئۆزى رىغبەتلەندۈرۈشكە تىرىشتى.

«ئۇچۇش تەييارلىقى تامام! ... ئون، ... توققۇز، ...» — قۇلاق تىڭشىغۇچىسىدىن كەينىگە ساناشنىڭ باشلانغانلىقى ئاڭلانماقتا ئىدى.

ئۇنىڭ يۈرىكى تېخىمۇ قاتتىق دۈپۈلدەپ سوقۇشقا باشلىدى. ”خۇدايىم، كۈچ-قۇۋۋەت ئاتا قىلغايسەن-ئامىن!“ دەپ دۇئامۇ قىلىپ ئۈلگۈردى. ئۇنىڭ قەلبى چەكسىز خۇشاللىققا چۆمۈپ ئۆزىنى ئاجايىپ گۈزەل بىر ئالەمگە كىرىپ كېلىۋاتقان دۇنيادىكى بىردىن-بىر بەختلىك ئىنساندەك ھېس قىلىشقا باشلىدى.

«... تۆت، ... ئۈچ، ...»

ئەمدى ئۇ، خۇشاللىقىدىن ھاياجانلىنىپ ئۆپكىسى ئاغزىغا تىقىلىپ قېلىۋاتقاندەك بولۇپ كېتىۋاتاتتى.

«... ئىككى، ... بىر، ...»

بىردىنلا كۆز ئالدى يورۇپ ئىللىق، كىشىگە راھەت بېغىشلايدىغان بىر مۇھىتقا كىرىپ قالغاندەك، چەكسىز خۇشاللىقتىن يۈرەك سوقۇشلىرىمۇ توختاپ قېلىۋاتقاندەك بىلىنمەكتە ئىدى. ئۇنىڭغا گويا ۋاقىت توختاپ قالغاندەك، ئەنە شۇ بەختلىك ھالىتىدە مەڭگۈ قالىدىغاندەك ھېسسىياتلارغا چۆممەكتە ئىدى:

”نېمە دېگەن بەختلىك مىنۇتلار بۇ! — پىچىرلاپ قويىدى ئۇ ئۆزىچە، — جەننەتكە كىرىپ قالغاندەكلا بەختلىك ھېس قىلىمەنغۇ ئۆزۈمنى، ياكى راستتىنلا جەننەتكە كىرىۋاتامدىم قانداق؟ — چەكسىز بەختلىك ھېسسىياتلار ئىچىدە كەلىمە شاھادەت يېڭىلىۋېلىشقا ئالدىرىدى، — لا ئىلاھە ئىللاللاھۇ، مۇھەممىدىن روسۇلۇللاھ!“

ئۇ، ”گۈلدۈۈۈر!“ قىلغان ئاۋاز بىلەن تەڭ قاتتىق بىر سىلكىنىشنى ھېس قىلغاندەك قىلدى. ...

...

كارىۋاتتا ياتقان كېسەلنىڭ يېنىدا ئولتۇرغان بۇ يېزىلىق ئىككى بوۋاي، ئالدىدا ياتقان كېسەلنىڭ بوغۇق خىرقىراشلىرىدىن كېيىن چىقارغان ئاۋازىغا پۈتۈن دىققىتىنى بېرىپ قۇلاق سېلىشتى:

— ... لا ئىلاھە ئىللاللاھۇ، مۇھەممەدىن روسۇلۇللاھ!

— جىم، بۇ بىچارە كەلىمە شاھادەت كەلتۈرۈۋاتىدۇ! — دېدى بوۋايلاردىن بىرسى قۇلىقىنى كېسەلنىڭ ئاغزىغا يېقىنلاشتۇرۇپ. ئۇلار ئىككىسى دەرھال ئورنىدىن تۇرۇپ كېسەلنىڭ ئالدىدا ھۆرمەت بىلەن قول قوشتۇرۇپ تۇردى.

كارىۋاتتا ياتقان كېسەل، كۈچلۈك بىر سىلكىنىپ قويۇپ جىمىپ قالدى.

ئۆرە تۇرغان بۇ ئىككى بوۋاي كارىۋات ئالدىدا يەنە ئازراق كۈتۈپ تۇردى. ئاندىن ئۇلاردىن بىرسى ئالدىغا سەل ئېڭىشكىنىچە ياتقان كېسەلنىڭ ئاقىرىشقا باشلىغان ئورۇق بىلىكىدىن تۇتۇپ تومۇرىنىڭ سوقۇپ-سوقمىغانلىقىنى بىلىشكە تىرىشتى.

— ئۇ كەتتى، ئاللا ئۇنى ئۆز دەرگاھىدا رەھمەتلىك قىلسۇن! — دېدى.

ئىككىلا بوۋاي مېيىتنىڭ ئالدىدا تۇرۇپ ئۈزۈندىن-ئۈزۈنغا پىچىرلاپ دۇئالار ئوقۇدى. ئاندىن مېيىتنىڭ ئېڭىكىنى چېتىپ، ئۆيدە تېپىلغان بىر پارچە ئاق خەسە كىرلىك بىلەن ئۈستىنى يېپىپ قويۇپ ئۆيدىن چىقىشتى.

يولدا كېتىۋېتىپ بوۋايلار گەپكە كىرىشتى:

— بۇ بىچارە شۇنچە يىراق يەرلەردىن كېلىپ ياپمۇ-يالغۇز تىرىكچىلىك قىلىپ، ... ئاخىرى مۇشۇنىڭ ئۈچۈنلا بۇنچە يەرلەرگىچە كەلگەن بولغىيمىدى؟

— كەلگەن يېرىنى نېمە دېگەنتى؟ — سورىدى يېنىدىكى بوۋاي، — تۈركىستانمۇ-تۈركمەنىستان؟ ئۇ يەرلەرنى بەكلا يىراقلاردا دېيىشىدۇ، شۇنداقمۇ؟

— بىچارە تېخى ئالدىنقى كۈنىگىچىلا ئىشلەپ يۈرەتتى، — دېدى يەنە بىر بوۋاي يېنىدىكىسىنىڭ گېپى قۇلىقىغا كىرمىگەن ھالدا، — بۈگۈن پېشىنگە چاقىرغىلى

كىرمىسەم ئۇنىڭ ئاغرىپ يېتىپ قالغانلىقىنى نەدىنمۇ بىلەتتۇق، ھەي بىچارە مۇساپىر!

— راست دېگەندەك، كەلىمە شاھادەت كەلتۈرگىنىدىن كېيىن نېمىشقا شۇنچە قاتتىق سىلكىنىپ كېتىدۇ؟ — سورىدى بوۋايلاردىن بىرسى يېنىدىكىسىدىن.

— ئادەمنىڭ روھى تەندىن ئاجراپ چىقىۋاتقاندا شۇنداق بولىدۇ دېيىشىدىكەن، — دېدى يەنە بىر بوۋاي گەپ سورىغانغا جاۋابەن، — بىچارە ھالال ئىشلىگىنى ئۈچۈن ئىمانى بىلەن كەتتى.

ئۆلۈكنىڭ ھەر ئىككىسىلا تەڭ تەكبىر ئېيتىپ دوقمۇشتىكى يېزا مەسچىتىگە قاراپ يۈرۈپ كەتتى.

ئۇزۇنغا قالمايلا مەسچىت مۇنارىسىدىن ۋاقىتسىز مۇڭلۇق ئەزان ئاۋازى كېلىشكە باشلىدى. . . .

. . .

قايسىدۇر بىر يۇرتىدىشىمىز شۇنچە تاتلىق تەمەلىرى بىلەن يات بىر ئەلنىڭ چەت بىر يېزىسىدا، يوشۇرۇنۇپ يۈرۈپ ئەنە شۇ شەكىلدە ئۇ ئالەمگە سەپەر قىلدى. يەنە قانچىلىغان يۇرتداشلىرىمىز ئەنە شۇنىڭغا ئوخشاپ كېتىدىغان ئۇلۇغۋار غايىلىرى بىلەن يەنە نەلەردە ئۇ ئالەمگە كېتىۋاتىدىكىن؟!

ھەي بىچارە ئۇيغۇرلار!!

ئىككىنچى باب

تۈرمىدە

"ئۈناشمىغىن ئەرباب بىلەن،
ئەپلەپ سالار ھەر باب بىلەن."

— 'ئۇيغۇر خەلق ماقالىسى'

نەدىندۇ بىر يەرلەردىن، بەكلا يىراق بىر يەرلەردىن، گويا خىيالىي بىر دۇنيادىن كېلىۋاتقاندەك بىلىنگەن دۆلەت گېمنى بولۇشقىلا لايىق «ئەجەم» نىڭ جەڭگىۋار مۇزىكا ئاۋازى قۇلاققا سۇس ئاڭلانغاندەك قىلاتتى. ...

ئەمما بۇ ئەلدە ھەممە ئېغىر ئۇيقۇغا غەرق بولۇپ كەتكەنمۇ قانداق، ھېچ بىر يەردىن ئۈن-تىۋىش چىقىدىغاندەك ئەمەس.

...

قاسىم، تۈرمە كامېرىنىڭ ئوتتۇرىسىدا، داق سېمونت يەردە ھوشسىز ئوڭدىسىغا قاراپ ياتاتتى.

ئۇ، خېلى ۋاقىتلارغىچە ھوشىغا كېلەلمەي قىمىرمۇ قىلماي جىمجىت يېتىپ كەتتى. بىر ۋاقىتلاردا ئاران ھوشىغا كېلىپ سەللا مىدىرلاپ كەتكەندەك قىلىۋىدى، مىڭلىغان يىڭنە پۈتۈن ۋۇجۇدىغا بىرلا ۋاقىتتا سانجىلىۋاتقاندەك ئاغرىپ بەدەنلىرى ئوت بولۇپ يېنىپ كەتتى: "ۋايجان" دەپ بوش ئىڭراپ قويدى. ئۇ، تىتىۋېتىلگەندەك ئاغرىپ كېتىۋاتقان بەدىنىنى ھەرىكەت قىلدۇرماي جىم يېتىشى كېرەكلىكىنى سەزگەندەك قىلدى. ... ئۇ قايتىدىن ھوشىدىن كەتكەندى. ...

بىر ۋاقىتلاردا تۇيۇقسىز قايتىدىن ھوشىغا كېلىپ قالغان قاسىم، قاچانلاردىن بېرى بۇنداق ھوشسىز ياتقانلىقىنى زادىلا ئەسلىيەلمىدى. قايتىدىن ئۇشتۇمتۇت باشلىنىپ

كەتكەن ئاغرىق، ئۇتتۇر بىرىپ مېڭىسىگىلا تاقىلىپ ئۇنى زادىلا ئارامىدا قويمىدى:
"ھوشسىز يېتىۋەرگەن بولساممۇغۇ كاشكى! — دەپ ئۆزىگە ئۆزى دوق قىلىپ غودۇڭشىپ قويدى. ئۇنىڭ ۋۇجۇدىدا بىر-بىرسىگە ئوخشىمايدىغان ھەر تۈرلۈك ئاغرىقلار ئايلىنىپ يۈرەتتى. ئۇ دىققەت بىلەن تىڭشىغانىدى، بەدىنىدىكى ئەڭ قاتتىق ئاغرىغان يېرىنىڭ مىخ قېقىلغان ئوشۇقىدىن كېلىۋاتقانلىقىنى پەملەپ قالدى،
— قېنى ئاغرىغىنە، ئاغرىقنىڭ ئەڭ نوچىسى سەن ئوخشىمامسەن؟ ئاغرى، تېخىمۇ قاتتىق ئاغرى، قولۇڭدىن كەلسە ئاغرىۋېرىپ مېنى قايتىدىن ھوشۇمدىن كەتكۈزىۋەتمەمسەن! — ئۇ، نەرىنىڭ بەكرەك ئاغرىۋاتقانلىقىنى ھېس قىلسا، شۇ يېرىگە خىتاب قىلاتتى، — سەن بالا تەككەن بەدەن، ماڭا ئاغرىپ بېرىشتىن باشقا يەنە نېمە قىلالايسەنكىن! سەن ئاغرىشنىلا بىلسەن، ئاغرىغىنە قېنى، يەنە قانچىلىك ئاغرىيالايسەنكىن!"

قاسىم قانداقلارچە ئاغرىقلىرىنى ئۇنتۇپ ئەسلىملەر دۇنياسىغا غەرق بولۇپ كەتكەنلىكىنى سەزمەيلا قالغان ئىدى. ئۇنىڭ خىيالى نېمشقىدۇر تۈنجى ھەرىكەت باشلىشىغا باھانە بولۇپ بەرگەن بىر قېتىملىق ئىچى سۈرۈش ۋەقەسىنى ئەسلەشكە كەتكەنىدى.

ئۇ چاغدىكى ۋەقە ھەرقانچە كۈلكىلىك تۇيۇلسىمۇ، قاسىم شۇ قېتىمقى ئىچى سۈرۈش ۋەقەسىگە مىڭ قېتىم رەخمەت ئېيتاتتى. شۇ قېتىملىق كېلىشمەسلىك ۋەقەسى، ئۇنىڭ ئۇزۇن يىللىق پىشقان يوشۇرۇن ئازادلىق ھەرىكەت جەڭچىسى بولۇپ يېتىلىشىگە تۇنجى سەۋەب بولۇپ بەرگەن ئىدى.

...

قاسىم، بىر كۈنىسى بىشى قاتتىق چىڭقىلىپ ئاغرىغان ھالدا ئويغاندى. "ئاخشام ئولتۇرۇشتىن سائەت قانچىلەردە تارقالغان بولغىدۇق؟ ئۆيۈمگە قاچان ۋە قانداقلارچە كەلگەن بولغىيتتىم؟ — ئۇ، شۇنچە باش قاتۇرۇپ ئەسلەشكە ئۇرۇنۇپ

باققان بولسىمۇ ھېچ نېمىنى ئېسىگە كەلتۈرەلمىدى، — بىر كېلىشمەسلىك بولمىغاندۇ ھەر ھالدا. بۇ يېقىنلاردا مەستلىكىمدە دائىم رەسۋالىشىپلا كېتىدىغان بولۇپ قېلىۋاتىمەن، ... ھەي شۇ ھاراق دېگەن مەرەزنى!“

ئۇ، ئۆزىگە ئۆزى غودۇڭشىپ قويۇپ بېشىنى يوتقىنىغا تېخىمۇ چىڭ پۈركىدى. بېشىنىڭ ئاغرىشى بارغانسېرى ئېغىرلىشىپ كۆزىگە زادىلا ئۇيقۇ كەلمىدى. ئۇ ئاخشامقى ئولتۇرۇش مەنزىرىسىنى قايتا ئەسلەشكە تىرىشتى. شۇنچە تىرىشىپ باققان بولسىمۇ، ئۇ ئولتۇرۇشتا قانچىلىك ئىچىۋەتكەنلىكىنى زادىلا ئېسىگە كەلتۈرەلمىدى. كىشى بېشىغا بىرەر بوتۇلكىدىن داچۇي باردەك قىلىۋىدى دەپ ئويلىدى قاسىم، ئۇ بوتۇلكىلارنىڭ تۈگەپ-تۈگىمىگەنلىكىنىمۇ ئەسلىيەلمىدى. ”ئاۋۋال شۇ ھاراقنىڭ چىشىنى چېقىشنىڭ ئامالىنى قىلمىسام بولمىدى، بۇ قېتىم ھاراق خېلى بەك چىشلىگەندەك قىلىدۇ مېنى.“ دەپ غودۇڭشىغىنىچە ئورنىدىن مەجبۇرى تۇرۇپ، سوغۇق سۇدا يۈز-كۆزىنى چالابۇلا نەملەشتۈرىۋېلىپلا ئۆيىدىن چىقىپ تونۇش تۇڭگاننىڭ لەڭپۇڭخانىسىغا قاراپ يۈرۈپ كەتتى. ...

كوچىدا باياتىدىن بېرى ئايلىنىپ بۇرۇندىن ئادەت قىلىپ كەلگىنىدەك ھېلى لەڭپۇڭ، ھېلى سېرىقئاش، ھېلى سۇيۇقئاش-پىنتاڭلارنى ئىچىپ باققان بولسىمۇ ئوڭشىلىپ كېتەلمىگەن قاسىم، بىر ۋاقىتلارغا كېلىپ قورسىقى چىڭقىلىپ قىستاپ كېتىپ ئۇياق-بۇياقتىن ھاجەتخانا ئاختۇرۇپ تەرەپ-تەرەپكە قاراپ چېپىشقا باشلىدى. مىڭ تەستە بىر كوچا ھاجەتخانىسىنى تېپىپ ئالدىرىغىنىدا پۇل تۆلەشكىمۇ ئۈلگۈرەلمەي، پۇل يىغىدىغان لوخەننىڭ ھاي دېيىشكىمۇ قارىماي ئۇچقاندەك كىرىپ ئارانلا ئۈلگۈرەلىدى. ... خېلى ئارام تېپىپ قالغىنىدىن كېيىن ئۇدۇلىدا ئىشىكتىكى مىخقا ئېسىقلىق تۇرغان قارا يالتىراق خالتىغا كۆزى چۈشتى. ئىختىيارسىز رەۋىشتە قولىنى ئۇزارتىپ خالتىنى سىرتىدىن تۇتۇپ بېقىۋىدى، قولىغا كىتاب-دەپتەردەك بىر نېمىلەر ئۇرۇلغاندەك بىلىندى. خالتىنى قولىغا ئېلىپ ئىچىدىن نېپىز قارا تاشلىق ۋە قېلىنراق زەڭگەر تاشلىق چاققانغىنا ئىككى پارچە كىتابنى چىقاردى:

«مۇستەقىللىقىمىزدىن ئۈمىد بارمۇ؟»

«يا مۇستەقىللىق — يا ئۆلۈم!»

”نېمە دېمەكچىسەن يەنە! — دەپ غودۇڭشىدى ئۇ كىتابلارنىڭ مۇقاۋىسىغا پەرۋاسىزلارچە قاراپ قويۇپ، — شۇنچە ۋەيرانە ھالەتكە چۈشۈپ قالغىنىمىزنى كۆرمەي يەنە ئۈمىدىم بار دېمەكچىمۇسەن؟“

قاسىم، ئۇيغۇرچە كىتاب ئوقۇمىغىنىغا خېلى يىللار بولۇپ كەتكەنىدى. شۇڭا ئۇ، بۇ كىتابلارنىمۇ ئېرىنچەكلىك بىلەن خالتىسىغا سالغىنىچە ئىشىنى پۈتتۈرۈپ كوچىغا چىقتى. سېسىق تاماكىسىنى قىڭغىر چىشلەپ چەككەچ بىر ھازا كوچىنى ئايلاندى. بۈگۈن شەنبىلىك دەم ئېلىش كۈنى بولغاچقا، كوچىلار مىغىلداپ تۇرغان خىتاي بىلەن تولۇپ قىستا-قىستاڭچىلىقتا ئارانلا ماڭغىلى بولاتتى. ”يىگىرمە يىل بۇرۇن بۇ كوچىلار نېمە دېگەن ئازادە ئىدى-ھە!“ دەپ غودۇڭشىپ قويۇپ، يېڭىدىن ئاغزىغا قىستۇرغان تاماكىسىنى يېقىش ئۈچۈن بىر قولىدا چاقماق چېقىپ ئەپلەشتۈرەلمەي قولىدىكى ھېلىقى قارا خالتىنى بىلىكىگە ئۆتكۈزۈۋېتىپ تۇرۇپ ئېسىگە كەلدى: ”بۇ خالتىنى نېمە دەپ قولۇمغا ئېلىۋالغان بولغىيتتىم؟“

ئەتراپىغا قاراپ ئەخلەت تاشلىغۇدەك بىرەر يەر تاپالماي ئىلاجسىز ئۇنى كۆتۈرۈپ يولىنى داۋام قىلدى.

خېلى ۋاقىتتىن بېرى ئايلىنىپ يۈرۈپ ئۆيىنىڭ ئالدىغا كېلىپ قالغانلىقىنىمۇ سەزمەي قالغانىدى.

ئۇ، ئۆيىگە كىرىپ ئۆزىنى كارىۋىتىغا تاشلاپ كۆزلىرىنى يۇمدى. بۇ ئارىدا، بىر قولىدا ھېلىقى قارا خالتىنى تۇتۇپ ياتقانلىقى ئېسىگە كېلىپ ئاستا بىر پارچە كىتابنى چىقىرىپ ئېرىنچەكلىك بىلەن پەرۋاسىزلارچە ۋاراقلاپ قويدى. بەزى بەتلىرىگە شۇنداقلا بىر كۆز يۈگۈرتۈپ قويۇپ، گويا ئۇيغۇرچە ئوقۇشنى ئۇنتۇپ قالغان-قالمىغانلىقىنى سىناپ باققاندەك بىر-ئىككى قۇر ئوقۇپمۇ قويدى. ئاندىن ئۇ كىتابلارنى ياندىكى تومپۈچكىنىڭ ئۈستىگە تاشلاپ قويۇپ قايتىدىن كۆزىنى

يۈمدى.

ئۇ، تۇيۇقسىزلا چاچراپ ئورنىدىن تۇرۇپ كەتتى:

”... ئۇچەي-باغرىنى چۇۋۇۋېتەيلى! ...“

كىتابتىكى بۇ قۇرلار ئۇنىڭغا ئەمدىلا تەسىر قىلماقتا ئىدى. ئۇ ئىتتىك ئۆرۈلۈپ ھېلىقى كىتابلارنى قايتىدىن قولغا ئېلىپ ئىنچىكىلەپ قاراشقا كىرىشتى. ھەر ئىككىلا كىتابنىڭ ئاپتور ئىسمى ئورنىدا ’ئىزچى مەن‘ دېگەندەك بىر ئىسىم يېزىقلىق تۇراتتى. ئۇ، ھەرقانچە ئويلىنىپمۇ بۇ خىل تەخەللۇستىكى بىرەر ئاپتورنى ئېسىگە ئالالمىدى. ”ئىزچى مەن، ياكى شۇ «ئىز» رومانىنىڭ بىرەر پارچىسىمۇ قانداق؟ ... بىر يىللىرى خىتايلار ئۇ رومانلارنىمۇ كۆيدۈرىمىز دەپ يىغىپ توپلىتىپ يۈرگەندەك قىلىشىۋاتاتتى، — ئۇ قولىدىكى كىتابلارنىڭ ئۇيەر-بۇيەرلىرىنى ئوقۇپ باقتى، — ياق، ياق، بۇ باشقا بىر كىتابتەك قىلامدۇ قانداق؟“ دەپ ئويلىدى-دە، قارا تاشلىق نېپىز كىتابنى باشتىن باشلاپ ئوقۇشقا كىرىشتى. كىتابنى ئوقۇغانسېرى ئۇنىڭ سەل ئاۋۋالقى ئۇگىدەك باسقان چىرايىدىن ئەسەرمۇ قالمىدى. ئۇ پۈتۈنلەي دېگۈدەك سەگىپ كەتكەن ئىدى. ئۇنىڭ تىنچلىققا كۆنۈپ كەتكەن يۈرىكى قورقۇشتىن دۈپۈلدەپ بارغانسېرى قاتتىق سوقۇۋاتاتتى. ”نېمە دېگەن قورقۇنچلۇق گەپلەر بۇ!“ دەپ ئويلىدى ئۇنلۈك قىلىپ.

قاسىم ئۆزىنى بۇنچە ھاياجانلاندۇرالىغىدەك بىرەر ئۇيغۇرچە كىتاب ئوقۇپ باقمىغانلىقىغا خېلى ئۇزۇن يىللار بولۇپ كەتكەچكە، بۇ كىتابلارنى رەسمىيلا ئوقۇشقا كىرىشىپ كەتكەنىدى. ئوقۇپ بىر يەرلىرىگە كەلگىنىدە قايىل بولۇش ئىپادىسى بىلەن باش لىڭشىتىپ قويسا، يەنە بەزى يەرلىرىنى قايتىلاپ ئوقۇپ كېتەتتى. ھەتتا بەزىدە ھاياجانلىنىپ ئورنىدىن تۇرۇپمۇ كېتەتتى:

”توغرا دەيدۇ بۇ ئىزچى دېگىنى!“ دەپ ئۆزىچە غۇدۇڭشۇپمۇ قوياتتى. يەنە بىر يەرلىرىگە كېلىپ ئولتۇرۇپ چوڭقۇر ئويغا پېتىپمۇ قالاتتى.

ئۇ، ئاخىرى بۇ ئىككى كىتابنى ئوقۇپ پۈتتۈرۈۋەتتى. ئەڭ ئاخىرقى بىر تال تاماكىسىنى چېقىرىپ چەككەچ بىر ھازا ئۈن-تىنسىز ئولتۇرۇپ كەتتى. ئاندىن بۇ كىتابلارنى قايتىدىن قولغا ئېلىپ ئالدى-كەينىلىرىنى ئۆرۈپ-چۆرۈپ سىنچىلاپ قاراشقا باشلىدى. ئىچىدىكى ساددا قىلىپ سىزىلغان خەرىتە-رەسىملەردىن تارتىپ مۇقاۋىلىرىغىچە دىققەت بىلەن كۆزىتىپ چىقتى. بۇ ئىككى كىتاب، ئۇنى ئۆزىگە خېلى ئوبدانلا جەلپ قىلىۋالغان ئىدى. قاسىم خېلى يىللاردىن بېرى بۇنچە بېرىلىپ ئۇيغۇرچە كىتاب ئوقۇپ باقمىغاچقىمۇ، بۇ كىتابلارنى زادىلا قولىدىن چۈشۈرگىسى كەلمەيتتى.

”ئۇھ ھ ھ!“ قىلىپ بىر ئۇلۇغ-كىچىك تىنىۋېلىپ ئورنىدىن تۇردى. تۇيۇقسىزلا بېشىنىڭ پىررر قىلىپ قېيىشتىن قورسىقىنىڭ بەكلا ئېچىپ كەتكەنلىكىنى ھېس قىلىپ سائىتىگە قارىدى: ”ۋاي-ۋۇۋۇي، تاڭ ئېتىپلا قاپتۇغۇ، ۋاقىت نېمە دېگەن چاپسان ئۆتۈپ كەتكەن-ھە! توختا، ئاۋۋال ئاز-پاز بىر نېمىلەر قىلىپ يەۋالاي“ دەپ، كىتابلارنى ئاۋايلاپ بىر چەتكە قويۇپ ئاشخانا ئۆيگە قاراپ ماڭدى. بۇ ئارىدا سەل ئەنسىرەپ ئاخشام تاشقىرىقى ئىشىكنى ئەتكەن-ئەتمىگەنلىكىنى ئېسىگە ئالالماي بېرىپ ئىشىكنى تۈتۈپ بېقىپ خاتىرجەم بولغىنىدىن كېيىن ئاشخانا ئۆيگە كىرىپ تاماقىقا تۇتۇش قىلدى.

”ھەقىقەتەنمۇ كىشىنى ئۈركۈتىدىغان كىتابلار!“ دەپ پىچىرلاپ قويۇپ تۆۋەندىكى قۇرلارنى قايتىدىن كۆڭلىدىن ئۆتكۈزدى تۇخۇم قورۇۋېتىپ تۇرۇپ:

”... ۋەتىنىمىزگە تاجاۋۇز قىلىپ كىرىپ بېسىۋالغان بارلىق خىتاي تاجاۋۇزچىلىرى بىزنىڭ ئەڭ ئەشەددىي مىللىي دۈشمىنىمىز! ... شۇنداق ئىكەن، بۇ ئىشغالىيەتچى دۈشمەنلەرنى ئەڭ كۈچلۈك ۋەھىمىلىك مەخپىي ھەرىكەتلەردىن پايدىلىنىپ قورقۇتۇپ قوغلاش پائالىيىتى—بىزنىڭ بۈگۈنكى كۈندە قولىمىزدىن كېلىدىغان مىللىي مۇستەقىللىق ھەرىكىتىنى قوزغاشتىكى ئەڭ ئاخىرقى چارىمىز، ... باش

تارتىپ بولمايدىغان بىردىن-بىر شەرەپلىك ۋەزىپىمىز! ...“

قاسىم چاي ئىچكەچ ئولتۇرۇپ بېشىدىن ئۆتكەن مەنىسىز ھاياتىنى ئەسلەشكە باشلىدى.

گەرچە ئۇ باللىق دەۋرلىرىدە مەكتىپىدىكى ئوقۇشتىن باش كۆتۈرەلمەي بەكۋاشلىق قىلىشقىمۇ تۈزۈكرەك ۋاقىت چىقىرالماي ۋاقتىنى ئۆتكۈزگەن بولسىمۇ، يېڭى ئۆيلەنگەن يىللىرىدىن تارتىپ تۇرمۇشىنىڭ لەززىتى ئىچىگە پېتىشقا باشلاپ ئۆز خەلقىنىڭ تەقدىرى ئۈستىدە باش قاتۇرۇشنى بارغانسېرى ئۇنتۇغان ئىدى. كېيىنكى يىللاردا يەنە نېمىشقىدۇر بۇنىڭدىنمۇ زىرىكىپ كەيپى-ساپالىق ھايات ئىچىگە پېتىپ كېتىۋاتاتتى. شۇڭا ئۇ، بىر بالىسىنى يېتىم قالدۇرۇشقىمۇ چىداشلىق بېرىپ ئائىلە ھاياتىدىن كەيپى-ساپالىق تۇرمۇشىنى ئۈستۈن كۆرۈپ ئايالىدىن ئاجرىشىپ كەتكەن ئىدى. ئۇ، بويتاق قالغىنىغا خېلى يىللار بولغىنىغا قارىماي قايتىدىن رەسمىي ئۆي-ئوچاقلىق بولۇش ئىشىنى زادىلا خىيالىغا كەلتۈرۈپ قويمىدى: ”ئۆي تۇتۇشنىڭ نېمىسىگە ھەۋەسلىنىمەن؟ — دەيتتى ئۇ ئۆز-ئۆزىگە، — ئەتىگەن تۇر-ئىشىڭغا ماڭ، ئاخشىمى كەل-يوتقانىغا كىر، بەك بولۇپ كەتسە ھايۋانىي قىياپەتتە بىر-بىرىڭنى يالاش، ... زىرىكىپ قالساڭ مەنىسىز جېدەل چىقار، ’ئېشەككە كۈچۈڭ يەتمىسە ئۇر توقۇمنى‘ دېگەندەك جەمئىيەتتىكى ناھەقچىلىكلەر، مىللىي، سىياسىي ياكى ئىقتىسادىي زۇلۇملار، ھەتتا ئۆزۈڭنىڭ ئىشلىرىدىكى ئوڭۇشسىزلىقلار دەردىدە كىرىپ يا ئايالىڭ بىلەن جېدەللەش ياكى بولمىسا بالاڭنى ئازارلا! ...“ قاسىم ئېغىر مەست بولۇۋېلىش ئارقىلىق بۇنداق مەنىسىز تۇرمۇشتىن ۋاقىتلىق بولسىمۇ خالىي بولۇشنى ئەۋزەل كۆرگەن ئىدى. شۇنداقتىمۇ، كۆڭلىدە يەنىلا نېمىدۇر-بىر نېمىسىنىڭ كەملىكىنى ھېس قىلىپلا يۈرەتتى.

ئەسلىدە قاسىم ئۇنچە بەكۋاش ئۆسكەن بىرسىمۇ ئەمەس ئىدى. ئۇ، ياشلىق دەۋرلىرىدە دەرسلىرىنىڭ ئېغىر يۈكىدىن ھەرقانچە باش كۆتۈرەلمىگۈدەك قىلسىمۇ يەنىلا ۋاقىت چىقىرىپ ئۆز مىللىتى، ئۆز ۋەتىنى، ئۆز دىنىغا مۇناسىۋەتلىك ئەدەبىيات،

تارىخ، پەلسەپە، پسىخولوگىيە ۋە جەمئىيەتشۇناسلىققا مۇناسىۋەتلىك ماتېرىيال ۋە يېڭىچە قاراشلارنى شارائىت يار بەرگىنىدە مەكتىپىدە، ۋەزىيەت يول قويمىغاندا كىتاب-ژۇرناللاردىن ئۆگىنىپ باققان ئىدى. ھەتتا دىنىغا، مىللىتىگە ۋە يۇرتىغا دائىر تارىخىي ياكى سىياسىي مەلۇماتلارنى ھەرخىل غەيرى-رەسمىي يىغىلىشلاردا، ئولتۇرۇش-سۆھبەت سورۇنلىرىدا ئاڭلاپ ئالاھىدە ھەۋەسلىنىپ ئۆگىنىپ باققان ئىدى. بۇ جەھەتتە مىللىتىم، ۋەتىنىم ئۈچۈن دەپ بەزى ئىلمىي ماقالىلەرنى، تېخنىكىغا مۇناسىۋەتلىك كىتابلارنى تەرجىمە قىلىش، تۈزۈش ئىشلىرىغىمۇ خېلى كۆپ ئارىلىشىپ باققان، بۇ جەريانلاردا مۇۋاپىق سورۇنلارغا كىرىپ قالغانلىرىدا مىللىتىم، ۋەتىنىم دەپ جوزا مۇشتلاپ سەكرەپ كېتىدىغان جۇشقۇنلۇق پەيتلەرنىمۇ باشتىن كەچۈرگەن، بۇ خىل سۆھبەتلەرنىڭ بەزىلىرىدە ئالاھىدە ئۈمىدۋارلىشىپ ۋەتىنى ئەتىلا مۇستەقىل بولۇپ كېتىدىغاندەك ھاياجانلىنىپ كەتكەن بولسا، يەنە بەزىدە گويا بۇ ۋەتەن، بۇ مىللەتتە قىلچىمۇ ئۈمىد قالمىغاندەك قاراڭغۇ ئۈمىدسىز ھېسسىياتلار ئىچىگىمۇ پېتىپ قالغان كۈنلەرنىمۇ ياشىغان ئىدى. قىسقىسى، قاسىم بۇ جۇشقۇنلۇق يىللىرىدا مىللىتى، ۋەتىنىنى خىتاي تاجاۋۇزچىلىرىدىن تارتىپ ئېلىش جەھەتتە جەمئىيەتتە بىرەر ئىشەنچلىك ھەرىكەت ئۇسۇلىنى ياكى قىلچىلىكمۇ بىر ئىلگىرىلەش ئېھتىمالىنى ھېس قىلالماي كەلمەكتە ئىدى. ئەمەلىيەتتە بولسا، ۋەتىنى خىتاي تاجاۋۇزچىلىرى تەرىپىدىن كۈندىن-كۈنگە ئېغىر دەپسەندە قىلىنىپ بۇرۇن ئاتا-بوۋىلىرىنىڭ قان-جان بەدىلىگە كەلگەن نۇرغۇنلىغان مىللىي ھوقۇق ۋە كىشىلىك ھەقلىرىنىڭ خىتاي تاجاۋۇزچىلىرى تەرىپىدىن بىرمۇ-بىر بىكار قىلىۋېتىلىشى، ئەڭ ۋەھىمىلىكى — خىتاي تاجاۋۇزچىلار نوپۇسىنىڭ تېز سۈرئەتتە ھەسسىلەپ ئارتىپ كېتىۋاتقانلىقى ئۇنى بەكلا ئېغىر قايغۇغا سېلىپ كەلمەكتە ئىدى. شۇنداق ئېغىر مىللىي مۇنقەرزلىكنىڭ كۆرۈلۈۋاتقانلىقىغا قارىماي جەمئىيەتتە ئۆزلىرىنى ئالاھىدە ۋەتەنسۆيەر، مىللەتپەرۋەر ھېساپلىشىپ يۈرگەن، بولۇپمۇ خىتاي كومۇنىست تاجاۋۇزچىلىرى كەلگەندىن كېيىن 'كۆزى ئېچىلىپ بىلىملىك بولغان' كىشىلەرنىڭ بولۇڭ-پۇچقاقلاردا سۆرەپ يۈرۈشكەن "بىردىن-بىر چىقىش يولىمىز، ... ئەڭ توغرا

ھەل قىلىش چارىسى“ دېگەنلىرىنىڭ ھەممىسىلا دېگۈدەك نۆۋەتتىكى مىللىي بوھران تەرەققىياتىمىزنى ئۆزگەرتىشكە قىلچىلىكمۇ رولى بولمايدىغان قۇرۇق داۋراڭلار، قورقانچاقلىق، قۇللۇق، ئۈمىدسىزلىك تەرغىپ قىلىنغان يوشۇرۇن خىتاي ئەقىدىلىرى ئىكەنلىكىنى ئويلىغىنىمدا ئۈنىڭدىكى ئۈمىدسىزلىك تېخىمۇ ئەۋجىگە چىقاتتى. ھەتتا بىر تۈرۈپ قارىغاندا، خىتاي تاجاۋۇزچىلىرى ۋەزىيەت جىددىيلىشىش ئېھتىمالى كۆرۈلىدىغانلىقىنى مۆلچەرلەشكەن ھامان، بۇ تۈردىكى ’مىللەتچى، بۆلگۈنچى، ... پانچى‘ قاتارلىق كىشىلىرىمىزنى قايتىدىن تۈرمىلەردىن چىقىرىپ مىللىي داۋالغۇشلارنىڭ ھەل قىلغۇچ يولغا قاراپ كېتىپ قېلىشىنىڭ ئالدىنى ئېلىشتا پايدىلىنىپ يۈرگەندەكلا بىلىنەتتى. بۇلارنى ئويلىغىنىمدا، ئۈنىڭدىكى ئازغىنە ئۈمىدۋارلىقلارمۇ بىردىنلا توزۇپ كېتىۋاتقاندەك بولۇپ تۇيۇلاتتى. ۋەتەن ئىچىدىكى ’مىللەتچى‘، ’ۋەتەنپەرۋەر‘، ’داھىي‘ دېگەندەكلەردىن ئۈمىدىنى ئۈزگەن قاسىم، چەت دۆلەتلەردە مۇساپىر بولۇپ يۈرگەن كونا-يېڭى ’داھىي‘ لىرىنىڭ پىكىر-ھەرىكەتلىرىگە مۇناسىۋەتلىك ماتېرىياللارنى مىڭ بىر باللاردا تېپىپ ئىگىلەپ تەھلىل قىلىش ئارقىلىق ئۈنىڭ ھەيرانلىقى تېخىمۇ ئەۋجىگە چىققان ئىدى: گويا ۋەتىنىدىكى شۇنچە ئېغىر مىللىي بوھرانلارنىڭ بىردىن-بىر كېلىش مەنبەسى چەتئەلدىكى شۇ ’داھىيچاقلار‘ بولۇۋاتقاندەكلا تونۇشقا كېلىپ قالغان ئىدى. بەك ئۆتۈپ كەتسە، بۇ ئىككىسى ئوتتۇرىسىدىكى پەرق — خۇددى بىر ئۆيدىكى ئىككى ئوغۇلنىڭ بىرسى دادىسىغا ئەركىلەپ يۈرۈپ ئىشىنى ھەل قىلغۇزۇش يولىنى تۇتقان بولسا، يەنە بىرسى يىغلاپ يۈرۈپ ئىشىنى ھەل قىلغۇزۇش يولىنى تاللىۋالغاندەكلا بىر پەرق ئىدى. ھالبۇكى، بىزنىڭ ئىشىمىز بىر ئائىلىنىڭ ئىچكى جېدىلى بولماستىن بەلكى پۈتۈنلەي ئەشەددىي دوست-دۈشمەن دەرىجىسىدىكى ھايات-ماماتلىققا بېرىپ تاقىلىدىغان چوڭ مىللىي تەقدىر مەسىلىسى ئىدى.

قاسىم بۇ خىل ئويلاردىن كېيىن، مىللەت-ۋەتەن دېگەن مەسىلىلەردە پۈتۈنلەي دېگۈدەك ئۈمىدسىزلىك پاتقىقىغا پېتىپ قالغان بىر خىل ھالەتكە كىرىپ قالغان ئىدى. بۇلارغا قوشۇلۇپ دىنىي ئەقىدىلەر توغرىسىدىكى ئاجايىپ-غارايىپ گەپ-

سۆزلەرمۇ ئۇنىڭ بېشىنى ئايلاندۇرۇپ تۇرماقتا ئىدى. شۇڭا ئۇ، موللىلىرىمىزنىڭ ۋەز-نەسىھەتلىرىگىمۇ ئۇنچە بەك پىسەنت قىلىپ كەتمەس بولىۋالغان ئىدى.

ئۇنىڭچە بولغاندا، ئۇيغۇر جەمئىيىتى بۇ ئېغىر بوھراندىن قۇتۇلۇشى ئۈچۈن يەپ-يېڭى بىر قىياپەت بىلەن ئوتتۇرىغا چىقىشقا مەجبۇركى، ئۇ ئەمدى كەسكىن بىر بۇرۇلۇش ياساپ يا دۈشمەندىن قۇتۇلۇش يولىنى تېپىشى، يا بولمىسا پۈتۈنلەي گۇمران بولۇش يولىلا قالغان ئىدى. يەر ئاستى ۋە يەر ئۈستى تەبىئىي بايلىقى مول بىپايان زېمىنغا ئىگە نىسبەتەن ئەۋزەل جۇغراپىيىلىك بىر مۇھىتتا ياشاۋاتقان ھەرقانداق بىر مىللەت، بۇ ئىككى يولدىن بىرىنى تاللىۋېلىشقا مەجبۇر ئىدى. ئەمما بۇنداق كەسكىن بۇرۇلۇشنى شۇ مىللەتنىڭ يۇمشاقباش كىشىلىرىنىڭ قولىغا تاشلاپ قويۇش بىلەن ھەرگىزمۇ ئىشقا ئاشۇرغىلى بولمايتتى! بىر مىللەتنىڭ قۇدرەت تېپىشى ھەرگىزمۇ شۇ مىللەتنىڭ ھەر بىر ئەزاسىنىڭ ئورتاق ئاۋانگارتلىق كۆرسىتىشىنى تەمە قىلىش بىلەن مەيدانغا كېلىدىغان ئاسان ئىشلاردىنمۇ ئەمەس ئىدى. ھەممە بىردەك ئۆز تەغدىرى ھەققىدە باش قاتۇرىدىغان بۇنداق بىر ئىمكانىيەت، ھەر قانداق بىر مىللەتتە مەۋجۇد بولۇپ باقمىغان ۋە بىزدىمۇ بولمايدۇ. ئورتاق تىرىشچانلىق روھى، پەقەت شۇ مىللەتنىڭ مەۋجۇدلۇقىنىلا كاپالەتكە ئىگە قىلالىشى مۇمكىن. بىر مىللەتنىڭ قۇتقۇزۇلۇشى، گۈللەندۈرۈلۈشى ياكى قۇدرەت تېپىشى مۇتلەق تۈردە ئەڭ يېڭىلىقچى، ئەڭ جەڭگىۋار، ئەڭ ئىقتىدارلىق، ئەڭ پىداكار، ئەڭ كەسكىن، ئەڭ تەۋەككۈلچى ۋە ئەڭ ئەمەلىيەتچى ئادىمىنىڭ ئۆزىنى پىدا قىلىشى، ئۈلگە تىكلەپ بېرىشى، خەلقنى يېتەكلىشى ۋە باشقىلارنى مەجبۇرى بولسىمۇ ھەرىكەتكە ئاتلاندۇرۇشى ئارقىلىقلا ئىشقا ئاشۇرۇلۇشى مۇمكىن دەپ ئويلايتتى. بۇنداق بىر داھىي تەربىيىلىنىشتىن ياكى داغ-دۇغىلىق مۇراسىملاردا سايلىنىشتىن بارلىققا كەلمەيدىغانلىقىنىمۇ قاسىم ياخشى بىلىپ قالغان ئىدى. خۇددى شۇنىڭدەك، بۇنداق بىر داھىينىڭ ھەرقانداق بىر ئاممىۋى تەشكىلاتنىڭ ئەركىن سايلىمى ئارقىلىقمۇ ئوتتۇرىغا چىقمايدىغانلىقىنى، يەنە شۇنىڭدەك بۇنداق بىر يېتەكچى ئىقتىدار ئىگىسى ئەمەلىي ھەرىكەتكە جەلپ قىلىنماي تۇرۇپمۇ ھەرگىز ئۆز ئىقتىدارىنى جارى

قىلدۇرالماي كۆمۈلۈپ تۆگەپ كېتىدىغانلىقىنىمۇ تونۇپ قالغان ئىدى.

قاسىم، ئۆزلۈكىدىن ئۆگەنگەن ئىجتىمائىي پەن قانۇنىيەتلىرىگە ئاساسەن، بىر مىللەت تەركىبىدە بۇنداق ئىقتىدار ئىگىلىرىنىڭ نامزاتلىرى مۇتلەق تۈردە ئىنسانىيەتكە ئورتاق بولغان تۈپكى ئېھتىياج پائالىيەت ساھەلىرى بويىچە يېتەرلىك ساندا ساقلىنىدىغانلىقىنى، ئۇلارنى ئوتتۇرىغا چىقىرىش پۇرسىتىنى يارىتالىغان مىللەت شۈبھىسىز تۈردە ئىجتىمائىي ئاپەتلىرىدىن، مىللىي دۈشمەنلىرىدىن، ھەر تۈرلۈك توسالغۇلاردىن غالىپ كېلىپ ئالغا ئىلگىرىلەش يولىنى تاپالايدىغانلىقىنى، ئەمما بىر مىللەتكە ھاكىم بولۇشنى قولغا كەلتۈرۈۋالغۇچى ياكى ۋاكالىتەن قولغا كىرگۈزۈۋېلىشقا ئۇرۇنىدىغان تەمەخور، شەخسىيەتچى ۋە ئابرۇيپەرەس كىشىلەر خالىغان بىر ساھە بويىچە شۇ ساھەگە خاس ئىقتىدار ئىگىلىرىنىڭ ئورنىنى ئىگىللىۋېلىشقىلا ئۇرۇنغان بولىدىكەن، بۇ مىللەت مۇقەررەر تۈردە قۇتقۇزۇلۇشتىن، ئىلگىرىلەشتىن ياكى قۇدرەت تېپىشتىن مەھرۇم بولۇش، ھەتتا تېز ئارىدىلا ئېزىلىپ گۇمران بولۇش خەۋپىگە دۇچ كېلىدىغانلىقىنى پەرەز قىلدى. ئۇنىڭچە بولغاندا، مىللىي مۇستەقىللىقنى ئۆزلىرىگە تۈپكى غايە قىلىدىغان ھەرقانداق بىر قوشۇن، ھەرقانداق بىر تەشكىلات، ھەرقانداق بىر پارتىيە ياكى جەمئىيەت ئىقتىدار ئىگىلىرىنى بايقاش، ئۇلارغا شارائىت يارىتىپ بېرىش ۋە ئۇلاردىن پايدىلىنىشنى ئۆزلىرىنىڭ ئىنتايىن مۇھىم تۈپكى تەشكىلىي قۇرۇلۇش يېتەكچى پرىنسىپلىرىدىن بىرى قىلمىغانلا بولىدىكەن، بۇنداق بىر تەشكىل ھېچقانداق ئىشنى غەلىبىگە يېتەكلىيەلمەيدۇ دەپ قارايتتى. ئاددىي كىشىلەرنىڭ ھەرىكىتى مەڭگۈ ئاددىي پائالىيەتلەر دائىرىسىدىلا چەكلىنىپ قالىدۇكى، ئۇنداقلار ھەرگىزمۇ مۇرەككەپ ۋە چىگىش مەسىلىلەر ئىچىدىن چىقىش يولى تاپالمايدۇ! شۇنىڭدەك ئۇزۇن يىللىق قۇللۇق ئىدىيىسى بىلەن بۇلغىنىپ قۇللۇقتا مەھكۇم بولغان ’پىشقەدەم‘ لەرمۇ ھەرگىز ئۆز خەلقىنى قۇتقۇزۇش يولىغا ئاتلاندۇرالمايدىغانلىقى ئېنىق ئىدى. قاسىم يەنە ئىجتىمائىي قانۇن بولۇپ بىلىنگەن مۇنۇ قاراشلارنىمۇ پات-پات كۆز ئالدىغا كەلتۈرۈپ قوياتتى: ھەر قانداق بىر ئىشتىكى ئىقتىدار كۈچىنى ھەرگىزمۇ يادلىۋېلىش بىلەن، دورامچىلىق قىلىش بىلەن، پۇل-مېلىغا

تايىنىش بىلەن ئېرىشكىلى بولمايدۇ. ئىقتىدار كۈچى — بەلگىلىك كىشىلەرگە تەبىئەتنىڭ، تەڭرىنىڭ بىۋاستە ئاپىرىدىسىدىنلا كەلگەن بولىدۇ. بۇنداق بىر تەبىئىي ئىقتىدار كۈچىنىڭ ھەممە كىشىدە بىر تەكشى ياكى بىرخىل بولماسلىقىدىن مەيۈسلىنىپ كېتىشىمىزنىڭمۇ ھاجىتى يوق. كىم بىلىدۇ، بىزلەردىمۇ ئۇ ئىشلارنىڭ داھىيلىرىدا تېپىلمايدىغان باشقىچە بىرەر ئىقتىدار ئامىللىرى ساقلانغانمۇ تېخى! ھېچ بولمىغاندا بۈگۈنكى مىللىي ۋە ۋەتەن ئۈستىگە كەلگەن ئېغىر بوھراندىن قۇتۇلۇش ئېھتىياجىمىزغا ماس كېلىدىغان ئىقتىدار ئىگىلىرىگە پۇرسەت يارىتىپ بېرىش، ھەتتا ئەنە شۇنداق ئىقتىدار ئىگىلىرىنى تونۇۋېلىش، ئۇنداقلارغا ئەگىشىش پۇرسىتىگە ئېرىشەلىسەكمۇ ئۆزىمىزنى بەختلىك ھېسابلىشىمىزغا يېتىپ ئاشىدۇ. چۈنكى، ھەرقانداق بىر ئىقتىدار ئىگىسى مۇتلەق تۇردە بىزدەكلەرگە تايىنىش ئارقىلىقلا ئۆز ئىقتىدارىنى نامايان قىلىش پۇرسىتىگە ئېرىشەلەيدۇ. دېمەك، بۈگۈنكى كۈندە مەۋجۇد بولۇپ تۇرغان بىزنىڭ ھەرقانداق بىر تەشكىلاتلىرىمىزدا ئىقتىدارىنى ئېتىراپ قىلالايدىغان، ئىقتىدار ئىگىلىرىنى بايقىيالايدىغان، ئۇلارغا پائالىيەت سورۇنى يارىتىپ بېرەلەيدىغان ۋە ئۇلارغا بوي سۇنىدىغان يېتەكچى روھ بولمىسا كېرەك دېگەنلەرنى كۆڭلىدىن ئۆتكۈزگەن قاسىم، بۇ ھەقتە نېمە قىلىش كېرەكلىكى ئۈستىدە تولا باش قاتۇرۇپ زادىلا بىرەر چىقىش يولى تاپالماي، بۇ ئىشلار ئۈستىدە بىھۇدە باش قاتۇرۇشنى تاشلاپ ھاراققا تايىنىپ ئۆزىنى مەست-خۇشلۇق دېڭىزىغا غەرق قىلىشتىن ئىبارەت ئۈمىدسىزلىك يولىنى تاللاپ كېلىۋاتقان ئىدى.

مانا ئەمدى، ئۇنىڭ قولىدا بۇ قىيىن سوئاللارنىڭ جاۋابى تۇراتتى.

”بۇ كىتابلار ئىنتايىن ئاددىي سۆزلەر بىلەن بۇ مەنىسىز ئۆتۈپ كېتىۋاتقان ھاياتنىڭ خاتالىقلىرى بىلەن بۇ خاتالىقلارنىڭ تۈپكى سەۋەبلىرىنى ۋە چىقىش يوللىرىنى ئوچۇق كۆرسىتىپ بېرىپتۇ. ھەتتا بۇ غايىمىزنى ئىشقا ئاشۇرۇش يولىغا ئاتلىنىشنىڭ قەدەملىرىنى شۇنچە تەپسىلىي ۋە ئاددىي كۆرسىتىپ بەرگەنكى، بىزنىڭ ’ئۇلۇغ‘ لىرىمىز، ’داھىي-يېتەكچى‘ لىرىمىز تەرغىب قىلىپ يۈرگىنىدەك ئۇنداق ھە-دېسىلا ب د ت نىڭ دەرۋازىسى ئالدىغا بېرىپ يېتىۋېلىش، ئا ق ش نىڭ پارلامېنت

بىناسىغا تەلمۈرۈپ ئولتۇرۇۋېلىش، قايسى بىر قوشنا ئەل، قايسى بىر كۈچلۈك دۆلەت، قايسى بىر دۆلەتنىڭ ئاق كۆڭۈل پارتىيىلىرى، قۇتقۇزغۇچى ئارمىيىسى، ... دېگەندەكلەرنى تەسىرلەندۈرمىگىچە بۇ ئىشلىرىمىزنى باشقا چىقارغىلى بولمايدۇ دېيىشكەنلىرىدەك قىلغىلى بولمايدىغان چىگىش ۋە نازۇك ئىشلاردىنمۇ ئەمەسلىكىنى، ئىشنى ئاۋۋال ئۆز كۈچىمىزگە تايىنىپ باشلىۋېلىشىمىزنىڭ شۇنچە كۆپ شارائىتلىرىنىڭ بارلىقىنى ئويلىسا، ئادەمنىڭ ئەقلى ھەيران قالىدىكەن!“

ئۇ، ئۆزىنى كارىۋىتىغا تاشلاپ چوڭقۇر خىياللار ئىچىگە غەرق بولۇپ كەتتى.

ئۆتكەن يىللاردا خىزمەت باھانىسىدە ۋەتىنىنىڭ جەنۇب-شىمالىنى بىر قۇر ئايلىنىپ چىقىپ كەلگۈندى خىتايلار بىلەن ئۇيغۇر-قازاقلار ئارىسىدا ئاسمان-زېمىن پەرق قىلىۋاتقان ھەرخىل تەڭسىزلىكلەرنى، مىللىي زۇلۇم ۋە كەمسىتىلىشلەرنى، خىتاي مىللىتىگە چوقۇندۇرۇش ۋە مىللەت سۈپىتىدە يوق قىلىنىش، چېكىدىن ئاشقان سۈنئىي نامراتلاشتۇرۇلۇش ۋە نادان قالدۇرۇلۇشلارنى كۆرۈپ ئىچى تىت-تىت بولۇپ كەلگەن بولسىمۇ، بۇ ناھەقچىلىكلەردىن قۇتۇلۇش چارىلىرى ئۈستىدە قىلچىمۇ چىقىش يولى تاپالمىغان ئىدى. ھەتتا ئۆز ئانا تۇپرىقىدا شۇنچە كۆپ ئىش پۇرسەتلىرىنىڭ بارلىقىغا قارىماي يېڭى ئىش ئورۇن پۇرسەتلىرىنى شىددەتلىك كۆپىيىپ كېتىۋاتقان كەلگۈندى خىتاي تاجاۋۇزچىلىرىغا تارتقۇزۇپ قويۇۋاتقان خەلقىنىڭ مۇتلەق كۆپ قىسمىنىڭ ئىشسىز يۈرۈشى، تېخىمۇ كۈلكىلىك يېرى ئىش پۇرسىتى يارىتىپ بېرىمىز دەپ پىلانلىق تۈردە ياللانما ئىشچى قىلىپ خىتايغا تۇشۇلۇشىنىڭ تېگىدە ياتقان يامان غەرەزلەرنى پەرەز قىلىپ ئىچى ئۆرتىنەتتى. ۋىجدانى بەكرەك ئازابلىنىپ كەتكىنىدە ”ماڭا نېمىتى، شۇنچە كىشىنىڭ ئۇرۇق-تۇغقانلىرى خىتاي دۆلەت تېررورچىلىقىنىڭ زەربىسىدە ناھەق قاملىپ، بىگۇناھ ئۆلتۈرۈلۈپ، بىكاردىن-بىكارغىلا مىڭلارچە يىلدىن بېرى ياشاپ كېلىۋاتقان ئۆيلىرىدىن مەجبۇرى ھەيدىلىپ سۈرگۈن قىلىنىپ، بىكاردىن بوھتان-تۆھمەتلەر بىلەن جازالىنىپ خانىۋەيران قىلىۋېتىلسىمۇ ‘غىڭ’ قىلىشماي جىم يۈرگەندە، مەن نېمانچىۋالا باش قاتۇرۇپ ئويلىنىپ كېتىدىكەنمەن!“ دەپ، ۋىجدانىنىڭ سادالىرىغا

پەسەنت قىلماي بېشىنى چۆكۈرۈپ جىم يۈرۈشكە تىرىشقان ئىدى. زادىلا تاقىتى قالمىغاندا ھېلىقى ’دوستى‘ — ھاراقنى تېپىۋېلىپ جوزىغا تىكلەپ قويۇپ ۋاقىتلىق بولسىمۇ ئارام تاپقاندەك بولۇۋالاتتى.

قاسىم، يەكشەنبە كۈنىسىنىمۇ ئەنە شۇنداق خىياللار بىلەن كەچ قىلىۋەتتى.

ئۇنى قەلبىنىڭ چوڭقۇر بىر يەرلىرىدىن ئۇرغۇپ تۇرغان بىر داۋالغۇش، ئىڭراپ تۇرغان بىر ۋىجدانىي چاقىرىق ساداسى ئارامىغا قويمايۋاتاتتى. ئاخىرى ئۇ بەرداشلىق بېرەلمەي بۇ كىتابلاردا كۆرسىتىلگەن ھەركەت ئۇسۇللىرى ھەققىدە ئويلىنىپ كۆرۈۋىدى، ئۇنى بىر تۈرلۈك قورقۇش، تىترەك ئورىۋالدى: ھە-دېگەندىلا قولىغا پارقىراپ تۇرغان مۇزدەك تاقاق سېلىنغان، تۈرمىلەردە ۋەھشىيلەرچە قىيىن-قىستاقلارغا ئېلىنىۋاتقان پاجىئەلىك قىياپىتى كۆز ئالدىغا كېلىۋېلىپ بەدەنلىرى شۈركۈنۈپ كەتتى: ”ياق، ياق، ياق. بۇنداق ئىشلار مەن قىلالايدىغان ئىشلاردىن ئەمەس! — قاسىم خۇددى چوغقا ئولتۇرۇۋالغاندەك ئورنىدىن سەكرەپ تۇرۇپ كەتتى، — نەدىنىمۇ يولۇقتى شۇ كىتابلار! — دەپ غودۇڭشىغىنىچە ئۆزىگە ھاي بېرەلمەي ھېلىقى كىتابلارنى ياستۇقىنىڭ ئاستىدىن چىقىرىپ دېرىزىسىدىن سىرتقا چۆرۈۋەتمەكچى بولۇپ ماڭدىيۇ، يەنە توختاپ قالدى، — توختا، تۆۋەندە بىرەرسى كۆرۈپ قالسا قانداق بولىدۇ؟ بۇ بىنادا بۇنداق ئۇيغۇرچە كىتاب ئوقۇيالايدىغان مەندىن باشقا بىرىمۇ ئۇيغۇر يوقلىغىنى بۇ خىتايلار تازا ياخشى بىلىدۇ! — دەپ ئەنسىرەپ قالدى، — ئەڭ ياخشىسى كۆيدۈرۈۋېتەي.“ دېگەن خىيالغا كېلىپ ئاشخانا ئۆيگە كىردى.

ئاشخانا ئۆيگە كىرىپ گاز ئوچاقنى ئاچتى. ئاۋۋال نېپىز قارا تاشلىق كىتابنى يىرتىپ كۆيدۈرمەكچى بولدى. ئۇنى قولىغا ئېلىپ ئىختىيارسىزلا ۋاراقلاشقا كىرىشتى. ئەمما نېمە ئۈچۈندۇر ئۇنى يىرتىشقا كۆزى قىيمايتتى.

”قورقۇنچاق، توخۇ يۈرەك!“

ئۇنىڭ ئىچىدىن كېلىۋاتقان بىر سادا ئۇنىڭغا ۋارقىراۋاتقاندەك بىلىنىپ قوللىرى تىترەپ كىتابنى يىرتىشقا قولى بارمىدى. كىتابنى قايتا ئاۋايلاپ ۋاراقلاشقا، ئۇدۇل كەلگەن قۇرلارنى قايتىدىن ئوقۇشقا كىرىشتى:

”... خالىسىڭىز تەپسىلىي ئوقۇپ چىقىڭ، ... خالىمىسىڭىز باشقا بىرسىگە يوشۇرۇن شەكىلدە بېرىۋېتىڭ، ... بۇنداق قورقۇنچاق كىشىلىرىمىزنى، ... خەلقىمىزدىكى بۇنداق پاسسىپ روھىي ھالەتنى ... خىتاي تاجاۋۇزچىلىرى مەخسۇس پىلانلاپ يېتىشتۈرۈپ چىقماقتا، ...“

قاسىم شۇ يەردىلا زوڭ ئولتۇرۇپ قولىدىكى كىتابلارنى قايتىلاپ ۋاراقلاشقا، ئارىلاپ ئوقۇشقا كىرىشىپ كەتتى. ئۇ، قولىدىكى كىتابلاردىن زادىلا ئايرىلغۇسى كەلمەيۋاتقانلىقىنى ھېس قىلماقتا ئىدى: ”ياق، بۇ كىتابلارنى ھەرگىزمۇ تاشلىمايمەن، ھەرگىزمۇ قولدىن چىقىرىپ قويماسلىقىم كېرەك!“

ئەمدى ئۇ، بۇ كىتابلارنى يوشۇرىدىغانغا يەر ئاختۇرۇش بىلەن ئاۋارە ئىدى. ئۇيەر-بۇيەرلەرگە تىقىپ باقاتتى-يۇ، يەنە خاتىرجەم بولالماي ئۇ يەردىن ئېلىۋالاتتى. بىر ۋاقىتلارغا كېلىپ قولىدىكى بۇ كىتابلارنى تىققۇدەك يەر ئاختۇرۇپ ئەپلىك ۋە بىخەتەر بىرەر يوچۇق تاپالماي كىتابلارنى تۇتقان ھالدا بىر ھازا جىم بولۇپ ئولتۇرۇپ كەتتى. بىرەر ئىش قىلىپ بېقىشنى ئويلايتتى-يۇ، يەنە بىر يەرلىرىدىن قورقاتتى. ئەمما ئۇنىڭ قەلبىنىڭ چوڭقۇر بىر يەرلىرىدىن ”بىرەر ئىش قىل، بۇ يېشىڭغا كەلگۈچە جىم ياتقىنىڭمۇ يېتەر، نىمىدىن قورقىسەن! تېخى يېقىنقى ئونبەش يىل بۇرۇن بولۇپ ئۆتكەن بارىن، غۇلجا ۋەقەلىرىنى پەيدا قىلغان باتۇرلىرىمىزدىن سېنىڭ نېمەڭ كەم؟! قارا، ئارىلاپ كۆرۈلۈپ تۇرۇۋاتقان مەخپىي ۋەھىمە پەيدا قىلغۇچىلارنىڭ بىرسىمۇ دېگۈدەك قولغا چۈشۈپ باقمىدى. سەن نىمىدىن قورقاتتىڭ؟“ دېگەندەك خىتابلار قۇلىقىنىڭ تۈۋىدىلا جاراڭلىغاندەك قىلاتتى. يەنە بىر يەرلىرىدىن: ”ئەگەر خىتايلارنىڭ قولىغا چۈشۈپ قالساڭ جازا ئازابىغا چىدىماي قالارسەنمىكىن؟“ دېگەندەك ئىڭراشلارمۇ بىرلىكتە تۇيۇلۇپ بەدىنىنى شۈركۈندۈرۈۋەتتى: ئۇرۇپ قىيناشلار، تاختايغا مىخلىنىشلار، تىتىلغان بەدىنىنى تۇز-

لازا سۆيگە پاتۇرۇشلار، ... قورقۇپ تىترەپ كەتتى. دەرھال كىتابلارنى كارىۋىتىنىڭ ئۈستىگە تاشلىۋېتىپ ئورنىدىن تۇرۇپ ئۆيدىن چىقىپ كەتتى. ئارقا كوچىدىكى بىر توڭگان ئاشخانىسىغا كىرىپ تەرلەپ ئولتۇرۇپ بىر غېدىر ’نيۇ رۇ مەن‘ دەيدىغان بەتتەم سۇيۇقئاشتىن ئىچتى. ئامال قانچە، بۇنداق ئىدارە ئاھالىلىرى زىچ يەرلەردە ئۇيغۇر ئاشپەزلەرگە يەر چىقمىغاچقا، ئەنە شۇنداق نەرسىلەرنى ئىچمەكتىن باشقا نېمە چارە؟ مەنتاڭخانىدىن چىقىپ يول بويىدىكى ھاراق بوتكىلىرىغا سىنچىلاپ قاراشقا باشلىدى. ”ياق، شۇنچە ئىچكىنىم بۇ ھەپتىگە يېتەر!“ دەپ ئۆزىگە ئاران ھاي بېرىپ كەينىگە ياندى.

قاسىم، بۇ ھەپتىنى ئىشقا بېرىپ كەلگەندەك ئۆتكۈزسىمۇ، ئەمما ئۇنىڭ مېڭىسى پۈتۈنلەي ھېلىقى كىتابلاردىكى چاقىرىقلارنى ئويلاش بىلەنلا بەند بولغان ئىدى. ”لاۋ كا تۈنۈگۈن ئاخشام يەنە جىق ئىچىۋالغان ئوخشىمامدۇ، بېشىنى كۆتۈرەلمەيلا قاپتۇغۇ؟“ دېيىشەتتى ئىشخانىسىدىكى خىتاي خىزمەتداشلىرى بىر-بىرسىگە پىچىرلىشىپ. ”جىم، بۈگۈن ئۇنىڭدىن يىراق تۇرۇشىمىز كېرەك. ھاراقتا پۇلى تۈگەپ بىزدىن قەرز سورايدىغانغا شۇنداق بولىۋالىدىغان ئىشىمۇ بار ئۇنىڭ. ھىجىيىپلا قويدۇقمۇ-بولدى، بالاغا قالغىنىڭ شۇ، دەرھال سەندىن قەرز سورايدۇ!“

قاسىم ئۇلارنىڭ پىچىرلاپ دېيىشكەن گەپلىرىگە قۇلاق سالمىغاندەك بولىۋېلىپ ئۆز ئىشى بىلەن مەشغۇل ئولتۇرۇۋەردى.

ئۇنىڭ ئىچى بەكلا تىت-تىت بولماقتا ئىدى: ئۇ ھاياتىدىكى ئەڭ مۇھىم بۇرۇلۇش نۇقتىسى بولۇپ قالغۇدەك بىر قارار ئېلىشقا جۈرئەت قىلالماي قىينالماقتا ئىدى. ئادىتى بويىچە دوستلىرىنىڭ ئۆيلىرىگە بېرىپ ئاللىنېمىلەرنى خاتىرىلەش نامىدا ئۇيۇشتۇرۇلىدىغان ھاراقكەشلىك ئولتۇرۇشلىرىغا بېرىشنىمۇ زادىلا خىيالىغا كەلتۈرمەيتتى. ئۇنىڭ پۈتۈن ئىسى-يادى بىرلا ئىشقا مەركەزلىشىپ قالغان ئىدى. دوستلىرىمۇ بۇ كۈنلەردە نۆۋىتى ئۆتۈپ كېتىۋاتسىمۇ، ئولتۇرۇش تۈزەپ ئۇنى چاقىرىشنى خىيالىغىمۇ كەلتۈرۈپ قويۇشمىسا كېرەك؟ خېلىدىن بېرى دوستلىرىدىن ئولتۇرۇش قىلىش ھەققىدە بىرەر سادا چىقمىغان ئىدى. شۇنىڭغا قارىماي، بۇ قېتىم

قاسمنىڭ پىكىر-خىيالى ئولتۇرۇش سورۇنلىرى ياكى هاراقخا قارىغاندا ھېلىقى كىتابلاردىلا قالغان ئىدى:

"قانداق قىلىشىم كېرەك؟ ..."

...

تۇرمە كامېرىنىڭ ئىشىكىنى شاراقشىتىپ ئېچىپ كىرىپ كەلگەن ئىككى ختاي گۇندىپاي، قاسىمنىڭ ئەسلىملىرىنى قاپ بېلىدىن ئۈزۈۋەتتى. ئۇنى دارقىرىتىپ سۆرەشكىنىچە سوراقخانىغا — توغرىسى جازاخانىغا ئېلىپ كىرىشتى. يەنە شۇ بۇرۇنقىدەك مەنىسىز سوراقلار، يەنە ئۇرۇپ قىيناشلار ...

قاسىم يەنە كامېرىنىڭ مۇزدەك سېمونت يېرىدە ھوشىغا كەلدى: ئۇ، كامېرىنىڭ ئوتتۇرىسىدا دۈم ياتاتتى. ئۇ، ۋۇجۇدىدىن سۆڭەكلىرىنى سۇغۇرۇپ تارتىۋەتكەندەك مىلىقلاپ، قىمىرمۇ قىلالماي جىم يېتىپ كەتتى. ئەمما ئاغرىق جېنىنى ئالىدىغاندەك پۈتۈن بەدىنىنى ئايلىنىپ يۈرەتتى. ... بىر ھازا ھوشىنى يوقىتىپ قايتا ئېسىگە كەلگىنىدىن كېيىن، ئاغرىقلىرىنى ئۇنتۇشنىڭ ھېلىقىدەك چارىسىنى قىلىشقا شۇنچە تىرىشىپ باققان بولسىمۇ قىلچە پايدىسى بولمىدى. بەدىنىدىكى ئاغرىقلار بارغانسېرى كۈچىيىپ ئاغرىماقتا ئىدى. ئۇ، ۋايىساشقىمۇ قۇربى يەتمەيتتى. ئوت بولۇپ يېنىپ ئاغرىۋاتقان بەدىنىنىڭ نەرى بەكرەك ئاغرىۋاتقانلىقىنىمۇ پەرق قىلالماي جىم يېتىپ چىداشلىق بېرىشتىن باشقا چارە ئەقلىگە كەلمىدى. ...

ئۇ، پات-پاتلا ھوشىدىن كېتىپ ۋە قايتىدىن ھوشىغا كېلىپ دېگەندەك، خېلى ۋاقىتقىچە خۇدىنى بىلەلمەي يېتىپ كەتتى.

بىر ۋاقىتلاردا ئۇ ئاغرىقلىرىنى قايتىدىن رەسمىيلا ھېس قىلىشقا باشلىدى. "باياتىنىياقى نەدە قالغانتىڭ سەن ئاغرىق؟" دەپ كۆزىنى ئېچىپ قاراڭغۇلۇقتا ئەتراپقا قاراشقا ئۇرۇنۇپ باقتى. كامېرىنىڭ ئىچى شۇنچىلىك گۆرىستان قاراڭغۇلۇق بولۇپ تۇيۇلدىكى، ئۇ كۆزلىرىنى ئېچىپ-ئاچمىغانلىقىنىمۇ پەرق قىلالماي خېلىغىچە يېتىپ

كەتتى. ئۇنىڭ پۈتۈن بەدىنى چىڭقىلىپ يىرىلىپ كېتىدىغاندەك ئاغرىماقتا ئىدى. ئۇنىڭ بەدەنلىرى ئىششىپ گويا بىر تۇلۇمغا كىرىپ قالغاندەكلا ھېس قىلماقتا ئىدى. باشقا كامېرلاردىن ئارىلاپ جۆيلۈپ ۋايساشلار ۋە كىمدۇر بىرلىرىنىڭ توڭگۈزدەك خورەك تارتىشلىرىدىن باشقا تۈرمە ئىچى جىمجىت بولۇپ كەتكەنىدى. گۈندىپاي خىتايلارنىڭ ئاياق تىۋىشلىرىمۇ بېسىققان ئىدى.

”يېرىم كېچىدىن ئاشسا كېرەك؟“ دەپ ئويلىدى قاسىم. ئۇ، ئاستا-ئاستا ئاغرىقلىرىنى ئۇنتۇپ قايتىۋاشتىن ئەسلىمىلەر دېڭىزىغا غەرق بولۇپ كەتتى. . . .

. . .

قاسىم، ھېلىقى ئىككى كىتابنى ئوقۇغىنىدىن كېيىنكى كۈنلەردە ئۆز ھاياتىنىڭ قىممىتىنى ئەمدىلا تونۇۋاتقاندەك تۇيغۇلارغا كېلىپ، ئۇنىڭ غۇرۇرى قەلبىنى قايتىدىن مۇجۇماقتا ئىدى: ھاياتىنىڭ قىممىتىنى بىل! مەنىسىز ئۆتكۈزگەن كۈنلىرىڭگە ئەمدى بەس!“ ئۇنىڭ ۋىجدانى قانداقتۇر بىر ئىشلارغا چاقىرىپ ئۇنى ئارامىغا قويمايۋاتاتتى.

سىرلىق بۇ ھايات، قاسىمنى گاڭگىرىتىپلا قويۇۋاتاتتى. ئۇ، بۇ كۈنلەردە ئۆزىنىڭ پىكىرلىرىگە زادىلا ھاكىم بولالماي قېلىۋاتاتتى. ئۇنىڭ پىكىر-خىيالىنى قەلبىنىڭ سىرلىق ھەرىكىتى ئۆز ئىسكەنجىسىگە ئېلىۋالغاندەكلا قىلاتتى. ”غۇرۇر، ۋىجدان، . . . قەلب، ئاھ سەن قەلب! سەن نەدە، سەن نېمە، سەن كىم؟“ قاسىم بۇ سوئاللارغىمۇ جاۋاب تاپالماي يۈرەتتى. ئۇ، ئۆزۈن يىللاردىن بۇيان ئۆزىنىڭ ئىچىدە ئىكەنلىكىدىن گۇمان قىلىشقا بولمايدىغان، ئەمما ئۆزىگە يات بولۇپ تۇيۇلۇۋاتقان قەلبىنىڭ چوڭقۇر بىر يەرلىرىدىن قايناپ چىقىۋاتقان نالىلىرىگە زادىلا قۇلاق سالماي كېلىۋاتقان ئىدى. مانا ئەمدى، ئۇ سىرلىق يەردىكى سادالارنىڭ ئىگىسى ئۆز كۈچىنى كۆرسىتىشكە ئاتلىنىۋاتقاندەك قىلاتتى. ئۇنىڭ ۋۇجۇدىغىلا تەۋە بولغان، ئەمما ئۇنىڭغا زادىلا بويى سۇنماي كېلىۋاتقان چوڭقۇر قەلبى ئۇنىڭغا ئەڭ مۇكەممەل بىر ئىنسان

بولۇش سۈرىتىنى سىزىپ ئۇنىڭغا ئۆلگە قىلىپ كۆرسەتمەكتە ئىدى. ئۇنىڭ ئىچىدىكى نامەلۇم بىر يەردىن ئۇرغۇپ چىقىۋاتقان بۇ ئىنسانلىق ساداسى قاسىمدىن ئارتۇق بىر نېمە تەلەپ قىلىۋاتقاندەكمۇ قىلمايتتى: ”ئەقەللىي بىر ئادەم بولۇشنىلا تەلەپ قىلىمەن!“ مانا بۇ، ئۇنىڭ قەلبىدىن چىقىۋاتقان سادانىڭ بىردىن-بىر تەلىپى ئىدى. ئەپسۇسكى، قاسىم ياشاۋاتقان بۇ جەمئىيەتتە بۇنچىلىك ئەقەللىي تەلەپنى قاندۇرۇش ئىمكانىيەتلىرىگىمۇ يول قويۇلمايتتى. ئۇ، ئۆز ئىچىدىن كېلىۋاتقان بۇ ئەقەللىي تەلەپنى قاندۇرۇشى ئۈچۈن قىلچىلىكمۇ تىرىشچانلىق كۆرسىتەلمەي كېلىۋاتقانلىقىدىن قەلبىنىڭ سوتلىشىغا ئۇچرىماقتا ئىدى. ھېلىقى ئىككى پارچە كىتابنى كۆرگىنىدىن كېيىن، يېقىنقى كۈنلەردىن بۇيان قاسىم قەلبىنىڭ سادالىرىنى ئازراق بولسىمۇ پەرق قىلالايدىغان ھالغا كەلمەكتە ئىدى. شۇڭا ئۇ ئويلىنىپ قالدى: ”راست ئەمەسمۇ، مەن ئەڭ ئەقەللىي بىر ئادەم بولۇپ ياشاشنىلا تەلەپ قىلىدىكەنمەنغۇ، بۇ تەلەپ مېنىڭ ئاددىي بىر ئىنسانلىق تەلىپىم، ئەقەللىي كىشىلىك ھەققىم ئەمەسمىدى؟ يا بولمىسا مەن بۇ جەمئىيەتتىن، توغرىسى بۇ خىتايلاردىن ھەممىگە قابىل خاسىيەتلىك ئادەم بولۇشنى ياكى مىلياردلارچە دوللارنى بېسىپ ياتىدىغان روكېفېللېر، بىل گاتىس بولۇشنى، ۋە ياكى دۇنيانى ئاستىن-ئۈستۈن قىلىۋېتەلىگىدەك بىلىم كەشىپ قىلالايدىغان ئۇيغۇر ’ئېينىشتېيىنى‘ بولۇشنى تەلەپ قىلىۋاتقانمىدىمىيا؟ بۇنداق بىر تەلەپتە بولۇشقىمۇ ھەققىم بار ئەمەسمىدى؟ بۇنداق تەلەپلەر ئىنسانىيەت جەمئىيىتىنى ئىلگىرى سۈرىدىغان ھەققانىي تەلەپلەر ئەمەسمىدى؟“ ئۇنىڭ تەپەككۇر دۇنياسى تىنماي ئىشلىمەكتە ئىدى. ...

توغرا، قاسىم تېخى ئۆتكەن يىلىلا بېرىپ كۆرۈپ كەلگەن، بىپايان يېزا-قىشلاقلاردا ئوتتۇرا ئەسىر مۇشكۇلچىلىكلىرى ئىچىدە تولغىنىپ ئازابلىنىۋاتقان مىليونلىغان ئۇيغۇر قاتارلىق قېرىنداشلىرىغا سېلىشتۇرغاندا ئالاھىدە ئۈستۈن سەۋىيىلىك تۇرمۇشتىن بەھرىمەن بولۇۋاتقانلىقىنى تولۇق ھېس قىلغان ئىدى. بۇنداق تەلەيلىك بىر ئۇيغۇر پەرزەنتى بولغانلىقىدىن ھەقىقەتەنمۇ پەخىرلىنىشى كېرەك ئىدى. ھالبۇكى، شۇنىڭدىن ئېتىبارەن قاسىم ئۆزىنىڭ بۇنچە تەلەيلىك بولغانلىقىدىن پەخىرلىنىش

تۇرماق، بۇنىڭ دەل ئەكسىچە، ئۇ ئۆزىنى ئەڭ پەسكەش، ئەڭ چوڭ گۇناھكار ھېس قىلىدىغان بولۇپ ئۆزگىرىپ كەلگەن ئىدى: ”مەن شۇ خار-زارلىقتا قالغان مىليونلىغان ئۇيغۇرلارنىڭ تېنىۋېلىشقىمۇ بولمايدىغان بىر ئەۋلادىمەن. ئەگەر مەن بىر خىتاي بولغىنىمدا ئىدى، مېنى ئېنجىنىرلىقتا ئەمەس بەلكى ئېتىزلىقتا دېھقان قىلىپ ئىشلىتىشكىمۇ شەرتىم توشمايدىغان بىرسى بولۇشۇم مۇمكىن ئىدى! مەن ئەنە شۇ مىليونلىغان قېرىنداشىمنى تىنچىتىش ئۈچۈنلا بۇ ئورۇنغا تاللانغان بولۇشۇم كېرەك! ئەگەر شۇ ئۇيغۇرلار بولمىغان بولسا بۇنداق تۇرمۇش سەۋىيىسىدىن بەھرىمەن بولالىشىم تۇرماق، مەن بۇ ئالەمگە تۆرىلىشىمنىمۇ قىياس قىلالماس بولار ئىدىم. مەن شۇ ئۇيغۇرلار بولغىنى ئۈچۈنلا مەۋجۇدمەن. ئۇلار مېنىڭ ھاياتىم، مېنىڭ جېنىم! ئۇنداقتا مەن قانداقمۇ ئۇلارنىڭ شىللىسىگە دەسسەپ تۇرۇپ بۇ ھاياتىمنى ياشىيالايمەن؟! ياق! مەن ئۇلارنىڭ ئۈستىگە چىقىۋالالمايمەن، بۇنداق قىلىشقا مېنىڭ قىلچىلىكمۇ ھەققىم يوق! مەن ئۇلاردىن تۆۋەندە تۇرۇشۇم، ئۇلارنى يۆلىشىم ۋە ئۇلارنى بېشىمدا كۆتۈرۈپ مېڭىشىم كېرەك! بۇنىڭ ئۈچۈن ئېزىلىپ كەتسەممۇ ئۆزۈمنى شەرەپلىك ئىنسان دەپ پەخىرلىنىشىم كېرەك!“

قاسىم، ئېغىر غەپلەت ئۇيقۇسىدىن ئەمدىلا ئويغىنىۋاتقاندەك تۇيغۇلارغا كەلمەكتە ئىدى.

ئۇ، ھاياجانلانغانلىقىدىن ئۆي ئىچىدە جىم تۇرالماي ئالدى-كەينىگە مېڭىشقا باشلىدى. ئەمدى ئۇ، كەسكىن بىر قارارغا كېلىپ بولغان ئىدى: ”مىللىتىم، ۋەتىنىمنىڭ ھۆرلۈكى ئۈچۈن چوقۇم بىرەر ئىش قىلىشىم، مىللىي ئازادلىق ھەرىكىتىنى قوزغاشقا پايدىسى، تۆھپىسى بولىدىغان بىرەر ئەمەلىي ئىش قىلىشىم كېرەك!“

ئەمما ئۇ، ئىشنى نەدىن باشلاشنى، بۇنىڭ ئۈچۈن نېمىلەر قىلالايدىغانلىقىنى بىلەلمەي تېپىرلاپلا قالغان ئىدى. بۇ ئىش ھەققىدە باشقا بىرلىرى بىلەن مەسلىھەت قىلىشقىمۇ پېتىنالماي بىر-ئىككى ھەپتىنى گاراڭدەك ئۆتكۈزۈۋەتتى. ئارىلاپ ھېلىقى كىتابلارنى تىقىپ قويغان يېرىدىن چىقىرىپ ئوقۇپمۇ قوياتتى. ئەمدى ئۇ، بۇ كىتابلارنى يادلىۋالغاندەك ھالغا كەلگەن بولسىمۇ، يەنىلا بۇ كىتابلاردىن زادىلا

ئايرىلغۇسى كەلمەيدىغان ھالغا كېلىپ بولغانىدەك قىلاتتى. قاسىم ئۆز كەسپى ساھەسى بويىچە كىتابتا كۆرسىتىلگەن ئىشلاردىن بىرەرسىنى بولسىمۇ قىلىپ بېقىش نىيىتىگە كېلىپ دەرھال كىتاب تەكچىسىدىن بۇ ئىشلارغا يارىغۇدەك بىرەر يېپ ئۈچى بېرەلىگۈدەك كىتابلىرىم بارمىكىن دەپ جىددىي ئاختۇرۇشقا كىرىشتى. بىر نەچچە سائەت كىتاب ئاختۇرۇشتىن ھېچقانداق نەتىجىگە ئېرىشەلمەي، ئۈمىدسىزلىك بىلەن قالايمىقان چېچىلىپ ياتقان كىتابلار دۆۋىسى ئىچىدە ئولتۇرۇپ قالدى. ”ئەجەبا، ئۆگەنگەن بىلىملىرىمنىڭ ھەممىسىلا خىتايلارنىڭ پايدىسى ئۈچۈن لايىھىلەنگەن بولۇشى مۇمكىنمۇيا؟ ... ياق، ياق، ياق! ئۇنداق بولۇشى ھەرگىز مۇمكىن ئەمەس!“

ئۇ، باشتىن-ئاخىرى خىتاي مەنپەئەتى ئۈچۈنلا خىزمەت قىلىشنىڭ تەلىمىنى ئېلىپ كەلگەچكىمكىن، ئۆگەنگەن بىلىملىرىدىن پايدىلىنىپ مىللىتىنى بۇنداق ئېغىر بوھرانغا پېتىپ قالغان ھالىتىدىن قۇتقۇزۇپ چىقىشقا ئاتلىنىش يولىنى تاپالماي قىينالماقتا ئىدى. قاسىم، ئۆزىنىڭ ئون نەچچە يىللىق بىلىم جۇغلانمىلىرىدىن ھەر قانچە قىلىپمۇ يوشۇرۇن ۋەھىمە يارىتىشقا ئەسقاتىدىغان تۈزۈكرەك بىرەر لايىھە چىقىرالمىدى. ...

ئەنە شۇنداق ئادەتتىكى شەنبە كۈنلىرىنىڭ بىر ئاخشىمى ئىدى. ئۇ، بىر بېسىپ، ئىككى بېسىپ دېگەندەك مېڭىپ كوچا ئايلىنىپ يۈرۈپ كوچىلارنىڭ بىرىدىكى كەچلىك خىتاي بازىرىغا كىرىپ قالغانلىقىنى ئۆزىمۇ سەزمەي قالدى.

گويا ئادەمنى بىر ھاپ بىلەنلا يۇتۇۋېتىدىغاندەك ھىڭگاڭ چىشلىق خىتايلار بىر قولىدا ساپلىق، يەنە بىر قولىدا يايپاڭ قازان، ئادەم ھۆ قىلغۇدەك سېسىق پۇراقلار چىقىرىشىپ ھايۋانمۇ يېمەيدىغان ئاللىقانداقتۇر بىر نېمىلەرنى قورۇشۇپ، كېكىردەكلىرى يىرتىلغۇچە ۋارقىرىشىپ خېرىدار چاقىرىشماقتا ئىدى. ئۇلاردىن بىرسى ئۇدۇلىدىن ئۆتۈپ كېتىۋاتقان قاسىمنىڭ ئۇيغۇر ئىكەنلىكىنى پەرق قىلدى ئېھتىمالىم، پۈرلىشىپ كەتكەن كاۋىنىڭ ئۈستىگە ئەھمىيەتسىزلا تىلىپ ياساپ قويغاندەك پەغەز قاپاقلىق كۆزلىرى بىلەن ئۇنىڭغا ئالىيىپ قاراپ قويۇپ باشقا

خېرىدارلارنى چاقىرىش بىلەن بولۇپ كەتتى. قاسىم بۇ خىتاينىڭ چىرايىدىن ”سەن خەق ئىشلىتىشنى بىلمىگەن بۇ زېمىننى مانا بىز ئىشلىتىمىز، ئەقلى يوق ھايۋانلار!“ دەپ مەسخىرە قىلىۋاتقان قىياپىتىنى كۆرگەندەك قىلدى-دە، غەزىپىدىن يۈزلىرى قىزىرىپ كەتتى. كەنتىر-ئورۇندۇقلاردا يېرىم يالىڭاچلىنىپ جاھاننى ھاپ قىلىپ يۇتۇۋېتىدىغاندەك ئەلپاز بىلەن قومۇش چوكىلىرنى تۇتۇپ تەخسىلىرىگە ھۇجۇم قىلىۋاتقان خىتايلارنىڭ يىرگىنچلىك، ۋەھشىي قىياپىتىنى ئەمدىلا كۆرۈۋاتقاندەك يىرگىنىپ كەتكەن قاسىم، دەرھال بۇ مىغ-مىغ خىتاي قايناپ كەتكەن بازاردىن چىقىپ ئۆزىنى قاراڭغۇ بىر تار كوچىغا ئاتتى.

ئۇ، ئېگىز ئائىلىلىك بىنالىرى بىلەن تولۇپ كەتكەن قاراڭغۇ بىر كوچىدا كېتىۋاتقاچ مانا مۇشۇ خىتايلار تەرىپىدىن قىيناپ ۋەھشىيلەرچە ئۆلتۈرۈلگەن يېقىن تارىختىكى تۆمۈر خەلىپىنى، ئابدۇخالىق ئۇيغۇرنى، مەمتىلى تەۋپىق ئەپەندىنى، غوجا نىياز ھاجىمنى، سابىت داموللىنى، لۇتپۇللا مۇتەللىپنى، ئەخمەتجان قاسىمنى، مەمتىمىن ئىمىنوپنى، ئاخۇنوپنى، مجىت سىلىڭنى، زەينىدىن يۇسۇپنى، بارىن، پەيزىۋات، غۇلجا شېھىتلىرىنى، شۇنىڭدەك يەنە ئەتراپىدىكى تونۇش-بىلىشلىرىنىڭ ئائىلە-تاۋابەتلىرىنى بىر-بىرلەپ كۆز ئالدىغا كەلتۈرمەكتە ئىدى. شەرقىي تۈركىستان ئىككىنچى جۇمھۇرىيىتىدە ئوفىتسېر بولغان دەپ تۈرمىدە قىيناپ ئۆلتۈرۈلگەن ساۋاقدىشى مەمەتنىڭ دادىسىنى، چوڭ دادا بىر ناھىيىدە قازى بولغانىكەن دېگەن باھانە بىلەن پۈتۈن يەر-زېمىن ۋە مال-مۈلۈكلىرى مۇسادىرە قىلىنىپ چەت يېزىلارغا سۈرگۈن قىلىنىپ ۋەيران قىلىۋېتىلگەن ئوسماننىڭ ئائىلىسىنى، ئوقۇغۇچىلىرىغا مىللەتچىلىك ئېڭىنى تەشۋىق قىلدى دەپ نازارەت ئاستىغا ئېلىنىپ ئۇرۇپ قىيناپ بىر ئۆمۈر ناكار قىلىۋېتىلگەن سەمەت مۇئەللىمنىڭ خانىۋەيران ئائىلىسىنى كۆز ئالدىغا كەلتۈردى. ... ھەتتا ئەڭ يېقىن باللىق دوستى بولغان ئىمىننىڭ دادىسىنى ھەرگىزمۇ ئېسىدىن چىقىرالماي كەلگەندى: مەھەللىسىنىڭ ئەڭ مويسىپىت شەيقەتچىسى دەپ تونۇلىدىغان ئىمىننىڭ دادىسى، كەلگۈندى بولۇپ كېلىپ ئاچ قېلىپ كوچا دوقمۇشىدا خۇدىنى بىلمەي يېتىپ قالغان بىر چولاق خىتاي تىلەمچىسىنى قول

ھارۋىسىغا سېلىپ سۆرەپ ئىدارىسىگە ئاپىرىپ خىتاي شۇجىسىغا يالۋۇرۇپ مىڭ تەستە ئىشقا ئالدۇرۇپ قويغىنى ئۈچۈنلا، قۇتۇلدۇرۇۋېلىنغان بۇ چولاق كەلگۈندى خىتاي، مەدەنىيەت ئىنقىلابىدا ئۇنى ئۇرۇپ بىر ئۆمۈرلۈك ناكار قىلىۋەتكەنىدى:

’خىتاي مەدەنىيەت ئىنقىلابى‘ نىڭ تېررورلۇق قاپلاپ كەتكەن كۈنلىرىنىڭ بىرى ئىدى. قاسىم، ئىمىننىڭ دادىسىنى كۈرەش قىلىپ قاماپ قويغان يېرىگە ئىمىن بىلەن تاماق ئاپىرىپ بېرىشكە بارغىنىدا، بىر ئىشخانىنىڭ پەنجىرىسىدىن ھېلىقى چولاق خىتاينىڭ ئىمىننىڭ دادىسىنى ھەدەپ ئۇرۇپ مۇشتلاۋاتقانلىقىنى، دۇنيادىكى ئەڭ مېھرىبان ئادەم دەپ تونۇلىدىغان بۇ ئادەمنىڭ تاياق زەربىسىدىن يۈز-كۆزلىرى قانغا بويىلىپ كەتكەنلىكىنى كۆرگەن بۇ ئىككى ئاغىنە، نېمە قىلارىنى بىلەلمەي ھۆڭگىرەپ يىغلاپ كېتىشكەنىدى. ...

مانا بۈگۈن، ئەنە شۇنداق ئاچچىق دەردلەرنى تارتقان، ھەتتا ئاتا-ئانىسى، ئاكا-ھەدىلىرى، يېقىن ئۇرۇق-تۇغقانلىرى ئۆلتۈرۈلۈپ-قامىلىۋاتقان ئائىلىلەرنىڭ بالا-چاقىلىرىمۇ بىرخىيالدا يوق خىتايلارنىڭ قۇيرۇقىدا پايپاسلىشىپ، بىر نەچچە تىيىنلىق تايىنى يوق ئىش ھەققى بار ئورۇننىڭ، كوچاڭ-چۇجاڭلىقىنىڭ، ھەتتا بىرەر ئەبگار ئىشچىلىقىنىڭ غېمىدە خۇدىنى بىلەلمەي چېپىپ يۈرگەنلەرگە ئۇنىڭ زادىلا ئەقلى يەتمەي يۈرەتتى. قاسىم بۇ خىل غەيرىي ھادىسىلەرنىڭ، يىرگىنىشلىكلەرنىڭ سەۋەبىنى مانا ئەمدىلا تونۇغاندەك قىلىۋاتاتتى: ”ئىزچى مەنىنىڭ كىتابىدا ھەقىقەتەنمۇ توغرا دېيىلگەن ئىكەن، خەلقىمىزنىڭ روھىي دۇنياسىدا مۇستەملىكە-قۇللۇق ئىللەتلىرى ھەقىقەتەنمۇ چوڭقۇر يىلتىز تارتىپ كەتكەنىكەن!“

قاسىم ئەنە شۇنداق چىگىش خىياللار ئىچىدە زىچ بىنالار بىلەن قورشالغان ئارقا كوچىلارنىڭ بىرىدە كېتىۋاتاتتى. ئۇ، بىر بىنانىڭ دوقمۇشىدا ئىختىيارسىزلا توختاپ قالدى.

قاسىم، ياندىكى بىنانىڭ دوقمۇشىدا سالقىنلاپ ئولتۇرغان قېرى لوخەننى يىراقتىكى كوچا چىرىغىدىن كېلىۋاتقان غۇۋا يورۇقتا تونۇغاندەك قىلدى. قاتلىما ئورۇندۇقتا چىغ يەلپۈگۈچ بىلەن ئۆزىنى يەلپۈپ ئولتۇرغان بۇ قېرى لوخەن، بىر

بارمىقى يوق چولاق قولدا تۇتقان ئەينەك كونسېرۋا قۇتىسىدىكى قايناق سۈيىنى قېرى ھىندى خورازنىڭ پوكىنىدەك ساڭگىلاپ كەتكەن گېلىغا تۆكۈپ غۇرتۇلدىتىپ يۇتۇپ، گويا بۇ ۋەتەندە يۈز يىلدىن بېرى ياشاپ كېلىۋاتقاندەك بىر خىيالدا يوق ئولتۇراتتى. بۇ لوخەن ھەرقانچە قېرىپ پۈتۈن ئەپتى-بېشى چىبەرقۇتتەك قورۇق بىلەن قاپلىنىپ كەتكەن بولسىمۇ، قاسىم ئۇنىڭ چولاق قولىدىن باشقا يۈزسىز ۋە رەزىل چىرايىنى بىر قاراپلا تونۇغانىدى. بۇ قېرى خىتاي جاللاتنىڭ باشلىرى تاقىرلىشىپ كەتكەن بولۇپ، ئاسما مايكىسى ئۈستىدە كۆرۈنۈپ تۇرغان كۆكرىكى پۈرلىشىپ قېرى كالىنىڭ بويۇن تېرىسىدەك ساڭگىلاپ قالغانىدى.

”بۇ خىتاي، ئىمىنىنىڭ دادىسىنى مۇشتلاپ ئۇرغان ھېلىقى چولاق خىتاينىڭ دەل ئۆزى شۇ!“ قاسىم كەينىگە بىر قەدەم يېنىپ بۇ قېرى لوخەنگە سىنچىلاپ يەنە بىر قارىۋالدى. بۇ خىتاي جاللاتنىڭ بىر پۇتى ئاللىقاچان گۆرگە ساڭگىلاپ قالغانىكەن. قاسىمنىڭ كۆز ئالدىغا ئىمىنىنىڭ دادىسى يۈز-كۆزى قىپقىزىل قانغا بويالغان ھالدا قايتا نامايان بولغاندەك قىلدى. ”ياق، بۇ جاللات خىتاينىڭ ئارامخۇدا ئۆز ئەجىلى بىلەن ئۆلۈۋېلىشىغا ھەرگىزمۇ يول قويماسلىقىم كېرەك!“

ئۇ ئەتراپىغا ئىتتىك بىر قۇر كۆز يۈگۈرتۈپ چىقتى. سەل نېرىدا تۇرغان تەخسىچىلىك بىر نېپىز تاشقا كۆزى چۈشكەن قاسىم، دەرھال بېرىپ ئۇنى قولىغا ئېلىپ خۇددى دىسكا ئاتىدىغان يېنىك ئاتلېتىكا تەنھەرىكەتچىلىرىدەك تەييارلاندى. ئۇ قېرى لوخەن، يۇمۇق كۆزلىرىنى زورۇقۇپ ئېچىپ قاسىمغا يىرگەنگەن قىياپەتتە مەنسىتمىگەندەك شۇنداقلا بىر ئالىيىپ قاراپ قويۇپ قايناق سۈيىنى ھىڭگاك چىشلىرى ئارىسىغا تۆكۈشنى داۋام قىلماقتا ئىدى. قاسىم ئاغىنىسى ئۈچۈن قىساس ئوتى ئىچىدە ئوت بولۇپ يانماقتا ئىدى. ئۇ، يەڭگىل قەدەملەر بىلەن بۇ قېرى جاللاتنىڭ كەينىدىن يېقىنلاشتى. ئۇنىڭ كۆز ئالدىغا بۇ لوخەننىڭ يىگىرمە-ئوتتۇز يىل ئاۋۋال، باللىق ۋاقتىدىكى دوستى ئىمىنىنىڭ دادىسىغا خۇددى مىڭ يىللىق ئۆچى باردەك كەينىگە داجىپ تۇرۇپ ئۇچقاندەك ئېتىلىپ كېلىپ كۈچەپ مۇشت ئېتىۋاتقان قىياپىتى قايتىدىن گەۋدىلىنىپ، ئۇنىڭ ۋۇجۇدىنى غەزەپتىن كەلگەن نامەلۇم

بىر قارا كۆچ ئورنىۋالدى. ...

«تارس!»

قاسىم ئېسىگە كېلىپ، ئالدىدىكى قورقۇنچلۇق مەنزىرىنى كۆرۈپ چۆچۈپ كەتتى!

يىراقتىن كەلگەن غۇۋا يورۇقتا لوخەننىڭ تاقىر بېشى ئۇ قۇلىقىدىن بۇ قۇلىقىغىچە ئىككى ئېلىك پاتقۇدەك ئېچىلىپ قان ئارىلاش مېڭە قېتىقى بىر قۇلىقى تەرەپكە قويۇق ئېقىپ چىقىۋاتقان، بىر چېكە تومۇردىن ئىنچىكە چىرىلداپ ئېتىلىپ چىقىۋاتقان قان، بىنانىڭ ئۆگزۆپ كەتكەن قىزغۇچ خىشلىرىغا خۇددى كىچىك بالىنىڭ سۈيدۈكىدەك چاچراپ قىپقىزىل قانغا بوياماقتا ئىدى. لوخەننىڭ پەغەز قاپاقلىق كۆزلىرى پەۋقۇلئاددە چەكچىيىپ ئېچىلىپ كۆز چانقىدىن چىقىپ كېتىدىغاندەك پۆلتىيىپ بىر يانغا تىكىلىپ قېلىۋاتاتتى. ئۇنىڭ قايناقسۇ شىشىسىنى تۇتقان تۆت بارماقلىق چولاق قولى دىر-دىر تىترەپ ئاستا قۇچىقىغا چۈشۈپ، شىشىسىدىكى قايناقسۇمۇ تۆكۈلۈپ ئېغنى ھۆل قىلىشقا باشلىدى. ئورۇندۇقدا تۆپ-تۈز كىرىشىپ بىر دەم تۇرغان قېرى لوخەن، بىر يانغا قىڭغىيىپ سېمونت يەرگە ”گۈپ!“ قىلىپ يىقىلىپ چۈشتى. ئېچىلىپ قالغان مېڭىسىدىن قان ئارىلاش ئېقىپ چىقىۋاتقان مېڭە قېتىقى سېمونت يەرگە يېپىلىشقا باشلىدى. جان تالىشىۋاتقان لوخەننىڭ بىر قولى بىلەن بىر پۇتى خۇددى يېڭى بوغۇزلانغان قوينىڭكىدەك تېپچەكلەپ سىلكىنىپ ئارقىچىلاپ تېپىپ قوياتتى. ھەر تىپچەكلىگىنىدە يېرىلغان چېكە قان تومۇردىن جىرىلداپ ئېقىۋاتقان قانمۇ بىر كۆچىيىپ-بىر پەسىيىپ ئاقاتتى. ئۆلۈۋاتقان لوخەننىڭ تىپچەكلەشلىرى بارغانسېرى ئازىيىپ، ئاخىرى بېرىپ دىرىلداپ تىترەپلا ياتاتتى.

...

بۇ پاجىئەلىك مەنزىرىنى كۆرگەن قاسىم، قورققىنىدىن غالىلداپ تىترەشتە ئۆلۈۋاتقان ئالدىدىكى لوخەندىنمۇ قېلىشمىغۇدەك ھالغا كېلىۋاتاتتى. بولۇپمۇ بۇ جاللات خىتاينىڭ مېڭە قېتىقىنى كۆرۈپ ئۈچەي-قېرىنى تەتۈر ئۆرۈلۈپ كېتىدىغاندەك ئاغزىغا قاپلىشىپ كەلمەكتە ئىدى. ئۇ، ئۆزىنى ئارانلا تۇتۇۋېلىپ نېمە

قىلىۋاتقانلىقىنى ئۆزىمۇ سەزمىگەن ھالدا، ئىستىخىيىلىك بىر ھەرىكەت بىلەن تام تۈۋىگە چۈشكەن ھېلىقى نىپىز تاشنى ھاپىلا-شاپىلا ئېلىپ نېرىدا تۇرغان بىر تاشلاندۇق قارا يالتىراق خالتىغا سالدى-دە، ئالدى-كەينىگە قارىماي باشقا بىر قاراڭغۇ كوچىغا كىرىپ غايىپ بولدى. ...

قاسىم، نەلەرنى ئايلىنىپ ۋە قاچانلاردا ئۆيگە كېلىۋالغانلىقىنىمۇ بىلەلمىدى. ئۇ ھېلىقى تاش سېلىنغان يالتىراق قارا خالتىنى تۇتقان پېتى مېھمانخانا ئۆيدە نەپىسى نەپەسىگە ئۇلاشماي ھاسىرىغىنىچە ئولتۇراتتى. قورقىنىدىن غاللىداپ تىترەپ چىشلىرى رەسمىي كاسىلدىماقتا ئىدى. بىردىنلا ھېلىقى لوخەنىنىڭ قان ئارىلاش قويۇق ئېقىپ چىقىۋاتقان مېڭە قېتىقىنىڭ سېمونت يەرگە يېيىلىپ بىر كېلىشى كۆز ئالدىغا كېلىۋېلىپ، پۈتۈن ئۈچەي-باغرى ئاغزىغا قاپلىشىپ كەلگىلى تۇردى. ئۇ ئورنىدىن چاچراپ ئېتىلغان پېتى بىرىپ ھاجەتخانىغا ئارانلا ئۈلگۈردى. ... ھېلىمۇ ياخشى ھاراقكەشلىكتە قوسۇش ماھارىتىنى خېلىلا يېتىلدۈرۈۋالغانىكەن، بولمىسا بۇ قوسۇشقا زادىلا بەرداشلىق بېرەلمىگەن بولاركەندۇق. ئەمما قورقۇشتىن كەلگەن تىترەك بارغانسېرى كۈچىيىپ رەسمىي بەزگەكتەكلا غاللىداپ تىترىمەكتە ئىدى. ئاخىرى ئۇنىڭ تىزلىرى ۋۇجۇدىنىڭ ئېغىرلىقىنى كۆتۈرۈپ تۇرۇشقا بەرداشلىق بېرەلمەي ئەۋرەزنىڭ ئالدىدىلا موككىدە ئولتۇرۇپ قالدى. ئەتىگەندىن بېرى تۈزۈكرەك بىر نېمە يېمىگەنلىكتىن بولسا كېرەك، تولغىنىپ-تولغىنىپ قۇرۇق قەي قىلاتتى. گويا پۈتۈن ھاياتىدىكى دەرد-ئەلەم، قان-يىغلىرىنى بىراقلا قۇسۇپ تازىلىۋېتىدىغاندەك، قەي قىلغانسېرى ئارام ئېلىۋاتقاندەك ھېس قىلماقتا ئىدى. بىر ھازا قۇرۇق قەي قىلغىنىدىن كېيىن ياشقا تولغان كۆزلىرىنى سۈرتۈپ ئورنىدىن تۇرۇشقا تىرىشتى. ئەمما بىر قولىدا ھېلىقى قانلىق تاش پارچىسىنى ھېلىغىچە چىڭ قولتۇقلاپ ئولتۇرغانلىقى ئېسىگە كېلىپ، دەرھال ئۇنى خالتىدىن چىقىرىپ تازىلاشقا كىرىشتىيۇ، ئۇنىڭ ئۈستىدىكى قانلىق مېڭە قېتىقىنى كۆرۈشى بىلەن تەڭ يەنە قايتىدىن بوغۇلۇپ-بوغۇلۇپ قۇرۇق قەي قىلىشقا كىرىشتى. ...

بىر ھازادىن كېيىن سەل ئوڭشىۋالغاندەك ھېس قىلىپ، ئۇ تاشنى كۆزىنى يۇمۇپ

تۇرۇپ سۇغا تۇتۇپ چوتكىلاپ يۇدى. ئاندىن يۈز-كۆزىنى ئۇزۇندىن-ئۇزۇنغا سوپۇنلاپ يۇدى. ئاغزىغا سۇ ئېلىپ ئۇدا بىر قانچە قېتىم غار-غار قىلدى. ئازراق سۇ ئىچىپ ئۆزىگە سەل جان كىرگەندەك ھېس قىلدى. تىرمىشىپ يۇرۇپ ئورنىدىن تۇرۇپ مېھمانخانا ئۆيىدىكى تامغا ئېسىقلىق تۇرغان ئەينەكنىڭ ئالدىغا كەلدى: قاسىم ئەينەكتە ئۆزىنىڭ سۈرىتىنى شۇنچە قارايمۇ تاپالمىدى! ئەينەكتىكى ئۇ چىراي، ئۇنىڭغا تونۇش بولغان ئۆزىنىڭ چىرايىغا زادىلا ئوخشىمايتتى. ئەينەكتىكى شەكىلنىڭ كۆزلىرى قىزىرىپ قانغا تولغان، رەڭگى-روھى تاتىرىپ ئۆلۈكنىڭكىدىنمۇ بەتتەر ساغىرىپ كەتكەن، يۈزىنىڭ تېرىلىرى گويا كۆكۈيۈن قورۇۋاتقان كالىنىڭ كاسسا تېرىلىرىدەك لىپىلداپ تىترىمەكتە ئىدى. ئۇ، ئەينەككە قارىغاچ بۇ چىرايغا ئاۋايلاپ قولىنى ئۇزاتقاندەك قىلىۋىدى، بىر نېمىلەرنى سەزگەندەك قىلدى — دېمەك بۇ يۈز، ئۇنىڭ ئۆزىنىڭ يۈزى ئىدى! لۆڭگىدە يۈزلىرىنى سۈرتۈۋاتقاندا، قىسقا يەڭلىك كۆڭلىكىنىڭ سول يېڭىدا بىر پارچە قان ئارىلاش مېڭە قېتىقى قېتىپ قالغانلىقىنى كۆرۈشى بىلەن تەڭ قايتىدىن ئاشقازىنى تەتۈر ئۆرۈلۈپ ئاغزىغا كەپلىشىپ كېلىشكە باشلىدى. . . .

سەل ئوڭشالغاندىن كېيىن قايتا ئاغزى-بۇرنىنى چايقاپ ھاجەتخانىسىدىن چىقىپ ياتاق ئۆيىگە كىرىپ، كارىۋىتىغا ئۆزىنى تاشلاپ بېشىنى كىرلىشىپ كەتكەن يوتقىنىغا پۈركىدى. ئۇزۇندىن بۇيان يۇيۇلمىغان قالغان كىر يوتقىنىغا سىڭىپ كەتكەن ئاچچىق پۇراق ھەممىنى بېسىپ چۈشتى بولغاي ئېھتىمالىم، كۆڭلىنىڭ ئايلىنىشى سەل بېسىلغاندەك، ھېس-تۇيغۇلىرى قايتىدىن ئىشلەشكە باشلاۋاتقاندەك تۇيۇلدى. ياتقان يېرىدە قولىغا بىر نېمە ئۇرۇلغاندەك قىلىۋىدى، سىلاشتۇرۇپ ئۇ نەرسىنى تۇتۇپ باقتى. قولىغا ئۇرۇلغان نەرسىنىڭ ھېلىقى كىتابلار ئىكەنلىكىنى سەزگەندىن كېيىن ئورنىدىن ئىرغىپ تۇرۇپ ئۇ كىتابلارنى جان-جەھلى بىلەن كۆچەپ پىرقىرىتىپ ئىشكى تەرەپكە ئاتتى:

”سەن كىتابلار، مېنى مۇشۇ ھالغا قويغان!“

قايتىدىن گۈپلا قىلىپ يوتقانغا ئۆزىنى ئاتتى. ئۇنىڭ تىترەشلىرى تېخىچە

توختىمىغانىدى. بەدىنىنىڭ تىترىشىدىن كارىۋىتىمۇ بىلىنگۈدەك غىچىرلاپ تۇراتتى.

”ياق، ياق! مەن بۇ ئىشلارنىڭ ئەھلى ئەمەسمەن! مەن دېگەن ئۇيغۇرلار ئارىسىدا كەم تېپىلىدىغان بىر ئېنجىنېرمەن، بۇنداق ئىشلارغا ئۆزۈمنى خورلىتىسام خەلقىمگە بىر كەسىپ ئەھلىنى زىيانغا ئۇچراتقان بولۇپ قالىمەن! بۇنداق ئىشنى كىم قىلسا قىلىۋالسۇن! ئۇنىڭ ئۈستىگە قېيىن-قىستاقتا ئېلىنىپ ئۆلتۈرۈلگەن، ناكار قىلىپ تاشلىۋېتىلگەن، خانىۋەيران قىلىۋېتىلگەنلەر مېنىڭ ئائىلەم ياكى مېنىڭ ئۇرۇغ-تۇغقانلىرىممىدى؟! خەقىقە نېمە قەرزىم بار مېنىڭ؟ ۋەتىنىم، مىللىتىممىش! خالساڭ ھېلىقى ئىزچى دېگىنىڭ چىقىپ ئۆزۈڭ قىلىۋال بۇ ئىشلىرىڭنى! قايسى بىر دۆلەتتىكى مۇھاجىرلىرىمىز خويمۇ ياخشى قىلغانىكەن: ’بۇ ئىزچى مەن دېگەننىڭ كىتابلىرىدا پالانى يېرىمنى سىزىتۇپ تاشلايمەن! ... نوچى بولسا ئۆزى قىلىپ باقمىسۇنمۇ بۇ دېگەنلىرىنى! ... ئۇنىڭ كىتابلىرىنى ئۇچرىغان يەردە بىرىنىمۇ قويماي كۆيدۈرۈپ تاشلىشىمىز كېرەك!‘ دېگەن بۇيرۇقلارنى چىقىرىپ ئىككى قېتىم نەچچە مىڭ پارچىسىنى ئوتقا سېلىپ كۆيدۈرۈپ بەكلا ياخشى قىلغانىكەن، ئەقلى بار نېمىلەركەن شۇ مۇھاجىر دېگەنلەرنىڭ!“

قاسىم ۋارقىراپ چالۋاقاشقا، ھۆڭگىرەپ يىغلاشقا باشلىدى. غالىلداپ تىترەيتتى، قورقۇپ ئەتراپىغا قارايتتى، يەنە كۆڭلى ئېلىشاتتى، ئۆلگۈدەك پۇشايمان قىلاتتى.

”ۋەتەن، مىللەت، غۇرۇر، ۋىجدان دېگەنلەرنى ئۆمۈر بويى ئېغىزىمغا ئېلىپ قويمايمەن!“ دەپ ھېلىدىن-ھېلىغا ئۆزىگە ئۆزى قەسەملەر قىلاتتى.

قاسىم، تۇگەشمەكتە ئىدى. ...

...

”قورقۇنچاق ئاقماق!“ دەپ ئۆزىنى ئۆزى شاڭخو قىلىۋالدى ئەسلىمىلەر قايىنىمىدىن چىققان قاسىم كامىر ئوتتۇرىسىدا ئوڭدىسىغا يېتىپ تۇرۇپ. ئۇ، ئۆزىنىڭ تۇنجى ھەرىكەت قىلغان شۇ كۈندىكى قىياپىتىنى پات-پاتلا ئېسىگە كەلتۈرۈپ ئۆزىچە كۈلۈپ كېتەتتى. ئۇ، بەدىنىدىكى ئاغرىقلىرىنى پۈتۈنلەي ئۇنتۇغاندەك

قىلاتتى. ئەڭ ئاخىرقى مىنۇتلىرىدا، قولىدىن كېلىدىغان بىردىن-بىر ئىشى، شېرىن ئەسلىملىرىنى قايتىدىن كۆز ئالدىغا كەلتۈرۈۋېلىش بولىدىغانلىقىنى ياخشى بىلگەچكە، بۇ پۇرسەتنى بىكارغا ئۆتكۈزۈۋېتىشنى زادىلا خالىمايتتى.

ئۇ، كامېردا يېتىپ كونا ئىشلىرىنى ئەسلەشنى داۋام قىلماقتا.

...

قاسىم، شۇ تۈنجى قورقۇنچلۇق ۋەقەدىن كېيىن ئەتىدىن كەچكىچە قورقۇشتىن چۆچۈپلا يۈرىدىغان بولۇپ قالدى. ”مانا ساقچىلار كېلىدۇ، ئەنە مېنى تۇتۇپ كېتىدۇ، ...“ دىن باشقا ھېچ نېمە خىيالىغا كەلمەيتتى. ھەرھالدا غاللىداپ تىترەشلىرى بىلەن كۆڭلى ئايلىنىشلاردىن قۇتۇلغاندەك قىلاتتى. شۇنداقتىمۇ يۈز يىللىق يوتقان تۇتۇپ يېتىپ قالغان كونا كېسەل كۆرپىسىدەك تاتىرىپ، كۆزلىرى چوڭقۇرلىشىپ ئورىدەكلا بولۇپ قالغانىدى. بەدىنىمۇ ئۇرۇقلاپ بارغانسېرى قۇرۇق كۆتەككە ئوخشاپ قېلىۋاتاتتى. ئىدارىسىدىكى خىتايلارمۇ ”قاراڭلار، بۇ مەخلۇق ھاراقنى ئۆلگۈدەك ئىچىدىغان بولۇپ كەتتى، قارىغاندا ئاخشام يەنە سايدا سۇسىز قالغان موزايدەك ئىچىۋالغان بولسا كېرەك؟ ...“ دېگەندىن باشقا ئۇنىڭدىن قىلچە بىر ئىشتىن گۇمان قىلمىغانىدى. شۇنىڭدەك، ئىدارىسىدىكى خىتايلاردىن پاجىئەلىك ئۆلتۈرۈلگەن ھېلىقى خىتاي لوخىنى توغرىسىدىمۇ بىرەر گەپ تۇيمىدى. شۇنىڭغا قارىماي ”لاۋ كا، ساڭا تېلېفون! ... كاسىمۇ، سېنى بىرسى چاقىرىدۇ! ...“ دېيىشلەردىن خۇدۇك ئېلىپ قورقىنىدىن تىك تۇرۇپ كېتەتتى.

شۇنداق قىلىپ مىڭ بىر بالالاردا بۇ بىرنەچچە ھەپتىنى ئۆتكۈزۈپ بىر جۈمە كۈنىگە ئۇلىشىۋالغان قاسىم، بۇ ئاخشىمى ئەنسىزچىلىكلەردىن ئۈزۈل-كېسىل قۇتۇلۇپ كېتىش، بۇ ھەقتە ئۆمۈر بويى قايتا ئويلىماسلىق ئۈچۈن يالغۇز ئولتۇرۇپ ئۆلگۈدەك ئىچىپ مەست بولۇۋېلىشنى پىلانلاپ كۈچلۈك داچۈي ھاراقلىرىدىن ئۈچ خىلىنى ۋە بىر مۇنچە زاكوسكىلارنى ئېلىپ ئۆيگە كىردى. راسا ئوخشىتىپ

گۆشلۈك قورۇما قورۇپ تەييار چۆپ سالدى.

چۆپنى ئەمدىلا سۈزۈۋاتقىنىدا تۇيۇقسىزلا ئىشىكنى گۈلدۈرلەپ قاتتىق ئۇرۇلۇشقا باشلىدى. بەكلا چۆچۈپ كەتكەنلىكىدىن قولىدىكى چويلا-پويلىسى بىلەن تەڭلا چۆپى تۆكۈلۈپ يېيىلىپ يەرگە بىر كەلدى!

«ئۆلدۈڭمۇ! چاققانراق ئاچماسەن ئىشىكنى!»

ئۇنىڭ يۈرىكى سەل جايىغا چۈشكەندەك قىلدى: بۇ كەلگەنلەر ھېلىقى دائىملىق ھاراقكەشلىك ئولتۇرۇشىنىڭ كونا ئۆلپەتلىرىدىن ئىدى. خاتىرجەم بولۇۋېراق بېرىپ تاشقىرىقى ئىشىكنى ئېچىپ بەردى.

«نەگە يوقالدىڭ شۇنچە ۋاقىتتىن بېرى؟ — دېيىشىپ ۋاراڭ-چۇرۇڭ بىلەن ئىشىكتىن كىرىپ كېلىشتى ئۈچ ئاغىنە، — بىزنى تاشلىۋېتىش نىيىتىگە كەلمىگەنسەن ھەر ھالدا! — ئۇلار قاسىمنىڭ جاۋابىنى كۈتمەيلا تەكەللۇپسىزلىك بىلەن ئۆدۈل مېھمانخانا ئۆيگە كىرىپ كېلىشتى. ئۇلار جوزىغا تىزىلغان ھاراق بوتۇلكىلىرى ۋە تەخسىلەردىكى ھەرخىل زاكۇسكىلارنى كۆرۈپ بوسۇغىدىلا تۇرۇپ قېلىشتى، — مانا دېمىدىممۇ، دوستىمىز بىزدىن يوشۇرۇنچە بىرلىرى بىلەن ئولتۇرۇش ئويناپ يۈرگەنىكەن ئەمەسمۇ!» — ئۇلار قايتىدىن قىيا-چىيا قىلىپ ۋارقىرىشىپ كەتتى.

قاسىم دۇدۇقلاپ بىر نېمىلەرنى دەپ ئۆزىنى ئاقلاشقا تىرىشىپ باققان بولسىمۇ كېلىشتۈرەلمىدى: جوزىغا تىكلەكلىك تۇرغان ئۈچ بوتۇلكا ھاراق، ئۇنىڭ ئۆزىنى ئاقلىشىغا قىلچىلىكمۇ ئىمكانىيەت قالدۇرمىغانىدى.

«قېنى ئاغىنىلەر ئولتۇرايلى، ھەرقانچە ئېسىل مېھمىنىڭ بولسىمۇ بۇ ھاراقلىرىڭدىن ئۈمىدىڭنى ئۈز. ئورنىغا يېڭىسىنى ئېلىپ بېرىمىز! — دېدى بويىنى بىلەن بېشىنىڭ پەرقى قالمىغان خامسېمىز ئاغىنىسى، — بۈگۈن بىز ئىنتايىن مۇھىم بىر ئىشنى تەبرىكلەپ ئىچىمىز!»

ئاغىنىلەر ۋاراڭ-چۇرۇڭ قىلىشقىنىچە داستىخاننى قايتىدىن رەتلەشكە كىرىشىپ كەتتى. بىرسى ئاشخانا ئۆيدىن قاچا-قۇچىلارنى ئېلىشقا كىرىپ كېتىپ چۆچۈپ

ۋارقىرىۋەتتى:

«ۋاي بۇ نېمە ۋەقە! يەرلىرىڭنىڭ ھەممىسىلا چۆپكە توشۇپ كېتىپتىغۇ؟ ھە، ... قارىغاندا مېھمانلىرىڭ بىلەن جىددىيلىشىپ قالغان ئوخشىمامسەن؟ ئەممازە، قورۇمىلىرىڭ بەكلا مەززىلىك پۇراۋاتىدۇ. پەرىزىمچە تازىمۇ ئوخشاپكەتكەندەك قىلامدۇ-قانداق؟»

«قېنى، مېھمانلىرىڭنى چاقىرىپ كىرمەمسەن، بىرگە ئولتۇرۇشتىن قىزغىنامسەنيا؟ — دېگىنىچە بىر دوستى ياتاق ئۆيىگەماراپ باقماقچى بولۋىدى، قاسىم قولىدىكى قىلىۋاتقان ئىشىنى تاشلاپ ھاپىلا-شاپىلا ئۇ ئاغىنىسىدىن بۇرۇن ئۆيگە كىرىپ كەتتى، — ھوي ئاغىنە، نېمە ئانچىۋالا ھولۇقسەن، قىز-پىز بولۇپ قالمىسۇن يەنە؟» — دېگىنىچە ئۇنىڭ ئارقىسىدىن ياتاق ئۆيگە بېشىنى تىقىپ ئۆلگۈردى. ئەمما قاسىم ئىنتايىن چاققانلىق بىلەن يەردە چېچىلىپ ياتقان ھېلىقى ئىككى كىتابنى ئېلىپ كىيىم ئىشكاپىنىڭ ئۈستىگە ئېتىپ ئۈلگۈردى ۋە:

«ئاغىنىلەر، ئۆيدە ھېچ كىم يوق. بەكلا رەتسىز ئىدى، شۇ ...» — دېگەندەك بىر نېمىلەرنى دەپ غودۇڭشىغان بولدى.

«ئۆزىچىلا بىزدىن نومۇس قىلىدىغان بولۇپ كېتىپسەنغۇ ئاغىنە، مايىقتا تۇرغىنە مەن بىر كىرىپ قاراپ باقاي.» — كىرگەن ئاغىنىسىمۇ ئۇنىڭ بۇنچە ھودۇققىنىغا قاراپ تېخىمۇ گۇمان قىلغان ئىدى. ياتاق ئۆيگە كىرىپ ئەتراپقا بىر قۇر كۆز يۈگۈرتۈپ چىققان بۇ ئاغىنىسى، يەنىلا ئىشەنگۈسى كەلمەي ئىشكاپنىڭ ئىچلىرىگە، ھەتتا كارىۋاتنىڭ ئاستىلىرىغىچە قاراپ چىقتى:

«'ساقى'، بۇ ئۆيدە بىرسى يوق، قىز-پىز پۇرىقىمۇ كەلمەيدۇ!»

«ھا، ھا، ھا! ئاغىنىمىزنىڭ ئۆيدە قىز جىنسى تۇرماق، چىشى چىۋىن كىرمەس بولغانغىمۇ بىر ئەسىردىن ئاشتى دېگىنە!» — دەپ كونا قاپاقتىن سۇ تۆككەندەك ۋالاقلاپ كۈلدى مېھمانخانىدىكى بۇقا بويۇن.

ياتاق ئۆيىنى ئاختۇرۇپ يۈرگىنى يەنىلا قايىل بولالماي ھاجەتخانا تەرەپكە قارىۋىدى، قاسىم يەنە ئىتتىك بېرىپ ھاجەتخانىغا كىرىپ ھېلىقى تاشنى ئېلىپ سۇ

چۈشۈرگە ساندۇقنىڭ ئۈستىگە ئېلىپ ئۈلگۈردى. ھەممىگە قىزىقىدىغان بۇ ئاغىنىسىمۇ ياتاق ئۆيىدىن چىقىپ قاسىمنىڭ كەينىدىنلا ھاجەتخانىغا بېشىنى تىقىپ بىر قۇر كۆز يۈگۈرتۈپ چىقتى:

«بۈگۈن بەكلا غەلىتە قىلىقلارنى قىلىسەنغۇ دوستۇم.» — دەپ قاسىمنىڭ چىرايىغا زەن قويۇپ قاراشقا باشلىدى دوستى. ئەمما ھېچ نېمىنى ئاڭقىرالماي ھەيران بولغان ھالدا مېھمانخانىغا كىرىپ ئولتۇردى.

زىياپەت رەسمىي باشلىنىپ كەتكەن ئىدى. قاسىممۇ ئاڭغىچە چۆپنى تۆكۈۋالغان ئاش سۈيىگە نان تۆگۈرۈپ يەپ، قورسىقىنى تويغۇزۇپ ئۆزىنى ھاراققا تەييار قىلىپ ئۈلگۈردى. چوڭ ئىككى تەخسە چىققان گۆشلۈك قورۇما دەرھال چوكىلارنىڭ بىردەك بۇلاڭ-تالىڭىدا قالدى. قائىدە بويىچە پېشقەدەم ساقىلىق ۋەزىپىسىنى ئۆتەپ كېلىۋاتقان بۇقا بويۇن، بۈگۈنمۇ ساھىپخانلىقنى قولدىن بەرمىگەندى. پېشقەدەم ساقى تۆت رومكا ئالدۇرۇپ ھاراقنى پەم بىلەن تەڭشەپ قويۇپ ئاغىنىلىرىگە بىردىن تارقىتىپ چىقتى:

«قېنى ئاغىنىلەر، ئۇزۇن گەپنىڭ قىسقىسى، بۈگۈن بىز ھېلىقى 'ئايپالتا قوشۇنى' نىڭ غەلىبىسى ئۈچۈن كۆتۈرەيلى!»

ھەممىنىڭ ئاغزىدىن "ئايپالتا قوشۇنى ئۈچۈن!" دېگەن سادا ياڭرىدى. تۆت رومكا بىر-بىرسى بىلەن نازۇك جىرىڭلىغان ئاۋاز چىقىرىپ ئۇرۇشتۇرۇلدى. قاسىم ھېچنېمىنى ئاڭقىرالماي، ئەنسىرەش ئىچىدە ئاغىنىلىرىگە قوشۇلۇپ رومكىنى كۆتۈردى. ئۇ ھاراقنى ئادىتى بويىچە ئالدىرىماي سۈزۈپ تۇرۇپ ئاغزىغا تۇشقۇزۇۋېلىپ بىراقلا بوغۇزىغا يوللىدى.

ئۇ ھاراقنى يۇتا-يۇتمايلا ئاغزىنى ئىككى قوللاپ ئەتكىنىچە ھاجەتخانىغا قاراپ ئۇچقاندەك چېپىپ كىرىپ كەتتى. ...

بىر ھازادىن كېيىن قاسىم ئۆڭسۈلى يوق كۆزلىرى ياشقا تولغان، ئاپپاق تاتارغىنىچە ھاجەتخانىسىدىن چىقىپ كەلدى. ھەممە تەڭلا ئۇنىڭغا قارىشىپ ھەيران بولماقتا ئىدى. ھەتتا قاسىممۇ ئۆزىنىڭ بۇ ھالىتىدىن ھەيران بولۇپ ياشقا

تولغان كۆزلىرى بىلەن ئەتراپىغا ھاڭۋېقىپ قارايتتى. قارىغاندا ئۇ، ھېلىقى ۋەقەدىن كېيىن ئۆزىنى يىللىق بۇ ھەمراسىدىن — ھاراقنىڭ 'لەززىتى' دىن مەڭگۈلۈك ئايرىلىپ قالغاندەك قىلاتتى. ئۇنىڭ ھازىرقى ئەلپازى ئاغىنىلىرىنى بەكلا چۆچۈتىۋەتتى. ئۇنىڭ چىرايى ھەقىقەتەنمۇ قورقۇنچلۇق تۈسكە كىرىپ قالغان بولۇپ، تاتىرىپ ئۆلۈكتەك ئاقىرىپ كەتكەن، ئۇرۇقلاپ كۆزلىرى ئۆڭكۈردەك چوڭقۇرلاپ كەتكەنىدى.

«قاسىم، سەن بۇ بىر ئايدىن بېرى ئاغرىپ-تارتىپ قالمىغانسەن-ھە؟ — سورىدى دوستلىرىدىن بىرسى، — بايا ئۆيگە كىرىپلا مىجەزىڭنىڭ يوقلىغىنى بايقىغان ئىدىم. ئەمما يالغۇز بېشىڭغا شۇنچە كۆپ ھاراقنى تىكلەپ قويغىنىڭغا قاراپ سەل خاتىرجەم بولغانىدىم. دېگىنە، نېمە بولدى ساڭا بۇ كۈنلەردە؟» — قاسىم كۆزلىرىنى سۈرتكەن بولۇۋېلىپ گەپ قىلىشتىن ئۆزىنى قاچۇرۇشقا تىرىشتى.

«ئۇنى تولا بەك قىستىمايلى، ھېلىمۇ بويتاق بىر ئەر كىشىنىڭ شۇنچە ۋاقتتىن بۇيان ساغلام تۇرالىغىنىمۇ بىر كارامەت، — بۇقا بويۇن 'ساقى' گەپكە ئارىلاشتى، — مەيلى، ساڭا بۈگۈنلۈك كەچۈرۈم قىلدۇق. ئەمما كېيىنكى قېتىمغىچە ئوڭشىلىپ نۆۋىتىڭنى چوقۇم تولۇۋېتىسەن، ئۇنتۇما!» — دېگىنىچە باشقىلارغا ھاراق قويۇشنى داۋام قىلىۋەردى.

«ھە، گېپىمىزگە كېلەيلى، بۇ ئەلپازىڭدىن قارىغاندا، بۇ بىر ئايدىن بۇيانقى ۋەقەلەردىن دېگەندەك خەۋىرىڭ بولمىسا كېرەك؟ — دەپ گەپ باشلىدى ئاغىنىلىرىدىن بىرى، — بۇ ئاي-بۇ كۈنلەردە شەھەر ئىچى ئوڭدا-دۈمدە بولۇپ كەتكەندەك قورقۇنچلۇق ۋەقەلەر بىلەن توشۇپ كەتتى. ئەممازە ھېچ كىمگە دېمەيدىغانغا ھەممىڭلار قەسەم قىلىپ بەرسەڭلار، سىلەرگە ئوقۇپ بېرىدىغانغا ئاجايىپ بىر تەشۋىق ۋارىقى تېپىۋالدىم، — ئۇ، ئالدىرىماي قويۇن يانچۇقىدىن بىر ۋاراق قەغەزنى چىقاردى، — قېنى، قەسەم قىلىپ بېرەمسىلەر ئەمسە؟»

«سەنمۇ ئەمدى ھەددىڭدىن ئاشقىلى تۇردۇڭ، — دېدى ساقىلىق قىلىۋاتقىنى رومكىلارنى يىغىلاپ تۇرۇپ، — ئەمدى كېلىپ ساڭا بىزمۇ ئىشەنچسىز بولۇپ

قالدۇقمۇ؟ قاسىمنىڭ ئۆيىگە بىز بۈگۈن مۇشۇنىڭ ئۈچۈنلا كەلمىدۇقمۇ، گەپنى ئاز قىلىپ ئوقۇ ئوقۇيدىغىنىڭنى!»

قاسىمنى بۇ چۈشىنىكسىز گەپلەر تېخىمۇ ھولۇقتۇرماقتا ئىدى. ئۇ دوستلىرىنىڭ نېمە دەيدىغانلىقىنى پەملىيەلمەي ھېلى ئۇنىڭغا، ھېلى بۇنىڭغا قارايتتى. ھودۇقۇشتىن نېمە قىلارىنى بىلەلمەي ھېلى چوكىنى، ھېلى چىنىسىنى تۇتۇپ قوياتتى. ئۇنىڭ تىزلىرى يېڭىۋاشتىن تىترەشكە باشلىدى.

«قاسىم ئاداش، سەنمۇ ئاڭلىغانسەن، بۇ بىر ئايدىن بېرى تۇيۇقسىزلا ئاجايىپ قورقۇنچلۇق ۋەقەلەرنى ئاڭلاۋاتىمىز، ئۇ يەردە بىر باشنىڭ قېتىقى چىقىرىۋېتىلگەن ... — قاسىم چۆچۈگىنىدىن ئەمدىلا ئاغزىغا ئالغان چېيىنى پۈركۈۋەتتى! خەۋەرچى دوستى ئوقۇشتىن بېشىنى كۆتۈرۈپ قاسىمغا ھەيرانلىق بىلەن قارىۋالدى، — دېمىدىممۇ، ئۇ خېلىدىن بېرى ئاغرىق دەپ. ... شۇ، شۇنداق، ئۇ خېلىدىن بېرى ... ھە، نېمە دەۋاتاتتىم؟ ھە، ئۇ يەردە بىر خىتاينىڭ بېشى، بۇ يەردە بىر خىتاي بالىسى بوغۇزلاپ تاشلىۋېتىلگەن، ئۆگۈنى قارىساڭ بىر لوخەننىڭ قارنى بۆسۈۋېتىلگەن! ساقچىلارمۇ ئاقماق، ئۇلار ھە دېگەندىلا بىر مۇنچە ئۇيغۇر قاسساپلاردىن گۇمانلىنىپ تۇتۇپ سولاپ قويۇشقىنىنى دېمەمدىغان! ئەسلىدە بۇ ئىشلارنى قىلىۋاتقانلار مانا مۇنۇلار ئىكەن ئەمەسمۇ!» — دېگىنىچە قولىدىكى ۋاراقنى ئوقۇشقا تەمشەلدى. قاسىممۇ ئاغزى بۇرنىنى سۈرتۈۋېتىپ ئۇ قەغەزدە نېمىلەر يېزىلغانلىقىنى بىلىپ بېقىشقا تاقىتى تاق بولۇپلا تۇراتتى.

”بايانات!

قەدىرلىك يۇرتداشلار! خىتاي ئىشغالىيەتچىلىرىنىڭ سالغان زۇلۇمى چېكىگە يەتتى! بىز ئەمدى ئۇلارنى قوغلاپ چىقىرىشقا دەرھال ئاتلانمىساق، ئۇلار بىزنى ئومۇمىي يۈزلۈك تازىلاشقا ئاشكارا ئاتلانماقتا! بىزنىڭ مەخپىي قوشۇن ئەزالىرىمىز مەلۇم بىر شىركەتتىكى پېنسىيىگە

چىقىۋالغان قاتىل لوخەننى پالتا بىلەن چاناپ ئۆلتۈرۈپ تۈنجى ھەرىكىتىمىزنى باشلىغىنىمىزدىن بۇيان بۈگۈنگىچە جەمئىي ئون بىر قېتىم خىتاي قوغلاش ۋەقەسى پەيدا قىلدۇق. بىز كۈنسايىن تەجرىبىسى ئېشىپ كۈچىيىۋاتقان يوشۇرۇن ۋەھىمە پەيدا قىلغۇچى قوشۇن ئەزالىرىمىزغا تايىنىپ ۋەتىنىمىزدە بىرمۇ خىتاي تاجاۋۇزچىسى قالمىغۇچە بۇ مۇقەددەس ھەرىكىتىمىزنى قەتئىي جان تىكىپ داۋاملاشتۇرىمىز!

— ئايپالتا قوشۇنى“

ھەممە بىردەك چاۋاك چېلىپ بۇ ’بايانات‘ نى تەبرىكلەشتى. ئاڭسىز ھالدا دوستلىرىغا قوشۇلۇپ چاۋاك چېلىشىپ بەرگەن قاسىم، دەرھال ئۆزىنى تۇتۇۋېلىپ چاۋاك چالغان قولىغا ھەيران بولۇپ قارىدى ۋە چاچراپ دېگۈدەك ئورنىدىن تۇرۇپ دېرىزىلەرنى تاقاشقا كىرىشتى:

«ئاغىنىلەر، نېمە قىلاي دەيسىلەر ماڭا! مېنى بالاغا تىقاي دەمسىلەريا!»

ھەيران بولغان دوستلىرى تېڭىرقاش ئىچىدە بىر-بىرىگە قارىۋېلىپ بىرھازا جىمىپ قېلىشتى. ئاندىن ساقى بولغىنى سۆزگە كىرىشىپ بۇ جىمجىتلىقنى بۇزدى:

«قاسىم ئاغىنە، بۇ كۈنلەردە ساڭا نېمە بولدى؟ بۇنداق ئىشلارنى ئاڭلىسا خوش بولىدىغان ئادەم ئارىمىزدا سەنلا ئىدىڭغۇ؟ ھەر قېتىملىق ئولتۇرۇشىمىزدا مىللەت، ۋەتەن دەپ بېشىمىزنى ئاغرىتىدىغان كىشى سەن ئەمەسمىدىڭ؟» — ’ساقى‘ قاسىمنىڭ كۆزىگە تىكىلىپ قارىدى.

ئۇنىڭ سۆزلىرىنى باشقىلارمۇ باش لىڭشىتىپ ماقۇللاپ بېرىشتى.

قاسىم، ھودۇققىنىدىن نېمە دېيىشىنى بىلەلمەي ھاڭۋېقىپ بىردەم تۇرۇپ قالدى: ”ياق، بۇلار راستىنلا سەممىي سۆزلەۋاتقاندەك قىلىدۇ“ دەپ كۆڭلىدىن ئۆتكۈزدى. خەۋەرچى دوستىدىن بايىقى تەشۋىقات ۋارىقىنى سوراپ قولىغا ئېلىپ بىرقۇر ئوقۇپ چىقتى. ئۇ قايتىدىن دوستلىرىغا كۆز يۈگۈرتۈپ چىقتى. ئاغىنىلىرىنىڭ چىرايىدا

جىلغىلەنگەن سەممىي كۆرۈنۈشكە ئىشەندى. ئۇنىڭدىكى قورقۇش، ئەنسىرەشلىرى ئاستا-ئاستا تارقىلىپ سەل-پەل ئورنىغا كەلگەندەك قىلدى.

«قاسىم بۇ كۈنلەردە راستتىنلا كېسەل بولۇپ سىرتتىكى ئىشلاردىن خەۋىرى يوق ئىكەن، ئۇنى بەك زورلىمايلى. — دەپ گەپكە ئارىلاشتى باياتىدىن بېرى گەپ قىلماي ھە دېسىلا گېزىت قەغىزىگە كۆپ-كۆك موخوركىسىنى سېلىپ يۆگەش بىلەنلا مەشغۇل بولۇپ ئولتۇرغان جىمغۇر دوستى. ئۇ يانچۇقىغا قولىنى سېلىپ كۆپ-كۆك موخوركىدىن بىر چىمدىم ئېلىپ قەغىزىگە سەرگەچ 'ساقى' غا قاراپ دېدى، — قېنى ئەمسە 'ساقى' ئاغىنە، ۋەزىپەڭنى ئۇنتۇپ قالمىغانسەن ھە؟»

'خەۋەرچى' قاسىمنىڭ قولىدىكى ۋاراقنى قايتۇرۇپ ئېلىپ ئاۋايلاپ قاتلاپ قويۇن يانچۇقىغا سېلىپ تۇرۇپ ئۇنىڭغا قاراپ دېدى:

«ئىشەنگۈم كەلمەيدۇ ساڭا قاسىم ئاداش، بۇ ئىشلاردىن سېنىڭ خەۋەرسىز قېلىشىڭ ھەرگىز مۇمكىن ئەمەس. يا سەن بىزگە ئىشەنمەيدىغان بولۇپ قالدىڭ، يا بولمىسا ...»

«خاپا بولماڭلار ئاغىنىلەر، يېقىنقى بىر نەچچە ھەپتىدىن بېرى، ... مەن ... مەن راستتىنلا ئاغرىپ قېلىپ كوچىلارغىمۇ چىقالمىغانىدىم. ... كوچىلاردا بولۇۋاتقان ئىشلاردىن پەقەتلا خەۋىرىم بولماپتۇ. ماڭا ئىشىنىڭلار، ... سىلەرنىڭ تۇيۇقسىز بۇنداق قورقۇنچلۇق گەپلەرنى قىلىشىڭلارغا ھەيران قالغانىدىم. — ئۇ سەل جايىغا چۈشۈپ ئورنىغا كېلىپ ئولتۇردى، — دېگىنىڭلار راستمۇ؟ يەنىلا چاقچاق قىلىۋاتقىنىڭلاردەكلا ھېس قىلىۋاتىمەن، زادىلا ئىشەنگۈم كەلمەيدۇ بۇ دېگىنىڭلارغا.»

«قاراپ تۇرۇپلا بۇنچە چوڭ ئىشلار توغرۇلۇق ساڭا قانداقمۇ يالغان سۆزلەيتتۇق؟ مەن تېخى بايىلا بۇ يەرگە كەلگۈچە بىرسىدىن ئاڭلىغىنىمغا نېمە دەيسىلەر؟ تۈنۈگۈن كېچىدە ساقچى ئائىلىلىكلەر قورۇسىدا بولغان ۋەقەنى دېمەمسىلەر، قارىغاندا بۇ قېتىمقىسى خىتايلارنى بەكلا چۆچۈتۈۋەتكەن بولسا كېرەك، ئۇ قورۇدىكى بىر خىتاي ساقچى سوجاڭنىڭ بېشىنى كېسىپ دەرۋازىغا ئېسىپ قويغانىكەن. بەدىنىنى

قورۇننىڭ ئوتتۇرىسىغا قارنىنى تۆكۈۋېتىپ تاشلىۋېتىپتۇدەك. ئۈچەي-باغرىنىمۇ چۇۋۇپ يېيىۋېتىپتۇدەك! نېمە دېگەن دەھشەتلىك، قورقۇنچلۇق!» — دېدى خەۋەرچى دوستى.

«ھەقىقەتەن قورقۇنچلۇق ئىكەن! — دېگىنىچە ئۆچۈپ قالغان موخوركىسىنى قايتىدىن تۇتاشتۇردى كۆك تاماكا چېكىۋاتقىنى، — شۇنىڭ ئۈچۈن بىزنىڭ ئىدارىدىكى خىتايلار بىز ئۇيغۇرلاردىن يىراق قېچىپ تۇرىدىغان، بىز خەققە تىكىلىپ قارىيالمايدىغان بولۇپ يۈرگەنىكەندە، ئىپلاسلار!»

«راستتىنلا قورقۇنچلۇق ئىشلار، ...» — دەپ غودۇڭشىغىنىچە 'ساقى' مۇ رومكىلارغا ھاراق قويۇش بىلەن ئاۋارە ئىدى.

«ھەممىدىن قىزىق يېرى، — دەپ قوشۇمچە قىلدى خەۋەرچى دوستى، — بۇ ۋەقەلەرنىڭ ھەممىسىگىلا ھېلىقى 'ئايپالتا قوشۇنى' دېگەن ئىمزانى تاشلاپ قويۇشنى دېمەمسىلەر. بىزنىڭ ئىدارىدىكى خىتاي باشلىق كۆرۈنۈشتە خاتىرجەمدەك قىلغىنى بىلەن، ئۇمۇ يوشۇرۇنچە قېرى ئانىسى بىلەن بىر كىچىك نەۋرىسىنى ئىچكىرىگە قاچۇرىۋېتىپتۇدەك. بۇنىڭدىن خەۋەر تاپقان باشقا سوكا باشلىق خىتايلارمۇ بانكىدىكى ئامانەتلىرىنى قايتۇرۇپ ئېلىشىپ بالا-چاقىلىرىنى خىتايغا يولغا سېلىۋېتىش كويىدا يۈرگۈدەكمىش.»

«مۇنداق دېگىنە، مەھەللىدىكى دوللارچىلار نېمىشقا پويىز ئىستانسىسىغا يوغۇلايدىغان بولۇپ قېلىشتىكىن دەپ ھەيران قالغانىدىم. ئۇلار ئەسلىدە خىتايلارغا پويىز بېلىتى سېتىپ پايدا ئېلىشنىڭ پېيىغا چۈشكەنىكەندە!»

«ئاڭلىسام پويىز ئىستانسىسى قېچىۋاتقان خىتايلار بىلەن لىق توشۇپ كېتىپتۇ دېيىشىدۇ.»

«ئۇ نېمە دېگىنىڭ، قايسى كۈنىسى دادام پويىز ئىستانسىسىغا بىر ئىش بىلەن بېرىۋېكەندۇق، يۇرتىمىزغا كېتىمىز دەپ بىلەت ئېلىپ پويىز ساقلاۋاتقان خىتايلارنىڭ ئۆچىرىتى ئۇزىراپ قۇيرۇقىنى كۆرگىلى بولمايدۇ دېگەنتى.»

«يەنە ھېلىقى ۋېيتنام ئۇرۇشىدىكىدەك خىتاي قېچىش باشلىنىپتۇ دەڭلا.»

«يەنە نەدىكى گەپنى قىلىسەن، ئۇ يىلدىكى خىتاي قىپچىش بۈگۈنكىسىنىڭ ئالدىدا قولىغا سۇمۇ قۇيۇپ بېرەلمەيدۇ!»

«ھە، مۇنداق دېگىن، ئاپىرىن بۇ ئايپالتىچىلارغا. بۇ قوشۇندىكىلەر قانچە كىشى ئىكەن ئاڭلىدىڭلارمۇ؟»

«قوشۇندىكى ئەزالىرىنىڭ سانىنى ئۇلارنىڭ باشلىقلىرىمۇ بىلمەيدىكەن دېيىشىدۇ. بىر-بىرىنى تونۇمايدىغان ئاجايىپ بىر يوشۇرۇن تەشكىلات قۇرۇپ چىقىپتۇدەك. ...»

«... ...»

قاسىم، بۇ گەپلەرنى ئاڭلاپ رەسمىي ھاياجانلىنىپ يۈزلىرىگە قان يۈگۈرۈشكە باشلىدى. ئۇ نەچچە ۋاقىتتىن بېرى ئۆزىگە بېرىپ يۈرگەن قەسەملىرىنى ئۇنتۇپ قېلىۋاتاتتى. ھەتتا ئۆزىگە ھاي بەرمىسە، ھاياجانلانغانلىقىدىن نېرىقى ئۆيدىكى ھېلىقى كىتابلارنى ئېلىپ چىقىپ دوستلىرىغا كۆرسىتىشتىنمۇ يانمىغۇدەك ھالغا كەلگەنىدى. ”ھاي-ھاي، ئۆزۈڭنى تۇتۇۋال، ئۇلار تېخى بۇ كىتابلار توغرىسىدا بىر نېمە دېيىشكىنى يوق“ دېگەنلەرنى خىيالىدىن ئۆتكۈزۈپ ئۆزىنى ئارانلا بېسىپ ئۇلتۇراتتى.

ئۇلتۇرۇش يەنىلا بۇرۇنقى كونا پاسونى بويىچە داۋام قىلماقتا ئىدى. بوتۇلكىدىكى ھاراقنىڭ ئازىيىشىغا ئەگىشىپ ئاغىنىلىرىنىڭ ئاغزى ئېچىلىشقا باشلىغان بولسا، يېڭى-يېڭى بوتۇلكىلارنىڭ جوزىغا تىكلىنىشىگە ئەگىشىپ ئۇلارنىڭ ھاياجىنى ئارتىپ، ئاخىرى بىر-بىرىگە گەپ بېرىشمەي ھەممىسى تەڭ سۆزلەيدىغان ھالغا كېلىشتى. يېرىم كېچىدىن ئاشقاندا كونا ئادىتى بويىچە ساقى بولغىنى غىپلا قىلىپ ياتاق ئۆيىگە كىرىپ كارىۋاتنى قولىدىن بەرمەي بوغۇزلىۋېتىلگەن قويدەك خارقىراپ خورەككە چۈشۈپ كەتتى. يەنە بىرسى قۇرۇق ھاراق شىشىسىنى مەيدىسىگە بېسىپ ئۆزىچە بىر نېمىلەرنى دەپ نالە قىلغىنىچە مۆلدۈرلەپ يىغىغا چۈشۈپ كەتتى. ئاخىردىكىسىمۇ يېرىم كۈلۈمسىرىگىنىچە دىۋانغا قىڭغىيىپ تاتلىق ئۇيقۇسىغا پېتىپ قالغان بولۇپ، دىۋاننىڭ بىر يېنىغا بوشىتىلغان قويۇق قۇسۇق ئۇنىڭ ئارامىنى

بۇزۇشقا يەتمىگەندەك قىلاتتى. بىر ھازادىن كېيىن يىغلاۋاتقىنىمۇ جوزىدىكى تەخسىنىڭ ئىچىگە يۈزىنى چىلاپ پۈكۈلگەن خورىكىنى ئىنچىكە تارتقىنىچە ئاچچىق ئۇيقۇسىغا غەرق بولدى. ...

قاسىم، ئادەتلىنىپ كەتكەن بۇ مەنزىرىگە قاراپ قىلچە نارازىلىق ئىپادىدە بولماي بىر چەتتە خىيالغا پېتىپ ئولتۇراتتى. ئۇ بىرىنچى رومكىنى ياندۇرۇۋەتكىنىدىن كېيىن قايتىدىن ھاراققا قول ئۇزارتمىغان بولسىمۇ، ئاغىنىلىرىنىڭ نۇتۇقلىرىنى ھاياجان بىلەن بېرىلىپ باشتىن-ئاخىرغىچە زېرىكمەي تىڭشاپ ئولتۇردى. ئۇنىڭ روھى ئالاھىدە كۆتۈرۈلۈپ قالغانىدى. ھەتتا بىر يەرلىرىگە كېلىپ ‘ئايپالتا قوشۇنى’ دىكىلەرنىڭ ھېلىقى چولاق لوخەن ۋەقەسىنىمۇ ئۆزلىرىنىڭ قىلىۋالغانلىقىدىن قىزغىنىپ ئۆزىچە غۇدۇڭشۇپمۇ ئۈلگۈردى. دېمەك قاسىم خاتا ئىش قىلمىغان ئىدى. ئۇ، ئورۇندۇقتا يۆلىنىپ گىدەيگىنىچە ئولتۇرۇپ مەغرۇر قىياپىتى بىلەن تاماكىسىنى شوراپ بىر ھازا دوستلىرىنىڭ ئۇخلاشلىرىنى تاماشا قىلدى. ئۇ ئۆزىچە، بۇ بىر ئايدىن بۇيانقى ۋەقەلەرگە سەۋەبچى بولغان كىشىنىڭ دەل ئۆزى ئىكەنلىكىنى خىيال قىلىپ ”يارايسەن!“ دەپ كۆڭلىدە ئۆزىنى ئۆزى ماختاپمۇ ئالدى. ئەمدى ئۇنىڭ كاللىسىدا كېلەر قېتىملىق قىلىشقا تېگىشلىك ۋەھىمە پەيدا قىلىش ھەرىكىتىنىڭ ھەرخىل پىلانلىرى تۈزۈلمەكتە، كەينىدىنلا ئۇ پىلانىغا قايىل بولماي رەت قىلىۋېتىپ يەنە يېڭىسىنى پىلانلىماقتا ئىدى.

ئۇ، تۈنجى ھەرىكىتىدە ھەقىقەتەنمۇ بەكلا بىخەستەلىك قىلغانىكەن. ئىز قېلىشى ياكى بىرەرسىنىڭ كۆرۈپ قېلىشىنى قەتئىي خىيالغا كەلتۈرمەي ھەرىكەت قىلغانىكەن. شۇنداقتىمۇ ئۇ يەنىلا ھەيران ئىدى: ”راست دېگەندەك شۇنچە پىلانسىز ۋە شۇنچە بىخەستەلىك بىلەن قىلغان ۋەھىملىك ھەرىكىتىمنى نېمە ئۈچۈن ھېلىغىچە پاش قىلالمىدى بۇ خىتايلار؟ دېمەك، بۇنداق ئىشلارنى قىلغاندا بىخەتەرلىكىنى تولا بەك مۇبالىغە قىلىۋېتىشنىڭ ھاجىتى يوق ئىكەندە. ئەسلىدە بۇنداق ئىشلارنىڭ خەتىرىنى بەك مۇبالىغە قىلىۋېتىشتىكى مەقسەت — يوشۇرۇن زەربە بېرىش ئىشلىرىدىن ئۆزىنى قاچۇرۇشنىڭ بىر باھانىسى ئوخشىمامدۇ؟ — دەپ

ئويلاپ قالدى. دوستلىرىنىڭ گېپىدىن قارىغاندا خىتاي رازۋېدچىكلىرى ئاللىقاچان تۈنجى ۋەقەنى ۋاقتىنچە ئۇنتۇغان بولۇپ، ھازىر ئۇلار تېخىمۇ ئېغىر پاجىئە پەيدا قىلىۋاتقان كېيىنكى ۋەقەلەر ئىچىگە چۆكۈپ قالغاندەك قىلاتتى. قاسىم بۇلارنى ئويلاپ پۈتۈنلەي خاتىرجەم بولۇپ قالدى، — 'تاپىدۇ بۇ ئىزلارنى بىر كۈنىسى نەۋرىمىز ياكى ئەۋرىمىز!' — نېمە دېگەن داھىيانە ئالدىن كۆرەرلىك ھە!"

قاسىم خېلىلا روھلىنىپ قالغانىدى. ئۇنى بۇ كېچىدە پۈتۈنلەي ئەسلىگە كېلىپ بولدى دېيىشكىمۇ بولاتتى. ...

...

قاسىمنىڭ ئەسلىمىلىرى باشقا كامېرلاردا كۆتۈرۈلگەن سەھەرلىك ئىڭراش-ۋايساشلاردىن بۆلۈنۈپ كەتتى. ئۇ، بۇ ئەسلىمىلىرىنى قاچانلاردىن باشلاپ ئەسلەپ ياتقانلىقىنى ئېسىگە ئالالمىدى. ئەمما ئاغرىقلىرىنى ئۇنتۇپ خېلىلا ئارام ئېلىپ قالغانىدى. تۈرمە ئىچىدە يېڭىدىن ئىڭراشلار، ۋايساشلار، خىتاي گۇندىپايلارنىڭ ئاياق تاۋۇشلىرى ئاڭلانماقتا ئىدى. تاڭ ئاتقان بولسا كېرەك؟ قاسىمنى شېرىن ئۇيقۇ تۇتۇشقا باشلىدى. ...

*****

ئۈچىنچى باب

يېڭى ھەرىكەت پىلانلاش

— جاھان بەكلا ئېگىز-پەس. بىزنىڭ ئوغۇلنى كەلسە-كەلمەس ئىشلارغا ئارىلىشىپ قالمىسۇن دەپ بەكلا ئەنسىرەيمەن.

— راست دەيسەن، قايسى كۈنى كېچىدە تۇردى ئۇستامنىڭ

ئوغلىنى تۇتۇپ كېتىپتۇدەك. ...

— تاش قاتار ئويناۋاتقان پاڭچىلار پارىڭىدىن.

قاسىمنىڭ بەدىنىدىكى يارىلار كۈندىن-كۈنگە يېڭىلىنىپ تۇراتتى. ھەر قېتىملىق سوراقتىن قايتۇرۇلغاندا يېڭىدىن يارىلار قوشۇلۇپلا قالماي كونىلىرىمۇ قايتىدىن ئېچىلىپ يېڭىلىنىپ تۇراتتى. ۋەھشىي ختاي جاللاتلىرى ھېلى مىخ قېقىش، ھېلى تۇزغا مىلەش، ھېلى تاسمىلاش، ھېلى توك ئۆتكۈزۈش، تىرناقلىرىغا چىغ، جىنسى ئورگانلىرىغا قىل تىقىپ كولاش دېگەندەك قىلمىغان ۋەھشىلىكلىرى قالمايتتى. قىسقىسى بۇ ختايلارنىڭ ئادەم قېلىپىدىن چىققان ئەڭ ياۋايى ۋەھشىي تاجاۋۇزچىلار ئىكەنلىكىنى تۇرمە ئىچىدە ئاپئاشكارا كۆرۈۋېلىشقا بولاتتى — باشقىلارنىڭ ئانا ۋەتەن تۇپرىقىنى تاجاۋۇز قىلىپ بېسىۋېلىشتا ھەقىقەتەنمۇ ئادەمىي قىياپەت تېپىلمايتتى! قاسىم بۇلارنى كۆرۈپ، نۇرغۇنلىغان ۋەتەنپەرۋەر داھىيلىرىمىزنىڭ مانا مۇشۇ ختايلار بىلەن كېلىشىپ خالىغان بىر شەكىلدىكى تىنچلىق ئۇسۇلىغا تايىنىپ ۋەتىنىمىزنى مۇستەقىل قىلىشقا بولىدۇ دەپ، خەلقىمىزنى شۇنچە ئۇزۇن يىللاردىن بۇيان تىنچ پائالىيەتلەرگە ئىشەندۈرۈپ كېلىۋاتقانلىقىغا زادىلا ئەقلى يەتمەيتتى. ھەتتا بەزىدە ئەنە شۇ ختايلاردىن ھەرقانداق بىر تىنچلىق يولى بىلەن مىللىي مۇستەقىللىقىمىزنى قايتۇرۇپ ئالالايمىز دەپ ئىشىنىپ شۇنچە نۇرغۇن كىشىنى كەينىگە سېلىپ يۈرگىنىگە قاراپ، ”بۇ داھىيلىرىمىز خەلقىمىزنى قايمۇقتۇرۇشقا ئورۇنلاشتۇرۇلغان ختاي تاجاۋۇزچىلىرىغا باغلانغان جاسۇسلارمۇدۇيا؟“ دېگەن گۇمانلارغىمۇ كېلىپ قالاتتى.

ختاي گۇندىپايلىرى بەزىدە قاسىمنى ھەپتىلەرگىچە كارى بولماي تاشلىۋېتەتتى. ئەسلىدە بۇ، سىرتتا يېڭى ۋەقەلەر كۆپىيىپ كېتىپ گۇمان بىلەن قولغا ئېلىنغانلاردىن قولى بوشىماي قالغان ۋاقىتلارغا توغرا كېلەتتى. ئەمما بىر-ئىككى ھەپتە ئۆتمەيلا قايتىدىن ئۇنى ئۆلگۈدەك ئۇرۇپ قىيناپ ئازابلىشاتتى. قاسىممۇ

تۇرمىگە تۇنجى قېتىم چۈشۈپ قالغىنى، شۇنىڭدەك ئۆمرىدە كۆرۈپ باقمىغانلا ئەمەس ھەتتا ئاڭلاپمۇ باقمىغان بۇنچە ئېغىر قىيناشلارغا دۇچ كېلىپ تۇرغانلىقىغا قارىماستىن، روھىي جەھەتتىن قىلچىمۇ سۇنغاندەك قىلمايتتى. ”قىينا كاپىرلار، قىينا! بۇ قىيناشلىرىڭ، مەن سەنلەرگە بۇ بىر قانچە يىلدىن بېرى قىلغان نەچچە ئون قېتىملىق خىتاي قوغلاش يوشۇرۇن پاجىئە پەيدا قىلىش ھەرىكەتلىرىمنىڭ ئالدىدا ھېچنېمىگە ئەرزىمەيدۇ! — ئۇ، بەكلا خاتىرجەم ئىدى. ئۇنىڭدا ئەنسىرەش، قورقۇش، پۇشايمان قىلىش دېگەنلەردىن قىلچىمۇ ئەسەر يوق ئىدى، — يالغۇز بېشىمغا يۈزگە يېقىن خىتاي تاجاۋۇزچىسىنى يوقىتىپ، نەچچە ئون مىڭ خىتاي تاجاۋۇزچىسىنىڭ دۆلىتىگە قاراپ قېچىشىغا بىۋاستە سەۋەبچى بولالىدىم؛ نۇرغۇنلىرىنىڭ بىزدىن بۇلاڭ-تالاڭ قىلىپ توپلىغان مال-مۈلۈكلىرىنى ۋەيران قىلىۋەتتىم؛ ئەڭ مۇھىمى ۋەتىنىمىز تەۋەسىدە خىتاي تاجاۋۇزچىلىرىنىڭ سۈنئىي كۆپىيىشىنى توسۇش ھەرىكىتىنىڭ رەسمىي بىر دولقۇن ھالىغا كەلتۈرۈشتىكى ئەڭ ئالدىنقى قاتاردىكى باشلامچىلىرىدىن بىرى بولالىدىم. تېخى يەنە مېنىڭ بىۋاستە ياكى ۋاستەم بىلەن نۇرغۇنلىغان خىتاي قوغلاش يوشۇرۇن قوشۇنلىرى تەشكىللىنىپ، ۋەتىنىمىزنىڭ مىللىي مۇستەقىللىق ھەرىكىتىنىڭ بىرىنچى باسقۇچىنى ئاخىرقى باسقۇچىغا يېقىنلاشتۇرۇشتا تارىختا يېزىلمايدىغان تۆھپىلىرىمنى دېمەيلا قوياي. بۇلارنى ئويلىغىنىمدا، ئەگەر خىتايلار مېنى بىلىپ قالسا تىرىك تۇرغۇزۇپ يەۋېتىمەن دېسىمۇ ئازلىق قىلىدۇ! — ئۇ سوغۇق كامېردا يېتىپ ئويلايتتى، — بۇ ۋەتەن مېنىڭ! بۇ سۆيگۈنى تېخى مانا ئەمدىلا ھېس قىلغاندەك بولۇۋاتىمەن. بۇ سۆيگۈ ئۈچۈن ھاياتىمنى تەمتىرىمەي پىدا قىلالايمەن. چۈنكى ئۇ مېنىڭ بىردىن-بىر سۆيگىنىم!“

قاسىم ھەقىقەتەنمۇ خاتىرجەم ئىدى. ئۇ، خىتاي جاللاتلىرى تەرىپىدىن ھەر بىر سوراقتا ئېلىپ چىقىپ قىيناشقانلىرىدا خۇددى ناركوز قويۇپ ئوپېراتسىيە قىلىنىۋاتقاندەكلا خاتىرجەم تۇرۇپ بېرەتتى. ئېھتىمال ئەڭ بۈيۈك سۆيگىنىگە ئېرىشىش يولىدا، ئىشەنگەن غايىسى ئۈچۈن، ھەققانىيەت ئۈچۈن قىلغان

پائالىيەتلىرىدىكى قولغا كەلتۈرگەن مۇۋەپپەقىيەتلەر ئادەمنى ئەنە شۇنداق سۈنماس ھالغا كەلتۈرىۋەتسە كېرەك؟ بەزى كىتابلاردا كوپېرنىكنى ھەقىقەت ئۈچۈن ئۆلۈم ئالدىدا قىلچە پەسەنت قىلماي تۇرۇپ بېرەلىگەن دېيىشىدۇ؛ بىزدىن چىققان ئابدۇخالىق ئۇيغۇرمۇ مىللىتى ئۈچۈن خىتاي ۋەھشىيلىرى تەرىپىدىن پارچىمۇ-پارچە توغرىلىشىنى خەلقى-ئالەم ئالدىدا تىك تۇرۇپ كۈتۈۋالغانىكەن! ... بەزى مەلۇماتلاردىن قارىغاندا، ئەخمەتجان قاسىم قاتارلىق رەھبەرلىرىمىزمۇ رۇس كوممۇنىستلىرىنىڭ "ۋەتىنىڭنى خىتايغا تاپشۇرامسەن-يوق؟!" دەپ قىيناشلىرى ئالدىدا، "ياق! تاپشۇرمايمىز!" دەپ تىك تۇرۇپ ئۆلۈمنى كۈتۈۋالغان ئىكەن؛ قاسىممۇ ئەنە شۇنداق مىللىي قەھرىمانلارنىڭ نامايان قىلغان جاسارىتىنى ئۆزىدە ئىپادىلىمەكتە ئىدى. ھەتتا ئۇنىڭغا جازا بېرىۋاتقان بىر ياش خىتاي جاللىتى ئادەم قېلىپىدىن چىققان بۇنچە ئېغىر قىيناشلارغا بەرداشلىق بېرىۋاتقان قاسىمغا قاراپ رەسمىي ئېلىشىپ ساراڭ بولۇپ قالغان! بۇ خىل قىيناشلارغا قاتناشقان، ئۆمرىدە بىر سېكۇنتلۇق بولسىمۇ ۋەتەن، مىللەت، ئادەمىيلىك دېگەنلەرنىڭ بېرىدىغان ئۇ لەززەتلىك تۇيغۇلىرىنىڭ تەمىنى تېتىپ بېقىش بەختىيارلىقىغا ئېرىشىپ باقمىغان بىر ئۇيغۇر مۇناپىقمۇ، بۇنچە دەھشەتلىك مەنزىرىگە چىدىماي ئاخىرى تاپانچىسى بىلەن ئۆزىنى ئېتىپ ئۆلتۈرۈۋالغانىكەن!

قاسىمنىڭ تېرىك تۇتۇپ تۇرۇلىشىمۇ خىتاي تاجاۋۇزچى فاشىستلىرىنىڭ بىرلا مەقسىتىگە خىزمەت قىلىش ئۈچۈن ئىدى: يېڭى قولغا چۈشكەنلەرنى ئۇنىڭ ئېچىنىشلىق قىياپىتىنى كۆرسىتىش ئارقىلىق قورقۇتۇپ ئىقرار قىلدۇرۇش ياكى پاش قىلدۇرۇشقا ۋاستە قىلىش ئىدى. بۇنىڭ ئۇنۇمىنىمۇ خىتاي جاللاتلىرى كۆرمىدى ئەمەس، بەزى تەجرىبىسى يوق ھاياجىنىغىلا تايىنىپ ھەرىكەتكە قاتنىشىپ قويۇپ قولغا چۈشۈپ قالغانلار ياكى شەخسى ئابرۇيي قوغلىشىپ بۇ ئىشلارغا چېتىلىپ قالغانلار قاسىمنىڭ ئېچىنىشلىق قىياپىتىنى كۆرگەن ھامان پۈشمىنىنى ئالدىغانغا قاچا تاپالماي ئىقرار بولىشىدۇ. ئەمما ئۇلارنىڭ ئىقرارى ياكى پاش قىلىشى ئۇلارنىڭ تېخىمۇ ئېغىر جازالىنىشىغا باھانە بولۇپ، ئاخىرى تۈگىمەس قېيىن-قىستاقلار

نەتىجىسىدە بەكلا ئېچىنىشلىق تۇردە ئۆلتۈرۈلۈشكە سەۋەب بولۇپ قالاتتى. ...

قاسىم شۇنچە ئېغىر ئازابلىنىشلار ئارىسىدا يەنىلا ئۆزىگە ئەسلىمە ئۈچۈن زېھىن چىقىرالايتتى. بۈگۈنمۇ خۇددى بۇرۇنقىدەك، مىسىر پىرامىدىلىرىدىن قېزىپ چىقىرىلغان مۇمىيالاردەك تېڭىۋېتىلگىنىگە قارىماي ئۇنىڭ قېلىن داكىغا ئورالغان مېڭىسى يەنىلا شېرىن ئەسلىمىلىرىنى ئەسلەشتىن توختىمىغانىدى.

ئۇنىڭ ئەسلىمىلىرى يەنە ھېلىقى تۇنجى ۋەقە پەيدا قىلغاندىن كېيىنكى ئاغىنىلىرى بىلەن بىرگە بولغان كۈنلىرىگە كېتىپ قالدى.

...

شۇ قېتىمقى ئۆلتۈرۈشتا خېلى ئارام تېپىپ قالغان قاسىم، ئۆزىدىن غۇرۇرلىنىدىغان بولۇپ قالدى: ”ياق، ئەسلىدە بىرەر ئىش قىلىشقا جۈرئەت قىلالماي كېلىۋاتقانىكەنمىز. مانا قارا، مەنمۇ ۋەتىنىمنىڭ ئازادلىق ئىشلىرىغا پايدىلىق ھەرىكەتلەرنى قىلالايدىكەنمەن ئەمەسمۇ!“

قاسىم، ھەقىقەتەنمۇ بۇ بىر ئاي ئىچىدە سىرتتا مىللىي مۇستەقىللىق ھەرىكىتىنىڭ ئىلگىرى سۈرۈلۈشى ئۈچۈن ئاجايىپ-غارايىپ ۋەقەلەرنىڭ پەيدا قىلىنىۋاتقانلىقىنى ئاڭلىماقتا ئىدى. ھەتتا بەزى ۋەقەلەر شۇنچىلىك مۇبالىغىلەشتۈرۈپ رىۋايەت قىلىنماقتىكى، گويا بۇ ھەرىكەتلەر ئامېرىكىنىڭ مەركىزى ئاخبارات ئىدارىسى — سى ئى ئا تەرىپىدىن پەيدا قىلىنىۋاتقانلىقى، قايسى بىر پىلانېتىدىن كەلگەن بىر خاسىيەتلىك ئادەمنىڭ ئۇيغۇرلارغا ئىچى ئاغرىپ ئۇلارنى خىتاي تاجاۋۇزچىلىرىنىڭ چاڭگىلىدىن قۇتقۇزۇپ قويۇش نىيىتىگە كېلىپ بۇ ھەرىكەتلەرنى پەيدا قىلىۋاتقانلىقى ... دېگەندەك رىۋايەتلەرنى خېلى بىلىملىك دەپ قاراشقا بولىدىغان كىشىلىرىمىزنىڭمۇ ئاغزىدىن ئاڭلاش مۇمكىن ئىدى. شۇڭا، خەلق ئارىسىدا بۇ ھەرىكەتلەرنىڭ گويا تىلسىماتتىن كەلگەن كۆرۈنمەس بىر سۇلايمان قالپاقلىق خىزىر تەرىپىدىن قىلىنغان دېگەن رىۋايەتلىرىگە ئىشىنىپ

يۈرگەنلەرگە ھەيران قالغۇچىلىقى يوق ئىدى. ... ئەسلىدە بۇ خىلدىكى رىۋايەتلەرنىڭ ھەممىسى خەلقىمىزنىڭ ئۆزىگە، ئۆز كۈچىگە ۋە ئۆز ئىرادىسىگە ئىشەنمەي، ئۇيغۇرلارنى سىرتتىن بىر كۈچ كېلىپ قۇتقۇزۇپ قويۇشى شەرت دەيدىغان پاسسىپ قاراشلارغا ئىشەندۈرۈپ كېلىنىۋاتقانلىقىنىڭ باشقىچە بىر ئىپادىسى دېيىشكىمۇ بولاتتى. ... قىسقىسى، قانداقلا بولمىسۇن خەلق ئارىسىدا بىر خىل ئۈمىدۋارلىق، ئىزدىنىش شەپىسىنى يوشۇرۇن بولسىمۇ ھېس قىلغىلى بولىدىغان ۋەزىيەت شەكىللىنىشكە باشلىغانىدى. دېگەندەك، بىر قىسىم كالتە پەملىكلەر ئۆزىنى تۇتۇپ ئالالماي تەۋەككۈل قىلىپ نەق مەيداندا بىكاردىن-بىكارغىلا تۇتۇلۇپ قالىدىغان ياكى بەزى كۆرەڭلەر ئۆزىنى قەھرىمان كۆرسىتىۋېلىشقا ئالدىراپ كېتىپ قۇرۇقتىن-قۇرۇق پو ئېتىپ بىھۇدە ئۆزىنى بالاغا تۇتۇپ بېرىدىغان ئىشلارمۇ كۆرۈلمەكتە ئىدى.

قاسىم بۇ خىل زامانىۋى تۈسكە كەلتۈرۈلگەن رىۋايەتلەر بىلەن يۈز بېرىۋاتقان بەزى سەلبىي ۋەقەلەرنى مۇنداقلا ئاڭلاپ قويغاندەك قىلسىمۇ، بۇ خىل پايدىلىق ۋەزىيەتنىڭ شەكىللىنىۋاتقانلىقىنى كۆرۈپ ئىچ-ئىچىدىن خۇشال بولۇپ كېتەتتى.

نېمە بولسا بولسۇن، ئۇيغۇر قوزغىلىشقا باشلىغانىدى!

قاسىم بۇلاردىن قايتا جاسارەت ئېلىپ باشلىغان ئىشىنى قەتئىي بوشاشماي داۋاملاشتۇرۇش ئىرادىسىگە كەلدى. ئەمدى ئۇ، قىلىدىغان يوشۇرۇن زەربە بېرىش ھەرىكىتىنى ئەستايىدىل پىلانلاش كېرەكلىكىنى ئويلىماقتا ئىدى. بۇنىدىن كېيىن بۇرۇنقىدەك ئۇنداق ئۇدۇل بېرىپ خىتاي تاجاۋۇزچىلىرىنىڭ پاجىئەسىنى پەيدا قىلىش ئورنىغا، بۇندىن ئۈزۈن يىللار بۇرۇن بارىن مىللىي ئازادلىق ھەرىكىتىدىن كېيىن ئوتتۇرىغا چىققان يوشۇرۇن پارتىلىتىش ئۇسۇلىدىن ئىلھام ئېلىپ مۇددەتلىك پارتلاتقۇچ مىناسى قويۇشنىڭ يوللىرى ئۈستىدە باش قاتۇرۇش لازىملىقىنى كۆڭلىگە پۈكىدۇ.

ئۇ ئاۋۋال، ئاپتوماتىك سىگنال بېرەلەيدىغان بىر قاتار ئېلېكترونلۇق ئەسۋاب-ئۈسكۈنىلەر ھەققىدە ماتېرىيال ئىزدىنىشكە كىرىشتى. بۇنىڭ ئۈچۈن يان تېلېفونى، تېلېۋىزور-ئۈنئالغۇلارنىڭ يىراقتىن تىزگىنلەش تۇتقۇچلىرى، ئېلېكترونلۇق چاقماقلار،

ھەر خىل ئېلېكترونلۇق قول سائەتلىرى، ئېلېكترونلۇق ئويۇنچۇقلار، ... بۇلارنىڭ ئىچىدىكى ئەڭ كۆپ تېپىلىدىغان، ئەڭ ئەرزان ۋە ئېلىپ يۈرۈشكىمۇ ئەپلىك دەپ قارىغان ئېلېكترونلۇق قول سائەتلىرىنى نۇقتىلىق تەتقىق قىلىپ كۆرۈشنى تاللىۋالدۇ.

ئۇ دەرھال بېرىپ خىتايلارنىڭ توپ سېتىش بازىرىدىن بىرمۇنچە سودىلىشىپ يۈرۈپ بىراقلا ئون نەچچە دانە ھەر خىل ئېلېكترونلۇق قول سائىتىنى سېتىۋالدۇ. ئۇلاردىن بىر قانچە خىلىنى چۇۋۇپ كۆردى. بۇ سائەتلەرنىڭ توك يوللىرى، سىگنال سىستېمىلىرى، توك كۈچى، سىرتتىن سىگنالنى كۈچەيتىش چارىلىرى قاتارلىقلار ئۈستىدە نەچچە كېچە ھەپىلەشتى. ئىنتايىن ئېھتىيات بىلەن ئاپتوماتىك چاقماق، مىكرو لامپۇچكىلار، مىكرو ئاۋاز چىقىرىش قۇرۇلمىلىرىنى ئىنچىكىلىك بىلەن تەكشۈرۈپ كۆردى. تۈگمە باتارېيىلەر تىزمىسى بىلەن توك كۈچىنىشى ۋە توك ئېقىمىنى كۈچەيتىش، سىگنال بېرىشنى كۈچەيتىش، ھەر خىل قىل ۋولفرام سىستېمىلىرىنىڭ يورۇقلۇق كۈچىنى سىناق قىلىش، سەرەڭگە بېشى، ھەر خىل پوجاڭزا دورىسى، پىستان دورىسى، پىلىك دورىسى قاتارلىقلارنىڭ قايسى خىل سائەت قۇرۇلمىلىرىدا، قايسى خىل سىگنال سىستېمىلىرىدا، قايسى خىل ۋە قانچە تال تۈگمە باتارېيە تىزمىسىدا، قانچىلىك توك كۈچىنىشى ئاستىدا، قانچىلىك ۋە قايسى خىل دورىلاردا قايسى دەرىجىدە يېنىشنى پەيدا قىلالايدىغانلىقى قاتارلىقلار ئۈستىدە بىرمۇ-بىر زېرىكمەي سىناق قىلىشقا كىرىشتى. بۇ جەرياندا ئۆزىنىڭ ئوقۇغان ئېلېكترۇستاتىك ۋە يېرىم ئۆتكۈزگۈچ ئەسۋابلىرى توغرىسىدىكى بىلىملىرىنىڭ كارغا كەلگەنلىكىدىن سۆيۈنۈپ كەتتى. ئەمما خىمىيە ساۋاتىنىڭ بەكلا يېتەرسىز ئىكەنلىكىنىمۇ ھېس قىلدۇ. ئۇ، بۇ جەھەتلەردە قايتىدىن تىرىشىشى لازىملىقىنى ھېس قىلىپ بۇ ھەقتىكى كىتابلارنى سېتىۋېلىشقا ۋە ئۆگىنىشكە مەخپىي كىرىشىپ كەتتى. ...

بۇ جەرياندا، ھېلىقى ئۇلپەتلىرى بىلەن ئۆتكۈزۈلىدىغان ئولتۇرۇشلارنىمۇ قولدىن بەرمەيدۇ. ھەر ھالدا، ھاراق ئىچىشنى يەنە بىر قانچە قېتىم سىناق قىلىپ كۆرگەن بولسىمۇ راستىنلا ئىچەلمەيدىغان بولۇپ قالغانلىقىنى بىلىپ قالغانىدى. دوستلىرىمۇ

بۇنداق ئەرزان ۋە سېخى ئۇلپىتىدىن ئايرىلىپ قېلىشقا كۆزلىرى قىيماي سورۇندىن بىر كىشىلىك ئورۇن ئاجرىتىشنى ھەرگىزمۇ ئۇنتۇمايدۇ. دەرۋەقە، قاسىممۇ نۆۋىتى كەلگەندە مائاشىنى يۇيۇش، قايسى بىرلىرىنىڭ تۇغۇلغان كۈنىنى، توي قىلغان كۈنىنى، ھەتتا بەزىدە ئامال بولمىغىنىدا ئايالىدىن ئاجراشقان كۈنىنى خاتىرىلەش، ... دېگەندەك باھانىلەر بىلەن بولسىمۇ سېخىلىك بىلەن ئۆز ئۆيىدە سورۇن تۈزەشكە تىرىشاتتى. بۇنداق ئولتۇرۇشلارنىڭ مۇتلەق كۆپ قىسمىدا يەنىلا ھاراق ئىچىش مەقسەت قىلىنغىنىدەك كۆرۈنسىمۇ، ئارىلاپ ئۇزۇن قۇلاق ئاغىنىلىرىدىن يېڭى خەۋەرلەر، يېڭى مەلۇماتلار، يېڭى تېخنىكىلار، يېڭى ۋەزىيەتلەر ھەققىدە مەلۇماتلارمۇ بولۇپ تۇراتتى. بۇ تۈردىكى ئولتۇرۇشلارنى بىر ھېسابتا قاسىمنىڭ جەمئىيەتتىكى ھادىسىلەردىن، خىتاي تاجاۋۇزچى ھۆكۈمىتىنىڭ يېقىنقى ئەھۋاللىرىدىن خەۋەردار بولۇشىنىڭ بىردىن-بىر ئۇچۇر مەنبەسى دېيىشكىمۇ بولاتتى. ئاغىنىلىرىنىڭ سۆھبەتلىرى كۆپىنچە دەسلەپكى بىر بوتۇلكىنىڭ تۈگىشىگىچىلا قىممەتكە ئىگە بولۇپ، ئۇنىڭدىن كېيىنكىلىرىگە ھاراقنىڭ كۈچى ئارىلىشىپ كەتكەچكە دېگەندەك قىممىتى قالمايتتى. شۇنداقتىمۇ بۇنچىلىك مەلۇماتلار ئۇنىڭ ئۈچۈن بىباھا ئۇچۇرلار ھېسابلىناتتى.

ئۇ تۈزگەن پىلانلىرىدىن دېگەندەك قايىل بولمىغان بەزى كۈنلىرىدە بەكلا يالغۇزلۇق ھېس قىلىپ ئاغىنىلىرىنىمۇ بۇ ئىشقا جەلىپ قىلىش ئۈستىدە ئويلىنىپ باقاتتى. قاسىم بۇنداق ئىككىلىنىپ قالغان كۈنلىرىدە ھېلىقى ئىككى كىتابنى تىقىپ قويغان يېرىدىن ئاستا چىقىرىپ يالغۇز ئولتۇرۇپ قايتىلاپ ئوقۇپ باقاتتىدە، ئاخىرى ئاغىنىلىرىنى بىر-بىردىن تەھلىل قىلىپ كۆرۈپ بۇ خىيالىدىن يېنىۋالاتتى. ئەمما ئۇ، قىلىۋاتقان بۇ يوشۇرۇن ھەرىكىتىنى بىرسىلىرىگە دېگۈسى كېلىپ قورسىقى يېرىلىپ كېتىدىغاندەك قىينىلىپمۇ كېتەتتى. شۇنداقتىمۇ ئۇ، بۇ خەتەرلىك سىرلىرىنى گۆرىگىچە بىرگە ئېلىپ كېتىش توغرىسىدىكى ‘ئىزچى مەن’ تەلىماتلىرىغا بويى سۇنۇشقا ئۆزىنى مەجبۇرلايتتى. شۇڭا ئۇ، ئۆزىنىڭ بۇ سىرىنى ھەر قانچە ئىچى پۇشۇپ كەتسىمۇ دوستلىرىدىن يوشۇرۇشقا تىرىشىدۇ. دېمىسىمۇ ئۇنىڭ بۇ

ئاغىنىلىرىنىڭ ھېچ قايسىسىدا ”غىت قىسىپ سىڭگەن نېنىڭنى يە!“ دېگەندىن
باشقىچە بىرەر ئالامەت سىزەلمىگەنىدى. قاسىممۇ بۇ ئولتۇرۇشلاردىن بىخەتەر
مەلۇمات ئېلىشتىن نېرىغا ئۆتمەي كېتىۋېرىدۇ. دەرۋەقە، بۇ خىل ئولتۇرۇشلار كۆپىنچە
ۋاقىتلاردا دوستلىرىنى بىر يەرگە توي-تۆكۈنلەرگە چاقىرىدىغان باغاق كەلمەي قالغان
كۈنلىرىدە تەييارلىنىدىغان بولغاچقا، ئۇلارنىڭ شەنبە-يەكشەنبە كۈنلىرىدە ئولتۇرۇش
قىلىمىز دەيدىغان ئېنىق بىر بەلگىلىمىسىمۇ يوق ئىدى. ئەمما شەنبە-يەكشەنبە
كۈنلىرى چاقىرىلغان باشقا ئولتۇرۇشلار بولۇپ قالغىنىدا، قاسىم بويتاق بولغاچقا ئۆزئارا
ئولتۇرۇشلىرىنى ھەپتە ئىچىدىكى خالىغان بىر كۈندە ئۇنىڭ ئۆيىدە ئۆتكۈزۈشەتتى.
بۇ كۈنلەردە ئولتۇرۇشلار ئاساسەن رېستوران-كۆڭۈل ئېچىش ماكانلىرىغا يۆتكەلگەن
بولۇپ، ئۆيدە بولىدىغان ئولتۇرۇشلار ئاساسەن كونا مىجەزلىك چوڭلاردا، مائاشقا
قاراپ قالغان ئىشچى-زىيالىيلاردا ياكى يولدىن چىققان ياشلارنىڭ بىشەم تانسا
كېچىلىكى ئۆتكۈزىدىغانلار ئارىسىدىلا داۋاملىشىپ كەلمەكتە ئىدى. رەسمىي
بولمىغان بۇنداق ئولتۇرۇشلار ئۇنىڭ بويتاقلىقى سەۋەبىدىن ھەمدە بۇ نامرات
ئېنجىنېرلارنىڭ يېنىغا يولايدىغان بىرەرمۇ قىز تېپىلمىغىنى ئۈچۈن ئاساسەن يېگانە
ئەرلەر ئولتۇرۇشى شەكلىدىلا ئۆتكۈزۈلەتتى. لېكىن كېيىنكى يىللارغا كەلگەندە
’موخوركىچى‘ دوستىنىڭ بويتاق قېلىشى بىلەن، سورۇن تۈزەش ئىشى ئاساسەن بۇ
ئىككى بويتاقنىڭ ئۈستىگىلا چۈشۈپ قالغان ئىدى. شۇنىڭغا قارىماي، بۇ
ۋەزىپىلىرىدىن ئىككى بويتاقنىڭ ھەر ئىككىسىدىلا نارازىلىق ئىپادىسى كۆرۈلۈپ
باقمىدى. ھەتتا بۇنىڭ دەل ئەكسىچە، سورۇن تەييارلاش ئىشى ئىككى بويتاق
ئارىسىدا يوشۇرۇن قىزغىنىشىنى پەيدا قىلىپ بىر-بىرسى بىلەن تالىشىپ سورۇن
تۈزەش ھالىتى شەكىللەنگەنىدى. قالغان ئىككىسىنىڭ ئاياللىرى دەسلەپىدە بۇ خىل
ئەرلەر ئولتۇرۇشىدىن خاتىرجەم بولالماي بىر نەچچە قېتىم ئەرلىرى بىلەن بىرگە
سوگدىشىپ كېلىپ باققان بولسىمۇ، ئەرلىرىنىڭ شۇنچە تۇتامى يوق گەپلەر بىلەن
يېرىم كېچىگىچە ئولتۇرۇپ ئىچىشلىرىدىن زېرىكىشىدۇ. ئەڭ مۇھىمى، ئەرلىرىدىن
كۈنلىشىدىغان بۇ ئاياللار، سورۇندا ئاياللارغا دائىر بىرەر ئېغىز گەپنىڭ بولسىمۇ تىلغا

ئېلىنمايدىغانلىقىدىن خاتىرجەم بولۇپ، ئاخىرى بۇنداق ئۇلتۇرۇشلارغا ئەرلەرگە ئەگىشىپ كېلىشتىن بىراقلا ۋاز كېچىشكەنىدى. ئۇلار ھەقىقەتەنمۇ ئىسمى جىسمىغا لايىق ‘ئەخلاقلىق’ ھاراقكەشلەردىن ئىدى. بۇلارنىڭ ئۇلتۇرۇشلىرىغا ھەۋەسلەنگەنلەردىن بىر قانچە كىشى كېلىپ قاتنىشىپ باققان بولسىمۇ، يېڭى ئۆلپەتلەر بىر جىنسلىق بۇ ئۇلتۇرۇشلاردىكى قېلىپلىشىپ كەتكەن ’تۆت كىشىلىك گۇرۇھ‘ ئىچىگە سىڭىشىپ بولالماي پاتلا يوقاپ كەتكەچكە ئۇلتۇرۇش ئەھلى پېشقەدەم تۆت كىشىلىك ئۆلپەتلەر ھالىتىنى بۇزماي داۋام قىلىۋېرىدۇ.

خەيرىيەت، قاسىم ئىنتايىن خاتىرجەم ھالدا يالغۇز بېشىغا پىلان تۈزۈپ ئۆز ئائىلىدىغا كېتىۋېرىشنى توغرا كۆرىدۇ.

ئۇ، ئاۋۋال ئېلېكترونلۇق سائەتلەردىن ئەڭ مۇۋاپىق دەپ بىلگەن بىر خىلىنى تاللىغىنىدىن كېيىن ئىنتايىن بىخەتەر ۋە ئىشەنچلىك كاپسول لايىھىسى تاللاش ئىشى بىلەن بىر مەزگىل ھەپىلەشىدۇ. ئەمما ئۇ يەنىلا ئىشەنچلىك بىر شەكىلدە ئوت ئالدۇرالايدىغان ۋاقىت تىزگىنلەش ئېلېكترونلۇق قول سائەت كاپسولىنى تەييارلىيالمايدۇ. قانداقلا قىلسا پىستان چېقىلماي ياكى بولمىسا كۆچلۈك چېقىلماي تۇرۇۋالاتتى. ھەتتا كۆپىنچە ۋاقىتلاردا نېمە ئۈچۈندۇر قولسائىتىنىڭ مېڭىسىمۇ توك ئۈلانغان ھامان كاردىن چىقىپ كېتىپ ئاۋارە قىلاتتى. نېمە قىلارىنى بىلەلمەي بېشى قېتىپ تۇرغىنىدا ’خەۋەرچى‘ دوستى بىر قېتىملىق ئولتۇرۇشتا «ئالمۇتىدىن كەلگەن يېڭى پىستان-كاپسول تېخنىكىسى» دېگەن بىر تەشۋىقات ۋارىقىنى ئوقۇپ بەرگىنى ئۇنىڭغا بەكلا چوڭ يارەم بولىدۇ. ئۇ ماتېرىيالدا، ئېلېكترونلۇق قول سائىتىنىڭ ئىچكى قۇرۇلمىلىرى بەكلا سەزگۈر بولغاچقا ۋاقىت توشقاندا پىستان تەرەپكە ئۇلىنىدىغان توك يولىغا كۆچلۈك توك ئېقىمى مېڭىش ئارىلىقىدا كۆچلۈك توك كۆچىنىشى سائەت تەرەپكىمۇ كېتىپ قېلىپ، سائەتنىڭ مېڭىسىنى كاردىن چىقىرىپ قويۇپ ۋاقىت تىزگىنلەش رولىنى ئۈزۈپ قويۇۋاتقانلىقىنى، شۇڭا، سائەتنىڭ ئاۋاز ياكى چىراغ سىگنالى ئۇلىنىدىغان پىلۇس قۇتۇپى تەرەپكە بىر كىلو ئوملۇق بىر قارشىلىق، ئاندىن بىر مىڭ تۆت يۈز بىر تىپلىق ئىككى قۇتۇپلۇق كرىستال

لامپىدىن بىرى ئارقىمۇ-ئارقا ئۇلىنىشى لازىملىقى، ئاندىن كېيىن بۇنىڭدىن چىققان بىر ئۇچىغا يۈز مىكرو فارادلىق بىر كوندېنساتورنىڭ پىلۇس قۇتۇپى ئۇلىنىشى لازىملىقى، بۇ ئارىدا ئىككى قۇتۇپلۇق كرىستال لامپىنىڭ باتارېيىگە ئۇلىنىدىغان ئۇچىغا ئۈچ قۇتۇپلۇق ن پ ن شەكىللىك ق بىر مىڭ سەككىز يۈز ئون بەش تىپلىق كرىستال لامپىنىڭ بېشى ئۇلىنىپ، ئۇنىڭ پىلۇس قۇتۇپىغا ئون ئىككى ۋولتلۇق مىكرو تۈگمە باتارېيە تىزمىسىنىڭ پىلۇس قۇتۇبى، يەنە بىر ئۇچىغا كاپسولىنىڭ پىلۇس سىمى ئۇلىنىشى لازىملىقىنى، كاپسولىنىڭ يەنە بىر سىمى بىلەن باتارېيىنىڭ مىنۇس سىمىنى، كوندېنساتورنىڭ مىنۇس قۇتۇپىنى ۋە سائەتنىڭ سىگنال سىملىرىدىن مىنۇس ئۇچىنى نۆل سىمىغا ئۇلاش كېرەكلىكىنى ئۆگىنىۋالدۇ. قاسىم بۇ قۇرۇلمىنى تەييارلاپ بولغىنىدىن كېيىن كاپسول ئورنىغا ھەرخىل ۋاتلىق مىكرو لامپۇچكىلارنى قويۇپ سىنىغاندا، قول سائەتنىڭ ۋاقىت تىزگىنلەش تەڭشىكى بۇزۇلماي توغرىلانغان ۋاقىتلاردا لامپۇچكىنى تولۇق ياندۇرۇشقا بۇيرۇق بېرەلەيدىغان بولىدۇ. قاسىم، بۇنداق كاپسول ئۈچۈن قىلغان سىناقلىرىدا ياپونىيىدە ئىشلەنگەن كاسىيو سائەتلىرىنىڭ بەكلا ئىشەنچلىك ئىكەنلىكىگە ھەيران قالاتتى. ئەندىكى مەسىلە، باتارېيە سەرپىياتىنى ئازايتىش ئۈچۈن تېخىمۇ سەزگۈر ۋە تېخىمۇ كۈچلۈك كاپسول دورىسى قوللىنىشتىلا قالغاندى. قاسىمنىڭ تەييارلىغان بۇ ۋاقىت تىزگىنلىگۈچى كاپسولى ئوتتۇز مىنۇت بىلەن يىگىرمە سائەت ئارىلىقىدا، تېخىمۇ بىخەتەر دېگەندە ئون ئىككى سائەت بىلەن بىر سائەت ئارىلىقىدىكى خالىغان ۋاقىتلارغا توغرىلاش ئىمكانىغا ئىگە ئىدى. قاسىم بۇ يەرگە كەلگىنىدە، ھەپتىلىك ياكى نەچچە ئون كۈنلۈك ۋاقىت تىزگىنلەش ئۈچۈن بۇنداق سائەت كاپسولىنىڭ دېگەندەك ئىشەنچلىك بولمايدىغانلىقىنى، ئۇنىڭ ئۈچۈن سائەت ئورنىغا مەخسۇس تۇپلانما توك يولىدىن، يەنى كرېمنىيلىق تاق كرىستال مونىكى سېتىۋېلىشى لازىملىقىنى ھەمدە ھەپتىلەرگىچە خورىمايدىغان پىستان چاقتۇرۇش باتارېيە تىزمىسىنى ياكى يانفونغا ئوخشاشلارنىڭ باتارېيىسىدىن پايدىلىنىشنى تەتقىق قىلىش لازىملىقىنى ئويلايدۇ. شۇنداقتىمۇ ئۇنىڭ ئۈچۈن بۇمۇ يېتەرلىك ئىدى. چۈنكى ئۇنىڭ ئۈچۈن

ھازىرچە بىر نەچچە سائەتتىن ئۇزۇن ۋاقىتقا توغرىلىنىدىغان كاپسۇلىنىڭ زورۇرىيىتىمۇ يوقىتەك قىلاتتى.

قاسىم بۇ ئىشىدىن بەكلا خۇشال ئىدى. ئەندىكى ئىشنى رەسمىي پارتلىغۇچ دورىسى تەييارلاشقا مەركەزلەشتۈرىدۇ. قاسىم، بۇ ئىشىدىمۇ بىرمۇنچە ئەگرى-توقاي يوللارنى ماڭغان بولسىمۇ توزۇك بىر نەتىجىگە ئېرىشەلمەيدۇ. شۇنچە جاپالار بىلەن بىر قۇتا-بىر قۇتىدىن سەرەڭگە، بىر بولاق-بىر بولاقتىن پوجاڭزا يىغىپ دورىلىرىنى چىقىرىپ سىناق قىلىشلىرىدىن بىرەر نەتىجە چىقمايتتى. بىر كۈنلىرى ئىدارىسىنىڭ ئىشى بىلەن كېتىۋاتقىنىدا بىر خىتاينىڭ تاشلىۋەتكەن تاغ پارتلىتىش ماتېرىيالىلىرىنى ساقلايدىغان كونا ئىسكىلاتىغا ئۇچراپ قالىدۇ. ئۇ يەردىن ئوغرىلىقچە كىرىپ بىر سومكا سەل ۋاقتى ئۆتكەن بولسىمۇ مىقدارىنى كۆپەيتسە يەنىلا كارغا كېلىدىغان رەسمىي ت ن ت دورىسىدىن تېپىۋالىدۇ. يەنە بىر كۈنلىرى بىر يەردىن بىر قانچە لىتىر د د ۋ زەھىرىدىن ۋاستىلىك يوللار بىلەن سېتىۋالىدۇ. ئەمدى ئۇنىڭ ئۇچۇن ئەڭ مۇۋاپىق بىر ئېلېكتىر كاپسۇل پىستانىلا كەم قالغان ئىدى. كۈنلەرنىڭ بىرىدە بۇ مەسىلىمۇ ئۆزلىكىدىن ھەل بولۇپ قالىدۇ: ئىدارىسىنىڭ خىزمىتى بىلەن بىر ئىدارىگە بارغىنىدا، ئۇ يەرگە كانچىلىق ماتېرىياللىرىنى ساتقىلى كەلگەن بىر سىچۇەنلىك خىتاي ئۇچراپ قالىدۇ. ئۇنىڭ سومكىسىدا زاۋۇتتا ئىشلەنگەن بىرمۇنچە ئېلېكترونلۇق كاپسۇللار تۇراتتى. قاسىم باشقا نەرسىلەرگە قارىغان بولۇپ ھېلىقى كاپسۇللاردىن بىر قانچىنى يېڭىنى دالىدا قىلىپ تۇرۇپ ئېلىۋالىدۇ. مانا ئەمدى، ئۇنىڭ بارلىق ماتېرىياللىرىنى تەل بولدى دېيىشكە بولاتتى. ئەندىكى ئىش، بۇلارنى ئەڭ مۇۋاپىق شەكىلدە قۇراشتۇرۇپ چىقىشتىلا قالغانىدى.

ئۇيان ئويلاپ، بۇيان ئاختۇرۇپ يۈرۈپ ياسايدىغان بومبىسىنى كونسېرۋا ياكى مېۋە سۇ قۇتىسى شەكلىگە كەلتۈرۈپ ياساش نىيىتىگە كېلىدۇ. دۇكانلارنى ئاختۇرۇپ يۈرۈپ بىر نەچچە چىرايلىق كارتون مېۋە سۈيى قۇتىسىنى تېپىپ، كېچىچە ھەپىلىشىپ ئولتۇرۇپ ئۇنىڭ ئىچىگە د د ۋ بىلەن پارتلىغۇچى دورا-پىستانلارنى پەم بىلەن جايلاشتۇرىدۇ. قۇتىنى خۇددى تېخى ئېچىلمىغان شەكىلگە

كەلتۈرۈپ پېچەتلەپ، ئاپتوماتىك ۋاقىت تىزگىنىنى توپ-توغرا ئىككى سائەتتە پارتلايدىغانغا تەڭشىلىدىغان قىلىپ تەييارلىۋالىدۇ. چۈشكە يېقىن ‹مېۋە سۈيى قۇتىسى› نىڭ تەڭشىگىنى ئۇلاپ ئېھتىيات بىلەن سومكىسىغا سېلىپ دەرھال كوچىغا چىقىدۇ. يولدا ئۇدۇل كەلگەن بىر ئاپتوبۇسقا چىقىپ ئايلىنىشقا باشلايدۇ. ئۇ، يەنە بىر ئاپتوبۇسقا ئالمىشىپ، ئالدىن كۆرۈپ قويغان بىر نەچچە نۇقتىنى كۆزىتىشكە باشلىدى. ئاندىن شەھەرنىڭ راسا مىغىلداپ تۇرىدىغان خىتاي بايۋەچچىلىرىنىڭ يىغىلىدىغان يەردىكى كافېخانىدىن بىرنى مۆلچەرلەپ ئاپتوبۇس ئالماشتۇرىدۇ. قېرىشقاندەك، ئۇدۇلدىكى يول دوقمۇشىدا ئىككى پىكاپ يول ئوتتۇرىسىدا بىر-بىرى بىلەن سوقۇلۇپ يولنى توسىۋالغانىكەن. ئۇ ھېلىدىن-ھېلىغا سائىتىگە قارايتتى. سومكىسىدىكى ئاپەتكە قاراپ مۇزدەك تەرلەشكە باشلايدۇ: بۇ ئاپەتنى ھەر قانچە ئىشەنچلىك دېگىنى بىلەنمۇ دەرھاللا پارتلاپ كېتىشى مۇمكىن ئىدى. ئۇ ئەتراپىغا بىر قۇر كۆز يۈگۈرتۈپ چىقىپ ئاپتوبۇس ئىچىدىكىلەرنىڭ ھەممىسىلا خىتاي تاجاۋۇزچى باندىتلىرىدەك كۆرۈنگەنلىكىگە ئىشەنچ قىلغىنىدىن كېيىن، خاتىرجەم بولۇپ سومكىسىنى ئولتۇرغان ئورۇندۇقىغا قويۇپ سىرتقا قارىغان بولىۋېلىپ بىر بېسىپ-ئىككى بېسىپ ئىشىك تەرەپكە سۈرۈلۈشكە باشلايدۇ. ھەممىنىڭ كۆزى سىرتتىكى قاتناش ۋەقەسى بولغان تەرەپكە تىكىلگەنلىكى ئۈچۈن قاسىمنىڭ بۇ ھەرىكىتىگە ھېچكىممۇ دىققەت قىلىپ كەتمىگەندەك قىلاتتى.

«ئاكا، سومكىڭىزنى ئۇنتۇپ قالماڭ!»

بىر زىلۋا ئۇيغۇر قىزنىڭ يېقىملىق ئاۋازى ئۇنى چۆچۈتىۋەتتى! بۇ قىزنىڭ ياسىنىشى خىتايىنىڭ نەق ئۆزىلا ئىدى. قىزنى ئىچىدە مىڭنى قاغىغان قاسىم، يالغان ھىجايغىنىچە كەينىگە يېنىپ قىزغا رەخمەت ئېيتقان بولۇپ قولىدىن سومكىسىنى ئېلىپلا دەرھال ئاپتوبۇستىن چۈشىۋالىدۇ. ئۇ ئالاق-جالاق بولۇپ ئەتراپىغا قاراشقا باشلايدۇ. سومكىسىدىكى جانىۋارنى ئاۋايلاپ تۇتۇپ قوياتتى. ئۇ، ئىنتايىن پەرىشان بولغان ھالدا سومكىسىنى تاشلىۋەتكۈدەك بىرەر بولۇڭ ئاختۇراتتى. بۇ ئارىدا ئۇدۇلدىكى بىنالارنىڭ ئاستىدىكى ھەشەمەتلىك بىر جىيۇبانى كۆرۈپ قالىدۇ.

قاسىم ئۆتكەن يىلى بىر ئاشنىسىنى بۇ يەرگە ئېلىپ كىرگەنلىكىنى ئەسلەپ ئۇدۇل شۇ بىناغا قاراپ ماڭدى. ئۇ چاغدا، ئاشنىسى بىلەن ئىككىسى بىلمەستىنلا ئىچكەن ئىككى قوشۇق كەلمەيدىغان سېسىق ئىككى رومكا ۋېسكى دېگىنى ئۈچۈن كۆتكۈچى خىتاي قىزى ئۇنىڭدىن ئالەمنىڭ پۇلىنى ئېلىپ كەتكەنىدى. قاسىم ئۇدۇل شۇ كافىخانىغا كىرىپلا رەڭگارەڭ ھاراقلار تىزىلغان پوكەينىڭ ئالدىغا بېرىپ بىر ئىستاكان پىۋا بۇيرۇتۇپ، ئېگىز بىر كۆلدان — ئەخلەت چېلەكنىڭ يېنىدىكى دىۋانغا كېلىپ ئولتۇرىدۇ. كۆتكۈچى خىتاي قىزى كەينىگە ئۆرۈلۈشى بىلەن تەڭ سومكىسىدىكى ھېلىقى ’مېۋە سۈيى قۇتىسى‘ نى چىقىرىپ ياندىكى شۇ ئەخلەت چېلەكنىڭ مەش ئاغزىدەك ئېچىلىپ تۇرغان يان ئېغىزىدىن ئىچىگە سېلىۋېتىدۇ. ئاندىن چاندۇرماي ئەتراپىغا سەپ سالدى. نېرىسىدىكى چىرايلىق بېزەلگەن ئايرىم ھۇجرا بۆلۈملىرىنىڭ بىرىدىن بىرنەچچە ئۇيغۇر قىزىنىڭ ۋىلىقلىغان كۈلكىسى بىلەن بىرنېمىلەر دېيىشكەنلىكىنى تۇيۇپ ھولۇقۇپ كېتىدۇ.

ئاپلا، ئەمدى قانداق قىلىشىم كېرەك؟!“

ئۇنىڭ ۋۇجۇدىنى مۇزدەك تەر باسقان ئىدى. بۇ ئارىدا ئۇ بۆلۈمنىڭ ئىشىكى ئېچىلىدۇ. راست دېگەندەك چىرايلىق ياسىنىۋالغان بىر ئۇيغۇر قىزى مەستلىكتە قىزارغىنىچە لەلەڭشىپ چىقىپ يەنە بىر سەت خىتايغا يۆلىنىپ قولتۇقلىشىپ كەينى تەرەپكە ئۆتۈپ كېتىشىدۇ. ئۇ قىز، ھۇجرىدىن بىرگە چىقىپ كەلگەن بەكلا قوپال ھېلىقى خامسېمىز خىتايغا خۇددى دادىسىغا ئېسىلغاندەك چاپلىشىپ كېتىۋاتاتتى. دەل بۇ ئارىدا سىرتتىن بىرمۇنچە قىز-ئوغۇل خىتاي بايۋەچچىلىرى كىرىپ بۇ جىيۇبانى لىقلا توشقۇزۇۋېتىشىدۇ. قاسىمغا پىۋا ئېلىپ كېلىدىغان كۆتكۈچى خىتاي قىزىمۇ ئۇنى ئۇنتۇدى بولغاي ئېھتىمالىم، قاسىممۇ ئۇ كۆتكۈچىنىڭ يېڭى كىرگەن خىتايلىرى بىلەن بولۇپ كەتكەن پۇرسەتتىن پايدىلىنىپ، نېمە بولساڭ بول دەپ غودۇڭشىغىنىچە غېپىلا قىلىپ سىرتقا چىقىپ كەتتى.

ئۇ دەرھال سائەتكە قارىدى. مىناسىنىڭ پارتلىشىغا ئەڭ كۆپ بولغاندىمۇ يېرىم سائەتتىن ئارتۇق ۋاقىت قالماسلىقى كېرەك ئىدى. كوچىدا قاتناشمۇ جايىغا چۈشۈپ

قالغانىكەن. ئۇ، دەرھال بىر ئاپتوبۇسقا ئېسىلىپ دېگۈدەك چىقىۋېلىپ بۇ يەردىن يىراقلىشىۋالدى. ئۇ، ئۆيىگە بارغىچە قەستەنگە بىرقانچە يولنىڭ ئاپتوبۇسىغا ئالمىشىپ ئۆزىچە ئىزىنى يوقاتقان بولىۋېلىپ، مىناسىنىڭ سائىتى توغرىلانغان ۋاقىتقا دەل ئۈلگۈرۈپ ئۆيىگە كىرىۋالدىدە، دەرھال كىيىملىرىنى سېلىپ يوتقانغا كىرىپ يېتىۋالدى. . . .

ئەتىسى ئۇ، كىتاب ئوقۇپ، تاماق ئېتىپ يەپ دېگەندەك ئىشلار بىلەن كۈننى مىڭ تەستە چۈشتىن كېيىنگە يەتكۈزەلىدى. ئاخىرى ئىچى پۇشۇپ چىدىيالماي، كىيىملىرىنى يۆتكەپ قېتىۋالغان قىياپىتى بىلەن سىرتقا چىقتى. يىراقتىن ئاپتوبۇس ئالماشتۇرۇپ يۈرۈپ ھېلىقى جىۋىبانىڭ ئالدىدىن ئۆتىدىغان بىر ئاپتوبۇس بىلەن نىشانغا قاراپ يولغا چىقتى. ئۇ يەرگە كەلگەندە چىرايلىق بېزەلگەن ھېلىقى جىۋىبا بار ئالتە قەۋەتلىك بىنادىن ئەسەرمۇ قالمىغان بولۇپ، ئۇنىڭ ئورنىدا كۆيۈپ كۈل بولۇپ كەتكەن بىر خارابىلىك تاملارلا چوقچىيىپ تۇراتتى! پۈتۈن ئەتراپ كۆمۈرلىشىپ كەتكەن ياغاچ-تاش پارچىلىرى بىلەن توشۇپ كېتىپتۇ. بۇ ئەتراپنى ساقچى-ھەربىلەر قاپلاپ كەتكەن بولۇپ، ھېچكىمنى بىنانىڭ يېنىغا يېقىن يولاتمايتتى. بۇنى كۆرگەن قاسىمنىڭ يۈرىكى يېرىلغۇدەك دۈپۈلدەپ سوقۇپ كەتتى. قورققىنىدىن ئاپتوبۇستىن چۈشمەي ئايلىنىپ ئاپتوبۇس ئالماشتۇرۇپ يۈردى. مىڭ تەستە ئۆيىگە كېلىۋېلىپ، ئۇ يەرگە نېمىشقا بارغاندىمەن دەپ ئۆزىنى كايىپ كەتتى. يۈرىكىنىڭ سوقۇشى ھېلىغىچە جايىغا چۈشمىگەن بولۇپ، ئولتۇرۇپ بىر قانچە تال تاماكا چېكىپ سەل ئورنىغا چۈشكەندەك قىلدى. ھەرھالدا، بۇ قېتىم ئۇ، تۇنجى قېتىمقىسىدەك ئۈنچىلىك پەرىشان بولۇپ كەتمىدى. بۇ قېتىمقىسىدا ئۇنىڭ ئەنسىزلىكنى بېسىشقا بىرقانچە تال تاماكا يەتكەندەك قىلاتتى.

بۈگۈنمۇ يەنە ئۆتكەندىكىسىگە ئوخشاش تۇيۇقسىزلا ئىشىكى قاتتىق ئۇرۇلدى. دېمەك يەنە ھېلىقى ئاغىنىلىرى كەلگەن بولۇشى كېرەك ئىدى. بېرىپ ئىشىكنى ئېچىۋىدى، چىرايلىرىدىن مۇز يېغىپ تۇرغان ئاغىنىلىرى بىر-بىرلەپ كىرىپ كېلىشتى. ئۇلار ئىشىكتىن كىرە-كىرمەيلا ئالدىكىملەرنى قارغاپ تىللىشىپ

يانلىرىدىن بىرەر بوتۇلكىدىن داچۇي چىقىرىپ جوزىغا يىغىلىشتى.

«قاسىم ئاداش، بۈگۈن بىز ماتەم تۇتۇش ئۈچۈن ئىچىمىز، — ’ساقى‘ جوزىغا تىكلەنگەن بوتۇلكىنىڭ ئاغزىنى چىشلەپلا ئاچتى. بىر قانچە رومكا ئالدۇرۇپ هاراق قۇيدى. — سەنمۇ تولا بەك ئاۋارە بولما، مۇسىبەت ئۈچۈن هاراقنى ئاچچىق ئىچىمىز! شۇڭا قۇرۇق چاي دەملىسەڭلا يېتىدۇ. سەي-پەي قورۇيمەن دەپ ۋاقتىنى زايە قىلماي كېلىپ ئولتۇر، گېپىمىزنى ئاڭلا، تايىنلىق بۇ قېتىممۇ ئوخشاشلا هېچنېمە بىلمەس بولىۋالارسەن! — قاسىم ئاغىنىلىرىنىڭ پەيلىگە قاراپ نېمىگە بۈنچىلىك خاپا بولۇشقانلىقىنى بىلىشكە ئالدىرىدى. ‘ساقى’ گەپ باشلىغاچ، ئالدىدىكى رومكىلارنى ئاغىنىلىرىگە تارقاتتى، — بۇ قېتىم ئۇلار بەكلا هەددىدىن ئېشىپ كەتتى. هەر قانچە قىلىشسىمۇ ئەتراپىدا ئۇيغۇرلارنىڭمۇ بار-يوقلۇقىغا قاراۋېراق ئىش قىلىشمامدۇ! ۋاپات بولغان ئۇيغۇر قىزلىرىنىڭ هەممىسىلا دېگۈدەك داڭلىق كىشىلىرىمىزنىڭ پەرزەنتلىرى دەڭلا! ... بىچارە نازىرىمىزنىڭ بېشىغا كەلگەن بۇ ئېغىر مۇسىبەتنى دېمەمدىغان! ئۇ نازىر باشقا چوڭ كادىرلىرىمىز ئىچىدىكى ئەڭ غۇرۇرلۇقى ئىدى. مانا ئەمدى مىللەت غېمىنى قىلىشىپ بېرەلەيدىغانغىمۇ ئەمەلدار تېپىلمايدىغان بولدى! ۋاي دەپ قويساق بۇ ئايپالتىچىلارمۇ چېكىدىن ئاشقىلى تۇردى!» — ’ساقى‘ غەزەپتىن پۈرلىشىپ كەتكەن چىرايىنى ”غۇرت“ قىلىپ يۇتۇۋەتكەن ئاچچىق هاراق بىلەن تېخىمۇ پاجىئەلىك بىر هالغا كەلتۈردى. قاسىممۇ گەپنىڭ نېمىدە ئىكەنلىكىدىن خەۋەر تاپقاندەك بولدى. تۈرمىلەردە، يېزا-قىشلاقلاردا بىگۇناھ قىينىلىپ ئۆلۈم ئالدىدا جان تالىشىۋاتقان بىچارە خەلقنى كۆز ئالدىغا كەلتۈرگەن قاسىم: ”ختاي تاجاۋۇزچىلىرىغا يۇقىرى دەرىجىلىك كادىر بولۇپ ئىشلەپ بېرىۋاتقان قورچاقلار ئائىلىسىدىكىلەرنىڭ جېنى ئادەتتىكى ئۇيغۇر پەرزەنتلىرىنىڭكىدىن قىممەتلىك ئوخشىمامدۇ بۇلارنىڭ دېيىشىچە؟“ دېگەنلەرنى كۆڭلىدىن ئۆتكۈزدى.

«قالغانلارنىڭ ئائىلىسىنى دېمەمسىلەر، — دېدى ’خەۋەرچى‘ مۇ گەپ قىستۇرۇپ، — كۆيۈپ ۋاپات بولغانلارنىڭ بىرسى داڭلىق بىر ئوقۇتقۇچىنىڭ

بالىسى، يەنە بىرسىمۇ خېلى مويسىپىت خەلپەم مىجەزلىك بىر ئائىلىنىڭ بالىلىرى دېيىشىدۇ. ھەي بىچارىلەر!»

«ئۇ دېگىنىڭ مېنىڭ ئالىي مەكتەپتىكى پەلسەپە مۇئەللىمىمنىڭ قىزى ئىدى. — دەپ ماتەم قىياپىتى بىلەن گەپكە قىسىلدى 'موخوركىچى' يانچۇقىدىن گېزىت پارچىسىنى چىقىرىپ تۈزلىگەچ، — ئۇ مۇئەللىم دەرسىنى بەكلا ياخشى سۆزلەيتتى.» — ئۇنىڭ موخوركا يۆگەۋاتقان قوللىرى ھاياجاندىن تىنىماي تىترەيتتى.

«ئوچۇقراق سۆزلىسەڭلارچۇ. يەنە نېمە ۋەقەنى تېپىپ كىرىشتىڭلار؟» — دېدى قاسىم ۋەقەنىڭ تەپسىلاتىنى بىلىۋېلىشقا ئالدىراپ. ئۇنىڭ كۆز ئالدىغا يۇغان قۇرساق خىتاي بايۋەچچىسى بىلەن چىرمىشىپ كېتىۋاتقان ھېلىقى سەتەڭ قىز قايتا نامايان بولغاندەك قىلدى. شۇلار بىزنىڭ داڭلىق ئەربابلىرىمىزنىڭ بالىلىرىمىدۇ؟ دەپ ھەيران بولاتتى. ئۇنىڭ ئۈستىگە بۇ داڭلىق كىشىلىرىمىز دېگەنلەرمۇ خەلقىمىزنى خىتايغا قۇل قىلىشنىڭ سىياسىي، كەسپىي ۋە پەلسەپىۋى ئىدىيىسىنى سىڭدۈرۈشتە ئاساسلىق رول ئويناپ كېلىۋاتقان 'داڭلىق كىشىلىرىمىز' نىڭ تىپىك ئۈلگىلىرى ئىدى.

«ھوي، سەن بۇ ئاي-بۇ كۈنلەردە قايسى قۇدۇقنىڭ ئىچىدە ياشاۋاتىسەن؟ — دېدى 'خەۋەرچى' ئەجەبلىنىپ، — پۈتۈن شەھەرگە پۇر كەتكەن تۈنۈگۈنكى پارتلاشتىن خەۋىرىڭ يوقمۇ سېنىڭ؟ تۈنۈگۈن شەھەرنىڭ ئوتتۇرىسىدىكى بىر ئالىي رېستوراندا مىنا پارتلىغانىكەن. نەق مەيداندا يىگىرمىگە يېقىن ئادەم كۆيۈپ كۈل بولۇپ كېتىپتۇ، ئۇقتۇڭمۇ ئەمدى؟ شۇلارنىڭ ئىچىدە بايا ساقىمىز گېپىنى قىلىۋاتقان داڭلىق ئۈچ كىشىمىزنىڭ قىزلىرىمۇ كۆيۈپ كۆمۈرلىشىپ كەتكەن گەپ!»

«ھېلىمۇ ياخشى شەنبە كۈنى بولغاچقا، ئۈستۈن قەۋەتتىكى شىركەتلەر دەم ئېلىش قىلغانىكەن. بولمىسا يەنە قانچىلىغان ئادەم ئۆلەر بولغىيدىكەن!»

«ئەتە ئۇ قىزلارنىڭ تاۋۇتلىرىنى كۆتۈرۈپ نامايىش قىلىشىدىكەن خەلق.»

«كىمگە قارشى؟»

«... ...؟»

بۇ قېتىم ئاغىنىلەر ھاراقنى جىق ئىچىشەلمىدى. ھەممىسىلا بۇ نامەلۇم يوشۇرۇن ھەرىكەتچىلەرنى قارىلاشقا كىرىشىپ كەتكەندى. ئولتۇرۇش ھەقىقەتەنمۇ ’مۇسىبەتلىك‘ قايغۇلۇق تۈسكە كىرىپ قالغانىدى. بىر يىللىرى ئورتا ئاسىيادىكى قېرىنداشلىرىنى شېھىتلىكتىن كىرىپلا ھاراق ئىچىشىدىكەن دەپ شاڭخو قىلىشىدىغان بۇ ئاغىنىلەرمۇ مانا بۈگۈن مېيىت نامىزىغا ھاراق ئىچىپ ئۇ قىزلارنىڭ ھاراقنى سۆيگەن ئادىتىگە ھۆرمەت بىلدۈرۈشىنىڭ تەييارلىقىنى قىلىشماقتا ئىدى. ئۇزۇنغا قالماي ئولتۇرۇش يىغىشتۇرۇلۇپ، كوچىدا بۇ ھەقتە يەنە نېمە يېڭى خەۋەرلەر چىقىۋاتقانلىقىنى بىلىپ بېقىش ئۈچۈن ھەممەيلەن سىرتقا چىقىپ خەۋەر ئۇقۇشقا كېلىشتى. ...

بۇ بىر-ئىككى كۈن ئىچىدە جەمئىيەتتە ھەر خىل غەلىتە سۆزلەر تارقىلىپ يۈرەتتى. ھۆكۈمەت ئورۇنلىرىدا ئىشلەيدىغان يەرلىكلەرلا ئەمەس، ھەتتا تىجارەتچى-باققاللارمۇ بۇ ئىشتىن قاتتىق نارازى بولغانلىقىنى ئىپادىلەشمەكتە ئىدى. بىر قىسىم كىشىلىرىمىز ھۆكۈمەت ئىگىلىكىدىكى ئورۇنلاردا ئىشلەيدىغان كىشىلەر ئارىسىدا ھۆكۈمەتكە قاتىللىنى تۇتۇپ بېرىشلىرى توغرىسىدا مۇراجىئەتنامە يېزىپ ئىمزا قويدۇرۇپ يۈرگەنلىكى، مەسچىتلەردىمۇ بۇ خىل قارىملىق ھەرىكەتلىرى بىلەن شوغۇللانغۇچىلارنى ’دوزىخى‘ دەپ پەتىۋا بېرىشلىرى ئەۋجىپ كەتكەندى. ھەتتا مىڭلىغان كىشىلەر بۇ ئۈچ قىزنىڭ جەسەت كۈلى بولغانلىقىمۇ نامەلۇم بىر خالتا كۈلنى تاۋۇتقا سېلىپ، ئالدىغا بۇ قىزلارنىڭ چوڭايتىلغان شوخ رەسىملىرىنى ئېسىشىپ چوڭ مەسچىتتە مېيىت نامىزىنى چۈشۈرگەندىن كېيىن قەبرىستانلىققا بارماي كوچىلاردا بىر مۇنچە ۋاقىت نامايىش قىلىپ ئايلىنىپ قاتىللارغا لەنەتلەر ياغدۇرۇشتى. بىر قىسىم سودىگەرلىرىمىز مېيىتنىڭ ئۆيلىرىگە بېرىپ تۇتام-تۇتاملاپ پۇل ’ئىئانە‘ قىلىپمۇ كېلىشمەكتە ئىدى. ...

بۇ كۈنلەردە «ئايپالتا قوشۇنى» مۇ يوشۇرۇن تەشۋىقات ۋارىقى تارقىتىشىپ بۇ ۋەقەنى پەيدا قىلغانلارنى ”ئادەم قېلىپىدىن چىققانلىق، جاللاتلىق، دۈشمەنگە ياردەم قىلغان خائىنلىق، مىللىي مۇستەقىللىق ھەرىكىتىمىزگە زىيانكەشلىك قىلغانلىق، ...“

دىگەندەك مەزمۇنلاردا باياناتلار ئېلان قىلىشقا باشلىدى.

يەنە بەزى ئىچكى ماتېرىياللاردا بېرىلگەن مەلۇماتلارغا قارىغاندا، بۇ قېتىمقى ۋەقە يۈز بەرگەن خارابىلىكنى خىتاي مەركىزىي ھۆكۈمىتى ئالاھىدە لېنتىغا ئالدۇرۇپ نۇرغۇنلىغان خەلقئارالىق تەشكىلات ۋە ئاخبارات ئاگېنتلىقلىرىغا تارقىتىپ بەرگەنمىش. «ئامېرىكا ئەركىن ئاسىيا ئاۋازى» قاتارلىق رادىئولارمۇ كېيىنى-كەينىدىن مەخسۇس ئاڭلىتىشلار بېرىپ بۇ ۋەقە توغرىسىدا 'مەلۇمات' بەرگۈچىلەرنى، دېموكراتىك خىتاي ۋەكىللىرىنى، ھەتتا چەتئەللەردىكى بىر قىسىم ئۇيغۇر تەشكىلاتلىرىنىڭ رەھبەرلىرىنىمۇ سۆھبەتلىشىش پروگراممىلىرىغا تەكلىپ قىلىپ پىكىر ئالغان نەق مەيدان ئاڭلىتىشلىرىنى بەرگەن. روشەنكى، خىتاي دېموكراتچىلىرىنىڭ ۋەكىللىرى ئۇيغۇر ئەركىنلىك ھەرىكەتلىرىنىڭ خېلى ئۇزۇن يىللاردىن بۇيان يولىنى ئۆزگەرتىپ تېررورلۇققا قاراپ يۈزلىنىپ بولغانلىقىدىن قاتتىق ئەپسۇسلىنىدىغانلىقىنى بايان قىلىشقان؛ ئۇيغۇر تەشكىلاتلىرىنىڭ سەرگەردان رەھبەرلىرىمۇ شەرقىي تۈركىستان مىللىي داۋاسىنىڭ ئۆزلىرىنىڭ بىر تۈتاش قوماندانلىقى ئاستىدا كىشىلىك ھوقۇق پرىنسىپلىرىغا قەتئىي بويى سۇنغان ھالدا تەشكىللىك ۋە تىنچلىقچى بىر يولدا غەلىبىلىك كېتىۋاتقانلىقىنى، ئەمما بۇ خىلدىكى 'ئادەم قېلىپىدىن چىققان' ھەرىكەتلەرنى پەيدا قىلغۇچى ئادەملەرنىڭ ھەرىكەتلىرى پۈتۈنلەي شەخسىي دۈشمەنلىشىش ياكى شەخسىي غەرەزلىرىنى مەقسەت قىلىشقان، خىتاينىڭ تاپشۇرۇقى ياكى خىتاينىڭ دېپىغا ئۇسسۇل ئوينايدىغان لۈكچەكلەرنىڭ ئىشى ئىكەنلىكىنى، ئۇلارنىڭ ھەرىكىتى مىللىي مۇستەقىللىق ھەرىكىتىمىز بىلەن قىلچە مۇناسىۋىتى يوق زىيانلىق ھەرىكەتلەر ئىكەنلىكىنى دۇنيا جامائىتىگە ئالاھىدە تەكىتلەشكە تىرىشقان. ئەگەر خىتاي دائىرىلىرى ئۆزلىرىگە پۇرسەت يارىتىپ بەرگەن بولسا ئىدى، ۋەتەن ئىچىدە بۇ خىل لۈكچەكلەرگە ھەرگىزمۇ پۇرسەت قالدۇرماسلىققا كاپالەتلىك قىلالايدىغانلىقىنى ئالاھىدە قەيت قىلىشقان. بۇنىڭغا قوشۇلۇپلا خىتاي مۇھاجىرلىرى ئىمزا يىغىشىپ ئامېرىكا مەركىزى ئاخبارات ئىدارىسى 'س ئا ئى'، سابىق سوۋېتلەر ئىتتىپاقى دۆلەت بىخەتەرلىك

كومىتېتى 'ك گ ب'، ئىسرائىل 'موسساتى'، ئەنگلىيە 'ساس' تەشكىلاتى، تۈركىيە 'مىت' ئىشپىيونلىرى قاتارلىق داڭلىق جاسۇسلۇق تەشكىلاتلىرىنىڭ بۇ دېلونى پاش قىلىشتا خىتاي دۆلەت بىخەتەرلىك مىنىستىرلىكى بىلەن ھەمكارلىق ئورنىتىپ رازۋېدكا قىلىپ بېرىشنى تەلەپ قىلىپ مۇراجەت ئېلان قىلىشقان. ...

قاسىمنىڭ قارىشىچە ئەھۋال ھەقىقەتەنمۇ جىددىي تۈسكە كىرمەكتە ئىدى. ئۇ يەنە باشقىلاتىن ئۈمىدسىزلىك، ئەنسىزلىك پاتقاقىغا پېتىشقا باشلىدى. بۇ قېتىم ئۇنىڭ ئەنسىزلىكى پسىخولوگىيىلىك مەنىبەدىن كەلگەن بولماي 'ئىزچى مەن' پىكىرلىرىنىڭ خەلقى تەرىپىدىن رەت قىلىنىشنى مەنبە قىلماقتا ئىدى. ئۇ، ئۆيىدە يالغۇز قېلىپ بىر ھازا ئويلانغىنىدىن كېيىن، ئورنىدىن تۇرۇپ ئۆيىدە بار بولغان يوشۇرۇن ۋەھىمە ھەرىكىتىگە ئالاقىدار بارلىق نەرسىلەرنى يىغىشتۇرۇپ بىر كونا تاشلاندۇق قۇدۇققا تاشلىۋەتتى. ھېلىقى ئىككى كىتابنىمۇ بىرگە تاشلىۋەتمەكچى بولدىيۇ، نېمە ئۈچۈندۇر ئۇلارنى ھازىرچە ئىدارىسىگە ئاپىرىپ ئۆزىلا بىلىدىغان بىر يەرگە يوشۇرۇپ قويۇش قارارىغا كەلدى. شۇنداق قىلىپ، بۇ كىتابلار قاسىمنىڭ ھاياتىدا ئەڭ يامان كۆرۈپ قەتئىي تاشلىۋېتىشكە تېگىشلىك ۋە يەنە ئۆز ۋاقتىدا ئەڭ ئەتىۋارلىنىپ جانىدىن ئەزىزلىنىدىغان تۇيۇقسىز قارىمۇ قارشى قارارلارنى چىقىرىشقا سەۋەب بولغان مۇھىم كىتابلارغا ئۆيلىنىپ قالدى. "ھېلىقى مۇھاجىرلىرىمىزنىڭ ئۆتكەن ئەسىرنىڭ ئاخىرلىرىدا بۇ كىتابلارنىڭ بىرسىنى كۆيدۈرۈۋېتىش قارارىنى ئېلىپ نەچچە مىڭ نۇسخىسىنى بىراقلا مەشكە سېلىپ كۆيدۈرۈپ تۈگەتكەنلىكىنىڭ سەۋەبى مۇشۇلار بولسا كېرەك؟" دەپ ئويلاپ مىيىقىدا كۈلۈپ قويدى. قىسقىسى، قاسىم ئۆيىدە قىلغان ئىشلىرىغا دائىر قىلچىلىكمۇ يىپ ئۇچى قالدۇرمىغانىدى.

بۇ كۈنلەردە، شەھەر ئىچىمۇ پەۋقۇلئاددە جىددىي تۈسكە كىرگەنىدى. كوچىلاردا دوقمۇش-دوقمۇشتا ساقچى-ھەربىلەر قوراللىق مىغىلداپ يۈرۈشەتتى. ئۇچۇرغانلا يەرلىك كىشىلەرنى كوچىدىلا توختىتىۋېلىپ يانلىرىنى، سومكىلىرىنى ئاختۇرۇش؛ ئاپتوبۇسلار، تاكسىلار، بولكىۋايلار باھانە كۆرسىتىشىپ بولسىمۇ ئۇيغۇر يولوچىلىرىنى

ئالماسلىق؛ ھەتتا بىر قىسىم دۇكان-بازارلارغا يەرلىك مىللەت كىشىلىرىنىڭ كىرىشى ئاشكارا ھالدا قاتتىق چەكلىنىش ياكى ئەخلاقسىزلارچە يالىڭاچلاپ ئاختۇرۇشلار ئەۋجىپ كېتىۋاتاتتى. مىللىي باشلانغۇچ-ئوتتۇرا مەكتەپلەر بىر ھەپتىدەك ئوقۇش توختىتىلدى. ئالىي مەكتەپ ۋە تېخنىكوملاردا مىللىي ئوقۇغۇچىلارنىڭ سىرتقا چىقىشى قەتئىي مەنئى قىلىندى. ... ھەر قايسى جايلاردا بىرەر يۈز مىڭغا يېقىن ئۇيغۇر، قازاق، موڭغۇل، قىرغىز ۋە تۇڭگان قاتارلىق يەرلىك مىللەتلەردىن بولغان كىشىلەر رەسمىي گۇمانلىق ئۇنسۇر دەپ قولغا ئېلىنىپ سوراققا تارتىلدى. شەھەرلەردە، يېزا-قىشلاقلاردا قالايمىقان ئۆي ئاختۇرۇش، سەۋەبسىز مۇسادىرە قىلىش، كېچىلەردە تۇيۇقسىز نوپۇس تەكشۈرۈش، يوشۇرۇن تۇتقۇنلار ئەۋجىپ كەتتى. ھەتتا نۇرغۇنلىغان ئىدارە، جەمئىيەت، شىركەت، زاۋۇت، كان، كارخانا ۋە خىتاي ئىگىلىكلىرىدىكى يېڭى قوبۇل قىلىنغان يەرلىك ئىشچى-خىزمەتچىلەرنى ئىشتىن توختىتىش، ئىشتىن قوغلاشلارغىچە بېرىپ يەتتى. پەۋقۇلئاددە ئەھۋال دېگەن باھانە بىلەن شۇ يىلقى ئالىي مەكتەپ-تېخنىكوملارغا قوبۇل قىلىنىدىغان يەرلىك مىللەت ئوقۇغۇچىلار پىلانى ئەمەلدىن قالدۇرۇلغانلىقى ئاشكارا ئېلان قىلىندى. ... قاسىم، بىر قانچە مۇھىم شەھەر يەرلىك مىللەتلەر ئۈچۈن جىددىي ھەربىي ھالەت ئاستىغا ئېلىنىپ ئىشلەپچىقىرىش بىر مەزگىل توختىتىلىپ، ئىدىيىنى توغرىلاش، مەسىلە پاش قىلىش ياكى مەيداننى ئوتتۇرىغا قويۇش دېگەندەك ۋاقىتلىق پاش قىلىش ئۆگىنىش كۇرسلىرىغا قاماپ قويۇلغانلىقىنمۇ ئاڭلىدى. ئىككىنچى ھەپتىدىن باشلاپ بىر قىسىم چەكلىمىلەر ئاستا-ئاستا ئەمەلدىن قالدۇرۇلغاندەك قىلىسمۇ، بۇنىڭدىن يەرلىك مىللەتلەرگە نىسبەتەن يوق دېگۈدەك ئىدى. جەمئىيەتتە غۇلغۇلا ھەممىلا يەرنى قاپلىغان بولۇپ، بەزى چەكلىمىلەردىن يەرلىك كادىرلارلا ئەمەس بەلكى خىتاي كادىرلىرىنىڭمۇ نارازى بولۇشقا باشلىغانلىقى سېزىلمەكتە ئىدى. شۇنداقتىمۇ بىر ئايغىچە ئىشلەپچىقىرىش خاراكتېرىنى ئالمىغان نۇرغۇنلىغان ئورۇنلاردا يەرلىك مىللەتتىن بولغانلارنى ئىش توختىتىپ جىددىي سىياسىي ئۆگىنىش كۇرسلىرىغا يىغىۋالغانىدى. ... نۇرغۇن يەرلىك مىللەت

كىشىلىرى گويا بۇ تۇردىكى ۋەقەلەرنى بىر ئۇچۇم ’يامان نىيەت‘ تىكلەرلا ئەمەس بەلكى بارلىق يەرلىك مىللەتلەرنىڭ ھەممىسى پەيدا قىلىۋاتقانلىقى، شۇڭا بارلىق يەرلىك مىللىي خادىملار جىنايەتچىلەرنى پاش قىلىپ تېپىپ بېرىش مەسئۇلىيىتى بولىدىغانلىقى خىتايلار تەرىپىدىن ئۇچۇق دېگۈدەك ئوتتۇرىغا قويۇلۇۋاتقانلىقىنى ھېس قىلغانىدى. يەنى، خىتايلارغا تەھدىت بولىدىغان ھەرقانداق ئىشنىڭ مەنبەسى يەرلىك مىللەتلەر، خىتاينىڭ يەرلىكلەر بىلەن ھېچقانداق ئورتاقلىق نۇقتىسى يوق دۈشمەن مىللەت دەيدىغان ئومۇمىي ئۇقۇم رەسمىي ئاشكارىلىنىپ، يەرلىكلەرنىڭ خىتايغا يات كىشىلەر ئىكەنلىكىنى ئېتىراپ قىلىش مەسىلىسى ھەممە يەرلىكنىڭ ئويلىنىشىغا تېگىشلىك مەسىلە ھالىغا كەلگەن ئىدى.

بۇ ۋەقەدىن كېيىن، ئۇيغۇرلارلا ئەمەس ھەتتا خىتاي بولمىغان باشقا بارلىق يەرلىك مىللەت كىشىلەرگىچە ئۆزلىرىنىڭ خار ۋە قۇل مىللەت ئىكەنلىكىنى تونۇشقا باشلىغان ۋەزىيەت شەكىللەنمەكتە ئىدى. كۆڭنىڭ ئۆزىرىشىغا ئەگىشىپ رېستوران ۋەقەسىنىڭ پاجىئەلىرى تەدرىجىي ئۇنتۇلۇپ خەلق ئارىسىدا ھۆكۈمەتكە بولغان نارازىلىق ئۈندۈرمىلىرى بارغانسېرى كۈچلۈك ئىپادىلىنىشكە باشلايدۇ. بۇ ئاي-بۇ كۈنلەردە خىتايغا قاچىدىغانلارنىڭ ھەر قايسى پويىز بېكەتلىرىدىكى تىقما-تىقمىلىقى ھەيران قالغىلى بولمايدىغان ئادەتتىكىچە ئەھۋالغا ئايلىنىپ، قىلچىلىكلا پۇرسىتى بولغان خىتاي تاجاۋۇزچىلىرى ئۆز ھۆكۈمىتىنىڭ تەھدىت سېلىشلىرىغا پەرۋا قىلىشماي خوتۇن-بالىلىرىنى، قېرى-چۆرىلىرىنى ۋەتىنىگە يولغا سېلىۋېتىشىنى داۋام قىلدۇرماقتا ئىدى. ھەر قايسى شەھەرلەردە مىغىلداپ كەتكەن خىتاي مالچىلىرى، يايمىچىلىرى، باققاللىرى، كۆكتاتچىلىرى، ياماقچىلىرى، مەدىكارلىرى، ... خۇددى يەر يېرىلىپ كىرىپ كەتكەندەكلا غايىپ بولۇشقانىدى. بۇ ۋەقەنىڭ ئىككىنچى ئېيىغا كىرە-كىرمەيلا بىر قىسىم ئاساسلىق يېمەكلىكلەر نوپۇس دەپتىرىگە قاراپ ئۆلچەملىك تارقىتىلىشلارمۇ كۆرۈلۈشكە باشلىدى. شەھەرلەردە ئېلېكتر، سۇ ۋە گاز قاتارلىقلارنىڭ ئۈزۈلۈپ تۇرۇشىمۇ پەۋقۇلئاددە ئارتىپ كېتىۋاتاتتى. بەزى مۆلچەرلىگۈچىلەرنىڭ پەرىزىگە ئاساسلانغاندا، بۇ بىر ئايدىن ئارتۇق ۋاقىت ئىچىدە

ئەڭ كېمىدە بىرەر مىليونغا يېقىن خىتاي تاجاۋۇزچىسى دۆلىتىگە قېچىپ كەتكەنمىش! خىتايدىن كېلىدىغان يولۇۋچىلار ۋاگونلىرىمۇ ئاساسەن بوشاپلا كەتكەنىدى.

ئۆتكەن بىر قانچە ئايدىن بۇيان ئارىلاپ كۆرۈلۈپ تۇرغان خىلمۇخىل ۋەقەلەردىن كېيىن، يەرلىك كىشىلەر بىلەن خىتاي تاجاۋۇزچىلىرىنىڭ ئارىسىدىكى زىددىيەت كۈندىن-كۈنگە كۈچىيىپ بارغانىدى...

كوچىلاردىكى ۋەھىمە پەيدا قىلىش ھەرىكەتلىرى خىتاي تاجاۋۇزچىلىرىنى بۇنچە ئېغىر ئالاقزادە قىلالمىغان بولسا، بۇ قېتىمقى رېستوران پارتلىتىش ۋەقەسى خىتاي دائىرىلىرىنىڭ ھەددىدىن ئارتۇق جىددىيلىشىشىنى كەلتۈرۈپ چىقارغانىدى. ئۇلار بۇ ۋەقەنىڭ جىنايەتچىسىنى ئېنىقلاپ چىقىش ئۈچۈن ھەددىدىن ئارتۇق داۋراڭ پەيدا قىلىۋەتكەنلىكىدىنمىكىن، ئۆتكەنكى ئۇششاق-چۈششەك ۋەھىمىلىك ۋەقەلەردىن تولا بەك تەسىرلەنمىگەن بىرمۇنچە خىتاي تاجاۋۇزچىلىرىنىمۇ ئېغىر پاراكەندە قىلىۋەتكەن ئىدى. شۇڭا، ھەر قايسى پويىز ئىستانسىلىرىلا تىقما-تىقما بولۇپ كېتىش بىلەن قالماي، يەنە يول بويىدىكى بارلىق بېكەتلەرمۇ خىتاي تاجاۋۇزچىلىرىنىڭ دائىملىق قونالغۇ ماكانلىرىغا ئايلىنىپ كەتكەنىدى. قېچىۋاتقان خىتايلار يولۇچىلار پويىزىغا بىلەت ئالالمىغانلىرىدا ياكى پويىزغا چىقالمىغانلىرىدا يۈك پويىز ۋاگونلىرىغا بولسىمۇ ئېسىلىپ قېچىشقا كىرىشكەنىدى. بۇنىڭ نەتىجىسىدە، تېخى يېقىنلا مەبلەغ سېلىپ ئىش باشلاۋاتقان خىتاي بايۋەچچىلىرىدىن تارتىپ خېلى كونىراپ قالغانلىرىغىچە مال-مۈلكىنى زىيىنىغا سېتىپ ھەتتا تاشلاپ قاچىدىغانلارمۇ كۆپەيمەكتە ئىدى. . . .

قاسىم، بۇ كۈنلەردە ئالاھىدە تەكشۈرۈشلەرگە دۇچ كەلمىگەنىدەك قىلسىمۇ، يەنىلا ئېھتىياتچانلىق بىلەن يۈرەتتى. ئۇ، دەسلەپىدە كوچىدىكى نارازىلىق شامالىرىغا قاراپ قىلغان ئىشىنىڭ سەل ھەددىدىن ئېشىپ كەتكەنلىكىنى مۆلچەرلىگەنىدەك قىلسىمۇ، ۋاقىتنىڭ ئۆتۈشىگە ئەگىشىپ يۈقىرىقىدەك ھادىسىلەرنى كۆزەتكەنسېرى قايتىدىن جاسارەتلىنىشكە باشلىدى. ھەتتا بەزىدە تاشلىۋەتكەن قوراللىرى ئۈچۈن پۇشايمانمۇ قىلىپ قوياتتى. ھېلىمۇ ياخشى، ھېلىقى ئىككى كىتابنى ئىدارىسىگە ئاپىرىپ پەقەت ئۆزىلا بىلىدىغان يوشۇرۇن بىر يەرگە تىقىۋەتكەنىكەن. بۇنىڭ ئۈچۈن

بولسمۇ ئۆزىچە خۇشال بولۇپ قالدى. ئۇ، شۇ بىر قېتىملىق پارتلىتىش ۋەقەسىنىڭ بۇنچە زور پاراكەندىچىلىك پەيدا قىلىپ خىتاي تاجاۋۇزچىلىرىغا شۇنچە ئېغىر زىيانلارنى كەلتۈرۈپ بېرىشكە سەۋەب بولالايدىغانلىقىنى زادىلا تەسەۋۋۇر قىلمىغانىدى. مانا ئەمدى، بۇ سەۋەبتىن پاش قىلىنىپ ئۆلتۈرۈلسىمۇ قەتئىي پۇشايمان قىلماسلىق ئىرادىسىگە كېلىپ بولغانىدى.

جەمئىيەتتىكى پاسسىپ غۇلغۇلىلارمۇ تەدرىجىي نارازىلىق تۇسىگە ئۆزگىرىپ، خىتاي تاجاۋۇزچىلىرىغا بولغان نەپرەتلىنىشلەر كۈنسايىن ئارتىپ بارماقتا ئىدى. ھەتتا شۇ رېستوران پارتلىتىشنى قاتتىق تەنقىد قىلىپ يوشۇرۇن تەشۋىقات ۋارىقى تارقىتىشقان "ئايپالتا قوشۇنى" دىكىلەرمۇ ئۆتكەندىكى تەنقىدلىرىدىن قىلچە ئېغىز ئېچىشماي باشقىلاتىن خەلقنى جاسارەتلەندۈرىدىغان تەشۋىقات ۋاراقلىرىنى يوشۇرۇن تارقىتىشقا جىددىي كىرىشكەن ئىدى. ئىش بۇنىڭلىق بىلەنلا توختاپ قالمىغانىدى: يەنە قانداقتۇر "قۇزغۇنلار قوشۇنى"، "نەۋرىلەر تاپىدۇ بۇ ئىزنى قوشۇنى"، ... دېگەندەك ناملاردىكى يېڭىچە يوشۇرۇن قوشۇنلارمۇ ۋەھىمىلىك ھەرىكەتلەرنى رىغبەتلەندۈرىدىغان تەشۋىقاتلارنى ئۇيغۇرچە ياكى خىتايچە قىلىپ تارقىتىشقا كىرىشكەندى. يەنە بىر مەزگىلدىن كېيىن شۇ قېتىملىق رېستوران پارتلىتىش ۋەقەسىنى مەدھىلىشىدىغان، ئۇنىڭدىن ئۈلگە ئېلىشنى تەشەببۇس قىلىشىدىغان يوشۇرۇن ۋاراقلارمۇ تارقىلىپ يۈرىدىغان بولدى. ئاخىرى بىر كۈنلىرىگە كېلىپ شۇ قېتىملىق ۋەقەنى "بىز پەيدا قىلدۇق" دەپلا ئۆزىنىڭ قىلمىشلىدىغان باياناتلارنى ئېلان قىلغان "ئالىجاڭدى بومبا قوشۇنى" دېگەندەك غەلىتە ئىسىملارنى قويىۋالغان قوشۇنلارنىڭ يوشۇرۇن ۋاراقلىرىمۇ كۆرۈلۈشكە باشلىدى! بۇلارغا قوشۇلۇپ يەنە ئارىلاپ-ئارىلاپ ئارقا كوچىلاردا، خىتاي ئۆيلىرىدە، ئىشخانىلىرىدا ئوت كېتىش، پارتلاپ كېتىش ۋە خىتاي تاجاۋۇزچىلىرىنى بوغۇزلىۋېتىدىغان ۋەقەلەرمۇ كۆرۈلمەكتە ئىدى.

ۋەزىيەت قايتىدىن جانلانماقتا ئىدى. ...

...

تۆرمە كامېرىدا مۇمىيالانغاندەك تېڭىۋېتىلگەن قاسىم، بىر-ئىككى ھەپتىدىن بۇيان سوئال-سوراقسىز تاشلىۋېتىلدى. ئارىلاپ بىر خىتاي سېستىرا كىرىپ ئۇنىڭ بەدىنىدىكى قېتىپ كەتكەن قانلىق داكىلارنى دەرەخنىڭ قوۋزىقىنى سويغاندەك تاراقلىتىپ سويۇۋېتىپ، قايتىدىن قىپقىزىل قانغا بويالغان بەدىنىنى مۇمىيالىۋېتىپ چىقىپ كېتەتتى. شۇنىڭغا قارىماي، ئۇنىڭ قېلىن تېڭىۋېتىلگەن بېشىدا مېڭىسى كونا ئەسلىمىلىرى ئۈچۈن داڭلىق سائەتلەردەك توختىماي ئىشلەشنى داۋام قىلماقتا ئىدى. ...

*****

تۆتىنچى باب

ھەربىي ھالەتتىكى شەھەردە

— دادا، دادا، بۈگۈن پالانى كوچىدا يەنە بىر خىتاينىڭ بېشىنى ...
— ئاغزىڭنى يۇم، بالا تەگكۈر!

— بىر ئاتا-بالا دىئالوگىدىن

كامېردىكى قاسىم، سوئال-سوراقسىز ياتقىنىغىمۇ خېلى كۈنلەر بولۇپ قالغاندى. بەدىنىدىكى جاراھەتلەر ئاستا-ئاستا قېتىشىپ بېلىنىڭ ئۈستىدىكى داكىلارمۇ سۆكۈۋېتىلگەن، پەقەت بېشىغا تېڭىلغان داكىسى بىلەن پۇتىغا ئېلىنغان گىپىسلا

قالغانىدى. شۇڭا ئۇ كامىر ئىچىدە سۆرىلىپ ماڭالىغۇدەك ھالغا كېلىپ قالغان ئىدى. ئۇ گويا بۇ كۈنلەردە ئۆلۈمنى كۈتۈش ئۈچۈن ئەمەس بەلكى ئەسلىملىرىنى بىر قۇر كۆز ئالدىدىن ئۆتكۈزۈۋېلىش ئۈچۈنلا ياشاۋاتقاندەك قىلاتتى. ئۆتكەن كۈنلىرىنى ئەسلىۋېلىش نېمىشقا شۇنچە زۆرۈر بولۇپ قالغانلىقىنى ئۇنىڭ ئۆزىمۇ بىلمەيتتى. ئىش قىلىپ ئۆتكەن كۈنلىرىنى ئەسلىۋېلىش، ئۇنىڭ ئۈچۈن ئەڭ لەززەتلىك بىر پائالىيەت بولۇپ بىلىنمەكتە ئىدى، خالاس.

"تۇۋا خۇدايىم، ئەسلىمىلەرنىڭمۇ ئادەمگە شۇنچە لەززەت بېرەلەيدىغانلىقىنى ھەرگىز ئويلىمىغان ئىكەنمەن" دەپ مىيىقىدا كۈلۈپ قويدى ئۇ. شۇ سەۋەبتىن بولسا كېرەك، ئۇنىڭ يېقىندىن بۇيانقى ئەسلەش پائالىيەتلىرى ھەقىقەتەنمۇ بەرىكەتلىك ئۆتمەكتە ئىدى.

ئۇ، ئەسلىمىلەر لېنتىسىدىن تېز-تېز كۆرۈنۈپ ئۆتۈۋاتقان يوشۇرۇن ۋەھىمە پەيدا قىلىش پائالىيەتلىرىنىڭ بەزىلىرىنى ھەقىقەتەنمۇ ھەسرەت بىلەن ئەسلەشكە مەجبۇر ئىدى: ئىنسانلار نېمە ئۈچۈن بىر-بىرسىنى چىرايلىق سۆھبەتلىشىش ئارقىلىق چۈشىنىشمەيدىغاندۇ؟ نېمە ئۈچۈن باشقىلارنىڭ مەنپەئەتلىرىگە دەخلى-تەئەررۇز قىلىشتىن نومۇس قىلىشمايدىغاندۇ؟ ئۆز ۋاقتىدا خىتايلار ياپونلارنىڭ بېسىپ كىرىشىگە قانچىلىك غەزەپلەنگەنلىكىنى، ئۇلارنى ۋەتىنىدىن قوغلاپ چىقىرىش ئۈچۈن يەنە قانچىلىك ئېغىر جاپالارنى تارتقانلىقلىرىنى نېمە ئۈچۈن ئۇنتۇپ قىلىشىدىغاندۇ؟ ياكى بولمىسا بىز ئۇيغۇرلارنى خىتاي دۆلىتىنى بېسىۋالغان تارىختىكى موڭغۇل ياكى مانجۇلاردەك كىشىلەرنىڭ ئەۋلادى دەپ خاتا ئويلاپ قالمىغاندۇ؟ بۇنداق ناھەقچىلىكنى نېمە ئۈچۈن بۇگۈن بىزگە راۋا كۆرۈشىدىغاندۇ؟ باشقىلارنىڭ يۇرتىنى بېسىۋېلىشنىڭ قانچىلىك ناھەق بىر جىنايەت ئىكەنلىكىنى ھېس قىلىشماي تارىختىكى ھۇن-تۈرك، موڭغۇل-مانجۇلاردىن مەغلۇبىيەتكە ئۇچرىغان ئاجىزلىق پىسخولوگىيىسىنىڭ ئەيىبىنى يوشۇرۇشنىڭ تەتۈر چارىسى بولغان ۋەھشىيلىك، تاجاۋۇزچىلىقنى ئۆزلىرىگە ئادەت قىلىشقان بۇ خىتاي مىللىتى بىزنى بۇنداق قانلىق ھەرىكەتلەرگە نېمە ئۈچۈن مەجبۇر قىلىشىدىغاندۇ؟ ياكى

ياخشى ئىشلىتىشنى بىلەلمەيۋاتقان مىللەتلەرنىڭ ۋەتىنىنى كۈچلۈك مىللەتلەر ئىگىلىۋېلىشى كېرەك دەيدىغان بىرەر يوشۇرۇن دۇنيا قانۇنى بارمىدۇ؟ ... قاسىم ئىلاجىسىز قىلىۋاتقان ۋەھىمىلىك ھەرىكىتىنىڭ ئاقىۋىتىنى كۆرگىنىدە ھېچقاچان قىلغان ئىشىنى چىن قەلبىدىن قوبۇل قىلىپ باققان ئەمەس. ئەگەر خىتاي تاجاۋۇزچىلىرى ۋەتىنىمىزدىن دەرھال شەرتسىز چىقىپ كېتىشنى قوبۇل قىلىشسا ئىدى، بۇ خىل رەھىمسىز تەدبىر قوللىنىشنى ھەرگىز ئۇخلاپ چۈشىگىمۇ كەلتۈرمىگەن بولار ئىدى! ئۇنىڭ بۇ ھەسرىتى ھەرگىزمۇ بۇ ئىشلار بىلەن شۇغۇللىنىشقا مەجبۇرلانغانلىقىنى ھېس قىلغان كۈنلىرىدىلا بارلىققا كەلگەن بولماي، بۇنداق ئىشلارنى زادىلا خىيالىغا كەلتۈرمىگەن ۋاقىتلاردىمۇ شۇنداق ئويلاپ كەلگەنىدى. شۇڭا، ئۇ ۋاقىتلاردا بۇ خىل خىياللاردا بولۇپ قېلىشنىمۇ ئېغىر ئىنسانلىق ئەيىبى دەپ تونۇغاچقا، مىللىي ئەركىنلىككە ئېرىشىشنىڭ باشقا تىنچ ھەرىكەت قىلىش چارىلىرىنى ئىزدىنىشكە ياكى خىتايلارنىڭ ئەقلىنى تېپىۋالىدىغان كۈنلەرنىڭ كېلىشىنى كۈتۈشكە بېغىشلاپ ئۆمرىنى ئۆتكۈزگەنىدى. مانا ئەمدى خىتاي تاجاۋۇزچىلىرى قاسىمنىڭ ۋەتىنىنى بىزنىڭ يېرىمىز، ئۇيغۇرلار بۇ ۋەتەنگە سىرتتىن كېيىن كېلىپ قالغان دېيىش بىلەنلا قالماي، بۇ تۇپراقلارغا ئون مىليونلاپ خىتاي كۆچۈرۈپ كېلىپ ئەسلى بۇ ۋەتەننىڭ ئىگىلىرىگە قىلچىلىكمۇ ھاياتلىق ئىمكانلىرىنى قويماسلىقى ئۇنىڭ تاقىتىنى چېكىگە يەتكۈزگەنىدى. ئەمدى خىتايلارنىڭ يۇمشاپ قېلىشىنى خام خىيال قىلىدىغان بۇنداق ئۇتوپىيىلىك، ئەمەلگە ئاشمايدىغان خام خىياللارغا ئىشىنىپ كېتىۋەرگىلى بولمايتتى. بۈگۈن بۇنداق كېتىۋېرىشكە بولىدىغان ئىمكانلار ئاللا بۇرۇن تۈگىتىۋېتىلگەنىدى. شۇڭا ئۇ، قىلىۋاتقان ئىشلىرىدىن پۇشايمان قىلىشقا ھەققى يوق ئىدى. ئەمما ئۇنىڭ ئەقلى يەتمەيۋاتقىنى، ۋەتىنىدىكى خىتاي تاجاۋۇزچى كۆچمەنلىرى ئۆزىنىڭ بولمىغان بۇ يات ئەل تۇپراقلىرىدا نېمە ئۈچۈن شۇنچە جاھىللىق بىلەن تىركىشىپ تۇرۇۋالغانلىقى ئىدى: ”بۇ خىتايلار نېمە ئۈچۈن ئۆزىنىڭ بولمىغان بىر ئەلگە شۇنچە جاھىللىق بىلەن مىخلىنىپ تۇرۇۋالىدىغاندۇ؟ ئەگەر ئۇيغۇرلارمۇ خۇددى بۇ خىتاي تاجاۋۇزچىلىرىغا

ئوخشاش خىتاي شەھەرلىرىنى تولۇق ئىگىلىۋېلىپ بارلىق سىياسىي، ئىقتىسادىي، ھەربىي كۈچ ئامىللىرىنى پۈتۈنلەي ئۇيغۇر مەنپەئەتلىرى ئۈچۈنلا ئىشلەتكىنىدە، بارلىق خىتاي شەھەرلىرىنى ئۇيغۇرلار بىلەنلا تولدۇرۇۋېتىپ خىتايلارنى نامرات دېھقان ھالىتىدە تاشلاپ قويغىنىدا بۇ خىتايلار بىزگە قانداق قارىغان بولار ئىدى؟ ...“ ئۇ، بۇ سوئاللارنى پات-پاتلا خىيالىغا كەلتۈرۈپ، جاھىللىق بىلەن تىركىشىپ دۆلەتكە كەتكىلى ئۇنىماي بىكاردىن-بىكارغا ئۆزلىرىنى ئۆلۈمگە تۇتۇپ بېرىۋاتقان كۆچمەن خىتاي تاجاۋۇزچىلىرىغا ۋە ئىغىر پاراكەندىچىلىك ئىچىدە خانىۋەيران بولۇپ قېچىشىۋاتقان خىتاي تاجاۋۇزچى كەلگۈندىلىرىنىڭ تارتىۋاتقان بەھۇدە جاپالىرىغا قاراپ ئۇلارغا ئىنسانىي ئىچ ئاغرىتىپ قوياتتى. ھەر نېمە دېگەن بىلەن، ئۇمۇ ئىنسان ئەۋلادىنى قۇتۇلدۇرىمەن دەپ ھەرىكەت قىلىۋاتقان بىرسىدە!

ئامال قانچە؟ بۇ خىتاي تاجاۋۇزچىلىرى ئۇيغۇرلارنىڭ تەبىئىي ھەققانىي ئارزۇلىرىنى پۈتۈنلەي رەت قىلىپ، شەرقىي تۈركىستان خەلقىنى ئانا ۋەتىنىدىن مەھرۇم قىلىۋېتىشقا شۇنچە ۋەھشىيلىك بىلەن تىركىشىپ تۇرغان يەردە، ئۇنىڭغا بۇ خىل يوشۇرۇن ۋەھىمە پەيدا قىلىش پائالىيەتلىرى بىلەن شۇغۇللىنىپ ۋەتىنىنى خىتاي تاجاۋۇزچىلىرىدىن قايتۇرۇۋېلىش شارائىتىنى يارىتىشقا ئۇل سېلىش ئۈچۈن بىر كىشىلىك ھەسسە قوشۇشتىن باشقا چارە يوق ئىدى.

”ئامال يوق — دەپ پىچىرلىدى ئۇ ئۆزىگە ئۆزى، — بۇ ئىشىمنى ئاخىرغىچە داۋاملاشتۇرۇشقا مەجبۇرمەن. مەن ھېچ بولمىغاندا بۇ ۋەتەننىڭ مېنىڭ ۋەتىنىم ئىكەنلىكىنى، بۇ ۋەتەننى خىتاي تاجاۋۇزچىلىرىدىن قايتۇرۇپ ئالمىغىچە ئادەمدەك ياشاش ئىمكانىمىزنىڭ بولمايدىغانلىقىنى، شۇڭا خەلقىمىز ئانا ۋەتىنىنى خىتاي تاجاۋۇزچىلىرىدىن تولۇق قايتۇرۇپ ئالمىغىچە بۇ كۈرەشنى بىر كۈنمۇ توختاتماسلىق ئىرادىسىگە كەلگەنلىكىنى كېيىنكى ئەۋلادلىرىمىزغا ۋە دۇنياغا ئۇقتۇرالىسامۇ ئەرزىيدۇ. ئۇنىڭ ئۈستىگە خىتاي تاجاۋۇزچى كۆچمەنلىرىنىڭ بۇگۈنكىدەك ۋەھىمىگە قېلىش ھالىتىنى مەن ئەمەس ئۇلارنىڭ ئۆزلىرى ئويلىشىۋالسۇن!“

قولىغا چۈشۈپ قالغان ۋاقىتلىرىدىكى قاسىم، ھەقىقەتەنمۇ نەچچە يىل ئاۋال

تۆنجى ھەرىكەت باشلىغان ۋاقىتلىرىدىكى قاسىم ئەمەس ئىدى. ئۇنىڭ خاراكتېرى تۈپتىن ئۆزگەرگەنىدى. ئۇ ھەر قېتىملىق پاجىئەلىك خىتاي قورقۇتۇش ۋەقەسىنى پەيدا قىلىپ ئەتراپىدىكى خىتاي تاجاۋۇزچى كەلگۈندىلەرنىڭ پاراكەندە بولۇپ قېچىشىغا سەۋەب بولۇۋاتقانلىقىنى كۆرگەنسېرى، بۇ ھەرىكىتىنىڭ مىللىي مۇستەقىللىق كۆرىشىنى ئاخىرقى غەلىبىگە ئېرىشتۈرۈش يولىنى ئېچىپ بېرەلەيدىغان بىردىن-بىر ھەرىكەت ئۇسۇلى ئىكەنلىكىگە بولغان ئىشەنچى شۇنچە ئارتىپ بارماقتا ئىدى. قاسىم بىر قانچە قېتىملىق يوشۇرۇن ۋەھىمە پەيدا قىلىش ھەرىكىتىنى ئەمەلگە ئاشۇرغىنىدىن كېيىن ئۇنىڭدىكى قورقۇش، يىرگىنىش، ئەنسىزلىك ئالامەتلىرى بارغانسېرى ئازىيىپ قالماي، كېيىنكى يىللارغا كەلگىنىدە جاللات خىتاي تاجاۋۇزچىلىرىنىڭ ئۈچەي-باغرىنى بۆسۈۋېتىپ يوللارغا سۆرىۋەتكەن، ئارىلاپ بەزىلىرىنىڭ قول-پۇتلىرىنى، باش-قۇلاقلىرىنى كېسىۋېلىپ خىتاي تاجاۋۇزچىلىرى كۆپ يەرلەرگە تاشلاپ قويۇشلاردىمۇ خۇددى ئۆز كەسپىگە پۇختا ئادەتتىكى بىر قاسساپنىڭ قوينى سويۇپ پارچىلاپ شۇلۇۋاتقىنىدەك نورمال ھەرىكەت قىلالايدىغان ھالەتنى يېتىشتۈرگەنىدى. ئۇنىڭ ئۈچۈن بىر جاللات خىتاي تاجاۋۇزچىسىنىڭ بېشى ھەرگىزمۇ بىر دۈشمەنىنىڭلا بېشى بولۇپ قالماستىن، ئۆز ۋاقتىدا خىتاي تاجاۋۇزچىلىرى خەلقىمىز داھىيلىرىنىڭ بېشىنى كېسىپ شەھەرلىرىمىزدە سازايى قىلىشتا قوللانغىنىدەك، خەلقىمىزدىن تىرىك ئەۋرىشكە سۈپىتىدە رادىئوئاكتىپلىق، ئاتوم سىنىقى ياكى سىياسىي زۇلۇم سىنىقى قاتارىدا پايدىلىنىپ كەلگىنىدەك، گويا خىتاي تاجاۋۇزچىلىرى قولىدىكى زامانىۋى ئادەم ئۆلتۈرۈش قوراللىرىدىن پايدىلىنىپ خەلقىمىزنى قىرىپ-ئۆلتۈرۈپ قورقۇتۇشتا نورمال قورال سۈپىتىدە پايدىلىنىپ كېلىۋاتقىنىغا ئوخشاش، ۋەتىنىدىكى قالغان خىتاي تاجاۋۇزچىلىرىنى قورقۇتۇپ قوغلاش ئۈچۈن تاپالىغان ئەڭ ئاخىرقى ئۆزگىچە بىر خىل خىتاي قورقۇتۇپ قوغلاش قورالىم دەپلا ھېسابلايتتى. ئۇ، شۇنچە يىللىق ئېچىنىشلىق قان تۆكۈلۈش ھەرىكىتىنىڭ تېزرەك ئاخىرلىشىپ، تىنچ بىر شەكىلدە خىتاي تاجاۋۇزچىلىرىنىڭ ۋەتىنىنى بوشىتىپ شەرتسىز چىقىپ كېتىشىنى نەقەدەر

ئارزۇ قىلاتتى ھە!

”بۇنداق ئويلايدىغان ئەقىللىق خىتاي بۇ دۇنيادا تۇغۇلغان بولسا كېرەك؟“ دەپ ئېغىر بىر تىنىپ قويدى.

ئۇنىڭ مېڭىسى يەنە شۇ ئۆتكەن كۈنلىرىنىڭ خاتىرىلىرىنى ئەسلەش قايىنىمىغا كىرىپ كەتكەنىدى. ...

...

رېستوران پارتلىتىش ۋەقەسىدىن كېيىنكى ئايلاردىن بىرى ئىدى. شۇ ۋەقەدىن كېيىن تېخىمۇ ۋەھشىيلەشكەن خىتاي تاجاۋۇزچىلىرى ھەر بىر ماگىزىنىنىڭ ئىشىكىگە، ھەر بىر ئاپتوبۇس بېكىتىگە، ھەتتا ھەر بىر كوچا ھاجەتخانىسىنىڭ ئالدىغىمۇ قوراللىق پوس قويۇپ يەرلىكلەرنىڭ ھەرىكىتىنى نازارەت قىلىشىنى كۈچەيتىۋەتكەن ئىدى. كوچا-كوچىدا، دوقمۇش-دوقمۇشتا خىتاي فاشىست ھەربىيلىرى، ساقچىلىرى، زوراۋانلىرى قوللىرىدا ئاپتومات-ناگان، توك كالتەك، كويزا-كىشەنلەر بىلەن خەلقىمىزگە ھەيۋە قىلىپ خالىغانچە توختىتىپ يانلىرىنى، سومكىلىرىنى ئاختۇرۇشاتتى. سەل-پەللا ئالىيىپ نارازىلىق بىلەن قارىغانلارنى بېسىۋېلىپ ئۇر-توقماق قىلىشاتتى. بۇ خىل كوچا تەكشۈرۈشلىرى ھەددىدىن ئېشىپ بۇلاڭچىلىق قىلىپ پۇل تاپىدىغان، ھەتتا قىزلىرىمىزنىڭ كۆكسى-چاتراقلىرىنى سىلاپ-سىيپايدىغان ئەخلاقسىز ئىشلارغىچە بېرىپ يەتكەنىدى!

بىر كۈنى قاسىم ئاپتوبۇستا ئىشقا كېتىۋاتقىنىدا ئىككى خىتاي زوراۋىنى بىر جۈپ ياش ئۇيغۇر ئەر-خوتۇننى ئاپتوبۇسقا چىقىشىدىن توسۇۋېلىپ يانلىرىنى ئاختۇرىمىز دەپ تۇرىۋالدۇ. بۇ خىتاي لۈكچەكلىرىنىڭ بىرسى تاپانچىسى بىلەن ئۇيغۇر يىگىتنى تامغا تىرەپ تۇتۇپ بېرىدۇ. يەنە بىر خىتاي قارا توقمىقىنى قولتۇقىغا قىستۇرۇۋېلىپ ياش قىزنىڭ كۆكسىگە قولىنى تىقىپ سىلاپ-سىيپاشقا كىرىشىدۇ. قىز غەزەپلىنىپ يىغلىغىنىچە ۋارقىراپ يىگىتكە تەلمۈرەتتى. بۇنىڭغا چىدىمىغان يىگىتى ئۆزىگە

تاپانچىسىنى تىرەپ تۇرغان خىتاينى كۆزنى يۇمۇپ ئاچقىچە بولغان ئارىلىقتا كېلىشتۈرۈپ بىر كاللا قويۇپ ئاغزى-بۇرنىنى قان قىلىۋېتىدۇ. كەينىدىنلا ئېتىلىپ بېرىپ ئايالنى سىلاشتۇرۇۋاتقان خىتاينىڭ ئېڭىكىگە پۈتۈن ۋۇجۇدى بىلەن سەكرەپ بېرىپ بىر پەشۋا قويىدۇ. ئېڭىكىگە پەشۋا يېگەن بۇ خىتاي ئىككى مېتىر نېرىسىغا تىك-موللاق چۈشىدۇ. بۇ ئارىدا كەينىدە تۇرغان ئاغزى-بۇرنى قانغا بويالغان خىتاي، تاپانچىسىنى يىگىتكە بەتلەپ تۇتۇپ ئۇنىڭ دۈمبىسىگە دىسسىدىكى پۈتۈن ئوقنى سىيرىۋېتىدۇ! بىچارە يىگىتنىڭ دۈمبىسىدىن كىرگەن ئوق تىزمىسى ئۇنىڭ كۆكرەك قەپەسىنى ئېچىۋېتىپ، قىپقىزىل يۈرىكى پولتۇيۇپلا ساڭگىلاپ چۈشىدۇ! يىگىتنىڭ ساڭگىلاپ تۇرغان يۈرىكى تېخىچىلا لوپۇلداپ سوقۇپ تۇراتتى. بۇ ياش يىگىت، ئالدىغا ئۇزاتقان قولىنى ئايالىغا سۇنۇپ تۇرۇپ «جېنىم ...» دېگىنىچە گۈپپىلا قىلىپ ياش ئايالنىڭ ئالدىغا يىقىلىپ چۈشىدۇ. بىچارە ئايال دەرھال ئېرىنى قۇچىقىغا ئېلىپ يىگىتنىڭ غەزەپتىن يېنىپ تىكىلىپ قالغان كۆزلىرىگە سۆيۈپ يىغلىغىنىچە يولدىشىنىڭ قان كۆلى ئىچىگە چۆكۈپ قالىدۇ! ...

ئاپتوبۇسنىڭ دېرىزە تۈۋىدە ئولتۇرغان قاسىم، يەردە يىگىتنىڭ قان كۆلى ئىچىگە چىلىشىپ ئولتۇرغان چىرايلىق ئۇيغۇر قىزىنىڭ بۇلاقتەك ياش تۆكۈۋاتقان كۆزلىرىنى كۆرۈپ ئورنىدىن چاچراپ تۇرۇپ كەتتى. يەردىكى قىزنىڭ ئىستىخىيىلىك بىر شەكىلدە يىگىتنىڭ كۆكرىكىدىن سىرتقا چىقىپ لوپۇلداپ سوقۇپ تۇرغان يۈرىكىنى بىر قولى بىلەن قايتا قېپىغا سېلىشقا تىرىشىۋاتقان، قۇچىقىدا تۇرۇپ جېنى چىقىۋاتقان يىگىتنى باغرىغا باسقىنىچە ئولتۇرۇپ كىملەرگىدۇر نالە قىلغاندەك كۆككە قارىغان ئېچىنىشلىق قىياپىتىنى كۆرگەن قاسىم نېمە قىلارىنى بىلەلمەي ھاڭۋاقىنىچە تۇرۇپ قالىدۇ.

بىر دەمدىلا كۆكتىن چۈشكەندەك بىر مۇنچە خىتاي قوراللىق ساقچىلىرى پەيدا بولۇپ بۇ ئۇيغۇر قىزىنىڭ ئەتراپىنى ئورىۋېلىشىدۇ. ساقچىلارنىڭ ئاپتوبۇس شوپۇرىغا قاراپ بىر نېمىلەر دەپ ۋارقىرىشى بىلەن ئاپتوبۇس دەرھال قوزغىلىپ يۈرۈپ كېتىدۇ. ئاپپاق بىلەكلىرى يولدىشىنىڭ قىپقىزىل قېنىغا بويىلىپ كەتكەن بىچارە ئايالنىڭ

ئېچىنىشلىق كۆرۈنۈشنى ماشىرەك كېيىملىكلەر ئارىسىدىن غىل-پال كۆرۈنۈپ ئۆزاقلاشماقتا ئىدى. ھېلىقى ناتونۇش ئۇيغۇر قىزنىڭ قۇچىقىدا ياتقان يىگىتنىڭ قانلىق يۈرىكى قاسىمنىڭ كۆز ئالدىدىن زادىلا نېرى كەتمەي تۇرىۋالدى.

”بۇ بالىنىڭ قىساسىنى چوقۇم ئېلىپ بېرىمەن!“ كۆزلىرى ئوت بولۇپ يېنىۋاتقان قاسىم، ئۆزىگە ئۆزى قايتا-قايتا پىچىرلاپ قەسەم ئىچەتتى. . . .

بۇ يىگىتنىڭ قىساسىنى ئېلىش ئىشى كۆپ ئۆزۈنغا سوزۇلمىدى: شۇ كۈنى كېچىدە شەھەرنىڭ ختاي كەلگۈندىلەر زىچ ئولتۇراقلاشقان ئائىلىلىكلەر بىنا مەھەللىلىرىنىڭ بىرىدە ئىنتايىن كۈچلۈك بىر پارتلاش ئاڭلىنىدۇ.

ئەسلىدە بۇ ۋەقە مۇنداق بولغانىدى: بۇ ختاي مەھەللىسىنىڭ گۈللۈكىدە كېچىلىك ئىسسىقتىن قېچىپ سالقىنلاپ ئولتۇرۇشقان بىرمۇنچە ختايلارنىڭ ئوتتۇرىسىغا بىر موتوسىكىلىت ئۇچقاندەك كىرگىنىچە شىددەت بىلەن پارتلاپ كەتكەن بولۇپ، بىر مۇنچە قېرى-ياش ختايلارنىڭ گەۋدىسى پارچىمۇ-پارچە بولۇپ ئۇچۇپ تەرەپ-تەرەپكە چېچىلىپ كەتكەن. نەق مەيداندىلا ئون نەچچە ختاي تىنتما-تىنتما بولۇپ توزۇپ جان بەرگەن بولۇپ، يەنە بەزىلىرىنىڭ قولى يوق، بەزىلىرىنىڭ يۈز-كۆزى تىتىلغان، يەنە قايسى بىرلىرىنىڭ ئۈچەيلىرى سۆرىلىپ جان تالىشىپ تەرەپ-تەرەپتە ئىڭراپ يېتىپ كەتكەن! ئەتراپتىكى بىنالارنىڭ بەزىلىرىگە پارچىلانغان ئادەم گۆش پارچىلىرى چاپلىشىپ قالغان بولۇپ، پۈتۈن ئەتراپ قان كۆلىگە ئايلانغان. ۋەقە مەيدانىنىڭ مەنزىرىسى بەكلا قورقۇنچلۇق تۈسكە كىرگەن بولۇپ، بۇ پاجىئەلىك مەنزىرىنى كۆرگەن بەزى ختايلار دەرھال ھوشىدىن كېتىپ ئاغزىدىن كۆپۈك چىقىرىپ تىترەپ يېتىپ قېلىشقان. بۇلار قوشۇلۇپ ۋەقە مەيدانىنىڭ پاجىئەلىك مەنزىرىسى تېخىمۇ قورقۇنچلۇق تۈسكە كىرگەن!

ئۆزۈنغا قالماي بۇ يەرنى ئادەم تۇتىدىغان ماشىنىلار بىلەن دوختۇر ماشىنىلىرىنىڭ چىرقىراشلىرى قاپلاپ، قورۇ ئىچى ساقچى-قوراللىق ساقچى-ھەربىي ۋە ئاق خالاتلىق ختايلار بىلەن توشۇپ كەتكەن. . . .

قاسىمنىڭ بىرقانچە كۈندىن كېيىن خەۋەر تېپىشىچە، پاجىئەلىك ئۆلتۈرۈلگەن

ھېلىقى يىگىت ئەسلىدە تېخى يېقىندىلا ئۇنىۋېرسىتېتنى تۈگىتىپ ئالدىنقى دەم ئېلىش كۈنىدە توي قىلغاندىن كېيىن ئايالىنى تۇنجى قېتىم جۇمەلتىپ قەيىنى ئاتا-ئانىسىنىڭ ئۆيىگە كېتىۋاتقان يول ئۈستىدە شېھىت قىلىنغانىكەن. بۇ پاجىئەدىن خەۋەر تاپقان يىگىتنىڭ يىگىت قولدىشى بولغان ساۋاقدىشى شۇ كۈنى ئاخشىمى بىر ساقچى موتوسىكلىتىنى ئوغرىلاپ چىقىپ بىلگە ئون نەچچە كىلو رەسمىي پارتلاتقۇچ دورىسىنى تېگىپ ھېلىقى خىتايلار ئولتۇرۇشقان قورۇغا بېسىپ كىرىپ بىرلىكتە پارتلاپ شېھىت بولغانىكەن.

بۇنىڭدىن خەۋەر تاپقان قاسىم سەل ئارام تاپقاندەك قىلسىمۇ، ئەمما ھېلىقى قاتىل خىتايلارغا بىۋاستە جازا يۈرۈشى قىلىش ئۈچۈن ئۇلارنىڭ ئادرېسلىرىنى ئىزدەشكە كىرىشىش بىلەن بىرگە دەرھال پارتلاتقۇچ دورىسى تېپىشنىڭ كويىغا چۈشىدۇ. قاسىم، ئۆتكەن بىر ھەپتىدە بىر بۇلۇڭدا ئۈچۈپ يۈرگەن بىر ۋاراق ئۇيغۇرچە يېزىقتىكى قەغەزنى تېپىۋالغانىدى. ئۇنىڭدا ئىنتايىن ئاددىي بىر پارتلاتقۇچ دورىسى ياساش رېتسېپى تونۇشتۇرۇلغان بولۇپ، ئۇنىڭغا كېتىدىغان نەرسىلەرنى تېپىش قاسىمغا ئانچە بەك تەسكە چۈشمەيدىغاندەك قىلاتتى. شۇڭا قاسىم ئامال قىلالمىغاندا پارتلىتىش دورىسىنى ئۆزى ياساشنىمۇ كۆڭلىگە پۈكۈپ قويغانىدى. مانا بۈگۈن شۇ رېتسېپتا تونۇشتۇرۇلغان ماددىلارغا قايتىدىن بىر قۇر كۆز يۈگۈرتۈپ چىقىدۇ. رېتسېپ بەكلا ئاددىي كۆرۈنەتتى:

”ئاتمىش گىرام كالىي نىتراتقا يىگىرمە گىرام ساپ گۈڭگۈرت ۋە ئون سەككىز گىرام ساپ كاربون قارىسىنى تەكشى ئارىلاشتۇرۇپ بولۇپ سۇدا تولۇق ئارىلاشقىچە قاينىتسىڭ. ئەگەر تولۇق ئارىلىشىشقا ئۈلگۈرمەيلا سۈيى تۈگەپ كەتسە قايتا سۇ تولۇقلاڭ. ئاندىن سۈزگۈچ قەغىزىدە ياكى قېلىنراق داكىدا سۈزۈپ پلاستىماسسا بولمىغان نەرسىلەر ئۈستىگە يېيىپ ھاۋادا تەبىئىي قۇرۇتۇڭ. قۇرۇغاندىن كېيىن مۇۋاپىق مىقداردا چىلىك ئوراپ ئەتراپىغا ساقا-شارەكلەرنى تېگىپ پارتلاتقۇچ قىلسىڭىزمۇ بولىدۇ. ئەمما

نسبەتەن كۆچلۈك كاپسول قوللنش كېرەك. بۇ ماددىنى نەملشىپ قېلشتىن، ئوتتىن ۋە پىلاستىماسسلاردىن يىراق تۇتۇڭ.“

قاسم، بۇ رېتسېپ ئۈچۈن لازىم بولىدىغان ماددىلارنىڭ ھەممىسىنى دېگۈدەك ئىدارىسىنىڭ لابوراتورىيىسىدىن ئاسانلا ئوغرىلاپ چىقالايدىغانلىقىغا كۆزى يېتىدىغاندەكلا قىلاتتى. ھەتتا كالىي نىترات ئورنىغا ناترىي نىترات، ئاممونىي نىترات ياكى ئۈرىيە قاتارىدىكى كۆپ ئۇچرايدىغان باشقا نىتراتلىق، ئاممونىيلىق سۇئىي ئوغۇتلاردىن پايدىلىنىشنىمۇ كۆڭلىگە پۈكۈپ قويىدۇ. ...

...

قاراڭغۇ كامىر ئىچىدە ياتقان قاسم، ئەسلەپ بۇ يەرگە كەلگىنىدە ھېلىقى يىگىتنىڭ قىپقىزىل يۈرىكىنى كۆز ئالدىغا كەلتۈرۈپ غەزەپتىن كۆزلىرى ئوت بولۇپ يېنىپ كەتتى. ...

بەشىنچى باب

بىر خىتاي كوجاڭنىڭ ‹پاجىئەسى› نى پىلانلاش

— ئۇيغۇرلارمۇ؟ قويغىنە بىز خەقنى!

— دوقمۇشتىكىلەرنىڭ پارىڭىدىن

قاسمنىڭ گېپىسقا ئېلىنغان سول پۇتى قىچىشىپ زادىلا ئارام بەرمەيۋاتاتتى.

مىڭ تەستە گېپىسىنىڭ بىر بۇرجىكىنى سۇندۇرۇپ قارىۋىدى، تۆرمە كامېرىنىڭ ئىشىكىدىكى يوچۇقتىن غۇۋا كىرىۋاتقان يورۇقتا گېپىس بىلەن ئورالغان داكىنىڭ ئىچى مىغىلداپ پىتلاپ كەتكەنلىكىنى كۆردى. ئۇنىڭ پۈتۈن كىيىملىرىمۇ رەسمىي پىتلىنىپ ئۇنى زادىلا ئارامىغا قويمايۋاتاتتى. ئۇ بىر ھازا تاتىلاپ بەدىنىنىڭ بىرمۇنچە يەرلىرىنى قانىتىۋېتىپ، بىر ھېساپتا پىتىنىڭ ئاچچىقىنى ئاغرىق بىلەن بېسىپ ئارام تاپقاندەك بولدۇ.

ئۇنىڭ خىياللىرى يەنە شۇ يېڭى كېلىن ۋەقەسىنى ئەسلەشكە كېتىپ قالدۇ.

...

...

قاسىم ئىككى ھەپتىدەك سۈرۈشتە قىلىپ يۈرۈپ ئۇ ئىككى قاتىل خىتاينىڭ بىرسىنى خىتاي ساقچىلىرى دۆلىتكە قاچۇرىۋەتكەنلىكىدىن خەۋەر تاپىدۇ. بۇنىڭدىن قاتتىق ئەپسۇسلانغان قاسىم، ئىككىنچىسىنى سۈرۈشتە قىلىشقا كىرىشىدۇ. ئۇ، ئىككىنچى قاتىل خىتاينى نەدىن باشلاپ سۈرۈشتە قىلىشنى ئويلاپ يۈرگەن كۈنلىرىنىڭ بىرىدە، بىر چەت ئاپتوبۇس بېكىتىنىڭ تاختىسىغا چاپلانغان كومپيۇتېردا خىتايچە ئۇششاق قىلىپ يېزىلغان بىر ئېلانغا كۆزى چۈشۈپ قالىدۇ. بۇ ئېلان ھېلىقى ئىككى قاتىل خىتاينىڭ ئادرېسى ھەققىدىكى بىر ئېلان ئىدى. ئېلاندا بۇ ئىككى خىتاي قاتىلى ھەققىدە بەكلا تەپسىلىي مەلۇمات بېرىلگەن بولۇپ، ئۇلارنىڭ ئىش ئورنى، ئائىلە ئەھۋالى، تەپسىلىي ئادرېسى، ۋەزىپىلىرى قاتارلىق مەلۇماتلار بەكلا ئېنىق يېزىلىش بىلەنلا قالماي ھەتتا ئۇلارنىڭ شەخسى مىجەز-خاراكتېرلىرى، ئىقتىسادىي ئەھۋاللىرى، بۇرۇنقى تاجاۋۇزچىلىق جىنايى قىلمىشلىرى، يەرلىك مىللەتلەرگە بولغان ئۆچمەنلىك سۆز-ھەرىكەتلىرى، يېقىن دوستلىرى، شەخسى ھەۋەسلىرى قاتارىدىكى مەلۇماتلىرىمۇ ئىنچىكىلىك بىلەن تونۇشتۇرۇلغانىكەن. ئاخىرىدا يەنە ئوق چىقارغان خىتاينىڭ كەلگىنىگە تېخى ئەمدىلا ئىككى

يىل بولغان بىر ھەربىي سەپتىن كەسىپ ئالماشتۇرغان سابىق ۋىزۋوت كوماندىرى ئىكەنلىكى ۋە ھازىر ئۇنىڭ خىتاي خوۋېي ئۆلكىسى ماشەن ناھىيىسىدىكى ئاتا-ئانىسىنىڭ يېنىغا قېچىپ كەتكەنلىكى، يەنە بىرسى كادىرلار ئىدارىسىنىڭ بىر بۆلۈم باشلىقى ۋەزىپىسىدىكى دادىسىنىڭ كەسىپ ئالماشتۇرۇپ كەلگەن بىكىتتۇەن ئالتىنچى دېۋىزىيىسىگە يوشۇرۇنۇپ يۈرگەنلىكى يېزىلغان. قاسىم يېقىن ئەتراپتا بىرەرسىنىڭ يوقلۇقىدىن پايدىلىنىپ بۇ ئېلاننى تەپسىلىي تەرجىمە قىلىپ كۆچۈرۈۋالدى. ئەتىسىلا ئىدارىسىدىكى كومپيۇتېردا بۇنى لاتىنچە يېزىپ كومپيۇتېر يۇمشاق دېتال تەخسىسىگە ئېلىپ ھەم بىر نۇسخا يازدۇرۇۋالدى. ئاندىن بۇ قەغەزنى تېببىي مەكتەپنىڭ بېغىدىكى مىللىي ئوقۇغۇچىلار كۆپ ئولىشىدىغان بىر ئورۇندۇقتا قىستۇرۇپ قويۇپ كېتىپ قالدى. يەنە بىر كۈنىسى قولىدىكى يۇمشاق دېتال تەخسە نۇسخىسىنى كۆپەيتىپ يازدۇرۇشىنىڭ غېمىنى قىلىپ يۈرگىنىدە بۇ خەۋەرنىڭ كومپيۇتېر بىلەن كونا يېزىقتا يېزىلغان نۇسخىسى ئىنتايىن ئۇستىلىق بىلەن نىقابلىنىپ 'قاراخان' نامدا ئىنتېرنېت سەھىپىلىرىدىن بىرسىگە بېرىلگەنلىكىنى كۆرۈپ قالدى.

بۇ ئىشتىنمۇ ئارام تېپىپ قالغان قاسىم، ئەمدى ھېلىقى قاتىل خىتاينىڭ كوجاڭ دادىسىنى جايلىۋېتىش پىلانىنى تۈزۈشكە كىرىشىدۇ. ئەمما بۇ كوجاڭ خىتاينىڭ ئانىسى سابىق ئاپتونوم رايونلۇق پارتكوم مۇئاۋىن بۇجاڭلىرىدىن بىرى بولغاچقا، ئۇ خىتاي ئالاھىدە قوغدىلىدىغان كادىرلار قورۇسىدىكى بۇ ئانىسىنىڭ ئۆيىگە كۆچۈپ بېرىۋالغانىكەن. قاسىم ھەرقانچە قىلىپمۇ بۇ قورۇغا كىرىشنىڭ يولىنى قىلالمايدۇ. ئىككى ھەپتىگىچە بۇ قورۇنىڭ ئەتراپىنى يوشۇرۇن كۆزىتىپ يۈرگەندە، بۇ كادىرلار قورۇسىنىڭ يوشۇرۇن تۆردە بارغانسېرى قاتتىق مۇھاپىزەت قىلىنىۋاتقانلىقىنى سېزىپ قالدى. ھەتتا قورۇنىڭ ئەتراپىدا بىر قانچە پۇقراچە ياسانغان پايلاقچىلارنىڭمۇ ئايلىنىپ يۈرگەنلىكىنى سەزگەندەك قىلىپ، ئاخىرى بۇ خىتاي ئائىلىسىنىڭ پېيىگە چۈشۈشنى توختىتىشقا مەجبۇر بولىدۇ. ئامال يوق، بۇ خىتاينىڭ بۇرۇنقى ئۆيىنى بولسىمۇ بىرنېمە قىلىۋېتىشنى ئويلايدۇ. بۇ ئارىدا ئۇ ئۆيىنىڭمۇ نامەلۇم كىشىلەر تەرىپىدىن كۆيدۈرۈۋېتىلگەنلىكىنى ئاڭلاپ بىر ھېسابتا بۇ خىتاي كوجاڭنىڭ پېيىغا

چۈشۈش ئىشىنى رەسمىي پىلانىدىن چىقىرىپ تاشلاشقا مەجبۇر بولىدۇ.

قاسىم، ھەرىكەتتە دائىم كىمدۇ بىرسىلىرىنىڭ كەينىدە قىلىۋاتقانلىقىنى سېزىپ ئۆزىچە كۆڭلى يېرىم بولۇشقا باشلىدى. دېمەك، بۇ ئىشلاردا پىلانلىق ھەرىكەت قىلىشقا ئۇرۇنۇشى ئۇنىڭغا تەسكە چۈشمەكتە ئىدى. بۇنىڭ ئۈچۈن بىرەر يوشۇرۇن قوشۇنغا ئەزا بولۇش ياكى ئۆز ئالدىغا ئايرىم بىر قوشۇن تەشكىللەپ ھەمكارلىق ئاساسىدا ئىش قىلىش لازىم بولماقتا ئىدى.

قاسىم، ئۆتكەن ئىككى قېتىملىق ۋەھىمە پەيدا قىلىش ھەرىكىتى جەريانىدا پارتلىتىش مىناسى قويۇشنىڭ ئەڭ بىخەتەر ۋە ئەڭ ئاسان چارە بولىدىغانلىقىنى بىلىپ قالغانىدى. ئەمما قورقىنىدىن ئۆيىدە بار بارلىق پىروخ، كاپسول-پىستانلىرىنىڭ ھەممىسىنى تاشلىۋەتكەنلىكى ئۈچۈن، قايتىدىن بىرەر ۋەقە چىقىرىشقا تەييارلىنىش مەقسىتىدە باشقىلاتىن دورا-كاپسول تەييارلاش ئىشىغا كىرىشىپ كېتىدۇ. ئۇ ھەرقانچە قىلىپمۇ ئىدارىسىدىن قولىدا بار رېتسېپقا كېرەكلىك دورىلارنى ئوغرىلاپ چىقالماي ئىلاجسىز دۇكانمۇ-دۇكان ئارىلاپ يۈرۈپ سەرەڭگە ياكى پوجاڭزا يىغىشقا مەجبۇر بولىدۇ. يىغقان سەرەڭگىلەرنى زېرىكمەي ئولتۇرۇپ بېشىنى قىرىپ چىقىرىشقا تۇتۇش قىلدى.

بۇ كۈنلەردە دۇكانلاردا ئەركىن سېتىلىدىغان پوجاڭزىلارمۇ يوقاپ كەتكەنىدى. ھەتتا بىر دۇكاندا كىچىك بىر ئۇيغۇر بالىسى پوجاڭزا ئالىمەن دەپ كىرگىنىدە ئۇ بالىنى تۇتۇۋېلىپ زوراۋانلىق ئەترىتىگە تاپشۇرۇپ بەرگەن. زوراۋان خىتاي جاللاتلىرى ئۇ بالىنى ئادەم قېلىپىدىن چىققان ۋەھشىي ئۇسۇللاردا تاجاۋۇز قىلىپ ۋە قىيناپ تاشلىۋېتىش بىلەنلا قالماي، ئۇ بالىنىڭ چوڭ ئاكىسىنى بوھتان بىلەن سولاپ قويغانلىق خەۋەرلىرىمۇ تارقىلىپ يۈرگەنىدى. ئۇنىدىن باشقا كېرەكلىك دورا-دەرمەكلەرنىمۇ ’زوراۋانلىققا قارشى كومتېت‘ نىڭ تونۇشتۇرۇشى بولماي تۇرۇپ ئالغىلى بولمايدىغان قىلىۋەتكەنىدى. شۇڭا، ئۇنىڭغا ئەمدى سەرەڭگە-ھاراقلار ۋە بېنزىنلاردىن پايدىلىنىشتىن باشقا چارە قالمايدۇ.

بىر كۈنىسى يىغقان سەرەڭگىلىرىنىڭ ئازلىق قىلىۋاتقانلىقىنى كۆرۈپ، يەنە ئازراق

يىغىپ كىرىش ئۈچۈن ئارقا كوچىلاردىكى ئۇششاق دۇكانلارنى ئارىلاپ ئائىلىلىك بىنالار بىلەن تولغان بىر تار كوچىدا كېتىۋاتاتتى. تۇيۇقسىزلا بىر ئۇيغۇر بالىسى يېنىدىن غۇيۇلداپ چېپىپ ئۆتۈپ ئۇنى سوقۇپ ئۆرۈۋېتىشكە قىل قالدى. ئۇ بالا ئۇچقاندەك يۈگۈرگىنىچە ئۇدۇلىدىكى بىر بىنانىڭ ئالدىدا سالقىنلاپ تۇرغان بىر نەچچە خېتاينىڭ ئارىسىدىن يەنە شۇنداق چېپىپ ئۆتۈپ ياندىكى بىر تار كوچىغا بۇرۇلۇپلا كۆزدىن غايىپ بولدى. قاسىم بۇ بەڭۋاش بالىنى ئارقىدىن غوتۇلداپ كايىغىنىچە كېتىۋاتقىنىدا، ھېلىقى بالا ئارىسىدىن ئۆتۈپ كەتكەن سالقىنلاپ تۇرغان خېتايلارنىڭ ئىچىدىكى سېمىز بىر پوق قۇرساق خېتايغا كۆزى چۈشكەندەك قىلدى. ئۇ خېتاينىڭ ئاسما مايكىسى كىندىك تەرىپىدىن ئېنىغا يىرتىلىپ ئېچىۋېتىلگەن، ئۇ يىرتىقتىن قېلىن سۇپسۈزۈك چاۋا ماي بىلەن قاپلانغان ئۈچەي-باغرى تۆكۈلۈپ چۈشۈپ يەردە سۆرىلىپ قالغان بولۇپ، ئۇ خېتاي نېمە ۋەقە بولغانلىقىنىمۇ ئاڭقىرالماي ھاڭۋاققىنىچە "ئەيىيو، ئەيىيو" دەپ ئۈچەيلىرىنى قولىغا ئېلىپ تارتىشتۇرۇپ قاراۋاتاتتى. ئاندىن ئالدىغا سەنتۈرۈلۈپ يەردە سۆرىلىپ ياتقان ئاچچىق ئۈچەيلىرىنى دەسسەپ پاقىلدىتىپ يارغىنىچە گۈپپىلا قىلىپ ئۆز ئىچ باغرىنىڭ ئۈستىگىلا دۈم چۈشتى. بۇنچە ئېغىر يۈككە بەرداشلىق بېرەلمىگەن ئۇنىڭ ئۈچەي-باغىرلىرى، ئاستىدا قېلىپ يېرىلىپ ساپسېرىق يىڭلىرى ياندىن جىرىلداپ چاچراپ ئېقىشقا باشلايدۇ. يېنىدىكى خېتايلار شۇ چاغدىلا بۇ ھەمراھىغا دىققەت قىلىشىپ "لاۋ جياڭ، لاۋ جياڭغا نېمە بولدى؟" دېيىشكىنىچە ئۇ خېتاينى يۆلەپ تۇرغۇزۇشقا ئۇرۇنىدۇ.

قاسىم بۇ تۇيۇقسىز بولغان پاجىئەنى كۆرگىنىدىن كېيىن بايامقى بالىنىڭ ئۇچقاندەك يۈگۈرۈپ ئۆتۈشىنىڭ مەقسىتىنى ئەمدىلا چۈشىنىدۇ-دە، قورققىنىدىن ئىتتىك قەدەملەر بىلەن غىپپىلا قىلىپ يەنە بىر كوچىغا كىرىپ تىكىۋېتىدۇ. ...

قاسىم ئۆيىگە كېلىۋالغاندىن كېيىن ھېلىقى بالىنى ئويلاپ قالدى: "تۇۋا، نېمە دېگەن چەبدەسلىك، نېمە دېگەن ئاددىي ھەرىكەت بۇ؟ ھەم پاكىزە ھەم ۋەھىملىك! مەن ئۆزۈمچە قىلىدىغان ئىشلىرىمنى ئالاھىدە ئېغىر ۋەزىپە دەپ

قىلمىغان تەييارلىق ۋە ئېھتىياتلىرىم قالمايدىكەن، قارا بۇ بالىنى!“

ھەر نېمە دېگەن بىلەن ئۇنىڭغىمۇ بۇ ئىشنى مەن قىلدىم دەپ يالغان قوشۇن نامىدا ماختىنىپ بىر ۋەھىمە خەۋىرى تارقىتىۋېلىش پۇرسىتى كەلگەندى. . . .

. . .

قاسىمنىڭ خىيالىنى بەدىنىدىكى ئېچىشىپ ئاغرىش يېرىمىدا ئۈزۈۋەتتى. باياتىدىن تاتىلاپ قانىتىۋەتكەن يەرلىرى ئەمدىلىكتە قىزىرىپ ئاغرىپ ئارامىدا قويمايۋاتاتتى. ئۇ ئەسلىملىرىنى يېرىمىدا توختىتىپ ئاستا تىركىشىپ ئورنىدىن تۇرۇپ كامېر ئىچىدە ئايلىنىپ مېڭىشقا كىرىشىدۇ. بۇ يېقىنلاردا ئۇنى رەسمىيەت ئۈچۈنلا سوراققا تارتىپ يۈز-كۆزىنى قانغا بويىۋېتىپ قايتىدىن كامېرغا سۆرەپ ئەكىرىپ تاشلىۋېتىشەتتى. ئۇ ھازىر كامېردا يالغۇز ئەمەس ئىدى. سوراق ئۆيىدە قىينىغانلىرىدىمۇ ئەتراپىدا بىر نەچچە يېڭىياچە ياش ’جىنايەتچى‘ لەرمۇ بىرگە بولاتتى. جاللاتلار ئۇنى بۇ يېڭى تۇتۇلغانلىقى كۆرۈنۈپلا تۇرغان تەجرىبىسىز ياش بالىلارنىڭ ئالدىدىلا كەلسە-كەلمەس ئۇرۇپ قىيىنشاتتى. روشەنكى، بۇ قىيناشلار ئۇنى سوراق قىلغىنىدىن كۆرە يېڭى مەھبۇسلارغا سۈر كۆرسىتىش ئۈچۈنلا قىلىنىۋاتقان ئىشلار ئىدى.

قاسىممۇ بۇ تۈردىكى رەسمىيەت تۈسىنى ئالغان قىيناشلارغا خېلى بۇرۇنلا كۆنۈپ قالغاچقا، ئۆزىنى تۇتۇۋالغان ھالدا جازا ئۆيىگە كىرىپ ئۈن-تىنسىزلا جازالىشىشنى كۈتۈپ تۇرىدىغان بولۇۋالدى. ئۇ، قىيناشقانلىرىدا خىتايلارنى ئارىلاپ تىللاپ قويغىنىدىن باشقا، قىيناشلىرىغا تولا بەك ئىڭراپمۇ كەتمەيتتى. جاللاتلارمۇ ئۇنى باشقىلارنىڭ ئالدىدا ئەڭ ۋەھشىي ئۇسۇللاردا قىيىنشىپ ھوشىدىن كەتكىنىدە سۆرەپ ئېلىپ چىقىپ كامېرغا تاشلىشاتتى. كېيىنكى كۈنلەردە قاسىمنىڭ بۇ خىل چىدامىلىق ئىرادىسى خىتاي جاللاتلىرىنى زېرىكتۈرۈپلا قالماي، يېڭى تۇتۇلغانلار ئۈچۈنمۇ ئەكسى تەسىر كۆرسىتىپ ئۇلارنىڭ ئىرادىسىنى كۈچەيتىشكە ئۈلگە بولۇپ

تەسىر قىلىدىغان بولىدۇ. شۇ سەۋەبتىن يېڭى قولغا ئېلىنغانلار ئىچىدىمۇ قان كۆلىگە پاتۇرۇلغىچە قىيىن-قىستاقلارغا ئېلىنغىنىغا قارىماي 'غىڭ' قىلماي بەرداشلىق بېرىدىغان جاسارەتلىك ياشلار كۆپىيىشكە باشلىغانىدى.

بۇلارنىڭ ئارىسىدا بىر ياش بالا ئۇنى قاتتىق تەسىرلەندۈرىۋېتىدۇ: قارىغاندا باشقىلارنىڭ تاپشۇرۇقى بىلەن تەشۋىقات ۋارىقى تارقىتىۋاتقىنىدا ئېھتىياتسىزلىقىدىن نەق مەيداندا قولغا چۈشۈپ قالغان ئون يەتتە ياشلىق بۇ بالا، تاياق زەربىسىگە بەرداشلىق بېرەلمەي ياكى كۆنلەرچە ئۇيقۇسىز قالدۇرۇلغىنىدا جۆيلۈپ سىېلىپ تەشۋىقات ۋاراقلىرىنى كىمنىڭ بەرگەنلىكىنى پاش قىلىپ قويۇشىدىن قورقۇپ، تىلىنى چىقىرىپ تۇرۇپ ئۆز ئېڭىكىگە قاتتىق مۇشتلاپ تىلىنى چىشلەپ ئۈزۈۋېلىپ سۆزلىيەلمەس بولىۋالغان!

قاسىم كامېرداشلىرى بىلەن تېخى يېڭى بولغاچقا ئۇلار بىلەن سۆزلەشكۈچە بولمىغانىدى. شۇڭا ئۇ، قايتىدىن ئەسلىملىرىنىڭ قالغان قىسمىنى ئەسلەش ئىچىگە كىرىپ كېتىدۇ. ...

...

يېقىنقى ئايلاردىن بېرى بۇ شەھەردىلا ئەمەس، ھەتتا خېلى چەت شەھەرلەردىمۇ خىتايلار ئارىسىغا ۋەھىمە سېلىش ۋەقەلىرى ئارىلاپ كۆرۈلىدىغان ۋەزىيەت شەكىللەنمەكتە ئىدى. ئارىلاپ كۆكتاتچى خىتاي باققاللىرى يوقاپ كېتىدىغان ياكى ئۇلارنىڭ پوكەيلىرىدىكى ماللىرى ئىچىگە بىرەر كېسىك قول ياكى كېسىلگەن قۇلاقلار كىرىپ قالىدىغان ئەھۋاللار كۆرۈلۈپ تۇرغاچقا، ئادەتتىكى ئۇششاق شەھەر بازارلىرىدا خىتاي يايمىچىلىرى كۈندىن-كۈنگە ئازىيىپ بارماقتا ئىدى. ھەتتا بەزى شەھەر-بازارلاردا ئۇ يەردە بىر كېسىك باش، بۇ يەردە بىرەردىن پۇت-قوللىرى كېسىۋېلىنغان، ئۈچەي-باغرى چۇۋۇۋېتىلگەن، جىگەرلىرى قوچۇۋېتىلگەن، يۈرەكلىرى سۇغۇرۇۋېلىنغان دېگەندەك پارچىلانغان خىتاي

گەۋدىلىرى ئۇچراپ تۇرىدىغان ۋەھىمىلىك كۆرۈنۈشلەرمۇ ئارىلاپ بولۇپ تۇراتتى. يەنە شۇنىڭدەك ئارىلاپ بىرەر يۈك ماشىنىسى، بىرەر خىتاي بولكىۋاي ماشىنىسى، تاكسىلىرى كېتىۋېتىپ ئۆزىچىلا پارتلاپ كېتىدىغان، بەزى خىتاي ئۆيلىرىمۇ پارتلاپ كۆيۈپ كېتىدىغان ھادىسىلەرمۇ يوق ئەمەس ئىدى. شۇڭلاشقا، چەت ناھىيە بازارلىرىدا خىتايلار بەكلا ئاز كۆرۈنىدىغان، يول بويى پويىز بېكەتلىرى خىتاي قاچقۇنلىرى بىلەن تولۇپ تاشىدىغان ئەھۋاللار ئادەتتىكى ھالغا ئايلىنىپ قېلىۋاتاتتى. تاجاۋۇزچىلار ھۆكۈمىتىمۇ ھەربىي-قوراللىق ساقچىلىرىنى ھېلى ئۇ ياققا، ھېلى بۇ ياققا توشۇپ بېشى قېيىپلا كەتكەنىدى. خىتاي تاجاۋۇزچىلار ھۆكۈمىتى بارلىق ئورگانلىرىدىلا ئەمەس، ھەتتا ھەربىر ئىدارە، ھەربىر زاۋۇت، ھەربىر مەھەللىگىچە دېگۈدەك ئەنچەنتىڭ شۆبىلىرىنى كۆپەيتىپ قۇرۇپ پۇقراچە ياسانغان ساقچى-جاسۇسلىرىنى كۆپەيتىش بىلەن ئاۋارە ئىدى. خىتاي مەركىزى ھۆكۈمىتىمۇ بۇ رايوندىن ئالىدىغان بارلىق باج-سېلىقلارنى پۈتۈنلەي ”زوراۋانلارغا زەربە بېرىش“ ئۈچۈن ئىشلىتىش ئىختىيارىنى بەرگەنىدى. بۇ كۈنلەردە خىتايدىن كېلىدىغان ’بىچارە ئىشلەمچىلەر‘ ئورنىغا قوراللىق ھەربىيلەر، قوراللىق ساقچىلار، مەخسۇس كۇرسلاردا تەربىيىلەنگەن جاسۇس-زوراۋانلىرىنى توشىماقتا ئىدى. تاجاۋۇزچى ھۆكۈمەت دائىرىلىرى دۆلەت تۈسىنى ئالغان بۇ خىل خىتاي تېررورچىلىق ھەرىكىتىنى كۈچەيتىش بىلەن بىرگە، خىتايغا قاراپ قاچىدىغان قاچقۇنلىرىنى چەكلەش ئۈچۈن قايتىپ كەلگىنىدە نوپۇسقا ئالمايدىغانلىقى، كەتكەن ھامان ئىشتىن چىقىرىلغان ھېسابلىنىدىغانلىقى، خىتايغا بارغىنىدا نوپۇسقا ئېلىنماسلىق، ئىشقا ئالماسلىق، دۇكان-كارخانا ئاچتۇرماسلىق، خىتايغا كېتىش ئۈچۈن بىلەت ئالغانلاردىن ھەسسىلەپ ”چېگرىدىن چىقىش بېجى“ ئېلىش، ... دېگەندەك چارىلارنى ئىشقا سېلىشقا كىرىشكەن ئىدى. بۇنداق بېسىم، چەكلىمە ياكى قورقۇتۇشلار دېگەندەك ئۈنۈم بەرمەيۋاتاتتى. قارىغاندا تېگى بوش ياكى تىنچ كەيپى-ساپالىق ھاياتقا كۆنۈپ قالغان خىتايلارنىڭ خېلى كۆپ قىسمى بۇ ئەلنى تاشلاپ قېچىشقا تەييار بولۇپ قالغاندەكلا قىلاتتى.

بۇنىڭغا ماس ھالدا بۇ كۈنلەردە يەرلىكلەر ئۈچۈن خىتاي بېسىمى ھەددىدىن ئارتۇق ئېغىرلاشماقتا ئىدى. قىزىق يېرى، خىتايلار يەرلىكلەردىن قورقۇپ ئۇلارنى بىر تەرەپتىن ئىشتىن بوشاتقىلى تۇرسا، يەنە بىر تەرەپتىن كېمىيىپ كەتكەن ئەمگەك كۈچىنىڭ ئورنىنى توشقۇزۇش ئۈچۈن نازارەت ئاستىدا بولسىمۇ ئىشلىتىشمەكتە ئىدى. يەرلىكلەرنىڭ كوچىلارغا چىقىشى ئاختۇرۇلۇشقا شەرتسىز بويسۇنغانىنىڭ ئۈستىگە قولىدا ئىدارىسىنىڭ، مەھەللىسىنىڭ، كوپىراتىپ ياكى جەمئىيەتلىرىنىڭ، مەھەللە ساقچىلىرىنىڭ، مەھەللىلەردىكى زوراۋانلىققا قارشى ئەترەت ئىشخانىلىرىنىڭ، پارتىيە ياچېيكىلىرىنىڭ، ... دېگەندەك بىرمۇنچە تامغىلار بېسىلغان بىر توقۇم رۇخسەت قەغىزىنى يېنىدا كۆتۈرۈپ يۈرۈشى شەرت ئىدى. بۇ قەغەزلەرنىڭ پاتلا ۋاقتى توشۇپ قالغانىنى ئاز دەپ يېڭىلاش ھەققىمۇ بەكلا قىممەت ئىدى. يەرلىك خەلقتىن قورقۇپ يۈرگەن نۇرغۇن ئىدارە-جەمئىيەتلەر يەرلىكلەر زىچراق ئولتۇرغان ئائىلىلىك بىنالىرىدىن يەرلىك ئائىلىلىكلەرنى تارقاقلاشتۇرۇپ مەخسۇس خىتاي ئائىلىلىك بىنالىرىغا بىردىن-ئىككىدىن قالغان قىلىپ چېچىپ ئورۇنلاشتۇرۇشقا كىرىشكەنلەرمۇ بولدى. ئەمما يەنە نۇرغۇن ئورۇنلار ئۇيغۇر ئائىلىلىرىنى ساپ خىتاي ئائىلىلىك بىنالىرىغا بىرەردىن تارقىتىپ ئورۇنلاشتۇرۇشتا خېلى كۆپ قىيىنچىلىقلارغا دۇچ كېلىدۇ. بىر قىسىم ئىدارىلەردە يەرلىك ئائىلىلەرنىڭ سانى بىر بىنا زالىغا بىرەردىنمۇ يەتمەي قالغاچقا، قوشنا ئىدارىلەرنىڭ ئائىلىلىك بىنالىرىدىن يەرلىك ئائىلىلىك ‘قەرز’ ئېلىشتەك ئادەمنىڭ خىيالىغا كەلمەيدىغان غەلىتە ئەھۋاللارمۇ كۆرۈلۈشكە باشلايدۇ. ئېغىر مىللەتچى شوۋىنىست ئەقىدىلىك ئىدارە باشلىقى بار ئىدارىلەردە مىللىي ئائىلىلىكلەرنى يىغىپ بىرلا بىناغا قامىۋېلىپ، رەسمىي قوراللىق پوست قويۇپ كېچە-كۈندۈز قاتتىق نازارەت قىلىش ئارقىلىق يەرلىكلەرنىڭ ھەرىكىتىنى نازارەت ئاستىغا ئېلىشقا ئۇرۇنماقتا ئىدى.

قاسىممۇ شۇ قاتاردا يەرلىكلەرنى خىتايلار ئارىسىغا تارقىتىپ ئورۇنلاشتۇرۇش پىلانىغا توغرا كېلىپ، ئون يىلدىن بۇيان تولا ئىلتىماس قىلىپ تەقسىم قىلىنماي كەلگەن ئۈچ ئېغىزلىق بىر ئۆيگە ئېرىشىپ ئىدارىسىدىكى بىر چۇجاڭنىڭ

‘قوشنىسى’ بولۇش دەرىجىسىگە ئېرىشىپ قالغانىدى. گەرچە بەش يىلدىن بېرى بىرەر قېتىممۇ ئاقلىنىپ سىرلانمايدىغان كونا بىناسىدىن قۇتۇلۇپ پاك-پاكىزە ۋە ئازادە ئۆيگە ئېرىشكەن بولسىمۇ، خېلى كۈنلەردىن بېرى ئاغىنىلىرى بىلەن ‘ئولتۇرۇش قىلىش’ ۋەزىپىسىنى ئورۇنداش پۇرسىتىگە ئېرىشەلمەي، خۇددى بىر نېمىسىنى يوقىتىپ قويغاندەكلا بولۇپ يۈرەتتى. خۇددى شۇنىڭدەك قالغان ئۆلپەتلىرىدىن ئىككىسىمۇ ”خىتاي ئائىلىلىك بىنالىرى ئۈچۈن قالقان بولۇپ بېرىش“ ۋەزىپىسىگە تەقسىم قىلىنىپ ئۆي كۆچكەنلىكى ئۈچۈن ئۆلپەتچىلىك ئىشلىرى خېلىدىن بېرى توختاپ قالغانىدى. بۇ خىل يېڭىچە ‘ئۆي تەقسىماتى’ قاسىم بىلەن دوستلىرىنىڭ بىر يەرگە جەم بولۇشىغا توسقۇن بولۇپ قالغانىدى. بۇنىڭدىن ئۇنىڭ كوچا خەۋەرلىرىنى توپلىشى زىيانغا ئۇچرىغان بولسا، دوستلىرىنىڭ گاللىرى قىچىشىپ زادىلا ئارامىدا قويمايۋاتاتتى.

دەسلىپىدە، خىتايلارغا ۋەھىمە يارىتىش ھەرىكەتلىرىنىڭ باشلىنىشىدا خىتايلارنىڭ يەرلىكلەرگە تۇتقان پوزىتسىيىلىرى ئومۇمىي يۈزلۈك قوپاللىشىپ، ھەرقانداق بىر خىتاي يەرلىكلەرگە خالىغانچە ۋەھشىيلىك قىلىدىغان بولۇپ كەتكەن بولسا، ۋاقىتنىڭ ئۇزىرىشىغا ۋە بۇ خىل ۋەھىمىلىك قىساس ئېلىش ھەرىكەتلىرىنىڭ كۆپىيىشىگە ئەگىشىپ شەخسىيلەر بويىچە ئاشكارا قوپاللىق قىلالمايدىغان، قورالسىز بولغىنىدا يەرلىكلەرنى كۆرسە يالغان ھېجىيىشىپ داجىپ قېچىشىدىغان، قوراللىق ھىمايىچىلىرى بولغىنىدا چوڭ گەپ قىلىشىۋالىدىغان، بىۋاستە تونۇمايدىغان يەرلىكلەرنى بوزەك قىلىۋالىدىغان بولۇپ ئۆزگەرمەكتە ئىدى. ئەمما قولىغا قورال چىقىپ قالغان زوراۋانلار ئەترىتىدىكىلەر، مىنبىڭلار، ساقچىلار، قوراللىق ساقچىلار، جەياڭجۈنلەر يەرلىكلەرگە بارغانسېرى ۋەھشىيلىك قىلىشقا باشلاپ، ئازراقلا باھانە تېپىۋالسا ئۇرۇپ-دۇمبالاپ يانلىرىنى ئاختۇرۇپ بۇلاڭ-تالاڭ قىلىشىدىغان، نەپ چىقىرالمىغىنىدا پۇتاق چىقىرىشىپ سۇلاپ قويۇپ قىيناپ ئوينايدىغان، ھەتتا كوچىلاردا يەرلىكلەرگە ئوق چىقىرىپ ئېتىپ تاشلايدىغان ھادىسىلەر كۆپىيىشكە باشلىغان ئىدى. قىسقىسى، بۇ ‘قېرىنداش ئاكا مىللەت’ دېيىلگەنلەر ئۆزلىرىنىڭ

ئەسلى قىياپىتىنى تولۇق ئاشكارىلاشقانىدى. مانا بۇلار — ۋەتىنىمىزنى بېسىپ ياتقان خىتاي تاجاۋۇزچىلىرىنىڭ ئەسلى قىياپىتى ئىدى.

يەرلىك خەلقىمۇ دەسلەپتە بۇ خىل ۋەھىملىك ھەرىكەت پەيدا قىلغۇچىلارنى ئېغىر ھاقارەت قىلىپ قارىلاپ يۈرگەن بولسىمۇ، خىتايلارنىڭ ئۆچمەنلىكى ۋەھىمە پەيدا قىلغۇچىلارغىلا قارىتىلغان ئەمەس، بەلكى قان-قېنىغا سىڭىپ كەتكەن مىللىي ئۆچمەنلىك ئىكەنلىكىنى، شۇنىڭدەك بۇ تۈردىكى ھەرىكەتلەرنىڭ كەينى ئۈزۈلمەي داۋام قىلىشىغا ئەگىشىپ يوشۇرۇن ۋەھىمە پەيدا قىلغۇچى پىدائىيلىرىغا غەزەپلىنىشتىن، تەدرىجىي ھالدا خىتاي تاجاۋۇزچىلىرىغا ئۆچمەنلىك قىلىدىغان مىللىي ھېسسىياتقا قايتا كېلىشكە باشلىغانىدى.

قاسىممۇ، يەرلىكلەر دەسلەپتە بۇ خىل ۋەقەلەرنى بۇرۇنقىدەك ئۆتكۈنچى ۋەقەلەر دەپ قارىشىپ بېشىمىزغا بىھۇدە ئىش تېپىپ بېرىدىغانلار دېيىشكەن بولسا، مانا ئەمدى تەدرىجىي ھالدا ”ئەمدى بولغۇلۇق بولدى، بۇ ئىش مۇشۇ شەكىلدە داۋام قىلمىغىنىدا بىزنىڭ تەقدىرىمىز تۈگەشكەن بولىدۇ“ دەپ قارىشىپ، كۆڭلىدە بولسىمۇ بۇنداق ھەرىكەتلەرنى ھىمايە قىلىشقا قاراپ ئۆزگىرىش قىلىۋاتقانلىقىنى كۆرمەكتە ئىدى. ئۇنىڭ ئۈستىگە ھەربىر بىنادا، ھەربىر دۇكاندا، ھەرقانداق بىر يىغىنىدا يەرلىكلەردىن بىرنەچچىسى بولسىمۇ بولۇپ تۇرۇشىنى شەرت قىلىش ھالىتى يەرلىكلەر ئارىسىدىكى ئۆي جاپاسىنى يەتكۈچە تارتىشقان، ئىشتىن قوغلىنىش تەھدىتىدىن بېرى كېلەلمەسلىكتەك ئەنسىزچىلىكلەردىن قىسمەنلىكتە بولسىمۇ قۇتۇلۇپ قېلىشى، بىر قىسىم يەرلىك كىشىلەرنى خۇشالمۇ قىلغانىدى.

شۇنداقتىمۇ، قاسىمنىڭ كۆڭلىدە خىتاي تاجاۋۇزچىلىرىنىڭ يەرلىكلەرگە ۋەھشىيلىك قىلىشلىرى پەۋقۇلئاددە ئارتىپ كەتكەندەك بىلىنىپ، قىلىۋاتقان ئىشىنىڭ ئىجابىي تەسىرىدىن سەلبىي تەسىرى ئارتىپ كېتىۋاتامدۇ-قانداق دەيدىغان بىر خىيال كېلىۋالغان ئىدى. ئۇ، خىتاي تاجاۋۇزچىلىرىغا بېرىلگەن زەربىلەر تۈپەيلىدىن يەرلىكلەرنىڭ كۆرۈۋاتقان زۇلۇمىنىڭ پەۋقۇلئاددە ئېغىرلىشىپ كېتىۋاتقانلىقىنىڭ ئالدىنى ئېلىش ئۈستىدە شۇنچە كۆپ ئويلىنىپمۇ تۈزۈكرەك بىرەر نەتىجە چىقىرالماي

يۈرمەكتە ئىدى. خىتاي تاجاۋۇزچىلىرىنىڭ ماھىيىتى ئەسلىدىلا قاسىمغا بەلگىلىك بولۇپ، ئۇلارنىڭ مەقسىتى ئەسلىدىنلا ئۇيغۇرلارنى بىر ئامال قىلىپ يوقىتىۋېتىپ، بۇ يەرگە خىتاي كەلتۈرۈپ توشقۇزۇۋېتىش ئىدى. بۇنىڭ ئۈچۈن ئۇلار نەچچە مىليون ئادەمنى قۇربان قىلىشقىمۇ رازى بولىشاتتى. قاسىم، ”ئەجەبا، قىلىۋاتقان بۇ ھەرىكىتىم توغرىمىدۇ؟“ دەپ پات-پات ئۆزىگە سوئال قوياتتى. بولۇپمۇ ھېلىقىدەك ھەددىدىن ئارتۇق خارلىنىپ كېتىۋاتقان، بىھۇدە جازالىنىپ كېتىۋاتقان ۋە بىھۇدە ئۆلتۈرۈلىۋاتقان يۇرتداشلىرىنى كۆرگىنىدە، بۇ ھەرىكىتىدىن دەرھال يېنىۋېلىشنىمۇ ئويلاپ كېتەتتى.

ئەسلىدىلا قاسىم بۇ بىر نەچچە ئايدىن بېرى بىرەر قېتىممۇ يوشۇرۇن ۋەھىمە ھەرىكىتى پەيدا قىلالماي كەلمەكتە ئىدى. سىرۇشتە قىلغاندا ئۇنىڭ بۇگۈنگىچە پەيدا قىلغان خىتاي تاجاۋۇزچىلىرىنى قورقۇتۇپ قوغلاش ئۈچۈن ئېلىپ بارغان ۋەھىمە يارىتىش ھەرىكىتىمۇ ئارانلا ئىككى قېتىم بولۇپ، جەمئىيەتتە تەخمىنەن ھەپتىدە بىرەر قېتىمدىن پەيدا بولۇپ تۇرۇۋاتقان يوشۇرۇن ۋەھىمە پەيدا قىلىش ھەرىكەتلىرىنىڭ ھېچ بىرسى ئۇنىڭ بىلەن بىرەر مۇناسىۋىتى يوق ئىدى. قاسىم بۇلارنى ئويلاپ سەل خىجىل بولۇپ قالدى: ”توۋا خۇدايىم، يۈز بېرىۋاتقان بۇ ۋەھىملىك ھەرىكەتلەرنى يالغۇز مەنلا پەيدا قىلىۋاتقىنىمدەك، ھېچ بولمىسا مەنلا پىلانلاپ قوماندانلىق قىلىۋاتقىنىمدەك ئويلاپ كېتىپتىمەنغۇ! مەن شۇنچە كۆرەڭلەپ كەتكۇدەك، باش قاتۇرۇپ ئويلىنىپ كەتكۇدەك نېمە قىلغانىدىم؟ بۇ ئىشلارنى قىلىۋاتقان باشقا پىدائىيلارنىڭمۇ بۇنچىلىكنى ئويلىغۇچىلىك ئەقلى بار كىشىلەردۇ؟“

قاسىم قۇرۇق خىياللارنى تاشلاپ، پاتراق يەنە بىر ۋەھىمە پىلانلاش غېمىنى قىلىشقا كىرىشتى.

دېمىسىمۇ، قاسىمنىڭ بۇلارنى ئويلاپ قويۇشىمۇ ھەققى بار ئىدى: قاسىم تۇنجى ھەرىكىتىنى باشلىغان كۈنلىرىدە ھېلىقى ئىككى كىتابنى پەۋقۇلئاددە كۆرۈپ قالغىنىنى ھېسابقا ئالمىغاندا، ۋەتەن، مىللىتىنىڭ تەقدىرىنى ھەل قىلىشقا

مۇناسىۋەتلىك تۈزۈكرەك بىرەر يوشۇرۇن تەشۋىقات ۋارىقىنىمۇ ئاسانلىقچە ئۇچراتقىلى بولمايتتى. مانا بۈگۈن، ۋەزىيەتنىڭ ئۇ كۈنلەرگە قارىغاندا شۇنچە جىددىيلىشىپ كەتكىنىگە قارىماي ئاپتوبۇس بېكەتلىرىدە، تاملاردا، ستولبا-تۈرۈكلەردە، هاجەتخانا-ئەخلەتخانىلاردا ۋەھىمە پەيدا قىلىشقا دائىر تەشۋىقات ۋاراقلىرى، رىتسىپ-چېرتيوژ ... قاتارىدىكى تەشۋىقاتلارنى ئۇنىڭ ئۆزىمۇ پات-پاتلا ئۇچرىتالايدىغان ۋەزىيەت بارلىققا كەلمەكتە ئىدى. خىتاي تاجاۋۇزچىلىرى دەسلەپتە بۇ خىل تەشۋىقات ۋاراقلىرىنى تېپىۋالسا ئالاھىدە داۋراڭ قىلىشىپ بارماق ئىزلىرىنى ئېلىش، پۇراقلىرىنى تەكشۈرۈش، قەغەزلەرنىڭ، بېسىلىش يەرلىرىنىڭ مەنبەسىنى ئاختۇرۇش جەھەتتە پۈتۈن كۈچىنى سەپەرۋەر قىلىپ رازۋېدكىغا كىرىشىش بىلەنلا قالماي، مىللىي بۆلگۈنچى ئۇنسۇرلارغا ئەجەللىك زەربە بېرىشنى يۇقىرى دولقۇنغا كۆتۈرۈش ئۆگىنىش كۇرسلىرىنى ئۇيۇشتۇرۇشۇپ خەلقنى قورقۇتۇشقا تىرىشاتتى. مانا ئەمدى، تەشۋىقات ۋاراقلىرىنىڭ كۆپىيىپ كەتكەنلىكىدىن بۇنداق ۋاراقلار خىتايلارغىمۇ لاتا تېپىدىغان بولۇپ، ئۇلارنى بىر-بىرلەپ تەكشۈرۈپ يۈرۈش ئورنىغا شۇ يەردىلا يوق قىلىۋېتىش بىلەن چەكلىنىشكە مەجبۇر قالماقتا ئىدى. ئۇنىڭ ئۈستىگە، بۇ كۈنلەردە خىتاي تاجاۋۇزچىلىرى ئۈچۈن ھەپلىشىدىغانغا ئۇنداق قەغەز يۈزىدىكى تەشۋىقاتلارغا قارىغاندا تېخىمۇ جىددىي ۋەزىپىلەر ئالدىدا تۇراتتى: كۈنسايىن كۆپىيىپ كېتىۋاتقان بىر-بىرسىدىن ۋەھىمىلىك ھەرىكەتلەرنى پاش قىلىش ئىشلىرىمۇ خىتايلارنى بىر قولىنى ئىككى قىلىپ جىددىي تەكشۈرۈشنى تەلەپ قىلماقتا ئىدى. شۇڭا، خىتايلار ئەمدى تامدىكى قەغەزلەرنى رازۋېدكا قىلىش بىلەن ۋاقىت ئىسراپ قىلىشنىڭ ئورنىغا بوغۇزلانغان ۋەتەندىشىنىڭ بېشىنى، كېسىلگەن يۇرتدىشىنىڭ بارماقلىرىنى ... دېگەندەك تېخىمۇ ئەھمىيەتلىك نەرسىلەر ئۈستىدە رازۋېدكا قىلىشقا كۆپرەك كۈچ سەرپ قىلىشماقتا ئىدى.

قاسىمنىڭ رولى بۇنىڭلىق بىلەنلا تۈگىمەيتتى: ئۇ يېڭى ھەرىكەت باشلىغان كۈنلىرىدە خىتايغا قاچىدىغانلار ھەققىدە ئېغىز ئېچىشقىلا بولماي قالماي، خىتايدىن كېلىدىغان يېڭى تاجاۋۇزچى كەلگۈندىلەرنىڭ سانىمۇ يىلىغا مىليونغا يېتىپ-قوپار

ھالەتتە ئىدى. مانا بۇگۈن، خىتايدىن كېلىۋاتقان يولۇچىلار پويىزىنىڭ ۋاگونلىرى ئاساسەن بوشاپلا كېتىش بىلەن بىرگە، خىتايغا قاراپ قېچىشىۋاتقان خىتايلارنىڭ يولۇچىلار پويىزى تۈگۈل، يۈك پويىز ۋاگونلىرىنىمۇ تولدۇرۇپ قېچىشىدىغان ۋەزىيەت يارىتىلغانىدى. ئۇنىڭدىن قالسا، خىتايدىن كېلىپ مەبلەغ سېلىپ خىتاي ئاققۇنلىرىغا ئىش پۇرسىتى يارىتىپ بېرىشلەر ئاساسەن توختاش بىلەنلا قالماي، كونا ئىش ئورۇنلىرىمۇ كەينى-كەينىدىن تاقىلىپ، خىتاي كەلگۈندى ئىشسىزلىرىنىڭ سانى شىددەت بىلەن ئارتىپ كېتىۋاتاتتى. ئايلارغىچە ئىش تاپالماي يېتىپ بىكار نان يەيدىغانغا چۈشۈپ قالغان نۇرغۇنلىغان خىتاي تاجاۋۇزچى كەلگۈندىلەر قولىدا بارىنى يەپ تۈگىتىشىپ، بىرەر ۋەھىمىگە دۇچ كەلمىگەن بولسىمۇ بۇ ‘ياۋايىلار’ ئېلىنى تاشلاپ قېچىش غېمىغا چۈشكەنىدى. بۇنى ئاز دەپ ئوتتۇرىلىقتا تىمىسقىلىشىپ يۈرگەن خىتاي ئالدامچىلىرى، ئەتكەسچىلىرى، بۇلاڭچىلىرى بىر-بىرىنى ئالداش، ھەتتا بىر-بىرىنى ئوچۇق-ئاشكارا بۇلاشلىرى نەتىجىسىدىمۇ بۇ ئەلنى ئادەتتىكى خىتاي تاجاۋۇزچى كەلگۈندىلەر ئۈچۈن يېتىپ ئاشقىچە خەتەرلىك يەرگە ئايلاندۇرۇۋەتكەنىدى. بۇنداق قالايمىقانچىلىق ئىچىدە قالغان بۇ ئەلدە سودا ساھەلىرى، ئىشلەپچىقىرىش ساھەلىرى، ئوقۇتۇش-مەدەنىي كۆڭۈل ئېچىش ساھەلىرى بارغانسېرى پالەچلىنىپ، مال باھالىرىنىڭ ئۇچقاندەك ئۆرلەپ كېتىشىنى كەلتۈرمەكتە ئىدى. بۇ جەھەتتىن ئالغاندىمۇ قاسىمنىڭ ۋاستىلىك ئوينىغان رولىنى كىچىك مۆلچەرلىگىلى بولمايتتى.

خىتاي تاجاۋۇزچىلار ھاكىمىيىتى يۇقىرىقىدەك خىتاي تاجاۋۇزچىلار پاجىئەسىدىن قاتتىق ئەنسىرەشمەكتە ۋە يەتكۈچە ئىچكى زىددىيەتكە پېتىپ قالماقتا ئىدى. بۇ بىر قانچە ئاي مابەينىدە خىتاي تاجاۋۇزچىلار ھاكىمىيىتى بىرقانچە قېتىم ئاپتونوم رايونلۇق پارتكوم، ئاپتونوم رايونلۇق قۇرۇلتاي، ئاپتونوم رايونلۇق ھۆكۈمەت ۋە ھەربىي رايون كاتتىۋاشلىرىنى ئالماشتۇرغان بولسىمۇ، كۈندىن-كۈنگە ئېغىرلىشىپ كېتىۋاتقان ۋەزىيەتنىڭ تەرەققىياتىنى زادىلا توسيالماي قالماقتا ئىدى. خىتاي تاجاۋۇزچىلار دائىرىلىرى مىڭ تەستە تۇپلاۋاتقان ئۈستۈن خىتاي نوپۇسى

يارتىيۋىلىش ھەرىكىتىنىڭ يېرىم يولدا ئۈزۈلۈپ قېلىشىنىڭ ئالدىنى ئېلىش ئۈچۈن يەرلىك خەلقلەرگە ۋەھشىي سىياسەت يۈرگۈزۈش بىلەن بىرگە، ئۆز مىللىتىگىمۇ نۇرغۇنلىغان توسالغۇلارنى كەلتۈرۈپ چىقىرىدىغان قارارلارنى كەينى-كەينىدىن چىقىرىشماقتا ئىدى. يىغىپ ئېيتقاندا، قاسىمنىڭ تۈنجى ھەرىكىتىدىن بۇيان خىتاي تاجاۋۇزچىلىرى رەسمىي ئېغىر بوھران ئىچىگە كىرىپ قالماقتا ئىدى.

”بۇ ھەرىكەتلەرگە كىرىشىش بىلەن خەلقىمىنىڭ بېشىغا بىكاردىن-بىكارغىلا بالا تېپىپ بەردىممۇ-قانداق؟ — دەپ ئويلايدىغان قاسىم، ۋەتىنىدىكى خىتاي تاجاۋۇزچىلىرىنىڭ بۈگۈنكى بوھرانلىق ھالىتىنى ئېسىگە ئېلىپ مىللىي مۇستەقىللىق ھەرىكىتىنىڭ كۆرۈنەرلىك نەتىجىلەرگە ئېرىشەلەيدىغانلىقىنى ھېس قىلىشقا باشلىدى، — توغرا، يوشۇرۇن ۋەھىمە پەيدا قىلىش ھەرىكىتىمىزنىڭ مەقسىتى بۈگۈنكىدەك ۋەزىيەت يارىتىش ئەمەسمىدى؟ — قاسىم بىر ئاز بولسىمۇ راھەتلىنىپ بىر نەپەس ئېلىۋالدى، — ياق، بۇ ھەرىكىتىمىزنى تېخىمۇ كەڭ قانات يايدۇرۇشىمىزغىلا بولىدىكى، ھەرگىزمۇ بىسمىللاسىدىلا توختاپ قېلىش خىيالىدا بولماسلىقىمىز كېرەك!“

قاسىم ۋاقىت چىقىرىپ ھېلىقى ئىككى كىتابچىنى قايتىدىن بىر كۆرۈپ چىقتى: ”قارىغاندا ئىنچى مەن دېگىنى خېلى توغرا مۆلچەرلىگەندەك قىلامدۇ-قانداق؟ — ئۇ ئولتۇرۇپ ئويغا پاتتى، — 'دۈشمەن قانچىكى ئەسەبىيلەشكەنكەن، ھەرىكىتىمىزنىڭ شۇنچە غەلىبىلىك كېتىۋاتقانلىقىدىن دېرەك بېرىدۇ!' ...“

ئۇ بۈگۈن، ۋەھىمە پەيدا قىلىش ھەرىكىتىنىڭ ئاۋانگارتلىرىدىن بىرسى ئەمەس، بەلكى بۇنداق ھەرىكەتلەر بىلەن شۇغۇللانغۇچى يوشۇرۇن پىدائىيلىرىمىزغا ئەگەشكۈچى ئورنىغا چۈشۈپ قېلىۋاتقانلىقىنى ھېس قىلىشقا باشلىدى. ”ياق، بۇ ئىشىمنى قەتئىي تەۋرەنمەي داۋاملاشتۇرۇشۇم كېرەك! ...“

...

”ئۇ كۈنلەردە، بۇ ئىشلارغا خۇددى مەنلا قوماندانلىق قىلىۋاتقىنىمدەك ئويلاپ كېتىپتىكەنمەن. — دەپ پىچىرلاپ قويدى ئۇ تۈرمىنىڭ سوغۇق تېمىغا يۆلەنگىنىچە ئولتۇرۇپ، — ئۇ كۈنلەردە ئۆزۈمنى بەكلا قالتىس چاغلاپ كەتكەنىكەنمەن، توۋا!“

قاسىم، قاپ-قاراڭغۇ كامېرنىڭ كۆرۈنمىگەن تورۇسىغا تىكىلگىنىچە بىر بۇلۇڭدا سوغۇق تامغا يۆلىنىپ ئەسلىملىرىنىڭ داۋامىنى سۈرمەكتە ئىدى.

”يامان يېرى، ھېلىقى ئىككى خىتاي جاللىتىنى قاچۇرۇپ قويدۇم-دە! — ئۇ، قىمىرلاپ قويۇپ، كامېرنىڭ كۆرۈنمىگەن نېرىقى بۇلۇڭىغا غەزەپ بىلەن بىرنى تۈكۈرۈۋەتتى ! ئۇ تەرەپتىن بىر تىۋىش چىققاندەك قىلدى، — ھېچ بولمىغاندا ئۇ كاپىرنىڭ ئائىلىسىنى بولسىمۇ بىر ئۆركۈتۈپ قويىدىغان ئىش ئىدى-دە!“

ئۇ كوجاڭ خىتاي شۇ كۈنلەردە دەرھال پېنسىيىگە چىقىش رەسمىيەتلىرىنى ئۆتەپ، كۆدە-كۆرپىسىنى يىغىشتۇرۇپ قايتا كەلمەسلىك ئۈچۈن خىتايغا قېچىپ كەتكەنىكەن. . . .

*****

ئالتىنچى باب

قايتا تۈزۈلگەن پىلان

— بۇ كۈنلەردە بىز خەقتە جىڭ ئىش قالمىدى دېگىنە ئاغىنە.
— جىڭ ئىش دېگەن مۇشۇ! دوستۇڭدىن پايدا يۇلمىساڭ، خىتايلار ساڭا پايدا بېرەمتىكى!

— ئىككى باققالنىڭ شىكايەتلىرىدىن

قاسىم قاپ-قاراڭغۇ تۈرمە كامرى ئىچىدە بىر ياندا سوغۇق تامغا يۆلىنىپ ئولتۇرۇپ، يېڭىدىن قوشۇلغان ياش باللارنىڭ ئېچىنىشلىق ئىڭراپ يېتىشىغا قاراپ ئۇلارغا ئىچ ئاغرىتاتتى. ئەمما ئۇنىڭغا نېمە ئامال؟
خىيال سۈرۈپ ئولتۇرغان قاسىم، بىر چاغدا يەنە شۇ كونا خاتىرىلىرى ئىچىگە غەرق بولۇپ كەتكەنلىكىنىمۇ تۇيماي قالدى.

...

ختاي تاجاۋۇزچىلىرىنىڭ دۆلەت تېررورلۇق ھەرىكەتلىرى بەكلا ئەۋجېپ كەتكەن بۇ كۈنلەردە، يوشۇرۇن ۋەھىمە پەيدا قىلىش ھەرىكەتلىرىمۇ كۆرۈنەرلىك دەرىجىدە ئازىيىشقا باشلىغانىدى. ھەرىكەتلەرنىڭ بۇ قېتىم پەسكويغا چۈشۈپ قېلىشىدا، يوشۇرۇن پىدائىيلارنىڭ روھىي ھالىتى سەۋەب بولماستىن، ختاي تاجاۋۇزچىلىرىنىڭ تېررورلۇق ھەرىكەتلىرىدە پەۋقۇلئاددە كۈچىيىش كۆرۈلۈش بىلەن، كىشىلەرنى مىدىر-سىدىر قىلىشقىمۇ يول قويماسلىقى سەۋەب بولماقتا ئىدى. ئەمما بۇنداق جىددىيچىلىك، ھەر ئىككى تەرەپتىن كېلىدىغان سەلبىي ياكى ئىجابىي نارازىلىقلارنىڭ كۈچىيىپ بېرىشىغىمۇ سەۋەبچى بولماقتا ئىدى.

قاسىم قايتا غەيرەتكە كېلىپ يېڭى ۋەھىمە پەيدا قىلىش ھەرىكىتى ئۈستىدە جىددىي باش قاتۇرۇشقا كىرىشتى. ئۇ يەنىلا شۇ ئۆتكەندە ياساپ چىققان ئېلېكترونلۇق كاسىيو ياپون قول سائىتىگە قوشۇمچە قىلىپ ياساپ چىققان ئاپتوماتىك ۋاقىت تىزگىنلىنىدىغان كاپسول پىستانى ئۈستىدە باش قاتۇرۇشقا كىرىشتى. بۇ قېتىم ئۇ پىستاننى تېخىمۇ ئۇزۇن ۋاقىتتىن كېيىن ئوت ئالدىغان قىلىش ئۈستىدە ئۆزگەرتىش قىلىشقا تىرىشىپ كۆردى. ئۇ ئاۋۋال سائەتنىڭ سىگنال بېرىش ۋاقتىنى ئون ئالتە سائەتكە توغرىلاپ تەڭشەپ سىناق قىلىۋىدى ئاساسەن دەل ۋاقتىدا سىگنال بېرەلىدى. ئۇ يەنە يىگىرمە ئۈچ سائەتكە تەڭشەپ بېقىۋىدى ئۇمۇ بولدى. ئاخىرىدا ئۇ سائەتنىڭ ھەپتە ئۆزگەرتىش سىگنالى بويىچە بىر ھەپتىگە تەڭشەپ بېقىشنى سىناق قىلىشقا كىرىشتى. ئەمما بۇ ئارىدا قانداقتۇر باتارېيىنىڭ زەرىتى ئازىيىپ ئوت يېقىشقا كۈچى يەتمەيۋاتقانلىقىنى سەزگەندەك قىلدى. شۇڭا ئۇ، سائەت ئورنىغا ئون نەچچە پۈتلۈق توپلانما توك يولى سىلىتسىي كرىستالچىسىنى ئالماشتۇرۇپ سىنىماقچى بولسىمۇ، بۇنى كېلىشتۈرەلمىدى. قاسىمنىڭ يېرىم ئۆتكۈزگۈچ دېتاللىرى ھەققىدىكى بىلىمى ئازلىق قىلىپ قالغانىدى. شۇنداقتىمۇ بۇ خىل قۇرۇلمىنىڭ كرىستالدىكى باغلىنىش نۇقتىلىرىنى ئالماشتۇرۇش ئارقىلىق ۋاقىتنى خېلى ئۇزارتىشقا

بولىدىغانلىقىنىمۇ مۆلچەرلىۋالىدۇ. ئاندىن ئۇ يىراقتىن تىزگىنلەشنى سىنىماقچى بولۇپ هەپىلەشكەن بولسىمۇ، توك يوللىرىنىڭ مۇرەككەپلىكىدىن ئېنىق ئۇقالماي ئىشنى ھازىرچە قول سائەت بىلەن ۋاقىت تىزگىنلەشتە توختىتىپ كاپسۇل پىستانى تەييارلاشقا كىرىشتى.

بىر كۈنى ئۇ ئاۋازدىن دولقۇن قوبۇل قىلىدىغان بىر قۇرۇلمىنىڭ سىخېمىسىنى كۆرۈپ قېلىپ بۇ ھەقتىمۇ سىناق قىلىپ كۆرمەكچى بولىدۇ. ئەگەر بۇ قۇرۇلمىنى مۇۋەپپەقىيەتلىك ياساپ چىقالىسا، زال ئىشىكىنىڭ ئېچىلىش ئاۋازى، ئاپتوموبىل ماتورىنىڭ ھەرىكەتكە كېلىش ئاۋازى ياكى ئاياق تىۋىشى، گەپ قىلغان ئاۋاز قاتارلىقلارغا سەزگۈر ھالغا كەلتۈرۈپ تەڭشەلگىنىدە نىشانلىق ۋە خېلى ئوڭۇشلۇق ۋەھىمىلەرنى ياراتقىلى بولىدىغانلىقىنى مۆلچەرلەيدۇ. بۇنىڭ ئۈچۈن ئۇ كىتابپۇرۇشلارنى ئاختۇرۇپ يۈرۈپ يېرىم ئۆتكۈزگۈچ دېتاللىرىنىڭ پرىنسىپلىرى تونۇشتۇرۇلغان بىر كىتاب تېپىۋېلىپ ئۆگىنىشكە كىرىشىدۇ. ئەمما بۇ جەھەتتە قىلغان سىناقلىرىدا ئادەتتىكى ئاۋازدىلا ئەمەس، يىراقتىن ئۆتۈپ كېتىۋاتقان موتوسىكىلىتنىڭ ئاۋازىدىنلا سىگنال بېرىۋېتىپ ئىشنى قالايمىقان قىلىۋېتىدىغانلىقىنى سېزىپ قالىدۇ. شۇڭا ئۇ، بۇ قۇرۇلما ئۈستىدە باش قاتۇرۇشتىن يېنىۋېلىپ باشقا ئاددىي ئۇسۇللار ئۈستىدە ئىزدىنىشكە كىرىشىپ كېتىدۇ.

بۇ جەرياندا ئۇ يېرىم ئۆتكۈزگۈچلەرنىڭ ئەمەلىي ئىشلىتىلىشى جەھەتتە خېلى تەپسىلىي بىلىملەرگە ئېرىشىدۇ. دېمەك ئۇ، بۇرۇنلاردا بىلىمنى ۋەتەنپەرۋەرلىك ئىشلىرى ئۈچۈن ئىشلىتىش جەھەتتە قىلچىلىك ئويلىنىپ باقمىغانلىقى ئۈچۈن ئۇن نەچچە يىللىق ئىنژېنېر بولغىنى بىلەن قارغۇدەكلا يۈرگەنىكەن. مانا ئەمدى، ئۇنىڭ بىلىمىنىڭ قىممىتىنى تونۇش قارىشىدا تۈپتىن بىر ئۆزگىرىش كۆرۈلۈشكە باشلىغان ئىدى. ئۇ تىمىسقىلاپ يۈرۈپ قىسقا ۋاقىت ئىچىدىلا بىرمۇنچە بىخەتەر ۋە سەزگۈرلۈكى خېلى يۇقىرى ئېلېكترونلۇق پىستان لايىھىلىرىنى تۈزۈپ چىقىدۇ. ئۇ، تولا ئۆزگەرتىپ يۈرۈپ ئاخىرىدا ئادەتتىكى بىر ئېلېكترونلۇق سىگنال چىقىرىدىغان ئاتكىرىتكا قۇرۇلمىسىدىن پايدىلىنىپلا بەلگىلەنگەن ۋاقىت ئۆتكەندىن كېيىن ئورنىدىن

قوزغىلىپ كەتسە پارتلايدىغان ۋاقىت تىزگىنلەشكە بولىدىغان قوش ئىقتىدارلىق باسماق پىستاندىن بىرنى ياساپ چىقىدۇ. ئىدارىسىنىڭ مىنبىڭلىرى مەشىق ئۈستىدە ئېتىلماي تاشلىنىۋەتكەن بىر قانچە تال مەشىق مىشەكلىرىنى تېپىۋېلىپ، ئۇلارنىڭ دورىلىرىنى يەم بىلەن چىقىرىپ تۈگمە چوڭلۇقىدا بىر كاپسول تەييارلايدۇ. ئۇنى قالغان دورىلار بىلەن سەرەڭگە پوقىنى ئارىلاشتۇرۇپ يۇرۇپ تەييارلىغان پىروخ بىلەن ئوراپ تۆت چاسا شەكىلگە كەلتۈرىدۇ. ئۇنىڭ ئۈستىنى، ئالدىن ئېزىپ تەييارلىۋالغان قىزىل خىش توپىسىغا خېمىلىك يېلىم ئارىلاشتۇرۇپ لاي تەييارلاپ ئوراپ چىقىدۇ. مىنانىڭ سىرتىنى زېرىكمەي ئولتۇرۇپ قىرىپ قۇمقەغەزلەپ، خۇددى ئادەتتىكى بىر خىش پارچىسى ھالىتىگە كەلتۈرىدۇ. ئاندىن توك يوللىرىنى ئۇلاپ ئىككى سائەتتىن كېيىن تەگسىلا پارتلايدىغان ھالغا كەلتۈرۈپ، ئالدىن كۆرۈپ قويغان بىر زومىگەر خىتاي شوپۇرنىڭ ئىشكى ئالدىدا توختىتىپ قويىدىغان ماشىنىسىنىڭ ئاستىغا تاشلاپ قېچىش ئۈچۈن سەھەردە يولغا چىقىدۇ.

”ئىشەنگەن تاغدا كېيىك ياتماپتۇ“ دېگەندەك، ئىشقا ماڭغۇچە ھەر كۈنى كۆرۈپ تۇرىدىغان ھېلىقى ماشىنا بۈگۈن قېرىشقاندەك ئەتىگەنلا يولغا چىقىپ كەتكەنمۇ-قانداق، جايىدا يوق ئىدى! ئۇ يەنە شۇ ئۆتكەن قېتىمقىسىغا ئوخشاش، بۇ قېتىممۇ سومكىسىدا قورقۇنچلۇق ’خىش پارچىسى‘، ئەمما پارتلاش ۋاقتى بارغانسېرى ئاز قېلىۋاتقان، ئەتراپتا سېمىنا ئالمىشىۋاتقان قوراللىق خىتاي ئىتلىرى بارغانسېرى كۆپىيىپ ئۇنى بەكلا قېيىن ھالغا چۈشۈرۈپ قويماقتا ئىدى. دەل شۇ پەيتتە ئاپتوبۇس بېكىتىنىڭ يېنىدىكى تېخى ئېچىلمىغان بىر دۇكاننى كۆرۈپ قالدۇ. قاسىم ئەتراپىدىكى قوراللىق خىتاي پوسىلىرىنىڭ يېڭى توختىغان ئاپتوبۇسقا چىقىدىغانلار بىلەن بولۇپ كەتكەن پەيتىدىن پايدىلىنىپ ھېلىقى ’خىش پارچىسى‘ نى دەرھال ئۇ دۇكاننىڭ ئالدىدىكى بىر بۇلۇڭغا تاشلاپ قويۇپ جايىغا كېلىۋالىدۇ. خىتاي پاتروللىرى ئۇنىڭمۇ يانلىرىنى ئاختۇرۇپ بولۇپ ئاندىن ئۇنى ئاپتوبۇسقا چىقىرىشىدۇ. سەھەرلىك ئورۇن ئالماشتۇرۇۋاتقان پاتروللارنىڭ تولا بەك سەگەك بولۇپ كەتمەيدىغانلىقىنى خېلىدىن بېرى كۆزىتىپ يۈرگەن قاسىم، بۇ پۇرسەتتىن

پايدىلىنىپ بىر قانچە تەكشۈرۈشتىن ئۆتتۈۋالغانىدى. ”ئەمدى نېمە قىلىشساڭ قىلىش!“ دەپ خاتىرجەم ھالدا ئىدارىسىغا قاراپ راۋان بولدۇ. ...

...

قاسىم ئەسلەپ بۇ يەرگە كەلگىنىدە، سوغۇق تۇرمە تېمىغا يۆلىنىپ ئولتۇرغىنىچە ئۆزىنى تۇتۇۋالالماستىن ۋىقىلداپ كۈلۈپ كەتتى. ”قولتۇقۇڭدا ھېلى پارتلايدىغان پارتلاتقۇچ، نەگە قويۇشنى بىلمەي تېپىچەكلەپ يۈرگىنىڭ-ھە! پالاكەت ئاقماق!“

— ۋايجان! — قاسىمنىڭ تۇيۇقسىز ۋارقىرىشى كامېردىكى يېڭى ھەمراھلىرىنى چۆچۈتۈپ ئويغىتىۋەتتى. ئۇنىڭ بۇ ئۆزىنى شاڭخو قىلىپ كۈلۈشى خېلى ئويدانلا بەدەل تۆلەتكەنىدى. بۇرۇنقى پالاكەتلىكىنى شاڭخو قىلىمەن دەپ ئاغزىنى بىر غېرىچ ئېچىپ كۈلۈۋىدى، قايسى كۈنىسى گۈندىپايلار تەرىپىدىن يىرتىۋېتىلگەن ئاغزىنىڭ ئەمدىلا قېتىشىۋاتقان كالپۇكى قايتىدىن سۆكۈلۈپ كېتىدۇ. ئالدىراش بىلىكىگە ئورالغان داكىدىن ئازراق يىرتىپ ئاغزىغا بېسىپ قان توختىتىشقا تىرىشىدۇ. يىرتىلىپ ساق يېرى قالمىغان كۆڭلىكىنىڭ ئالدى ئاغزىدىن ئاققان قان بىلەن بۆلغىنىپ بوغۇزلىۋېتىلگەن قويدەكلا بولۇپ قالغانىدى. ”ئەسلىدە مانا بۇ كالاڭپايلىقىمنى شاڭخو قىلىشىم كېرەك!“

ئۇ، يارىسى بىلەن خېلى ئۇزۇن ھەپىلىشىدۇ. بىر ۋاقىتلاردا قان توختىغاندەك قىلىۋىدى، شۇ ۋاقىتتىكى خىتايلارنىڭ پالاكەتلىكىنى كۆز ئالدىغا كەلتۈرۈشكە باشلايدۇ.

ئۇ، ئىككىنچى قېتىملىق ھەرىكەتتىن باشلاپ نېپىز پەلەي كىيىۋېلىپ ئىشلەشنى ئۆزىگە ئادەت قىلىشقا تىرىشقانىدى. شۇڭا خىتاي ئاپشارىكلىرىغا بارماق ئىزلىرىنى ئاساسەن قالدۇرماي كېلىۋاتاتتى. شۇنداقتىمۇ، تەجرىبىسىنىڭ ئارتىپ بېرىشىغا ئەگىشىپ دەسلەپتىكى ۋەھىمە پەيدا قىلىش ھەرىكەتلىرىدە ئىز قالدۇرماسلىق ياكى چاندۇرۇپ قويماسلىق جەھەتتە قانچىلىك قارامىلىق قىلغانلىقىنى،

يەنە شۇنداق تۇرۇقلۇق پاش قىلىنماي كەلگەنلىكىنى كېيىنكى يىللاردا ھەيرانلىق بىلەن ئەسلەيتتى.

ھەقىقەتەنمۇ خىتاي تاجاۋۇزچىلىرى ئۇيغۇر خەلقىنىڭ مەخسۇس ئەقىل ئىشلىتىپ ئۆز ئالدىغا ئالاھىدە پىلان تۈزۈپ، بىرەر يوشۇرۇن ۋەھىمە يارىتىش ھەرىكىتىنى پەيدا قىلالىشىغا زادىلا ئىشەنمەيتتى. دېمىسىمۇ بۇ بىر ئەسىر مابەينىدە، ئۇيغۇر خەلقىنىڭ قوزغىغان مىللىي مۇستەقىللىق ھەرىكەتلىرى ئىلاجسىزلىقتىن بەزى چەتئەل كۈچلىرىنىڭ يوشۇرۇن ياردىمىگە موھتاج بولۇپ كەلگەن بولغاچقا، خىتاي تاجاۋۇزچىلىرى ئۇيغۇرلارنىڭ بارلىق ھەرىكەتلىرىنى چەتئەل جاسۇسلىرى پىلانلاپ قوزغىغان، ئۇيغۇرلار ئۆز ئالدىغا بۇنداق بىر ھەرىكەتنى بارلىققا كەلتۈرۈش جاسارىتىگە ئىگە كىشىلەردىن ئەمەس، دەپ قارىشاتتى. بۇنىڭغا قوشۇلۇپ بىزنىڭ نۇرغۇن تىنچ پائالىيەتنى تەرغىب قىلغۇچى كىشىلىرىمىزمۇ ھە-دېسىلا چەتئەللىكلەرنىڭ ئاغزىغا قاراپ ئۇلارنىڭ سىزغان يولىدىن چىقماي پائالىيەت قىلىۋاتقان كۆرۈنۈشىنى بېرىپ كېلىۋاتقانلىقىمۇ، خېلى كۆپ كىشىلىرىمىزدە چەتئەل ياردىمى بولماي تۇرۇپ بىز خەقتىن بۇنداق ھەرىكەتنى قوزغاش پىلانى چىقمايدۇ، مەخپىي ھەرىكەت قىلىش خىيالى نامەردلىك، مەردنى مەيداندا سىنا، دەيدىغان قاراشلارمۇ ھۆكۈم سۈرىدىغان ۋەزىيەت ئاساسلىق ئېقىم بولۇپ قالغانىدى. بۇلارنىڭ تەسىرىدىن بولسا كېرەك، ئەسلىدىنلا خىتاي رازۋېدچىكلىرى يېرىم ئەسىردىن بۇيان پاش قىلىپ چىقىرالىغان ھەرقانداق بىر مىللىي ئەركىنلىك ھەرىكىتى ياكى پىلانلىرىنى ئالاھىدە تېخنىكىلىرىغا تايانمايمۇ خەلقنى قورقۇتۇش، قىيىن-قىستاققا ئېلىش ياكى بىر-بىرىگە دۈشمەنلەشتۈرۈش ۋاستىلىرىغا تايىنىپلا پاش قىلدۇرۇش مەقسىتىگە يېتىپ كەلمەكتە ئىدى.

يوشۇرۇن ھەرىكەتلەرنىڭ بىخلىرى كۆرۈلۈۋاتقان دەسلەپكى يىللارغىچە دېگۈدەك، خىتاي تاجاۋۇزچىلىرى مىللىي نارازىلىق، مىللىي ئەركىنلىك تەلەپلىرى، يوشۇرۇن تەشكىللىنىش ھەرىكەتلىرى سېزىلگىنىدە ئاساسەن شۇ دائىرىدىكى يەرلىكلەرنى ”ئۆگىنىش كۇرسى، پارتىيە ھۆججەتلىرىنى ئۆگىنىش، ئېنىقلاش

ھەرىكىتى، پاش قىلىش، تەنقىدلەش، ئۆزگەرتىش ھەرىكىتى“ دېگەندەك شەكلى ئۆزگەرگەن نازارەت ئاستىغا ئېلىش ۋاستىلىرىغا تايىنىپ، كىشىلەرنى كېچە-كۈندۈزلەپ قامىۋېلىپ سۆزلىتىشكە مەجبۇرلاپ پاش قىلغۇزۇش مەقسىتىگە ئېرىشىپ كەلگەندى. بۇ خىل نازارەت ئاستىدا تۇتۇلغانلار ئۇزۇن مۇددەتلىك سىرتتىن ئالاقىسى ئۈزۈلۈپ قېلىش جەريانىدا ئاستا-ئاستا پىسخولوگىيىلىك نورمالسىزلىق روھىي ھالىتىگە پېتىپ قېلىپ، ئاخىرى ئۆز ئىختىيارىنى ئوتتۇرىغا قويۇشنىڭ ۋاستىلىك شەكلى ھېسابلىنىدىغان ئۆزىنى باھالاش، ئۆزىنى تەكشۈرۈش ۋاستىلىرى ئارقىلىق ئىچى پۇشقىنى ئاڭسىز شەكىلدە قاندۇرۇش يولىنى تۇتۇشقا تېرىشىدۇ. بۇنىڭغا ئۇيغۇر جەمئىيىتىدىكى ئىچكى-تاشقى تىنچلىقپەرۋەر ئەربابلىرىمىزنىڭ كىشىلىرىمىزنى ئىشەندۈرگۈدەك تەرغىب قىلىپ كېلىۋاتقان ”دۈشمەن بىلەن سۆزلىشىپ ئىشنى ھەل قىلىش ئەڭ توغرا يولىمىز“ دەيدىغان سەپسەتىلىرىنىڭ تەسىرىمۇ، ئاڭسىز بولسىمۇ ۋاستىلىك ھالدا خېلى ئوبدانلا سەۋەبچى بولاتتى. بۇنىڭ كەينىدىنلا ئايرىم گۇرۇپپىلار بويىچە باھالاش، يالغۇز قويۇپ باھالاتقۇزۇش، يالغۇز قويۇپ شىكايەت قىلغۇزۇش، يالغۇز چاقىرىپ پاش قىلغۇزۇش، يالغۇز چاقىرىپ گۇمانلاندۇرغۇزۇش، يالغۇز چاقىرىپ ئۆزىنى ئاقلاتقۇزۇش، ... دېگەندەك چارىلارنى ئىشقا سېلىشى بىلەن، ئەسلىدىنلا جەڭگىۋارلىق، مىللىي، ۋەتەن چۈشەنچىلىرى قالايمىقانلاشتۇرۇۋېتىلگەن كىشىلىرىمىز بىلىپ-بىلمەيلا بىر-بىرىنى قارىلاش، بىر-بىرىنى چىشلەپ تارتىش، ھەتتا قۇرۇقتىن-قۇرۇق گۇمان قىلىشىپ بىر-بىرسىگە تۆھمەت ئارتىش قاتارلىق ۋاستىلىك پاش قىلىش يولىغا كىرىپ قالىدۇ. تۆھمەتكە قالغان كىشىمۇ مىللىي غۇرۇرى بۇرمىلىنىۋېتىلگەن بۇ ئۇيغۇر جەمئىيىتىدە، باشقىلارنى قۇرۇق تۆھمەت بىلەن قارىلاش يولى ئارقىلىق شەخسىي ئۆچىنى ئېلىۋالغان بولىدۇ. بۇنداق ھەرىكەتلەرنىڭ دولقۇنسىمان دەۋرىلىشىپ داۋام قىلىشى نەتىجىسىدە، پۈتكۈل ئۇيغۇر جەمئىيىتى ساپلا بىر-بىرسىنىڭ پېيىغا چۈشۈپ يۈرىدىغان ”ھەممە كىشى گۇمانلىق“ ۋەزىيەتنى شەكىللەندۈردى. بۇ جەرياندا ئەگەر خىتاي تاجاۋۇزچىلىرى قايسى بىر غۇۋا يىپ ئۇچىغا تۇيۇقسىز ئېرىشىپلا قالغۇدەك

بولـىدىكەن، گومـانلىق دەپ قارالغـان كىشـىنى سوتسـىز-سوراقسـىزلا تـۈرمىلەردە قامىۋېلىپ، ئېغىر جازالار بىلەن ”مەسىلە تاپشۇرۇش، پاش قىلدۇرۇش“ قا قىستايدۇ. ئاندىن ۋاقىتنىڭ ئۆزىرىشىغا ئەگىشىپ ’جىنايەتچى‘ نىڭ ئەسلى ’گۇناھلىرى‘ دىن تۈپتىن پەرق قىلىدىغان يەپ-يېڭى ’جىنايەتلىرى‘ بىلەن تەھدىت قىلىشىپ، ئاخىرى ئۆزىنى كىم بۇ ھالەتكە قويغانلىقىنىمۇ پەرق قىلالمىغۇدەك دەلدۈش ھالغا كەلتۈرۈۋېتىپ ”گۇناھىڭدىن كەچتۇق“ ياكى ”دېلويۇڭنى ئاغدۇرىۋەتتۇق“ دەپ، ئۇنىڭغا پارتىيىنىڭ ’شەپقىتى‘ نى پەش قىلىپ قويۇۋېتىشىدۇ. ئۇمۇ تۈرمىدىن قۇتۇلغىنىغا خۇشال بولۇپ تېخىمۇ كۆرەڭلىگەن ھالدا قايتا جەمئىيەتتە پەيدا بولۇپ قالىدۇ.

خىتاي شوۋىنىستلىرى ئۆتكەن ئەسىرنىڭ ئاخىرلىرىغا كەلگۈچە دېگۈدەك يىپ ئۇچلىرىنى تەكشۈرۈپ-تەھلىل قىلىش ئاساسىغا ئەمەس، بەلكى ئەتراپىدىكى كىشىلەرنىڭ پاش قىلىشىغا تايىنىپ دېلو تىكلەپ كەلگەنىدى. شۇ سەۋەبتىن، خىتاي كوممۇنىستلار ھاكىمىيىتى تا توقسىنىنچى يىللارغا كەلگۈچە مەخسۇس ئىچكى رازۋېدكا دۆلەت تەشكىلاتى ئۇستىدە بەك ئەھمىيەت بېرىپ كەتمەي، ئۇنىڭ ئورنىغا سىياسىي، ئىقتىسادىي، ئەخلاقىي، جىنايى ئىشلارنى تەكشۈرۈپ پاش قىلىش مەجبۇرى ھەرىكەتلىرىنى ۋاستىلىك مەقسەت قىلغان بىر خىل ’ئاممىۋى ھەرىكەت دولقۇنى‘ يارىتىشقا تايىنىپ، رازۋېدكا پائالىيەتلىرى ئورنىغا ئاتالمىش ’ئاممىۋى ھەرىكەت‘ قوزغاش ئارقىلىق خەلقنىڭ نارازىلىق پىكىرلىرى، باشقىچە قاراشلىرى ياكى يوشۇرۇن ئىدىيىلىرىنى پاش قىلىشقا ئادەتلىنىپ كەلگەن ئىدى. بۇنداق ۋاقىتلىق دولقۇن يارىتىدىغان ھەرىكەتلىرى تاماملانغاندىن كېيىن، گۇمانلىقلارغا جازا بەرگەندىن باشقا، قالغان كىشىلەرنىڭ ماتېرىياللىرىنى ئارخىپخانىلارغا سولاپ قويۇپ بىر مەزگىل باشقا ئىشلىرى بىلەن بولۇپ كېتىشىدۇ. قاچانكى، مۇھىت قايتىدىن بىر جازالاش ھەرىكىتىگە موھتاج بولغىنىدا ھېلىقى گۇمانلىق ماتېرىياللارنى قايتىدىن سۆرەپ چىقىپ ئىككىنچى قېتىملىق فاشىستىك جازالاشلارنىڭ ئاساسىي قىلىشىدۇ. خىتاي كوممۇنىستلىرىنىڭ ئىقتىسادىي سىياستى ئېغىر مەغلۇبىيەتلەر

بىلەن ئاخىرلاشقاندىن كېيىن، سەكسەنىنچى يىللاردىن باشلاپ تەدرىجىي ھالدا بازار ئىقتىسادىي تۈزۈمگە قاراپ ئىسلاھات قىلىشقا ئەگىشىپ، ھەرخىل يوشۇرۇن سىياسىي نارازىلىق پائالىيەتلىرىنى بۇرۇنقىدەك كۈچنى مەركەزلەشتۈرۈپ ئاممىۋى ھەرىكەت يارىتىشقا تايىنىپ رازۋېدكا قىلىش ئىشلىرىنى ۋاستىلىك ھەل قىلىۋېلىش چارىسى كىشىلەرنىڭ ھىمايىسىگە ئېرىشەلمەس بولۇپ ئۆزگىرىشكە باشلىدى. بۇنداق بىر ئەھۋالدا ئىچكى رازۋېدكا ئىشلىرىنى ئۈستىگە ئالىدىغان مەخسۇس ئىچكى مۇداپىئە ئورگىنىغا جىددىي ئېھتىياجى چۈشۈشكە باشلىدى. نەتىجىدە خەلقئارادىكى داڭلىق جاسۇسلۇق تەشكىلاتلىرىدىن ك گ ب، س ئا ئى، ف ب ئى، ساس، موسسات قاتارلىقلارنىڭ پائالىيەت ئالاھىدىلىكىگە ئوخشىتىلغان ئەنچەنبۇ ياكى ئەنچەنتىڭ دېگەندەك جاسۇسلۇق ئورگانلىرىنى تۈشمۇ-تۈشتىن قۇراشتۇرۇپ چىقىشقا كىرىشكەندى.

مەلۇم مەنىدىن ئالغاندا، خىتاي كوممۇنىستلار ھۆكۈمىتىنىڭ سىستېمىلاشقان ئىلمىي رازۋېدكا بىلىم جۇغلانمىسى بىلەن بۇ جەھەتتە يېتىشتۈرگەن ئىلمىي خادىملىرى بەكلا يېتەرسىز بولغانلىقى ئۈچۈن، قۇرۇلغان بۇ تۈردىكى ئىچكى جاسۇسلۇق ئورگانلىرىدا ئىلمىي رازۋېدكا مۇتەخەسسىسلىرى كەمچىل، تەجرىبىسى يېتەرسىز، ئىلغار ئەسۋاب-ئۈسكۈنىلىرى ۋە ئىلمىي ئۇسۇللىرى جەھەتتىدە بەكلا كەمبەغەل بولغاچقا، بۇ تۈردىكى ئورگانلىرى خېلى ئۇزۇن يىللارغىچە ئاساسەن ئىسمى بار ساپاسى يوق بىر توپ پۇرسەتپەرەس لۈكچەكلەر ئۇۋىسى ھالىتىدە قالغانىدى. ئۇنىڭ ئۈستىگە ھەر دەرىجىلىك خىتاي ئەمەلدارلىرىنىڭ قارا ساۋاتلىقى، چىرىكلىكى، تەمەخورلۇقى، شەخسىيەتچىلىكى تۈپەيلىدىن، بۇ خىل يېڭى ئورگانلار 'ئارقا ئىشىك' تىن كىرىپ كەلگەن ئىقتىدارسىز، ياۋايى، ۋەھشىي، ساۋاتسىز ۋە قارا نىيەتلىك مەخلۇقلار بىلەن تولۇپ كەتكەچكە، تا بۈگۈنگىچە كۆزگە كۆرۈنگۈدەك بىرەر دېلونى ئۆز ئالدىغا ئوڭۇشلۇق پاش قىلىپ چىقالىغىنى يوق. بۇنى ئاز دەپ پارتىيە-ھۆكۈمەت ئورگانلىرى، ساقچى ئىدارىلىرى، قانۇن ئورگانلىرى ياكى مۇداپىئە ئورگانلىرى بىلەن قىزغىنىشىپ، بىر توغرا كېتىۋاتقان دېلو رازۋېدكا ئىشلىرىنىمۇ

ئېغىر دەرىجىدە سۇنئىي قاتماللىق ئىچىگە پاتتۇرۇپ قويۇشىدىغان ھادىسىلەر پات-پاتلا ئوتتۇرىغا چىقىپ تۇرماقتا. قارىغاندا ئەمەلىي تەجرىبىسىنى ھەرقانچە ئۆستۈرۈۋېلىشتى دەپ قارىغاندىمۇ، يەنىلا بۇ خىل ئىقتىدارسىزلىقىنى خېلى ئۇزۇن يىللارغىچە سۆرەپ يۈرۈشى بىر مۇقەررەرلىك بولۇپ كۆرۈنمەكتە.

ئەنە شۇ سەۋەبلەر تۈپەيلىدىن، قىلغان 'جىنايى ھەرىكىتى' نى قەتئىي ئىنكار قىلىش ئىمكانىمۇ بولمىغان نەق پاكىت بىلەن سەۋەنلىكتىن قولغا چۈشۈپ قالغان قاسىم ئۇستىدىكى تەكشۈرۈشلىرى پۈتۈنلەي قاتماللىققا پېتىپ قالغانلا ئەمەس، ھەتتا بىرەر 'نەتىجە' چىقىرالىشىدىنمۇ پەقەتلا ئۈمىدلىرى قالمىغانىدى. بۇنداق بىر ئەھۋالدا، قاسىمنىڭ ئۆلتۈرۈلمەي تېرىك تۇتۇپ تۇرۇلۇشى ئاساسەن پەۋقۇلئاددە 'ئامەت' بېرىدىغان جۆيلۈپ سېلىشى ياكى يېڭىدىن قولغا ئېلىنغانلارغا سۇر كۆرسىتىش ئۈچۈن پايدىلىنىشتىن باشقا مەقسىتى يوق ئىدى. ختايلارنى ھەيران قالدۇرۇۋاتقان يەنە بىر ئىش، چېكىدىن ئاشقان ۋەھشىيلىك بىلەن قىيناشلىرىغا قارىماي، قاسىمنىڭ شۇنچە ئايلاردىن بېرى ئىرادىسىنىڭ قىلچىمۇ يۇمشىماسلىقى ئىدى.

''بۇ مەخلۇق ئۇيغۇرنىڭ يا جېنى تۆمۈر، يا بولمىسا ئۇنىڭدا چىقىدىغانغا جان دېگەن بىرنېمە يوق!'' دېيىشەتتى ئادەمىيلىكنى يوقاتقان بۇ گۇندىپايلار بىر-بىرىسىگە.

ئەسلىدە، قاسىمنىڭ ئىرادىسى ئۇنچىلىك مۇبالىغە قىلغۇدەكمۇ كۈچلۈك ئەمەس ئىدى. چۈنكى ئۇمۇ ئەنە شۇ ئىلىك-ئىلىكىچە بۇلغىنىپ كەتكەن ئۇيغۇر جەمئىيىتىنىڭ بىر ئەزاسى-دە! ئۇنىڭ پەقەت بىرلا ئارتۇقچىلىقى بار ئىدى: ئۇ، شۇنچە يىللىق چېكىدىن ئاشقان ۋەھىمىلىك ھەرىكەتلەرنىڭ غالىپ پائالىيەتچىسى بولغانلىقى ئىدى. ئۇنىڭ پەيدا قىلغان ياكى كۆرگەن ختاي تاجاۋۇزچىلىرىغا كەلتۈرگەن پاجىئەلىرىگە سېلىشتۇرغاندا، بۈگۈن بېشىغا كېلىۋاتقان بۇ قىيناشلار ئۇنىڭ قولىغا سۇمۇ قويۇپ بېرەلمەيتتى.

''ئاقماق ختايلار!'' دەپ شاڭخو قىلغاندەك مىيىغىدا كۈلۈپ قويىدى.

بۇ قېتىم ئۇ، ئاغزىنىڭ قايتا يىرتىلىپ كېتىشىدىن ساقلىنىشنى بىلىۋالغانىدى.

ئۇنىڭ ئاغزىدىن قان ئېقىش توختىغانىدى. ئۇ، ئۇلتۇرۇپ ئۆزىنىڭ بىردىن-بىر ۋەزىپىسى — ئۆتمۈشنى ئەسلەشنى داۋام قىلدۇرماقتا ئىدى. ...

...

قاسىم شۇ 'خىش پارچىسى' ۋەقەسى بولغان كۈنسى ئىشىغا بېرىپ ئىشخانىسىغا كىرىۋالغىنىدىن كېيىن، بىر كېچە ئۇخلىماي چىققىنىغا قارىماي، ئۆزىگە ئايرىلغان ۋەزىپىسىنى ھەرقانداق ۋاقىتتىكىدىنمۇ ئەستايىدىل ئىشلەشكە تىرىشتى. ئۇ، كۆرۈنۈشتە ئىدارىسىنىڭ ئىشىغا شۇنچە ئەستايىدىل بېرىلىپ كەتكەندەك كۆرۈنسىمۇ، ئۇنىڭ خىيالى ھېلىقى خىش پارچىسى — بومبىسىنىڭ ئاقىۋىتى نېمە بولۇپ كەتكەنلىكىدە قالغانىدى.

چۈشكە يېقىن ئىشخانىسىدىكى بىر خىتاي ھاسىرىغىنىچە كىرىپ كەلدى:

«تەي كې پا، تەي كې پا! (نېمە دېگەن دەھشەت)» — دېگىنىچە ھاسىراپ گېپىنى قولاشتۇرالماي كەتتى.

ئەسلىدە ئۇ خىتاي، قاسىمنىڭ تاشلاپ كەتكەن بومبىسىنىڭ خەۋىرىنى ئېلىپ كىرگەنىكەن. ئۇ خىتاينىڭ دېيىشىدىن قارىغاندا، كىچىك بىر ھاراق-تاماكا، پېچىنە-پىرەنىك ساتىدىغان بىر خىتاينىڭ دۇكىنى بولۇپ، دۇكان خوجايىنى ئەتىگەن كېلىپ دۇكىنىنى ئاچقان. بۇ ئارىدا يېنىدا بىرگە ئېلىپ كەلگەن بەش ياشلىق ئوغلى ئۇيان يۈگۈرۈپ، بۇ يان سەكرەپ يۈرگەندە ھېلىقى 'خىش پارچىسى' غا پۇتى تېگىپ كەتسە كېرەك، شىددەتلىك پارتلاش بىلەن ئۇ خىتاي بالىسىنىڭ بەدىنى ئۆتمە-تۆشۈك بولۇپ دۇكاننىڭ ئەينەك پوكىيىغا چاپلىشىپ قالغانىكەن! بۇ ئارىدا بىر تەيتەي دۇكانغا كىرىۋاتقان بولسا كېرەك، پارتلاشقا توغرا كېلىپ قېلىپ بىر يانغا ئۇچۇپ چۈشۈپ، ئۆلۈك-تىرىكلىكى نامەلۇم ئىكەن. دۇكاندار خىتاينىڭمۇ يۈزى بىلەن بىر قولى تىتىلىپ كەتكەن ھالدا بالىسىنىڭ گۆش پارچىلىرىغا قاراپ دات-پەرياد قىلىشى ھەممىدىن بەك ئېچىنىشلىق تۇس ئالغانىكەن. ئەتراپىدىكى نەق مەيدانى

كۆرگەنلەرنىڭ دېيىشىدىن قارىغاندا، بىر ئۇيغۇر بالىسى بومبىنى دۇكانغا ئېتىپلا قېچىپ كەتكەنمىش؛ يەنە بىرسىنىڭ دېيىشىچە پارتلاتقۇچ بومبىسى ئۈستۈنكى قەۋەتنىڭ بىرسىدىن چۈشكەنمىش. ...

قاسىم يالغان ئېچىنغان قىياپەتكە كىرىۋېلىپ بۇ ھېكايىنى ئاڭلاپ تۇرغاندەك قىلسىمۇ، ئۇنىڭ قەلبى نېمە ئۈچۈندۇر قاتتىق مۇجۇلۇپ ئازابلانماقتا ئىدى. ئۇ، ئاچچىق ’جادېلي‘ ماركىلىق تاماكىسىنى چىقىرىپ بىرھازا چەككەندىن كېيىن ئولتۇرۇپ ئويغا پاتتى: ئۇنىڭ پەيدا قىلغان بۇ قېتىمقى ھەرىكىتى سەل ھەددىدىن ئېشىپ كەتكەندەك بىلىنمەكتە ئىدى. ئۇنىڭ خىيالى بۇ خىل ھەرىكەتلەرنى قانداق قىلغاندا تېخىمۇ نىشانلىق ۋە تېخىمۇ ئۈنۈملۈك پەيدا قىلىشقا بولىدىغانلىقى ئۈستىدە ئويلىنىشقا مەركەزلىشىپ قالغانىدى. دۈشمەن ئەسەبىيلىكى چېكىدىن ئاشقان، ۋەھشىيلىكى تارىختىكى ھەرقانداق ۋاقىتلاردىكىدىنمۇ كۈچىيىپ كەتكەن، ئاساسەن يەرلىك مىللەتلەر ئۈچۈنلا ھەربىي ھالەتكە ئۆتۈپ بولغان بۇنداق جىددىيچىلىك قاپلىغان بىر ۋەزىيەتتە، يوشۇرۇن ۋەھىمە پەيدا قىلىش ۋەقەلىرىنى قانداق قىلغاندا ئۈنۈمى كۆرۈلىدىغان نىشانلىق بىر شەكىلدە داۋاملاشتۇرغىلى بولىدىغانلىقى ھەققىدە ھەرخىل چارە-تەدبىرلەرنى بىردىن-بىردىن كۆز ئالدىغا كەلتۈرۈپ باش قاتۇراتتى:

”بۇندىن كېيىن نېمە قىلىشىم، قانداق قىلىشىم كېرەك؟“ ئۇنىڭ ئەقلى بۇ سوئاللارغا مۇۋاپىق جاۋاب تېپىش يولىدا ئاۋارە ئىدى. ئۇ، شۇنچە ئويلاپمۇ تۈزۈك بىرەر نەتىجىگە ئېرىشەلمەي، ئاخىرى ئۆزىنى پىدا قىلىش ۋاستىسى ئارقىلىق يۇقىرى دەرىجىلىك خىتاي تاجاۋۇزچى ئەمەلدارلىرى يىغىلغان يەرلەردىن بىرەرسىدە ئېغىر پاجىئە پەيدا قىلىپ ئۆلۈپ كېتىشنى خىيالىغا كەلتۈرۈپ باقتى. خىيالى بۇ يەرگە كەلگىنىدە بەدەنلىرى شۈركۈنۈپ كەتتى. قوللىرىنىڭ يەڭگىل تىترىشىنى، تىزلىرىنىڭ ئاستىدا جان قالمايۋاتقانلىقىنىمۇ ھېس قىلماقتا ئىدى. ئۇ بۇنداق جان پىدا قىلىشتىن راستتىنلا قورققانىدى. ئۇنىڭ كۆز ئالدىغا بەدىنىگە تېڭىلغان پارتلاتقۇچ بومبىسىنىڭ شىددەت بىلەن پارتلىشى، ئۈچەي-باغرىنىڭ تىتما-تىتما بولۇپ پۈتۈن ئەتراپقا چاچراۋاتقانلىقى، قايسى بىر بىلىگىنىڭ بىر تەرەپكە، يەنە بىر پاقالچىقىنىڭ باشقا بىر

تەرەپكە ئۇچۇپ كېتىۋاتقانلىقىنى كۆز ئالدىغا كەلتۈرۈپ تىترەپ كەتتى. بىلى بىلەن بېشىنىڭ يەنە نەلەرگە ئۇچۇپ كېتىۋاتقانلىقىنى كۆز ئالدىغا كەلتۈرۈشنى كۈتمەيلا بۇ قورقۇنچلۇق خىيالىدىن ۋاز كېچىپ، دەرھال قولىدىكى ئىشىغا زېھنىنى جەلپ قىلىشقا تىرىشتى.

ئۇ ھەرقانچە تىرىشسىمۇ قولىدىكى قىلىۋاتقان ئىشىغا زېھنىنى يىغالماي، كاللىسى يەنىلا شۇ يوشۇرۇن ھەرىكەت مەسىلىسىگە قېيىپ كېتىۋاتاتتى. ئۇنىڭ ئەقلىگە تۇيۇقسىزلا ھېلىقى ئىككى كىتابتا يېزىلغان سۆزلەر كېلىۋالدى:

”دۈشمەن قانچىكى ئەسەبىيلىشىدىكەن، بىزنىڭ يوشۇرۇن ۋەھىمە يارىتىش ھەرىكىتىمىزنىڭ شۇنچە ئوڭۇشلۇق كېتىۋاتقانلىقىنى كۆرسىتىدۇ، ... دۈشمەن ئەسەبىيلەشكىنىدە ئۇنىڭ ۋەھشىيلىكىنى تېخىمۇ قورقۇنچلۇق ۋەھىمە ھەرىكەتلىرى ئارقىلىق ۋەھىملىك قورقۇشقا ئايلاندۇرۇش ئۈچۈن تىرىشچانلىق كۆرسىتىشىمىز شەرت!“

قاسىم ئويلىنىپ قالدى: توغرا، بۇ كۈنلەر ھەقىقەتەنمۇ دۈشمەننىڭ چېكىدىن ئاشقان ئەسەبىيلىككە پېتىپ قالغان پەيتى. خىتاي تاجاۋۇزچىلىرى ئېغىر ۋەھىمە ئىچىگە پېتىپ قالمىسا، ئۇلاردىكى بۇنچە ۋەھشىيلىكنىڭ سەۋەبى نېمە؟ ئۇلار راستىنلا ئېغىر تېررورچىلىق ۋاستىلىرىغا تايىنىپ بىزنى باستۇرۇشقا ئۇرۇنغىنىدا، بىزمۇ ئۇلارغا دەلمۇ دەل تاقابىل تۇرۇشقا ئوخشاش يولنى تۇتۇپ تېخىمۇ ئېغىر، تېخىمۇ كۆپ مەخپىي ۋەھىملىك ھەرىكەتلەرنى پەيدا قىلىپ، دۈشمەننى تېخىمۇ ئېغىر پاراكەندە قىلىپ قورقۇتۇش بىلەن جاۋاب بېرىشىمىز لازىم.

ئەمدى ئۇ مەسىلىنىڭ جاۋابىنى تاپقاندەك قىلدى: تېخىمۇ ئېغىر، تېخىمۇ زىچ ۋەھىملىك ھەرىكەت پەيدا قىلىش ئارقىلىق، دۈشمەننىڭ ئەسەبىيلىكىنى قورقۇشقا ئايلاندۇرۇش! قاسىم پارتىلىتىش ئەسۋابلىرىنى ئۆيدە ساقلاشتىن، بىر قىسمىنى ئىدارىسىدە تەييارلاپ ساقلاش تېخىمۇ بىخەتەر بولامدۇ-قانداق دەپ ئويلىنىپ

قالدى. چۈنكى ئۇنىڭ ئۆيى ئەمدى خىتاي ئەمەلدارى بىلەن قوشنا بولۇپ قالغان ئىدى. بۇ خىتاي قوشنىسى ئارىلاپ ھال سورىغان قىياپەت بىلەن قاسىمنىڭ ئۆيىگە كىرىپ بىردەم-يېرىمدەم ئولتۇرۇپ چىقىدىغان بولۇۋالغان ئىدى. قاسىممۇ ئۇ خىتايغا ماسلىشىپ، ئۇنىڭ كۆڭلىدىكى گەپلەرنى قىلىشىپ، بىرەر رومكا ئېسىل ‘تېچۈي’ ھارىقى بىلەن مېھمان قىلىپ قوياتتى. ئۇ خىتاي بەزىدە ۋەزىيەتنىڭ بەكلا جىددىيلىشىپ كېتىۋاتقانلىقىدىن ئەنسىرەيدىغان سۆزلەرنىمۇ قىلىپ قوياتتى. قاسىممۇ ئۇنىڭغا يارىشا قايسى بىر كۆرۈنمەس تەلۋىلەرنى تىللاپ قويغان بولۇۋېلىپ، كەينىدىنلا گەپنى بۇراپ كەسپىگە دائىر يېڭى تېخنىكا چارىلىرى، يېڭى كەسپىي يۈزلىنىشلەر ئۈستىدە نوختىلىق پىكىرلىشىپ قوياتتى. ئۆيىدىكى ئىشكاپلىرىمۇ راستتىنلا ئۆز كەسپىگە دائىر يېڭى-يېڭى خىتايچە قېلىن كىتابلار بىلەن لىق تولغان ئىدى. خىتاي قوشنىسىمۇ قاسىمدىن كەسىپ توغرىسىدا بەزى مۇلاھىزىلەر، تالاش-تارتىشلارغا كىرىشىپ ئۆزىنى بىلەرمەن قىلىپ كۆرسىتىۋېلىشىنى، ھەتتا بەزىدە ئېينىشتېيندەكلا پىكىر قىلىپ كېتىمەن دەپ كۆرەڭلىۋېلىشىنى ياخشى كۆرەتتى. ئۇ پات-پاتلا:

«لاۋ كا، سەن ئۇيغۇرلار ئىچىدە ھەقىقەتەنمۇ ئەقىللىق كىشىلەرنىڭ بىرى سەن جۇمۇ!» — دەپ يالغان ماختاپمۇ قوياتتى.

بىر كۈنى ئاخشىمى بۇ خىتاي قوشنىسى يەنە كىرىپ كەلدى. ھېلىقى ئادەت قىلىۋالغان لەززەتلىك بىر رومكىنى كالپۇكى بىلەن تامشىپ-تامشىپ يۇتقاچ ئولتۇرۇپ تۇيۇقسىزلا سوراپ قالدى:

«لاۋ كا، ئاڭلىسام سەن بۇرۇنقى ئۆيىدىكى ۋاقتىڭدا ھەپتىدە دېگۈدەك دوستلىرىڭ بىلەن ‘گاۋشىڭ-گاۋشىڭ’ قىلىشاتتىكەنسەن. بۇ ئۆيگە كۆچۈپ كىرگىنىڭگىمۇ خېلى ئايلار بولۇپ قالدى. ئۇ دوستلىرىڭغا يېڭى ئۆيۈڭنىڭ ئادرېسىنى بەرمىگەنمىدىڭ؟ ئۇلارنى چاقىرغىن، ئارىلاپ ‘گاۋشىڭ’ قىلمىساڭلارمۇ بولمايدۇ بۇ زېرىكىشلىك كۈنلەردە.»

ھەقىقەتەنمۇ قاسىم ئاغىنىلىرى بىلەن بىر يەرگە جەم بولالماي يۈرگىنىگە خېلى

ئايلار بولۇپ قالغان ئىدى. بۇنىڭغا يېقىن ئۆي كۆچۈشلا سەۋەب بولۇپ قالماي، كوچىدىكى جىددىيچىلىكلەرمۇ سەۋەب بولماقتا ئىدى. بولۇپمۇ يەرلىكلەرنىڭ ئۆيلىرىنى تۈيۈقسىز ئاختۇرۇشلار، ھەتتا بەزىدە كېچىلەردە ئۇلتۇرۇش قىلغانلارنى يىغىپ بىر نەچچە كۈندىن سولاپ قويۇشلارمۇ كۆرۈلگەن ئىدى. دېگەندەك، ئۆتكەن ئايدا قاسىمنىڭ ئۇلپەتلىرىدىن بىرسىنىڭ ئۆيى ئاخشىمى زوراۋان خىتاي لۈكچەكلىرى تەرىپىدىن تۈيۇقسىز باستۇرۇپ ئاختۇرۇلۇشى، ئاغىنىلىرىنى بەكلا ئۈركۈتىۋەتكەن ئىدى.

«كېچىلەردە تۈيۇقسىز ئۆي ئاختۇرۇشلار بولۇپ تۇرغاچقا، دوستلىرىم بىر يەرگە يىغىلىشتىن قورقۇپ كېلەلمەيۋاتىدۇ. — دېدى قاسىم ئۆكۈنگەن قىياپەتتە، — ئۇنىڭ ئۈستىگە كېچىلەردە ئۆيلىرىگە قايتىشمۇ خەتەرلىك. ...» — دەپ دۇدۇقلىدى.

«دوستلىرىڭغا دەپ قوي، — دېدى سەل كۆرەڭلىگەندەك قىياپەت بىلەن خىتاي قوشنىسى، — قورقماي كېلىۋەرسۇن. بولمىغاندا قونۇپ ئەتىسى كەتسىمۇ مەيلى ئەمەسمۇ. نوپۇس تەكشۈرگۈچىلەر كەلسە ماڭا خەۋەر قىلىۋەت، ئۇلار بىلەن ئۆزۈم سۆزلىشىمەن، خاتىرجەم بولسۇن. مېنىڭ ئەنچەنتىڭدا مۇھىم بىر ئىشتا ئىشلەيدىغان يېقىن بىر يۇرتلۇقۇم بار، شۇڭا ساڭا بىر ئىش بولمايدۇ قورقما!» — بۇ گەپلەر قاسىمغا ياغدەك ياراشقان ئىدى.

«ئەمىسە بۇ شەنبىدە ئاغىنىلىرىمنى ئۆيۈمگە چاقىراي، سەنمۇ كىرىپ ئولتۇرۇشۇپ بېرەرسەن؟» — دېدى.

«كېرەك يوق، كېرەك يوق!» — دەپ يالغان ھىجايدى خىتاي قوشنىسى رومكىسىدىكى ھارىقنىڭ ئاخىرقى تامچىلىرىنى تامچىلىغاچ ئولتۇرۇپ. ...

قاسىم كوچا خەۋەرلىرىنى تەپسىلىي ئاڭلىمىغىلى خېلى ۋاقىتلار بولۇپ قالغاچقا، راستىنلا ئىچى پۇشۇپ يۈرگەن ئىدى. ئەتىسى ئاغىنىلىرىدىن بىرسىگە تېلېفون بېرىپ بۇ شەنبىدە ئۆيىگە يىغىلىش توغرىسىدا مەسلىھەت قىلدى.

«راست دەيسەن، بۇ ئاي-بۇ كۈنلەردە تۈزۈكرەك ئولتۇرۇش كۆرمەي گاللىرىم قىچىشىپ زادىلا ئارام بەرمەيۋاتاتتى. چوقىقاڭغا بىر مۇشت دوستۇم، ئەمىسە مەن

قالغانلارغا دەرھال خەۋەر قىلاي. بۇ شەنبە يېڭى كۆچكەن ئۆيۈڭنى مۇبارەكلەپ ئىچىشەرمىز. ...»

ھاي-ھۇي دېگۈچىلا شەنبە كۈنىمۇ كېلىپ قالدى. قاسىم ئەتىگەن تۇرۇپ بازار ئارىلاپ گۆش-ماي، كۆكتات ۋە مىڭ تەستە ئىككى بوتۇلكا ئېسىل 'داچۇي' ھارىقىدىن تېپىپ كىردى. ئۇيان ئويلاپ-بۇيان ئويلاپ ئاخىرى گۆشنى بىراقلا قازانغا پۇرلەپ تىقتى. گازىر-پۇرچاقلار بىلەن داستىخان راسلىدى. دېگەندەك چۈش بولمايلا ئاغىنىلىرى بىرلەپ-ئىككىلەپ كىرىشكە باشلىدى. قاسىمنىڭ ئۆينى ئايلىنىپ چىققان دوستلىرىنىڭ ھەممىسى، ئۇنىڭ بۇ يېڭى ئۆينى بىردەك ئالاھىدە ماختىشىپ كېتىشتى.

دوستلىرى بۇ بىر نەچچە ئايلىق ئىچى پۇشقىدىن شىكايەت قىلىشىۋالدى. قازاندىن مەززىلىك گۆش پۇرىقى كېلىشىۋاتقانلىقى ئۈچۈن ھەممە دوستلار يايراپ كەتكەن ئىدى.

'ساقى' گۆش پىشقىچە تاقىتى قالماي بوتۇلكىدىن بىرىنى ئېچىپ رومكىلارغا تەڭشەپ قويدى:

«قېنى ئەمسە ئاغىنىلەر، نەچچە ئايدىن بېرى بىزنى تاشلىۋەتكەن بۇ ھەمراھىمىزنى كۆتۈرۈۋېتەيلى!»

ئاغىنىلەر ئۈن-تۈنسىز رومكىلىرىنى بوش جىرىڭلىتىپ سوقۇشتۇردى. قاسىممۇ رەسمىيەت ئۈچۈن قۇرۇق رومكىنى سۇ بىلەن تولدۇرۇپ ئاغىنىلىرىنىڭكى بىلەن تەككۈزىۋالدى.

رومكىلاردىكى سۈپسۈزۈك سۇيۇقلۇق ئۆزىنىڭ كۈچلۈك قۇدرىتىنى يوشۇرۇپ ھەرخىل تىزىلغان چىشلار ئارىسىدىن ئېقىپ ئۆتۈپ، تىللارنى چۈچۈتكەن ھالدا چاپلىشاڭغۇ بوغۇزلاردىن غۇرتۇلداپ ئۆتۈپ قىزىل ئۆڭگەچلەرنى تاتىلىغىنىچە ئۈتتۈر بېرىپ ئاشقازان خالتىسىغا تۆكۈلۈپ ئاچچىق كۆيدۈرمەكتە ئىدى. ئالدىراپ كەتكەن بۇ سۇيۇقلۇق ئېقىمى بەزىلەرنىڭ قىزىل ئۆڭگەچىگە پېتىشماي بوغۇم-بوغۇم تۈرۈلگەن كانىيىغىمۇ سارقىپ كېتىپ، قېقىلىپ-قېقىلىپ يۆتەلدۈرۈپ، يۈزلەرنىڭ

ئۆپكىدەك قىزىرىپ كېتىشىگىمۇ سەۋەب بولماقتا ئىدى. قىزىل ئۆڭگەچنى تاتىلاپ ئېقىپ چۈشۈۋاتقان بۇ سۈيۈقلۇق تۈنۈگۈندىن بېرى بىرەر لوقما كۆرمىگەن مۆدۈر-چوقۇر قېرىن ئىچىگە تۆكۈلمەكتە، ئۇ يەردە ئېرىتىشكە بىرنېمە تاپالمىغان بۇ ئىسپىرت سۈيۈقلۇقى، ئاشقازان خالتىسىنىڭ تىرپا-ياغلىرىنى ئېرىتىپ يۇيۇشقا كىرىشمەكتە ئىدى. يۇيۇلۇپ ئېچىلىپ كەتكەن قېرىن تىرپىلىرى كۈچلۈك ئىسپىرتنىڭ تۆكۈلۈشى بىلەن ئوت بولۇپ يانغاندەك قورۇلۇپ ئېچىشىشقا باشلىدى. ئۇ يەردىنمۇ ساق ئۆتكەن ئىسپىرت ئېقىمى ئەقلنى بۇلغاش ئۈچۈن ئاچچىق ئۈچەي ئارقىلىق ئايلىنىپ قانغا سىڭىشقا باشلىدى. ...

ئۇلتۇرۇشتىكىلەرنىڭ ھەر بىرسى خۇددى چوغ يۇتۇۋالغاندەك كۆيۈۋاتقان مەيدىلىرىنى سىلىشىپ قويۇپ، ”پاھ، پاھ، پاھ! خېلىلا راھەتلىنىپ قالدىما!“ دېيىشكىنچە چىرايلىرىنى سەكسەن قورۇق قىلىپ پۈرۈشتۈرۈشتى. كەينىدىنلا سېسىق تاماكىلارنىڭ تۈتاشتۇرۇلۇشى بىلەن بىرلىكتە ئازابلىنىپ كەتكەن ئاشقازانلىرىنى ئالداش ئۈچۈن داستىخاندىكى تاتلىق تۇرۇملارغا ھۇجۇم قىلىشتى. ئاغىنىلەر ئۇزۇندىن بۇيان ئايرىلىپ قالغان بۇ ’قەدىناس ھەمرا‘ لىرىغا قېنىشالماي، بىرەر ئېغىز گەپ قىلىشقىمۇ ۋاقىت چىقىرىشالماي بىر قانچە قەدەھنى كەينى-كەينىدىن بوشىتىۋېلىشتى. قان ئارقىلىق يۈرەكنى ئايلىنىپ ئۆتكەن ئىسپىرت تامچىلىرى ئۇلارنىڭ قەلبىنى چۆچۈتۈشۈپ، يۈرەك سوقۇشلىرىنىمۇ تېزلىتىۋەتكەچكە، چىرايلىرىمۇ دەرھاللا ئۆپكىدەك قىزىرىشقا باشلىدى. ئۇ يەرلەردىنمۇ ئېشىپ چىققان ئېتانول مولېكۇللىرى ئايلىنىپ بېرىپ نېرۋا تومۇرلىرىدىكى سۇنىڭ ئورنىنى ئېلىپ، ئەقىل ھۆجەيرىلىرىنى بۇلغاشقا كىرىشىپ، سورۇندىكىلەرنىڭ چىرايلىرىغا ئادەتتىكى ئەھۋاللاردا بىھۇدە قورقۇشتىن يوشۇرۇپ يۈرگەن قىسمەن قىياپەتلىرىنى ئوتتۇرىغا چىقىرىپ، قورقمايراق سۆزلىگۈدەك ھالەتنى پەيدا قىلىپ، ھەممىسى بىر-بىرىگە يول قويۇشماي سۆزلەيدىغان مەدداھلارغا ئايلانماقتا ئىدى. ئارىدىن ئۇزۇن ئۆتمەيلا، نېرۋا ھۆجەيرىلىرىنى تولدۇرۇشقا كىرىشكەن ئېتانول مولېكۇللىرى كىلىتكىلاردىكى سۇ مولېكۇلىسىنىڭ ئورنىنى ئىگىلەشكە باشلاپ

نېرۋا پائالىيەتلىرىنى ئېغىر دەرىجىدە ۋاقىتلىق بولسىمۇ بۇلغاپ يېرىم-يارتا خىيالىي مەنزىرىلەرنى كۆرسىتىپ، سورۇندىكىلەرنىڭ چىرايلىرىغا ئەقىلسىزلىقنىڭ رەسىمنى سىزىشقا باشلاش بىلەن تەڭ، بۇ ئاغىنىلەرنىڭ گەپلىرى ئاستا-ئاستا بىر-بىرسىدىن تېتىقسىزلىششىقا باشلىدى. ...

ئۇلارنىڭ يېقىنقى ئايلاردىن بۇيان دېيىشەلمەي كەلگەن نۇرغۇن كۆرگەن-ئاڭلىغانلىرى سىرتىغا تېپىپ ئۇلارنى چىڭقىلدۇرۇپ يېرىلىپ كەتكۈدەكلا ھالغا كەلتۈرۈپ قويۇشقان ئىدى. سورۇندىكىلەرنىڭ سۆھبەت تېمىلىرى پاتلا نۆۋەتتىكى جىددىيچىلىك، ئەنسىزچىلىك ھادىسىلىرى ئۈستىگە مەركەزلەشكەن ئىدى. قاسىمنىڭ باياتىدىن بېرى بۇ دوستلىرىدىن كۈتۈۋاتقىنىمۇ دەل مۇشۇ خىلدىكى سۆزلەر ئىدى.

ھەممە ئۆز بىلگىنىچە ۋەزىيەتنى مىجىقلاپ، ئۆزلىرىچە باھالىشاتتى. قاسىممۇ ئارىلاپ ئۇنى-بۇنى بىلمىگەنگە سېلىپ سوراپ قويۇپ سۆھبەتنىڭ قېيىپ كېتىۋاتقان تېمىسىنى ئۆزىنىڭ ئارزۇسى تەرىپىگە بۇراشقا تىرىشاتتى. ئارىلاپ چاي يېڭىلاپ تۇرۇشنىمۇ ئۇنتۇمىدى.

«ئايپالتىچىلارنىڭ ئىشلىرىمۇ تازا قاملاشمىغىلى تۇردى. — دەپ مۇلاھىزىسىنى تۆكۈشكە باشلىدى ئۈلپەتلەردىن بىرسى، — دەسلىپىدە راست گەپنى قىلسام، خېلىلا ئۈمىدلىنىپ قالغان ئىدىم ئۇلاردىن. مانا ئەمدى كوچىغىمۇ چىقالماس، ئارامدا ئولتۇرۇپ ئىچەلمەس بولۇپ قالدۇق. ھەي بۇ كۈنلەرنى. ...»

«دېگىنىڭ توغرا، — دېدى ‘ساقى’ رومكىلارنى تارقىتىپ تۇرۇپ، — ئەسلىدە بۇنداق ئىشلارنىڭ ئاندا-ساندا بولۇپ تۇرغىنىنىڭمۇ تولا بەك زىيىنى يوق ئىدى. — ئۇ يېڭى قويۇلغان لېگەندىكى پىشىپ مەي بولۇپ كەتكەن گۆشتىن بىر پارچە سۆكۈپ ئېلىپ ئاغزىغا پۇرلاپلا تىقتى. چاينىغىنى بىلىنمەيلا غۇرتلا قىلىپ يۇتۇۋەتتى، — ئەمما ئۇنچىلىك ۋەھشىيلىكمۇ چېكىدىن ئېشىپ كەتكەنلىك مېنىڭچە بولغاندا!» — ئۇنىڭ گۆش تەگكەن ئاغزى مايلىشىپ كۆڭۈلنى ئايىنىتقىدەك پارقىراپ تۇراتتى.

«ئاغىنىلەر، توختاڭلار، — دەپ ‹ساقى› نىڭ سۆزىگە ئۈلاپلا گەپ باشلىدى ئۆچىنچىسى، — قايسى كۈنىسى گۇگۇم چۈشكەندە يالغۇز كېتىۋاتسام پۈتۈمغا بىر نېمە ئۇرۇلغاندەك قىلىۋىدى، ئېلىپ قارىسام يالتىراق خالتىنىڭ ئىچىدىن بىر جۈپ كىتابچە چىقتى دەڭلا ...»

«بىر بولاق پۇل تېپىۋالدىم دەپ ئويلىغانسەن ھەرقاچان!» — دەپ قاھ-قاھلاپ كۈلدى ‹ساقى› مايلىشىپ كەتكەن قولىنى شىلتىغىنىچە ‹خەۋەرچى› نىڭ سۆزىنى بولۇپ.

«پۇل چىققان بولسىمۇ يامىنى يوقتىغۇ؟ — دېگىنىچە قوينىدىن قاسىمغا بەكلا تونۇش بولغان ئىككى كىتابچىنى چىقاردى ‹خەۋەرچى›، — ئېچىپ قارىسام بۇ كىتابلارنىڭ ئىسمى بەكلا قورقۇنچلۇق، ئاستا ئىچ يانچۇقۇمغا تىقىۋالدىم. ئاخشىمى ئۆيدە يالغۇز يېتىپ تۇرۇپ ئوقۇپ تۈگىتىۋەتتىم بۇ كىتابلارنى. قارىغاندا كوچىدا بولۇۋاتقان شۇ ئىشلار خېلى ئۇيدانلا بىر يەرلەردىن باشقۇرۇپ قىلىنىۋاتقاندەكلا قىلىدۇ. كىتابتا يېزىلغانلارغا قاراپ ياق دەي دېسەم توغرىدەك، راست دەي دېسەم بەكلا چېكىدىن ئاشۇرۇۋېتىلگەندەك قىلىدۇ. ئاخىرى بۇ ۋەقەلەر ئۈستىدە ئالدىراپلا بىر نېمە دېيىشكە بولمايدىكەن دېگەن تونۇشقا كېلىپ قالدىم. بۇ كىتابلارنى ھېچكىمگە كۆرسەتمەي سىلەرنىڭمۇ بىر قېتىم ئوقۇپ بېقىشىڭلارنى مەسلىھەت قىلىمەن.» — دېگىنىچە ھېلىقى كىتابلارنى ئاۋايلاپ داستىخان ئۈستىگە قويدى.

بۇ كىتابلارنى كۆرگەن قاسىمنىڭ يۈرىكى ”جىغ“ قىلىپ ئويناپ كەتتى. بۇ كىتابلار، ئۇنىڭ بىر ۋاقىتلاردا كوچا ھاجەتخانىسىدىن تېپىۋالغان «ئىزچى مەن» كىتابلىرىنىڭ نەق ئۆزى ئىدى. ئۇ، بۇ كىتابلارنى ئىختىيارسىزلا قولىغا ئالدى.

«نېمىكەن بۇلار؟ — دېگىنىچە ‹ساقى› كىتابلارنى قاسىمنىڭ قولىدىن ئالدى. ئېچىپ مۇندەرىجىلەرگە سىنچىلاپ قاراشقا كىرىشتى. ‹موخوركىچى› مۇ تاقەتسىزلىنىپ قولىنى كىتابقا ئۇزارتىۋىدى، ‹ساقى› ئۇنىڭ قولىنى كىتابلار بىلەن ئۇرۇپ سىلكىۋەتتى. — سەن ئاۋۋال شۇ ئالدىڭدىكى ھاراقنى ئوقۇشنى بىر كېلىشتۈرەلىگىنە! بۇنداق كىتابلارغا سېنىڭ ئەقلىڭ يەتمەيدۇ، تارت قولۇڭنى

كىتابلاردىن! — ’ساقى‘ كىتابلارنى بىر قۇر ئۆرۈپ-چۆرۈگەندىن كېيىن تەشۋىقات ھەۋەسكارىغا بۇرۇلۇپ سورىدى. — قېنى دېگىنە، بۇ كىتابلىرىڭدا نېمىلەرنى يېزىپتۇ؟»

«بەكلا جىق نەرسىلەر ھەققىدە سۆزلەپتۇ. — دېدى ’خەۋەرچى‘، — بىر قارىساڭ، بۇ كۈنلەردە يۈز بېرىۋاتقان ۋەقەلەر پۈتۈنلەي توغرا پەيدا قىلىنىۋاتقاندەك، يەنە بىر قارىساڭ، ... بىزدەكلەرنى قىپقىزىل ۋەتەن خائىنى دەپلا كېسىۋەتكەن!»

«بىزنىمۇ چىشلەپ تارتىپتىمۇ بۇ كىتابلاردا؟ — سورىدى نارازى تۈستە ’موخوركىچى‘، — بىز نېمە قىپتۇق خائىنلىق قىلغۇدەك؟»

«قارىغاندا ئاز-تولا ئۈمچى بار نېمىدەكمۇ قىلامدۇ بۇ ’ئىزچى‘ دېگىنى، — دەپ كىتابنى تونۇشتۇرۇشقا كىرىشتى ’خەۋەرچى‘، — يازغانلىرىغا قارىساڭ خېلى چوڭقۇر تەتقىق قىلغان بىرسىگە ئوخشاپمۇ تۇرىدۇ. بولۇپمۇ خىتايلار بىلەن بىز خەقنى خېلى ئوبدانلا باھالىغاندەك قىلىدۇ. مۇستەقىل بولۇش ئۈچۈن نېمىلەرنى قىلىشىمىز كېرەكلىكى ھەققىدە تەپسىلىي قەدەم-باسقۇچلىرى بويىچە تەھلىل قىلغان ئىكەن. شۇڭا بۇ كىتاب بويىچە قارىساڭ، بۇ كۈنلەردىكى يوشۇرۇن زەربە بېرىش ھەرىكەتلىرى بىزنىڭ بىردىن-بىر چىقىش يولىمىز بولۇپ قالغان ئىكەن دېگۈدەك كېلىدۇ. بۇ كىتابنى كۆرمەي تۇرۇپ، بولۇۋاتقان ۋەقەلەرنى ئويلىساڭ، قىپقىزىل ساراڭلىقتەكلا بىلىنەتتى. ئەمما ئاغىنىلەر، بۇ كىتاب بۈگۈنكى ئاقىۋەتلەرنىمۇ خېلى توغرا مۆلچەرلىگەن ئىكەن. — ئۇ سەل ھاياجان بىلەن ئەتراپىدىكىلەرگە بىر قۇر قارىۋالغاندىن كېيىن، ئالدىدىكى رومكىنى يالغۇزلا بوغۇزىغا ئۆڭتۈرۈۋېتىپ، ئۇنىڭ ئۈستىگە بىر لوقما گۆشنى كاپ قىلدى. ئاندىن سوۋۇپ قالغان چېيىنى تۈگىتىپ، قولىدىكى تاماكىسىنى قاتتىق بىر شورىۋالدى. ئۇنىڭ چىرايىدىكى ھاراقتىن سەسكىنىپ پۈرلىشىپ كەتكەن غەلىتى قورۇقلار سەل يوقالغاندەك قىلدى، — قارىغاندا بۇ ’ئىزچى‘ دېگىنى ئاۋۋال ئۇدۇللا قىلىپ «مۇستەقىللىقىمىزدىن ئۈمىد بارمۇ؟» دېگەن ئاۋۇ قارا تاشلىق كىتابنى يازغان بولسا كېرەك، بەزىلەرگە ھە دېگەندىلا بەكلا ئېغىر تېگىپ كەتكەنمۇ قانداق، ئۇ كىتابنىڭ قايتا كۆچۈرۈلگەن

نەچچە مىڭ نۇسخىسىنى ھەتتا بىرمۇ خىتاي تاپقىلى بولمايدىغان چەتئەللەردىمۇ مۇھاجىر ئۇيغۇر باشلىقلىرىمىز قورقۇپ توپلىتىپ كۆيدۈرۈۋېتىشكەن ئىكەن! بۇ ئەھۋاللاردىن خەۋەر تاپقان ئاپتور، بۇ كۈرەش ئۇسۇلى پرىنسىپلىرىنى تەپسىلىي چۈشەندۈرۈپ تەھلىل قىلغان ئىككىنچى كىتابى بولغان قولۇڭىدىكى شۇ زەڭگەر تاشلىقنى يازغاندەك قىلىدۇ. بىزنىڭ چۈشەنچىمىز بىلەن بىرىنچى كىتابنى ئوقۇپلا 'ئىزچى مەن' گە قايىل بولىشىمىز بەكلا تەسكەن. بىزدەك سەۋىيىلىك كىشىلەرگە نىسبەتەن 'ئىزچى مەن' نىڭ ئىككىنچى كىتابى بولغان مۇنۇ زەڭگەر تاشلىق «يا مۇستەقىللىق — يا ئۆلۈم!» دېگىنىنى ئوقۇپ چىقىشىمىز كېرەكتەك قىلىدۇ. ...»

«ئەمىسە بىزنىڭ مۇنۇ 'موخوركىچى' دەكلەرگە قارا تاشلىغنى بەرسەك بولىدىكەن دەڭلا، ئۇنىڭ ئەللىكىنچى نومۇرلۇق بېشى بەك تەس ئىشلارنى چۈشىنىپ كېتەلمەيدۇ.» — دەپ قاھ-قاھلاپ كۈلگىنىچە قولىدىكى قارا تاشلىق كىچىك كىتابنى ئۇنىڭغا ئۇزاتتى 'ساقى'.

«سەنمۇ ئادەمنىڭ گېپىنى بىر-بىرىگە قوشمايدىكەنسەن. — خەۋەر ھەۋەسكارى سەل ئۆڭگەندەك قىلىپ گېپىنى داۋاملاشتۇردى، — نېمىلا دېگەن بىلەن بۇ 'ئىزچى' دېگەن كىشىنىڭ يۈرىكى قاپتەك بىر نېمە بولسا كېرەك، يازغانلىرىغا قارىساڭ، ئەگەر خىتايلار ئۇنى تۇتىۋالدىغان بولسا، بۇ 'ئىزچى-پىزچى' دېگىنىنى تىرىك تۇرغۇزۇپلا خام يەۋەتكىنىدىمۇ ئاچچىقى بېسىلماسمىكىن دەيمەن!»

«ئەگەر دېگىنىڭدەك، كوچىدا بولۇۋاتقان شۇ ۋەھىملىك ھەرىكەتلەرنىڭ تارقىلىشىغا 'ئىزچى' دېگىنىڭنىڭ كىتابلىرى ئاز-تولا تۈرتكە بولغانلا بولىدىكەن، ئۇنى قورۇپ يەۋەتكىنىدىمۇ ئۆلگۈرەلمەيدۇ بۇ خىتايلار. كىم بىلىدۇ، تېخى ئۇنىڭ ئۆلتۈرۈلۈشى بىلەن تەڭ، ئۇنىڭ بۇ كىتابلىرى تېپىلماس تۇتىيا بولۇپ كېتەمدۇ-تېخى. خىتايلار شۇ چاغدا كۆرىدۇ ۋەھىمە دېگەننىڭ نېمىلىكىنى! — 'ساقى' تاماكىسىنى شورىغاچ كۆك تاشلىق كىتابنى قوينىغا سېلىپ، قارا تاشلىغنى 'موخوركىچى' غا تۇتقۇزدى. — ئاغىنىمىز بۇ ئىزچى دېگەننى بەكلا ماختاپ كەتتى. قېنى، سەنمۇ ئاز-پاز بىرنېمىلەردىن خەۋەر تېپىپ قال.»

«سەنمۇزە، ئاۋۋال قاسمدىن سوراپ باقمايلا كتابنى قوينۇڭغا تقتىڭ. ئاۋۋال ئۇنىڭدىن كەلمسۇنمۇ؟»

«قاسم بۇ كتابلارنى ئوقۇمسىمۇ بلدۇ بۇنچلكنى. — دېدى ’ساقى‘ رومكلارغا قايتا هاراق تولدۇرغاچ، — ئەسلدە مۇنۇنىڭغا بۇ كتابلار زايە كېتدىغان بولدى-دە! بۇ ئەسلدە ئاۋۋال ئالدىدىكى شۇ هارىقنى لايىقدا ئوقۇپ پۇتتۇرەلسلا بولاتتى. قاسم سەن ئالدىرماي تۇر، بۇ كتابلارنى مەن ئاۋۋال بىر قۇر غاجلاپ باقاي. ماڭا بىر نېمە چقمايدىغان كتابلارنى هەرگزمۇ ساڭا مەسلهەت قلمايمەن.»

ئاغنىلەر ئوڭدىن-سولدىن سۆزلشپ بۇ يېقىندا يۈز بەرگەن بىر قانچە ۋەقەلەر، تارقلپ يۈرگەن بىر قانچە يوشۇرۇن تەشۋىقات ۋارىقى، ختاي هۆكۈمتىنىڭ بۇ يېقنلاردا يۈرگۈزمەكچى بولۇۋاتقان باستۇرۇش پىلانلىرى، يۇرتغا قېچۋاتقان ختايلار سانى، بكاردىن-بكارغلا جازالنىۋاتقان ئۇيغۇرلار، ... دېگەندەك هادىسلەر ئۈستدە بىر-بىرگە يول قويۇشماي دېگۈدەك تالشىپ سۆزلشپ كېتشتى. ...

ئولتۇرۇش ئەهلىنىڭ قياپتى ئىككنچى بوتۇلكىنىڭ يېرىمدىشىغا ئەگشپ ئاۋۋال قىزىرىش، ئاندىن تاتىرىشقا، سۆزلرىمۇ كۆپييپ هېلى دېگىننى يەنە دەيدىغان لاۋزىلىششلارغىچە بېرىپ يەتمەكتە ئىدى. بۇ ئارىدا تاشقىرىقى ئىشك ئەدەپ بلەن ئۇرۇلدى.

هەممە جم بولۇپ ئەنسىرەش بلەن ئىشككە قۇلاقلىرىنى دىڭ تۇتۇپ قاسمغا تىكلشتى.

قاسم بېرىپ ئىشكنى ئاچتى:

«لاۋ كا، دوستلىرىڭ كەلگەنمۇ قانداق؟ سوراپ باقاي دېگەن ئىدىم.» — دەپ ئۆيگە قوشنا ختاي يالغان هجايغىنچە كىرىپ كەلدى.

قاسممۇ ئوخشاشلا يالغان هجىيىپ ئۇنى مېهمانخانىسغا باشلىدى. كۆزلرى خۇمارلىشىپ ئەلەڭ-سەلەڭ ئولتۇرۇشقان قاسمنىڭ ئاغنىلرىنى كۆرگەن ختاي

قوشنا يالغان ھېجىيىشىنى داۋام قىلدۇرۇپ دېدى:

«سىلەر داۋام قىلىشىۋېرىڭلار، ئەركىن ئولتۇرۇۋېرىڭلار. — دەپ ئۇلار بىلەن بىر-بىرلەپ قول ئېلىشىپ كۆرۈشۈپ چىقتى. 'ساقى' مۇ بىر رومكا ئالدۇرۇپ ھاراق تولدۇرۇپ، خىتاينى جوزىغا تەكلىپ قىلىپ ھاراقنى ئۇزاتتى. ھەممە بىردەك ئەلەڭ-سەلەڭ ئورۇنلىرىدىن تۇرۇپ يالغان ھۆرمەت بىلەن رومكىلىرىنى كۆتۈرۈشۈپ قويۇپ خۇددى ئۇسساپ كەتكەن موزاي سۇ ئىچكەندەك غورتۇلدىتىپ يۇتۇۋېتىشتى. بۇ بىچارىلەرنىڭ خىتايلار ئالدىدا ئۆزلىرىنىڭ باشقا بىر مىللەت ئىكەنلىكىنى كۆرسىتەلەيدىغان ئەڭ كۈچلۈك مىللەتچىلىك قوراللىرىدىن بىرى، ئەنە شۇنداق باتۇرلارچە بىر كۆتۈرۈشتە ئىچىۋېتىش نامايىشى ئىدى. خىتاي قوشنا بىر قولىدىكى رومكىغا، بىر مېھمانلارنىڭ قورقۇنچلۇق چىرايىغا قاراپ نېمە قىلارىنى بىلەلمەي قىسىلغان قىياپەتتە، — سىلەر ۋىي زۇلار ھاراققا يامان كېلىسىلەر، مەن، ... مەن ئۇنداق ئىچەلمەيمەن، رۇخسەت قىلساڭلار ...» — دەپ رومكىنى ئاغزىغا ئاپىرىپ پەغەز كۆزلىرىنى يوقاپ كەتكۈچە چىڭ يۇمۇپ تۇرۇپ ئىنچىكە بىرنى يۇتۇپ قويدى.

قاسىم بۇ خىتاينى دوستلىرىغا ئۇيغۇرچە-خىتايچە ئارىلاشتۇرۇپ ئەبجەش بىر تىلدا تونۇشتۇردى. ئاندىن ئاغىنىلىرىنى كەسپى ئۇنۋانلىرىنى قوشۇپ ئىش ئورۇنلىرىنى قىسقىچە قىلىپ تونۇشتۇرۇپ چىقتى.

«ناھايىتى ياخشى، ناھايىتى ياخشى، ھەممىڭلار بىلىملىك كىشىلەردىن ئىكەنسىلەر، مەنمۇ ئوقۇغان بىلىملىك ئۇيغۇرلارنى ياخشى كۆرىمەن. — ئەمما بۇ خىتاينىڭ چىرايىدىن، بۇ ئۇيغۇرلارنىڭ بوگۇن ئەتىگەندىلا تاغدىن چۈشۈپ كەلگەن ۋەھشىي باندىتلاردەكلا كۆرۈنۈپ كەتكەنلىكىنى، ھەققەتەنمۇ تاڭ سېيىنىڭ 'غەربكە ساياھەت' قىلىشىدا ئۇچراتقان يالقۇنلۇق ئىدىقۇت تاغلىرى ئەتراپىدا ئاغزىدىن ئوت چاچرىتىپ يۈرگەن ھېلىقى بۆرى-ئالۋاستىلارنىڭ قىياپىتىگە دەلمۇ-دەل ئوخشاپ كېتىدىغانلىقىنى، بۇنداق ۋەھشىيلەرگە تەڭ كېلىشتە سوڭ ۋۇكوڭنىڭ يەتمىش ئىككى خىل ھېلىسىنى ئىشقا سېلىشتىن باشقا چارە يوقلىغىنى

كۆز ئالدىغا كەلتۈرۈپ ئۆلگۈرگەنلىكى مانا مەن دەپلا بىلىنىپ تۇراتتى. ئاندىن ئۇنىڭ كۆڭلىدە، بۇ ئۇيغۇر دېگەنلەرنىڭ خىتاينىڭ شۇنچە باي نەچچە ئون مىڭلىغان ھەرپىنى بىلىپ بولالايدىغىنىغا ئەقلىرىنىڭ بولىشىغا زادىلا ئىشەنگۈسى كەلمىگەنلىكى نامايان بولدى: ھەي ئىسست، شۇ لەنتى دېڭىز بورىنى بولمىغان بولسا، كۆڭزىنىڭ بىزگە مىراس قالدۇرىدىغان خېتى تېخىمۇ كۆپ بولاتتى-دە، ۋاي ئەتتەڭ! — دېگەندەكلەرنى كۆڭلىدىن ئۆتكۈزگەچ ھاياسىزلىق پۇراپ تۇرغان چىرايىغا يالغان تەبەسسۇم يىغىشقا تىرىشتى، — لاۋ كا بەك ئەقىللىق، مەن ئۇنى ياخشى كۆرىمەن ...» — دېگەندەك بىر نېمىلەرنى دەپ، قولىدىكى رومكىنى مېھمانلارنىڭكىگە يەڭگىل تەگكۈزۈپ چىقىپ، گويا زەھەر ئىچۋاتقاندەك قىينىلىپ تۇرۇپ مىڭ بىر بالالاردا تۇگەتتى. ئۆلپەتلەرمۇ چاقچاقان ’ساقى‘ نىڭ يېڭىدىن تولدۇرۇپ ئۆلگۈرگەن رومكىلىرىنى تەڭ بوشىتىشتى.

بۇ خىتاي، ياۋايى ئۇيغۇرلارنىڭ ئارىسىدا ھاراقتا بوغۇلۇپ قېلىشىدىن قورقتى ئېھتىمالىم:

«سىلەر ئولتۇرۇۋېرىڭلار، بەھۇزۇر بولۇڭلار. لاۋ كا، ئەگەر بىرەر ئىش بولسا مېنى تارتىنماي چاقىر، ياردەم قىلىمەن.» — دەپ ياسالما تەكەللۇپلار بىلەن ئورنىدىن تۇرۇپ سىرتقا ماڭدى. قاسىممۇ ماھارەتلىك بىلەن سۇنئىي تەكەللۇپ قىلىپ ئۇنى ئىشىكگىچە ئۇزىتىپ چىقتى.

«بۇ خىتىينىڭ چوقۇم بىزنى رازۋېدكا قىلغىلى كىرگەن نېمە! قارىمامسەن، چىرايىدىن يالغانچىلىقى مانا مەن دەپلا چىقىپ تۇرىدۇ.»

«سەنمۇ قىزىقكەنسەن. قايسى بىر خىتاينىڭ بىز خەققە راستچىل بولغىنىنى كۆرگەن ئىدىڭ؟»

«... ...»

بۇ خىتاينىڭ پەيدا بولىشى بىلەن ئولتۇرۇشنىڭ پەيزى قاچقان ئىدى. ئۆيدىكى غوۋۋا خىتاي پۇرىقىمۇ سورۇندىكىلەرنىڭ ئېھتىيات قىلىشىغا يېتىپ ئاشقان ئىدى. شۇڭا قانداقتۇر بىر يوشۇرۇن قورقۇش ئىچىدە ۋەتەن تەقدىرى ھەققىدىكى گەپلىرىنى

بىر چەتكە قايرىپ قويۇشۇپ تاغدىن-باغدىن بىرەر يېرىمدەم سۆزلىشىپ ئولتۇرۇشقان دوستلار، سائەتلىرىگە قارىشىپ قوزغىلىشقا باشلىدى.

«قاراڭغۇ چۈشكىچە ئۆيىمىزنى تېپىۋالمىساق، يولدا بىرەر زوراۋان خىتايغا ئۇچراپ يۈرمەيلى يەنە.» — دېدى 'موخوركىچى'.

قاسىممۇ بىر نەچچە ئېغىز تەكەللۇپ گېپىنى قىلىپ قويۇپ، ئاندىن كېلەر ھەپتىدە يەنە ئۆيگە يىغىلىشنى تاپىلاپ دوستلىرىنى دەرۋازىنىڭ سىرتىغىچە چىقىپ ئۇزىتىپ قويدى.

ئاغىنىلىرىنىڭ گەپلىرىدىن قارىغاندا، ئۆتكەن كۈندىكى 'خىش پارچىسى' نى تاشلاپ كەتكەن دۇكاندىكى پارتلاشقىمۇ 'ئايپالتا قوشۇنى' ئىگە بولۇۋالغانمىش. خىتاي ساقچىلىرى بۇ ۋەقەنىڭ جىنايەتچىلىرىنى پاش قىلىش ئۈچۈن شۇ ئەتراپتا ئولتۇرۇشلۇق يۈزگە يېقىن ئۇيغۇر، قازاق، تۇڭگان قاتارىدىكى كىشلەرنىڭ ئۆيلىرىنى ئاختۇرۇپ، يۈزدىن ئارتۇق ئادەمنى تۇتۇپ كەتكەنمىش. بۇ ئۆي ئاختۇرۇشتا بىر قازاقنىڭ ئۆيىدىن بىر قانچە پاي كونا ئوۋ مىلتىقىنىڭ بۇزۇلۇپ كەتكەن ئوق-مىشەكلىرى، يەنە بىر تۇڭگاننىڭ ئۆيىدىن قايسى بىر يىللىرىدا تاش كولاشتا ئىشلىتىپ تاشلاپ قويغان بىر نەچچە بولاق ۋاقتى ئۆتۈپ كەتكەن تاغ پارتلاتقۇچ دورىسى چىقىپ قالغان ئىكەن. نەتىجىدە خىتايلار بۇ ئىككى ئائىلىدىن بىرەردىن ئادەمنى، يەنە شۇ قاتاردا بۇرۇنقى يىللاردا كوچا جېدىلى چىقىرىپ ساقچىغا كىرىپ چىققانلىق دېلوسى بولغان نەچچە ئۇيغۇر ياشلىرىنىمۇ گۇمانلىق ئۇنسۇر دەپ قولغا ئېلىپ، قالغانلىرىنى بىرەر ھەپتىدەك تۇتۇپ قىيىنغاندىن كېيىن قويۇۋېتىشكەن ئىكەن.

قاسىم، بىگۇناھ قولغا ئېلىنغان بۇ كىشلەرگە ئىچى ئاغرىپ، ئۇلارنى ئاقلاپ قۇتۇلدۇرۇپ چىقىشنىڭ چارىسى ئۈستىدە باش قاتۇرۇشقا كىرىشتى. ئويىلاپ، بۇيان ئويلىنىپ ئاخىرى خەلق ئارىسىغا بىر يوشۇرۇن چاقىرىقنامە تارقىتىش خىيالىغا كېلىدۇ. ئىدارىسىدىكىلەرنىڭ دىققەتسىزلىكىدىن پايدىلىنىپ ئىشخانىسىنىڭ بىرسىدىكى كومپيۇتېردا ئالدىن تەييارلاپ يۇمشاق دېتال تەخسىسىگە ئېلىپ قويغان «چاقىرىقنامە» سىنى كۆپەيتىپ يازدۇرۇۋالدى. ئاندىن بۇ نۇسخىلارنى قول

تەگكۈزمەي تۇرۇپ گېزىت قەغىزىگە ئوراپ ئۆيگە ئەكېلىۋالىدۇ. ئۇنىڭ تەلىيگە كېچىدە قاتتىق بوران چىقىشقا باشلايدۇ. مەھەللىسىدىكى بارلىق بىنالارنىڭ چىراغلىرى ئۆچۈپ، تار كوچىلارنى قاراڭغۇلۇق قاپلاپ كەتكىنىدە، تالانى كۆزىتىپ تۇرۇپ بوران كۈچىيىشى بىلەن دېرىزىسىدىن ھېلىقى ۋاراقلارنى تالاغا ئۇچۇرۇۋەتتى. ئاپپاق قەغەزلەر ھېلى ئۇ تامغا، ھېلى بۇ تامغا ئۇرۇلۇپ يۈرۈپ ھايت-ھۇيت دېگۈچىلا كۆزدىن غايىپ بولدى.

ئەتىسى ئاخشىمى بىر ئاپتوبۇس بېكىتىنىڭ تاختىسىغا چاپلانغان بىر ئېلان پەيدا بولۇپ قالىدۇ. ئۇنىڭدا مۇنۇلار يېزىلغان ئىدى:

"قەدىرلىك يۇرتداشلار!

ۋەتىنىمىزنى ئاياغ ئاستى قىلىشقا ئاتلانغان خىتاي تاجاۋۇزچىلىرى مىللىي ئىتتىپاقلىق كوچىسىدىكى دۇكان پارتلىتىلىشنى باھانە قىلىشىپ ئۇيغۇر، قازاق ۋە تۇڭگان بولۇپ جەمئىي يۈزدىن ئارتۇق قېرىندىشىمىزنى بىگۇناھ تۇتۇپ كېتىپ، بىر ھەپتىدەك ئادەم قېلىپىدىن چىققان ۋەھشىي ئۇسۇللار بىلەن قىيناشتى! ئاندىن ئۇلاردىن ئالتە نەپەرىنى گۇمانلىق دەپ قانۇنسىز قولغا ئېلىپ سولىۋېتىشتى. خىتاي تاجاۋۇزچىلىرى بۇ قېرىنداشلىرىمىزدىن تۆت كىشىنى ۋەھشىيلەرچە ئۇرۇپ لەختە-لەختە قىلىپ قىيناپ تۈرمىدە ئۆلتۈرۈۋېتىشكەن! قالغان ئىككىسىدىنمۇ ھازىرغىچە ئۆلۈك-تىرىكلىكىدىن خەۋەر ئالالمىدۇق!

بىز پۈتۈن قېرىنداشلىرىمىزغا مۇراجىئەت قىلىمىزكى، بىگۇناھ ئۆلتۈرۈلگەن بۇ تۆت نەپەر شېھىتىمىزنىڭ قانلىق قىساسىنى ئېلىش ئۈچۈن شۇ ئەتراپتىكى خىتاي تاجاۋۇزچىلىرىدىن بىرقانچە ئونىنى ئەڭ پاجىئەلىك ئۇسۇللاردا ئۆلتۈرۈۋېتىشكىلارنى تەلەپ قىلىمىز!

— ئايپالتا قوشۇنى"

قاسىم بۇ تەشۋىقات ۋارىقىنى كۆرۈپ مىيىقىدا كۈلۈپ قويدى: ”نېمە دېگەن چاققان!“ ئەسلىدە بۇ ۋاراقتىكى ئىمزادىن باشقا يېرى پۈتۈنلەي قاسىمنىڭ يازغىنى ئىدى.

ئارىدىن بىرەر ھەپتە ئۆتمەيلا ئويلىمىغان يەردىن چوڭ بىر پاجىئەلىك ۋەقە يۈز بېرىدۇ:

نامەلۇم بىرسى بىر خىتاي باشلانغۇچ مەكتىپىنىڭ يېنىدىكى بېنزىن پونكىتىغا ئالاھىدە كۈچلۈك مىنا قويۇپ پارتلىتىۋەتكەن. بۇ مىنا بېنزىن باك ماشىنىسى كېلىپ پونكىتنىڭ بېنزىن ئىسكىلاتىغا ئون نەچچە تونna بېنزىن تولدۇرۇۋاتقىنىغا توغرىلىنىپ پارتلىتىلغانلىقى ئۈچۈن، پاجىئەنىڭ دەھشىتى تېخىمۇ قورقۇنچلۇق تۈسكە كىرگەن. بۇ ۋاقىت ھېلىقى باشلانغۇچ مەكتىپنىڭ چۈشلۈك دەم ئېلىشقا چىقىۋاتقان ۋاقىت بولغاچقا، شەھەرنىڭ يەنە بىر ئۇچىغا ئاڭلانغۇدەك كۈچلۈك پارتلاش بېنزىن ئىسكىلاتىدىكى نەچچە ئون تونna بېنزىن بىلەن قوشۇلۇپ، گويا ئاتوم بومبىسى پارتلىغاندىكىگە ئوخشاش پەۋقۇلئاددە چوڭ مەدەك شەكىللىك ئوت بۇلۇتىنى پەيدا قىلىپ كۆككە كۆتۈرۈلگەن. كەينىدىنلا ئۇلىشىپ كەلگەن يېقىن-يېقىن پارتلاشلار قوشۇلۇپ، ئەتراپتىكى بىنالارغا ئوت شارى ھالىغا كەلگەن بېنزىن باكلىرى ئۇچۇپ چۈشۈشكە باشلىغان. نەتىجىدە بۇ كوچا بىردەمدىلا قويۇق ئوت-يالقۇن ئىچىدە قالغان.

مەكتەپتىن چىقىپ بۇ بېنزىن پونكىتىنىڭ ئالدىدىن ئۆتۈۋاتقان بىرەر يۈزگە يېقىن خىتاي بالىلىرى ۋە ئوقۇتقۇچىلىرى بىرەر تېرىك مەشئەل توپىغا ئايلىنىپ، گويا ئوت پۈشكۈرتۈۋاتقان بىردىن ئەجدىھاغا ئوخشاش تەرەپ-تەرەپكە دومىلىشىپ، ئوت يالقۇنىنىڭ تېخىمۇ كەڭ يەرگە يېيىلىشىغا قوشۇمچە بولۇپ بەرگەن. ئەتراپ بىردەمدىلا قويۇق بېنزىن پۇرىقىغا قوشۇلغان سېسىق ئادەم گۆشى پۇرىقى بىلەن تولۇپ كەتكەن!

تەرەپ-تەرەپتىن كەلگەن پاژارنىكلار يېنىۋاتقان بىنالارغا، ھەرىكەتچان ’ئوت

شارلىرى' غا قارىتىپ سۇ چىپچىشقا باشلىغان بولسىمۇ، ئوت يالقۇنىنىڭ يېيىلىشى بەكلا تېز بولغاچقا، ئوت ئۆچۈرۈش ماشىنىلىرىدىن پۈركۈلگەن سۇ-كۆپۈكلەر، ئوت يالقۇنىنى باستۇرۇش تۇگۇل، گويا ئۇلارنىڭ چىپچىۋاتقىنى سۇ بولماستىن بەلكى بېنزىن چېچىۋاتقىنىدەك، سۇ چاچقانسىرى ئوت يالقۇنمۇ شۇنچە كۈچىيىپ كەتكەن. كەلگەن ئون نەچچە پاژارنىكتىن پۈركىلىۋاتقان سۇ-كۆپۈكلەر قىيامەت ھالىغا كەلگەن بۇ كوچىغا زادىلا دال بولالمىغان. ھەممە تەرەپنى ئېچىنىشلىق قىيا-چىيا ئاۋازلار قاپلىغان، كىيىم-كېچەكى، يۈز-كۆزلىرى چالا كۆيگەن خىتايلار يېنىۋاتقان بىنالارنىڭ بالكونلىرىدىن ئۆزىنى يەرگە ئېتىشىۋاتقان، بەزىلىرى نېمە ۋەقە بولغانلىقىنى بىلەلمەي، بىنالىرىدىن ئۆچقاندەك ئېتىلىپ چىقىپ ئۆزلىرىنى توختىتىپ ئالالماي ئۇتتۇر بېرىپ ئوت يالقۇنى ئىچىگە كىرىپ كېتىشكەن. ئارىدىن بىر ياش خىتاي بىر قولى كۆيۈپ تۇرغان ھالدا ئوت يالقۇنى قاپلاپ كەتكەن بىنادىن قۇتۇلۇپ چىقىپ ئەتراپىغا يىغلىۋالغان كىشىلەر توپىغا ئۆزىنى ئاتقىنىدا پۈتلىشىپ كېتىپ يەرگە يىقىلىپ چۈشكەن. بىر ساقچى ھولۇقۇپ كېتىپ بۇ خىتىيغا ياردەملىشىپ تۇرغۇزۇش ئۈچۈن كۆيگەن قولىدىن تۇتۇپ تارتقىنىدا، ساقچىنىڭ قولىغا رەسمىي پىشقان بىر قولنىڭ لوق گۆشى سۆڭىكىدىن ئاجراپ چىققان! يەردىكى چالا كۆيگەن خىتاينىڭ بىر بىلىكى جەينىكىدىن باشلاپ ئىككى تال ئۇزۇن سۆڭىكى، ئۇچىدا شاراقشىپ تۇرغان بەش بارمىقىنىڭ ئىسكىلىتى ئاپپاق شىلىنىپ پاكىزلىنىپ قالغان. . . .

كوچىدىكى مەنزىرە ھەقىقەتەنمۇ قورقۇنچلۇق ھالغا كەلگەن: ئۇيەر-بۇيەردە ياتقان ھەرىكەتچان ئوت شارلىرى ئاستا-ئاستا ئۆچۈپ، ئۈستىدىن كۆتۈرۈلگەن قاپقارا ئىس-تۈتەك ئاستىدا ياغاچ كۆمۈردەك قورۇلۇپ قالغان مىڭ يىللىق تۇرپان مۇمىيالىرىدەك ئىسكىلىتلار كۆرۈنۈشكە باشلىغان. ئوت ئۆچۈرگۈچى پاژارنىك ساقچىلىرىنىڭ بىرسى تېخى تولۇق ئۆچۈپ بولالماي ئالدى-كەينىگە چېپىپ يۈرگەن بىر جانلىق مەشئەل تويى ئۈستىگە سۇ تۈتقانىكەن، كۈچلۈك سۇ ئېقىمى دەرھال ئوتنى ئۆچۈرگەن بولسىمۇ، ئۇ ھەرىكەتچان جىسىمنىڭ باش تېرىسىنى يۈز تېرىسى بىلەن

قوشۇپ سۆكۈپ چىقىرىپ پاك-پاكىزە شىلىۋەتكەن بىر باش سۆڭەكنى ئوتتۇرىغا چىقىرىپ قويغان. سۇ بېسىمى بىلەن يەرگە يېقىلىپ چۈشكەن بۇ كۆمۈر گەۋدىسىدىن شىلىنگەن ئاپپاق باش سۆڭىكى بويىنىدىن ئاجراپ ئۈزۈلۈپ چۈشۈپ، خۇددى بىر ۋالىبول توپىغا ئوخشاش دوملىغىنىچە بېرىپ بىر ئازگالدا توختاپ قالغان. بۇ باش سۆڭەكنىڭ ھاڭدەك ئېچىلىپ قالغان ئېغىز بوشلۇقىدىكى سەدەپتەك قاتار تىزىلغان چىشلىرى ئارىسىدىن تېخى پىشىپ بولالمىغان قىپقىزىل تىلى، تومۇزدىكى ئىسسىقتا سۇسىز قالغان قانجۇقنىڭ ساڭگىلاپ كەتكەن تىلىدەك بىر غېرىچ يانغا ساڭگىلاپ چىقىپ قالغان! ...

بۇ مەنزىرىدىن چۆچۈپ كەتكەن ھېلىقى سۇ پۈركىگەن ئوت ئۆچۈرۈش پاژارنىك ساقچىسى قولىدىكى سۇ خارتۇمنى بىر چەتكە تاشلىۋېتىپ جېنىنىڭ بېرىچە خىتايچە بىرنېمىلەر دەپ ھۆۋۈلاپ بېرىپ يول قىرىدىكى سېمونت تاش قىرىغا ھەدەپ بېشىنى ئۇرۇشقا باشلىغان. ئۇنىڭ بېشىدىن چۈشۈپ يۇملىغان قالپىقى بىر چەتكە كەتكەن بولۇپ، بېشى بىردەمدىلا قىپقىزىل قانغا بويىلىپ دىرىلداپ تىترىگەندىن كېيىن جېنى چىقىپ جىمىپ قالغان. ...

ئۇزۇنغا قالماي بۇ ئەتراپ گويا مەخسۇس ھەربىي مانېۋىر ئۆتكۈزىدىغان ھەربىي لاگېرغا ئوخشاش، مىڭلىغان خىتاي ئەسكەرلىرى بىلەن توشۇپ كەتكەن. ئەتراپ كۆيۈپ كۈل بولغان بىنالار، ئۇيەر-بۇيەردە ياتقان كۆمۈرلەشكەن گەۋدىلەر، ... ئىنتايىن ئېغىر پاجىئەلىك مەنزىرە ئوتتۇرىغا چىقىپ، ھەممە ياقنى سېسىق گۆش پۇرىقى قاپلاپ كەتكەن. ...

قاسىم بۇنچە ئېغىر پاجىئەنى پەيدا قىلغان كىشىنىڭ كىم ئىكەنلىكىنى مەڭگۈ بىلەلمىدى. بۇ ۋەقەنى ئېتىراپ قىلىپ ئۈستىگە ئېلىپ يوشۇرۇن تەشۋىقات ۋارىقى ياكى بايانات ئېلان قىلىدىغان بىرمۇ ‘قوشۇن’ ياكى شەخسى ئوتتۇرىغا چىقمىدى. دېگەندەك، بۇ ۋەقەدىن قاتتىق ئۇجۇقۇپ كەتكەن قاسىممۇ بۇ ھەقتە بىرەر يوشۇرۇن تەشۋىقات ۋارىقى چىقىرىپ باھالاشقا زادىلا جۈرئەت قىلالمىدى.

ئاردىن بىر نەچچە يىل ئۆتكەندىن كېيىن، مۇئاۋىن نازىر دەرىجىلىك بىر قازاق كادىرنىڭ ئۆيىدە، باشلىرى ۋاقىتدىن بۇرۇنلا ئاقىرىپ كەتكەنلىكى مانا مەن دەپلا چىقىپ تۇرغان بىر كىشى، ئۇدۇلىدا ئولتۇرغان يىگىرمە ياشلارنىڭ قارىسىنى ئالغان ئوغلىغا تىترەپ تۇرغان قوللىرىدىكى بىر ۋاراق خەتنى ئوقۇپ بېرىۋاتاتتى:

”قەدىردان ئەكە، مېھرىبان چەشە:

بۇ مېنىڭ سىزلەرگە يېزىۋاتقان ئەڭ ئاخىرقى ۋىدالىشىش خېتىم بولۇپ قېلىشىمۇ مۇمكىن. مەن سىزلەردىن مېنىڭ ئۈچۈن قەتئىي يىغا-زار قىلىشماسلىقىڭىزلارنى، مېنىڭ سەۋەبىمدىن تۆكمەس بالالارغا قالماسلىقىڭىزلار ئۈچۈن بۇ خەتنى مەڭگۈ بىرسىگە كۆرسەتمەسلىككىڭىزلارنى، پەقەت ئۇكام ماقاتان چوڭ بولغىنىدىلا ئۇنىڭغا ئوقۇپ بېرىشىڭلارنى ئۆتۈنۈپ قالىمەن. جېنىم دادا، مەن سىزنىڭ ئاغىنىلىرىڭىز بىلەن بىرگە ئۆتكۈزگەن نۇرغۇن جۇشقۇنلۇق سۆھبەتلىرىڭىزنى نېرىقى ئۆيدە ئولتۇرۇپ پات-پات ئاڭلاپ يۈرۈپ، بۇ ۋەتەننىڭ پاجىئەلىك تەقدىرى ئۈستىدە مەنمۇ ئويلىنىشقا باشلىغانىدىم. بىزنىڭ ئائىلىمىز، بۇ ۋەتەننى خىتاي تاجاۋۇزچىلىرىدىن قۇتقۇزۇش ئۈچۈن بارلىقىنى بېغىشلىغان قەھرىمان قازاق ئائىلىلىرىنىڭ بىر ئەۋلادى ئىكەنلىكىنى تونۇپ يەتكەنىدىم.

جېنىم دادا، مېھرىبان ئاپامنىڭ كۆڭلى بەكلا نازۇك. مېنىڭ بۇ خېتىمدىن كېيىن ئۇنىڭ بۇ مۇسىبەتكە بەرداشلىق بېرەلەيدىغانلىقىغا ئىشىنەلمەيمەن. شۇڭا، ئاپامنىڭ كۆڭلىنى بۇزماسلىق ئۈچۈن بۇ ۋەقەنى كېيىنچىرەك ئاستا-ئاستا بىلدۈرۈپ قويارسىز. ئۇ كۈنلەردە، ئاپامنىڭ كۆڭلىنى بۇزماسلىقى، مەندىن غۇرۇرلىنىشى لازىملىقىنى ئۇقتۇرۇپ قويارسىز.

مەنمۇ بوۋىلىرىمغا ئوخشاش جەڭگىۋار پەرزەنت بولۇش ئارزۇسى بويىچە ئىچىم ئوت بولۇپ ياناتتى ئىدى. سىزلەردىن يوشۇرۇپ يۈرگەن، ئۆزۈمگە

بىر ئۆمۈرلۈك ھەمرا قىلىشقا تاللىۋالغان سۆيگەن يىگىتىمنىڭ ئۆتكەن ھەپتىدە خىتاي تۈرمىسىدە پاجىئەلىك شەكىلدە ئۆلتۈرۈلگەنلىك خەۋىرىنى ئالغىنىمدىن كېيىن، ۋەتەن ئازادلىقى ئۈچۈن پىلانلىق ۋە بىر تۇتاش ھەرىكەت قىلىشنى كۈتۈپ جىم يېتىشقا ئەڭ ئاخىرقى تاقىتىمنىمۇ قويمىدى. قەتئىي ئىرادىگە كېلىپ خىتايلاردىن سۆيگەن يىگىتىم ۋە ئەجدادلىرىم ئۈچۈن قانلىق قىساس ئېلىش پىلانىنى تۈزۈشكە كىرىشتىم. ھازىرقى پىلانىم، ئالدى كوچىدىكى «لىن زەيشۈي» خىتاي باشلانغۇچ مەكتىپى يېنىدىكى بېنزىن پونكىتىنى پارتلىتىش.
جېنىم دادا، ھەر بىر ئۇيغۇر ئۈچۈن ئالتاي تاغلىرىنىڭ پۈتۈن قىراتلىرى ئۇلار ئۈچۈن ئانا ۋەتەن تۇپراقلىرى بولالالىغىنىدەك، خوتەن چۆللىرىنىڭ ھەربىر توغراقلىقلىرىغىچە بولغان يەرلەرمۇ ئوخشاشلا بىز قازاقلارنىڭ ئانا يۇرتىمىز! شۇڭا، بۇ ۋەتەننى خىتاي تاجاۋۇزچىلىرىدىن تازىلاپ چىقىشقا تۆھپە قوشۇش ئىشىمۇ بۇ ۋەتەننىڭ پەرزەنتلىرى بولغان بىز قازاقلارنىڭمۇ باش تارتىپ بولمايدىغان شەرەپلىك ۋەزىپىمىز دەپ قارايمەن.
سىزلەرنى قۇدايغا ئامانەت قىلىمەن. غەيرەتلىك بولۇڭلار، مەندىن پەخىرلىنىڭلار!

— قىزىڭلار گۈلسۈمدىن“

بۇ خەت ئوقۇلغان كۈندىن كېيىن ئۇزۇن ئۆتمەيلا، ”ئوسمان باتۇر قوشۇنى“ دەپ ئىمزا قويۇلغان بىر يوشۇرۇن پىدائىيلار ھەرىكەت قوشۇنىنىڭ ۋەھىمە پەيدا قىلىش پائالىيەت نەتىجىلىرىمۇ، يوشۇرۇن ۋاراق شەكلىدە ئۇيغۇرچە ۋە قازاقچە يېزىقلاردا ئېلان قىلىنىشقا باشلايدۇ. ...

بۇ ۋەقە، خىتاينى زىلزىلىگە سالغان بىر ۋەقە بولۇپلا قالماي، دۇنيا تەشۋىقات

مۇنبەرلىرىدىمۇ بەش-ئون يىل بۇرۇن قايسى بىر ئەلدە يۈز بەرگەن قانداقتۇر بىر ۋەقەلەرگە ئوخشىتىلىپ، خېلى ۋاقىتلارغىچە بۇ رايوندىكى ھادىسىلەرنىڭ تالاش-تارتىشلىرىنىڭ داۋام قىلىشىغا سەۋەب بولۇپ بەردى. بۇ ۋەقەنىڭ قەھرىمان شېھىتى بولغان گۈلسۇم، دادىسى تەرىپىدىن ئۇزۇن يىللارغىچە سىر قىلىپ ساقلاندى. گەرچە كېيىنكى يىللاردا گۈلسۇمنىڭ دادىسى ئەمدىلا قورامىغا يەتكەن ئوغلىغا بىلدۈرگەن بولسىمۇ، شۇ ۋەقەنىڭ ئىگىسى بۇ ئاتا-بالا ئىككىيلەن ئوتتۇرىسىدا مەڭگۈ سىر بولۇپ قېلىۋەردى. ماقاتاننىڭ دادىسى ئايالىغا بۇ ۋەقەنىڭ قىزى گۈلسۇم تەرىپىدىن قىلىنغانلىقىنى دېيىش تۇرماق، ھەتتا قىزىنىڭ چەتئەلگە قېچىپ چىقىپ بىر يەردە ئوقۇۋاتقانلىقىنى ياساپ چىقىپ ئايالىغا يالغان سۆزلەشكە مەجبۇر بولدى. شۇ سەۋەبتىن بۇ ۋەقەنىڭ كىم تەرىپىدىن پەيدا قىلىنغانلىقىنى ھەر قانداق بىر پىدائىيلار قوشۇنى ئۆز ئۈستىگە ئېلىۋېلىشتىن نومۇس قىلىشىپ، ئۇنى ”سادىر پالۋان ۋەقەسى“ دەپ كىشىلەر ئارىسىغا داستان قىلىپ تارقىتىش بىلەنلا چەكلىنىشتى.

بۇ ۋەقەدىن كېيىن، شەھەر ئىچىدىكى سەل-پەل يۇمشاۋاتقان يەرلىكلەرگە قارشى ئېلان قىلىنماي يولغا قويۇلۇۋاتقان ھەربىي ھالەت ۋەزىيىتى قايتىدىن كۈچەيتىلىپ، كوچىلار خىتاي ساقچى-ھەربىيلىرى دەستىدىن ئۆتكىلى بولمىغۇدەك ھالغا كەلتۈرۈلدى. بۇنىڭ دەردى يەنە ئۇيغۇر قاتارىدىكى يەرلىك مىللەتلەرگە كەلدى. ئۆيدىن تالاغا چىققان ھەرقانداق بىر يەرلىك كىشى، خىتاي ئەمەسلىكى گۇمان قىلىنغانلا ھامان قەدەمدە بىر دېگۈدەك توختىتىلىپ يانلىرى ئاختۇرۇلاتتى. يەرلىكلەردە سەل-پەللا نارازىلىق ئىپادىلىگەن ھامان تۇشمۇ-تۇشتىن ئۇر-توقماق ئاستىدا قېلىشاتتى. بىچارە يەرلىكلەر كوچىدىن پىچاق-سەرەڭگە قاتارىدىكى كۈندىلىك لازىمەتلىكلەرنى زادىلا كۆتۈرۈپ يۈرەلمەس ھالغا كەلتۈرۈلگەنىدى. ئۇنداق نەرسىلەر ئاختۇرۇشتا چىقىپ قالغىنىدا ئاتچوت قەغىزى بولغانغىمۇ قارىماي دەرھال مۇسادىرە قىلىناتتى. ھەتتا ئالغان نانلىرىنىمۇ سۇندۇرۇپ پارچىلاپ كۆرسىتىشكە مەجبۇرلىناتتى. شۇڭا، بۇ كۈنلەردە ئۇيغۇر-قازاقلارنىڭ ئۆيلىرىگە كەلگەن مېھمانلارمۇ داستىخانغا تۆكۈلگەن پارچە نانلارغا كۆنۈپ قېلىشقانىدى. دەرۋەقە، مېھمان بولۇش پۇرسىتىنى

تاپالسا-ئەلۋەتتە.

يەرلىكلەرنىڭ شەھەرگە سىرتتىن كېلىش ۋە سىرتقا چىقىشلىرى پٶتٶنلەي دېگٶدەك چەكلەنگەندى. نوپٶس دەپتىرىدە ياكى سالاھىيەت كىنىشكىسىدا ئادرېسى باشقا شەھەردە ئىكەنلىكى سېزىلگەن ھامان تٶتٶلٶپ بىر قانچە كٶن داتاڭ-سوراققا قالغىنىدىن كېيىن دەرھال شەھەردىن قوغلىناتتى. نەتىجىدە، شەھەر ئىچىدە ئەسلىدىنلا قورقٶپ كوچىلارغا چىقالماي يٶرگەن باققاللار، ناۋاي-قاسساپلار، كاۋاپچى-ئاشپەزلەر، سېرىقئاشچى-زاسپەسىلەر ئاساسەن يوقاپلا كەتكەنىدى. بٶ تٶردىكى ھادىسىلەردىن يەرلىك خەلقىمىز، خىتايلارنىڭ بٶ ۋەتەننى تاجاۋٶز قىلىپ بېسىۋالغانلىق ماھىيىتىنى تېخىمٶ تولٶق ھېس قىلىشقا باشلىماقتا ئىدى.

بٶ قېتىم، خىتاي تاجاۋٶزچىلار ھۆكٶمىتى گەرەجلەرنى، پويىز ئىستانسىلىرىنى تولٶق قورallىق نازارەت ئاستىغا ئېلىشىپ، خىتايلارنىڭ دۆلىتىگە قاراپ قېچىشىنى قورال كٶچى بىلەن توسٶشقا تەييار قىلىشتى. شٶنداقتىمٶ يول خېتى ھەل قىلىپ قېچىۋاتقان خىتايلار كٶندىلىك يولٶچىلار پويىزلىرىنى لىق تولدٶرٶشماقتا ئىدى. خىتايدىن كېلىدىغان خىتاي يېڭى تاجاۋٶزچىلىرى ئاساسەن قوراللىق كٶچلىرى بىلەنلا چەكلىنىپ قالماقتا ئىدى. خىتاي ئۆلكىلىرىدىمٶ ۋەتىنىمىز تٶپراقلىرىنى بٶرٶنقىدەك ‘كې لى مٶ’ ناخشىلىرىدىكىدەك ”گٶزەل شىنجاڭ، مٶنبەت شىنجاڭ، باياشات شىنجاڭ، ...“ دەپ مەدىھلەشلەرنىڭ ئورنىنى ”دوزاخ شىنجاڭ، ئاپەت شىنجاڭ، ۋەھشىي شىنجاڭ، ياۋايى شىنجاڭ، ...“ دېگەندەك يېڭىچە ’مەدىھەلەش‘ لەر دەسسەشكە باشلاپ، ئالاھىدە جىددىي مەجبٶرىيىتى بولمىسىلا، بٶ تەرەپلەرگە قاراپ سىيىشتىنمٶ قورقىشىدىغان ۋەزىيەت شەكىللەنمەكتە ئىدى. ھەتتا داخىيەن پويىز ئىستانسىدا بىر قېتىم خىتايغا قاراپ قېچىۋاتقانلارنىڭ سانى ھەددىدىن ئارتٶق ئېشىپ كېتىپ، پويىز ۋاگونلىرىنى بٶلاپ ئېگىللىۋېلىپ قېچىش ۋەقەلىرى كۆرٶلگەنلىكتىن، خىتاي ھەربىيلىرى تەرىپىدىن پىلىموت بىلەن نەچچە ئون خىتىينى سېرىۋەتكەنلىك خەۋىرىمٶ تارقىلىپ يٶرەتتى. بٶ ھادىسىلەر، خىتايلارنىڭمٶ بٶ يٶرتنى تاشلاپ قېچىش نىيىتىنى كٶچەيتىپ بەرمەكتە ئىدى.

قاسىم بۇ يېقىنلاردا شۇنچە تىپىرلاپ يۈرۈپمۇ تۈزۈك بىر ۋەھىمە پىلانلاپ چىقالماي، بەكلا تىت-تىت بولماقتا ئىدى. شۇنداقتىمۇ كىمدۇر-بىرسىلىرىنىڭ ئايدا بىرنەچچە قېتىم دېگۈدەك پەيدا قىلىۋاتقان ۋەھىمە چىقىرىش ھەرىكەتلىرىدىن يەنىلا روھلىنىپ يۈرەتتى. ”ئۆز ئىختىيارى بىلەن يالغۇز يۈرۈپ ۋەتەن مۇستەقىللىقىغا تۆھپە قوشماق نېمە دېگەن تەس ئىشلار-ھە!“ دېگەنلەرنى پات-پاتلا ئويلاپ قوياتتى. ئۇستا كۆرمىگەن شاگىرت بەربىر شاگىرتلىقىدا قالىدىغان بولسا كېرەك دېگەن خىياللار بىلەن، ئۆزىگە بىرەر ئۇستا تېپىۋېلىشنىمۇ ئويلاپ كېتەتتى. ئەمما بۇ ‘ئۇستا’ نەدە؟ ئۇنى قانداق تېپىش كېرەك؟ قاسىم بۇنىڭ چارىسىنى زادىلا تاپالمىدى. شۇنداق بولسىمۇ، ئەمەلىي بىرەر ئىش قىلالمىسىمۇ، قەغەز يۈزىدە بولسىمۇ بىرەر ئىش قىلىپ تۇرۇشنى ئويلىنىشقا باشلىدى. ئاۋۋال قولىدىكى كىتابلاردا تەييار يېزىلغان چاقىرىقنامىلار قىسمىنى يوشۇرۇن كۆپەيتىپ، يول بويىدا تۇرغان بىر يۈك ماشىنىسىنىڭ كوزۇپىغا تاشلىۋەتتى. ئۆتكەندىكى بورانلىق كېچىدە ۋاراقلارنىڭ شامالدا قانداق ئۇچىدىغانلىقىنى ياخشى بىلىۋالغاچقا، بۇ ماشىنا ماڭغاندىمۇ ئەنە شۇنىڭغا يېقىن بىر شامال پەيدا بولۇشىنى مۆلچەرلىگەنىدى. ئاندىن ھېلىقى بېنزىن پونكىتىنىڭ پارتلىشىدىن كېيىنكى خىتاي ۋەھىمىسىنى چوڭ بىر بەتلىك تەشۋىقات ۋارىقى قىلىپ كومپيۇتېردا لاتىن ھەرپلىرى بىلەن كۆچۈرۈپ كۆپەيتىپ بىر مەسچىتنىڭ ھاجەتخانىسىغا، بىر قانچە باشلانغۇچ مەكتەپ تېمىنىڭ ئىچىگە تاشلىۋەتتى. يەنە بىر كۈنلىرى ئۆزى لايىھەلەپ چىققان قول سائەت پىستىنىنىڭ چېرتيوژىنى ئاددىي پارتلاتقۇچ دورىسى تەييارلاش ۋە ئىشلىتىش ئۇسۇللىرى بىلەن قوشۇپ يېزىپ تارقىتىۋەتتى.

ئۇ، بۇگۈنكىدەك جىددىي ۋەزىيەت ئاستىدا پۇرسەت تاپقىنىدا يۇقىرىقىدەك تەشۋىقات ۋارىقى تارقىتىش ئىشلىرى بىلەن مەشغۇل بولۇپ بىر قانچە ئاي ۋاقتىنى ئۆتكۈزگەن بولدى. خىتاي بېسىمى سەل ئاجىزلاپ قالغان كۈنلەرنىڭ بىرىدە، ھېلىقى ئۈلپەتلىرى بىلەن شەنبىلىك ئولتۇرۇش قىلىپمۇ ئالدى. ئاغىنىلىرى يەنىلا بۇرۇنقىدەك، دەسلەپكى رومكىلارنىڭ قىزىتىشى بىلەن يېڭى ۋەقەلەر، يېڭى تەشۋىقات ۋاراقلىرى،

خىتاي قېچىش ئەھۋاللىرى، خىتاي تاجاۋۇزچىلىرىنىڭ يۈرگۈزۈۋاتقان ۋەھشىيلىكلىرى، ... قاتارلىقلار توغرىسىدا راسا مۇبالىغىلەشتۈرۈپ سۆزلەپ كېتەتتى. سۆھبەتلىرىنىڭ باشلىنىشى پىچىرلىغاندەك سۆزلىشىشلەر بىلەن باشلانغان بولسا، رومكا سانىنىڭ ئارتىپ بېرىشىغا ئەگىشىپ ۋارقىراپ سۆزلىشىشلەرگىچە جانلىنىپ كېتەتتى. شۇنداقتىمۇ بۇ كۈنلەردىكى ئولتۇرۇشلار قىڭغىيىپ يېتىپ قېلىشلارغىچە داۋام قىلالمايتتى. چۈنكى، ئاخشىمى ئۆيلىرىدە بولمىغىنىدا تۇيۇقسىز نوپۇس تەكشۈرۈشلەردە ئۆيدىكى ئارتۇق ئادەملا بېشىغا بالا بولۇپ قالماستىن، سەۋەبسىز كېمىيىپ قالغان ئادەم سانىمۇ بىرمۇنچە كۆڭۈلسىزلىكلەرگە سەۋەب بولۇپ قالاتتى. شۇڭا، ئولتۇرۇشلار قاراڭغۇ چۈشمەيلا يىغىشتۇرۇلاتتى.

بۇ قېتىمقى ئولتۇرۇشتىمۇ ئاغىنىلىرىدىن بىرسى قاسىم تارقىتىۋەتكەن تەشۋىقات ۋاراقلىرىدىن بىرىنى ئوقۇپ ئۆتتى. قىزىق، بۇ ۋاراقنى قاسىم ئۆزى يازغانلىقى مانا مەن دەپلا چىقىپ تۇرسىمۇ، ئاخىرىدىكى ئىمزاسىنى ئالماشتۇرۇۋەتكەنىدى. دېمەك، ئۇنىڭ يوشۇرۇن ۋاراقلىرى قانداقتۇر بىر كىشىلەر تەرىپىدىن قايتا كۆپەيتىلىپ تارقىتىلماقتا ئىكەن. قاسىم بۇرۇنقىدەك قىزغىنىپ قويۇش ئورنىغا، بۇنداق كۆپەيتىپ ئۆزىنىڭ قىلىپ تارقىتىشلاردىن روھى كۆتۈرۈلۈپ قالدىغان بولدى. ئەمما قاسىمنى تېخىمۇ قىزىقتۇرغىنى، ‘موخوركىچى’ مۇ بۈگۈن ئالدى-كەينىگە ئۇششاق قىلىپ يېزىلغان ئىككى بەتلىك تېخنىكىلىق تەشۋىق ۋارىقىدىن بىرنى قوينىدىن چىقىرىشى ئىدى. ئۇنىڭ تېپىپ كەلگەن ۋارىقىدا، ”بارىن دورىسىنىڭ ياسىلىشى“ دېگەن قىزىق بىر ئىسىم قويۇلغانىدى. بۇ دورىنى ملتىق دورىسى ئورنىدا ئىشلىتىشكىمۇ بولاتتى. بۇنىڭ ئۈچۈن ئەللىك يەتتە مىللىي لىتىر قويۇق نىترات كىسلاتاسى، قىرىق سەككىز گىرام ئاممونىي نىترات، بەش گىرام ھېكسامىن نىسبىتىدە دورا لازىم بولىدىكەن. بۇ دورىلارنى تاپقاندىن كېيىن، ئاۋۋال ئاممونىي نىترات بىلەن ھېكسامىننى ئايرىم-ئايرىم ھالدا يۇمشاق ياغاچ ھاۋانچىدا ئۇندەك ئېزىپ بىر-بىرىگە ئارىلاشتۇرۇلىدىكەن. بۇ ئارىلاشمىغا ئون بەش گرادۇستىن تۆۋەن ئىسسىقلىقتىكى نىترات كىسلاتاسى قوچۇپ تۇرۇپ ئاز-ئازدىن تېمىتىپ ئارىلاشتۇرۇلىدىكەن. ئاندىن بۇ ئارىلاشما سەكسەن

گرادۇسقا كەلگۈچە ئىسسىتىلىدىكەن. بۇ چاغدا ئارىلاشمىدىن قىزغۇچ ئاچچىق بۇس چىقىشقا باشلايدىكەن. ئۇنىڭدىن كېيىن بۇ ئارىلاشما ئوتتۇز گرادۇسقىچە سوۋۇتۇلىدىكەن. بۇ چاغدا ئىستاكاننىڭ ئاستىدا ئاق رەڭلىك كرىستال دانچىلىرى پەيدا بولۇشقا باشلايدىكەن. بۇنداق كرىستاللىنىش تاماملانغاندىن كېيىن، ئاق دانىچە شەكلىدىكى بۇ كرىستاللار فىلتىر قەغىزى ياكى داكىدا سۈزۈپ ئېلىنىدىكەن. بۇ سۈزۈۋېلىنغان كرىستال ئۆي تېمپېراتۇرىسىدا، ياكى يىگىرمە گرادۇسلۇق مۇھىتتا قۇرۇتۇلىدىكەن. بۇ كرىستال قۇرۇتۇلغاندىن كېيىن، ئىككى پىرسەنتلىك ناترىي بىكاربونات ياكى ئىككى گرام ناترىي بىكاربونات بىلەن توقسەن سەككىز مىللىي لىتىر ساپ سۇ ئارىلاشمىسى تامچىلىتىپ قوشۇلۇپ پى ھاش قىممىتى نېيتىرال ھالغا كەلتۈرۈلىدىكەن. تىنىماي ئارىلاشتۇرغان ھالدا سەكسەن گرادۇسقا كەلگۈچە ئىسسىتىلىپ، سۈيى پارغا ئايلاندۇرۇلۇپ چىقىرىپ تاشلىنىدىكەن. بۇ ۋاقىتتا كەلگەندىمۇ يەنىلا ئاق كرىستال كۆرۈنمىگۈدەك قىلسا ئۈستىگە ئاسېتون تېمىتىپ بولسىمۇ مەجبۇرى كرىستاللاندۇرۇلىدىكەن. بۇ بىر كۈچلۈك مىشەك دورىسى، يەنى مىلتىق دورىسى بولغاچقا، بىر يۈز توقسەن يەتتە گرادۇسلۇق ئىسسىقلىقنى كۆرگەن ھامان پارتلاپ كېتىدىكەن. شۇ سەۋەبتىن ئىسسىتىش ۋاقتىدا تېگىگىچە تىنىماي قوچۇپ ئارىلاشتۇرۇپ تۇرمىغاندا، ئۈستى تەرىپى سەكسەن گرادۇسقا كەلگەندەك قىلغىنى بىلەن ئاستى تەرىپى قۇرۇپ ئاللىقاچان ئۇنىڭدىن ئېشىپ كېتىشى مۇمكىن دەپ ئالاھىدە تەكىتلەپ كۆرسىتىلگەن. بۇ دورا ئاق دانىچە شەكىلدە كۆرۈنىدىكەن. بۇنداق ئىسسىتىلغاندا چىقىدىغان گاز زەھەرلىك بولغاچقا، ھاۋا ئۆتۈشۈپ تۇرىدىغان يەردە ماسكا تاقىۋېلىپ ئىشلەشنى تەلەپ قىلىدىكەن. بۇ تۈردىكى ئىشلىنىشتىن كېيىن قولغا كېلىدىغان بۇ ئاق رەڭلىك كرىستال ”بارىن دورىسى“ دەپ ئاتىلىدىكەن. بۇ دورىنى قارامتۇل قېنىق رەڭلىك قۇتىلاردا ئاغزىنى ھىم ئېتىپ سالقىن يەرلەردە ساقلاش لازىم ئىكەن. ”بارىن دورىسى“ نىڭ مولېكۇلا فورمۇلىسى مۇنداق بولىدىكەن: كاربوندىن ئۈچ دانە، ھىدروگېندىن ئالتە دانە، ئازوتتىن ئالتە دانە، ئوكسىگېندىن ئالتە دانە شەكىلدىكى مولېكۇلا فورمۇلىسىدا بولىدىكەن.

”بارىن دورىسى“نى يەنە مۇنداقمۇ ياساشقا بولىدىكەن: قويۇق نىترات كىسلاتاسىدىن بىر يۈز يىگىرمە مىللىلىتىر، ھېكسامېتىلىن تېترائامىن دىن يەتمىش گىرام ۋە يەتتە يۈز ئەللىك مىللىلىتىر دىستىللەنگەن ساپ سۇ نىسبىتىدە دورا تەييارلىنىدىكەن. ئاندىن، ئوتتىن قورقمايدىغان ئىستاكانغا قويۇق نىترات كىسلاتاسىنى تولۇق قۇيۇپ، گرادۇسى يىگىرمە-ئوتتۇزغىچە ئىسسىق تۇتۇلىدىكەن. ئۇنىڭ ئۈستىگە تېنىماي قوچۇپ تۇرغان ھالدا ھېكسامېتىلىن تېترائامىن پاراشوكى ئاز-ئازدىن تۆكۈلۈپ ئېرىتىلىدىكەن. تېنىماي ئارىلاشتۇرۇلغان ھالدا تولۇق ئېرىپ بولغىنىدا، بۇ ئارىلاشما سۇيۇقلۇقنى ئەللىك گرادۇسقىچە، ئىستاكاندىن قويۇق بۇس چىققۇچە ئىسسىتىلىدىكەن. تۇتۇن چىقىش تۈگىگەندىن كېيىن بۇ ئىستاكانغا تەييارلانغان ساپ سۇنى قويغىنىمىزدا، ئىستاكان تېگىدە ئاق رەڭلىك كىرىستال كۆرۈلۈشكە باشلايدىكەن. بۇ كىرىستالنى ئىككى پىرسەنتلىك ناترىي ھىدرو كاربونات قويۇپ نىتراللاشتۇرغاندىن كېيىن فىلتىر قەغىزى بىلەن كىرىستال قىسمى ئايرىپ ئېلىنىدىكەن. بۇ كىرىستالنى ئالتە يۈز ئەللىك مىللىلىتىر سەل ئىسسىتىلغان ئاسېتون بىلەن ئېرىتىپ، سوغۇق مۇز سۈيى بىلەن ئارىلاشتۇرۇلىدىكەن. ئاندىن فىلتىرلاپ سۈزۈپ ئېلىنىدىكەن. بۇ كىرىستال سالقىن ۋە قۇرغاق يەردە تەبىئىي قۇرۇتۇلىدىكەن.

بۇ يەردە تىلغا ئېلىنغان ناترىي بىكاربونات ياكى ناترىي ھىدروكاربونات، دۇكانلاردا شىياۋسۇدا دەپ سېتىلىدىغان خېمىر كۆپتۈرگۈچى بولۇپ، بىر ناترىي، بىر ھىدروگېن، بىر كاربون ۋە ئۈچ ئوكسىگېن شەكىلدىكى مولېكۇلا تۈزۈلۈشىگە ئىگە ئىكەن. ساپ سۇ ياكى دىستىللەنگەن سۇ دېگىنىمىز، سۇنى پارلاندۇرۇپ، پارنى قايتا مۇزلىتىپ سۇ قىلغان دىستىللەنگەن سۇنى دەيدىكەن. ھېكسامېتىلىن تېترامىن دېگەننى ئۇرۇتروپىن ياكى بىروتىرومىن دەپمۇ ئاتىسا كېرەك، كاربوندىن ئالتىسى، ھىدروگېندىن ئون ئىككىسى ۋە ئازوتتىن تۆتى بولغان مولېكۇلا تۈزۈلۈشىدە بولىدىكەن. ئادەتتە بېلىق پۇراپ تۇرىدىكەن. شۇنىڭدەك يەنە، ئاسېتون دېگىنىمىز كاربوندىن ئۈچ دانە، ھىدروگېندىن ئالتە دانە ۋە بىر دانە ئوكسىگېن بولغان، سېلىشتۇرما ئېغىرلىقى نۆل پۈتۈن يەتتە يۈز توقسەن ئىككىلىك، ئېرىش نۇقتىسى نۆلدىن تۆۋەن توقسەن تۆت گرادۇس،

قايناش نۇقتىسى ئەللىك ئالتە گرادۇس بولغان، سۇدا، ئېتىل ئىسپىرتتا ياكى ساپ ھاراقتا ۋە ئېپىرلاردا خالىغان نىسبەتلەردە ئېرىيدىغان بىر ماددا ئىكەن. پۇرىقى سەل خوش كېلىدىغان رەڭسىز سۇيۇقلۇق ئىكەن.

قاسىم، دوستلىرىنىڭ ھاراقتا ئېرىلىپ كەتكەن پەيتىدىن پايدىلىنىپ بۇ ماتېرىيالنى ياتاق ئۆيىدە ئولتۇرۇپ چاندۇرماي كۆچۈرىۋالدى. بىرقانچە كۈندىن كېيىن قاسىم بۇنىمۇ بىر ئامالالارنى قىلىپ كومپيۇتېردا كۆچۈرۈپ تارقىتىۋەتتى.

...

تۇرمە كامېرى بارغانسېرى مۇزلاشقا باشلىدى. گۇندىپايلار تۇرمە كارىدورىدا قېلىن كىيىنىپ ئايلىنىپ يۈرىدىغان بولدى. قاسىمنىڭ جاراھەت-يارا ئاغرىقلىرىغا ئەمدى سوغۇق قوشۇلغانىدى. كامېر ئىچىدە سېمونت پولدا بىر بۇلۇڭغا تۈگۈلۈپ تىترەپ ئولتۇرۇشتىن باشقا ئامال يوق ئىدى. سوغۇقتىن يىڭنە سانجىغاندەك ئاغرىپ كېتىدىغان يارىلىرى قاسىمنىڭ خىياللىرىنى پات-پاتلا يېرىم يولدا ئۈزۈپ قوياتتى.

كامېر ئىچى ييڭى-ييڭى قامالغان ياش ئۇيغۇر باللىرى بىلەن تولۇشقا باشلىدى. ئۇلارنىڭ ئىككىسى ئورنىدىن مىدىرمۇ قىلالماي ياتاتتى. ماڭالايدىغان ئىككىسىنىڭمۇ تاياق زەربىسىدىن يۈز-كۆزلىرىنى پەرق قىلغىلى بولمايتتى. ئىككى-ئۈچ كۈنگىچە ئۇلار بىر-بىرسى بىلەن بىرەر ئېغىزمۇ گەپ قىلىشماي، بىرسى بىرەردىن تام يۆلىشىپ جىم ئولتۇرۇش بىلەن كۈن ئۆتكۈزۈشتى. ئۇلارنىڭ ھېچقايسىسى بىر-بىرىگە ئىشەنمەيتتى. ...

*****

يەتتىنچى باب

كامېردىكى سۆھبەتلەر

— بىز ئۇيغۇر خەقنىڭ پەقەتلا سەۋىيىسى يوقكەن دېگىنە، ئەگەر بىرەر مىليون پۇل تېپىۋالسام ئاۋۋال باشلانغۇچ مەكتەپ ئېچىپ بۇ خەقنى تەربىيىلەشكە باشلايتتىم.

— يەنچۇ؟

— ئاندىن ئوتتۇرا مەكتەپ ئاچاتتىم. . . .

— يەنچۇ؟

— ئاندىن ئۇنىۋېرسىتېت ئاچاتتىم، شۇنىڭ بىلەن ئۆزىنى ئازاد قىلىشنى بىلەلەيتتى دېگىنە بۇ خەق. . . .

— . . . . . .

— سىيىتنىڭ ئاتقان پولىرىدىن

قاسىم ياتقان كامېرغا يېڭىدىن سولانغانلار ئىچىدە مىدىر قىلماي سوزۇلۇپ ياتقانلاردىن بىرسى ئاستا-ئاستا تۈزۈلۈپ تامغا يۆلەنگۈدەك ھالغا كەلگەندىن كېيىن، ئۇنى-بۇنى سوراشقا باشلىدى:

— ئېتىڭ نېمە؟ — قاسىمدىن سورىدى، — مەندىن گۇمان قىلمىساڭمۇ بولىدۇ.

مېنىڭ ئىسمىم تۇردى.

— مېنىڭكى ... قاسىم. — دېدى ئېرىنچەكلىك بىلەن قاسىم.

— سېنى نېمە دەپ سولاپ قويىدى؟ — بۇ تۇردى دېگىنى ئەمدى ئۇنىڭ جېنىغا تېگىشكە باشلىغاندى:

— قوغۇن ئوغرىلىدىڭ دەپ.

— ئاكا، خاپا بولما، گەپ بولسۇن دەپ سوراپ قويدۇم. — دېدى تۇردى دېگىنى، — مېنى دېسەڭ، مەن چەتئەلدىن كىرىشىم بىلەن چېگرىدا تۇتۇۋېلىپ سولاپ قويۇشتى. — ئۇ مەغرۇرلىنىپ سۆزلەشكە باشلىدى، — چەتئەلگە قانداق چىقتىڭ، كىملەر بىلەن كۆرۈشتۈڭ، كىمنىڭ تاپشۇرۇقىنى ئېلىپ كىردىڭ، نېمە ۋەزىپەڭ بار ئىدى؟ ... دېگەندەك بىرمۇنچە سوراقلارنى سوراشتى. گەپ قىلماي جىم تۇرۇۋالغانىدىم، بۇ كاپىرلار شۇنداق ئۇرۇپ قىينىۋەتتىكى، ساق يېرىمنى قويۇشمىدى. 'غىڭ' قىلمىدىم. ... بۇنچىلىك قىيناپ قويغانغا دەۋېتىدىغان تۇردى يوق بۇ يەردە! — دەپ قوشۇپ قويدى.

— ... ...

قاسىمنىڭ ئاغزىنى ئاچقىلى بولمايدىغانلىقىنى پەملىگەن تۇردى، يېنىدا ئولتۇرغان بىر ياش بالىدىن سورىدى:

— سېنىڭ ئېتىڭ نېمە؟

— ... ...

— ئىسمىڭنى دېيىشتىنمۇ قورقامتىڭ؟ قورقما ئۇكا!

— ... ...

— مەيلى دېمىسەڭ. — دېدى تۇردى، ئۇدۇلىدىكى تامغا يۆلىنىپ ئولتۇرغان يەنە بىر ياشقا قاراپ، — سەن ئۇيغۇرمۇسەن؟ — دەپ ئۇدۇللا سورىدى.

— نېمىدەك قىلمەن؟! — دەپ توڭلا تەگدى بىر كۆزى كۆكىرىپ ئىششىپ كەتكەن ياش بالا ساقراق كۆزىنى يوغان قىلىپ پارقىرىتىپ.

يەردە ئىككى كۈندىن بېرى مىدىر قىلماي ياتقان تاقىرباش بالا قوزغىلىشقا

تىرىشتى. بىر قاپىقى ئىششىپ كەتكەن بالا دەرھال ئېڭىشىپ ئۇنىڭغا ياردەملەشتى. قارىغاندا ئۇنىڭ بىر پۇتى ئۇرۇپ سۇندۇرۇۋېتىلگەندەك قىلاتتى. ئۆرە ئولتۇرغۇزۇلۇشى بىلەن تەڭ، سۇنغان پۇتىنى تۇتقىنىچە ۋايساپ كەتتى. جىم ئولتۇرۇۋالغان يەنە بىر ياشمۇ كېلىپ ئۇنى ئاستا يۆلەپ تامغا يېقىن كەلتۈردى. تاقىرباشنىڭ پېشانىسىدىن مۇنچاقتەك تەر تۆكۈلۈشكە باشلىدى. بۇ ئارىدا كامېر ئىچى ئاچچىق ئەۋرەت پۇرىقىغا تولدى. قارىغاندا بۇ تاقىر باش ھوشسىز ياتقىنىدا ئىچىگە چىقىرىپ قويغان بولسا كېرەك، ھەرىكەتلىنىۋىدى پۇرىقى پۈتۈن كامېرغا بىر كەلدى.

تۇردى دېگىنى سۈنئىي چەتئەللىكلەرگە خاس بىر قىياپەت بىلەن سېسىقتىن چىرايىنى پۈرۈشتۈرگەن بولسىمۇ، ئەمما يەنىلا تاقىرباشنىڭ يېنىغا كېلىپ يوشۇرۇپ قويغان بىر كۈرۈشكا سۈيىنى بەردى. "ھەر نېمە دېگەن بىلەن بىر كامېرداشلار-دە!" دەپ خىيالىدىن ئۆتكۈزدى بولغاي تۇردى دېگىنى:

— ئازراق سۇ بولسىمۇ ئىچىۋالغىن. ئىككى كۈندىن بېرى ياتتىڭ. جېنىڭ ھېلىمۇ چىڭ نېمىكەن سېنىڭ. — تاقىرباش ھەققەتەن ئۇسسىغانىدى. كۈرۈشكىدىكى سۇنى بىر تىنىقتىلا بوشىتىۋەتتى، — بۇ خىتايلار تازىمۇ قىيناپتۇ سېنى. — تۇردى كامېردىشىنىڭ ئېڭەكلىرىگە ئېقىپ چۈشكەن سۇنى يېڭى بىلەن سۈرتۈپ قويدى. — ۋەھشىي ھايۋانلار! ئىزچىمەن دېگىنى توغرا دېگەنىكەن ئەسلىدە. بىز ئۇنىڭ كىتابلىرىنى ئوڭ-تەتۈر سۆكۈپ كۆيدۈرۈپ يۈرۈپتىكەنمىز. بۇ خىتايلارغا ئەسلىدە شۇنداق قىلىش دورا ئىكەندۇق! — ئۇنىڭ نېمە دېگەنلىكىنى كامېردىكىلەر پەرۋاسىزلارچە ئاڭلاپ ئولتۇرغان بولسىمۇ، بۇ سۆزلەر قاسىمنى قىزىقتۇرغانىدى: "تازىمۇ ئاغزى بوش نېمە ئوخشىمامدۇ مۇنۇنىڭ." دەپ كۆڭلىدىن ئۆتكۈزدى. تۇردى گېپىنى داۋام قىلدى، — سەل ساقلاپ تۇرساڭ گۇندىپايلارنىڭ ئوماچ بېرىدىغان ۋاقتى بولىدۇ. ئىككى كۈندىن بېرى چاتقى بولماي تاشلىۋېتىشتى بۇ نېمىلەر. يا بىزنى ئۇنتۇپ قالدىمۇ قانداق؟ — دەپ غودۇڭشىپ قويدى.

– بەك ئالدىراپ كەتمە مۇھاجىر! – دېدى ھېلىقى ئاغزىنى تىغ ئاچماس ياش بالا. – سېنى بۇنداق بوش تاشلىۋېتىدىغان ختاي يوق بۇ يەردە!

– ھە، مەن تېخى سېنى تىلسىزمىكىن دەپتىكەنمەن، – دەپ يېنىغا ئۆرۈلۈپ قارىدى تۇردى، – يا مەن سېنى ئۇيغۇرچە بىلمەسمىكىن دەپ قالغانىكەنمەن. ئۇيغۇرمەن دەڭلا.

– ... ... – ئالىيىپ قاراپ قويدى يېنىدىكى بالا ”غىڭ“ قىلماي.

بۇ تۇردى دېگىنىنىڭ نەچچە كۈندىن بۇيانقى بېزىرىپ سۆزلەۋېرىشى نەتىجىسىدە، كامېردىكىلەر ئۇنىڭ گەپلىرىگە قۇلاق سېلىشقا باشلىغانىدى. دېمىسىمۇ بۇ قاراڭغۇ زىنداندا ئۆزىنى ئاۋۇتۇپ ۋاقىت ئۆتكۈزگۈدەك باشقا ئىشمۇ يوق ئىدى. شۇنىڭدەك بۇنداق جىم ئولتۇرۇۋېرىش بىز ئۇيغۇرلارنىڭ بۈگۈنكى خاراكتېرىمىزگىمۇ توغرا كەلمەيدۇ–دە!

– چەتئەلگە نېمە قىلغىلى چىققانىدىڭ؟ – دەپ قاسىمنىڭ سورىغان بىر سوئالى تۇردىنىڭ نەچچە سائەت كاپشۇپلىشىغا تۈرتكە بولۇپ بەرگەنىدى. تۇردى ئۆزىنىڭ چەتئەل ھاياتىنى ھەۋەسلىنىپ سۆزلەپ كەتتى:

– ئەسلىدە نەچچە تەڭگە پۇل تېپىۋالاي دەپ بىر تونۇش خوجايىنىنىڭ مېلىغا قارىغىلى چىققانىدىم. – سۆزگە كىرىشتى بۇ تۇردى دېگىنى، – بىر جەپاكەش ماشىنا مال دەڭلا بۇ خوجايىنىمنىڭ مېلى. مېلىنى بىر تونۇشىنىڭ ئۆيىگە چۈشۈرۈپ قويۇپ، دۇكىنىغا تاغارلاپ ئاپىرىپ ساتىمىز. بۇنداق بازارلار ھېلىدىن–ھېلىغا بىلىنمىگەن كىشىلەر تەرىپىدىن ئوت قويۇۋېتىلىپ، ياكى تولا كۆچۈرۈپ زىيانغا ئۇچراپ تۇرغاچقا بىزنىڭ خوجايىن بۇ چارىنى تاپقانىكەن. بىرەر يېرىم تىيىن قىممىتىگە سېتىپ پايدا قىلىپ بەرسەممۇ ھېلىقى خوجايىنىمنىڭ كۆزى پۇلدا: ”ئۇكا، سەن تېخى بۇ شەھەرگە يېڭى، كۆنۈۋالغىچە بۇنداق پۇلدىن جىق كۆرىسەن“ دەپ قويۇپ، پايدىسىنى قوشۇپ موكىلا قىلىپ يانچۇقىغا سالاتتى. بىرنەچچە ئايغىچە بىر جەپاكەش ماشىنا مېلىنى سېتىپ تۈگەتتۇق. ئاڭغىچە مالنىڭ ئايىغى ئۈزۈلمەي كېلىپ تۇردى. راست دېگەندەك، قورسىقىمغا تويغىچە تاماق يەيمەن. شۇ

يېشىمغا كەلگۈچە چۈشكەن مۇنچىلىرىمنى ئۇ يەردە بىر نەچچە ئايدىلا چۈشۈۋېلىپ، ئوبدانلا ئاقىرىشقا باشلىدىم. ئالتايغا قالماي ئېتىزلىق چىرايىمدىن ھېچنېمە قالمىدى دەڭلا! — دەپ پۇل سانايدىغاندەك بىر بارمىقىنى ئاغزىغا ئاپىرىپ ھۆل قىلىۋالدى. — چىرايلىق ياسانغان خوتۇن-قىزلار ئايىغى ئۈزۈلمەي كېلىپ يالۋۇرۇپ تۇرغان، تۆت تەڭگە بەردىڭمۇ-بولدى، دەرھال بىر كېچىگە ماقۇل دەيدىغان گەپ بۇ سەتەڭلەر. ئەممازە، — ئۇ ھەسرەتلىنىپ چوڭقۇر بىر تىنىۋېلىپ، بارمىقىنى تىلى بىلەن يالاپ قويدى، — ئەممازە يانچۇقۇڭ بوش بولسا ھېچ نېمىگە يارىمايدىكەنسەن، ... خەپ شۇ پۇل دېگەننى، ... نېمىلا دېگەن بىلەن ئېتىزلىقتا كۆيۈپ-پىشىپ يۈرگىنىمدىن مىڭ ياخشى دەڭلا بۇ ئوقەت. "غىڭ" قىلماي ئىشلەۋەردىم. كىيىمىم پۈتۈن، قورسىقىم توق، ئىسسىق ئۆي، ھەر كۈنى مۇنچا، ئەسلىدە بىز يوقلۇقتىن مۇنچىغا تولا چۈشسەڭ سوغۇڭ ئېشىپ كېتىدۇ دەپ بىكارغىلا دەيدىكەنمىز دەڭلا. ھە-مەيلى، ھەركۈنى مۇنچا، چېكىشىم ئامېرىكا پاپىرۇسى، ... بىزنىڭ خوجايىن يانچۇقى توم بولغاچقا ئۇ سەتەڭلەرنىڭ مېغىزىنى چاقتىدە، پاھ، پاھ، پاھ! ئەممازە، شۇ سەتەڭ قىزلارغا تىكىلىپ قارىيالمايدىغان گەپ دەڭلا، يانچۇق قۇرۇق. — تاقىرباش ئىڭرىغىنىچە ئورنىدىن قوزغىلىپ سۇنغان پۈتىنى ئوڭشىۋالدى.

— ياردەملىشەيمۇ؟ — سورىدى جىمغۇر بالا تاقىرباشقا ئېڭىشىپ تۇرۇپ. تاقىرباش ياق، كېرەك يوق دېگەندەك باش لىڭشىتقىنىدىن كېيىن، تۇردى دېگىنى قايتىدىن گېپىنى داۋام قىلدى:

— ھە، شۇنداق قىلدىم. ھە، كۈنۈم بەكلا راھەت دەڭلا، نېمە قىل دېسە خوجايىنىمغا خوش دەپ قويۇپ ئىشلەپ يۈرۈۋەردىم. بىر كۈنىسى قارىسام دۇكاندىكى ماللارنىڭ ئارىسىغا بىرنەچچە پارچە گېزىت-كىتاب كىرىپ قاپتۇ دەڭلا. دېھقان بولساقمۇ ئورتا مەكتەپكىچە ئوقۇپ قويغاندۇق. ئىچىم پۇشۇپ ھېلىقى نەرسىلەرنى بىرلەپ-ئىككىلەپ ئوقۇپ قويىمەن. چەتئەلدىكى ئاغىنىلەر قالتىس ئىشلارنى قىلىپ يۈرگەن گەپ-دەڭلا شۇ، ئامېرىكا باشلىغىنى ماقۇل قىلىپ ئاق

سارايدا كۆرۈشۈۋاتقان، ب د ت دا سەھنىگە چىقىپ سۆزلەۋاتقان، نيۇ-يورك، ۋاشىنگتون دەمدۇ، بېرلىن-ئىستانبۇل دەمدۇ، ئىشنى قىلىپ ھەممىلا يەردە يىغىنلار، قۇرۇلتايلار، نامايىشلار، ... خىتايلارنى دىر-دىر تىترىتىۋەتكەن گەپ! ئامېرىكا، گېرمانىيە، ھوللاندىيە دېگەنلەر ۋەدە قىپتۇدەك: سىلەرنى ئازاد قىلىپ قويمىساق بولمىدى، بەكلا جاپا تارتىپ كېتىۋاتىسىلەر دەپ، بىزگە ئىچ ئاغرىتىشىپ كەتكەن گەپ دەگىلا ئۇلار! دۇنيانىڭ ھەممىلا يېرىدە دەرنەك-ۋەخپى دەمدۇ، مەرگەز-بىرلىك دەمدۇ، قۇرۇلتاي-ھۆكۈمەت دەمدۇ، ئىشنى قىلىپ نوقۇتتەك ئىشلارنى قىلىپ يۈرگەن گەپ بۇ مۇھاجىرلىرىمىز. ئۇلار چىقارغان گېزىت-ژۇرناللارنى، كىتابلارنى ئوقۇساڭ-ئوقۇساڭ تويمايسەن. ئەتىلا ئىشىمىز ھەل بولۇپ كېتىدىغاندەك ئۈمىدلىنىپ خۇشاللىنىپ كېتىسەن. ئەممازە، بۇنداق كىتابلارنىڭ ئىچىدە شۇ ”ئىزچى“ دەيدىغان بىرسىنىڭ يازغىنىنى تازا ئۇقالماي قالدىم. بۇ كىتاب ھېلىقىدەك داغ-دۇغىلارنى بىر تېيىن قىلىپ، بۈگۈن بۇ يەرلەردە بولۇۋاتقان كىشىنى چۆچۈتىدىغان قورقۇنچلۇق يوشۇرۇن ھەرىكەتلەرنى ئەڭ توغرا چارە دەپلا يازغانىكەن. شۇنىڭغىمىكىن، ئۇ كىتابنى چەتئەلدىكى تەشكىلاتلىرىمىزنىڭ ھېچقايسىسى ياخشى كۆرمەيدىكەن. ئاڭلىسام، قايسى بىر باشلىقىمىز شۇ ”ئىزچى“ نىڭ كىتابلىرىنى نەچچە قېتىم يىغىپ نەچچە مىڭ پارچىسىنى كۆيدۈرۈۋەتكەنمىش. بۇلارغا مېنىڭ زادىلا كاللام ئىشلىمىدى. ئۇيغۇرمۇ ئۇيغۇرنىڭ كىتابىنى كۆيدۈرىدىغان ئىش بولىدىكەن-ھە؟ ئەممازە، بۇ ”ئىزچى“ دېگىنى شۇنداق گەپلەرنى يېزىپتىكى، ئوقۇساڭ كېچىدە قارا بېسىپ ئۇخلىيالمايلا قالغۇدەك قورقۇنچلۇق گەپلەر بار. خېلى يۈرىكىڭ بولمىسا ئۇنىڭ كىتابلىرىنى ئوقۇيالمايسەن، يۈرىكىڭ يېرىلىپ كېتىدىغاندەكلا بولۇپ كېتىسەن. قالتىس جېنى بار كىتاب بۇ ”ئىزچى“ دېگىنى! خىتاي دېگەننى كۆرگەنلا يەردە بوغۇزلاپ ئىچى-باغرىنى تۆكۈۋېتىڭلار دەپلا يازغان دەگىلا، دەھشەت! دەسلەپدە خاتا ئوقۇۋالدىممۇ-قانداق دەپ، يېنىش-يېنىشلاپ ئوقۇپ باقتىم. راست شۇنداق دېگەنىكەن! ھەي ئىسىت، ... بىزنىڭ شۇ توخۇ يۈرەك خوجايىننى دېمەمدىغان، بىر كۈنىسى ئۇنىڭغا بۇ كىتابلارنى كۆرسىتىپ بېقىپتىمەن

دەۋلا، كۆزۈمگە قارىتىپ تۇرۇپلا "ئىزچى" نىڭ كىتابلىرىنى يىرتىپ كۆيدۈرۈۋەتمەسمۇ! ئىچىم ئېچىشىپلا كەتتى! ئىسىت، بەكلا ياخشى كىتابلار ئىدى دەۋلا! بۇنداق جېنى بار كىتابلارنى بەكلا ئاز كۆردۈم. ئەگەر بىرسىدە كۆرسەم، "ئالە" دەپلا بىرەر يۈز دوللارنى تاشلاپ بېرىپ ئېلىۋالغان بولاتتىم ئۇ كىتابلارنى. ئامال قانچە، "قۇرۇلتىيىمىزنىڭ بۇيرۇقى شۇنداق" دەيدىغۇ-تاڭ بىزنىڭ شۇ لوبەن.
— تۇردى بارمىقىغا رەسمىيلا پۈركۈپ بىرنى تۈكۈرىۋالدى. — دېگەندەك، كۈنلەرنىڭ بىرىدە دۇكاندا بار بولغان پۈتۈن گېزىت-ژۇرناللارنى يىغىشتۇرۇپ تاشلاتقۇزىۋەتكەن خوجايىنىم، جىممىدىلا يوقاپ كەتتى. كەينىدىنلا ساقچىلار يىغىپ كەتتى بازارغا. ئۇلاردا پۈتۈن خوجايىنلارنىڭ تىزىمى باركەن دەۋلا. بىر باشتىن سوراپ تۇتقىلى تۇرمامدۇ! بىزنىڭ ھېلىقى خوجايىن "ماللىرىمنى ئاز-تولا باھاسىنى چۈشۈرۈپ سېتىپ پۇلىنى ساقلاپ تۇرغىن" دەپلا يوقاپ كەتكەنىدى. بولمىسا ئۇنىمۇ تۇتۇپ خىتايغا ئۆتكۈزۈپ بېرەركەندۇق. دۇكانغا كېلىپ خوجايىننىڭ نەدە دەپ نەچچە قېتىم سوراپ كەتتى دەۋلا بۇ مېلىس دېگەن ساقچىلار! — ئۇ گېپىنى توختىتىپ گىدىيىپ ئەتراپىغا بىر كۆز يۈگۈرتىۋالدى. — نېمىلا دېگەن بىلەن خەقنىڭ ئامانەت مېلى ئەمەسمۇ، بۇرۇنقى باھاسىدىن تولا بەك ئەرزان قىلىۋەتسەك بولمايدۇ دەۋلا. بەزىلىرىنى ئۆز باھاسىغا ساتساممۇ خېلى كۆپىنى پايدىسىغا سېتىپ تۇردۇم. بارغانسېرى دۇكان بوشاشقا باشلىدى. نېمە بولاركىن دەپ خوجايىنىمنىڭ مال قويىدىغان تونۇشىنىڭ ئۆيىگە بېرىپ باقتىم. ئاز-تولا ئۆتمەس ماللىرى قالغانىكەن. ئارىلاپ دۇكانغا ئەكېلىپ سېتىپ ئۇلارنىمۇ دېگەن باھاسىدىن پايدا چاپلاپ پۇل قىلىپ قويدۇم. بىر كۈنلىرى بۇ ماللارمۇ تۈگىدى. تونۇشۇپ قالغان بىرنەچچە دۇكاندارلار بار ئىدى. ئۇلارنىڭ مەدىكارلىرى "مۇنۇ مالنى شۇ باھادا سېتىپ قوي" دېيىشىپ نېسىگە مال بېرىپ تۇردى. ئۇلاردىن ئالغان بىر تاغار-بىر مىشكاپ ماللارنى مال قىسلىشىپ كەتكەن بۇ كۈنلەردە خېلى ئوبدانلا پايدىسىغا سېتىپ تۇردۇم. نۇرغۇن دۇكانلار تاقىلىپ كەتكەچكىمىكىن، مېنىڭ دۇكىنىم خېلىلا ئاۋاتلىشىپ قالدى. شۇنداق قىلىپ خەقنىڭ نىسى ماللىرىنى سېتىپمۇ يېرىم يىلنى

ئۆتكۈزۈۋەتتىم. دۇكان ئىجارىسى دەمدۇ، باج-سىلىقلار دەمدۇ، ياتاق پۇلى دېگەنلەرنىمۇ ۋاقتىدا تۆلەپ دەپتىرىمگە يېزىپ ماڭدىم. ساقچىلار، باجگىرلار، رەكىت دېگەن بۇلاڭچىلارمۇ پۇل سوراپ تۇرۇۋالدۇ. ئۇنى دەپ، بۇنى دەپ يالغان باھانىلەرنى كۆرسىتىپ يۈرۈپ ئوننى سورىسا بىرنى بېرىپ دېگەنىدەك قۇتۇلۇپ ماڭدىم. قارىسام خوجايىنىنىڭ پۇللىرىمۇ نىسى سېتىپ تاپقان پايدىلىرىم بىلەن قوشۇلۇپ خېلىلا چوڭ پۇل بولۇپ قالدى دەڭلا، خوجايىنىم تېخىچە كەلمەيدۇ. بازارمۇ تۈگەپ قالغىلى تۇردى. ...

— ھەرقاچان خەقنىڭ پۇلىنى ئېلىپلا بۇ تەرەپكە قېچىپ كېلىۋالغانسەن تايىنلىق؟ — بىر كۆزلۈك، تۇردىنىڭ گېپىنى بۆلۈپ ئۇنىڭ چىشىغا تەگدى.

— بىزمۇ ئاللا ياراتقان مۇسۇلمان بەندىسى دەڭلا، ھارامدا كۆزۈم يوق مېنىڭ! — ئۇ بىر بارمىغىنى تىلى بىلەن يالىۋېلىپ گېپىنى داۋام قىلدى. — بىر كۈنىسى بىرمۇنچە مېلىسلەر كېلىپ پۈتۈن دۇكانلارنى پېچەتلەپ بازارنى تاقىۋېتىشتى. بىكارچىلىقتا يەپ-ئىچىپ نەچچە ئاينى ئۆتكۈزۈۋەتتىم. بازارلار يەنە يېڭىدىن ئېچىلىشقا باشلىغان بولسىمۇ، ساپلا قىرغىز-ئۇرۇسلارنىڭ دۇكانلىرى ئىدى، ئۇلارنىڭ يېنىغا ئىش ئىستەپ بارغىلى بولامدۇ دەيسلەر، بولمىدى. خەقنىڭ پۇلىنى ھارامغا يېگەن بولۇپ قالماي يەنە دەپ، ئولتۇرۇپ ھېساب-كىتاب قىلىشقا كىرىشتىم. خوجايىنىمنىڭ دېگىنى بويىچە ھېسابلىغىنىمدا، يېنىمغا ئىككى-ئۈچ مىڭ دوللار قالىدىغاندەك، بۈرۈنقى باھاسى بويىچە ھېسابلىسامىمۇ يەنىلا بىر-ئىككى مىڭ دوللارغا يېتىپ-قويار پۇللۇق بولۇپ قالغۇدەكمەن. پوللارنى كونا كىيىملىرىم بىلەن ئوراپ خوجايىنىمنىڭ ھېلىقى مال ساقلىتىدىغان ئىسكىلاتىغا يوشۇرۇپ قويۇپ، يېنىمغا ئىككى مىڭ دوللارنى جايلىۋېلىپ يۈردۈم. بىزمۇ ياش ئەمەسمۇ، بۇ كۆڭۈل چىدىغان بىلەن، بۇ بەدەن زادىلا چىدىيالماي كەتتى. ئۇيان ئويلاپ، بۇيان ئويلاپ خۇدا بەرگەن بۇ تەننى بىكارغا قىينىۋەتمەيلى دېدىم-دە، بىر بېسىپ، ئىككى بېسىپ سەتەڭلەر بىلەن ئۈلپەتلىشىدىغان بىر تونۇشۇمنىڭ يېنىغا باردىم. ئاۋۋال ھەپتىدە بىرەرسى بىلەن ئويناپ قويدۇق، بولمىدى، كېيىن ھەپتىدە ئىككىمۇ بولۇپ كېتىدىغان

بولدى. كۆنلەرنىڭ بىرىدە شۇنداق قارىسام، ھېلىقى ئىككى مىڭ دوللىرىمدىن ئارانلا يۈز دوللار قاپتۇ دەڭلا! بىزنىڭ يۇرتلۇقلار تۆت تەڭگە تاپتىمۇ-بولدى، تۆت ھوشۇقنى تېپىۋېلىپ دەرھال قىمارغا كىرىشىپ كېتىدىكەن. مەن بۇنداق گۇناھ ئىشلارغا ئاغنىلەر ھەرقانچە زورلاپ قورقۇتۇپ باققىنىغا قارىماي يېقىن يولىمىغان بولسامىمۇ يانچۇقۇم بوشاپ كېتىپتۇ. ئامال يوق، بىرىپ ھېلىقى تۇگۈككە تىقىپ قويغان خوجايىنىمنىڭ پۇلىدىن ئۇنىڭ بەرگەن ھېسابىغا توغرىلاپ يەنە مىڭ نەچچە يۈز دوللارنى ئالدىم. بۇ قېتىم خېلى دىققەت قىلدىم دېسەممۇ، ئۇزۇن ئۆتمەيلا يەنە بەش-ئالتە يۈز دوللىرىم قاپتۇ! بۇ خوجايىنىمنىڭ كەلمەي كەتكىنى، ھېچ بولمىغاندا بىر تېلېفون بېرىپ قويىسىمۇ مەيلىدى. دېگەندەك، بىر كۈنىسى يېرىم كېچىدە خوجايىنىم تۇيۇقسىزلا پەيدا بولدى. ئەتىسى بېرىپ ھېلىقى بوپىنى ئېلىپ كېلىپ خوجايىنغا تاپشۇردۇم. خوجايىنىم ئۇيان ھېسابلاپ، بۇيان ھېسابلاپ ”مۇنۇ ئالتە يۈز دوللارنى يېنىڭغا سېلىپ قوي-دە، بۇندىن كېيىن ئۆز يولۇڭنى ئۆزۈڭ تېپىۋال“ دەپ كېتىپ قالدى. ھوشۇمنى يىغىۋېلىپ بىر ھەپتە ئايلىنىپ باقتىم. زادىلا ئىشتىن خەۋەر يوق. ئەمدى پۇلۇمنىڭ بارىدا كېتىپ قالاي دېدىم-دە، ماڭىدىغان ئىشەنچلىك بىرسىدىن مىڭ دوللىرىمنى ئۆيدىكىلەرگە يولغا سېلىۋېتىپ بىرەر يۈز دوللار بىلەن چېگرىدىن ئۆتتۈم. ”ئۇف“ دېيىشكىمۇ ئۈلگۈرمەي، ئۇر-توقماق قىلىنىپ قامالدىم. ئۇيان سۆرىشىپ، بۇيان دۇمبالىشىپ بۇ يەرگە قاماشتى بۇ كاپىرلار. مانا ئاخىرى سىلەر بىلەن بىرگە يېتىپتىمەن. — تۇردى گېپىنى تۈگىتىپ بىر بارمىقىنى يالاپ قويدى.

— دېمەك سەن چەتئەلگە چىققىنىڭ ئۈچۈنلا بۇ يەرگە كىرىپ قاپسەندە! — دېدى بىر كۆزلۈك تۇرمىدىشى تەنە قىلغان ئاھاڭدا.

— نەدىكىنى، سورىغان سوراقلىرىدىن قارىغاندا، مېنىڭ ئىشىممۇ قالتىس چوڭ ئىشلار بىلەن چېتىلىپ قالغاندەك! — دەپ يەنە گەپكە كىرىشتى بۇ مۇھاجىر، — ”بىرمۇنچە ئەكسىيەتچى كىتابلارنى ساڭا كىم بەردى، لوبنىڭ نەگە يوشۇرۇندى، بۇ يەرگە نېمە ۋەزىپىلەرنى ئېلىپ كەلدىڭ؟“ دەپ سوراشلىرىدىن قارىغاندا، مەنمۇ

خېلى چوڭ بىرسى بولۇپ قالغاندەك قىلمەن جۇمۇ! قىزىق يېرى، بۇلار مېنىڭ ئوقۇغان كىتابلىرىمنى نەدىن بىلىدىغاندۇ؟ يەنە كېلىپ ھېلىقى خوجايىنىمنى نەدىن تونۇيدىغاندۇ؟ خۇدايا تووۋا! — تۇردى يەنە بارمىقىنى يالاپ ھۆل قىلىۋالدى، — ئەمدى سەن دېگىنە، سەن قانداق قىلىپ بۇ يەرگە كىرىپ قالدىڭ؟ — دەپ سورىدى يېنىدىكى قاپىقى ئىششىپ كەتكەندىن.

— قانداق كىرىپ قالاتتىم، — ئاچالىغان يالغۇز كۆزىنى ئەتراپىغا ئويىنىتىپ دېدى يېنىدىكىسى، — ئولتۇرۇش-مولتۇرۇش، جوۋا-كافىخانىلارغا بارالماي زېرىكىپ ئىت بولۇپ يۈرگەن بۇ كۈنلەردە، ئۆيدىن چىقماي تېلېۋىزورغا قاراپ ئولتۇرسام، كۆپ-كۈندۈزدىلا نوپۇس تەكشۈرىدىغانلار كىرىپ كەلدى. ئۇلار ئۆيۈمنى ئۈيان ئاختۇرۇپ، بۇيان ئاختۇرۇپ بىرنەچچە تال ئىشلەتمىگەن يېڭى ئوكۇل شىرىسىنى تېپىۋېلىشتى. ئاندىن خرويىنچى، خرويىن ساتقان دېگەن بوھتانلار بىلەن ئاۋۋال چوڭ تۈرمىگە قاماشتى. ئۇ يەردە بىرەر ئاي ئۇر-توقماق قىلىشقاندىن كېيىن بۇ يەرگە يۆتكەشتى، شۇ.

— سەن راستىنلا خرويىن چېكەمتىڭ؟ — دەپ سورىدى تۇردى.

— شۇنداقتەك كۆرۈنەمدىكەنمەن؟ — دوق قىلدى بىر كۆزلۈك، — مەن دېگەن مال دوختۇر ئىنژېنېرىمەن. ئۇنچىلىك نەرسە ئۆيۈمدە بولمامتىكى!

— خوش، سەن نېمە دەپ بۇ يەردسەن؟ — دەپ يېنىدىكى مۆرىمەسكە بۇرۇلدى تۇردى، — سېنىمۇ شۇنداق دەپ تۇتقانمىدىيا؟

— مەن دېگەن سائەت ساتىمەن. — دېدى جىمغۇر، — ئۆتكەن ھەپتىدە ئۆي ئاختۇرۇشتا ساندۇقۇمدىكى ياپون ئېلېكترونلۇق قول سائەتلىرىمنى كۆرۈپ، ”بۇلارنى نېمە قىلىسەن؟“ دەپ سورىدى كىرگەن خىتايدىن بىرسى. ”ساتىمەن“ دېدىم. ”كىمگە ساتىسەن؟“ دەپ سورىۋىدى، ”خالىساڭ ساڭىمۇ ساتىمەن“ دېيىشىمگىلا تارسلا قىلىپ يۈزۈمگە بىر تەستەك قويدى. ئاچچىقىمغا پايلىماي ئېتىلىپ بېرىپ مېنى ئۇرغان ئۇ خىتاينىڭ ياقىسىغا ئېسىلىپ بىر كاللا قويدۇم. ئۆيۈمدىلا مېنى ئۇرە-ئۇر قىلىشىپ ئۇستۇمگە يامىشىۋالدى. بىر ۋاقىتتا ئېپىنى تېپىپ بىر خىتاينىڭ

بىلىكىگە ئېسىلىۋېلىپ پۈتۈن كۈچۈم بىلەن چىشلەپ بىر پارچە گۆشنى ئۈزۈۋالدىم. ھېلىقى خىتاينىڭ جاھاننى بىر كەلتۈرۈپ چىرقىراپ ۋارقىرىشى بىلەن قالغان خىتايلار مېنى قويۇۋېتىپ ئۇنىڭ بىلەن بولۇپ كېتىشتى. ئۇ خىتاينىڭ بىلىكىدىن شۇرقىراپ قان ئېقىۋاتاتتى. بىر ئاماللارنى قىلىپ ئۇنىڭ قولىنى تېڭىشقا كىرىشتى. ”بۇ ھايۋان بۇنىڭ قولىنى چىشلەپ ئۈزۈۋاپتۇ، ئۇ گۆش پارچىسىنى تېپىپ دەرھال دوختۇرغا ئاپىرايلى!“ دېيىشىپ ئۇنى ئاختۇرۇشقا كىرىشتى. ئۇ گۆش پارچىسىنى شۇنچە ئاختۇرۇپمۇ تاپالمىدى. قىپقىزىل قان بولۇپ كەتكەن ئاغزىمنى ئاچتۇرۇپ قاراشقا كىرىشتى. قارىغاندا ئۇنى يۇتۇۋەتسەم كېرەك، ئاغزىمدا خىتاينىڭ قېنىدىن باشقا نەرسە يوق ئىدى. شۇنىڭدىن كېيىن ئۇ خىتايلار ماڭا چېقىلىشتىن قورقتى ئېھتىمالىم، پۇت قولۇمنى باغلاپ تۈرمىگە ئاپىرىپ تاشلىدى. ئۇ يەردە نەچچە كۈنگىچە ھوشۇمدىن كەتكۈچە ئۇرۇپ قىيناشتى. يېرىمجان بولغىنىمدا بىر ماشىنىغا بېسىپ بۇ يەرگە ئېلىپ كېلىپ تاشلاشتى.

تۇردى دېگىنى بۇ گەپلەرنى ئاڭلىغاندىن كېيىن چاندۇرماي سىلجىگىنىچە بۇ جىمغۇر سائەتچىنىڭ يېنىدىن يىراقلاشتى.

— ھە، مۇنداق دېگىنە، دېمەك سەن بىر خىتاينى تىرىك تۇرغۇزۇپ گۆشىنى خام يەۋەتكىنىڭ ئۈچۈن بۇ يەردىكەنسەندە! پاھ، پاھ، پاھ!

— ئادەم گۆشى يېگەن نوچى!

— ... ...!

تۈرمىدىكىلەر ئۇنى بىرئاز شاڭخو قىلىشتى.

بۇ يەرگە كىرگەنلەرنىڭ گېپى راست بولسا، بۇ كامېردىكىلەرنىڭ قاسىم بىلەن تۇردىدىن باشقىلىرىنىڭ ۋەھىمە يارىتىش ھەرىكىتى بىلەن قىلچە مۇناسىۋىتى يوق كىشىلەر دېيىش مۇمكىن ئىدى.

— راست دېگەندەك، بىز ھازىر قايسى تۈرمىدە ياتىمىز؟ — بىر كۆزلۈك ئېتىراپىغا بىر كۆزى بىلەن قاراپ سورىدى.

— ... ...

ھېچكىمدىن جاۋاب چىقمىدى. راست دېگەندەك، بۇ يەرگە ھوشسىز كەلتۈرۈلگەچكە، بۇ تۈرمىنى قاسىممۇ ھېلىغىچە بىلەلمىگەنىدى. ئەمما گۇندىپايلىرى ئارىسىدا بىرەرمۇ ئۇيغۇر بولمىغانلىقىغا قاراپ، بۇ يەرنى بىرەر بىگىتۇەن تۈرمىسىمىكىن دەپ پەرەز قىلىپ كەلگەنىدى.

— بىز كەلگىنىمىزدە سەن يالغۇز ياتاتتىڭ. — دەپ گەپ قىلدى يالغۇز كۆزلۈك قاسىمغا قاراپ، — سېنى نېمە دەپ سولاپ قويۇشتى؟

قاسىم جاۋاب بەرمىدى. نېمە دېيىشى كېرەك؟ راست گەپنى قىلىشنىڭ پايدىسى يوق ئىدى. يالغان گەپنىڭمۇ ھاجىتى يوق.

— خاپا بولمىسىلا ئاكا، — دېدى يالغۇز كۆزلۈك، سەل يۇمشىغان ھالدا، — پۇت-قولىڭىزدىكى تېڭىقلار، بېشىڭىزدىكى يارىلارغا، تىتىلىپ كەتكەن كىيىملىرىڭىزگە قارىغاندا سىزنىمۇ خېلى بەك قىينىۋەتكەن ئوخشايدۇ بۇ كاپىرلار! قاچاندىن بېرى بۇ يەردەسىز؟

— ... ... — قاسىم نېمە دېيىشىنى بىلەلمەي بىر ھازا جاۋابسىز ئولتۇرۇپ كەتتى. — ئالتە ئايدىن ئاشتىمىكىن دەيمەن.

— ۋاھ، تازىمۇ ئۇزۇن بوپتۇ-دە! — دېدى تۇردى دېگىنى بارمىغىنى تىلى بىلەن يالاپ قويۇپ. — كۆرۈنۈشىڭىزدىن قارىغاندا ئېگىز-پەس بىرسىگىمۇ ئوخشىمايسىز. قانچە ياشقا كىردىڭىز؟

— ... قىرىق سەككىز. — دەپ قىسقىلا جاۋاب بەردى قاسىم سەل تۇرۇۋېلىپ.

— ئەسلى نېمە ئىش قىلاتتىڭىز؟

— ئىنژېنېرلىق.

— ھەرقاچان سىزنىمۇ بىرەر تۆھمەت بىلەن سولىغاندۇ تايىنلىق؟

— شۇنداق دېسەممۇ بولىدۇ.

بۇ ئارىدا تاقىرباش بالا كۆزلىرىنى ئېچىپ خېلىلا تۈزۈلۈپ قالغاندەك قىلاتتى. ئىككى بىلىكىگە تايىنىپ تامغا سەل رۇسلىنىپ يۆلىنىۋالدى. يېنىدىكىسىگە جان

كىرىشۋاتقانلىقىنى پەملىگەن تۇردى، ئۇنىمۇ گەپكە تۇتماقچى بولدى:

— ئېتىڭ نېمە ئاغىنە؟

— ... ... — ئەتراپىدىكىلەرگە بىر قۇر كۆز يۈگۈرتۈپ چىققان تاقىرباش، يۇزىدىكى قېتىشىپ كەتكەن يارا قەقەشلىرىنى سىلاپ تۇرۇپ دېدى، — ھەسەن.

— سېنى نېمە دەپ تۇتۇۋېلىشتى بۇ خىتايلار؟ — تۇردى بارمىقىنى كالپۇكىدا نەملەشتۇرۇپ قويۇپ سورىدى.

— مېنىڭ ئىشىم سەل چاتاقراق. — دېدى ھەسەن دېگىنى سۆزگە كىرىشىپ، — بىر كۈنى يولدا كېتىۋاتسام يېنىمدىن بىرنەچچە ئۇيغۇر ياش باللىرى سۆركىلىپ ئۆتۈپ كەتكەندەك قىلىۋىدى، پەقەتلا دىققەت قىلمىغانىكەنمەن. ھەرقانچە دېگەن بىلەن ئۇيغۇر باللىرىغۇ دەپ يولۇمغا كېتىۋېرىپتىمەن. بىر ماگىزىنغا كىردىم. ئىشىكتىكى خىتاي پوستلار يېنىمنى ئاختۇرۇشتى. ‹‹قورسىقىڭدا ئاغرىق بولمىسا تاۋۇز يېيىشتىن قورقما›› دېگەندەك، بىرخىيالىمدا يوق قولۇمنى كۆتۈرۈپ يېنىمنى تۇتۇپ بەرمەيمەنمۇ. يېنىمنى ئاختۇرۇۋاتقان خىتاي، يانچۇقۇمغا قولىنى سېلىپ نېپىز قارا تاشلىق كىچىك بىر ئۇيغۇرچە كىتابنى چىقاردى. ‹‹بۇ نېمە كىتاب؟›› دەپ سورىغاندا يالغاندىن بىرنېمە دەپ باققان بولسامغۇ كاشكى، مەنمۇ ھەيرانلىق بىلەن كىتابقا قىزىقىپ ‹‹ئەكەلگىنە قاراپ باقاي نېمە كىتابكەن›› دېمەمدىمەن. بۇ گېپىمدىن خاپا بولغان ھېلىقى خىتاي، كىتابنى ۋاراقلاپ كەتتى. — ھەسەن ئىنجىقلاپ تۇرۇپ بىر پۇتىنى كۆتۈرۈپ سەل ئوڭشىۋالغاندەك قىلدى، — ھەيران قالدىم: راستىنلا مەندە بۇنداق بىر كىتاب يوق ئىدى. ئەمما بۇ خىتاي راستىنلا بۇ كىتابنى يانچۇقۇمدىن چىقارغانلىقىنى ئۆز كۆزۈم بىلەن كۆرگەنىدىم. دەرھال خىيالىمغا ھېلىقى سۆركىلىپ ئۆتكەن ياش باللار كەلدى. ‹‹بۇ نېمە كىتاب دەپ سوراۋاتىمەن سەندىن!›› دەپ ۋارقىرىدى خىتاي پوست. يەنە جىم تۇرماي ‹‹ئەكەلگىنە كۆرۈپ باقاي›› دېيىشىم بىقىنىمغا بىرنى تەپتى. ئاندىن بىر ئىشخانىغا ئەكىرىپ ئولتۇرغۇزۇپ قويۇپ بىرسىلىرىگە تېلېفون بەرگىلى تۇردى. بىر ئاز ۋاقىت ئۆتكەندىن كېيىن بىر ئۇيغۇر كادىرى كىرىپ كەلدى. كىتابنى قولىغا ئېلىپ ئۇيان-بۇيان ئۆرۈپ كۆرۈپ، بىر ماڭا،

بىر خىتايلارغا قارىدى. ”بۇنداق كىتابنى كۆرۈپ باقمىغانىكەنمەن“ دەپلا كىتابنى خىتايلارغا قايتۇرۇپ بەردى. ”ئەسكى كىتابمۇ ياكى ياخشى كىتاب؟“ دەپ سورىۋىدى، ھېلىقى ئۇيغۇر كادىرى ئوقۇماي تۇرۇپ بىلەلمەيدىغانلىقىنى دېگەچ، ماڭا قاراپ بېشىنى چايقاپ قويدى. ئاخىرى بۇ خىتايلار مېنى يان كوچىدىكى بىر ساقچىغا ئاپىرىپ تاپشۇرۇپ بېرىشتى. خېلى ۋاقىت ئۆتكەندىن كېيىن ئىككى ئۇيغۇر ساقچى كىرىپ سوراق قىلىشقا باشلىدى. ”بۇ كىتابنى كىمدىن ئالدىڭ؟“

— ”ھېچكىمدىن ئالمىدىم. مەنمۇ تېخى ئەمدىلا كۆرۈۋاتىمەن بۇ كىتابنى“ دېدىم. ”قورۇق گەپ قىلما! سېنىڭ بۇ گېپىڭگە بۇ خىتايلار ئىشىنەمدۇ؟ كاللاڭ كېتىدىغان ئېغىر بالادا قاپسەن ئۇكا. ئەمدى قانداق قىلىسەن؟“ دەپ مەندىن سورىدى. ئاڭغىچە يەنە بىر قانچە خىتاي ساقچىلىرى كىرىپ ئۇلاردىن بىرنېمىلەرنى سورىدى. ”مېنىڭ ئەمەس دەيدۇ“ دەپ جاۋاب بېرىشتى ئۇيغۇر ساقچىلار ئۇدۇللا. ”قورۇق گەپ! بۇ ئىبلىس بىزنى ئاقماق قىلىۋاتىدۇ. بۇ يەردە ئاۋارە بولماي، ئۇنى تېررورچىلارغا زەربە بېرىش ئىشخانىسىدىكى لۈكچەكلەرنىڭ قولىغا تاپشۇرۇپ بېرەيلى. ئۇلار بۇ يالغانچىنى ئىقرار قىلدۇرۇشنى بىزدىن ياخشى قاملاشتۇرالايدۇ!“ دېيىشىپ چىقىپ كېتىشتى. خىتايلارغا قۇللۇق قىلىشتىن باشقا ھۈنىرى بولمىغان بۇ دەللال بىچارىلەر ماڭا قاراپ: ”چىرايلىقچە راست گەپنى قىلغان بولساڭ بېشىڭغا بۇ بالا كەلمىگەن بولاتتى. بولمىسا بىزمۇ بىر ئامالىنى قىلغان بولاتتۇق. ئەمدى ئۆزۈڭنىڭ شورى“ دېيىشىپ، قولۇمنى كەينىچىلەپ تاقاقلاپ بىر ساقچى ماشىنىسىغا سېلىپ كۆزۈمنى چىڭ تېڭىۋېتىپ ئېلىپ مېڭىشتى. خېلى ئۇزۇن مېڭىشقاندىن كېيىن ماشىنىدىن يېتىلەپ چۈشۈرۈپ بىر يەرگە ئېلىپ كىرىشتى. ئۇ يەردىن يەنە بىر ئۆيگە ئېلىپ كىرىپ بىرسىلىرىگە تاپشۇرۇشتى. ئىككى خىتاي جاللىتى ئۈستى بېشىمغا ئۇرۇپ تەپكىنىچە سۆرىشىپ پۈتۈن ئەتراپىنى ئېغىر ۋايساشلار قاپلاپ كەتكەن، خىتايچە پاسكىنا تىل-ئاھانەتلەر بىلەن بۇلغىنىپ كەتكەن بىر جازاخانىغا كىرگۈزۈپ شاراقشىتىپ زەنجىرلەپ باغلاپ ئېسىپ قويۇشتى. ئاندىن كىيىمىمنى بېشىمغا تەتۈر قايرىپ يۆگەۋېتىپ، دۈمبەمگە كەلسە-

كەلمەس ئۇرغىلى تۇردى. نېمە بولغىنىنى بىلەلمەيلا قالدىم. ۋارقىرايمەن، جارقىرايمەن، تىللايمەن، يالۋۇرىمەن، بولمىدى. تېخىمۇ قاتتىق ئۇرغىلى تۇردى. دۈمبەم تاياقتىن تىتىلىپ كەتكەنلىكى مانا مەن دەپلا بىلىنىپ تۇراتتى. ئارىلاپ ئۇرۇشتىن توختاپ دۈمبەمدىكى يارا ئۈستىگە بىرنېمىلەرنى سەپكىلى تۇردى. دۈمبەم قورۇلۇپ ئوت بولۇپ يېنىپ، چىدىغۇسىز ئاغرىپ كەتتى. ئىككى خىتاينىڭ قاھ-قاھلاپ كۈلۈشى ئاڭلىناتتى. يەنە ئۇرۇش، يەنە ئاچچىق بىرنېمىلەرنى تۆكۈش، مىللىتىمىزنى ئېغىر ھاقارەت قىلىدىغان پەسكەش تىللاشلار بىلەن يۈكسەلگەن خىتايچىلاپ قاھ-قاھلاپ كۈلۈشلەر، ... بىر ۋاقىتلاردا خۇدۇمنى يوقىتىپ قويۇپتىمەن. بېشىمنى ئېچىپ، شالاڭىدا سوغۇق سۇ چاچقىنىدىلا ئاندىن ھوشۇمغا كەلدىم. ئەتراپ غۇۋا قىزىل چىراغلار بىلەن يورۇتۇلغان، لىمغا ئېسىلغان بەش-ئوندەك ئۈستى-بېشى قانغا بويالغان ئۇيغۇر باللىرى، ئوتتۇرىدا ئايلىنىپ يۈرگەن ئونغا يېقىن تولا ئۇرۇپ تەرلەپ پىشىپ كەتكەن خىتاي قانخورلىرى، چىرايىدىن ئادەم رەڭگى كۆرۈنمەيدىغان بۇ قانخور جاللاتلار قاھ-قاھلاپ كۈلۈشۈۋاتقان، ئەڭ رەزىل تىل-ئاھانەتلەر بىلەن پۈتۈن بىر ئۇيغۇر مىللىتىنى ھاقارەت قىلىپ تىللىشىۋاتقان، تۈرۈكلەرگە باغلاپ ئېسىۋېتىلگەن ئۇيغۇر ياشلىرىنى كۈچىنىڭ بارىچە قامچىلاپ ئۇرۇشۇۋاتقان، ... خىتاي ھۆكۈمىتىنىڭ بىز ئۇيغۇرلارغا بۇنداق مۇئامىلە قىلىشىغا زادىلا ئىشەنمىگەن ئىكەنمەن. يەنە ئۇرۇشلار، يەنە ھوشۇمدىن كېتىشىم، ... بىرەر ھەپتىدەك شۇنداق سوئال-سوراقسىز ئۇرۇپ قىيناشلاردىن كېيىن سۆرىشىپ بىر ئىشخانىغا ئېلىپ كىرىپ سوراق قىلىشقا باشلىدى. سوراقلىرى مېنىڭ بىلەن قىلچە مۇناسىۋەتسىز گەپلەر بولغاچقا، ”بىلمەيمەن“ دەپ ئۇيغۇرچە جاۋاب بەردىم. ”ھايۋانچە بىلجىرلىماي بىزنىڭچە گەپ قىل! ھايۋاننىڭ بالىسى!“ دېگىنىچە كېلىپ بېشىمغا بىر توقماق سالدى. يەنە سوئال-سوراقلار، ”غىڭ“ قىلمىدىم. بەربىر ئۆلتۈرۈۋېتىدىغانلىقىنى مۆلچەرلەپ، ئۆمرۈمنىڭ ئەڭ ئاخىرقى مىنۇتلىرىدا بولسىمۇ بىر قېتىم بۇ خىتايلارغا يالۋۇرماي چىشىمنى چىڭ چىشلەپ غەيرەت قىلىپ تۇردۇم: ”ھېچ بولمىغاندا بىز ئۇيغۇرلارنىڭ جاسارىتىنى بولسىمۇ كۆرۈپ قويۇش كاپىرلار“

دەپ ئويلىدىم ئىچىمدە. ئىسىت دەيمەن، ھېلىقى كوچىدا بولۇۋاتقان خىتاي ئۆلتۈرۈش ۋەقەلىرىنى ئىزچىل يامانلاپ كەلگەنلەرنىڭ بىرسى مەن ئىدىم! كاشكى شۇ ئىشلاردىن بىرەرسىنى بولسىمىغۇ قىلىپ قويغان بولسام. ... يەنە سۆرىشىپ ئېلىپ چىقىپ زەنجىرلەپ ئۇرۇشلار، يەنە ھوشۇمدىن كېتىپتىمەن. ... ھوشۇمغا كەلسەم، سىلەرنىڭ ئاراڭلاردا يېتىپتىمەن. ئۇزۇن چاچلىرىم بار ئىدى. قاچانلاردا چۈشەرتىۋەتكەنلىگىنىمۇ بىلەلمىدىم. ... — دېگىنىچە تاقىر بېشىنى سىلاپ قويدى.

ھەسەن سۆزلەپ بۇ يەرگە كەلگەندە، ئۇلۇغ-كىچىك بىر تىنىۋالدى. يانچۇقىدىن بىرنېمىلەرنى ئاختۇرغاندەك قىلدىيۇ، يەنە قۇرۇق قولىنى يانچۇقىدىن چىقىرىپ بېشىنى سىلاپ قويدى. ئارىلاپ يۈزىدىكى يارىلارنىمۇ تۇتۇپ قوياتتى.

”دېمەك بۇ باللارنىڭ ھەممىسىلا دېگۈدەك بىگۇناھ قولغا ئېلىنغانلار ئىكەن-دە!“ دەپ ئويلىدى قاسىم. شۇنداقتىمۇ تۇردى بىلەن ھەسەننىڭ ھەر ئىككىسىلا ھېلىقى ”ئىزچى مەن“ نىڭ كىتابلىرىدىن ئېغىز ئاچقانلىقىغا دىققەت قىلدى.

— ھېلىقى كىتاب نېمە توغرىلىق يېزىلغان ئىكەن؟ — دەپ سوراپ قويدى قاسىم.

— مەن نەدىن بىلەي. — دېدى ھەسەن دېگىنى تاقىر بېشىنى سىلاپ قويۇپ،

— مەن ئۇ كىتابنى راستىنلا قارا تاشلىق رەڭگىدىنلا كۆرۈپ قالدىم-شۇ!

— ئۇ قارا تاشلىق كىتابنى مەن بىلىمەن! — دەپ گەپكە ئارىلاشتى تۇردى ئالدىراپ بىر بارمىغىنى يالىغىنىچە، — مەن چەتئەلدە ئوقۇدۇم دېگەن كىتابلار دەل شۇنداق رەڭلىك كىتابلاردىن ئىدى. ھېلىقى ”ئىزچى“ دېگىنىنىڭ كىتابلىرى ھەرقاچان، ... — قاسىم قولىنى شىلتىپ ئۇنى گەپتىن توختاتتى. قاسىم ئۇ كىتابلارنىڭ ئىچىدىكىسىنى تۇردى دەپ كەتمىسىمۇ يادا دېگۈدەك بىلەتتى. ئۇ كىتابلار بىر يىللىرى ئۇنىڭ ھاجەتخانىدىن تېپىۋالغان كىتابلىرىنىڭ نەق ئۆزى ئىدى.

قاسىم بۇ كىتابلارنى كۆز ئالدىغا كەلتۈرۈپ ئولتۇرۇپ، يەنە شۇ ئۆتكەن كۈنلىرىنىڭ ئەسلىمىسى ئىچىگە غەرق بولۇپ كەتتى. ...

...

بېنزىن پونكىتىنىڭ پارتلىشىدىن كېيىن، خىتايلار ھەقىقەتەنمۇ ۋەھشىيلىكتە چېكىدىن ئېشىپ كەتمەكتە ئىدى. شەھەر ئىچىدە باشقا يۇرتلۇق يەرلىكلەردىن بىرسىمۇ قالمىدى دېگۈدەك ئىدى. ئاۋات بازار رەستىلىرىدىن ئەخلەت ئۇچۇپ تۇراتتى. كوچا-كوچىلاردا دىماغنى يارغۇدەك مەززىلىك پۇراق چىقىرىپ تۇرىدىغان ھەرخىل كاۋاپلار، پولو-مانتىلار، لەغمەن-سۇيقئاشلار، سېرىقئاش-ئۆپكە ھېسىپلار، ... بۇ تۈردىكى يېمەكلىكلەر گويا چۆچەكلەردە تەسۋىرلىنىدىغان ئۇزۇن ئۆتمۈشنىڭ ئەسلىمىلىرىدەك يوقاپلا كەتكەنىدى. ئارىلاپ ئېچىلىپ قالىدىغان ھۆكۈمەت ئاشخانىلىرىدىمۇ چوكىدەك-بادىرىدەك 'لەڭمەن' لەر، پۇراپ قالغان قېلىن 'مانتىلار'، نوپۇس دەپتىرىگە قاراپ سېتىلىدىغان گۆشلەرمۇ تامغا ئاتسا چاپلاشقىدەك لەش 'گۆشلەر' ئىدى. بۇنىمۇ سائەتلەپ ئۆچىرەت تۇرغاندىن كېيىنلا ئاران ئالغىلى بولاتتى. كوچىلاردىمۇ بۇرۇنقىدەك خىتاي دەستىدىن قىستىلىپ ماڭغىلى بولمايدىغان ھالدىن خۇددى 'خىتاي مەدەنىيەت ئىنقىلابى' نىڭ ئۇرۇش-ماجىرالىق يىللىرىدىكىدەك قۇيقۇرۇق بولۇپ قالغانىدى. دېگەندەك، كوچىدا يۈرگەنلەر ئارىسىدا ئۇيغۇرلارنىمۇ بەكلا كەم ئۇچرىتىشقا بولاتتى. ئۇلارمۇ خۇددى ئىككىنچى دۇنيا ئۇرۇشى مەزگىللىرىدىكى گېرمانىيىدە تۇرىدىغان يەھۇدىيلارغا ئوخشاش مەيدىسىگە مەخسۇس لاتا چاپلاپ يۈرمىگەن بولسىمۇ، ئۇلار يەنىلا سەكسەن تامغىلىق تونۇشتۇرۇشلىرى بولغانلىرىلا ئىدى. ئەمما كوچا-كوچىدا، دوقمۇش-دوقمۇشتا، ھەر بىنانىڭ ئالدىدا ئايلىنىپ يۈرگەن قوراللىق خىتايلار، ساقچىلار، ھەربىيلەر، بىڭتۇەن ياۋايىلىرى، ... زادىلا كەمەيمىگەنىدى. ئەمدى ئۇلار يالغۇز ئۇيغۇر چىرايدىكىلەرنىلا ئەمەس، ئۆز خىتايلىرىنىمۇ قوشۇپ ئاختۇرۇپ يۈرۈشەتتى.

بۇنداق ئادەم شالاڭلىشىپ كەتكەن، قوراللىق خىتاي چارلىغۇچىلىرى كۆپىيىپ كەتكەن بىر ۋەزىيەتتە ھەرىكەت پىلانلاش تۇرماق، ھەتتا نورمال ھاياتلىق ئۈچۈنمۇ سىرتلارغا چىققىلى بولماي قالغانىدى. دوقمۇش-دوقمۇشتا توسۇپ چارلاشلار،

تويۇقسىز ئۆي ئاختۇرۇشلار، سەۋەبسىز قولغا ئېلىنىشلار، بىگۇناھ ئۆلتۈرۈلۈشلەر ئادەتتىكى ئەھۋالغا ئايلىنىپ قېلىۋاتاتتى.

ئەمما بۇنداق جىددىيچىلىكتە يەرلىكلەرنىڭلا ئەمەس، ھەتتا خىتاي پۇقرالىرىنىڭمۇ كۆڭلى تەسلىشىپ بارماقتا ئىدى. بىر تەرەپتە كىمدىن، نەدىن ۋە قاچان كېلىشى نامەلۇم بولۇۋاتقان پاجىئەلىك ئۆلۈم ۋەھىمە ئاپىتى ئۇلارنى قورقۇتۇپ كەلسە، يەنە بىر تەرەپتىن ئۆز ھاكىمىيىتىدىن كېلىۋاتقان مەجبۇرلىنىشلارمۇ ئۇلارنىڭ ھەرىكىتىنى چەكلەپ تۇراتتى. بۇ خىتايلار تا سەكسەنىنچى يىللىرىدىن تارتىپلا كۆنۈپ قېلىشقان تانسىخانىلار، كافىخانىلار، جيۇبالار، مېھمانخانىلار، قىشلىق-يازلىق ساياھەتلەر، كۈنسايىن كۆپىيىۋاتقان ھەشەمەتلىك كەيپى-ساپالىق تۇرمۇشلاردىن تويۇقسىزلا ئايرىلىپ قېلىپ، كوچىلارغا ئارامخۇدا چىقالمايدىغان؛ ئۆيىدىمۇ مانا پارتلايدۇ، ئەنە ئوت كېتىدۇ دېگەندەك قورقۇش ئىچىدە ئارامخۇدا ياتالماسلىق؛ ئىشىغىمۇ زېھنىنى يىغالماسلىق؛ شەخسى دۇكانلىرى، شەخسى كۆڭۈل ئېچىش-قىمار ئويناشلاردىن، تاپقان مال-مۈلكىدىن ئايرىلىپ قېلىش؛ شەخسى شىركەت-دۇكانلىرىنى، زاۋۇت-كارخانىلىرىنى تاقاشقا مەجبۇرلىنىشلار؛ شەھەر ئىچىنى مىليونغا يېقىن ئىشسىز خىتاي قاپلاپ كەتكىنىنى ئاز دەپ، ئىشلىتىشكە بىرمۇ خىتاي تاپقىلى بولمايدىغان غەلىتى مەنزىرىلەر خىتايلارنى بۇ يۇرتتىن زېرىكتۈرمەكتە ئىدى. چەتئەللىكلەر ئاچقان شىركەت ياكى قۇرۇلۇشلار ئاساسەن ئىشىنى توختىتىپ خىتايغا كېتىشكەن، بەزىلىرى ۋەزىيەتنىڭ قايتا مۇقىملىشىشىدىن ئۈمىدلىرىنى ئۈزۈپ ئىشىنى تاشلاپ كېتىپ قېلىشقانىدى. ئاز بىرقىسىم ئاچكۆز خىتايلار ھەرقانچە غەلىتىلىك ھېس قىلىسىمۇ، يەرلىكلەرنى ئىشقا ئېلىش ئارقىلىق ئۆز جېنى ۋە مېلىنىڭ ساق قېلىشىغا كاپالەت يارىتىشقا مەجبۇر بولماقتا ئىدى. دېگەندەك، بۇنداق قىلغانلارنىڭ مەخپىي زەربىگە، ئۇشتۇمتۇت بالاغا ئۇچرىشى ھەقىقەتەنمۇ يوقلىپ، بىخەتەرلىكى كۆرۈنەرلىك كاپالەتلەندۈرۈلگەندەك قىلاتتى. شۇڭدەك يەنە، ھۆكۈمىتىنىڭ شۇنچە قاتتىق توسۇشىغا قارىماي، نۇرغۇن پارا تۆلەپ يول خېتى ھەل قىلىپ ئائىلىسىنى خىتايغا يولغا سېلىۋاتقانلارمۇ ئازىيىدىغاندەك قىلمايتتى. ھەتتا بىر

قىسىم خىتايلار ئائىلىسىدىن يوشۇرۇنچە يول خېتى چىقارغۇزۇپ، ئائىلىسىنىڭ بارلىق ئىقتىسادىنى يىغىشتۇرۇپ، مۈلۈكلىرىنى ئەزىنىغا سېتىۋېتىپ بالا-چاقىلىرىغىمۇ قارىماي بىر كېچىدىلا خىتايغا غىپىلا قىلىپ تىكىۋېتىدىغان، ھېچنېمىسى قالمىغان بۇ ئائىلىدىكى خىتاي بالا-چاقىلار ئەتىسى ئويغانغانلىرىدا رەسمىي بىر تىلەمچى ھالىغا چۈشۈپ قالغانلىقىنى ھېس قىلىشىپ يىغا-زار قىلىشىدىغان ئەھۋاللارمۇ ئادەتتىكىچە ۋەقەلەرگە ئايلىنىپ قالغان ئىدى. خىتايدىن كېلىشلەرمۇ ئاساسەن توختىغان بولۇپ، كېلىۋاتقان يولۇچىلار پويىزىدا خىتايدىن قوغلانغان مىللىي كادىرلار، مىللىي ئوقۇغۇچىلار، ئېلىپ ساتارلار، كاۋاپچى-ئاشپەزلەر كۆزگە چېلىقىپ قالاتتى. خىتايدىكى ھەرقايسى ئالىي-ئوتتۇرا مەكتەپلەرگە ۋەزىپە قىلىپ ئاچتۇرۇلغان مىللىي سىنىپلار كەينى-كەينىدىن تاقىلىپ، خىتاي يۇرتلىرىدا ”ئۇيغۇر“ نامى ”ياۋايىلىق، قاتىل، تېررورچى“ دېگەندەك مەنىلەرگە ئىگە سۆزگە ئايلىنىپ قالماقتا ئىدى. شۇنداق قىلىپ، خىتايدا ”ئۇيغۇر““ دېگەننى يىغىپ-يۆگەپ ”كاۋاپچى-يانچۇقچى“ دېيىشلەرگە خاتىمە بېرىلگەندەك قىلاتتى.

خىتايدىكى ئۇرغۇنلىغان ئىجتىمائىي پەن مۇتەخەسسىسلىرى ئارىسىدا شۇنچە يىلدىن بېرى زادىلا دىققەت قىلىشمىغان ”ئۇيغۇر، غەربى دىيار“ دېگەندەك تەتقىقاتلارغا ئالاھىدە قىزىقىش ۋەزىيىتى شەكىللىنەمەكتە ئىدى. ”كىم بۇ ئۇيغۇرلار؟ نەدىن كەلگەن؟ بۇرۇن نەدە قالغانىدى؟ بۈگۈن تۇيۇقسىز نەدىن پەيدا بولۇپ قالدى؟ ئۇلارنىڭ بۈگۈنكى ھالىتى قانداق؟ ئۇلار نېمە تەلەپ قىلماقچى؟ نېمە ئۈچۈن خىتايغا شۇنچە دۈشمەنلىك قىلىشىدۇ؟ ئۇلار نېمىسىگە شۇنچە ئىشىنىپ يۈرۈشىدۇ؟ بۇ يېرىم ئەسىردىن بۇيان ئۇلارنى نېمە ئۈچۈن خىتايلاشتۇرۇۋېتەلمىدۇق؟ ...“ خىتاي زىيالىيلىرىنىڭ بۇ تۈردىكى تەتقىقاتلىرىنىڭ چوڭقۇرلىشىشى ۋە كېڭىيىشىگە ئەگىشىپ بىر-بىرىسىگە زىت، ئادەمنىڭ ئەقلىگە كەلمەيدىغان ئاجايىپ غەلىتە ’ئىلمىي ماقالىلەر‘ نىڭ ئوتتۇرىغا چىقىشلىرىغىمۇ سەۋەب بولماقتا ئىدى. بىر قىسىملار نەچچە مىڭ يىل بۇرۇن ئۇيغۇرلارنىڭ بۈگۈنكى موڭغۇللارنىڭ تۇرۇۋاتقان يەرلىرىدىكى ھون-تۈرك ’ۋەھشىي‘ لىرىنىڭ ئەۋلادلىرى ئىكەنلىكىنى، ئۇلار نەچچە

مىڭ يىلدىن بېرى خىتايلارنى ئۆلگۈدەك قورقۇتۇپ تا كورېيە بوغۇزىدىن تارتىپ غەربكە سوزۇلغان نەچچە مىڭ كىلومېتىرلىق مىللىي دۆلىتىنىڭ شىمالى چېگرا بىخەتەرلىكى ئۈچۈن سېپىل سوقۇشقا مەجبۇرلاتقان مىللەتنىڭ بۈگۈنكى ئەۋلادى ئىكەنلىكىنى ئىسپاتلىشىپ چۆچۈپ كېتىشكەنىدى. يەنە بىر قىسىم خىتاي تەتقىقاتچىلىرى بۇ خىل شەرمەندىلەرچە خۇلاسىنى ئىنكار قىلىش ئۈچۈن ئۇيغۇرلارنى ”ھىندىستاندىن كەلگەن، ... ئافغانىستاندىن كەلگەن، ...“ دېگەندەك ماقالىلىرىنى يېزىش، يەنە بەزىلىرى بىراقلا ”غەربكە قاراپ قېچىۋاتقان تۈركلەرگە قوغلاپ زەربە بېرىشكە چىققان خىتايلار ئەسىر ئالغان تۈركلەرنىڭ بالا-چاقىلىرىنى خوتۇنلۇققا ئېلىشىپ، شۇ يەردە ئۆزلىرىنى ئۇيغۇرلار دەپ ئاتىشىپ تۇرۇپ قېلىشقان، كېيىن ئۇلار مۇسۇلمان بولۇپ، ئۆزلىرىنىڭ خىتاي ئىكەنلىكىنى ئۇنتۇغان، ...“ دېگەندەك كۈلكىلىك رىۋايەتلەرنى توقۇپ چىقىشقىچە بېرىپ يەتكەنىدى! شۇنداقتىمۇ مۇتلەق كۆپ ساندىكى خىتاي تەتقىقاتچىلىرى ’غەربىي دىيار‘ لىقلارنى پۈتۈنلەي كەمسىتىشىدىغان ياۋايىلىقىنى، ئەقىلسىزلىكىنى، ئەخلاقسىزلىقىنى ’ئىسپاتلاش‘ قا ئۇرۇنۇشۇپ، ئۇلارنى قاتتىق نازارەت ئاستىدا تۇتۇپ مەجبۇرى ئاسسىمىلياتسىيە قىلىۋېتىش چاقىرىقىنى چىقىرىشماقتا ئىدى. بۇ خىل تەتقىقاتلارغا خوڭكوڭلۇق، فورموزىلىق، ھەتتا غەربكە قېچىپ كېتىشكەن سەرگەردان خىتايلارمۇ كۈچلۈك ئاۋاز قوشۇپ بەرمەكتە ئىدى. بولۇپمۇ غەربتىكى خىتايلار ئۇيغۇر پارتىزانلىرىنى بۇندىن بىرمۇنچە يىل ئىلگىرىكىسىدىكى نيۇ-يورك قوشكېزەك بىناسى ۋەقەسىنى پەيدا قىلغانلار بىلەن تومۇرى بىر دېيىشىپ، دۇنيا جامائەتچىلىكىگە ئىككى مىڭ بىرىنچى يىلى ئون بىرىنچى سېنتەبىر ۋەقەسىدىن كېيىن ئوتتۇرىغا چىققان قاراشلار بىلەن ئۇيغۇرلارنى ”ئىنسانىيەت دۈشمەنلىرى“ دەپ ئېلان قىلىشىپ، ئۇلاردىن داڭلىق جاسۇسلىرىنى ئەۋەتىپ بۇ ئۇيغۇر تۇپىلاڭچىلىرىنى باستۇرۇشتا خىتايغا ياردەمچى بولۇش چاقىرىقلىرىنى تارقىتىپ يۈرۈشمەكتە ئىدى.

بۇ ئارىدا چەتئەللەردە تارقىلىپ يۈرگەن ’شەرقىي تۈركىستانچى‘ ياكى ’ئۇيغۇرىستانچى‘ دېگەندەك ناملاردىكى مۇھاجىر گۇرۇھلارمۇ بىر ئەسىرگە

يېقىنلىشىۋاتقان ۋاقىتتىن بۇيانقى ئۇدۇملىرىنى قىلچە ئۆزگەرتىشمەي، ئادەمنىڭ ئەقلى ھەيران قالغۇدەك مەنتىقسىز ’مۇجادىلە ئۇسۇللىرى‘ نى ئىزچىل تۈردە كۆككە كۆتۈرۈشۈپ، بىر-بىرىنى غاجىلىشىپ ئىقتىسادىي ياكى ئىجتىمائىي پۇرسەتلىرىدىكى ئەۋزەللىكلىرىگە ئاساسەن ئۆز ئالدىغا قۇرۇۋالغان قايسى بىر قۇرۇلتاي-مەركەز ياكى ’ھۆكۈمەت‘ مۇراسىملىرىدا ”مىللىي مۇستەقىللىق ھەرىكىتىنىڭ ئەڭ يېڭى ئۇپۇق سىزىقىنى ياراتتۇق، بىز ھەقىقەتەنمۇ ۋەتىنىمىزنىڭ بىردىن-بىر تولۇق ھوقۇقلۇق، ئۈچىنچى دۆلەت مىراسچىسى بولۇشقا تېگىشلىك مىللىي باش شتاب ئورگىنىمىز، بىزگە ھەقىقىي ئاپتونومىيىنىلا بەرسە كۇپايە، مۇستەقىللىق تەلەپ قىلىش نىيىتىمىز يوق“ دېگەندەك بىر-بىرىگە زىت قۇرۇق پولارنى ئېتىش بىلەن بىرگە، ۋەتىنىمىزدە كۆرۈلۈۋاتقان خىتاي قوغلاش يوشۇرۇن ھەرىكەت دولقۇنىنى خىتاي مۇھاجىرلىرى، ھەتتا خەلقئارالىق ئورگانلارغا ”شەخسىي قىساس بىلەن شۇغۇللانغۇچى بىر ئوچۇم لۈكچەكلەر“ دەپ قارىلاپ كۆرستىشكە ھەدەپ ئۇرۇنۇپ يۈرۈشەتتى. نەتىجىدە، بۇنداق ’شەخسىي ئۆچ ئالغۇچى لۈكچەكلەر‘ گە قارىتا خىتايلارنىڭ باستۇرۇش ئارزۇلىرىنى تەستىقلاپ بېرىشمەكتە ئىدى. ئۇلار يەنە بىر تەرەپتىن ۋەتىنىمىزدىكى جان پىدا قىلىۋاتقان پىدائىيلىرىمىزنىڭ قان-جان بەدىلىگە كەلگەن ھەربىر ھەرىكىتىدىن كېيىن ئوتتۇرىغا چىققان خەلقئارالىق قىزىقىش غۇلغۇلىسىدىن ئۇستىلىق بىلەن پايدىلىنىپ، تۈشمۈ-تۈشتىن سۆھبەتلەر، كۆتۈرۈلۈش يىغىنلىرى، باياناتلار ئېلان قىلىش يىغىنلىرى ئېچىش، ’قۇرۇلتاي-سايلام‘ قىلىش، ئىئانە توپلىشىش، ... دولقۇنىنى پەيدا قىلىپ تېرىسىگە پاتماي يۈرۈشەتتى. شۇ باھانىدا يەنە بىرەر يىل پائالىيەت قىلىش دەسمايىسىنىمۇ يىغىۋېلىشاتتى. بۇنى پۇرسەت بىلگەن دالاي لاماچىلار ئېقىمدىكىلەرمۇ خىتايلارغا ئېچىنىدىغانلىقىنى، تىبەت خەلقىنىڭ ئۇيغۇر ئېلىدە كۆرۈلۈۋاتقان بۇنداق چېكىدىن ئېشىپ كەتكەن پاجىئەلەرگە ھەۋەسلىنىپ كەتمەي، دالاي لامانىڭ ”ئىنسانىيەت ئورتاق سۆيگۈسى“ تەلىماتىدا چىڭ تۇرۇپ، تىبەت خەلقى ئۈچۈن ئىككىنچى قېتىملىق ”نوبېل تىنچلىق مۇكاپاتىنى قولغا كەلتۈرۈشكە ئاساس يارىتىپ بېرىش“ چاقىرىقلىرىغا ئاتلانغانىدى.

بۇنچە داغدۇغىلىق خەلقئارالىق ‹تىنچلىق› تەرغىباتلىرىغا قارىماي تىبەت ئېگىزلىكىدە، موڭغۇل دالالىرىدا، تۇڭگان بازارلىرىدىمۇ بىر قىسىم ‹قاپ يۈرەك لۈكچەكلەر› نىڭ ئۇيغۇرلاردىكى ھەرىكەتلەردىن ئىلھام ئېلىپ پەيدا قىلغان ۋەھىملىك يوشۇرۇن زەربە بېرىش پائالىيەتلىرىمۇ كۈنسايىن كۆپىيىپ كۆرۈلۈشكە باشلىماقتا ئىدى.

ئۇيغۇرلارنىڭ مەركىزى شەھەرلىرىدىكى خىتاي تاجاۋۇزچىلىرىنى قورقۇتۇپ قوغلاش ۋەھىملىك يوشۇرۇن ھەرىكەتلىرىنىڭ تەسىرى ئاستا-ئاستا باشقا خىتاي ئارىلاش كىچىك ۋە چەت شەھەر-ناھىيىلىرىمىزگىچە كېڭىيىپ، ئارىلاپ خىتاي تاجاۋۇزچىلىرىنى بوغۇزلىۋېتىش، ئۆيلىرى ۋە مال-مۈلۈكلىرىگە ئوت قويۇۋېتىش، پارتلىتىۋېتىش قاتارىدىكى ھەرىكەتلەرمۇ پەيدا بولماقتا ئىدى. ئەمدى خىتاي تاجاۋۇزچىلىرى نوقۇل مەركىزى شەھەرلىرىمىزدىلا ئەمەس، ئۇششاق شەھەرلەردە، يوللاردا، كان رايونلىرىدا، بەزى بىكىتلەردە، مەيدان-فېرمىلىرىدىمۇ ۋەھىملىك ئۆلۈملەرگە ئۇچراپ قېلىشتىن قورقىدىغان ۋەزىيەت شەكىللەنمەكتە ئىدى. بولۇپمۇ بىكاردىن-بىكارغىلا شەھەرلەردىن قوغلانغان يەرلىك خەلقلەر، يېقىنلىرىدىن ئايرىلىپ قالغانلار مىللىي ئۆچمەنلىك ئۈچۈن دېگەندىن باشقا، ئۆزلىرىنىڭ شەخسىي ئۆچ ئېلىۋېلىش ھەۋىسىگە بېرىلىپ يوشۇرۇن ۋەھىمە يارىتىدىغانلارمۇ ئارىلىشىپ خىتايلارغا ۋەھىمە سېلىش ھەرىكەتلىرى بارغانسېرى كۆپىيىپ بارماقتا ئىدى. بۇنداق ۋەزىيەت ئاستىدا نۇرغۇنلىغان پەمسىز بىكارتەلەتلەر، تەجرىبىسىز ئالدىراقسانلار، ھاياجىنىغا ھاي بېرەلمەي خىتاي تاجاۋۇزچىلىرىغا جازا بېرىش ھەرىكىتى پەيدا قىلىش ئۈچۈن ئىشقا كىرىشىپ بىھۇدە تۇتۇلۇپ قالىدىغان ياكى ئەھمىيەتسىز قۇربان بولۇپ كېتىدىغان ھادىسىلەرمۇ كۈنسايىن ئارتىپ كېتىۋاتماقتا ئىدى. ھەتتا بىر قىسىم جايلاردا مەيلى خالاپ ياكى مەجبۇرى ئاساستا بولسۇن، خىتايلارنىڭ تاپشۇرۇقى بويىچە ئۆز خەلقىنى جىم يېتىشقا ئۈندىگۈچىلەرنى، خىتايلارغا مەلۇمات بەرگەنلەرنى، يوشۇرۇن پائالىيەت قىلغۇچى پىدائىيلىرىمىزنىڭ پېيىغا چۈشۈۋالغانلارنى ۋە ئۇلارنى جازالاشقا قاتناشقانلارنى ئۇچراتقان يەردە رەھىمسىزلەرچە جازالاش، ئۇلارنىڭ ئائىلىسىدىن،

ئاتا-ئانىسىدىن، ئۇرۇق-تۇغقانلىرىدىن بولسىمۇ ۋاستىلىك قىساس ئېلىش، مال-مۈلۈكلىرىگە زىيان سېلىش ھەرىكەتلىرىمۇ كۆرۈلۈپ، خائىنلار تەبىقىسىنىمۇ ئېغىر پاراكەندە قىلىشقا باشلىغانىدى. دەرۋەقە، تۇپىلاڭدىن تۇغاچ ئۇغرىلايدىغانلارمۇ كۆپىيىپ بارماقتا ئىدى. بەزى يەرلەردە نوقۇل بايلىق توپلىشىش ئۈچۈنلا خىتايلارنى، يەرلىك بايۋەچچىلەرنى، دۇكانلارنى بۇلاش، خىتاي ياكى يەرلىك دەپ ئايرىماي شەخسىي ئۆچ ئېلىشنىلا مەقسەت قىلىدىغان، ھەتتا خىتايدىن باشقا قېرىنداش مىللەتلەرگىمۇ ئۆچمەنلىك پەيدا قىلىدىغان ھەرىكەتلەرمۇ ئەۋج ئېلىشقا باشلىغانىدى.

بۇنداق ھادىسىلەردىن پايدىلىنىشقا ئادەتلىنىپ كەتكەن خىتاي تاجاۋۇزچىلىرى تېررورلۇق تۈسىنى ئالىدىغان زۇلۇم قىلىش بىلەنلا قالماي، مىللىي كادىرلار ئارىسىدا، شەھەر-يېزىلىقلار ئارىسىدا، ئىشچى-كادىرلار ئارىسىدا، يۇرتلار ئارىسىدا، يەرلىك مىللەتلەر ئارىسىدا، ... زىددىيەت، توقۇنۇش پەيدا قىلىدىغان ۋاستىلىك تەشۋىقاتلار بىلەن كەڭ كۆلەمدە شۇغۇللانماقتا ئىدى. ھەتتا يوشۇرۇن شەكىلدە سۈنئىي 'ئۇيغۇر قوشۇنى'، 'قازاق قوشۇنى'، 'تۇڭگان قوشۇنى' ... دېگەندەك يالغان 'يەرئاستى قوشۇن' تەشكىللەپ، ھەرقايسى يەرلىك مىللەتلەرنىڭ داڭلىق ئەربابلىرىنى يوشۇرۇن ئۆلتۈرگۈزۈشلەرگە ئۇتقۇيرۇقلۇق قىلىشماقتا ئىدى.

قاسىم، دەسلەپتە بۇ تۈردىكى قالايمىقان چۈشىنىكسىز ھادىسىلەردىن بەكلا تېڭىرقىغان ئىدى. ئەمما كېيىنچە، بۇنداق ھادىسىلەرنى بىر تۇتاش تىزگىنلەش شارائىتىغا ئىگە ئەمەسلىكىنى ۋە بۇنىڭ ئۈچۈن بىرەر ئالدىنى ئېلىش ئىمكانىيىتىنىڭمۇ يوقلىقىنى ئويلاپ، ئۆز پىلانى بويىچە ئىشىنى داۋام قىلدۇرۇش ئىرادىسىدىن يانمىدى. ئەسلىدە، بۇنداق باش قوماندانسىز بىر ھەرىكەتتە، بۇ خىل نورمالسىز ھادىسىلەرنىڭ كۆرۈلۈشى بىر مۇقەررەرلىك بولۇپ، بىر ھېسابتا بۇ تۈردىكى ھادىسىلەرنىڭ كۆرۈلۈشى، ۋەزىيەتنىڭ تېخىمۇ قالايمىقانلىششى ئۈچۈن پايدىلىقمۇ بولاتتى. بۇنداق ھەرىكەتلەردىن قالايمىقان بولىدىغانلار بىزنىڭ خەلقىمىز ئەمەس، كۆپىنچە ھاللاردا ئەسلىدە خىتاي تاجاۋۇزچىلىرىنىڭ دەل ئۆزلىرى بولاتتى. بىز ئەسلىدىنلا چېكىدىن ئاشقان ۋەيرانە ھالدا تۇرغىنىمىز ئۈچۈن، بىزگە نىسبەتەن

قالايمقانلىشىپ كەتتۈق دەيدىغان مەسىلە مەۋجۇد ئەمەس ئىدى.

شۇنداقتىمۇ قاسىم بۇ كۈنلەردە قايتىدىن ۋەھىمە پەيدا قىلىش ھەرىكىتى ئۈچۈن تۈزۈلگەن بىرەر چارە تاپالماي بەكلا تىت-تىت بولماقتا ئىدى. قاسىم، ئۆزى ئۈستىدىمۇ ئويلاپ قالاتتى. ...

...

تۈرمىداشلىرىنىڭ چىقارغان خورەكلىرىنى تىڭشاپ ئولتۇرغاچ، قاسىم يوشۇرۇن ھەرىكەت نەتىجىلىرىنى ئەسلەپ ھاياجانلىنىپ قاراڭغۇ شىپقا تىكىلگىنىچە يېرىم كۈلۈمسىرەپ ئولتۇراتتى. ...

*****

سەككىزىنچى باب

دېموكراتچى خىتاينىڭ ئەسلى غەرىزى

— ئاڭلىدىڭلارمۇ، قايسى كۈنسى يېڭى مۇئاۋىن جۇشىيمىزنىڭ بىر نەۋرىسىنى بوغۇزلاپ تاشلاپتۇ!
— ھەي يامان بوپتۇ-دە! نېمىلا دېگەن بىلەن نەۋرىسىدە گۇناھ يوق-تە!

— مۇئەللىملەرنىڭ سۆھبەتلىرىدىن

قاسىمنىڭ جاراھەتلىرى يېڭىلاتتىن قېتىشىپ، پۈتۈن بەدىنى قاتتىق قىچىشىشقا باشلىدى. بۇنىڭغا مىغىلداپ كەتكەن نىجىس پىتلارنىڭمۇ ‹تۆھپە› سى قوشۇلۇپ، قاسىمنى تىنماي گىرتىلدىتىپ تاتىلاشقا مەجبۇرلىماقتا، تاتىلغانسىرى تېخىمۇ قاتتىق قىچىشىپ، بىرقىسىم يەرلىرىنى قېپقىزىل قانغا بويىۋالغىچە تاتىلاشقا مەجبۇر بولماقتا ئىدى. قاسىمغا گويا بۇ پىتلار خىتايلار تەرىپىدىن مەخسۇس نەسىللەندۈرۈپ يېتىشتۈرۈلۈپ كامېرغا قويۇۋېتىلگەن قوشۇمچە جازالاش قوراللىرىدەكلا بىلىنەتتى. دېمىسىمۇ بۇ پىتلار قاسىمنىڭ باللىق دەۋرلىرىدىكى ئاچارچىلىق يىللىرىدا كۆرگەن پىتلارنىڭ سورتلىرىغا زادىلا ئوخشىمايدىغاندەك قىلاتتى. يېنىدىكىلەرنىڭ بەزىلىرى ھەتتا پىت دېگەننى ئۆمرىدە كۆرۈپ باقمىغان ياش باللار بولۇشىغا قارىماي، ئۇلارمۇ ئاللىقاچان تۈرمىنىڭ پىتلىرىغا ئورتاق شېرىك بولۇپ كەتكەچكە، قاسىمنىڭ بۇنچە بېرىلىپ قانغۇچە گىرتىلدىتىپ تاتىلاشلىرىغا ئىچى پۇشماق تۇرماق، ئەكسىچە ئۇلارمۇ بىرلىكتە تەڭكەش قىلىپ بېرىشمەكتە ئىدى. شۇنداق قىلىپ كامېردىكىلەر ئۈچۈن تاتىلاش ئىشى بىر قوشۇمچە خۇمار ھالىتىگە كەلمەكتە ئىدى.

چۈشكە يېقىن ئىككى گۇندىپاي كامېرنىڭ ئىشىكىنى شاراقشىتىپ ئېچىپ ۋارقىرىدى:

— فەن رېن كا شى مۇ، ما شاڭ چۇ لەي!

كامېردىكى لەززەتلىك قاشلاش ئاۋازلىرى دەرھال تىنچىپ ھەممە بىردەك قاسىمغا قاراشتى. قاسىم، ئالدىرىماي ئورنىدىن تۇرۇپ، تېخى يېڭىلا گېپىستىن

چىقىرىلغان پۇتىنى سۆرەپ دىڭگۇسلاپ كامېردىن چىقتى. گۇندىپاي خىتايلاردىن بىرسى قولىدىكى قاسىمغا بەكلا تونۇش بولغان ساياھەت سومكىسىنى ئالدىغا تاشلاپ، ”دەرھال مۇنچىغا كىرىپ يۇيۇنۇپ كىيىملىرىڭنى يەڭگۈشلەپ چىق“ دەپ بۇيرۇق قىلدى.

ئالدىدىكى سەپەر سومكىسىنى كۆرگەن قاسىم، بىر تەرەپتىن ئاخىرقى كۈنلىرىنىڭ كېلىپ قالغانلىقىنى كۆز ئالدىغا كەلتۈرۈپ يۈرىكى دۈپۈلدەپ سوقۇپ كەتكەن بولسا، يەنە بىر تەرەپتىن بۇرۇنقى تىنچ ھاياتىنى كۆز ئالدىغا كەلتۈرۈپ ھاياجانلىنىپ كەتتى. بۇ سومكىسى بىلەن قاسىم نەلەرگە بارمىغان-ھە! پۈتۈن ۋەتىنىنىڭ بولۇڭ-پۇچقاقلىرىنى ئالا قويماي ئايلىنىپ چىقىش بىلەنلا قالماي، خىتايدا يۈرگۈزۈلۈۋاتقان سىياسەتلەرنى ئۆز يۇرتىدىكىلەر بىلەن سېلىشتۇرۇپ بېقىش نىيىتىدە خىتاي يۇرتلىرىنىڭ نۇرغۇنلىغان يېزا-كەنت ۋە ناھىيە-شەھەرلىرىنى ئايلىنىپ چىققاندى. ... ئۇ، سومكىسىنىڭ سىرتمىسىنى ئېچىپ ئىچىدىكى كىيىملىرىگە قارىدى. پاكىز يۇيۇلۇپ قاتلانغان ئىچ كىيىملىرىنىڭ يېنىدا يەنە، ھېيت-مۇراسىملارغا ئاتاپ تىكتۈرگەن، قۇرۇق تازىلاشقا بېرىپ پاكىزە تازىلاتقۇزۇپ قويغان ئېسىل سارجىدىن تىكىلگەن كۈلرەڭ كاستۇم- بۇرۇلكىسىمۇ چىرايلىق قاتلاقلىق تۇراتتى. بۇ كىيىم، ئۇنىڭ ئەڭ ياخشى كۆرىدىغان مېھماندارچىلىق كىيىمى ئىدى. قاسىم بۇ كىيىملەرنىڭ بۈگۈن نېمە ئۈچۈن كەلتۈرۈلگەنلىكىنى ئويلىغىنىدا، يەنىلا يۈرىكى ”جىغ“ قىلىپ قالدى. ”نېمە ئۈچۈن بۇلارنى ئېلىپ كېلىشتى؟ نېمە ئۈچۈن بۈگۈن بۇلارنى ماڭا كىيدۈرمەكچى؟ ئاخىرقى مىنۇتلىرىم كېلىپ قالدىمۇ-يا؟“ قاسىم ئۆزىنى تەمكىن كۆرسىتىشكە تىرىشىپ، سومكىسىنى قولىغا ئېلىپ گۇندىپايلارنىڭ ئالدىغا چۈشۈپ كۆرسەتكەن تەرەپكە قاراپ يۈرۈپ كەتتى. ...

”پاھ، پاھ، پاھ! نېمە دېگەن راھەتلىك بۇ! — قاسىم، ئۈستىگە يامغۇردەك چېچىلىپ چۈشۈۋاتقان ئىلمان سۇدىن راھەتلىنىپ بالىلارچە ئويناقشىپ كەتتى. گويا ئۇ ئۆمرىدە تۇنجى قېتىم بۇنداق راھەت بىر مۇنچىغا چۈشۈۋاتقاندەك سۆيۈنۈپ كەتتى، — بۇنىڭ ئۈچۈن ئۆلۈشكىمۇ ئەرزىيدۇ!“ دەپ پىچىرلاپ قوياتتى.

بەدىنىدىكى بىرقىسىم قۇرۇغان قەقەشلەر يۇمشاپ تۆكۈلۈش بىلەن بىرگە، نەچچە ئايلىق يىغىلىپ كەتكەن كىرلىرى قوشۇلۇپ ئېرىپ چىقىپ خېلىلا راھەتلىنىپ قالدى. سومكىسىدا ئۆزىنىڭ ئىشلىتىپ كۆنگەن چاچ يۇيۇش سۈيى، بىرتىۋالىرى بىلەن يۈز سوپۇنلىرىمۇ قويۇلغانىكەن. قاسىم خۇددى غۇلجىنىڭ كونا پار مۇنچىسىغا چۈشۈپ چىققاندەك ئالاھىدە راھەت بىر قىياپەتتە پىتلىق قان دېغى كىيىملىرىنى يۆتكەپ قېتىۋالغان ھالدا مۇنچىدىن چىقتى. ”شۇنچە نەرسەمنى بەرگەن بۇ كاپىرلار گالستۇكۇم بىلەن يېڭى ئايىغىمنىمۇ بىرگە بەرگەن بولسىمىغۇ كاشكى، — دەپ ئۆكۈنۈپ قويدى، — مەيلى، بۇمۇ يېتىدۇ“ دەپ ئۆزىگە پىچىرلىدى. ئىشىكتە ساقلاپ تۇرغان ئىككى گۇندىپاي ئۇنى ئالدىغا سېلىپ تۈرمە ئىشخانىسىغا ئوخشايدىغان بىر بۆلۈمگە ئېلىپ كىرىشتى:

— دوكلات پولكوۋنىك ئەپەندىم، جىنايەتچى كا شى مۇنى يالاپ كەلدۇق! — دەپ ۋارقىرىغىنىچە چاس بېرىپ تىك تۇرۇشتى گۇندىپايلار.

— سىلەر چىقساڭلارمۇ بولىدۇ، جىنايەتچى بىلەن ئۆزۈم سۆزلىشىمەن. — دېگەن سۆزنى ئاڭلىغان ئىككى گۇندىپاي، قايتا دىققەتتە تۇرۇپ چاس بېرىشىپ كەينىگە بۇرۇلۇپ چىقىپ كېتىشتى.

قاسىم، ئۇدۇلدىكى يېزىق ئۈستىلىنىڭ كەينىدە ئولتۇرغان قاسقان شەپكىلىك، ماشىرەڭ سارجىدىن تىكىلگەن ھەربىي ئەمەلدارلارغا خاس فورما كىيگەن، مۈرىسىدىكى پاگونلىرىدا بىر قانچە ئالتۇن يۇلتۇزلار پارىلداپ تۇرغان، مەيدىسىدە خىتايلاردا ئەمدىلا ئەمەلىيلىشىۋاتقان، ئەمما قاسىمغا بەكلا ناتونۇش بولغان مېداللار تاقالغان بۇ خىتاي ھەربىي ئوفىتسېرىنىڭ ئۇنىۋان-ئەمەل دەرىجىسىنى بىلمىگەن بولسىمۇ، ئۇنى خېلى يۇقىرى بىر ئەمەلدار بولسا كېرەك دەپ كۆزىتىپ چىقتى.

قاسىمنىڭ دەل ئۇدۇلىدا ئولتۇرغان بۇ خىتاي ئوفىتسېرمۇ قاسىمغا باشتىن-ئايىغىچە سىنچىلاپ قاراپ چىقتى:

— مەرھەمەت قىلىپ ئولتۇرۇڭ، — دەپ ئۇدۇلىدىكى ئورۇندۇقنى ئىشارەت قىلدى خىتاي ئوفىتسېرى قاسىمغا. ئاندىن يېنىدىن قاسىمنىڭ چېكىپ ئادەتلىنىپ

قالغان خىتاينىڭ ئەڭ كۈچلۈك تاماكىلىرىدىن بىرى بولغان 'جيا دې لې' ماركىلىق تاماكىسىنى چىقىرىپ ئالدىرىماي ئاغزىنى بىر تەرىپىدىن سۆكۈپ ئېچىپ، قاسىمغا تاماكا ئۇزاتتى، — بىر تال ئېلىپ چېكىڭ، بەلكىم ئۇزۇندىن بېرى چەكتۈرمىسە كېرەك؟ مېنىڭ ئالدىمدا قىسلىماي بەھۇزۇر ئولتۇرالايسىز.

قاسىممۇ بۇ خىتاينىڭ ئالدىدا تارتىنىشنى بىر چەتكە قايرىپ قويۇپ ئالدىغا بىر قەدەم تاشلاپ بېرىپ تاماكىدىن بىر تال سۇغۇرۇپ ئېلىپ ئورۇندۇققا ئولتۇردى. ئۇ، قولىدىكى تاماكىسىنى بۇرنىغا ئاپىرىپ سۈركەپ تۇتۇشىغا ئۇنىڭدا قانداقتۇر بىر تۇيغۇلار نامايان بولۇشقا باشلاپ، تاماكىنىڭ تەبىئىي پۇرىغىنى ھۇزۇرلىنىپ ئىچىگە تارتىشقا باشلىدى. ئۇنىڭ كۆزلىرى خۇمارلىشىپ يۇمۇلۇپ كېتىۋاتاتتى.

تاماكىدىن ئۆزىگىمۇ بىر تال چىقىرىپ ئاغزىغا قىستۇرغان خىتاي ئوفىتسېرى يېنىدىن چاقمىغىنى چىقىرىپ قاسىمغا تەڭلىدى. ئەمما دەرھال ئۆزىنىڭكىنى تۇتاشتۇرۇۋېلىپ ئىچىگە تولدۇرۇپ بىرنى تارتىۋالغاندىن كېيىن، چاقماقنى قاسىمغا قايتا ئۇزاتتى.

— كەچۈرۈڭ، ئۇزۇندىن بۇيان چەكمىگىنىم ئۈچۈن، بۇنىڭ قۇرۇق پۇرىقىلا ماڭا يېتىدۇ. — ئۇ چاقماق ئۈچۈن قايتا ئورنىدىن تۇرمىدى. ئەمما ئۇنىڭ تاماكا تۇتقان قولى بۇرنىدىن چۈشمىگەنىدى.

— ئىختىيارىڭىز، — دېدى ئوفىتسېر خىتاي. ئۇ تۇيۇقسىزلا قاتتىق قېقىلىپ يۆتىلىپ كەتتى. بۇ چاغدا تاراقشىپ ئىشىك ئېچىلىپ ھېلىقى ئىككى گۇندىپاي توقماقلىرىنى تۇتقىنىچە ئالدىراپ كىرىپ كېلىشتى. ئوفىتسېر بىر تەرەپتىن يۆتەلگەچ، يەنە بىر تەرەپتىن قولى بىلەن گۇندىپايلارغا ئىشارەت قىلىپ چىقىپ كېتىشلىرىنى بۇيرۇدى. گۇندىپايلار خاتىرجەم بولۇپ چىقىپ كەتكىنىدىن كېيىن، ئوفىتسېر قولىدىكى تاماكىسىنى كۈلدانغا ئېزىپ تۇرۇپ دېدى، — سىلەر ئۇيغۇرلار يەنىلا كۈچلۈك تاماكىلارنى تېپىۋالىدىكەنسىلەر. مەن بۇنى ئۆيۈڭدىن ئالغاچ كەلگەنىدىم. يەنىلا ئىگىسىگە قايتۇرۇپ بەرگىنىم دۇرۇستەك قىلىدۇ، ماڭا ئېغىر كەلدى. — ئۇ خىتاي ئۆپكىدەك قىزىرىپ ھىجايغىنىچە قولىدىكى تاماكا پاچكىسىنى قاسىمغا

قارىتىپ چۆرۈپ بەردى. قاسىممۇ ئىستىخىيىلىك بىر چاققانلىق بىلەن تاماكا پاچكىسىنى ھاۋادىلا 'كاپ' قىلىپ تۇتۇۋالدى. خىتاي ئوفىتسېرى يانچۇقىدىن باشقا بىر ماركىلىق تاماكا چىقىرىپ تۇتاشتۇرۇۋالدى، — مەن قايسى كۈنىسى بىر ئۇكاڭنى چاقىرىپ ئۆيۈڭگە ئاپارغانىدىم. ئەسلىدە ئۆيۈڭدە ھۆكۈمەتنىڭ مۇسادىرە قىلىشىغا يارىغۇدەك تۈزۈكرەك بىر نېمىمۇ يوق ئىكەن. مەن سېنىڭ كىتابلىرىڭغىلا قىزىققانتىم. كىتابلىرىڭغا شۇنداقلا بىر قۇر كۆز يۈگۈرتۈپ چىقىپ، قالغان نەرسىلىرىڭگە چېقىلمىدىم. زادىلا چېقىلغۇدەك نەرسىلەرگە رازۋېدچىكلىرىمىز ئاللىقاچان يېپىدىن يىڭنىسىگىچە ئىنچىكىلەپ چېقىلىپ بولغانلىقىدىن گۇمان قىلمايمەن. شۇڭا، رەسمىيەتلەرگە قول قويۇپ بولۇپ ئۆيۈڭنىڭ ئاچقۇچىنى ئۇكاڭغا تاپشۇرۇپ بەردىم. بۇ كېيىملىرىڭنى ئۇكاڭ ئۆزى تاللاپ بەرگەنىدى. — خىتاي ئوفىتسېرى تاماكىسىنىڭ كۈلىنى ئاۋايلاپ ئالدىدىكى كۈلدانغا چېكىپ چۈشۈرۈشكە كىرىشتى.

قاسىم، بۇ خىتاينىڭ نېمە دېمەكچى بولغانلىقىنى تېخىچىلا مۆلچەرلىيەلمىدى.

خىتاي ئوفىتسېرى تاماكىسىنى چەككەچ گېپىنى داۋام قىلدى:

— راست، كىتابلىرىڭنىڭ ئارىسىدىن بىر نەچچە پارچىسىنى ئۆزۈمگە ئېلىۋالدىم. بۇ كىتابلارنى ئۇزۇن يىللاردىن بېرى ئىستەپ تاپالماي يۈرەتتىم. فرېئۇدنىڭ بىرنەچچە كىتابى بىلەن ماسلوۋنىڭ بىر كىتابى. ئېچىگە قارىسام بۇ كىتابلارنى خېلى يىللاردىن بېرى ئەستايىدىل تەھلىل قىلىپ چىققان بولساڭ كېرەك؟ بىرمۇنچە يەرلىرى قايتىلاپ سىزىلغاندەك قىلىدۇ. ھەتتا بۇ ھەقتە يېزىلغان ئىلمىي ماقالىلىرىڭمۇ ئون نەچچە يىل بۇرۇنلا ئېلان قىلىنغانىكەن. ئۇلارنىمۇ تاپتۇرۇپ خىتايچىغا تەرجىمە قىلدۇرۇپ كۆرۈپ چىقتىم. ئالاھىدە تالانتىڭ بار ئىكەن. بولۇپمۇ ماسلوۋنىڭ ئېھتىياجنىڭ قاتلاملىق نەزەرىيىسىدىن پايدىلىنىپ مىللىي ئەركىنلىك پرىنسىپلىرىنى ئىنتايىن ئۇستىلىق بىلەن خۇلاسىلەپ چىققانلىقىڭغا بەكلا قايىل بولدۇم. ئۇ يازغانلىرىڭغا ئۇيغۇرلار قانچىلىك دىققەت قىلىپ كېتەلەيدۇ، بىلمەيمەن. ئەمما ئۇ يازغانلىرىڭدا ۋاستىلىك شەكىلدە خۇلاسىلەپ چىقارغان ھۆكۈمەتنىڭ تېپىك

جىنايەت مەنبەسى ئىكەنلىكى، ھەتتا بۇگۈنكى سىياسىي تۈزۈمنىڭ تۈپكى ئاپەت مەنبەسى ئىكەنلىكى ھەققىدە ھېچكىم ئىنكار قىلالمىغۇدەك كەسكىن ھۆكۈملىرىڭ مېنى ئالاھىدە قىزىقتۇردى. بولۇپمۇ سېنىڭ تەھلىل قىلىش مېتودۇڭ بەكلا مۇكەممەل ئىكەن. مەن ئەسلىدە بۇ تۈردىكى كىتابلارغا خېلىدىن بېرى قىزىقىپ يۈرگەندەك قىلساممۇ، سېنىڭ ئۇ ماقالىلىرىڭنى كۆرۈشتىن بۇرۇن بۇ كىتابلارنىڭ كىشىلىك ھوقۇق، دېموكراتىيە چۈشەنچىلىرىنى ئايدىڭلاشتۇرالىغىدەك بىر نەزەرىيىۋى ئاساس بولالايدىغانلىقىنى زادىلا ئەقلىمگە كەلتۈرمىگەنىكەنمەن. دېمىسىمۇ، سەن بۇ كىتابلار ھەققىدىكى ئىلمىي ماقالىلىرىڭنى تەھرىرلىتىدىغان بىرەر ئۇيغۇر مۇتەخەسسىس تاپالماي، قايسىبىر مانجۇ پروفېسسورىغا خىتايچە ئوقۇپ بېرىپ تەھرىرلەتكەنلىكىڭنى ۋە ئۇنىڭدىن ئالاھىدە يۇقىرى باھالاشقا ئېرىشكەنلىكىڭدىنمۇ خەۋەر تاپتىم. بولمىسا سېنىڭ بۇ ئون نەچچە يىل بۇرۇن يازغانلىرىڭغا قىزىقىپ نېمە قىلاتتىم دەيسەن.

خىتاي ئوفىتسېرى ئورنىدىن تۇرۇپ ئىشىككە باردى. ئاستا ئىشىكنى ئېچىپ سىرتتا تۇرغان ھېلىقى ئىككى گۇندىپايغا:

— مەندىن ئەنسىرىمەڭلار، بۇنچىلىكلەرگە تاقابىل تۇرغىچىلىكىم بار. سىلەر بېرىپ بىرەر ئۇيغۇر ئاشخانىسى تېپىپ گۆشلۈك ئىككى تەخسە لەڭمەن تەييارلىتىپ كېلىڭلار. ھە، ئاۋۋال ئۆزۈڭلارغىمۇ بۇيرۇتۇپ يەپ ئاندىن كەلسەڭلارمۇ ئۈلگۈرىدۇ، خاتىرجەم بولۇڭلار، پۇلى مەندىن. — دەپ بۇيرۇپ قويۇپ قايتا ئورنىغا كېلىپ ئولتۇردى، — ھە، نېمە دېيىشىۋاتاتتۇق؟ بۇ گەپلەرنى دېيىشىمگە قاراپ، ”بۇ ئەسكەر مېنى ئالداشقا تىرىشىۋاتىدۇ“ دەپ ئويلاپ قېلىشىڭمۇ مۇمكىن. سېنىڭ ئورنۇڭدا مەن بولساممۇ شۇنداق ئويلىغان بولاتتىم. ئەسلىدە مېنىڭ ۋەزىپەممۇ باشقا رازۋېدچىكلارغا ئوخشاشلا ھۆكۈمەتكە قارشى چىققانلارنى پاش قىلىش. ھۆكۈمەتنىڭ يوشۇرۇن سودىيىسى سېنى ئاللىقاچان ئۆلۈم جازاسىغا ھۆكۈم قىلىپ بولغانىدى. ساڭا سىر بولمىسا كېرەك، بۇ ھۆكۈمەت بۇ يېقىنقى يىللاردا، بولۇپمۇ «ئون بىرىنچى سېنتەبىر ۋەقەسى» دېگەن نيۇ يورك ۋەقەسىدىن بۇيانقى يىللاردا سىلەردىن بىرەرسىنى ’تېررورچى‘ دېگەن گۇمان بىلەن قولغا ئالغانلا بولسا،

ئۇنداقلارنىڭ خاتا تۇتۇلغان بولىشىدىن قەتئىي نەزەر، بۇ يەردىن تېرىك چىقالىشى ھەرگىز مۇمكىن ئەمەس. شۇنى پۇشايمان بىلەن ئېتىراپ قىلىمەنكى، بۇنداق ھۆكۈم قىلىنىشىڭدا مېنىڭمۇ ئالاھىدە چوڭ ھەسسەم بار ئىدى. سەن يېڭى قولغا ئېلىنغىنىڭدا، ئۆي ئاختۇرۇشقا مەنمۇ قاتناشقانىدىم. ئاقماق رازۋېدچىكلىرىمىز ھە دېگەندىلا پىچاق-توقماق، پارتلاتقۇچ-زەھەر ئاختۇرۇش بىلەن بولۇپ كېتىشتى. مەن سېنىڭ كىتابلىرىڭغا قاراپ كەسپىڭنى ۋە قايسى تارمىقنى ياخشى كۆرىدىغانلىقىڭنى بىلىۋېلىشقا تىرىشقانىدىم. سەن، ھەقىقەتەنمۇ ئۆز كەسپىڭگە ئالاھىدە قىزىقىدىغان بىرسى ئىكەنسەن. ھەتتا بۇ قىزىقىشىڭ ساڭا ئويۇن-تاماشىلارغا ياكى ئەدەبىي ئەسەرلەرگە قىزىقىشىڭغىمۇ ئورۇن قالدۇرمىغۇدەك دەرىجىگە يەتكۈزگەنلىكىنى سەزدىم. ئەمدى مەن، سېنىڭدىن بىرەر يىپ ئۇچىغا ئېرىشىش ئىمكانىنى تېپىش پۇرسىتىگە يېقىنلاشتىم دەپ قاراپ، كەسپىڭدىن باشقا قىزىقىشلىرىڭغا دىققەت قىلىشقا باشلىدىم. دېگەندەك، كىتابلىرىڭنىڭ ئارىسىدا ئۆز كەسپىڭ بىلەن قىلچە مۇناسىۋىتى بولمىغان نۇرغۇنلىغان ئېغىر سەۋىيىلىك ئىجتىمائىي پەنلەرگە دائىر كىتابلىرىڭنىڭ بارلىقىغا ھەيران قالدىم. بىر ئىنژېنېرغا نىسبەتەن بۇنداق كىتابلارنىڭ نېمىگە كېرىكى بار؟ بولۇپمۇ نىتچىيگە مۇناسىۋەتلىك، پىسخوئانالىزغا مۇناسىۋەتلىك، ئۈچىنچى پىسخو-ئىدىيىۋى دولقۇنغا مۇناسىۋەتلىك بىلىملەرگىمۇ ئالاھىدە زېھنىڭنى بېرىپ كەلگەنلىكىڭنى سەزدىم. سەندىكى بىر ئالاھىدىلىك، ئالغان كىتابلىرىڭغا ئاي-كۈننى يېزىپ قويۇشۇڭ بولۇپ، ئۇ چېسلالار ماڭا دەسلەپكى يىپ ئۇچىنى بەرگەن بولدى. پىسخولوگىيىگە دائىر كىتابلىرىڭنىڭ ئەڭ دەسلەپىدە سېتىپ ئالغانلىرىڭنىڭ ئۈستىدە "ئون ئىككىنچى دېكابىر" دېگەن رەقەملەرنىڭ يېزىلغانلىقىنى كۆرۈپ، سېنىڭ بۇ كىتابلارنى نېمە ئۈچۈن سېتىپ ئالغانلىقىڭنى مۆلچەرلىگەن بولدۇم. ئۇ كۈنىسى تۈنجى ئۇيغۇر ئالىي مەكتەپ ئوقۇغۇچىلار نامايىش قىلغان كۈنگە توغرا كېلىشى ھەرگىزمۇ بىر تاسادىپىلىق بولالمايتتى. دېمەك سەن، شۇ كۈندىن ئېتىبارەن خەلقىڭنىڭ ئىچكى روھى ھالىتىنى ئۆگىنىش يولىغا قەدەم تاشلىغان ئىكەنسەن. قىزىق يېرى، بۇ نامايىشلارغا باشقىچە

كۆز بىلەن سوئال قويۇپ كىتابلارنىڭ بىر بۇرجىكىگە يېزىپ قويغان تەھلىلىڭ مېنى ھەيران قالدۇردى: راستتىنلا سىلەرنىڭ بۇ ھەرىكىتىڭلاردىن قايسى بىر رەھبىرىڭلار پايدىلىنىپ كەتكەنمىدۇ؟ ئەمما مەن ئۇنداق قارىمايمەن. سىلەرنىڭ شۇ قېتىمقى ھەرىكىتىڭلار بەكلا مۇھىم ئەھمىيەتكە ئىگە بىر ھەرىكەت بولغان ئىدى. ... ھە، بۇ گەپلەرنى قويۇپ تۇرايلى. كېيىن يەنە خەلقىڭىنىڭ دىنىي نامايىشلىرىغا چىققان ۋاقىتلارغا توغرا كەلگەن يىللاردا بىرقىسىم دىنىي تەتقىقات كىتابلىرىنى ئېلىشقا باشلاپسەن. بۇ ئارىدا يەنە تيەنئەنمېن ۋەقەلىرىگە توغرا كەلتۈرۈپ غەربنىڭ يېڭىچە ئىجتىمائىي ۋە كىشىلىك ئەركىنلىككە دائىر پسىخولوگىيە-پەلسەپە كىتابلىرىنى ئېلىپ ئوقۇشنىمۇ باشلىغان ئىكەنسەن. مەن ئەسلىدە، تيەنئەنمېن مەيدانىدا ئۆركەش دېگەن بىر ئۇيغۇرنىڭ بىر مىليارد خىتايغا دېموكراتىيىدىن، كىشىلىك ھوقۇقتىن دەرس بېرىپ يۈرگىنىگە زادىلا ئەقلىم يەتمەي يۈرگەنىدى. دېمەك، ئۇيغۇر ياش زىيالىيلىرى ئارىسىدا شۇ دەۋرلەردىلا بۇ ھەقتىكى يۈزلىنىشنىڭ شەكىللىنىۋاتقانلىقىنى زادىلا ئويلىمىغانىكەنمەن. مەن ئۇ ياش ئۇيغۇر بالىسىنى، ئوتتۇرىغا چىقىشتىن قورقمايدىغان ياۋايى تەلۋىلىكى ۋە تەلىيى ئوڭدىن كېلىپ قالغان بىر تەۋەككۈلچى نادان بولغانلىقىدىن شۇنداق ئورۇنغا ئېرىشىپ قالغان دەپلا ئويلىغانىكەنمەن. — خىتاي ئوفىتسېرى ئورنىدىن تۇرۇپ دېرىزە تۈۋىگە كەلدى. دېرىزە پەردىسىنى قايرىپ تۇرۇپ سىرتقا بىردەم قاراپ تۇردى. ئۇ قايتىپ كېلىپ جايىغا ئولتۇرۇپ گېپىنى داۋام قىلدى:

— بۇ يەردە شۇنىمۇ ھەيرانلىق بىلەن ئويلانماي بولمايدۇكى، — ئۇ، يېنىدىن چاقمىقىنى چىقىرىپ تاماكىسىنى تۇتاشتۇرۇپ بىرنى قاتتىق شورىۋالغاندىن كېيىن سۆزىنى داۋام قىلدى، — شۇ ھېلىقى، بايا مەن تىلغا ئېلىپ ئۆتكىنىمدەك، سەكسەن بەشىنچى يىلىدىكى 'ئون ئىككىنچى دېكابىر' ئۇيغۇر ئالىي مەكتەپ ستۇدېنتلىرى نامايىشىدىن بۇرۇن ھېچ بىر سوتسىيالىستىك ئەلدە بۇنچىلىك ئومۇمىي يۈزلۈك، بۇنچە كەڭ دائىرىلىك، بۇنچىلىك ئۇزۇنغا سوزۇلغان، بۇنچە تەرتىپلىك بىر دېموكراتىيە، كىشىلىك ھوقۇق، مىللىي ئەركىنلىك تەلەپ قىلىدىغان بىرەر ئوقۇغۇچىلار ھەرىكىتى بولغانلىقىنى ئاڭلىمىغانىدىم. ئۇنىڭ ئۈستىگە ئۇ كۈنلەردىكى سوغۇق قار-شىۋىرغاننى

دېمەمدىغان! بۇ ھەرىكىتىڭلار ھەقىقەتەنمۇ جىم تۇرغان سوتسىيالىزم لاگېرى دېگەن بۇ بالا-قازا چوڭ كۆلنى تاش ئېتىپ شالاقشىتقۇەتكەندەكلا بىر ئىش بولدى. يەتمىش يىل جىم ياتقان سوۋېت ئىتتىپاقىنىڭ دەل سىلەرنىڭ يۇرتۇڭلارغا چېگرىداش بولغان، دۇنيادا ھېچكىم تونۇمايدىغان قازاقىستاندا، شۇندىن كېيىنكى يىلى، يەنە شۇ «ئون ئىككىنچى دېكابىر» كۈنىنىڭ بىر يىللىق خاتىرە كۈنى بولغان ئون ئىككىنچى ژىلتولغاندا «قازاقىستان ئوقۇغۇچىلار ۋەقەسى» بولۇپ، سوتسىيالىستىك ئەللەرنى ھەيران قالدۇرغاندى! سىلەرنىڭ ئوقۇغۇچىلار نامايىشىڭلار ئۆزۈلمەي دېگۈدەك داۋام قىلدى. ماڭا خۇددى، سىلەرنىڭ شۇ ھەرىكىتىڭلاردىن رىغبەتلىنىپ، ئەگەر ئۆركەشنى ئېتىراپ قىلغىنىمدا، گويا سىلەرنىڭ باشلاپ بېرىشىڭلار بىلەن، ھەتتا سىلەرنىڭ قوزغىشىڭلار بىلەن تيەنئەنمېن ئوقۇغۇچىلار ھەرىكىتى قوزغىلىپ، ئۆركەشنىڭ ياردىمى بىلەن يۇقىرى دولقۇنغا ئېرىشەلىدىمىكىن دېگىم كېلىدۇ. بۇ ھەرىكەت، ئاخىرى ياۋروپا سوتسىيالىزم لاگېرىنىڭ ئۆزۈل-كېسىل يىمىرىلىشى بىلەن نەتىجىلەندى! بەلكىم بۇنداق باغلىنىشلىق سىلەردەك بىر ئۆلۈۋاتقان مىللەت ئۈچۈن بەكلا چوڭ مۇبالىغىلەشتۈرۈش بولىشى مۇمكىن. ئەمما دۇنيادا سەۋەبسىز ئىش بولمايدىغانلىقمۇ بىر تەبىئىي قانۇنىيەت ئەمەسمۇ؟ — بۇ خىتاي ھاياجانلىنىپ سۆزلەپ قولىدىكى تاماكىسىنى چېكىشنىمۇ ئۇنتۇپ قالغانىدى. شۇڭا ئۇ، قولىدىكى ئاللىقاچان كۆيۈپ تۈگەپ كەتكەن تاماكا قالدۇقىنى كۈلدانغا تاشلىۋېتىپ، قايتا بىر تال تاماكا چىقىرىپ تۇتاشتۇرۇۋالدى. مەغرۇر قىياپەتتە ئولتۇرۇپ تاماكىسىنى ھۇزۇر قىلىپ بىر قانچىنى تارتىۋالدى:

— كۆپ ئۆتمەي، ئۇيغۇرلاردا زوراۋانلىققا جاسارەت قىلىدىغان، يوشۇرۇن ھەرىكەتلەرگە ئۆزىنى پىدا قىلىدىغان ياشلارنىڭ كۆرۈلۈشكە باشلىشى، مېنى تېخىمۇ ھەيران قالدۇرغانىدى: ئۆلۈۋاتقانلىقى مۇقەررەرلىشىپ بولغان بىر مىللەت جان تالىشىۋاتامدۇ ياكى مەن بىلمەيدىغان بىرەر ئۈمىدلىرىمۇ بارمۇ بۇ مىللەتنىڭ؟ مېنىڭچە بولغاندا، بىرىنچى خىل ئېھتىماللىق كۈچلۈكتەك قىلىدۇ: يەنى ئۆلۈۋاتقاندىكى جان

تالىشىش! ئەمما مۇنداقمۇ بىر ھەقىقەت باركى، رەسمىي ئۆلۈم يولىغا كىرىپ بولغان بىر مىللەت ئەجابىي كۈچىدىن مەھرۇم مىللەت بولىشى كېرەك ئىدى. ئۇنداقتا «ئون ئىككىنچى ژىلتولغان قازاق ئوقۇغۇچىلار ۋەقەسى»، «ئۈچ بالتىق رىسبوپلىكىلىرى پايىتەختلىرىنىڭ قول بىلەن تۇتاشتۇرۇلۇش ۋەقەسى» ۋە «تيەنئەنمېن ئوقۇغۇچىلار ۋەقەسى» دېگەنلەرنىڭ بېشىدا كەلگەن «ئون ئىككىنچى دېكابىر ئۇيغۇر ئوقۇغۇچىلار ۋەقەسى» نىڭ باشلامچىلىقىنى قانداق چۈشەندۈرۈش كېرەك؟ نېمىلا بولمىسۇن، بىر مىللەت، ئۆزىنىڭ زاۋاللىققا يۈز تۇتقانلىقىنى پەرق قىلالىشىنىمۇ ئالاھىدە زور بىر ۋەقە دېيىش مۇمكىن. قىسقىسى، سەن ئەنە شۇنداق مىللىي ئەركىنلىك تەلەپ قىلىش ۋەقەلىرى بولغان يۇرتلىرىڭلارنى ۋاستىلىك باھانىلەرنى يارىتىپ ئايلىنىپ چىقىش پۇرسىتىگە ئېرىشكەنىكەنسەن. ئارىدىن ئۇزۇن ئۆتمەيلا سېنىڭ تەتقىقاتىڭنىڭ نەتىجىلىرى باشقا-باشقا نىقابلار بىلەن ئوتتۇرىغا چىقىشقا باشلىغاندەك قىلىدۇ: سەن ماقالىلىرىڭدا خەلقىڭنىڭ قۇتۇلۇش يولىغا مېڭىشىنىڭ بىر تارىخىي ۋە ئىنسانىي مەجبۇرىيەت بولۇپ قېلىۋاتقانلىقىنى ئۇستىلىق بىلەن نىقابلاپ كۆرسىتىشكە تىرىشقانىكەنسەن. دېگەنىدەك نەتىجىگە ئېرىشەلمىدىڭمۇ ياكى زېرىكتىڭمۇ بىلمىدىم، خېلى ئۇزۇن بىر مەزگىل ئۈمىدسىزلىككە پېتىپمۇ قالغاندەك قىلىسەن. بۇنى مەن يەنە شۇ كىتاب تەكچىلىرىڭدىن پەرق قىلدىم: سەن بۇ ئارىدا يېڭى كىتاب ئېلىشنى توختاتقانىكەنسەن. قارىغاندا بۇنىڭ ئورنىغا ھاراق ئېلىشنى ئاساسلىق ئورۇنغا قويۇۋالغاندەك كۆرۈنىسەن. ياكى بۇمۇ بىر نىقابلىنىشىڭمۇ-بىلمىدىم. كېيىن «ئىزچى مەن» دەيدىغان بىر كىتاب ئوتتۇرىلىقتا پەيدا بولۇپ قالدى. بۇ كىتابتا، سېنىڭ ئۇزۇنغا سوزۇلغان، نەتىجىگە ئېرىشىش ئىمكانىمۇ ئېنىق بولمايدىغان، ھەتتا ختاي دېموكراتچىلىرىنىڭ غالىبىيتى بولماي تۇرۇپ ئەمەلگە ئېشىش ئىمكانىيىتىنى زادىلا قىياس قىلغىلى بولمايدىغان "تىنچ كىشىلىك ھوقۇق تالىشىش" چاقىرىقلىرىڭنىڭ ئاداققى مۇستەقىللىق مەقسىتىنى ئالاھىدە تېزلەشتۈرۈپ بېرەلەيدىغان، ئۇسۇل جەھەتتە سېنىڭ دېگەنلىرىڭگە تۈپتىن زىت كېلىدىغان يېڭىچە بىر زورلاۋانلىق يوشۇرۇن ھەرىكەت چاقىرىقىنى ئالاھىدە جىددىي تەكىتلىگەنىكەن.

سىنىڭ ماقالىلىرىڭنىڭ يوشۇرۇن مەزمۇنى بىلەن بۇ كىتابلارنىڭ مەزمۇنىنى سېلىشتۇرىدىغان بولساق، ھەر ئىككى خىلنىڭ مۇددىئاسى ئوخشاش بولۇپ، ھەرىكەت ئۇسۇلى جەھەتتىلا بىر-بىرىدىن پەرق قىلىدىكەن، خالاس. ئادەم سىنىڭ تەرجىمىھالىڭغا قاراپ، ”بۇ كىتابلارنى قاسىم يېزىپ چىققان بولمىسۇن-يەنە؟“ دېگەن گۇمانغىمۇ كەلمەي تۇرالمايدۇ كىشى. دېمىسىمۇ بۇ كىتابنىڭ تەھلىل قىلىش ئۇسلۇبىنى بىر-بىرىدىن پەرقلەندۈرۈش بەكلا تەس. بۇ كۈنلەردە ’ئىزچىمەن‘ كىتابلىرىنىڭ يالغان ئاپتورلىرى كىشىنى ھەيران قالدۇرغۇدەك كۆپىيىپ كېتىپ، بىزنىڭ رازۋېدچىكلىرىمىزنىڭ بېشىنى قايدۇرۇۋەتكىدەك دەرىجىگە بېرىپ يەتتى. مېنىڭچە بولغاندا، سەن ھېچ بولمىغاندا شۇ ئاپتور بىلەن ئۇزۇن يىللىق پىكىرداش بىرى بولۇشۇڭدا قىلچە گۇمان قىلمايمەن. شۇنداقتىمۇ مېنى ئويغا سالغان يەنە بىر كىتابىڭ بولدى: يوشۇرۇن زەربە بېرىش تېررورلۇق ھەرىكىتىڭلار تېخى سىستېمىلىق قوزغىلالماي تۇرغان يىللارغا توغرا كەلتۈرۈپ سېتىۋالغان كىتابىڭ، سىنىڭ ’ئىزچى مەن‘ بىلەن كېيىن تونۇشقانلىقىڭنىمۇ ۋاستىلىك ئىسپاتلاپ بېرىدۇ. ئەمما سەن بۇ ھەرىكەتنىڭ دولقۇن ھالىغا كېلىشىگە باش يېتەكچى بولغانلارنىڭ بىرى بولۇشۇڭدا قىلچە گۇمان قالمايدۇ. ئېلېكترونلۇق توپلىما توك يولىغا دائىر ئەسۋاب-ئۈسكۈنىلەر توغرىسىدا يېزىلغان بۇ كىتابنى سېتىۋالغان ۋاقتىڭ دەل تۇنجى «كافىخانا-رېستوران پاجىئەسى» دەۋرلىرىگە توغرا كەلمەكتە. شۇندىن ئېتىبارەن، ئۇيغۇر تېررورچىلىق ھەرىكەتلىرى بېسىقتۇرغىلى بولمايدىغان دەۋرگە قەدەم قويغان بولدى. ئەمما سەن شۇنچە ماھىرلىق بىلەن نىقابلىنىپ كەلگەنسەنكى، شۇنچە ئۇزۇن يىللىق ھەرىكىتىڭلاردا قىلچىمۇ ئىز قالدۇرماي بۈگۈنگىچە كېلەلىگەنسەن. ھەتتا سىنىڭ تۇتۇلۇپ قېلىشىڭمۇ ھەرگىز بىزنىڭ پاش قىلىش سەۋىيىمىزنىڭ يۇقىرىلىقىدىن ئەمەس، بەلكى سەۋەبىنى بىلگىلى بولمايدىغان ئۆزۈڭنىڭ سىرلىق بىخەستەلىكىڭدىن تۇيۇقسىز قولغا چۈشۈپ قالدىڭ. بولمىسا كىم بىلىدۇ، يەنە قانچە يىللارغىچە يوشۇرۇنۇپ ئاپەت تېرىپ يۈرىدىغانلىقىڭنى! ۋەياكى كىم بىلىدۇ، يەنە تېخى بۇ تۇتۇلۇپ قېلىشىڭمۇ بىر يالغان تۇتۇلۇش بولۇپ، بۇمۇ سىلەرنىڭ قايسى بىر

پاجىئە پىلانىڭلارنى ئىجرا قىلىش ئۈچۈنمىدى تېخى! ھەرھالدا، سېنىڭ تۈيۈقسىز قولغا چۈشۈپ قېلىشىڭ ئىچكى پېتىشماسلىق زىددىيىتىڭلارنىڭ نەتىجىسىدىن بولغاي. ئەمدى سېنىڭ ئۇيغۇر تېررورچىلىرىغا ئەسقاتىدىغان يېرىڭمۇ قالمىدى دېيىشكە بولىدۇ. يەنى دېمەكچىمەنكى، ئەمدى سەن بولمىساڭمۇ، بۇ پاجىئە يارىتىش ھەرىكىتىڭلار ئۆزلۈكىدىن توختاپ قالىدىغاندەك ئەمەس. گويا ھەممە ئۇيغۇرلار بىرەر ختاي پاجىئەسى ياراتمىسا ئۇ كۈنىسى ئۇلارنىڭ كۆزىگە ئۇيقۇ كەلمەيدىغاندەك بىر خۇمار بولۇپ قالغاندەكلا قىلىدۇ. مەلۇم بىر مەنىدىن ئالغاندا، سەن ئۆزۈڭنىڭ تارىخىي ۋەزىپىسىنى مىللىتىڭ ئۈچۈن ئادا قىلىپ بولغان ئادەمسەن. بۇ نۇقتىدىن ئالغاندا سەن مەقسىتىڭگە يەتكەن ئادەم ھېسابلىنىسەن. سىلەر بۇ ھەرىكىتىڭلار ئارقىلىق كوممۇنىزم تۈزۈمىنىڭ نەق ئاجىز نۇقتىسىنى تۇتۇۋالغان ئىكەنسىلەر. بۇ جەھەتتە مەنمۇ سەندىن قىزغىنىمەن: سېنى خەلقىڭنىڭ بىۋاستە تونۇشى لازىم ئەمەسكەن. ئەسلىدىنلا بۈگۈنكى شارائىتىڭلاردا بۇنداق تونۇلۇشقىمۇ يول قويۇلمايدۇ. سەن مەڭگۈ تىلغا ئېلىنمايدىغان، ئەمما ھەممە ئۇنتۇمايدىغان "ئۇيغۇر قەھرىمانى" بولۇپ قېلىۋېرىسەن. بۇ ساڭا ئۆلسەڭمۇ يېتىپ ئاشىدىغان زور ئابرۇي. بىر ھېسابتا، ئەگەر 'ئىزچى مەن' — ئۇ سەن ئەمەس باشقا بىرسى بولغىنىدىمۇ، سىلەر ئىككىڭلارنى بۈگۈنكى ئۇيغۇرلار ئۈچۈن دەۋر ياراتقۇچى ئىككى كۆرۈنمەس ئەپسانىۋى ئۇيغۇر قوماندانى دېسەم ئاشۇرۇۋەتكەن بولمايمەن. مانا بۇ دېگەنلىرىم، سېنى ئۆلۈم جازاسىغا ھۆكۈم قىلىنىشىڭغا مۇھىم ئاساس بولۇپ بەرگەچكە، مەيدەمدىكى مۇنۇ مېدالنى ئەنە شۇ خىزمىتىمگە مۇكاپات قىلىپ بېرىشتى. ھەتتا پاگونىمغا بىر توچكا، مائاشىمغا ئىككى دەرىجە قوشۇلدى. — ئوفىتسېر ختاي، قولى بىلەن مەيدىسىدىكى مېداللىرىنى كۆرسىتىپ ھىجىيىپ قويدى، — بۇنداق بىرسىنىڭ سېنى يەنە ئالداشقا زادىلا ھاجىتى چۈشمەيدۇ. ھەتتا سېنى قايتىدىن كوچىلىشىم ماڭا زىيانلىق بولىشىمۇ مۇمكىن. مېنىڭدەك بىر قارىلىغۇچىغا نىسبەتەن ئالغاندا، قارىلانغۇچىنى ئۆلۈم جازاسىغا مەھكۇم قىلالىشى، ئۇنىڭ ئەڭ چېكىگە يەتكەن نەتىجىسى بولۇپ ھېسابلىنىشى كېرەك.

قاسىم، بۇ خىتاينىڭ نېمە مەقسەتلەردە بۇنچىۋالا گەپلەرنى قىلىپ ئاۋارە بولۇۋاتقانلىقىنى يەنىلا ئېنىق بىلەلمىگەنىدى. ئەمما ئۇنىڭ بەزى تەھلىللىرىگە قىزىقىپ قالغان قاسىم، ئاستا-ئاستا ئۆز ھوشيارلىقىنىمۇ يوقىتىپ ئۇنىڭ تەھلىللىرى ئىچىگە كىرىپ كېتىۋاتماقتا ئىدى. ھېلىمۇ ياخشى، بۇ خىتاي قاسىمدىن تۇيۇقسىز سوئال سورىمىدى ياكى ئۇنىمۇ تەھلىلگە قوشۇۋالمىدى. ئەگەر تۇيۇقسىز گەپ سوراپ قالغان بولسا، قاسىممۇ بىلىپ-بىلمەيلا بەزى يىپ ئۇچى تۇتقۇزۇپ قويۇش خەۋپىدىن ساقلىنالمىغان بولار ئىدى. تولا كاپشىپ ئاغزىلىرى قۇرۇپ كەتكەن خىتاي ئوفىتسېرمۇ گېپىنى توختىتىپ ئورنىدىن تۇردى. ياندىكى كەنتىر ئىشكاپلارنىڭ يېنىغا بېرىپ ئىككى ئىستاكان قايناقسۇ قۇيۇپ بىرىنى قاسىمغا ئۇزاتتى. جايىغا بېرىپ ئولتۇرۇۋالغان ئوفىتسېر، قايناقسۇنى ئوتلاپ قويۇپ بىرتال تاماكا تۇتاشتۇرۇپ چەكتى. ئاندىن قايناقسۇنى پۈۋلەپ تۇرۇپ ئىچىشكە كىرىشتى. بۇ ئارىدا قاسىممۇ قايناقسۇ ئىچكەچ قولىدىكى تۇتاشتۇرۇلمىغان تاماكىسىنى پۇرىغىنىچە جىم ئولتۇرۇشنى داۋام قىلىۋەردى. ئەسلىدىنلا ئۇنىڭدىن گەپ سورىغان بىرسىمۇ يوق ئىدى. قاسىم ئۇدۇلىدىكى خىتاي ئوفىتسېرغا يەر تېگىدىن قاراپ، ئۇنىڭ باياتىدىن سۆزلەۋاتقانلىرىنىڭ تېگىدە ئۇچۇر ئېلىشنى مەقسەت قىلىش بارمۇ ياكى ئادەمگەرچىلىكى پەيدا بولۇپ قېلىپ قاسىمدىن ئەپۇ سوراش ئۈچۈن كاپشىۋاتقانمۇدۇ؟ دەپ دەڭ سېلىشقا كىرىشتى. ئۇ يەنىلا ئېنىق بىر خۇلاسىگە كېلەلمىدى.

— ئەمدى ئەسلى دېمەكچى بولغان گېپىمىزگە كېلەيلى. — خىتاي ئوفىتسېرى تاماكىسىنىڭ ئىسىنى ئاسمانغا پۈۋلىگەچ قايتا گېپىگە كەلدى، — دېگەنلىرىمنى دىققەت قىلىپ ئاڭلا، باياتىدىن دېگىنىمدەك، مېنىڭمۇ ھەسسەم بىلەن يوشۇرۇن سوت سېنى ئاللىقاچان ئۆلۈم جازاسىغا ھۆكۈم قىلىپ بولغانىدى. مەنمۇ بىر خەنزۇ بولۇش سۈپىتىم بىلەن، ئۆز خەلقىمنى سۆيۈشتە ئەڭ كېمىدە سەندىن كېيىن قالماسمەن. مەنمۇ خەلقىمنىڭ بالدۇرراق بۇ ئەخمىقانە ئىدىيىنىڭ قۇربانلىقى بولۇشتىن قۇتۇلۇپ پاتراق ئىلغار دېموكراتىك تۈزۈمگە، كىشىلىك ھوقۇقلىرىغا

ئېرىشىشىنى تۈت كۆز بىلەن كۈتۈۋاتقانلارنىڭ بىرىمەن. شۇنداق بولغاچقا، مەن ئۈچۈن سىلەردەك تارىخىي پۇرسەتنى ئاللىقاچان يوقىتىپ بولغان نەچچە مىليونلۇق بىر ئۆلۈۋاتقان مىللەتنىڭ تەقدىرى قىلچىلىك ئەھمىيەتكە ئىگە ئەمەس. مەن سېنى قاراشلىرىمغا قايىل بول دەپ سۆزلەۋاتقىنىم يوق. ئەسلىدىنلا سىلەرنىڭ يېقىنقى بىر-ئىككى ئەسىردىن بۇيانقى ئەجدادلىرىڭلار قۇدرەتلىك مىللىي دۆلەت قۇرۇش پۇرسەتلىرىنى كەينى-كەينىدىن قولدىن بېرىپ كەلگەن بىر مىللەتسىلەر. بۇ تارىخىي ئېغىر خاتالىقىڭلار، توغرىسى مەغلۇبىيىتىڭلارنى سىلەرنىڭ بۆلۈك-پۇچقاقلاردا تىمىسقىلاپ يۈرۈپ تۈزىتەلىشىڭلارغا مەن شەخسەن زادىلا ئىشەنمەيمەن. بۈگۈن شىنجاڭدا سىلەردىن كۆپ خەنزۇ ياشىماقتا. ھەتتا ئۇلارنىڭ خېلى كۆپ قىسمى مۇشۇ يەردە تۇغۇلۇپ، مۇشۇ يەردە ئۆسۈپ يېتىلىۋاتقان شىنجاڭلىق بولۇپ كەتكەنلەر. ئۇلارنى ئەمدى خىتاي دېمەستىن ئۇيغۇر دەۋرسەڭلارمۇ خاتا بولمىغۇدەك بىر ھالغا كېلىپ بولغان. ئۇلارنىڭ بارىدىغانغا باشقا يېرىمۇ قالمىدى. ئىچكىرىسىنى بىلسەن، ئۇ يەرلەرگە يىڭنە تاشلىساڭمۇ يەرگە چۈشمىگۈدەك ئادەمگە توشۇپ كەتتى. ئۇلارنى مىڭ قوغلايمەن دېسەڭلارمۇ، ئۇلار بۇ يۇرتنى جان تىكىپ ساقلاشتا سىلەردىنمۇ پىداكار روھقا ئىگە. گەرچە بۇ يىللاردا بۇ يەرنى تاشلاپ قېچىۋاتقانلار كۆپىيىپ كەتكەندەك كۆرۈنۈشى مۇمكىن. ئويلىمىغىنكى، ئۇلار بۇ يەرنى سېغىنمايدۇ دەپ. ئۇلار بۇ يەرنىڭ قۇم-توپىسىنىڭلا پۇرىغىنى پۇرىۋېلىشقا بولسىمۇ جېنىنى بېرىشكە تەييار ئىكەنلىكىنى تېخى ئەمدىلا ھېس قىلىشماقتا. دېگەندەك، يېقىنقى ئەسىرلەردىن بۇيان، ھۆكۈمەتلىرىمىز سىلەرگە قىلمىغان ئەسكىلىكلىرى قالمىدى. سىلەرنى پەس كۆرىدىغان، چەتكە قاقىدىغان، ھەتتا سىلەرگە ئېغىر زەربىلەرنى بېرىدىغان ئىش-ھەرىكەتلىرىنى سادىر قىلىپ كەلدى. ئەمما ئۇلارنىڭ ھەممىسى ئۆتۈپ كەتكەن، كەينىمىزدە قالغان ئىشلار. ھەرقانچە نارازى بولساڭلارمۇ ئورنىغا كەلمەيدۇ. بۇ ھۆكۈمەتلىرىمىز سىلەر تۇرماق، بىز ئۆزىمىزگىمۇ نېمە ئەسكىلىكلەرنى قىلمىدى دەيسەن. چىرىگەن، نىيىتى قارا بولغان، نادان بولغان ھۆكۈمەتنىڭ قول ئاستىدا ياشاشنىڭ ئاقىۋىتى ھەممىلا ۋاقىت ھەممىلا يەردە ئوخشاش. ئۇنداق يەردە

نە بىر ئىلگىرىلەش بار ياكى بىرەر پاراۋانلىق. — خىتاي ئوفىتسېرى قايناق سۈيىنى يېڭىلغاچ يەنە بىر تال تاماكا تۇتاشتۇرۇۋېلىپ، گېپىنى داۋاملاشتۇردى:

— ھە، نېمە دەۋاتاتتىم؟ شۇنداق، بۇ يەردىكى ئون نەچچە مىليونلۇق خەلقىمىنى، نەچچە يۈز مىڭ مۇنتىزىم ھەربىيىمىزنى، نەچچە يۈز مىڭ ھەرخىل ساقچىلىرىمىزنى، بۇ زېمىننى بىزنىڭ قىلىمىز دەپ نەچچە ئەۋلادىنى بېغىشلىغان مىليونلىغان بىڭتۇەن ھەربىيلىرىنى، قوراللىق ساقچى، مىنبىڭلار، جاسۇس-ئىشپىيونلار، ئالاھىدە ۋەزىپە ئۆتەيدىغانلار، مەيلى خالاپ ياكى مەجبۇرى بولسىمۇ بىزنى ھىمايە قىلىدىغان، بىزدىن قورقىدىغان، بىزدىن ئايرىلىپ قېلىشتىن ئەنسىرەيدىغان، پۇل، مال، مەنسەپ، ئۇنۋان، كەسىپ، ئابروي، شەخسى ئاداۋەتلىرىنى دەپ بولسىمۇ بىز بىلەن ھەمكارلىششىنى تەرغىب قىلىدىغان يەرلىكىڭلارنىڭ نەچچە مىليونلۇق سانىنى قوشۇپ سانايدىغان بولساق، سىلەرنىڭ ئالدىڭلاردىكى دۈشمەننى ئون مىليون بىلەن ھېسابلاشقا مەجبۇرسىلەر. بۇ سانىغانلىرىمىنى سىلەرگە جىم تۇرۇپ بېرىدۇ دەپ ئويلىمايدىغانسىلەر ھەرھالدا. سىلەر ئۇلارنى ھەر قانچە قورقۇنچاق، ھەرقانچە نادان، ھەرقانچە نامرات دېگىنىڭلاردىمۇ، ئۇلار يەنىلا سىلەردىن ۋە سىلەرنى ھىمايە قىلىدىغانلاردىن بىلىملىك، سىلەردىن باي، سىلەردىن كۈچلۈك ئىكەنلىكىنى ئېسىڭلاردىن چىقارماڭلار. ئۇلارنىڭ مۇتلەق كۆپ قىسمى قورال ئىشلىتىشنى، زامانىۋى ئۈسكۈنىلەردىن پايدىلىنىشنى سىلەر تەرەپنىڭ ئادەملىرىدىن ياخشى بىلىدۇ. ئۇلارنىڭ قولىدا بارلىق سىياسەت، بارلىق قانۇن، بارلىق ئەسكەر، بارلىق زامانىۋى ئەسلىھەلەر بار. دۇنيادىن ھەرقانچە قالاق دېسەڭلارمۇ سىلەرگە نىسبەتەن يۈزلەرچە، ھەتتا مىڭلارچە ھەسسە ئىلغار ۋە كۈچلۈك قوراللارغا ئىگە — ئەگەر سىلەرنىڭ قولۇڭلاردىكىنى قورال دېيىشكە توغرا كەلسە! ئەگەر بېيجىڭدىن دەرھال ياردەم ئالالمىغىدەك ھالغا كەلسە، ئەتراپىدىكى خالىغان بىر دۆلەتتىن دەرھال ياردەم ئالالايدۇ. ھەتتا سىلەر ئالاھىدە ئىشىنىپ يۈرگەن يىراقتىكى تۈركلەردىنمۇ ئاسانلا ياردەم ئالالايمىز. ئەنە شۇنداق بىر كۈچنى ھېلىغۇ قاراڭغۇلۇقتىكى ئۇرۇش بىلەن ئىش باشلاپسىلەر، بىرەر مىليونلۇق مۇنتىزىم قوراللىق ئارمىيەڭلار بولغىنىدىمۇ

يېڭىپ چىقالمايسىلەر. ھېچ ئامالىمىز قالمىغاندا بىر-بىرىمىزنىڭ گۆشىنى يەپ بولسىمۇ ھاياتىمىزنى ساقلاپ قېلىشقا تىركىشەلەيمىز. سىلەر دېگەن قوي-كالىدىن، بۇغداي-قوناقتىن باشقا بىرنېمە يېيەلمەيدىكەنسىلەر.

خىتاي ئوفىتسېرى تاماكىسىنى يەڭگۈشلىۋېلىپ، گېپىنى داۋام قىلدى:

— ھە دېگەندىلا تىركىشىش توغرىسىدا ئېغىز ئېچىپ يۈرمەيلى. بىز ئەمدى بۇ ۋەتەننىڭ يېتىشتۈرگەن ئەۋلادلىرىمىز. بىز ئۆز مىللىتىمىزنىلا ئەمەس، سىلەرنىمۇ بىرلىكتە ئەركىن ۋە پاراۋان ياشىتىشنىڭ چارىلىرىنى بىرلىكتە ئويلىنىشىمىز كېرەك. سەن بىزنىڭ دېموكراتچىلىرىمىزنىڭ ئەنە شۇنداق بىر جەمئىيەت يارىتالايدىغانلىقىغا ئىشەنمەي بۇ چارىنى ئويلاپ تاپقان بولۇشىڭ مۇمكىن. ياكى بولمىسا سەن ئوقۇغان شۇ 'ئىزچى مەن' دېگەندەك كىتابلاردا — كېسىپ ئېيتالايمەنكى، ئۇ كىتابلارنى سەن يازمىغان بولغىنىڭدىمۇ، سەن ئۇ كىتابلارنى چوقۇم ئوقۇدۇڭ — ئىزچىمەننىڭ كىتابلىرىدا مۇستەقىللىقچىلارنىڭ چارىسى سۈپىتىدە ئەنە شۇ خىل يولنى سىلەرگە مەسلىھەت قىلىۋاتقان بولۇشىمۇ مۇمكىن. سەن ياكى ساڭا ئوخشاش ئالىم دېيىشكە بولىدىغان كىشىلەر ئىچىمىزدىن ئۈزۈلمەي چىقىۋاتقان قارا نىيەت، نادان ياكى ياۋايى كىشىلىرىمىزنىڭ سىلەرگە سېلىۋاتقان ئادەم قېلىپىدىن چىققان ئېغىر ئازابلاشلارغا قاراپلا، بىزنىڭ ھەممىمىزگە بۇنداق پاجىئەلىك ئۆلۈملەرنى راۋا كۆرگەن بولۇشىڭمۇ مۇمكىن. مەن سېنىڭ ئۆتكەندىكى خەلقىمىزگە قىلغان ۋەھشىيلىكلىرىڭنى سۈرۈشتە قىلىش نىيىتىدە ئەمەسمەن. بەلكىم سېنىڭ ئورنۇڭدا مەن بولساممۇ، مەنمۇ شۇ يولغا كىرىپ قالامتىم كىم بىلىدۇ؟ ھەتتا بىز سىلەردىنمۇ ئاشۇرۇۋېتىشىمىز تۇرغانلا گەپ. ياپونلار بېسىپ كىرگەندى، زامانىۋى نەچچە مىليون كىشىلىك مۇنتىزىم ئارمىيىمىز بار تۇرۇقلۇق، يەنە دۇنيادىكى نۇرغۇن دۆلەتلەر بىۋاسىتە ياكى ۋاسىتىلىك شەكىلدە قورال ۋە ماددىي ياردەم قىلىۋاتقىنىغا قارىماي ياپون باللىرىنى، ئاياللىرىنى، قېرىلىرىنى تۇتۇۋالغىنىدا تېرىك تۇرغۇزۇپ يۈرىكىنى سۇغۇرۇۋېلىپ قورۇپ يەۋەتكەنلەرمۇ بولغانىكەن. ئۇنىڭغا سېلىشتۇرغاندا سىلەرنىڭ قىلىۋاتقىنىڭلار نېمىتى! دېمەكچىمەنكى، سەن بۇرۇن بىزدىن قانچە كىشىنى ئۆلتۈرگەنلىكىڭگە ئەمدى

قىزىقمايمەن. مەندىن سورىساڭ، ئۇ ئۆلگەنلەر پەقەت تەلىيى يوق يۇرتداشلىرىمىز ئىكەنلا دەيمەن. ئۇنىڭ ئۈستىگە شىنجاڭدا ياشاۋاتقان نەچچە ئون مىليون ئادىمىمىزدىن بىرنەچچە مىڭنىڭ ئۆلتۈرۈلۈشى بىلەن ئادىمىمىز كېمىيىپ قالامتى؟ بۇ يەردە ھېلىمۇ يېتىپ ئاشقىچە ئادىمىمىز تۇرۇپتۇ. مېنىڭ سەندىن كۈتىدىغىنىم، سەنمۇ بىر ئوقۇغان ئادەمسەن، بىزنىڭ بۇ يەردە بىرلىكتە تىنچ ياشاشتىن باشقا چىقىش يولىمىز يوق. ئىچىمىزدىكى نادانلارنىڭ ئەتىلا تۈگەپ كېتىدىغانلىقىغىمۇ كاپالەتلىك قىلالمايمىز. ئەمما شۇنىڭغا ئىشەنگىنكى، سېنىڭدەك ئەقىللىق ئىنسانلار مەيلى سىلەردە بولسۇن ياكى بىزدە بولسۇن، چوقۇم كۈنسايىن كۆپىيىپ بارىدۇ. بۇنداقلارنىڭ كۆپىيىشىگە ئەگىشىپ، بۇ يەردىكى ناھەقچىلىكلەرمۇ بارغانسېرى ئازىيىپ بارىدىغانلىقىدا قىلچە گۇمان يوق. — گەپ بۇ يەرگە كەلگەندە بۇ خىتاي ئاۋازىنى پەسەيتىپ قاسىمغا بويىنىنى ئۇزارتىپ تۇرۇپ دېدى، — سەن ئىشەنگىنكى، ھەممە كىشى تەڭ باراۋەر ياشىيالايدىغان دېموكراتىك، ئىنساني ۋەزىيەت چوقۇم پات يېقىندا يارىتىلىدۇ. ئۇ كۈنلەرگە بارغاندا بۇرۇنقىدەك مىللىي ناھەقچىلىكلەرگە زادىلا پۇرسەت بېرىلمەيدۇ! مەنمۇ شۇ يولنى تۇتقانلاردىن بىرىمەن. شۇڭا، يېقىندا سېنىڭ دېلويىڭ ھەققىدە يوشۇرۇن ھەيئىتىمىزدىكىلەرگە سۆزلەپ بەرگەنىدىم، ئۇلار سېنىڭ يازغان پسىخولوگىيە توغرىسىدىكى ماقالىلىرىڭنىڭ تەرجىمىسىنى كۆرۈپ بېقىشنى تەلەپ قىلغانىدى، مەن ئاپىرىپ كۆرسەتتىم. ئۇلار سېنى قۇتقۇزدۇرۇپ بىرەر دۆلەتكە قومۇرۇۋېتىشنى پىلانلىشىۋاتىدۇ. بۇنداق ئىلغار پىكىرلىك كىشىلەر بۈگۈنلا ئەمەس، ئەتىگىمۇ لازىم دېيىشىپ بۇ قارارنى ئېلىشتى. بەك كېچىكىپ قاپتىمىز، ئامال قانچە. شۇنداقتىمۇ، ئۇ دوستلىرىم يۇقىرىدىكىلەرگە بىر نېمىلەرنى دەپ يۈرۈپ، سېنىڭ ئۆلۈم جازايىڭنىڭ ئىجرا قىلىنىش ۋاقتىنى مۇددەتسىز كېچىكتۈرگۈزەلىدى. ئاڭغىچە قالغان چارىلار ئۈستىدە باش قاتۇرۇشىۋاتىدۇ. بۇندىن كېيىن ئىككىمىز يەنە كۆرۈشەلەمدۇق-يوق، بىلمەيمەن. ھەرھالدا ...

— 报告上校同志,饭来了！ — ئىشىكتە ئاڭلانغان بۇ ئاۋاز بىلەن ئوفىتسېرنىڭ گېپى ئۈزۈلدى.

— 送进来! — دېيىشى بىلەن تەڭ، ئىككى خىتاي گۇندىپاي ئىككى تەخسە گۆشلۈك لەڭمەننى كۆتۈرۈشۈپ كىرىپ كەنتىرىنىڭ ئۈستىگە قويۇپ، چاس بېرىپ چىقىشقا تەمشىلىۋىدى، ئوفىتسېر ئۇلارنى توختاتتى، — بۇ يېقىنلاردا ئۇيغۇرلارنىڭ پۇشۇرغان زىخ كاۋىپى تېپىلامدىكەن؟

ئوفىتسېر، گۇندىپايلارنىڭ بولدۇ دېگەن جاۋابىنى ئالغاندىن كېيىن، يانچۇقىدىن يۈز يۈەنلىك پۇلدىن بىرنى چىقىرىپ قالغىنىنىڭ ھەممىسىگە كاۋاپ ئېلىپ كېلىشكە بۇيرۇدى. گۇندىپايلار قايتا چاس بېرىپ ماڭغىلىۋاتقىنىدا، ئوفىتسېر يەنە ئۇلارغا دېدى:

— بۇنىڭغا يېڭى تۇرمە كىيىملىرىدىن بىر قۇر تېپىپ كىرىڭلار، قېلىنراق بولسۇن. ئۈچىسىدىكىنى ياخشىلاپ بىر يەردە ساقلاپ قويۇڭلار. — دەپ جېكىلىگەن بولدى.

شۇنداق قىلىپ، بۇ يوشۇرۇن دېموكراتچى خىتاي، قاسىمنى ’ھەقىقىي توغرا يول‘ غا قايتۇرغانلىقىغا ئىشىنىپ قالدىمۇ ئەيتاۋۇر، يەنە مۇنداق دەپ قوشۇپ قويدى:

— خاتىرجەم بول، پات ئارىدا چوقۇم ھاكىمىيەتنى دېموكراتچىلار قولغا ئالىدۇ!

قاسىم تاماقنى ئالاھىدە ئىشتەي بىلەن يېدى. زىخ كاۋاپتىنمۇ خېلىلا يېدى. ئۇنىڭدا قىلچىلىك تارتىنغانلىق ئالامەتلىرى كۆرۈلمەيتتى. تاماقتىن كېيىن خىتاي ئوفىتسېرى قاسىمغا ئۈمىدۋارلىق بىلەن قاراپ خوشلىشىپ قالدى.

يېرىم يىلدىن بۇيان قاسىم تۇنجى قېتىم تاياق يېمەي، پاكىز تۇرمە كىيىملىرى بىلەن كامېرغا قايتۇرۇلۇۋاتاتتى. قولىدا پاختىلىق چاپاندىنمۇ بىرى بار ئىدى.

— ئوڭغا! ... سولغا! ... ئۇدۇلغا! ... — دېگەنىدەك ۋارقىراشلار بىلەن كەينىدىن كېلىۋاتقان گۇندىپايلاردىن بىرسى ئاستا قاسىمغا پىچىرلاپ قويدى:

— بۇ ئەمەلدار بەكلا ياخشى ئادەم.

بۇ قېتىم قاسىمنىڭ يەپ-يېڭى تۇرمە كىيىملىرى بىلەن پارقىراپ كۈلۈمسىرىگىنىچە تۇنجى قېتىم ئۆزى مېڭىپ كىرىۋاتقانلىقىنى كۆرگەن تۇرمىداشلىرىنىڭ ئاغزى ئېچىلىپلا قالغانىدى.

— بۇنىمۇ ئىلمەككە ئىلىپتۇ-دە ڭلا. — دەپ يېنىدىكىسىگە پىچىرلىدى مۇھاجىر.

بىرنەچچە سائەت ئۆتكەندىن كېيىن گوندىپايىلار شاراقشىتىپ كامېرنىڭ ئىشىكىنى ئېچىپ ۋارقىراشتى:

— 犯人吐尔地,马上出来!

— بايا ساڭا دېمىدىممۇ، ئۇ بىزنى سېتىپ بولغانىكەن. — تۇردى يېنىدىكىسىگە پىچىرلىغىنىچە ئورنىدىن تۇرۇپ كامېردىن چىقتى.

خېلى ۋاقىت ئۆتكەندىن كېيىن گوندىپايىلار مۇھاجىرنى دارقىرىتىپ سۆرىشىپ كامېرنىڭ ئىشىكىدىن ئىچىگە تاشلىۋېتىپ ئىشىكنى قۇلۇپلاپ كېتىپ قېلىشتى.

قاسىم يەردە ياتقان تۇردىنىڭ بېشىنى يۆلەپ قاراپ باقتى. ھوشسىز ياتقان تۇردى قىمىر قىلماي ياتاتتى. قاسىم ئۇنىڭ بېشىغا يېقىن پاختىلىق چاپىنىنى سېلىپ قاتلاپ ياستۇق قىلىپ قويۇپ بەردى. ئاندىن بىر بۇلۇڭدا دوگىدەيگىنىچە ئولتۇرۇپ ھېلىقى خىتاي ئوفىتسېرىنىڭ دېگەنلىرىنى ئەسلەشكە تىرىشىپ كۆردى. ئەمما ئۇنىڭ دېگەنلىرىدىن ھېچنېمە ئېسىدە قالمىغانىدى. پەقەت، بايا يېگەن مەززىلىك كاۋاپىنىڭ تەمى تېخىچىلا ئاغزىدىن كەتمىگەنىدى: "بۇ تەم ئۇچۇنمۇ ئۆلۈشكە ئەرزىمدۇ-قانداق؟ ..."

قاسىمنىڭ خىيالىغا نېمىشقىدۇر ئۇنىڭ ئاپىسى كېلىپ تۇرۇۋالدى.

"بىچارە ئاپام، تۆت بالىسىنى قاتارغا قوشىمەن دەپ نېمە جاپالارنى تارتمىدى!"

ئۇنىڭ كۆز ئالدىغا بالىلىق چاغلىرىدىكى مەنزىرىلەر كېلىشكە باشلىدى. ...

...

بىچارە ئانا، بىر قولىدا قاسىمنى يېتىلەپ، يەنە بىر قولىدا ئەسكى چېلەكنى كۆتۈرۈپ مەھەللىسىنىڭ كەينىدىكى پىنتوزاخانىنىڭ ئەخلەتخانىسىغا بېرىپ ئىلمەك تۆمۈر بىلەن ئەخلەت-كۆللەرنى چۇخچىلاپ بىرنېمىلەرنى ئاختۇراتتى. ئارىلاپ بالىسىنىڭ قولىنى قويۇۋېتىپ بىرەر پارچە چالا كۆيگەن شاخار، ئوتۇن

پارچىلىرىنى ئېلىپ چېلىكىگە تاشلايتتى. ... نېرىقى مەھەللىنىڭ سۇ تۇرۇبىسىغا ئەپكەش كۆتۈرۈپ بېرىپ سۇغا ئۆچىرەت تۇتاتتى. تاكىراڭلاپ قاتار تىزىلغان چېلەكلەرنىڭ قول پومپىسىنى ھەر باسقاندا كولدۇرلاپ ئېقىپ تۇرغان سۇ تۇرۇبىسىغا بىر-بىرلەپ يېقىنلىشىشىنى كۈتۈشتىن زېرىكىشلىك بىر ئىش بۇ دۇنيادا بولمىسا كېرەك؟ مىڭ تەستە جۈمەككە يېقىنلاشقىنىدا سۇ توختاپ قېلىشىنىڭ ئازابىنى دېمەڭ تېخى! كۆكتاتخانىلاردىن تاشلاندۇق كۆك پارچىلىرىنى يىغىپ كېلىپ ئۇماچىنىڭ يۈزىگە ئازراق بولسىمۇ رەڭ قېتىش، بۇ ئانىنىڭ كۆڭلىنى ئازراق بولسىمۇ خۇشال قىلاتتى. بىچارە ئانا بۆشۈكتىكى بالىسىنى ئېتىكىگە ئولتۇرغۇزۇۋېلىپ، قازاندا توقۇرۇخشىپ قايناۋاتقان ئۇمىچىغا قاراپ ئۇكىلىرىنى باغرىغا بېسىپ مۆلدۈرلەپ يىغلىغانلىقىنى قاسىم نۇرغۇن قېتىم كۆرگەنىدى. بەزىدە دادىسى بىر يەرلەردىن بىرەر پارچە ئاق نان پارچىسى تېپىپ كىرسە، بىچارە ئانا خۇشاللىقىدىن كىچىك بالىدەك ئويناقشىپ كېتەتتى-دە، ئۇنى دەرھال ئۇششاق پارچىلارغا بۆلۈپ سۇندۇرۇپ ئاقنانغا كۆزلىرىنى تىكىپ مۆلدۈرلىشىپ تەلمۈرۈپ تۇرغان باللىرىغا بۆلەشتۈرۈپ بېرەتتى. ئۆزى ئالىقىنىدا قالغان ئۇۋاقلىرىنى ئاغزىغا كاپ قىلىپ، ئاقناننى مەززە قىلىپ يېيىشىۋاتقان نارەسىدە ئوماق باللىرىغا قاراپ ئولتۇرۇپ يايراپ كېتەتتى. مانا بۇ، بۇ ياش ئايالنىڭ بىردىن-بىر خۇشاللىقى ئىدى!

كىملەر تەرىپىدىن ۋە نېمە ئۈچۈن تەكلىپ قىلىغانلىقىنى بىلىپ بولغىلى بولمايدىغان قۇمدەك مىغىلداپ كېلىۋاتقان ئاچ-يالىڭاچ خىتايلارنى كۈتۈۋالىمىز دەپ ئۇ يىللىرى نېمە كۈنلەرنى كۆرمىدى بۇ ئەلنىڭ ئاق كۆڭۈل ئىنسانلىرى-ھە؟! ئەنە شۇ خىتايلار مانا بۈگۈن شۇ مېھماندوست ئۇيغۇرلارنى ئۆز يۇرتلىرىدىن قوغلاپ چىقىرىش ياكى ئۆز يېرىدە يوقىتىۋېتىشنىڭ چارىسىنى ئىزدىشىپ نېمە ۋەھشىيلىكلەرنى قىلىشمىدى، يىلانغا رەھىم قىلساڭ كۆرىدىغىنىڭ شۇ-دە، ھەي رەھىمسىز خىتايلار! ھېلىمۇ ياخشى، قاسىمنىڭ تۇرۇۋاتقان شەھىرى ئەڭ باياشات يەرلەرنىڭ بىرى ئىدى. نۇرغۇن يەرلەردە يەيدىغانغا قوناق يىلتىزلىرىمۇ قالماي، دەرەخ قوۋزاقلىرىنى قايىنتىپ ئىچىشلەرمۇ ئادەتتىكى ئىشلاردىن ئىكەن! ھەتتا باي

ناھىيىسىدە پۈتۈن ئىسكىلاتتىكى ئاشلىقلارنى ئاپەت ئاستىدا قالغان خىتاي يۇرتداشلىرىغا ساقلايمىز دەپ قارار ئېلىشىپ، يۇرتىنىڭ يېرىمىغا يېقىن ئادەمنى ئاچلىقتىن ئۆلۈپ كەتكەن! ... قاسىم كېيىن بىر ئىش بىلەن پەنلەر ئاكادېمىيىسى ئىجتىمائىي پەنلەر تەتقىقات يۇرتىغا بارغىنىدا، ئاكادېمىيىنىڭ يىغىن زالىدا باي ناھىيىسىدە نەچچە ئون مىڭ ئۇيغۇرنى سۈنئىي ئاچارچىلىق پەيدا قىلىپ ئۆلۈشكە باش سەۋەبچى بولغان سابىق ناھىيىلىك پارتكوم سېكرېتارىنىڭ «مىللىي مەسىلىلەرنى ھەل قىلىشنىڭ ئەڭ نەتىجىلىك ئۇسۇللىرى» دېگەن تېمىدا ’ئىلمىي دوكلات‘ قىلىۋاتقانلىقىنى كۆرگەنىدى. ئۇ جاللات خىتاي، كېيىن مىللىي ھېسسىياتلارنى ۋە مىللىي نارازىلىقلارنى باستۇرۇش ئۇسۇللىرىنى تەتقىق قىلىش پروگراممىسى بويىچە پائالىيەت قىلىدىغان مىللەتلەر تەتقىقات يۇرتىنىڭ باشلىقى قىلىنغانىكەن! بۇلارنىڭ ھەممىسىلا شۇ بوگۇنكى تېرىسىگە پاتماي يەرلىكلەرنى دەسسەپ يۈرگەن خىتايلارنى قوتقۇزۇپ قېلىشنى تۈپكى مەقسەت قىلغان پىلانلىق ئىشلار ئىدى. بۇنىڭدىن نارازى بولغان ياكى شۇنداق گۇمان قىلىنغان بىرەر مىليون يەرلىك، ھەرخىل بەتنامالار بىلەن سانائەت رايونلىرىدىن ھەيدىلىپ چەت يېزىلارغا قوغلاندى ياكى تۈرمىلەرگە سولاندى. قاسىمنىڭ دادىسىمۇ بۇ تۈردىكى تەقدىردىن قىل كۆۋرۈكدىن ئۆتكەندەك مىڭ تەستە ئۆتۈپ ئاران قۇتۇلۇپ شەھەردە ياشاش ھەققىگە ئېرىشەلىگەن ئاز ساندىكى ’تەلەيلىك‘ لەرنىڭ بىرى ئىدى. ...

قاسىم بۈگۈن ئولتۇرۇپ ئويلىغىنىدا، شۇ ۋاقىتتىكى ۋەقەلەرنىڭ يەنە بىر تەرىپىگە زادىلا ئەقلى يەتمەيتتى: ئۇ يىللاردا، ۋەتىنىمىزگە خىتايدىن تېخى پويىز رەسمىي قاتنىمىغان بولسىمۇ، بارلىق سىناق قىلىپ ماڭغۇزۇشلار ئاساسەن پۈتكەن بىر ۋاقىتلار ئىدى. ئەنە شۇنداق بىر پەيتتە، «خ ئى پ» يەرئاستى تەشكىلاتى سەلدەك ئەزا كۆپەيتىش ۋەزىيىتىنى شەكىللەندۈرۈپ، بۇ پارتىيىنىڭ پائالىيىتىنى ئاساسەن ئاشكارا ھالەتكە كەلتۈرۈشكەنىدى. ئۇ يىللاردا ئۇچقاندەك تەرەققىي قىلىۋاتقان ۋەتىنىمىزنىڭ سانائەت، مۇلازىمەت، قاتناش-ترانسپورت، بىناكارلىق، ئېنېرگىيە ۋە كان ئىشلىرى ساھەلىرى خىتايدىن كەلتۈرۈلىدىغان ماھىر ئىشچىلار بىلەن زادىلا تولۇقلاش

ئىمكانىغا ئېرىشەلمەيۋاتقان بولغاچقا، ئاساسەن يەرلىك ئىشچى-خىزمەتچىلەر بىلەن تولۇقلىنىپ كەلمەكتە ئىدى. ئەنە شۇنداق بىر ۋەزىيەتتە، «خىپ» ئىشچىلار سېپى ۋە شەھەر ئاھالىسى ئارىسىدا كەڭ كۆلەملىك ئاشكارا دېگۈدەك ئەزا كۆپەيتىش دولقۇنى يارىتىشتى. نەتىجىدە، يۈزمىڭلىغان يەرلىك ئىشچى-خىزمەتچىلەر بۇ پارتىيىگە ئەزا بولۇپ تىزىملىتىلدى. ئاندىن بۇ تۈردىكى يەرلىك ئىشچى-خىزمەتچىلەر بارلىق سانائەت ۋە كان رايونلىرىدىن لاگېرلارغا يىغىۋېلىنىپ بىراقلا ئىشتىن ھەيدىلىپ يېزىلارغا سۈرگۈن قىلىۋېتىلگەنىدى. ئۇلارنىڭ ئورنىغا كەينى ئۈزۈلمەي كېلىۋاتقان پويىزلاردا توشۇپ كېلىنگەن مىليون كىشىلىك خىتاي ماڭلۇرلىرى جايلاشتۇرۇلدى. 'ئاچارچىلىق ئاپىتى' مۇ دەل ئەنە شۇ پەيتتە ئوتتۇرىغا چىققانىدى. ئەجەبا بۇ ھادىسىلەر «خىپ» نىڭ خاتا پىلانلىشىدىن ئوتتۇرىغا چىققانمۇ ياكى ...

خەيرىيەت، قاسىم ئۇ يىللىرى دادىسىنىڭ كۈلگىنىنى زادىلا ئەسلىيەلمەيتتى. قاپىقى تۈرۈكلا يۈرىدىغان بۇ دادىدىن قاسىم قورقۇپلا يۈرەتتى. بۇ دادىنىڭ شۇنچە قېيىن كۈنلەردە، باللىرىم ئۈچۈن دەپ ئاچلا يۈرىدىغانلىقىنى، باللىرىم ئۈچۈن تېجەيمەن دەپ شۇنچە يىراقتىكى ئىشقا پىيادە بېرىپ كېلىۋاتقانلىقىنى، ئاچلىق، ھارغىنلىق، ھەرخىل سىياسىي، مىللىي ۋە ئىقتىسادىي بېسىملار ئاستىدا قالغان بۇ دادىنىڭ يۈزىگە كۈلكە كەلمەسلىكىنى قاسىم ئۇ ياشلىرىدا قانداقمۇ چۈشىنىپ يېتەلىسۇن!

قاسىمنىڭ دادىسى ھېرىپ-ئېچىپ ئىشتىن قايتىشىدا، تاغار پارچىلىرىدىن ئۆزى تىكىۋالغان 'سومكىسى' نى تاراخشىتىپ تاشلاپلا ئۆيىدىن چىقىپ كېتەتتى. دادىسى ئىشىكتىن ئۇزاقلىشا-ئۇزاقلاشمايلا قاسىم ئۇكىلىرى بىلەن بىرگە بۇ سىرلىق خالتىغا ئۆزلىرىنى ئېتىشاتتى. ئىچىدىن بىر-ئىككى پارچە ئوتۇن، ئەسكى كىتابلار، تەلەيلىرى كېلىپ قالسا بىرەر-ئىككى باش سەۋزە-ياڭيو چىقىپمۇ قالاتتى. بۇنداق چاغلاردا ئۇلار قۇشقاچتەك ۋىچىرلاشقىنىچە ساڭا جىق كەتتى، ماڭا ئاز تەگدى دېيىشىپ يۈرۈپ سەۋزىنى بۆلۈشۈپ مەززە قىلىشسا، ياڭيۇنى دەرھال ئوچاقنىڭ

ئاستىدىكى كۆلگە كۆمۈشەتتى. كەچلىك ئۇماچ پىشقىچە بىر يېنى پىشىپ كۆيۈپ كەتكەن، يەنە بىر يېنى خام قالغان بۇ قومچامغۇرلىرىنى تولا كوچىلىشىپ پىشىشقىمۇ پۇرسەت بېرىشمەي دەرھال بۆلۈشۈپ غاجىلاشقا كىرىشەتتى. تاماق پىشقىچە ئارىلىقتا ھەممىنىڭ ئاغزى-بۇرنى قاپقارا كۈيگە بويىلىپ بولاتتى. ...

ئۆيدە ئولتۇرمايدىغان بۇ دادا، بالىلىرىنىڭ بۇ پاجىئەلىك قىياپىتىنى كۆرۈشكە چىدىماي سىرتقا قېچىپ كېتەمدىغاندۇ ياكى بالىلىرىنىڭ بۇ ئاچكۆزلۈكىدىن نەپرەتلىنىپ يوقىلىپ كېتەمدىغاندۇ؟ راست دېگەندەك، ئۇ يىللىرىنىڭ ئاتا-ئانىلىرىنى زادىلا بىلگىلى بولمايتتى. ... ئىشقىلىپ، ئۇ كۈنلەرنىڭ بالىلىرى ئاساسەن ئەنە شۇنداق كۈنلەرنى ياشاپ بالا بولغاندى.

قاسىم ئۇبدانلا ئېسىنى بىلىپ قالغان يىللىرى ئىدى. دادىسىنىڭ ئىدارىسى خىتايلار بىلەن لىق تولغان، ئاز قالغان ئۇيغۇرلارنىمۇ بىر يەرگە يىغىۋېلىشىپ يېرىم كېچىلەرگىچە بىرنېمىلەر دەپ سۆزلەتكۈزىدىغان، ئارىلاپ ئارىلىرىدىن بىر قانچىسىنى تاللاپ ئىنچىكە ئۇزۇن قەغەز قالپاقلارنى كەيگۈزۈشۈپ سازايى قىلىشىدىغان بىر ۋاقىتلار ئىدى. شۇ قاتاردا دادىسىنىمۇ يىغىپ سولىۋېلىشتى. ئاپىسىنىڭ دېيىشىچە، يوشۇرۇنچە ناماز ئوقۇغانلىقىدىن سولاپ قويۇشقانمىش. دادىسىنى باشقىلاردەك ئۇزۇن قالپاق كەيگۈزۈش، بويىنغا ئېغىر چويۇن مەشلەرنى ئېسىپ قويۇش ياكى دۈمبىسىگە خىتايچە يۇغان خەت يېزىلغان لاتىنى تىكىپ كۈندە ئون بەش سائەتلەپ كوچا سۈپۈرتۈشلەرگە مەجبۇرلىغان بولمىسىمۇ، قانداقتۇر بىر مەسىلىلىرىنى تاپشۇرۇشقا قىستىشىپ بىرنەچچە قېتىم سەھنىگە چىقىرىپ دوڭغايتىپ تۇرغۇزۇلغانلىقىنى كۆرگەن قاسىم، دادامىمۇ ياخشى ئادەم بولمىسا كېرەك دېگەن گۇمانغا كېلىپ قالغاندى. ”ئاپا، دادام نېمە گۇناھ قىلىپتىكەن؟“ دەپ سورىغىنىدا، ئاپىسىدىن بىر تەستەك ’مۇكاپات‘ ئالغاندى. ئۇزۇن ئۆتمەي دادىسى يىغىۋېلىشتىن چىقىرىلىپ ئۆيدىن ئىشىغا بېرىپ كېلەلەيدىغان بولدى. ”جىن-شەيتاننىڭ پۇشتى، قارا بەش خىل ئائىلە پەرزەنتى“ دېگەن ئاتاقتا قېلىش، قاسىم ئۈچۈن ساۋاقداشلىرى ئالدىدا بەكلا خورلىنىش بولۇپ بىلىنەتتى. دېمىسىمۇ سىنىپىدىكى ۋە مەكتىپىدىكى

ساۋاقداشلىرىنى ئاتا-ئانىسىنىڭ ئەھۋالىغا قاراپ ”قىزىل بەش خىل ئائىلىلەر پەرزەنتى، ئوتتـۇرا بەش خىـل ئـائىلىلەر پەرزەنتـى، قـارا بەش خىـل ئـائىلىلەر پەرزەنتـى“ دەپ تۈرلەرگە ئايرىپ بولغان، بۇ جەرياندا قاسىمنى ”قارا بەش خىـل ئـائىلە پەرزەنتلىـرى“ قاتارىغـا قوشـۇپ قويۇشـقا قىـل قالغانـدى. سـىنىپىدىكى ’قـارا يـىـپ‘ لارنىـڭ دادىلىرىدىن خېلى كۆپ قىسمى ئېغىر قېيىن-قىستاقلارغا بەرداشلىق بېرەلمەي جـان بەرگەن يـاكى بـۇ ئېغىـر خورلىنىشـلارغا بەرداشـلىق بېـرەلمەي ئـۆزىنى ئېسـىپ ئۆلتۈرۈۋېلىشقانىدى. ئۇنداقلارنى خىتاي تاجاۋۇزچىلىرى تەرىپىدىن ئازابلىنىپ ئۆلگەن ياكى نارازىلىقنى بىلدۈرۈپ ئۆلگەنلەر دەپ چۈشەندۈرۈشنى ھېچكىمدىن ئـاڭلاپ باقمىدى. ئۇ يىللاردا مىللىي زۇلۇم، مىللىي نارازىلىق دەيدىغان ئۇقـۇملار يەتتـى قـات ئاسـمانغا چۆرۈۋېتىلگەنـدەك ئـدى. قاسـمدەكلەر ئـۇ يېشـدا، خىتـاي مۇستەملىكىچىلىرىنىڭ يەرلىك ئۆسمۈرلەر ئارىسىدىكى بۇ خىل شەكلى ئـۆزگەرگەن مۇسـتەملىكە قـۇلى بولـۇش روھىنـى سـىڭدۈرۈش ئويـۇنلىرىنى قانـداقمۇ پەرق قىلالىسۇن! مەكتەپتە ئوقۇتقۇچىلىرى نېمە دېسە، چوڭلىرى نېمە دېسـە شـۇنىڭغىلا ئىشىنەتتى. بۈگۈن قاسىم ئويلايدۇكى، ئۇ يىللاردا چوڭلاردا ۋەتەن، مىللەت ئۈچـۈن پىـداكارلىق، پەرزەنتلىرىنـى ۋەتەن، مىلـلەت غـۇرۇرى بىـلەن يوشـۇرۇن بولسـىمۇ تەربىيىلەش دېگەنلەردىـن زادىـلا ئېغىـز ئېچىشـقا بولمايـدىغانلىقنى ھېس قىلـدى. قاسـىم ۋە تەڭتۇشـلىرى ئـۇ ياشـلىرىدىن باشـلاپلا ئۇيغۇرلـۇقنى ئـۆزگىچە يېزىقـى بولغانلىقىدىن تونۇيدىغان، مىللىي ھېسسىياتىنى لەگمەن-پولوسىدىن ھېس قىلىدىغان، دىنىنـى توڭگـۇز گۆشـى يېمەسـلىك دەپ بىلـدىغان ھـالەتتە يېتىشـتۈرۈلگەنىدى. ئەمدى ئويلايدۇكى، ئۇ يىللاردىكى خەلقىمىـز ئارىسـىدىكى مىللەتچـى كۆچلەرمـۇ مىللـىي ئەركىنلىـك ھەرىـكەت چارىلىرىنـىڭ بارغانسـېرى ئېغىـر مەغلـۇبىيەتلەرگە ئـۇچراپ كېلىۋاتقانلىقىغـا قارىمـاي، ئـۆز ھەرىـكەت پىلانلىرىنـى تېخىمـۇ ئېغىـر مەغلـۇبىيەتلەرگە سـۆرەپ بارىـدىغان پروگراممىلىـرى ئاساسـىغا تۈزۈغـۈزۈپ، خەلقىمىزنىـڭ مىللـىي ئەركىـنلىككە تەلپۈنـۈش ئىرادىلىرىنـىڭ تەدرىجـي ھالـدا مۇستەملىكە روھى ھالىتىدە يېتىلىشىگە قاراپ تەرەققىي قىلىشى ئۈچـۈن ئىجتىمـائىي

شارائىت يارىتىش بىلەنلا شۇغۇللانغىنىدەك تەسىراتىنى قالدۇرغانىدى. يەنى، خەلقىمىز ئۇ يىللىرى، مىللىي ئەركىنلىك ھەرىكەتلىرىنىڭ ئەڭ ئاخىرقى سىمۋولى بولۇپ شەكىللەنگەن ئىككىنچى جۇمھۇرىيەت ھۆكۈمىتىمىزدىن قالغان يۇقىرى تەبىقە كۈچلىرىنىڭ پروگراممىلىرىدىن تەدرىجىي ئۈمىدلىرىنى ئۈزۈپ، ئەينى ۋاقىتتا ئېغىر پرىنسىپال خاتالىقلارغا يېتىپ قالغانلىقىغا قارىماي، يېڭى خىتاي تاجاۋۇزچى كۈچلىرى بىلەن ھەمكارلىشىش ئاساسىدا ئۆزلىرىنى ئوڭشۇۋېلىشىغا ئۇرۇنىدىغان غەلىتى قۇللۇق روھى ھالىتىگە پاتماقتا ئىدى. ‘مەدەنىيەت زور ئىنقىلابى’ دېيىلگەن پۈتكۈل دەۋر ئىچىدە ياشلار ئارىسىدا خىتايلار بىلەن ھەمكارلىشىپ مىللىي يۈكسىلىشنى قولغا كەلتۈرۈشكە بولىدۇ دەيدىغان ئارزۇلىرىنىڭ پۈتۈنلەي خام خىيال ئىكەنلىكىنى خىتايلارنىڭ ئەپتى-بەشىرىلىرىدىن تولۇق ھېس قىلىش ئالامەتلىرى ئىجتىمائىي شامال ھالىتىگە ئايلىنىپ، خىتايلار بىلەن تىركىشىشنىڭ كلاسسىك يوللىرىنى ئاختۇرۇشۇپ يۈرگەندە، يەنە قانداقتۇر بىر يوشۇرۇن ئىچكى كۈچلەر تەرىپىدىن پاش قىلىنىپ خىتاي ۋاستىسى ئارقىلىق بىرمۇ-بىر باستۇرۇۋېتىلدى. ئەمدى خەلق، خىتاي كوممۇنىستلىرى بىلەن ھەمكارلىشىشنى رەت قىلىشىپ چەتئەللەرگە قېچىپ كېتىشكەن ياكى خىتاي تۈرمىلىرىدە قاملىپ ياتقان كونا تىنچ پائالىيەت پروگراممىلىرىنى ھەرىكەت ئۇسۇلى قىلىپ تاللىۋېلىشقان مىللەتچى كۈچلىرىگە ئۈمىد باغلاشقا باشلىدى. قىزىق يېرى، ماۋ زېدوڭنىڭ ئۆلۈمى بۇخىل ”پانچى، چىنچى“ دېگەن خىتاي كوممۇنىستلىرى بىلەن ھەمكارلىشىشنى ئىزچىل رەت قىلىپ كەلگەنلەرنىڭ بىردىن-بىردىن تۈرمىلەردىن قويۇۋېتىلىشى بولۇپ، ئۇلار تۈرمىدىن چىقار-چىقماي دېگۈدەك يەنە شۇ بۇرۇنقى مۇقاملىرىنى بىردىن-بىر قۇتۇلۇش يولى دېيىشىپ شەخسىي سورۇنلاردا، دەرسخانىلاردا، ئىلمىي مۇھاكىمە سورۇنلىرىدا ھاياتىنىڭ قايتا خەۋپ ئاستىدا قېلىش ئېھتىمالىدىن قىلچە ئەنسىرىمەي، پىداكارلىق بىلەن تەرغىب قىلىشقا كىرىشتى.

ئۆز مىللىتىنىڭ كىملىكىنى، نەدىن قانداق قىلىپ بۇ يەرلەرگە قايتا يىغىلىپ قالغانلىقى ياكى ئەزەلدىن ماكان قىلىپ كەلگەن بۇ يەرلەرگە چېكىنىپ ياشاپ

كېلىۋاتقانلىقىنى، بۇ دەۋرلەرگىچە نېمىلەر قىلغانلىقىنى، قانداق قىلىپ بۈگۈنكى ھالغا كېلىپ قالغانلىقىنى بىلىشكە تەشنا ياشلار ھونلارنىڭ، ئېگىز ھارۋىلىقلار دېيىلگەن قاڭقىللارنىڭ، تۈركلەرنىڭ، ئۇيغۇرلارنىڭ، قاراخانىيلارنىڭ، سەئىدىيلىكلەرنىڭ، بەدەۋلەتنىڭ، ... دېگەندەك دەب-دەبىلىك تارىخي داستانلىرىنى ئاڭلىشىپ، دەسلەپىدە قورقۇپ ئەتراپىدىكىلەرگە قارىشاتتى. بۇلارنى سۆزلەۋاتقانلارنىڭ تەقدىرىدىن ئەنسىرىشەتتى، سەل كۆنۈپ قالغىنىدىن كېيىن ئۇلارنىڭ جاسارىتىدىن ئىلھام ئېلىشقا، ئۇيغىنىشقا باشلىدى. جەمئىيەتتە ئۇرغۇن مىللەتچى، ۋەتەنپەرۋەر ياش كۆچلەر ئۇزۇن يىللاردىن بېرى خەۋەرسىز قالغان مىللىتىنىڭ، ۋەتىنىنىڭ، دىنىنىڭ شان-شۆھرىتىنى قورقماي سۆزلەۋاتقان بۇ ياشانغان پېشقەدەملەرگە قىلچە ئىككىلەنمەي ئولتۇرمايلا سادىق مۇرىتلاردىن بولۇپ كېتىشتى.

قاسىم ئەنە شۇنداق بىر مۇھىتتا، تولۇق ئوتتۇرا مەكتەپنى غىل-پاللا كۆرۈپ بولۇپ ئالىي مەكتەپكە كىرىپ بۇخىل مۇرىتلارنىڭ ئىستىخىيلىك ھىمايىچىلىرىدىن بىرى بولۇپ يېتىشمەكتە ئىدى. ئۇنىڭ قەلبى بۇ تۈردىكى مىللەتچى ئېقىملارنىڭمۇ بىرخىل يېتەرسىزلىكلىرىنى، بىرتەرەپلىمىلىكلىرىنى، ھەتتا پرىنسىپال خاتا جايلىرىنىڭ بارلىقىنىمۇ ھېس قىلغاندەك قىلسىمۇ، "قۇيرۇق تاپقىچە ئۆيكە يەپتۇر" دېگەندەك، ئۇزۇن يىللارغىچە بۇخىل تىنچ مىللەتچىلىك ئېقىمىغا سادىق بولۇپ كېلىۋەرگەن ئىدى.

ئۇ، ئوتتۇرا ۋە ئالىي مەكتەپلەردە ئۆگەنگەن ماركسىزم تەلىماتلىرى ئاساسىدا پىكىر قىلىش ئۇسۇلىنى قوللىنىپ دۇنيانى، جەمئىيەتنى، مىللىتىنى كۆزەتمەكتە ئىدى. كېيىنچە ئۇ يەنە «ئۈچ ئەپەندى پىكىر ئېقىمى» بويىچە پىكىر قىلىدىغان 'چوڭلار' ئارىسىغا قىسىلىۋېلىپ كۆزىتىشكىمۇ تىرىشىپ كۆردى. بۇنداق سورۇنلاردا قانداقتۇر بىر يېتەرسىزلىك، ياكى بىرتەرەپلىمىلىكلەرنى ھېس قىلغاندەك قىلىپ، 'ئوتتۇرا ياشلىقلار تىنچلىق تەبىقىسى' ئىچىگىمۇ كىرىپ بىرنېمىلەر ئۆگىنىشكە تىرىشتى. بۇ يەردىمۇ يەنە تولۇق قانماي، ئەسلىدە ئۇمىدىنى يوقىتىپ بولغان 'جەڭگىۋار ئوتتۇرا ياشلىقلار تەبىقىسى' ئارىسىغا كىرىپ مېڭىشنى يۇيۇشقا كىرىشىپ باقتى. بۇلارمۇ

يەتمىگەندەك قىلغىنىدا، ھەرخىل خۇسۇسىي ياشلار سورۇنلىرىنىڭ پىلانسىز، نىشانسىز ’مىللەتچى‘ داستىخانلىرىغا يىغىلغانلار ئارىسىغا قىسىلىپ يۈرۈپ، سىستېمسىز بولسىمۇ ھەرخىل مىللىي مەسىلىلەرگە دائىر سۆھبەت تېمىلىرىنى قېتىرقىنىپ ئاڭلاپ باقتى. بۇ يەرلەردىمۇ ئۇنىڭغا ئېنىق بىرەر ‘قۇتۇلۇش پروگراممىسى’ چېلىقمىغان بولسىمۇ، ئۇ يەنىلا بۇ تۈردىكى سورۇنلاردىن ’مىللىي قۇتۇلۇش يولى‘ نى ئىزدىنىشتىن زادىلا زېرىكمىدى. قايىل بولغانلارنى ئۇچراتقىنىدا بىلىم ئالاتتى، سورايتتى، تەھلىل قىلىپ باقاتتى، تالاش-تارتىشىمۇ قىلىپ قوياتتى. شۇنداقتىمۇ، بۇنداق سورۇنلاردىن ئۇنىڭ بىلگىنى پەقەتلا ”بىزمۇ تارىخىي ئاساسقا ئىگە بىر مىللەتمىز“ دېگەنلەردىن نېرى كېتەلمىدى. ئۇ، بۇ خىل سۆھبەتلەردە ئاڭلىغان مىللىي تارىخى، مىللەتچىلىك ئاڭ-پىكىرلىرى، ۋەتەنپەرۋەرلىك چۈشەنچىلىرى، كلاسسىك مىللىي ئەركىنلىك ھەرىكەت ئۇسۇللىرى، دىنىي ئەقىدىلىرىنىڭ مىللەتچىلىك، ۋەتەنپەرۋەرلىك ئەقىدىلىرى بىلەن بولغان مۇناسىۋىتى، ... قاتارلىق جەھەتلەردە نۇرغۇنلىغان چىققىلى بولمايدىغان، رېئال ئەھمىيىتىنى يوقىتىۋاتقان زىددىيەتلەر پاتقىقى ئىچىگە بارغانسېرى چوڭقۇر پېتىپ قالغانلىقىنى ھېس قىلماقتا ئىدى. ئۇ، ئاستا-ئاستا بۇ خىل ئۆز ئەھمىيىتىنى يوقىتىپ بېرىۋاتقان، ئەمەلىي رولى بولمايۋاتقان سۆھبەت سورۇنلىرىدىن زېرىكىشكە، ئۈمىدسىزلىنىشكە باشلايدۇ. ھەتتا بىر يەرلىرىگە كېلىپ، بىر ۋاقىتلاردا جەڭگىۋار ھەرىكەتلەرنى تەرغىب قىلىپ جېنىنى تىكىپ مىللەتچىلىك پائالىيەتلەر بىلەن شۇغۇللىنىپ مەغلۇپ بولۇپ تۈرمىلەرگە چۈشۈپ چىققان كىشىلەر بىلەنمۇ ئۇچرىشىپ باقتى. ئۇلاردىنمۇ ئېنىق بىرەر مىللىي قۇتۇلۇش ئۇسۇل-چارىلىرىنى كۆرەلمىگەچكە، بۇ خىل كىشىلەردىنمۇ ئۈمىدىنى ئۈزگەندى.

قاسىم، ئۆزى مەنسۇپ بولۇپ تۇرۇۋاتقان ئۇيغۇر خەلقىنىڭ، تۈرك دۇنياسىنىڭ، مۇسۇلمانلار ئالىمىنىڭ يېقىنقى زامان دۇنيا تارىخىدا، ھازىرقى زامان دۇنياقاراش ساھەلىرىدە، بولۇپمۇ زامانىۋى پەن-تېخنىكا ساھەلىرىدە قىلچە ئاۋازى چىقماي قېلىۋاتقانلىقىنى، يېقىنقى بىر-ئىككى ئەسىر مابەينىدە ئومۇمىي يۈزلۈك ھالدا ئۆز

سەلتەنەتلىرىنى يوقىتىشىپ، تەدرىجىي شەكىللە ئەتراپىدىكى شىددەتلىك كۆچىيىپ كېتىۋاتقان رايون، قىتئە، دۇنيا زومىگەر كۈچلىرىنىڭ مۇستەملىكىسىگە، بېقىندىلارغا، قۇللىرىغا ئۆيلىنىپ كېتىۋاتقانلىقىنىڭ تۈپكى سەۋەبلىرىنى زادىلا چۈشىنەلمەي قېلىۋاتاتتى. بۇ يەردە ئىنتايىن ئېغىر بىر تەڭسىزلىك مەسىلىسى ئۆزىنى كۆرسەتمەكتە ئىدى. قاسىم ئويلىنىپ قالدى: "بۇ تەڭسىزلىك تەبىئىي ھادىسىمۇ ياكى ئادەملەرنىڭ خاتالىقىنىڭ نەتىجىسىمۇ؟"

ئەسلىدە، قاسىمنىڭ دۇنيا قارىشىغا ئەڭ چوڭقۇر تەسىر قىلغان پىكىر قىلىش ئۇسۇلى — ماركسىزم پەلسەپىسى ئىدى. ئەسلىدىنلا ئۇنىڭ ياشلىق دەۋرلىرىدە ماركسىزم پەلسەپىسىدىن باشقا سىستېمىلىق بىرەر پىكىر قىلىش ئۇسۇلىمۇ يوق ياكى ئۇنىڭدىن باشقا ئۇسۇللاردا تەھلىل قىلىشى مۇمكىن ئەمەس ئىدى. دىنىي پىكىر قىلىش ئۇسۇللىرى ھەققىدە گەپ بولغىنىدا پەقەتلا ئۈمىدى قالمايتتى. ئۇنىڭ ئائىلىسىدە، جۈمە ناماز خۇتبىلىرىدە، بەزى ھېيت-بايرام، توي-تۆكۈن ياكى نەزىر-چىراغ مۇراسىملىرىدا، خۇسۇسىي دىنىي سۆھبەتلەردە ئاڭلىغان دىنىي پىكىر قىلىش ئۇسۇللىرىدا شۇنچىلىك غەلىتە سۆزلەرنى ئاڭلايتتىكى، گويا "ئۇنىڭ رۇخسىتىسىز دۇنيادا قىل تەۋرىمەيدۇ" دەپ ئۇلۇغلىنىدىغان قۇدرەتلىك بىردىن-بىر ياراتقۇچى خۇدانى شۇنداق تۆۋەن دەرىجىگە چۈشۈرۈپ تەرىپلىشەتتىكى، ئۇلارنىڭ قارىشىچە «قۇرئان كەرىم» دە خۇدا ئۆزىنى خۇددى چۆچەكلەردىكى سېھرىۋازلارغا ئوخشىتىپ تونۇشتۇرغىنىدەك مەنتىقىسىز، تۇراقسىز، قانۇنىيەتسىز قىياپەتتە تەسۋىرلىشەتتى. بەزىدە ئۇ، بۇنداق تەسۋىرلەش بىزنىڭ ساۋاتسىز موللىلىرىمىزدىن كېلىۋاتىدۇ، مۇستەقىل دۆلىتى بولغان مۇسۇلمان ئەللىرىدە ئۇلار خۇدانى ئۇنداق رىۋايەتلەردىكىدەك تەسۋىرلەشمەيدۇ دەپ ئۆزىنى ئاۋۇتۇشقا تىرىشسىمۇ، ئەمەلىيەتتە بارلىق ئىسلام دۇنياسىنىڭ شۇنچە قالاق ھالەتتە تۇرۇۋاتقانلىقى پاكىتى ئالدىدا، بەلكىم بۈگۈنكى ئىسلام دۇنياسىمۇ «قۇرئان» نى تونۇشتا بىر تۈيۈق يولغا كىرىپ قالغان بولسا كېرەك، دېيىش بىلەن بۇ مەسىلىدىن ئۆزىنى قاچۇرۇشقا تىرىشاتتى. كېيىنكى يىللاردىلا، دىن ھەققىدە ئېنىقراق بىر چۈشەنچىگە ئېرىشكەندەك قىلدى. ئۇندىن بۇرۇن، قاسىم دىنىي

ئەقىدىلىرىنى بىرخىل مىللىي ئۆرپ-ئادەت شەكلى دەرىجىسىدىلا تونۇپ تۇرغاندى.

قاسىم يەنىلا ئۆزى بىلگەن ئاساسلار بويىچە پىكىر قىلىشقا مەجبۇر ئىدى:

”دۇنيا ماددىدۇر. ... ئۇ ئەزەلدىن بار ئىدى ۋە مەڭگۇ بارلىقىنى ساقلاپ قالىدۇ. ... ئۇ مەڭگۇ يوقالمايدۇ ياكى يوقتىن بار بولالمايدۇ. ... بۇ ماددىلار بىر ھالەتتىن يەنە بىر ھالەتكە ئۆزگىرەلەيدۇ. ... ئەنە شۇنداق ئۆزلۈكىدىن ئۆزگىرىش جەريانىدا ماددىلار تەدرىجىي تەرەققىي قىلىپ ئورگانىك ماددىلارنى پەيدا قىلالايدۇ. ... ئۇنىڭدىن تەدرىجىي تەرەققىي قىلىپ ئۆسۈملۈكلەر، ئۇلاردىن كېيىن جانلىقلار، ... ئاخىرى ئادەملەرگە ئايلىنالايدۇ! ... ھاياتلىق ماددىي ئېھتىياجلارغا موھتاج. بۇ موھتاجلىق ئەمگەكنى كەلتۈرۈپ چىقىرىدۇ. ... ئىپتىدائىي ئىنسانلارنىڭ ماددىي تەقسىماتى بىرلىكتە كۈچ چىقىرىشىپ تەڭ تەقسىم قىلىش ئىدى. ... ئەمما بۇ پرىنسىپ كېيىن بۇزۇلۇپ كېتىپ، كۈچلۈكلەرنىڭ ئىگىدارچىلىق قىلىۋېلىش مەسىلىسى ئوتتۇرىغا چىقتى. بۇنىڭدىن ئىقتىسادىي پەرقلەر، ئۇنىڭدىن تەڭسىز تەقسىماتلىق سىنىپلار، ... بۇلاردىن مىللىي گۇرۇھلار، ... ئوتتۇرىغا چىقتى. ماركسىزمچىلار بۇلارنىڭ ھەممىسىنى سۈپۈرۈپ تاشلىمىغۇچە تەڭسىزلىك يوقالمايدۇ دەپ ھۆكۈم چىقىرىدۇ. ... بۇنداق سۈنئىي تەڭسىزلىك سىنىپلىرىنىڭ ۋاستىلىك كۆرۈنۈشى بولغان مىللەت، دۆلەت، ۋەتەن دېگەنلەرنىڭ ھەممىسىنى بىر نۇقتىغا توپلاش، بىر خىل ھالغا كەلتۈرۈش، ماركسىزمنىڭ تۈپكى مۇددىئاسىدۇر. ...“

”قايسى نۇقتىغا توپلايدۇ؟“

قاسىم بۇنىڭ ئاقىۋىتىنى ئەمدىلا كۆرۈۋاتقاندەك قىلدى: بارلىق ئاجىز مىللەتلەرنى دارۋىننىڭ تۈرلەرنىڭ شاللىنىشى پرىنسىپى بويىچە رۇسىيىنىڭ ئەتراپىغا، خىتايلارنىڭ ئەتراپىغا، ئىنگلىزلارنىڭ ئەتراپىغا، ئامېرىكىلىقلارنىڭ ئەتراپىغا، ياۋروپالىقلارنىڭ ئەتراپىغا، ... توپلايدۇ!

دېمەك، ماركسىزمنى ئۆزلىرىگە تۈپكى پرىنسىپ قىلىشقان خىتاي كوممۇنىستلىرى ئۇيغۇرلارنى يېرىم ئەسىر مابەينىدە سۈنئىي شاللىنىشقا تاشلاپ

قويۇۋاتقانىكەنده! شۇنىڭ ئۈچۈن بىزنى يوقىتىشىۋاتقانىكەنده! رۇسلار باشقىلارنى رۇسلاشتۇرۇپ يوقىتىشقا ئۇرۇنغان بولسا، خىتايلار بىزدەكلەرنى سۈنئىي شالغىنىپ يوقىلىشىمىزنى مەجبۇرى ئىلگىرى سۈرۈۋاتقانىكەنده! بۇنداقمۇ ''تەبىئىي قانۇنىيەتلەرگە بوي سۇنۇش'' بولىدىكەنده!

قاسىم بۇنداق بىر ئىدىيىنى شۇنچە يىللاردىن بېرى ئۆزىنىڭ بىردىن-بىر پىكىر قىلىش قورالى قىلىپ ئۆز مىللىتىنىڭ سۈنئىي ۋاستىلار بىلەن يوقۇتۇلىشىغا ياردەمچى بولۇپ كېلىۋاتقانلىقىغا ھەيران قالدى! ''ياق، بۇنداق كېتىۋەرسەك قەتئىي بولمايدۇ! بىز بۇ خىتايلاردىن قەتئىي قۇتۇلىشىمىز شەرت ئىكەن!''

قاسىم يەنە ئويلىنىپ قالدى: يۇقىرىقىدەك تۇرلىنىپ كېلىۋاتقان نۇرغۇنلىغان پىكىر قىلىش ئۇسۇللىرى بۇگۈنكى رېئاللىقنى ئېنىق چۈشەندۈرۈپ بېرەلمەيتتى. ياكى بولمىسا چۈشەندۈرۈشنى چەكلەپ تۇراتتى. بۇنداق بىر پىكىر قىلىش ئۇسۇلىنى ئۆزلىرىنىڭ ھاكىمىيەت سىياسىتىنىڭ نەزەرىيىۋى ئاساسى قىلىۋېلىشقان بارلىق سوتسىيالىستىك دۆلەتلەردە ئاجىز، ئاز سانلىق تۇرۇۋاتقان مىللەتلەرنىڭ شىددەتلىك مەجبۇرلىنىشلارغا دۇچ كېلىپ، تېز سۈرئەت بىلەن يوقىلىپ، كۈچلۈك ياكى كۆپ سانغا ئىگە مىللەتلەرنىڭ قوللىرىغا ئايلىنىپ كېتىۋاتقانلىقى بىر ئىنكار قىلىنماس پاكىت ئىدى. گويا كۈچلۈك مىللەتلەر ئۆز ئېھتىياجىدىن ئارتۇق تەبىئىي بايلىق ۋە مۇنبەت ئارتۇق زېمىنلارنى ئىگىلەپ يېتىۋالغان ''ئاز ساندىكى قالاق مىللەتلەرنى تېگىشلىك بولمىغان مۈلۈككە ناھەق ئېرىشىۋالغۇچى سىنىپىي دۈشمەن'' دەپ قارىشىپ، ئۇلارنىڭ تارىختىن بۇيان مىراس قىلىپ كېلىۋاتقان تۇپراقلىرىنى، تەبىئىي بايلىقلىرىنى تارتىپ ئېلىۋېلىش، ئىگىلىۋېلىش، مۇسادىرە قىلىۋېتىش، 'ئورتاق مۈلۈك' قىلىۋېتىشقا تىرىشىپ كەلگەنلىكىنى ھېس قىلماقتا ئىدى. ئۇنىڭ سەزگەنلىرى بۇنىڭلىق بىلەنلا توگىمەيتتى: گويا بۇ ئاجىز، ئاز ساندىكى مىللەتلەرنىڭ ئايرىم تەبىقە بولىۋېلىشىپ، باشقا بىر دىنغا ئېتىقات قىلىشى، باشقا بىر تىلدا سۆزلىشىپ يۈرۈشى، باشقا بىر يېزىقلارنى قوللىنىشلىرى، باشقا تۈردىكى تاماقلارنى يېيىشنى ئادەت قىلىۋېلىشلىرى، باشقىچە كىيىم پاسونلىرىنى كىيىپ يۈرۈشلىرى، ...

قسقىسى، ئۇلارنىڭ بارلىق مىللىي ئالاھىدىلىكلىرىگە ئىگە بولۇشىنىڭ ھەممىسىلا 'ئالاھىدە سىنىپ' بولۇۋالغانلىقىنىڭ ئىپادىلىرى بولۇپ، ئۇلارنىڭ ھەممىسىنى تازىلاپ، "ئوخشاش تىل، بىرخىل يېزىق، بىرخىل ئۆرپ-ئادەت، بىرخىل ئېتىقات، بىرخىل كىيىم، بىرخىل يېمەك، بىرخىل چىراي-شەكلى، بىرخىل ئىرق، ... قا كەلتۈرۈلۈشى كوممۇنىزمنىڭ تەقەززاسى" بولۇپ قالغانىدى. بۇنىڭغا كۆنمىگەنلەرنى، بۇنى قىلالمىغانلارنى ياكى ئاسسىمىلياتسىيە قىلىشقا بولمايدىغان بىزدەكلەرنى 'سىنىپى دۈشمەن' دەپ ئېلان قىلىپ يەر يۈزىدىن سۈپۈرۈپ تاشلاش كېرەك! — دەپ ۋاستىلىك شەكىلدە ئېلان قىلىشماقتا ئىدى.

ماركسىزمنىڭ بۇ خىل مىللىي سىياسىتىنىڭ ئەمەلىيلەشتۈرۈلۈش ئەھۋالىنى قاسىم ئۆز ئانا ۋەتىنىدە ئاپئاشكارا كۆرگەن ۋە كۆرمەكتە ئىدى: ئۇ، باشقا مىللەتلەرنىڭ تەقدىرىنى قويۇپ، ئۆزى تەۋە بولۇۋاتقان ئۇيغۇر خەلقىنىڭ "كوممۇنىزم جەمئىيىتىنىڭ تەييارلىق باسقۇچى" دەپ ئاتالغان سوتسىيالىزم ھاكىمىيىتى ئاستىغا ئۆتكەن كۈنىدىن بۇيان، ئاۋۋال ۋەتەن تۇپرىقىنىڭ خىتايغا ئورتاق مۈلكى قىلىۋېلىنغانلىقىنى، ئاندىن تىل-يېزىقىنىڭ خىتايچىلاشتۇرۇلۇشىغا كۆچەپ ئۇرۇنغانلىقىنى، دىنىي ئېتىقات ۋە مىللىي ئۆرپ-ئادەتلىرىمىزنى مەجبۇرى تاشلاتقۇزۇپ، خىتايغا ئورتاق ئېتىقات ۋە ئۆرپ-ئادەتلىرىگە ئۆزگەرتىلىشكە مەجبۇر قىلىنىۋاتقانلىقىنى، بۇنىڭغا قارشى چىققان، نارازى بولغان، تولۇق قوبۇل قىلىشقا رازى بولمىغانلارنى "سىنىپى دۈشمەن" دەپ ئېغىر جازالاپ كېلىۋاتقانلىقىنى بارغانسېرى ئېنىق كۆرۈپ يېتىشكە باشلىدى. شۇنداق قىلىپ ئۇ، 'ماركسىزم دۇنيا قارىشى' نىڭ ئۆز خەلقىنى قۇتقۇزۇش تۇرماق، بۇنىڭ دەل ئەكسىچە، پۈتۈنلەي يوق قىلىنىشىنى تەلەپ قىلىدىغان بىر خىل يات مىللەت ئىدىيىسى ئىكەنلىكىنى بارغانسېرى ئېنىق تونۇپ يەتمەكتە ئىدى. تەبىئىكى، تارىختىي بىر مىللەتنى ناھەق يوقىتىۋېتىشنى تەرغىب قىلىدىغان بۇنداق ئىدىيىنىڭ تەبىئەت قانۇنىيەتلىرىنىمۇ قانچىلىك توغرا باھالاپ كېلىۋاتقانلىقىدىنمۇ گۇمان قىلىشقا باشلىدى.

بۇ مۇلاھىزىلىرىدىن كېيىن، قاسىم روھى جەھەتتىن بىر پىكىر بوشلۇقىغا

ساڭگىلاپ قالغاندەك ھېس قىلدى. ئۇنىڭدا كۆرۈلۈۋاتقان بۇ روھىي بوشلۇق، ئۇنىڭ ۋەتەن، مىللەت سۆيگۈسىنى ئاجىزلاشتۇرۇش تۇرماق، بۇ مۇھەببەتنى تېخىمۇ چىڭىتىماقتا ئىدى.

خۇددى شۇنىڭدەك، يوشۇرۇن شەكىلدە ئاللىقاچان ئىشەنچىسىدىن قىلىپ كېلىۋاتقان ئىسلام ئەقىدىلىرىگە بولغان قاراشلىرى قايتىدىن ئاڭسىز بولسىمۇ قەلبىنى قوچۇشقا باشلىماقتا ئىدى. دەل بۇ پەيتلەردە «قۇرئان كەرىم» نىڭ ئۇيغۇرچە تەرجىمىسىمۇ تۇنجى قېتىم بېسىلغانىدى. قاسىم، ئۇن يېشىغا كەلگۈچە بوۋىسىنىڭ ياردىمى بىلەن ياتلاپ، كېيىن ئۇنتۇپ كەتكەن «قۇرئان» نىڭ ئايەت-سۈرىلىرىنى ئۇيغۇرچە تۇنجى تەرجىمىسىدىن ئۆز ئالدىغا ئوقۇشقا باشلىدى.

قاسىم، قۇرئاننى تۇنجى ئوقۇغىنىدا خۇدانىڭ، ئىسلام ئەقىدىلىرىنىڭ، پەيغەمبىرىمىزنىڭ كوچىدىكى ساۋاتسىز، بىلىمسىز، نادان، ئىپتىدائىي قاراشتىكى موللا-ئىماملارنىڭ تەسۋىرلىگىنىدەك ئۇنداق ئاددىي، ئۇنداق ئاجىز، ئۇنداق مەنتىقسىز، ئۇنداق خىيالىي، ئۇنداق روھانىي شەكىلدە ئەمەسلىكىنى، ئۇنىڭ دەل ئەكسىنچە شۇنچە مۇكەممەل، شۇنچە يۈكسەك، شۇنچە ئەمەلىي، شۇنچە تەبىئىي، شۇنچە مەنتىقلىق، شۇنچە ئادىل ۋە شۇنچە سۆيۈملۈك ئىكەنلىكىنى ھېس قىلىشقا باشلىدى. ”تۇۋا خۇدايىم، شۇنچە تەڭداشسىز بىر قۇدرەت ئىگىسىنى، شۇنچە مۇكەممەل بىر ياراتقۇچىنى قانداق قىلىپ شۇنچە ساۋاتسىز، شۇنچە خىيالپەرەس، شۇنچە بىلىمسىز كىشىلەردىن ئۆگىنىشكە مەجبۇر قالغان بولغىيدۇق؟ — دەپ ئۆكۈنۈپ كەتتى. — ياق! خۇدانى، ئىسلام دىنىنى بۇنداق بىلىمسىزلەرنىڭ ئاغزىدىن ئەمەس، ئۆزىمىز قۇرئاندىن، ھەدىسلەردىن ئوقۇپ بىلىشكە تىرىشچانلىق كۆرسىتىشىمىز كېرەكتەك قىلىدۇ.“

ئەپسۇسكى، قاسىمنىڭ «قۇرئان كەرىم» دىن باشقا ئوقۇپ بىلىم دائىرىسىنى كېڭەيتىشكە يارىغۇدەك بىرەر كىتاب بولمىغاچقا، ئۆزى بىلگەن تەبىئىي پەن بىلىملىرىگە ئاساسەن «قۇرئان» نى ئۆگىنىشكە تىرىشىپ كۆردى.

قاسىم، قايتىدىن ’ئىمان‘ يولىغا قايتىۋاتماقتا ئىدى. . . .

...

قاسىم ئويلاپ بۇ يەرگە كەلگەندە، ئۇنىڭ كاللىسىغا خاسىيەتنىڭ ئېچىنىشلىق سەرگۈزەشتىلىرى كېلىپ تۇرىۋالدى. يېڭى تونۇشقىنىدا ھاراق ئىچىشنى باشلىۋاتقان خاسىيەت، تەدرىجىي شەكىلدە ئىمانىغا قايتىپ ناماز ئوقۇيدىغان ھالەتكە ئۆزگىرىۋاتقىنىدا، ... قاسىم كامىر ئىچىدە خاسىيەتنىڭ پاجىئەلىك ئۆلۈمىنى كۆز ئالدىغا كەلتۈرۈپ ئىختىيارسىزلا كۆزىگە ياش ئالدى.

*****

توققۇزىنچى باب

‹يېڭى كېلىن›

— خوتۇن-خەقنى قويغىنە، ئۇلار ئۆيدىن چىقماي بالا بېقىشتىن باشقا نېمىگە يارايتتى!

— چايخانىدىكى سۆھبەتلەردىن

خىتايلار قاسىمنى يەنە قايتىدىن تۈيۈقسىزلا سوراقسىز قاتتىق قىيناشلارغا ئېلىپ چىقىدىغان بولىۋالدى. گۇندىپايلار بۇگۇنمۇ ئەنە شۇ خىل سوراقسىز قىيناشلاردىن بىرىدە ھوشىدىن كەتكۈچە ئۇرۇپ قىيناپ، سېسىق گاز پۇراتسىمۇ قايتىدىن ھوشىغا كېلەلمەس ھالغا كەلتۈرۈلگەن قاسىمنى پۇت-قولىدىن سۆرىگىنىچە كامېرىغا تاشلىۋېتىپ چىقىپ كېتىشتى. ئۇ، شۇ يېتىشىدا ئەتىسى يېرىم كېچىدىلا ئاران ھوشىغا كېلەلىدى. ھوشىغا كەلگەن قاسىم، سۆڭەك-سۆڭىكىدىن ئۆتۈپ كەتكەن تاياق ئازابىدىن بىر ھازا ئىڭراپ تولغىنىپ ياتتى. تۈرمىداشلىرىدىن بىر-ئىككىسى

كېلىپ ئۇنىڭغا سۇ بەرگەندىن كېيىن ئاۋايلاپ يۆلىشىپ بىر بۇلۇڭغا ئولتۇرغۇزۇشتى.

ئۇ، يېرىم كېچىدىن خېلى ئاشقاندىلا ئاغرىقنىڭ سەل بېسىلغانلىقىنى ھېس قىلدى. كامېر ئىچىدە ئۇيەر-بۇيەردىن يەڭگىل خورەك ئاۋازلىرى كۆتۈرۈلۈپ تۇراتتى. قاسىممۇ ئاغرىغىنى ئاز-تولا ئۇنتۇپ، ئاستا-ئاستا كونا ئەسلىمىلىرى قايىنمى ئىچىگە پېتىپ كېتىۋاتقانلىقىنى ئۆزىمۇ سەزمەيلا قالدى.

...

قاسىم، ھېلىقى 'خىش پارچىسى' ۋەقەسىدىن كېيىنكى بىر دەم ئېلىش كۈنىدە، كوچىدىكى كىتابپۇرۇشلارنىڭ سۇپىسىدا بىر ئاتكىرىتكىغا كۆزى چۈشۈپ قالدى. بۇ ئاتكىرىتكا ئېچىلغان ھامان ئالا-چىپار چىراغلىرىنى يېقىپ مۇزىكىلىق ئاھاڭ چىقىرىپ "تۇغۇلغان كۈنۈڭگە مۇبارەك بولسۇن" مۇزىكىسىنى چېلىپ كېتەتتى. ئۇ دەرھال بۇ ئاتكىرىتكىلاردىن بىرقانچە خىلىنى سېتىپ ئېلىپ ئۆيىگە قايتىپ كەلدى. ئاتكىرىتكىلاردىن بىرىنى سۆكۈپ ئۇنىڭ ئېلېكترونلۇق قۇرۇلمىلىرىنى ئىنچىكىلىك بىلەن كۆزىتىشكە كىرىشتى. ئاندىن ئۇنىڭ ئاۋاز بېرىش قۇرۇلمىسى بىلەن سىگنال بېرىش قىسمىنى پىستان قىلىش ئۈچۈن لايىھىلەشكە كىرىشتى. قايسى كۈنىسى يەنە ئىدارىسىدىن مىنبىگىلار چۈشۈرۈپ قويغان مىلتىق ئوقىدىن بىر تال تېپىۋالغانىدى. ئۇنىڭ پىستان ۋە مىشەك دورىلىرىنى ئايرىم-ئايرىم تۆكۈپ چىقىرىپ، ئۇلارنى كۈچلۈك يانغۇچى خىمىيىلىك سۇيۇقلۇقلار بىلەن كۈملاچ قىلىپ تەييارلىدى. كۈملاچىنىڭ ئوتتۇرىسىغا مىكرو لامپۇچكا ۋولفرام قىلىدىن تەييارلانغان پىستاننى پاتۇرۇپ، سىرتىغا پوجاڭزا-سەرەڭگە دورىلىرىنى ئوراپ ئالمىدەك چوڭلۇقتا پارتلاتقۇچ ھالىتىگە كەلتۈردى. ئۇنى ئاۋايلاپ بىر پىشقان موما ئىچىگە جايلاشتۇرۇپ، پىستان پىلىكىنى تەگسىلا پارتلايدىغان ھالغا كەلتۈرۈپ ئالدىغا قويۇپ بىرھازا قاراپ ئولتۇرۇپ كەتتى. ئەمما ئۇ، ياسىغان بۇ مىناسىنىڭ شەكلىگە دېگەندەك قايىل بولمىدى. شۇڭا سەل قاراپ ئولتۇرغاندىن كېيىن دەرھال مىناسىنى بۇ

موما ئىچىدىن سىرتقا ئاسان چىقمايدىغان مۇۋاپىق بىرەر 'مېھمان' غا سوغات قىلىش ئىشىلا قالغانىدى. بۇ قېتىم ئۇ ياسىغان بومبىسىدىن خېلى مەمنۇن بولدى.

ئۇ، جۇمە كۈنىسى بىر ختاي ئىنژېنېرى بىلەن باشقا بىر شىركەتكە خىزمەتكە بېرىش پۇرسىتىدىن پايدىلىنىپ قورۇسىدىن تەكشۈرۈشتىن ئۆتمەيلا ماشىنىلىق سىرتقا چىقىۋالدى. ئىدارىسىنىڭ ئىشىنى چۈشكىچىلا پۈتتۈرۈپ ئىدارىسىگە جىپ ماشىنىسى بىلەن قايتىپ كېلىۋاتقىنىدا، يېنىدىكى ئىنژېنېر ختاي ئىشىم بار دەپ يولدا چۈشۈپ قالدى. شوپۇرمۇ بۇنى غەنىمەت بىلىپ، يول ئۈستىدىكى بىرەر ئاشخانىدا تاماق يەۋېلىشنى مەسلىھەت قىلدى. دېمىسىمۇ ۋاقىت ئاللىقاچان چۈشلۈك تاماق ۋاقتىدىن ئېشىپ كەتكەنىدى. ئۇلار بىر ئاپتوبۇس بېكىتىنىڭ يېنىدىكى مۇسۇلمانلار ئاشخانىسىغا كىرىپ تاماق يەيدىغان بولۇپ، جىپنى يولنىڭ يەنە بىر تەرىپىدىكى بىر بوش يەرگە توختىتىپ قويۇپ ئاشخانىغا قاراپ يولدىن ئۆتتۈشتى. ئۇلار ئىككىسى يولدىن ئەمدىلا ئۆتۈپ كېتىۋاتقىنىدا، قاسىم تونۇشلا بىر ئۇيغۇر قىزنىڭ ئاپتوبۇس بېكىتىنى ساقلاۋاتقان قورالliq پاترولىلار ئارىسىغا بىر نېمىنى چۆرۈۋېتىپ غىپىلا قىلىپ ياندىكى ئۇلار كىرمەكچى بولغان ئاشخانىغا كىرىپ كەتكەنلىكىنى كۆرۈپ قالدى. ئۇلار ئەمدىلا يولنىڭ بۇ تەرىپىگە يېقىنلىشىۋىدى، يېقىنلا يەردىن ئاڭلانغان كۈچلۈك پارتلاش ئۇلار ئىككىسىنى ئۇجۇقتۇرۇۋېلا قويدى. ئۇلار ئىككىسى ھاپىلا-شاپىلا ئۆزلىرىنى يول بويىدىكى ئېرىقنىڭ ئىچىگە ئېتىپ يەرگە چىڭ چاپلىشىپ قالدى. قاسىم بۇ ئارىدا يولنىڭ ئوتتۇرىسىغا ئىككى نەپەر قوراللىق ختاي پاترولىنىڭ ئۇچۇپ

چۈشۈۋاتقانلىقىنى كۆرۈپ قالدى. ئۇ چۈشكەن خىتايلاردىن بىرسىنىڭ يۈزى تىتىلىپ گويا شىلىۋېتىلگەن قوي بېشىدەك چىشلىرى سىرتقا كۆرۈنۈپ چىقىپ قالغان، پاناق بۇرنىمۇ ئورنىدىن سۆكۈلۈپ بىر قۇلىقى تەرەپكە چاپلىشىپ قالغانلىقىنى كۆردى. قاسىم ئىتتىك يەنە بىر خىتايغا قارىۋىدى، ئۇنىڭمۇ بىر پۇتى پاقالچىقىدىن باشلاپلا سۆكۈلۈپ قاياقلارغىدۇر بىر يەرلەرگە ئۇچۇپ كەتكەن، چۇۋۇلۇپ كەتكەن سان گۆشلىرىدىن بۇلاقتەك قان جىرىلداپ ئېتىلىپ ئېقىۋاتقان، گۆشلىرى ئارىسىدىن كۆرۈنۈپ تۇرغان يىلىك ئۇستىخىنىنىڭ سۇنغان ئۇچىدىن يىلىكلىرى قان بىلەن ئارىلىشىپ ئېقىپ چىقىۋاتقانلىقىنى كۆردى. تىتىلغان بۇ ئىككى گەۋدە ئاسفالت يولدا ئارىلاپ-ئارىلاپ ساق قالغان پۇتلىرى بىلەن تېپىچەكلىشىپ جان تالىشىپ ياتاتتى. ئۇ يەنە بېشىنى بۇراپ ئاپتوبۇس بېكىتى تەرەپكە قارىغانىدى، ئۇ يەردىمۇ يەنە بىر خىتاي پاترولىنىڭ قورالىنى قۇچاقلىغان ئىككى بىلىكى ئارىسىدىن ئۈچەيلىرى سىرتىغا تۆكۈلۈپ قالغان بولۇپ، كۆزلىرىنى پىيالىدەك ئاچقىنىچە يەردە تېپىچەكلەپ جان تالىشىپ ئۆكۈدىسىغا ياتاتتى. يەنە بىر خىتاي ئايالى بىر كۆزى بىلەن بىر قۇلىقى تىتىلىپ كەتكەن بولۇپ، بىر قولىمۇ جەينىكىدىنلا ئۈزۈلۈپ نەلەرگىدۇر ئۇچۇپ كەتكەن، ساق قالغان يەنە بىر قولى بىلەن ئۈزۈلگەن بىلىكىنىڭ قالغان پارچىلىرىنى تۇتقىنىچە ”ئەييا ۋادى مايا!“ دەپ پەريادلاپ يىغلاۋاتاتتى. تېخىمۇ نېرىراقتا يەنە بىر گەۋدە قىمىر قىلماي دۈم ياتقان بولۇپ، ئاستىدىن ئېقىپ چىقىۋاتقان قويۇق قان ئېرىقتا ئېقىپ قان كۆلى ئۇيۇتماقتا ئىدى. ...

قاسىم بىلەن شوپۇر بۇ تۇيۇقسىز پەيدا بولغان پاجىئەلىك مەنزىرىدىن چۆچۈپ، ئۆز بەدەنلىرىنىڭ ئۇيەر-بۇيەرلىرىنى سىلىشىپ تىترەشكىنىچە ئۆملەپ ئېرىقتىن چىقىشتى.

قاسىم ئۇدۇلدىكى ئاشخانىغا قارا دېگەندەك شۇنداق بىر قارىۋىدى، دېرىزىدىن قاراپ تۇرغان ھېلىقى قىزغا كۆزى چۈشتى. ”ھوي بۇ ئاقماق قىز يەنە نېمىشقا قاچماي جايىدا ھاڭۋېقىپ قاراپ تۇرىدىغاندۇ!“ دېگىنىچە ئورنىدىن ئۇچقاندەك چاچراپ تۇرۇپ ئاشخانىغا كىرىپ ئۇ قىزنى يېتىلىگىنىچە قىيا-چىيا بولۇپ كەتكەن

ختايلار تۇپىنى يېرىپ ئۆتۈپ، يولنى كېسىپ ئۆتتۇر جىپنىڭ يېنىغا قاراپ چېپىشتى. يولدىكى ماشىنىلار توختاپ كەتكەچكە، ئۇلار يۈگۈرۈشكىنچە يولدىن ئۆتۈپ ئۆزلىرىنى جىپنىڭ ئىچىگە ئېتىشتى. بۇ قىزنى سۆرىگەندەك ئېلىپ كەلگەن قاسىم، ئۇنى مەجبۇرى جىپقا كىرگۈزۈپ دەرھال شەكلىنى ئۆزگەرتىش ئۈچۈن قىزنىڭ ئۈچىسىدىكى قارا چاپىنىنى سالدۇرۇپ سومكىسىغا سېلىۋالدى. ئاندىن تىترەپ قولاشماي كەتكەن قوللىرى بىلەن قىزنىڭ چىڭ تۈگۈۋالغان قوڭۇر چاچلىرىنى يېشىۋەتتى. قىزنىڭ پارىلداپ تۇرغان يىپەكتەك قوڭۇر چاچلىرى خۇددى ساپ يىپەكتەك ئىككى مۈرىسىدىن سىرىلىپ چۈشۈپ ئاق كوپتىسىدىن كۆتۈرۈلۈپ تۇرغان ئىككى كۆكسىگە كېلىپ يېيىلدى. ئەمدى بۇ قىزنى ھېچكىم بايا ئاشخانىدا كۆرگەن قىزغا ئوخشىتالمايتتى.

سەل ئارام تاپقاندەك بولغان قاسىم يولغا قارىدى. ئۇيەر-بۇيەردىن يامراپ كېلىشىۋاتقان ھەربىي-ساقچىلار يولنىڭ ئۇ قېتىغا يىغىلىشماقتا، دەرھال ئەتراپىدىكىلەرنى قورشاۋغا ئالماقتا ئىدى. قېرىشقاندەك شوپۇر ھېلىغىچىلا ئوتتۇرىدا كۆرۈنمەيتتى. بۇ ئارىدا سەل ئۆزىگە كەلگەن قىز، ئىختىيارسىزلا قاسىمنىڭ قۇچىقىغا ئۆزىنى تاشلاپ بوغۇلۇپ-بوغۇلۇپ يىغلاشقا باشلىدى. نازۇك زىلۋا بەدەن، ئەتىرگۈل پۇرىقى چېچىپ قاسىمنىڭ قۇچىقىدا يېنىك سىلكىنىپ تىترەيتتى. تەبىئىي دولقۇنلۇق قوڭۇر چاچلىرى قاسىمنىڭ ئېڭەكلىرىگە يۇمران سۈركىلىپ سىيپىماقتا ئىدى. قاسىممۇ نېمە قىلارىنى بىلەلمەي قۇچىقىدا قېقىلىپ-قېقىلىپ يىغلاۋاتقان قىزنىڭ باش-كۆزلىرىنى سىلاپ ئۇنى بەزلەشكە، ئۇنىڭغا يالۋۇرۇشقا كىرىشتى. شۇنىڭغا قارىماي، قىزنىڭ يىغىسى تېخىمۇ ئەۋجەپ كېتىۋاتاتتى.

ھاسىراپ-ھۆمۈدەپ يېتىپ كەلگەن ختاي شوپۇر يۈز-كۆزىدە قان دىدارى يوق، ساماندەك تاتارغان ھالدا قاسىمغا ۋارقىرىدى:

«نەدە قالدىڭ سەن! قورقۇپ جېنىم چىقتى مېنىڭ، بۇ يەردىن دەرھال قاچايلى! ... نەدىنمۇ يادىمغا كەلدى شۇ ئىت يېمەس تاماق ئىشى! — دېگىنچە، ماشىنغا ئولتۇرۇپ زىۋۇت قىلىشقا كىرىشتى. بىر چاغدا ماتور گۈلدۈرلەپ كەتتى،

ئەمما ماشىنا سىلكىنىپ-سىلكىنىپ قويۇپ جايىدىن قوزغىلالىدىغاندەك ئەمەس ئىدى. شوپۇر، ئۇيان-بۇيان سىلاشتۇرۇپ يۈرۈپ ختايچىلاپ ۋارقىراپ كەتتى، ـ تامامادى! قول تورمۇزنى بوشاتماپتىمەن ئەمەسمۇ!» — دەپ ئۆزىنى ئۆزى تىللىغىنىچە تىترەپ تۇرغان قوللىرى بىلەن مىڭ تەستە قول تورمۇز سىپىنى تېپىپ بوشاتتى. ماشىنا كۈچلۈك سىلكىنىش بىلەن ئالدىغا چېپىپ كەتتى. چوڭ يول ئاپتوموبىللار بىلەن توسۇلۇپ كەتكەن بولۇپ، ماڭغۇدەك يولمۇ قالمىغانىدى. ختاي شوپۇر دەرھال ماشىنىسىنى چەتكە قايرىپ ئادەم يولىغا سالدى. ئۇ يەردىن قايرىلىپلا تار كوچىدىن بىرىگە كىرىپ، يەنە بىر چوڭ كوچىغا چىقىۋالدى. قوللىرى تىترەشتىن قولاشماي كەتكەن ختاي شوپۇر، جىپىنى بولىشىغا قويۇۋېتىپ، ”تەي كېپا، تەي كېپا“ دېگىنىچە ئۆزىچە غودۇڭشىپ، بىردەمدىلا قاسىمنىڭ يېڭى قورۇسىغا كىرىپ كېلىشتى. تېخى ئەمدىلا جايىغا چۈشۈۋاتقان شوپۇر قاسىمغا قاراپ:

«بىز نەگە كېلىپ قالدۇق؟ ئىدارىگە بارماي ئۆيىمىزدە نېمە ئىشىمىز بار ئىدى؟» — دېگىنىچە ھولۇقۇپ ماشىنىسىنى قورۇدىن چىقىرىشقا ئۇرۇندى.

«توختا، مېنىڭ بۇ ئۇكام باياتىدىن بەكلا قورقۇپ كېتىپتۇ. ئۇنى ئۆيگە ئەكىرىپ سەل ئارام ئالغۇزمىسام جايىغا كەلمەيدىغاندەك قىلىدۇ. مەنمۇ بۈگۈن ئىش قىلالايدىغاندەك ئەمەسمەن. شۇڭا ئىدارىگە سەن ئۆزۈڭ كېتىۋەر.» — دېدى قاسىم قىزنى ماشىنىدىن يېتىلەپ چۈشۈرۈۋېتىپ.

«راست دەيسەن، مەنمۇ بۇ ئەلپازىم بىلەن ئەمدى رولغا چىقالمايمەن. ئەڭ ياخشىسى مەنمۇ كىرىپ ئارام ئالاي. — دېدى ختاي شوپۇر، — ھوي توختىغىنە، سەن بۇ قىزنى قاچانلاردا ماشىنامغا سېلىۋالغانىدىڭ؟» — شوپۇر ختاي، قاسىم يېتىلەپ كېتىۋاتقان قىزنى ئەمدىلا كۆرۈۋاتقانىدى.

قاسىم قىزنى يۆلىگىنىچە ئۆيگە چىقىپ ئىشىكنى ئاچتى. ئۆيگە كىرگەندىن كېيىن قىزنى مېھمانخانا ئۆيدىكى كىرىسلوغا ئولتۇرغۇزۇپ قولىغا بىر ئورام قەغەز لۆڭگە تۇتقۇزدى:

«ئاشخانا ئۆيگە كىرىپ يۈز-كۆزىڭىزنى سوغۇق سۇدا چايقىۋېلىڭ. ئاڭغىچە

مەن سىزگە ئىسسىق چاي دەملەپ بېرەي، ئىسسىق چاي ئىچسىڭىز تېزلا ئوڭشىلىپ قالىسىز.» — دېدى.

قىز كىرىپ مۇزدەك تۇرۇبا سۈيىدە يۈز-كۆزىنى بىردەم ھۆل قىلدى. قەغەز لۆڭگە بىلەن يۈزىنى سۈرتۈپ قۇرۇتقاچ مېھمانخانا ئۆيىگە كىردى. تام ئىشكاپ ئەينىكىگە قاراپ دولقۇنلاپ تۇرغان چاچلىرىنى سەل-پەل تۈزەشتۈرگەندەك قىلدى ۋە كېلىپ كرېسلوغا ئولتۇردى. قىز، تارتىنىپ ۋە ھاڭۋاققىنىچە ئەتراپىغا قاراشقا باشلىدى. قاسىممۇ گاز ئوچاقتا چايغا سۇ قويۇپ بولۇپ قىزنىڭ يېنىغا چىقتى. بېرىپ ئۇنىڭ ئۇدۇلىغا ئورۇندۇقنى تارتىپ ئولتۇرۇپ دېدى:

«ئازراق ساقلىسىڭىز چاي قاينايدۇ. — قاسىمنىڭ پۇت-قوللىرى ھېلىغىچىلا بىلىنەر-بىلىنمەس تىترەپ تۇراتتى. يانچۇقىدىن تاماكىسىنى چىقىرىپ بىر تال تۇتاشتۇرۇۋالدى، — ھەقىقەتەنمۇ جەسۇر قىز ئىكەنسىز. ئاپىرىن سىزگە!»

قاسىم بۇ قىزنى خېلى ئوبدانلا تونۇيدىغاندەك قىلاتتى. بۇ يېقىنقى يىللاردا بۇنچە ياش قىزلار كىرىدىغان بىرەر توي-تۆكۈن ياكى ئولتۇرۇشلارغا قاتنىشىپ باقمىغاچقا، شۇنچە ئەسلەپمۇ بۇ قىزنى نەدە كۆرگەنلىكىنى كۆز ئالدىغا كەلتۈرەلمىدى. قىز، ئۇياق-بۇياققا قارىغىنىچە ئورنىدىن تۇردى:

«مەن ھازىر نەگە كېلىپ قالدىم؟ — قىزنىڭ چىرايىغا دەرھال ئەنسىزچىلىك ئالامەتلىرى يامراشقا باشلىدى، — بۇ كىمنىڭ ئۆيى؟ سىز كىم بولىسىز؟»

قاسىم شۇ چاغدىلا بۇ قىزنى نەدە كۆرگەنلىكىنى ئېسىگە ئېلىشقا باشلىدى: بۇ قىز، ھېلىقى ئاپتوبۇس بېكىتىدە ئۆلتۈرۈلگەن يىگىتنىڭ قانلىق يۈرىكىنى كۆكرەك قەپىسى ئىچىگە سېلىشقا ئۇرۇنۇپ يىگىتنى قۇچاقلاپ ئولتۇرغان قىزنىڭ دەل ئۆزى ئىدى. ئۇ ۋەقەدىن كېيىن، قاسىم قىساس ئېلىپ بېرىش ئۈچۈن سۈرۈشتە قىلىپ يۈرگەندە بۇ قىزنىڭ ئىسمىنىمۇ بىلىۋالغانىدى. بۇ قىز، تويدىن كېيىنكى تۇنجى سالىمىغا كېتىۋاتقىنىدا يولدىشىدىن ئايرىلىپ قالغان خاسىيەت ئىسىملىك قىز ئىدى!

«مەن سىزنى تونىدىم، — دېدى قاسىم ھاياجانلانغان ھالدا قىزغا قاراپ، — سىز ھېلىقى يېڭى توي قىلىپ ئۆيىڭىزگە تۇنجى قېتىم جۈمە قىلىپ كېتىۋاتقىنىڭىزدا

يولدىشىڭىزدىن ئايرىلىپ قالغان خاسىيەت قىز شۇغۇ؟ ... خاتا تونۇۋالمىغاندىمەن؟

— قاسىم ئورۇندۇقنى قىزغا تېخىمۇ يېقىن تارتىپ ئولتۇردى. قىزمۇ قايتىدىن دىۋانغا ئولتۇرۇپ قالدى، — سىزنىڭ قەيىنى ئۇكىڭىزمىدى ياكى ساۋاقدىشىڭىزمىدى ئۇ باتۇر يىگىت، ئۇ جاللاتلاردىن قىساس ئېلىپ بىرلىكتە قۇربان بولغان؟ مانا بۈگۈن سىز يەنە بىر قېتىم بۇ خىتاي زوراۋانلىرىدىن قىساسىڭىزنى ئېلىۋالدىڭىز. — قاسىم ھاياجىنىنى بېسىۋالالماي قىزنىڭ ئىككى مۈرىسىدىن تۇتتى، — سىز بىلەن تونۇشالىغىنىم ئۈچۈن ئۆزۈمنى بەكلا بەختلىك ھېساپلايمەن، سىز ھەقىقەتەنمۇ جەسۇر قەھرىمانىمىز ئىكەنسىز!» — قىز ھولۇقۇپ قاسىمنىڭ قوللىرىنى مۈرىسىدىن سىلكىپ چۈشۈرۈپ ئورنىدىن تۇرۇپ كەتتى.

خاسىيەت قىز بايىقى ئاپتوبۇس بېكىتىدە بولغان مەنزىرىلەرنى تېخى ئەمدىلا كۆز ئالدىغا كەلتۈرمەكتە ئىدى. ئۇنىڭ پۇت-قوللىرى تىترەپ ئۆرە تۇرغۇدەك ماجالى قالماي، تىزلىرى ئېگىلىپ پۈكلىشىپ قېلىۋاتاتتى. خاسىيەت، لاسسىدە قىلىپ قايتىدىن كىرسلوغا ئولتۇرۇپ قالدى. قاسىم ئورنىدىن تۇرۇپ كىرسلوغا كېلىپ خاسىيەت قىزنىڭ يېنىغا كېلىپ ئولتۇردى. ئۇ، ئۆزىنى تۇتۇۋالالمىغان ھالدا قىزنىڭ نازۇك تىترەپ تۇرغان زىلۋا بەدىنىنى مېھرىبانلىق بىلەن قۇچاقلاپ باغرىغا باستى:

«مېنىڭ قەھرىمانىم، مېنىڭ نۇزۇگۇمۇم، ...» — قىزمۇ ئىختىيارسىزلا قاسىمغا چىڭ چاپلاشتى. گويا ئۇلارنىڭ بەدەنلىرىدىن بىر-بىرسىگە ئىللىق بىرنېمىلەر ئۆتۈشىۋاتقاندەك، بىر-بىرىگە تېخىمۇ چىڭ يېپىشتى. ياش قىزنىڭ گۈزەل كۆكسىلىرى قاسىمنىڭ مەيدىسىگە بېسىلىپ، ئۇنىڭغا تەسۋىرلىگۈسىز ھۇزۇرلۇق ھېسسىيات بەخش ئەتمەكتە ئىدى. قاسىم ئىختىيارسىز ھالدا قىزنىڭ كۆز ياش تامچىلىرىنى يۈزىگە سۈرتتى. قىزمۇ يۈزىنى ئۇنىڭ يۈزىگە ياقتى. بىر-بىرىگە زادىلا ماس كەلمىگەن، بىرسى غۇنچىدەك كېلىشكەن ياش، يەنە بىرسى سەل قورۇق كىرگەن ئاق سانجىغان يىرىك ساقاللىق بۇ ئىككى مەڭز ئاستا-ئاستا ھەرىكەت قىلىپ ئىككى قىزىق لەۋنى بىرلەشتۈردى. قىز ياشلىق ئوتى بىلەن، قاسىم مېھرىلىك قەلبى بىلەن بىر-بىرىگە چىڭ چاپلىشىپ ئۆزۈندىن-ئۆزۈنغا بېرىلىپ سۆيۈشتى. ...

ئۇلار شۇ ھالىتىدە خېلى ۋاقىت تۇرغىنىدىن كېيىن، خاسىيەت تۇيۇقسىزلا قاسىمدىن ئۆزىنى ئاجرىتىپ دەرھال ئورنىدىن تۇرۇپ كەتتى:

«ۋىيەي، نېمە قىلغىنىم بۇ مېنىڭ؟ توۋا قىلدىم خۇدايىم!» — قىز دەرھال ئورنىدىن تۇرۇپ ئۆزىنى بىر چەتكە ئالدى. قاسىممۇ ھوشىنى يىغىۋېلىپ قىزدىن كەچۈرۈم سورىغىلى تۇردى:

«خاپا بولماڭ، مەنمۇ ئۆزۈمنى تۇتۇپ ئالالمايلا قاپتىمەن. ئەمما ئىشىنىڭ، مېنىڭ ھەرگىزمۇ يامان نىيىتىم يوق ئىدى. ...»

«ياق، ياق، سىز ئەمەس مەن سىزدىن ئەپۇ سورىشىم كېرەك. نېمە بولدى ماڭا، سىزگە ئەدەپسىزلەرچە چاپلىشىپ قالغىنىم نېمىسى؟»

قىزنىڭ بۇ گەپلىرىدىن قاسىم خېلىلا يەڭگىللىك ھېس قىلغاندەك بولدى. كىرسلودىن تۇرۇپ ئۈستەلگە كېلىپ ئولتۇرۇپ بىر تال تاماكا تۇتاشتۇرۇۋالدى.

«مەن سىزنى ياخشى تونۇيمەن. سىزنىڭ شۇ كۈنىدىكى يولدىشىڭىز قۇچىقىڭىزدا، ئەتراپىڭىز قان كۆلى، ئولتۇرغان قىياپىتىڭىزنى ئاپتوبۇستا كۆرۈپ ئۆز-ئۆزۈمگە قەسەم بەرگەنىدىم، ...»

«بۇ قىزنى چوقۇم بىر كۈنىسى قولغا چۈشۈرىمەن، دەپمۇ؟»

«ياقەي، نەدىكى گەپنى قىلىسىز، مېنى ئۈنچىلىكمۇ كۆرۈپ كەتمەڭ. مەن يىگىتىڭىزنىڭ قىساسىنى چوقۇم ھەسسىلەپ ئېلىپ بېرىمەن، دەپ قەسەم قىلغانىدىم. — خاسىيەت دېرىزىدىن ئۆرۈلۈپ كەينىگە قارىدى. قاسىم تاماكىسىنى قايتا بىر شورىۋېلىپ سۆزىنى داۋام قىلدى. — شۇ كۈنىدىن باشلاپ قاتىل ختايلارنىڭ پېيىغا چۈشكەنىدىم. ئەمما ئۇ ختايلارنىڭ ئادرېسىنى تاپقىنىمدا، ئوق چىقارغان قاتىلنى ھۆكۈمەت ختايغا قاچۇرۇۋەتكەنىكەن. ئىلاجسىز يەنە بىر قاتىلنىڭ ئائىلىسىنى بولسىمۇ ئۇجۇقتۇرۇۋېتىش كويىغا چۈشكەنىدىم. كېيىن ئۇنىمۇ قاملاشتۇرالمىدىم. ئاڭغىچە بۇ قاتىلنىڭ ئائىلىسى بىراقلا ختايغا قېچىپ قۇتۇلۇۋالدى. ئەمما سىزنىڭ ھېلىقى تونۇشىڭىززە ھەققەتەنمۇ باتۇر بالا ئىكەندۇق. ئۇ قەھرىمانىمىز يالغۇز بېشىغا بىراقلا نەچچە ئون ختاينى پارتلىتىپ

پارچىلىنىپ كەتتى. ... — بۇ ئارىدا ئاشخانا ئۆي تەرەپتىن گاڭگىرىغان بىر ئاۋاز كەلدى. قاسىم چايغا سۇ قويۇپ قويغانلىقىنى ئەمدىلا ئېسىگە ئېلىپ يۈگۈرۈپ ئاشخانا ئۆيگە كىرىپ كەتتى. ئۇ قېنىق چاي دەملەپ چىقىپ، كەمپۈت-پېچىنىلەر بىلەن داستىخان راسلاپ قىزغا چاي قويدى، — رەنجىمەيسىز، بويتاق بولغاندىن كېيىن ئۆيدە باققالە-ماققالە دېگەندەك نەرسىلەرمۇ بولمايدىكەن.»

بۇ گەپنى ئاڭلاپ خاسىيەتنىڭ يۈزى ۋىللىدە قىزىرىپ قاسىمغا ئىتتىك بىر قارىۋالدى. بۇنى قاسىم سەزمىگەندى.

قىز، بىر-ئىككى چىنە ئىسسىق چاي ئىچكەندىن كېيىن خېلىلا جايىغا كېلىپ قالغاندەك قىلاتتى. ئۇ سەل ئېچىلغان ھالدا:

«سىز بايا نېمە ئۈچۈن مېنى كوچا ئاشخانىسىدىن سۆرەپ چىقىپ قاچۇرۇشنى ئويلاپ قالغانىدىڭىز؟ ئۆزىڭىزگە خەۋپ كېلىپ قېلىشىدىن قورقمىدىڭىزمۇ؟» — دەپ سىناق نەزىرىدە قاسىمغا قارىدى. قاسىممۇ قىزغا قاراپ مەنىلىك كۈلۈپ قويدى:

«سىزنىڭ ئاپتوبۇس بېكىتىگە بىر نېمىنى چۈرۈۋېتىپلا غىپلا قىلىپ كوچا ئاشخانىسىغا كىرىپ كېتىۋاتقانلىقىڭىزنى كۆرۈپ قالغانىدىم. تېخى ئەمدىلا يولدىن ئۆتۈۋاتاتتۇق. دەرھال گۇلدۇرلەپ پارتلاش يۈز بەردى. بۇ سىزنىڭ تاشلىۋەتكەن ھېلىقى پوكۈزىكىڭىزدىن باشقا نېمە بولاتتى. كېيىن قارىسام سىز ئاشخانىنىڭ پەنجىرىسىدىن بىر خىيالىڭىزدا يوق كوچىدىكى پات-پاراخشىلارغا قاراپ تۇرغىنىڭىزنى كۆردۈم. بەكلا خەتەرلىك ھالدا ئىدىڭىز. ختايلار ئەتراپنى قامال قىلىۋالسا سىزدىن دەرھال گۇمان قىلىشى مۇمكىن ئىدى. تېخى 'يېڭى كېلىن' ۋەقەسىنىڭ زىيانكەشلىككە ئۇچۇرىغۇچىلىرىنىڭ بىرسى ئىكەنلىكىڭىزنى ئۇ ۋاقىتتا بىلمەيتتىم. ختايلار بۇنى بىلسە سىزگە ئېسىلىپلا قالاتتىكەندۇق. ئۇنىڭ ئۈستىگە سىزنى ئاۋۋال كۆرگەنلەردىن مەنىلا بۇلىشىم ناتايىن-دە. ئۇ چاغدا مېنىڭ خىيالىمغا كەلگەن پەقەت بىرلا نەرسە ئىدى: بۇ قىزنى نەق مەيداندىن دەرھال يىراقلاشتۇرۇۋېتىش. كېيىن نېمە بولغانلىقىنى مەنمۇ ئەسلىيەلمەيمەن. بىر چاغدا

قارسام، سز ماشىندا قۇچقمدا يغلاپ ئولتۇرۇپسز. بولغان ئەھۋال شۇ.»

«مېنى دەپ بكاردن-بكارغلا تۇتۇلۇپ قېلشتن قورقمدڭزمۇ؟» — قز يەنە سوربدى.

«سزدەك بر جەسۇر قزىمز ئۆچۈن جېنىمنى پدا قلسامۇ ئاز ئەمەسمۇ؟» — قاسم هاياجانلانغان هالدا قزغا قاربدى.

خاسيەت سەل ئوڭايسزلنپ جوزىنڭ ئۈستدن ئاستا قولنى ئۇزارتپ قاسمنڭ قولنى تۇتۇپ سقپ قويدى. قاسمغا قزنڭ ئالقندن ئىسسق هارارەت ئۆتۈشكە باشلدى. قزنڭ سېهرلك شوخ كۆزلرى ئۇنڭ قەلبنى ئاستن-ئۈستۈن قلۋەتمەكتە ئدى. ئۇمۇ ئختيارسزلا قزنڭ قولنى قويۇۋەتمەي تېخمۇ چڭراق سقتى. ئككى قەلب گويا زەرەتلەنگەندەك، ئككى قولمۇ بر-برىدن ئايرلغۇسى كەلمەيتتى. قاسم قزنڭ قولنى سققنچە ئۇنى ئاستا ئۈستەلدن ئايلاندۇرۇپ يېنغا تارتتى. قزمۇ ئورندن ئاستا قوزغلپ ياداپ كېلپ قاسمغا يېقنلششقا باشلدى. قاسم تەلۋلەرچە قزنى ئۆزگە تارتپ باغربغا باسقىنچە قېنپ-قېنپ سۆيۈشكە باشلدى. قزنڭ ئوت بولۇپ يېنۋاتقان لەۋلرى قاسمنڭ ئۇنتۇلۇپ كېتۋاتقان هېسسياتنى — توغرسى ئۇنڭ شەهۋانىي هەۋەسنى قايتدن ئويغاتماقتا ئدى. ئۇلار ئككسى بر-برگە چڭ چاپلاشقىنچە سەنتۈرۈلۈپ يۈرۈپ بېرپ دۋانغا گۈپلا قلپ چۈشتى. ...

قاسم گويا جەننەت لەززتنى تېتۋاتقاندەك، ئۆزىنى دۇنيادكى ئەڭ بەختلك كشى هېس قلماقتا ئدى. كشلك هاياتنڭ بۇنچە لەززەتلكلكنى قاسم ئۇنتۇپلا كەتكەنكەن.

...

كامېردكىلەرنڭ خورەكلرى خېلى ئوبدانلا كۈچەيگەن بولۇپ، قايسى بر بۆلۈكدن جان تالشۋاتقان چالا بوغۇزلانغان قوينڭكدەك بوغۇق خرقربغان

خورەك ئاۋازىمۇ كەلمەكتە ئىدى. قاسىمنىڭ بەدىنىدىكى ئاغرىقلارنى قىز بىلەن بىرگە بولغان ھېلىقى لەززەتلىك مىنۇتلارنىڭ ئەسلىمىسى ئوراپ ئالغانىدى. قاسىم بۇ شېرىن ئەسلىملىرى ئىچىدە تەبەسسۇم بىلەن مىيىقىدا كۈلگىنىچە ئۇيقۇسىغا غەرق بولدى. ...

مۇكەممەل بىر تۇرمۇش لەززىتى ئادەم بالىسىنى جەننەت لەززىتىگە ئوخشاش بەختلىك مىنۇتلارغا ئېرىشتۈرەلەيتتى. تەبىئىي سۆيگۈ ھەقىقەتەنمۇ تەڭداشسىز بەختنىڭ ئۆلى بولالايتتى. ئىنسان سۆيگۈسى ئاتا-ئانا سۆيگۈسى، ئەر-خوتۇن سۆيگۈسى، ... ۋەتەن سۆيگۈسى، مۇۋەپپەقىيەت سۆيگۈسى، كەشپىيات لەززىتى، ... ئىنساننىڭ ئەڭ ئەقەللىي سۆيگۈلىرىنىڭ ئاساسىي ئىدى. كائىناتتىكى بارلىق مەۋجۇداتلار ئۇلارنى بىلەلىگەن، ئۇلارغا قىزىقالىغان ئادەمگە ھەقىقەتەنمۇ چەكسىز سۆيگۈ مەنبەسى، لەززەت مەسىلى بولالايتتى. ”ئاھ شۇ سۆيگۈ! ... خەلقىم بۇ سۆيگۈ ئامىللىرىدىن قايسى بىرسىگە ئېرىشەلىدى؟ سۆيگۈسىز ئادەم قۇرۇغان كۆتەك دېگىنى ھەقىقەتەنمۇ بىكار چىقمىغان سۆزدە! خەلقىم ئۆز ئانا تۇپرىقىدا تاجاۋۇزچى خىتايلار دەستىدىن كۈندىن-كۈنگە سۆيگۈلەردىن مەھرۇم قالدۇرۇلۇپ قۇرۇپ قاخشاللاشتۇرۇلماقتا. ئاللا بىزگە ئاتا قىلغان شۇنچە كۆپ جەننەت مەسىلى سۆيگۈ ئامىللىرىنى قولغا كەلتۈرۈش ئۈچۈن بىزگە بېغىشلىغان بۇ مۆجىزە ئەسىرى بولغان مىڭىمىزنى قۇيقۇرۇق كۆتۈرۈپ بارساق، خۇدا بىزنى جازالىماسمۇ؟ بىز ئۇ ئالەمدە شۇنچە مۇكەممەل يارىتىلغان مېڭىمىزنى جايىدا ئىشلىتەلمەي، سەن ئاتا قىلغان بىزگە تەۋە سۆيگۈ ئامىللىرىنى دۈشمىنىمىزگە تارتقۇزۇپ قويدۇق، سەندىن كېچە-كۈندۈز تىلىگەن بولساقمۇ بولمىدى دېيىشتىن نومۇس قىلمايمىزمۇ؟ ...“

قاسىم قايىتا ئويغىنىپ، كامېر ئىچىدە ئويغا پېتىپ ئولتۇرۇپ كەتتى. ... بىر ۋاقىتلاردا ئۇ قايتىدىن ھېلىقى لەززەتلىك كۈنلىرىنىڭ ئەسلىمىلەر قاينىمى ئىچىگە غەرق بولۇپ كەتتى. ...

...

شۇ كۈنىسى قاسىم سوغۇق سۇ بىلەن يۇيۇنۇپ خېلىلا راھەتلىنىپ قالغانلىقىنى ھېس قىلدى. ئۇ، ئۆزىنى كىچىك بالىدەكلا ھېس قىلماقتا ئىدى. بېرىپ خاسىيەتنىڭ يېنىدا ئەركىلىگەندەك ئۇنىڭ پارىلداپ تۇرغان قوڭۇر چاچلىرىنى ئوينايتتى.

«مەن نېمە قىلىپ قويدۇم؟ سىزنىڭ يۈزىڭىزگە قاراشتىنمۇ نومۇس قىلىۋاتىمەن. مېنى تۇتماڭ، مەندىن يىراق تۇرۇڭ! — خاسىيەت دىۋانغا كەينىچە يېتىۋالدى. بىر ئازدىن كېيىن ھارغىن ئەمما يالقۇنلۇق بېقىشلىرى بىلەن ئۆرۈلۈپ قاسىمغا قارىدى، — مېنى نېمە دەپ ئويلاپ قالغانسىز؟»

«بولمىغۇر گەپلەرنى قويۇپ، تۇرۇڭ ئورنىڭىزدىن. — دېدى قاسىم چاچلىرىنى لۆڭگىدە ئۇۋۇلاپ تۇرۇپ، — سۇ سىزنى ساقلاپ قالمىسۇن.»

خاسىيەت خېلى ئويدانلا جانلىنىپ قالغانىدى. ئاغزىدا ئۇنداق دېگىنى بىلەن، ئاشىق ئوتى بىلەن يالقۇنجاپ تۇرغان كۆزلىرى ئالاھىدە پارىلداپ تۇراتتى. ئورنىدىن تۇرۇپ مۇنچىغا كىرىپ كەتتى.

چاچلىرىنى ئۇۋۇلىغاچ چىقىپ ئەينەككە قاراپ كوپتىسىنىڭ ئېچىلىپ قالغان ياقىلىرىنى تۈزەشتۈردى. قۇرۇق لۆڭگە بىلەن پارىلداپ تۇرغان ھۆل چاچلىرىنى بىرھازا ئۇۋۇلىدى. چېچى سەل قۇرۇشقاندىن كېيىن ئوڭغا-سولغا، ئالدى-كەينىگە تاراپ كەتتى. يىپەكتەك تۆكۈلۈپ تۇرغان چاچلىرى تېخىمۇ پارلاپ، كۆپچۈپ مۇرىسىنى قاپلىماقتا ئىدى. قاسىم، تاماكىسىنى چەككەچ قىزنىڭ كەينىدە ئولتۇرۇپ ھۇزۇر ئىچىدە ئۇنى تاماشا قىلماقتا ئىدى.

خاسىيەت ئىتتىك كەينىگە ئۆرۈلدى. قاسىمنىڭ يۈرەكلىرى ئويناپ كەتتى. بۇ قىز، شۇنچە چىرايلىقلىشىپ كەتكەنكى، گويا ئۇيغۇر چۆچەكلەردىكى پەرىزاتنىڭ نەق ئۆزىلا ئىدى. ئۇنىڭ خىيالىدىن ”دېمەك، بىزنىڭ قەدىمكى چۆچەكلىرىمىزدە تەسۋىرلەنگەن پەرىزاتلار ئەسلىدە راست بولغان ۋەقەلەردىن ئۆرنەك ئېلىنغانىكەن-دە!“ دېگەنلەر ئۇچۇپ ئۆتكەندەك قىلدى. تاقەت قىلالماي تاماكىسىنى كۈلدانغا ئېزىپ،

ئورنىدىن تـۇرۇپ قىزنـى باغرىغـا باسـتى. ئەمـدى خاسـىيەتتە قىلچىلـىك تـارتىنىش دېــگەن نەرســە قالمىغانــدى. ئەركـــلەپ قاســىمنىڭ ئۇبــدانلا ئــاق ســانجىغان چاچلىرىنى، بۇرۇنلىرىنى ئويناشقا باشلىدى.

قاسىم قىزنى كەينىگە داجىتىپ تۇتۇپ كۆزلىرىگە تىكىلىپ قاراپ كەتتى:

«خاسىيەت، مەن سىزنى ياخشى كۆرۈپ قالدىم.»

خاسىيەت ۋىللىدە قىزىرىپ، خىجىل بولغاندەك تولغىنىپ ئۇنىڭ باغرىغا ئـۆزىنى ئاتتى. ئىككىسى بىرهازا ئۈن-تۈنسىز چىڭ قۇچاقلىشىپ تۇرۇۋېلىشتى:

«مەنمۇ سىزنى ياخشى كۆرۈپ قالدىم.» — خاسىيەت پىچىرلىغانـدەك دېـدى. قاسىم خۇشاللىقىدىن قېن-قېنىغا پاتماي قىزنى قايتىدىن چىڭ قۇچاقلاپ سۆيۈشكە باشلىدى. . . .

«مۇھەببەت دېگەن مۇشۇنداق بولسا كېـرەك، — قاسـىم قىزغـا قـاراپ ئولتـۇرۇپ پىچىرلىغاندەك دېدى، — ئاۋۋال ياخشى كۆرۈپ ئاندىن تونۇشىدىغان. — ئۇ، مۇزلاپ قالغــان چېيــدىن بــىرچىنە قويــۇپ ئوتلىۋالــدى، — دېگەنــدەك، ئىســمىنى سورىمايسـىزغۇ؟ مېنـىڭ ئىسـمىم قاسـىم. سـىزنىڭ ئىسـمىڭىزنى خېلـدىن بېـرى بىلىدىكەنمەن. سىزنى ھەقىقەتەنمۇ ياخشى كۆرۈپ قالدىم. ئەممـا بىـر مەسـىلە بـار: ئەڭ مۇھىمى سىز مەندىن بەكلا كىچىك كۆرۈنىسىز. باياتىدىن خۇدۇمنى بىلەلـمەي سىزگە ئېسىلغان بولساممۇ، ياش مەسىلىسى مېنـى قىينايـدۇ. ئۇنـىڭ ئۈسـتىگە ئـون ياشلىق بىر قىزىممۇ بـار. راسـت، مەن خېلـى يىللاردىـن بېـرى بويتـاقمەن. قىزىممۇ ئانىسىنىڭ يېنىدا. ئاڭلىسام پات يېقىندا بىرسى بىلەن توي قىلغـۇدەكمىش. قىزىمنـى كــۆرگىلى ئــوغرىلىقچە مەكتــپىگە بېرىــپ تــۇراتتىم. بولمىســا ئــۇلار ماڭــا كۆرسىتىشمەيدۇ.»

خاسـىيەت ئەركـلەپ ئويناشـىپ بىـردەم ئـۆز چېچىنـى، بىـردەم قاسـىمنىڭ چاچلىرىنى تاراپ ئوينايتتى:

«گېپىڭىز تۈگىدىمۇ؟ — قىز جىددىي قىياپەت بىلەن قاسىمغا تىكىلـدى. قاسـىم بۇ ئۆتكۈر قاراشلارغا بەرداشلىق بېرەلمەي دەرھال كۆزىنى ئۇنىڭدىن ئېلىـپ قېچىشـقا

تىرىشتى، — ماڭا قاراڭ، مەن سىزنى ياخشى كۆرۈپ قالدىم، سىزنىڭ يېشىڭىزنى ياكى ئۆتمۈشىڭىزنى ئەمەس. ئۇلار مېنى قىزىقتۇرمايدۇ. ...»

«تاك-تاك-تاك!»

تۇيۇقسىز چېكىلگەن ئىشىك ئۇلارنى چۆچۈتىۋەتتى. ”بۇ ۋاقىتتا كەلگەن كىم بولىشى كېرەك؟“ دېگىنىچە قاسىم خاسىيەتنى دەرھال ياتاق ئۆيىگە كىرىۋېلىشىنى ئىشارەت قىلىپ، بېرىپ ئىشىككە يېقىنلاشتى:

«كىم؟!»

«مەن، لاۋ كا ئىشىكنى ئاچ، مەن شوپۇر. — دېگەن ئاۋاز كەلدى ئىشىكتىن. بۇ ھېلىقى جىپ ماشىنىنىڭ شوپۇرى ئىدى، — ماشىنامدا كىتاب سومكاڭنى ئۇنتۇپ قالغانىكەنسەن، شۇنى ئېلىۋال دەپ كىردىم.»

قاسىم شۇندىلا ئېسىگە كېلىپ چۆچۈپ كەتتى: ھەي شۇ ئۇنتۇغاقلىقىمنى، ئىچىدە پارتلاتقۇچىم بار ئىدى ئەمەسمۇ! دېگەنلەرنى خىيالىدىن ئۆتكۈزۈپ بېرىپ دەرھال ئىشىكنى ئاچتى.

خىتاي شوپۇر بوسۇغىدىلا تۇرۇپ قانچىلىك قورقۇپ كەتكەنلىكىنى، ئىدارىسىگە بېرىشتىن يالتىيىپ ئۆيىگە كىرىپ بىردەم يېتىۋالغانلىقىنى سۆزلەپ كەتتى:

«تەي كېپا، تەي كېپا!» — دېگىنىچە قولىدىكى سومكىنى قاسىمغا تۇتقۇزۇپ قويۇپ، كەينىچە مېڭىپ ئۆيىگىمۇ كىرمەي كېتىپ قالدى. قاسىممۇ ئۇنىڭ قولىدىن سومكىسىنى ئېلىپلا خىتايغا خۇشمۇ دېمەي ھاپىلا-شاپىلا ئىشىكنى تاقاپ مېھمانخانىغا كىرىپ سومكىسىنى ئاۋايلاپ ئاچتى.

«كىمكەن ئۇ؟ — دېگىنىچە خاسىيەتمۇ ياتاق ئۆيىدىن چىقىپ ئۇستەلگە يېقىنلاشتى. قاسىمنىڭ سومكىدىن بىر مېۋە سۈيى قۇتىسىنى چىقىرىۋاتقانلىقىنى كۆرۈپ خۇشاللىقىدىن دەرھال ئۇنىڭغا قولىنى ئۇزاتتى، — نەقەلا مەن ياخشى كۆرىدىغان مېۋە سۈيىدىن ئىكەن.»

«چېقىلماڭ! ئۇزاق تۇرۇڭ، ئۇ بىر بومبا!»

خاسىيەت، قاسىمنىڭ بۇنچە قوپال ۋارقىرىشىدىن ھاڭۋېقىپ تۇرۇپلا قالدى.

قاسىم كارتون قۇتىنى ئاۋايلاپ ئېلىپ، ئاستىغا چاپلاپ قويغان باسماق پىستىنىنى تەكشۈرۈپ كۆردى. بىخەتەرلىكى جايىدا ئىكەنلىكىنى كۆرگىنىدىن كېيىنلا ئۇلۇغ بىر تېنىۋېلىپ ئۇ قۇتىنى ئاۋايلاپ ئېلىپ ئىشكاپنىڭ ئاستىنقى كۆزىگە سېلىپ تاقاپ قويدى.

«خۇداغا شۈكرى، بىر بالادىن قۇتۇلدۇق.» — قاسىم بۇرۇلۇپ خاسىيەتكە قارىدى.

«نېمە بومبا ئۇ؟» — خاسىيەت ھېچ نېمىنى ئۇقالماي قاسىمنىڭ يۈزىگە ئەنسىرەپ قارىدى. قاسىم ھەقىقەتەن جىددىي كۆرۈنەتتى.

«ئەمدى مېنىڭ بىر سىرىمنى ئۇقۇپ قالىدىغان بولدىڭىز-دە. — دېدى قاسىم ئىككى مۈرىسىنى قىسىپ قوللىرىنى ئۇۋۇلىغاندەك قىلىپ تۇرۇپ، — مەنمۇ سىزگە ئوخشاش بىرەر ئىش قىلىپ باقايچۇ دېگەن خىيال بىلەن ئۇنى ياساپ چىقىپ كوچىدا قويىدىغانغا يەر ئاختۇرۇپ يۈرەتتىم. دەل شۇ پەيتتە سىزگە ئۇچرىدىم. ماشىنىدا ئۇنتۇپ قالغىنىمنى قارىمامسىز، ھېلىمۇ ياخشى ھېلىقى شوپۇر سومكامنى ئاختۇرماپتۇ-دەك!»

خاسىيەت، قاسىمغا قايتىۋاشتىن ئېسىلىپ سۆيۈپ كەتتى. . . .

«بۇ بەك ياخشى بولدى، ئۇنداق بولسا بىز ئەمدى ئۈچ كىشى بولىدىغان بولدۇق! — دېدى خاسىيەت قاسىمنىڭ قۇچىقىدىن ئاجراپ تۇرۇپ، — مەن بىر دوستۇم بىلەن بىرلىشىپ ’يېڭى ئاي قوشۇنى‘ دېگەن بىر يوشۇرۇن پارتىزانلىق قوشۇنى قۇرۇۋالغاندۇق. ئەمدى بۇ قوشۇنىمىزدا بىر ئەر كىشىمىز بولىدىغان بولدى. ھە راست، سىز بىزنىڭ بۇ قوشۇنىمىزغا قېتىلىشنى خالامسىز؟»

قاسىم خاسىيەتتەك بىر تەنتەك قىزلارنىڭ قۇرۇپ چىققان قوشۇنىغا ئەمەس، ئۆزىنى يېتەكلىيەلەيدىغان رەسمىي بىر يوشۇرۇن پارتىزانلىق ھەرىكەت قوشۇنىغا قوبۇل قىلىنىشنى ئارزۇ قىلىپ يۈرەتتى. ئۇ نېمە دېيىشىنى بىلەلمەي دۇدۇقلاپ تۇرۇپ قالدى. ئۇنىڭچە بولغاندا، بۇنداق ئۇلۇغ ئىشلار ئۈچۈن قۇرۇلىدىغان ھەرقانداق بىر قوشۇن مۇتلەق تۈردە ئۇلۇغ داھىيلىرىنىڭ يېتەكچىلىكى بولىدىغان، مۇكەممەل تاكتىكا

ۋە ستراتېگىيىلەرنى تۈزۈپ چىقالايدىغان كامالەتكە يەتكەن ئىدىيىۋى ئاساسقا ئىگە تايانچ كۈچى بار قوماندانلىق شتابى بولىدىغان بىر تارماق قوشۇن بولىشى، بۇ تۆردىكى قوشۇنلاردا ئايال جىنسى بولماسلىقى، ئەزالىرى ھەر جەھەتتىن پاكىز بولۇشى، ...

«خالىمامسىزيا؟ — خاسىيەت سەل كەينىگە داجىپ قاسىمغا يانتۇ بىر شەكىلدە تىكىلدى، — ھە راست، ياكى سىزنىڭمۇ بىرەر يوشۇرۇن قوشۇنىڭىز بارمىدىيا؟»

«ياق، ياق. — قاسىم خاسىيەتنىڭ بۇ ئاخىرقى جۈملىسىدىن تەمتىرەپ قالدى، — مەن ئويلاپتىكەنمەنكى، ... يەنى، ... ئويلىدىمكى، ... بۇنداق قوشۇنلارنى ئەرلەر قۇرۇشى كېرەك، بۇ ئىشلار ئەرلەرنىڭ ئىشى دەپلا ئويلاپتىكەنمەن. ...»

«ھە، ... مۇنداق دەڭ، — دېدى خاسىيەت ئۇنىڭ گېپىنى بۆلۈپ، — ياخشى گەپكەن ئەمسە، شۇ دېگەن ئەرلەر قوشۇنىغا بىزنىمۇ تونۇشتۇرۇپ قويامسىز بولمىسا! ھەي سىلەر ئەرخەقلەرنى.» — خاسىيەتنىڭ بۇ گېپىدىن خىجىل بولغان قاسىم تەمترەپلا قالدى. ”ئاھ بىز ئۇيغۇر ئەرلىرى! بىزلەر ھاراقكەشلىك، پو ئېتىش، قۇرۇق گەپ قىلىش قوشۇنى قۇرۇشتىن باشقا نېمە ئىشقا يارىغاندۇق؟ بىز ئەرخەقلەر، شۇ قىزلارچىلىكمۇ بولالمىغاندىكىن!“ دەپ ئويلىغان قاسىم، خىجىل بولۇپ نېمە دېيىشىنى بىلەلمەي يەرگە كىرىپ كېتىدىغاندەك پەسكە تىكىلىپ قالدى.

«كۆرۈنۈپ تۇرۇپتۇ، سىلەر ئەرخەقلەردە بۇنداق بىر ئىش يوق. — خاسىيەت يەنە ئېغىز ئاچتى، — مېنىڭ دېيىشىم بىلەنلا سىزنى قوشۇنىمىزغا ئەزا قىلىۋالىدىغان ئۇنداق ئاسان ئىشمۇ يوق، مەن بېرىپ باشلىقىمغا دەپ بېقىشىم كېرەك. ئۇ نېمە دەيدۇ تېخى. ئۇنداق ئاسان ئىش يوق قاسىم ئەپەندى!» — قاسىمدىن زۇۋان چىقماي يەرگە قارىغىنىچە جىمپلا كەتتى.

ئىككىسى بۇ گەپلەرنى قويۇپ ئاشخانا ئۆيىگە كىرىپ قولمۇ-قول ئۇزۇپ تاشلاپ سۈيۈقئاش قىلىشقا تۇتۇشتى.

«ھە راست، مەندە بەكلا مۇھىم ئىككى كىتاب بار. — دېدى خاسىيەت قازانغا خېمىر تاشلاۋېتىپ، — ئۇ ئىككى كىتابنى مەن دېگەن ھېلىقى قىز دوستۇم بىر يەردىن تېپىۋالغانىكەن. ئېغىر كۈنلەردە قالغان ۋاقىتلىرىمدا ئۇ دوستۇم شۇ كىتابلارنى بىر

ئوقۇپ باق، بەلكى تۈزۈلۈپ قېلىشىڭغا ياردىمى تېگىپ قالسا ئەجەب ئەمەس، دەپ ماڭا بەرگەندى. ئۇ ئىككى كىتابنى ئوقۇپ پۈتتۈرۈۋەتكەندىن كېيىن، مېنىڭ جەمئىيەت قارىشىمدا تۈپكى بىر ئۆزگىرىش پەيدا بولدى. مىجەزىمدىمۇ ئۆزگىرىش بولۇپ، خېلى ئۇمىدۋارلىشىپ قالغاندەك بولدۇم. بولمىسا ئۆلۈۋېلىشنىلا ئويلاپ يۈرەتتىم. ئۇ كىتابلارنى ئوقۇپ تۈگەتكىنىمدىن كېيىن، ئۇ دوستۇم بىلەن خېلى جىق نەرسىلەر ئۈستىدە مۇھاكىمىلەر قىلىپ، بەزى مەسىلىلەرنى تالاش-تارتىش قىلىشتۇق. كېيىن بىر كۈنىسى ئۇ دوستۇم ماڭا مەسلىھەت قىلدى: ”ئۆزىمىز ئۈچۈن، ھەم باشقىلار ئۈچۈن بۇ خىتايلاردىن قىساس ئېلىش مەقسىتىدە ئىككىمىز بىر يوشۇرۇن قوشۇن بولۇپ ئۇيۇشساق، بۇ كاپىر خىتايلارغا مېنىڭمۇ ئىچىمدە يەتكۈچە غەزىپىم بار ئىدى، سېنىڭچە شۇنداق قىلساق قانداق بولار؟“ دېدى. بۇنداق خورلۇقتا ياشىغۇچە قىساسىمنى ئېلىۋېلىپ بولسىمۇ ئۆلۈپ كەتسەم تېخى ياخشى ئەمەسمۇ، دەپ دوستۇمنىڭ مەسلىھەتىگە ماقۇل بولدۇم. ئۇنىڭ ئۈستىگە ھېلىقى كىتابلاردا بۇ ئىشنىڭ قىساس ئېلىش ئىشىلا ئەمەس، بەلكى ئەڭ شەرەپلىك ۋەزىپىمىز ۋە بىردىن-بىر چىقىش يولىمىز دەپ يازغانىكەن. شۇنداق قىلىپ ئىككىمىز بىر قوشۇن قۇرۇۋالغان بولدۇق. دېسەم كۈلىسىز، باشقا نېمە قىلالايتتۇق؟ ئاۋۋال ئىككىمىز قۇرئان تۇتۇپ ”بۇ ئىش ئۈچۈن جېنىمىز پىدا، بىر-بىرىمىزگە ئۆلسەكمۇ خائىنلىق قىلمايمىز!“ دەپ قەسەم قىلىشتۇق. ئاندىن ئۇ دوستۇم بىر ۋىسكى دېگەن ھاراق شېشىسىنى ئېچىپ ئىككى رومكىغا تەڭشەپ قويدى. ئازراق تالاش-تارتىشتىن كېيىن قوشۇنىمىزغا ”يېڭى ئاي قوشۇنى“ دەپ نام بېرىۋالغاندۇق. شۇڭا رومكىلارنى ’يېڭى ئاي قوشۇنى‘ مىزنى تەبرىكلەپ سوقۇشتۇردۇق. ھەممە ئەرلەر غۇرتۇلدىتىپ ئىچىپ يۈرۈشسە، شۇنچىلىكلا بىر نېمە ئوخشايدۇ دەپ، رومكىنى ئاغزىمغا تۇتۇپ بىراقلا كۆتۈرۈپ يۇتىۋەتمەسمەنمۇ، ئىچىمگە يېنىۋاتقان بىر چوغ كىرىپ كەتكەندەكلا بولۇپ كەتتىم! ئۇ دوستۇم رەسمىيلا ئىچىدىغان ھاراقكەش بىرسى ئىكەن. شۇڭا ئۇ، ئالدىرىماي ئىچكەن بولسىمۇ مىتمۇ قىلماي لەۋلىرىنى يالاپ بىرخىيالدا يوق يەنە بىرنى قويغىلى تۇردى. كېيىن قانداق بولدى بىلمىدىم.

ئىككىمىز ھېلىقى شىشىنى خېلىلا يېرىملىتىپ قويۇپتىمىز. رەسمىيلا ئوڭ-تەتۈر سۆزلەشكە باشلاپتىمەن. ئەتىلا چىقىپ خىتايلارنى بوغۇزلايدىغاندەك ئەلپازدا بولۇپ قالدىم. ھە، دېمەكچىمەنكى، ... — خاسىيەت قاسىمغا قاراپ كۈلۈپ قويۇپ گېپىنى داۋام قىلدى، — قويۇڭ بۇ گەپلەرنى، مېنى شاڭخو قىلماڭ. ھە، دېمەكچى بولغىنىم، شۇنداق قىلىپ ئىككىمىز بىر يوشۇرۇن قوشۇن قۇرۇۋالدۇق. ئەسلىدە بۇ ئىشمۇ ئۈنچىۋالا تەس ئىشمۇ ئەمەسكەن. ئىشنىڭ قىيىنى كەينىدە ئىكەن دەڭ. ئاۋۋال ھېلىقى ئىككى كىتابنى بىرقانچە ھەپتە تەھلىل قىلىشتۇق. ئاندىن ئۇ دوستۇم ئىككى قېتىم، مەن بۆگۈنكىسى قوشۇلۇپ ئۈچ قېتىم ھەرىكەت قىلغان بولدۇق. ئەگەر سىزمۇ قوشۇلسىڭىز، ئىشلىرىمىز تېخىمۇ يۈرۈشۈپ كېتىشىدە گەپ يوق دەپ ئويلايمەن. سىزچە قانداق، قوشۇلامسىز؟ ماقۇل دېسىڭىز ئەتە ھېلىقى كىتابلىرىمنى ئەكېلىپ بېرىمەن. ئاۋۋال بىر ئوقۇپ چىقىڭ. ”ئىزچى مەن“ دەيدىغان بىرسىنىڭ كىتابلىرى. بولامدۇ؟»

قاسىم ”ئىزچىمەن“ دېگەن ئىسىمنى ئاڭلاپ يۈرىكى ”جۇغ“ قىلىپ ئويناپ كەتتى. ئۇ دەرھال گەپنى باشقا تەرەپكە بۇرىغان بولۇپ، ئارىدا مېھمانخانا ئۆيىگە داستىخان راسلاشقا كىرىپ كەتتى. قايسى كۈنىسى ئىدارىسىدە يېڭى ئىشكاپ ئالماشتۇرۇش ئىشى بولۇپ قېلىپ، ھېلىقى ئىككى كىتابنى ئۆيىگە ئەكىلىۋالغانىدى. قولىنى سۈرتۈپ بولۇپ تىقىپ قويغان يېرىدىن ئۇ ئىككى كىتابنى چىقىرىپ داستىخاننىڭ ئوتتۇرىسىغا تىكلەپ قويدى. ئاندىن چىقىپ ئۇسۇلغان سۇيۇقئاشلىرىنى كۆتۈرۈپ ئىككىسى بىرگە داستىخانغا كېلىپ ئولتۇرۇشتى.

«ئالاھىدە مەززىلىك پۇرايدىغۇ، سۇيۇقېشىڭىز تازىمۇ ئوخشىغان بولسا كېرەك-ھە؟» — قاسىم بېشىنى چۆكۈرۈپ ئاشقا كىرىشىپ كەتتى. خاسىيەتمۇ قاسىمدىن كىتابلار توغرىلىق زۇۋان چىقمىغاچقا، ئۇ گەپنى قويۇپ ئۇستەلگە ئولتۇرۇپ چىنىسىگە لازا-سىركە قويۇپ ئارىلاشتۇرۇپ ئېشىنى ئىچىشكە تەمشەلدى. جوزىنىڭ ئوتتۇرىسىغا تىكلەكلىك ھېلىقى ئىككى كىتابنى كۆرۈپ چۆچۈپ كەتتى:

«ۋىيەي، بۇ كىتابلىرىمنىڭ بۇ يەردە نېمە ئىشى بار؟ — خاسىيەت ئۇ كىتابلارنى قولىغا ئېلىپ سۆيۈپ قويدى. ئاندىن بېرىپ قاسىمنىڭ مەڭزىدىن سۆيۈپ كەتتى، — باياتىدىن نېمشقا گەپ قىلماي جىم تۇرۇۋالدىكىن دېسەم، ئىش مۇنداقكەن دەڭا!»

قاسىم ئېشىدىن بېشىنى كۆتۈرمەي كۈلۈپلا قويدى.

«ئەگەر قوبۇل قىلساڭلار، مەنمۇ سىلەرنىڭ قوشۇنۇڭلارغا قاتنىششىنى تەلەپ قىلمەن.»

«دېگەندەك ئۆزىڭىزنىڭ بىرەر قوشۇنىڭىز يوقتۇر؟»

«بىز ئەرخەقلەرنىڭ ھەر ۋاقىت سىلەر قىزلاردىن قاشاڭراق كېلىدىغانلىقىمىزدىن خەۋرىڭىز بارغۇ. مەن تېخى تۇنجى ھەرىكىتىمنى باشلىيالمىدىم.» — قاسىم نېمشقىدۇر بۇرۇن قىلغان ئىشلىرىدىن ئېغىز ئېچىشنى خالىمىدى.

«كېرەك يوق! — دېدى خاسىيەت جايىغا بېرىپ ئولتۇرۇپ، — ئەتىلىككە ئۈچىمىز بىر يەرگە يىغىلايلى. شۇ ۋاقىتتا سىزنىڭ ئىشىڭىزنى مۇزاكىرە قىلىشارمىز. بايىقى 'مېۋە سۈيى قۇتىسى' نىمۇ ئوتتۇرىغا قويۇپ كۆرسىتەرسىز. قارىغاندا سىز بىر ئىنژېنېر بولسىڭىز كېرەك؟ كىتاب تەكچىلىرىڭىزگە قارىسام ساپلا تېخنىك كىتابلار بىلەن لىق تولۇپ كېتىپتۇ. كىم بىلىدۇ، سىز بىزنى باشلاپ كىتەمسىز-تېخى!»

ئۇلار بىر-بىرىگە ئاشىقلارچە قارىشىپ بىر ئەكىلىشىپ، بىر سەممىي دېگەندەك مۇڭداشقىنىچە تامىقىنى يۇتتۇرۇشۇپ كۈنىنىڭ قاراڭغۇ بولۇپ كەتكەنلىكىنىمۇ تۇيماي قېلىشتى.

«ئەمدى كەچ بولۇپ كەتتى. ئەتە شەنبە، مەن سىزنى سەھەر ئۆيىڭىزگە ئاپىرىپ قوياي. ماقۇل دەڭ.»

خاسىيەت نېمە قىلارىنى بىلەلمەي قاسىمغا قارىدى. قاسىمنىڭ ئۇزۇن يىللاردىن بۇيان بىر چەتكە قايرىپ قويغان جىنسى ھەۋىسىنىڭ قوزغىلىپ ئارامىغا قويمايۋاتقانلىقىنى ئاز دەپ، خاسىيەتمۇ ئۇنىڭغا بارغانسېرى گۈزەللىشىپ ھەۋىسىنى قوزغىماقتا ئىدى.

ئۇلار ئېچىرقاپ كەتكەن چىل بۆرىلەردەك بىر-بىرىگە تاشلىنىپ پومداقلىششقا باشلىدى. . . .

. . .

كامېرنىڭ بىر بۇلۇڭىدا ئولتۇرغان قاسىم، بۇ مەنزىرىلەرنى كۆز ئالدىغا كەلتۇرۇپ، ئاغزىدىن شالۋاقلىرىنى ئاققۇزغىنىچە ھىجىيىپ قاراڭغۇلۇقتا ئىككى تىزىنى قولتۇقلاپ ئولتۇرۇپ كەتتى.

*****

ئونىنچى باب

‹يېڭى ئاي قوشۇنى› دا

"يالغۇز ئاتنىڭ چېڭى چىقماس،
چېڭى چىقسىمۇ دېڭى چىقماس."

— ئۇيغۇر ماقاللىرىدىن

بۇ كۈنلەردە قاسىمنىڭ كامېردىكى ‹جىنايى ئىناۋىتى› بارغانسېرى تۆكۈلۈپ، يالغۇز ‹بەھرىمەن› بولۇۋاتقان كامېرى يېڭى كەلگەن خوجايىنلار بىلەن لىق تولماقتا

ئىدى. يېڭىلارنىڭ كۆپ قىسمى تۈزۈك ئېغىز ئاچمىغاندەك قىلسىمۇ، ئۇلار ئاساسەن خىتايلار بىلەن ئاشكارا گەپ تالاشقاندەك ئىشلار سەۋەبىدىن قولغا ئېلىنغانلاردىن ئىدى. خىتاي گۇندىپايلارنىڭ كۆڭۈل ئېچىشىغا لازىملىق دۇمبالاپ ئوينايدىغان ئادىمى كۆپىيىپ كەتكەچكىمۇ قانداق، كونىراپ قالغانلارغا تاياق يېيىش نۆۋىتى ھەپتىدە بىرەر قېتىممۇ كەلمەس بولۇپ قېلىۋاتاتتى. شۇنداقتىمۇ يېڭىلاردىن خۇدىنى يوقاتقۇچە تاياقتا نېسىپ بولىدىغانلار يەنىلا كۆپ ئىدى.

بۇ يېڭى كىرگەنلەر ئارىسىدا بىرەر چۈمۈلىنىمۇ دەسسەپ قويۇشتىن قورقىدىغان توخۇ يۈرەك نازۇكلار، ئادەمنىڭ يۈرىكىنى تېرىك تۇرغۇزۇپلا سوغۇرۇپ ئېلىپ خام يەۋېتىدىغاندەك ئەلپازىدىكى تەلۋىلەر، ”ئانا، ئاپتوبۇسقا تەپسىلىي چىقىڭ“ دەيدىغاننى ئەمدىلا ئۆگىنىۋالغان ’ئىلمىي، ئەخلاقلىق‘ مۇيسىپىتلار، ئاغزى يەتمىشىنچى يىللارنىڭ كوچا ھاجەتخانىسىدىنمۇ بەتتەر بىزەپلىشىپ كەتكەن ئاغزى سېسىپ تۈرىدىغان چىرىكىنلەر، ... ئىش قىلىپ ھەممە تەبىقىدىن دېگۈدەك ئادەم ئۆلگىلىرى تېپىلىدىغان جامائەت گۇرۇپپىسى ھالىغا كېلىپ قالغانىدى. شۇڭا كامېر ئىچى بۇرۇنقىدەك كۆنۈلەرچە ئۈن-تىنىش چىقمايدىغان جىمجىتلىقىغا خاتىمە بېرىلىپ، يەر تالىشىپ ئاغزىنى تىزىغىچە سىرىۋېتىپ تىللىشىدىغانلار ھەر كۈنى دېگۈدەك نەچچە قېتىمدىن كۆرۈلۈپ تۇراتتى. بۇ تۈردىكى جېدەللەر كامېردىكىلەرنىڭ جېدەلخورلۇقىدىنلا ئەمەس، بەلكى بۇ قىستا-قىستاڭ سېسىقچىلىقتا ۋاقىت ئۆتكۈزۈشنىڭمۇ بىر مەلىكىسى بولۇپ قالغانلىقىنى قاسىم ياخشى بىلگەچكە، تاتلىق ئەسلىمىلىرىنىڭ تۇيۇقسىزلا پارتلىغان جېدەل-ماجىرالار بىلەن پات-پاتلا ئۈزۈلۈپ تۇرۇشلىرىغىمۇ كۆنمەكتە ئىدى. نېمىلا دېگەن بىلەن، قاسىمنىڭ جان پىدا قىلىپ قۇتقۇزىمەن دەپ يۈرگەن ئادەملىرىنىڭ خېلى كۆپ قىسمى ئەنە شۇ خىلدىكى ئادەملەرگە ئايلىنىپ كەتكەن كىشىلەردىن-دە!

قاسىم بەزىدە كامېردىكىلەرنىڭ سۆزلىرىگە قۇلاق سېلىش بىلەن ۋاقتىنى ئۆتكۈزسە، يەنە بەزىدە جېدەلخور ئۆكتىچىلەرنىڭ تۆر تالىشىپ قىلغان جېدەل-ماجىرالىرى سەۋەبىدىن كامېر ئىچىنى ئوڭتەي-توڭتەي قىلىۋەتكۈدەك ھالغا

كەلتۈرۈۋېتىشلىرىنى تاماشا قىلىش بىلەن ۋاقتىنى ئۆتكۈزەتتى. شۇنداقتىمۇ ھېلىقى ئاغزى كىرلىشىپ كەتكەنلەرنىڭ ئېغىزىدىن چىقىۋاتقان چەكسىز مول تىل-ئاھانەت سۆزلىرى قاسىمنى ھەيران قالدۇراتتى. ئۇلارنىڭ ئاغزىدىن شۇنداق ئېغىر ئەدەپسىز سۆزلەر مارجاندەك تىزىلىپ ئۈزۈلمەي چىقىپ تۇراتتىكى، بۇنچە تىل-ئاھانەتلەرنىڭ بىرلا ۋاقىتتا بىر كىشىنىڭ ئاغزىدىن ئۈزۈلمەي چىقىشىغا ئاغزى ئېچىلغان ھالدا ھاڭۋېقىپ قاراپلا قالاتتى. ئۇنىڭچە بولغىنىدا، بۇنچە تىللاش سەۋىيىسىگە كېلىش ئۈچۈن بىر قانچە يىللىق ئاھانەت فاكۇلتېتىدا كېمىدە بىرەر يۈز پارچە ھاقارەت دەرسلىك كىتابلىرىنى لاياقەتلىك ئوقۇپ پۈتتۈرگەن بولۇشى شەرت ئىدى: ”توۋا خۇدايىم، بۇ بالا شۇنچە كۆپ پاسكىنا سۆزلەرنى قاچانلاردا شۇنچە راۋان ياتلاپ بولالىغاندۇ؟ تېخى كىچىكلا بالىدەك قىلىدۇ بۇ!“ دەپ ئىچىدە ئويلاپ قالدى.

بۇ ئارىدا كامېردىكى ئەڭ ’نوچى‘ ھېسابلىنىدىغان لۈكچەكلەرمۇ نېمىشقىدۇر قاسىمدىن ھېيىقىشنى ئۇنتۇمىغان ئىدى. بۇ ۋەھشىي لۈكچەكلەر ئۇنىڭغا چېقىلمايلا قالماستىن، ھەتتا ئۇنى ’تۆر‘ گە تەكلىپ قىلىپ ئۆزلىرىگە ’ئىناۋەتلىك باش مەسلىھەتچى‘ قىلىشىۋالغانىدى. شۇڭا، قاسىم بۇ كامېردا ’ئىچكى جېدەل-ماجىرالار‘ دىن پۈتۈنلەي خالىي ئىدى. شۇنداقتىمۇ كۈندۈزدىكى ئۇر-قوپ ماجىرالار تۈپەيلىدىن شېرىن ئەسلىمىلىرىنى كېچىگە قالدۇرۇپ، كۈندۈزى ئاساسەن ئۈزۈك-ئۈزۈك مۈگدەشلەر بىلەنلا ۋاقتىنى ئۆتكۈزەتتى.

قاسىم ئەنە شۇنداق كېچىلەرنىڭ بىرىدە، ئەسلىمىلىرىنىڭ ئەڭ گالۋاڭلىق قىسىملىرىنى ئەسلەپ ئۆزىچە كۈلۈپ ئولتۇرۇپ كەتتى. ...

...

دېگەندەك، خاسىيەت بىلەن تۈيۈقسىز تونۇشۇپ قېلىشى قاسىمنىڭ ھاياتىنى تۈپتىن ئۆزگەرتىۋەتكەنىدى. قاسىم، بۇ كۈنلەردە ئازراقلا يالغۇز قالغىنىدا بىلگەن ’مۇھەببەت ناخشىلىرى‘ نى قاغا پۈتى غىڭشىپ قوياتتى. ئۇ، ھەقىقەتەنمۇ

كىچىك بالىدەكلا بولۇپ قالغانىدى. مۇھەببەت ئادەمنى ئون يىل ياشارتىۋېتىدۇ دېگەن سۆز قاسىمغا سەل ئازلىق قىلىدىغاندەك بىلىنەتتى. ئۇ، ياشىرىپ گويا يىگىرمە ياشقا كىرىپ قالغاندەكلا بولۇپ قالغانىدى. سەكرەپ-سەكرەپ مېڭىپ كېتەتتى، يەنە بەزىدە ئاكورتلاشتۇرۇپ غىڭشىپ دەسسەپمۇ قوياتتى.

«تاك، ... تاك-تاك!»

ئىشىكنىڭ چېكىلىشىدىنلا بۇنىڭ خاسىيەت ئىكەنلىكىگە جەزم قىلدى. ھاياجانلانغىنىدىن يۈرىكى "جىغ" قىلىپ ئويناپ كەتتى. دەرھال بېرىپ ئىشىكنى ئاچتى. ئالدىدا تۇرغان خاسىيەت شۇنداق چىرايلىقلىشىپ كەتكەنكى، ئادەمنى جەننەتتىنمۇ ياندۇرۇپ چىقالايدىغاندەك شەيتاننىڭ نەق ئۆزىلا ئىدى! ئېتىلىپ بېرىپلا ئۇنى قۇچاقلاپ سۆيۈپ كېتىشتىن ئۆزىنى تۇتالىغۇدەك كۈچى قالمىغانىدى. ئەگەر كەينىدىلا كۆرۈنگەن يەنە بىر قىز دوستىنى دېمىسە ئىدى، قاسىم بېرىپ خاسىيەتنى قۇچاقلاپلا كۆتۈرۈپ ئۆيگە ئېلىپ كىرىۋالغان بولاتتى. ئۇ، مىڭ تەستە ئۆزىنى تۇتۇۋېلىپ يالغان سالاپەتلىك بولۇپ كۆرۈنۈشكە تىرىشىپ، قىزلارنى ئۆيگە تەكلىپ قىلدى.

خاسىيەت قىز ئۆيگە كىرە-كىرمەيلا خۇددى ئۆز ئۆيگە كىرگەندەك ئېچىلىپ-يايراپ بەكلا خۇشال ھەرىكەتلەر بىلەن داستىخان راسلىدى. بۇ ئارىدا قاسىممۇ گاز ئوچاقتا چايغا سۇ قويۇپ ئۈلگۈردى.

«بۇ دوستىمىز گۈلباھار بولىدۇ. — دېدى خاسىيەت سەل قىزغانچۇقلۇق بىلەن قىز دوستىغا قاراپ، — قالغىنىنى ئۆزۈڭلار سۆزلىشىپ تونۇشىۋالارسىلەر.»

مېھمان قىز ئورنىدىن قىمىرلاپ قويۇپ تەبەسسۇم كۆرسىتىپ باش لىڭشىتقاچ قايتا سالام بەرگەندەك بولدى.

«ياخشىمۇسىز؟ — دېدى قاسىم گۈلباھارغا قاراپ، — مېنىڭ ئىسمىم قاسىم، بەلكىم خاسىيەتتىن ئاڭلىغانسىز. ئۆز ئۆيىڭىزدەك تارتىنماي بەھۇزۇر ئولتۇرۇڭ.»

«ئاۋارە بولماڭ!» — گۈلباھار تەرەپتىن چىققان بۇ ئاۋازدىن قاسىم چۆچۈپ كەتتى: بۇ قىزنىڭ ئاۋازى رەسمىي ئەر كىشىنىڭكىدەكلا توم چىقىپ كەتكەنىدى.

گۈلباھارنىڭ تاشقى كۆرۈنۈشى ئىنتايىن ساغلام، ئۈستىخانلىق، كۆكسلىرىمۇ تولۇپ تاشقان بولۇپ، قاپ-قارا پارقىراپ تۇرغان چاچلىرىنى مۈرىسىگە چۈشكىچە ئۇزارتىپ چىرايلىق بۇدۇرە قىلىۋالغانىدى. ئەگەر بۇ قىزنىڭ چېچىنى، كۆكسىنى ۋە سەل-پەل تۈزەشتۈرۈۋالغان ئۇزۇن قارا قاشلىرىنى ھېسابقا ئالمىغاندا، خۇدايىم بۇ قىزنى ئەسلىدە ئوغۇل قىلىپ ئاپىرىدە قىلىشنى لايىھىلەۋاتقىنىدا، نېمىشقىدۇر ۋاز كېچىپ قىز قىلىپ قويغاندەكلا كۆرۈنەتتى.

«شۇنچىلىك قارىغىنىڭىزمۇ يېتەر قاسىم، بۇنچە تىكىلىپ كۆزىگە كىرىۋالسىڭىز دوستۇمنى خىجىل قىلىپ قويىسىز. — دېدى خاسىيەت قاسىمنى يېڭىدىن تارتىپ ئولتۇرغۇزغاچ، — دوستۇمنى كۆرۈپ مەندىن يۈز ئۆرۈپمۇ يۈرمەڭ يەنە!» — دەپ چاقچاق قىلدى. گۈلباھارمۇ ئوڭايسىزلانغان بولۇپ ئۇيان-بۇيان تولغىنىپ قويدى.

قاسىم بۇنداق چىرايلىق قىزلارنىڭ ئالدىدا ئولتۇرۇپ باقمىغىنىغا خېلى ئۇزۇن يىللار بولغانىدى. بويتاق بولغىنى، شۇنىڭدەك يېشىمۇ خېلى ئوبدانلا ئېشىپ كېتىۋاتقانلىقى ئۈچۈن، ئۇنى بۇ يېقىنقى يىللاردا توي-تۆكۈن، ياشلار ئولتۇرۇشلىرىغا تەكلىپ قىلىشىدىغانلارمۇ ئاساسەن يوق دېيەرلىك ئىدى. بۇ يېقىنقى يىللاردا ئۇنىڭ قاتنىشالايدىغان ئەڭ ئىشەنچلىك ئولتۇرۇشى — ھېلىقى ئۈچ ئۆلپىتى بىلەن بىرگە ئۆتكۈزۈلىدىغان ئەرلەر ئولتۇرۇشىلا قالغانىدى.

راست، ئۇ ئاغىنىلىرى بىلەن بىرەر ئايدىن بۇيان ئۇچرىشالمىغانىدى. ئۇلار نېمە قىلىپ يۈرۈشىدىغاندۇ؟ دەپ كونا دوستلىرىنى خىيالىدىن ئۆتكۈزدى.

چاي-پىرەندىكلەر بىلەن بولۇپ كېتىپ، ھەممە جىمىپ كەتكەنلىكىنى سەزگەن خاسىيەت، جىمجىتلىقنى بۇزۇپ گەپ باشلىدى:

«بىز ئىككىمىز سىزدىمۇ بار بولغان ھېلىقى ئىككى كىتابنىڭ روھى بويىچە خىتايلار ئارىسىدا ۋەھىمە يارىتىش قوشۇنى قۇرغاندۇق. — خاسىيەت گەپنى تولا ئايلاندۇرۇپ يۈرمەي ئۇدۇللا قىلدى. ئۇ پۈتۈنلەي جىددىي تۇسكە كىرگەنىدى، — بۇ قوشۇنىمىزنىڭ مەقسىتى ئاساسەن شۇ ’ئىزچى مەن‘ نىڭ پروگراممىسىغا ئاساسەن ھەرىكەت قىلىش. — خاسىيەت دوستىغا قارىدى، — قېنى گۈلباھار، سەن

مەندىنمۇ ياخشىراق ئۇقتۇرالايسەن. پىلانلىرىمىزنى قاسىمغا دەپ بەرگىنە.»

«سەن دەۋەرمەمسەن، — دەپ سەل تەكەللۇپ قىلدى گۈلباھار بەكىلا تـوم بىـر ئاۋاز بىلەن، — خاسىيەت، ... خاسىيەت بولسا كومپيۇتېر كەسـپىنى پۈتتـۈرگەن بىـر ستۇدېنت. قارىغاندا سىزمۇ ئالىي مەلۇماتلىقتەك كۆرۈنسىز. مەن ئىقتىسادىي سەۋەبلەر تۈپەيلىـدىن، بولۇپمـۇ بـالىلىق بەكۆاشـلىقىمدىن ئـالىي مەكتەپـتە ئوقـۇش پۈرسـتىگە ئېرىشـەلمىگەنىدىم. شـۇنداقتىمۇ كومپيـۇتېر ئىشـلىتىش كورسـىغا كىرىـپ ئوقـۇپ يۈرگىنىمدە ئۇنىڭ بىـلەن تونۇشـۇپ قالغانـدىم. شـۇڭا سـلەرنىڭ ئالـدىڭلاردا مەن ئاتىكارچىلىق قىلىپ يۈرسەم بولماس...»

«مەن بـۇ يەردە سـلەرگە ئىمتىهـان بېـرىش ئۈچـۈن ئولتۇرغـان بىـر ئوقۇغـۇچى تۇرۇقلۇق ئاتىكارچىلىق قىلسام تېخىمۇ بولمـايتتى. — قاسـىم گۈلباھارنىـڭ گېپىنـى بولۇپلا دېدى، — ئەمما، گۈلباھار قىز، — قاسىم تاماكىسىنى شورىۋېلىپ گېپىنى داۋام قىلدى، — مېنىڭچە بولغاندا، بىز بۈگۈن بۇ يەرگە قانداقتۇر بىر پەن-تېخنىكا تەتقىقات مەسىلىسـىنى مـۇزاكىرە قىلىشـقا يىغىلمىـدۇق. ئەسـلىدىلا بىـزگە ئوخشـىغان يـۈز مىڭلارچە ئـالىي دەرىجىلىـك بىلىـم ئالغـانلار ۋەتىنىمىزنىـڭ مۇسـتەقىللىقىنى قولغـا كەلتۈرۈش ئۈچۈن ھەرىكەت قىلماق تۇرماق، بۇ ۋەتەننى تېخىمـۇ تولـۇق خىتاينىـڭ قولىغا تۇتقۇزۇپ قويۇش ئۈچۈن كۆچ چىقىرىۋاتقـانلاردەكلا قىلىمىـز. شـۇڭا، بۇنـداق جىددىي بىر ئىشنى ئوقۇغان ئالىي بىلىملىكلەر ئەمەس، ۋىجدانلىق كىشـلىرىمىزنىڭ يېتەكچىلىكىـدە قانـات يايدۇرۇشـقا مەجبـۇر بولـۇۋاتىمىز. بـۇ قوشـۇنىمۇ ئـارىمىزدىن سىزنىڭ چىقىپ قۇرۇشنى ئەقلىڭىزگە كەلتۈرگەنلىكىڭىزمـۇ بۇنـىڭ ئالـدىمىزدىكىلا بىـر جـانلىق پـاكىتى دېـيىش كېـرەك. دېمەكچىمەنكـى، بىـزدەك ئوقۇغـان ئـالىي بىلىملىكلەر يېرىم ئەسىردىن بۇيان ۋەتەن-مىلـلەت مـۇزاكىرىلىرى بىـلەن ھەپىلىشـىپ كېلىۋاتقاندەك كۆرۈنسىمۇ، بۇ خىل زىيالىيلار مۇزاكىرىلىرىدە نە ئىلمىي مەسىلىلەردە، نە ۋەتەن-مىللەت تەقدىرىگە دائىر مەسىلىلەردە بىرەر ئىـش چىقىرالـدى! ئەممـا سـىز بـۇ ھەقتە بىر ئىشلارنى ۋۇجۇدقا چىقارغاندەك قىلىسىز. شۇنىڭ ئۈچۈن مەن سىزگە بوي سۇنۇشقا مەجبۇرمەن. بۇ ھەقتە قىلچىمۇ تارتىنماڭ.»

بۇ چاي سۆھبىتى بەكلا ئۇزۇن داۋام قىلدى. سۆھبەت جەريانىدا قاسىمنىڭ پۈتۈن ئەۋلادىغا مۇناسىۋەتلىك مەسىلىلەردىن تارتىپ، مىللىي مۇستەقىللىق ھەرىكىتىنىڭ بىرىنچى باسقۇچىغا دائىر بارلىق مەسىلىلەرگىچە يىپىدىن يىڭنىسىگىچە قاسىمنىڭ پىكرى ئېلىنىپ مۇزاكىرە قىلىندى. بولۇپمۇ يوشۇرۇن ھەرىكەت پرىنسىپلىرى، ۋەھىمە تۇغدۇرۇش قاراشلىرى ئۈستىدىكى دىققەتسىزلىكلەر ھەققىدە ئالاھىدە كۆپ تالاش-تارتىشلار بولۇپ ئۆتتى. بۇ جەھەتتە گۈلباھارنىڭ كەسكىنلىكى قاسىمنى ھەيران قالدۇردى.

«... سىلەر ئىككىڭلار نېمە ئانچە باللارچە قارايسىلەر بۇ ئىشلارغا! — گۈلباھار، رەسمىيلا رەنجىپ گۈلدۈرمامىدەكلا ئۈنلۈك سۆزلەپ كەتتى. دېمەك، بۇ قىزنىڭ بوم تارىدەك ئاۋازىنىڭمۇ پايدىسى بار ئىكەنلىكىنى قاسىم ھېس قىلىشقا باشلىدى، — مەن بۇ تەشكىلاتنى قۇرۇش پىلانىنى تۈزگىنىمدە، بىر-بىرلەپ قولغا چۈشۈپ ئۆلۈپ تۈگىسۇن دەپ سىلەرنى ئەزا قىلغانمىدىم؟! بىز بۇ ئىشنى قىلىدىغانغا ئىش تاپالماي قىلىۋاتقىنىمىز يوق! ئىككى مىليون كىلومېتىر چاسا زېمىنىمىزگە يېيىلىپ كەتكەن ئون مىليونلۇق بىر دۈشمەن كۈچىگە قارشى جەڭ باشلاۋاتقانلىقىمىزنى ئۇنتۇپ قالدىڭلارمۇيا؟ يا بولمىسا شۇ ھېلىقى چەتئەللەردە ئۇرۇلۇپ-سوقۇلۇپ يۈرگىنىگە قارىماي جاھاننى ئوڭ-تەتۈر قىلىۋېتىدىغاندەك قۇرۇق پو ئېتىپ يۈرۈشكەن مۇھاجىر تەنتەكلەرنىڭ گېپىگە ئىشىنىپ تۇتۇلۇپ قالساق بىزنى قۇتقۇزىدىغان دۇنيا جامائەتچىلىكى بار دەپ يۈرىدىغانلاردىنمۇ سىلەر يا بولمىسا؟ ئەگەر شۇنداق ئويۇڭلار بولسا، دەرھال بۇ قوشۇنىمدىن يىراق تۇرۇڭلار! بېرىپ شۇلار بىلەن گېزىت چىقىرىپ يىغىن ئېچىۋېلىڭلار! ... — گۈلباھار غەزىپىگە ھاي بېرەلمەيلا قالغانىدى. دەرھال سومكىسىدىن ’كامېل‘ ماركىلىق تاماكىسىنى چىقىرىپ تۇتاشتۇردى. قىز تاماكىسىنى قاتتىق بىر شورىۋالغاندىن كېيىن قاسىمغا قاراپ دېدى، — كەچۈرۈڭ، مەن سىزنىڭ ئالدىڭىزدا ئەدەپسىزلىك قىلىپ قويدۇم. تاماكا چېكىشىمنى ئەيىبكە بۇيرۇماڭ. — قىز تاماكىسىنى يەنە بىر شورىۋېلىپ ئېغىز-بۇرۇنلىرىدىن پۇرقىرىتىپ ئىس چىقارغىنىچە گېپىنى داۋام قىلدى، — بىزنىڭ

پرىنسىپىمىز، ئۇزۇن ياشاش بەدىلىگە تۇتۇلماي تېخىمۇ كۆپ ۋەھىمە پەيدا قىلىش!
ئۇنتۇماڭلار، بۇ خىل ۋەھىمە پەيدا قىلىش ھەرىكەتلىرى ۋەتىنىمىز دائىرىسىدە تېخى ئەمدىلا ھەرىكەت ھالىتىنى شەكىللەندۈرۈشكە ۋە دەسلەپكى ئۇنۇمىنى بېرىشكە باشلىدى. چەتئەللەردىكى مۇھاجىرلىرىمىز ئەللىك-ئاتمىش يىل يىغىن ئېچىپمۇ قاملاشتۇرالمىغان ئىشلارنى بۇ ھەرىكەتلىرىمىزگە تايىنىپ بىرەر يىل ئىچىدىلا ئىشقا ئاشۇرۇشقا باشلىدۇق. مانا بۈگۈن، بىر يىلغا يېقىن ۋاقىتتىن بۇيان خىتاي كۆپىيىشتىن توختىدى دېيىشىمىز مۇمكىن. بۇنىڭ نېمە مەنىگە ئىگە ئىكەنلىكىنى بىلەمسىلەر؟ ۋەتىنىمىزدىن ئەڭ كېمىدە يىلىغا سۈنئىي كۆپىيىپ بارىدىغان يېرىم مىليون خىتاي تاجاۋۇزچىلىرىنى قوغلاپ چىقاردۇق دېگەنلىك! يېرىم مىليون! بىز ھېچ بولمىغاندا بۇ ۋەزىيەتنىڭ ساقلىنىپ قېلىشى ئۈچۈن بولسىمۇ كۈچ چىقىرىشىمىز شەرت. بۇنىڭ ئۈچۈن سىلەردەك ئۇنداق تەنتەكلىك قىلىشنى قەتئىي چەكلىشىمىز كېرەك! قارىغاندا، بىز ئىنتىزام جازاسى تۈزۈپ چىقمىساق بولمايدىغاندەك قىلىدۇ. دىققەتسىز ھەرىكەت قىلغانلارنى بۇندىن كېيىن ئېغىر جازالاش چارىلىرىنى بەلگىلىشىمىز لازىم. كۆپ-كۆندۈزدە مىغىلداپ تۇرغان خىتايلار ئارىسىدا بىرىڭلار بومبىنى تاشلىۋېتىپ ھاڭۋېقىپ قاراپ تۇرغان، يەنە بىرىڭلار ياسىۋالغان بىخەتەرلىكى يوق بىر بومبىنى قولتۇقلاپ كوچا ئايلىنىپ يۈرگەن، بۇنداقمۇ پەرۋاسىزلىق بولامدۇ! ...»

خاسىيەت بىلەن قاسىم كىچىك باللاردەك يەر تېگىدىن قارىشىپ تىرنىغىنى تاتىلىشىپ ئولتۇرۇپ قېلىشتى. گۈلباھار رەسمىيلا پارتلاپ كەتكەندى.

بۇ ئارىدا، مۇزاكىرە قىلىش ئارقىلىق قاسىم قوشۇنغا ئالاھىدە ئەھۋالدا قايتا سىناق قىلىنمايلا رەسمىي ئەزالىققا قوبۇل قىلىندى. شۇنىڭدەك، گۈلباھارنىڭ ئۆتكۈر كۆزلىرىدىن قېچىپ قۇتۇلالمىغان ئىككى ئاشىقنىڭ مۇناسىۋىتى ھەققىدىمۇ ئاگاھلاندۇرۇش بېرىلدى. خاسىيەتنىڭ مەرھۇم يولدىشى خىتايلار تەرىپىدىن ناھەق ئۆلتۈرۈلۈپ، جەمئىيەتكە يۈز كەتكەن بىر قىز. ئۇنىڭدەك بىرسى بىلەن بىر قوشۇن ئىچىدىكىلەرنىڭ ئاشكارا قانۇنىي نىكاھ قىلىپ ئۆي تۇتۇشىنىڭ قوشۇنغا پايدىسىدىن قارىغاندا خەتىرىنىڭ كۆپ بولىدىغانلىقى تىلغا ئېلىنىشى بىلەن تەڭ، ئۇلار ئىككىسى

جىمپىلا قالدى.

«مېنىڭچە بولغاندا، سىلەر بەختلىك ھايات دېگەننى بىر چەتكە قايرىپ قويۇپ، قوشۇنىمىزنىڭ بىخەتەرلىكى ئۈچۈن ئاشىنىلىق مۇناسىۋەت شەكلىدە ئارىلىشىپ ئۆتسەڭلار مەيلى. ئەگەر ئەخلاقىڭلار بەكلا ئېغىر بېسىپ چىدىيالماي قالساڭلار، بىرەر ئىمامنى تېپىپ دىنىي نىكاھ قىلدۇرۇۋېلىڭلار. — گۈلباھارنىڭ بۇ تەكلىپى ئىككىسىنى تەمتىرىتىپلا قويغانىدى، — شۇنى ھەرگىز ئېسىڭلاردىن چىقارماڭلاركى، بىز بۇ قوشۇننى ئاغىنە تېپىشىش ئۈچۈن ئەمەس، ۋەتەننى ئازاد قىلىش ئۈچۈن قۇردۇق. بۇنىڭ ئۈچۈن لازىم بولغىنىدا ھېلىغۇ مۇھەببەت ياكى ئەخلاق ئىكەن، جېنىمىزنى تەلەپ قىلغىنىدىمۇ قىلچە تەمتىرىمەي پىدا قىلىشىمىز شەرت! مانا بۇ 'يېڭى ئاي قوشۇنى' مىزنىڭ تۈپكى ئىنتىزام پرىنسىپى!»

خاسىيەت بىلەن قاسىم، بىر-بىرىگە مۇڭلۇق قارىشىپ ئۈن-تۈنسىز ئولتۇرۇپ قېلىشتى. گۈلباھار ھەقىقەتەنمۇ قىلنى قىرىق يارىدىغان ئېھتىياتچان بىر تەشكىلاتچى ئىدى. بولمىسا، ئۇمۇ ئائىلىسىنىڭ زورلىشى بىلەن توي قىلغان، كېيىن چىقىشالماي ئاجرىشىپ كەتكەن ياش تۇل ئايالنىڭ بىرسى ئىدى. بۇ يېقىنلاردا ئۇ بىر دوختۇر بالا بىلەن 'مۇھەببەت' لىشىپ يۈرگەندەك قىلسىمۇ، ئۇلارنىڭ مۇناسىۋىتى يەنىلا شەھۋانىيلىقتىن نېرى كېتەلمىگەنىدى. شۇڭا، ئەتراپىدىكىلەر گۈلباھارنى ئۇچىغا چىققان بىر شەھۋەتپەرەس دەپلا تونۇشاتتى. خاسىيەت بۇ يەردە شۇنچىلىك شوخلۇق قىلىۋاتقاندەك كۆرۈنسىمۇ، ئەتراپىدىكى تونۇش-بىلىشلىرى ئۇنى ”مەڭگۈلۈك قارىلىق تۇتقان شېھىت ئائىلىسىنىڭ جىمغۇر كېلىنى“ دەپلا بىلىشەتتى. قاسىمنىڭ جەمئىيەتتىكى تەسىرىمۇ ئۇنچىلىك شەرەپكە لايىق ئەمەس ئىدى: ”ئۇچىغا چىققان بىر ھاراقكەش ئىنژېنېر!“ بۇ نۇقتىدىن ئالغاندا قاسىم بىلەن گۈلباھار ئىككىسىنىڭ جەمئىيەتتە پاش قىلىنىش ئېھتىمالى بەكلا تۆۋەن بولۇپ، بۇنداق ئادەملەردە ۋەتەن-مىللەت ھەققىدە بىرەر غۇرۇر ياكى ۋىجداننىڭ بولۇشىنى ھېچكىم قىياس قىلىشالمايتتى. . . .

ئەنە شۇنداق تاشقى قىياپەتتىكى بۇ يوشۇرۇن قوشۇن ئېھتىياتچان، ئەمما

كەسكىن بىر يېتەكچىسىگە، ئېلېكترون مېڭە مۇتەخەسسىسى ۋە بىر بىناكارلىق ئىنژېنېرى بولغان خېلى مۇكەممەل ئىككى كەسپى ئەزاسىغا ئىگە نىسبەتەن جەڭگىۋار، خىتايغا ۋەھىمە پەيدا قىلىدىغان يەرئاستى يوشۇرۇن قوشۇن ئىدى. شۇڭا كۆپ تالاش-تارتىش قىلىشقا ھاجىتى قالمايلا قاسىمنىڭ 'باسماق پارتلاتقۇچ' ئۇلگىسىنى مۇۋاپىق ئەمەس دەپ رەت قىلىشىپ، ئۇنىڭ ئورنىغا تېخىمۇ كۈچلۈك ۋە تېخىمۇ بىخەتەر دەپ قارالغان ۋاقىت تىزگىنلىيەلەيدىغان مىنا لايىھە نۇسخىسى ئاساسىدا تېخىمۇ تەپسىلىي ماتېرىيال تولۇقلاش قارارى ئېلىندى. بۇ ۋەزىپە يەنىلا خاسىيەت بىلەن قاسىمغا تاپشۇرۇلدى. پارتلىتىش دورىسى تېپىش بىلەن مىنا قويۇش ئۇقتىسىنىڭ تاللىنىشىنى گۈلباھار ئۆز ئۈستىگە ئالىدىغان بولدى.

ۋاقىت ئالللىقاچان يېرىم كېچىگە يېقىنلاشقان بولغاچقا، قىزلار قونۇپ قېلىشقا رازى بولۇشۇپ، ھەممە بىرلىكتە تاماققا تۇتۇش قىلىشتى. ...

تاماق يېيىلىۋاتقىنىدا تويۇقسىز ئىشىك چېكىلدى. زالدا تاقىر-تۇقۇر بىرمۇنچە ئاياق تاۋۇشلىرى ئاڭلىنىپ تۇراتتى.

«لاۋ كا مەن، ئىشىكنى ئاچ. — دەپ قاسىمنىڭ يان قوشنىسى توۋلىدى. قاسىم ئالدىراش-تېنەش ئىشىكاپتىن بىر نەچچە بوتۇلكا داچۇي-قىزىل ھاراقلارنى چىقىرىپ جوزىغا تىزىۋېتىپ بېرىپ ئىشىكنى ئاچتى، — رەسمىيەت ئۈچۈن نوپۇس تەكشۈرگۈچىلەر كەلگەننىكەن، خاتىرجەم ئولتۇرۇۋېرىڭلار. — دېدى ئۇ خىتاي، — مەن ئۇلارغا سەن توغرىلىق ئەنسىرىمىسىمۇ بولىدىغان ئىشەنچلىك ئىنژېنېرىمىز دەپ تونۇشتۇرۇپ قويدۇم. بۇ دوستلىرىڭنىڭ قولىدىكى ھۆججەتلىرى تولۇقتۇ؟» — مېھمانخانىغا كىرگەن بۇ خىتاينىڭ كۆزلىرى چىرايلىق قىزلارنى كۆرۈپ پارقىراپ كەتكەنىدى. ئۇ قاسىمغا كۆزىنى قىسىپ قويۇپ ئاستا تالاغا چىقىپ كەتتى.

بىرئازدىن كېيىن تۆت-بەش خىتاي ساقچىسى ۋە پۇقراچە كىيىنگەن بىرنېمىلەر كىرىپ ھەممىسىنىڭ قولىدىكى كىنىشكا-تونۇشتۇرۇشلىرىنى بىر قۇر كۆزدىن كۆچۈرۈپ گەپ-سۆز قىلماي چىقىپ كېتىشتى.

«ھېلىمۇ ياخشى، ئۆي ئاختۇرۇشمىدى بۇ خىتايلار.» — دېدى خاسىيەت

تاتارغان هالدا. بۇ گەپ بىلەن گۈلباھارنىڭ ئاغزى يەنە ئېچىلدى:

«مانا بۇمۇ سىلەرنىڭ بىخەستەلىكىڭلارنىڭ بىر ئۈلگىسى. راست دېگەنىدەك، ئۆي ئاختۇرغان بولسا، كىتاب-بومبىلار بىلەن نەقلا قولغا چۈشكەن بولاتتۇق. باشلىق قوشنىڭىز تازىمۇ لەۋزى بىرنېمە ئوخشىمامدۇ؟ تالاغا چىقىپ پىچىرلىشىدىن قارىغاندا ئۇلار بىزنى رەسمىيلا پاھىشىلەركەن دەپ ئويلىغاندەك قىلىدۇ. دېمەك، كىچىككىنە گىرىمىنىڭ پايدىسى بۇ. ئەمدى قېنى كېلىڭلار، يېمىگەن مانتىنىڭ پۇلىنى تۆلىگىچە يەپ تۆلەيلى. سىز رەنجىمەڭ قاسىم، مەن شۇ ھاراقلىرىڭىزدىن قۇيۇۋرەي.

— گۈلباھار رومكىلارغا ئاق-قىزىل ھاراقلارنى قۇيۇشقا باشلىدى، — سىز ئەر كىشى بولغاندىن كېيىن ئېقىنى ئىچىڭ. بىز ئىككىمىز قىزىلىنى ئىچەيلى.» — دېگىنىچە ئاق ھاراق قۇيۇلغان بىر رومكىنى قاسىمنىڭ ئالدىغا سۈرۈپ قويدى. خاسىيەت تولغىنىپ تۇرۇپ تەكەللۇپ قىلىشقا باشلىدى:

«مەن مۇشۇ ھالىمدىمۇ رەسمىيلا مەستەك بولۇپ قالدىم. سىلەر ئىككىڭلار ئىچىۋېرىڭلار، ماڭا قارىماڭلار.»

قاسىممۇ ئىنتايىن ئوڭايسىزلانغان ھالدا بىرنېمىلەر دەپ غودۇڭشىپ يۈرۈپ، گۈلباھارنىڭ ئالدىدىكى قىزىل ھاراقنى ئۆزىگە تارتىپ، ئالدىدىكى ئاق ھاراق رومكىنى ئۇنىڭغا سۈندى.

«زىيالىي دېگەنغۇ ساپلا مۇشۇنداق بىرنېمىلەر.» — دېگىنىچە گۈلباھار ئالدىدىكى ئاق ھاراق رومكىنى قولىغا ئېلىپ ئاغزىغا بىراقلا ئۆكتۈرۈپ غۇرتلا قىلىپ يۇتۇۋەتتى.

قاسىم بىلەن خاسىيەت نېمە قىلىشنى بىلەلمەي بىر-بىرىسگە قارىشىپ قوللىرىغا قىزىل ھاراق رومكىلىرىنى ئېلىشتى. بۇ قىزنىڭ باياتىنقى سالاپەتلىك ۋە ئۆزىنى تۇتۇۋالغان قىياپىتىدىن ئەسەرمۇ قالمىغانىدى. بەدىنىگە چىڭ كىيىۋالغان كۆلرەڭ چاپىنىنى سېلىۋېتىپ، نېپىز قىزغۇچ كوپتىسىنىڭ ئالدىنى سەل بوشىتىپمۇ ئۈلگۈردى. بوينىغىچە قىزىرىپ كەتكەن بۇ جانىۋارنىڭ ساغلام ئىككى كۆكسى قىزغۇچ نېپىز كوپتىسىنى يىرتىۋېتىدىغاندەك تىكلىنىپ كەتكەنىدى. ئىختىيارسىزلا بۇ تولغان

كۆكسىلەرگە تىكىلىپ قاراپ تۇرغان قاسىمنى گۈلباھارنىڭ تۇم چىققان ئەركىشىنىڭكىدەك ئاۋازى چۆچۈتىۋەتتى:

«ھە، قاسىم ئەپەندى، خاسىيەتنىڭكى سىزگە يارىماي قېلىۋاتامدۇ-قانداق؟ بەكلا تىكىلىپ قاراپ كەتتىڭىزغۇ كۆكسىلىرىمگە؟» — ئۇنىڭ شەھۋانىي كۆزلىرى رەسمىيلا يولىدىن چىققان بۇزۇقلارنىڭكىدەك قاسىمنىڭ كۆزلىرىنىڭ ئىچىگە تىكىلىپ قاراپ تۇراتتى.

”توۋا خۇدايىم، مۇشۇنداق قىياپەتتىكى بىرسىنىڭ بۇنداق ھەرىكەتلەرگە قىزىقىپ قالغىنى نېمىسى؟“ دەپ ئويلىغان قاسىم، گۈلباھارنىڭ قىياپىتىگە ئەنسىرىگەندەك قاراپ قويدى. ئۇ قىز ھېلىدىن ھېلىغا تاماكا تۇتاشتۇراتتى، ئارىلاپ رومكىنى قۇرۇقداپمۇ قوياتتى.

«ھەيران قالماڭ، باياتىدىن سىزنىڭ تاماكا چېكىشىڭىزگە قاراپ چىدىيالماي تېپىرلاپلا قالغانىدىم. بۇئاي-بۇ كۈنلەردە مەندەك ھالغا چۈشۈپ قالغان ئۇيغۇر قىزلىرىنىڭ كۈندىن-كۈنگە كۆپىيىپ كېتىۋاتقانلىقىنى سىز بىلمەيدىغان ئوخشىمامسىز؟ ئۇلار ئىچىۋالغىنىدا ئىچىنى بوشىتىۋېلىش ئۈچۈن نېمە قىل دېسىڭىز شۇنى قىلىشقا رازى. ئۇلاردا نومۇس، ئەقىدە دېگەنلەر ئاللىقاچان ھاراقنىڭ ئىسپىرتى ئىچىدە ئېرىپ تۈگىگەن! رازى قىلىدىغانلا بولسا، ئۇنداقلارغا خىتايلا ئەمەس، قاپقارا نېگىر بولسىمۇ يۈۋۈلەپ ئولتۇرمايدۇ. — گۈلباھار ئەلەڭ-سەلەڭ قوللىرىنى ھاۋاغا شىلتىپ قويدى، — مەنمۇ بۇ ... بۇ ئىشنى تاپمىغان بولسام ... ئۇلاردىن قېلىشمىغان بولاتتىم! ... — قاسىم بۇ گەپلەرنى ئاڭلاپ تۇرۇپ كۆڭلىدە: ”سەن ئاللىقاچان ئۇلاردىن ئېشىپ كېتىپسەن!“ دېگەنلەرنى ئۆتكۈزدى، — سىز ... سىز قارىغاندا مەندەكلەرنى كۆرمىگەنىكەنسىز. ... مەنمۇ ... مەنمۇ ئۇلاردىن قېپ ... قېلىشماي ...» — گۈلباھار ’كامېل‘ تاماكىسىدىن قوپاللىق بىلەن سىلكىپ تۇرۇپ قېپىدىن بىر تال چىقىرىپ ئاغزىغا چىشلىدى. ئاندىن قاپنى سىلكىپ تۇرۇپ قاسىمغا تەڭلىدى. قاسىم دەرھال بىر تال تاماكا چىقىرىپ ئاغزىغا قىستۇرۇپ تۇردى. مەست قىز، قاسىمغا تۇغرىلاپ تۇمشۇقىنى تەڭلەپ ئېڭىشكىنىچە ساقلاپ

تـۇردى. ”قېنـى تۇتاشتۇرامسـز“ دېگىنـدىلا ھوشـغا كەلـگەن قاسـم، ئالـدىراپ تاماكىسنى تۇتاشتۇرۇپ ئىچىگە تارتتى.

«قانداق بالا بۇ! — گۇلباھار تىكلىنىپ قاسىمغا ۋارقىرىدى، — مېنىڭكىنىچۇ؟ — قاسىم كەچۇرۇم سورىغىنىچە ھاپىلا-شاپىلا چاقمىغىنى چىقىرىپ قىزغا ئـۇزاتتى، — يا ... ق، ئۇنداق ئەمەس، ... سىز ئۆزىڭىز ...»

قاسىم ئۆمرىدە بىرەر ئايال كىشىگە تاماكا ئۇچـۇن سـەرەڭگە يېقـىپ باقمىغاچقـا سەل تۇرۇپ كېتىپ، گۇلباھارنىڭ تاماكىسىغا چاقمىغىنى چېقىپ تۇتتى.

«ھە، ... ما ... مانا شۇنداق.»

«رەنجىمەيسـز، مەن بـۇ كەمـگە كەلگـۈچە تېخـى بـىرەر قىزنىـڭ تاماكىسـىغا سـەرەڭگە يېقىـپ بېـرىمەن دەپ ئويلىمىغـانىكەنمەن ...» — قاسـىمنىڭ بـۇ رەنجىگەنلىك سۆزى قىزغا قىلچە تەسىر قىلمىدى بولغاي، ئۇنىڭ گېپىنى بۆلۈپلا:

«قارىغاندا ئىككىڭلار ... بەكلا تاقەتسىزلىنىپ كېتىۋاتىسىلەر ھە، ... شـۇنداق ئەمەسمۇ؟ — دەپ خاسىيەتكە خېلىلا زورلىنىـپ بىـر كـۆزىنى قىسىشـقا تىرىشـىپ باققان بولسىمۇ، ئىككىلا كۆزىنىڭ تەڭ قىسىلىپ كېتىشىنى توسۇپ قالالمىدى. بىر قـولىنى ئېغىـر شـىلتىغىنىچە دېـدى، — بېـرىڭلار، سـىلەر كىرىـپ ئىشـىڭلارنى قىلىۋېرىڭلار. مەن ... مەن يەنە ئازراق ئىچىپ ... مۇشۇ يەردىلا ... قىڭغىيىۋالسام يېتىدۇ. ...» — گۇلباھار بىر قولىدا تاماكىسى، ئاسـتا قىڭغىيىـپ دىۋانغا يـانچىلاپ يېتىۋالـدى. بىردەمـدىلا پۇشـۇلداپ ئۇيقۇغـا غەرق بولـدى. قاسـم ئاسـتا ئۇنىـڭ قولىدىكى تاماكىسىنى ئېلىپ كۈلدانغا بېسىۋەتتى.

خاسىيەت چىقىپ ئۇنىڭغـا بىـر ياسـتۇق بىـلەن بىـر ئەدىيـال كۆتـۈرۈپ كىرىـپ ئۈستىنى يېپىپ قويدى. قاسىم بۇ جەسۇر قىزنىڭ ھازىرقى بىچارە قىياپىتىگە قـاراپ ئىچى ئاغرىپ قالدى.

”قېنى بۇ قىزلارغا ئىگە بولىـدىغان ئۇيغـۇر يىگىتلـرى؟ بۇلارنىـڭ مۇشـۇ ھالغـا چۈشۈپ قېلىشىنى نېمە ئۇچۇن ئويلاشـماي يـۈرۈۋېرىمىز؟“ دەپ ئويلىغـان قاسـىم، دىۋاندا پۇشۇلداپ ئۇخلاۋاتقان گۇلباھارغا قاراپ تاماكىسىنى چېكىپ جىم ئولتۇرۇپ

كەتتى.

قاسىمنىڭ يېنىغا كېلىپ ئولتۇرغان خاسىيەت:

«جېنىم دوستۇم، سېنى مۇشۇ كۆڭۈللەرگە قويغان بۇ جەمئىيەتكە لەنەتلەر بولسۇن!» — دېگەچ ئاستا قاسىمغا يۆلىنىپ، ئۇنىڭ بېلىدىن قۇچاقلىغىنىچە ئۇمۇ قوشۇلۇپ جىم بولۇپ دوستىنىڭ پۇشۇلدىشىنى تىڭشاپ ئولتۇرۇپ كەتتى. ...

بۈگۈن يەكشەنبە بولغاچقا، ئۇلار چۈشكە يېقىن ئاران ئويغاندى. گۈلباھار خېلى بۇرۇنلا تۇرۇپ كەتكەن بولۇپ، مۇنچىغا كىرىپ يۇيۇنۇپ چىقىپ يالغۇز ئولتۇرۇپ ناشتا قىلىۋاتاتتى. ئۇ چاي ئىچكەچ ئولتۇرۇپ ياتاق ئۆيگە قاراپ ۋارقىرىدى:

«شۇنچىلىك بولغىنى بۈگۈنچە يېتەر! ... چاققان چىقىڭلار، بولمىسا سۇ مۇزلاپ كېتىدۇ! ...»

...

سوغۇق تۇرمە كامېرىنىڭ تېمىغا يۆلەنگىنىچە خىيال سۈرۈپ ئولتۇرغان قاسىم، بۇلارنى كۆز ئالدىغا كەلتۈرگىنىچە چوڭقۇر بىر تىنىۋالدى. ...

*****

ئون بىرىنچى باب

گۈلباھار

«باھارنىڭ قەدرىنى بىلمەس،

زىمستان كۆرمگەن بۇلبۇل.»

— خەلق ناخشىسىدىن

بۇ ھەپتىدە قاسىمدىن باشقىلىرىنى بىرلەپ-ئىككىلەپ ئېلىپ چىقىپ، ئۇلارنىڭ ئورنىغا يېڭى تۇتۇلغانلاردىن ئون نەچچە ئۇيغۇر-قازاقنى كامېرغا تىقىشتى. بۇ قامالغانلارنىڭ يارا ئىزلىرى تېخى يېڭى ئىكەنلىكىگە قاراپ، بۇ ياشلارنى تېخى يېڭى قولغا ئېلىنغانلار بولسا كېرەك دەپ پەرەز قىلىشقا بولاتتى. خىتاي جاللاتلىرى بەلكى يېڭىلارغا سۆر كۆرسىتىش ئۈچۈن بولسا كېرەك، قاسىمنىمۇ ھەر كۈنىسى دېگۈدەك ھوشىدىن كەتكۈچە ئۇرۇپ پۈتۈن بەدىنىنى قىپقىزىل قانغا بويىشىپ كامېرغا سۆرەپ ئەكىرىپ تاشلايدىغان بولۇۋېلىشتى. خىتايلار بۇئاي-بۇكۈنلەردە ئۇنى سوئال-سوراققا تۇتقانلىرىدا بىرەر يېڭىلىق بولمىغاندەك قىلسىمۇ، ئەمما ئۇلارنىڭ جازالاش قورالىرى ئايدىن-ئايغا سەرخىللىشىپ بارماقتا ئىدى. ئۇرۇلغان يەرلەردىن قان چېپىلداپ ئېقىپ، بەدەنلىرىنى بىردەمدىلا قىپقىزىل قانغا بوياپ قورقۇنچلۇق ھالغا كەلتۈرۈۋېتەتتى. كامېردىكى باللار بۇنچە ئېغىر ئازابلىنىشلارغا چىداپ كېلىۋاتقان قاسىمنىڭ غەيرىتىدىن ھەيران قېلىشتى. كەينىدىنلا ئۇلارمۇ جازاغا تارتىلىپ، بەزىلىرى تولۇق ھوشىنى يوقاتقان ھالدا كامېرغا كەلتۈرۈلىدىغان بولدى. بۇ ياش باللار كامېرغا كىرگەندىن كېيىن بەزىلەر ئۆلتۈرۈپ تىنماي يىغلاپ چىقسا، يەنە بەزىلەر كۈنلەرگىچە تىۋىش چىقارماي قاراڭغۇ تورۇسقا تىكىلگىنىچە ئولتۇرۇپ كېتەتتى.

ئارىدىن بىر قانچە ھەپتە ئۆتكەندىن كېيىن قاسىمنىڭ سوراققا ئېلىپ چىقىرىلىشى يەنە قايتىدىن ئازىيىشقا باشلىدى. ئۇنىڭ ۋۇجۇدىدىكى يارىلار بۇ قېتىم يىرىڭداشقا، كەينىدىنلا مۆلدۈرلەپ قۇرتلاشقا باشلىدى. قاسىم قىزىرىپ كۆپىتەك ئىششىپ كېتىۋاتاتتى. ئادەم قېلىپىدىن چىققان بۇ خىتاي تاجاۋۇزچىلىرىنىڭ ئەسلى قىياپىتى ۋە ئەسلى مەقسىتىنى ئۈچۈق كۆرگەن ياشلار، خىتاي تاجاۋۇزچىلىرىغا بولغان غەزىپىنى يوشۇرالماي قېلىشاتتى.

شۇ ھالدىمۇ قاسىم ھوشىغا كېلىپ سەل ئوڭشىلىۋالغىنىدىن كېيىنلا يەنە كونا ئەسلىمىلىرى قايىنىمىغا كىرىپ كېتەتتى. ...

...

قاسىم، «يېڭى ئاي قوشۇنى» غا ئەزا بولغىنىدىن كېيىن كۈنلىرىنى ئالاھىدە خۇشال ئۆتكۈزىدىغان بولۇپ قالدى. ئەمدى ئۇنىڭ ئاياللاردىن بولسىمۇ بىر تەشكىلى، بىر يېتەكچىسى بار ئىدى. ئىشلىرىمۇ ئۆزلۈكىدىنلا پىلانلىق ۋە راۋانلىشىپ كېتىۋاتاتتى. ئەمەلىي ھەرىكەت قىلمىغان ۋاقىتلىرىدا ھەرخىل تەشۋىقات ۋاراقلىرىنى يېزىش بىلەن ۋاقىت ئۆتكۈزسە، كۆپىنچە ۋاقىتلىرىنى يېڭى پىستان، يېڭى مىنا لايىھىلىرى بىلەن مەشغۇل بولۇپ ئۆتكۈزەتتى.

شۇنداق كۈنلىرىنىڭ بىرىدە قاسىمنىڭ ئۆيىگە ھېلىقى ئاغىنىلىرى يىغىلىشتى. ئۇياقتىن-بۇياقتىن سۆزلىشىپ، كوچىدا پەيدا بولۇۋاتقان ۋەھىمىلەردىن، باشقا شەھەر-ناھىيىلەردىكى تۆمۈريول-تاشيول بويلىرىدا بولغان ۋەقەلەردىن يېڭى خەۋەرلەرنى بىر-بىرىگە يەتكۈزۈشەتتى.

ئۇلارنىڭ دېگەنلىرىدىن قارىغاندىمۇ، ۋەھىمە پەيدا قىلىش ھەرىكەتلىرى بۇ كۈنلەردە پۈتۈن مەملىكەت دائىرىسىگە كېڭىيىپ رەسمىيلىشىپ قېلىۋاتقاندەك كۆرۈنەتتى. گەرچە خىتايدىن يېڭى كېلىدىغان خىتاي تاجاۋۇزچى كۆچمەنلىرى ئاساسەن توختىغاندەك قىلسىمۇ، خىتايغا قاچىدىغانلارنىڭ سانى كۆرۈنەرلىك ئازىيىپ كېتىۋاتاتتى. شۇڭا، خىتاي تاجاۋۇزچىلىرىغا ۋەھىمە تېرىش ھەرىكەتلىرىمۇ ئادەتتىكىدەك قارىغۇلارچە پارتلىتىشلاردىن ئاستا-ئاستا ۋەتىنىمىز تەۋەسىگە تېخىمۇ ئىچكىرىلەپ كېتىۋاتقان خىتاي ئاپتوموبىل، پويىز ۋە ئاپتوبۇسلارغا تەھدىت سالىدىغان ھەرىكەتلەرگە، تېپىك جاللاتلىرىنىڭ باشلىرىنى، پۇت-قول ۋە قۇلاقلىرىنى ئۈزۈۋېلىپ خىتاي مەھەللىلىرىگە تاشلىۋېتىش، ئۈچەي-باغىرلىرىنى تۆكۈپ ئەتراپقا چۇۋۇۋېتىش قاتارىدىكى قورقۇنچلۇق ھادىسىلەرنى پەيدا قىلىشلارغا يۈزلەنمەكتە

ئىدى. بولۇپمۇ خىتاي تاجاۋۇزچى قاتىل كۆچمەنلىرى ئولتۇرۇشلۇق ئائىلىلىك بىنالارغا ئوت قويۇۋېتىش، پارتلىتىۋېتىش، ئوغرىلىقچە ئۆيلىرىگە كىرىپ بوغۇزلاپ، ئىچى-باغرىنى تۆكۈۋېتىپ چىقىش ۋەقەلىرى ئالاھىدە كۆپەيمەكتە ئىدى. تۆمۈريول، تاشيول ئۈستىلىرىدىمۇ نوقۇل قورالسىز خىتاي قاتىل تاجاۋۇزچىلىرىغىلا زەربە بېرىلىدىغان ھەرىكەتلەرگە قوشۇلۇپ ھەربىي ۋاگونلار، ھەربىي ئاپتوموبىللار، قوراللىق ساقچى ماشىنىلىرى، مىنبىڭلار، خىتاي ئەمەلدار ئائىلىلىرى، بىڭتۈەن جاللاتلىرى، بېنزىن توشۇيدىغان ئاپتوموبىللارغىمۇ زەربە بېرىش ھەرىكەتلىرى پىلانلىق قانات يايدۇرۇلۇش دەۋرىگە كىرمەكتە ئىدى. خۇددى شۇنىڭدەك، ئۆتكەن ھەپتىدە تولىمۇ ھەددىدىن ئېشىپ كەتكەن بىر ئۇيغۇر ساقچى ئەمەلدارىنىڭ ئائىلىسى بالا-چاقىلىرى بىلەن قوشۇلۇپ كۆيۈپ كەتكەن. يەنە بىر ئىدارىنىڭ خىتايغا يالاقچىلىق قىلىشتا بەكلا خۇدىنى بىلمەي قالغان بىر ئۇيغۇر نازىرى ئۆيىدىلا بوغۇزلىنىۋېتىلگەن بولۇپ، نەق مەيداندا ئۇنىڭ بېشى تېپىلماي، باشقا بىر مىللىي كادىرلار قورۇسىنىڭ ئەخلەتخانىسىدىن تېپىلغان. يەنە بىر ئەنچەنتىڭ ئىدارىسىنىڭ ئۇيغۇر باشقارما باشلىق دەرىجىلىك قورچاق ئەمەلدارىنىڭ قىزى يول بويىدىكى دەرەخكە ئېسىپ ئۆلتۈرۈلگەن بولۇپ، خائىنلارغا جازا يۈرۈش قىلىش دولقۇنىمۇ ھەقىقىي مەنىسى بىلەن كۆرۈلۈشكە باشلىغانىدى. نۇرغۇن مەسچىتلەرنىڭ تەسلىمچى ئىماملىرىمۇ قاتتىق ئاگاھلاندۇرۇش خېتى تاپشۇرۇپ ئېلىشقان بولۇپ، قورقۇنچاق ماداراچى موللىلار مەسچىتلىرىگە چىقىشتىنمۇ قورقۇپ، ئۆيلىرىدىن تالاغا چىقالماس بولۇپ كەتكەن. نۇرغۇنلىغان تېپىك خىتاي جاللاتلىرى بىلەن ۋىجدانسىز خىتاي يالاقچىلىرىنىڭ ئادرېسلىرى، بالا-چاقا، نەۋرە-كېلىن ۋە كۈيوغۇللىرىنىڭ تەپسىلىي ئادرېسلىرى، كۆپ بارىدىغان يەرلىرىنىڭ ئادرېسلىرى تەپسىلىي تونۇشتۇرۇلۇپ يوشۇرۇن تارقىتىۋېتىلگەن بولۇپ، يوشۇرۇن قوشۇن ئەزالىرىنىڭ جازا يۈرۈشى قىلىش ھەرىكەتلىرى ئۇچۇن بەكلا ئوڭايلىق يارىتىلماقتا ئىدى.

قاسىمنىڭ ئاغىنىلىرىمۇ بۇرۇنقىدەك ئۇنداق بىرەر ۋاراق تەشۋىقات ۋارىقى، بىرەر قورقۇنچلۇق كىتابلارغا ھەيران قالماس بولۇپ كېتىشكەن، ئۇلارنىڭ سۆزلىرى بىر-

بىرىدىن ۋەھىمىلىك قورقۇنچلۇق ۋەقەلەرنى تەسۋىرلەش بىلەن ئاۋارە ئىدى.

سۆھبەت تازا قىزىۋاتقان بىر ۋاقىتىدا قاسىمنىڭ خىتاي قوشنىسى كىرىپ كەلدى.

بۇ خىتاي قوشنا، ساھىپخان ئۇزاتقان رومكىدىكى ھاراقنى يىگىنە يۇتۇۋاتقاندەك قىينىلىپ يۇتقاچ، قاسىمنى يوقلايدىغان چىرايلىق ئۇيغۇر قىزلىرى ئۈستىدىمۇ ئىچىپ كەتتى:

«ئەر كىشى دېگەن شۇنداق بولىشى كېرەك، شۇنداق ئەمەسمۇ؟ بۇنداق ئويۇنلاردىنمۇ ئۇزاق تۇرۇشقا بولمايدۇ. سەن لاۋ كا، يامان ئادەم جۇمۇ. بىر-بىرىدىن چىرايلىق، بىر-بىرىدىن ياش قىزلار، ... بەك ياخشى، بەك ياخشى. — خىتاينىڭ ئاغزىدىن شالۋاقلىرى ئاققاندەك بولۇپ كەتتى. بىر تال كەمپۈتنى ئاغزىغا سېلىپ، — سىلەر داۋام قىلىۋېرىڭلار، سىلەر ئىچىۋېرىڭلار.» — دېگىنىچە كەينىچە داجىپ چىقىپ كەتتى.

«توختىغىنە، نېمە دەيدۇ بۇ خىتىيىڭ؟ — 'ساقى' سورىدى قاسىمغا تىكىلىپ تۇرۇپ، — قىزلارنىڭ گېپىنى قىلدىغۇ؟ سەن بىزدىن يوشۇرۇن نېمىلەرنى قىلىپ يۈرسەن، ئاغىنە؟»

«ھە، ... ئۇنچىلىك بولسۇن! — دېدى بىر ئاغىنىسى، — بويتاقلىق يامان نېمە، ئاغىنىلەر.»

ئولتۇرۇش ئەھلى بىرھازا شاگخو-چاقچاقلار بىلەن بولۇپ كېتىپ، گەپنىڭ تېمىسى ئاللىمۇ قاچان جىنسىيەتكە ئۆتۈپ كەتكەنىدى. ھاراقنىڭ كۈچىمۇ رەسمىي ئۆزىنى كۆرسىتىپ، سورۇندىكىلەرنى بىر-بىرلەپ قىگغايتىشقا باشلىدى. ...

بۇنى پۇرسەت بىلگەن قاسىم، باياتىدىن 'خەۋەرچى' دوستى قوينىدىن چىقىرىپ ئوقۇماقچى بولغىنىدا، باشقىلارنىڭ دىققىتىنى قوزغىيالماي قايتا يانچۇقىغا سېلىپ قويغان بىر تەشۋىق ۋارىقىنى ئاستا سۇغۇرۇپ ئالدى. بۇ ۋاراق رەسمىي بىر پارتلاتقۇچ دورا رېتسېپى بولۇپ، ئۇنىڭغا ''شىخۇ رېتسېپى'' دېگەن نام بېرىلگەنىدى. بۇ رېتسېپ مۇنداق بايان قىلىنغانىدى:

”«شىخۇ دورىسى» نىڭ ئاساسلىق تەركىبى بىر تولۇل مولېكۇلىسىغا ئۈچ دانە نىترو رادىكالى باغلانغان بولۇپ، ئادەتتە 2-4-6- تىرى نىترو تولۇل دەپمۇ ئاتىلىدۇ. ئۇنىڭ مولېكۇلا فورمۇلىسىدا يەتتە دانە كاربون ئاتومى، بەش دانە ھىدروگېن ئاتومى، ئۈچ دانە ئازوت ئاتومى ۋە ئالتە دانە ئوكسىگېن ئاتومى بار. رەڭگى ساغۇچقا مايىل بولۇپ، كىسلاتادىن تازىلانغىنىدا ئاقۇچ سېرىق رەڭ ئالىدۇ. سەكسەن پۈتۈن يۈزدە ئالتە سېلسىيە گرادۇس ئىسسىقلىقتا ئېرىيدۇ. مولېكۇلا ئېغىرلىقى ئىككى يۈز يىگىرمە يەتتە پۈتۈن يۈزدە ئون ئۈچ، سېلىشتۇرما ئېغىرلىقى بىر پۈتۈن يۈزدە ئەللىك تۆت، سېرىق ياپراقسىمان ياكى يىڭنىسىمان كىرىستاللىق، ئىسپىرتتا ئىسسىتىلغاندا، ئاسېتون، بېنزول، تولۇل، نىترات كىسلاتاسى، سۇلفات كىسلاتاسى قاتارلىقلاردا ئۆي تېمپېراتۇرىسىدا ئېرىيدۇ. سۇدا ئېرىمەيدۇ ۋە ئارىلاشمايدۇ. سۇ يىغىدەك سېرىق سۈزۈك رەڭلىكى ئىنتايىن سەزگۈر. قاتتىق ئۇرۇپ ئەزسە پارتلايدۇ. كۈن نۇرىدا تەدرىجىي پاسسىپلىشىپ، دەسلەپ قارىداپ، ئاندىن كۈلرەڭگە ئۆزگىرىپ قالىدۇ. سەكسەن بىر سېلسىيە گرادۇستا ئېرىپ، تىنچ قويغاندا قايتا قېتىۋالىدۇ. شۇڭا بۇ گرادۇستا ئېرىتىپ ھەرخىل شەكىللەرگە كەلتۈرۈۋېلىش ياكى ئاغزى كىچىك خالىغان قاچىلارغا قۇيۇپ مىنا تەييارلىۋېلىشقا بولىدۇ. بۇ بىر زەھەرلىك ماددا بولۇپ، پۈرىقىمۇ سالامەتلىككە زىيانلىق. ئادەتتە ئىچىنى سۈردۈرۈش، تېرىسى ساغرىپ قېلىش، نەپەسلىنىشى قىيىنلىشىش، قان بېسىمى تۆۋەنلەش، يارا چىقىش، باش ئاغرىتىش ياكى قايدۇرۇش تەسىرلىرىگە ئىگە. زەھەرلەنگۈچى دەرھال بۇنىڭ پۈرىقىدىن بىرنەچچە كۈن يىراق تۇرۇشى، مۇمكىن بولغاندا ساپ ھاۋالىق يەردە دەم ئېلىشى، ئالما، تۇخۇم، گۆش، سۈت ۋە مول كۆكتات يېيىشى لازىم. بۇ دورىنى مېتىل بېنزول ياكى تولۇلنى ئۈدا ئۈچ قېتىم نىترولاش ئارقىلىق قولغا كەلتۈرۈشكە بولىدۇ. بىرىنچى قېتىملىق نىترولىغاندا ئاتمىش پىرسەنتلىك

نىترات كىسلاتاسىدىن ئون تۆت پۈتۈن ئوندا يەتتى مىللىي لىتىر، قويۇق سۇلفات كىسلاتاسىدىن يىگىرمە توققۇز پۈتۈن ئوندا تۆت مىللىلىتىر ۋە تولۇلدىن ئون مىللىلىتىر تەييارلايمىز. ئاۋۋال ئىسسىقلىقى ئوتتۇز سېلسىيە گرادۇستىن تۆۋەن بولغان سۇ مۇنچىسى ياكى مۇز ۋاننىسى ئىچىدە تۇرغۇزۇلغان ئىستاكانغا نىترات كىسلاتاسىنى قۇيۇپ، ئۇنىڭ ئۈستىگە قويۇق سۇلفات كىسلاتاسىنى قوچۇپ تۇرۇپ تېمىتىپ قوشىمىز. دىققەت، چوقۇم سۇلفات كىسلاتاسىنى نىترات كىسلاتاسى ئۈستىگە تېمىتىپ قوشۇش شەرت! ئاندىن ئوتتۇز-قىرىق سېلسىيە گرادۇسلۇق ئىسسىقلىقتا تولۇلنىڭ ئۈستىگە بايىقى كىسلاتالار ئارىلاشمىسىنى تامچىلاپ قوشۇپ ئارىلاشتۇرۇپ بېرىلىدۇ. كىسلاتا قوشۇش تاماملانغىنىدىن كېيىن، ئېرىتمە يۈزىگە نىتروتولۇلنىڭ كرىستالى لەيلەپ چىقىشقا باشلايدۇ. بىرەر سوتكىدىن كېيىن بۇ كرىستالنى شورىغۇچ رېزىنكە شار بىلەن شورىتىپ ياكى مەخسۇس فىلتىر قەغىزى بىلەن سۈزۈپ ئايرىپ ئېلىنىدۇ. ئاندىن بۇ ماددا ئىككىنچى قېتىملىق نىترولىنىشقا تەييار بولىدۇ. يۇقىرىدا ئايرىۋېلىنغان نىتروتولۇل ئەينەك ئىستاكانغا قويۇپ سۇ مۇنچىسىدا ئەللىك سېلسىيە گرادۇسقىچە ئىسسىتىلىدۇ. ئۇنىڭغا ئون بىر مىللىلىتىر قويۇق سۇلفات كىسلاتاسى تېمىتىپ قوچۇپ بېرىلىدۇ. ئاۋۋال بېغىررەڭگە، ئاندىن قارامتۇل رەڭگە كىرىدۇ. ئاندىن بۇ ئىستاكان داۋاملىق قىزدۇرۇلۇپ توقسەن-يۈز سېلسىيە گرادۇسقا كەلتۈرۈلىدۇ. بۇ ئارىدا بەش پۈتۈن يۈزدە يىگىرمە بەش مىللىلىتىر قويۇق نىترات كىسلاتاسى ئۈستىگە يەنە بەش پۈتۈن يۈزدە يىگىرمە بەش مىللىلىتىر قويۇق سۇلفات كىسلاتاسىنى تامچىلاپ قوشۇپ ئارىلاشتۇرۇپ تەييارلىۋالغان كىسلاتا ئارىلاشمىسى نەق بىر سائەتتە قوچۇپ تۇرۇپ تامچىلاپ قوشۇپ ئارىلاشتۇرۇلىدۇ. ۋاقىتقا دىققەت قىلىنىشى شەرت. نەق بىر سائەتتە! بۇ ماددا يەنە ئىككى سائەت تىنماي ئارىلاشتۇرۇلىدۇ. بۇ چاغدا ئوخشاشلا

ئېرىتمە يۈزىگە دىنىتروتولۇل لەيلەپ چىقىشقا باشلايدۇ. سۈزۈپ ئېلىنىدىغان بۇ كرىستال ماددا ئۈچىنچى قېتىملىق نىترولاشقا تەييار بولغان ھېسابلىنىدۇ. ئاۋۋال يەتتە پۈتۈن يۈزدە يىگىرمە بەش مىلىلىتىر قويۇق نىترات كىسلاتاسىغا يەنە شۇنچە مىلىلىتىر قويۇق سۇلفات كىسلاتاسىنى ئاستا تېمىتىپ قوچۇپ كىسلاتا ئارىلاشمىسى تەييارلىنىدۇ. ئاندىن يۇقىرىدا ئايرىۋالغان دىنىتروتولۇلنى ئىستاكاندا سۇ مۇنچىسى ياردىمى بىلەن توقسەندىن يۇقىرى گرادۇستا ئىسسىتىپ تۇرۇپ ئون تۆت پۈتۈن ئوندا بەش مىلىلىتىر قويۇق سۇلفات كىسلاتاسى تىنماي قوچۇپ تامچىلىتىپ ئارىلاشتۇرۇلىدۇ. ئاندىن بۇنى سۇ مۇنچىسى ئىچىدە (سۇ مۇنچىسىنىڭ سۈيىگە ئاشتۇزى ياكى كالتسىي خلورىدتىن ئۈچ-بەش پىرسەنت قوشۇپ، سۇنىڭ قايناش نۇقتىسى ئۆستۈرۈۋېلىنىدۇ.) يۈز-يۈز ئون بەش گرادۇسقىچە ئىسسىتىپ تۇرۇپ بايا تەييارلىۋالغان كىسلاتالار ئارىلاشمىسىنى قوچۇپ تۇرۇپ نەق ئىككى سائەت تامچىلىتىپ قوشۇش لازىم. ئاندىن يەنە شۇ يۈز-يۈز ئون بەش گرادۇستا ئىسسىتىپ تۇرۇپ ئىككى سائەت تىنماي قوچۇپ ئارىلاشتۇرۇلىدۇ. ئاندىن بىر سوتكا ئۆي تېمپېراتۇرىسىدا تىنچ تۇرغۇزۇپ سوۋۇتۇلىدۇ. بۇ چاغدا ئېرىتمە ئۈستىگە قىزغۇچ سېرىق ماددا قېتىپ قالغانلىقى كۆرۈنىدۇ. بۇ تازىلانمىغان 'شىخۇ دورىسى' دېيىلىدۇ. بۇ ماددىنى ئېلىپ سۇندۇرۇپ پارچىلاپ سوغۇق سۇدا بىرقانچە قېتىم يۇيۇپ كىسلاتادىن تازىلىنىدۇ. ئاندىن يەنە ئىسسىق سۇدا ئۈچ قېتىم يۇيۇلىدۇ. بۇغداي-قوناق دانچىسىدەك بۇ ماددىنى چىلاشقۇدەك ئېتىل ئىسپىرتى قۇيۇپ ئاتمىش گرادۇسقىچە ئىسسىتىپ، ئاندىن سوۋۇتۇپ، كرىستال چۆكمىسى ھالىتىدىكى ساپ دورىغا ئېرىشىلىدۇ. ئۇنى فىلتىر قەغەزى بىلەن سۈزۈپ سالقىن يەردە قۇرۇتۇش كېرەك. ئەڭ ساپ بولغان سارغۇچ يىڭنىسىمان كرىستالنىڭ پارتلاشتىكى تېزلىكى سېكۇنتىغا ئالتە مىڭ ئالتە يۈز مېتىرغا بارالايدۇ.

بۇنى ئەڭ دەسلىپىدە نوبېل ياساپ چىققان ئىكەن. بۇ دورىنى شىخۇ ئۇرۇشىدا دۈشمەن ئىستىهكاملىرىنى پارتلىتىش جەريانىدا قۇربان بولغان شېھىتلىرىمىزنىڭ خاتىرىسى ئۈچۈن ‹شىخۇ دورىسى› دەپ ئاتىدۇق.

— «ئويغانغان مۇهاجىرلار قوشۇنى»"

قاسىم بۇ رېتسېپنى شۇ كېچىسىلا بىر نۇسخا كۆچۈرۈۋالدۇ.

ئەتىسى ئېگىز-پەس يېتىشقان دوستلار بىر-بىرىنى ئويغىتىپ ئورۇنلىرىدىن تۇرۇشتى. ئاندىن يۈز-كۆزلىرىنى چالا-بۇلا يۇيۇشقاندىن كېيىن، بەزىلىرى بىرەر بوتۇلكا پىۋا بىلەن، يەنە بەزىلىرى ئىسسىق چاي بىلەن ناشتا قىلىپ ئالدى-كەينىگە سەنتۈرۈلۈپ ماڭغىنىچە خوشلىشىپ ئۆيدىن چىقىشتى.

ئاغىنىلىرىنى دەرۋازىغىچە ئۇزىتىپ ئۆيگە قايتىپ كىرگەن قاسىم، جوزىلارنى يىغىشتۇرۇشقىمۇ خۇشياقماي، كىرگەن پېتى ئۆزىنى كارىۋىتىغا ئاتتى. ئەمما ئۇنىڭ كۆزىگە ئۇيقۇ كېلىش ئورنىغا خاسىيەت كېلىۋېلىپ ئارامىغا قويمايتتى. خاسىيەت قايسى كۈنىسى كېلىپ يېرىم كېچىگىچە بىرگە يېڭى مىنا لايىھىسىنى تۈزۈش بىلەن بولۇپ، ئاندىن قونۇپ كەتكەنىدى. ئۇ، شۇ كېچىنىڭ لەززىتىنى ئەسلەپ تولغىنىپ زادىلا ئارام تاپالماي قالدى. "ئۇ كېچە نېمە دېگەن لەززەتلىك بىر كېچە ئىدى-ھە!" — قاسىم باشقىلاردىنلا قۇرۇق ھاۋايى-ھەۋەس دولقۇنى ئىچىگە غەرق بولۇۋاتقىنىدا تۇيۇقسىزلا ئىشىكى ئۆزىگە تونۇش بىر ئاۋازدا يەڭگىل چېكىلدى:

«تاك، ... تاك-تاك!»

ئورنىدىن چاچراپ تۇرۇپ كەتكەن قاسىم ۋارقىرىۋەتتى:

«بۇ چەككەن خاسىيەت!» — ئۇ دەرھال بېرىپ ئىشىكنى ئاچتى.

«ياخشىمۇسىز؟» — بوم ئاۋاز بىلەن سالام قىلىپ گۈلباھار كىرىپ كەلدى!

گۈلباھارنى كۆرۈپ ئۇجۇقۇپ قالغان قاسىم، قىزغا تىكىلىپ قارىدى. بۈگۈن بۇ قىز شۇنداق دىققەت بىلەن ياسىنىۋالغانىدىكى، يۈزلىرى چاقناپ تۇراتتى. قاپ-قارا

چاچلىرىنىمۇ گويا تەبىئىي بۇدۇرىسى باردەك كېلىشتۈرۈپ ياساتقان بولۇپ، پارىلداپ تۇرغان چاچلىرى ئىككى قۇلىقىنى يېپىپ دولقۇنلاپ سىرىلىپ چۈشۈپ مۈرىسىنى بويلاپ كۆكسىگە تاقالغانىدى. ئۇنىڭ ھەرقانداق يىگىتنى دەرھاللا ئۆزىگە مەپتۇن قىلدۇرىۋالغىدەك چاقناپ تۇرغان شەھۋانىيلىق ئۇرغۇپ تۇرىدىغان بوتا كۆزلىرى قاسىمنى دەرھاللا ئاز ئىلكىگە ئالغانىدى. ”ئاھ، بۇ قاملاشقان كۆكسىلەر!“

شۇ تاپتا، قاسىمنىڭ كۆزىگە باشقا ھېچ نېمە كۆرۈنمەيتتى!

«قېنى ئۆيگە كىرىڭ، ئەمما مېنى شاڭخو قىلمىغايسىز، ئۆي ئىچى بەكلا رەتسىز ئىدى. ئۇلارنى، ... شۇ دوستلىرىمنى تېخى يېڭىلا ئۇزىتىپ تۇرۇۋىدىم، يەنى، ... مەن، ...» — قاسىمنىڭ ئاغزى گەپكىمۇ قولاشماي قالدى.

قىز ئۇنىڭ دېگەنلىرىگە پەرۋامۇ قىلماستىن ئۇتتۇر ياتاق ئۆيگە كىرىپ نېپىز پەلتوسىنى يېشىپ ئىشكاپقا ئىلىپ قويۇپ چىقتى. ھالرەڭ نېپىز كوپتىسىنىڭ ئىككى تۈگمىلىك ئورنى ئوچۇق قالغانىدى — توغرىسى ئالايتەن ئەتمەيلا چىققانىدى. قاپقارا پارقىراپ تۇرغان دولقۇنلۇق قويۇق قارا چاچلىرىنى بىر يېنىغا تۆكۈپ دىۋانغا كېلىپ ئولتۇردى. ئۇنىڭ شەھۋانىي كۆزلىرى قاسىمدەك تولا ئىش كۆرمىگەن ئىرادىسى ئاجىز سۆيۈق ئەرلەرنىڭ قەلبىنى پارچىلىۋەتكۈدەك ماگنىتلىق كۈچى بىلەن كۆزىگە تىكىلدى. قىزنىڭ كۆزلىرىدىن گويا ‘سۆيۈملۈك’ ئوت يالقۇنجاپ تۇرغاندەك، ئۇنىڭ قەلبىنى پەرۋاندەك ئۆزىگە جەلپ قىلىۋالغانىدى.

«كۆرۈنۈپ تۇرۇپتۇ، كلاسسىك يىگىرمىنچى ئەسىر پاسونىدىكى ئەرلەر ئولتۇرۇشى! يېگانە ئىچىش ئۈچۈنلا ئولتۇرۇش! — گۈلباھار ئاغزىنى سەل پۈرۈشتۈرگەندەك قىلىپ، ئەپچىل سومكىسىدىن ’كامېل‘ ماركىلىق تاماكىسىنى چىقاردى، — كېلىڭ يېنىمغا. — قىزنىڭ بوم تارىدەك ئاۋازى قاسىمنى تىك تۇرغۇزۇۋەتتى. ئاندىن دەرھال ئالدىغا سوزۇلۇپ كېلىپ دىۋاننىڭ بىر قىرىغا كېلىپ ئولتۇردى. گۈلباھار تاماكا پاچكىسىنى ئۇنىڭغا تەڭلىدى. ئۆزىمۇ بىر تال چىقىرىپ ئاغزىغا قىستۇرۇپ، چىرايلىق چاقمىغنى چىقىرىپ ئاۋۋال قاسىمنىڭكىنى، ئاندىن ئۆزىنىڭكىنى تۇتاشتۇردى. قاسىمنى ئىچىگە تارتقان تاماكىسىنىڭ تەمى ئەمەس،

بەلكى ئالدىغا ئېڭىشىپ چاقماق تۇتۇپ بېرىۋاتقان قىزنىڭ ئەتىر گۈلىدەك پۇراپ تۇرغان گەۋدىسى مەي قىلىۋەتكەنىدى. بۈگۈن بۇ قىزدا قىلچىلىكمۇ تارتىنىش ئالامەتلىرى كۆرۈنمەيتتى، — سىز قىزلارغا تاماكا تۇتاشتۇرۇپ بېرىشنى بىلمىگىنىڭىز بىلەن، مەن سىلەردەكلەرگە ئوت يېقىشنى ناھايىتى ياخشى بىلىمەن. — قاسىمنىڭ يۈرىكىنى ئۆيىنتىپ تۇرغان قىز پۇرىقى ئۇنىڭغا ’گۈپ‘ قىلىپ قايتىدىن ئۇرۇلدى. شۇنداقتىمۇ ئۆزىنى كەينىگە داجىتىشقا تىرىشقاندەك قىلىۋىدى، دىۋاننىڭ جەينىكىگە تاقىشىپ قېلىپ مىدىر-سىدىر قىلالمىدى. ئۇنىڭ ھاياجىنى قوزغىلىپ پۈتنى ئالماشتۇرۇۋېلىشقا تىرىشتى، — ئاۋارە بولماڭ، ئەرلەرنىڭ مىجەزىنى بەش قولدەك بىلىمەن. ...»

گۈلباھار تاماكىسىنى شورىغاچ قاسىمنىڭ كۆزىگە چاقناپ تۇرغان يالقۇنلۇق شەھۋانىي كۆزلىرى بىلەن بىرھازا تىكىلىپ ئولتۇرۇۋېلىپ، ئۇنىڭ تاقىتىنى قويمىدى. گۈلباھار ئۇنىڭ بوينىغا بىلىكىنى گىرەلەشتۈردى. يەنە بىر قولىدىكى تاماكىسىنى ئىچىگە چوڭقۇر بىر تارتىۋېلىپ ئالدىدىكى ئۈستەلدە تۇرغان تەخسىگە ئەزدى. ئاندىن ئىچىدىن تۇرخۇندەك چىقىۋاتقان ئىسسىنى قاسىمنىڭ يۈزىگە قارىتىپ پۈۋلىگەچ، ئاستا ئۇنىڭ قولىدىكى تاماكىسىنىمۇ ئېلىپ تەخسىگە تاشلىدى. ئەرنىڭ بوينىدىن ئىككى قوللاپ تۇتۇپ ئالدىغا تارتقىنىچە ئۇنى سۆيۈپ كەتتى. ئۆزىنى ئارانلا تۇتۇپ تۇرۇۋاتقان قاسىم، قىزنىڭ بېلىدىن قامالLAپ تۇتقىنىچە دىۋانغا قىڭغايدى. ئىككىسىنىڭ قوللىرى بىر-بىرىنىڭ بەللىرىدە، ... ئوتتەك يالقۇنجاپ تۇرغان لەۋلەر، ئوت بولۇپ يېنىپ تۇرغان بەدەنلەر، ...

تەخسىدىكى ئېزىلمىگەن تاماكا قالدۇقى بۇ مەنزىرىنىڭ بىردىن-بىر شاھىدى بولغاندەك ئۆزىنىڭ ئاخىرقى ئىسسىنى چىقىرىپ ئاستا-ئاستا ئۆچمەكتە ئىدى. ...

قاچانلاردىدۇر ياتاق ئۆيىگە كىرىپ يېتىپ بولغان ئىككى شەھۋانىي ۋۇجۇد، بىر-بىرسىگە چىرمىشىپ كەتكەن ئىدى. ئەمدى يېتەر دەپ قاسىم قانچە قېتىم مۇنچىغا كىرىپ چىققانلىقىنىمۇ ئېسىگە ئالالمىدى. سۆڭكى شىلىۋېلىنغان گۆشتەك يۇمشاپلا كەتكەن قاسىم، ئاستا بىر يانغا ئۆرۈلدى. تويماس قىز، تۇغما بەدىنىنى

مەيدىسىگىچە يوتقاندىن چىقىرىپ ئۇنىڭغا زوقلىنىپ قارىغىنىچە، ئۇنىڭ ئاق كىرىپ قالغان چاچلىرىنى، سەل-پەل قاڭشارلىق قېلىن بۇرۇنلىرىنى ئوينىاپ ياتاتتى. ئارىلاپ ئۆرۈلۈپ ئۇنىڭ لەۋلىرىدىن سۆيۈپمۇ قوياتتى:

«ئەر كىشى دېگەن مانا مۇشۇنداق بولىشى كېرەك. سىزدەكلەر، بىزدە بەكلا ئازىيىپ كېتىۋاتىدۇ. ... خاسىيەتنىڭ ھەقىقەتەنمۇ تەلىيى بار قىز ئىكەن. قىزغىنىپ قالدىم ئۇ دوستۇمدىن.» — قاسىم كۆزلىرىنى زورىغا ئېچىپ گۈلباھارغا قاراپ مۆڭگەلەرچە كۈلۈپ قويدى. قىزچاق ئۇنى قايتىدىن چىڭ بېسىپ قانغىچە سۆيگىنىدىن كېيىن، يوتقاندىن چىقىپ مۇنچىغا كىرىپ كەتتى. قاسىم خۇمارلاشقان كۆزلىرىنى قىيا ئېچىپ قىزنىڭ كەينىدىن ئۇنىڭ قاۋۇل ۋۇجۇدىغا قاراپ يېتىپ، نېمىشقىدۇر خاسىيەتنى ئېسىگە ئالدى. ئەمدى قاسىمنىڭ كاللىسىدا بىرمۇنچە چىگىش پىكىرلەر ئايلىنىپ يۈرەتتى. گويا قاسىم ھۆكۈم قىلىش ئىقتىدارىنى يوقاتقاندەكلا بولۇپ قالماقتا ئىدى: خاسىيەت، قوشۇن، ۋەھىمە پەيدا قىلىش ھەرىكىتى، ئەخلاق، غايە، گۈلباھار، ئېتىقات، ...

ئۇ، شۇ يېتىشىدا قانچىلىك ۋاقىت ياتقانلىقىنىمۇ سەزمەي قالدى. ئەنە شۇ خىل بىر-بىرسىدىن چىگىش خىياللار ئىچىگە پېتىپ چىقالماي، خىياللىرىنىڭ يا رىياللىق ياكى چۈشى ئىكەنلىكىنىمۇ پەرق قىلالماي مۇگدەك ئىچىدە ياتقىنىدا، ”قېنى، يېتىۋەرمەي تازىلىنىپ كىرىپ تاماقتا كېلىڭ!“ دېگەن بوم ئاۋازىدىن كېيىنلا ھوشىغا كېلىپ ئىشىككە قارىدى. ئورنىدىن دەرھال تۇرۇپ كىيىملىرىنى كىيىپ مۇنچىغا كىرىپ كەتتى. مۇزدەك سۇدا بىرھازا چايقالغاندىن كېيىن، كىيىملىرىنى يۆتكەپ مېھمانخانىغا كىردى. گۈلباھار يېڭى قۇرۇشۇپ كۆپچۈپ تۇرغان قاپ-قارا بۇدۇرە چاچلىرى ئىچىدە تېخىمۇ ئېچىلىپ كەتكەندەك قىلاتتى.

تەخسىدىكى لەڭمەن مەززىلىك پۇراپ قاسىمنىڭ ئىشتىيىنى قوزغاشقا باشلىدى.

«قانداقراق يېگىت؟ ھاردۇقىڭىز چىقىپ قالغاندەكمۇ؟» — گۈلباھار مەمنۇن بولغانلىقىنى ئىپادىلەپ چىرايلىق كۈلۈمسىرەپ قويدى.

قاسىم خىجىل بولغان قىياپەتتە يەرگە قاراپ ھىجايغىنىچە تاماقنى ئولتۇردى. گۈلباھار تاماق يېگەچ ئولتۇرۇپ سورىدى:

«ئالدىنقى كۈنى خاسىيەت كەلگەن ئوخشىمامدۇ؟ — ئۇ كۆزىنى قىسىپ قويۇپ قاسىمنىڭ جاۋابىنى كۈتمەيلا گېپىنى داۋام قىلدى، — بىچارە قىز، مەن بولمىسام بەلكىم بۇ چاقىقچە ئەقلىدىن ئېزىپ قالارمىدىكىن بىلمەيمەن، ھېلىمۇ غەيرىتى بار قىز ئىكەن. ئۇنىڭغا ئالاھىدە كۆڭۈل بۆلمىسەك بولمايدۇ. بىر ھېسابتا مېنىڭ بۇ قوشۇننى قۇرۇش خىيالىغا كېلىشىمگە خاسىيەت سەۋەب بولدى دېسەممۇ بولىدۇ. شۇ ئاپتوبۇس بېكەت ۋەقەسى يۈز بەرگەن كۈندىكى پاجىئەلىك قىياپىتىنى ھازىر ئەسلىسەممۇ يۈرىكىم يېرىلغىدەك بولۇپ كېتىدۇ. بەكلا ئېچىنىشلىق ئىدى. ھە، سىلەرمۇ خېلى چىقىشىپ قالغاندەك قىلامسىلەر قانداق؟»

بۈگۈن بولغانلاردىن كېيىن، قاسىم ئەمدى خاسىيەت توغرىسىدا گەپ قىلغۇسى كەلمىدى. شۇڭا بېشىنى چۆكۈرۈپ تاماقنى يېگەن بولۇپ جىم ئولتۇرۇۋەردى.

«ماڭا قاراڭ، مېنىڭ سىزگە قىلغانلىرىمغا قاراپلا مېنى رەسمىي بۇزۇق بىرسى ئوخشايدۇ دەپ قالماڭ. ... مېنىڭ سىزنى خاسىيەتتىن تارتىۋېلىش نىيىتىم زادىلا يوق. سىلەردىن قىزغىنىپمۇ قويمايمەن. ئەكسىچە، سىلەرنىڭ مۇناسىۋىتىڭلاردىن خۇشال بولىمەن. بۇ مېنىڭ سىز بىلەن بولغان مۇناسىۋىتىمنىڭ ئەڭ ئاخىرقىسى بولۇپ قالىدۇ. بۇندىن كېيىن مېنى سىز زورلىسىڭىزمۇ ئۇنىمايمەن. ... بۇ قېتىمقىسىدا يەنە شۇ خاسىيەتنىڭ ئۆزى مېنى قوزغاپ قويمامدۇ! — ئۇ ئاش سۈيىدىن ئىچىپ قويۇپ تەخسىسىنى نېرى ئىتتىرىپ ئاغزىنى قەغەز سالفېتكىدا سۈرتتى. ئاندىن بىر تال تاماكا ئېلىپ تۇتاشتۇرۇۋالدى، — تۈنۈگۈن ئۇ ئۆيۈمگە كەلگەنىكەن، گۈلدەك ئېچىلىپلا كېتىپتۇ. سىزنىڭ گېپىڭىزنى قىلىپ تۇرۇۋالدى. ئازراق ئىچكۈزۈپ قويۇپ كوچىلىۋىدىم، بىر ۋاقىتلىرىدا سىزنىڭ ئالاھىدە ئەركەكلىكىڭىزدىن پىچىرلاپ سالدى. كېچىچە كۆزۈمگە ئۇيقۇ كەلمەي ... شەيتىنىم جىم قويمىدى. ئەتىگەن خاسىيەت كەتكەندىن كېيىن زادىلا چىداشلىق بېرەلمىدىم. ”نېمە بولاتتى؟ بىرەر قېتىمغا قاسىمنى يەۋەتتىممۇ!“ دېدىم-دە، سەھەردىلا يېنىڭىزغا كەلمەكچى بولۇپ يولغا

چىقتىم. ئەمما ئۆيىڭىزگە يېقىنلىشىپ قالغاندا، ... يەنە شۇ خاسىيەتنى ئويلاپ كەينىمگە ياندىم. ئاندىن ھېلىقى ئىلمان دوختۇر يىگىتىمنىڭ يېنىغىلا بارايچۇ دەپ، ئۇنىڭ ئۆيى تەرەپكە قاراپ ماڭدىم. ئۇ نىمجان دوستۇمنى ھېسسىياتلاندۇرۇش ئۈچۈن گۈزەللەشتۈرۈشخانىسىغا كىرىپ ئىككى سائەت ئولتۇردۇم. ئەينەكتىكى چىرايىمغا قاراپ، بۇنچە گۈزەل بىر قىزنى نېمىشقا ئۇ لۆملۆمگە تۇتقۇزۇپ قويىدىكەنمەن دەپ، ئۇدۇل سىزنىڭ يېنىڭىزغا كەلدىم. ... — گۈلباھار ئورنىدىن تۇرۇپ قاسىمنىڭ يېنىغا كەلدى، — ئەمدى خاسىيەتتىن قىزغىنىۋاتىمەن راست گەپنى قىلسام، ... مەيلى، ... ئۇ دوستۇمنى بەختلىك قىلالىسىڭىزمۇ ماڭا يېتىدۇ. ... كىم بىلىدۇ تېخى، بىزنى ئالدىمىزدا قانداق پاجىئەلەر، قانداق ئۆلۈملەر كۈتۈۋاتىدۇ، ... ئۇ بىچارىنىڭ بۇنداق خۇشاللىنىۋالىدىغان كۈنلىرىگە مەن قوشۇق سېلىپ يۈرمەي. ...» — گۈلباھار قاسىمغا ئېگىشىپ ئۇنىڭ يۈزىنى پۈرىغاندەك بىردەم تۇردى-دە، ئۇنىڭ مەڭزىگە دوستلارچە بىرنى سۆيۈپ قويۇپ جايىغا كەتتى. قاسىم بېشىنى چۆكۈرۈپ گەپ قىلماي تامىقىنى يەپ ئولتۇرۇۋەردى.

«مەن ئەسلىدە بۇنچىلىكمۇ ئەخلاقسىز قىزلاردىن ئەمەس ئىدىم. ... — گۈلباھار قايتا بىر تال تاماكا تۇتاشتۇرۇۋېلىپ گېپىنى داۋام قىلدى، — بىزنىڭ بوۋىلىرىمىز ئەسلىدە خېلىلا قول ئىلكىدە بار ئائىلىلەردىن بولسا كېرەك، دادام بىلەن ئاپامنىڭ ھەر ئىككىسىلا سوۋېتتا ئوقۇپ كەلگەنىكەن. بوۋام بىلەن مومام غۇلجىدا مىللىي ئازادلىق ئارمىيىگە قاتناشقانىكەندۇق. مومام ھەمشىرە، بوۋام كاپىتان بولغانىكەن. جىڭ ئۇرۇشىدىمۇ ياكى شىخۇ ئۇرۇشىدىمۇ ئەيتاۋۇر، بوۋامنىڭ پۇتىغا ئوق تېگىپ يارىلىنىپ غۇلجىغا داۋالاشقا قايتۇرۇلغانىكەن. كېيىن ئۇرۇش توختاپ بىتىم بولغاندا بوۋاملار ئۈرۈمچىگە يۆتكىلىپ بارغانىكەن. ئۇ يەردە قايسى بىر نازارەتنىڭ باشقارما باشلىقى بولۇپ ئىشلەپتۇ. يەرلىك مىللەتچىلىككە قارشى ھەرىكەتتە بوۋامنى قاماققا ئاپتۇ. بىرنەچچە يىلدىن كېيىن قويۇۋەتكەن بولسىمۇ، ئۇ يىللاردا كەينى-كەينىدىن قوزغىتىلغان ھەرخىل سىياسىي ھەرىكەتلەردە بوۋامنى زادىلا ئارامىغا قويۇشمىغانىكەن. شۇنىڭغا ئۇلىشىپلا قوزغىتىلغان مەدەنىيەت زور ئىنقىلابى دېگەن ھەرىكەتتە بوۋامنى

قايتىدىن بولسىچە كۆرەش قىلىپ سازايى قىلغاندىن كېيىن يەنە سولاپ قويۇشۇپتۇ. ”بىزنى ئۆلتۈرۈپ قوغلاپ چىقىرىمىز دەپ توپىلاڭغا قاتناشقىنىڭدا يارىلانغان پۇتۇڭ مۇشۇمىدى؟“ دەپ ئۇرۇپ بوۋامنىڭ سول پۇتىنى كۆكۈم-تالقان قىلىۋېتىپتۇ. بىچارە مومام، بوۋامنى يېتىلەپ قۇمۇل يېزىلىرىدا سۈرگۈندە ئىشلەپتۇ. شۇنداق، ... شۇنداق قىلىپ بوۋامنىڭ پۇتى ۋاقتىدا داۋالانمىغاچقا، ئەھۋالى بەكلا ئېغىرلىشىپ كېتىپتۇ. بۇ ئارىدا دادام بىلەن ئاپامنى ”قارا بەش خىل ئائىلە پەرزەنتى، چەتئەلگە باغلانغان ئۇنسۇر“ دېگەندەك قالپاقلارنى كەيگۈزۈشۈپ ئۇچتۇرپاننىڭ بىر يېزىسىغا سۈرگۈن قىلىۋېتىشكەنىكەن. كېيىن ئۇ يەردىن ”دادامغا قارايمەن“ دەپ تولا يول مېڭىپ يۈرۈپ ئاخىرى قۇمۇلغا ئالمىشىپ دادىسىنىڭ يېنىغا كېلىۋاپتۇ. ئۇزۇن ئۆتمەيلا بوۋام قازا قىلىپ كېتىپتۇ. بوۋام سەكراتتا ياتقىنىدا دادامنى چاقىرىپ ئۇنىڭغا ئۆزىنىڭ ۋەسىيىتىنى قالدۇرغانىكەن. جىڭ ئۇرۇشىغا كىرگىنىدە، بوۋامنىڭ باتاليونى بىر تاغ كامېرىدا يۈزگە يېقىن خىتاي ئەسكىرىنى ئەسىرگە ئېلىۋالغانىكەن. ئۇلارنىڭ ئىچىدە بىر كورلىلىق قورچاق ئۇيغۇر ئەسكىرىمۇ بار ئىكەنىدۇق. ئۇ ئۇيغۇر ئەسىرى بىر كوماندىرغا ”بۇ خىتايلار بۆرەتالادا بىر يېزىدىكى يەرلىك خەلقنى بوشۇكتىكى بوۋاق بالىلىرى بىلەن قوشۇپ قىرىپ تاشلاپ قېچىپ كېلىۋالغانلار“ دەپ پاش قىلىپتۇ. مىللىي ئارمىيە جەڭچىلىرى بۇ قاتىل خىتاي ئەسىرلىرىگە غەزەپلىنىپ، ئۇلارنىڭ ھەممىسىنى شۇ يەردىلا قىرىپ تاشلاشنى تەلەپ قىلىپ تۇرۇۋالغانىكەن. بوۋام ئۇلارغا يالۋۇرۇپ يۈرۈپ مىڭ تەستە بۇ خىتاي ئەسىرلىرىنى شتابقا تاپشۇرۇپ بېرىپ ئۆلتۈرۈلۈشتىن ساقلاپ قالغانىكەن. مەدەنىيەت ئىنقىلابىدا بوۋامنىڭ پۇتىنى ئۇرۇپ سۇندۇرۇۋەتكەن خىتاي لوخىنى دەل شۇ ئەسىرگە چۈشكەن خىتايلارنىڭ بىرسى ئىكەن. بوۋام بۇنىڭ دەردىدە ئىچى قاتتىق ئازابلىنىپ يۈرگەن بولسىمۇ، قىساس ئېلىشقا زادىلا قارار قىلالماي كەلگەنىكەن. بالا-چاقىلىرىنىڭ ۋە خەلقنىڭ كۆرۈۋاتقان زۇلۇملىرى بوۋامنى ئاران شۇ كۈنىسى قارار قىلىشقا مەجبۇرلىغان بولسا كېرەك، دادامنى چاقىرىپ بۇ ۋەقەنى سۆزلەپ بولۇپ ۋەسىيەت قىلىپتۇ: ”سەن ماڭا، بۇ ۋەتەن ئۈچۈن شېھىت بولغانلارنىڭ، بىھۇدە جازالىنىپ ناھەق ئۆلتۈرۈلگەن، ناھەق

خارلىنىۋاتقان خەلقىمىنىڭ قىساسى ئۈچۈن بىر پۈرسەتنى تېپىپ بىرەر يۈز خىتاي ماڭلۇرىنى بولسىمۇ جەھەننەمگە يوللايمەن دەپ قەسەم قىلىپ بەر!“ ئەمما دادام، بوۋامنىڭ بۇ ۋەسىيىتىنى بەك ۋەھشىيلىك، سەكراتقا چۈشۈپ قالغاندىكى قالايمىقان جۆيلۈش دەپ قاراپ، بەرگەن ۋەدىسىنى ئەمەلگە ئاشۇرۇشنى زادىلا خىيالىغا كەلتۈرمىگەنىكەن. بۇ ئارىدا موماممۇ تۈيۈقسىزلا ئاغرىپ يېتىپ قېلىپ تۈگەپ كېتىپتۇ. بۇ ئىشلار دەردىدىنمىكىن ياكى تەقدىرى شۇنداق پۈتۈلگەنمىكىن بىلمىدىم، داداممۇ ئۇزۇن ئۆتمەيلا راك كېسەلگە گىرىپتار بولۇپ داۋالاشقا پۇل يوق، ئاخىرى ئۇمۇ تۈگەپ كېتىدۇ. ئۇ چاغدا مەن ئازراق بولسىمۇ ئېسىمنى بىلىپ قالغۇدەك ياشقا كىرگەنىدىم. بىر كۈنىسى دادامنىڭ ئاپامغا قاراپ يېتىپ، بوۋامنىڭ بايىقى ۋەسىيىتىنى سۆزلەپ بېرىۋاتقانلىقىنى ئاڭلاپ قالغانىدىم. دادام شۇ چاغدا ئاپامغا: ’مەن دادام سەكراتقا چۈشۈپ ياتقىنىدا قەتئىي ئىجرا قىلىپ بېرىمەن دەپ بەرگەن يالغان ۋەدەمنىڭ قىيامەت قارغىشىغا كەتتىم‘ دېگىنىنىمۇ ئاڭلىۋالغانىدىم. ... — گۈلباھار سەل تۇرۇۋېلىپ كۆزلىرىدىن ئېقىۋاتقان ياشلىرىنى سۈرتۈپ بولۇپ، بىر تال تاماكا تۇتاشتۇرۇپ چەكتى، — ئۇ چاغلاردا مەن دادامنىڭ بۇ گېپىنىڭ مەنىسىنى دېگەندەك چۈشەنمەيتتىم. ... شۇنىڭدىن كېيىن ... ياشلا تۇل قالغان ئاپام بىزنى چوڭراق بىرەر شەھەرگە قايتۇرۇپ كېتىپ ئوقۇتۇش خىيالىدا، ئۆز ۋاقتىدا چوڭ دادام بىلەن دادامنىڭ كېسەلى ئۈچۈن دورا ئوغرىلاپ ياردەم قىلىدىغان بىر يالاڭاياق دوختۇر بويتاق قالغىنىدا ئۇنىڭغا تېگىدۇ. بىرقانچە يىلدىن كېيىن ئۇ كىشى بىزنى بۇ شەھەرگە ئېلىپ چىقتى. ئۇ چاققىچە مەن تىنماي مەكتەپ ئالماشتۇرۇپ تۈزۈكرەك ئوقۇيالمىغانلىقىم ئۈچۈنمىكىن، نەتىجەم بەكلا ناچار ئىدى. مىڭ بىر بالادا تولۇق ئوتتۇرىنى تۈگىتەلىگەن بولساممۇ، ئالىي مەكتەپ ئىمتىھانىغا ئىككى قېتىم قاتنىشىپمۇ بىرىنچى تاللاشتىمۇ ئۆتەلمەي، ئالىي مەكتەپتە ئوقۇش پۇرسىتىگە ئېرىشەلمىگەنىدىم. پۇل تۆلەپ ئوقۇشقا ياردەم قىلغۇدەك ھېچكىمىمىز يوق، ئاخىرى كومپيۇتېر كۇرسلىرىغا قاتنىشىپ يۈرۈپ بىر ئىدارىنىڭ باشلىقىغا كاتىپ بولۇپ ئىشقا كىرىۋالدىم. ئۆگەي دادام مېنى زورلاپ يۈرۈپ بىر تۇغقىنىنىڭ ئوغلىغا چېتىپ

قويدى. ئۇ بالا هاراقكەشلا ئەمەس، ھەتتا رەسمىيلا خرۇئىن چېكىدىغان بىرنېمە ئىكەن-دەڭا، ئۇ مېنىمۇ زورلاپ يۈرۈپ بۇ تاماكا بىلەن شۇ هاراققا كۆندۈرۈپ قويدى. ئەمما خرۇئىن چەكتۈرۈپ باققان بولسىمۇ، نېمشقىدۇر تولا قۇسۇپ قورسقىمدىكى بالاممۇ چۈشۈپ كەتتى. خرۇئىن دېگەن ئۇ نەرسە ماڭا پەقەتلا ياراشمىغاندى. كېيىن قارىسام ئۇ ساراڭ دادىسىنىڭ نامىدا قەرز ئېلىپ خرۇئىن چېكىپ دادىسىنىمۇ بىرمۇنچە قەرزگە بوغۇۋەتكەنىكەن. ئۆيىمىزدىمۇ پۇل، نەرسە-كېرەكنىڭ تايىنى يوق ئىدى. شۇڭا ئۇ دادىسىنى ئالداپ پۇلىنى خەجلەيتتى. بۇ ئارىدا يەنە ئاپام تۇيۇقسىزلا قان بېسىمى ئۆرلەپ كېتىپ دوختۇرخانىغا ئاپىرىشقىمۇ ئۈلگۈرمەي تۈگەپ كەتتى. ...»

گۈلباھار گېپىنى توختىتىپ، كۆزىدىكى ياشلىرىنى سۈرتۈپ بىردەم ئولتۇرۇپ كەتتى. قاسىم يېنىغا كېلىپ ئۇنى باغرىغا بېسىپ بىردەم جىم ئولتۇردى. بىچارە قىز، تىترەپ يىغلاپ كەتتى. ...

«مېنىڭ ئەمدى بۇ ئائىلە بىلەن مۇناسىۋىتىمنى ساقلاپ قېلىشنى باھانە قىلغۇدەك بىرەر باغىمۇ قالمىغانىدى. مەنمۇ ھېلىقى ئېرىمدىن تاماكا بىلەن ھاراقنى خاتىرە قالدۇرۇپ ئاجرىشىپ كەتتىم. ئۆگەي دادىمىز بىر سودىگەر ئايال بىلەن ئۆيلىنىپ بىزگە قارىماسلا بولۇۋالدى. مەن سىڭلىم بىلەن نېمە قىلىشىمنى بىلەلمەي، بىرمەزگىل رۇس بازىرىدا مال سېتىپ يۈردۈم. شۇ يەردە بىر سودىگەرنىڭ ئالدىمىغا چۈشۈپ ئۇنىڭغا ئاشنا بولۇپ ئۆزبېكىستانغا چىقتىم. ئۇ يەردە دادامنىڭ بىر ساۋاقدىشى بىلەن تونۇشۇپ قېلىپ، ئۇنىڭ ئوغلىغا سىڭلىمنى چېتىپ قويدۇم. قارىسام ھېلىقى سودىگىرىمنىڭ ئايىغى چاققانلىشىپ، ئالمۇتىدا بىر، بىشكەكتە بىر دېگەندەك بىرمۇنچە ئاياللىرى پەيدا بولۇپ كەتتى. مەنمۇ بوش تۇرماي، بىر كۈنىسى ئۇتتۇزمىڭ دوللارلىق مېلىنى بىرسىگە يىگىرمە نەچچە مىڭ دوللارغا نەق پۇلغا سېتىۋېتىپ، پۇلنى ئېلىپلا بۇ ياققا يېنىپ كىرىۋالدىم. ئۇ پۇلنىڭ يېرىمىغا بىر ئۆي سېتىۋېلىپ، ھەرخىل ھاراقلاردىن بىرمۇنچە ئېلىپ ئۆيۈمدە بىر ھەپتىگىچە غىق مەست بولغۇچە ئىچىپ ياتتىم. — گۈلباھار قاسىمنىڭ قۇچىقىدىن چىقىپ بېرىپ

دىۋاندا ئولتۇردى. بىر تال تاماكا تۇتاشتۇرۇپ چەكتى، — بىر جۈمە كۈنىسى، ھارىقىم تۈگەپ كېتىپ بازارغا ھاراق ئالغىلى چىقىپ خاسىيەتلەرنىڭ پاجىئەسىگە دۇچ كېلىپ قالدىم. ئۇ ئېچىنىشلىق ۋەقەنى كۆرۈپ ئىختىيارسىزلا ھاراق سومكام قولۇمدىن چۈشۈپ بىرقىسمىنىڭ چېقىلىپ يولغا بىر كېلىپ كېتىشىنىمۇ تۇيماي قاپتىمەن. ئۇ قىزغا بەكلا ئىچىم ئاغرىپ كەتتى. ئاخشىمى ئۆيۈمدە يالغۇز ئولتۇرۇپ كوچىدا كۆرگىنىمنى ئەسلەيمەن: قىپقىزىل قانغا چىلىشىپ ئولتۇرغان بىر ئۇيغۇر قىزى؛ قۇچىقىدا يۈرىكى ساڭگىلاپ چۈشكەن يىگىتى؛ يەنە بىر قولىدا ئۇ يىگىتىنىڭ يۈرىكىنى تۇتقىنىچە نېمە قىلارىنى بىلەلمەي قېتىپلا قالغان ياش ئۇيغۇر قىزى، ... بوۋامنىڭ رەھمەتلىك دادامغا قىلغان ۋەسىيىتى ئېسىمگە كېلىپ تۇرۇۋالدى. ھېلىقى بايۋەچچە بىلەن بىرگە يۈرگەن ۋاقىتلىرىمدا، ئۇنىڭ ماللىرى ئارىسىدىن بىرى زەڭگەر، يەنە بىرى قارا تاشلىق كىچىك ئىككى پارچە كىتاب چىقىپ قالغانىدى. سودىگەر ئۈينىشىم ئۇ كىتابلارغا قاراپمۇ قويماي ئەخلەت چېلەكگە تاشلىۋەتكەنىدى. مەن دەرھال ئۇلارنى ئەخلەتلەر ئارىسىدىن چىقىرىپ ئېلىپ كىتابلىرىمنىڭ ئارىسىغا قېتىپ قويغانىكەنمەن. ئۇ كىتابلار ئۆزۈمنىڭ كىتابلىرى بىلەن قوشۇلۇپ ساقلىنىپ قالغانىكەن. ھېلىقى كىتابلاردا بۇنداق ئىشلار توغرىسىدا بىرنېمىلەرنى دېگەندەك قىلاتتى دەپ ئېسىمگە ئېلىپ، ئۇلارنى تېپىپ ئوقۇشقا كىرىشتىم. ئوقۇدۇم، قايتا-قايتا ئوقۇدۇم. ئاخىرى بىر قارارغا كەلدىم-دە، بوۋامنىڭ ۋەسىيىتىنى ئورۇنداش ھەمدە ھېلىقى قىزنىڭ ئۆچىنى ئېلىپ بېرىشكە قەسەم قىلدىم. ئۆمرۈمدە خەلقىمگە بىرەر قېتىم بولسىمۇ ياخشى ئىش قىلىپ بېرىش خىيالىدا ئىدىم. كومپيۇتېر كورسىغا قاتناشقىنىمدا ھېلىقى قىزنىڭ بىزگە پراكتىكا قىلىپ مۇئەللىملىك قىلىپ بەرگەنلىكىدىن تونۇيتتىم. بىر-ئىككى ئايدىن كېيىن سۈرۈشتە قىلىپ يۈرۈپ خاسىيەت مۇئەللىمنىڭ ئادرېسىنى تېپىپ ئۆيىگە باردىم. يولدىشى بىلەن قوشۇلۇپ بىر ساۋاقداشىنىڭمۇ ئۆلۈپ كېتىشى خاسىيەتنى تۈگەشتۈرۈپلا قويغانىكەن. ئۇنىڭ ئۈستىگە قەينى ئاتا-ئانىسى خاسىيەتنى پېشكەللىكنىڭ مەنبەسى دەپ قارىشىپ بەكلا يامان كۆزى بىلەن قارىشىپ يۈرگەنىكەن. بۇ ھالىتىدە خاسىيەت يا ئېلىشىپ

قالدىغانـدەك، يـا بولمىسـا ئـۆزىنى ئۆلتۈرۈۋالدىغانـدەكلا ھالغـا كېلـىپ قالغـانىكەن. ئۆيدىكىلەرگە مەسلىھەت قىلىپ يـۈرۈپ ئـۇنى بـىر قـانچە كـۈنگە ئۆيـۈمگە ئېلـىپ كەلدىم. ئۇنىڭ كۆڭلىنى ئېلىـش ئۈچـۈن قولۇمـدىن كېلىـدىغان ھەمـمە قىلىقلارنـى قىلىپ باقتىم، ئېچىلاي دېمەيدۇ. ئاخىرى ئۇنى قىزىل ھاراققا زورلىدىم. ئاسـتا-ئاستا ئېچىلىشقا، دەرد تۆكۈشكە، ماڭا ئېسىلىپ يىغلاشقا باشـلىدى. ئەتىسـى ئويغىنىـپ، ئاخشـامقىلارنى ئەسـلىيەلمىدى. مەنمـۇ كېيىنكـى رومكىلىرىغـا چانـدۇرماي تـۇرۇپ ۋىسكى ئارىلاشتۇرۇۋەتكەنىدىم. پاتلا مەست بولـۇپ قالغانـدى. ”قارىغانـدا خېلـى راھەتلىنىپ قالغاندەك قىلىمەن، ئاخشام ماڭا نېمە ئىچىرىـۋەتتىڭىز؟“ دەپ سـورايتتى مەندىن. مەن ئۇنىڭغا قىساس ئالالايلى دېـدىم. ھېلىقـى كىتـابلارنى كۆرسـەتتىم. بىـر ۋاقىتدا قارىسام، خاسىيەت ئۇ كىتابلارغا كىرىشىپلا قاپتۇ: ”كىمكەن ئـۇ ئىزچـى مەن دېگىنى؟ سـەن تونۇمسـەن؟“ دەپ سـوراپ قويـاتتى. ”قانـداق؟ شـۇ ئىزچىمەنىنىـڭ كىتابلىرىـدا دېگىنـى بـويىچە ئىـش قىلىشـقا قانـداق قارايسـەن؟“ دەپ سـورىغىنىمدا، ”قارىغاندا بـۇ ئىشـنى ئـۆزىمىز قىلمىسـاق، بىزنىـڭ ئەر كىشـىلىرىمىزدىن بىزنىـڭ بـۇ ۋەتەنـگە كۆڭـۈل بۆلىـدىغانلار چىقىدىغانـدەك ئەمەس“ دەپ پـاتلا مـاقۇل كەلـدى. شۇنداق قىلىپ ئىككىمىز ئولتۇرۇپ ‘ئىزچى مەن’ نىـڭ ئىككـى كىتـابىنى بىرقـانچە كۈن ئوقۇپ تالاش-تـارتىش قىلـدۇق. ئـاخىرى ئىككىمـىز بىـر يوشـۇرۇن ھەرىـكەت قوشـۇنى قـۇرۇپ ئۇيۇشـتۇرۇش قارارىغـا كەلـدۇق. تەشـكىل قـۇرۇش ئۈچـۈن قەسـەم قىلىشىمىز كېرەك ئىدى. قانداق قەسەم قىلايلى؟ دېيىشىپ خىيالىمىزغا قۇرئان كەرىم كىتابى كەلدى. ئىچىۋالمىغان بىر كۈنىسى ئىككىمـىزلا يۇيۇنـۇپ-تارىنىـپ پـاكىز بىـر پارچە رەختنى يەرگە سېلىپ ئولتۇرۇپ، بېشـىمىزغا يـاغلىق چىگىـپ بىلگىنىمىـزچە قۇرئـان ئايەتلىرىـدىن بىـر قـانچىنى ئوقـۇدۇق. ئانـدىن دۇئـا قىلىشـتۇق. ئاخىرىـدا ئىككىمىزلا قۇرئاننىڭ ئۈستىگە قولىمىزنى قويۇپ بىر-بىرىمىـزگە قەسـەم قىلىشـتۇق. شۇنداق قىلىپ قوشۇنىمىزنى قۇرۇۋالغان بولدۇق. بۇنىڭغا بىرەر ئىسىم قويۇپ چىقايلى دېيىشىپ، ‘ئىزچـى مەن’ نـىڭ بـىر كىتابىـدا ۋەتىنىمىزنىـڭ بـايرىقى دەپ ئىـنچىكە ئاينىڭ سۈرىتى چۈشۈرۈلگەن بىر رەسىمنى سىزىپ قويغانىكەن. بىزمـۇ شـۇ بـايراقنى

چوڭ مەيدانىنىڭ ئالدىدىن غەربتىن شەرققە قاراپ پارات قىلىپ كۆتۈرۈپ مېڭىشىنىڭ كۈنلىرى ئۈچۈن دەپ، شۇ بايراقتىكى شەكىلنى قوشۇنىمىزغا ئات قىلىپ قويۇۋالدۇق. ...» — گۈلباھار گېپىنى توختىتىپ بىر چىنە چاي قۇيۇپ ئىچتى. ئاندىن يەنە گېپىنى داۋام قىلدى:

«دەسلەپىدە كىتابتىكىلەرگە ئوخشىتىپ بىر نېمىلەرنى يېزىپ يوشۇرۇن تارقاتقىلى تۇردۇق. بىر كۈنىسى قايسى بىر كافېخانىدا ئولتۇرغىنىمدا، ھە، قارايسىزغۇ، ئۇ چاغلاردا ئۇنداق يەرلەر مېنىڭ ئۈچۈن ئادەتتىكىدەكلا يەرلەر ئىدى. ئۇ كافېخانىدا پۇلدىن باشقىنى خىيالىغا كەلتۈرەلمەيدىغان ئىككى خىتاينىڭ ئۆزئارا قىلىشىۋاتقان گەپلىرىگە قۇلاق موللىسى بولۇپ قالدىم: ”ھازىر قېرى ئۇيغۇر ئەپەندىلەر يوشۇرۇن پارتلىتىش پەيدا قىلىش ئۈچۈن ۋاقىت تىزگىنلەش بومبىسىنى ئاختۇرۇپ يۈرگەنلىكى چوقۇم. ئەگەر كېلىشتۈرەلىسەك، بۇ ساراڭ ئۇيغۇرلارغا پارتلاتقۇچ ياكى گرانات سېتىپمۇ جىق پۇل تاپقىلى بولاتتى. مېنىڭ بۇ يېقىندىكى ھەربىي ئىسكىلاتتا ئىشلەيدىغان بىر يۇرتلۇق تونۇشۇم بار. ئۇنىڭغا ئازراقلا پۇل تۇتقۇزۇپ قويسام ئۇنداق بومبىدىن ئوغرىلاپ چىقالايتتى دېگىنە. بىر قېتىم بۇ ھەقتە گەپ يورغىلىتىپ بېقىشۇدىم ئۇ يۇرتلۇقۇم ماڭا: پۇل تاپقىلى بولىدىغانلا ئىش بولسا بىر ئامالىنى قىلالايمەن دېدى. شۇنداق قىلىپ بىر سىناپ باق دەپ قولىغا مىڭ يۈەن پۇل تۇتقۇزۇپ قويۇۋىدىم، ئەتىسىلا ئىككى خىل قول بومبىسىدىن ئوندەكنى ئوغرىلاپ ئەكىلىپ بەردى. ھازىر شۇنىڭغا بىرەر ساراڭ ئۇيغۇر خېرىدار تاپالىغان بولساق بەك ياخشى بولاتتى. سېنىڭ بىرمۇنچە ئۇيغۇر تونۇشلىرىڭ بولىدىغان. بىر ئامالىنى قىلالارسەنمۇ؟“ دېگىنىنى ئاڭلىۋالدىم. مەن شۇ كۈنىسى چاندۇرماي ئۇنىڭ پېيىغا چۈشۈپ قاراڭغۇ چۈشكىچە ئۇنىڭ ئۆيىنى كۆرۈۋالدىم. ئەتىسى سەھەر تۇرۇپ، يېنىمغا ئىككى مىڭ سوم نەق پۇل، بىر تال يالغان ناگان بىلەن بىر تال نېپىز پايپاقنى سېلىۋېلىپ ئۇ خىتاينىڭ ئۆيىگە قاراپ يولغا چىقتىم. ئۇ خىتايغا يالغاندىن بىرنېمىلەر دەپ ئىشىكنى ئۇرۇۋىدىم ئېچىپ بەردى. بۇ چاغدا ئاۋۋال تەۋەككۈل قىلىپ باقىمەن، بولمىسا قورقۇتۇپ باقارمەن دەپ بېشىمغا قارا پايپاقنى كىيىۋېلىپ ناگاننى

تەگلەپ تۇرغاندىم. ئەرەنچە ياسىنىۋالغىنىم ئۇچۇن ئۇ ختاي ئاۋازىمدىن مېنى ئەر كىشى دەپلا بىلگەندى. ئۆيگە كىرىپلا ئۇنىڭغا بوم ئاۋازىم بىلەن سىچۇەن شىۋىسىدە دېدىم: ”ئاڭلىسام سەندە ئۇن تال قول بومبىسى بار ئىكەن. ئۇلارنى ھازىرلا ماڭا سېتىپ بېرىسەن“ دەپلا جوزىسىغا ئىككى مىڭ سومنى تاشلىدىم. دەسلەپتە قورقۇپ كەتكەن ئۇ ختاي، ئاۋۋال قولۇمدىكى تاپانچىغا، ئاندىن جوزىدىكى ئىككى باغلام پۇلغا قاراپ سەل جايىغا چۈشكەندەك قىلىپ مۇغەمبەرلىك قىلىشقا باشلىدى: ”سېنىڭ ھۆكۈمەت ئادىمى ئەمەسلىكىڭنى نەدىن بىلىمەن؟“ دەپ تىركەشتى. ”بۇنى بىلىشىڭ تەس ئەمەس. يا پۇلنى ئېلىپ گراناتلارنى ماڭا بېرىسەن، يا بولمىسا ھازىرلا ئۆلىسەن!“ دېدىم. ”داگې، ماڭا رەھىم قىلغىن، مېنى ئۆلتۈرمە، مەن ساڭا بومبىنى بېرەي“ دېگىنىچە ياندىكى ئىشكاپنىڭ ئىچىدىن بىر ئېغىر سومكىنى چىقىرىپ ئالدىمغا قويدى. سىيرتمىسىنى ئېچىپ ئىچىدىكى قاپقارا پارقىراپ تۇرغان بومبىلارنى كۆرسەتتى. ئىچىدىكىلەرنىڭ بەزىلىرى سەل باشقىچە شەكىلدىكى بومبىلار ئىكەن. دەرھال ۋارقىرىدىم: ”پۇلۇڭنى سانا!“ ئۇ ختاي ھىجىيىپ تۇرۇپ تىترەپ تۇرغان قوللىرى بىلەن يۈز يۈەنلىك، ئون يۈەنلىك پۇللارنى ساناشقا كىرىشتى. ”بىر تېلىغا ئىككى يۈز يۈەندىن بەردىم. ئاغزىڭنى چىڭ تۇتالىساڭ، يەنە بولسا ئالىمەن. يەنە قانچىنى تېپىپ بېرەلەيسەن؟“ دېدىم ئۇنىڭغا تاپانچامنى تەگلەپ تۇرۇپ. ”بۇ باھاغا تاپماق تەس. ئۆزۈڭ بىلىسەن، بۇ دېگەن باش كېتىدىغان خەتەرلىك ئىش. ... بۇ قېتىم مەيلى، كېلەر قېتىمدا بىر تېلىنى بەش يۈزدىن ئالساڭ، يەنە بىر يەشىك تېپىپ بېرەلەيمەن. بىر يەشىكتە ئەللىك تال بولىدۇ. ھەممىسىلا ئېلېكترونلۇق ۋاقىت تىزگىنلىيەلەيدۇ. مانا ماۋۇلاردەك“ دەپ سومكىدىن غەيرىيرەك بىر تال بومبىنى چىقىرىپ كۆرسەتتى. ختاي پۇلنى قاتلاپلا يانچۇقىغا سالدى. ””مەندىن خەۋەر كۈتكىن. پۇلنى تەييارلاپلا ساڭا خەۋەر كىرگۈزىمەن. سەنمۇ مالنى تەييارلاپ تۇرغىن“ دەپلا سومكىنى كۆتۈرۈپ چىقىپ كەتتىم. تالاغا چىققۇچە دەرھال بېشىمدىكى پايپاقنى چىقىرىۋېتىپ، ختاينىڭ سومكىسىنى ئۆزۈم ئالغاچ كەلگەن چىرايلىق ئوقۇغۇچىلار

سومكىسىغا پۈرلەپ تىقىۋەتتىم. نېرىسىدىكى ئاپتوبۇس بېكىتىگە كېلىشىمگە بىرمۇنچە ساقچى ماشىنىلىرى چىرقىراشقىنىچە ھېلىقى خىتاي تۇرىدىغان بىنانىڭ ئالدىغا كېلىپ توختىدى. بىرمۇنچە قوراللىق ساقچىلار دەرھال بىنانىڭ ئەتراپىنى قورشاشقا باشلىدى. ئاڭغىچە چېچىمنى بولىشىغا قويۇۋېتىپ قايتىدىن قىز ھالىتىمگە كېلىۋالغانىدىم، كېتىۋاتقان بىر بولكىۋاي تاكسىچىنى توختىتىپلا ئۇنىڭغا ئولتۇرۇپ قېچىپ كەتتىم. ئادەتتە تاكسىچىلار مېنىڭ كۆرۈنۈشۈمدىكى قىزلاردىن تولا بەك ئەنسىرەپ كەتمەيتتى. يولدا يەنە ئىككى قېتىم تاكسى ئالمىشىپ مەھەللەمگە كېلىۋالدىم. ھېلىمۇ ياخشى، ئۇ خىتاينىڭ ئۆيىدىن بالدۇر چىقىۋالغانىكەنمەن. بولمىسا كىم بىلىدۇ نېمە بولىدىغانلىقىنى. ئۆيگە كىرىپ پارقىراپ تۇرغان ئون تال بومبىنى جوزىغا تىزىپ قويۇپ قانغىچە تاماشا قىلدىم. ”ئىككى مىڭ سومغا ئون تال پارتلاتقۇچ!“ ئەسلىدە مەن قول بومبىسى دېگەننى كىنولاردا غىل-پال كۆرۈپ قالغىنىمنى ھېسابقا ئالمىغاندا ئۆمرۈمدە كۆرمەپتىكەنمەن دەڭا. بۇ گراناتلار بەكلا ئەرزانغا توختىدى. خاسىيەت بىلەن ئىككىمىز نەچچە ھەپتىگىچە بۇ گراناتلارنىڭ قانداق ئىشلىتىلىدىغانلىقىنى بىلىپ بولالماي بەكلا گاڭگىراشتۇق. يا سىناق قىلغىلى بولمىغان، يا بىرەرسىدىن سورىغىلى، مىڭ تەستە ئاران بىلەلىدۇق. ئارىدىن بىرمەزگىل ۋاقىتنى ئۆتكۈزۈۋېتىپ، ۋاقىت تىزگىنلەش پارتلاتقۇچ بىلەن مەن ئىككى قېتىم، خاسىيەت ئىككى قېتىم ھەرىكەت قىلدۇق. بەكلا ئاسانغا توختىدى. ئەمما قالغان بومبىلارنىڭ ھەممىسىلا ئادەتتىكى سوقىچاق قول بومبىلىرى ئىكەندۇق. سىز كۆرگەن كۈنىسى خاسىيەت ئۇلاردىن بىر تېلىنى مەندىن يوشۇرۇنچە ئوغرىلاپ چىقىپ ئىشلەتكەنىكەن. ئاقماق قىزبالا، تۇتۇلۇپ قېلىشىنى ئويلىمىغىنىنى قاراڭ. شۇنداق قىلىپ ئىككىمىز ئىشنى باشلىۋالغان بولدۇق.»

”نېمە دېگەن ئاددىي ۋەقەلەر بۇ؟ — قاسىم ھەيران بولۇپ ئويلاپ قالدى ئىچىدە، — كىچىككىنە قىزلار، ھېچقانداق بىر تەربىيە كۆرمىگەن، قورقماستىنلا شۇنچە تەۋەككۈلچىلىك قىلالىغانلىقىغا قارىمامدىغان بۇ جىنلارنى!“

گۈلباھار رەسمىي بىر لۈكچەك بولۇپ كەتكەن ئايال ئىدى. ئەمما ئاز-تولا مىللىي

غۇرۇرى ساقلىنىپ قالغان، ھېچ بولمىغاندا بوۋىسىنىڭ ۋاستىلىك ۋەسىيىتىگە بولسىمۇ ئىگە بىرسى ئىدى. قاسىم، بۇ قىزنى قۇچىقىغا ئېلىپ تۇرۇپ ”ئاپىرىن سىزگە!“ دەپ ئۇنى باغرىغا بېسىپ سۆيۈپ قويدى. قاسىمنىڭ بۇ قىلغىنى قىزنى بەكلا يايرىتىۋەتكەنىدى.

«بۇ گەپلەردىن كېيىن مەندىن يىرگىنەمدىكىن دەپ قالغانىدىم.» — دېدى قىزچاق ئەركىلىگەندەك قىلىپ.

«ئۇيغۇرلار بۇگۈن يىرگىنىشكە ئەمەس، دۈشمىنىدىن قۇتۇلۇش يولىغا، بۇ يولدا ھەرىكەت ئۈلگىلىرىگە، باشلامچىلارغا موھتاج. — دېدى قاسىم، — سىزنىڭ قىلىۋاتقىنىڭىز دەل شۇ ئۇيغۇر دۈشمەنلىرىنى قوغلاپ چىقىرىش پائالىيىتىنىڭ بىر باشلامچىسى، بۇ قىلغانلىرىڭىز ئۈچۈن مەندىن جېنىمنى سورىسىڭىزمۇ قىلچە ئىككىلەنمەي ئۆلتۈرمای بېرىشىم كېرەك. يىرگىنىش دېگەن نېمە گەپ ئۇ! سىزنىڭ شەخسى مىجەزىڭىز ئۇ سىزنىڭ ئۆزىڭىزگىلا تەۋە بىر ئىش. بىزگە كېرىكى سىزنىڭ مىجەزىڭىز ياكى ئەخلاقىڭىز ئەمەس، سىزنىڭ ۋەتەن قۇتقۇزۇشقا قوشقان تۆھپىڭىز كېرەك قىزچاق!»

«ياق، مەن سىزنىڭ جېنىڭىزغا موھتاج ئەمەسمەن. سىز بىلىسىز، ... كونا خۇي دەگا، ... سىزنىڭ شۇ ئەرلىكىڭىزلا يېتەرلىك ماڭا!» — گۈلباھار تۇم قىلىپ بىرنى ھىجىيىپ قويدى.

«تاك، ... تاك-تاك.»

«ۋىيەي، ئەمدى مەن قانداق قىلارمەن؟ بۇ كەلگەن چوقۇم خاسىيەت!»

قاسىم ئامالسىز قالدى. ئۇلار بایاتىدىن تېلېۋىزورنىڭ ئاۋازىنى بولىشىغا ئېچىۋەتكەچكە، ئاۋازى پۈتۈن زالغا دېگۈدەك ئاڭلىنىپ تۇراتتى. شۇڭا ئۇ ئىشىكنى ئاچماقتىن باشقا چارىسى يوق ئىدى. بۇ قېتىم خاسىيەتنى ئۆيگە كىرگۈزۈپلا قۇچاقلاپ سۆيۈپ كەتتى. ئۇ قايتىدىن جانلىنىپ قالغاندەك ئىدى. ئاندىن ئۇلار ئىككىسى قولتۇقلاشقىنىچە مېھمانخانا ئۆيگە كىرىشتى.

«ھە، مۇنداق ئىش دەگا، سىز قاچانلاردا كېلىۋالغانىدىڭىز؟» — دەپ

قىزغانغاندەك قىلىپ گۈلباھارنىڭ يېنىدا ئولتۇردى.

«باياتىنياقى دوستىڭىز سىزنى كېلىدۇ دەپ ساقلاۋاتقانىدى.» — دەپ قاسىم گەپنى باشقا تەرەپكە بۇراشقا تىرىشتى.

يېرىم قىزغىنىش، يېرىم چاقچاقلار بىلەن ئىككى قىز بىرى ئىنچىكە، يەنە بىرسى توم ئاۋازدا ۋىچىرلىشىپلا كېتىشتى. قاسىممۇ پۇرسەتنى غەنىمەت بىلىپ ياتاق ئۆيگە كىرىپ ئورۇن-كۆرپىلىرىنى بىرقۇر رەتلەپ چانمىغۇدەك قىلىپ چىقتى. ئاندىن ئۇمۇ قىزلارنىڭ قاتارىغا كىرىپ سۆھبەتكە قوشۇلۇپ كەتتى. ...

...

— مەن دەي، ئۇرماڭلار، مەن دەي! ...

كامېرنىڭ نېرىقى بۇلۇڭىدىن كەلگەن كىچىك بالىنىڭ بۇ تۇيۇقسىز جۆيلۈشى قاسىمنى شېرىن ئەسلىملىرى قاينىمىدىن چۆچۈتۈپ ھوشىغا كەلتۈردى. ئۇ دەرھال شۇ ئاۋاز چىققان تەرەپكە قۇلىقىنى دىڭ قىلىپ تىكتى.

— بۇ دىلشات قارىۋاي. — دېدى يېنىدا ياتقان بالىمۇ ئويغىنىپ كېتىپ، — بۇ ساۋاقدىشىمىز بېشىغا بالا تېپىۋالمىغىدى دەپ قورقىمەن.

— ئۇنىڭغا نېمە بولغانتى؟ — دەپ سورىدى قاسىم.

— دىلشات ئارىمىزدىكى ئەڭ قورقۇنچاق بىرسى ئىدى. — دەپ پىچىرلىدى يېنىدىكى بالا ئۇنىڭغا، — ئۆتكەن ھەپتىدە دەرستىن چۈشۈپ ئۆيگە كېتىۋاتاتتۇق. يان كوچىدا يول بويىدا كېتىۋاتقان بىر ئادەم يېنىدىن يالغۇز ئۆتۈپ كېتىۋاتقان بىر خىتاي بالىسىنى كاپلا قىلىپ تۇتۇۋېلىپ بىزگە قارىتىپ تۇرۇپلا ”ئاللاھۇ ئەكبەر!“ دېگىنىچە قويىنىدىن ئۇزۇن بىر پىچاقنى چىقىرىپ ئۇ خىتاي بالىسىنىڭ بوينىنى شارتلا قىلىپ بوغۇزلىۋېتىپ ياندىكى تامدىن ئارتىلىپ يوقاپ كەتتى. تۇيۇقسىز يۈز بەرگەن بۇ ۋەھىمىدىن ھەممىمىزلا قورقۇپ كېتىپ قىيا-چىيا قىلىشىپ ۋارقىرىشىپ كەتتۇق. چوڭ يولدىن ئۆتۈپ كېتىۋاتقان پاترول خىتايلار ئاۋازىمىزنى ئاڭلاپ بۇ تار

كوچىغا يېتىپ كېلىشتى. يەردە ھېلىغىچە جېنى چىقماي تېپىرلاپ قانغا چىلىشىپ ياتقان خىتاي بالىسىنى كۆرۈپ، بىزنىڭ ھەممىمىزنى تۇتۇپ سولاپ قويۇشتى. ئاندىن بىر تۆمۈر قەپەزدەك ماشىنا بىلەن بۇ يەرگە ئېلىپ كېلىپ سولاشتى. ھەممىمىزنى ئۇرۇپ قىيناشقا باشلىدى. بۇ ئارىدا دىلشات قارىۋاي ماڭا پىچىرلاپ مۇنداق دېدى: ”ئۇ ئادەم بىزنىڭ قوشنىمىز ساۋۇت قاسساپ دېگەن كىشى شۇ. ئۇ كىشىنىڭ بىر بالىسىنى ئۆتكەن ئايلاردا خىتاي پاتروللىرى ئۇرۇپ ئېغىر يارىلاندۇرۇۋەتكەن“ دېدى. مەن ئۇنىڭغا ”سوراقتا ھېچنېمىنى كۆرمىدىم دەپلا تۇرۇۋال. بولمىسا ئۆزۈڭگە بالا تېپىۋالىسەن“ دېگەنىدىم، ...

— بۇ دىلشات دېگىنىڭ قانداقراق بالا؟ — قاسىم ئۇنىڭ گېپىنى بۆلۈپلا سورىدى.

— ئۇ ئاپىسىغا ئۆگەي. ئۆگەي ئاپىسى ئۇنى بەكلا ئۇراتتى. خەق بۇ ئايالنى بۇزۇق خوتۇن دېيىشىدۇ. دىلشاتنىڭ دادىسىمۇ بەكلا ھاراقكەش بىرسى. كەچكىچىلا كوچىدا مەست بولۇپ يېتىپ قالىدۇ. دىلشاتنى دادىسىمۇ ئۇرىدۇ. دىلشات بۇلارغا چىدىماي نەچچە قېتىم ئۆيىدىن قېچىپ مەكتىپىمىزنىڭ كۆمۈرخانىسىدا ئوغرىلىقچە يېتىپ يۈردى.

— خىتاي بالىسىنى ئۆلتۈرگەن ئۇ ئادەمنى سەن تونۇمسەن؟

— ياق. مەن دىلشاتلارنىڭ مەھەللىسىدىكىلەرنى تونۇمايمەن.

— ... ... — قاسىم نېمە دېيىشىنى بىلەلمەي ئولتۇرۇپ كەتتى. ”قانداق قىلىش كېرەك؟ بۇ دىلشات دېگىنى ئۆيىدىنمۇ سۇ ئىچمىگەن بالىدەك قىلىدۇ. ئۇنداق بالىلاردا ھەممە كىشىگە ئۆچمەنلىك بولىشى مۇمكىن. سوراقتا تاياققا چىدىماي بىرنېمە دەپ قويۇپ بالادا قالارمۇ؟“ قاسىم ئويلىنىپ بۇ يەرگە كەلگەندە يېنىدىكى بالىغا بۇرالدى. — بولمىسا دىلشاتنى ئاستا ئويغىتىپ باقامسەنيا؟ باشقىلار تۇيۇپ قالمىسۇن. ...

*****

ئون ئىككىنچى باب

خاسىيەت

— دەۋەتمىسەم قورسىقىم يېرىلىپ كېتىدىغاندەكلا قىلدۇ، چىدىيالمايلا قالدىم.
— ئۇنداق بولسا ئاۋۋال ماڭا دەپ باققىنە، ئىچىڭ بوشاپ قالامدۇ تېخى، كۆرۈپ باقايلى.

— كامېردىكى سۆھبەتلەردىن

كامېرنىڭ سىرتىدا گۇندىپايلارنىڭ ئاياق تاۋۇشلىرى يېقىنلىشىپ كەلدى.
— ئۆلگۈڭ كېلىشىۋاتامدۇ! هايۋانلار! پىچىرلىشىپ تۇرماي ئۇخلاش!

ئەتىسى سوراق نۆۋىتى دىلشاتقا كەلگەندى. بىرقانچە سائەتتىن كېيىن ئۇنى ئۆلۈكتەك قىلىپ كامېرغا سۆرەپ كىرىپ تاشلىۋېتىپ چىقىپ كېتىشتى. كېيىن مەلۇم بولدىكى، هېلىقى خىتاي بالىسىنىڭ ئۆلتۈرۈلۈشىنى بۇ بالا ئۆز ئۈستىگە ئېلىۋېلىپ چىڭ تۇرۇۋالغان. ئەمما خىتايلار دىلشاتنىڭ ئادەم ئۆلتۈرەلىشىگە زادىلا ئىشەنمىگەن بولسىمۇ، ئۇنىڭ جاهىللىقىغا غەزەپلىنىپ ئۇستىخانلىرىنى كۇكۇم-تالقان قىلىۋەتكۈچە ئۇرۇپ قىينىۋەتكەن.

بىچارە بالا ئىككى كۈن شۇ پېتىچە ھوشىغا كېلەلمەي يېتىپ، ئاخىرى كامېردا ياتقىنىچە جان ئۈزدى!

”بىچارە بالا! — دەپ قاسىم ئۇ بالىنىڭ بىھۇدە ئۆلتۈرۈلگەنلىكىدىن ئىچى ئېچىشىپ كەتتى. — بەلكىم ئۇ بالا بىلەن ياخشىراق سۆزلىشىپ دەردىنى ئاڭلاپ بەرگەن بولسام بۇنچە پاجىئەگە قالماس بولارىدى“ دەپ ئويلىنىپ، بىرنەچچە كۈنگىچە پوق يەۋالغاندەكلا بولۇپ جىمىپ قالدى.

ئۇ، بىرقانچە كۈندىن كېيىن بۇ بالا توغرىسىدىكى خىيالىدىن ئاران قۇتۇلۇپ، مىڭ تەستە ئۆز ئەسلىمىلىرىگە قايتالىدى. . . .

...

گۈلباھار ”شۇ، كونا خۇيۇم دەڭا، ياتلارغا كېتىپ قالغىنىمدىن سىزگە كەتسۇن دېدىم“ دېگىنىچە قاسىمنىڭ ئۆيىگە پات-پاتلا كېلىدىغان بولىۋالدى. خاسىيەتنىڭ كەلمەيدىغان كۈنلىرىنى بىلىۋېلىپ كېلىپ تۈنەپ كېتەتتى. دەسلەپتە بۇ ئىشلار قاسىمغىمۇ غەلىتە تۇيۇلغاندەك قىلسىمۇ، ۋاقىتنىڭ ئۆتۈشىگە ئەگىشىپ ئۇمۇ بارغانسېرى بۇ ئىشلارغا كۆنۈپ قېلىۋاتاتتى. ھەتتا گۈلباھارنىڭ بۇ ئىشلاردىكى ماھارىتى قاسىمنىڭ ئۇنىڭغا مەھلىيا بولۇشىغىمۇ سەۋەب بولماقتا ئىدى.

شۇنداقتىمۇ، گۈلباھار شوخ ۋە ئەقىللىق بىزەڭلەردىن بولغاچقا، تۇرمۇش جەھەتتىكى بۇ ئەيىبىنى خاسىيەت بىلەن قاسىم شۇنچە تىمىسقىلىشىپ يۈرۈپمۇ تاپالمىغان رەسمىي پىستان دورىلىرىنى، ھەتتا تەييار ئاپتوماتىك مىنالارنىمۇ قايسى بىر خىتاينى ئەپلەپ يۈرۈپ تېپىپ كېلىپ يۇيۇۋېتەتتى. ئۇ تېپىپ كەلگەن بومبىلىرىنى خاسىيەت بىلەن قاسىمغا قايتا ئۆزگەرتكۈزۈپ، يەنە ئۆزى بىر يەرلەرگە قويۇپ كېلەتتى. شۇنداق كۈنلەرنىڭ ئەتىسىگىلا، قايسى بىر خىتاي ئەمەلدارىنىڭ ياكى قايسى بىر خىتاي جاللاتنىڭ پاجىئەلىك پارتلاپ ئۆلگەنلىكى شەھەرگە پۇر كېتەتتى. بۇ بىرقانچە ئاي ئىچىدە گۈلباھار ئىككى خىتاي باشقارما باشلىقىنىڭ ئائىلىسىنى، بىر خىتاي نازىرىنىڭ پىكاپىنى ۋە بىر خىتاي ئاشخانىسىنى

پارتلىتىۋەتكەنىدى. بۇ قىز، ئىشىغا ئالاھىدە ھەۋەس قىلىپ بېرىلىپ ھەرىكەت قىلىپ كەلمەكتە ئىدى.

گۈلباھار بىر كۈنىسى خىتاي ھۆكۈمىتىنىڭ ئالاھىدە يوشۇرۇن ئىچكى ماتېرىيالىدىن بىرنى قولغا چۈشۈرۈپ، ھەمدە قاسىمنىڭ يېنىغا چۈشكەن بىر خىتاي تەيتىينى ئۆجۈقتۇرۇۋېتىپ، بۇنىڭ مۇكاپاتى ئۈچۈن قاسىمنىڭ يېنىدا بىر كېچە قونۇۋېلىشقا رازىلىق ئېلىۋالدى. ئۇ، يۇغان بىر بوپىدەك تولۇك بىلەن بىرگە نەلەردىندۇ بىرىيەرلەردىن تېپىپ كەلگەن بورداق قوي گۆشى، يېڭى كۆكتاتلار ۋە ئېسىل ۋىسكى ھاراقلىرى بىلەن ئىككى بولاق 'كامېل' تاماكىسىنىمۇ ئېلىپ كەلگەنىدى:

«بۇندىن كېيىن سىزمۇ كەلسە-كەلمەس تاماكىلارنى چېكىپ يۈرمەي، مۇشۇ تاماكىغا كۆنۈۋېلىڭ. پۇلىدىن غەم يېمەڭ.»

ئۇ، چەبدەسلىك بىلەن ئىككى خىل قورۇما تەييارلاپ، ئىككى كىشىلىكلا قىلىپ گۈرۈچ دەملىدى. قاسىمنى زورلاپ يۈرۈپ بىرنەچچە ئىستاكان ئۈزۈم ھارىقىنىمۇ ئىچۈرۈۋەتتى. ئۆزىمۇ بىرنەچچە قەدەھ ۋىسكىدىن كېيىن، ئۆپكىدەك قىزىرىپ ئالاھىدە ئېچىلىپ كەتكەنىدى. ...

گۈلباھار مۇنچىدىن چىقىۋېتىپ چېچىنى لۆڭگىگە ئوراپ بولۇپ قاسىمنىڭ يېنىغا كېلىپ ئولتۇردى.

«دىققەت قىلمىسىڭىز بولمايدىكەن. ئالدىنقى كۈنىسى بىر ھېسابتا مەن سىزنىڭ جېنىڭىزنى قۇتۇلدۇرۇۋالغان بولدۇم.»

«قانداق قىلىپ؟!» — چۆچۈپ سورىدى قاسىم.

«ئۆتكەن ھەپتىدە مەن سىزگە ئەكېلىپ بەرگەن تەشۋىقات ۋارىقىنى بىر ئاپتوبۇسنىڭ كەينىگە چاپلاۋاتقىنىڭىزدا سىزنى بىر خىتاي تەيتىيى كۆرۈپ قالغانىكەن. بېرىپ دەرھال ساقچىغا مەلۇم قىلىپتۇ. ھېلىمۇ ياخشى، دەل شۇ ۋاقىتتا ساقچىدا نۆۋەتچىلىك قىلىۋاتقان كىشى بىر تۇڭگان ساقچى ئىكەندۇق. ئۇ تۇڭگان ساقچى تەيتەيگە: ''سەن دەرھال ئۆيۈڭگە بېرىپ ساقلاپ تۇر، بىز ھازىرلا بۇ تېررورچىنى تېپىپ قولغا ئالىمىز، سەن بۇ گەپنى باشقا ھېچكىمگە دېمەي تۇر،

ئارىمىزدا ئىشپىيون كۆپىيىپ كەتتى، ھاياتىڭ خەتەرگە ئۇچراپ قالمىسۇن“ دەپ قورقۇتۇپ قويۇپ، بۇ گەپنى دەرھال ماڭا خەۋەر قىلىپ قويدى: ”بىر ئامال قىلىپ شۇ ئۇيغۇر گوڭچىڭشىنى يوشۇرۇنۇپ يۈرۈشكە خەۋەرلەندۈرۈپ قويغىلى بولماسمۇ“ دېمەسمۇ! مەن نېمە قىلارىمنى بىلەلمەي، ئۇنىڭغا يالۋۇردۇم: ”بۇ ئىشنى ھېچكىمگە دېمىسەڭ، ئاڭغىچە مەن ئۇنى قاچۇرۇۋەتسەم“ دېگىنىمدە، ئۇ تۇڭگان ۋارقىراپ تۇرۇپ: ”مەن سېنى كۆرمىدىم، مەن دېمىسەم ئۇ تەيتەي بەرىبىر دەيدۇ“ دېدى-دە، ئالقىنىمغا كىچىك بىر قەغەزنى تۇتقۇزۇپ قويدى. قارىسام ئۇ خىتاي تەيتىيىنىڭ تەپسىلىي ئادرېسى ئىكەن. قارىغاندا ئۇ خىتاي تەيتىيى ئۇ تۇڭگاننى ئۆزىنىڭ خىتايلىرىدىن دەپ بىلگەن بولسا كېرەك، ئادرېسىنى ئېلىپ ئۇ كاپىر ئۆلمەيدىغان قېرى تەيتەينىڭ ئۆيىگە بارسام ئۆيىدىن تالاغا چىقماي يالغۇز ئولتۇرغانىكەن. ”بالاڭنىڭ تىككۈچىلىك كارخانىسىدىن مۇنچىلىك كىيىم بۇيرۇتماقچى ئىدىم“ دەپ يالغان گەپ قىلىپ ئۆيىگە كىرىۋېلىپ، ئۇ كاپىر تەيتەينى لۆڭگىدە بوغۇپ تۇنجۇقتۇرىۋەتتىم. — دېگەچ، بىرىپ بايا ئېلىپ كىرگەن تۈگۈنىنىڭ ئىچىدىن ئېسىل بىر خۇرۇم پالشوپكىنى چىقاردى. — بۇنىدىن كېيىن شۇ قارا پەلتويىڭىزنى يوقىتىۋېتىڭ.»

گۈلباھار بايىقى دەھشەتلىك گەپلەرنى قىلىپ بولۇپ يەنە بىرخىيالدا يوق قاسىمغا كەيگۈزگەن پالشوپكىنىڭ ياراشقان-ياراشمىغانلىقىغا زەن سېلىپ قاراشقا كىرىشىپ كەتتى.

بۇ يېقىندىن بۇيان گۈلباھار ”يېڭى ئاي قوشۇنىنىڭ قارارى“ دېگەنىدەك باھانىلەر بىلەن قاسىمنىڭ ئۇچىسىنى پات-پاتلا يېڭىلاپ تۇرىدىغان بولىۋالدى. شۇنچە قىسچىلىق زامان بولۇپ كەتكەنلىكىگە قارىماي، ئۇنىڭ ئۆيىگە بورداق قوي گۆشلىرى، ئېسىل ھاراقلار، ئېسىل تاماكىلار، يېڭى كۆكتاتلارنى ئۈكسۈتمەي توشۇپ تۇرىدىغان بولىۋالدى. ھەتتا بەزىدە ۋەزىپە ئىجرا قىلىش ئۈچۈن دېگەن باھانىلەر بىلەن قاسىمنىڭ يېنىغا بىرنەچچە مىڭ سومدىن نەق پۇل سېلىپمۇ قوياتتى. دەرۋەقە، گۈلباھار، خاسىيەتنىمۇ بۇ جەھەتتە ئۇنتۇپ قالمىغانىدى. ئۇنىڭ

سومكىسىغىمۇ ”ۋەزىپە ئۈچۈن، قوشۇننىڭ قارارى“ دېگەندەك نامlardا مىڭ سوملاپ پۇل سېلىپ قوياتتى.

بۇنچە پۇل تۇرغان يەردە، قاسىممۇ ئاستا-ئاستا بۇنداق راھەت تۇرمۇشقا ياق دېمەس بولۇۋاتماقتا ئىدى. شۇنداقتىمۇ ئۇ كېچىسى گۈلباھارنى قىستاپ تۇرۇۋالدى:

«سېنىڭ ئىش ئورنۇڭ بولمىسا، ھېلىقى ئالمۇتىدىن ئېلىپ كەلگەن يۈزمىڭ سوم پۇلۇڭنى بۇنچە چېچىپ تارقىتىۋەتسەڭ پاتلا تۈگىتىپ قويىسەن. ئۇ كۈنلەرگە قالغىنىڭدا ساڭا مەيلى مەن بولاي، ياكى خاسىيەت بولسۇن ياردەم قىلغۇچىلىكىمىز يوقلىقىنى ياخشى بىلىسەن. ھەر قانچە بولسىمۇ تېجەشنى ئۆگىنىشىڭ كېرەكتە!»

گۈلباھار ئەركىشلەردەك بوم ئاۋازدا قاھقاھلاپ كۈلۈپ كەتتى. ئۇ، چالا مەست خۇمار كۆزلىرىنى قاسىمغا تىكىپ دېدى:

«سەن تېخىچىلا شۇ يۈز مىڭ سومۇمنى ساناپ يۈرەمسەن؟ ئۇ پۇل ئاللىقاچان تۈگىدى. دېگەندەك، يېقىندا سىلەرگە مۇزاكىرىگە قويۇشنى ئويلاپ يۈرگەن بىر يېڭى نامزات بار ئىدى. ئۇ بالا ئىنتايىن چەبدەس يانچۇقچى بىرسى. قىزىق يېرى، ئۇنىڭ كومپيۇتېردىن پايدىلىنىش ئىقتىدارىمۇ ئالاھىدە ئۈستۈن. مەن ئۇ يانچۇقچىنى خېلى ئايلاردىن بېرى كۆزىتىپ يۈرىمەن. ئۇنىڭغا پارتلاتقۇچ پىستانلىرى، پارتلاتقۇچ دورا-بومبىلىرى، يوشۇرۇن ئۈچۈر، يۇمشاق دېتال تەخسىلىرىنى ئوغرىلىتىش، خىتايلاردىن، ھۆكۈمەت ئورۇنلىرىدىن پۇل-مال ئوغرىلىتىش ۋەزىپىلىرىنى تاپشۇرغانىدىم. ۋەزىپىلەرنىڭ ھەممىسىنىلا مۇۋەپپەقىيەتلىك ئورۇنداپ كېلىۋاتىدۇ. ھەتتا ئۆتكەندىكى خىتاي چۇجاڭنىڭ ئۆيىگە سائەتلىك مىنا قويۇپ چىقىشنىمۇ ئۇ قىلغانىدى. كومپيۇتېرنى ئويان كوچىلاپ، بۇيان چۇخچىلاپ يۈرۈپ، ھۆكۈمەتنىڭ بەزى يوشۇرۇن ئارخىپلىرىنىمۇ قولغا چۈشۈرۈپ كەلدى. مەن ئۇنى يەنە بىر قېتىم پارتلىتىش ھەرىكىتىگە قاتناشتۇرۇپ سىناپ باقماقچىمەن. ئۇنىڭدىنمۇ ئۆتەلىسە، سىلەرگە تونۇشتۇرىمەن. ماقۇل دېسەڭلار ئۇنى قوشۇنىمىزنىڭ ئەڭ ئاخىرقى ئەزالىقىغا كاندىدات قىلىپ قوبۇل قىلالىشىمىز مۇمكىن. دېگەندەك، مۇشۇ كۈنلەردە ئىشلىتىۋاتقان پۇللىرىمىزمۇ ئۇنىڭ بىر خىتاي بايۋەچچىسىنى

ئۇجۇقتۇرۇۋېتىپ ئۇلجا ئالغان ئىككى يۈز ئەللىك مىڭ يۈەن پۇلىدىن كەلدى. ئۇ يانچۇقچىمىز شۇ پۇلنى ”تەشكىلىمگە تاپشۇردۇم“ دەپ ماڭا بەرگەنىدى. مەن بۇ قېتىم ئۇنىڭغا سېنى پاش قىلغان ھېلىقى قېرى تەيتەينىڭ ئوغلى ئاشقان تىككۈچىلىك كارخانىسىنى پارتلىتىۋېتىشنى ۋەزىپە قىلىپ بېرىمەن. قايسى كۈنىسى خاسىيەت بىلەن ئىككىڭلار ئۆزگەرتىپ قۇراشتۇرۇپ بەرگەن مىنايىڭلارنىمۇ ئەنە شۇ ’يانچۇقچى‘ غا بېرىمەن. ئۇ تۈلكىدەك قۇۋ، يامان چاققان نېمە!»

قاسىم ئويلىنىپ قالدى: ئۇ، مۇشۇ يېشىغا كەلگۈچە ھېچقانداق بىر ئوغرى بىلەن دوستلىشىپ باقمىغانىدى. مانا ئەمدى بىر ئوغرىنىڭ ئوغرىلاپ بەرگەن پۇلىنى خەجلەپ يۈرگىنىنى بىلگىنىدىن كېيىن نېمە دېيىشىنى بىلەلمەي تۇرغىنىدا، بۇنى ئازدەپ ئۇنىڭ بىلەن شۇنچە ئۇلۇغ بىر ئىش ئۈستىدە بىرلىكتە پائالىيەت قىلىدىغانلىقىنى ئويلاپ، دەرھال بۇنداق بىر تەشكىلاتتا قىلالمايدىغانلىقىنى كۆز ئالدىغا كەلتۈرمەكتە ئىدى. ئۇنىڭ نەزىرىدە يانچۇقچى دېمەك، ۋىجدانسىز دېگەن بىلەن بىر مەنىدە كېلەتتى. ئۇ ئاستا يوتقاندىن سۇغۇرۇلۇپ چىقىپ يۇيۇنۇشنى باھانە قىلىپ گۈلباھاردىن يىراقلىشىپ ئويغا پاتتى.

قاسىم بىر يىللىرى ئالاھىدە ھەۋەس قىلىپ كۆرگەن «گاررىسىن پىدائىيلار قوشۇنى» دېگەن چاتما تېلېۋىزىيە كىنوسىنى ئەسلىدى. ئۇ كىنودا تۇرمىدە ياتقان خەلقئارالىق داڭلىق بەش ئوغرىنىڭ تۇرمىدىن چىقىرىلىپ نېمىسلارغا قارشى يوشۇرۇن جەڭ قىلىش پائالىيىتىگە سېلىنغانلىقى تەسۋىرلەنگەن بولۇپ، بۇ ئوغرىلار ئادەتتىكى كىشىلەر قىلالمايدىغان مۇشەققەتلىك ھەرىكەتلەرنى بەكلا ئاسان پەيدا قىلالىغانلىقىنى كۆرۈپ ھەيران قالغانىدى. ”ئەجەبا، بۇ ئىش بىزدىمۇ بولىدىغان ئىشلاردىن ئوخشىمامدۇ؟“ قاسىم يەنە، قايتا تەربىيە ئالغان ئاچارچىلىق دەۋرلىرىدىكى بىر قىزىق ئىشنى ئېسىگە ئالدى: بىر كۈنىسى يىراق ئېتىزلىق ئىشنى تۈگىتىپ كەتمەنلىرىنى مۈرىسىگە ئېلىشقىمۇ ماجالى يوق يەردە تاكىراڭلىتىپ سۆرىشىپ ھېرىپ-ئېچىپ يولدا ئاران كېلىۋاتقىنىدا، يول ئۈستىدە ئۇشتۇمتۇتلا بىر كاناپ خالتىنى كۆرۈپ قالدۇ. بىرگە كېتىۋاتقان ساۋاقداشلىرى بىلەن بۇ خالتىنى

ئېچىپ قارىغانىدى، ئىچىدىن بىرمۇنچە قۇرۇتۇلغان قوشۇق نان چىقىپ قالدۇ. ئۇلار، ”بۇ بەلكىم قايسى بىر دېھقاننىڭ ھارۋىسىدىن چۈشۈرۈپ قويغان نېنى بولسا كېرەك“ دەپ ئويلىغان بولسىمۇ، ئاچقۇرساقلىقتا پۇتلىرىنى ئارانلا سۆرىشىپ كېلىۋاتقان دوستلار ئىنساپ دېگەن ئۇقۇمنى مېڭىلىرىدىن سۈپۈرۈپ تاشلىغانىدى. ئۇلار دەرھال نېرىدىكى بىر كارىز ئاغزىغا بېرىپ ھېلىقى نانلاردىن بىرسى بىردىن قولىغا ئېلىشىپ، خۇددى ختايلارغا ئوخشاش كەينىنى قىلىشىپ ئولتۇرغان ھالدا ناننى سۇغا چىلاپ تۇرۇپ راسا مەززە قىلىشقانىدى. قورساقلىرىنى قۇرۇق ناندا تويغۇزۇشۇپ ماغدۇرغا كەلگەن بۇ دوستلار، خالتىدا ئېشىپ قالغان نانلارنىمۇ بىرەر-يېرىمدىن بۆلۈشۈپ قويۇنلىرىغا تىقىپ ياتىقىغا قايتىپ كېلىشىدۇ. ئۇلار مەھەللىگە كەلگەندىن كېيىن بىرگە تەربىيە ئالغىلى كەلگەن قىز ساۋاقداشلىرىغىمۇ نان توغرىلىق ئېغىز ئېچىشماي، ئۇتتۇر ياتاقلىرىغا كىرىپ نانلىرىنى بىر يەرلەرگە تىقىپ قويۇشقانىدى. يېرىم كېچىدىن ئاشقان، ھەممە پۈشۈلداپ ئۇيقۇغا كەتكەندە، بىر بۇلۇڭدىن ئات قوناق يېگەندەك گۇرۇچلىتىپ نان يېگەن ئاۋاز كېلىشكە باشلايدۇ. قاسىم بۇ ئاۋازدىن ئويغىنىپ كېتىپ قارىسا تىقىپ قويغان يېرىدىكى ھېلىقى نېنى يوق تۇرغان، شۇڭا ئۇ دەرغەزەپ بىلەن ئورنىدىن چاچراپ قوپۇپ ھېلىقى بۇلۇڭدىكى ساۋاقدىشىنىڭ گېلىغا ئېسىلىپ پومداقلىشىپ كەتكەنىدى. ... قاسىم بۇ ۋەقەلەرنى ئېسىگە ئېلىپ، ئۆزىنىڭمۇ ئۇنچىلىك پاكىز بىرسى ھېسابلانمايدىغانلىقىنى ئويلاپ سەل يۇمشىغاندەك قىلدى.

بۇ ۋەقەنى كۆز ئالدىغا كەلتۈرگىنىدىن كېيىن، ئىككى چىنىغا چاي قۇيۇپ كىرىپ گۈلباھارغا يېقىن كېلىپ ئولتۇردى.

«ھە، قاسىم ئەپەندى، جىمپىلا كەتتىڭىزغۇ؟ — گۈلباھارمۇ يېڭىلا يۇيۇنۇپ چىقىپ چېچىنى قۇرۇتىۋاتقانىدى. چايدىن بىرنى ئوتلاپ قويۇپ، قاسىمنىڭ قولىدىكى تاماكىسىنى ئېلىپ قاتتىق بىرنى شورىۋالدى، — بىر يانچۇقچىنى بۇ ۋەتەنگە پۇقرا قىلغۇڭىز كەلمەيۋاتامدۇ قانداق؟ ئۇ بالىنى ھەرقانچە ئەسكى دېسىڭىزمۇ مەندىنغۇ ياخشىدۇ؟»

«ياق، ياق، ... مېنىڭ ئۇنداق دېيىش نىيىتىم يوق، ...» — قاسىم يالغان تەبەسسۇم بىلەن كېكەچلەپ ئۆزىنى ئاقلاشقا تىرىشتى.

«سىلەر ھەقىقەتەنمۇ سېپىسىق زىيالىيلار-دە! — دېدى گۈلباھار قولىدىكى تاماكىنى قاسىمغا قايتۇرۇپ بېرىۋېتىپ. ئۇنىڭ بېشىنى قاپلاپ كەتكەن قاپ-قارا بۇجۇغۇر چاچلىرى كۆپۈپ ئالاھىدە پارقىراپ تۇراتتى، — ئۇ بالىنى مەن خېلى كۆپ سۈرۈشتە قىلىپ باقتىم. ئۇنىڭ ئائىلىسىمۇ ئاساسەن مېنىڭكى بىلەن ئوخشىشىپ كېتىدىكەن. ئۆز ۋاقتىدىكى ئاپەتلىك يىللاردا ئۇ بالىنىڭ ئاكىسى ئوغرىلىق قىلىپ يۈرۈپ يېتىم قالغان ئۇكىلىرىنى بېقىپ چوڭ قىلغانىكەن. ئۇ بالا بۇ خۇينى ئاكىسىدىن ئۆگەنگەن بولسا كېرەك؟ ئەمما ھېچقاچان ئۇيغۇرلارنىڭ يېنىغا قول سېلىپ باقمىدىم دەيدۇ. ئۆزىمۇ بەكلا زېرەك، چاققان بالا. قارىماسىز، شۇ ھالەتتە تۇرۇقلۇقمۇ ئۈچ يىللىق تېخنىكومنى پۈتتۈرۈپ ئۇستا بىر كومپيۇتېرچى بولۇۋالغان. ئۇ ھازىر رەسمىي خىتايلارغىلا زىيان سالىدىغان زامانىۋى ئوغرىلارنىڭ بىرسىگە ئايلانغان. بولۇپمۇ ئۇنىڭ پۈتۈن ئىسى-يادى خىتايلارنىڭ پروگراممىلىرىنىڭ سىرىنى بىلىۋېلىپ، ئۇلارنىڭ ئىنتېرنېت بەتلىرىگە كىرىپ ھېساباتلىرىنى قانداق قىلغاندا قالايمىقانلاشتۇرۇۋەتكىلى بولىدىغانلىقى ئۈستىدە باش قاتۇرۇش بىلەن مەشغۇل ئىكەن. ئۇ بىزگە ئوق-دورا جەھەتتىنمۇ خېلى كۆپ ياردىمى تېگىدىغانلىقىدا گەپ يوق. ئۇنداق بىرسى تەشكىلاتىمىزغا بەكلا زۆرۈر ئىدى. مەيلى، بۇ گەپنى ھازىر تالاشمايلى، ئۇ ئىشنى كېيىن يەنە مۇزاكىرە قىلىشارمىز.» — گۈلباھار كۆپۈپ كەتكەن چاچلىرى ئارىسىغا قاسىمنى كۆمۈۋەتكۈدەك ئېڭىشىپ ئۇنى سۆيۈپ قويدى.

قاسىم ھەقىقەتەن ئىككىلىنىپ قالغانىدى. مەيلى ئۆزى بولسۇن، ياكى خاسىيەت بولسۇن ئوڭلاپ بىرەر پارتلاتقۇچ قويۇشنىمۇ كېلىشتۈرەلمەي يۈرگەنلىكىمۇ راست ئىدى. ئەگەر گۈلباھارنىڭ ياردىمى بولمىغىنىدا، ئۇلار ئىككىسى بەكلا تەس كۈنگە قالغان بولاتتى. ئۇلار بىرھازا جىم ئولتۇرۇپ كەتكەندىن كېيىن، قايتىدىن يوتقانغا كىرىپ كېتىشتى. ...

. . .

قاسىم، قىستا-قىستاڭ كامېر ئىچىدە ئەسلىمىلەر قايىنىمىغا پېتىپ قېلىپ پۇت-قولىنىڭ ئۇيۇشۇپ كەتكەنلىكىنىمۇ تۇيماي قالغانىدى. شۇڭا ئۇ سەل قوزغىلىپ كامېرنىڭ سوغۇق تېمىغا يۆلىنىپ ئوڭشىلىۋالدى. ئاندىن بىر كامېردىشى تاشلاپ كەتكەن پاختىلىق چاپانغا چىڭ پۈركىنىپ جايلىشىۋېلىپ، قايتىدىن ئەسلىمىلەر دۇنياسىغا غەرق بولدى. ...

. . .

قارىغاندا، خاسىيەتمۇ گۈلباھارنىڭ بۇ ئۆيگە ئوغرىلىقچە كېلىپ-كېتىپ يۈرگەنلىكىنى سېزىپ قالغاندەك قىلاتتى. بۇنىڭغا قاسىمنىڭ ئېھتىياتسىزلىق بىلەن دەيدىغان گۈلباھار ئۇنداق دېدى، گۈلباھار مۇنداق دېدى دېگەندەك سۆزلىرىمۇ سەۋەب بولماقتا ئىدى. بۇنداق گەپلەر تەكرارلانغىنىدا خاسىيەت تېرىكىپ، گەپنى باشقا تەرەپكە بۇراشقا ئۇرۇناتتى، ياكى بولمىسا گېپىنى بۆلۈپلا باشقا ئىشلار بىلەن بولۇۋالاتتى. بۇنداق ۋاقىتلاردا خاسىيەت رەسمىيلا قىزىرىپ-تاتىرىپ كېتەتتى. شۇنىڭغا قارىماي، ئۇ يەنىلا قىزغىنىشنى — كۈنلەشنى تىلغا ئېلىشقىمۇ جۈرئەت قىلالمايتتى. خاسىيەت، گۈلباھارنىڭ ئاسمانغا پىچاق ئاتىدىغان شوخ قىزلىقىنى، ھەرقانچە مەن-مەن دېگەن ئەرلەرنىمۇ ئۇستىلىق بىلەن ئالقىنىدا ئوينىتالايدىغانلىقىنى ياخشى بىلگەچكە، قاسىمدەك ھېچ ئىش كۆرمىگەن ئەرلەرنى گۈلباھار ئاللىقاچان بارمىقىدا ئوينىتىپ بولغانلىقىنى، قاسىمنىڭمۇ ئۇزۇن يىللىق بويتاقلىقىدىن كېيىن، بۇنداق بىر ئايالنى كۆرۈشى بىلەن تەڭ ئۆزىنى تۇتۇۋالالمايلا قالىدىغانلىقىنى خېلى بۇرۇنلا مۆلچەرلەپ بولغانىدى. شۇنداقتىمۇ، ئىنتايىن ئېغىر كۈنگە قالغىنىدا ئۇنىڭ بېشىنى سىلىغان، يول كۆرسەتكەن ۋە يولدىشى ئۈچۈن قىساس ئېلىشىپ بېرىش

بىلەنلا قالماي، ۋەتىنى ئۈچۈن ئەھمىيەتلىك بىر ئادەم بولۇشىغىمۇ ئاساسىي سەۋەبچى بولغانلىقى ئۈچۈن، گۈلباھارغا كۆڭۈل بۆلۈشتە ئالاھىدە ئېغىر مۇئامىلە ئوينىغان ئىكەنلىكى — ئۆزىنى ئاشۇنداق تۈرتكە بولغانلىقى ئۈچۈن، گۈلباھارغا كۆندەشلىك قىلمەن دەپ ئۇنى رەنجىتىپ قويۇشىدىن بەكلا ئەنسىرەيتتى. دېمىسىمۇ بەزى كۈنلىرى قاسىمنىڭ بوششىپلا كېتىدىغانلىقى ھەمدە ئۆي ئىچىدىكى گۈلباھارغىلا خاس ئەتىر پۇراقلىرىنىڭ سىزىلىشىدىن گۈلباھارنىڭ قاسىمنى ئالدىراپ ئۇچراتقان ئەيۋەشكە كەلتۈرۈپ بولغانلىقىغا ئىشەنگەنىدى. خاسىيەتكە نىسبەتەن ۋەتەنپەرۋەرلىك ھەرىكىتى بىلەن تۇرمۇش پائالىيىتى بىر-بىرىگە چەمبەرچاس باغلىنىپ كەتكەن پائالىيەتلەر ئىدى. شۇڭا ئۇ، بۇ قوشۇندىن ئايرىلىپ قېلىشنى ياكى قاسىمنى تارتقۇزۇپ قويۇشنى زادىلا قوبۇل قىلغۇسى كەلمەيتتى. ئۇنىڭ بۇ ھەقتىكى بىردىن-بىر تەسەللىسى يەنىلا قاسىمنىڭ كۆز قارىچۇقىدا پارلاپ تۇرىدىغان پەقەت ئۇنىڭ ئۆزىگىلا مەنسۇپ بولغان "مەن سىزنى ياخشى كۆرىمەن" دېگەندەك ئوتلۇق نۇرلارنىڭ بارلىقى ئىدى. ئەسلىدە خاسىيەتمۇ بۇ ئۆيگە يالغۇز كېلىشكە خاتىمە بېرىپ، ئۇنىڭغا باغلىنىپ قېلىشتىن ساقلىنىمەن دەپ كۆپ قېتىم ئۆزىگە ۋەدىلەرنى قىلىپ باققان بولسىمۇ، قاسىمنىڭ كۆزلىرىدىكى شۇ مۇھەببەتلىك نۇرلارنىڭ ئۆتكۈر چاقنىشىغا بەرداشلىق بېرەلمەي، قىلغان ۋەدىلىرىنى دەرھال ئۇنتۇپ كېتىپ، ئۆزىنى ئۇنىڭ قۇچىقىدا كۆرەتتى:

«ھەي سىزنى، قېرى شەيتان! نېمە قىلىۋەتسەم بولار سىزنى! قانداق قىلسام مەندىن باشقا بىرسىگە كۆز قىرىنى سالماس قىلىۋېتەرمەن؟» — دەپ ئەركىلىگىنىچە ئۇنىڭ يۈز-كۆزلىرىنى چىمداپ ئويناپ كېتەتتى. ئۇ بىرھازا ئەركىلەپ كۆزىنى تويغۇزۇۋالغىنىدىن كېيىن، قاسىم بىلەن رەسمىي جىددىي ئىشلار ئۈستىدە مۇنازىرىگە كىرىشىپ كېتەتتى.

ئۇلار ئىككىسى خىتايلارنىڭ كومپيۇتېرىدىن كۆچۈرىۋالغان خىتاي تاجاۋۇزچى ھۆكۈمىتىنىڭ يوشۇرۇن باستۇرۇشقا دائىر پىلانلىرىنى تاللاپ تەرجىمە قىلىشقا كىرىشتى. بولۇپمۇ خىتاي تاجاۋۇزچىلىرىنىڭ يېقىندىن بۇيانقى ئىچكى قىياپىتىگە دائىر خەۋەرلەر، قېچىۋاتقان خىتاي سانى، بۇندىن كېيىنكى يەرلىكلەرگە يۈرگۈزىدىغان جازالاش يوشۇرۇن پىلانلىرى قاتارىدىكى ئابزاسلىرىنى تاللاپ تەرجىمە قىلىپ

تارقىتىش جەھەتتە كۆپرەك باش قاتۇرۇشتى. بۇ تەشۋىقات ماتېرىياللىرىنى يەنە شۇ گۈلباھارنىڭ كومپيۇتېرىدا بېسىپ چىقىرىپ بېرىشكە موھتاج ئىدى.

ئاندىن ئۇلار ئۆتكەن ھەپتىدە شىمالدىكى بىر ۋىلايەت بىلەن تۇرپاننىڭ مەلۇم بىر يېرىدە پەيدا قىلىنغان ئىنتايىن مۇۋەپپەقىيەتلىك ۋەھىمە پەيدا قىلىش ھەرىكىتىنىڭ نەتىجە ۋە تەجرىبىلىرىنى، ئۆزلىرى تۇرۇۋاتقان بۇ شەھەردىكى خىتاي جاللاتلىرىغا زەربە بېرىلگەنلىك ھەققىدىكى ئىككى خەۋەرنى، بىرقانچە خىتاي جاللاتلىرى بىلەن ھەددىدىن ئاشقان ئىككى مۇناپىقنىڭ تەپسىلي ئادرېسىنى يېقىندا ئىشلىگەن جىنايىتى بىلەن قوشۇپ يېزىپ چىقىشتى.

قوشۇن ۋەزىپىسىنى تۈگەتكەندىن كېيىن، مەززىلىك قىلىپ چۆشۈرە تۈگۈپ ئىچىشتى. تاماقتىن كېيىن ئۇلار ئىككىسى بىر-بىرىگە ئەكىلىشىپ سەل ئولتۇرۇشتى. باللىق ھېكايىلىرىنى ئېيتىشىپ تېلىقىپ-تېلىقىپ كۈلۈشۈشتى:

«باشلانغۇچ مەكتەپ يىللىرىمنىڭ ئاخىرلىرى بولسا كېرەك، — دەيتتى قاسىم، — بىر قىشلىقى باللار دەرستىن چۈشكىندە توپ ئوينايمىز دەپ قار قاپلاپ كەتكەن قۇرۇق ئۆستەڭ ئىچىگە چۈشتۇق. ئادەم سانى يەتمىگەچكە، ۋاراتاغا ئادەم قويمىغاندۇق. ئەمما ۋاراتالىق تاش تاپالماي بىر تەرەپكە بىرسىنىڭ سومكىسىنى قويدۇق. يەنە بىر تەرەپكە قويىدىغانغا ھېچكىمدە سومكا يوق ئىدى. قاسىم ئاداش، دېدى شوخراق بىر ساۋاقدىشىم، سەن بەربىر توپقا يېتىشىپ ئويناشنى بىلمەيسەن. شۇڭا سەن بىر تەرەپتە ئولتۇرۇپ ۋاراتا تېشى بولۇپ بەرگىن دېدى. ئىلاجسىز مەنمۇ شۇنداق قىلدىم. ئۆستەڭ سىرتىدا بوش شىۋىرغانلىق قار ئۇچۇشۇپ تۇرغان بولسىمۇ، ئۆستەڭ ئىچى ئۇنچىلىك سوغۇق ئەمەس ئىدى. مەنمۇ ۋاراتا تېشى بولۇپ تۈگۈلگىنىمچە ئولتۇرۇپ تاماشا كۆرمەكتە ئىدىم. ئويۇن تازا قىزىغاندا بىر توپ كېلىپ نەق پېشانەمگە تەگمەسمۇ! قەھرىتان سوغۇقتا بۇ مۇشت تەگكەندىنمۇ بەتتەر ئېغىر كەلگەندى. پۇلاڭگىدە كەينىمگە نەچچە مېتىر يەرگىچە ئۇچۇپ چۈشتۈم. دومىلاپ يېتىپ راسا يىغلاشقا باشلىدىم. ئەمما دوستلىرىم مېنىڭ بىلەن كارى يوق، بىرسى توپ كىردى دېسە، يەنە بىرسى كىرمىدى دېيىشىپ بىر-بىرسى بىلەن

تۇتۇشۇپ قېلىشتى دەڭا!»

بۇ ھېكايىدىنمۇ خاسىيەت راسا قاھ-قاھلاپ كۈلۈۋالدى.

خاسىيەت دادىسى بولغۇدەك ياشتىكى بىر ئادەمنى ياخشى كۆرۈپ قالغانلىقىنى ئەسلەپ بەزىدە سەل تارتىنىپ قالغاندەك قىلىقلارنى قىلسىمۇ، بىرئازدىن كېيىن بۇلارنى ئۇنتۇپ، قاسىمنىڭ ئىچىگە كىرىپلا كېتەتتى. ...

سىلىق خورەك تارتىپ ئۇخلاپ كەتكەن قاسىمنىڭ دۈمبىسىگە يۈزىنى يېقىپ چوڭقۇر خىياللارغا غەرق بولغان خاسىيەت، بىر يەرلىرىدە نېمىشقىدۇر دادىسىنى كۆز ئالدىغا كەلتۈرۈپ قالدى. ...

خاسىيەتنىڭ دادىسى ئۇستا سىلىپسار ئىدى. خاسىيەت، دادىسىنىڭ ھەر كۈنى ئاخشىمى كىيىملىرىدىن بېنزىن-ياغلارنى پۇرىتىپ ئىشتىن كېلىپ كىچىك بىر ئېغىزلىق ئۆيىگە كىرىپ خاسىيەتنى بېشىدىن ئېگىز كۆتۈرۈپ ئوينىتىپ كېتىشلىرىنى تەبەسسۇم بىلەن مۇڭلىنىپ ئەسلەيتتى. دادىسى ئارىلاپ يانچۇقىدىن ئون بىر تىيىنلىق ئۇزۇنچاق سېغىزنى چىقىرىپ يېرىمىنى خاسىيەتكە، قالغان يېرىمىنى ئاپىسىغا چىشلىتىپ قويغىنىدا، خاسىيەت دادىسىغا نارازىلىق بىلدۈرۈشنى ھەرگىز ئۇنتۇمايتتى. ”قارا، يەنە ئاپامغا چوڭ تەرىپىنى بېرىۋەتتىڭ!“ ئاپىسىمۇ بۇنىڭغا جاۋابەن ئېرىنى مەڭزىدىن سۆيۈپ قويۇشى، خاسىيەتنىڭ نارازىلىقىنى تېخىمۇ كۈچەيتىۋېتەتتى. بۇنداق ۋاقىتلاردا خاسىيەتمۇ دادىسىغا تېخىمۇ چىڭ چاپلىشىۋېلىپ ئەركىلەپ كېتەتتى. تاماق پىشقىچە دادىسىنىڭ قۇچىقىدا ئولتۇرۇپ بىر نېمىلەرنى دەپ ۋېچىرلاپ گەپكە تۇتاتتى. دادىسى ئۇنىڭ ئۈچۈن بىر ئويۇنچۇق ئىدى. پېشانىسىدىن سۆيۈپ قويسا خۇشاللىقىدىن ياىراپ ئاپىسىغا قاراپ كېرىلىۋالاتتى. ...

بىر كۈنىسى شەپكىلىرىگە قىزىل بەشۋار تاقىغان بىرنەچچە خىتاي ھەربىيلىرى بىلەن مىنبىڭلار كىرىپ خاسىيەتنىڭ كۆز ئالدىدىلا دادىسىنى قولىغا كويزا سېلىپ سىلكىشلىگىنىچە ئېلىپ مېڭىشتى. ئاق ئۇن نورمىسى ئاللىقاچان تۈگەپ كېتىپ ئۇماچ قايىنىتىپ ئولتۇرغان ئاپىسى يىغلاپ ۋارقىرىغىنىچە ئىشىنى تاشلاپ بېرىپ

ئېرىگە يېپىشتى. خاسىيەتمۇ بىر تەرەپتىن دادىسىغا چاپلىشىۋالدى.

“... !讋篪盦傯痳夔囨霐亾戤朤鼆 ...”

بىر خىتاي مىنىبىلىڭ خاسىيەت زادىلا چۈشەنمەيدىغان يۇقىرىقىدەك خىتايچە بىرنېمىلەرنى دەپ ئاپىسىغا ۋارقىراپ مىلتىقنىڭ پاينىكى بىلەن ئۇتتىرىۋەتتى. خاسىيەتنىمۇ سىلكىشلىگىنىچە دادىسىدىن تارتىپ ئاجرىتىپ كەينىگە ئىتتىرىۋەتتى. خاسىيەت سەنتۈرۈلۈپ بېرىپ ئوچاقنىڭ يېنىغا يىقىلىپ چۈشۈپ پېشانىسىنى يېرىۋالدى. دادىسى كەينىگە تولغىنىپ تۇرۇپ ”خاسىيەت، جېنىم قىزىم! ...“ دەپ ۋارقىرىغىنىچە سۆرىلىپ ئىشىكتىن چىقىرىلدى. ئاپىسى بىر ئىشىككە، بىر خاسىيەتكە قاراپ يىغىزار قىلىشقا باشلىدى. بېرىپ قىزىنى تۇرغۇزۇپ پېشانىسىدىن ئېقىۋاتقان قىپقىزىل قانلارنىڭ ئاق كوپتىسىنى بويىۋېتىشىگىمۇ پەرۋا قىلماي قۇچىقىغا ئالغىنىچە سىرتقا ئېتىلىپ چىقتى. ماشىرەڭ جىپ ماشىنىسى ئاللىمۇ قاچان يىراقلىشىپ كەتكەنىدى. ”ئاھ خۇدايىم، بىز نېمە گۇناھ قىلغىنىمىزغا بۇ كۈنلەرنى كۆرۈۋاتىمىز!“ دەپ زارلانغىنىچە قىزىنى قولتۇقلاپ يامغۇردىن پاتقاق بولۇپ كەتكەن يەرگە يۈكلىشىپ چۈشتى. ...

ئانا ـ بالا ئىككىسى خېلى ئۇزۇنغىچە يىغلاپ ئولتۇرۇشتى. خاسىيەتمۇ پېشانىسى داكا بىلەن تېڭىلغان، داكىنىڭ ئۈستى تەپچىپ چىققان قان بىلەن قىزارغان، ئۇلۇغ ـ ئۇلۇغ ھەق تۇتقىنىچە ئانىسىغا يېپىشىپ ئولتۇراتتى. ھەربىر قاتتىق ھەق تۇتقىنىدا ئانىسىنىڭ قۇچىقىدىن يۇلقۇللىنىپ چىقىپ كېتىدىغاندەك سىلكىنىپ كېتەتتى. يىغلاۋېرىپ قىزىرىپ ئىششىپ كەتكەن كۆزلىرىدىن ھېلىغىچە ياش مۆلدۈرلەپ تۇراتتى. بىچارە ئانا قىزىنى باغرىغا باسقىنىچە شىپقا قاراپ نالە قىلاتتى.

”دادام ... دادامنى ... خىتايلار نېمىشقا تۇ ... تۇتۇپ كېتىشتى ئا ... ئاپا؟ ئۇ ... ئۇ ... قاچان كېلىدۇ؟“ — خاسىيەت ھەق تۇتقان ھالدا گېپىنى ئۈزۈپ ـ ئۈزۈپ قىلاتتى.

”داداڭنى بىر تەشكىلاتقا قاتنىشىپسەن دەپ تۇتۇپ كېتىشتى قىزىم.“ — قىزىنى باغرىغا تېخىمۇ چىڭ باستى ئانا.

”دادام ئۇ ... ئۇ تەشكىلاتتا نېمە ... نېمە ياسايتتى؟“ — بىچارە قىز ئاپىسىنىڭ يىغىسىنى تېخىمۇ قوزغىۋەتتى. ... ئوچاقتا ئوت ئالللىقاچان ئۆچكەن بولۇپ، قازاندىكى ئۇماچ قېتىپ يېرىلىپ كەتكەنىدى.

يېرىم كېچىگە يېقىن ئىشىكنىڭ كەينىدە بىر قارا كۆلەڭگە كۆرۈنگەندەك قىلىپ يوقاپ كەتتى.

”خاسىيەت قىز، خاسىيەت قىز. ...“ — ئىشىكتىن بوش بىر ئاۋاز ئاڭلانغاندەك قىلدى. ئاپىسىنىڭ قۇچىقىدىن ئېتىلىپ چىققان خاسىيەت بېرىپ ئىشىكنى ئاچتى. تالا قاپقاراڭغۇ، ئەتراپتا ھېچكىم كۆرۈنمەيتتى. دادىسىمۇ كۆرۈنمەيتتى.

”دادا، دادا!“ — دەپ ۋارقىرىدى خاسىيەت قىز يىغلامسىراپ تۇرۇپ، بوسۇغىدا تۇرغان بىر تۈگۈكنى كۆرۈپ ئۇنى ئېلىپ ئۆيگە كىردى:

”ئاپا، بۇ نەرسە تالادا تۇرۇپتۇ، تېخىچە ئىسسىق ئىكەن. ...“

ئاپىسى قىزىنىڭ قولىدىن تۈگۈكنى ئېلىپ ئاچتى. ئىچىدىن ھور چىقىپ تۇرغان ئىسسىق بولاق مانتا سېلىنغان بىر كورا چىقتى. خاسىيەتنىڭ قورسىقى بەكلا ئېچىپ كەتكەنىدى. ...

خاسىيەت، ئاپىسى بىلەن ھېلىقى بىر ئېغىزلىق ئۆيدە ئوتتۇرا مەكتەپنى پۈتتۈرگۈچە تۇردى. خاسىيەت دەسلەپتە ”دادام مانا كېلىدۇ، ئەنە كېلىدۇ“ دېيىش بىلەن كۈنلىرىنى ئۆتكۈزدى. ئاپىسى ئارىلاپ قىزىغا سېغىز ئېلىپ بېرەتتى. بىر-ئىككى ئايدىن كېيىن خاسىيەت دادىسىنى ئارىلاپ ئەسلەيدىغان بولدى. بىر يىللىرىغا كېلىپ ئۇ دادىسىنىڭ چىرايىنى ئەسلىيەلمىگىدەك ھالغا كەلدى. ئۆيدىكى رەسىم جازىسىدا ئاپىسى بىلەن بىرگە چۈشكەن دادىسىنىڭ رەسىمىگە قاراپ، گويا ئۇ كىشىنىڭ دادىسى ئىكەنلىكىدىنمۇ گۇمان قىلغۇدەك يەرگە كەلگەنىدى. ”خاسىيەت بىر مىللەتچىنىڭ بالىسى ئىكەن، ئۇنىڭ دادىسى بىر ئەكسىيەتچى ئىكەن، ... ئۇنىڭ دادىسى بىر لوگەي ئىكەن، ...“ ساۋاقداشلىرىنىڭ بۇ گەپلىرى ئۇنىڭغا بەكلا ئېغىر كېلەتتى. مەكتەپتىكى بارلىق ئايال ئوقۇتقۇچىلار چاچلىرىنى كەستۈرۈپ بۇدۇرە قىلىشقا باشلىغان يىللاردىمۇ، ئۇنىڭ ئاپىسى ھېلىغىچە چېچىنى

ئۆرۈپ چىلىك تۈگۈۋالاتتى. بېشىدىن يېشىل ياغلىقنى چۈشۈرمەيتتى. ئاپىسىنىڭ قوللىرى قېلىن قاپىرىپ كەتكەن، يۈزلىرى كۆيۈپ قارىداپ كەتكەن، ئاخشىمى ئۆيگە ھېرىپ ئارانلا كېلىۋالاتتى. خاسىيەت، ئاپىسىنىڭ سەھەر چىقىپ كەچ قايتىپ نېمە ئىش قىلىپ يۈرگەنلىكىنىمۇ بىلەلمىگەنىدى.

خاسىيەتنىڭ تولۇق ئوتتۇرا مەكتەپكە يېڭى كۆچكەن يىللىرى ئىدى. ئاپىسى ھېلىقى بىر ئېغىزلىق ئۆيدە يۈيۈنۈپ تاراندى. ئەينەككە قاراپ ئۈزۈنىدىن-ئۈزۈنغا بىرنېمىلەر قىلىپ ئولتۇردى. ئاپىسى كەينىگە ئورۇلۇپ قارىۋىدى، خاسىيەت ئاپىسىنىڭ چىرايلىقلىشىپ كەتكەنلىكىدىن تونۇيالماي قالغىلى تاسلا قالغانىدى. ئاپىسى خۇددى ياش قىزلاردەكلا ياسىنىۋالغانىدى.

”ھە، قارايسەنغۇ، ئاپاڭنى ياسىنىشنى بىلمەيدىغان ھۆرۈن خوتۇن دەپ ئويلىغانمىدىڭ؟“

خاسىيەت دەپتەرلىرىنى تاشلىۋېتىپ كېلىپ ئاپىسىنى قۇچاقلاپ سۆيۈپ كەتتى. خاسىيەت ئاپىسىنىڭ بۇنچە خۇشال ۋە بۇنچە چىرايلىق ياسىنىشىنى تېخى ئەمدىلا كۆرۈۋاتقانىدى.

”بولدى قىل قىزىم، ئاران قىلغان گىرىملىرىمنى بۇزۇۋېتىسەن! — ئاپىسى خاسىيەتنى قۇچىقىغا ئالدى. — قۇرۇلۇشتا خىش-كېسەك توشۇيدىغان ئىشىمدىن چىقىرىپ بۇرۇنقى ئىشىمگە قايتۇرۇشتى. — ئاپىسى خاسىيەتكە تۈنجى قېتىم ئىشى توغرىسىدا سەممىي گەپ قىلىۋاتاتتى. — ماڭا قارا قىزىم، يەنە بىر خۇشاللىق ئىش، داداڭنى ئازاد قىلىشتى. پات يېقىندا تۈرمىدىن چىقىدىكەن.“ — خاسىيەتنىڭ ئانىسى مۆلدۈرلەپ يىغلاپ كەتتى. ئۇنىڭ باياتىدىن بېرى قىلغان ئەرزان پۇللۇق گىرىملىرى ئىسسىق كۆز ياشلىرى تەرىپىدىن خۇددى چاڭ-توزانلىق ئەينەككە ياققان يامغۇر سۈيىدەك ئىز قالدۇرۇپ يۈزىنى بويلاپ ئاقماقتا ئىدى.

خاسىيەت، ’دادا‘ دېگەن بۇ سۆزدىن سەل-پەل يىرىكى سوقۇقاندەك قىلسىمۇ، شۇنچە باللارغا، شۇنچە جاپالارغا قويغان بۇ ’دادا‘، ئۇنى ئۇنچىلىك بەك ھەيران قالدۇرمىغانىدى.

”قويغنه شۇ ’دادا‘ دېگەننى، قارا، بىر چىرايلىق گىرىملىرىڭ پوق بولدى.“

”نېمە دېدىڭ سەن؟ — ئاپا، خاسىيەتكە چەكچەيدى. — ئۇ دېگەن سېنىڭ داداڭ!“

”... ...“ — خاسىيەت بېشىنى ساڭگىلىتىپ گەپ قىلماي جىم تۇرۇۋالدى.

...

دېگەندەك، خاسىيەتنىڭ دادىسى بىر كۈنىسى پەيدا بولدى. ئۇنىڭ ئالدىدا بېشىغا ئاق كىرگەن، يۈز-كۆزىنى قورۇق بېسىپ قارىداپ كەتكەن يىرىك ساقاللىق بىرسى، ’دادا‘ بولۇپ چىقىپ كەلگەنىدى. ئۇنىڭ بۇ دادىسى ھېلىقى كۈنىسى ئاخىرقى قېتىم كۆرگەن دادىسىغا زادىلا ئوخشىمايتتى. دادىسىنىڭ بەرگەن ئەرزان پۈللۈق سېغىزىنى زورلىنىپ ئالغان بولسىمۇ، ئۇنى دادىسىغا كۆرسەتمەي تۇرۇپ ئالىقىنىدا مىجىۋېتىپ يانچۇقىغا سېلىپ قويدى. تۇيۇقسىز پەيدا بولغان بۇ ’دادا‘ بەكلا جىمغۇر، ئولتۇرغان يېرىدە سائەتلەرچە ئولتۇرۇپ كېتىدىغان بىر ئادەم ئىدى. بۇنداق بىر ئادەمگە ئاپىسىنىڭ شۇنچە چىڭ چاپلىشىپ قېلىشىغا بەكلا ھەيران قالغانىدى. ئۇنىڭ ھاياتى تەدرىجىي ئائىلىسىدىن يىراقلىشىپ، ساۋاقداشلىرى ئىچىگە چۆكۈپ كىرىپ كېتىۋاتاتتى.

خاسىيەتنىڭ تولۇق ئوتتۇرا ۋە ئالىي مەكتەپلەرنى پۈتتۈرۈشى ئائىلىسىدە قىلچىمۇ ھاياجان يارىتالمىغانىدى. ھەتتا ئۇنىڭ بىر مەكتەپ ساۋاقدىشى بىلەن توي قىلىش قارارىغا كېلىشىمۇ ئۇلارنى ھەيران قالدۇرالمىغانىدى. ئۇنىڭ توي كۈنىدىمۇ خۇددى سىرتتىن تەكلىپ قىلىنغان مېھمانلىرىدەكلا ئۆتكۈزگەن ’دادا‘، قىزىغا قارىغاندا مېھمانلار بىلەن كۆپرەك يېقىنلىشىپ يۈردى. پەقەت خاسىيەتنىڭ يولدىشى بىلەن كۈيئوغلىنىڭ دوستى شېھىت بولغىنىدا قەبرىسى ئالدىدا ئولتۇرۇپ ئۇزۇنغىچە جىمجىت ئولتۇرۇپ كۆز يېشى قىلىش بىلەن ئىچكى ھېسسىياتىنى ئەڭ ’جانلىق‘ ئىپادىلىگىنى بولۇپ قالغانىدى. كۈيئوغلىنىڭ قىرىق نەزىرىسى تارقالغىنىدىن كېيىن، دادا، قىزىنى باغرىغا بېسىپ ئۈن-تۈنسىز كۆز يېشى تۆكتى. بىر ۋاقىتلاردا بۇ دادا:

”قىزىم، ئەسلىدە ئۇلارنىڭ ئورنىدا مېنىڭ بولۇشۇم كېرەك ئىدى!“ — دەپ نالە

قىلدى.

دادىسى بۇ گەپنى بىلەن نېمىنى كۆزدە تۇتۇۋاتقانلىقىنى خاسىيەت دېگەندەك ئېنىق بىلىپ كېتەلمىدى: بۇ دۇنيادىن ۋاز كېچىدىغان مەن ئىدىم دېگىنىمۇ ياكى بۇ پەرزەنتلىرىنى قوغداش ئۈچۈن جېنىنى پىدا قىلىدىغان ئادەم مەن ئىدىم دېگىنىمۇ؟ نېمە بولسا بولسۇن، خاسىيەت دادىسىغا تۈنجى قېتىم ئېسىلىپ چىن قەلبىدىن ئۆكسۈپ-ئۆكسۈپ خېلى ئۇزۇن يىغلىۋالدى.

شۇنىڭدىن ئېتىبارەن، بۇ دادا خېلى يۇمشاپ، قىزىنىڭ ئالدىدىن تىوغرا ئۆتمەس بولىۋالدى. قىزىغا مېھرىبانلىق بىلەن قارايتتى. بىرنېمىلەر دېيىشكە تەلمۈرەتتى-يۇ، يەنە ئۇنىنى چىقارماي قىزىنىڭ بېشىنى سىلاپ قوياتتى. بۇنىڭ ئەكسىچە، خاسىيەت ئىنتايىن قوپاللىشىپ، ئاتا-ئانىسىنىڭ ھەرقانداق گېپىنى قوپاللىق بىلەن سىلكىۋېتەتتى. كۆڭلەرچە ئۇنىنى چىقارماي ئولتۇرۇپ كېتەتتى. ئۇ پات-پاتلا يولدىشىنىڭ قىپقىزىل قانلىق يۈرىكىنى كۆز ئالدىغا كەلتۈرۈپ شىپقا قاراپ تىكىلىپ ئولتۇرۇپ كېتەتتى. ...

مانا بۈگۈن، يېنىدا ياتقان سۆيگەن ئادىمى ئىنتايىن خەتەرلىك ئىشلار بىلەن شۇغۇللىنىپ يۈرمەكتە. ئەگەر پەۋقۇلئاددە قولغا چۈشۈپ قالغۇدەك بولسا، ئۇنىڭمۇ قىپقىزىل يۈرىكى ...

ئويلىنىپ بۇ يەرگە كەلگىنىدە خاسىيەت تىترەپ شۈركۈنۈپ كەتتى! قاسىمغا چىڭ يېپىشقىنىچە ئۇنىڭ دۈمبىسىنى سۆيۈپ كەتتى. خاسىيەتنىڭ بۇ ھەرىكىتىدىن ئويغىنىپ كەتكەن قاسىم، ئۇنىڭغا ئورۇلۇپ يېتىپ، ئۇنىڭ ئويلاۋاتقانلىرىدىن بىخەۋەر، قىزنى باغرىغا بېسىپ چىڭ قۇچاقلىۋالدى. ...

ئىككىسى ناشتىلىق چايغا ئولتۇرۇشتى. بۇ ئارىدا قاسىم گەپ باشلىدى:

«راست، تاس قاپتىمەن ئۇنتۇپ قالغىلى، قايسى كۈنىسى گۈلباھار بىر يانچۇقچى ئوغرىنى قوشنۇنىمىزغا ئەزا قىلىش توغرىسىدا مەسلىھەت سالغاندەك قىلىۋىدى. گېپىدىن قارىغاندا، ئۇ بالا خېلى ۋاقىتلاردىن بېرى قوشنۇنىمىزغا سىرتتىن

ياردەم قىلىپ يۈرگەنمىش. ھەتتا بىرنەچچە قېتىملىق ھەرىكەتلەرگىمۇ قاتناشقانلىقىنى دەيدۇ. ئۇنداق بىرسىنى قوبۇل قىلساق سىزچە قانداق بولار؟ مەنغۇ دەسلىپىدە قەتئىي يېقىن كەلتۈرمىگەنىدىم، ...»

«ھە، گۈلباھار ئۇ بالا توغرىسىدا ماڭىمۇ مەسلىھەت سالغانىدى. — خاسىيەت قاسىمنىڭ گېپىنى قوپاللىق بىلەن بۆلۈپ، ئىشكاپ ئەينىكىگە قاراپ گىرىملىرىنى تۈزەشتۈرۈپ تۇرۇپ دېدى، — ئەسلىدە بىزنىڭ ئۈچۈن ئەنە شۇنداق بىرسىمۇ بەكلا زۆرۈر ئىدى. ئۇنداقلار بىز ئىككىمىز كېلىشتۈرەلمەيدىغان نۇرغۇن ئىشلارنى ئاسانلا ئورۇندىيالايدۇ. ... — خاسىيەت كېلىپ ئولتۇردى، — ئۇ بالىنىڭ ئائىلىسىنى مەنمۇ سىرتتىن سۈرۈشتە قىلىپ باقتىم. بەك ئەنسىرىگۈدەك ئىشىمۇ يوقتەك قىلىدۇ. ئەمما گۈلباھار ئۇ بالىنى سىرتتىن ماڭا كۆرسەتكەنىدى. كېلىشكەن بەكلا چىرايلىق بالا ئىكەن. توۋا خۇدايىم، شۇنچە كېلىشكەن بىر بالا قانداقلارچە يانچۇقچى بولۇپ قالغان بولغىيدىكىن، زادىلا ئەقلىم يەتمەيدۇ. قارىغاندا گۈلباھار بۇرۇنقى سۆيگىنىنى تاشلىۋېتىپ بۇ كىچىك بالىنى قۇشلاپ يۈرسە كېرەك؟ بىزنىڭ بۇ ئاغىنىمىز بەكلا بىشەم نېمە-دە!»

«دېمەك، سىزمۇ گۈلباھارنىڭ مەسلىھەتىگە قوشۇلىدىكەنسىزدە؟»

«ھېچ بولمىغاندا سىز بولسىڭىزمۇ ماڭا قالغۇدەكسىز ئەمەسمۇ!» — دەپ گەپنى چاقچاققا ئايلاندۇردى خاسىيەت. قاسىممۇ گۇناھكارلاردەك بېشىنى ئېگىپ ھىجىيىپلا قويدى.

شۇنداق قىلىپ، «يېڭى ئاي قوشۇنى» بىر قېتىملىق يىغىلىشىدا تۆت كىشىلىك بىر قوشۇن ھالىغا كەلگەنىدى. ئۇلار بۇ يىغىلىشتا ئۇزۇن تالاش-تارتىشلاردىن كېيىن ھېلىقى ’يانچۇقچى‘ نى كاندىدات ئەزا قىلىپ قوبۇل قىلىش قارارىنى ئېلىشتى؛ يەنە بىر قېتىملىق يىغىلىشتا ئۇ بالىنى كۆزلىرىنى تېڭىپ يىغىلىشقا قاتناشتۇردى. قولىدىن يېتىلەپ ئولتۇرغۇزۇپ، ئۇنىڭدىن مىللەت، دىن، ۋەتەن، خىتاي تاجاۋۇزچىلىرى، كەلگۈسى تەقدىرىمىز، قۇربان بولۇش، قولغا چۈشۈپ قېلىش، ھەرىكەت قىلىش شەكىللىرى، ئېچىنىشلىق خىتاي پاجىئەسى پەيدا قىلىش،

مەخپىيەتلىكنــى ســاقلاش، ... قاتارىــدىكى مەســىلىلەر ھەققىــدىكى ســوئاللار سورالدى. ئۇنــڭ جــاۋابلىرى كەســكىن، قاراشــلىرى ئېنىــق كــۆرۈنەتتى. ئۇچىســى نېرىقى ئۆيگە چىقىپ بىر مەزگىل پىچىرلىشىۋالغاندىن كېيىن كىرىپ يېڭى ئەزاسىنى تەبرىكلەشتى. كۆزىنى ئېچىۋېتىپ قائىدىلىرى بويىچە قۇرئانغا قولىنى تۇتقــۇزۇپ ”ۋەتىنىمــدە بىرمــۇ خىتــاي تاجاۋۇزچىســىنىڭ تەســىرى قــالمىغۇچە ئەڭ ئــاخىرقى تىنىقىم قالغۇچە قىلچە بەدەل تەلەپ قىلماستىن خىتاي قــوغلاش يوشــۇرۇن ۋەھــمە پەيدا قىلىش ھەرىكىتىگە بارلىقىمنى بېغىشلايمەن. قوشۇن بۇيرۇقلىرىنى جان تىكىپ ئىجــرا قىلىشــقا تىرىشــىمەن، قوشــۇن مەخپىيەتلىكنــى جېــنىم كەتســىمۇ پــاش قىلمايمەن!“ دەپ قەسەم قىلدى. ئــۇ بــالا كــۆزىنى ئــۇۋۇلاپ يورۇقلۇققــا كــۆنگىچە خېلى قىينالدى. ئاندىن ھەممىسى بىلــەن بىــر-بىــرلەپ قــول سىقىشــىپ كۆرۈشــۈپ رەخمەت ئېيتتى. ئانــدىن ئــۇلار يېڭــى تەشــۋىقاتلار، يېڭــى ۋەزىــپىلەر، كېرەكلىــك ماتېرىياللار قاتارىدىكى مەسىلىلەرنى بىرقــۇر مــۇزاكىرە قىلىشــىپ، تەخمىــنەن ۋەزىــپە بەلگىلىشىپ ئۆز ئىچىدە تەقسىم قىلىشــىۋالدى. بــۇ قېتىم، يېڭــى ئەزا خېلــى كــۆپ ۋەزىپىنى ئۆز ئۈستىگە ئالغاندى. ...

...

قاسىمنى يېڭــى قولغــا ئېلىنغانلارغــا ســۇر كۆرســىتىش ئۈچۈنمــۇ، ئەيتــاۋۇر يەنە پات-پاتلا سوراققا تارتىپ قىينايدىغان بولۇۋېلىشتى. خىتاي گۇندىپايلىرى بۇ كۈنلەردە قاسىمنى تاسما بىلەن بەدەنلىرىنى قىيمــا-چىيمــا قىلىۋەتكــۈدەك ئــۇرۇپ قىينىســىمۇ، ھوشىدىن كەتكۈچە ئۇرمــايتتى. شــۇنداقتىمۇ نەچــچە كۈنــدە بىــر قېتىــپ تۇرغاچقــا، بەدەنلىرىــدىكى يــارىلار خېلــى ۋاقىــتلارغىچە قېتىشــماي، جــان ئالدىغانــدەك ئېچىشــتۇرۇپ ئاغرىتىــپ تۇرىــدىغانلىقى ئۈچــۈن، ئەتــدىن كەچكىچــىلا ئىڭــراپ چىقاتتى. شۇ سەۋەبتىن ئۇنىڭ ئەسلىمىلىرىنى ئەسلىۋېلىش پۇرســىتىمۇ بارغانسېرى ئازىيىپ كېتىۋاتاتتى.

بىرەر ئايدىن كېيىن، قاسىمنىڭ سوراقچا تارتىلىشى يەنە ئازىيىپ قېلىشقا باشلىدى. ئۇنىڭ بەدىنىدىكى يارىلار بىر تەرەپتىن قىتىشىشقا باشلىسا، يەنە بىر تەرەپتىن يىرىڭلاپ تولۇمدەك ئىششىشقا باشلىدى. قاسىم بۇ ھالىتىگىمۇ ئاستا-ئاستا كۆنۈپ، قايتىدىن كونا ئىشلىرىنى ئەسلەشكە كىرىشىۋاتاتتى.

*****

ئون ئۈچىنچى باب

'يانچۇقچى'

– بىزنىڭ قوشنىنىڭ ئايالى كۆزۈمگە بەكلا چىرايلىق كۆرۈنىدىغان بولۇپ كېتىۋاتىدۇ دېگىنە ئاغىنە. نىيىتىمنى بىر بۇزۇپ باققۇم بار ئۇ چوكانغا. . . .

– ئىككى دوستنىڭ پارىڭىدىن

قاسىمنىڭ بەدىنىدىكى جاراھەتلەر قايتىدىن قىتىشىشقا باشلاپ، تۇز

سەپكەندەك ئاغرىشلارنىڭ ئورنىنى شېرىن قىچىشىشلار ئالماقتا ئىدى.

ئۇ، يەنە شۇ بۇرۇنقى ئىشلىرىنى ئەسلەشكە غەرق بولدى. ...

...

بۇ كۈنلەردە مۇھىم-مۇھىم ۋىلايەت شەھەرلىرىدە يوشۇرۇن ۋەھىمە پەيدا قىلىشلار ئىزچىل كۆرۈنۈپ تۇرىدىغان ۋەزىيەت شەكىللەنمەكتە ئىدى. بۇئاي-بۇكۈنلەردە بارلىق شەھەرلەرنى قوراللىق خىتاي ئەسكەر-ساقچىلىرى، بىڭتۈەنلىك پاتروللار ۋە مىنبىڭلار قاپلاپ كەتكەن بولۇپ، بۇرۇنقىدەك كوچىلاردا لەلەڭلەپ يۈرىدىغان ئادەم كۆرگىلى بولمايتتى. خىتايلارمۇ شەھەردە تولۇق قوراللانغان قوغدىغۇچىلىرىنىڭ ھىمايىسىدە ئىشقا بېرىپ، ئاخشىمى قاراڭغۇ چۈشەر-چۈشمەيلا ئۆيلىرىگە قاملىۋېلىپ تېلېۋىزوردىن نېرى كەتمەس ھالغا كېلىشكەنىدى. كوچىلار كېچە-كۈندۈز قوراللىق خىتايلار تەرىپىدىن چارلىناتتى. ھەربىر بىناغا قوراللىق نۆۋەتچىلەر قويۇلغان بولۇپ، ئۇدۇل كەلگەنلىكى يەرلىكلەرنى خالىغانچە توختىتىپ يانلىرىنى، سومكىلىرىنى ئاختۇرۇپ چىقىشاتتى. شۇڭا، يەرلىكلەرمۇ بۇ خىل ئاختۇرۇشلارنى خۇددى خىتاي سوتسىيالىزمىنى غىڭ قىلماي قوبۇل قىلغان ۋاقىتلىرىدەك ئادەتتىكى نورمال ئىشلار دەپ قارىشىدىغان، ھەربىر پوس قويۇلغان يەرگە دۇچ كەلگەنلىرىدە ئۆزلۈكىدىنلا قولىنى كۆتۈرۈپ ئاختۇرۇشقا تەييار تۇرۇپ بېرىدىغان ئادەتلەرنى يېتىشتۈرمەكتە ئىدى. مانا بۇلار ”پادىشاھىڭ قارىغۇ بولسا، بىر كۆزۈڭنى قىسىپ ماڭ“، ”ئاكاڭ كىمنى ئالسا يەڭگەڭ شۇ“ دېگەندەك سۆزلەملەرنىڭ كېلىش مەنبەلىرى بولسا كېرەك؟

مەلۇماتلاردىن قارىغاندا، پۈتكۈل ۋەتىنىمىز دائىرىسىدە ھەرخىل ئىشلەپچىقىرىش پائالىيەتلىرىنىڭ يېرىمىدىن كۆپرەكى خۇددى ’مەدەنىيەت زور ئىنقىلابى‘ دەۋرلىرىدىكىدەك پالەچ ھالغا چۈشۈپ قالغان بولۇپ، خىتايدىن سانائەت ماللىرىنىلا ئەمەس، ھەتتا ئادەتتىكى كۈندىلىك يېمەك-ئىچمەك بۇيۇملىرىنىمۇ توشۇپ

كېلىدىغان ۋەزىيەت شەكىللەنمەكتە ئىدى. شۇڭا يەرلىكلەرنىڭ ھالى بەكلا خارابلىشىپ بارماقتا ئىدى. بۇنداق بىر ۋەزىيەتتە ئاۋۋال جاننى ساقلاپ قېلىش — بەزى بىلىملىكلەرنىڭ دېيىشى بويىچە ”كۆچنى ساقلاپ قېلىش“ ئۈچۈن بىر مەزگىل خىتاي ۋەھىمىسى پەيدا قىلىش پائالىيەتلىرىنى توختىتىپ تۇرۇش چاقىرىقلىرى بەكلا ’قىممەتلىك‘ تەبىقىلىرىمىزنىڭ ئاساسى شوئارى بولۇپ قالغانىدى. بولۇپمۇ ”خەلقئارا سەھنىلەردە سۆزلىيەلەيدىغان“ چەتئەللىك مۇساپىر كاتتىۋاشلىرىمىز بۈگۈنكى يوشۇرۇن پائالىيەت شەكىللىرىنى ”تاشنى تۇخۇمغا ئۇرغانلىق، خەلقئارا ۋەزىيەتنىڭ تەقەززاسىنى بىلمىگەنلىك، سىياسىي جۇغراپىيە ساۋاتسىزلىقى، ئىنسان قېلىپىدىن چىققانلىق، ...“ دېگەندەك سۆزلەر بىلەن پىدائىيلىرىمىزنىڭ ھەرىكىتىنى دولقۇن ھالىتىگە كېلىشىدىن چەكلەيدىغان تەشۋىقاتلار بىلەن ھە دەپ شۇغۇللىنىشقا كىرىشمەكتە ئىدى. قاسىم ئويلىنىپ قالاتتى: ئەجەبا بۈگۈنكى ۋەزىيىتىمىز ھەقىقەتەن شۇنچە ئېغىرمۇدۇ؟ بىرمەزگىل ساقلاپ ياتقاندىن كېيىن ۋەزىيىتىمىز مىللىي ئازادلىق پائالىيەتلىرىمىز ئۈچۈن ھەقىقەتەن ئوڭۇشلۇق ۋەزىيەتكە ئېرىشەلەيدىغانمۇدۇ؟ بۈگۈنكىدەك جىددىيچىلىك ۋەزىيەتنىڭ كېلىپ چىقىشىنى ’ئىزچى مەن‘ راستىنلا خاتا مۆلچەرلەپ قالغانمىدۇ؟ قاسىم، مەدەنىيەت ئىنقىلابى ئاپىتىدىكى ۋەزىيەتنى ئەسلىدى: ئۇ ۋاقىتلاردىكى ۋەزىيەت بۈگۈنكىدىنمۇ ئېغىر ئىدى. ئۇ دەۋرلەردە جەمئىيەتنىڭ دۆلەت تېررورلۇقى بۈگۈنكىدىن نەچچە ھەسسە ئېغىر بولۇپ، ھەرخىل فاشىستىك زۇلۇملار بىز ئۇيغۇر يۇرتىدىكىلەرگىلا قىلىنىۋاتقان بولۇپلا قالماي، بەلكى خىتاينىڭ بارلىق يۇرتلىرى ئۈچۈنمۇ ئورتاق ئىدى. شۇڭا، ئۇ دەۋرلەردە ۋەتىنىمىزدىكى پالەچ ۋەزىيەتكە ياردەم بېرەلەيدىغان خىتاي يۇرتلىرىمۇ يوق ئىدى. شۇنىڭدەك يەنە ئۇ يىللاردا چەتئەل كۈچلىرىدىن خىتايغا دىپلوماتىك بېسىم بۈگۈنكىسىدىن مىڭ ھەسسە ئېغىر ئىدى. ئەمما شۇنچە ئېغىر قالايمىقانچىلىق ۋەزىيەت ئىچىدە مىللىي ئازادلىق پائالىيەتلىرىنى قانات يايدۇرۇشنىڭ پۇرسەتلىرىمۇ شۇنچە كۆپ ئىدى: ھۆكۈمەت چېكىدىن ئاشقان پالەچ ھالدا، ئىقتىسادى ھەددىدىن ئارتۇق نامرات، ئارمىيىسىنى سەپەرۋەر قىلىش

ئىمكانلىرىمۇ يوق دېيەرلىك، ھەتتا ۋەتىنىمىزدىكى خىتاي قۇرۇقلۇق ئارمىيىسى بىلەن ھاۋا ئارمىيىسى ئوتتۇرىسىدا روشەن زىددىيەت مەۋجۇد، پۈتكۈل خەلق قوراللىنىش پۈرستىگە ئىگە، كوممۇنا تۈزۈمى سەۋەبىدىن بىر تۈتاش تەشكىللەش شارائىتى بار، دۈشمەن ئىچكى مۇداپىئەسى ئاساسەن پالەچ ھالدا ئىدى. شۇنداق بىر شارائىتتىمۇ «ئاخۇنوپ-مىجىت سىلىك، قىزىل ئۈچىنچى روتا» يوشۇرۇن پائالىيەتلىرى داڭلىق كىشىلىرىمىز تەرىپىدىن يۇقىرىقىدەك تىللار بىلەن ئېغىر تەنقىدلەنگەن ئىدى. ۋەزىيەتنىڭ ئارتۇقچىلىقلىرىدىن ئىستىخىيىلىك پايدىلىنىش يولىغا ئاتلانغان ئالىي مەكتەپ ئوقۇغۇچىلىرى ۋە ئىلغار كۈچلىرىمىزنىڭ يوشۇرۇن تەشكىللىنىپ قوراللىنىشى، پەيزىۋات قاتارىدىكى ياشلارنىڭ قوراللىق ھەرىكەت تەييارلىقلىرى چەتئەل كۈچلىرىگە يالۋۇرغۇچىلارنىڭ قۇربانلىقى بولۇپ كەتكەنىدى. ئەسلىدە ئۇ دەۋرلەردىكى ۋەتىنىمىزگە تاجاۋۇز قىلىپ كىرگەن خىتاي تاجاۋۇزچىلىرىنىڭ ئومۇمىي نوپۇسىمۇ ‘ئاران’ لا ئۈچ مىليون ئەتراپىدا، ساپ مىللىي يېزىلىرىمىزمۇ نەچچە مىڭلاپ دېگۈدەك مەۋجۇد ئىدى. ‘تىنچلىق’ تەرغىباتلىرى، ۋەزىيەت كۆتكۈچىلەرنىڭ تەتۈر تەشۋىقاتى نەتىجىسىدە شۇنچە شارائىتلارنى قولدىن بېرىپ بۈگۈنكىدەك ئون مىليونلۇق تېز كۈچلىنىۋاتقان تاجاۋۇزچىلارنىڭ قوللىرىغا ئايلىنىپ قالدۇق. بۇ ۋەزىيەت تېخىمۇ ئېغىرلىشىپ داۋام قىلماقتا ۋە ھەرگىزمۇ ئۆزلۈكىدىن كەينىگە ياندىغان ئالامەتلەرگە ئىگە ئەمەس ئىدى. ھالبۇكى، يېقىنقى بىرەر يىل مابەينىدە خەلقىمىز ئارىسىدا قانات يېيىۋاتقان يوشۇرۇن زەربە بېرىش پائالىيەتلىرىنىڭ كېڭىيىپ بېرىشىغا ئەگىشىپ، خىتاي تاجاۋۇزچىلىرىنىڭ ۋەتىنىمىزدە داۋاملىق كۈچلىنىپ بېرىشى قىسمەنلىكتە بولسىمۇ چەكلىنىپ، خىتاي تاجاۋۇزچىلىرىنىڭ نوپۇسى ئون مىليون ئەتراپىدا تىزگىنلىنىش ۋەزىيىتى بارلىققا كەلمەكتە ئىدى. يەنى، ۋەتىنىمىزنىڭ دۈشمەن كۈچلىرىنى تەدرىجىي ئازايتىپ بۇرۇنقى ھالىغا كەلتۈرۈش يۈزلىنىشى كۆرۈلۈۋاتماقتا ئىدى. ئەنە شۇنداق ۋەزىيەتنىڭ توسالغۇسىز ھالغا كېلىشىنى مۆلچەرلەشكەن خىتاي تاجاۋۇزچىلىرى قايتىدىن ئۆز كىشىلىرىمىزنىڭ تەشۋىقات ۋاستىسى بىلەن بۇ پاجىئەدىن قۇتۇلۇش يولىنى تاللاشقا

مەجبۇرلىنىۋاتامدۇ-قانداق، يۇقىرىقىدەك ‹تىنچلىق› تەرغىباتچىلىرىنىڭ سادالىرى خىتاي چېگرىلىرىدىن ‹بۆسۈپ› ئۆتۈپ ۋەتىنىمىز دائىرىسىدە خېلى ئەركىن يامرايدىغان غەلىتى ۋەزىيەت بارلىققا كەلمەكتە ئىدى. قاسىممۇ بۇ تۈردىكى غەلىتىلىكلەرنى ھەيران بولغان ھالدا كۆزىتىپ كەلمەكتە ئىدى.

ئەنە شۇنداق مۇجمەللىكلەر يامراپ كەتكەن بىر ۋەزىيەتتە، قاسىمنىڭ ھېلىقى ‹ھاراقكەش› ئاغىنىلىرىمۇ ئولتۇرۇشلىرىغا بىر-بىرىسىدىن غەلىتى خەۋەرلەرنى يەتكۈزۈشتىن زېرىكمىگەنىدى:

«ئۆتكەن ھەپتىدە قۇتۇبى يولىدا بىر ئاپتوبۇس بىڭتۈەنلىك خىتاي پارتلاشتىن ئۆلۈپتۇدەك. ...»

«پالانى شەھىرىمىزدە ئالدىنقى كۈنىسى كېچىدە بىرقانچە چارلىغۇچى خىتاي ئەسكىرى مىناغا دەسسەپ پارچىلىنىپ كېتىپتۇدەك. ...»

«قايسى كۈنىسى بىر خىتاي ئوتتۇرا مەكتىپىنىڭ قىرائەتخانىسى پارتلاپ كېتىپ، بەش-ئون خىتاي مۇئەللىم نەق مەيداندا ئۆلۈپتۇدەك. ...»

«قايسى كۈنىسى پالانى ئۇنىۋېرسىتېتنىڭ بىر سىنىپ مىللىي ئوقۇغۇچىلىرىنى بىراقلا قولغا ئاپتۇدەك. ...»

«پوكۇنى مەھەللىدىن مۇنچە نەپەر ئۇيغۇرنى خىتاي مىنبىڭلىرى قىرىپ تاشلاپتۇدەك. ...»

«... ...»

بۇ يېقىنلاردا بۇنداق خەۋەرلەر ئانچە يېڭىلىق بىلىنمەس بولۇپ قالماقتا ئىدى. شۇڭا، بەكلا ئېھتىيات بىلەن ئۆتكۈزۈلىدىغان قاسىمنىڭ دوستلار ئارا ئولتۇرۇشلىرىدا ئوغرىلىقچە چەتئەل رادىئولىرىدىن ئاڭلىۋالغان «ئامېرىكا ئاۋازى — ر ف ئا رادىئوسى»، «جىددە رادىئوسى»، «ئوتتۇرا ئاسىيا ئۇيغۇر ئاۋازى» ... دېگەندەك مەنبەلىرىدىن كەلگەن خەلقئارا خەۋەرلەر كۆپىيىپ قالغانىدى. بۇ خەۋەرلەر قۇلاقتىن قۇلاققا ئۆتۈپ، ھىسامنىڭ چاقچاقلىرىدىنمۇ ئاشۇرۇپ مۇبالىغە قىلىۋېتىلگەنكى، گويا ئامېرىكا پەقەتلا بىزنى قۇتقۇزۇش ئۈچۈن غەربتىكى قوشنىلىرىمىزنىڭ

تۆپراقلىرىغا ئەسكەر يىغىۋاتقۇدەكمىش، شۇنىڭدەك پۈتۈن سىئىئا جاسۇسلىرىنى خىتايغا ئەۋەتىشىپ، ‹ئۇيغۇر تېررورچىلىرى› نى ئىنقىلاپ چىقىشقا جىددىي تەييارلىق قىلىۋېتىپتۇدەك، دېگەندەك بىر-بىرىگە زىت ‹خەۋەرلەر›، پوكۇنى دۆلەت قارار قىلىشىپ ۋەتىنىمىزگە ھەربىي قوشۇن كىرگۈزۈپ خىتايلارنى قوغلاپ چىقىرىدىغان بوپتۇ، خىتاي دېموكراتچىلىرى خىتايغا بېسىم قىلىپ ئۇيغۇر مۇستەقىللىقى ئۈچۈن بېيجىڭنى قىستاۋېتىپتۇدەك، ...

قاسىمنىڭ بۇ ئاغىنىلىرى بىرەر قېتىم بولسىمۇ ئېزىپ-تېزىپ ”مىللىي مۇستەقىللىقىمىز ئۈچۈن ئۇنى پىلانلاۋاتىمەن، بۇنى قىلماقچىمەن ...“ دېگەنلەرنى دەپ سالمايتتى. بۇ ئاغىنىلەر چەتئەل كۆرمىگەندەك قىلغىنى بىلەن، بىزنىڭ چەتئەللەردىكى ‹مۇھاجىردىكى ۋەتەنپەرۋەر› لىرىمىزگە ئوخشاش ئۆزىگە سۇمۇ يۇقتۇرماي، ۋەتەننى باشقىلار ئازاد قىلىپ بېرىدۇ دەپ ئادەتلەنگەنلىكلىرىنى تولۇق ئىپادىلىشىپ تۇراتتى.

«ئاغىنىلەر، — دەيتتى پېشقەدەم ‹ساقى›، — بۈگۈنكى بۇ بىر شىشە ئىسىل داچۈينى بەكلا تەستە تاپقانىدىم دەڭلا، ئاۋۇ سېسىق هاراقلارغا ئوخشاش كولدۇرلىتىپ ئىچىپ تۈگىتىۋەتمەي، چەتئەل كىنولىرىدىكىدەك ئالدىرىماي مەززە قىلىپ ئىچەيلى جۇمۇ ئاغىنىلا!» — دېگىنىچە قويىنىدىن بىرەر بوتۇلكا ھاراق چىقىرىپمۇ قوياتتى.

«قويغىنە شۇ ھاراق دېگەننى، مەندە رەسمىي مەكتىنىڭ مېلىدىن ياخشاقتەك بار دېگىنە.» — ‹موخوركىچى› يانچۇقىدىن ئاۋايلاپ چىقارغان بىر تۈگۈكنى ئېچىپ كۆرسىتەتتى. دېگەندەك، ئۇنىڭ قوللىرى تىترەپ، رەڭگى روھىمۇ سولغۇنلىشىپ كېتىۋاتاتتى.

ھەتتا ‹خەۋەرچى› مۇ ئۆزگىرىشكە باشلىغان بولۇپ، رەسمىيلا كوچىغا قارايدىغان بولۇپ قالماقتا ئىدى:

«ئەممازە، تۈنۈگۈن گۈلدەك بىر قىزنى قۇشلىۋالدىم دەڭلا، ھېلىقى تال چىۋىقتەك تولغىنىپ كۈچۈمنى قويمىدى ئاغىنىلەر. ياش دېگەننىڭ پەيزى باشقىدە! ...»

قاسىم ئاغىنىلىرىگە قاراپ ئۇلاردىن ئۈمىدسىزلىنىشكە باشلىدى. ئۇلاردىن يېڭى كوچا خەۋەرلىرىنى ئېلىش ئىمكانىمۇ قالمايۋاتاتتى. ئەسلىدىنلا قوشۇنغا ئەزا بولغىنىدىن كېيىن بۇنداق خەۋەرلەرگە ھاجىتى قالمايۋاتاتتى. ئاغىنىلەر قاسىمنىڭ بۇ خىل ئولتۇرۇشلارغا بارغانسېرى بەك قىزىقىپ كەتمەس بولۇپ قېلىۋاتقانلىقىنى ھېس قىلىشسىمۇ، ئۇنىڭ ئۆيىدە ئۆكسۈمەيدىغان بورداق قوي گۆشلىرى، بىر-ئىككى بوتۇلكا ئېسىل ھاراقلار ئۇلارنىڭ ئۆزلۈكىدىن بۇ ئۆيگە يىغىلىشىغا يېتىپ ئاشماقتا ئىدى.

«قاسىم ئاغىنە، قورۇما-پورۇمىلار بىلەن ئاۋارە بولماي، ياخشىسى گۆشۈڭنى پۇرلاپلا قازانغا سالغىنا!» — دېيىشەتتى ئۇلار.

ئارىلاپ كىرىپ قالىدىغان ھېلىقى خىتاي قوشنىسى بۇنداق ئولتۇرۇشلارغا توغرا كېلىپ قالغىنىدا، ‘ساقى’ نىڭ تۇتقان رومكىسىنى ئىچكىنىدە زەھەر يۇتۇۋاتقاندەك پۈرلىشىپ كېتەتتى. ئولتۇرۇش ئەھلىمۇ كۆن ئولتۇرماستىنلا ئاغزى-بۇرۇنلىرىنى سۈرتۈشۈپ تارقىلاتتى. بۈگۈنمۇ ئاغىنىلەر لېگەندىكى گۆشنىڭ ۋە ئىككى بوتۇلكا ھاراقنىڭ تۈگىشى بىلەن تەڭ قوزغىلىشقا باشلىدى:

«كۆڭلۈڭگە رەھمەت ئاداش، شۇ كوچىدىكى خىتاي پوستلىرىنى دېمىسەك تاڭ ئاتقۇزۇۋەتكەن بۇلاردۇق. ئامال قانچە، ئۇنداق كۈنلەر ئەمدى كەلمەسكە كەتسە كېرەك. ...»

بۇ كۈنلەردە قاسىمنىڭ قوشۇنىدا يېڭى-يېڭى ئىنتىزام قائىدىلىرى بەلگىلىنىپ، خالىغانچە بىر-بىرسى بىلەن ئۇچرىشىشنى قاتتىق چەكلەشكەنىدى. شۇڭا، ھە دېگەندىلا قىزلار بىلەن ئولتۇرۇش قىلىپ پەيزىنى چىقىرىۋالىدىغان ئىشلار ئايدا بىرەر-ئىككى قېتىمدىن ئاشماس بولۇپ قېلىۋاتاتتى. خاسىيەتمۇ بۇ خىل ئىنتىزاملارغا رىئايە قىلىپ، ئالاھىدە جىددىي بىرەر ئىشنى باھانە قىلمىسا، ھەپتىلەپ دېگۈدەك يالغۇز كەلگىلى ئۇنىمايتتى. ‘يانچۇقچى’ نىڭ ئەزا بولغىنىدىن كېيىن گۈلباھارمۇ قاسىمنى يالغۇز ئىستىمەس بولۇۋالغانىدى. خاسىيەت بۇ ئەھۋالنى سەزگەندىن كېيىن ئالاھىدە خۇشال بولۇپ قالغاندەك كۆرۈنەتتى:

«قارىغاندا بىزنىڭ گۈلباھار ’يانچۇقچى‘ غا باغلىنىپ قالغاندەك قىلىدۇ. ئەمدى سىزگىمۇ ئېشىنالماي يۈرسە كېرەك؟ شۇنداقتىمۇ پات-پات كېلىپ تۇرمىسام، ئەمدى سىز ئۇ تەرەپلەرگە كېتىپ يۈرمەڭ يەنە.» — دەپ چاقچاق قىلىشۋالدى.

بۇ گەپلەرگە قاسىم كۈلۈپلا قوياتتى.

”ئادەم ئاجايىپ قىزىق بىر مەخلۇقتە! شۇنچە مۇھىم ۋە شۇنچە خەتەرلىك ئىشلار بىلەن ھەپىلىشىپ يۈرگىنىدىمۇ ھاۋايى-ھەۋەس، ئويۇن-چاقچاق، كۆڭۈلدەشلىك، قىزغانچۇقلۇقلاردىن نېرى تۇرالمايدىكەنىدە“ دەپ ئويلاپ ھەيران قالاتتى قاسىم.

ئاغىنىلىرىنى تېخى يېڭىلا ئۇزىتىپ دەرۋازىدىن كىرگەن قاسىم، ئاشخانا ئۆيىنى يىغىشتۇرىۋاتقىنىدا ئىشىكى ئۆزىگە تونۇش رىتىمدە چېكىلدى. ئۇنىڭ يۈرەكلىرى خۇشاللىقىدىن ئويناپ كەتتى. بۇ خىل رىتىمدە چېكىلىش پەقەت خاسىيەتكىلا مەنسۇپ ئىدى. ئۇ دەرھال بېرىپ ئىشىكنى ئاچتى. دېگەندەك، ئىشىكتە كۆزلىرى چاقناپ تۇرغان خاسىيەت تۇراتتى. قاسىم قىزنى ئىچىگە ئالار-ئالمايلا ئۇنى قۇچاقلاپ باغرىغا باستى. ئىككى ياقۇنلۇق لەۋلەر بىر-بىرسىگە چىڭ چاپلاشقانىدى. ئۆيگە كىرىپ ئۇلار بىر-بىرسىگە ئەكىلىشىپ خېلى ۋاقىتقىچە ئولتۇرۇپ كېتىشتى. ئۇلار ھەقىقەتەن بىر-بىرسىنى سېغىنغانىدى. داستىخان تەييارلاپ چايغا ئولتۇرۇشتى. چاي ئىچكەچ ئولتۇرۇپ ئۆتكەندە گۈلباھارنىڭ ئۆيدە قارار قىلىشقان ۋەزىپىلەر ئۈستىدە بىر ئاز پىكىرلىشىۋالدى.

بۇ يېقىندا كوچىلار كېچە-كۈندۈز دېمەي خىتاي قوراللىق پاترولىرى بىلەن تولۇپ كەتمەكتە ئىدى. شۇڭا ئۇلار كېچىدە خىتاي قوراللىق پاتروللىرىغا يوشۇرۇن زەربە بېرىش يوللىرى ئۈستىدە ئىزدىنىپ كۆرۈش قارارىنىمۇ ئېلىشقانىدى. بۇنىڭ ئۈچۈن يوشۇرۇن مىنا قويۇشنىڭ ئەڭ مۇۋاپىق لايىھىلىرى ئۈستىدە ئىزدىنىشلىرى لازىم ئىدى. كېچىدە كوچىغا چىقىش ئىمكانى بولمىغىنى بىلەن، كۈندۈزلىرى كېچە ئۈچۈن مىنا قويۇشنى ئويلىنىشقا بولاتتى. بۇنىڭ ئۈچۈن كۈندۈزى تەگسىمۇ پارتلىمايدىغان، ئەمما كېچىلىرى تەگسىلا پارتلاپ كېتىدىغان قوش ۋاقىت تىزگىنلىگۈچى مىنا

لايىھىسىنى تەييارلاش ئىشى قاسىم بىلەن خاسىيەتنىڭ بېشىنى قاتۇرماقتا ئىدى. ئۇلار ئاۋۋال قاسىمنىڭ بىلىملىرىگە ئاساسەن مېخانىك قۇرۇلمىلار ئۈستىدە مۇزاكىرە قىلىشتى. ئەمما بۇنىڭ ئۈچۈن ئىنتايىن نازۇك سىلىپسارلىق ئىشى تەلەپ قىلىنىدىغانلىقى ۋە مىنا ھەجمىنىڭ چوڭىيىپ كېتىدىغانلىقىنى كۆزدە تۇتۇپ، بۇ جەھەتتە خاسىيەتنىڭ دادىسىنى ياردەمگە تەكلىپ قىلىشنى ئويلاشقان بولسىمۇ يەنىلا مەخپىيەتلىك يۈزىسىدىن ئىلاجسىز بۇ ئۇسۇلدىن يېنىۋېلىشتى. ئاندىن يەنە خاسىيەتنىڭ يېرىم ئۆتكۈزگۈچ بىلەن ئېلېكتر مېڭە ھەققىدىكى بىلىملىرىگە ئاساسلىنىپ بۇرۇنقىدەك ئېلېكترونلۇق قول سائىتىنىڭ قۇرۇلمىلىرىدىن پايدىلىنىش ئۈستىدە مۇزاكىرە قىلىشتى. بۇ جەرياندا ئىككىسى ئولتۇرۇپ خاسىيەتنىڭ قولىدىكى ياپون قول سائىتىنى چۇۋۇپ كۆزىتىشتى. ئۇلار بىرىنچى قەدەمدە بەلگىلىك ۋاقىتقىچە توك يولى ئۇلانمايدىغان، بەلگىلەنگەن ۋاقىتتا توك ئۇلىنىپ، تەگسە پارتلايدىغان ھالەتكە كېلىدىغان بىرخىل توك يولى لايىھىسىنى تۈزۈشتى. بۇنىڭ ئۈچۈن يەنىلا ئۈچ قۇتۇپلۇق كرىستال لامپا، ئېچىلىشى بىلەن تەڭ مۇزىكا چېلىپ كېتىدىغان ئېلېكترونلۇق ئاتكىرىتكا ۋە توپلانما توك يولى كرىستال مونىكىدىن پايدىلىنىش كېرەكلىكىنى مۆلچەرلەشتى.

ئۇلار ئىككىسى قول سائەت پارچىلىرى ئىچىگە چۆكۈپ ئولتۇرغىنىدا، تۇيۇقسىزلا ئىشىك چېكىلدى. خاسىيەت دەرھال قاسىمغا تىكىلدى:

«سىلەر ھازىرمۇ ئوغرىلىقچە ئۇچۇرۇشۇپ يۈرگەن ئوخشىمامسىلەر؟» — خاسىيەتنىڭ چىرايى رەسمىي ئۆڭۈشكە باشلىدى.

دەرۋەقە، بۇ قېتىم ئىشىكنى چەككەن راستتىنلا گۈلباھار ئىدى. شۇنداقتىمۇ ئېھتىيات قىلىپ تېزلىكتە جوزىدىكى سائەت پارچىلىرىنى يىغىشتۇرۇۋېتىپ بېرىپ ئىشىكنى ئاچتى. چىرايلىق ياسانغان گۈلباھار شەھۋانىي كۆزلىرى بىلەن قاسىمنى يەۋېتىدىغاندەك قاراپ كىرىپ كەلدى. ئۇمۇ ئالدىراش ئىشارەت قىلىپ يۈرۈپ ئۆيدە خاسىيەتنىڭ بارلىقىنى ئارانلا ئۇقتۇرالىدى. بۇنى مىڭ تەستە پەرق قىلالىغان گۈلباھار، تالانتلىق بىر سەنئەتچىدەك دەرھال ئۆزىگە جىددىي تۈس بېرىپ مېھمانخانا

ئۆيگە كىردى:

«ئىككىڭلارنىڭلا بۇ يەردە بولغىنىڭلار بەك ياخشى بولدى. بىزنىڭ شاكىچىك يىگىتىمىز تېخى يېڭىراقتىلا بۇ بوتۇلكىنى ئېلىپ كەپتۇ. — ئۇ سومكىسىدىن ئىككى بوتۇلكا ئېسىل ۋىسكى ھارىقىنى چىقىرىپ جوزىغا قويدى، — مۇنۇسى مېنى پارتلىتىش ئۈچۈن لازىم. ماۋۇسى سۇيۇقلاندۇرۇلغان كۆچلۈك پارتلاتقۇچ دورىسى ئىكەن. ئەگەر سىلەر بۇ دورىغا مۇۋاپىق پىستان تەييارلىيالىغىنىڭلاردا، قالغان ئىشلارنى بىزنىڭ يېڭى ئەزايىمىز ئۆزى جۆندەيدىغان بولدى.» — خاسىيەت سەل جايىغا چۈشكەندەك قىلدى. شۇنداقتىمۇ ئۇيلايتتى: ”ئەگەر بۇگۈن مەن بولمىغان بولسام ...“

خاسىيەت، دەرھال ئۆزلىرىنىڭ باياتىن پىلانلاشقان لايىھەسىنى قىسقىچە قىلىپ گۈلباھارغا سۆزلەپ بەردى.

«بۇ دورا، ئىشلىرىمىزنى تېخىمۇ ئاسانلاشتۇرۇپ بېرىشى مۇمكىن.» — قاسىممۇ گەپكە ئارىلاشتى.

«مېنىڭچە بۇ دورا بىزنىڭ ئىشىمىزغا مۇۋاپىق كەلمەسمىكىن دەيمەن. چۈنكى سۇيۇقلاندۇرۇلغان ...» — روشەنكى، خاسىيەتنىڭ بۇ گېپىدە سەل قىزغانچۇقلۇق پۇرىقى كېلىپ، دېگەندەك سەممىيلىك كۆرۈنمەيتتى. ئەمما گۈلباھار بۇنى ھېس قىلغاندەك، ئۇنىڭ گېپىگە ئېتىبار قىلمىغان قىياپەتتە دېدى:

«ناھايىتى ياخشى، — گۈلباھار جوزىدىكى يېيىلىپ ياتقان چۇۋۇلغان قول سائەت زاپچاسلىرىغا قاراپ قويدى، — بىزنىڭ ’ئوغرى‘ رەسمىي زاۋۇتتا ياسالغان باسماق مىنا پىستانىدىن بىرنەچچىنى قولغا چۈشۈرگەنىكەن. — دەپ يانچۇقىدىن ’كامېل‘ ماركىلىق تاماكا پاچكىسىنى چىقىرىپ ئىچىدىن بىرنەچچە تالنى تاللاپ چىقاردى، — بۇلارنىڭ ئىچىدە مەن دېگەن پىستانلاردىن ئۈچ تېلى بار. كارغا كەلسە ئىشلىتەرسىلەر.» — گۈلباھار تاماكىلارنى بىردىن-بىردىن ئاۋايلاپ تۇتۇپ بېقىپ ئۈچ تېلىنى بىر تەرەپكە ئايرىدى. قالغىنىدىن بىر تېلىنى قاسىمغا ئۇزاتتى. يەنە بىرسىنى ئاغزىغا قىستۇرۇپ چىشلىدى. ئىككىسىنىڭلا ئېغىز-بۇرۇنلىرىدىن تۇرخۇندەك ئىس

چىقىشقا باشلىدى.

ئۇلار ئۈچىسى ئولتۇرۇپ ئۇيان تالىشىپ، بۇيان تالىشىپ ئاخىرى يېرىم ۋاقىت تىزگىنلەش، يېرىم باسماقلىق پىستان لايىھىسىنى تۈزۈشكە كىرىشتى. . . .

«ئەمدى بۇ پىستان ئىشىنى پۈتتى دېسەكمۇ بولىدۇ. خۇدايىم، دېگىنىمىزدەك ئىشلىگەي. — قاسىم قولىغا يالغان ۋىسكى بوتۇلكىسىنى ئېلىپ دېدى، — ئەندىكى مەسىلە بۇ دورىدىن قانداق پايدىلىنىشتا قالدى.»

«مېنىڭچە بۇ مىنايىمىزغا بۇ سۈيۇقلۇق دېگەندەك ئۇيغۇن ئەمەس. — خاسىيەت يەنىلا بۇرۇنقى گېپىدە چىڭ تۇرىۋالدى. ئۇ يېڭى پىستاننى قولىغا ئېلىپ ئۆرۈپ-چۆرۈپ تۇرۇپ دېدى، — بۇ بومبىمىز چاچراپ زەربە بېرىدىغان بولىشى، ھەجمى كىچىك بولىشى، ئاسان تۆكۈلمەيدىغان بولىشى كېرەك. شۇڭا بۇ مىنا ئۈچۈن يۇمشاق خېمىرسىمان دورا ياكى بولمىسا پاراشوك دورا مۇۋاپىق كېلەمدىكىن دەيمەن.»

«دېگىنىڭ توغرا، بوتۇلكىغا قاچىلىساق زەربە بېرىش كۈچى ئازىيىپ كېتىدۇ.»
— گۈلباھار خاسىيەتنىڭ پىكرىگە قوشۇلغان قىياپەتنى ئىپادىلەشكە تىرىشاتتى.

«بۇ يەردە دورىنىڭ سۇيۇق-يۇمشاقلىقىنىڭ ئەھمىيىتى يوق. مۇھىم بولغىنى مىنانىڭ قېپى. كونا شارىك دېگەندەك نەرسىلەرنى سىرتىغا ئوراشنى ئويلىنىشقا بولىدۇ. شۇنىڭدەك، بۇ سۇيۇق پارتلاتقۇچنى بىر نېمىلەر بىلەن يۇغۇرۇپ يۇمشاق پارتلاتقۇچ ھالىغا كەلتۈرۈشكىمۇ بولار دەيمەن. — قاسىم قولىدىكى تاماكىسىنى كۈلدانغا ئېزىپ ئۈچۈرۈۋېتىپ جوزىنىڭ بىر بۇرجىكىگە سۇيۇقلۇقتىن بىر تامچا تېمىتتى. ئاندىن گۈلباھارنىڭ قولىدىكى تاماكىنى ئېلىپ يىراقتىن بۇ سۇيۇقلۇققا يېقىنلاشتۇردى. ”پۇف ف ف“ قىلىپ كۈچلۈك يالقۇن چىقىرىپ يېنىپ كەتتى، — دېمەك بۇ دورا خېلى كۈچلۈك ئىكەن. ئۇنىڭدىن خېلى كۆپ مىنا تەييارلاشقا بولىدىغاندەك قىلىدۇ. ھەجمى كىچىك، ئاغزى كىچىك ھەرقانداق قۇتىنىڭ ئىچىگە قاچىلاشقا بولىدىغاندەك قىلىدۇ.»

«بۇ ناھايىتى ياخشى ئەھۋال. كىچىك بىر ئەينەك شىشە ئىچىگە قۇيۇپ، سىرتىغا شارىك-ساقلارنى چاپلاپ تەييارلاشقا بولىدىغاندەك قىلىدۇ. — گۈلباھار

قايتا بىر تال تاماكا تۇتاشتۇرۇپ ئىچىگە توشقۇزۇپ تارتىۋالغاندىن كېيىن دېدى، — سىلەرنىڭ قورسىقىڭلار ئاچمىدىمۇ؟ مەن بەكلا ئېچىرقاپ كەتتىم. مۇشۇ تۇرقۇمدا بىر قازان تاماق بولسىمۇ يالغۇز يەۋېتىدىغاندەكلا قىلىمەن! قېنى ئەمسە، قولمۇ-قول تۇتىشايلى.»

ئۇلار تەڭ قول سېلىشىپ تاماق قىلىپ يېيىشتى. يەنە بىر بوتۇلكىدىكى ۋىسكىنىڭ جىم تۇرۇپ قېلىشىغا چىدىمىغان گۈلباھار، دەرھال رومكا ئالدۇرۇپ يالغۇز كۆتۈرۈشكە باشلىدى. قالغانلارمۇ ئۇنىڭ كۆڭلى ئۈچۈن ئۇنى تەبرىكلەش، بۇنى مۇبارەكلەش دېگەندەك ناملار بىلەن قۇرۇق رومكىلىرىنى ئۇرۇشتۇرۇپ بېرىشتى. ئۇزۇن ئۆتمەيلا شىشىدىكى سامان يۇندىسى رەڭلىك ۋىسكى گۈلباھارنىڭ مېڭىسىنى، ئەخلاق، غۇرۇر-ۋىجدانلىرىنى ئاستا-ئاستا يۇيۇپ تازىلاشقا باشلىدى. ئۇنىڭ كۆزلىرىدىن شەھۋانىيلارچە ئوت ئۇچقۇنلىرى پارلاشقا باشلىدى. ئۇ، خاسىيەتنىڭ ئالدىدىلا قاسىمغا قاشلىرىنى ئويىنتىپ ئۇنىڭ قولتۇقىغا كىرىۋېلىپ قۇلىقىغا بىرنېمىلەرنى پىچىرلاشقا باشلىدى. ئارىلاپ ئۇنى قۇچاقلىۋېلىپ ئەسەبىيلەرچە كۈلۈپ كېتەتتى. ئۇنىڭ لەۋلىرى قاسىمنىڭ يۈزىگە تېگىپ كەتكۈدەك يېقىنلىشىپ كېتىۋاتاتتى. ھەتتا قوللىرىمۇ ئارىلاپ بولمىغۇر يەرلەرگە تېگىپمۇ كېتەتتى. ئاخىرى خاسىيەت چىداشلىق بېرەلمەي بىردىنلا پارتلاپ كەتتى:

«كۆزۈمگە قارىتىپ تۇرۇپلا نېمە قىلىقلارنى قىلىپ يۈرسەن گۈلباھار، قويغىنە سېنى! ماڭا شۇ قاسىمنى بولسىمۇ ساق قويساڭ بولمامدۇ!» — خاسىيەت قىزىرىپ-تاتىرىپ رەسمىيلا رەنجىگەندى.

قاھ-قاھلاپ كۈلۈپ كەتكەن گۈلباھار، ئورنىدىن تۇرۇپ جوزىنىڭ ئۇ تەرىپىگە ئۆتتى:

«خاپا بولما دوستۇم، قاسىم ئەسلىدىنلا ساڭا تەۋە، مۇنداقلا چاقچاق قىلىپ قويدۇم. ...» — گۈلباھار بىچارە قىياپەتكە كىرىپ قالغاندەك، يەنە بىر رومكا توشقۇزۇپ گۈپپىلا قىلىپ ئىچىۋەتتى. تاماكىسىنى ئەسەبىيلەرچە پۈرقىرىتىپ چەككىنىچە جىمىپلا قالدى. ئىختىيارسىزلا ئۇنىڭ كۆزلىرىدىن ياش قۇيۇلۇشقا

باشلىدى. ...

«يىغلىۋالسۇن، گەپ قىلماڭ، ئىچىنى بوشىتىۋالسۇن.» — دېدى قاسىم قىزىنىڭ يۈزىدىكى ياشلارنى سۈرتۈپ تۇرۇپ.

بىرەر سائەت ئۆتكەندىن كېيىن، يىغىسى توختىغان گۈلباھار، قاسىمنىڭ يېنىدىن ئاجراپ ئورنىدىن تۇردى. خاسىيەتكە قاراپ ھىجىيىپ قويۇپ بوم ئاۋازى بىلەن دېدى:

«قىزغانچۇق، سېلىقراق گەپ قىلىشنى بولسىمۇ بىلمەسىمدىڭ.» — ئۇ بېرىپ خاسىيەتنى ھەدىلەرچە باغرىغا باستى. شۇنداق قىلىپ ئۇلار ئىككىسى پاتلا يارىشىپ قالدى. ئىككىسىنىڭلا كۆزلىرى ياشقا تولغان ھالدا بىر-بىرسىگە قارىشىپ كۈلۈشەتتى. ...

گۈلباھار قايتىدىن جوزىغا كېلىپ ئولتۇردى.

«سىلەر ماڭا قارىماي گېپىڭلارنى قىلىۋېرىڭلار. مەن يەنە ئازراق ئىچىمەن.» — دېگىنىچە رومكىنى ھاراققا تولدۇرۇپ يۈتۈملاپ ئىچىشكە كىرىشتى.

خاسىيەت بىلەن قاسىم، روھى جەھەتتىن ئېغىر ئازابلانغان، ئەمما جەسۇر بۇ دوستىغا ئېچىنىپ بىر دەم قاراپ ئولتۇرۇشقاندىن كېيىن، خاسىيەت گەپنى باشقا ياققا بۇراپ قاسىمغا قارىدى:

«ئۆزۈڭدىن بېرى بىر نەرسىنى سىلەردىن سورىۋالماقچى ئىدىم. قازاقىستاندا تۇرۇپ كەلگەن بىر تونۇشۇمنىڭ گېپىگە قارىغاندا، چەتئەللەردە يۈرگەن ئۇيغۇر مۇھاجىرلىرىمىز مىللىي ئازادلىق ھەرىكىتىنى باشقا بىر ئۇسلۇب بىلەن خېلى داغدۇغىلىق قانات يايدۇرۇپ يۈرۈشىدۇ دېگەندەك قىلىۋاتاتتى. — خاسىيەت گۈلباھارغا قاراپ قويدى. ئۇ ھېلى تاماكىسىنى شورىسا، ھېلى ۋىسكىسىنى ئىچىپ قوياتتى. خاسىيەت گېپىنى داۋام قىلدى، — ئۇلارنىڭ چەتئەلدە تارقىتىپ يۈرگەن ماتېرىياللىرىغا قارىغاندىمۇ، نۇرغۇن مۇھاجىر تەشكىلاتلىرىمىز بىزنىڭ بۇ ھەرىكەتلىرىمىزنى دېگەندەك تىلغا ئېلىپ قويۇشمايدىكەن. ئۇلار ’ب د ت‘ دەمدۇ، ’ئا ق ش‘ دەمدۇ، ’ياۋروپا ئورتاق گەۋدىسى‘ دەمدۇ، ’ناتو — ش ئا ئە ت‘ دەمدۇ،

ئىش قىلىپ خېلى جېنى بار يەرلەرنى ھەرىكەتلەندۈرۈپ خىتايلارغا بېسىم قىلىۋاتقانلىقىنى ئالاھىدە تىلغا ئېلىشىپ يۈرگۈدەكمىش. ئۇنىڭ ئۈستىگە دېموكراتىك خىتايلار بىلەنمۇ قايتىدىن زىچ ھەمكارلىق ئورنىتىپ ئۇلارنى خېلىلا قايىل قىلىشقانلىقى ھەققىدىمۇ گەپلەر بار دەيدۇ. يەنە شۇنىڭدەك نۇرغۇن ئىسلام ئەللىرىمۇ مۇھاجىرلىرىمىزنىڭ خىزمەت ئىشلىشى نەتىجىسىدە ئۇلارنى ئوبدانلا قوللاۋاتقانلىقىنى دەپ يۈرگۈدەكمىش. بۇ گەپلەرگە قارىغاندا ئۇلار مۇستەقىللىق ئىشلىرىمىزنى خېلىلا يېقىنلاشتۇرۇپ بەرگەندەك قىلامدۇ-قانداق؟ ئەگەر بۇ گەپلەر راست بولىدىغان بولسا، بىزنىڭ بۇ خىل ھەرىكەتلىرىمىز ئۇلارغا پۈتلىكاشاڭ تۇغدۇرۇپ بەرمەسمۇ؟»

«قويغىنە ئۇلارنى، سەن ئۇلارنىڭ دېگىنىگە قاچاندىن بېرى ئىشىنىدىغان بولۇپ قالدىڭ؟» — گۈلباھار قولىنى پۇلاڭلىتىپ شىلتىپ قويدى.

«بۇ سورىغىنىڭىز بەكلا ياخشى بولدى خاسىيەت. — دېدى قاسىم گۈلباھارنىڭ كەينىدىنلا، — ھەقىقەتەنمۇ ئۇلارنىڭ يازغانلىرىغا قارىسام، بىزنىڭ مۇستەقىللىق غايىمىزنىڭ ئىشقا ئاشۇرۇلۇشىدا خەلقىمىزنىڭ ۋەتىنىمىز ئىچىدە بۇنچە جاپالار بىلەن قانلىق ھەرىكەتلەرنى قىلىپ ئاۋارە بولۇشىنىڭ قىلچە ئەھمىيىتى بولمايلا قالماستىن، بۇنىڭ دەل تەتۈرسىچە قايسى بىر خەلقئارالىق كۈچلەرنىڭ ۋەتىنىمىزنى ئەتىلا مۇستەقىل قىلىپ بېرىش پىلانلىرىغا ئېغىر زىيان كەلتۈرۈپ بېرىۋاتقىنىدەكلا كۆرۈلىدىكەن. بۇ گەپلەر قۇرۇق پو ئېتىشمۇ ياكى راست گەپلەرمۇدۇ، دەپ بەكلا ئىچىم پۇشقاندى.» — قاسىم تاماكىسىنى شورىغاچ گۈلباھار بىلەن خاسىيەتكە قارىدى.

«مەن بۇ تۈردىكى تەشۋىقاتلاردىن راستىنلا قايمۇقۇپ قالدىم. ئۇنىڭ ئۈستىگە، ھېلىقى تونۇشۇم شۇنداق ھاياجانلانغان ۋە شۇنچە ئىشەنچ بىلەن سۆزلىدىكى، قىلىۋاتقان ئىشلىرىمىز كۆزۈمگە قاپقارا جىنايەت بولۇپ كۆرۈنۈپ كەتتى.» — دېدى خاسىيەت سەل ھاياجانلانغان ھالدا.

«قېنى، ئۇلار شۇنچە داۋراڭ قىلىشىۋاتقان خەلقئارا كۈچلەر خىتايغا بېسىم قىلىپ

بۆگۈنگىچە ۋەتىنىمىزگە تاجاۋۇز قىلىپ كىرگەن قانچە ختاينى چېگرىمىزدىن قوغلىشىپ بېرىپتۇ؟ — گۈلباھار قولىدىكى رومكىنى ئوينىپ ئولتۇرۇپ گېپىنى داۋام قىلدى، — ياكى بولمىسا بۆگۈنكى قېچىۋاتقان ختاي تاجاۋۇزچىلىرىنى ئەسلىدە شۇلار قوغلاپ چىقىرىۋاتقانمىكەن-يا؟!» — ئۇ، رومكىنى ئاغزىغا تىرەپ تۇرۇپ ئىچىدىكى ۋىسكىنى ”گۈپ“ قىلىپ كۆتۈرۈۋەتتى. خاسىيەت گۈلباھارغا قاراپ جىمپىلا قالدى.

«مەن خېلى يىللار ئاۋاللا ئورتا ئاسىيادىن كىرگەن بىرمۇنچە گېزىت-ژۇرناللارنى يىغىپ خېلى تەپسىلىي ئوقۇپ چىققانىدىم. — دېدى قاسىم، — ئۇ ۋاقىتلاردا دېگەندەك چۈشىنىپ كېتەلمىگەن ئىكەنمەن. راست دېگەندەك، ئون نەچچە يىل بۇرۇن ئۇ گېزىت-كىتابلارنى ئوقۇغىنىمدا مەن ئۇلارنىڭ ئىچكى جېدەلگە پېتىپ قېلىشلىرىغىلا ھەيران قالغانىكەنمەن. ئۇ ۋاقىتلاردا ئۇلارنىڭ بىر-بىرسىنى سۆكۈشۈپ ئېغىر ھاقارەتلىك تىللار بىلەن تىللاشقانلىقىغا دىققەت قىلغان بولساممۇ، ئۇلارنىڭ تۈپكى ھەرىكەت پرىنسىپلىرى ھەققىدە بۈگۈنكىدەك ئويلىنىپ كۆرمىگەنىكەنمەن. ئەمدى ئويلىسام، شۇ ۋاقىتلاردىمۇ ئۇلار بىر-بىرسىنى تىللىشىش ئارىلىقلىرىدا خۇددى بۈگۈنكىدەك گەپلەرنىمۇ قىلىشىپ يۈرگەنىكەندۇق. مانا بۈگۈن ئۇ دېگەنلىرىدىن ئونبەش-يىگىرمە يىل ۋاقىت ئۆتۈپ كەتكەن بولسىمۇ، ئۇلار يەنىلا شۇ پو ئېتىشلىرىنى بۈگۈنكى خەلقئارالىق يېڭى ۋەزىيەتكە ماسلاشتۇرۇپ ئوخشاش مەنىدىكى گەپلەرنى بازارغا سېلىپ يۈرگەندەكلا قىلىشىدۇ. ...» — قاسىم قولىنى شىلتىپ تۇرۇپ بىرنېمە دېيىشكە تەمشىلىۋاتقان گۈلباھارغا قاراپ گېپىنى توختاتتى.

«مانا ئەمدى ... ئەقلىڭلارنى تېپىۋاتىسلەر! ...» — گۈلباھار ئالدىغا ئېگىلىپ بېشىنى جەينىكىنىڭ ئۈستىگە قويدى. ئۇنىڭ قاپقارا پارقىراپ تۇرغان بۇدۇر چاچلىرى بېشىنى پۈتۈنلەي پۈركىۋالغان بولۇپ، گويا داستىخان ئۈستىگە يۇغان بىر قوزا تېرىسىنى تاشلاپ قويغاندەك كۆرۈنۈپ تۇراتتى. ئۇنى ھاراق رەسمىيلا تۇتۇشقا باشلىغان ئىدى.

«مېنىڭ بىلىشىمچە، — قاسىم خاسىيەتكە قاراپ گېپىنى داۋام قىلىۋەردى، —

خېلى كۆپ ماتېرىياللاردا يېزىلىشىچە، بىزنىڭ بىرىنچى جۇمھۇرىيىتىمىز دەۋرلىرىدىن باشلاپلا سوتسىيالىزم ياكى غەربنىڭ دېموكراتىك تۈزۈملىرىگە ھەۋەس قىلىدىغان ياش ئىلغار كۈچلىرىمىزدىن بەزىلىرى قۇمۇلدىن باشلىنىپ قەشقەرگە كېلىپ تۈنجى قېتىم قۇرۇلۇۋاتقان جۇمھۇرىيەت تۈزۈمىنىڭ سىنىغىنى توغرا بولمىغان ھەركەت ئۇسۇلىغا ئېسىلىۋالغانلىق دەپ قارىشىپ، ئۇنىڭدىن خىتاي نەنجىڭ ھۆكۈمىتىنىڭ تاللىۋالغان تۈزۈمنى ياكى موسكۋانىڭ تاللىۋالغان تۈزۈمنى ئالاھىدە ئىلغارلىق دەپ قارىشىپ، بىرىنچى جۇمھۇرىيىتىمىزنىڭ قۇرۇلۇش سىنىقىغا زادىلا يېقىن يولىمىغاندى. ھەتتا بۇ تۆردىكى كۈچلەرنىڭ بىر قانىتى ئايلىنىپ يۈرۈپ نەنجىڭگە يىغىلىشىپ جاڭ كەيشىگە يالۋۇرۇش يولىنى تۇتۇپ ۋاقىتلىرىنى ئۆتكۈزۈشمەكتە ئىدى. — قاسىم تاماكىسىنى بىر شورىۋېلىپ گېپىنى داۋام قىلدى، — بۇ تۆردىكى دېموكراتىك كۈچلەر ۋەتىنىمىزنىڭ مىللىي ئازادلىق ھەرىكىتىدىكى تىنچلىق يولىنى تۇتقانلاردىن باشقا ھەرقانداق يول تۇتقانلارنى، يەنى ئۇلار قوراللىق يول تۇتقانلا بولىدىكەن، مەيلى دېموكراتچىلار بولسۇن ياكى سوتسىيالىستچىلار بولسۇن ئۇلارنى قەتئىي رەت قىلىشىپ ھېچ قاچان ئۇنداقلار بىلەن بىرلىكسەپ تۈزۈشكە يېقىن يولىماي، ۋەتىنىمىز تەۋەسىدە تاجاۋۇزچىلار بىلەن سۆزلىشىپ يۈرۈپ بىر كۈنىسى بولمىسۇن-بىرىدە تىنچ دېموكراتىك مىللىي سايلام ۋەزىيىتىنى قولغا كەلتۈرۈشكە بولىدىغانلىقىغا پۈتۈن زېھنى بىلەن ئىشىنىپ، بۇ ئىشەنچىنى قەتئىي ئەمەلگە ئاشۇرۇشقا بولىدىغان ئەڭ ئىشەنچلىك ۋە ئاسان بىر ھەركەت يولى سۈپىتىدە تەشۋىق قىلىپ كېلىشتى. بۇ جەرياندا ۋەتىنىمىزنىڭ غۇلجىدىن باشلانغان ئىككىنچى قېتىملىق جۇمھۇرىيەت قۇرۇش ھەركىتى بولۇۋاتقان يىللاردىمۇ، ئۇ تۆردىكى كىشىلىرىمىز يەنىلا بۇ مىللىي جۇمھۇرىيەت قۇرۇلۇشىنىڭ ھەركەت شەكلىگە قارشى چىقىشىپ، خىتاي تاجاۋۇزچىلىرى بىلەن ھەمكارلىشىپ قورچاق بىرلەشمە ھۆكۈمەت قۇرۇشنىڭ ئەڭ ئاۋانگارت تەرغىباتچىلىرى بولۇپ پائالىيەت قىلىشتى. ھەتتا خەلقىمىزنىڭ ئىستىخىيىلىك ھەركەتتىكە ئاتلىنىپ بارلىققا كەلتۈرگەن مىللىي ئازادلىق ھەرىكىتىنى خىتاي تاجاۋۇزچىلىرى بىلەن بىر كانايدا:

”رۇس كوممۇنستلرىنىڭ پىلانلىشى ۋە تىزگىنلىشى بىلەن پەيدا بولغان ھەرىكەت، ئۇيغۇرلار بۇنداق بىر ھەرىكەت قوزغاش نىيىتىگە ھەرگىز كېلىپ باقمىغان ۋە كەلمەسلىكى كېرەك“ لىكىنى تا توقسىنىنچى يىللارنىڭ ئوتتۇرىلىرىغىچە تەشۋىق قىلىپ كەلگەنىكەن. بۇنداق تەشۋىقاتلار ۋەتىنىمىز تارىخىدا ھەر ۋاقىت كۆرۈلمەكتە ئىدى: ياقۇپبەگ مىللىي مۇستەقىللىق ھەرىكىتى ئەنگلىيە-چاررۇسىيە جاھانگىرلىكىنىڭ پەيدا قىلغان ئويۇنى؛ بىرىنچى جۇمھۇرىيەت سىنىقى برىتانىيە ئىمپېرىيىسىنىڭ ئويۇنى؛ ئىككىنچى جۇمھۇرىيەت ھەرىكىتىمىز سوۋېتلار ئىتتىپاقىنىڭ ئويۇنى، ... قىسقىسى، ۋەتىنىمىز خەلقىنىڭ مىللىي مۇستەقىللىق ئۈچۈن قوزغىغان ھەرقانداق بىر پائالىيىتى مۇتلەق تۈردە قايسى بىر چەتئەل كۈچلىرىنىڭ بىۋاسىتە يېتەكلىشى، كۈشكۈرتۈشى، ياكى قايمۇقتۇرۇشى بىلەن ئوتتۇرىغا چىققان بولىدۇ، ئۇيغۇرلاردا خىتايدىن ئايرىلىپ قېلىش ئېڭى مەۋجۇد ئەمەس دەيدىغان تاجاۋۇزچىلار مەنتىقىسى ھەر بىر مىللىي مۇستەقىللىق ئىنقىلابىمىزنى تونۇشتۇرۇشتا بىزگە سىڭدۈرۈپ كېلىنمەكتە.» — قاسىم بىر يۇتۇم سوغۇق چاي ئۇتلۇۋېلىپ، قايتا بىر تال تاماكا تۇتاشتۇردى.

ئۇستەلدىن يۆلەشتۈرۈپ كىرسلوغا ياتقۇزۇلغان گۈلباھار پۇشۇلداپ ئۇخلاپ كەتكەندەك قىلاتتى.

«قىزىق يېرى، بۇ ۋاقىتلاردا، تىنچلىق تەرەپدار لاگېرىدىكى ئابلىز مەخسۇم، ئۆتكۈر، ... قاتارىدىكى بىرقىسىم كىشىلەر مىللىي ھۆكۈمەت تەرەپكە قېچىپ كېتىشنى تەشەببۇس قىلغىنى ئۈچۈنلا، تا يېقىنقى كۈنلەرگىچە ئۇلارنى تىنچلىق ھەرىكەت تەرەپدارلىرى ھەقىقىي قىزىلپاچاق، خىتاينىڭ جاسۇسى، سارالڭ دېگەندەك بوھتان-ھاقارەتلەر بىلەن قارىلاپ كەلگەن ئىكەن. يۇقىرىقىلاردىن قارىغاندا، خەلقىمىز ئارىسىدىكى مىللىي مۇستەقىللىقىمىزنى خىتاي ئىلغار كۈچلىرى بىلەن سۆزلىشىپ ھەل قىلغىلى ياكى خەلقئارا ئىلغار كۈچلەرگە تايىنىپ ھەل قىلغىلى بولىدۇ دەيدىغان يوشۇرۇن ئېتىقادلارنىڭ مەنبەسىنى ئون توققۇزىنچى ئەسىرنىڭ ئاخىرلىرى ۋە ئۆتكەن ئەسىرنىڭ كىرىشلىرى ئوتتۇرا ئاسىيا تۈركلىرى ئارىسىغا تارقىلىپ ھەرىكەت ھالىتىنى

شەكىللەندۈرگەن گاسپىراللى ئەقىدىسىنىڭ ئوتتۇزىنچى يىللاردا ۋەتىنىمىزگە كىرىپ بىخلىنىشقا باشلاپ، ئەللىكىنچى يىللارغىچە رەسمىي ئەقىدە بولۇپ شەكىللەنگەن يېگانە تىنچلىق يوللىرى بىلەن مىللىي مۇستەقىللىقىمىزنى قولغا كەلتۈرۈشكە بولىدۇ دەيدىغان تىنچلىق مەنتىقىسىنىڭ بۈگۈنكى داۋامى دېيىشكىلا بولىدىغاندەك قىلىدۇ. ھازىر بۇ بىر ئەقىدە ھالىغا ئايلىنىپ خەلقىمىزنىڭ خېلى مۇھىم تەركىبىگە ھۆكۈمرانلىق قىلىۋاتقان ئۆز ئالدىغا مۇستەقىل بىر ھەرىكەت ئېقىمى بولۇپ تۇرماقتا دېيىش مۇمكىن. بۇ نۇقتىدىن ئالغاندا، بۇ تۈردىكى ئەقىدىلەرنى بىراقلا خائىنلىق، تەسلىمچىلىك ياكى قانداقتۇر باشقا بىر دۈشمەنلىك ھەرىكەت ئېقىمى دېيىشكە بولمايدىغاندەكمۇ قىلىدۇ. ئەسلىدە بۇ يولغا ئىشەنگەنلەرنىمۇ خۇددى بىزگە ئوخشاش ئۆزلىرىنىڭ تاللىۋالغان يولىنى بىردىن-بىر توغرا يول دەپ ئىشىنىۋاتقان بىر تەبىقە دېيىش مۇمكىن. ئەگەر ئىشنى بۇ تۈردە تەھلىل قىلىدىغانلا بولساق، ئۇلار بىلەن تولا ئېيتىشىپ ئۆزىمىزنى ئۇپرىتىپ يۈرۈشىمىزنىڭ ھاجىتى يوقتەكلا قىلىدۇ. بىزنىڭ ئۇچۇن ئېيتقاندا، بىزمۇ ئۆز يولىمىزدا چىڭ تۇرۇپ، ئۇلاردەك ئەمىلى رولى بولمايدىغان فانتازىيىلىك خىياللارغا ئېسىلىۋالماي، ۋەتىنىمىزنى مۇستەقىل قىلىشنىڭ بىردىن-بىر چىقىش يولى بولغان ئۆز كۈچىمىزگە تايىنىپ، قولىمىزدىن كېلىدىغان بارلىق چارىلارنى تولۇق ئىشقا سېلىپ ۋەتىنىمىز تەۋەسىدىن خىتاي تاجاۋۇزچىلىرىنى تەلتۆكۈس قوغلاپ چىقىرىشتىن ئىبارەت پرىنسىپ ئاساسىغا قۇرۇلغان ھەرىكەت قىلىش يولىدا تەۋرەنمەي چىڭ تۇرالىساقلا بولىدۇ دەپ قارايمەن.» — قاسىم، خاسىيەتكە ”بۇ دېگەنلىرىمگە قانداق قارايسىز“ دېگەندەك سوئال نەزىرىدە قاراپ قويدى.

«بىچارە مۇھاجىرلىرىمىزنىڭ شۇنچە ئۇزۇن يىللاردىن بېرى قىلىپ يۈرگەن ئىشلىرىنى يوقلا قىلىۋەتتىڭىزغۇ.»

دىۋاندىكى بىر دۆۋە چاچ ئارىسىدىن تۇيۇقسىز بىر ئاۋاز كېلىشكە باشلىدى:

«ئۇ، ... قاسىم ... توغرا دەيدۇ ...» — كەينىدىنلا يەڭگىل پۇشۇلدىغان ئاۋاز ئاڭلاندى.

«ئۇنداقتا، ئۆتكەن بىرقانچە يىلدا بىرقىسىم مۇھاجىرلىرىمىزنىڭ ئوتتۇرا ئاسىيا بىلەن ئافغانىستان قاتارلىق جايلاردا يوشۇرۇن قوراللىق تەربىيە كۆرۈش تەييارلىقى بىلەن شۇغۇللانغانلىقىغا قانداق قارىشىمىز كېرەك؟ ئۇلارمۇ بىزگە ئوخشاش جېنىنى ئالقىنىغا ئېلىپ قويۇپ ۋەتەن ئازادلىقىغا خىزمەت قىلىۋاتقانلار ھېسابلانامسىمۇ؟ ھەتتا ئۇلارنىڭ مۇتلەق كۆپ قىسمى تۇرۇۋاتقان دۆلەتلەرنىڭ قولىغا ئېلىش ياكى خىتايغا ئۆتكۈزۈپ بېرىلىش خەۋپى ئاستىدا قېلىپ دۇنيانىڭ نۇرغۇن يەرلىرىگە سەرگەردان بولۇپ يوشۇرۇنۇپ يۈرۈشكە مەجبۇر بولغان. ئاڭلىغانلىرىمدىن قارىغاندا، ئۇلارنىڭ خېلى كۆپ قىسمى ئافغانىستاندا، ئوتتۇرا ئاسىيا ئەللىرىدە سۈرگۈن قىلىنىش، قولغا ئېلىنىش، خىتاي ھۆكۈمىتىگە ئۆتكۈزۈپ بېرىلىش، ھەتتا قىرىپ تۈگىتىلىش پاجىئەلىرىگىمۇ دۇچ كەلگەنلىكىنى، يەنە بىرقىسىملارنىڭ ئامېرىكىنىڭ كۇبا يېقىنلىرىدىكى قايسى بىر ئارىلدا ئېغىر قاماق جازاسىغا مەھكۇم قىلىنىپ، ۋەتىنىمىز خەلقىنى دۇنيا بويىچە تېررورچىلار دەپ قارىلىنىشىغىمۇ سەۋەب بولغانىكەن. ئۇلارمۇ مىللىي مۇستەقىللىقىمىز ئۈچۈن كۈرەش قىلىۋاتقان مۇھاجىرلىرىمىز ئەمەسمىدى؟» — خاسىيەت قاسىمغا ئاخىرى تۈگىمەس سوئاللارنى قويۇشقا باشلىدى.

«دېگىنىڭىز توغرا. — قاسىم بىر تال تاماكا تۇتاشتۇرۇۋېلىپ جاۋاب بېرىشكە باشلىدى، — بىرقىسىم مۇھاجىرلىرىمىز چەتئەللەردە مۇساپىر بولۇپ مىللىي داۋا پائالىيىتى بىلەن شۇغۇللىنىپ كېلىۋاتقان كىشىلىرىمىزنىڭ ئۇدۇمىغا ئايلىنىپ كەتكەن "تىنچلىق، دېموكراتىك، كىشىلىك ھوقۇق، دۇنيا تىنچلىق قانۇنلىرى ۋە دىپلوماتىك ئۇسۇللار" بويىچە يېرىم ئەسىردىن ئارتۇق ۋاقىتتىن بۇيان ئېلىپ بېرىۋاتقان خىتاي تاجاۋۇزچىلىرىنىڭ تۈگىگىمۇ تەسىر قىلماي كەلگەن بۇنداق پائالىيەتلەردىن ئۈمىدىنى ئۈزگەن بولسا كېرەك، خەلقئارا سەھنىلەرگە تېخىمۇ كۈچلۈكرەك تەسىر كۆرسىتەلەيدىغان بىرەر يېڭىچە ھەرىكەت ئۇسۇلى بىلەن ئوتتۇرىغا چىقىش نىيىتىدە خىتايغا سىرتتىن ۋەھىمە قىلىش پائالىيەتلىرىنى پىلانلىشىپ بىرقىسىم ھەرىكەتلەرگە ئاتلانغانلىقىمۇ راست ئىدى. بولۇپمۇ بۇ تۈردىكى ھەرىكەتلەرنىڭ مۇھىم نۇقتىسى، چەتئەللەردىكى قايسى بىر كۈچلەرنىڭ دىپلوماتىك ۋە ھەربىي كۈچ جەھەتتىن

ياردىمنى قولغا كەلتۈرۈشكە سىرتتا بىرەر ئاساس تىكلەشنى مەقسەت قىلىش بولىشىدا گۇمان يوق. بۇ نۇقتىدىن ئالغاندا، ئۇلارنىمۇ بۇرۇندىن كېلىۋاتقان ھېلىقى ”تاشقى كۈچلەرنىڭ ياردىمىدە ۋەتەن مۇستەقىللىقىنى تىنچلىق شەكلىدە قولغا كەلتۈرۈش“ پروگراممىسى بويىچە پائالىيەت قىلىۋاتقانلارنىڭ باشقىچە بىر ھەرىكەت ئۇسۇلى بىلەن ئوتتۇرىغا چىققان مىراسچىلىرى دېيىشلا مۇمكىن. يەنى، بۇ تۈردىكى كەسكىن ئۇسۇللار بىلەن پائالىيەت قىلىشنى تەرغىب قىلغۇچىلارنىمۇ ۋەتەن ئىچىدىكى خەلق كۈچىگە تايىنىشنى ئەمەس، بەلكى چەتئەل ياردىمىنى ئاساس قىلىپ ۋەتەن مۇستەقىللىقىنى چەتئەل قوراللىق كۈچلىرىنىڭ ياردىمىگە تايىنىپ قولغا كەلتۈرۈشنى خام خىيال قىلغۇچى قوراللىق كۈرەشچىلەر دېيىش مۇمكىن. شۇ سەۋەبتىن، ئۇلارمۇ باشقا تىنچلىق يولىنى تۇتقانلار بىلەن بىر قاتاردا، مىللىي مۇستەقىللىق ھەرىكىتىنى ۋەتەن ئىچىدە يوشۇرۇن قانات يايدۇرۇش لايىھىسىنى ئوتتۇرىغا قويغان ’ئىزچى مەن‘ يولىغا قەتئىي قارشى چىققانىكەن. شۇنداقتىمۇ ئۇلار ئۆز ئىچىدىن ھەرىكەت ئۇسۇلى جەھەتتە، ئەقىدە ۋە ئىدىيىۋى قاراش پەرقلىرى جەھەتتە، ھەرىكەت قوماندانلىقى، ئىقتىسادىي باشقۇرۇش قاتارىدىكى جەھەتلەردە كەسكىن زىددىيەتلىرى بولغاچقىمىكىن، ئۇلارنىڭ ھەمكارلىقلىرى تېز ئارىدىلا پارچىلىنىپ، بىر-بىرسىگە دۈشمەندەك بولۇپ كېتىشكەنىكەن. بۇنداق ھەرگىز ئەمەلگە ئاشۇرغىلى بولمايدىغان تۈپكى غايىسىدىكى ئورتاق نۇقتىلار بويىچە شەرتسىز بىرلىشىش كاپالىتىگە ئىگە بولمايدىغان ئىتتىپاقلىق، ئورتاق ھەرىكەت پىلانلىشىشلاردا كېڭىشىش ئىمكانىغا ئىگە بولمىغاچقا، ۋەتىنىمىز خەلقىگە سىڭىپ كەتكەن بىر-بىرسىگە ئىشەنمەسلىك پسىخىكىسىنىڭ تۈرتكىسى بىلەن، بىر-بىرىدىن گۇمانلىنىش، بىر-بىرىدىن ئەمەل، ئابرۇي، مەنپەئەت تالىشىش يولىغا كىرىپ كېتىپ، مەخپىيەتلىك دېگەن ئۇقۇمنى بىر چەتكە قايرىپ قويۇشىدۇ. بۇمۇ ئۇلارنىڭ كەينى-كەينىدىن پاش بولۇپ چۇۋۇلۇپ كېتىشىگە مۇھىم سەۋەبچى بولۇپ قالغانلىقى چوقۇم. ئىشنىڭ ئەڭ مۇھىم تەرىپى، مېنىڭچە بولغاندا، شۇ ’ئىزچى مەن‘ دېگىنى قاتتىق تەكىتلەپ كۆرسەتكەن ۋەتىنىمىزدىكى خەلقىمىزنىڭ يېڭى شارائىتقا مۇۋاپىق

كېلىدىغان ئىستراتېگىيىلىك ھەرىكەت شەكلىگە يوشۇرۇن كۆندۈرۈلۈشىنى قەتئىي قوبۇل قىلماسلىقى، نۆۋەتتىكى دۈشمەن ۋەزىيىتىنى ۋە دۈشمەن كۈچلىرىنى ئېتىبارغا ئالماي، چەتئەل كۈچلىرىدىن بەكلا ئۈمىدۋار بولۇپ كېتىش، ئۆز ھالىغا باقماي بەكلا ئېغىر پىلانلارنى ئۆزلىرىگە ۋەزىپە قىلىۋېلىشى ئۇلارنىڭ مەقسەتكە يېتەلمىگەنلىكىنىڭ بىر سەۋەبى بولسا كېرەك دەپ قارايمەن. — قاسىم قولىدىكى تاماكا قالدۇقىنى كۈلدانغا ئېزىپ تۇرۇپ گېپىنى داۋام قىلدى، — ئەمما شۇنى ئىنكار قىلماسلىقىمىز كېرەككى، ئۇلارنىڭ شۇ يىللىرىدىكى ھەرىكىتى خەلقىمىزگە باشقا بىر نۇقتىدىن بىر چاقىرىق، ئىنتايىن كۈچلۈك بىر چاقىرىق بولۇپ تەسىر قىلدى: دۈشمەننى ۋەتىنىمىزدىن قوغلاپ چىقىرىش ئۈچۈن چەتئەل كۈچلىرىگە ئەمەس، ۋەتىنىمىز خەلقىگە تايىنىشىمىز، مۇتلەق تۈردە ۋەتەن ئىچىدە ئەڭ مۇۋاپىق قوراللىق كۆرەش يولىغا ئاتلىنىشىمىز شەرتلىكىنى، ئىشنى ئاۋۋال ۋەتەن ئىچىدە ئاشكارا قارامىلىق قىلماي، ئەڭ يوشۇرۇن ۋە ئەڭ ئۈنۈملۈك شەكىلدە قانات يايدۇرۇش شەرت بولىدىغانلىقىنى خەلقىمىزگە ۋاستىلىك ئىسپاتلاپ كۆرسىتىپ بەرگەن بولدى. يىگىرمە ئەسىردىن بۇيان قوزغالمىغان، ھەتتا قوزغىلىش يولىنى بىلەلمەي يۈرگەن بىر خەلققە بۇنداق بىر چاقىرىقنى ۋاستىلىك شەكىلدە بولسىمۇ چىقىرىشنى نۆۋەتتىكى ئەڭ چوڭ نەتىجە دېيىش كېرەك. شۇ سەۋەبتىن، بۇ مۇھاجىرلىرىمىزنىڭ پائالىيىتىدىن كېيىن، نۇرغۇن تىنچلىق يولىنى تۇتقان 'مۇجادىلىچىلەر' ئېقىمىغا ئېغىر ئاگاھلاندۇرۇلۇش بولۇپ تەسىر قىلسا كېرەك، سۆز، يېزىق، ياكى شىكايەتلىرىدە بىزگە ئاپتونومىيە كېرەك، بىزگە خىتايلار بىلەن تەڭ باراۋەرلىك كېرەك، خەلقىمىزنى ئاسسىمىلياتسىيە قىلىشتىن ۋاز كېچىشى كېرەك — خىتاي تاجاۋۇزچىلىرى ئاتمىشىنچى يىللارنىڭ ئوتتۇرىلىرىدىن باشلاپلا ئۇيغۇرلارنى ئاسسىمىلياتسىيە قىلىش نىيىتىدىن ۋاز كېچىپ، ئۇنىڭ ئورنىغا خەلقىمىزنى سۈنئىي ياكى تەبىئىي يوقىتىۋېتىش پىلانىنى بويىچە ھەرىكەتكە ئاتلانغانلىقىنى ئۇ مۇھاجىرلىرىمىز نېمىشقا بىلمەيدىكىن-تاڭ؟ ئۇلار مانا تېخى يېقىنقى يىللاردىن باشلاپلا قوش تىللىق مائارىپ، خىتايدا بالا ئوقۇتۇپ بېرىش ياكى قىزلارغا ئىش تېپىپ بېرىش دېگەندەك

ئالدامچىلىقلار بىلەن خەلقىمىزنى ئاسسىمىلاتسىيە قىلىش ھەرىكىتىگە ئاتلاندى. — ... دەيدىغاندەك خائىنلارچە چاقىرىقلىرى ئورنىغا ”بىزگە مىللىي ئىستىقلال كېرەك“ دەيدىغان شوئارلار دەسسىتىلىش، قايسى بىر گېزىتنىمۇ تىنچلىق شەكلىدىكى پائالىيەتلىرىنىڭ سىمۋولى ھالىتىگە كەلتۈرۈۋېلىشقان «شەرقىي تۈركىستان» دېگەن ئىسمىدىن ھەممە كىشى چۈشىنىدىغان مۇستەقىللىق دېگەن سۆزنىڭ تىنچلىقچىلار تېرمىنى ھالىغا كەلتۈرۈلگەن «ئىستىقلال» دېگەن سۆزگە ئۆزگەرتىشىگىمۇ سەۋەب بولىدى دېيىش مۇمكىن. — ئۇ گېپىنى توختىتىپ ئالدىرىماي بىر تال تاماكا تۇتاشتۇرۇۋالدى. ئۆي ئىچى ئۇنىڭ كەينى-كەينىدىن چەككەن تاماكىسىنىڭ ئىسىدا ئاپپاق بۇلۇت بىلەن قاپلىنىپ خىرەلىشىپ كەتكەنىدى. — بۇ يەردە يەنە شۇنىمۇ ئەسكەرتىپ ئۆتۈش كېرەككى، ئۇلار ئۆزلىرىنى ھەرقانداق بىر ئات بىلەن ئاتاپ يۈرگەن بولىشىدىن قەتئىي نەزەر، ئىنتايىن ئاز بىر قىسىملىرىنى ھېساپقا ئالمىغاندا ئافغانىستانغا مۇجاھىت بولۇپ كەتكەن ئۇ ياشلىرىمىز ۋەتىنىمىز ئازادلىقى ئۈچۈن ئەمەس، ئافغانىستان ئىچكى ئۇرۇشىغا قاتنىشىش ئۈچۈن پىدائىي بولۇپ كەتكەنلەر، ھەتتا كېيىنكى يىللارغا كەلگەندە، ئەرەب مىللەتچىلىكىنىڭ سىمۋولى ھالىتىگە كەلگەن ئامېرىكىغا قارشى ھەرىكەتكە پىدائىي بولۇپ كەتكەن، ئەرەب مىللەتچىلىك ھەرىكىتىنىڭ پىدائىي جەڭچىلىرى بولۇشتىن نېرىغا ئۆتەلمىدى. ئەگەر پىدائىي ئۇيغۇرلاردا ئۇنداق ئوي يوق ئىدى دېيىلگىنىدىمۇ، ئەڭ كېمىدە، ئۇلارنىڭ يېتەكچىلىرى ئۇلارنى خۇددى ۋەتىنىمىزدىكى ئون ئىككىنچى دېكابىر ئوقۇغۇچىلار ھەرىكىتىگە ئوخشاش، خەلقىنىڭ غۇرۇرىنى خەلقىمىزنىڭ تەقدىرى بىلەن قىلچە مۇناسىۋىتى بولمىغان شەخسىي ئىشلاردا ۋاستە قىلىپ ئىشلەتكەنلىكتىن باشقىچە چۈشەندۈرەلمەيمىز.

«بولدى قىلىڭە شۇ ’مۇھاجىر‘ دىكىلەرنىڭ گەپلىرىنى، ئادەمنى بەكلا ئۈمىدسىزلەندۈرۈۋېتىدىكەن. — خاسىيەت قاسىمغا يېقىن ئولتۇرۇۋېلىپ دېدى، — سىزدىن سورىۋالىدىغان يەنە بىر مۇھىم سوئالىم بار ئىدى: بىزدە ئاياللار مەسچىتلەرگە كىرىپ دامولla-ئىماملارنىڭ دىنىي ۋەز-نەسىھەتلىرىنى ئاڭلاپ چىقىش ئىمكانىمىز

يوقلۇقىنى بىلىسىز. بۇ ھەقتە ئۆزىمىز ئۆيدە ئولتۇرۇپ ئوقۇغۇدەك قۇرئاندىن باشقا ئۇيغۇرچە تۈزۈك كىتابىمىزمۇ يوق، ھەتتا قۇرئانىمۇ بەزى خۇراپىي ئەقىدىلەرنىڭ چەكلىشى بىلەن خالىغاندا قولىمىزغا ئېلىپ ئوقۇشقىمۇ جۈرئەت قىلالمايمىز. شۇڭا بىز ئاياللار توي-تۆكۈن، نەزىر-چىراغلاردىكى بىرەر بۇلۇڭدا بولۇپ قالىدىغان مەدداھ-قوشناچىلارنىڭ سۆزلىرىگە قاراپلا دىنىمىزنى ئۆگىنىپ كەلمەكتىمىز. مەن بۇنداق يەرلەردىكى دىنىي نۇتۇقلارغا قاراپ، دىنىمىزنى بەكلا تۇتامى يوق بىر نادانلىق، ياكى ئاساسسىز بىر روھانىيلىق دەپلا قاراپتىكەنمەن. كېيىنچە قۇرئان تەرجىمىسىنى ئوقۇپ باققىنىمدا، گەرچە ئۇنىڭدىكى گەپلەرنىڭ مەن كوچا-بۇلۇڭلاردا ئاڭلاپ ئۆگەنگەن گەپلەر بىلەن دېگەندەك ئوخشىمايدىغانلىقىنى ھېس قىلغاندەك قىلسامۇ، يەنىلا قۇرئاننى ئۇنچە بىلىپ كېتەلمىدىم. مەن خۇداغا ئىشىنىمەن. ئەمما تەبىئەت دۇنياسىنى دىنىمىز بىلەن قانداق چۈشەندۈرۈش كېرەكلىكىنى بىلىشىم كېرەك ئىدى. مەسىلەن قىلىۋاتقان بۇ ئىشلىرىمىزنى نۇرغۇن قوشناچىلار قەتئىي تۈردە كاپىرلىق دەپلا قارىلىشىپ كەلمەكتە. ئۇلار ھەرقانداق بىر تەبىئەت بىلىملىرىنىمۇ كېسىپلا شەيتاننىڭ ئويۇنلىرى دېيىشىدىكەن. بۇنداق گەپلەرنى زادىلا قوبۇل قىلغۇم كەلمەيدۇ. ئۇلارنى قوبۇل قىلىش، تەبىئەت قانۇنلىرىغا خىلاپ كېلىدىغانلىقى ئېنىق. ئۇنداقتا خۇدا ھەممىنى ياراتقان دەيدىكەنمىز-يۇ، خۇدا ياراتقان تەبىئەت دۇنياسىنىڭ قانۇنلىرىنى ئىنكار قىلىدىكەنمىز. بۇنى بىرخىل مەنتىقسىزلىك دەپ قارىغۇم كېلىپلا تۇرىدۇ. خۇددى شۇنىڭدەك مىللەت، ۋەتەن، مىللىي ئازادلىق، ئىلىم-پەن، تېخنىكا دېگەنلەرنى خۇددى دىنىمىز زادىلا تونۇمايدىغاندەك، ئۆگەنگەن تەبىئىي پەن بىلىملىرىمنى دىنىمىز ئېتىراپ قىلمايدىغاندەك بىلىنىپ، بەزىدە بۇ دىندىن گۇمانلىنىپمۇ قالىمەن. سىزنىڭچە بۇ تۈردىكى مەسىلىلەردە دىنىمىزنى قانداق چۈشەنسەك بولىدۇ؟»

دىۋان ئۇستىدە يېيىلغان بىر دۆۋە چاچ سەل قىمىرلاپ قويدى.

«ئەندى سىز مېنى بەكلا قىيىن بىر مەسىلىدە يارغا قىستىماقچى بولىۋاتىسىز. بىزدىكى دىن-ئېتىقات مەسىلىسى بەكلا نازۇك بىر مەسىلە. ئەمما يەنە بىر تەرەپتىن ئايدىڭلاشتۇرىۋېلىشقا تېگىشلىك ئىنتايىن مۇھىم بىر مەسىلە. بۇ ئىشلار مېنىمۇ ئۇزۇن

يىللاردىن بېرى كۆپ قىيناپ كەلگەنىدى. گەرچە بىز ئەرلەر سىلەر ئاياللارغا قارىغاندا دىنىي تەلىماتلارنى بىۋاسىتە مۇللىلىرىمىزدىن كۆپرەك ئۆگىنەلىگەنىدەك قىلساقمۇ، بۇ بىلگەنلىرىمىزگە قاراپلا پىكىر قىلساق، بۇ دىنغا ئىشىنىشنى بىرخىل نادانلىق دەپلا مۆلچەرلەشكە توغرا كېلىدۇ. — قاسىم تېخى يېڭىلا تۇتاشتۇرغان تاماكىسىنى ئۆزلۈكىدىنلا كۈلدانغا تاشلاپ ئەزدى، — دەسلەپىدە، بىزنىڭ مۇللىلىرىمىزنىڭ سەۋىيىسى تۆۋەن بولغاچقا بىزگە دىنىمىزنى شۇنداق چۆچەكلەردىكىدەك ئاددىي قىلىپ تونۇتۇپ يۈرگەن بولسا كېرەك، ئىككى مىلياردقا يېقىن مۇسۇلمانلار دۇنياسىدىكى نۇرغۇن ئەللەرنىڭ ئۆز مۇستەقىل دۆلىتى، دىنىي ئالىي مەكتەپلىرى بولغاچقا، ئۇلار دىنىمىزنى بىزنىڭ مۇللىلىرىمىزدەك ئۇنداق ئاددىي چۈشەندۈرۈشمىسە كېرەك دەپ ئويلاشقا تىرىشاتتىم. كېيىنچە دۇنيا خەۋەرلىرىدە مۇسۇلمان دۆلەتلىرىنىڭ ھەممىسىلا دېگۈدەك بىلىمسىز، ئاجىز، بۇزەك بىر خەلق ئىكەنلىكىنى بىلىپ ھەيران قالاتتىم. ياكى بىز ئوقۇغان بۇ ماتېرىياللار خىتايلار تەرىپىدىن تاللىنىپ چىقىرىلغان كەمستىش خەۋەرلىرىمىدۇ؟ دەپ ئويلاپمۇ قالاتتىم. تېلېۋىزور خەۋەرلىرى ھەرقانچە بولسىمۇ ئۇنچىلىك گىرىم قىلىپ ئېلان قىلىنماس؟ ئۇنىڭ ئۈستىگە، ئوقۇغان ھەرقانداق بىر ئىلمىي نەزەرىيىلىرىمدە بىرەرمۇ ھازىرقى زامان مۇسۇلمان ئالىملىرىنىڭ تۆھپىسى بولماسلىقى مېنىڭ دىنىي ئېتىقادىمنى خېلىلا لىڭشىتىپ قويغانىدى. يەنى، بىزنىڭ مۇتلەق كۆپ ساندىكى مۇللىلىرىمىز ھازىرقى زامان نەزەرىيىلىرىنىڭ ھېچ بىرسىنى بىلمەيدۇ، خالىمايدۇ، ئېتىراپ قىلىشمايدۇ. ئۇلارنى توغرا ھەقىقەت دەپ ئۆگىنىشنى تەمتىرىمەيلا كاپىرلىق دەپ ئېلان قىلىشىدۇ. بەزىدە ئويلاپ قالىمەن: ئەگەر، بۇ خىل تەبىئەت قانۇنىيەتلىرىگە ئىشىنىش كاپىرلىق بولىدىغان بولسا، ئۇ چاغدا مەن كاپىرلىقنى تاللايمەن دېگىم كېلىپ كېتىدۇ. ئۆزىڭىز بىلىسىز، ماركسىزىممۇ چاۋىسى چىقتا يېيىلغان بىر دۇنيا قاراش بولدى. ئاخىرى مەن غەربلىكلەرنىڭ دۇنيا قاراشلىرىنى بىلىپ بېقىش ئۈچۈن بىرمۇنچە پسىخولوگىيە، سوتسىيالوگىيە، پەلسەپە نەزەرىيىلىرىنى ئۆگىنىپ باقتىم. بۇ دۇنيانىڭ بىرسى تەرىپىدىن يارىتىلغانلىقىنى ئىنكار قىلىشقا زادىلا مۇمكىن بولمايدىغانلىقىغا

قەتئىي ئىشىنىشكە باشلىدىم. ئۇنداقتا، بۇ كائىناتنى ياراتقان قۇدرەت ئىگىسى خۇدا بولالماسمۇ؟ دەپ شۇنچە ئويلىساممۇ، مۇللىلىرىمىزنىڭلا ئەمەس، ھەتتا يېڭى خىتايچە تەرجىمە قىلىنغان ئىسلام دىنىغا دائىر ئەزھەر ئۇنىۋېرسىتېتىنىڭ بىر داڭلىق پروفېسسورى يازغان ئىسلام تەتقىقات كىتابىغا قارىغاندا، دۇنيادىكى مۇسۇلمانلارمۇ ئاساسەن خۇدانى بىزنىڭ مۇللىلىرىمىزدەك ئەنە شۇنداق بەكلا ئاددىي چۈشەندۈرۈپ كېلىۋاتقانلىقىنى ھېس قىلدىم. دىنىي ئۆلىمالىرىمىزنىڭ دېگىنىچە بولغاندا، خۇدا ھەممىنى ياراتقان دېگىنىدەك قىلسىمۇ، ئۇلار ئاخىرقى ھېسابتا خۇدانىڭ پەقەت قۇرئاننىلا ياراتقىنىدەك چۈشىنىدىغانلىقىنى، ھازىرقى زامان ئالىملىرىنىڭ كەشپىيات-ئىجادىيەتلىرىنى ئەسلىدە ئادەم پەيدا قىلىۋالغان سېھىرگەرلىك ياكى يالغان كۆز بويامچىلىقلىرى دېگەندەك چۈشىنىدىغانلىقىنى ھېس قىلغاندەك بولدۇم. ئۇنداقتا، بىزنىڭ خۇدانى تونۇشىمىزدا بەكلا ئېغىر بىر خاتالىقنىڭ بولىشى مۇمكىن دېگەن ئويغا كەلدىم. بۇلارنى ئويلاپ، قۇرئاننى قايتىدىن ئەستايىدىل ئوقۇپ بېقىش قارارىغا كېلىپ، قۇرئان كەرىمنىڭ ئۇيغۇرچە تۇنجى تەرجىمىسىنى تۇڭگانلارنىڭ تەرجىمە قىلغان خىتايچە يېڭى تەرجىمە نۇسخىسىغا سېلىشتۇرۇپ ئوقۇشقا كىرىشتىم.

«”جىمى ھەمدۇسانالار ئالەملەرنىڭ پەرۋەردىگارى ئاللاغا خاستۇر.“ قۇرئاننىڭ بۇ بىرىنچى سۆرىسىنىڭ بىرىنچى ئايىتى مېنى چوڭقۇر ئويغا سېلىپ قويدى. سىز بىلىسىز، ھەرقانداق بىر پەلسەپىنىڭ ئەڭ باشتىكى تۈپكى پرىنسىپى بۇ كائىناتنىڭ يارىتىلىشى ھەققىدىكى مۇتلەق ئاكسىئومىلاردىن باشلىنىدۇ. قارىسام بۇ ئايەتمۇ ئەنە شۇنداق مۇتلەق ئاكسىئومىدەكلا بىلىندى: بۇ كائىناتنى يالغۇز بىر خۇدا ئۆزى ياراتقان بولۇپ، بۇ كائىناتنىڭ ئالاھىدىلىكىنى قانچىكى تولۇق بىلەلىسەك، بۇ ياراتقۇچىغا شۇنچە بەك ھەيران قالىسەن. ماددىي ئالەمنىڭ ئىچكى تۈزىلىشى، ئۆزگىرىش قانۇنىيەتلىرى، ھەرىكەتلىنىش قانۇنىيەتلىرى، ... قاتارىدىكى ئالاھىدىلىكلىرىنى قانچىكى چوڭقۇر، قانچىكى كەڭ بىلەلىگەن بولساڭ، بۇ ماددىي دۇنيانى ياراتقۇچىغا شۇنچە قايىل بولۇپ، بۇ ياراتقۇچىنىڭ كارامەتلىرىگە چەكسىز ئاپىرىن ئوقۇيسەن، مەڭگۈ مەدىھە ئوقۇيسەن! دېگەن مەنىنى بىلدۈرىدىغانلىقىنى چۈشەنگەندەك قىلدىم.

شۇنىڭدەك يەنە قۇرئاندا نۇرغۇن قېتىم دۇنيادىكى ھەرقانداق نەرسىگە دىققەت قىلىدىغان بولساق، ئۇنىڭ ھەممىسىدىلا خۇدانىڭ ئەڭ مۇكەممەل ۋە قۇسۇر تاپقىلى بولمايدىغان مۇتلەق ياراتقۇچى، مۇتلەق ھاكىم بولىدىغانلىقىنى تونۇيسەن دەپ كۆرسەتكەن. دېمىسىمۇ، بىز بىلمەيدىغان يۇلتۇزلارنىڭ ئالاھىدىلىكىنى قويۇپ تۇرۇپ، ئەتراپىمىزنى ئوراپ تۇرغان نەرسىلەرنى تەشكىل قىلغۇچى ماددىلارنىڭ ئاتوم-مولېكۇللىرىغىلا قارايدىغان بولساق، ئۇنىڭدىكى ئېلېكترونلارنىڭ شۇنچە مۇرەككەپ، شۇنچە قانۇنىيەتلىك ھەرىكەت قىلىپ تۇرۇشىدىنلا خۇدانىڭ تەڭداشسىز قۇدرىتىنى تولۇق كۆرسىتىپ بېرەلەيدىغانلىقىنى بىلەلەيمىز. نىسبىيلىك نەزەرىيىسىدە، كۋانت نەزەرىيىسىدە خۇدانىڭ تەڭداشسىز قۇدرىتىنى كۆرسىتىپ بېرىدىغان يەنە قانداق دەلىللەرنىڭ بارلىقىنى تېخى تولۇق بىلمەيمىز. بۇلارنى قانچىكى مۇكەممەل بىلەلىسەك، خۇدانى شۇنچە ئېنىق تونۇيالايمىز. بۇ ھەقتە پاكىستانلىق يادرو فىزىكا ئالىمى، نوبېل تەبىئىي پەن مۇكاپاتىغا ئىسلام دۇنياسىدا تۇنجى ئېرىشكەن مۇسۇلمان ئالىمى ئابدۇسالام ناھايىتى توغرا ئېيتقان: ”مەن ئاتوم يادرو تەتقىقاتىغا قانچىلىك چوڭقۇرلاپ كىرسەم، ئۆزۈمنى ئاللاغا شۇنچە يېقىنلىشىۋاتقاندەك ھېس قىلىمەن.“ بۇ نۇقتىدىن ئالغاندا، بىزگە دىنىمىزنى ئۆگىتىمەن دەپ يۈرگەن موللىلىرىمىزنىڭ نېمە دېگەن قاراساۋات بىلىمسىز ئىكەنلىكىنى، ئۇلارنىڭ خۇدانى نېمە دېگەن ئاددىي تەسۋىرلىشىدىغانلىقىنى بىلەلەيمىز. ئەسلىدە بىز خۇدانى، ئۇنىڭ بۇ ئالەمدىكى بارلىق زەررىچىلەرگىچە بولغان ماددىلارنى قىلچىمۇ قۇسۇر چىقارغىلى بولمايدىغان ئەڭ مۇكەممەل دەرىجىدە ياراتقانلىقىنى بىلىش ئارقىلىقلا ئۆگىنەلەيمىز. ئەنە شۇ چاغدىلا ئاللانى بۈگۈنكى ئىلمىي مەنىسىدە تونۇيالايمىز. بۈگۈنكى ئىلىم-پەن تەرەققىياتى ئالەمنى تونۇشنىڭ تېخى بىسمىللاسىدا تۇرۇۋاتقان بولغاچقا، ئىنسانلارنىڭ خۇدانى تونۇشىمۇ تېخى باشلانغۇچ سەۋىيىدە دېسەك خاتا بولمايدۇ. قارىغاندا مۇسۇلمان ئالىملىرى خۇدا ئۆزى ياراتقان ماددىلارنى تەتقىق قىلىش ئارقىلىق ياراتقۇچىسىنى تېخىمۇ تولۇق تونۇشقا بولىدىغانلىقىنى ئېتىراپ قىلىش نۇقتىسىغا تېخى يېتىپ كەلمىگەندەك قىلىدۇ. شۇ

سەۋەبتىن ئاللانىڭ ياراتقان ماددىي دۇنياسىنى بىلمەي، كەينىدە سۆرىلىپ يۈرسە كېرەك دەپ ئويلايمەن.»

«قۇرئاندا خۇدايىم شۇنچە ئېنىق قىلىپ تەلىماتلارنى بۇندىن مىڭ بەشيۈز يىل ئاۋاللا بىزگە بەرگەن تۇرۇقلۇق، يەنە نېمە ئۈچۈن بىز مۇسۇلمانلار ھەممىنىڭ ئالدىدا ئاۋانگارت بولۇش ئورنىغا شۇنچە كەينىدە قالدۇق؟» — خاسىيەت ئېخمۇ كوچلاپ سوراشقا باشلىدى.

«بۇ ھەقتە مەنمۇ بەكلا ھەيران قالىمەن. — قاسىم سوۋۇپ قالغان چېيىدىن بىرنى ئوتلىۋېلىپ گېپىنى داۋام قىلدى، — ئىسلام تارىخى، ئىلىم-پەن تارىخى، بولۇپمۇ تېبابەتچىلىك ۋە پەلسەپە تارىخىدىن قارىغاندا، مۇسۇلمانلار پەيغەمبىرىمىزنىڭ يېتەكچىلىكىدە يوقتىن بار بولۇپ، ئاجىزلىقتىن كۈچىيىپ، رەسمىي دىنىي ئەقىدە ھالىتىگە كېلىپ ئېتىقات قىلىش دەۋرىگە كىرگىنىدىن كېيىن، ماددىي دۇنيانى پالانى بۇت ياراتقان، پۇستانى سېھىرگەر پەيدا قىلغان دېگەندەك قاراشلار تاشلىنىپ، ئەينى ۋاقىتدىكى ماددا تەتقىقاتىنىڭ سېھىرگەرلىك ياكى سىرلىقلىق ئۇسۇللىرى ئورنىغا ئىلغار ماددا تەتقىقات ئۇسۇلى بولۇپ ھېسابلىنىدىغان ساددا «تۆت ئېلېمېنت تەلىماتى» نى باشلىنىش نۇقتىسى قىلغان ئاساستا تەبىئەت دۇنياسىنى تەتقىق قىلىشقا كىرىشكەنىكەن. ئۇلار ئەمدى ھەرخىل نەرسىلەرنىڭ ”سۇف-كۆچ“ قىلىش بىلەن پەيدا بولۇپ ياكى يوقىلىپ تۇرىدىغان بولماي، ئاللا ياراتقان سۇ، تۇپراق، ھاۋا، ئوت قاتارىدىكى تۆت تۈرلۈك رېئال مەۋجۇدىيەتلەردىن مۇۋاپىق مىقداردا ئارىلاشتۇرۇلۇپ، ئۆزىگە خاس ئۇسۇللار بىلەن پىششىقلانغىنىدا بىر-بىرسىگە ئۆزگىرىدۇ ياكى يېڭى ماددىلار بارلىققا كېلىدۇ دەيدىغان ساددا تەبىئەت كۆز قارىشىدىن ئىشنى باشلىغانىكەن. تەبىئەت دۇنياسىنى تەتقىق قىلىشنىڭ ”تۆت ئېلېمېنت تەلىماتى“ دەپ ئاتالغان بۇ ئېپتىدائىي ئۇسۇل، خۇدا ياراتقان ماددىي دۇنيانى تونۇشنىڭ، شۇ ئاساستا خۇدانى تېخىمۇ ئېنىق تونۇشنىڭ باشلىنىش نۇقتىسى بولۇپ قېلىشۋاتقانىكەن. ئىسلام ئالىملىرى «ئالخىميە» ياكى ”سىميا“ دېگەن بۇ ساددا تەبىئەت تەتقىقات ئۇسۇلى بويىچە ماددا تەتقىقاتىغا كىرىشىپ، ”تۆت ئېلېمېنت

تەلىماتى“ نى قىسقىغىنا بىر نەچچە ئەسىر ئىچىدىلا ئەڭ يۈكسەك نۇقتىسىغا
كۆتۈرەلىگەنىكەن. بۇ جەرياندا ”ئالخىمىيە، سىمياگەرلىك“ دېگەن بۇ تەلىماتلار
ئىسلام ئالىملىرى تەرىپىدىن شۇنداق مۇھىم بىر تەلىمات ھالىغا كەلتۈرۈۋېتىلگەنىكى،
ئاخىرى بېرىپ بۇ تەلىمات ئىسلام دۇنيا قارىشىنىڭ كەم بولسا بولمايدىغان ئىنتايىن
مۇھىم تەركىبى قىسمىغا ئايلاندۇرۇلۇپ، ”تۆت ئېلېمېنت تەلىماتى“ دېمەك،
ئىسلام تەلىماتى دېمەكتۇر دەيدىغانغا ئوخشايدىغان ئېتىقات دەرىجىسىگە
كۆتۈرۈۋېتىشكەنىكەن. بۇ تەلىماتنىڭ تەجرىبىدىكى تىپىك نۇسخىسى بولغان
تېبابەتچىلىك، مۇسۇلمانلار دۇنياسىدا تا بۈگۈنگىچە ئەڭ مۇھىم داۋالاش ئۇسۇلى ۋە
ھەتتا سۈننەت دەپ تونۇلۇپ كېلىنمەكتە. ئەپسۇس، بۇ تەلىمات — ”ئالخىمىيە،
سىمياگەرلىك ياكى تۆت ئېلېمېنت تەلىماتى“ — تەبىئەت قانۇنىيەتلىرىنى تولۇق
ئەكس ئەتتۈرىدىغان تەلىمات بولماي، تەبىئەت تەتقىقاتىنى بۈگۈن بىزگە مەلۇم
بولۇۋاتقان بەلگىلىك ئېلېمېنت ئاتوملىرى تەتقىقاتى بويىچە تەتقىق قىلىشقا
يېتەكلەيدىغان دەسلەپكى ئىدىيىۋى ئاچقۇچ دېيىشكە بولاتتى. ئەسلىدە، «ئالخىمىيە
تەلىماتى» نىڭ تەبىئەتنى چۈشەندۈرۈشى بەزى توغرا كېلىپ قېلىشلار نەتىجىسىدە
قىسمەن تەبىئەت ھادىسىلىرىگە ئۇيغۇن كېلىپ قالغانلىقىنى ھېسابقا ئالمىغاندا، ئۇ
تەلىماتنىڭ ئۇلى بولغان ئېلېمېنت تەلىماتى پۈتۈنلەي خىيالى پەرەزگە تايىناتتى. ماددا
تەتقىقاتىنىڭ چوڭقۇرلىشىشىغا ئەگىشىپ بۇ تەلىماتنىڭ تەبىئەت قانۇنىيەتلىرىنى
چۈشەندۈرۈشكە ئۇيغۇن كەلمەيۋاتقانلىقى ياكى بۇ تەلىمات ئاساسىدا تەبىئەت
تەتقىقاتىنىڭ تۈيۈق يولغا كىرىپ قېلىۋاتقانلىقىنى دەسلەپكى قەدەمدە ھېس قىلىشقا
باشلىغان ئۇلۇغ ئالخىمىيە ئالىمى ئىبنى سىنا، ياۋروپالىقلار ئۇنى ئاۋىسىنا دەپ بەكلا
چوڭ بىلىشىدىكەن، ئۇزۇن ئۆمۈر كۆرۈش تېشى ۋە ئادەتتىكى كۆپ تېپىلىدىغان
مېتاللارنى ئالتۇنغا ئايلاندۇرۇش دېگەنلەرنىڭ مۇمكىن بولمايدىغان خاتا ئەقىدىلەر ۋە
خاتا تەتقىقات يوللىرى ئىكەنلىكىنى شۇنچە تىرىشىپ ئىسپاتلاشقا تىرىشقان
بولسىمۇ، قېلىپلىشىپ كەتكەن مۇتەئەسسىپ ئەرەب ئالىملىرى تەرىپىدىن دىنسىزلىق
دەپ قارىلىنىپ، ئىنتايىن قىيىن ئەھۋالغا چۈشۈرۈلگەنىكەن. شۇنىڭدىن ئېتىبارەن،

مۇسۇلمانلار دۇنياسى تەبىئەت تەتقىقاتىدا تۇيۇق يولغا تېخىمۇ چوڭقۇرلاپ كىرىپ كېتىپ، ئىشنى باشقىدىن باشلاشنى دىنىدىن چىقىش دەپ چەكلىۋېتىشكەنىكەن. مۇتەئەسسىپ مۇسۇلمان ئالىملىرىنىڭ چەكلىمىسى نەتىجىسىدە، ئىسلام دۇنياسى هازىرقى زامان «ئېلېمېنت نەزەرىيىسى» نى بۈندىن ئون ئەسىر ئاۋۋال كەشىپ قىلىش پۇرسىتىنى قولدىن بېرىپ قويغان دېيىش مۇمكىن. ئەگەر ئۇنداق بولمىغىنىدا ئىدى، ئەڭ كىچىككەندىمۇ بۈندىن بەش-ئون ئەسىر ئاۋۋال ئەزھەرنى بۈگۈنكى كەمبىرىج، بۇخارا مەدرىسىسىنى بۈگۈنكى ئوكسفورد، قەشقەر خانلىق مەدرىسىسىنىمۇ بۈگۈنكى هارۋارت ئۇنىۋېرسىتېتى، ... دەپ قارىشىدىغان، بۈندىن بەش-ئون ئەسىر ئاۋۋال ئىسلام دۇنياسىنى مۇسۇلمان گالىلېيلار، مۇسۇلمان نيۇتونلار، مۇسۇلمان ئېينىشتېينلار، ... قاپلاپ كەتكەن مەنزىرىنى قىياس قىلغان بولار ئىدۇق دەڭ. شۇنداق قىلىپ بىز مۇسۇلمانلار بۈگۈن تانكا-زەمبىرەككە قارشى تاش-توقماق، خىش-كېسەك، ئايروپىلان-راكېتىلارنى قارشى ئات-ئېشەكلەر بىلەن جەڭ قىلىشقا مەجبۇر بولماقتىمىز! بۈندىن ئون ئەسىر ئاۋۋال خاتالىقى سېزىلىشكە باشلىغان بىر تەلىماتنى تا بۈگۈنگىچە مۇتلەق بىلىم دەپ چىڭ ئېسىلىۋېلىپ، زامانىۋى بىلىملەرنى ئالدامچىلىق، سېھىرگەرلىك، شەيتاننىڭ ئىشى دېيىشىپ ياكى بولمىسا دۈشمىنىمىزنىڭ ھەممە ئىشىدىن يىراق تۇرۇش كېرەك دېيىش بىلەن يېقىن يولىماي كەلمەكتىمىز. بۇلارمۇ ئازلىق قىلىۋاتقاندەك، شۇ تۆت ئېلېمېنت تەلىماتى دەيدىغان چولتا تەلىمات بويىچە خۇدانى، ئۇنىڭ چەكسىز قۇدرىتىنى تەسۋىرلىشىپ، تەڭداشسىز بىر ياراتقۇچىمىز بولغان خۇدانى، ئۇنىڭ كائىناتقا ئاپىرىدە قىلغان تەبىئەت قانۇنىيەتلىرىنى ئاللىكىملەرنىڭ دۇئا قىلىپ تىلىشى بىلەنلا دەرھال ئۆزگەرتىپ بېرىدىغان كىچىك گول بالا قىياپىتىگە چۈشۈرۈپ قويماقتىمىز. سىز ئويلاپ بېقىڭ، خۇدا ياراتقان شۇ تەبىئەت قانۇنلىرىنىڭ كۈچىدىن بارلىققا كەلگەن ئېلېكترونلارنىڭ ئاتوم ئوربىتىلىرىنى دۇئا قىلىپ ئۆزگەرتىشكە ياكى يوق قىلىۋېتىشقا بولارمۇ؟ ئەگەر ئاللا، بىردە-يېرىم كىشىلەرنىڭ تىلىكى بويىچە ئۆزى ياراتقان قانۇنىيەتلەر بويىچە ھەرىكەت قىلىدىغان قايسى بىر ماددىنى ياكى قايسى بىر ھەرىكەتنى ئۆزگەرتىپ

بەرگىنىدە، ئاللانىڭ مەڭگۈلۈكلىكى، ئىزچىللىقى، يىگانىلىقى نەگە كېتىدۇ؟ سىز بىلىدىغان تەبىئەت قانۇنىيەتلىرىدىن ياكى تەبىئەتتىكى ئېلېمېنت ئاتوملىرىدىن قايسى بىرسى دۇئا ـ تىلەكلەر بىلەن يوقىلىپ ـ پەيدا بولۇپ، ھەرخىل ئۆزگىرىپ تۇرالايدۇ؟ ئۇ ئېلېمېنت ئاتوملىرى، ئۇلارنىڭ ئېلېكترون ـ يادرو زەررىچىلىرى بۇندىن بۇرۇن بىرخىل ھالدا، بۈگۈن باشقا بىر ھالدا، ئامېرىكىدا بىرخىل ھەرىكەت قىلسا، ئەرەبىستاندا يەنە باشقا بىر قانۇن بويىچە ھەرىكەت قىلىپ تۇرامدىكەن ـ يا؟ ئۇ چاغدا ئاللانىڭ قۇسۇرسىز، يېگانە ۋە ئىزچىل ياراتقۇچىلىقى نەگە كېتىدۇ؟»

«ئادەمنى كۈلدۈرمەڭ، خۇدانىڭ ياراتقان كائىناتى ئۇنداق ئاسان ئۆزگىرىپ تۇرامدىكى، مېنىڭچە بۇ ماددىلار بىلەن ئۇلار بوي سۇنىدىغان تەبىئەت قانۇنىيەتلىرى خۇدا تەرىپىدىن يارىتىلغىنىدىن بۇيانقى ئون نەچچە مىليارد يىلدىن بۇيان پەقەتلا ئۇلۇغ خۇدانىڭ پۈتۈۋەتكەن تەقدىرى بويىچىلا ھەرىكەت قىلىپ كېلىۋاتقانلىقى چوقۇم. بۇنداق گەپلەرنى قىلىشمايلى، يامان بولمىسۇن يەنە.» — خاسىيەت ئاغزىنى قولى بىلەن ئېتىپ، كۈلۈۋېتىشتىن ئۆزىنى ئارانلا تۇتۇپ تۇرغاندەك قىلاتتى.

قاچانلاردىدۇر ئويغىنىپ بۇ گەپلەرگە قۇلاق سېلىپ ياتقان گۈلباھار، ئۆزىنى سەل ـ پەل سەگەكلىشىپ قالغاندەك ھېس قىلدىمۇ قانداق، ياتقان يېرىدىن تۇرۇپ ئولتۇرۇپ قاسىمنىڭ گېپىگە قۇلاق سېلىشقا باشلىغانىدى. گۈلباھار ھاراق بىلەن بۇلغىنىپ كەتكەن مېڭىسىنى ئىشقا سېلىپ قاسىمنىڭ دېگەنلىرىنى قايتىدىن ئويلىنىشقا شۇنچە تىرىشىپ كۆرگەن بولسىمۇ، ئۇنىڭ ئىچىدىن نېمىشقىدۇر يىغا قايناپ كېتىۋاتاتتى. ئۇ ئۆزىنى شۇنچە تۇتۇۋېلىشقا تىرىشىپ باققان بولسىمۇ بولمىدى. ئۇنىڭ ئىچىدىن قايناپ كېلىۋاتقان بىر دەرد، ئازاب دولقۇنى يىغا بىلەن پۈركىنىپ ئاخىرى تۇيۇقسىزلا پارتلاپ چىقىپ، قاسىم بىلەن خاسىيەت ئىككىسىنى چۆچۈتىۋەتتى! ...

بۇ بىر ھەپتە ئىچىدە گۈلباھار يالغۇز قالغىنىدا ھاراققا قول ئۇزارتىشتىن ئۆزىنى چەكلەپلا قالماي، ھەتتا تاماكىسىنىمۇ تارتىنىپ ھاجەتخانىغا كىرىپ چېكىدىغان قىلىقنى چىقىرىۋالدى.

ھەپتە ئاخىرىدا گۈلباھار ئەزالىرىنى ئۆيىگە يىغدى. ئاندىن «يېڭى ئاي قوشۇنى» نىڭ بۇ يېقىندىكى ئىشلىرىدىن قىسقىچە مەلۇمات بەردى. بۇ ھەپتىدە ’يانچۇقچى‘ بىر نازارەتتىكى ھەددىدىن ئېشىپ كەتكەن بىر قوغداش باشقارما باشلىغىنىڭ ئۆيىنى پارتلىتىۋېتىپ كۇكۇم-تالقان قىلىۋەتكەنىدى: بۇ خىتاي چۈجاڭى قىزىنىڭ تۇغۇلغان كۈنىنى تەبرىكلەپ ئولتۇرۇش تۈزۈپ بەرگەنىكەن. تازا مېھمان كۈتۈۋاتقىنىدا، خېلى داڭلىق بىرسىنىڭ نامىدا سوغات قىلىنغان ئالاھىدە بېزەلگەن سېۋەت گۈلى ئىچىگە يوشۇرۇنۇلغان رەسمىي مىنا پارتلاپ كېتىپ، بۇ خىتاينىڭ چىرايلىق ئەكەنايىناق قىزىنى تىتما-تىتما قىلىۋەتكەنىكەن. چۈجاڭ خىتايىنىڭمۇ باش-كۆزى تىتىلىپ ساق يېرى قالمىغان. سورۇندىكى مېھمانلاردىن يەنە تۆت نەپىرى نەق مەيداندا، ئىككىسى دوختۇرخانىدا ئۆلگەن بولۇپ، يىگىرمىگە يېقىن خىتاي يارىلىنىپ دوختۇرخانىغا ئېلىپ كېتىلگەن. . . .

گۈلباھار ئەزالىرىغا بۇ خەۋەرنى يەتكۈزۈپ بولۇپ، كېيىنكى قىلىدىغان ۋەزىپىلىرىنى تالاش-تارتىش قىلىپ تاللىشىپ، ئەزالىرىغا يوشۇرۇن شەكىلدە ۋەزىپە تەقسىم قىلىپ بەردى. بۈگۈنكى يىغىلىش ھاراقسىزلا ئۆتتى. . . .

. . .

”ئاللانىڭ شۇنچە قۇدرەتلىك ئىكەنلىكىنى ھەجەبمۇ كېچىكىپ تونۇيالىغانىكەنمەن.“ قاسىم كامېرىنىڭ قاراڭغۇ بۇلۇڭىدا ئولتۇرۇپ خىيال سۈرمەكتە ئىدى. . . .

*****

ئون تۆتىنچى باب

ئەلۋىدا

‟پۇل بولسا، جاڭگالدا شورپا“

— ئۇيغۇر ماقاللىرىدىن

قاسىمنى ئىككى ھەپتىدىن بېرى سوراقىقا ئېلىپ چىقىشمىدى. بەدىنىدىكى يارىلار قېتىشىپ چىدىغۇسىز دەرىجىدە قىچىششقا باشلىدى. ئۇ، ئۇيقۇچىلىقتا ياكى چوڭقۇر خىيالغا پېتىپ قالغانلىرىدا بىلمەستىنلا تاتىلاپ سېلىپ، خۇددى يېڭىلا جازا ئۇيىدىن چىققاندەك بەدىنىنى قىپقىزىل قانغا بويىۋالاتتى.

بىر كۈنى قاسىم كونا ئەسلىمىلىرىنى ئەمدىلا باشلاي دەپ ئولتۇرۇشىغا، گۈلدۈرلىشىپ كىرىپ كەلگەن بىرمۇنچە خىتاي قوراللىق ھەربىيلىرى بىرەر ئايدىن بېرى يېتىشقان باللارنىڭ ھەممىسىنى ئېلىپ چىقىپ كېتىشتى. بۇ كېچىنى قاسىم كامېردا يالغۇز ئۆتكۈزدى. ئۇ ۋاراڭ-چۇرۇڭ، جېدەل-ماجىرالارغا خېلى كۆنۈپ قالغان بولغاچقا، بۇ جىمجىت كېچىنى بەكلا تەستە ئۆتكۈزدى.

ئۇ، ئەتىسى سەھەردە يەنە قاتتىق گۈلدۈرلىگەن ئاياق تاۋۇشلىرىدىن ئويغىنىپ كەتتى. خىتاي ئەسكەرلىرى ئوندەك ياش بالىنى سۆرىشىپ كېلىپ كامېرغا سولاشتى. بۇ ياش ئۇيغۇر باللىرىنىڭ يۈز-كۆزلىرى كۆكىرىپ كەتكەن، بەزىلىرىنىڭ يىرتىلغان كۆڭلەكلىرىدىن قىپقىزىل قان تامچىلاپ تۇراتتى. ئۇلارنىڭ بەزىلىرى بىر بۇلۇڭغا كىرىۋېلىپ يىغلىشاتتى. بەزىلىرى ۋايساپ ياتاتتى.

چۈشتىن كېيىن بولغاندا ئىككى گۇندىپاي كامېرنىڭ ئىشىكىنى ئېچىپ قاسىمنى چاقىرىشتى. قاسىم ئورنىدىن تۇرۇپ ئەتراپىدىكى تېخى تونۇشۇپ ئۈلگۈرەلمىگەن ياش باللارغا بىر-بىرلەپ قاراپ چىقتى. ئاندىن كامېردىن چىقىپ

گۈندىپايىلارنىڭ ئالدىغا چۈشۈپ ماڭدى. گۈندىپايىلار قاسىمنى يالاپ بىر ئىشخانىغا ئېلىپ كىرىشتى. ئۇ يەردە ئولتۇرغان ئىككى قوراللىق ھەربىي بىرنەچچە ۋاراق قەغەزگە بىرنېمىلەرنى جىجىلاپ بېرىپ، قاسىمنى تۈرمە قورۇسىغا ئېلىپ چىقتى.

قاسىم تۈرمىگە قامالغىنىدىن بۇيانقى بىر يىلغا يېقىن ۋاقىتتىن بېرى تۇنجى قېتىم كۈن نۇرىنى كۆرۈۋاتقىنى ئۈچۈن، قىشنىڭ ئاجىزلىشىپ كەتكەن ئاپتىپىدا كۆزلىرىنى زادىلا ئاچالماي قالدى. ئەمما ئۇ سىرتتىكى مۇزدەك ھاۋانى چوڭقۇر نەپەس ئېلىپ ئىچىگە تارتتى. بۇ نەپەس، ئۇنىڭغا گويا پۈتۈن ئۆمۈر بويىچە يېگەن ئەڭ مەززىلىك تامىقىدىنمۇ لەززەتلىكرەك سېزىلدى:

”پاھ، يېڭى ھاۋا نېمە دېگەن ئېسىل نەرسە-ھە!“

قاسىم ئۆزىنى خېلىلا راھەتلىنىپ قالغاندەك ھېس قىلدى.

بىرنەچچە قوراللىق خىتاي ھەربىيسى ئۇنى ئىتتىرىپ دۆشكەلەپ يۈرۈپ بىر جىپ ماشىنىسىغا چىقىرىشتى. ئۇنىڭ بىر قولىنى ئورۇندۇقنىڭ ھالقىسىغا كويزا بىلەن چېتىپ قويۇشتى. ئاندىن ياش ئۈچ خىتاي ئەسكىرى جىپقا ئولتۇرۇشۇپ يولغا چىقتى. ’بېيجىڭ‘ ماركىلىق جىپ تۈرمە دەرۋازىسىدىن چىقتى. دەرۋازىنىڭ ئالدى ئاپپاق قارغا پۈركەلگەن چەكسىز كەتكەن ئېتىزلىق ئىدى. جىپ ماشىنا ئىككى تەرىپى ئېگىز يالڭاچ تېرەكلەر بىلەن ئىھاتىلەنگەن توپ-تۈز يولدا بىر-ئىككى سائەت ماڭغىنىدىن كېيىن بىر شەھەرگە يېقىنلاشتى. يول بويىدا ئارىلاپ ئۆيلەر، دۇكانلار كۆرۈنۈشكە باشلىدى. ئارىلاپ دۇگدەيگەن بىرنەچچە خىتايمۇ ئۇچراپ قالاتتى. قاسىم يول بويىدىكى بىر كونا دەرۋازىغا ئېسىلغان ئۆڭۈپ كەتكەن لوزۇنكىنى كۆرۈپ قالدى. ئۇنىڭدا «شىخەنزە شەھەرلىك ... زاۋۇتى ...» دېگەندەك ئۆڭۈپ كەتكەن خىتايچە خەتلەرنى كۆرۈپ قالدى. شۇ چاغدىلا قاسىم شۇنچە ئايدىن بېرى شىخەنزە ئەتراپىدىكى بىرەر بىڭتۇەن تۈرمىسىگە قامىلىپ ياتقانلىقىنى مۆلچەرلىيەلىدى.

قاسىم ھەيران قالاتتى: بۇ تارىخنىڭ بىز ئۇيغۇرلارغا ئويناۋاتقان چاقچىقىمۇ قانداق؟ بۇ شەھەرنىڭ ئورنى ئەسلىدە ۋەتىنىمىزنى يۇتۇۋېلىش قارا نىيىتىگە كەلگەن

خىتاي تاجاۋۇزچىلىرىغا ئەڭ ئاخىرقى قاقشاتقۇچ زەربە بېرىدىغان ئون مىڭلىغان پىدائىيلىرىمىزنىڭ چۈشكۈن قىلغان، زەپەر مارشى ياڭرىتىشىنى ساقلاپ تۇرغان "ماناس دەرياسىنىڭ غەربىي قىرغىقى" دەپ تىللاردا داستان قىلىنىدىغان شەرەپلىك ماكان ئىدى. مانا بۈگۈن بۇ ماكان ۋەتىنىمىزگە ئېغىر تەھدىت سېلىپ كېلىۋاتقان مىليون كىشىلىك تولۇق خىتاي تاجاۋۇزچىلىرى بىلەن تولغان دۈشمەن ئۇۋىسى ھالىتىگە ئايلىنىپ كەتكەندى!

راست دېگەندەك، يىراقتىن ئورماندەك زىچ تىكىلىنىپ كەتكەن نەچچە ئون قەۋەتلىك ئېگىز بىنالىرى بىلەن شىخەنزە شەھىرى يېقىنلاپ كۆرۈنمەكتە ئىدى. جىپ ماشىنا شەھەرگە كېتىۋاتقان يولدىن جەنۇبقا بۇرۇلۇپ تەڭرى تاغلىرىغا قاراپ يولىنى داۋام قىلدى. يولدىكى قارلار ئارىلاپ تۆكۈلگەن كۆمۈر پارچىلىرى بىلەن قارىداپ قالغانىدى. قاسىم بۇ يولنىڭ بىرەر كۆمۈر كانىغا كېتىدىغانلىقىنى پەرەز قىلدى. جىپ ماشىنا خېلى ماڭغاندىن كېيىن تەڭرى تاغلىرىنىڭ ئىچىگە كىردى. تاغ بويلىرى ياپ-يېشىل قارىغايلىق بىلەن قاپلانغان بولۇپ، بەزى قارىغايلارنىڭ ئۈستى تۇرۇپ قالغان قارنىڭ ئېغىرلىقىدا بىر يانغا ئېگىلىپ تۇراتتى.

قاسىمنى ئېلىپ ماڭغان جىپ ماشىنا، ئورمانلىق ئارىسىدىكى بىر بوشلۇقتا، تاشلىۋېتىلگەن كونا كۆمۈر كانىنىڭ ئىچىگە كىرىپ كەلدى. خىتاي ھەربىيلىرى جىپنى بىر تاشلاندۇق كۆمۈر قۇدۇقىنىڭ ئاغزىغا يېقىن بىر يەردە توختىتىشىپ، قاسىمنى كويزىدىن بوشىتىپ جىپتىن تارتىپ چۈشۈرۈشتى. قاسىم يەرگە چۈشۈپ بىر كېرىلىۋېلىپ ئورماننىڭ ساپ ھاۋاسىدىن چوڭقۇر تارتىپ مەيدىسىگە توشقۇزدى. ساپ ھاۋانىڭ قىممىتىنى قاسىمدەك ياخشى بىلىدىغان باشقا بىرسى بولمىسا كېرەك؟

"بۇنىڭ ئۈچۈنمۇ ئۆلۈشكە ئەرزىيدىكەن!" قاسىمنىڭ خىيالىدىن بۇ سۆزلەر تىزىلىپ ئۆتكەندەك قىلدى.

كان قۇدۇقىنىڭ ئەتراپىدا بىرمۇنچە قارغا-قۇزغۇنلار غاقىلدىشىپ ئايلىنىپ ئۇچۇپ يۈرەتتى.

—هايۋان! ... باندىت! ... ئالۋاستى! ...

ختاي ھەربىيلىرى قاسىمنى تىللاشقىنىچە نوۋەتلىشىپ مۇشتلاشقا باشلىدى. ئۇلار گويا بۇ ئەلنىڭ ئىگىلىرىنى قانداق ئۇرۇپ قىيناش كېرەكلىكىنى مەشىق قىلىۋاتقىنىدەك ئۇنى ئۇرۇپ تېپىشەتتى:

—پۈتۈن لاۋۋىلىرىڭنى ئاخىرى بىر كۈنىسى مانا مۇشۇنداق جازالاپ، بۇ كان قۇدۇقىغا تىرىك كۆمۈپ تۈگۈتىۋېتىمىز! ...

ئۇلار ھاسىرىشىپ ئاغىزى-بۇرنىدىن قويۇق ھور چىقىرىشقىنىچە بىر-بىرسىگە قارىشىپ يىرگىنچلىك كۈلۈشەتتى. بۇ ختاي ياش باللىرىدا ئۇيغۇرلاردىن بىرەر قېتىم دەرد كۆرگەنلىكىنى كۆرسىتىدىغان ئالامەت سېزىلمەيتتى. گويا ئۇلار بىز ئۇيغۇرلارنى جازالاش ئۈچۈن مەخسۇس تەربىيلەنگەندەكلا قىلاتتى. بۇ جاللاتلارنىڭ چىرايىدىن قاسىمنىڭ ۋەتىنىنى بېسىپ ياتقان ختايلارنىڭ ھەقىقىي ئەپتى-بەشىرىسى تېخىمۇ ئېنىق كۆرۈنمەكتە ئىدى!

”مانا مۇشۇنداق بىر تاجاۋۇزچىلار بىلەن قانداق قىلىپ سۆزلىشىپ مىللىي ئەركىنلىكنى ئالغىلى بولار؟ بۇنداق بىر فاشىست مىللەتنى ۋەتىنىمىزدىن قوغلاپ چىقىرىپ بېرىدىغانغا بىرەر چەتئەللىك دوست تېپىلارمۇ؟“ قاسىم ئەڭ ئاخىرقى تىنىقلىرىدا يۇقىرىقىلارنى كۆڭلىدىن ئۆتكۈزدى.

—بۇ مەلئۇننى بىر پاي ئوق بىلەن ئۇ دۇنياغا يوللىۋەتمەيلىمۇ! — دەپ بىرسى مىلتىقىنىڭ زاتورىنى شاراقشىتىپ بەتلەشكە كىرىشتى.

—ساراڭ بولما! بۇنىڭغا زايە قىلىدىغان ئوقتا بىرەر تال توشقان بولسىمۇ ئوۋلاپ يەيمىز. شۇ قۇدۇققا ئىتتەر-پۈتسۇن بۇ ئىش!

ئالدى يىگىرمە بەش ياشقىمۇ بارمىغان بۇ ختاي جاللاتلىرى قاسىمنى تارتىپ سۆرەشكىنىچە كان قۇدۇقىنىڭ ئاغزىغا ئاپىرىپ، تېگى كۆرۈنمەس قۇدۇققا ئىتتىرىپ چۈشۈرىۋېتىشتى!

قاسىم قۇدۇق ئىچىدە قويۇندەك شۇڭغۇپ پەسكە چۈشمەكتە ئىدى. ئۇنىڭ پەسكە چۈشىشى بارغانسېرى تېزلىشىپ نەپەسى بوغۇلۇپ قېلىۋاتاتتى. ...

ئۇ، راكېتا بىلەن كائىنات بوشلۇقىغا ئۇچۇپ چىقىشنى نەقەدەر خام خىيال قىلاتتى-ھە! مانا ئەمدى خىتايلارنىڭ 'مەرھەمىتى' بىلەن تېگى يوق ھاڭدا باياتىدىن بېرى غۇيۇلداپ ئۇچۇپ تۆۋەنگە چۈشمەكتە! ئۇ، شۇنچە ئۇمىدۋارلىق بىلەن ۋەتىنى ئۈچۈن ئۆزىنى قۇربان قىلىشنى ئارزۇ قىلىپ كەلگەنىدى. ئەمما ئۇنىڭ ئەقلىگە بىرلا نەرسە كېلىۋالدى:

"لائىلاھە ئىللاللاھۇ مۇھەممەدىن رەسۇلۇللاھ! ..."

بىر جانغا زامىن بولغان بايىقى ئۈچ خىتاي، بىرخىيالدا يوق كۈلۈشۈپ چاقچاق قىلىشقىنىچە مىلتىقلىرىنى كۆتۈرۈشۈپ قويۇق قارىغايلىق ئىچىگە كىرىپ غايىپ بولۇشتى.

قۇدۇق ئاغزىدا بىرنەچچە تولۇق قاغا ئايلىنىپ ئۇچۇپ يۈرمەكتە ئىدى. ...

ۋەتەن ئۈچۈن ئالتە يىل جان تىكىپ يوشۇرۇن جەڭ قىلغان بىر ئۇيغۇر پىدائىيسى ئەنە شۇنداق جىمجىتلا تېگى يوق ھاڭغا چۈشۈپ كېتىۋاتاتتى. ئۇنى ئەمدى ھېچكىممۇ قۇتقۇزۇپ قالالمايتتى. ئۇنىڭ ھەرىكەتلىرىدىن نارازى بولۇپ غەيۋەت-شىكايەت قىلىشقانلارمۇ ئۇنى ئەمدى تىللىيالمايتتى. ئۇنى ھېچكىم ئەسلەپمۇ قويمايدۇ. ئۇ ئەقلىنى تاپقىنىدىن باشلاپ ئىنتايىن ئۇلۇغۋار غايىلىرىنى خام خىيال قىلاتتى. ئۇمىدىنى يوقاتقىنىدا تۇيۇق يوللارغىمۇ كىرىپ قالغانىدى. ئۇ چاغلاردا ئۇنى ئەسلەيدىغانلار، ئۇنىڭ گېپىنى قىلىدىغانلار، ئۇنى ئىستەپ كېلىدىغانلار ئاز-تولا بار ئىدى. ئۇ ۋەتىنىم، مىللىتىم دەپ ھەرىكەت باشلىغىنىدىن كېيىن، ئۇنىڭ قوشۇندىكىلەردىن باشقا، ئۇنىڭ نېمە ئىشلارنى قىلىپ يۈرگەنلىكىنى ھېچكىم بىلمەيتتى. بۇ جەرياندا خۇدانى قايتا تونۇشقا باشلىغانىدى. ئۇنىڭ قوشۇندىكى پېشقەدەملەردىن گۈلباھار، ئەخلاق جەھەتتىن ئەمدىلا تۈزۈلۈش يولىغا كىرىۋاتقىنىدا، تۇيۇق يۇلتۇزلۇق بىر مېھمانخانىغا پارتلاتقۇچ قويۇپ چىقىمەن دەپ كىرىپ دەھشەتلىك پارتلاش بىلەن تەڭ ئۆلۈك-تىرىكىمۇ تېپىلماي يوقاپ كەتتى. نەچچە ئونلىغان خىتاي شىركەت باشلىقلىرىنىڭ كۆيۈپ كۈل بولغان ئۇ يىغىن زالىدىن

چىقالماي قالدىمۇ نامەلۇم، ئۈچ يىلدىن بېرىسى ئۇ يوق ئىدى.

'يانچۇقچى' — ئۇنىڭ ئەسلى ئىسمىنى شۇ گۈلباھاردىن باشقىسى زادىلا بىلمەيدى — ئۇمۇ بىر قېتىم قاسىم بىلەن گۈلباھارغا: "مەن نەدە، قاچان ۋە قانداق ئۆلۈپ كېتىدىغانلىقىمنى بىلمەيمەن. بۇ چاققىچە بىر نەچچە ھېيت نامىزىدىن باشقا نامازمۇ ئۆتەپ باقماپتىمەن. ئەمما سىلەردىن خۇدانى تونۇغاندەك بولدۇم. ئەگەر ناۋادا ئۆلۈپ تارتىپ كەتسەم، ئۆلۈكۈمنى ئالالمىساڭلارمۇ، ئاپامنىڭ قەبرىسى يېنىغا بىر ئىسمىسىز تاش تىكىپ، ئىككىڭلار بىرەر ئىمامنى باشلاپ چىقىپ دۇئا ئوقۇتۇپ نامىزىمنى چۈشۈرۈپ قويساڭلار" دېگەنىدى. ئۇمۇ گۈلباھاردىن ئايرىلىپ قېلىپ ئۇزۇن ئۆتمەيلا بىر پويىز خىتاي ئەسكىرىنى پارتلىتىمەن دەپ نەچچە ئونلىغان خىتاي تاجاۋۇزچىلىرى بىلەن تەڭ پارتلاپ شېھىت بولغانىدى. ئۇنىڭمۇ جەستى زادىلا تېپىلمىدى. 'يانچۇقچى' نىڭ ۋەسىيىتىنى قاسىم بىلەن ئىمىن دېگەن كونا ساۋاقدىشى ئىككىسى بىر ئىمامنى چاقىرىپ ئاپىرىپ ئورۇنداپ كەلگەنىدى.

خاسىيەت، ئۇمۇ رەسمىي نامىزىنى باشلىۋالغان ئايلىرىدا، ۋاقىت تىزگىنىنى خاتا تەڭشەپ قويغان مىنا بىلەن ئاپتوبۇستا بىرمۇنچە خىتاي تاجاۋۇزچىلىرى بىلەن بىرگە پارتلاپ تىتىلىپ كەتكەنىدى. بۇنىڭ دەردىدە قاسىم نەچچە ئايغىچە يوشۇرۇن قارىلىق تۇتۇپ يۈردى.

ئۇلاردىن باشقا 'يانچۇقچى' نىڭ شەخسىي قوشۇنىدىن 'شەيتان'، 'پەرۋانە'، 'يولۋاس' قاتارلىقلار؛ قاسىمنىڭ قوشۇنىدىن 'بىرىنچى نومۇر'، 'نۆل يەتتە'، 'سەكسەن بىر' قاتارىدىكى يوشۇرۇن ھەرىكەتچى پىدائىيلار، ... بۇنچە ياش ئوغۇل-قىزلار بۇ ئالەمدىن خىتاي تاجاۋۇزچىلىرىنى زار-زار قاخشىتىۋېتىپ نام-نىشانسىزلا ئايرىلىشتى. ئۇلارنى ھېچكىم خاتىرىلەشمەيدۇ، كېيىن ئۇلارغا ئاتاپ ھېچكىم ھەيكەل قاتۇرۇشمايدۇ، ... ئەمما تا بۈگۈنگىچە قايسى بىر ئۇيغۇر مۇئاۋىن نازىرىنىڭ كىملەرنىڭدۇ نەزىرىدىكى 'تەسىرلىك' بىرەر ئېغىز نۇتقى ئۈچۈن، يەنە قايسى بىر ئۇيغۇر باشقارما باشلىقىنىڭ قايسى بىر ئۇيغۇر بالىسىنى ئىشقا ئورۇنلاشتۇرۇپ قويۇشىدەك 'قالتىس جاسارەتلىك ۋىجدانى' ئۈچۈن، ۋە ياكى

چەتئەللەردىكى قايسى بىر مەدداھ مۇھاجىر داھىيچاقنىڭ قانداقتۇر بىرەر ئىنتېرنېت-گېزىتكە يېزىپ بەرگەن ماقالىسى ئۇچۇن ئۇلارنى مىللىي قەھرىمان دەپ ماختىشىپ، كەلگۈسىدە ئۇلار ئۇچۇن ھەيكەل قاتۇرۇش پىلانلىرىنى ھېلىتىدىن باشلاپلا تۈزۈشكە كىرىشمەكتە!

مانا بۈگۈن، قاسىممۇ ئەنە شۇ نامسىز قەھرىمان سەپداشلىرىنىڭ يېنىغا كېتىۋاتماقتا ئىدى.

ئۇ، يېرىم ئەسىرگە يەتمىگەن بۇ ھاياتىدا مىللىتى ئۈچۈن زىيانلىق بىرەر ئىش قىلغىنىنى ئەسلىيەلمىسىمۇ، ئەمما شەخسىيىتىگە مۇناسىۋەتلىك ئىشلاردا نۇرغۇن قېتىم يېڭىلىپ كەلگەنىدى. گەرچە بۈنىدىن ئالتە-يەتتە يىل بۇرۇن مىللىتى، ۋەتىنى ئۈچۈن خىتاي تاجاۋۇزچىلىرىغا قارشى تۈنجى قەدىمىنى باسقان بولسىمۇ، بۇ ھەرىكەتلىرىنىڭ خەلقنى قۇتقۇزۇشتا قانچىلىك ئەمىلى رولى بولىدىغانلىقىنى، ياكى قىلغان ئىشلىرىنىڭ خۇدا ئالدىدا توغرا بولۇپ-بولمىغانلىقىنىمۇ ئېنىق بىلەلمىگەنىدى. ئەمما ھېچ بولمىغاندا بۇ ۋەتەنىنىڭ خىتايلارغا تەۋە ئەمەسلىكىنى، بۇنىڭ ئەكسىچە بۇ زېمىنىنىڭ ئەسلىدە شەرقىي تۈركىستانلىقلارغىلا مەنسۇپ ئىكەنلىكىنى بىلدۈرۈش ئۈچۈن تىرىشچانلىق كۆرسەتكەنلىكىگە بولسىمۇ قەتئىي ئىشىنەتتى. قاسىم، بۈنچىلىكىگىمۇ رازى ئىدى. ئۇنىدىن كېيىنكىسى كېيىنكى ياش ئەۋلادلارغا باغلىق ئىشلار ئىدى. ...

چوڭقۇر ھاڭ تېگىدىن "ئاللاھۇ ئەكبەر!" دېگەن بىر سادا كەلگەندەك قىلدى. ئەمما يەنىلا ئېنىق بىرنېمە دېگىلى بولمايتتى.

ھاڭ ئۈستىدە ئۇچۇپ يۈرگەن تولڭ قاغىلار كان قۇدۇقى يېنىغا توختىتىپ قويۇلغان بايىقى 'بېيجىڭ' ماركىلىق ھەربىي جىپ ماشىنىسىنىڭ ئۈستىنى ئەگىپ ئۇچۇشماقتا ئىدى. ...

ئەمدى قاسىمنىڭ ئاخىرقى بەش-ئالتە يىللىق ھاياتىنىڭ ئەسلىملىرىنى ئەسلىشىپ بېرەلەيدىغانغا ھېچ كىم يوق ئىدى. ھېچ بولمىغاندا ئۇنىڭ كاللىسىدا

كۆرۈلگەن بىر-بىرىدىن چىگىش مەسىلىلەر ھەققىدىكى پىكىر يۈرگۈزۈشلىرىنى سۆزلەپ بېرەلەيدىغانغىمۇ بىرسى قالمىغانىدى.

قىزىق، قاسىم ئۆز پىكىرلىرىنى ھەرگىزمۇ ئۇ دۇنياغا تولۇق ئېلىپ كېتەلمىگەن ئىكەن. ئەسلىدىنلا ئۇ دۇنياغا بۇنداق پىكىرلەر ئەسقاتمىسا كېرەك؟ ئۇنىڭ پىكىرلىرى تاماكىنىڭ ئاچچىق ئىسىدەك ياكى ئەتىرگۈلنىڭ مەززىلىك پۇرىقىدەك بۇ ئالەمدە بوشلۇققا ئېسىلىپ لەيلەپ ئۇچۇپ يۈرگەنىكەن!

قاسىم ئۇ دۇنياغا پەقەت، ۋە پەقەت ئاللانى تونۇش روھىنىلا ئېلىپ كېتەلىگەنىدى. ئۇنىڭ بۇ دۇنيادا ئۆگەنگەن شۇنچە كۆپ نەرسىلىرىدىن قايسىلىرى ئۇ دۇنياغا ئەسقىتاتتى، بۇ ھەقتە قاسىم ھېچنېمە بىلمەيتتى. ئىشقىلىپ، ئۇنىڭ نۇرغۇن ئوي-خىياللىرى بۇ دۇنيادا قالغاندەكلا قىلاتتى. ...

بۇ قەلەمگە، بۇ قەلەمنىڭ ئىگىسى — خالىس ئىختىيارى يازغۇچىغا بۇ ئالەمدە لەيلەپ ئۇچۇپ يۈرگەن قاسىمنىڭ ئۆتمۈش ئەسلىمىلىرى بارغانسېرى روشەن كۆرۈنۈشكە باشلىماقتا.

قىزىق ئىش، ھېچكىمنى ئىشەندۈرگىلى بولمايدىغان قىزىق ئىش بۇ. ئەمما بىرسىلەرنىڭ بۇ ئىشقا ئىشەندۈرۈلۈشى شەرتمىدى؟ بىرسى كۆرگەن چۈشنى ھېچكىمگە كۆرسىتىپ بېرەلمىسىمۇ، ئەمما ئۇنىڭ سۆزلەپ بەرگەن چۈشىگە نۇرغۇن كىشىلەر ئىشىنىدىكەنغۇ؟ قاسىمنىڭ ئۆتمۈش ھاياتىمۇ خۇددى شۇنىڭدەك ...

...

گۈلباھارنىڭ شۇ قېتىمقى مەستلىكتە ھۆكۈرەپ يىغلاپ كېتىشىدىن كېيىن، قاسىم غۇرۇر، ۋىجدان، ئەدەپ-ئەخلاق، جاسارەت، مىجەز-خۇلق، ئەقىدە، ئېتىقات، ... دېگەندەك چىگىش مەسىلىلەر ئۈستىدە قايتىدىن ئويلىنىشقا باشلىغانىدى. بولۇپمۇ شۇنچە جاسارەتلىك گۈلباھارنىڭ ئەخلاقىي بۇزۇلۇشىدىن بەكلا ئىچى سىرىلەتتى. ئۇ، ھەرقانچە باھانە كۆرسەتكىنى بىلەن، گۈلباھار بىلەن تونۇشقىنىدىن

بۇيان ئۇنىڭ ئەخلاقىنى تۈزىتىشكە ئەمەس، بۇنىڭ دەل ئەكسىچە تېخىمۇ بۇزۇلۇشىغا ياردەملەشكەندەك ئىشلارنىمۇ قىلغاندى. بۇ جەھەتتىن ئالغاندا، يۇقىرىقىدەك چىگىش مەسىلىلەر گۈلباھار ئۈچۈنلا ئەمەس، بەلكى ئۆزى ئۈچۈنمۇ ئايدىڭلاشتۇرۇپ ئېلىشقا تېگىشلىك مۇھىم چۈشەنچىلەر ھېسابلىنىدىغانلىقىنى ھېس قىلاتتى. يەنى، قاسىمنىڭ ئەخلاقى بۇزۇلۇپ رەسمىي كوچىغا قاراپ قالغاندەك ھالغا يەتمىگەن بولسىمۇ، يەنىلا يېتىپ ئاشقىچە ئەخلاقسىزلىقلارغا پېتىپ قالغاندى.

ئۇ بەزىدە ئويلىنىپ كېتەتتى: دىنىي ئېتىقادى كۈچلۈك بولغان بىرسىنىڭ ئەخلاقىي پەزىلىتى ساپ بولۇشى كېرەك ئىدى. بۇ ھەقتە ئىسلام دىنىنىڭ بەش شەرتىنى تولۇق ئادا قىلىشقا تىرىشقان بوۋىسى بىلەن مومىسىنى تىپىك مىسال قىلىپ كەلتۈرەلىگەن بولاتتى. ئۇنىڭ بوۋىسى بىلەن مومىسى ھەر كۈنى تاڭ ئاتمايلا ئورۇنلىرىدىن تۇرۇپ تاھارەت ئېلىپ جىن چىراغ بېشىدا بىرەر پارىدىن «قۇرئان» ئوقۇپ چىقىشاتتى. ئاندىن بامدات نامىزىنى ئۆتەشەتتى. كۈندىلىك ئىشلىرى ھەرقانچە كۆپىيىپ كەتكىنىدىمۇ ياكى ھۆكۈمەتنىڭ دىنغا قارشى ھەرىكەتلىرى ھەرقانچە كۈچىيىپ كەتكىنىدىمۇ، بىر ئامالىنى قىلىپ بەش ۋاقىت نامازلىرىنى بىرەر ئارىلىقلاردا بولسىمۇ قازا قىلىپ ئۆتۈۋېلىشاتتى. ھەتتا 'مەدەنىيەت ئىنقىلابى' نىڭ شۇنچە قاراڭغۇلۇق كۈنلىرىدىمۇ بوۋىسى كىچىك «قۇرئان كەرىم» نى ۋاراقلىرى بويىچە پارچىلاپ، ماۋ زېدوڭنىڭ تاللانما ئەسەرلىرى ئىچىگە قىستۇرۇۋېلىپ قوناقلىقلاردا، ئۆستەڭ بويلىرىدا، ھەتتا بىرەر تاشلاندۇق كونا كارىزنىڭ ئۆڭكۈرلىرىگە كىرىۋېلىپ بولسىمۇ قىرائەت قىلىشنى تاشلىمىغانىدى. ئادەم كېلىپ قالسا ئەسەر يادىلاپ، ئادەم يوق ۋاقىتلاردا «قۇرئان» يادىلاپ يۈرۈپ، ئاخىرى «قۇرئان كەرىم» نى ياتلاپ بولۇپلا قالماي، شۇنچە قېلىن ماۋ زېدوڭ تاللانمىلىرىدىن ئىككىسىنىمۇ ئاساسەن ياتلاپ بولغان. شۇڭا، مەھەللىسى بويىچىلا ئەمەس، ھەتتا ناھىيە بويىچىمۇ ”توم يادلاشتا نەمۇنىچى“ بولۇپ شاھادەتنامىغا ئېرىشكەنىكەن. ئۇ يىللىرى بۇ ئىككى قېرى ئۈچۈن ھەپتىدە بىرەر چىشلەم ئاق نان، ئايدا بىرەر تۇغرام گۆش

تېپىلمايدىغان قاتتىقچىلىق بولـۇپ تۇرسـىمۇ، ئۇمـاچ-زاغـرىلار بىـلەن ئوتتـۇز كۈنلـۈك روزىسىنى بىر-ئىككى ھەسسە ئاشۇرۇپ دېگۈدەك تۇتۇشنىمۇ داۋام قىلدۇرالىغانـىدى. شۇنچە ئېغىر كۈنلەردە قالغىنىغا قارىماي، بازاردىن ئارىلاپ بىرەر تىلەمچىنى باشـلاپ كىرىـپ قورسـىقىنى تويغـۇزاتتى يـاكى ئۈچسـىغا بىـرەر قـۇر كونـا بولسـىمۇ كـىيىم كەيگۈزۈپ يولغا سېلىپ قوياتتى. ھەر ھېيتتا پۈتۈن بالا-چاقا، نەۋرە-كېلىنلىرى نامىدا ۋە يـوق دېگەنـدەك بولسـىمۇ 'مـاللىرى' ئۈچـۈن پىتـىر، ئۆشـرە-زاكـات بېرىشـىنى ئۇنتۇمـايتتى. ئـۇلار پەقەت بىـرلا شـەرت ئۈچـۈن ھەسـرەتتە قالغانـىدى: مەكـكە مۇكەررەمگە بېرىپ بىر قېتىم بولسىمۇ ھاجى قىلىنىشىنى بىر ئۆمۈر تىلىگەنىدى.

قاسـىم، ئۇلارنىـڭ ئاغزىـدىن بىـرەر قېتىممـۇ بولمىغـۇر تىـل-ئاھـانەت ئـاڭلاپ باقمىدى. ئەخلاقىي جەھەتتىمۇ بىر قېتىممۇ يامان گېپىنى تۇيمىدى. بىـرەر قېتىممۇ يالغان گەپ قىلىشقانلىقى يـاكى بىرسـىنى ئالـدىغانلىقىنى ئاڭلىمىغانـىدى. ئـۇلارنى ھەقىقەتەنمۇ جەمئىيەتـتە ئېقىـپ يـۈرگەن مۇسـۇلمانچىلىقنىڭ تىپىـك ئۈلگىلىرىـدىن بىرى دېيىشكە بولاتتى.

ئەمما ئۇنىڭ بوۋىسى بىلەن مومىسى ئاساسەن ساۋاتسىز، بىلىمسىز كىشـىلەردىن ئىدى. بولۇپمۇ ھازىرقى زامان بىلىملىرىدىن زادىلا خەۋىرى يوق كىشـىلەردىن ئـىدى. خەۋىرى يوقلا ئەمەس، ھەتتا نەۋرىلىرىنىڭ ئالىي مەكتەپلەردە ئوقۇشىغا زادىلا رازىلىق بېرىشمىگەنىدى. ئۇلارنىڭ دېيىشىچە، ھازىرقى زامـان بىلىمـى دېـمەك، دىنسـىزلىق، خۇداسىزلىق، دىنغا قارشى چىقىش دېگەنلىك بولاتتى. شۇڭا ئۇلار بىـر ئۆمـۈر ئـاجىز ۋە ئـاق كۆڭۈللـۈك بىلەنـلا ياشـىغانىدى. ھەقىقـىي مۇسـۇلمان دەپ تونۇلغـان باشـقا يۇرتداشـلارمۇ ئاساسـەن ئـۇلاردىن كـۆپ پەرق قىلمـايتتى. ھەتتـا ھەر قانـداق بىـر سەممىي ئىمام-ئاخۇنۇملارمۇ ئاساسەن ئەنە شۇ تۈرگە مەنسۇپ كىشىلەردىن ئـىدى. ئۇلارنىـڭ قارىشـىچە خۇداغـا ئىشـىنىش، مـۆمىن مۇسـۇلمان بولۇشـنىڭ بىـردىن-بىـر ئۆلچىمى تولۇق ئەخلاقلىق بولۇش، بەش پەرزنى تولۇق ئـادا قىلـىش ئـىدى. بۇنىـڭ ئالدىـدا ئىلىـم-پەن بىلىملـىرى، ۋەتەن-مىلـلەت تەقـدىرى، خىتاينىـڭ سـىياسىي زۇلۇملىرىغـا قارشـى چىقـىش دېگەنـدەكلەر ھېچنـېمىگە ئەرزىمەيتتـى يـاكى

مۇسۇلمانچىلىقتا زىيانلىق خىياللار ھېسابلىنىشى كېرەك ئىدى.

قاسىم، بىر كۈنلىرى خاسىيەت بىلەن دىن توغرىسىدا قىلىشقان گەپلىرىنى قايتىدىن ئەسلەپ قالدى: "ئەجەبا بىز ئۇيغۇرلار، ھەتتا مۇسۇلمانلار دۇنياسى راستىنلا «قۇرئان كەرىم» نى خاتا چۈشىنىۋېلىپ يۈرەمدۇق-يا؟"

قاسىم ئىسلام دىنىغا دائىر ئوقۇغان ھەرخىل كىتابلىرىنى ئۆزى بىلگەن ئىلىم-پەن نەزەرىيىلىرى بىلەن بىرلەشتۈرۈپ سېلىشتۇرۇپ تەھلىل قىلىپ كېلىۋاتقىنىغا خېلى ۋاقىتلار بولۇپ قالغانىدى. ئۇ، قانچىكى كۆپ ئوقۇسا، شۇنچە تېڭىرقاپ قالاتتى؛ قانچە كۆپ سېلىشتۇرسا شۇنچە كۆپ ھەيران قالاتتى؛ ئۇ قانچىكى كۆپ پىكىر يۈرگۈزسە، شۇنچە روشەن مەسىلە سەزگەندەك قىلاتتى.

ئاخىرى قاسىم ئۆزىچە خۇلاسە چىقاردى: "بۈگۈنكى مۇسۇلمانلار «قۇرئان كەرىم» نى، كائىناتتىكى ھەرخىل تەبىئىي ھادىسىلەرنى ئىنتايىن تۇتۇق بىر كۆزەينەك بىلەن كۆرۈۋاتقانلىقى مۇقەررەر!"

ئۇ، ئۇيغۇرچىغا تەرجىمە قىلىنغان «قۇرئان» نۇسخىلىرىنى بىر-ئىككى قېتىم ئوقۇش جەريانىدا، بۇ خىل مودىلاشقان ئىسلام قاراشلىرىنىڭ «قۇرئان» غا قانداقتۇر بىر يەرلىرىدە ئۇيغۇن كەلمەي قېلىۋاتقانلىقىنى سەزگەندەك بولدى. كېيىن ئۇ خىتايچىغا تەرجىمە قىلىنغان ئەزھەر ئۇنىۋېرسىتېتىنىڭ داڭلىق پروفېسسورلىرى ۋە باشقا داڭلىق ئىسلام ئالىملىرىنىڭ يازغان ئىسلام تارىخى، ئىسلام پەلسەپە تارىخى، بەزى ھەدىسلەر ۋە «قۇرئان» تەپسىرلىرى قاتارىدىكى كىتابلارنى تاپالىغىنىچە تېپىپ ئوقۇپ باقتى. ئۇلاردىمۇ ئاساسەن ئورتاق بىر قاراشقا كېلىشكە مەجبۇر بولماقتا ئىدى. بولۇپمۇ ئىسلام پەلسەپىسىنىڭ باشلانغۇچ دەۋرى دەپ ھېسابلاشقا بولىدىغان ئىنتايىن مۇھىم نەزەرىيە — تەسەۋۋۇپ بايانلىرى ئۇنى بەكلا تېڭىرقاتقانىدى.

"ياق، بىزدە پرىنسىپال بىر خاتالىق بار. بۇ خاتالىق زادى نەدە؟"

قاسىم بۇ جەھەتتە بۇرۇنمۇ كۆپ قېتىم باش قاتۇرۇپ بېقىپ، ئاخىرى تۈيۈق يولغا ياكى قورقۇنچلۇق خۇلاسىلەرنى باشلاپ كېتىدىغان پىكىر قىلىش دەرىجىسىگە يېقىنلاشقاندىن كېيىن، قورقۇپ بۇ خىياللىرى ئورنىغا ئۆزىنى گۇناھ ئىچىگە

تاشلىۋېتىشىنى تالاپ ئالاتتى. ئەمما بۈگۈن ئۇ، بۇ پىكرىنى ئاخىرىغىچە داۋاملاشتۇرۇپ بېقىش ئىرادىسىگە كەلگەن ئىدى. خاتا كەتسە خۇدايىم كەچۈرەر دەپ، پىكىر يۈرگۈزۈشكە كىرىشتى.

ئۇنىڭ ئوقۇغان-بىلگەنلىرىدىن قارىغاندا، ئىسلام دۇنياسى يەتتىنچى ئەسىر قاراڭغۇلۇقلىرىدىن تۇيۇقسىز ئويغىنىپ، ئونىنچى ئەسىرگە كەلگۈچە دۇنيانىڭ ئەڭ ئىلغار يېتەكچىلىرى ھالىغا كېلىپ بولغانىدى. شۇنىڭدىن كېيىن، گەرچە تىپىك ئىلمىي يۈكسىلىش مەيدانىغا كەلمىگەنىدەك قىلسىمۇ، تا ئون يەتتىنچى ئەسىرلەرگە كەلگۈچە بۇرۇنقى ئۈستۈنلۈك ئورنىنى ئاساسەن يوقاتماي كېلەلىگەنىكەن. يەنى، ئىنسانلارنىڭ خۇدا ياراتقان كائىناتنى تونۇش ئۇسۇلىنىڭ يەپ-يېڭى بىر يولىغا كىرىش بوسۇغىسىغا كېلىپ قالغان ئون بىرىنچى ئەسىرلەردىن باشلاپ تا ئون يەتتىنچى ئەسىرلەرگە كەلگۈچە بۇ خىل تۈپكى بۇرۇلۇش يولىغا قەدەم قويۇشنى قوبۇل قىلماي بىر ئىزدا توختاپ تۇرۇۋالغان دېيىش مۇمكىن ئىدى. شۇنداق بولۇشىغا قارىماي، دۇنيانىڭ باشقا يەرلىرىدە "ئالخىمىيە تەلىماتى" نى رەت قىلىپ، ئۇنىڭ ئورنىغا ھەقىقىي ئېلېمېنت تەلىماتىنى ئوتتۇرىغا قويمىغاچقا، كلاسسىك "تۆت ئېلېمېنت تەلىماتى" نىڭ ئەڭ ئاخىرقى پەللىسىگە چىقىپ بولغان مۇسۇلمانلار دۇنياسى بىلەن رىقابەتلىشەلىگىدەك باشقا بىر كۈچمۇ بولمىغاچقا، مۇسۇلمانلار دۇنياسى دۇنياۋى كۈچ ھالىتىدىن قالماي ئۆزىنى ساقلاپ كەلمەكتە ئىدى. ئەمما، خرىستىئانلار دۇنياسى ئېغىر ئەقىدە كرىزىسىغا كىرىپ قالغان ئون بىرىنچى ئەسىرلەردىن باشلاپ، بىرقىسىم ياۋروپالىق ئەقىل ئىگىلىرى ئىسلام ئەقىدىلىرىگە دىققەت قىلىشقا باشلىغانىدەك قىلاتتى. بولۇپمۇ ئەندۇلۇسىنى مۇسۇلمانلار قولىدىن تارتىپ ئالغان ياۋروپالىقلار ئارىسىدىكى ئۆز دىنىدىن گۇمان قىلىشقا باشلىغان ئالىملار، ئىسلام دۇنياسىدىكى ئىلىم-پەن تەتقىقاتىنىڭ ئەڭ يۇقىرى چېكى بولغان، شۇنىڭدەك بۇ تەتقىقات ئۇسۇلىدىن گۇمانلىنىش ئۇندۇرمىلىرى ئوتتۇرىغا چىقىش ھارپىسىدىكى ئىلمىي تەتقىقات ئۇسۇللىرى بىلەن ئەركىن تونۇشۇش پۇرسىتىگە ئېرىشىدۇ. ئۇلار مۇسۇلمان ئالىملىرىدەك ئۇنداق كەسكىن مۇتەئەسسىپ "دىنىي

چەكلىمە“ دېگەننى تونۇمىغاچقا، ئىبنى سىنا قاتارىدىكىلەرنىڭ تەتقىقات ئۇسۇللىرىنى بەش-ئالتە ئەسىر تەتقىق قىلىش ئارقىلىق، ھازىرقى زامان ماددا قاراشلىرىنىڭ تەتقىقات يولىنى كۆرسىتىپ بەرگۈچى بىرمۇنچە كلاسسىك پەن ئالىملىرىنى يارىتىدۇ. ئۇلار ۋە شاگىرتلىرى بۇرۇنقى تەتقىقات ئۇسۇللىرىنىڭ خاتالىقلىرىنى تونۇشقا باشلاپ ئاران دېگەندە ئون توققۇزىنچى ئەسىرنىڭ ئاخىرىغا يېقىنلاشقاندىلا ھازىرقى زامان ئىلىم-پەن تەتقىقاتىغا يۈرۈش قىلىش ئۇسۇلىنى پەرق قىلىشقا باشلايدۇ. بىر يولىنىڭ خاتالىقى پەرق قىلىنغاندىن كېيىن، بولۇپمۇ بۇ جەرياندا توغرا تەتقىقات ئۇسۇللىرىنىڭ پەرق قىلىنىشى بىلەن، كونا خاتالىقلاردىن قۇتۇلۇش قەدىمى بارغانسېرى تېزلىشىپ، ئەسىرلەر بويى ئەقىل يەتكۈزگىلى بولمايدىغان يېڭى قاراشلار بىرقانچە ئون يىل، ھەتتا بىرقانچە يىل ئىچىدىلا ئوتتۇرىغا چىقىشقا باشلايدۇ. خىرىستىئان ئەقىدىلىرىدىن گۇمانلانغان بىرقىسىم ياۋروپالىقلار كوپېرنىك، گالىلېي، نيۇتون، دالتون، ئېينىشتېين قاتارىدىكى شەخسلەرنىڭ ئاۋانگارتچىلىقىدا ئىسلام دۇنياسى بۇندىن ئون ئەسىر ئاۋالدىن باشلاپلا قىلىشقا تېگىشلىك ئىلمىي تەتقىقات ئىشلىرىنى كەڭ قانات يايدۇرۇشقا كىرىشىپ كېتىدۇ. روشەنكى، ئىسلام دۇنياسىنىڭ تەبىئەتنى تونۇش جەريانىمۇ دەل ئىبنى سىنا دەۋرلىرىدىن باشلاپلا تۇرغۇنلۇق دەۋرىگە كىرىشكە باشلاپ، ياۋروپالىقلار يېڭىچە تەتقىقات يولىنى كەشىپ قىلىۋاتقان ئون يەتتىنچى ئەسىرلەردىن باشلاپ تېز سۈرئەتتە كەينىدە قېلىشقا باشلىدى. يەنى، ئىسلام دۇنياسىنىڭ تەبىئەتنى تونۇش ئېڭىنى تا بۈگۈنگىچە ئىبنى سىنا دەۋرىدە قالغان دېسەك خاتا بولمايدۇ. تەبىئەتنى تونۇش مەسىلىسىنى يېگانە تەبىئىي پەن تەتقىقات مەسىلىسى دەپلا قاراشقا بولمايدۇ. ئۇ، ئىنسانلارنىڭ روھىي پائالىيەتلىرىنى يېتەكلەيدىغان ئىنتايىن مۇھىم تەپەككۇر قورالى. بۇ قورالدىن ئايرىلغاندا، ئادەم، يېگانە ئىجتىمائىي مەسىلىلەردىلا مۇجمەللىككە پېتىپ قالماي، باشقا بارلىق ئىنسانىيەت پائالىيەتلىرىدە تۇيۇق يولغا كىرىپ قالىدۇ. تۇيۇق يولغا كىرىپ قالغان بىر ئادەم، ھەر ۋاقىت، ھەممە ئىشتا باشقىلاردىن كەينىدە قېلىشقا، باشقىلارغا بوزەك بولۇشقا، باشقىلارنىڭ ئاغزىغا قاراپ ئىش قىلىدىغان قۇل بولۇشقا مەھكۇم. يېڭىچە

تەبىئەت كۆز قارىشىغا ئىرىشەلمىگەن ئىسلام دۇنياسى، بۇنداق ئاڭغا بالدۇر ئىرىشىۋالغان ياۋروپا دىنسىزلىرىدىن ھەر جەھەتتە كەينىدە قېلىشقا باشلاپ، ئون يەتتىنچى ئەسىردىن باشلاپ تەبىئەتتىن پايدىلىنىشنى بىلەلىگەن دىنسىز ياۋروپالىقلارنىڭ قۇللىرى، مۇستەملىكىسى، بېقىندىسى ھالىغا چۈشۈشكە باشلىدى دېسەك خاتا بولمايدۇ. مانا بۈگۈن، مۇسۇلمانلار دۇنياسى ياۋروپالىقلارنىڭ بارمىقىدا ئوينىتىدىغان ئويۇنچۇق، خالىغان ۋاقىتتا كېلىپ بوزەك قىلىدىغان ئانى ھالىغا كېلىپ بولغانلىقىنى كىم ئىنكار قىلالايدۇ؟ مۇسۇلمانلار دۇنياسى ئۆزىنىڭ بۇ ئەجەللىك ئاجىزلىقىنى تا بۈگۈنگىچە تونۇپ يېتەلىدى دېيەلمەيمىز: پەلەستىن مۇسۇلمانلىرىنىڭ تانكىغا قارشى تاش-كېسەك بىلەن قارشى چىقىشقا مەجبۇر بولىشى، بوشناق، كوسوۋو ئالبانلىرى، ئافغان، كەشمىر، چېچەن، ئىراق پاجىئەلىرى، ... ئەلۋەتتە بىزمۇ بۇنىڭ تىپىك مىساللىرىدىن بىرسى بولماقتىمىز! دېمەك، مۇسۇلمان بولۇشىنىڭ مۇددىئاسى ھەرگىزمۇ يېگانە ئاللاغا سەجدە قىلىشلا ئەمەس، بەلكى ئاللانىڭ يارىتىش قانۇنلىرىنى ئىگىلەش ۋە ئۇنىڭدىن ئەڭ ساۋابلىق شەكىلدە پايدىلىنىشنى بىلىش.

قاسىم، بۇ ھادىسىلەرنى باشقىلار دەپ يۈرگىنىدەك نوقۇل ھالدا ’مەدەنىي دۇنيا كۆچلىرى‘ نىڭ زومىگەرلىكى، يەھۇدىيلارنىڭ ھىيلىگەرلىكى ياكى مۇسۇلمانلارنىڭ ئاق كۆڭۈللۈكى تۈپەيلىدىنلا روي بېرىۋاتقانلىقىغا گۇمان قىلىشقا باشلىدى. بۇ ھادىسىلەرنىڭ مەنبەسى، مۇسۇلمانلار ئاڭ-پىكرىدىكى، بولۇپمۇ ”تۆت ئېلېمېنت تەلىماتى“ ئاساسىغا تىكلەنگەن ھەرخىل تەسەۋۋۇپ نەزەرىيىلىرىگە بىۋاستە ياكى ۋاستىلىك بولسىمۇ چىڭ چاپلىشىۋالغىنىدەك تىپىك بىر پرىنسىپال خاتالىقنىڭ، ھېچ بولمىغاندا ئەجەللىك بىر يېتەرسىزلىكنىڭ ئاساسىي سەۋەبچى بولۇۋاتقانلىقىغا ئىشىنىشكە مەجبۇر بولدى. ئۇنداقتا، ئىسلام چۈشەنچىلىرىدىكى بۇ تىپىك خاتا قاراش ياكى ئەجەللىك يېتەرسىزلىك نېمە؟

بۇ سوئاللار قاسىم ئۈچۈن بەكلا ئېغىر سوئاللار ئىدى. ئۇ ئۆزىنىڭ ئىقتىدارىدىن بەكلا ھالقىغان مەسىلىلەر ئىچىگە پېتىپ قالماقتا ئىدى. ئەمما بۇ سوئاللارنىڭ

جاۋابى بولغۇنكى ئۇيغۇر جەمئىيىتىنىڭ مىللىي ئەركىنلىك يولىغا ئاتلىنىشىغا جىددىي ئېھتىياجلىق بولۇپ تۇرغان مەسىلىلەر ئىدى. دەرۋەقە، كلاسسىك ئىسلام دىنىنىڭ ئەخلاق تەلىماتىنىڭ كۈچىيىشى نۇرغۇنلىغان يولدىن ئازغان ياشلىرىمىزنى قۇتقۇزۇش، مىللىي سۆيگۈسىنى ئويغىتىش، خىتاي تاجاۋۇزچىلىرىنى ئەنسىرىتىش رولىنى ئويناۋاتقانلىقىمۇ ئىنكار قىلىنماس بىر پاكىت ئىدى. بۇنىڭ نەتىجىسىدە، خەلقىمىزنىڭ يېرىم ئەسىردىن بۇيان ئۇچۇپ كېتىۋاتقان مىللىي جاسارىتى قايتىدىن جانلىنىشقا قاراپ يۈزلەنمەكتە ئىدى. شۇنداقتىمۇ، بۇ مىللەتنىڭ جەۋھىرى ھېسابلىنىشقا تېگىشلىك زىيالىيلار قاتلىمىدا دىنىي چۈشەنچىلەردىكى سەلبىي قاتماللىقنى ھەل قىلىشقا دىنىي تەپەككۇرلار پەقەتلا يەتمەي كەلمەكتە ئىدى. بىزنىڭ زىيالىي قاتلىمىمىز بىلىم بىلەن دىنىي قاراشلارنى ياراشتۇرالىغىدەك قىلچە ئاساسقا ئېرىشەلمەي، گويا دىنىي ئەقىدىلەرنى يېگانە مىللىي ئۆرپ-ئادەتلىرىمىزنىڭ بىرسى ياكى ئەخلاقىي پەزىلەتلىرىمىزنىڭ ئۆلچەم تارازىسى دەپلا تونۇشقا مەجبۇر بولۇشماقتا ئىدى. شۇنىمۇ ئېنىق ئېيتىش لازىمكى، ئۇيغۇرلار ئۆزلىرىنىڭ ئېتىقات قىلىپ كېلىۋاتقان دىنىدىن — ئىسلام ئېتىقادىدىن ھەرگىزمۇ يېنىۋېلىش نىيىتىگە كېلىپ باققان ئەمەس. ھەتتا ماركسىزم بىلەن ياكى باشقا ھەرقانداق بىر ئەقىدە بىلەن ئۆزىنى بۇلغىۋالغان كىشىلىرىمىز ئارىسىدىمۇ ئوچۇق-ئاشكارا ئوتتۇرىغا چىقىپ ئىمام نىكاھىنى، بالىلىرىنىڭ سۈننەت قىلىنىشىنى ياكى ئۆزلىرىنىڭ مۇسۇلمانچە ئىسىملىرىنى رەت قىلىشىدىغان بىرمۇ كىشىنى تاپالمايمىز دېسەك مۇبالىغە قىلىۋەتكەن بولمايمىز. يەنى، ئىسلام ئەقىدىسى مەيلى كۈچلۈك بولسۇن ياكى ئاجىز بولسۇن، بارلىق ئۇيغۇر قاتلاملىرى ئۇچۇن ئىنتايىن قىممەتلىك بىر تەلپۈنۈش بولۇپ كېلىۋاتقانلىقىنى ھەرگىزمۇ ئىنكار قىلغىلى بولمايدۇ. بۇ نۇقتىدىن ئالغاندىمۇ، بىزنىڭ بۈگۈنكى پاجىئەلىك تەقدىرىمىزنى خۇدا پېشانىمىزگە پۈتۈۋەتكەن، بىزدىكى ئېتىقات مۇناپىقلىقىغا بەرگەن جازاسى دەيدىغان خۇراپىي تەقدىرچىلىكلەرگە ھەرگىزمۇ ماقۇل دېگىلى بولمايدۇ. شۇنىسى بىر ھەقىقەتكى، ئىلىم-پەن بىلەن قانچىكى يېقىنلاشسا، ئۇ كىشى بىزنىڭ مولىلىرىمىزنىڭ تەلىماتلىرىدىن شۇنچە يىراقلىشىپ

كېتىۋاتقانلىقىنىمۇ ئىنكار قىلغىلى بولمايدۇ. ئەمما قاسىمنىڭ ئۆگەنگەن يۈزەكى تارىخ بىلىملىرىمۇ ئىسلام دىنىنىڭ نوقۇل ئەخلاقىي كۈچىگىلا ئىگە بولۇپ قالماي، ئەڭ مۇھىمى قۇدرەتلىك پەننىي ۋە ئىجتىمائىي ئىنقىلاب كۈچىگە ئىگە ئىكەنلىكىنى ئىسپاتلاشقا يېتىپ ئاشماقتا ئىدى. هال بۇگۈن، ئىنسانىيەت ئالىمى ئوتتۇرا ئەسىر دەۋرىدىن هازىرقى زامان دەۋرىگە قەدەم قويۇشى بىلەن تەڭ، ئىسلام چۈشەنچىلىرىنى بىلىشىمىزدە قانداقتۇر بىر ئەجەللىك يېتەرسىزلىك كۆرۈلگەندەك قىلاتتى. بۇنىڭ سەۋەبى ئەجەبا «قۇرئان» يېتەرسىزلىكىمۇ ياكى بۈگۈنكى زاماندا «قۇرئان كەرىم» چۈشەنچىلىرىنى ئېنىق بىلمەي قالغانلىقىمىزنىڭ نەتىجىسىمۇ؟

بۇنداق دېيىش بىلەن، مۇقەررەر هالدا، ئىسلام كلاسسىك ئالىملىرىنىڭ هەممىسىلا خاتالاشقانمىدى، دېگەن سوئال ئوتتۇرىغا چىقاتتى.

بۇ نۇقتىغا كەلگەندە، قاسىم ئۆگەنگەن تەبىئىي پەن تارىخىي بىلىملىرىنى ئەسلەپ قالدى: ئىپتىدائىي يۇنان پەن بىلىملىرى ئەينى ۋاقىتىدىكى چېكىدىن ئاشقان ياۋايىلىق، توتېمچىلىق دۇنيا قاراشلىرىنى لىگشىتىپ، ئىنسانىيەتنى رېئال دۇنياغا قايتۇرۇشىنىڭ بىر قاتار ئېلېمېنتار ئىلمىي ئاساسلىرىغا ئېرىشتۈرۈشكە يېتەكلەپ بەرگەنىدى. يەنى، دۇنيانى نوقۇل روهانىي قىياپەتتە ”سۇف-كۆچ“ چىلەر كۆزى بىلەن قاراشتىن قۇتقۇزۇپ، رېئاللىققا باشلاپ مېڭىشىنىڭ تۇنجى ئۇرۇنۇشلىرىدىن بولغان ”تۆت ئېلېمېنت تەلىماتى“ نىڭ دەسلەپكى ئۇلىنى بەرپا قىلىشقانىدى. بۇ ئۇرۇنۇش، دىنىي قاراشلار ئىنتايىن ئاجىزلىشىپ كەتكەن ئۇ دەۋرلەردە گويا ئاتېئىزم تۈسىنى ئالغاندەك ئوتتۇرىغا چىققان بولسىمۇ، ئەمما ئۇ يەنىلا كۆزى ئېنىق كۆرەلمىگەن ئادەمگە مۇۋاپىق گرادۇسلۇق كۆزەينەك تاقاپ قويغاندەك رول ئويناپ، ئىنسانلارنى بۇرۇن كۆزلىرى بىلەن ئىنتايىن تۇتۇق كۆرۈپ يۈرگەن سېھىرلىك دۇنيانى ئاز-تولا ئۇچۇق كۆرەلىگۈدەك شارائىتقا ئېرىشتۈرەلەيتتى. بۇ نۇقتىدىن ئالغاندا، «تۆت ئېلېمېنت تەلىماتى» پەۋقۇلئاددە بىر ئىلگىرىلەش ئىدى. بولۇپمۇ ئىسلام دىنىنىڭ ئوتتۇرىغا چىقىشى، بۇ خىل ’كۆزەينەك‘ نى تېخىمۇ مۇكەممەللەشتۈرۈپ، ئۇنى هەممە كىشىنىڭ كۆزىگە ماس كېلىدىغان ’لىنزا‘ هالىتىگە يۈكسەلتىپ، ماددىي دۇنيانى

تېخىمۇ روشەن كۆرەلەيدىغان پەللىگە ئېلىپ چىقتى. يەنى، ئىسلام ئالىمى «تۆت ئېلېمېنت تەلىماتى» نى «ئالخىمىيە» ياكى «سىمىياگەرچىلىك» دېگەن مەخسۇس ئىپتىدائىي ئىلىم تارماقلىرى بىلەن بىرلەشتۈرۈپ، ماددىي دۇنيانى كۆزىتىشنىڭ ئىلمىي يولىنى ئېچىپ بەرگەنىدى. بۇ جەھەتتە ئەڭ چوڭ تۆھپە قوشقانلاردىن ئەل رازى، فارابى ۋە ئىبنى سىنالارنى كۆرسىتىپ ئۆتۈش مۇمكىن. ھەتتا ئىبنى سىنا دەۋرىگە كەلگەندە، بۇ تەلىمات ئاساسىدا بەرپا قىلىنغان ”ئالخىمىيە“ دېيىلگەن بۇ ئەڭ مۇكەممەل ’لىنزا كۆزەينەك‘ نىڭمۇ رېئاللىقنى چوڭقۇرلاپ كۆرسىتىشكە ئاجىزلىق قىلىۋاتقانلىقىنى سەزگەن ئىدى. ئەپسۇسكى، ئۆتكەن ئۈچ-تۆت ئەسىرلىك ئالخىمىيە تەتقىقاتى ئۆزىنى ئەڭ مۇكەممەل ۋە چېكىگە يەتكەن بىلىم دەپ قاراش بىلەنلا قالماي، ئىسلام دىنى بىلەنمۇ شۇنچە چەمبەرچاس يۇغۇرۇلۇپ كەتكەنكى، گويا ”ئالخىمىيە تەلىماتلىرى“ ئىسلام ئەقىدىلىرى بىلەن تەڭ مەنىدىكى ئەقىدىلەر ھالىتىگە كەلتۈرۈۋېتىلگەنىدى. بۇ جەھەتتە ئىسلام پەلسەپىچىلىرىنىڭ ئوينىغان رولى ئالاھىدە ئۈستۈن ئورۇن تۇتاتتى. شۇنداق بولغاچقا، بۇ تەلىماتنىڭ خاتالىقىنى كۆرسىتىش دېمەك، ئىسلامنى ئىنكار قىلىش بىلەن تەڭ مەنىدە بولۇپ كەتكەنىدى. شۇنداق بولغانىكەن، بۇ تەلىماتقا گۇمان قىلىشقا ھېچكىم جۈرئەت قىلالمايتتى. ئەسلىدە ئىسلام دۇنياسى تازا روناق تېپىۋاتقان ئونىنچى ئەسىرلەردە ياۋروپالىقلار تېخى ئەمدىلا ’ياۋايىلىق‘ تىن قۇتۇلۇش بىلەن ئاۋارە ئىدى. شۇنداق بىر دەۋردە، بۇرۇنقى ئىسپانىيە — ئەندۇلۇسىنىڭ مۇسۇلمانلار قولىغا ئۆتۈپ، مۇسۇلمان ياۋروپالىقلارنى ئىلىم-پەن سەۋدالىرىغا ئايلاندۇرۇۋەتكەنىدى. ئۇ يەردە ئالخىمىيە تەتقىقاتلىرى كەڭ قانات يېيىپ، ئىلمىي كىتابلار تۇشمۇ-تۇشتىن ياۋروپاچىقا تەرجىمە قىلىناتتى. يەنى، ئۇ دەۋرلەردە، دۇنيانىڭ مەركىزى مەككە، دۇنيانىڭ ئېينىشتېيىنى فارابى ۋە ئىبنى سىنالار ئىدى.

كېيىن ئەندۇلۇسنىڭ مۇسۇلمانلار قولىدىن كېتىپ قېلىشى بىلەن، مۇسۇلمان بولمىغان ياۋروپالىقلار ”بىلىم“ دەپ ئىسپانىيىگە يۈرۈش قىلىشتى. ئىسلام ئەقىدىلىرىنى تونۇمايدىغان ياۋروپالىق ئالخىمىك مەستانىلىرى ئۈچۈن ئېيتقاندا، ”تۆت

ئېلېمېنت تەلىماتى“ نىڭ قولغا كەلتۈرگەن نەتىجىلىرىدىن گۇمانلىنىشىنىڭ قىلچە 'گۇناھى' يوق ئىدى. شۇڭا ئۇلار ئاۋسىنا تەلىماتلىرىدىكى ”تۆت ئېلېمېنت“ تىن گۇمانلىنىش ئۇندۇرمىلىرىدىن ئىلھام ئېلىشىپ، كائىناتتىكى بارلىق نەرسىلەرنىڭ بۇ خىيالدىكى ”تۆت ئېلېمېنت“ تىن شەكىللەنگەنلىكىدىن گۇمان قىلىشىپ، ياۋروپادا ئىلمىي يۈكسىلىشنىڭ يېڭى بىر دەۋرى ئۇچۇن ئۇل ھازىرلاشقا باشلىدى. دېگەندەك سەككىز-ئون ئەسىرلىك ئىزدىنىشلەر جەريانىدا كوپېرنىك، گالىلې، نيۇتون، داروۋىن، دالتون، ماكسۋېل، مېندېلېيېۋ، ... قاتارلىقلارنىڭ ھازىرقى زامان ئىلىم- پەنلىرىنىڭ كلاسسىك بىلىملىرىنىڭ ئاساسچىلىرىنى مەيدانغا كەلتۈرۈشكە ۋاستىلىك سەۋەبچى بولۇپ بەردى. يەنى، ئۇ دەۋرلەردە ئالخىميە ئاساسىدا ئىلمىي تەتقىقاتلار قانات يېيىپ، ئىلىم-پەننىڭ 'ئاددىي لىنزىلىق كۆزەينەك' بىلەن ماددىي دۇنيانى كۆزىتىش دەۋرى ئورنىغا 'ئوپتىك مىكروسكوپ' نى دەسسىتىپ، تەبىئەتتە مەۋجۇد بولغان ھەرخىل قانۇنىيەتلەرنى تېخىمۇ ئېنىق كۆزىتىشكە باشلىدى. روشەنكى، مىكروسكوپنى لىنزا ياكى كۆزەينەك بىلەن سېلىشتۇرغاندا مىڭلارچە ھەسسە ئۈستۈنلۈككە ئىگە ئىدى. ياۋروپا ئىلىم-پەن تەتقىقاتىدا ئىسلام ئالىمىدىن مىڭ قەدەم تېز يۈرىدىغان قورالغا ئېرىشكىنىدە، مۇسۇلمانلار ”ئاتېئىزم“ پۈرىقى چىقىپ تۇرغان دەۋر بۆلگۈچ بۇ يېڭى پەن بىلىملىرىگە پۈتۈنلەي ئىنكار قىلىش پوزىتسىيىسىنى تۇتۇپ كەلدى. ئۇنىڭ كەينىدىنلا مەيدانغا كەلگەن نىسپىلىك-كۋانت نەزەرىيىلىرىنىڭ ئوتتۇرىغا چىقىشى، ياۋروپالىقلارنى 'سپېكتېر-ئېلېكترون مىكروسكوپ' بىلەن ماددىي دۇنيانى كۆزىتىش قورالىغا ئېرىشتۈرۈپ، تېخىچە 'ئاددىي لىنزا كۆزەينەك' بىلەن يول ئاختۇرۇپ يۈرگەن مۇسۇلمانلار دۇنياسىدىن مىليونلىغان ھەسسە تېز قەدەم باسالايدىغان قوراللارغا ئېرىشىپ ئاسماندا ئۇچماقتا ئىدى. مۇسۇلمانلار تا بۈگۈنگىچە شۇ ئاددىي 'كۆزەينەك' دەۋرىدىكى تەلىماتلار بىلەن ماددىي دۇنيانى، كائىناتنى، ھەتتا «قۇرئان كەرىم» نى چۈشەندۈرۈشكە تىرىشىپ يۈرگەن موللا-داموللىرىمىزنى ئىمام قىلىشىپ، خەلقىمىزگە نادانلىقنى ئاللانىڭ تەلىماتى قىلىپ كۆرسىتىپ ۋەز ئېيتىشلىرىغا ئىشىنىپ يۈرمەكتە. ھەتتا بۈگۈنكى ئىلىم-پەن

نەتىجىلىرىنى ئاددىي كۆزەينەكتە كۆرگەن ھادىسىلەر بىلەن توغرىلىۋېلىشقا ھە دەپ ئۇرۇنۇشۇپ، مىليونلىغان ھەسسە كۈچلۈك بولغان سپېكتىر مىكروسكوپ بىلەن ئاددىي كۆز ئەينەكنى تەڭ ئورۇنغا قويۇشقا تىرىشماقتا!

بىز ئەسلىدە بۈگۈنكى ئىلىم-پەن — ’ئېلېكترون مىكروسكوپ‘ — بىلىملىرىنى جان پىدالىق بىلەن ئۆگىنىپ، كائىناتتىكى ماددىلارنى نېترون-پروتون، ئېلېكترون-فوتون، ... نازۇكلۇقىدا، مىلياردلىغان نۇر يىلى بۇرۇنلىرىدا كۆرۈلۈپ بولغان ماددا ھەرىكەتلىرىنى كۆزىتىش ئارقىلىق، بۇ كائىناتنىڭ يوقتىن يارىتىلغانلىقى ئەمەس، بەلكى قىلچە نۇقسان تاپقىلى بولمايدىغان ئەڭ مۇكەممەل تەبىئەت قانۇنلىرىغا بويى سۇنىدىغان بىر شەكىلدە يارىتىلغانلىقىنى، بۇنىڭغا قاراپ ياراتقۇچى ئاللانىڭ نېمە دېگەن مۇكەممەل بىر ياراتقۇچى ئىكەنلىكىنى ئاندىن تونۇپ ئالالايمىز. ئاللانىڭ بۇ كائىناتتىكى ماددىلارنى زەررىچە-ئېنېرگىيە ئوتتۇرىسىدا سېكۇنتىغا يۈزمىڭلىغان كىلومېتىر تېزلىك بىلەن ھەرىكەت قىلىپ تۇرىدىغان سانتىمېتىرنىڭ مىلياردلارچە كىچىك ئۆلۈشىدىكى ئەڭ كىچىك زەررىلەردىن تارتىپ، قىياس قىلىنماس چوڭلۇقتىكى ھەر دەرىجىلىك يۇلتۇز سىستېمىلىرى گۇرۇپپىلىرىغىچە بولغان ماددىي دۇنيانى قىلچە قۇسۇر تاپقىلى بولمايدىغان مۇكەممەللىكتە قانۇنىيەتلەر بىلەن، يەنى ’تەقدىر‘ لەر بىلەن ساقلاپ تۇرۇۋاتقانلىقىنى تونۇماسلىق، ئۇنى ئېتىراپ قىلماسلىق، ئۇنىڭدىن پايدىلىنىشقا قىزىقماسلىق نېمىدىن دېرەك بېرىدۇ؟ بۇ ئەينى ۋاقىتتا ئاللانىڭ ۋەھيىسى بولغان «قۇرئان» نى ئېتىراپ قىلماسلىق بىلەن بىرەر پەرقى بارمىدۇ؟ ئاللا ياراتقان كائىناتنىڭ ھەممە نۇسخىسىدا مېنىڭ ئايەتلىرىم، مېنىڭ ئەمرلىرىم، مېنىڭ كۈچ-قۇدرىتىمنىڭ ئىسپاتى بار دەپ كۆرسەتكەن كائىناتنى، ئۇنىڭ تەركىبى بولغان ماددىلارنى، ئۇلارنىڭ قانۇنىيەت — تەقدىر — لىرىنى ئېتىراپ قىلماسلىق، ... قاسىم بۇنىڭ ئاقىۋىتىدىن چۆچۈپ كەتتى! ئاللانىڭ تەڭداشسىز قۇدرىتىنى بىلمەيدىغان بىرسى، ئۇنى قېتىرقىنىپ ئۆگىنىشنى خالىمايدىغان ياكى ئۇنى ئۆگىنىش ئۈچۈن بارلىقىنى بېغىشلاشقا چىدىمايدىغان، ئوقۇشنىڭ جاپاسىدىن قورقىدىغان بىرسى ئاللانى قانداق تونۇيالايدۇ؟ روشەنكى، بۇنداق بىرسى

تەبىئەتتىكى ئۆز رىزقىدىن پايدىلىنىشنىمۇ تەلەيگە، سۈف-كۆچكە باغلاپ قويۇشتىن باشقىنى بىلمەيدۇ!

قاسىم مانا ئەمدىلا ئاللانىڭ تەڭداشسىز قۇدرىتىنى تونۇش ئاچقۇچىنى كۆرگەندەك ھېس قىلماقتا ئىدى. ئەمدى ئۇ، موللىلىرىمىزنىڭ ئاغزىغا رەم بولۇپ كەتكەن ”پېشانىسىگە پۈتۈلگەن، رىزقى كەلمىگەن، تەقدىر-پېشانە، خۇدا بۇيرۇمىغان، غايىپ، ...“ دېگەندەك سۆزلەرگە ئالدىراپ ئىشىنىپ كېتىشكە بولمايدىغانلىقىنى، ئىبادەت، پەرز، ئەخلاق، جاسارەت، غۇرۇر، ۋىجدان، ساۋاپ، گۇناھ، رىزقى، تەقدىر، دۇئا، بىلىم، تېخنىكا، كەشپىيات، تىنچلىق، ناماز، جىھاد، پەرز، سۈننەت، مىللەتچىلىك، ۋەتەنپەرۋەرلىك، ئىنسانپەرۋەرلىك، ... دېگەنلەر ھەققىدىكى بۇرۇنقى باھالارنى قايتىدىن ئويلىنىپ كۆرۈشكە تېگىشلىك ئۇقۇملار ئىكەنلىكىنى ھېس قىلماقتا ئىدى.

ئۇ يەنىلا ھەيران قالاتتى: ئەجەبا بۇنچە مۇقەررەرلىك بولۇپ ئالدىمىزدا تۇرۇۋاتقان ئون بەش ئەسىرلىك بىر ئىسلام ئەقىدىسىگە دۇنيادىكى ئىككى مىلياردقا يېقىن مۇسۇلمانلارنىڭ ئەقلى يەتمەي قېلىپ، يالغۇز ئۆزىلا شۇنچە ئەقىللىق بولۇپ كەتكەنمىدۇ؟

قاسىم، ئويلاپ بۇ يەرگە كەلگىنىدە قورقۇپ بەدەنلىرى تىترەپ كەتتى. ئەڭ ياخشىسى، بۇ خىل چوڭ ئىشلارنى يەنىلا ھازىرچە ئويلىماسلىق قارارىغا كەلدى. ئەمما ئۇ، ئاللانىڭ تەڭداشسىز قۇدرىتىگە شەكسىز ئىشەنگەنىدى. ...

*****

ئون بەشىنچى باب

ئۆزگىرىش

– ... ”قىلىنلىق يېرىم دۇنيا“ دەپتىكەن، ئاغىنە!

– بىر بىچارىنىڭ غۇدۇڭشۇشلىرىدىن

قاسىم ئۆزىنىڭ ئىسلام دۇنيا قارىشى جەھەتتە ئويلىنىپ يۈرگەن كۈنلىرىنىڭ بىرىدە، ئۆيگە خاسىيەت كىرىپ كەلدى. بۇ يېقىندا پەۋقۇلئاددە زورۇرىيەت ئۈچۈن دەپ قاسىم بىلەن گۈلباھارنىڭ ئۆي ئاچقۇچلىرى كۆپەيتىلىپ، ھەربىر ئەزاغا بىردىن تارقىتىپ بېرىلگەنىدى. شۇڭا، بۇ قېتىم خاسىيەت ئىشىكنى چەكمەيلا ئۆزى ئېچىپ كىرىپ كەلگەنىدى.

خاسىيەت، قايسى بىر يېڭى پىلاننى جىددىي مۇزاكىرە قىلماقچى دېگەننى باھانە

قىلىپ كەلگەندەك كۆرۈنسىمۇ، ئەسلى نىيىتى ئۇنىڭ كۆزلىرىدىنلا بىلىنىپ تۇراتتى. ئۇنىڭ كۆزلىرى يالقۇنلۇق ئاشىق ئوتى بىلەن چاقناپ تۇراتتى. بۈگۈنكى ياسىنىشىمۇ ئالاھىدە بولۇپ، يۈز-كۆزلىرىگە ئىنچىكىلىك بىلەن گىرىم قىلغان، چاچلىرىنى پارقىرىتىپ كۆپتۈرۈپ تارىغان، ئۈچىسىغىمۇ بەدىنىگە چاپلىشىپ تۇرىدىغان شوخ رەڭلىك كىيىملىرىنى كىيىۋالغان ئىدى. ئۆيگە كىرىپلا نېپىز كۆزلۈك پەلتوسىنى سېلىپ ئېسىپ قويدى. چاچلىرىنى دولقۇنلىتىپ ئۇچۇرۇپ ئۇياق-بۇياققا تاراپ قويدى. قىزنىڭ بۇ تۇرقىنى كۆرگەن قاسىم، خۇددى مومدەك ئېرىپ كېتىۋاتاتتى. خاسىيەتنىڭ نېپىز، بەدىنىگە چاپلىشىپ تۇرغان قىزغۇچ مايكىسىدىن ئۇنىڭ جانىۋاردەك چاقچاقان ئىككى كۆكسى تىك كۆتۈرۈلۈپ تۇراتتى. قاسىم ئۆزىنى تۇتۇپ ئالالمىغان ھالدا بېرىپ خاسىيەتنى قۇچاقلاپ باغرىغا باستى. ئۇلار ئىككىسى ئۇزۇندىن-ئۇزۇنغا پۈتۈن ۋۇجۇدى بىلەن چاپلىشىپ سۆيۈشتى. خاسىيەتنىڭ لەۋلىرى ئوت بولۇپ يېنىپ تۇراتتى. ئۇ، ئۇزۇن قايرىما كىرپىكلىرى ئارىسىدىن قاپقارا چاقناپ تۇرغان شەھۋانىي كۆزلىرى بىلەن قاسىمغا تەشنالىق بىلەن تىكىلگەن ھالدا قاراشقا باشلىدى.

«بۈگۈن نېمىشقىدۇر سىزنى بەكلا سېغىندىم، بەكلا كۆرگۈم كەلدى. بۇ سەھەردە كۆرگەن چۈشۈمدىن قورقۇپ قالدىم. خۇدايىم ساقلىسۇن. بىز بۇ ئىشلارغا قۇرئان تۇتۇپ قەسەم قىلىپ كىرىشكەنتۇق. ۋەتەن ئازادلىقى، مىللىي مۇستەقىللىقىمىز، قوشۇنىمىزنىڭ مەخپىيەتلىكى ئۈچۈن جېنىم پىدا دەپ قەسەم قىلىشقانتۇق. ئۆلۈپ كەتسەكمۇ ئارمىنىمىز يوقلىقىنى بىلىمەن. شۇنداقتىمۇ يەنىلا قورقۇۋاتىمەن. نېمىشقىدۇر سىزنىڭ يېنىڭىزدا كۆپرەك قالغىملا كېلىپ تۇرىدۇ. سىز مېنى راستتىنلا چىن قەلبىڭىزدىن ياخشى كۆرىسىز، شۇنداقمۇ؟ ئەگەر مەن سىزدىن بۇرۇن ئۆلۈپ كېتىپ قالسام، سىزدىن تىلەيدىغىنىم، مېنىڭ ئۈچۈن بىر ھەپتە قارىلىق تۇتۇشقا ۋەدە بېرىڭ، بولامدۇ؟» — قاسىم خاسىيەتكە قاراپ ھەيران بولۇپ تىكىلىپ سىنچىلاپ قاراشقا باشلىدى. ”بۇ قىزغا بۈگۈن نېمە بولغاندۇ؟ شۇنچە كېلىشتۈرۈپ ياسىنىپ كېلىپ تۇرۇقلۇق، بۇنداق بولمىغۇر ئىشلارنى نېمىشقا خىيالىغا

كەلتۈرىدىغاندۇ؟“ دەپ ئويلاپ ئۇنى باغرىغا تېخىمۇ چىڭ باستى. ”هەي ئۇيغۇر ئەرلىرى، ۋەتەننى قوغداش، ۋەتەننى قۇتقۇزۇش ئەسلىدە سىلەرنىڭ ئۈستۈڭلاردىكى مۇقەددەس ۋەزىپە ئەمەسمىدى؟ بۇ بىچارە قىزلارنى بۇ ئىشقا مەجبۇرلايدىغانغا قىلچە ھەققىڭلار يوق ئىدىغۇ؟ بۇ ۋەتەننى سىلەر بالدۇرراق ھەرىكەت قىلىپ قۇتقۇزۇش جېڭىگە ئاتلانغان بولساڭلار، بۇ قىزلارغا بۇنچە خەتەرلىك ئىشلارنى قىلىشنىڭ ھاجىتى قالمايتتىغۇ؟ ياكى ئۇلارنىڭ ئۇيغۇر ئانىلىق ۋەزىپىسى سىلەرگە ئازلىق قىلىۋاتامدۇ-يا؟“

قاسىم ئىچىدىن زارلىنىپ، قىزنىڭ بېشىنى سىلاپ ئولتۇرۇپ كەتتى.

«گەپ قىلمايسىزغۇ؟ ياكى سىز مېنى ياخشى كۆرمەمسىزيا؟»

«جېنىم خاسىيەت، بۈگۈن سىزگە نېمە بولدى؟ بۇ گەپلەرنى نەدىن خىيالىڭىزغا كەلتۈردىڭىز؟ — ئۇ، رۇسلىنىپ ئولتۇرۇۋېلىپ خاسىيەتنى ئۆزىگە قاراتتى، — ماڭا قاراڭ خاسىيەت، بىز ھەقىقەتەنمۇ چېكىدىن ئاشقان خەتەرلىك ئىشلارغا كىرىشىپ قالدۇق. راست دېگەندەك بىزنىڭ بېشىمىزغا بىرەر پېشكەللىك كېلىپ قالغۇدەك بولسا، خەلقىمىزنىڭ بۈگۈنكى ھالىتىدىن قارىغاندا، ئۇلار راستتىنلا بىزنى قۇتقۇزۇشقا كۈچ چىقىرالمايدۇ. كىم بىلىدۇ تېخى، تىنچلىقىمىزنى بۇزغانلار دېيىشىپ، قەبرىمىزنى چۇۋۇۋېتىدىغانلارنىمۇ چىقمايدۇ دېگىلى بولمايدۇ ھەرقاچان. ئۇنىمۇ قويۇپ تۇرۇڭ. خاسىيەت، بىز ئۆلمەيمىز. بىز ھەرگىزمۇ ئۆلمەيمىز. ئىشىنىڭ، بىز شېھىت بولىمىز! شېھىتلىك ئۆلۈم ئەمەس. ئۇ، جەننەتنىڭ ئاچقۇچى. بۇ يولغا كېتىۋاتقان بىرسى قارىماققا قىينالغاندەك كۆرۈنسىمۇ، ئەسلىدە ئۇ قىينالغىنى ئەمەس. بەختلىك مىنۇتلار ئادەمنى كۈلدۈرمەي يىغلىتىدىغانلىقىنى بىلمەمسىز؟ ئادەم ھەددىدىن ئارتۇق بەختلىك بولغىنىدا يىغلايدۇ. بىز بەختلىك ئۆلىمىز. بۇنداق ئۆلۈم، ھەرگىزمۇ ئۆلۈم ئەمەس! بىز مەڭگۈ بىرلىكتە بولىمىز، بۇنىڭغا ئىشىنىڭ.»

«بىلىمەن، سىز مېنى ياخشى كۆرىسىز، — خاسىيەت قاسىمنىڭ گېپىگە قۇلاق سالماي، ئۆزىنىڭ خىيالى بىلەنلا بولۇپ كەتكەندەك قىلاتتى، — سىز مېنىڭ جېنىم، سىز مېنىڭ ھاياتىم، ...» — قىز بىر نېمىلەر دەپ غىڭشىغىنچە ئۇنىڭ

باغرىغا تېخىمۇ چىڭ چاپلىشىپ تۇرۇۋالدى. قاسىم ئۇنى باغرىغا چىڭ بېسىپ ئىچ-ئىچىدىن بىرلىسىپ سۆيۈپ كەتتى. ئۇمۇ ھەقىقەتەن سۆيگۈدىن پەۋقۇلئاددە ھوزۇرلىناتتى. سۆيگۈ لەززىتىدىن پۈتۈن غەم-ئەندىشىلىرىنى ئۇنتۇپ قالاتتى. ”ئىنسان سۆيگۈگە نېمە دېگەن ئېھتىياجلىق؟ — قاسىم ئويلايتتى قىزىنى باغرىغا بېسىپ تۇرۇپ، — بۇ بىچارىغا دىنىي ئەخلاقلار ھەققىدە ئويلىغانلىرىمنى سۆزلەپ بېرىش پىلانىنى تۇزۇۋاتقانىدىم. ئەمدى بۇ قىزغا نېمە دېيىشىم كېرەك؟“

ئۇلار شۇ ھالىتىدە بىر-بىرىنى چىڭ قۇچاقلىشىپ خېلى ئۇزۇنغىچە ئۈن-تىنسىز جىم تۇرۇشتى.

خاسىيەتنىڭ خېلى تىزلىۋېلىۋاتقانلىقىنى سەزگەن قاسىم، ئۇنى ئاستا قۇچىقىدىن چۈشۈرۈپ يېتىلگىنىچە دىۋانغا ئەكېلىپ ئولتۇرغۇزدى. ئاندىن ئۇنى ئەركىلىتىپ بىردەم ئولتۇرغاندىن كېيىن، ئاستا ئورنىدىن تۇرۇپ چاي قايىنتىش ئۈچۈن ئاشخانا ئۆيگە كىردى. ئۇ چاي دەملىگەچ، ئەمدى ئۇنىڭغا گەپنى نەدىن باشلاش كېرەكلىكى ئۈستىدە ئويلىنىپ قالدى. خاسىيەتمۇ بۇ ئارىدا ئاشخانا ئۆيگە كىرىپ، يۇيۇقسىز قالغان قاچا-قومۇچلارنى يۇدى. ئۇلار ئىككىسى بۇ يېقىندا قوشۇنىدىن ۋەزىپە قىلىپ بېرىلگەن يېڭى منا لايىھىسى ھەققىدە گەپلەشكەچ مېھمانخانا ئۆيگە چىقتى.

«ماڭا قاراڭ خاسىيەت، — قاسىم چاي ئىچكەچ ئولتۇرۇپ گەپكە كىرىشتى. — بىز بۇگۈنگە كەلگۈچە ئاساسەن ئالغاندا ھەۋەس بىلەنلا ھەرىكەت پىلانلىشىپ كەلمەكتىمىز. مېنىڭچە بولغاندا، بىز بۇندىن كېيىن سەل پىلانلىق، تاكتىكىلىق شەكىلدە ھەرىكەت پىلانلاپ ئىشلەشكە كىرىشسەك دەيمەن. دېمىسىمۇ بۇ ئاي-بۇ كۈنلەردە خىتايلار راستتىنلا ھەددىدىن ئارتۇق چىچاڭلاپ كېتىۋاتىدۇ. ئەمدى ئۇلارنىڭ بۇرۇنقىدەك دىققەتسىزلىكلىرى بارغانسېرى ئازىيىپ بارماقتا. ھەرقانچە چىقىم تارتىشتىن قەتئىي نەزەر، بارلىق ئىچكى مۇداپىئە ئورۇنلىرىنى قايتىدىن رەتكە سېلىشقا باشلاپ، ھەدىسىلا ۋەھشىيلىككە تايىنىپ پىدائىيلىرىمىزنى پاش قىلدۇرۇشقا بولمايدىغانلىقىنى ياكى خەلقنى باستۇرۇپ قورقۇتۇش بىلەنلا بۇ

ئىشلىرىمىزغا چەك قويۇپ كېتەلمەيدىغانلىقنى سەزگەندەك قىلىشتى ئېھتىمالىم، ئۇلار خەلقىمىزنى پۈتۈن كۈچى بىلەن سىستېمىلىق ھالدا نازارەت ئاستىدا تۇتۇپ، يالغان قوشۇن قۇراشتۇرۇپ بىر-بىرىمىزگە سېلىش، پەۋقۇلئاددە يۇقىرى پۇل بېرىش ئارقىلىق قوشۇنلاردىكى مەيدانى ئاجىزلارنى سېتىۋېلىش، ئۇنداقلارغا جىنايىتىنى كەچۈرۈم قىلىپ چەتئەلگە چىقىش پاسپورتى ھەل قىلىپ بېرىش، نۇقتىلىق ئالىي مەكتەپلەردە ياكى چەتئەل ئالىي مەكتەپلىرىدە ئۆزىنى، بالا-چاقىسىنى ھۆكۈمەت تەمىناتى بىلەن ئوقۇتۇپ بېرىش، ئەمەل-مائاش ئۆستۈرۈش دېگەندەك ھىيلىگەرلىك بىلەن بولسىمۇ سېتىۋېلىپ قوشۇنلىرىمىزنىڭ ياكى خەلقىنىڭ ئارىسىغا سىڭىپ كىرىش، شۇ ئارقىلىق پىدائىي قوشۇنلىرىمىزنىڭ ئىچىگە ئادەم كىرگۈزۈش يولىنى ئاختۇرۇپ يۈرۈشكەنلىكى مەلۇم. خىتايلار ئەمدى ھە دېگەندىلا شەھەرلەرنى قوراللىق كۈچلىرى بىلەن توشقۇزۇۋېتىشنىڭ ئورنىغا، ئىدارىمۇ-ئىدارە، زاۋۇتمۇ-زاۋۇت، مەھەللىمۇ-مەھەللە بايىقىدەك رەزىللىكلەردىن پايدىلىنىپ يەرلىكلەرنى نۇقتىلىق نازارەت قىلىشقا ئاتلانماقتا. ... گەپنىڭ قىسقىسى، خىتاي تاجاۋۇزچىلىرى ئەمدى خەلقىمىزنىڭ مىللىي ئازادلىق ئارزۇلىرىنىڭ ئۆتكەن يېرىم ئەسىردىكىدەك ئۇنداق ئېغىزىدا دەپ قويىدىغانلا ئىش ئەمەس، رەسمىي بىر ھەرىكەت ھالىتىگە ئايلىنىپ بولغانلىقىنى ئېتىراپ قىلىشتى دېيىش مۇمكىن. شۇڭا ئۇلار بىزنىڭ ئەھۋالىمىزنى رەسمىي قولغا ئېلىپ ئىلمىي بىر شەكىلدە تەتقىق قىلىشقا كىرىشكەنلىكى ئۈچۈن، خىتاي تاجاۋۇزچىلىرى بىزنىڭ يوشۇرۇن زەربە بېرىش ھەرىكىتىمىزنىڭ تەسىر كۆرسىتىشىگە دائىر بەزى قانۇنىيەتلەرنى ھەمدە بىزنىڭمۇ يوشۇرۇن پائالىيەت قىلىشىمىزغا مۇناسىۋەتلىك بەزى قانۇنىيەتلەرنى بىلىپ قالدى دېيىشكە بولىدۇ. شۇ سەۋەبتىن بىزمۇ ھەرىكىتىمىزنى تېخىمۇ پۇختا پىلانلاپ، خىتاي تاجاۋۇزچىلىرىنى قوغلاش ھەرىكەتلىرىمىزنى ھېسسىياتقا تايىنىپ ئەمەس، بەلكى ئىلمىي ئۇسۇللارغا تايىنىپ پىلانلاشقا ئەھمىيەت بېرىشىمىز، يوشۇرۇن ھەرىكەت دولقۇنىنىڭ ئۈنۈمىنى تېخىمۇ ئۆستۈرۈش جەھەتتە باش قاتۇرۇشقا تىرىشىشىمىز كېرەك دەپ قارايمەن. — قاسىم چېيىنى ئوتلىغاچ تاماكا تۇتاشتۇرۇپ چەكتى، — ئەمما بۇنىڭغا ئەگىشىپ

يوشۇرۇن زەربە بېرىش ھەرىكىتىنىڭ دائىرىسىنىمۇ بۇرۇنقىدەك ئۇنداق بىرنەچچىلا چوڭ شەھەرلىرىمىزگە مەركەزلەشتۈرۈپ قويۇش ۋەزىيىتىنىمۇ ئۆزگەرتىپ، ئۇششاق ناھىيە-بازارلاردىن تارتىپ بەزى قاتناش تۈگۈنلىرى، كان رايونلىرى، نېفىت رايونلىرى، بىڭتۇەن بازارلىرىغىمۇ كېڭەيتىپ بېرىشنى ئىزچىل ھەرىكەت ھالىتىگە كەلتۈرۈش ئۈچۈن كۈچ چىقىرىشىمىز بۇگۈنكى ۋەزىيەتنىڭ تەقەززاسى بولۇپ تۇرماقتا. شۇ ئارقىلىق، خىتاي تاجاۋۇزچىلىرىغا قارشى ھەرىكىتىمىزنى نوقۇل ھالدا مۇتلەق يوشۇرۇن يەرئاستى قوشۇن ھەرىكىتى شەكلىدىن تەدرىجىي ھالدا قىسمەن يوشۇرۇن ۋە تۇراقسىز بولسىمۇ پارتىزانلىق ھەرىكەت شەكلىگە ئايلاندۇرۇش ئاساسىنى يارىتىش ئۈچۈن غەيرەت قىلىشىمىز مۇمكىن. دەرۋەقە، بۇنداق پائالىيەتلەر سەۋەبىدىن، خىتاي تاجاۋۇزچىلىرى بەزى كەنت- مەھەللىلىرىمىزنى قىرغىن قىلىش، بىراقلا كۆچۈرۈپ تۇزلىۋېتىش ھەرىكەتلىرىگە ئاتلانمايدۇ دەيمۇ ئېيتالمايمىز. ئەمما شۇنى مۇقىملاشتۇرۇشقا بولىدۇكى، بۇ تۇردىكى پاجىئەلەرنىڭ كۆپىيىپ بېرىشى، بىرقىسىم كىشىلىرىمىزنى جېنىنى تىكىپ دۈشمەن بىلەن بىرگە پارتلاپ شېھىت بولۇشقا مەجبۇرلاپ، ۋەتەن، مىللەتنى ئۈچۈن جان پىدا قىلالايدىغانلارنىڭمۇ سانىنى خېلى كۆپ ئاشۇرۇۋېتىشى تۇرغانلا گەپ. خۇددى شۇنىڭدەك، بۇ تۇردىكى پاراكەندىچىلىكلەر خىتاي تاجاۋۇزچىلىرىنىڭ دۆلىتىگە قاراپ قېچىشىغىمۇ تۈرتكە بولۇپ، خىتاي تاجاۋۇزچىلار نوپۇسىنىڭ كەمىيىشىگىمۇ ۋاستىلىك سەۋەب بولۇپ قېلىشى مۇقەررەر. بۇ نۇقتىدىن ئالغاندىمۇ، ھەرىكىتىمىزنىڭ دائىرىسىنى شەھەرلەردىكى قىسىلىپ قېلىشتىن شەھەر ئەتراپى يوشۇرۇن زەربە بېرىش ئىقتىدارىغا ئىگە ۋاقىتلىق تەشكىللىنىدىغان نىسپى پارتىزانلىق ھەرىكەتلىرىنىڭ كېڭىيىشى ئۈچۈنمۇ تۈرتكە بولالايدىغان پىلانلارنى كۆپ تەرتىپكە قويۇپ ئويلىنىشنى ئۆزىمىزگە بىر قوشۇمچە ۋەزىپە قىلىش ۋاقتى كەلدى دەپ ھېسابلايمەن.»

«دېگەنلىرىڭىزنى تازا دېگەندەك چۈشىنىپ كېتەلمىدىم. — خاسىيەت قولىدا ئويناپ ئولتۇرغان كەمپۇت قەغىزىنى ئالدىدىكى كۈلدانغا پۈرلەشتۈرۈپ تاشلاپ تۇرۇپ دېدى، — دېمەكچى بولغىنىڭىز، ... يەنى سىز دېمەكچىسىزكى، بىزگە

ئەمدى شەھەرلەردىن چىقىپ شەھەر سىرتىدا يوشۇرۇنۇپ يۈرۈپ ھەرىكەت قىلىش ۋاقتى كەلدى دېمەيدىغانسىز ھەرھالدا؟»

«ئۇنداقمۇ دېمەكچى ئەمەسمەن. ئەمما كېيىن بۇ جەھەتتە يەنە ئالدىراپ قېلىپ پۈرسەتلەرنى قولدىن بېرىپ قويىدىغان ئىشلار بولمىسۇن دەپ قورقىمەن. يەنە كېلىپ، كەچكىچىلا بۇ تۆردىكى مۇتلەق يوشۇرۇن يەرئاستى قوشۇن پائالىيەتلىرى بىلەن شۇغۇللىنىپ كېتىۋەرگىنىمىزدە، خەلقىمىز ئارىسىدا مىللىي مۇستەقىللىق ھەرىكىتىمىزنىڭ تەرەققىياتىدىن ئۈمىدسىزلىنىش ۋەزىيىتى كېلىپ چىقىپ، شۇنچە قۇربانلار بەدىلىگە كەلگەن بۇ پائالىيىتىمىزنىڭ ئاخىرى چىقماي يېرىم يولدا يوقىلىپ كېتىشىدىن بەكلا ئەنسىرەيمەن.»

«سىزنىڭچە بولغاندا، بۇ جەھەتتە بىز نېمىلەر قىلىشىمىز كېرەك دەپ قارايسىز؟»

— خاسىيەت يەنە سورىدى.

«بۇ توغرىلىق، ... بۇندىن كېيىن نېمە قىلىشىمىز كېرەكلىكى ھەققىدە تېخى ئېنىق بىرنېمە دېيەلمەيمەن. دېمەكچى بولغىنىم، بۇ جەھەتتىمۇ ئالدىنئالا تەييارلىنىپ تۇرساق دېمەكچىمەن. يەنى، ... ياكى بولمىسا، ... — قاسىم تاماكىسىنى چەككەچ ئورنىدىن تۇرۇپ دېرىزە تۈۋىگە بېرىپ سىرتقا قارىدى. بىر زامانلاردا ھەرخىل يايمىچىلار بىلەن تولۇپ كېتىدىغان بۇ ئارقا كوچىدا ئادەم بەكلا شالاڭ بولۇپ، ئۇياق-بۇياققا كېتىۋاتقانلار ئاساسەن قوراللىق كوچا پاتروللىرى بىلەن قوراللىق پايلاقچىلار دېگۈدەك ئىدى. ئارىلاپ ئۆتۈپ قالىدىغان پۇقرالار كۆزگە چېلىقىدىغاندەك قىلسىمۇ، ئۇلارنىڭ مۇتلەق كۆپ قىسمى خىتاي ئەرلىرى بولۇپ، تەيتەي-لوخەنلىرى بىلەن ئايال-بالىلار زادىلا كۆرۈنمەيتتى. يەرلىكلەردىن بىرسىمۇ كۆرۈنمىدى. شەھەر ئىچىدىكى ۋەزىيەتمۇ بۇ كۆرۈنگەن مەنزىرىدىن تولا بەك پەرق قىلىپ كەتمەيتتى. شۇڭا، خىتاي پاتروللىرى يولىدىن ئۆتكەن ھەممە ئادەمنىڭ تونۇشتۇرۇشلىرىنى، يانلىرىنى ئاختۇرۇپ يۈرۈشەتتى. شەھەر ئىچى رەسمىيلا چۆلدەرەپ قالغانىدى. قاسىم كەينىگە بۇرۇلۇپ خاسىيەتكە قارىدى، — خىتايلارنىڭ نازارەت قىلىشىنى كۈچەيتىۋېتىشى بىزنىڭ ئەركىنرەك يۈرۈشىمىزنىمۇ قاتتىق چەكلەپ

تۇرماقتا. پۈتۈن يول ئېغىزلىرى، بارلىق قورۇ-بىنالار تونۇشتۇرۇش تەكشۈرىدىغان خىتاي پايلاقچىلىرى بىلەن توشۇپ كەتتى. شۇنداق بولغاچقا، ھەرقايسىمىزنى يوقلاپ تۇرىدىغان ئادەتتىكى تونۇش-بىلىشلىرىمىزنىڭ بېرىش-كېلىشلىرىنىمۇ بەكلا ئازايتىۋەتتى. گۇلباھارنىڭ ئۆيى بىلەن بۇ ئۆيگە كېلىدىغانلار ئاساسەن بىز تۆتىمىز بىلەنلا چەكلىنىپ قالدى. قورۇ-بىنالارغا كىرىپ-چىقىشلاردا تىزىملىتىۋاتقانلار ئاساسەن بىزلا بولۇپ قالدۇق. خۇدا ساقلىسۇن، ياخشى كۈننىڭ يامىنى بولۇپ قالسا، بىزدىن بەكلا ئاسان گۇمانلىنىشى مۇمكىن. ...»

«بۇ دېگەنلىرىڭىزدىن يەنىلا بىرنېمە ئۇقالمىدىم. — خاسىيەت ئورنىدىن تۇرۇپ قاسىمنىڭ يېنىغا كەلدى، — گېپىڭىزنى ئايلاندۇرماي ئۇدۇللا دەڭا، بۇنىدىن كېيىن بىز بىر-بىرىمىز بىلەن بىر يەردە ئۇچرىشالمايلى دېمەكچىمۇسىز؟»

«ياق، مەن دېمەكچىمەنكى، يەنى، ... — قاسىم گېپىنى تاپالماي تاماكىسىنى بىر تارتىپ قويۇپ گەپكە كىرىشتى، — دېمەكچىمەنكى، ... بىز تېخىمۇ ئەركىن ھەرىكەت قىلالىشىمىز ۋە تېخىمۇ بىخەتەر يۈرەلىشىمىز ئۈچۈن باشقىچە بىر چارە ئويلىشىپ باقساقمىكىن دەيمەن. يەنى، دېمەكچىمەنكى، خىتاي تاجاۋۇزچىلىرىنىڭ ھەرىكەت قانۇنىيەتلىرىنى ئىگىلەپ، يوشۇرۇن كوچىغا چىقىش، يوشۇرۇن پېيىغا چۈشۈش چارىلىرىنى ئويلىشىپ باقساق، ئاندىن ئۆز بىخەتەرلىكىمىز ئۈچۈن ئۇچرىشىش يەرلىرىمىزنى كۆپەيتىش ھەققىدە باش قاتۇرۇپ باقساق دېمەكچىمەن. قانداق دەيسىز؟»

«كۆزىتىش، پېيىغا چۈشۈش دېگەنلىرىڭىزگە ھازىرچە ئەقلىمگە بىرەر نەرسە كېلىدىغاندەك ئەمەس. — دېدى خاسىيەت بېرىپ بىر ئورۇندۇققا ئولتۇرۇۋېلىپ تۇرۇپ، — ئەمما ئۇچرىشىش يەرلىرى ھەققىدە دېسىڭىز، مېنىڭ ئۆيۈمدە بۇنداق بىر ئىمكانىيەت يوق دېسەممۇ بولىدۇ. بىزنىڭ ’يانچۇقچى‘ شوركىنىڭمۇ ئۆيىدە يىغىلىشىمىز ناتايىن، بۇنىڭغىمۇ بىرنېمە ئەقلىمگە كېلىدىغاندەك ئەمەس. سىزنىڭچە قانداق قىلىشىمىز كېرەك؟ — خاسىيەت دەرھال قەلەمدەك قاشلىرىنى تۈرۈپ قاسىمغا باشقىلاتىن تىكىلىپ قارىدى، — توختاڭ، سىز ئەسلى نېمە دېمەكچى بولۇۋاتىسىز؟

”شەھەر ئىچىدىكى يوشۇرۇن پائالىيەت شارائىتلىرى تۈگىدى، ئەمدى بۇ ئىشلارنى شەھەر سىرتىدىكىلەر داۋاملاشتۇرسۇن؛ دۈشمەن رازۋېدكىسى بەكلا چىڭقىپ كەتتى، شۇڭا بىزمۇ ئەمدى ئاستا جىمىپ قالايلى“ دېمەيدىغانسىز ھەرھالدا؟»

«ياق-ياق، دېگەنلىرىمدىن نېمىلەرنى چىقىرىپ يۈرسىز، بۇ دېگەنلىرىم مېنىڭ ئويلىرىم. تېخى بۇ ھەقتە بىرەر چارە ئويلىغۇدەك بولالمىدىم. دېمەكچىمەنكى، ... يەنى ... قالغان ئىككىسىنىڭ قىلىۋاتقان ئىشلىرىنى بىزنىڭمۇ قىلىشىمىز شەرت بولىشىنى ئويلىساق، ئۆزۈمنى بەكلا خىجىللىق ھېس قىلىمەن. راستىنىلا بىز ئۇ ئىككىسىگە بەكلا يۆلىنىۋالدۇق. ئۇلار قىلىۋاتقان ئىشلارنى بىز ھەرقانچە قىلىپمۇ ئەمەلگە ئاشۇرالماس ئىدۇق. ئەمما ئۇلار ئىككىسى بىزنىڭ ئەقلىمىزگە كەلمىگەن، ھەتتا بىز زادىلا قىلغىلى بولمايدۇ دەپ قارايدىغان ئىشلارنى پىلانلىشىپ ئەمەلگە ئاشۇرۇپ كەلمەكتە. شۇڭا، بىز ئىككىمىزمۇ بۇنداق پاسسىپ بولۇپ ئۇلارغا يۆلىنىۋالماي، يىغىلىشىمىزغا بىزمۇ بىرەر ئەپلىك پىلان-مەسىلىھەتلەرنى بولسىمۇ كۆتۈرۈپ بارالىساق دەيمەن. مېنىڭدە ھەربىكەتنى يېڭىچە يولدا تاشلىۋېتىدىغان خىيال ھەرگىزمۇ يوق. مەن قولۇمدىن ئىش كەلمىگەنلىكىدىنلا تېرىكىپ بولۇپ يۈرمەكتىمەن.»

«مۇنداق دېمەمسىز، مەن تېخى ... — خاسىيەتنىڭ يۈزىگە قايتىدىن تەبەسسۇم يۈگۈردى، — ھە، مەيلى، باياتىدىن دېگەنلىرىڭىزنىڭمۇ بىرەر ياخشى مەسلىھەت بولۇپ قېلىشى ئەجەب ئەمەس. قېنى ئۇلار بىلەن ئالدىمىزدىكى يىغىلىشتا مەسلىھەت قىلىپ بېقىشقا ئەرزىيدۇ. ... راستىنى دېسەم، مەنمۇ دەل سىزدەك ئويلارغا كېلىپ ئۆزۈمدىن رەنجىپ قالاتتىم. بىز ھەقىقەتەن ئۇلارغا بەكلا يۆلىنىۋالدۇق. ...»

ئۇلار ئىككىسى ئۇدۇلىغا قاراشقىنىچە ئۇزۇنغىچە گەپ-سۆز قىلىشماي جىمجىت ئولتۇرۇپ كېتىشتى.

«بولمىسا مۇنداق قىلايلى، بىز ئىككىمىزدىن ئۇلارنىڭ ئالدىغا كۆتۈرۈپ بارىدىغانغا تۈزۈكرەك بىرەر ئىشىمىز بولمىغاندىن كېيىن، ئاۋۋال بۇ ئىشلار ئۈستىدە

ئىككىمىز بىرمەزگىل چارە ئىزدەپ باقايلى. پەقەت بىرنىمە چىقىرالمىغۇدەك قىلساق ئاندىن ئۇلارغا مەسلىھەت سالساقمۇ كېچىكمەيمىز، ماقۇلمۇ؟» — قاسىم بىرىپ خاسىيەتنىڭ ئېڭىكىنى نوقۇپ ئەركىلىتىپ قويدى.

«ھە راست، قورسىقىڭىز قانداقراق؟ مەن بىرنەچچە قاپ ئىسسىق تەييار چۆپ ئاپىقاچ كەلگەنىدىم. ئازراق قورۇما قورۇپ چۆپ سېلىپ بېرەيمۇ؟» — دېگىنىچە خاسىيەتمۇ ئورنىدىن تۇردى. بۇ گەپ قاسىمغا دورىدەك ياقتى:

«ئەقىلىڭىزگە ئاپىرىن، باياتىدىن بېرى مەنمۇ نېمە قىلىپ يېسەك ياخشى بولاركىن دەپ غەمدە قالغانىدىم.»

ئۇلار ئىككىسى تەڭلا ئاشخانىغا كىرىپ قولمۇ-قول تاماق ئېتىشكە كىرىشىپ كەتتى.

«گۈلدۈۋۈر!!!»

چوڭ يول تەرەپتىن ئادەمنى چۆچۈتكۈدەك قاتتىق پارتلاش ئاۋازى كېلىپ، بىنالار تىترەپ تەۋرىنىپ كەتتى! قاسىم بىلەن خاسىيەتنىڭ يۈرەكلىرى ئاغزىغا كەپلەشكىدەك بولۇپ، بىر-بىرىگە چاپلىشىپ قالدى. ئۇلار سەل ھوشىغا كېلىپ يۈگۈرگىنىچە مېھمانخانا ئۆينىڭ دېرىزىسىگە بېرىپ سىرتقا قاراشتى. چوڭ كوچا بويىدىكى ئالتە قەۋەتلىك ساقچى بىناسىنىڭ بىر يېنى توپا-چاڭ توزۇتۇپ يەرگە كۆمۈلمەكتە ئىكەن! چوڭ كوچىغا تۇتىشىدىغان يان يولدا چوڭ كۈچەدىن قېچىپ كېلىشىۋاتقانلار، بىرمۇنچە قوراللىق خىتايلارنىڭ چوڭ كوچىغا قاراپ يۈگۈرۈشۈپ كېتىۋاتقان پات-پاراخشىغان مەنزىرە ئىككىسىنى ھەيران قالدۇردى. ئۆرۈلۈپ چۈشكەن بىنانىڭ قالغان قىسمىدىن قويۇق ئىس-تۈتەك كۆتۈرۈلمەكتە، چوڭ كوچا بىردەمدىلا ئادەملەرنىڭ ۋارقىراشلىرى بىلەن تولۇپ، كەينىدىنلا چىقىرىشىپ كەلگەن پاژارنىڭ، ساقچى ماشىنىلىرى ۋە قۇتقۇزۇش ماشىنىلىرىنىڭ چىقارغان ئاۋازلىرى بىلەن ئارىلىشىپ قىيا-چىيا بولۇپ كەتتى.

قاسىم بىلەن خاسىيەت، كوچىدا نېمە ۋەقە بولغانلىقىنى بىلەلمەي بىردەم تېڭىرقاپ تۇرغاندىن كېيىن، دېرىزىنىڭ ئالدىدىن قايتىپ بىر-بىرىسىگە ئەنسىرىگەن

هالدا قاراشتى:

«هەرهالدا سومكىڭىزدا گۇمان پەيدا قىلغۇدەك بىرەر نەرسىغۇ يوقتۇ-هە؟» — سوردى قاسىم.

«ياق، بۇگۈن سومكامدا قۇرۇق چۆپتىن باشقا بىرنېمە يوق ئىدى. ئۆيىڭىزدىمۇ ئۇنداق نەرسىلەردىن قالمىغاندۇ؟» — خاسىيەتمۇ ئەنسىرەپ قاسىمدىن سوردى.

«مەنمۇ تېخى تۈنۈگۈنلا بۇزۇق سائەت پارچىلىرى، دورا-پىستان قالدۇقلىرى، تەشۋىقات ۋاراق نۇسخىلىرى قاتارلىقى نەرسىلەرنىڭ ھەممىسىنى يىغىشتۇرۇپ ئەخلەت ماشىنىسىغا تاشلىۋەتكەنىدىم. كۆڭلۈم تۇيغاندەكلا بىر ئىش بولىدى بۇ-دەگا.»

ئۇلار سىرتتا نېمە ۋەقە بولغانلىقىنى بىلەلمەي سەل تۇرغاندىن كېيىن قايتا ئاشخانا ئۆيگە كىرىپ تاماقىقا تۇتۇش قىلىشتى.

خاسىيەت تاماقنى ئىككى تەخسىگە ئۇسۇپ ئەمدىلا مېهمانخانىغا كىرىپ تۇرۇۋىدى، زالدىن دۇكۇرلىگەن نۇرغۇن ئاياق تاۋۇشلىرى كېلىشكە باشلىدى. بەزى ئاياق تاۋۇشلىرى پەلەمپەيدىن يۇقىرى قەۋەتلەرگە چىقىپ كېتىۋاتاتتى. زالدىن كەينى-كەينىدىن ئىشىك ئۇرۇلغان ئاۋازلار كېلىشكە باشلىدى. بەزى ئىشىكلەر غىچىرلاپ ئېچىلغان، يەنە بەزى قەۋەتلەردە ۋارقىراشقان ئاۋازلار كېلىشكە باشلىدى. نۆۋەت قاسىمنىڭ ئىشىكىگىمۇ كېلىشتى.

قاسىم تاماقنى قويۇپ، بېرىپ ئىشىكنى ئاچتى.

رەسمىي قوراللانغان تۆت-بەش خىتاي ساقچى-ئەسكەرلەر گۈلدۈرلىشىپ ئۆيگە باستۇرغاندەك كىرىپ كېلىشتى. غىچ-غاچ چىرقىرىشىدىغان ئېلېكترونلۇق تەكشۈرۈش ئەسۋابلىرى بىلەن ئىشكاپ-دىۋانلارنىڭ ئىچى-تېشى بىلەن ئاستى-ئۈستىنى ئاختۇرۇشقا كىرىشىپ كەتتى. ئۇلاردىن بىرسى گارىدوروپ ئىشكاپتا لىق تىزىلغان كىتابلارغا ئىنچىكىلىك بىلەن قارايتتى. ئارىلاپ بەزى كىتابلارنى ئېلىپ داستىخان ئۈستىگە تىزىشقا باشلىدى. بۇ ئارىدا ياشانغانىراق بىر ساقچى خاسىيەت بىلەن قاسىمنىڭ تونۇشتۇرۇش-كېنىشكىلىرىنى تەكشۈرۈشكە باشلىدى. ئارىلاپ

ئىككىسىنىڭ چىرايىغا قاراپ قويـاتتى. ھېلىمـۇ ياخشـى، قاسـىم ئـۆتكەن ھەپتـىدە ھېلىقـى ‹ئىزچـى مەن› نـىڭ ئىككـى كىتـابىنى ئىدارىسـىغە ئاپىرىـپ يوشـۇرۇپ قويغانىكەن. كىتاب ئىشكاپلىرىدا بىر «قۇرئان كەرىم» بىـلەن بىـرنەچچە كلاسسىـك چەتـئەل روماىلىرىنـىڭ ئۇيغـۇرچە تەرجىمىسـى، بىـرنەچچە ئۇيغـۇرچە ژۇرنالـدىن باشـقىلارنىڭ ھەممىسـىلا خىتـايچە كىتـابلار ئىـدى. كىتابلارغـا قاراۋاتقـان خىتـاي ئەسـكىرى ئۇيغـۇرچە كىتـابلار بىـلەن بىرقاتـاردا بىرمـۇنچە خىتـايچە پسـىخولوگىيە-سوتسىيالوگىيە كىتابلىرىنىمۇ يىغىپ جوزىنى تولدۇرۇۋەتكەنىدى.

«سـەن نـېمە قىلىۋاتىسـەن ئـۇ يەردە؟» — قولىـدىكى قەغەزلەردىـن بېشـىنى كۆتۈرگەن ياشانغان ساقچى كىتابلار بىلەن ھەپىلىشىۋاتقان ساقچىغا قارىدى.

«بۇ يەردە بىرمۇنچە گۇمانلىق كىتـابلار بـار ئىـكەن. — دېـدى ھېلىقـى سـاقچى ئۇنىڭغا قاراپ، — بۇلارنى ئاپىرىپ تەكشۈرتۈپ بېقىش كېرەك دەيمەن.»

«ئۇ كىتابلارنىڭ بېسىلغان يەرلىرى ئېنىقمىكەن؟»

ئالـدىراش كىتابلارنـىڭ كەيـنىگە قاراشـقا باشـلىغان يـاش خىتـاي، بىـر-بىـرلەپ ئوقۇشقا كىرىشتى:

«بېيجىڭ، تيەنجىن، ئۈرۈمچى، ...»

«بولـدى قـوي، تەكشـۈرىدىغان ئـۆيلىرىمىز تېخـى جىـق، بـۇ كىتـابلار بىـلەن ھەپىلىشىدىغانغا ۋاقتىمىز يوق! — ئاشخانا-ياتاق ئۆيلەرنى ئاختۇرۇۋاتقان ئەسكەرلەرگە ۋارقىرىدى، — گۇمانلىق بىرەر نېمە ئۇچرىدىمۇ؟» — ئەسـكەرلەر مېھمانخانـا ئـۆيىگە يىغىلىشىپ، بىر نېمە يوقلىغىنى بىلدۈرۈشتى.

«ئەمما بۇ كىتابلارنىڭ ئىچىگە بىرمۇنچە يـاۋايىچە يېزىقتـا بىرنېمىلەرنـى يېزىـپ كېتىپتۇ، ...» — ياش خىتاي ساقچى، قېرى ساقچىغا قاراپ دېـدى نـارازى بولغـان ھالدا.

قېرى ساقچى ئۇنىڭ گېپىگە قۇلاق سالماستىن قاسىمغا قارىدى:

«بۇ نوپۇس دەپتىرىدە بىرلا كىشىنىڭ تىزىمى تۇرىدۇ. بۇ ئايال نېمەڭ بولىدۇ؟»

«ئۇ مېنىڭ ئۇيكىتىبىم. يېقىندا توي قىلماقچىمىز. ...» — بۇ گەپتىن خاسىيەت

ۋىللىدە قىزىرىپ، قاسىمنىڭ قولىنى چىڭ سىقىپ قويدى. ساقچى ئىككىسىگە قاراپ قويۇپ دېدى:

«بولدى ئەمدى، باشقا ئۆيلەرگە كەتتۇق!»

ئىشىكتىن چىقىپ كېتىۋاتقانلارغا قاراپ قولىدىكى كىتابلارنى تاشلىغۇسى كەلمىگەن ياش خىتاي ساقچى ئىلاجسىز كۆزى كىتابلاردا، قاسىم بىلەن خاسىيەتكە ۋەھشىيلەرچە ھومىيىپ قويۇپ ئۆيدىن زورلىغاندەك ئاران چىقىپ كەتتى.

"ئۇف ف ف!" دەپ چوڭقۇر بىرنى تىنىۋالغان خاسىيەت:

«ھېلىقى ياش خىتاي ئەجەبمۇ بۇدۇشقاق بىرنېمىكەنغۇ! يۈتاق چىقىرىمەنلا دەپ قاپتۇ كاپىر. ... — دېدى جوزىدىكى مۇزلاپ كەتكەن تاماققا قاراپ، — ئىسست، تامقىمىزنىمۇ سوۋۇتۇۋېتىشتى بۇ خىتايلار! بۇنى ئەمدى قانداق يەرمىز؟»

«ئاسان گەپ. ھەممىنى يىغىپ-يۇگەپلا قورۇما چۆپ قىلايلى. تەييار چۆپ قورۇمىسى قانداق بولىدىكىن تېتىپ باقمايمىزمۇ.» — دېدى قاسىم. خاسىيەت تەخسىلەرنى يىغىشتۇرۇپ ئاشخانىغا كىرىپ كەتتى. ...

تاماقتىن كېيىن ئۇلار ئىككىسى تېلېۋىزورمۇ كۆرمەي كىرىپ بالدۇرلا يېتىۋېلىشتى. ...

«ماڭا قاراڭ خاسىيەت، — دېدى قاسىم قاراڭغۇلۇقتا يوتقاندىن بەدىنىنى يېرىم چىقىرىپ تۇرۇپ، — بۇ بىر ھەپتىدىن بۇيان كاللامغا بىر خىيال كىرىۋېلىپ مېنى ئارامىدا قويمايۋاتىدۇ. ئىككىمىز رەسمىي توي قىلىۋالساق قانداق؟ بۇنداق كېتىۋەرسەك سىزگىمۇ، رەھمەتلىك يولدىشىڭىزغىمۇ ياخشى بولمايدىغاندەك، بولۇپمۇ بۇنداق يۈرۈۋېرىشكە ۋىجدانىم چىدىمىدى. قانداق قارايسىز؟ — قاسىم ئۇچىسىغا بىر كىرلىكنى ئوراپ كارىۋاتتا ئولتۇرۇپ يېنىدىكى تومپۇچكا ئۈستىنى سىلاشتۇرۇپ يۈرۈپ تاماكىسىنى ئېلىپ بىر تال تۇتاشتۇردى. چاقماق چېقىشى بىلەن تەڭ، خاسىيەت دەرھال بېشىنى يوتقانغا پۈركىۋالدى. ئۇنىڭ يۈرىكى دۈپۈلدەپ سوقماقتا ئىدى، — ئاڭلاۋاتامسىز گېپىمنى؟»

«ھەەە. ... — دەپ ئارانلا دېدى خاسىيەت. بىرئازدىن كېيىن ئۇنىڭ ئاۋازى

يوتقان ئىچىدىن ئاڭلاندى، — سىز مەن بىلەن ئەخلاق ئۆچۈنلا تويى قىلىۋالاي دەمسىز؟»

«ئاقماق قىز! ... ياخشى كۆرمىسەم سىزنى ئۆيۈمگىمۇ كىرگۈزمەسمەن؟ ئەمما بۈگۈنكىدەك ۋاقىتلاردا تېخىمۇ بىخەتەر بولاتتى. قارىمامسىز ھېلىقى خىتاينىڭ گىجىڭلىقىنى، پۈتاق چىقىرىشقا ئارانلا تۇرىدۇ. ... مېنى ئويلاندۇرۇپ قويغىنى، بۇ ئىشلارلا ئەمەس. ئەڭ مۇھىمى، دىنىي جەھەتتىنمۇ بۇنداق يۇرۇۋەرسەك، ... يامان بولىدۇ دەپ ئويلايمەن.» — قاسىم تېخى يېڭىلا تۇتاشتۇرغان تاماكىسىنى ئۆچۈرۈپ، قىزنى باغرىغا باستى.

«سىزنىڭ بېشىڭىزغا بىرەر ئىش كەلمىسۇن دەپ بەكلا ئەنسىرەيمەن. — دېدى خاسىيەت قاسىمغا چىڭ يېپىشىپ تۇرۇپ، — سىزدىن ئايرىلىپ قالسام زادىلا چىدىمايمەن.»

«ياق، سىز ئەمەس، ئەگەر مەن سىزدىن ئايرىلىپ قالسام زادىلا چىدىماسمەن؟ — قاسىم يانچە يېتىپ قىزنىڭ چاچلىرىنى سىلاپ تۇرۇپ دېدى، — بىز ئىككىمىزلا ئوخشاش، ئىككىمىزنىڭلا بېشىمىز قولتۇقىمىزدا. ئۇنداق كۈنلەرنى ئويلىساق، ۋەتەن سۆيۈشكە چەكلىمە قويۇشىمىزغا توغرا كېلىدۇ. شۇنچە نۇرغۇن كىشىلىرىمىزنىڭ ئاغزىدىن: ئۆي تۇتۇپ پەرزەنتلىرىنى تۇزۇك بېقىپ ھاسىراشنى بىلمىگەن ئادەمدىن ۋەتەن ئۈچۈن خىزمەت قىلىش دېگەن ئىش قولىدىن كەلمەيدۇ دېيىشىپ، ۋەتەن سۆيۈشكە چەكلىمە قويۇپ يۈرگىنىمۇ يېتەر. خەق نېمە دېسە دېسۇن، بىز ھازىر رەسمىي مىللىي ئازادلىق جەڭچىسى ھېسابلىنىمىز. ئەگەر بىز نىكاھ قىلىۋالساق، شېھىتلىككە تېخىمۇ يېقىنلىشالايمىز دەپ قارايمەن. ساق قالساقمۇ غازىلىققا شەرتىمىز توشقان بولىدۇ.»

«سىز بۇ يېقىندا بارغانسېرى موللا بولۇپ كېتىۋاتىسىز جۇمۇ! — خاسىيەت ئەركىلەپ قاسىمغا يېپىشتى، — مەن سىزنى يېڭى تونۇغىنىمدا ھاراقتىن باش كۆتۈرەلمىگەن بىرسى ئىدىڭىز. ئۇنىڭ ئۈستىگە رەسمىي بىر ئىنژېنېرنىڭ بۇنچە تەقۋادارلىشىش يولىغا كىرىپ كېتىشىنى ...»

«ھە؟ ئىنژېنېرلار خۇداغا ئىشىنەلمەسمىدى؟ ياكى سىزمۇ دىنغا ئىشەنمەمسىزيا؟»

«مەنغۇ ئىشىنىمەن. ... — خاسىيەت سەل تۇرۇۋالدى. ۋۇجۇدىنى ئاستا-ئاستا قاسمدىن قاچۇرۇشقا تىرىشتى، — بۇرۇنقى دىنىي قارىشىم بەكلا تۇتۇق ئىدى. ئۆتكەندە سىزنىڭ دېگەنلىرىڭىزدىن ئىسلام دىنىنىڭمۇ ئۇنچىلىك نادان ئېتىقات ئەمەسلىكىنى ھېس قىلىشقا باشلىدىم. ئەمما سىزنىڭ دېگىنىڭىز بويىچە بولغاندىمۇ بۇ قىلىپ يۈرگەنلىرىمىز راستتىنلا گۇناھ بولىدىكەن. بۇرۇن مەن چېچىمنى كېسىۋېلىپ يالاڭۋاشتاق يۈرۈشۈم، شوخ ياسىنىپ يۈرۈشۈم، گىرىم قىلىشلىرىمنىڭ ھەممىسىنى گۇناھ ئىشلار دەپ قارايتتىم. ھەتتا بەزىدە نېمە ئۈچۈن بۇنچە چىرايلىق يارىتىلغاندىمەن دەپ ئويلاپمۇ كېتەتتىم. ئەمدى ئويلىسام، ھەقىقىي ئىنسانغا خاس تۇرمۇش كۆچۈرۈش مۇسۇلمانلىقنىڭ بىر ئۆلچىمى ئىكەنلىكىنى تونىدىم. شۇنداقتىمۇ، شۇنچە كۆپ مۇسۇلمانلارنىڭ بۇنداق ئويلىماسلىقى، سىزنىڭ قايسى كۈنلىرى دېگەنلىرىڭىزدىكى مۇسۇلمانلىق قارىشىنىڭ توغرىلىقىدىن گۇمانلاندۇرۇپ قويىدۇ.»

«سىز قۇرئاننى ئەستايىدىل ئوقۇپ باقتىڭىزمۇ؟ — قاسىم سورىدى قاراڭغۇدا، — ئۇيغۇرچىسى بولسىمۇ مەيلى.»

«ئەستايىدىل ئوقۇيقۇ باقمىدىم. ئەمما شۇ بالا تەككەن يىللاردا يولدىشىمغا ئاتاپ بىرنەچچە پارە ئوقۇغاندىم. ئوقۇشنىغۇ ئوقۇدۇم. ئەمما مەنمۇ بىلگەن-ئاڭلىغان دىنىي قاراشلىرىمغا قۇرئان تەلىماتلىرىنىڭ دېگەندەك ماس كەلمەيۋاتقانلىقىنى ھېس قىلغاندەك قىلدىم.»

«قۇرئاندىن ئوقۇپ بىلگەنلىرىڭىز موللىلارنىڭكىدىن توغرا بولىشى چوقۇم. موللىلىرىمىز قۇرئاننى ئەرەبچە ئوقۇشنى بىلگىنى بىلەن، باشقىلارغا بىلدۈرگىنىدە بەرىبىر ئۇيغۇرچە مەنىسىنى دېيىشىدىكەنغۇ؟ ئۇلارنىڭ دېگىنى توغرا بولۇپ، مەھەممەت سالىھنىڭ تەرجىمە قىلغىنى خاتا بولامدىكەن؟ بىزنىڭ موللىلىرىمىزنىڭ دېگەنلىرى قۇرئان چۈشەنچىلىرى ئەمەس، ئۇلار قۇرئاندىن چۈشەنگەنلىرىنى بىزگە

سۆزلىمەمدىكەن؟ ئىلپىيەدىن باشقا ساۋاتى بولمىغان ئۇنداق مولللار كۋانتلاشقان، ئېنېرگىيە-زەررىچە ئوتتۇرىسىدا نۇر تېزلىكىدە ھەرىكەت قىلىدىغان ماددىلاردىن تۈزۈلگەن كائىناتنى ياراتقان ئالالانى قانداق ئۇقتۇرالىسۇن! ئۆزىڭىز ئوقۇپ ئۆگىنىڭ. ئەڭ توغرىسى شۇ!»

«تازا بولمىغان ۋاقىتلاردا مۇشۇنداق گەپلەرنى قىلىپ ئادەمنىڭ كۆڭلىنى غەش قىلىپ قويىدىكەنسىز!» — خاسىيەت قاراڭغۇلۇقتىن پايدىلىنىپ كىيىملىرىنى سالاشتۇرۇپ تېپىپ كىيىشكە باشلىدى. ئاندىن چىقىپ مۇنچىغا كىرىپ كەتتى.

«ئۇنچىلىك ھۇلۇقۇپىمۇ كەتمەڭ. مەن سىزنى ھازىرلا نىكاھ قىلىشقا ئاپىرىمەن دەپ زورلىمىدىمغۇ!»

ئىككىسى يۇيۇنۇپ تازىلىنىۋالغاندىن كېيىن، ئولتۇرۇپ چاي ئىچىشتى. ئەمدى ئۇلار نېمە ئۈچۈندۇر بىر-بىرىسىدىن يىراقلىشىپ ئولتۇرۇشاتتى.

«ھازىرچە ئىككىمىزنىڭ بۇ ئىشنى قويۇپ تۇرايلى. ئۇنىڭ ئۈستىگە قوشۇنىمىزدىكىلەرنىڭمۇ بۇ ھەقتىكى پىكرىنى ئالمىساق بولماس ھەرقاچان. — دېدى قاسىم، — مەن ئاساسەن گۈلباھارغا بەكلا ئىچىم ئاغرىيدۇ. بىر ئوبدانلا ئائىلىنىڭ بالىسى ئىكەندۇق، قانداقلارچە بۇنداق كوچىغا چىقىپ كەتكەن بولغىدىكىن؟ ھېلىمۇ ياخشى بۇ ھەرىكەت ئېسىگە كەلگەنىكەن. بولمىسا يەنە نېمە بولۇپ كېتەردىكىن؟ سىزمۇ دىققەت قىلغانسىز، يېڭى تونۇشقان ۋاقتلىرىمىزغا قارىغاندا خېلىلا ئۆكشىلىپ قېلىۋاتىدۇ. ئۆتكەندە مەست بولۇپ يىغلىۋالغىنىدىن كېيىن بىزنىڭكىگە كەلگىنىدە ھاراقنى ئىچمەس بولدى. ئۇيىگە بارغىنىمىزدىمۇ 'يانچۇقچى' بىلەن بۇرۇنقىدەك ئىچىپ ئولتۇرۇشمىدى. قارىغاندا كۆزىگە تىكىلگەنلا كىشىلەر بىلەن يېتىپ-قوپۇشنى تاشلىسا كېرەك؟ سىز بىلىسىز، ئۇيىدە يەنە بۇرۇنقىدەك ئىچەمدۇ؟»

«دەسلەپكى چاغلاردا راستتىنلا بەك ئىچەتتى. ھەتتا بۇ ھەرىكەتنى باشلاشقا سەۋەب بولغان ئامىللارنىڭمۇ ھاراق ئىكەنلىكىنى تولا ماختىنىپ سۆزلەيتتى. شۇنداق دەپ يۈرۈپ مېنىمۇ نۇرغۇن قېتىم مەست قىلىۋەتكەنىدى. ھازىر يالغۇز قالغىنىدا ئېسىل ھاراق بوتۇلكىلىرىنى پات-پات تۇتۇپ قويسىمۇ، يەنىلا بىرەر ئىستاكان

قىزىلنى ئىچىپ قويۇپ بولدى قىلدۇ. مەنمۇ ئىشىنەلمەي، ھاراق بوتۇلكىسىغا يوشۇرۇن بەلگە سېلىپ قويۇپ بىر ھەپتىدىن كېيىن قارىسام، ھېلىقى ھاراقنىڭ ئۆز پېتى تۇرغانلىقىنى كۆردۈم. قارىغاندا يالغۇز قالسىمۇ ھاراق ئىچمىسە كېرەك؟ — خاسىيەت قاسىمغا قارىدى، — راست دېگەندەك، سىز قاچانلاردىن بېرى ئىچمەس بولۇۋالغانتىڭىز؟»

«سىلەر بىلەن تونۇشۇشتىن بىرقانچە ئاي بۇرۇن مەنمۇ بىر كۈن ئىچمىسە تىترەپ تۇرالمايدىغان رەسمىيلا بىر زابوي ئىدىم. ھەتتا ھاراقنى ئاياللىرىغىمۇ تىگىشىمگۈدەك ھالدا ئىدىم. — قاسىم كۈلۈپ كەتتى، — بىر كۈنىسى، مەلۇم بىر ۋەقە مېنى بۇ نەرسىدىن تۈيۈقسىزلا يىرگەندۈردى. شۇنىڭدىن بېرى زادىلا ئىچەلمىدىم. ئىچكىممۇ كەلمەيدىغان بولدى. ... ھە راست، سىز ھازىرمۇ ئىچىشىپ بېرىۋاتامسىز؟»

«دېدىمغۇ بايا، مەن تۇرماق گۈلباھارمۇ تۈزۈك ئىچمەس بولۇۋالدى. مېنىڭچە، شۇ يىغلىغان كۈنىسى ئۇ مەستەك قىلغىنى بىلەن، ھوشى جايىدا ئىكەندۇق. ئۇ يېتىپ تۇرۇپ سىزنىڭ گەپلىرىڭىزنى ئاڭلىدى تايىنلىق، شۇنىڭغا چىدىماي، يەنى ئۆتكۈزگەن گۇناھلىرىغا چىدىماي يىغلاپ كەتتىمكىن دەيمەن. شۇنىڭدىن بۇيان ئۇمۇ غەلىتىلا جىمىپ قالدى. ئۇ، 'يانچۇقچى' غا رەسمىيلا ئاشىقتەك قىلىدۇ. 'يانچۇقچى' مۇ ئۇنىڭغا شۇنداقتەك. ...»

«بولمىسا ئۇلارنىمۇ نىكاھلىتىپ قويايلىمۇيا؟» — قاسىم خاسىيەتكە قاراپ كۆزىنى قىسىپ قويدى.

«گەپ قىلمىسام، سىلەر ئىككىڭلارمۇ خېلى كۆپ بىرگە بولۇۋالدىڭلارغۇ دەيمەن. ھەر قېتىمقىسىدا بىرگە بولغىنىڭلاردا، سىزنىڭ چىرايىڭىزدىن كۆڭلەرگىچە مانا مەن دەپلا بىلىنىپ تۇراتتى ئۇ كۆڭلەردە. ئۆزىڭىزمۇ مۇزدەكلا بولۇپ كېتەتتىڭىز.» — خاسىيەت باتىنغاندەك كەينىگە قارىۋالدى.

قاسىم ھىجايغىنىچە ئۇنىڭ يېنىغا كېلىپ قۇچاقلاپ سۆيۈشكە ئۇرۇندى. خاسىيەتمۇ دەرھال ئورنىدىن تۇرۇپ تۇتۇق بەرمەي باتىنغىنىچە ئۆزىنى قاچۇرۇشقا تىرىشتى. ئۇلار بىرھازا قوغلاشماق ئويۇنغاندىن كېيىن كېلىپ ئولتۇرۇشتى. ھەر

ئىككىسىلا ھاسىراپ كەتكەنىدى.

ھە، ... بېشىنى قولتۇقىغا قىستۇرۇپ ھەرىكەت قىلىۋاتقان بۇ بىچارىلەرنىڭ بۇنچىلىك بەڭۋاشلىق قىلىۋېلىشىغىمۇ يول قويۇش كېرەكتە! — ئۇلار قايتىدىن يارىشىپ قالغانىدى.

«ماڭا قاراڭ خاسىيەت، بىز ئەخلاقلىق بولۇشنىڭ يولىنى ئاختۇرۇپ يۈرىمىزغۇ؟ يەنە كېلىپ رەسمىي نىكاھ قىلىۋالايلى دەپ يۈرگىنىمىزدە، بىر-بىرىمىزگە ئېغىر كېلىدىغان گەپ-سۆزلەردىن نېرى تۇرغىنىمىز ياخشى. — قاسىم ھىجايغىنىچە خاسىيەتكە قارىدى. — سىزمۇ ئادەمنى خىجىل قىلىدىغان نەدىكى گەپلەرنى قىلىپ تۇرۇۋالدىكەنسىز. مەن سىزگە گۈلباھارنى يولغا سېلىۋالايلىمۇ دەپ مەسلىھەت بېرىۋاتسام، ... — خاسىيەت ئەركىلىگىنىچە كېلىپ قاسىمنىڭ قۇچىقىغا چىقىۋالدى. قاسىم گېپىنى داۋام قىلدى، — ئۇ قىزنىڭ روھىي دۇنياسى بەكلا بوشاپ كېتىپتىكەن. بىز ھەر قېتىمدا دىن ھەققىدىكى ئەدەپ-ئەخلاق، ئۆرپ-ئادەت دېگەندەك مەسىلىلەرنىمۇ بىرگە قوشۇپ مۇڭدىشىپ ماڭساق، بەلكىم ئۇ قىزنىڭ كۆڭلى ئېچىلىپ قالارمىكىن دەيمەن. ئۇ چاققىچە بىزمۇ يولغا چۈشۈپ قالارمىز بەلكىم.» — قاسىم خاسىيەتنى يەڭگىل نوقۇپ قويدى. ...

بىرەر ھەپتىدىن كېيىن، «يېڭى ئاي قوشۇنى» دىكىلەر گۈلباھارنىڭ ئۆيىگە ئەتىگەندىلا يىغىلىشتى. گۈلباھار جىددىي قىياپەتتە ئۆتكەندىكى يىغىلىشتىن بۇيانقى ھەرىكەتلەرنى بىرقۇر تونۇشتۇرۇپ چىقىپ خۇلاسىلىدى. بۇ قېتىمقى يىغىلىشتا ھەل قىلىشقا تېگىشلىك مەسىلىلەر ھەققىدىمۇ توختالدى. ئاندىن بۇ يېقىنقى ۋەزىيەت ھەققىدىمۇ قىسقىچە مەلۇمات بېرىپ ئۆتتى.

ئۆتكەن ھەپتىدە قاسىمنىڭ ئۆيى ئالدىدىكى ساقچى بىناسىنىڭ پارتلاپ كېتىشىمۇ، نامەلۇم بىر پىدائىيمىزنىڭ ساقچى مەركىزىنىڭ ئاستىنقى قەۋىتىدىكى ئوق-دورا ئىسكىلاتىغا توغرىلاپ تۇرۇپ بىر بولكىۋايغا قاچىلانغان كۈچلۈك پارتلاتقۇچ دورىسى بىلەن ھەيدەپ كىرىپ كەتكەنلىكىدىن بارلىققا كەلگەنىكەن. دەم ئېلىش كۈنى بولغاچقا، پۈتۈن بىنانىڭ پارتلىشىدا ئاران ئون نەچچە خىتاي

تاجاۋۇزچى دىجورنىسى ئۆلگەن بولسىمۇ، ئەمما بىنانىڭ ئۇستۇنكى قەۋىتىگە يوشۇرۇن جايلاشقان يەرلىك مىللەتلەرنىڭ پىيىغا چۇشۇپ توپلىغان نۇرغۇن ئارخىپلارنى ساقلايدىغان 'ئەنچەنتىڭ' ئىشخانىسى كۆيۈپ كۇل بولغانىكەن. بولىكىۋىيمۇ ئىچىگە بىنزىن بىلەن پارتلاتقۇچنى بولسىغا قاچىلاپ كەلگەن بولغاچقا، ھەمدە بىنانىڭ قورال ئىسكىلاتىغا توغرا كەلگەچكە قوش پارتلاش يۈز بېرىپ تىتما-تىتما بولۇپ كېتىپ، ئۇنى ھەيدىگەن كىشىنىڭ ئىز-دېرىكىمۇ قالمىغانىكەن.

سۆزنى تۇگەتكەن گۇلباھار، ئەزالىرىدىن باشقا مەسىلىلەر ھەققىدە پىكىر سورىدى. قاسىم بۇ پۇرسەتتىن پايدىلىنىپ، ئۆتكەندە خاسىيەت بىلەن دېيىشكەن پىكىرلىرىنى تەپسىلىي سۆزلەپ ئۆتتى. بىرمۇنچە تالاش-تارتىشلاردىن كېيىن، پارتىزانلىق ھەرىكەت تەشۋىقاتى ئۇچۇن تېخى شارائىت پىشىپ يېتىلمىگەنلىكىنى مۇقىملاشتۇرۇشتى. ئاندىن كېچىدە كوچىغا چىقىپ ۋەقە پەيدا قىلىش مەسىلىسىدە ئاۋۋال 'يانچۇقچى' نىڭ رازۋېدكا قىلىپ بېقىشىدىن كېيىن بىرنېمە دېيىش قارارى ئېلىندى.

«سىلەر زىيالىيلار ئوغرىلىق قىلىپ باقمىغىنىڭلار ئۇچۇن، بۇ ئىشنى كېلىشتۇرەلمەيسىلەر. بۇنىڭغا يەنىلا بىزنىڭ 'يانچۇقچى' مىز لايىق.» — گۇلباھار يانچۇقىدىن تاماكىسىنى چىقىرىپ ئاغزىغا بىر تال قىستۇرماقچى بولدىيۇ، قاسىمنىڭ كۆزىگە يەر تېگىدىن بىر قارىۋېلىپ تاماكىسىنى قايتىدىن قېپىغا سېلىپ قويدى.

قاسىم نىكاھ ھەققىدە گەپ باشلىۋىدى، گۇلباھار دەرھال ئۇنىڭ سۆزىنى كېسىۋەتتى:

«بىز ئىككىمىز بىر-بىرىمىزنى ياخشى كۆرۈپ قالدۇق. مېنىڭ 'يانچۇقچى' مىمۇ ئۆتكەن ئىشلارنى سۇرۇشتە قىلماي، رەسمىي نىكاھ قىلىپ توي قىلىشقا رازى بولدى. ئەمما توي مۇراسىمى ئۆتكۈزمەيمىز. ئۇنىڭغا ئىشلىتىدىغان پۇلغا پارتلاتقۇچ سېتىۋالدىغان بولدۇق. سىلەرگىمۇ شۇ مەسىلىھەتنى قىلىشىمىز كېرەك ئىدى. — گۇلباھار ئالدىدىكى چېيىنى بىر ئوتلىۋېتىپ گېپىنى داۋام قىلدى، — ھە، سىلەرنىڭ ئىشىڭلارغا كەلسەك، سىلەرنىڭ رەسمىي نىكاھ مۇراسىمى قىلىشىڭلارنى ئويلىنىپ

كۆرۈشىمىز كېرەك. بۇ يەردە تەشكىللىمىزنىڭ بىخەتەرلىكىنى ئالدىنقى ئورۇنغا قويۇشقا مەجبۇرمىز. يەنى، خاسىيەتنىڭ ئەھۋالى سەل باشقىچە، گەرچە ئۇنىڭ يولدىشى ئۆلۈپ كەتكىنىگە يىلدىن ئېشىپ كەتكەن بولسىمۇ، ھۆكۈمەتنىڭ دەپتىرىدە تېخى تۇنۇگۈنكى ۋەقەدەك يېزىقلىق تۇرغانلىقى چوقۇم. شۇڭا، خاسىيەتنىڭ ئەتراپىدىكى ھەرقانداق بىر شەپە خىتايلار ئۈچۈن ئالاھىدە دىققەت قىلىشقا ئەرزىيدىغان گۇمانلىق يىپ ئۇچى بولۇپ تۇيۇلۇشى مۇقەررەر. ئەسلىنى سورۇشتە قىلغاندا بىزنىڭمۇ قانۇنى نىكاھ قىلىشىمىزنىڭ ھاجىتى يوق دەپ ئويلايمەن. ياخشى كۈنىنىڭ يامىنى كېلىپ قالغاندا، بۇ قانۇنى نىكاھ مەسىلىسى بىر-بىرىمىزنى چېتىۋېلىشىمىزغا سەۋەب بولۇپ قېلىشى تۇرغانلا گەپ. يۇرتداشلىرىمىز بىزنى نېمە دېسە دەۋەرسۇن، ئەسلىدىلا دەيدىغىنىنى دەپ بولغاندۇ بۇ چاققىچە! بىز جېنىمىزنى غايىمىز ئۈچۈن ئاتىغان پىدائىيلارمىز. قاچان، نەدە ۋە قانداق شەكىلدە ئۆلۈپ كېتىشىمىزنىمۇ بىلمەيمىز. ھەتتا قايسى بىرىمىز خىتايلارنىڭ قولىغا چۈشۈپ قالغىنىدا ياكى كۆز ئالدىمىزدا ئۆلتۈرۈلگىنىدە بېرىپ ئۇنى قۇتقۇزۇۋېلىش ھەرىكىتىمىزنىمۇ قەتئىي چەكلەيمىز. بىز ئۇنداق ئەھۋالدا گويا تونۇمىغان كىشى بولۇپ كېتىپ قېلىشىمىز شەرت. بۇنى بىز نىكاھ قىلىۋالغىنىمىزدىن كېيىن قىلالمايمىز. ئەگەر رەسمىي نىكاھ بىلەن توي قىلىۋالساق، قايسى بىرىمىز قۇربان بولۇپ كەتسەك ياكى تۇتۇلۇپ قالساق، قالغانلىرىمىزنىڭمۇ پائالىيىتى خەتەرگە دۇچ كەلگەن بولىدۇ. بەلكىم ئۇزۇن ئۆتمەي بىزنىڭ ھەربىرىمىزنىڭمۇ ئايرىم-ئايرىم يوشۇرۇن قوشۇنلىرىمىز قۇرۇلىدىغان كۈنلەر كېلەر. ئۇ چاغدا بىر-بىرىمىزنى چىشلەپ تارتىدىغان ئىشلارنىڭ بولمايدىغانلىقىغا كىم كاپالەتلىك قىلالايدۇ؟ ئاددىيغىنا بىر نىكاھ ئىشى سەۋەبىدىن بۇ ئىشلارنىڭ چۇۋۇلۇپ چىقىشىغا ياكى پائالىيەتلىرىمىزگە توسالغۇ بولۇپ قېلىشىغا ھەرگىز يول قويماسلىقىمىز كېرەك. يەنە كېلىپ، بىزنىڭ دىنىمىز مۇللىلىرىمىزغا رەم بولۇپ كەتكىنىدەك يالغۇز ئەخلاق دىنىلا ئەمەسكەنغۇ؟ قۇرئان كېرىمنى ئوقۇپ، بىزنىڭ دىنىمىزنىڭ بىزنى يالغۇز ئەخلاقىنىلا ئەمەس، ھەتتا ئەڭ مۇھىم ئاللا ياراتقان تەبىئەت قانۇنىيەتلىرىنى جان پىدالىق بىلەن ئۆگىنىپ، قولىمىز يېتىدىغان ياخشىلىق

قىلىشقا بولىدىغان بارلىق نەرسىلەرنى بىلىشىمىز، ئىشلىتەلەيدىغان بولىشىمىز، ياسىيالايدىغان بولىشىمىزنى ئىمانىنىڭ ئەڭ مۇھىم ئۆلچەملىرىدىن بىرى قىلىپ بىزگە ۋەزىپە قىلغانلىقىنىمۇ ھېس قىلدىم. شۇڭا، كوچىدا تارقىلىپ يۈرگەن دىن توغرىسىدىكى مىللىي ئازادلىق ھەرىكەتلىرىمىزگە ئۇيغۇن كەلمەيدىغان سۆزلەرنى ئېتىبارغا ئېلىپ كەتمىسەكمۇ بولىدۇ. بىز يەنىلا ساۋابلىق ئىشلارغا جېنىمىزنى پىدا قىلىش يولىدا چىڭ تۇرۇشىمىز كېرەك. ھە، بىز شېھىت بولغىنىمىزدا موللىلىرىمىز نامىزىمىزنى چۈشۈرمەي قالارمىكىن دەپ قورقامدۇقيا؟ ياق! ئۇنىڭدىن ئەنسىرىمەيلى. بۇرھان شەھىدىي، سەيپىدىن ئەزىزى، تۆمۈر داۋامەت قاتارلىقلارنىڭ نامىزىنى چۈشۈرۈپ، بىزنىڭ نامىزىمىزنى چۈشۈرۈشكە ئۇنىمايدىغان ئۇنداق موللىلارنىڭ نامىزىمىزنى بۇلغاپ يۈرۈشكە ھاجىتىمىز چۈشمەيدۇ! بىز بۇندىن كېيىن يېڭى ئەزا قوبۇل قىلغىنىمىزدا ياكى نىكاھقا بارغىنىمىزدا يوشۇرۇن شەكىلدە نامىزىمىزنىمۇ قوشۇپ چۈشۈرتۈپ ئېلىشقا تىرىشايلى. — ئۇ قاسىمغا ئىتتىك بىر قارىۋېلىپ سۆزىنى داۋام قىلدى، — بىز بىر يەرگە يىغىلغىنىمىزدا، چىرىكلىك قىلىشىۋاتقاندەك قىياپەتكە كىرىۋېلىش ئۈچۈن ئاغزىمىزنى كۈچلۈك ھاراق بىلەن چايقاپ، ئۈچىمىزغىمۇ تۆكۈۋېلىشنى ئۇنتۇماسلىقىمىز كېرەك. گۈلباھار ئورنىدىن تۇرۇپ تېچۈي ھارىقىدىن بىر بوتۇلكا ئېلىپ رومكىلارغا توشقۇزدى. ئاندىن ئۆزى باشلاپ ھاراقتا ئاغزىنى چايقىدى. ئەمما دىققەتسىزلىكتىن ئاغزىدىكى ھاراقنى يۇتۇۋېتىپ قالدى. ئەتراپىدىكىلەرگە قاراپ تۇم قىلىپ بىرنى ھېجىيىپ قويۇپ، — ئۇنداق قىلىش نىيىتىم يوقتى، ئۆلگۈرەلمەي قالدىم، — دەپ يەنە بىر رومكا قۇيۇپ ئۈچىسىغا سېپىۋالدى. باشقىلارمۇ شۇنداق قىلدى. بىردەمدىلا ئۆي ئىچى رەسمىي قاۋاقخانىلاردەك سېسىق ھاراق پۇرىقى بىلەن تولدى. گۈلباھار كېلىپ جايىغا ئولتۇرۇپ سۆزىنى داۋام قىلدى، — بىز بۇندىن كېيىن يەنىلا ھاراق ئىچىمىز، تاماكا چېكىمىز. ئەمما بىز بۇرۇن بۇلارنى ئۆزىمىز ئۈچۈن قىلغان بولساق، بۇندىن كېيىن ۋەتەن، خەلقىمىز ئۈچۈن قىلىمىز. بۇلا ئەمەس، ھەتتا خىتايىنىڭ كۆزىنى بوياشقا ئەسقاتىدىغانلا بولىدىكەن، ئەخلاقسىزلىقلارنىمۇ كۆرسىتىشتىن باش تارتماسلىقىمىز

كېرەك! — گۈلباھار گەپ ئارىسىدا كۆكلىكىنىڭ ئۈستۈنكى تۈگمىلىرىنى ئۈيدانلا ئېچىۋېتىپ، يومپايغان ئىككى كۆكسىنىڭ يېرىمىنى دېگۈدەكلا چىقىرىپ قويدى. ئاندىن تاماكا تۇتاشتۇرۇپ ئاغزىغا قىستۇردى، — مانا مۇشۇنداق. شۇنىڭغا ئىشىنىڭلاركى، خىتايلارلا ئەمەس، ھەرقانداق بىرسى پاھىشىلەردىن، قىمارۋاز-ئوغرىلاردىن، ھاراقكەش-نەشىكەشلەردىن، خىرىئىنچىلاردىن ۋەتەنپەرۋەرلىك، مىللەتچىلىك، دىندارلىق چىقمايدۇ دەپ كېسىپ ھۆكۈم قىلالايدۇ. بۇنىڭدىن پايدىلىنىشنى بىلىشىمىز كېرەك. بۇنىڭدىنمۇ ئەپلىك نىقاب بارمۇ يەنە؟ ئەمما شۇنى ئالاھىدە ئاگاھلاندۇرىمەنكى، ئارىمىزدا خرىئىن چېكىدىغانلارغا زادىلا ئورۇن يوق! ئەگەر كىمكى خرىئىن چېكىپ قوشۇنىمىزنىڭ ھەرقانداق بىر تەشكىلاتىغا ئەزا بولىۋالغانلىقى سېزىلىدىكەن، ئۇنداقلارنى قىلچە ئىككىلەنمەي يوشۇرۇن ئۇجۇقتۇرۇۋېتىشىمىز شەرت! بۇنى ئارىلاپ ھەرىكەت ئويىكتىپلىرى قىلىپ تاللىۋېلىشىمىزنىڭمۇ زىيىنى يوق. خرىئىنغا باغلىنىپ قالغان ئۇيغۇرنىڭ ئۇيغۇر بولۇش لاياقىتى يوق! دېمەكچىمەنكى، سىلەر قانچىكى ئەخلاقلىق، قانچىكى دىندار قىياپەتكە كىرىۋالساڭلار، خىتايلار سىلەردىن شۇنچە بەك گۇمان قىلىدىغان بولىدۇ. شۇڭا، بىز بۇ ئىشقا رەسمىي پۇشقاق تۇرگەن ئىكەنمىز، خەلقىمىزنىڭ، يېقىنلىرىمىزنىڭ، قوشنىلىرىمىزنىڭ ھاقارىتىگە، يامان كۆز بىلەن قاراشلىرىغا قىلچە پىسەنت قىلماسلىقىمىز، ھەتتا مۇمكىن بولسا 'بۇزۇق' لىغىمىزنى ئىسپاتلاپ بېرىشكە تىرىشىشىمىز كېرەك. — گۈلباھار تاماكىسىنى رەسمىيلا ئىچىگە تارتىپ شورىۋالدى. ئاندىن ئاغزى-بۇرنىدىن تۇرخۇندەك ئىس چىقارغان ھالدا گېپىنى داۋام قىلدى، — بىز يەنە شۇنىمۇ ئىسىمىزدىن چىقارماسلىقىمىز كېرەككى، بىزنى كەلگۈسىدە قانداق بىر تەقدىر كۈتۈۋاتقانلىقىنىمۇ بىلمەيمىز. شۇڭا، ئىمكان بار تېز، ئىمكان بار كۆپ، ئىمكان بار ئېغىر ۋەھىمە يارىتىشقا تىرىشىشىمىز، بولسا تېزلىكتە ھەممىمىزنىڭ ئايرىم شەخسى قوشۇنلىرىمىز بولىشىنى قولغا كەلتۈرۈشىمىز لازىم. بىز ئايرىلساق، ئورنىمىزغا يېتىشتۈرۈلگەن ئادىمىمىز بولسۇن.»

گۈلباھار تىنماي سۆزلەيتتى. ھەتتا كەلگۈسىدە ئېلېكترونلۇق، ئاۋىئاتسىيە، ئۇچۇر

ۋەھىملىرىنىمۇ يارىتالىغۇدەك ئەزالىرىمىز بولغان تۇغۇندى قوشۇنلارنىڭ تەشكىللىنىشىگە رىغبەتلەندۈرۈشىنىمۇ ئويلىنىپ قويۇشقىچە توختالدى:

«ئۇنىتۇمايلىكى، ختاي كوممۇنىستلىرى ۋەتىنىمىزنى بېسىۋېلىشتا بۇندىن ئەللىك-ئاتمىش يىل بۇرۇنلا داھىيلىرىمىز ئولتۇرغان ئايروپىلاننى پارتلىتىۋېتىش ياكى يوشۇرۇن ئۇجۇقتۇرۇش، سۈنئىي داۋالاش خاتالىقى ياكى قەستەنگە قاتناش ۋەقەسى پەيدا قىلىشتەك تېرروزلۇق ھەرىكىتى بىلەن ئىشنى باشلىغانىكەن! ئەمدى نۆۋەت بىزگە كەلگەندە بىز تېرروزچى بولۇپ قالغۇدەكمىزمۇ؟!» — گۈلباھار نۇرغۇن مەسىللەرنى ئىنتايىن ئاسانلا چۈشەندۈرۈپ ھەل قىلىۋېتەتتى.

يىغىلىش خېلى ئۇزۇن داۋام قىلدى. بەزى ھەرىكەت ئۇسۇللىرى، نۆۋەتتىكى بىر ئايلىق پىلانلار مۇزاكىرە قىلىنىپ قارارلاشتۇرۇلدى. ھەرقايسىسىغا تېگىشلىك ۋەزىپىلەر يوشۇرۇن كونۋېرت ئىچىدە تەقسىم قىلىندى. مۇزاكىرە چۈشتىن كېيىن سائەت ئىككىلەرگىچە داۋام قىلدى. جوزىدا پىچىنە-پىرەندىكتىن باشقا يەيدىغان بىرنېمە بولمىغاچقا، ئۇلارنىڭ ھەممىسى ئۇبدانلا ئېچىرقاپ كەتكەنىدى. خاسىيەت بىلەن قاسىم بىنادىن بىرلىكتە چىقىشتى.

يول بويىچە ختاي رازۋېدچىكلىرى ئۇلارنى دوقمۇشتا بىر توختىتىپ تەكشۈرۈشەتتى.

ئۇلار يولدىن سەۋزە ئالغاچ كىرىپ ئوخشىتىپ گۆشلۈك پولۇ دەملەشتى. خاسىيەتنىڭ تۇرمۇشتىكى خاملىقى بىلىنىپ قالدى: ئۇ، ئىككىسىگە قانچىلىك گۈرۈچ دەملىنىشىنىمۇ مۆلچەرلىيەلمىگەن بولۇپ، تاماقنى خېلىلا كۆپ قىلىۋەتكەنىدى.

پولۇ دەم يېگەندىن كېيىن لېگەنگە ئۇسۇپ كىرىپ ئولتۇرۇپ ئەمدىلا ئاشقا قوشۇق سېلىشىۋاتقىنىدا، ئىشىكنى بىرسى چەكتى. قاسىم خاسىيەتكە قاراپ قوزغالماي ئولتۇرۇپ يەۋېرىڭ دېگەن ئىشارەتنى قىلىپ ئىشىككە قاراپ ماڭدى.

«ئەسسالامۇئەلەيكۇم! بارمۇ سەن بۇ دۇنيادا؟ سېنى بىز ئىستەپ يوقلىمىساق، سەن بېرىپ بىزنى يوقلاپ قويىدىغاندەك ئەمەسسەن. — 'ساقى' ئاۋۋال كىرىپ

كەلدى، — پاھ، پاھ، پاھ! ئۆيۈڭدە تازىمۇ ئوخشىغان پولۇ پۇرىقى كېلىپ تۇرىدىغۇ؟ بۇ ئاي-بۇ كۈنلەردە بۇنداق ئۆيلەرنى تاپماق بەكلا تەسلىشىپ كەتتى. خەقلەرمۇ ئۈزۈندىن بېرى توي-تۆكۈن، نەزىر-چىراغلىرىدا ئاش تارتمايدىغان بولۇۋېلىشتى دېگىنە، ئەجەبمۇ سېغىنغانىدىم بۇ پولۇ دېگەننى. نەق ئۈستىگىلا كەلگىنىمىزنى دېمەمدىغان! ”ياخشى مېھمان ئاش ئۈستىگە“ دېگەن مۇشۇ-دە! كېلىڭلار ئاغىنىلەر! — ئۇلار تورۇكلىشىپ بىردىن-بىردىن كىرىپ كېلىشتى. ’ساقى‘ مېھمانخانىغا كىرىۋېتىپ بوسۇغىدىلا تۇرۇپ قالدى، — دېسەڭ بولمامدۇ ئاغىنە، ئۆيۈڭدە مېھمىنىڭ بارىكەن ئەمەسمۇ، رەنجىمەيسەن، بىز ... بىز باشقىدىن كېلەرمىز. بىز ئاستا قايتىپ قالايلى. ... ھە، سىلەر قوزغالماي ئولتۇرۇۋېرىڭلار. ...» — ’ساقى‘ يالغان تەكەللۇپ قىلغىنىچە سىرتقا قاراپ مېڭىشقا تەمشەلدى.

«كىرىۋېرىڭلار، ھېچقىسى يوق. مېھمىنىم يات ئادەم ئەمەس. ئەسلىدە مەنمۇ سىلەرگە تونۇشتۇراي دەپ يۈرەتتىم. — قاسىم ئۇلارنىڭ يولىنى توستى، — قېنى ئىچكىرى كىرىڭلار. راست دېگەندەك سىلەر ھەقىقەتەنمۇ تەلەيلىك مېھمانكەنسىلەر. بۈگۈن ئاشنى بەكلا جىق دەملىۋېتىپتىكەنمىز، قانداق قىلىشىمىزنى بىلەلمەي ئولتۇراتتۇق.» — قاسىم بۇ ئارىدا خاسىيەتكە ئىشارەت قىلىپمۇ ئۈلگۈردى. خاسىيەت دەرھال قايتىدىن داستىخان راسلىدى. ئاندىن لېگەنلەرگە قالغان ئاشنى ئۇسۇپ چىقتى. چاي قويۇلغاندىن كېيىن، قاسىم ئاغىنىلىرىگە قىزىنى راست-يالغاننى ئارىلاشتۇرۇپ ئاددىيلا قىلىپ تونۇشتۇردى. ئاندىن ئاغىنىلىرىنىمۇ خاسىيەتكە تونۇشتۇردى. رەسمىيەتلەر تۈگىگەندىن كېيىن، خاسىيەت تەخسىسىنى ئېلىپ نېرىقى ئۆيگە كىرىپ كەتكەندىن كېيىن ھەممە ئاشقا تۇتۇشتى. قارىغاندا مېھمانلار راستتىنلا خېلى ئايلاردىن بېرى پولۇغا ئولتۇرمىغاندەك قىلاتتى. ئىشتەي بىلەن يېيىلگەن پولۇ، لېگەنلەرنىڭ پاك-پاكىزە سىيرىپ سۈپۈرۈلۈشىگىچە داۋام قىلدى. دوستلارنىڭ چىرايىغا خېلى ئوبدانلا رەڭ كىرىپ قالغانىدى. قايتىدىن چايلار تارتىلغاندىن كېيىن، ھەممىنىڭ ئاغزىغا تاماكىلار قىسىلدى. ئۆي ئىچى پاتلا قويۇق ئىس-تۈتەك بىلەن تولۇشقا باشلىدى.

'ساقى' نېرىقى ئۆينىڭ ئىشىكىگە قاراپ قويۇپ، قاسىمغا پىچىرلىغاندەك دېدى:

«يامان نېمە جۇمۇ سەن، تىرناقتا ئويغاتقۇدەك بىرسىنى تېپىۋاپسەندە!»

«گۈلدەك قىزكەن دەڭلا.»

«نەق پەرىنىڭ ئۆزى دېگىنە.»

«... ...»

«يېقىندا نىكاھ قىلىۋېلىشنى ئويلىشىۋاتىمەن.» — دېدى قاسىم.

«ئاداش، ئەمدى بۇ گالنى ھۆل قىلغۇدەك بىرنېمەڭغۇ باردۇ؟» — قاسىمنىڭ ئاخىرقى گېپىگە دىققەت قىلىپ كەتمىگەن 'ساقى' دەرھال گەپنى باشقا ياققا بۇرىدى. ئۆزۈندىن بېرى ھاراق ئىچەلمىگەن 'ساقى' نىڭ تاقىتى قالمىغانىدى.

قاسىم بۇ گەپتىن كېيىن بېرىپ ئىشكاپتىن ئۆزۈندىن بېرى توپا-چاڭ بېسىپ تۇرۇپ قالغان ھاراق-رومكىلارنى چىقىرىپ ئۈستەلگە تىزدى. ئاشخانا ئۆيدىن بىر تەخسە چىلىغان كۆك ئېلىپ چىقتى. تاقىتى قالمىغان 'ساقى'، ھاراقنى رومكىلارغا بېلىق كۆزى تولدۇرۇپ تارقاتتى:

«بەختىڭلار ئۈچۈن!» — دەپ ھەممە رومكىلىرىنى يۇقىرى كۆتۈرۈشتى. ئۇلارنىڭ چىرايلىرى پۈرلىشىپ بۇرۇنقىدەكلا ئوتتا قورۇلۇپ قالغان تىرىدىنمۇ بەتتەر قورۇقلار بىلەن توشۇپ كەتتى. ھاراق ئۇلارنىڭ چىرايىغا پاتلا چىققانىدى. بۇ ئاغىنىلەر شۇ ھالىتىدە بىردەمدىلا بىر بوتۇلكىنى بوشىتىپ، ئىككىنچىسىنى باشلىۋېتىشتى. بۇ ئارىدا خاسىيەتمۇ ئاشخانا ئۆينى بېسىقتۇرۇپ بولۇپ نېرىقى ئۆيگە كىرىپ ئىشىكنى ئېتىۋالدى.

ئاغىنىلەر خاتىرجەم بولۇپ، قائىدىسى بويىچە ئېچىلىۋېلىش ئۈچۈن بىرئاز بىر-بىرىنى شاڭخو قىلىشىۋالغاندىن كېيىن، كوچىدىكى ۋەقەلەرنى مۇبالىغىلەشتۈرۈپ سۆزلىشىشكە كىرىشتى. بۇ ئارىدا يېقىندا يۈز بەرگەن ساقچى ئىدارىسىنىڭ پارتلىشى ئۈستىدىمۇ ئاجايىپ-غارايىپ مۇبالىغىلەرنى قىلىشتى. ئەمما يەنىلا قاسىمنىڭ بىلگەنلىرىدىن نېرى كېتەلمىدى. ئىككىنچى بوتۇلكىنىڭ يېرىمدىشىغا ئەگىشىپ پو

ئېيتىشلار، مۇبالىغىلەر، ھەتتا فانتازىيىلىك خام خىياللارمۇ ئوتتۇرىغا تۆكۈلدى.

قانداق قىلسۇن بۇ بىچارىلەر، ئۆزلىرى بىرەر ئىش قىلغۇدەك جاسارەتكە ئىگە بولمىغاچقا، ئەنە شۇنداق خام خىياللار بىلەن بولسىمۇ ئۆزلىرىنىڭ ۋەتەن سۆيىدىغانلىقىنى، ۋەتەنپەرۋەرلىك روھىغا ئىگە ئىكەنلىكىنى ئىپادىلەشتىن باشقا نېمە ئىش قوللىرىدىن كېلەتتى؟ ئەسلىدىلا بۇ يىللاردا ۋەتەنپەرۋەرلىكنىڭ ئۆلچىمى ئېغىزدىكى جەسۇرلۇق بولۇپ قارىلىپ كېلىۋاتاماتتى؟ قاراڭغۇلۇقتىكى ۋەھىمە پەيدا قىلىۋاتقانلارنى كۆپچىلىك يەنىلا تۇخۇمنى تاشقا ئۇرغانلىق دەپ قاراشماقتا.

«ئاغىنىلەر، دەسلەپىدە راست گەپنى قىلسام، بۇ تۈردىكى ۋەھشىيلىكلەرگە ئىچىمدىن قوشۇلماي كېلىۋاتاتتىم. — ’خەۋەرچى‘ سۆزگە كىرىشتى، — بىرەر يېرىم خىتاينىڭ ئۆلتۈرۈلۈشى بىلەن ئارامخۇدا بىر يەرگە بېرىپ كېلەلمەيدىغان، بىرەر ئۆيگە يىغىلالمايدىغان، ھەتتا يېنىمىزدا ئىدارىمىزنىڭ، پارتىيە تەشكىلىنىڭ، زوراۋانلىق ئىشخانىسىنىڭ يېزىپ بەرگەن بىر توقۇم تونۇشتۇرۇش قەغىزى بولماي تۇرۇپ ئەركىن يۈرەلمەس بولۇپ كەتكىنىمىزگە قاراپ، بۇ ئىشلارنىڭ توغرا بولمايۋاتقانلىقىنى ھېس قىلىپ يۈرەتتىم. دېمىسىمۇ شەھەر-يېزىلار ئارىسى، مەھەللىلەر ئارىسى، ئىدارىلەر ئارىسى، ھەتتا قوشنىلار ئارىسى بېرىش-كېلىشلەرمۇ ئاساسەن قامال قىلىنىپ بولدى. ھە دېسىلا بىگۇناھ تۇتقۇنلار، بىھۇدە ئۆلۈملەر، ... مانا بۇگۇن ئالىي مەكتەپ، تېخنىكوملاردىكى مىللىي سىنىپلارنىڭ يېرىمىدىن كۆپىدىن ئايرىلىپ قالدۇق. ئىچكىرىسىگە بېرىپ بىلىم ئېلىشلار پۈتۈنلەي توختىدى. نامراتچىلىق، قەھەتچىلىك، بىزدىن گۇمان قىلىشلار، بىزنى بوزەك قىلىشلار تېخىمۇ ئەۋجەپ كەتتى. — ’خەۋەرچى‘ بىر تال تاماكا تۇتاشتۇرۇۋېلىپ گېپىنى داۋام قىلدى، — ئەمدى ئويلاپ باقسام، بىز ئىشىنىڭ پەقەت مۇشۇنداق تەرەپلىرىنىلا كۆرۈۋالغاندەك قىلىمىز. ئەسلىدە بۇ خىل ھەرىكەتلەرنىڭ پەيدا بولۇپ تۇرۇشىنىڭمۇ تولا بەك زىيىنى يوقتەك كۆرۈندۇ. قايسى كۈنىسى بىر ئىچكى ماتېرىيالنى كۆرۈپ قالغانىدىم. ئۇنىڭدا ئىچكىرىسىگە قاچقان خىتايلارنىڭ سانى ئىككى مىليونغا يېقىنلىشىپ، يېڭىدىن كېلىدىغانلارنىڭ سانى يىلىغا بىرەر يۈز مىڭدىنمۇ ئازىيىپ

كەتكەنلىكىنى يېزىپتۇ. بۇرۇن شىنجاڭ دېسە، بىلىملىكلىرىلا ئەمەس، بەلكى ئادەتتىكى ماڭلۇر-تىلەمچىلىرىمۇ جان دەپ ئۆزىنى ئۇرۇپ تۇراتتىكەن. مانا ئەمدى ھەتتا قوراللىق ھەربىيلىرىمۇ ”شىنجاڭغا بارسەن“ دېسە قورقۇپ يېرىم يولدا قېچىپ كېتىدىغان ئەھۋاللار خىتايدا ئادەتتىكى جىنايەتلەر ھالىغا چۈشۈپ قالغانمىش. نۇرغۇنلىغان خىتايلار بالا تۇغۇشنى باھانە قىلىپ بولسىمۇ يۇرتىغا قېچىپ كېتىشمەكتە ئىكەن. مۇشۇنداق بىرنەچچە يىل داۋام قىلىپ بەرسە، بۇ يەردىكى خىتايلار ئون مىليوندىن زادىلا ئاشالمايدىغاندەك كۆرۈنىدۇ. يېقىنقى كۈنلەردە يوشۇرۇن پارتلىتىش ھەرىكەتلىرىنىڭ خاراكتېرى ئۆزگىرىشكە باشلاپ ھۆكۈمەت كادىرلىرى، ساقچىلار، ھەربىيلەرگە زەربە بېرىشكە قاراپ تەرەققىي قىلماقتا دېيىشىدۇ. ئاغىنىلەر، شۇنداق ئويلايمەنكى، بۇ ئىشلارنى پىلانلىق، تەشكىللىك، ئومۇمىي يۈزلۈك قانات يايدۇرالىغاندا، ئۇزۇنغا قالماي خىتايلارنىڭ سانى رەسمىي ئازىيىشقا قاراپ يۈزلىنىدىغاندەكلا قىلىدۇ. ھەرقانچە ۋەھشىيلىك قىلىشتى دېگەن بىلەنمۇ، بۈگۈنكى بىڭتۇەن نوپۇسىمۇ ئازىيىپ بۇرۇنقىسىنىڭ يېرىمىغا كېلىپ قالغانمىش. قارىغاندا بۇ ئىشلار بولىدىغان ئىشتەكمۇ قىلىدۇ. ھەي ئىسىت، شۇ مەدەنىيەت ئىنقىلابى دېگەننىڭ ئالدى-كەينىدە خىتايلار نېمە دېگەن ئاز ئىدى-ھە؟ ئەمدى ئۇ دەۋرگە يېنىشىمىز خېلى مۈشكۈلگە توختايدىغان ئوخشايدۇ دەڭلا ئاغىنىلەر. ...»

«ھەربىيلەر، ھەربىيلەرنى قورقۇتۇپ قاچۇرۇش ئۇنداق ئاسان ئىش ئەمەس! — ’ساقى‘، ’خەۋەرچى‘ نىڭ سۆزىنى بۆلدى، — خىتاينىڭ ئەڭ كۈچلۈك ھەربىي قىسىملىرى شىنجاڭدا دەڭلا، ئۇلارنىڭ نەچچە مىڭ تانكىسى، نەچچە مىڭ ئۇرۇش ئايروپىلانلىرى، نەچچە مىڭ زەمبىرىكى، ...»

«بولدى قوي بىزنى تولا قورقۇتماي، ئۇنىڭغىمۇ ئامال قىلغىلى بولىدۇ. — بۇ قېتىم ’موخوركىچى‘، ’ساقى‘ نىڭ گېپىنى بولۇۋەتتى، — ئەگەر ’سۇلايمان قالپاق‘ تىن بىرسى بولىدىغان بولسا، ئۇنى كىيىۋېلىپ خالىغان خىتاي قىسىملىرىنىڭ ئىچىگە كىرەتتۇق، ئايروپىلان-تانكىلىرىنىڭ، ئىسكىلاتلىرىنىڭ تۇرغان يېرىگە مىنا كۆمۈپ چىقاتتۇق. ھەر كۈنى بىر پولكنى پارتلىتىپ يوقاتقىلى بولاتتى دەڭلا، بىر يىلغا

قالماي ھېچ نېمىسى قالمىغان بولاتتى بۇ گۈيلارنىڭ. ...» — ئۇ مەغرۇر ھالدا يېنىدىن گېزىت قەغىزىنى چىقىرىپ نەشە ئوراشقا كىرىشتى.

«مىكروب دېگىنە مىكروب. — دېدى 'ساقى' مۇ رومكىنى قولىدا ئويناتىپ تۇرۇپ، — بىرىنچى نومۇرلۇق كېسەللىك مىكروبىدىن تېپىۋالسام نەدە خىتاي ئەسكىرى يىغىلسا شۇ يەرگە چېچىۋېتەتتىم!» — ئەمدى ئۇلار باش قاتۇرۇش ئورنىغا خام خىيالغا كىرىشىپ كەتتى.

«ھازىر بىراقلا نەچچە مىڭ ئادەمنى تەڭ ئۇخلىتىۋېتىدىغان بىرخىل دورىلارمۇ بار دەيدۇ. ئۇنى چېچىۋېتىپ ئارقىدىنلا ھەممىسىنىڭ قورallىرىنى يىغىۋالاتتۇق دەڭلا!»

ئولتۇرۇشتىكىلەر ئەمدى زامانىۋى خۇراپاتلار ئىچىگە پېتىشقا باشلىغانىدى. خاتا چۈشىنىپ قالماڭ، خۇراپاتقا بىلىمسىزلەرلا پېتىپ قالماي، بۇ تۈردىكى ئىنژېنېرلىرىمىزمۇ پېتىپ قالالايدىكەن. ئەنە شۇ سەۋەبتىن نۇرغۇن ئاقىللىرىمىز ھېلى خىتاي ئاق كۆڭۈللۈكلىرىگە، ھېلى ب د ت كىشىلىك ھوقۇق قانۇنلىرىغا، ھېلى خىتايلارنىڭ دېموكراتىك سايلام تۈزۈمىنى تىكلىشىگە، ھېلى دۇنيا جامائەتچىلىكىنىڭ ياردىمىگە، ... دېگەندەك خام خىياللارغا بېرىلىپ خەلقىمىزنى يېرىم ئەسىردىن ئارتۇق ۋاقىتتىن بۇيان پەيلەپ كەلمىدىمۇ؟ مانا بۈگۈن خەلقىمىزنىڭ خېلى كۆپ قىسمى چەتئەللەردە جېنىنى ئاران بېقىپ يۈرگەن مۇھاجىرلىرىمىزدىن زور ئۈمىدلەرنى كۈتۈپ يۈرمەمدۇ؟ بۇ ئولتۇرۇشتىكى 'ۋەتەنپەرۋەر' لەرمۇ ئەنە شۇنداق خام خىياللار دېڭىزىدا ئۈزۈپ يۈرمەكتە ئىدى. ھەتتا ئۇلارنىڭ خام خىياللىرىغا ياغاچئات دەمدۇ، خاسىيەتلىك گىلەم دەمدۇ، سېھىرلىك چەينەك دەمدۇ، ئىشقىلىپ چۆچەكلەردىكى نەرسىلەرمۇ ئارىلىشىپ ئوتتۇرىغا تۆكۈلمەكتە ئىدى. ...

«ئاغىنىلەر، ئاغىنىلەر! — 'خەۋەرچى' دوستلىرىنىڭ گېپىنى ئاران توختاتتى، — ئاغىنىلەر، ئۇنداق بولمىغۇر گەپلەرنى قويۇپ بولىدىغانىراق گەپنى قىلساڭلارچۇ!»

«دېگىنە ئەمىسە، نېمىكەن ئۇ بولىدىغان ئىشلار؟»

«چەتئەللىك، شۇ چەتئەلدىكى تەشكىلاتلىرىمىز! ئۇلار دۇنيادىكى ئەڭ

كۆچلۈك دۆلەتلەرنىڭ ھۆكۈمەتلىرىنى ئەيۋەشكە كەلتۈرۈۋېتىپتۇ. مەن ئۆتكەن يىللاردا ئالمۇتىغا بارغىنىمدا بۇ توغرىسىدا قىلىنىۋاتقان نۇرغۇن ئىشلارنىڭ خەۋەرلىرىنى گېزىتلىرىدىن ئوقۇغانىدىم. رەسىملىرى بىلەن بېسىلغان ئاجايىپ ئىشەنچلىك خەۋەرلەر دەڭلا! ھەتتا ئامېرىكىنىڭ پارلامېنت قۇرۇلتىيىغىمۇ كىرىپ لايىھىلىرىنى سۇنالىغانلار بار ئىكەن. ئۇلارنىڭ بۇ تۆردىكى ھەرىكەتلىرى بۇ كۈنلەردىمۇ تازا ئەۋجىگە چىقىپ راۋاجلانماقتىكەن. تېخى يېقىندىلا بىر لايىھىنى ئۇلارنىڭ پارلامېنتىغا سۇنغانىكەن، ئاران بىر ئاۋاز ئازلىق قىلىپ تەستىقلانماي قاپتۇ دەڭلا، بولمىسا قالتىس ئىشلار بولۇپ كېتەركەندۇق. شۇ پىرىزدېنت سايلىمى بەكلا تاقىشىپ قالغان گەپ. مانا شۇلارنىڭ ئىشلىرى چوقۇم بىزنى ئازاد قىلدۇرالايدىغاندەك قىلىدۇ. ...»

«ئاڭلىسام پۈتۈن ئەرەب دۇنياسىمۇ بىزگە ياردەم بېرىشنى پىلانلاپ ...»

«تۈركلەرچۇ تۈركلەر، ئۇلارمۇ جىم تۇرماي...»

«... ...»

بۇ خىل تالاش-تارتىشلار تۈگەيدىغاندەك ئەمەس ئىدى. قاسىم بىر چەتتە ئولتۇرۇپ، مىيىقىدا كۈلگىنىچە ئۇلارنىڭ قۇرۇق گەپلىرىنى ئاڭلاپ ئولتۇراتتى. پات-پاتلا ‘ساقى’ نىڭ ئالدىدىكى بوتۇلكىغا قاراپ قوياتتى. بوتۇلكىدىكى بۇ ھاراقمۇ قېرىشقاندەك زادىلا تۈگەيدىغاندەك ئەمەس. تالادا ئوبدانلا قاراڭغۇ چۈشۈپ قېلىۋاتاتتى. دوستلىرىنىڭ سۆھبەتلىرى ئاجايىپ ئاتوم بومبىسى، كائىناتتىن كەلگەن مەخسۇس ئۇيغۇرلارغىلا ياردەم قىلىدىغان خاسىيەتلىك ئادەم، بىر شەھەرنى بىرلا ۋاقىتتا ئوڭتەي-توڭتەي قىلىۋېتەلەيدىغان قالتىس بومبىلار، يولدىن تېپىۋالىدىغان بىر تاغار نەق پۇل، ئەڭ چىرايلىق قىزلار، ئامېرىكىنىڭ مىڭلىغان بومباردىمانچى ئايروپىلانلىرىنىڭ خىتاي ھەربىي بازىلىرىغا بومبا ياغدۇرۇۋېتىشى، تەيۋەنلىكلەرنىڭ چوڭ قۇرۇقلۇققا ھۇجۇم قىلىشى، دېموكراتىك خىتايلارنىڭ ھاكىمىيەتنى تارتىۋېلىشى، موڭغۇللارنىڭ، مانجۇلارنىڭ ياكى تىبەتلىكلەرنىڭ مۇستەقىل بولۇپ خىتاينىڭ بۇ تەرەپلەرگە كېلىش يولىنى توسۇپ قويۇشى، ھىندىستاننىڭ تىبەت

دۆلىتى قۇرۇپ بېرىمىز، مېكماخۇن سىزىقنى ئىشقا ئاشۇرىمىز دەپ خىتايلارنى جەلپ قىلىشىۋېلىشى، ... ھەتتا دۆلىتىمىزنىڭ يېڭى ئىسمى، دۆلەت بايرىقىمىزنىڭ يېڭى لايىھەسى، دۆلەت شېئىرىمىز، ھۆكۈمەت شەكلى، دۆلەت تۈزۈمىمىز، ... ئىش قىلىپ ئۇلار ھەممىنى ئارىلاشتۇرۇپ، ھېلى ئازادلىق كۈنلىرىمىزگە، ھېلى دۇنياغا، ھېلى جەڭ مەيدانلىرىغا، ھېلى پاھىشىخانىلارغا، ... دېگەندەك ئارىلاشتۇرۇپ ئايلىنىپ يۈرۈپ ۋەتىنىمىزنى ئەتىلا ئازاد قىلىۋېتىدىغاندەك ھالغا كەلتۈرۈشۈپ ئاندىن ئولتۇرۇشتىن تارقاشتى.

ئۇلارنىڭ ھەممىسى ئىنتايىن خۇشال، مەغرۇر قىياپەتتە ئۆيدىن چىقتى.

ئەمدى ئۇلارنى تالادا تۈگمەس تەكشۈرۈشلەر كۈتۈپ تۇراتتى. ”ئۇلار ئۆيلىرىگە تېنچ-ئامان يېتىپ بارالارمۇ؟“ قاسىمنىڭ غېمى شۇنىڭدىلا قالغانىدى.

«ئۇھ خۇدايىم، بېشىم پارتلاپ كېتىدىغاندەكلا بولۇپ كەتتى بۇ مەسىلەرنىڭ گېپىدىن. بۇ ئاغىنىلىرىڭىز نېمە دېگەن لاۋزا كىشىلەر بۇ؟»

«جېنىم خاسىيەت، سىز تېخى بىلمەي يۈرەمتىڭىز؟ مانا مۇشۇلار بىزنىڭ ئۇيغۇر يېڭى زىيالىيلىرىنىڭ تىپىك ئۈلگىلىرى. بىز ئەنە شۇنداق ئادەملىرىمىزنى قۇتقۇزالارمىزمىكىن دەپ جېنىمىزنى قولتۇقىمىزغا قىستۇرۇپ يۈرىمىز. جەمئىيەتتە بۇنىڭدىنمۇ خاراب ئادەملىرىمىز كۆرمىگىلارچە يېتىپتۇ! — قاسىم كېلىپ خاسىيەتنى قۇچاقلىدى، — جېنىم خاسىيەت، بۇلار بۈگۈن سىزنى بار دەپ خېلى تۈزۈلۈپ قالغىنى، مەنمۇ سىزلەر بىلەن تونۇشۇشتىن ئاۋۋال شۇلاردىن پەرقىم يوق بىرسى ئىدىم. سىزلەر بىلەن تونۇشقىنىمدىن كېيىنلا ئاندىن ھاياتىمنىڭ مەنىسىنى ھېس قىلىشقا باشلىدىم.» — ئۇلار ئىككىسى خېلى كۈنلەردىن بېرى بىر-بىرىنى كۆرمىگەچكە، چىڭ چاپلىشىپ ئۇزۇنغىچە ئولتۇرۇشتى. ...

شۇنىڭدىن بىرقانچە ھەپتە ئۆتكەندىن كېيىنكى بىر كۈنى، «يېڭى ئاي قوشۇنى» نىڭ بارلىق ئەزالىرى يەنە گۈلباھارنىڭ ئۆيىگە يىغىلىشتى.

«بۈگۈن بىز نۆۋەتتىكى ھەرىكەت پىلانلىرىمىز ئۈستىدە مۇزاكىرە قىلىشىمىز. —

دېدى گۈلباھار ئەتراپىدىكىلەرگە بىرقۇر كۆز يۈگۈرتۈپ چىقىپ، ئاندىن ئورنىدىن تۇرۇپ ئىشكاپنىڭ تەكچىسىدىن بىر قاپ ’كامېل‘ ماركىلىق تاماكا ئېلىپ ئاغزىنى قوپاللىق بىلەن يىرتىپ ئاچتى. ئاۋۋال ئۆزىگە بىر تال چىقىرىپ ئاغزىغا قىستۇرغىنىدىن كېيىن، قاسىم بىلەن ’يانچۇقچى‘ غىمۇ بىر تالدىن چىقىرىپ ئۇزاتتى. گۈلباھارنىڭ نازۇك بۇرنىدىن قىزلارغا خاس بولمىغان بىر شەكىلدە ئاپپاق تاماكا ئىسى پۇرقىراپ چىقماقتا ئىدى. بۇنىڭغا دىققەت قىلىپ ئولتۇرغان قاسىم، قولىدىكى تاماكىسىنى تۇتاشتۇرمايلا ئاستا كۈلدانغا تىكلەپ قويدى. گۈلباھار قاسىمنىڭ بۇ ھەرىكىتىنى سەزمىدى ئېھتىمالىم، پەرۋاسىزلارچە ئۆز گېپىگە كىرىشىپ كەتتى. — بىزنىڭ بۇ شوركا ئۆتكەن ھەپتىدە كېچىلىك رازۋېدكىغا چىقىپ، خىتاي قوراللىق پاتروللىرىنىڭ ھەرىكەت قانۇنىيەتلىرىنى كۆزىتىپ باققان. نەتىجىدە ئۇلارنىڭ بىرمۇنچە ئاجىز نوقتىلىرىنىمۇ سېزىپ كەپتۇ. قارىغاندا پىلانلىق ۋە سەگەكلىك بىلەن ھەرىكەت قىلىنىدىغان بولسا، خىتاي پاتروللىرىغا كېچىلىك زەربە بېرىش پۇرسىتىنىمۇ يارىتىشقا بولىدىغاندەك قىلىدۇ. ھەتتا قاراڭغۇ كوچىلاردا ئىككى گۇرۇپپا خىتاي پاتروللىرىنى بىر-بىرسىگە سېلىپ قويۇپ قېچىپ كېتىشكىمۇ بولىدىغاندەك تۇرىدۇ. — گۈلباھار كۈلداندا تۇرغان تېخى تۇتاشتۇرۇلمىغان تاماكىنى كۆردى بولغاي ئېھتىمالىم، قاسىمغا يەر تېگىدىن قاراپ قويۇپ قولىدىكى تاماكىسىنى قاتتىق بىر شورىۋالغاندىن كېيىن تېخى يېرىمىغىمۇ كەلمىگەن تاماكىسىنى كۈلدانغا ئېزىپ تۇرۇپ سۆزىنى داۋام قىلدى، — بۇ پىلاننى ئىشقا ئاشۇرۇشقا سىلەر ئىككىڭلار زايە كېتىسىلەر. — ئۇ خاسىيەت بىلەن قاسىمغا قاراپ قويۇپ گېپىنى داۋام قىلدى، — يەنى دېمەكچىمەنكى، سىلەر زىيالىيلارنىڭ كالاكپايلىقىڭلاردىن بۇنداق جىددىي ئىشلارنى قاملاشتۇرالمايسىلەر، ئاسانلا بىلىندۇرۇپ قويۇپ، ھېچ نېمە قىلمايلا بىكاردىن-بىكارغا تۇتۇلۇپ ياكى ئۆلۈپ كېتىسىلەر. بۇ ئىشلارغا مۇۋاپىق ئەزا تېپىشىمىزغا توغرا كېلىۋاتىدۇ. ھازىرچە بۇ ئىشلارنى بىزنىڭ ’يانچۇقچى‘ شوركىمىز ھۆددىگە ئېلىپ ئىختىيارىچە مىدىرلاپ تۇرسۇن. ياكى سىلەرنىڭ بۇنداق ئىشلارغا ئەسقاتقۇدەك بىرەر ئەزالىرىڭلار بارمىدى؟»

«قايسى كۆنسى كېچىلىك رازۋېدكىغا چىققىنىمدا، — دەپ سۆز ئالدى ’يانچۇقچى‘، — كېچە قاراڭغۇلۇقىدا بىرسىنىڭ يېنىمدىكى بىر بىنانىڭ بالكونىدىن سىرىلىپ چۈشۈپ قېچىپ كېتىۋاتقانلىقىنى كۆرۈپ قالدىم. كوچا بېشىدىن كېلىۋاتقان گۇگۇگا يورۇقلۇقتا ئۇنىڭ چىرايىنى ئېنىق كۆرۈپ قالغانىدىم. — قاسىمنىڭ ئىچىدىن ”كىمدۇر ئۇ؟“ دەپ سورىغۇسى كېلىپ ئۆزىنى ئارانلا تۇتۇپ تۇراتتى. بۇمۇ بىر ئىللەتتە! ’يانچۇقچى‘ تاماكىسىنى كۈلدانغا قېقىپ تۇرۇپ گېپىنى داۋام قىلدى، — ئۇ بالىنى مەن خېلى ئوبدانلا تونۇيمەن. ئۇنىڭ بۇنداق ئىشلارنى ئويلايدىغانلىقىنى پەقەتلا خىيالىمغا كەلتۈرمىگەن ئىكەنمەن. ئەتىسى ئاخشامدا، ھېلىقى بىنادا ئولتۇرۇشلۇق بىر خىتاي چوجاڭى ئايالى ۋە يالغۇز ئوغلى بىلەن بىرلىكتە بوغۇزلىنىپ ئۆلتۈرۈلگەنلىكىدىن خەۋەر تاپتىم. يەنە كېلىپ ئۇ خىتايلارنىڭ ھەممىسىنىڭلا قۇلاقلىرى كېسىۋېلىنغانمىش. ئۇ چوجاڭنىڭ ئىچى-باغرىنىمۇ بوشىتىۋەتكەنمىش. شۇڭا، بۇ ۋەقەنى بۇ يىلقى كۆرۈلگەن ئەڭ پاجىئەلىك قاتىللىق ۋەقەسى دېيىشىدىكەن. شۇنىڭغا قارىغاندا، ئۇ بالا بۇنداق ئىشلارغا تازا ماس كېلىدۇ دەپ ئويلايمەن. ئىلاھىم بىرەر يەرئاستى قوشۇنغا ئەزا بولۇۋالمىغاندۇ.»

«مەيلى، ئىشەنچ قىلالىساڭ، شۇ بالىدىن باشلاپ ئۆزۈڭنىڭ تۇغۇندى قوشۇنىڭنى قۇرۇپ ئىش باشلىۋەتەرسەن.» — دېدى گۈلباھار.

«بۇگۈنگىچە بىز رەسمىي بىر شەكىلدە خىتاي ئەمەلدارلىرى تەۋەسىدىن گۆرۈگە ئادەم قاچۇرۇپ باقمىغانىدۇق. — دېدى خاسىيەت، — گۆرۈگە ئادەم بۇلاش شەكىللىرى بىلەن خىتاي ئەمەلدارلىرىدىن بەزى نەرسىلەرنى ئۇندۇرۇۋېلىشقا بولماسمىدۇ؟»

«راست دېگەنىدەك، بۇ يېقىندا بەزى خىتاي جاللاتلىرى بەكلا ھەددىدىن ئېشىپ كېتىۋاتىدۇ. ھەتتا بۇنداق ۋەھشىيلىكلەرگە بىرقىسىم يەرلىك مىللىي مۇناپىقلارمۇ ئالاھىدە ياردەمچى بولۇۋاتىدۇ. ئۇنداقلارنىڭمۇ نوخلىسىنى تارتىپ قويۇش ۋاقتى كەلدى دەپ ئويلايمەن. بۇ ئىشلارمۇ خۇددى خاسىيەت دېگىنىدەك ئادەم قاچۇرۇش، ۋاستىلىك زەربە بېرىش شەكىللىرىدە مەخسۇس قىلىشقا بولىدىغان

ئىشلار. مەن بۇ ھەقتە بىرمۇنچە جاللات-مۇناپىقلارنىڭ تەپسىلىي ئادرېسلىرىنى تېپىپ قويغانىدىم.» — دېدى قاسىم يانچۇقىدىن بىر كىچىك قەغەز پارچىسىنى چىقىرىپ تۇرۇپ.

«توغرا دەيسىلەر، بىز بۇ جەھەتتىمۇ ۋەزىپە بەلگىلەپ ئىجرا قىلىشىمىز كېرەك. — گۈلباھار ئورنىدىن تۇرۇپ ئەزالىرىغا كۆز يۈگۈرتكەچ دېدى، — بولۇپمۇ خەلقىمىزنى ناھەق جازالاشقا پىلان تۈزۈشۈپ بېرىۋاتقانلار، جازالاشقا قاتناشقانلارنى مىللىتى، جىنسى، ۋەزىپىسى، بىلىمى، يېشى، ئىقتىسادىي ياكى ئىجتىمائىي ئورنىنىڭ قانداق بولۇشىدىن قەتئىي نەزەر، ھەرگىزمۇ رەھىم قىلماستىن بىۋاستە ياكى ۋاستىلىك چارىلاردىن پايدىلىنىپ ئۆزىنى، ئەتراپىدىكىلەرنى ياكى يېقىنلىرىنى قىساس ئېلىش ياكى ئاگاھلاندۇرۇش ئۈچۈن مۇتلەق تۈردە جازالاشنى ئىشقا ئاشۇرۇشىمىزغا توغرا كەلمەكتە. بۇنداقلارنى ئېنىقلاپ چىقىپ، ئۇلارغا، ئۇلارنىڭ يېقىنلىرىغا، ئۇلارنىڭ مال-مۈلكىگە تېنىم تاپماي ئېغىر زىيانلارنى سېلىشىمىز لازىم! قاسىم، سىز قولىڭىزدىكى تىزىملىك ئاساسىدا تېزلىكتە بىر تەپسىلىي جازالىنىدىغان نامزاتلار تىزىملىكى تۈزۈپ چىقىپ كېلەر قېتىملىق يىغىلىشىمىزغا قالماي ماڭا بېرىڭ.»

«مېنىڭچە، — دەپ گەپ قىستۇردى خاسىيەت، — بىز ھازىرچە مانا مۇشۇ خىلدىكى ئىشلار بىلەن شۇغۇللىنىپ، ئۆزىمىزنى كوچا ھەرىكىتى بىلەن شۇغۇللىنىشقا چېنىقتۇرۇپ، ئاندىن كېچىلىك ھەرىكەتلەرگە ئۆتسەكمىكىن دەيمەن. بولۇپمۇ كېچىلىك ھەرىكەتلەردە قوراللىق بىۋاستە توقۇنۇشۇپ قېلىشلاردىنمۇ ساقلانغىلى بولمايدۇ. ئەگەر مۇمكىن بولسا، تىزىملىك چىقارغىنىمىزدا شۇ پاترۇللارنىڭ بىر قانچىسىنى تىزىملاپ چىقىشقا تىرىشسىڭىز قانداق قاسىم؟»

«بىزنىڭ خاسىيەتمۇ ياخشى پىكىرلەرنى قىلالايدىكەن-ھە! — گۈلباھار خاسىيەتكە قاراپ بوم ھېجىيىپ قويدى، — شۇنداق قىلىڭ ئەمىسە قاسىم، كۈچىمىز يەتمەيدىغان ياكى بىزنىڭ قولىمىزدىن كەلمەيدىغان ئوبيېكتىپلارنى كېلەر قېتىملىق مۇزاكىرىدە تاللاپ چىقىپ خەلقىمىز ئارىسىغا تارقىتىۋېتەرمىز بولمىسا. ئۇنداقلارنىڭ جازاسىنى باشقىلار بەرسۇن.» — دەپ يىغىننى خۇلاسىلەپ، بەزىلەرگە يەنە يېڭى

ۋەزىپىلەرنى بېرىپ يىغىننىڭ تۈگىگەنلىكىنى ئېلان قىلدى.

سورۇندىكىلەر بىرقۇر يەڭگىل نەپەس ئېلىشىپ، چۇرقىرىشىپ يۈرۈپ تاماققا تۇتۇش قىلىپ كېتىشتى.

بۈگۈنكى سورۇندا هاراق ئىچىلمىدى. ئەمما جوزىدا بىرقانچە شېشە ئېسىل ۋىسكى-تاتلىق هاراقلار ئاغزى ئېچىلغان، رومكىلارغا ئاز-تولا قويۇلغان هالدا تۇردى. ئۈستى باشلىرىغا ئەتىردەك سېپىپمۇ ئېلىشقاچقا، ئۆي ئىچى سېسىق هاراق پۇرىقى بىلەن تولغانىدى. جوزىدىكى هاراق بوتۇلكىلىرىغا گۈلباهاردىن باشقىلىرى زادىلا دىققەت قىلىشمىدى. پەقەت، بىچارە گۈلباهار ئۇياق-بۇياقا ئۆتكىنىدە باشقىلاردىن يوشۇرۇنچە هاراق بوتۇلكىلىرىغا مۆڭلىنىپ تەلمۈرۈپ قاراپ، ئېهتىيات بىلەن تۇتۇپ قوياتتى. ...

...

مەلۇم بىر دەم ئېلىش كۈنى ئىدى. قاسىمنىڭ ئاغىنىلىرى خېلى ئايلاردىن بېرى ئۇنى يوقلاشمىغانىدى. ئۇ، يالغۇز ئولتۇرۇپ بۇ بىرقانچە ئايدىن بېرى توپلاپ يۈرگەن يېقىنلاشقىلى بولمايۋاتقان ياكى ئېنىق ئادرېسلىرىنى تاپالماي كېلىۋاتقان قانخور جاللاتلار هەققىدە قولغا كەلتۈرگەن مەلۇماتلارنى خەلقى ئارىسىغا تارقىتىۋېتىش ئۈچۈن تىزىملىكتىكىلەرنىڭ تەپسىلىي ئادرېس ۋە قىسقىچە جىنايەتلىرىنى رەتلەپ يېزىپ ئولتۇراتتى.

كونا ئۈلپەتلىرى بىر بېسىپ، ئىككى دەسسەپ كىرىپ كېلىشتى. ئەڭ ئاۋۋال كىرگىنى پېشقەدەم ’ساقى‘ بولدى.

«نېمە دېگەن زېرىكىشلىك كۈنلەر بۇ! ئادەم ئەتىدىن كەچكىچىلا قورقۇپ يۈرگەن. يا بىر يەرگە ئەركىن بارالمىغان، بىرەرسىنىڭ ئۆيىدىمۇ ئارامخۇدا ئولتۇرۇپ بىرەر رومكا ئىچەلمىگەن. ...» — ’ساقى‘ رەسمىيلا غودۇڭشىپ قالغانىدى. ئۇ، ئىشتان يانچۇقىدىن بىر بوتۇلكا ناچار بىر هاراقنى چىقىرىپ، دوستلىرى كەلگۈچە

بىرنەچچە رومكا قېقىۋېلىش نىيىتىدە ئىدى. ئۇ، تىترەپ تۇرغان قوللىرى بىلەن شىشىنىڭ ئاغزىنى مىڭ تەستە ئېچىپ رومكىغا سېسىق ھاراقنى تولدۇرۇپ گۈپلا قىلىپ ئىچىۋەتتى. ئۇنىڭ ئاچچىق ھاراقنى يۇتقاندىكى بۇ تۇرقىنى قاسىم ئەمەس، ئالۋاستى كۆرسىمۇ قورقۇپ يەتتە قات ئاسماننىڭ ئۈستىگە قېچىپ كەتكەن بولاتتى! ‘ساقى’ نىڭ چىرايىدا ئادەم سىياقى قالمىغانىدى.

«ئۇ بوتۇلكىكىنى ماڭا تاشلاپ قوي ئاداش. — قاسىم دوستىنىڭ چىرايىغا قاراپ ئۇنىڭغا چىدىمىدى، — ئىشكاپىمدا خېلى ياخشى بىر داچۈي باردەك قىلىۋاتاتتى. شۇنى ئېلىپ بېرەي ساڭا.» — دېگەچ بېرىپ ئىشكاپتىن ئالاھىدە ئىشلەنگەن بىر بوتۇلكىنى چىقىرىپ ‘ساقى’ نىڭ ئالدىغا تىكلەپ قويدى.

«پاھ، پاھ، پاھ! بۇ ھاراقنى بىرەر يىلدىن بۇيان كۆرمىگەنىدىم دېگىنە! — ‘ساقى’ تىترەپ تۇرغان قوللىرى بىلەن ئالدىراش شىشىنى ئېلىپ ئاغزىنى چىشلەپلا ئېچىۋەتتى. بوتۇلكىنىڭ ئاغزىنى ئىتتىك بۇرنىغا تۇتۇپ چوڭقۇر بىر تىنىپ پۇرىۋالدى، — جىڭ ھاراق دېگەن مانا مۇنداق بولىدۇ دېگىنە ئاداش. — ئۇ رومكىنى توشقۇزۇپ گۈپلا قىلىپ بىرنى كۆتۈرۈۋەتتى. ئۇنىڭ چىرايى بۇ ‘ئېسىل ھاراق’ تىنمۇ ئوخشاشلا بايىقىدەك پۈرلىشىپ كەتتى، — تازىمۇ ياخشى كەلدى بۇ بىر رومكا. قارىمامسەن، تۈزۈلۈپلا قالدىم دېگىنە! — قاسىم دوستىنىڭ بۇنداق تۈزۈلۈپ قالغىنىدىن ئۇنىڭ ئۆلگەن چىرايى تېخىمۇ ياخشىراقمىكىن دېگەنلەرنى خىيالىدىن ئۆتكۈزدى. ‘ساقى’ تاماكىسىنى تۇتاشتۇرغاچ دېدى، — ئاغىنىلىرىمىز ھازىر كېلىدۇ ھەرقاچان. تۈنۈگۈن سېنىڭكىگە يىغىلىشنى دېيىشىۋالغانىدۇق. قارىمامسەن ئاداش، بىزنىڭ ‘موخوركىچى’ دوستىمىز نەشە دېگەن شۇ تېزەكتىن تۈگىشىپلا كەتتى دېمەمسەن. يامان بولدى ئۇنىڭغا، قانداق قىلساق بولاركىن ئۇ ئاغىنىمىزنى؟» — ‘ساقى’ ئۆزىنىڭ ھالىمۇ ئۇنچىلىك ۋاي دېگۈچىلىكى قالمىغانىدى. يۈز-كۆزى ئىششىپ، قارىداپ باشقىچىلا بولۇپ قالغانىدى. قاسىم بۇ ئاغىنىلىرىدىن پات يېقىندا ئايرىلىپ قېلىشىدىن بەكلا ئەنسىرەيتتى. بۇ ئارىدا، قالغان ئىككىسىمۇ كىرىپ كېلىشتى.

«دېمىدىممۇ، بۇ ’ساقى‘ دا ئاغىنىدارچىلىق دېگەن نەرسە تۈگەپ كېتىۋاتىدۇ. بىزنى ساقلىمايلا ئىشنى باشلىۋاپتۇ ئەمەسمۇ!» — ئالاھىدە يوسۇن چىقىرىپ كىيىنىۋالغان ’خەۋەرچى‘ سۆزلىگەچ كىرىپ پالتوپكىسىنى سېلىپ بىر يانغا قويدى. راست دېگەندەك، ’موخوركىچى‘ ئاغىنىسىنىڭ كىيىملىرى مايلىشىپ پارقىراپ تۇراتتى. چىرايىمۇ سۇپسۇر بولۇپ غەلىتىلا كۆرۈنەتتى. كۆزلىرى چوڭقۇرلاپ ئوغرىنىڭكىدەكلا خۇنۇك پارىلدايتتى.

ئۇلار ئۆيگە كىرىپ ئىچىشكە تەييارلاندى. بۇ ئارىدا ’موخوركىچى‘ يانچۇقىدىن كىچىك بىر تۈگۈكنى چىقىرىپ تىترەپ تۇرغان قوللىرى بىلەن يېشىپ، يېشىل رەڭلىك ياڭاقتەك بىر كۇمىلاچنى چىقىرىپ بۇغدايدەك-قوناقتەك ئۈزۈپ ئالقىنىدا ئۇۋۇلاشقا باشلىدى. ئاندىن ’تارانچى‘ قىلىپ گېزىت قەغىزىدە ئورىۋالغان نەيچە ئىچىگە كۆك تاماكىسى بىلەن ئارىلاشتۇرۇپ بىر قات تاماكا، بىر قات كۇمىلاچ قىلىپ تىزىپ توشقۇزدى. ئاندىن نەچچە تال سەرەڭگە بىلەن لاۋۇلدىتىپ يالقۇن چىقىرىپ پۈتۈن ۋۇجۇدى بىلەن ئىچىگە تارتىشقا كىرىشتى. ئۇنىڭ چىرايى تېخىمۇ بەتتەر ساغىرىپ قورقۇنچلۇق تۈسكە كىرىۋاتاتتى.

«نەدىنمۇ تاپتىڭ شۇ پاسكىنا نەرسىنى! — دېدى ’ساقى‘ دوستىنىڭ سامانداك ساغىرىپ كېتىۋاتقان چىرايىغا قاراپ، — ئۆزۈڭگە ھاي بەرمىسەڭ تۈگىشىپلا كېتىسەن ئاداش. ھېلىمۇ چىرايلىرىڭ ھەلىمە قورۇقنىڭكىدەك قورقۇنچلۇق تۈسكە كىرىپ قاپتۇ دوستۇم. بۇ نەرسە ساڭا ياراشمىدى.»

«بۇ كۈنلەردە تۈگەشمىگەن يەنە كىم بار دەيسەن؟ — ’موخوركىچى‘ پەلىكىنى قايتىدىن چوڭقۇر بىر نەچچىنى تارتىۋېلىپ، ئاغزىدىن تۈتاشمايۋاتقان مەشنىڭ كانىيىدىن چىقىۋاتقان ئىستەك ئاپپاق ئىس چىقىرىپ تۇرۇپ، — سەن ماڭا دېگۈچە ئاۋۋال ئۆزۈڭنىڭ چىرايىغا بىر قارىغىنە، خاڭدىن چىققاندەكلا قارىداپ كېتىپسەن. سەنمۇ رەسمىيلا زابوي بولۇپ كېتىۋاتىسەن جۇمۇ! مۇشۇ مېڭىشىڭدا پات-يېقىندا بىز بويتاقلار قوشۇنىغا ئەزا بولۇشۇڭدا گەپ يوق.»

«دېمىسەڭمۇ بىزنىڭ ’ساقى‘ بىرنەچچە ھەپتىدىن بېرى ئۆيىدە بويتاق يالغۇز

تۇرۇۋاتىدۇ. — دېدى ‹خەۋەرچى› ئاشخانا ئۆيىدىن چەينەك-چىنىلارنى كۆتۈرۈپ كىرىۋاتقان قاسىمغا قاراپ، — ئۇنىڭغا خوتۇن-بالىلىرىدىن مۇشۇ ھاراقنىڭ تەمى بەكرەك مۇھىم بولۇپ قالدى.»

«سەن قالدىڭ ئەمدى ماڭا تەربىيە قىلمىغان، — دېدى ‹ساقى› قولىدىكى ھاراق رومكىنى ئايلاندۇرۇپ ئولتۇرۇپ، — دېمىسەڭلارمۇ زېرىكىشتىن جېنىم چىققايلا دەپ تۇراتتى... — ‹ساقى› دەرھال گەپنى باشقا ياققا بۇرىدى، — ئاغىنىلەر، ئەسلىدە شۇ تېررورچىلارنىڭ تۇتقان يولىمۇ خېلى تۈزۈكتەك قىلىدۇ. بۇ كۈنلەردە ئادەم يېمىگەن مانتىنىڭ پۇلىنى تۆلەپ يۈرگۈچە، بىرەر خىتاينىڭ مېڭىسىنى چېچىۋېتىپ بولسىمۇ راھەت ئۆلگەن ياخشىمىكىن دەيمەن!»

«نېمە بولدى ساڭا بۇ يېقىنلاردا؟ — قاسىم چاي قۇيغاچ دېدى، — پۇچقاقتىن چىققاندەكلا ئۇ پاراكەندىچىلەرنى ماختىغىلى تۇردۇڭغۇ؟ بۇ ھالىڭ بىلەن بىرەر تۈكى يوق بالاغا قېلىپ يۈرمىگىن يەنە. ئۇلارنى زادىلا ياخشى كۆرمەيدىغان گەپلەرنى قىلاتتىڭ.»

«بۇرۇنقى گەپلەر كىمنىڭ ئېسىدە دەيسەن، — ‹ساقى› قولىدىكى رومكىنى كۆتۈرۈۋېتىپ ئاغزىنى قولىنىڭ تەتۈرسى بىلەنلا سۈرتكەچ دېدى، — بۈگۈن، بۈگۈننىڭ گېپىنى قىلىسەن. ئوقۇمىدىڭمۇ ھېلىقى كىتابلارنى؟ ھە، راست، ئۇ كىتابلارنى ساڭا بېرىمەن دەپ بەرمىگەنمىدىم؟ ئۇ كىتابتا بىزدەكلەرنى قورقۇنچاق خائىنلار دەپ كېسىپلا ھۆكۈم قىلىۋەتكىنىنى دېسەڭ، ئەسلىدە بۇ قالپاقمۇ بىزدەكلەرگە خېلى دۇرۇس كەيگۈزۈلگەن قالپاقتەك قىلىدۇ. دېمىسىمۇ بىز راستتىنلا خىتايغا تەخسكەشلىك قىلىپ قورسىقىمىزنى بېقىپ يۈرگەن مىللىي پارازىتلاردىن بولماي نېمە؟ راست، ئاخشام ئىدارىدىكى خىتايلارنىڭ بىر-بىرسىگە پىچىرلىشىپ تۇرۇپ دېيىشكەن گەپلىرىدىن قارىغاندا، خىتايلارنى بوغۇزلاپ، پارتلىتىپ يۈرگەنلەر ئارىسىدا بىرمۇنچە ئۇيغۇر قىزلىرىنىڭمۇ بارلىقىدىن گۇمان قىلىشىدىكەن. بىزدەك شۇنچە كۆپ ئەرلەر تۇرغان يەردە، بۇنچە خەتەرلىك ئىشلىرىمىزغا خوتۇن خەقلىرىمىزنىمۇ سېلىپ قويغان بولساق، بۇ جانىڭ تازىمۇ قىممىتى قالمىدى دەڭلا.

خىتايلارنىڭ دېگىنى راست بولغىنىدا، ئۇ قىزلارنىڭ يۈرىكى بىز ئەر خەقلەرنىڭكىدىن خېلىلا يوغان بولسا كېرەك؟ ... تۇۋا دېمەي بولمايدۇ بۇ ئىشلارغا.»

«نېمىگە تۇۋا دېمەكچىسەن؟»

«يا دەيمەن-دە، نېمە دېگەن قورقماس يۈرەكلىك قىزلاردۇ ئۇلار، زادىلا ئىشەنگۈم كەلمەيدۇ.»

«يەتتە قىزلىرىم، نوزۇگۈم، رىزىۋانگۈل دېگەنلەرگىمۇ ئىشەنمەمتىڭىيا؟» — ‘موخوركىچى’ ئۇنىڭغا قاراپ دېدى.

«ئاغىنىلەر، قۇرۇق گەپنى قويۇپ جىم تۇرۇڭلارچۇ بىردەم. مەن سىلەرگە ئوقۇپ بېرىدىغانغا بىر نەرسە تېپىپ كەلگەنىدىم.» — دېگىنىچە، ‘خەۋەرچى’ يېنىدىن بىر ۋاراق نەرسىنى چىقىرىپ ئەمدىلا ئوقۇشقا كىرىشۋىدى، ‘ساقى’ ئۇنى ئوقۇشتىن توختاتتى:

«قوي، بولدى ئوقۇما ئۇنى. ئالدىمىزغا ھاراقنى تىكلەپ قويۇپ دىنىي مەسىلىلەر ھەققىدە تالاش-تارتىش قىلىشساق يامان بولىدۇ. بايا دېگىنىڭدەك چەتئەللىكلىرىمىز توغرىسىدىكى نەرسەڭ بولسا يەنە ئوقۇغىنە، شۇنى ئېنىق بىلگۈم بار ئىدى.»

«ئۇنچىلىك خۇدادىن قورقىدىغانلىقىڭنى بىلمەپتىكەنمەن. بولمىسا ئالدىڭدىكى بوتۇلكىنى ئېلىۋېتەيمۇ-يا؟»

«بولدى، بولدى. شۇنداق دەپ قويسام بىر دومىلاپلا قارىم بولىۋالماڭلار يەنە. بايا مەن سورىغانغا بىرنېمە دەپ باقمامسىلەر قېنى. — ‘ساقى’ شۇنداق دېگەندەك قىلسىمۇ يەنىلا ئالدىدىكى بوتۇلكىنى ئاستا جوزىنىڭ ئاستىغا تىقىپ قويدى، — شۇ تەشۋىقات ۋارىقىدا چەتئەل كۈچلىرىنىڭ خىتايغا بېسىم ئىشلىتىپ بىزنىڭ ئىشلىرىمىزنى ھەل قىلغۇزۇپ بېرىش دېگەندەك مەسىلىگە بەكلا ئۈمىدۋار قارىغاندەك قىلىشامدۇ نېمە؟ دېمىسىمۇ بۇ خىتايلارنى شۇنداق بىر كۈچ كېلىپ قوغلاپ بەرمىسە، بىز خەق بۇنى زادىلا كېلىشتۈرەلمەيمىز. شۇڭا، ئۇ ماقالىدە يېزىلغان سىياسىي جۇغراپىيىنى ئالاھىدە مۇھىم دېيىشنى ئېنىق بىلگۈم كېلىدۇ. بۇ مەسىلە

بىزنىڭ مىللىي مۇستەقىللىقىمىزنىڭ جان يېرى ئەمەسمۇ؟»

نەشىكەش دوستى، بېشىنى چۆكۈرۈپ يۆگەۋاتقان ئىككىنچى پەلەك موخوركىسىغا سالغان يېشىل دانچىلىرىنى تەكشىلەپ تىزىش بىلەن بولۇپ كەتكەنىدى.

«مېنىڭچە بولغاندا، بۇ ۋاراقتا يېزىلغانلار چەتئەل كۈچلىرىدىن پايدىلىنىش ئىشىنىڭ مىللىي مۇستەقىللىقىمىز ئۈچۈن ھەقىقەتەنمۇ ئالاھىدە مۇھىم ئەھمىيەتكە ئىگە بولىدىغانلىقىنى كۆرسىتىپ بېرىپتۇ. دېمىسىمۇ قايسى بىر يىللىرىدا نيۇ يوركتىكى ”قوشكېزەك بىنا پاجىئەسى“ دىن ئۆچ ئالىمىز دەپ ئامېرىكا ئەسكەرلىرى ئافغانىستان بىلەن ئىراققا كىرىپ خىتايلارنى بەكلا ئالاقزادە قىلىۋەتكەنىدى. بولۇپمۇ بىزنىڭ جەنۇبىي قوشنىمىز بولغان پاكىستاننى خىتاي تەسىرىدىن ئايرىۋېتىشكە تىرىشىۋاتقانلىقى خىتايلارنى بەكلا ھولۇقتۇرىۋەتكەنىدى. ئۇنىڭدىن كېيىن يەنە تۈركىيىنىڭ ئافغانىستانغا ئەسكەر كىرگۈزۈشى، ئورتا ئاسىياغا ئامېرىكىلىقلارنىڭ قوشۇن تۇرغۇزۇشقا ئۇرۇنۇشلىرى، شىمالى ئاتلانتىك ئەھدى تەشكىلاتىنىڭ بۇنىڭدىن كېيىنكى پائالىيەت نىشانىنى شەرققە قاراپ كېڭەيتىۋاتقانلىقى خىتايلارنىڭ ۋەتىنىمىزنىڭ غەرب ۋە جەنۇب تەرەپلىرىدىكى ئىتتىپاقداشلىرىنى يولىدىن چىقىرىپ قويۇش خەۋپىنى كەلتۈرۈپ چىقىرىپ، ۋەتىنىمىزگە جىددىي شەكىلدە ھەربىي يۆتكەشكە مەجبۇر بولۇشقانىدى. بۇلارنىڭ ھەممىسىنى تۈركىيەدە، ياۋروپادا، ئامېرىكىدا تۇرۇۋاتقان مۇھاجىر تەشكىلاتلىرىمىز قانات يايدۇرۇۋاتقان خەلقئارالىق تەشۋىقاتلىرىنىڭ نەتىجىسى دېيىش مۇمكىن ئىكەن. دېمەكچىمەنكى، بىز بۇ يەردە بىكاردىن-بىكارغىلا ئۆلۈپ بېرىپ، بىرمۇنچە تونۇش-بىلىشلىرىمىزنىڭ بېشىغا بالا تېرىپ يۈرگىنىمىزدىن، مۇھاجىرلىرىمىزنىڭ قىلىۋاتقىنىدەك چەتئەل كۈچلىرىنى كۈشكۈرتۈپ خىتايلارنى قورقۇتۇپ بۇ يەردىن قاچۇرۇش مەقسىتىگە يېتەلەيدىغاندەك قىلىمىز. شۇنداق بولغىنىدا بىزدىن ھېچكىم گۇمانلىنالمايدۇ، خىتايلار چەتئەللىك بىلەن ھەپىلىشىمەن دەپ بىزگە چولىسى تەگمەي قالىدۇ.» — ’خەۋەرچى‘ مەغرۇر قىياپەتتە ئەتراپىدىكىلەرگە بىرقۇر كۆز يۈگۈرتۈپ چىقىپ،

’ساقى‘ غا ئىشارەت قىلىپ بىر رومكا قۇيدۇرۇپ كۆتۈرۈۋەتتى.

«ئاسماندىكى غازنىڭ شورپىسىغا نان چىلاپ تۇرايلى دېگەنە! — دېدى ’موخوركىچى‘ يەنە يىرتىق پۇچقاقتىن چىققاندەكلا گەپ قىلىپ، ئاندىن ئۇ قولىدىكى موخوركىسىنى قاتتىق بىر شورىۋېلىپ گېپىنى داۋام قىلدى، — دېگەنىدەك، مۇھاجىرلىرىمىزنىڭ قىلىۋاتقانلىرى توغرا بولغىنىدا، خىتايلار قورقۇپ قېچىش ئورنىغا يۇرتىمىزدىكى ئەسكەر سانىنى بۇرۇنقىسىنىڭ بىر ھەسسىسىگە يېقىن كۆپەيتىپ نېمە قىلاتتى؟ مانا بۇگۈن نەگىلا قارىساڭ قورالىلىق خىتاي.»

«توغرا دەيسەن. سېنىڭ مېڭىلىرىڭنى نەشىدىن بۇلغىنىپ پىكىر قىلالماس بولۇپ كەتتىمىكىن دېسەم، ئازراق قالغاندەكمۇ-قانداق؟»

«بولدى قىلىڭلار بۇ بولمىغۇر گەپلەرنى. — قاسىم گەپكە ئارىلاشتى، — بايىقى شۇ دىن توغرىسىدا يېزىلغانلىرىنىمۇ بىر ئوقۇپ باقمامسەن؟ ھەرقانچە دېگەن بىلەن، بىز بەرىبىر مۇسۇلمان باللىرىغۇ.»

قولىدىكى رومكىنى بوشىتىپ تۇرغان ’ساقى‘، رومكىنى قويۇپ ئالدىدىن يىراقراق ئىتتىرىپ قويدى:

«مۇسۇلمان باللىرىمىش تېخى! بىزنى قانداقمۇ مۇسۇلمان دېگىلى بولسۇن؟ ئىچىشىمىز ھاراق، چېكىشىمىز نەشە، قىلىۋاتقىنىمىز پاشىۋازلىق! مۇسۇلمان دېگەن بەش ۋاقىت نامىزىنى تاشلىمايدىغان تەقۋادار، يالغان سۆزلىمەيدىغان، مۇلايىم، رەھىمدىل، ھارامغا يېقىن يولىمايدىغان كىشىلەردىن بولىشى كېرەك. بىزچۇ؟ بىز دېگەن خىتايلاردىنمۇ بەتتەرلىشىپ كەتكەنلەرمىز! ھە، شۇ تېررورچىلارنى دېمەمسەن، بوغۇزلاۋاتقان، ئۇچەي باغىرلىرىنى چۇۋۇۋېتىپ بارغان، بۇنداق ئادەم قېلىپىدىن چىققان ئىشلار يەنە شۇ بىزدىن چىقمىدىمۇ؟ بىز خەقنى دېمەيلا قوي. دۇنيادىكى شۇنچە كۆپ مۇسۇلمانلارنىڭ قايسى بىرسى بىزدىن تۇزۇكرەك؟ ئۇلارنىڭ ھەممىسىلا ئامېرىكىنىڭ، ياۋروپالىقلارنىڭ، ھەتتا رۇس، ياپون، خىتايلارنىڭ قولىغا قارىشىپ يۈرمەمدۇ؟ سىلەردىن قايسى بىرىڭلار كۆردۈڭلار قېنى، ”ما دې ئىن مۇسۇلمان دۆلىتى“ دەپ يېزىلغان بىرەر نەرسىنى سېتىۋالغىنىڭلار

ياكى كۆرگىنىڭلار بارمۇ؟ ...»

«مەن كۆردۈم، — دەپ ’ساقى‘ نىڭ گېپىنى بۆلدى ’خەۋەرچى‘، — خورما، ...»

«مەنمۇ كۆردۈم، ما دې ئىن تۈركىيە دېگەن پېچىنە ...»

«چاقچاقنى قويۇڭلار، — ’ساقى‘ قايتا گېپىنى تارتىۋالدى، — ھېلىمۇ ياخشى، ئۇ مۇسۇلمان دۆلەتلىرىنىڭ بىرمۇنچىسىغا خۇدايىم قارامايىنى بەرگەنىكەن. بولمىسا نېمە قىلار بولغىدىكىن. تېخىمۇ ۋەيران بولىدىغانلىقى تۇرغانلا گەپ! مۇسۇلمانلار، ... بىز خەق ئۆلگەندە نامىزىمىزنى چۈشۈرتۈش ئۈچۈنلا مۇسۇلمان بولىۋالىمىز ھەرقاچان!»

«راست دەيسەن، — دېدى ’خەۋەرچى‘ ئورنىدىن تۇرۇپ، — بىز پەقەت ئۆلۈم ئۈچۈنلا مۇسۇلمان بولىۋالىمىز. گويا مۇسۇلمانلارنىڭ ۋەزىپىسى ئۆلۈشلا بولىدىغاندەك گەپ قىلىشىمىز. ئەگەر مۇسۇلماندارچىلىق ئۆلگەندىن كېيىن ئاندىن ئەسقاتىدىغان بولسا، خۇدايىم بۇ دۇنيانى نېمىشقا شۇنچە مۇرەككەپ قىلىپ يارىتىپ بىزگە ئامانەت قىلدىم دەيدۇ؟ شۇنچە كۆپ پەيغەمبەرلەرنى نېمىشقا ئەۋەتىپ تۇردى؟ قۇرئاننى نېمىشقا چۈشۈردى؟ ھېچ نېمە قىلماي جايىنامازدا ئولتۇرۇپ بۇ دۇنيالىق ئىمتىھانغا قاتنىشىۋاتىمەن دەيدىغان مۇسۇلمانچىلىقنى خۇدايىممۇ ياخشى كۆرمىسە كېرەك؟ مېنىڭچە، بىز مۇسۇلمانلارنىڭ ئېڭىدا بىر مەسىلە باردەكلا قىلىدۇ.»

«ئاغىنىلەر، سىلەر بۇگۈن ئىشنى بۇزدۇڭلار جۇمۇ! ئەمدى بۇ رومكىلارنى يىغىشتۇرماي بولمىدى. ھېچنېمە قىلالمىساقمۇ، دىن ئۈستىدە پاراڭ بولغاندا بولسىمۇ ئالدىمىزدىن ھاراقنى ئېلىۋەتكىنىمىز تۈزۈك.» — ’ساقى‘ ئۆزىچە غودۇڭشىپ يۈرۈپ بوتۇلكا-رومكىلارنى يىغىشتۇرۇپ ئىشكاپقا تىقىشقا باشلىدى.

«دېگىنىڭنىڭ يولى بار. — دېدى قاسىم ’خەۋەرچى‘ ئاغىنىسىگە قاراپ، — خۇدايىم بىزنى بۇ دۇنياغا نېمىشقا ئەۋەتتى؟ ...»

«ھە، ئەمدى ئەقلىڭنى تاپتىڭ قاسىم. ئارىمىزدا ئىچمىگەن سەن بولغىنىڭ ئۈچۈن بۇ ھەقتە گەپ قىلىشقا توغرا كەلگىنىدىمۇ سەن قىلىشىڭ كېرەك. قېنى

دېگىنە، بۇ ھەقتە سېنىڭ گېپىڭنى ئاڭلاپ باقايلى.» — ‹ساقى› جوزىدىكى تاتلىق تۈرۈملەردىن يېگەچ قاسىمغا قارىدى.

«راست دېگەندەك، بۈگۈنكى ئىسلام قاراشلىرىدا قانداقتۇر بىر چاتاق بار دېگەننى مەنمۇ پات-پاتلا ئويلاپ قالىمەن. بۈرۈنقى ئىسلام قاراشلىرى ئىلمىي تەرەققىياتنىڭ يۈكسىلىشىگە ئەگىشىپ مۇكەممەللىشىپ بارغانىكەن. ئەمما ئون-ئون ئىككىنچى ئەسىرلەردىن باشلاپ ئىلمىي تەتقىقات ئىشلىرى يېڭى ئىزدىنىش باسقۇچىغا موھتاج بولۇۋاتقىنىدا، ئىسلام دۇنياسىنىڭ ئىلمىي تەتقىقاتلىرى توختاپ قېلىش، ھەتتا چېكىنىش باسقۇچىغا كىرىپ قالغاندەك كۆرۈنىدۇ. نەتىجىدە، مۇسۇلمانلارنىڭ دىنىي كۆزقاراشلىرىمۇ بىرخىل قاتماللىققا كىرىپ قېلىپ، تا بۈگۈنگىچە داۋاملىشىپ كەلگەنلىكىنى سەزدىم. بايىقى سوئاللارنىڭ ئەسلى مەنبەسىنى مانا مۇشۇ جەھەتتە تەھلىل قىلىشقا بولىدۇ. يەنى، بۇ دۇنياغا بىزنى نېمىشقا ياراتتى؟ بۇ مۇرەككەپ ئەمما تولۇق قانۇنىيەتلىك بىر دۇنيانى بىزگە نېمىشقا رىزقى قىلىپ ئامانەت قىلىپ بەردى؟ بىزنىڭ بۇ مېڭىمىزنى نېمە ئۈچۈن شۇنچە مۇرەككەپ ھۈجەيرىلەر بىلەن قۇراشتۇرۇپ بەرگەن؟ بۇ ئالەمدىكى ماددىلارنى نېمە ئۈچۈن ئېنېرگىيلەر ھالىتىدە، جىسىملار ھالىتىدە، مولېكۇلا، ئاتوم، يادرو زەررىچىلىرى، فوتون، ... لاردىن ياراتتى؟ خۇدا كائىناتقا بۇ ماتېرىياللارنى پەيدا قىلىپ، بىزنى ئۇلاردىن خالىغانچە پايدىلىنىشقا، ئۇلاردىن تولۇق پايدىلىنىپ ئىشلىرىمىزنى تېخىمۇ ئاسانلاشتۇرۇشقا بۇيرۇق قىلمىدىمۇ؟ شۇ ئارقىلىق خۇدانىڭ بىردىن-بىر ئەڭ مۇكەممەل كائىناتنى ياراتقۇچى ئىكەنلىكىنى تونۇۋېلىشىمىز، شۇ ئاساستا ئىرادىمىزنى، ئېتىقادىمىزنى سىناشقا بۇيرۇق قىلغىنى مۇقەررەر. بۇنىڭ ئۈچۈن خۇدا بىزگە ئامانەت قىلغان بۇ بايلىقلارنى بىلىشىمىز، پايدىلىنىشىمىز ۋە ئىشلىتىش قانۇنلىرىنى، بىلىملىرىنى، تېخنىكىلىرىنى بوشاشماي، يېنىۋالماي، جاپاسىدىن قورقماي ئۆگىنىش، بىلىۋېلىش، كەشىپ قىلىش ۋە پايدىلىنىشلارنى ۋەزىپە قىلدى. بولمىسا خۇدايىم قىلدىغانغا ئىشى يوق بۇ خىل ئېنېرگىيلەرنى، سېكۇنتىغا ئۈچ يۈز مىڭ كىلومېتىردىن ئۈچۈپ قانۇنىيەتلىك ھەرىكەت قىلىدىغان ئاتوم يادروسى، ئېلېكترونلار، ئۇلارنىڭ

ھەرىكەت ئورىنتىلىرى، فوتونلارنى ياراتقان بولمىغىدى؟ ۋەياكى ئۇلارنى دىنسىزلار پايدىلىنىپ خۇداغا ئىشەنمىدىغان بىز مۇسۇلمانلارنى بوزەك قىلىپ ئوينىسۇن دەپ بەرمىگەندۇ؟ بۇ دېگەنلىك ماددىي دۇنيانى، كائىناتنى ئۆگەن، كەشىپ قىل ۋە ئىشلەت دېگەن گەپ. دېمىسىمۇ خۇدايىم بىزگە بۇ مىليونلىغان كىتابلارغا يېزىلىدىغان بىلىملەرنى سىغدۇرۇپ كېتەلىگۈدەك مۇكەممەل ئىشلەيدىغان مېڭىمىزنى بېشىمىزغا سېلىپ بىر ئۆمۈر كاۋىدەك كۆتۈرۈپ يۈرۈشىمىزگە بەرمىگەندۇ؟ ياكى بۇ مېڭىمىزنى پۇل، مال، ئويۇن-كۈلكە، ... دېگەندەكلەر بىلەن تولدۇرۇپ كېلىڭلار دەپ بەرمىگەن بولغىدى؟ ئۇنى قۇرۇق كۆتۈرۈپ بارساق، ئاخىرەتتە چوقۇم ئۇنىڭ سورىقىغا قالىمىز. ھەتتا ئەڭ چوڭ سورىقىدا قالىمىز! ئويلاپ كۆرۈڭلار، دۇنيانى ئاستىن-ئۈستۈن قىلىۋەتكۈدەك بىلىملەرنى كەشىپ قىلغان ئېينىشتېيىننىڭ مېڭىسىمۇ ئۆلگۈچە بولغان ئارىلىقتا ئاران ئۈچ-بەش پىرسەنتى ئىشلىتىلگەنىكەن. ئەگەر ئۇنىڭدەك مېڭە ئىشلىتەلەيدىغان ئادەمدىن بىرلا ۋاقىتتا يەنە ئون كىشى بولغىنىدا يەنە قانچىلىك ئۆزگىرىشلەرنىڭ بولىدىغانلىقىنى مۆلچەرلىيەلەمسىلەر؟ ھالبۇكى، بىز ئۇيغۇرلارنىڭلا ئون-يىگىرمە مىليوندىن شۇنداق زاپاس مېڭىمىز بار! بىز ئۇنچىلىك كەشپىيات تۇرماق، شۇ ئۆلۈمتۈك ختاي تاجاۋۇزچىلىرىدىن قۇتۇلۇشنىڭ يولى ئۈچۈنمۇ بۇ مېڭىنى ئىشلىتەلمەيۋاتىمىز. بۇنىڭ ئاخىرەتتىكى سورىقىنى ئەمدى ھېسابلاپ بېقىڭلارچۇ؟»

«دېگىنىڭنىڭ خېلى جېنى بار گەپلەر ئاداش. ئەسلىدە سورۇلىدىغان ھېساب شۇ بولسا كېرەك. — دېدى ’ساقى‘ گەپ قىستۇرۇپ، — خۇدايىم سەندىن پۇل-مېلىڭنى سورىمايدۇ. مېڭەڭگە قاچىلىغان خۇدانىڭ ئۇلۇغلىقىنى ئىسپاتلايدىغان بىلىمىڭنى، ئۇ بىلىمدىن پايدىلىنىپ باشقىلارغا خۇدانىڭ ئۇلۇغلىقىنى كۆرسىتىپ بېرىدىغان ياخشىلىقلىرىڭنىلا سورايدۇ. بۇنىسى ئېنىق!»

«ئۇنداق بولسا، خۇدا بىزدىن تاپشۇرغان بۇ ئالەمنى تونۇش، ئۇنى كەشىپ قىلىش ۋە ئۇنىڭدىن ياخشى ئىشلاردا پايدىلىنىشنى بىزگە ئىمتىھان قىلىپ بەرگەن بولسا، بىز بۇنداق بىلىم، بۇنداق تېخنىكىنى ئۆگىنىش، كەشىپ قىلىشنىڭ ئەڭ

مۇۋاپىق مۇھىتنى يارىتىشىمىز، ئۆزىمىزگە بۇنداق مۇھىتنى يارىتالمىساقمۇ ئەۋلادلىرىمىزغا يارىتىپ بېرىشنى بۈگۈنكى ۋەزىپىمىز قىلىشىمىز كېرەك دېسەك توغرا بولمامدۇ؟»

«سەن يەنە گەپنى ئايلاندۇرۇپ يۈرۈپ ۋەتەننى دۈشمەننىڭدىن تارتىپ ئېلىش ئىشىنى بىزنىڭ نۆۋەتتىكى بىرىنچى ئورۇندىكى ۋەزىپىمىز دېگەن يەرگە ئېلىپ كەلمەكچىمۇسەن؟ — ’ساقى‘ تاماكىسىنى چەككەچ گەپ قىلدى، — قارىغىنا شۇ ھالىمىزغا، بىزدىن بۇ ۋەزىپىنى ئورۇنداشقا لايىق بىرەر سۈپەت كۆرەلەمسەن؟»

«ھاراقنى، نەشىنى، تاماكىنى ۋەتەندىن ئۈستۈن كۆرسەك، نۇرغۇن كىشىلەردەك پۇل-مالنى، ھاۋايى-ھەۋەس ھەۋەسنى، ئابرۇيىنى، ئويۇن-تاماشىنى ۋەتەننىڭ ئالدىغا قويۇۋالساق، بۇ ۋەزىپىنى ئورۇنداش لاياقىتىگە ھەرگىزمۇ ئىگە بولالمايمىز. بۇ دېگەنلىك ئوينىمايلى، پۇل-مال دېمەيلى، ئۆي، خوتۇن-بالا دېمەيلى، ئابرۇيۇم دېمەيلى دېگەنلىكمۇ ئەمەس. بىز ”ئۆزۈمنىڭ ۋەتىنىدە ئوينايمەن، باي بولىمەن، ئابرۇيلۇق بولىمەن“ دەيدىغان غايىگە كېلەلىسەكمۇ ھازىرچە يېتەتتى. بۇ غايىلەرنىڭ ھەممىسىلا ۋەتەننى ئالدىنقى شەرت قىلماقتا. — قاسىم بىر يۇتۇم چاي ئىچىۋېلىپ گېپىنى داۋام قىلدى، — بۇنداق بىر ۋەتەننى قولغا كەلتۈرۈش ئۈچۈن، بۇ ۋەتەننى بىزدىن تارتىۋالغان خىتاي تاجاۋۇزچىلىرىدىن قايتۇرۇپ ئېلىش ئۈچۈن ئاۋۋال دۈشمەننىڭ ئەڭ ئاجىز نۇقتىلىرىغا زەربە بېرىشتىن ئىش باشلاشقا مەجبۇر ھالغا كېلىپ قالدۇق، ...»

«گېپىڭنى ئۇزارتماي ’ئىزچى مەن‘ نىڭ تەرغىب قىلىۋاتقان يولىنى تۇتايلى دېگىنە. سەن نەلەردە يۈرۈپ ئۇ كىتابلارنى بۇنچىلىك پۇختا ئوقۇۋالدىڭ؟ — ’ساقى‘ گەپنى بۆلدى، — سېنىڭچە بولغاندا، بۈگۈنكى تېررورچىلىقنىڭ ...»

«تېررورچىلىق ئەمەس، ۋەتەنپەرۋەر پىدائىيلار ھەرىكىتى دېمەمسەن! ئۆزۈڭنىڭ يۇرتىدا تۇرۇپ سىرتتىن كەلگەن يات زومىگەرلەرنى قوغلاش ھەرىكىتىنى ...»

«بىلىمەن! — ’ساقى‘ لوقما سالغان ’موخوركىچى‘ غا ئالىيىپ قاراپ قويۇپ دېدى، — بۇنداق ئىشلارنى ’ئىزچى مەن‘ دېگىنى ۋەتەنپەرۋەرلىك ھەرىكىتى دەيدۇ،

ختايلار بولسا تېررورچىلىق دەيدۇ. دەپ بېقىڭلارچۇ، شۇ ”تېررورلۇق“ دېگىنى زادى قانداق گەپ؟»

«تېررور، تېررورلۇق، ... — ’خەۋەرچى‘ ئەتراپىدىكىلەرگە قاراپ دېدى، — قورالسىز ئادەملەرنى ئۆلتۈرگەنلەر، ياكى بولمىسا قورال تۇتۇش هوقۇقى بولمىغان يۇقرالارنىڭ ئادەم ئۆلتۈرۈش ھەرىكىتى بىلەن شۇغۇللىنىشىغا دەمدىكىن ھەرقاچان. مەن بىر ئىنتېرنېت بېتىدە مۇنداق بىر گەپنىمۇ كۆرگەندەك قىلىۋىدىم، ئۇنىڭدا ”تېررورچى دېگەن ئاتاقنى قالماسلىق ئۈچۈن پۇقرالاردىن پەرق قىلىدىغان كىيىم كىيىپ ئۇرۇش قىلىشى، ھېچ بولمىغاندا يىراقتىن پەرق قىلىشقا بولىدىغان يەڭ بەلگىلىرى، ئىزنەك-پاگونغا ئوخشايدىغان بەلگىلەرنى تاقىۋالغان بولىشى كېرەك“ دەپ يېزىپتۇ.»

’ساقى‘ ئورنىدىن تۇرۇپ جوزىغا ئىككى قولىنى تىرەپ تۇرۇپ ئەتراپىدىكىلەرگە بىرقۇر قاراپ چىقتى. ئاندىن كەينى ئۈزۈلمەس سوئاللارنى قويۇشقا باشلىدى:

«نەدىكى قۇرۇق گەپلەرنى تاپىدىكەنسەن ئاداش. ئۇنداق بولسا، بۈگۈنكىچە بولۇۋاتقان ئۇرۇشلاردا نۇرغۇن دۆلەتلەرنىڭ شەھەرلەرنى بومباردىمان قىلىپ سانسىزلىغان قورالسىز پۇقرالارنى، ھەتتا نارىسىدىلەرنى ئۆلتۈرگەنلىكىگە نېمە دەيسىلەر؟ پارتىزانلىق ئۇرۇشلارنىڭ ھوقۇقىنى كىم بېرىدۇ؟ ھۆكۈمەتلىرىنى ئاغدۇرۇپ تاشلاش، چەتئەل تاجاۋۇزچىلىرىنى قوغلاپ چىقىرىش ئۈچۈن شۇ يەرنىڭ پۇقرالىرى مەخپىي تەشكىللىنىپ يەرئاستى زەربە بېرىش ھەرىكەتلىرىدىن ئىش باشلىغانلارنى نېمە دېيىشىمىز كېرەك؟ ھەممە كۆرەلەيدىغان، يىراقتىن پەرق قىلغىلى بولىدىغان، ئاشكارا تونۇغىلى بولىدىغانمىش! ھېچنېمە قىلمايلا دۈشمەنگە ئۆزۈڭنى تونۇتۇش، كەينىدىنلا قولغا چۈشۈپ بېرىش دەگىلا گەپنى ئايلاندۇرماي. ياق! ھاراقتىن ھەرقانچە بۇلغىنىپ كەتكەن بولساممۇ بۇنداق پەتىۋالىرىڭغا قوشۇلالمايمەن. ياق، ياق، شۇ ئىزچىمەننىڭ دېگىنى پۈتۈنلەي توغرا. ئۇنىڭ دېگىنىدىن باشقا قۇتۇلۇش چارىمىز قالمىدى بىزنىڭ! بىز راستتىنلا تۈگىشىپ

كېتۋېتپتمز ئاغنلەر. قاربغاندا كاللمزنى سلكۋېتدبغان ۋاقت كەلگەندەك قلدۇ بزنڭ!» — ئۇ رەسميلا هاياجانلنپ كەتكەندى.

هەممە جمسپ قالدى.

’ساقى‘ قولدبكى يېربمى تۈگمگەن تاماكسنى كۈلدانغا پاتۇرۇپ ئەزدى. ئەمدى ئۇنڭ قوللرى تتربمگەندەك قلاتتى. ئاندبن تەمكنلك بلەن ئورندبن تۇردى. ئەتراپدبكلەرگە برمۇ-بر تكلپ قاراپ چقتى. ئاستا بېرپ ئشكاپقا سېلپ قويغان بوتۇلكلارنى چقاردى. ئۇلارنى ئېلپ هاجەتخانغا كردى. ئالدبرماي تۇرۇپ بوتۇلكدبكى هاراقنى بۇلدۇقلتپ تۆكۈپ بوشاتتى. قايتپ كرپ قۇرۇق بوتۇلكلارنى جوزبغا تكلەپ قويدى. ئۇ، دوستلربغا مەغرۇر قاربغننچە، بر ئېغزمۇ گەپ قلمدى.

’موخوركچى‘ مۇ ئاستا ئورندبن تۇرۇپ، قولدبكى يېڭى ئوربغان پەلكنى كۈلدانغا يممربپ ئەزدى. يانچۇقدبن قاقتەك قلپ ئوربۋالغان يېشل بر نېمنى چقربپ كۈلدانغا ئۇۋۇتۇپ ئەزدى. ئۇمۇ مت قلماي بۇ هەركەتلەرنى قلماقتا ئدى.

’خەۋەرچى‘ مۇ جم تۇرماي، قولدبكى تاماكسننڭ تازا ئاتتن چۈشكەن يېرنى كۈلدانغا يممربپ ئەزدى. ئەپچلك بلەن يانچۇقدبن تېخى يېڭلا ئېچلغان تاماكا پاچكسنى چقربپ ئزبپ-پۇرلاپ بۇلۇڭدبكى ئەخلەت خالتسغا تاشلدى. ئۇنڭمۇ ئاغزبنى تنغ ئاچماس ئدى.

هەممسلا چاقماقلربنى چقربشپ ئەخلەت خالتسغا تاشلاشتى.

’ساقى‘ سالماقلق بلەن ئورنغا كېلپ تۇردى:

«ئاغنلەر! — ئۇنڭ چرايى رەسمي جددبي تۈسكە كرگەندى. ئاۋازبمۇ جاراڭلاپ تۇراتتى. — ئاغنلەر، بۈگۈندبن باشلاپ ئولتۇرۇشمزدا هاراق يوق. نەشە يوق. تاماكا يوق. ئائلمزدبن يامانلاشلار يوق. مۇمكن بولسا بۇرۇنقى ئايالڭلار بلەن يارشۋېلڭلار. بولمسا ئۆيلنۋېلڭلار. ... دبن هەققدە تالاش-تارتشلار بزنڭ ۋەزپمز ئەمەس. ئۇنڭغا يەتكۈدەك بلممزمۇ يوق. ئەمما مەيلى توغرا

بولسۇن ياكى خاتا بولسۇن، بۇرۇندىن كېلىۋاتقان دىنىي ئىبادەت قائىدىلىرىنى يوشۇرۇن ئىجرا قىلىشقا تىرىشىمىز! ... بۇلار بۇندىن كېيىن بىزنىڭ دوستلۇقىمىزنىڭ، بۇنداق ئولتۇرۇشلىرىمىزنىڭ شەرتى بولىدۇ. بۇندىن كېيىنكى ئولتۇرۇشلىرىمىزدا چاي-تاماقتىن باشقا نەرسە بولمايدۇ. سۆھبەتلىرىمىزمۇ دىن، ۋەتەن، مىللەت ھەققىدە بولىدۇ. ئەمما مۇتلەق يوشۇرۇن بولسۇن. سىلەر قانداق قارايسىلەر؟»

ھەممە بىردەك ئۆرە تۇرۇپ قوللىرىنى ئۇزارتتى. تۆت قول بىر-بىرسىنىڭ ئۇستىگە قاتلاندى. قاتاردا قاسىم دەرھال مۇنچىغا كىرىپ يۇيۇنۇپ چىقىپ، ياتاق ئۆيگە كىرىپ بىر ئاق خەسىنى جايناماز قىلىپ بىرنەچچە رەكەت ناماز ئوقۇپ چىقتى.

«ئاغىنە، ھازىر ئۆتىگىنىڭ قايسى ۋاقتىنىڭ نامىزىدى؟» — باياتىدىن بېرىقى جىمجىتلىقنى ’خەۋەرچى‘ بۇزدى.

«مەن نەدىن بىلەي، يېڭىدىن ئادەم بولۇشىمىزنى تەبرىكلەپ ئۆتىگەن نامىزىم، شۇ. سىلەر ھازىر ھاراقتىن ’جۇنۇپ‘ بولغىنىڭلار ئۈچۈن سىلەرگە تاھارەت تۇتمايدۇ. كېيىن تولۇقلىۋېتەرسىلەر.»

قاسىم خۇشاللىقىدىن ھاياجانلىنىپ ئاغىنىلىرى ئۈچۈن قايتىدىن داستىخان راسلىدى. خېلى بۇرۇنلا قازانغا سېلىپ قويغان گۆشى پىشىپ تازا مەي بولۇپ كەتكەنىكەن. لېگەنگە سېلىپ چىقتى. قاسىم يالغۇز دۇئا قىلدى. ھەممىسىگە ئاتاپ بىسمىللا دەپ دوستلىرىنى داستىخانغا تەكلىپ قىلدى. ھەممىسىنىڭلا كاللىسى سەگەكلىشىپ قالغانىدى. ئۇلار خۇشاللىقىدىن قىن-قىنىغا پېتىشمايتتى. خۇددى چوڭ ھېيت-بايرام كۈنلىرىدىكىدەك خۇشال ئىدى. ئۇلار تەكەللۇپلار بىلەن، يېرىم چاقچاقلىشىپ گۆشكە قول ئۇزىتىشتى. ...

*****

ئون ئالتىنچى باب

يېڭى ئىشلار

”ۋەتەن سۆيۈش – ئىمانىنىڭ جۈملىسىدىندۇر.“

– ھەدىسلەردىن

بۈگۈن «يېڭى ئاي قوشۇنى» دېگەنلەر 'يانچۇقچى' نىڭ تەييارلىغان بىر يوشۇرۇن ئۆيدە يىغىلىشتى.

«يىغىنىمىز ئۇچۇق، — دېدى گۈلباھار، ئالدىدىكى كۈلدانغا تاماكىسىنىڭ كۈلىنى قېقىپ تۇرۇپ، — بىز بۇ ئۈچ ھەپتىدىن بېرى يىغىلالمىدۇق. بۇ جەرياندا قوشۇنىمىز تۆت قېتىملىق يوشۇرۇن ۋەھىمە ھەرىكىتىنى پەيدا قىلدى. يەنى، ئېنىقراق دېسەم ئۆتكەن ھەپتىدە سانائەت ئۇنىۋېرسىتېتىنىڭ قوغداش باشقارما خىتاي باشلىقى ئائىلىسىنىڭ ئۈچ نەپەر ئادىمى بىلەن بىرگە ئۆيىدە پارتلاپ تىتما-تىتما بولۇپ ئۆلدى. ئۇنىڭدىن قالسا، ئۆتكەن يىلى بىرمۇنچە سودىگەرلىرىمىزنىڭ نەچچە مىليون سوم پۇلىنى ئالداپ ئېلىۋالغان داڭلىق ئالدامچىلار شىركىتىنىڭ مۇدىرى ۋاڭ كوڭباۋ ياتقان ئۆيىدە ئىككى پاھىشە بىلەن بىرگە بوغۇزلاپ ئۆلتۈرۈلدى. ئۇنىڭدىن باشقا، بىر ئالىي تېخنىكومىدىكى ئوقۇغۇچىلىرىمىزدىن گۇمان قىلىپ پىيىغا چۈشكەن بىخەتەرلىك نازارىتىنىڭ جاسۇسلىرىدىن جاڭ خۇلۇنىڭ ئۆيى كۆيدۈرۈۋېتىلدى. ئۇنىڭ ياردەمچىسى بولغان مىللىي مۇناپىق ئادىلنىڭ ئۈچ ياشلىق قىزى قاچۇرۇلۇپ ھازىرغىچە يوشۇرۇن بىر يەردە تۇتۇلۇۋاتىدۇ. شۇنىڭدەك يەنە گېئولوگىيە نازارىتىنىڭ ئالىي ئىنژېنېرى ئائىلىسىگە خەت كىرگۈزۈپ يۈز تال ئاپتوماتىك پىستان تەييارلاپ بېرىشى ۋە يېڭى پارتلاتقۇچ دورىسى تەييارلاشنىڭ خامئەشيالىرىنى تېپىپ بېرىشى تەلەپ قىلىندى. بۇنىڭ تېخى جاۋابى يوق. يەنە بىرمەزگىل ساقلاپ باقىمىز. ئەگەر يەنىلا بىر جاۋاب ئالالمىساق، ئەڭ ياخشىسى، ئۇنىمۇ ئۆجۇقتۇرۇۋېتىشىمىز كېرەك. خىتاي زىيالىيلىرىغا بىر ئىبرەت بولسۇن بۇ ئۆلۈم. شۇنىڭدەك يەنە بەش پارچە تەشۋىقات ۋارىقى تارقىتىلدى. — گۈلباھار تاماكىسىنىڭ قالدۇقىنى ئالدىدىكى كۈلدانغا ئېزىپ تۇرۇپ گېپىنى داۋام قىلدى، — ئەمما ئۆتكەن ئايدا بىگۇناھ يىگىرمە نەپەر ياش ئىشچىمىزنى قولغا ئېلىشقا ئالاھىدە كۈچ چىقارغان ساقچى فېڭ لىن دېگەن بىلەن ئۇنىڭغا ياردەملىشىپ بەرگەن مۇناپىق ساقچى ئابدىرېھىم نىياز ئائىلىسىنى پارتلىتىۋېتىش پىلانىمىزنى تولۇق ئىجرا قىلالمىدۇق.

بۇنىڭغا مەن ئۆزۈم سەۋەبچى بولدۇم. ئەسلىدە بۇ مۇناپىقنىڭ ئايالى تېخى بىر ئاي ئاۋۋال تۇغۇتتىن قوپۇپ ئۆيگە يېنىپ كەلگەن بولغاچقا، بۇ ئىشقا ھەرقانچە غەيرەت قىلساممۇ قولۇم بارمىدى. بولمىسا، قولغا ئېلىنغان شۇ ياشلارنىڭ بىرنەچچىسى قىلچە كىرىمى بولمىغان بالا-چاقىلىرى ئۆيدە ئىگە-چاقىسىز قالغان ئىدى. ھەتتا ئۇلارنىڭ بىرسىنىڭ ئۆيىدە ئىشسىز ئايالى بىلەن ئىككى ئايلىق بوۋاقى ئاچ-يالىڭاچلىقتا قالغانىكەن. ... مەن بىر ئايال كىشى بولغىنىم ئۈچۈنمۇ بىلمىدىم. يەنىلا ئۇ مۇناپىقنىڭ ئائىلىسىنى پارتىلىتىۋېتىشقا كۆڭلۈم چىدىماي تۇرىدۇ. ... پەقەت بولمىغاندا، ... بولمىسا بۇ ۋەقەنى تەپسىلىي تونۇشتۇرۇپ خەلقىمىز ئارىسىغا تارقىتىۋېتەرمىز. ئۇنى قانداق قىلىش ئىشىنى باشقىلار قارار قىلىشسۇنمىكىن دەيمەن. ھازىرقى مەسىلە، مىللىي مۇناپىق ئادىل دېگەننىڭ ئۈچ ياشلىق قىزىنى تۇتۇپ تۇرغان ئۆيدە بۇ قىز زېرىكىپ يىغلاپ ئاۋارە قىلغىلى تۇردى. قارىغاندا ئادىل دېگەنمۇ جاسۇسلۇق بۆلۈمىدىكى ۋەزىپىسىدىن ئىستېپا بېرىش غېمىدە يۈرگەن ئوخشايدۇ. ئىشەنچلىك بەزى يېقىنلىرىنىڭ دېيىشىچە، قىزىنى ساق-سالامەت قايتۇرۇپ ئېلىش ھېسابىغا ئەنچەنتىڭنىڭ يېقىنقى ھەرىكەت پىلانلىرىدىن بىر قىسمىنى ئوغرىلاپ بېرىشنى ئويلىشىۋاتقانمىش. شۇنداقتىمۇ، بۇ تۇردىكى ئادەم قاچۇرۇش ئىشى بەكلا ئاۋارىچىلىك ۋە خەتەرلىك بىر ئىش ئىكەن. ... قارىغاندا بىز ھازىرچە بۇنداق ئىشلارغا تەييار ئەمەستەك قىلىمىز. ...»

گۈلباھار يەنە بىرقانچە ناھىيىدە يۈز بەرگەن ۋەھىمە پەيدا قىلىش ۋەقەلىرىدىن بىرقانچىسىنى تونۇشتۇرۇپ ئۆتتى. كوچىلاردا قازاقىستاندىن، خىتايدىن كەلگەن بىرقىسىم يېڭىچە ئاددىي مىنا لايىھىلىرى بىلەن پارتىلىتىش دورا رېتسېپلىرى يوشۇرۇن تارقىلىپ يۈرەتتى. بۇلاردىن ئىككىسىنى 'يانچۇقچى' قولغا چۈشۈرۈپ كەلگەنىكەن. ئۇنى قاسىمغا ئۇزاتتى. خاسىيەتمۇ خىتايدا تونۇشۇپ قالغان بىر خىتاي كومپيۇتېر ئالىي ئىنژېنېرىدىن ئالغان يوشۇرۇن بەتلەرگە كىرىش پروگرامما يۇمشاق دىسكىسىنى بەردى.

گۈلباھار بەزى قىيىن مەسىلىلەرنىڭ ھەل قىلىنىش چارىلىرى ئۈستىدە بىر ئاز

مۇزاكىرە قىلىشقاندىن كېيىن، كونۋېرت ئىچىگە سېلىنغان بىر ئايلىق ۋەزىپىلەرنى بىردىن-بىردىن تارقىتىپ بەردى:

«ئوقۇپ بولۇپلا دەرھال مەشكە سېلىپ كۆيدۈرۈۋېتىڭلار.»

قاسىم كونۋېرتنى ئېچىپ قارىۋىدى، بۇ قېتىم ئۇنىڭغا ئاق قەغەز چىققانىدى. يەنى، ئۇنىڭغا بۇ ئايلىق ئۈچۈن يېڭى ۋەزىپە بېرىلمىگەنىدى.

بۇ ئارىدا، بىنانىڭ پەلەمپەيلىرىدىن گۈلدۈرلىگەن ئاياق تاۋۇشلىرى، ئىشىكلەرنى ئۇرۇپ خىتايچە ۋارقىراشقان ئاۋازلار كېلىشكە باشلىدى. كەينى-كەينىدىن غىچىرلاپ ئېچىلىۋاتقان ئىشىكلەرنىڭ ئاۋازىمۇ كەلمەكتە ئىدى.

«بۇ يەردىمۇ بارىكەندە بۇ ئۆي ئاختۇرىدىغانلار! — دېدى گۈلباھار ئىتتىك ئورنىدىن تۇرۇپ، — دەرھال يىرتىدىغاننى يىرتىپ مەشكە تاشلاڭلار! — ھېلىمۇ ياخشى، ’يانچۇقچى‘ ئۆيدىكى پارۋاي ياخشى ئىسسىتالمىدى دەپ نېرىقى ئۆيگە بىر مەش قويۇپ ئەتىگەندىن بېرى ئوت يېقىقلىق تۇرغانىكەن. باياتىدىن بېرى بۇ مەشتە ئوت گۈلدۈرلەپ يېنىپ تۇراتتى. مەشكە سېلىنغان قەغەز پارچىلىرى گۈرۈلدەپ كۆيۈپ بىردەمدىلا ئىزىنىمۇ قويمىدى. ھەممە بىردەك رومكىلارنى قولىغا ئېلىپ ھاراق بىلەن ئېغىزلىرىنى چايقاشتى. بۇ ئارىدا گۈلباھار ئاغزىدىكى ھاراقنى يەنە يۇتۇۋالدى، — ئەستا، بۇ ئىشنى زادىلا ئۆگىنەلمىدىمغۇ تاڭ. قېنى ئەمىسە، ھەممىڭلار بىرەر رومكىدىن قويۇپ دەرھال ئۇچاڭلارغا چاندۇرماي پۈركىۋېلىڭلار، دەرھال، چاققان!»

ئاياق تاۋۇشلىرى بۇ ئىشىككىمۇ يېتىپ كەلدى. گۈلدۈرلەپ ئۇرۇلغان ئىشىكنى ’يانچۇقچى‘ بېرىپ ئاچتى. ئىشىك ئېچىلىشى ھامان ئۆيگە ئالتە-يەتتە خىتاي ۋە بىر ئۇيغۇر بىلەن بىر نەچچە ساقچى-جاسۇسلار كىرىپ كېلىشتى. . . .

قاسىم بىلەن خاسىيەت قاراڭغۇ چۈشكىچە بىرمۇنچە تەكشۈرۈش نۇقتىلىرىدىن ئۆتۈپ مىڭ بىر بالالاردا ئاران ئۆيىگە كېلىۋېلىشتى. دېگەندەك، ئۇلار يېقىندا ئۆيى شەھەر سىرتىدىراق بىر يەردە تۇرىدىغان، خاسىيەتنىڭ دادىسى بىلەن بىر تۈرمىدە ياتقان بىر ئىمامغا نىكاھ قىلدۇرۇۋېلىپ كەلگەنىدى. شۇڭا، ئۇلار بۇ يېقىندىن بېرى

بىرگە تۇرۇۋاتقانىدى. بىنادىكىلەرنىڭ ھەممىسىلا دېگۈدەك ئۇلار ئىككىسىنى تونۇغاچقا، ئۇلارغا بەك دىققەت قىلىپ كەتمەس بولۇپ قالغانىدى.

ئۇلار ئۆيگە كىرىپلا تامىللىرىنىڭ ئىچىگە يوشۇرۇپ قويغان چېرتيوژ- رېتسېپلارنى چىقىرىشىپ ئوقۇشقا كىرىشتى:

(رېتسېپ ئورنى)

"... ... ..."

قاسىمنىڭ خىيالى بۇ رېتسېپتا يېزىلغان دورا ماتېرىياللىرىنى قانداق تېپىشتا قالغانىدى. ...

...

ئەتىسى چۈشكە يېقىن قاسىمنىڭ ئاغىنىلىرى بىرلەپ- ئىككىلەپ كىرىپ كېلىشتى.

'ساقى' پات-پاتلا يانچۇقىنى كولاپ بىرنېمىلەرنى ئاغزىغا ئېتىپ قوياتتى. 'خەۋەرچى' نىڭ ئېغىزىدا لىق سېغىز، 'موخوركىچى' نىڭ بولسا ئاغزىدا كەمپۈت، ئۇلار ئەمدى تاماكا ئورنىغا خۇمارىنى باشقا نەرسىلەردىن چىقىرىشقا مەجبۇر ئىدى. ئەمما ئۇلارنىڭ چىرايلىرى ئالاھىدە تۈزۈلۈپ قالغان بولۇپ، ئوبدانلا پارقىراپ تۇرۇشاتتى.

«ئاغىنىلەر، — دېدى 'ساقى'، — بىزنىڭ ئادەم بولمىقىمىز بەكلا تەسكە توختىدى جۇمۇ، قېنى قاسىم سەن نېمىدە تاماكا خۇمارىڭنى باستۇرۇپ يۈرسەن؟»

«چاي ئاداش چاي، ئاتىنىڭ قېنىدەك چاي بىلەن باستۇرۇپ يۈرىمەن دېگىنە، راستىنلا تەس ئىش ئىكەن بۇ.» — ئۇ كۈلۈپ قويدى.

ئاڭغىچە خاسىيەت راسا ئوخشىتىپ سۈتلۈك چاي دەملەپ كىردى. ھەممە

ئۇلتۇرۇپ بىرقۇر ناشتا قىلغاندەك ئىچىشتى. ئۇلارنىڭ سۆھبەتلىرى سىلىق سىپايە، ئەمما ھېلىغىچىلا بەكلا ياسالما قىياپەتتىن قۇتۇلۇپ كېتەلمىگەنىدى. بىر-بىرىگە ماسلاشمايدىغان، قولاشمىغان سۆھبەتلەر خېلى ۋاقىتلارغىچە يولىغا كىرەلمەي، ھەممىنى قىيىنماقتا ئىدى.

«ئاغىنىلەر، توختىساڭلارچۇ، ھەرقانچە بولىسمۇ بۇنچە قىيىنلىپ كەتمەيلىلا. ھەي شۇ ھاراق دېگەننى، ئەسلىدە ئۇ بىزنىڭ قۇشقاچ تىللىرىمىزنىمۇ سۆزلەتكۈزۈۋېتەتتىكەن-دە! — ‹ساقى› نىڭ ئىچى سىقىلىپ چىدىمايلا قالغانىدى. — ھەرقانچە بولىسمۇ ئەركىنرەك بولمايلىمۇ، قىسىلىپ ئىچىم يېرىلىپ كېتىدىغاندەكلا بولۇپ كەتتىم. گەپ-سۆزلەردە بولىسمۇ ئازادىرەك بولمايلىمۇ؟»

ئۇلارنىڭ ھەممىسىلا ‹ساقى› نىڭ گېپىدىن كۈلۈپ كېتىشتى.

«ھېلىقى ئىچىۋالغان كۈنىدىكى قىياپىتىڭ ئېسىڭدىمۇ؟ خۇددى دوزاختىن يېڭى چىققاندەكلا كۆرۈنگەنىدىڭ.»

«مۇنۇنى دېمەمسەن تېخى، چېكىۋالغاندىن كېيىن چىنىدىكى چايغا قاراپ سۇغا چۆمۈلەيلى دەپ تۇرۇۋېلىشىچۇ.»

«... ...»

ئۇلار بۇرۇنقى چۈشكۈنلۈكتە قالغان كۈنلىرىدىكى كۈلكىلىك ھېكايىلىرىنى ئەسلىشىپ بىر-بىرىنى شاڭخو قىلىشقا كىرىشىشى بىلەن، سۆھبەتلىرىمۇ ئاستا-ئاستا جانلىنىشقا باشلىدى.

‹خەۋەرچى› نىڭ بەرگەن مەلۇماتلىرىدىن قارىغاندا، بۇ يېقىنلاردا بېلىگە پارتلاتقۇچ بومبىسىنى تېڭىپ خىتاي تاجاۋۇزچىلىرى زىچ يەرلەرگە كىرىپ بىرلىكتە پارتلاپ شېھىت بولۇش ھادىسىلىرىنىڭ سانىمۇ كۆرۈنەرلىك كۆپەيمەكتە ئىدى. ئالدىنقى كۈنىدىلا بىر شەھەردە ئۇيغۇرلارنىڭ كىرىشى چەكلەنگەن بىر چوڭ ماگىزىننىڭ ئوتتۇرىسىدا كۈچلۈك بىر پارتلاش يۈز بېرىپ، ئوتتۇز نەچچە خىتاي كۆچمىنى نەق مەيداندا تىتىلىپ قىيمىدەك توزۇپ كەتكەنىكەن، ياردار بولغان خىتايلارنىڭ سانىمۇ ئەللىكتىن كەم ئەمەسمىش.

بۇ ئاربدا ’خەۋەرچى‘ نىڭ بەرگەن بىر ئۇچۇرى قاسىمنى بەكلا قىزىقتۇردى: ’خەۋەرچى‘ قايسى كۈنى ئاخشىمى ئۇيقۇسى قېچىپ دېرىزىسىدىن تالاغا قاراپ خىيال سۈرۈپ تۇرغىنىدا، قاراڭغۇلۇقتا بىر كۆلەڭگە پەيدا بولۇپ بىر ستولبا بىلەن بىر بىنانىڭ تېمىغا بىرنېمىلەرنى چاپلاۋاتقانلىقىنى كۆرۈپ قالىدۇ. بۇ سايە ياندىكى بىنالارنىڭ ئارىسىغا كېتىۋاتقىنىدا، ئۇ بىنالارنىڭ بىرسىدىكى ئۆيدىن تۇيۇقسىز يېنىپ ئۆچكەن چىراغنىڭ يورۇقىدا ئۇنىڭ چىرايىنى تونۇپ قالغانىكەن. كېيىن ’خەۋەرچى‘ نامازغا تاھارەت ئېلىپ چىقىۋاتقىنىدا قاسىمنىڭ قۇلىقىغا پىچىرلاپ دېدى:

«ھېلىقى تەشۋىقات ۋارىقىنى چاپلاۋاتقاننىڭ كىملىكىنى دەپ بېرەيمۇ؟ ئۇ، سېنىڭ كىچىك ۋاقتىڭدىكى يېقىن ئاغىنەڭ ئىمىن ئىدى.»

قاسىمنىڭ يۈرىكى ”جىغغىغ“ قىلىپ ئويناپ كەتتى. ئۇ دەرھال ’خەۋەرچى‘ گە ”بۇنى ھېچكىمگە تىنغۇچى بولما!“ دەپ قاتتىق جېكىلەپ قويدى.

قاسىم بالىلىق ۋاقتىلىرىدىكى بۇ دوستىنى سۈرگۈندىن قايتىپ كەلگەن يىللىرىدىن بۇيان تۈزۈك ئۇچراتمىغانىدى. ئۇنىڭ تۇنجى ھەرىكەت باشلىشى ئەنە شۇ ئاغىنىسىنىڭ ئۆچىنى ئېلىپ بېرىشتىن باشلانغانلىقى ئۈچۈن، ئۇ ئاغىنىسىگە قانداقتۇر بىر يېقىنلىق ھېس قىلاتتى.

بۈگۈنكى ئولتۇرۇش ھەقىقەتەنمۇ ھاراق-تاماكىسىز ئۆتكەنىدى. ئاغىنىلىرىنىڭ ھەممىسىلا ناماز ئۆتەشنى ئۇنتۇمىدى. قارىغاندا ’موخوركىچى‘ دوستى دائىملىق بەش ۋاق نامازلىق، قالغان ئىككىسى كېمىدە كۈندە بىرەر ۋاق ناماز ئوقۇپ تۇرىدىغان بولغانىكەن. ئۇلار كىشىلەرنىڭ دىققىتىنى تارتماسلىق ئۈچۈن ئاساسەن نامازنى مەسچىتكە بارماي ئۆيلىرىدىلا ئۆتۈشىدىكەن. بۇ كۈنلەردە دوستلىرىنىڭ گەپ-سۆزلىرىمۇ خېلىلا تەرتىپكە چۈشۈپ، قىممىتىمۇ ئارتىپ قالغاندەك قىلاتتى.

...

شۇ قېتىمقى ئۆلتۈرۈشتىن كېيىن، قاسىم چاندۇرماي سۈرۈشتە قىلىپ يۈرۈپ دوستى ئىمىننىڭ مەھەللىسىنى بىلىۋالدى. ئاندىن ئۇ، ئىشتىن بالدۇر چۈشكەنلىرىدە شۇ مەھەللىگە بېرىپ ئايلىنىدىغان بولىۋالدى. ئۇ، بىر كۈنىسى نېرىقى كوچا دوقمۇشىدىن لىق تاۋۇز تىزىلغان قول ھارۋىسىنى ئىتتىرىپ كېلىۋاتقان بىرسىنى كۆرۈپ قالدى. قاسىم ئۇنىڭ ئىمىن ئىكەنلىكىنى جەزم قىلىپ چاندۇرماي يېنىغا باردى. بىچارە دوستىنىڭ چىرايلىرى قورۇق بېسىپ رەسمىيلا قېرىپ قالغاندەك كۆرۈنەتتى. قاسىم ئاستا بېرىپ ئۇنىڭ ھارۋىسىدىكى تاۋۇزدىن بىرىنى تاللىدى. ئىمىن خېرىدارىنىڭ چىرايىغا دىققەت قىلمىغان ھالدا تاۋۇزنى بىر خالتىغا سېلىپ قاسىمغا ئۇزاتتى. قاسىممۇ چاندۇرماي يانچۇقىدىن يۈز سوملۇق پۇلدىن بىرىنى چىقىرىپ ئىمىنگە تۇتقۇزۇپلا كەينىگە بۇرۇلۇپ ماڭماقچى بولىۋالدى.

«توختاپ تۇرۇڭ، مېنىڭدە بۇنچە چوڭ پۇلنى پارچىلىغىدەك پارچە پۇل يوق. بىردەم ھارۋامغا قاراپ تۇرسىڭىز شۇ ئۇدۇلدىكى دۇكانغا كىرىپ پارچىلىتىپ ...» — ئۇ گېپىنىڭ قالغىنىنى يۇتۇۋېتىپ ئورنىدا تۇرغىنىچە قېتىپلا قالدى. ئۇمۇ بالىلىق دەۋرىدىكى دوستىنى تونۇپ قالغانىدى.

ئۇلار ئىككىسى بىر-بىرىسى بىلەن سىلىق سالاملىشىپ قىسقىچە ھال-ئەھۋال سوراشتى. قاسىم ئۇنى تاپالماي ئىستەپ يۈرگەنلىكىنى دېدى. شۇنداق قىلىپ ئىمىنمۇ دوستىنى زورلىنىپ بولسىمۇ ئۆيىگە تەكلىپ قىلدى:

«ئەگەر بولمىسا، ... بۈگۈن ئەتىگەندىن بېرى ئارانلا بەش تال تاۋۇز ساتالىدىم. بەرىبىر ئىش يوق. ئەگەر ۋاقتىڭ بولسا ئۆيۈمگە كىرىپ بىردەم-يېرىمدەم ئولتۇرۇپ چىق. ئۆيۈم شۇ ئالدىمىزدىلا.»

قاسىممۇ دەل بۇ گەپنى كۈتۈۋاتقانىدى. شۇڭا ئۇمۇ قىلچە تەكەللۇپ قىلمايلا ئىمىنگە ئەگەشتى.

ئۇلار يولدىكى بىر دۇكانغا كىرىپ ئاز-تولا بىرنەرسىلەر ئالغاندىن كېيىن ئۆيگە قاراپ يۈرۈپ كەتتى.

ئىمىننىڭ ئۆيى بەكلا ناچار ئىدى. كىچىك ئىككى ئېغىزلىق بۇ ئۆيدە ئىككى

تاختاي سۇپا، بىر تاماق جوزىسى، تۆت دانە غىچىرلاپ تۇرىدىغان تۈز ئورۇندۇق، بۇلۇڭدىكى تومپۇچكىنىڭ ئۈستىدە بىر كونا ماركىلىق رەڭسىز تېلېۋىزوردىن باشقا ’ئۆي-جابدۇق‘ لىرى كۆرۈنمەيتتى. يەنە بىر بۇلۇڭدا ئىككى قەغەز ساندۇقتا لىق كىتاب تۇراتتى. ئەمما ئىمىننىڭ ئىككىلا بالىسى تېخى كىچىك بولۇپ، بۇنچە كۆپ قېلىن كىتابلارنى ئوقۇيالىغۇدەك ياشتا ئەمەس ئىدى. ئايالىنىڭمۇ رەسمىيلا بىر يېزا ئايالى ئىكەنلىكى مانا مەن دەپلا چىقىپ تۇراتتى. ئىمىننىڭ ساۋاتىنى قاسىم ياخشى بىلەتتى. شۇڭا ئۇ قىزىقىقىنچە ئورنىدىن تۇرۇپ يەشىكتىكى كىتابلارنىڭ يېنىغا باردى. ئۇ تېخىمۇ ھەيران قالدى. بۇ كىتابلارنىڭ ھەممىسىلا دېگۈدەك خىتايچە، ئۇنىڭ ئۈستىگە پۈرلىشىپ كەتكەن بۇ كىتابلارنىڭ كۆپ قىسمى فرېئۇدنىڭ، ئادلېرنىڭ، جيۇڭنىڭ، فرومنىڭ، ماسلوۋنىڭ، نىتچىينىڭ، ئارۇپېتىننىڭ كىتابلىرى ئىدى. بۇنداق كىتابلارنى قاسىممۇ بەكلا تەستە چۈشىنەلەيتتى. بۇلارنى ئىمىننىڭ ئوقۇيالىشى، ھەرقانچە دوستى دېگىنىدىمۇ، بىر تاۋۇزچىنىڭ چۈشىنەلىشى ئەسلا مۇمكىن ئەمەس ئىدى. ”بەلكىم ئارىلاپ ئەسكى-تۈسكە نەرسە يىغىپ ساتىدىغان ئىشىمۇ بولسا كېرەك“ دەپ ئويلىغاچ، كىتابلار ئارىسىدىن قېلىن بىرسىنى ئېلىپ ۋاراقلاپ باقتى: «ئىجادىيەتنىڭ سىرى». كىتابنىڭ ئىچىدىكى بەزى بەتلىرىنىڭ يانلىرىغا يېزىلغان ئۇنىڭغا غىل-پال تونۇش پوچۇركىدىكى يېڭى يېزىق خەتلەر ئۇنى چۆچۈتىۋەتتى! بۇ يېزىقلار ئىمىننىڭ قەلىمىدىن چىققان خەتلەر ئىدى! كىتاب ئىنتايىن ئەستايىدىل ئوقۇلغانلىقى مانا مەن دەپلا چىقىپ تۇراتتى. يېزىلغان ئىزاھاتلار بۇنى ئوچۇق كۆرسەتمەكتە ئىدى. دېمەك، بۈگۈنكى ئىمىن، قاسىم تونۇيدىغان ھېلىقى باشلانغۇچ مەكتەپنى پۈتتۈرگەن كىچىك ۋاقتىدىكى دوستى ئىمىن ئەمەس ئىدى. ھەتتا ئالدىدا ئولتۇرغان بۇ تاۋۇزچى، ئىمىن بولماستىن ئالاھىدە سىرلىق بىرسى ئىكەنلىكىنى ھېس قىلدى. ئەمما ئىمىننىڭ باياتىدىن بېرى بالا-چاقىلىرىغا دېگەن سۆز-ھەرىكەتلىرىدىن رەسمىي كېسەك قۇيۇپ، قوم تاسقاپ يۈرىدىغان مەدىكارلاردىن قىلچە پەرقى يوقتەكلا قىلاتتى.

ئۇلار ئىككىسى تاماق يېگەچ ۋە تاماقتىن كېيىن خېلى ئۇزۇن سۆزلەشتى.

ئۇلارنىڭ سۆھبىتى ئاساسەن بېشىدىن ئۆتكۈزگەن ئېغىر-يېنىك ۋەقەلەر بىلەنلا چەكلىنىپ، رەسمىي ماۋزۇغا كىرىشمىگەنىدى.

«سەن بىلىسەن، دادامنى ئىشتىن قوغلاپ چىقىرىپ يېزىغا سۈرگۈن قىلىۋەتكىنىدىن كېيىن، كوممۇنادا تېرىقچىلىق، ھۈنەرۋەنچىلىك بىلەن كۈنۈم ئۆتتى. دادامنىڭ كېسىلىنى داۋالىتىمەن دەپ، زادىلا ئۆيلىنىش پۇرسىتىم بولمىغانىدى. ئۇنىڭ ئۈستىگە بىر خىتاينى ئۇرۇپ قويۇپ تۈرمىگە كىرىپ ئون يىلدەك يېتىپ چىقتىم. تۈرمىدىن چىقسام، دادام بىلەن ئانام شۇ يېزىدا تۈگەپ كېتىپتۇ. يېزىدىكىلەر مېنى بۇ ئايالىم بىلەن نىكاھلاپ قويۇپ شەھەرگە يولغا سېلىپ قويۇشتى. قېرىغاندا ئىككى بالىلىق بولۇپ قالدىم. دەسلىپىدە ئۇ يەر-بۇ يەرلەردە مەدىكار بولۇپ ئىشلەپ يۈرەتتىم. كېيىن، ... — ئىمىن سەل تۇرۇۋېلىپ موخوركىسىدىن ئورىدى. ئاندىن تۇتاشتۇرۇپ چەككەچ گېپىنى يەنە داۋام قىلدى، — ھېلىقى شۇ، ... شۇ دادامنى ئۇرۇپ ناكار قىلىۋەتكەن خىتاينىڭ مېڭىسىنى بىرسى چۇۋۇۋەتكەندىن كېيىن جاھان بارغانسېرى قالايمىقانلىشىپ كەتتى. مېنىڭ تەستە يالۋۇرۇپ يۈرۈپ قايتا سۈرگۈن بولۇشتىن قۇتۇلۇۋالدىم. شۇنداق قىلىپ تاپالىسام مەدىكارچىلىق، تاپالمىسام باققالچىلىق قىلىپ يۈرۈپ كۈنۈمنى ئېلىپ يۈرىمەن. كېيىن يەنە نېمىلەر بولىدىغانلىقىنى بىلەلمىدىم. تەقدىر-پېشانە دەپ يۈرۈۋاتىمەن.» — ئىمىن رەسمىيلا ئېغىر-بېسىق دېھقان تىلى بىلەن سۆزلەيدىغان بولۇپ قالغانىكەن.

قاسىممۇ بېشىدىن ئۆتكەنلەرنى قىسقىچىلا سۆزلەپ بەرگەندىن كېيىن، ئۇياقتىن-بۇياقتىن گەپ يورغىلىتىپ يۈرۈپ ئىمىننىڭ دادىسىنى ناكار قىلىۋەتكەن خىتاينىڭ ئۆلۈمى توغرىسىدا شۇنچە گەپ كوچىلىغان بولسىمۇ، ئىمىن بۇ گەپلەرگە زادىلا يېقىن يولىماي، ئىنتايىن نادان قىياپەتنى بۇزماي ئولتۇرۇۋەردى. ئەڭ ئاخىرىدا بولمىدى. ئىمىننىڭ ئاغزىدىن بىر ئېغىز گەپ چىقىپ كەتتى:

«كاشكى شۇ ئىشنى قىلالىغۇدەك جاسارىتىم بولسىمىغۇ!»

قاسىم، بۇ گەپنى ئېلىۋالغىنىدىن كېيىن، قىلچە چاندۇرمىغان ھالدا، بىرخىيالدا يوق قىياپەت بىلەن يېنىدىن بىر ۋاراق قەغەزنى چىقىرىپ ئىچىدە ئوقۇغان بولۇپ جىم

بولۇۋالدى. بىر ۋاقىتتا ئىمىن ئۇ قەغەزنى كۆرۈپ قېلىپ ئورنىدىن چاچراپ تۇرۇپ كەتتى:

«بۇنى نەدىن ئالدىڭ؟ ئەسلىدە سەن نېمە قىلىدىغان ئادەمسەن؟!» — ئىمىن بۇ قەغەزنى تونۇپ قالغانىدى. بۇ تەشۋىقات ۋارىقى، قاسىمنىڭ ‹خەۋەرچى› لەقەملىك ئاغىنىسىنىڭ ھېلىقى كونى كېچىدە ئىمىننىڭ كەينىدىن چىقىپ تامدىن سويۇۋالغان قەغىزى ئىدى.

«نېمە بولدى، نېمانچىۋالا ھولۇقۇپ كېتىسەن؟ بايا يولدىن تېپىۋالغانىدىم. نېمىكىن دەپ مانا ھازىر ئوقۇپ بېقىۋاتىمەن، شۇ. — قاسىم مىيىقىدا كۈلۈپ ئىمىنگە مەنىلىك قاراپ قويدى. ئىمىن رەسمىيلا چېچىلغىلى تۇردى، — ئولتۇر ئاغىنە ئولتۇر، ئۆزۈڭنى بېسىۋال. — دېدى قاسىم دوستىنىڭ مۈرىسىدىن تۇتۇپ، — ئەمدى مەن ساڭا سېنى نېمىشقا ئىستەپ كەلگەنلىكىم توغرىلىق ئوچۇقىنى ئېيتىمەن. — ئۇ ئاۋازىنى سەل پەسەيتىپ سەممىي بىر شەكىلدە سۆزلىدى، — قايسى كۈنى بىر ئاغىنەمنىڭ ئۆيىدە قونۇپ قېلىپ، ئۇيقۇم كەلمەي كېچە قاراڭغۇلۇقىدا دېرىزىدىن سىرتقا قاراپ تۇرغىنىمدا، سەن بۇ قەغەزلەرنى تام-تۈرۈكلەرگە چاپلاپ يۈرگىنىڭنى كۆرۈپ قالدىم. كەينىڭدىن چىقىپ بۇنى سويۇپ ئېلىۋالغانىدىم. ئەسلىدە بىرەر يىلدىن بېرى مەنمۇ مۇشۇنداق ئىشلار بىلەن ھەپىلىشىپ يۈرەتتىم. يالغۇزلۇقتا بەكلا ئىچىم پۇشۇپ يۈرگىنىمدە سېنى كۆرۈپ قالدىم. ئەگەر ماڭا ئىشەنسەڭ، ئىككىمىز بىر قوشۇن بولۇپ ھەرىكەت قىلساق، دەپ سېنى ئىستەپ يۈرگىنىم ئىدى. گەپنىڭ پوسكاللىسى شۇ ئاغىنە. ئەندىكى گەپ سەندە.»

ئىمىننىڭ ھولۇقۇشى سەل پەسەيگەندەك قىلسىمۇ، يەنىلا خاتىرجەم بولالمىغانىدى:

«ماڭا قارا قاسىم، سەن مېنى تونۇمايسەن. مەن، كىچىكىمىزدە سەن بىلىدىغان ھېلىقى بالا ئىمىن ئەمەسمەن. مەن ھازىر بۇ ئىككى بالامنى سالامەت قاتارغا قوشۇشتىن باشقا ھېچنېمىنى ئويلىمايدىغان ئادەممەن. دېگەنلىرىڭگە قارىسام سەنمۇ بىر ئويدانلا ئىشىڭ باردەك قىلىدۇ. سەنمۇ بۇنداق خىياللارنى قىلىپ يۈرمەي

چىرايلىق كۆنۈكىنى ئالغىنىڭ ياخشى. ئەگەر دېگەنلىرىڭ راست بولسا، مېنىڭ گېپىمنى يەردە قويمايمەن دېسەڭ، بۇنداق بولمىغۇر خىياللىرىڭنى تاشلا!»

قاسىم ئىمىنغا شۇنچە تەۋەككۈل قىلىپ راست گېپىنى قىلغان بولسىمۇ، يەنىلا ئەنسىرەپ تۇرغان ئىدى. ئىمىن، ھەتتا بۇ بالىلىق دوستىنىڭ تۇيۇقسىزلا پەيدا بولۇپ بۇنداق خەتەرلىك گەپلەرنى قورقمايلا دېيىشىدىن بەكلا گۇمان قىلىۋاتسا كېرەك؟

شۇنداقتىمۇ ئىمىن يەنىلا نېمە ئۈچۈندۇر بۇ كونا دوستىنى دەرھال ساقچىلارغا تۇتۇپ بېرىپ بالادىن قۇتۇلۇش نىيىتىگە كەلمىگەن ئىدى. ئىمىن ئويغا پاتتى: ”ئەگەر دېگەنلىرى راست بولۇپ قالسىچۇ؟ مېنى كۆرگىنىگىمۇ خېلى كۈنلەر بولۇپ قالغانىكەن. شۇ ۋاقىتقىچە تۇتۇپ بەرمىگىنىگە قارىغاندا راست گەپ قىلىۋاتقانمۇدۇ قانداق؟“ ئىمىننىڭ كاللىسىدا ھەرخىل گۇمانلار ئايلىنىپ يۈرەتتى. دەرۋەقە، ئىمىنمۇ بۇ يېقىنلاردا بۇ ئىشلار بىلەن ئۆز ئالدىغا پىلانسىز پائالىيەت قىلىپ بەكلا ئىچى سىقىلىپ يۈرگەن ئىدى. راست دېگەندە، ئۇنىڭغا مۇشۇنداق بىر ھەمرا بەكلا لازىم ئىدى. ئۇنىڭ ئۈستىگە، بۇ دوستىنىڭ چىرايىدىن قارىغاندىمۇ سەممىي گەپ قىلىۋاتقانلىقى بىلىنىپ تۇراتتى. شۇنداقتىمۇ يەنىلا ئېھتىيات ئۈچۈن رەسمىي بىر نادان قىياپەتكە كىرىۋېلىپ يېقىن يولاتماي ئولتۇرۇۋالدى.

«ئىمىن، گېپىمنى ئاڭلا، مېنىڭ تۇيۇقسىز پەيدا بولۇپ بۇ گەپلەرنى قىلىشىمدىن گۇمانلىنىشقا ھەققىڭ بار. ئەگەر بۇنداق گۇمان قىلمىغان بولسا ئىدىڭ، بەلكىم مەنمۇ ساڭا ئىشەنمىگەن بولاتتىم. قارىغاندا مەن سېنى ئىشەندۈرۈش ئۈچۈن پاكىت كۆرسەتمىسەم بولمايدىغاندەك قىلىدۇ. مەن يالغۇزلۇقتا، ساڭا ئىشىنىشكە مەجبۇرمەن. تەۋەككۈل قىلدىم ئەمىسە، مۇشۇ بىرنەچچە كۈن ئىچىدە شەھەرلىك تەشۋىقات بۆلۈمىدىكى بىرنەچچە ئۆيگە ئوغرى كىرىپتۇ. شۇنىڭدەك يەنە، پات يېقىندا سەنمۇ تونۇيدىغان بىر مۇناپىقمۇ جايلىنىپتىلىدۇ. قالغان گەپلەرنى شۇ چاغدا دېيىشەرمىز بولمىسا. — قاسىم بىر يۇتۇم چاي ئىچىۋېلىپ ئىمىندىن سورىدى، — بۇ گەپلەرنى ھازىرچە ئۇنتۇپ كەت. راست، مەن سېنىڭ بىرەر ئالىي مەكتەپتە ئوقۇغانلىقىڭدىن خەۋىرىم يوق ئىكەن. بۇنچە خىتايچىنى نەلەردە يۈرۈپ ئۆگىنىۋالغانىدىڭ؟»

«راست دەيسەن، ... مەن سېنىڭ بىلەن بىرگە ئوقۇغان شۇ تولۇقسىز ئورتىدىن باشقا بىرەر مەكتەپتە ئوقۇش پۇرسىتىم بولمىدى. — ئىمىن سەل جىمىپ قالدى، — ... يىگىرمە يىل ئاۋۋال بىر بىھۇدە ئىش بىلەن سولانغىنىمدا، تۈرمىدە بىر خىتاي مۇئەللىم بىلەن بىر كامېردا ئۈچ يىل بىرگە ياتقانىدىم. خىتايچىنى شۇ خىتاي مۇئەللىمدىن ئۆگەندىم.»

«مۇنداق دېگىنە، — دېدى قاسىم، — راستىنى دېسەم، مەن سېنى سۈرگۈن قىلىنغىنىڭلاردىن بېرى زادىلا ئىستىمىدىم. ئەسلىدە، قايسى كۈنىسى كېچىدە سېنى تونۇپ قالمىغان بولسام، بەلكىم سېنى بىر ئۆمۈر ئىستىمىگەن بولار ئىدىم. ئەمما مېنى ئۇنتۇپ قاپتۇ دەپ قالمىغىن يەنە. ئەگەر مەن سېنى ئۇنتۇپ قالغان بولسام ھەرگىزمۇ شۇ چولاق خىتاي ... شۇ چولاق خىتاي ۋەقەسىدىن ... قويغىنە بۇ گەپلەرنى، قارىغاندا سەن ماڭا ئاسانلىقچە ئىشىنىدىغاندەك قىلمايسەن. شۇنداقتىمۇ مەن ساڭا چاپلاشقىنىم چاپلاشقان. ئەسلىدە مەن سېنى شەخسى قىساسىڭنى ئېلىۋېلىشقا بىۋاستە قاتنىشىشىڭنى ئۈمىد قىلىپ ساڭا بۇ تەكلىپنى قىلىشقا كەلگەنتىم. ئەمدى سېنىڭ ئوقۇغان كىتابلىرىڭغا قاراپ پىكرىمنى ئۆزگەرتتىم. ...»

«خىتايپەرەس بولۇپ كېتىپتۇ دەپ قالمىغانسەن ئەمدى؟»

«ياقەي، بۇنىڭ دەل تەتۈرىسىچە بىر تەكلىپنى تەييارلىدىم. ئەمدى مەن، ئۆزۈڭ ئۈچۈن ئەمەس، مىللىتىمىزنىڭ ئازادلىقى ئۈچۈن بۇ ھەرىكەتكە قاتناشساڭ دېيىش ئۈچۈن كەلدىم.»

«سەن بۇ خىياللارنى نەدىن يۇقتۇرىۋالغانتىڭ؟» — ئىمىن خېلىلا مۇلايىملىشىپ قالغاندى.

«قۇرۇق پودا بولسىمۇ ۋەتەن، مىللەت سۆيگۈسى خېلى بۇرۇندىنلا بار دېسەم بولار. ئەمما ھەرىكەت يوق ئىدى. بىر كۈنىسى كوچىدا بىر ھاجەتخانىغا كىرگىنىمدە ”ئىزچى مەن“ دېگەن بىرسىنىڭ يازغان ئىككى كىتابىنى تېپىۋالغانىدىم. شۇ كىتابلارنى تولا ئوقۇپ مۇشۇ خىيالغا كىرىپ قالدىم ھەرقاچان. ئەلۋەتتە سىلەردەك كىشىلىرىمىزنىڭ تارتقان جاپالىرىمۇ بۇنىڭ بىر سەۋەبچىسى.» — دېدى قاسىم

كۆلۈپ قويۇپ.

ئىمىن تاماكىسىنى شورىغىنىچە خېلى ئۇزۇنغىچە جىمىپ كەتتى. ئۇ، تۇيۇقسىزلا بېشىنى كۆتۈرۈپ قاسىمغا قارىدى:

«ئىشەنمەيدىغان بولسام، پاكىت كەلتۈرسەڭمۇ نېمە پايدىسى بولاتتى؟ تۇتۇپ بېرىدىغان بىرسى بولساڭ بەربىر تۇتۇپ بېرىسەن. ... سېنىڭ قوشۇنۇڭ بارمۇ؟»

قاسىم، تۇيۇقسىز سورالغان بۇ سوئالدىن رەسمىيلا تەمتىرەپ قالدى:

«مېنىڭچە، ... مېنىڭچە بۇنى سوراشتۇرمەيلى. مېنىڭ سەندىن سورايدىغىنىم، ئەگەر سەنمۇ بىرەر قوشۇنغا كىرمىگەن بولساڭ ئىككىمىز بىرلىشىپ بىر قوشۇن قۇرۇپ چىقالماسمىزمۇ؟» — ئۇلار ئىككىسى خېلى ئۇزۇنغىچە جىمىپ قېلىشتى.

«قېنى ئەمىسە، — دېدى ئىمىن جىمجىتلىقنى بۇزۇپ، — ئاۋۋال سەن ماڭا بىر ۋەزىپە بېرىپ باققىن. مەنمۇ ئۆزۈمنى بىر سىناپ باقاي. شۇ قاتاردا سەنمۇ مېنى سىنىغان بولارسەن. — ئىمىن يېڭىدىن بىر تال موخوركا يۆگەپ چەكتى، — مەنمۇ نەچچە يىلنىڭ ئالدىدا سەن دېگەن شۇ كىتابلارنى ئوقۇپ باققانىدىم. ئەسلىدە مەنمۇ شۇ خىياللاردا بولۇپ يۈرەتتىم.»

بۇ گەپلەرنى ئاڭلىغان قاسىم خۇشاللىقىدىن ئىمىننىڭ قوللىرىنى سىقىپ كەتتى:

«مەندە رەسمىي ئاپتوماتىك پىستاندىن بىرسى بار. ئۇنىڭغا ئازراق پارتلاتقۇچ دورىسى تاپساقلا ئاپتوماتىك ۋاقىت تىزگىنلىيەلەيدىغان بىر مىناغا ئايلىنىدۇ. بۇنىڭ ئۈچۈن پارتلاتقۇچ دورىسى ...»

«دورىنىڭ غېمىنى قىلما، مەندىمۇ بىرقانچە تال ئاپتوماتىك ۋاقىت تىزگىنلىيەلەيدىغان مىنا كاپسۇلى باردەك قىلىۋاتاتتى. دورىمۇ يەتكۈدەك بار. مىنا ياساشنىمۇ ئۆگىنىپ قويغان ئىدىم. سەن ئاۋۋال ئۇنى نەگە كۆمۈشنىلا دېسەڭ يېتىدۇ.»

«ئەنچەنتىڭنىڭ تېررورچىلارغا زەربە بېرىش ئىشخانىسى دەيدىغان يوشۇرۇن باشقارمىسىدىن بىرسى بار ئىكەن. ئۇنىڭ باشلىقى بىگتۇەن ساقچى قىسمىدا باشلىق

بولۇپ چوڭچەكتە تۇرغان چېكىدىن ئاشقان مىللەتچى، يەرلىك مىللەتلەرگە ئەشەددىي ئۆچمەنلىكى بولغان، جاسۇسلۇق قىسقا كۇرس بىلىمى بار ۋەھشىي، ھىيلىگەر بىرسى ئىكەندۇق. ئۇ خىتاي جاللتى ئۆزىنى ئالاھىدە پۇختا مۇھاپىزەت قىلىپ يۈرگىنى ئۈچۈن، ئۇنىڭغا بىۋاستە يېقىنلىشىش يولىنى زادىلا تاپالمىدىم. ئاڭلىسام ئۇنىڭ دادىسى بىلەن ئانىسى، بۇ خىتاينىڭ بىر بالىسى بىلەن سانجىدىكى بىر كوچىدا ئۆزلىرى سېلىۋالغان ئىككى قەۋەتلىك بىر بىنادا تۇرىدىكەن. ...»

«گەپنى ئۇزارتماي دېگىنە، شۇلارنى پارتلىتىۋېتىش كېرەكمىدى؟ — ئىمىن ئاغىنىسىنىڭ گېپىنى بۆلۈپلا دېدى، — ماڭا ئۇ يەرنىڭ تەپسىلىي ئادرېسىنى بەرگىن. ئاۋۋال بېرىپ كۆزىتىپ باقاي.» — ئىمىن قاسىمغا قولىنى ئۇزاتتى. ...

ئىككى ھەپتىدىن كېيىن، ھېلىقى ئەنچەنتىڭ چۇجاڭى، سانجىدىكى ئۆيىدە ئانىسى، بالىسى، ئايالى ۋە ئىككى نەپەر خىتاي خىزمەتچىسى بىلەن بىرگە پارتلاپ تىتما-تىتما بولۇپ ئۆلگەنلىك خەۋىرى كەلدى. قاسىم بۇ خەۋەرنى گۇلباھارنىڭ ئايلىق ھەرىكەت دوكلاتىدىن ئاڭلاپ، ئەتىسىلا ئىمىننى ئىستەپ باردى.

ئىمىن، يەنە شۇ بۇرۇنقىدەك پېتىنى بۇزماي قاپىقى تۈرۈك ھالدا، خۇددى ھېچنېمە بولمىغاندەك ئۇنى ئۆيگە تەكلىپ قىلدى.

«مۇبارەك بولسۇن ئىمىن دوستۇم، سېنى تەبرىكلەيمەن!» — دەپ دوستىنىڭ قولىنى تۇتۇپ ئۆيگە كىردى.

ئىمىن يەنە شۇ سەھرالىق قىياپىتىنى بۇزماي بىرخىيالدا يوق، غىچىرلاپ تۇرغان ئۇستەلگە ئۇنىڭغا داستىخان راسلاش بىلەن ئاۋارە ئىدى.

ھاياجىنىنى باسالماي كېتىۋاتقان قاسىم ئالدىراپ كېتىۋاتاتتى:

«بۇ ئىشنى بەكلا مۇۋەپپەقىيەتلىك تاماملىدىڭ. بۇ پاجىئە، خىتاي جاللاتلىرىنى بەكلا ھولۇقتۇرۇپ قويىدى. نۇرغۇن جاللاتلار ئائىلىسىنى ئالدىراپ خىتايغا يولغا سېلىۋېتىش دولقۇنىنى قوزغاشماقتا ئىكەن. ئۇ خىتاينىڭ سانجىغا باردىغانلىقىنى نەدىن بىلىۋالغانىدىڭ؟»

«مەن نەدىن بىلەي، شۇنداق تۇغرا كېلىپ قاپتۇغۇ تاڭ؟» — ئىمىن نېرىقى

ئۆينىڭ ئىشىكىنى چىڭ يېپىپ قويۇپ پېتىنى بۇزماي چېيىنى ئىچىپ ئولتۇرۇۋەردى.

«بۇگۈنكىچە سانجى تەۋەسىدە بۇنچىلىك ئېغىر ۋەھىمىلىك ھەرىكەت بولۇپ باقمىغانىدى. ئاڭلاشلاردىن قارىغاندا، ئۇ خىتاي جاللاتىنىڭ دادىسى شۇ بىناسىنى سالغىچە قوشنىسى بولغان بىر تۇڭگاننىڭ ئېغىلىنى زورمۇ-زور قوشۇۋېلىپ بىناسىنى سېلىۋالغانىكەن. ھازىر بۇ تۇڭگاندىن گۇمان قىلىشىپ ئۇنى پۈتۈن ئائىلىسى بويىچە قاماپ قېيىن-قىستاققا ئېلىۋاتقان ئوخشايدۇ. بۇ ئىشتىن خەۋەر تاپقان سانجىدىكى، ھەتتا ئۈرۈمچىدىكى تۇڭگانلارمۇ ئەگەر قولغا ئېلىنغان قېرىنداشلىرىنى قويۇپ بەرمەيدىكەن، سانجىنى ئوتتەي-توتتەي قىلىۋېتىمىز دېيىشىپ، ھۆكۈمەتكە تەھدىت سېلىشىپ يۈرگۈدەكمىش. بۇ تەھدىتتىن قورقۇپ كەتكەن خىتاي ھۆكۈمىتىدىكىلەر بىلەن ئەنچەنتىڭدىكىلەر ئارىسىدا جىددىيچىلىك پەيدا بولماقتا ئىكەن. ئەمما يەنىلا ئېھتىيات ئۈچۈن سانجىغا ئىككى پولك ئەسكەر كۆپەيتىپ، كوچا-كويلارنى قوراللىق خىتاي ھەربىيلىرى بىلەن توشقۇزۇپ يۈرگۈدەكمىش.»

ئىمىن بۇ گەپلەرنى ئاڭلاپ تۇرۇقلۇق ‹مىت› مۇ قىلىپ قويماي بىرخىيالدا يوق چېيىنى ئىچىپ ئولتۇرۇۋەردى. ئۇنىڭدا قىلچىلىكمۇ ھاياجان ياكى ھولۇقۇش دېگەن نەرسە كۆرۈنمەيتتى. ”نەق بىر يەر ئاستى پارتىزانغا لايىق يېتىشىپتۇ بۇ ئىمىن.“ قاسىم ئۇنىڭغا قارىغىنىچە قايىل بولغان قىياپەتتە ئىچىدە ئويلايتتى. چېيىنى ئىچىپ بولۇپ دۇئا قىلىشقاندىن كېيىن، ئىمىن زۇۋانغا كىردى:

«يەنە نېمە ۋەزىپە ئېلىپ كەلدىڭ؟»

قاسىم يەنە تەمتىرەپ قالدى. ئۇ، ئىمىنگە قاراپ دېدى:

«مۇشۇنچىلىكى بۇ ئايغا يېتەر. ئەمدى بىز ئىككىمىز بىرلىشىپ پىلان تۈزۈپ ھەرىكەت قىلىمىز. ئىككىمىزنى بىر قوشۇن دەپ ھېسابلىساق بولىدىغاندۇ؟»

«شۇنچىلىكلا بىر ئىشمىدى بۇ ‹قوشۇن› دېگىنىڭ، مېنى يەنە سىنىمامسەن؟ — ئىمىن سەل ھەيران بولغاندەك پارقىراپ تۇرغان بادام كۆزلىرىگە زادىلا ماس كەلمىگەن بەكلا قويۇق قېشىنى كۆتۈرۈپ ئۇنىڭغا قارىدى. — مانا قارا.»

«ئەمدى ئىككىمىز قوشۇن رەسمىيەتلىرىنى بېجىرىپ قويايلى، ئىككىمىز بىرلىكتە قۇرئان تۇتۇپ قەسەم قىلىپ قوشۇنىمىزنىڭ قۇرۇلغانلىقىنى تەبرىكلىشەيلى بولمىسا، قانداق دەيسەن؟» — ئۇلار قايتا تاھارەت ئېلىپ بىرنەچچە رەكەت ناماز ئوتەشتى. ئاندىن «قۇرئان كەرىم» نى جايىنامازنىڭ ئۈستىگە قويدى. ئىككىسى بىرلىكتە «قۇرئان» نى تۇتۇپ قەسەم قىلىشقا تەييار بولدى. ...

ئۇزۇن ئۆتمەيلا كوچىلاردا «ت ن ت قوشۇنى» دېگەن نامدا بىر يوشۇرۇن يەرئاستى خىتاي ۋەھىمىسى يارىتىش قوشۇنىنىڭ تەشۋىقات ۋاراقلىرى كۆرۈلۈشكە باشلىدى. ...

*****

ئون يەتتىنچى باب

ئىمىن ھەرىكەتتە

— ئۆزۈڭ قولىدىن قالتىس ئىش كېلىدىغان نېمە جۈمۈ. تۈنۈگۈن ئۆزۈڭ يەنە بىر شېئىرى گېزىتتە بېسىلىپتۇ دېگىنە!

— ئىككى ئاغىنىنىڭ سۆھبىتىدىن

ئىمىن، دادىسى كېسەل ۋە ناكار بولغىنى ئۈچۈن، كىچىكىدىن تارتىپلا بۇ ئائىلىنىڭ يۈكىنى ئۈستىگە ئېلىشقا مەجبۇر بولغانىدى. بولۇپمۇ بەكلا نامرات يىراق يېزىغا پالانغىنىدىن كېيىن، ئۆزىنىڭ ئۈستىدىكى يۈك تېخىمۇ ئېغىرلىشىپ كەتكەنىدى. ھېلىمۇ ياخشى، بۇ يېزىدىكى دېھقانلار قايتا نامراتلىشىش ئىمكانىمۇ

قالمىغان ئەڭ چېكىگە يەتكەن كەمبەغەللىك چېگرىسىدا ياشاۋاتقانلىقىغا قارىماي، بۇ شەھەرلىكلەرنى قولىدىن كېلىشىچە ھىمايە قىلىشقانىدى. ئىمىنمۇ بۇ يېزىغا كېلىپ ئۇزۇن ئۆتمەيلا ئەترەتنىڭ غوللۇق ئەمگەك كۈچلىرى قاتارىغا كىرگەنىدى. ئۇ، يېزىدا كۆپرەك نومۇر بېرىدىغان ئېغىر ئىشلارنى تاللاپ قىلىشقا تىرىشاتتى. بىرقانچە يىل ئۆتمەيلا، ئىمىن بۇ يېزىنىڭ كونا ئەزالىرىدىن بىرىگە ئوخشاش رەسمىي دېھقان قىياپىتىگە كىرگەنىدى. بۇ يېزا، خىتايلاردىن يىراق بىر يېزا بولغاچقىمىكىن، بۇ يەردە ھۆكۈمەتنىڭ نۇرغۇن سىياسەتلىرىمۇ دېگەندەك ئىجرا قىلىنىپ كەتمەيتتى. ئەسلىدە، بۇ يېزا ھۆكۈمەت تەرىپىدىن ئۆلۈمگە تاشلىۋېتىلگەن بىر يەر بولۇپ، ھۆكۈمەتنىڭ قىلچىلىك بىر دىققىتىنى تارتماي كەلگەن كىچىك بىر كەنت ئىدى. ئىمىنمۇ بۇ يوچۇقتىن پايدىلىنىپ ئۆيىنىڭ كەينىدىكى يېرىگە ئاز-تولا كۆكتات، مېۋە-چېۋە ياكى كۆك تاماكا قاتارلىقلارنى تېرىپ ئۆيىنىڭ كۈندىلىك ئېھتىياجىنى ئازراق بولسىمۇ ھەل قىلىشقا تىرىشاتتى.

بىرقانچە يىل ئۆتكەندىن كېيىن بۇ يېزىمۇ كوممۇنا تارقىتىش دولقۇنىغا ئۇچراپ، يەرلەرنى ئۆزلىرىدىغا كۆتۈرە ئېلىپ تېرىيدىغان ھالغا كەلتۈرۈلدى. بۇنى پۇرسەت بىلگەن ئىمىن، نەچچە يىلدىن بېرى قاغجىراپ ياتقان بىرقانچە مۇ يەرنى چاغلاپ تۈزەشتۈرۈپ قوغۇن-تاۋۇز تېرىدى. ئۇستا قوغۇنچىلاردىن سوراپ يۈرۈپ تۈجۈپىلەپ ئىشلىگەچكە، شۇ يىلىسى ياخشى ھوسۇل ئالدى. ئىمىن ئېشەك ھارۋىسىغا قوغۇن-تاۋۇزلىرىنى يۈكلەپ يېقىن ئەتراپتىكى بىگتۈەن تۈز زاۋۇتىغا ئاپىرىپ ساتتى. كېيىن يەنە ئۇ يەردىن بىر-ئىككى ماشىنا باشلاپ كېلىپ ئېتىزىدىكى قالغان قوغۇن-تاۋۇزلىرىنى بىراقلا توپ ئۆتكۈزۈۋەتتى. ئىمىن پۇلنى ئالسا خېلىلا ئوڭشىلىپ قالىدىغانلىقىنى مۆلچەرلەپ ئىچ-ئىچىدىن خۇشال يۈرەتتى. ئەمما تۇز زاۋۇتىنىڭ كاسسىرى ئۇنى-بۇنى باھانە قىلىپ كۆرسىتىپ پۇلنى بەرگىلى ئۇنىمىدى. قىش كىرىپ قېلىۋاتاتتى. ئۇ، قولىدا بارىنى يەپ تۈگىتىۋەتكەنلىكى ئۈچۈن، ھېلىقى بىگتۈەنلىك كاسسىرنى ئىستەپ باردى. شۇنچە يالۋۇرۇپ دېگىنىگە قارىماي، پۇلنى بەرگىلى ئۇنىمىدى. ئىمىن نېمە قىلارىنى بىلەلمەي، بېرىپ ھېلىقى خىتاينىڭ

ياقىسغا ئېسىلدى. ... ئاقىۋەتتە، بىگۇناھ سوتچىلىرى ئىمىننى ئادەم ئۆلتۈرۈشكە ئۇرۇنغان دەپ، ئون بەش يىللىق قاماققا ھۆكۈم قىلىۋەتتى. ئىمىن تۈرمىدە ئون يىلغا يېقىن ياتتى. كېيىن ”ئىپادىسى ياخشى، ئۆزگىرىش نىيىتى بار“ دېگەن ’مۇكاپات‘ قا ئېرىشىپ تۈرمىدىن ’بالدۇر‘ چىقىرىلدى. ئۇ يېزىسىغا بارغىنىدا، ئۆيىدە ھېچكىمى يوق، ئۆيىمۇ بىر تاشلاندۇق سامانلىققا ئايلىنىپ قالغانلىقىنى كۆردى. يېزىسىدىكىلەر ئىمىننى باشلاپ يېزا قەبرىستانلىقىدىكى ئاتا-ئانىسىنىڭ مازار بېشىغا ئاپىرىپ كۆرسەتتى. يېزىسىدىكىلەر ئۇنىڭغا تەسەللى بېرىشىپ، شۇ يەردىن بىر يېتىم قىزغا ئۆيلەندۈرۈپ شەھەرگە يولغا سېلىپ قويۇشتى. ...

ئىمىن، رەسمىي بىر تاش يۈرەك بولۇپ قالغانىدى. ئۇنىڭدا نە ھېسسىيات، نە سۆيگۈ دېگەنلەر قالغانىدى. ئارتۇق گەپمۇ قىلمايتتى. ئۇنىڭ بىرەر يېقىن دوستىنىڭ بارلىقىنىمۇ ھېچكىم بىلمەيتتى. ئۇنىڭ بىردىن بىر دوستى — تۈرمىدە بىر خىتاي پسىخولوگىيە لېكتورىدىن ئۆگىنىۋالغان يېڭىچە پسىخولوگىيىگە دائىر خىتايچە كىتابلىرى ئىدى. ئۇ، بۇ بەش-ئون يىل ئىچىدە نۇرغۇن كىتاب ئوقۇدى. بولۇپمۇ پسىخولوگىيە، سوتسىيالوگىيە ۋە مىللىي تارىخقا دائىر كىتابلارغا بەكلا قىزىققانىدى. بۇ جەھەتتە ھېلىقى تۈرمىدىكى خىتاي مۇئەللىم ئالاھىدە تەسىر كۆرسەتكەنىدى. بىلمىگەن يەرلىرىنى بېرىپ شۇ خىتاي تۈرمىدىكى سوراپ ئۆگىنەتتى. ئۇ خىتاي ھازىر بىر ئىنستىتۇتتا دوتسېنت ئىدى. بىر ھېسابتا، ئىمىننىڭ قايتا سۈرگۈنگە ئۇۋەرتىلىشىدىنمۇ شۇ خىتاي مۇئەللىم يول مېڭىپ يۈرۈپ ساقلاپ قالغانىدى.

بىر كۈنىسى ئىمىن بىر ئۇيغۇر خېرىدارىنىڭ ئۆيىنى ئاقارتىۋاتقىنىدا بىر بۇلۇڭدا تۇرغان كىتابلار ئارىسىدىن ’ئىزچى مەن‘ نىڭ كۆك تاشلىق كىتابىنى تېپىۋېلىپ يانچۇقىغا سېلىۋالدۇ. ئۇنى ئوقۇپ يۈرۈپ يوشۇرۇن تەشۋىقات ۋارىقى تارقىتىشقا كىرىشىپ قالغانىدى. مانا ئەمدى كونا دوستىنىڭ ۋاستىسى بىلەن رەسمىي بىر يوشۇرۇن ھەرىكەت قوشۇن جەڭچىسى بولۇپ قالدى. ئۇ، قاسىمنىڭ رۇخسىتىنى ئېلىپ بۇرۇنقى مەدىكارچىلىقتا تونۇشۇپ قالغان كىشىلەر ئارىسىدىن تاللاپ يۈرۈپ ئۈچ كىشىلىك ئۆزىگە تەۋە يوشۇرۇن قوشۇنىنىمۇ قۇرۇۋالدى. ئۇنىڭ قوشۇنىدىكىلەر

ئالاھىدە ئاكتىپ ھەرىكەت قىلىدىغان تەلۋە پىدائىيلار بولۇپ، خىتايىنى كۆرسە خام يەۋەتكىدەكلا كىشىلەردىن ئىدى. بىر-ئىككى يىلغا قالمايلا، ئۇنىڭ قول ئاستىدىكى تۇغۇندى قوشۇن ئەزالىرىنىڭ سانى ئونىنەچچىدىن ئېشىپ كەتتى. ئۇلار ھېچ بولمىغاندا ئايدا بىرەر قېتىم ھەرىكەت پەيدا قىلماي قالسا كۆزىگە ئۇيقۇ كەلمەيدىغانلاردىن ئىدى. ...

قاسىم ئۆتكەن يىلى «يېڭى ئاي قوشۇنى» نىڭ باشلىقى بولغانىدى. بۇ بىرنەچچە يىل مابەينىدە، «يېڭى ئاي قوشۇنى» ئاۋۋال گۇلباھاردىن ئايرىلىپ قالدى. ئۇزۇن ئۆتمەيلا 'يانچۇقچى' دىنمۇ ئايرىلدى. كەينىدىنلا خاسىيەتمۇ قۇربان بولدى. بىر ھېسابتا، يېڭى ئاي قوشۇنىنىڭ ئەزالىرىدىن يالغۇز قاسىمدىن باشقا ئەزالارنىڭ ھەممىسى يېڭىلار بولۇپ، تۆۋەندىكى تۇغۇندى قوشۇنلاردىن بىرنەچچە قېتىم ئەزا تولۇقلاشقا مەجبۇر بولغانىدى. بۇ كۈنلەردە قاسىم، قول ئاستىدىكى تۇغۇندى قوشۇنلاردا جەمئىي قانچە نەپەر ئەزا بارلىقىنىمۇ ئېنىق بىلەلمەيتتى. ئىش قىلىپ يۈزدىن كەم بولمىسا كېرەك دەپ گۇمان قىلاتتى. بۇ ئارىدا نەچچە ئون ئادىمىدىنمۇ ئايرىلىپ قالدى. ئوندىن ئارتۇق ئادىمى تۇتۇلۇپ كەتتى. بۇنىڭ ئىچىدە بىرنەچچە تۇغۇندى قوشۇندا ئىككى جاسۇس ۋە بىر خائىن چىقىپ قېلىپ، ئۇنى بەكلا ئاۋارە قىلىۋەتكەنىدى. بۇ ئىشنى باش قوشۇنغا مەجبۇرى چىقىرىۋالغان ئىمىن پاش قىلىپ تېپىپ چىقمىغان بولسا، ئۇنىڭ ئىشى تېخىمۇ قىيىن ئىدى. قاسىم ئويلىنىپ بۇ يەرگە كەلگەنىدە، ئىمىنگە كۆپ رەخمەت ئېيتىش كېرەكلىكىنى ئويلىدى. ئۇ بولمىسا ئىدى، بۇ قوشۇنلارنىڭ پىلانلىق ھەرىكەتلىرىنى بۇنچە ئوڭۇشلۇق قانات يايدۇرالىشىنى ھەرگىزمۇ كۆز ئالدىغا كەلتۈرەلمەيتتى.

قاسىم بۇلارنى كۆزئالدىغا كەلتۈرگەچ، ئىمىنگە ئاپىرىپ بېرىدىغان بىرقانچە تال ئاپتوماتىك مىنا پىستىنىنى يانچۇقىغا سېلىپ يولغا چىققان ئىدى. ئۇ، چوڭقۇر خىيال دېڭىزىغا غەرق بولۇپ كېتىپ، ئالدىدىكى كوچا دوقمۇشىدا كىشىلەرنى توختىتىپ يانلىرىنى ئاختۇرىشىۋاتقان خىتاي پاتروللىرىنى كۆرمەي قالدى. ...

*****

يىراقلاردىن ئاڭلىنىۋاتقان «ئەجەم» ئوركىستېرنىڭ ئاۋازى بارغانسېرى كۆچىيىپ قۇلاقنىڭ تۈۋىدىلا جاراڭلاۋاتقاندەك، بۇ مۇزىكىنىڭ جاراڭلىق ئاۋازى قان-تومۇرلارنى جوشتۇرىۋاتقان سىزىم بەرمەكتە.

”ياق، ئۇيغۇر ئېلى ئۇخلىمىدى، ئۇ يېقىلىپ چۈشكەن يېرىدىن تېخى يېڭىلا تۇرۇپ قايتىدىن ئۇيۇققا باقماقتا!“

*****

ئون سەككىزىنچى باب

مەخپىي ئارخىپ

— پالانچى ئادىمىمىز پوكۈنچىنى رەسمىي پاكىتلار بىلەن خائىن دەپ پاش قىلىۋاتىدۇ، بۇ قانداق گەپ؟
— ئۇنى دېسەڭ پوكۈنچىمۇ بىر ۋاقىتلاردا پالانچىنى جاسۇس دەپ ئىسپاتلىغانىدىغۇ؟
— قويساڭلار شۇ گەپلەرنى، ھەممە ئىشىمىزنى دۇنياغا ئاشكارا جاكارلاپ قىلىشنى ئەڭ توغرا يول دەيدىغان، يوشۇرۇن ئىشىمىز يوق، ھەممىنى ئاشكارىلىۋېتىدىغان يەردە جاسۇس-خائىننىڭ نېمە ئىشى بار!

— ساۋاقداشلار ئوتتۇرىسىدىكى سۆھبەتلەردىن

گۈلباھار:

مېھمانخانا پارتىلىتىشتا بىرلىكتە پارتلاپ ئۆلدى. ئۇنىڭ جەسىتىدىن ھېچ نېمە تېپىلمىدى. ئۇنىڭ نەگە كەتكەنلىكىنى ھېچكىم سۈرۈشتە قىلىپ بېقىش خىيالىغا كەلمىدى. ئەمما ئۇ، قوشۇن ئىنتىزامىغا خىلاپ ھالدا ئۆزىنىڭ ئىككىنچى يوشۇرۇن قوشۇنى «شەپقەت ھەمشىرىسى» نى قۇرۇپ ساپلا يولدىن ئازغان قىزلاردىن ئۈچ ئەزا قوبۇل قىلغانىدى. ئۇلارمۇ زەنجىرسىمان كېڭىيىپ بىرقانچە تۇغۇندى قوشۇن ھالىغا كېلىپ تا ھازىرغىچە «قىزلار روتىسى قوماندانلىق شتابى» نامى بىلەن يوشۇرۇن زەربە بېرىش پائالىيىتىنى داۋام قىلدۇرماقتا ئىكەن.

خاسىيەت:

بومبىنىڭ ۋاقىت تەڭشىگىنى خاتا تەڭشەپ قويۇپ، جايىغا بارماي تۇرۇپلا

ئاپتوبۇستا پارتلاپ تىتلىپ كەتتى. ئۇنىڭمۇ جەستى تېپىلمىدى. ئەمما ئۇنى چەتئەلگە قېچىپ كەتكەن دەپ پەرەز قىلىشىدۇ. ئۇنىڭ قۇرغان ئالىي مەكتەپلەر ئارا يوشۇرۇن زەربە بېرىش قوشۇنلىرى «بىلىم — كۈچ» شتابى ئاستىدا زەنجىرسىمان كېڭىيىپ تا بۈگۈنگىچە ئاپتوماتىك تىزگىنلىنىدىغان پارتلاتقۇچ ئۇچۇرى تەييارلاش پائالىيىتىنى داۋام قىلدۇرۇپ كەلمەكتە دېيىشىدۇ.

يانچۇقچى:

ئۇنىڭ ئىسمىنى ھېچكىم بىلەلمىدى. بىر ۋاگون خىتاي ئەسكىرى بىلەن بىرگە پارتلاپ كۆيۈپ كەتتى. جەسىتىنىڭ كۈلىمۇ قالمىدى. كىشىلەر ئۇنى خىتايدا ياكى ئوتتۇرا ئاسىيادا يانچۇقچىلىق قىلىپ ھازىرغىچە ياشاۋاتىدۇ دەپ بىلىدۇ. ئۇنىڭ قۇرغان يوشۇرۇن قوشۇنىنىڭ زەنجىرسىمان ئۇزانتىسى ساپلا ئىنتېرنېت بىلەن خىتاينى قالايمىقانلاشتۇرۇش، خىتاي ئەمەلدارلىرىغا زەربە بېرىش ۋە يوشۇرۇن قورال رېتسېپلىرى تەييارلاپ تارقىتىش بىلەن بۈگۈنگىچە ھەپىلىشىپ كەلمەكتىكەن.

قاسىم:

بەزى كوچا خەۋەرلىرىدىن قارىغاندا، ھېلىقى قۇدۇق ئىچىگە مىللىي جىنايەتچىلەرنى تىرىك تاشلىۋېتىدىغانلىقىنى كۆرۈپ قالغان بىر قازاق مالچى بىلەن بىر موڭغۇل قۇدۇق ئىچىگە قېلىن تور باغلىۋېتىپ، قۇدۇققا ئېتىلغانلاردىن يەتتى كىشىنى قۇتقۇزۇپ چىقىرىۋالغانمىش. ئۇلارنىڭ بىرسى قاسىم ئىكەنمىش. ئۇ قۇدۇقتىن قۇتۇلۇپ چىقىپ تەڭرى تاغلىرى ئىچىدىكى ئورمانلاردا يوشۇرۇن پارتىزانلىق بىلەن شۇغۇللىنىپ يۈرىدۇ دېگەن گەپلەر ئېقىپ يۈرمەكتە. يەنە بەزىلەر چېگرىدىن ئوغرىلىقچە كىرىپ-چىقىپ يۈرۈپ يوشۇرۇن قورال سودىسى قىلىپ يۈرىدۇ دەپ گۇمانمۇ قىلىشىدىكەن.

ئمن:

شەھەر ئەتراپدا زەنجرسمان پارتزانلق ئەترتى تەشكللەپ، بێنزن-سەلەركە توشۇيدىغان ئاپتوموبللارغا زەربە بێرپ پائالىيەت قلىۋاتقانمش.

'ساقى':

كێينكى كۆنلەردە بەش كشلك مۇستەقل بر يوشۇرۇن قوشۇن تەشكللەپ، مەخسۇس مللى مۇناپقلارغا يوشۇرۇن زەربە بێرش پائالىيەتلرى بلەن شۇغۇللنپ يۈرىدۇ دێگەن گەپلەر بار.

'خەۋەرچى':

ھازىرغچە ئۆزى يالغۇز تەشۋىقات، رتسپ-چێرتيوژ ۋاراقلرىنى كۆپەيتىپ يوشۇرۇن تارقتش بلەن شۇغۇللنپ يۈرەرمش.

'موخوركچى':

قايسى بر دىنى تەرىقەتكە قول بێرپ، يوشۇرۇن شەكلدە شۇ تەرىقەتكە ئەزا تەربيلەپ يۈرگۈدەكمش.

دێموكراتچى ختاي:

قاسمنى سوراق قلپ ئۈچ ھەپتە كێين، تاماق توشۇپ بەرگەن گۆندپايلاردىن برسننڭ چێقپ قويۇشى بلەن قولغا ئێلنغان ۋە بر يلدىن كێين ختاي ھەربى سوتى تەرپدىن ئۆلۈمگە ھۆكۈم قلنپ دەرھال ئێتپ تاشلانغان. قارىغا ئالغۇچى ئەسكەرلەر يێڭى بولغاچقا، نشانغا دەل تەگكۈزەلمەي ئالتە پاي ئوقتا ئاران جێنى چققان دێگەن گەپلەر ئێقپ يۈرەرمش.

خاسيەتنىڭ دادىسى:

ئاغىنىلىرى بىلەن بىرلىشىپ يەرئاستى سىلىپسارلىق ئۇستىخانىسىدا يوشۇرۇن قورال ياساپ سېتىش ئىشى بىلەن شۇغۇللىنىپ يۈرەرمىش. بەزىلەر تۇتۇلۇپ تۈرمىدە ياتىدۇ دېيىشىدۇ. ئېنىق ئەمەس.

*****

ئون توققۇزىنچى باب

ئاخىرقى سۆز ئورنىدا

— قېنى دەپباقە، شۇ پوۋېستتا سېنى ئەڭ بەك تەسىرلەندۈرگەن بىر جۈملە قايسى؟

— ”مېنىڭ نېسىۋەم قېنى؟!“ دېگەن جۈملىسى.

— ئاپتورلار ئولتۇرۇشىدىن

”... دۈشمەن ئوفىتسېرى ماڭا قاراپ ئېتىلىپ كەلدى. مەنمۇ دەرھال ئېپىنى تېپىپ چىشلىرىمنى ئۇنىڭ بوغۇزىغا پاتۇرىۋالدىم. يۈز-كۆزلىرىمدىن ئۇنىڭ گېلىدىن چاچراپ چىقىۋاتقان قانلار ئېقىپ تۇرسىمۇ قويۇۋەتمىدىم. جېنىمنى ساقلاپ قېلىش ئۈچۈن تىركەشمەكتە ئىدىم. ئۇمۇ مەندىن ئاجراپ چىقىپ جېنىنى قۇتۇلدۇرۇش ئۈچۈن ئۈمىدسىزلىك بىلەن تولغىناتتى. ئەمما مەن، گويا غانجىراپ قالغان قاۋان ئىتتەك

چىشلىرىم بىلەن ئۇنىڭ كېكىردىكىگە چىڭ چاپلىشىپ قالغانىدىم. ئاغزىمنىڭ ئىچى ئۇنىڭ بوغۇزىدىن چىققان قان بىلەن تولۇپ كەتتى. ئۇزۇن داۋام قىلغان بىر جان تالاشقان خىرقىراشتىن كېيىن، قورقۇنچلۇق بىر تىترەك باسقاندى ئۇنىڭ ۋۇجۇدىنى. ئۇنىڭ بوغۇزىنى چىشلەپ سۆكىۋالغانىكەنمەن. قۇرتتەك بىرلا دومىلاپ بېرىپ ئۇنىڭ قورالىنى قولۇمغا ئېلىۋالدىم. بۇ قورالنى ئېلىپ ئۇدۇلۇمدىن كېلىۋاتقان دۈشمەنلەرگە تەڭلەپ تۇرۇپ تەپكىسىنى بېسىۋەتتىم. ئەمما بۇ قورالدا ئوق تۈگىگەنىكەن. قورالنىڭ پايىنىكىدە ئەڭ ئالدىدا كېلىۋاتقىنىنىڭ يۈزىگە قارىتىپ بارلىق كۈچۈم بىلەن ئۇردۇم. كۈچلۈك بىر چىرقىراش بىلەن تەڭ گۈيلا قىلىپ ئالدىمغا مۆكچىيىپ يىقىلىپ چۈشتى. ئۇنىڭ يۈز-كۆزى تىتىلىپ قانغا بويىلىپ ئىنتايىن قورقۇنچلۇق بولۇپ كەتكەنىدى. ... ياق، ئىش بۇنىڭلىق بىلەنلا تۈگىمىدى. جەڭ تېخى ئەمدىلا باشلىنىۋاتقانىدى.
...“

— سۇبىن ھاسسەل

ئىزچىمەن

مېنىڭ ئېسىۋەم قېنى؟

(شۇ ناملىق روماندىن تاللاپ قىسقارتىلدى)

يىگىرمىنچى باب

چوڭچىگدىكى يوشۇرۇن پىلان

پۈتۈن ئەتراپىنى قويۇق تۇمان بېسىپ كەتكەن بولۇپ، بەش مېتىر نېرىسىنىمۇ پەرق قىلغىلى بولمايتتى. شۇنىڭغا قارىماي ھەممە كىشى ئالدىراش، بەزىلىرىنىڭ قولىدا خورۇمدىن، يەنە بەزىلىرىنىڭ قولىدا چىغدىن ئىشلەنگەن چامادانلار، يەنە بەزىلىرىنىڭ

قولدا بولسا يوتقان ئەستىرىگە تۈگۈۋالغان بوپىلار، ئەمما بۇ كىشىلەرنىڭ ئورتاق بىر تەرىپى، ئۇلارنىڭ ھەممىسىلا بىر قولدا قومۇش ياكى مايلىق كىليونكىدىن ياسالغان كۇنلۇك كۆتۈرىشىۋالغانىدى. كىشىلەر ئېگىزلىكتە گويا بۇلۇت ئىچىدىن چىقىپ كېلىپ، يەنە تۈۋەندىكى بۇلۇت ئىچىگە كېتىشىۋاتقاندەك بىر كۆرۈنۈپ قويۇپلا يەنە غايىپ بولاتتى. پەسكە قاراپ سوزۇلغان ئىتتىنىڭ ئۇچىيىدەك ئىنچىكە تاش پەلەمپەي تەرەپكە قاراپ يەنە تۇمان ئىچىگە چۆكۈپ غايىپ بولۇۋاتقان بۇ ئادەملەر، نېمىدىندۇر بىر نەرسىدىن قېچىشىۋاتقاندەك ئەمەس، بەلكى نەگىدۇر بىر يەرگە ئالدىرىشىۋاتقاندەك كۆرۈنەتتى.

دۆڭدىن پەسكە ساڭگىلاپ چۈشكەن تىك ۋە تار تاش پەلەمپەي ئاغزىنىڭ سەل يۇقىرىسىدىكى تۈزلۈكتە لىق چامادان، يۈك-تاقلار بىلەن تولغان، بەزىلىرىنىڭ ئىچىدە ئېسىل كىينگەن خېنىم-قىزلار ئولتۇرۇشقان پىكاپلار، قول ھارۋىلىرى، رىكشىلار، ئەپكەشلىك ھامماللار، ئېگىز-پەس پىيادىلەر يولغا پېتىشىماي كېلىشمەكتە ئىدى. ئادەملەر پەلەمپەينىڭ ئاغزىغا يۈك-تاقلىرىنى چۈشۈرۈپ يەنە ئالدىراش تاش پەلەمپەيدىن تۆۋەنگە چۈشۈپ تۇمان ئىچىدە غايىپ بولىشاتتى. كېلىۋاتقان بۇ ئادەملەرنىڭ كەينى ئۈزۈلدىغاندەك قىلمايتتى. بوشىغان ماشىنا-ھارۋىلار دۆڭدىكى مىغىلداپ ئادەم قايناپ تۇرغان قىستا-قىستاڭچىلىق ئىچىگە شۇڭغۇپ تۇمانلىق تار كوچىلار ئىچىدە كۆزدىن غايىپ بولىشاتتى.

بۇ شەھەر گويا خىتاي رىۋايەتلىرىدىكى سوك ۋۇكۇڭنىڭ ئەرشىگە چىققىنىدەك مەنزىرىنى ئەسلىتەتتى. ھەممە ئەتراپ قويۇق تۇمان ئىچىدە، بۇلۇت ئىچىدە كۆرۈنۈپ قويۇپلا يەنە يوقىلىپ كېتىۋاتقان مىغىلداپ تۇرغان ئادەم دېڭىزى، ئەجەبا بۇنچە نۇرغۇن ئادەم تار بىر پەلەمپەي ئاغزىغا قىستىلىشىپ نەگە قاراپ كېتىۋاتىدىغاندۇ؟ ئادەملەرنىڭ كىيىنىشلىرىمۇ ھەرخىل، شېۋىلىرىمۇ بىر-بىرىسىدىن پەرقلىق، ... تۆۋەندە، چوڭقۇر بىر يەرلەردىن بىر-بىرىسىگە ئوخشىمايدىغان ئېغىر گۈدۈك ئاۋازلىرى سوزۇلۇپ ھۆكۈرەشمەكتە، دېمەك بەزى پاراخوتلار يولغا چىقىۋاتقاندەك قىلاتتى. ياكى يېڭىدىن پورتقا قاراپ كىرىۋاتامدىغاندۇ؟ ھېچ نېمىنى پەرق قىلغىلى بولمايتتى. شۇنىسى

ئېنىقكى، بۇ خىتايلار قاچقۇن پايتەختتى چوڭچىڭنى بوشىتىپ، كۆن چىقىش تەرەپلەرگە قاراپ ئېقىن قىلىشماقتا. ...

مىغىلداپ تۇرغان بۇ ئاچ-يالىڭاچ ئادەملەر، ...

...

ئۇرمانلىق ئىچىدىكى ئەگرى-توقاي يولدا كېتىۋاتقان يوق قوڭغۇزىغىلا ئوخشاپ كېتىدىغان قارا رەڭلىك مەرسەدەس بېنىچ، تۇمانلىق يوللاردا ھېلى كۆرۈنۈپ، ھېلى غايىپ بولۇپ دېگەندەك غۇيۇلداپ مېڭىپ، ئەتراپىغا زىچ پوس قويۇلغان چىرايلىق بىر داچىنىڭ دەرۋازىسىغا بۇرۇلۇپ كىرىپ كەتتى. يول بويىدىكى تېرەكتەك قاتار تۇرغان پوستلار پىكاپنى كۆرۈشى ھامان تىك تۇرۇپ چاس بەرگىنىچە قېتىپلا قالدى. ...

— ھە، قېرىندىشىم جىڭ شيوڭ، ياخشى كەلدىڭ. سېنى تەبرىكلەيمەن، تەبرىكلەيمەن. بۇ، بۇ، ... ئاڭلىدىم، بۇگۈن يەنە باندىت ماۋنى تازا باپلاپسەن. شۇنداق قىلىش كېرەك بۇ باندىتلارنى، ئاغزىنىمۇ ئاچتۇرماسلىق كېرەك! — ياندىن تويچىلانغان ئوشۇقىغىچە چۈشۈپ تۇرىدىغان خىتايچە ئۇزۇن قارا يىپەك پەرىجە كىيىۋالغان ئۇرۇق تاقرباش جاڭ كەيشى ئىشىكتىن كىرىپ كەلگەن گېنېرال جاڭ جىڭجوڭنىڭ ئالدىغا بېرىپ ئۇنىڭ قولىنى ئىككى قوللاپ تۇتۇپ ئاتىلارچە سالاپ قويدى. — نېمە كۆنلەر بۇ بىزگە، بۇ، بۇ، ... ئەمدى بىز تىنچلىق ئۈچۈن دەپ سۆزلەشمىگەن شۇ كوممۇنىست باندىتلىرى قالغاندى!

— چېچىلما جاڭزوڭ، قارىغاندا ئىشلىرىمىز بۇنىڭلىق بىلەنلا تۈگەيدىغاندەك ئەمەس. سەن سالامەتلىكىڭنى ئاسراشقا دىققەت قىل، سەن بىزنىڭ باش پاناھىمىزسەن. سەن بولمىساڭ بۇ بۈيۈك خىتاي ئېلىمىز پارچىمۇ-پارچە بولۇپ، قىزىل ياكى قارا رەڭلىك باندىتلارنىڭ قولىدا قالىدىغاندەك تۇرىدۇ. — جاڭ جىڭجوڭ بېشىدىن گېنېراللىق قاسقان شەپكىسىنى ئېلىپ، يەنە بىر قولىدا كۆزەينىكىنى تۈزەشتۈردى. ئاندىن ئىككىسى بېرىپ ئۇدۇلمۇ ئۇدۇل قويۇلغان كىرىسلودا يان

قارىشىپ ئولتۇرۇشتى.

جاڭ كەيشىنىڭ چىرايى بەكلا پاراكەندە كۆرۈنەتتى. ھېلىدىن ھېلىغا ئورنىدىن تۇرۇپ كېتىدىغاندەك ئالدىغا تەلمۈرۈپ ئولتۇراتتى.

— قېنى دېگىنە، بۇ، بۇ، ... تۈگىمەيدىغان يەنە نېمە ئىشلار بار ئىدى؟ ماۋ زەيدوڭنىڭ راسا جاجىسىنى بەرگەندەكلا قىلىۋىدىڭ، يەنە نېمە گەپ بولدى؟ — جاڭ كەيشى تاقىر بېشىنى بارماقلىرى بىلەن سىلاپ قويۇپ گېنېرالغا تەلمۈردى.

— ھە، شۇنداق، ئەسلىدىغۇ تىلغا ئالغۇچىلىقى يوق كىچىككىنىلا بىر ئىش دېسەكمۇ بولىدۇ. — جاڭ جىڭجوڭ كۆزەينەكنى قولىغا ئېلىپ قول ياغلىقىنى چىقىرىپ سۈرتۈشكە كىرىشتى. — شۇ رۇس ئېيىقلىرى ئىشنى بۇزۇپ يۈرمىسۇن دەيمەن-دە، شۇنىڭدىن ئەنسىرەپ تۇرىمەن.— ئۇ كۆزەينەكنى قايتا تاقىۋېلىپ زۇڭتۇڭغا قارىدى.

— ئىچىمنى پۇشۇرماي ئۇچۇقلا دېگىنە، نېمىكەن ئۇ قېرى رۇس ياۋايىلىرى قول سېلىۋالغىدەك يەنە؟

جاڭ جىڭجوڭ يەرگە قارىغىنىچە سەل جىم تۇرغاندىن كېيىن، بېشىنى كۆتۈرۈپ جاڭ كەيشىگە قاراپ دېدى:

— ئەسلىدە كىچىك ئىش، ... — ئۇ سەل ھىجىيىشقا تىرىشقاندەك قىلسىمۇ، يۈزىگە تەبەسسۇم كەلتۈرەلمىدى. — شۇ ھېلىقى، زو زوڭتاڭ ھەزرەتلىرىمىز بىزگە ئېلىپ بەرگەن غەربىي دىيار يېڭى چېگرىيىمىزدا يەرلىك ياۋايىلار توپىلاڭ چىقىرىشقانىكەن. شۇ ئىشلار، ...

— دېمىدىممۇ، بۇ، بۇ، ... شۇ يىسا (ئەيسا بەگنى دېمەكچى — ئا) لار، يەنە بىرسىنىڭ ئېتى نېمىتى؟ ھە، يىمىڭ (مەمتىمىن ھەزرەتنى دېمەكچى — ئا) دېگىنى، كۆزۈمگە بەكلا تۇرى يامان كۆرۈنگەنىدى ئۇنىڭ. — جاڭ كەيشى، گېنېرالنىڭ گېپىنى كېسىپ غۇدۇرىغىنىچە ئورنىدىن تۇرۇپ ئالدى-كەينىگە ماڭغىلى تۇردى.

— ياق، ياق. بۇ قېتىمقىسى، ... ئۇلار بىلەن مۇناسىۋىتى يوق. — جاڭ جىڭجوڭ

يەنە كۆزەيىنكىنى تۈزەشتۈرىۋالدى. — بۇلارنىڭ ئىشى بولسىغۇ ئاسان گەپ ئىدى. بەزى گەپلەردىن قارىغاندا، بۇلارنى ئۇ يەردىكى باندىتلارنىڭ ھېچقايسى خالىمايدىغاندەك قىلىدۇ. بۇلارمۇ ئۇلارنى ياخشى كۆرمىسە كېرەك. شۇنداقتىمۇ ئۇلارغا تازا ئىشەنگۈم كەلمەيدۇ. ئۇلار يۇرتىغا بېرىپلا ئالسا بىرلىشىۋېلىشى تۇرغان گەپ. ئەسلىدىنلا ئۇلارنى بۇ ئەتراپلارغا قامال قىلىپ يۇرتلىرىغا قايتىشىغا زادىلا رۇخسەت قىلماي كېلىۋاتىمىز. ئەمما ئۇ يەردىكى ئىشلار باشقا بىر ئىشتەكمۇ قىلىدۇ. شىنجاڭغا يېڭىدىن ئەۋەتىلگەن گېنېرال ۋۇنىڭ تېلېگراممىسىدىن قارىغاندا، ئۇ تەرەپلەرگە ئۆزۈم بىر بېرىپ كەلمىسەم زو ھەزرىتىمىزنىڭ روھى ئالدىدا يۈزىمىز يەرگە قاراپ قالمىسۇن دەپ قورقىمەن. ئۇنىڭ ئۈستىگە، ... ئۇنىڭ ئۈستىگە ئۇ يەر سوۋېتلار ئىتتىپاقىدىن مۇداپىئە كۆرۈشىمىزدە زادىلا كەم بولسا بولمايدىغان بەكلا مۇھىم بىر يەر. يەنە كېلىپ ئىشلىرىمىز تەييار بولۇپ قالغىنىدا، ج ك پ باندىتلىرىنىڭ ئۇ تەرەپلەرگە قېچىپ بېرىۋېلىپ رۇسلارنىڭ ياردىمىگە ئېرىشىۋېلىپ، خۇددى جەنۇب گۇاڭشى ئۆلكىسىگە قېچىپ بېرىۋالغىنىدەك باشقىلاتىن كۈچلىنىۋېلىشىنىڭمۇ ئالدىنى ئېلىشنى ئويلاشمىساق بولماسمىكىن دەيمەن.

— بۇ، بۇ، ... سەن كەتسەڭ بولمايدۇ، بۇ يەردە سەن بولمىساڭ ماۋ ئوغرىلىرى بىلەن كىم تەڭ كېلەلەيدۇ؟ ... ياق، ياق. باشقا بىرسىنى ئەۋەتەيلى. بۇ، بۇ، ... تېخى ھېلىقى جۇ ئىنلەي دېگىنىچۇ تېخى، تۈلكىنىڭ نەق ئۆزى! مەن ئۇنى تا خۇاڭپۇدىكى ۋاقتىدىن تارتىپلا ياخشى بىلىمەن.

— مېنىڭچە بولغاندا، بىز بۈگۈن يەنە باندىتلىرىغا بەرگەن تەكلىپلىرىمىزنى ئۇلار قايتىپ كېتىپ بىرمەزگىل غاجىلاشماي قويمايدۇ. مەن بۇ پۇرسەتتىن پايدىلىنىپ شىنجاڭغا بىر بېرىپ كەلسەم دەيمەن. شۇ باھانىدا، ئۇ يەرنىڭ كەلگۈسىدە بىزگە قانچىلىك ئەسقاتىدىغانلىقى، پالاكەت ئاستىدىكى ئۆلكىلىرىمىزدىن ئۇيەرگە بەش-ئون مىليون بولسىمۇ كۆچمەن يۆتكىگىلى بولامدۇ-يوق، ئۆز كۆزۈم بىلەن كۆرۈپ كەلگىمۇ بار ئىدى. ئۇنىڭ ئۈستىگە، ئۇ يەردىكى ئىشلار بەك ئۇزۇنغا سوزۇلۇپ كېتىشىمۇ ناتايىن. مەن بارمىسام، ئۇ يەردىكى بىرنەچچە تەرسا گېنېراللىرىمىز ئىشنى بۇزۇپ، زو

ھەزىرىتىمىزدىن مىراس قالغان غەربىي دىيارىمىزنى رۇسلارغا يەم بولۇشقا تەييارلاپ قويمىسۇن دەپ ئەنسىرەيمەن.

— بۇ، بۇ ...، ئۇ يەردىكى ئەھۋاللار شۇنچىلىك ئېغىرمىكەن؟ — جاڭ كەيشى تۇرۇپ كېتىپ تاقىر بېشىنى قاشلىغاندەك سىلاشتۇرۇپ قويدى. — مەيلى جىڭجۇڭ قېرىندىشىم، بۇ كۆڭلەردە سەنمۇ تازا چارچاپ كەتتىڭ. بولمىسا بۇ سەپەر ئىشى ساڭا بىر دەم ئېلىپ ساياھەت قىلىپ زېھنىڭنى ئېچىپ كېلىدىغان پۇرسەت بولۇپ قالار. بۇنىڭغا ئالىلقاچان ۋاقت كەلگەندى، بۇنىڭغا ھەققىڭ بار جىڭ شيوڭ. بىرىپ دەم ئېلىپ كەلگىنىڭدىن كېيىن ماۋچىلارغا تېخىمۇ كۈچلۈك زەربە بېرەلەيدىغان بولۇپ كۈچلىنىپ كېلەرسەن. — ئۇ كېلىپ جاڭ جىڭجوڭنىڭ مۈرىسىنى قېقىپ قويدى. — ھە، ئىشنى سىلىقلاشتۇرىمەن دەپ ياۋايى باندىتلارغا تولىمۇ رەھىمدىللىك قىلىپ كەتمە! بۇ، بۇ، ... ئىشنى تېز تۈگەت ۋە تېز قايتىپ كەل!

قاسقان شەپكىسىنى كىيىپ ئۆلگۈرگەن جاڭ جىڭجوڭ، تىك تۇرۇپ سالام بەرگەچ، ئىنتايىن تەمكىنلىك بىلەن تۆۋەن ئاۋازدا دېدى:

— خاتىرجەم بولۇڭ، دۆلەت ئاتىمىز، دېگىنىڭىزدەك قىلىمەن!

...

تۇمانلىق پايتەخت رەسمىيلا بىكار قىلىنماقتا ئىدى. شەھەرنىڭ ئېگىز-پەس تاش پەلەمپەيلىك كۈچىلىرى ئۇرۇش ۋەيران قىلىۋەتكەندەك خانىۋەيران بولۇپ كۆرۈنمەكتە.

...

بىرقانچە كۈن ئۆتكەندىن كېيىن يەنە ھېلىقى داچىدا، بۇ قېتىم ساراي ئىچىدە ئەمەس، ئورمانلىق تاغدىكى چىغىر يولدا جاڭ كەيشى بىلەن جاڭ جىڭجوڭ، ھەر ئىككىسىلا سۇرلۇك گېنېراللار قىياپىتىنى كىيىشكەن ھالدا بىرى ئالدىدا، بىرى كەينىدە

يۇقىرى ئۆرلىگەچ سۆزلىشىۋاتاتتى. جاڭ كەيشىنىڭ كۆرۈنۈشى بەكلا خاپا ئىدى. ئۇلار ئىككىسى بامبۇكلۇق ۋە پاكار ئورمان بىلەن پۈركەلگەن تار چىغىر يولدا بىر تۈرۈپ، بىر مېڭىپ دېگەندەك خېلى سۆزلەشتى.

— ... جاڭ زوڭ، بۇنىڭغا رەنجىمە، شىنجاڭدىكى ۋەزىيەت راستتىنلا مەن ئويلىغىنىمدەك ئۇنداق سەل قاراشقا بولىدىغان كىچىك ئىشلاردىن ئەمەس ئىكەن. بىر ھېسابتا ئۇ يەرنى قولدىن بېرىپ قويۇپتىمىز دېسەكمۇ بولغۇدەك. قىلچىمۇ چارە قىلغۇدەك يېرى قالماپتىكەن. شۇڭا رۇسلارنى ئارىغا سېلىشقا مەجبۇرلاندىم. مېنىڭچە، نەنجىڭگە بارا-بارمايلا بىزمۇ رۇسلار بىلەن بۇ ئىش ئۈستىدە خېلى جىددىي سۆزلىشىپ باقمىساق بولماسمىكىن دەيمەن. ... يالتا قارارلىرىنى باھانە قىلىپ بولسىمۇ چىڭراق تۇرۇپ تەلەپ قىلىپ باقايلىمىكىن دەيمەن. بولمىغاندا، موڭغۇل مەسىلىسىنى، ھەتتا يەنئەن بىلەن بولغان سۆھبەت مەسىلىلىرىنىمۇ سۆرەپ چىقىپ رۇسلارغا بېسىم قىلىپ باقساقمىكىن. ھازىرچىغۇ غەيرى-رەسمىي يوللار بىلەن دىخۇا رۇس كونسۇلى بىلەن كۆرۈشۈپ ئۇرۇشنى توختىتىپ تۇرۇشقا ۋەدە ئالغاندەك قىلدىم. ھېلىمۇ ياخشى تەلىيىمىزگە يامغۇر پەسلىگە توغرا كېلىپ قېلىپ، باندىتلارنىڭ يولىنى سەل تاشقىنى توسۇۋالغانىكەن. ئەمما بۇ سەلنىڭ يەنە قانچە كۈن داۋام قىلىپ بېرەلىشىنى كىم بىلىدۇ. ئۇ يەرلەر بەكلا قۇرغاق يەرلەركەن. پات يېقىندىلا سەل توختاپ يوللىرى ئېچىلىپ كېتىپ قالسا ئىشىمىز بەكلا چاتاق بولىدىغاندەك قىلىدۇ. رۇس كونسۇلىمۇ دۇدۇقلاپ كېسىپ بىرنېمە دېگىلى ئۇنىماي تۇرۇۋاتىدۇ. مېنىڭ گۇمانىمچە، بۇ رۇسلار بۇ مالىماتاڭچىلىقنى ئۆزلىرىنىڭ باشقا ئارزۇلىرى ئۈچۈن كوزىر قىلىپ ئىشلىتىپ بىزگە بېسىم قىلىشنى ئويلىشىۋاتقاندەكلا بىلىنىۋاتىدۇ. ئەگەر تېز قارار قىلمىساق، جۇڭخۇا مىنگونىڭ شىنجاڭ دەيدىغان بىر يېرى قالمىغۇدەك! — جاڭ جىژجوڭ، ئورنىدا سەل تۇرۇۋېلىپ ئاۋازىنى كۆچەيتىپ قوشۇپ قويدى، — شىنجاڭ دېگەن بەكلا كەڭرى بىر زېمىن ئىكەن. ئۇ يەرنى يالغۇز ھەربىي ئىستراتېگىيىلىك ئورۇن دەپلا قالماسلىقىمىزنى ھېس قىلدىم. ئەگەر ئۇ يەرلەرنى تەرەققىي قىلدۇرالىساق، سىپىل ئىچىدىكى پېتىشماي كېتىۋاتقان بىرەر يۈز مىليون ئىشلەمچىمىزنى ئۇ يەرگە

ئاپارساق ئەركىن سىغدۇرغىلى بولىدىغاندەك كۆرۈنىدۇ. دەرھال ئامالىنى قىلمىساق زىيان بەكلا چوڭ، بەكلا ئېغىر بولۇپ كەتكۈدەك. — ئاخىرى ئۇ دۆڭگە چىقىشتىن توختاپ، جاڭ كەيشىدىن بىرقانچە قەدەم تۆۋەن بىر يەردە تۇرۇپ قولىدىكى پەلىينى چىقىرىشقا كىرىشتى.

دۆڭنىڭ ئۈستىگە يېتىپ بارغان جاڭ كەيشى، بۇلۇت بىلەن قاپلانغان بۇ قاچقۇن پايتەختىگە ئاخىرقى قېتىم بىر كۆز يۈگۈرتىۋېتىپ تۇرۇپ دېدى:

— شۇنچە جاپالىق كۈنلىرىمىزمۇ ئۆتۈپ كەتتى-ھە! — ئاندىن ئۆزىدىن سەل پەس تەرەپتە تۇرغان جاڭ جىڭجوڭغا مەغرۇر قىياپەت بىلەن قارىدى، — بۇ، بۇ ... مەيلى، سېنىڭ دېگىنىڭدەك بولسۇن ئەمىسە!

ئەسلىدە جاڭ كەيشىنىڭ بۇ گەپنى نېمىگە قارىتىپ دېگەنلىكىنىمۇ تازا ئېنىق بىلگىلى بولمايتتى. ...

*****

يىگىرمە بىرىنچى باب

7995-مىللىي قىسمدا

ئىشىككە تاقاشقىدەكلا ئېگىز بويلۇق پولك كوماندىرى ئەرشىدىن تۇرپان، توخسۇن ۋە پىچان تەرەپلەرگە 'سولچىلارنى قوللاش' باھانىسىدە تارقىلىپ كەتكەن ئەسكەرلىرىنى بىر يەرگە يىغىپ بولالماي، ئىچى تىت-تىت بولۇپلا يۈرەتتى. بۇنى ئاز دېگەندەك، پولكىنىڭ مەجبۇرى كۆچۈرتىۋېتىلگەن كونا ئورنى بولغان ئۈرۈمچىنىڭ جەنۇبىي تاغ ئېتىكىدىكى ئورنىدىمۇ بىرمۇنچە پولك ماللىرى چىرىپ ياتاتتى. بۇ

يەردىكى ئەھۋالمۇ ئۇنىڭدىن پەرقى يوق بولۇپ، پولك بىنالىرى تېخى تولۇق سۇۋالمىغان، نەرسە-كېرەكلەر ھەر تەرەپتە چېچىلىپ ياتقان، بۇ بەش-ئون يىلدىن بۇيان ئەسكەرلىرىگە تۈزۈكرەك ھەربىي تەلىم-تەربىيە بېرىش پۇرسىتىمۇ بولمايۋاتاتتى.

"نېمە بولۇپ كېتىۋاتىدۇ بۇ ئىشلارغا، ... يا شۇ سەيپىدىن ئەزىزىمۇ بىزنىڭ بۇ پولكىمىز بىلەن چاتىقى يوقلا بولۇپ كېتىۋاتىدۇ. بولمىسا بۇلارنىڭ باشقىچە غەرەزلىرى بارمۇ-يا؟"

پولك كوماندىرى دېرىزىدىن سىرتقا قاراپ ئۇيغا پېتىپ تۇرۇپ قالدى.

بۇ كۈنلەردە ئايالىنىڭمۇ زادىلا خۇشلۇقى يوق ئىدى. ئۆزىچىلا چېچىلىپ قالىدىغان، بىر بۇلۇڭغا تىكىلىپ ئۇزۇنغىچە جىمىپ ئولتۇرۇپ كېتىدىغان بولىۋالغانىدى.

"شۇ بىچارىگىمۇ نېمە كۈنلەر بۇ. مېنىڭ كەينىمدىن پالاقشىپ تاغمۇ-تاغ ئايلىنىپ يۈرگىنى يۈرگەن، بىرەر تۇرمۇشنىڭ ئىسسىغىنى كۆرمەي مۇشۇ ياشقا كەلدى-دە، ئىسست ئۇ بىچارىغا!"

ئۇ ئېھتىيات بىلەن كەينىگە قاراپ قويدى.

"شۇنچە يەرلەرنى ئايلىنىپ مىڭ تەستە ئۈرۈمچىنىڭ جەنۇبىي تاغ ئېتىكىدىن يەر ئېلىپ جايلىشىپ، كۆرمىگەن مۇشكۈلاتلارنى تارتىپ، دۆلەتتىن تۈزۈكرەكمۇ پۇل ئالالماي جەڭچىلەرنىڭ كۈچىگە تايىنىپلا دېگۈدەك مىڭ تەستە قۇرۇلۇش سېلىۋاتقىنىدا، مەدەنىيەت ئىنقىلابى دېگەن ئىشنى چىقىرىشىپ، بىر تال خىشنىمۇ تاپقىلى بولمايدىغان قىلىۋەتتى. ئاخىرى بولماي جەڭچىلەر ئۆزلىرى خۇمدان سېلىپ خىش قۇيۇپ پۇشۇرۇپ يۈرۈپ دېگەندەك پولكنى تېخى ئەمدىلا بىر چىرايلىق ھالغا كەلتۈرگەنىدى. بىچارە جەڭچىلەر كۆكتاتتىن تارتىپ ئاشلىققىچە ئۆزلىرى تېرىپ يېتىشتۈرۈۋاتقان، ھەتتا گۆشنىمۇ ئۆزى قوي بېقىپ تەييارلاۋاتقان، ئۇنداق قىلمىسا قەھەتچىلىك يىللىرىدىكىدەك ئايلارغىچە ئاشلىق بەرمەيدىغان ئەھۋال كۆرۈلۈۋاتقان، ... بۇنداق بىر ھەربىي قىسىمنى ئەڭ ياخشىسى دېھقانچىلىق-قۇرۇلۇش ئەترىتى دېگەنلا دۇرۇس! مانا ئەمدى ھەممە نەرسىنى تەل قىلىپ، جەڭچىلەرنى يېڭى پولك بىنالىرىدا تۇرغۇزۇش، باشقا خىتاي قىسىملىرىدىكىدەك يېڭى قوراللار بىلەن

قوراللاندۇرۇپ مەشىق قىلدۇرۇش ۋاقتى كەلگىنىدە، يەنە نەدىن پەيدا قىلدى شۇ
’ئارمىيە سولچىلارنى قوللاش خىزمىتى‘ دېگەننى! بۇ ھەرىسىلەرگە ئوڭ-سول
سىياسەتنىڭ نېمە ئىشىدىكى؟ ئۇلار تەشۋىق قىلىش دېگەن باھانە بىلەن يېزىلارغا
تارقىلىپ كەتكىنىدە، تۇيۇقسىزلا پولك شتابىنى پۆكاڭغا يۆتكەڭلار دېگەن بۇيرۇق
كەلدى. ئۇ يەرگە خىتايدىن كەلتۈرگەن قىسىملارنى جايلاشتۇرغىلى تۇردى. بۇ
بىزنىڭ قانچىنچى قېتىملىق يۆتكىلىشىمىز ئىدى؟ تۆتىنچىسىمۇ ياكى
بەشىنچىسىدى؟ جەڭچىلەر مانا يەنە قاقاسلىقتا قۇرۇلۇش قىلىشقا كىرىشىپ كەتتى.
شۇنداقتىمۇ ئەسكەرلەرنىڭ كۆپ قىسمى يېزىلاردىكى تەشۋىقات ۋەزىپىسىدىن
قايتۇرۇلۇپ كېلىنمىگەن، يۈك-تاقلارنى توشۇش، يېڭى قۇرۇلۇش باشلاش
دېگەنلەرگە ئادەم كېرەكتە. مانا ئۇنى دەپ، بۇنى دەپ يۈرۈپ بۇ يەردىكى قۇرۇلۇشنىمۇ
پۈتتۈرىۋالغىدەك قىلغىنىمىزدا، دۆلەتتىن زادىلا پۇل كەلمەس بولۇپ كەتتى. بولۇپمۇ شۇ
لوڭ شۇجېن دېگىنىنىڭ بەكلا پەيلى بۇزۇق كۆرۈنىدۇ. شۇنىڭدىن قارىغاندا، بۇ مىللىي
پولكىمىزنىڭ پۆكاڭدا تۇرالىشىمۇ ئۇزۇنغا بارمىسا كېرەك؟“

پولكوۋنىك، دېرىزىسىدىن يىراقتا قەد كۆتۈرۈپ كۆرۈنۈپ تۇرغان بوغدا چوققىسىغا
قاراپ بىر ھازا تۇرۇپ كەتتى.

تەڭرى تېغىنىڭ ئەڭ سۆيۈملۈك چوققىسى بولغان بوغدا چوققىسى، گويا ئۆزىگە
ئىگە چىقالمايۋاتقان بۇ يۇرتنىڭ ئىنسانلىرىدىن رەنجىگەندەك بۇلۇتنى ئۆزىگە پەردە
قىلىپ توسۇۋالغاندەك خىرەلىشىپ كۆرۈنمەكتە ئىدى.

”ھەرنېمە دېگەن بىلەن جەڭچىلەرنىڭ مۇتلەق كۆپ قىسمى يىغىلىپ بولدى.
ئەمدى قىش كىرگىچە شۇ تاشقى سۇۋاقلارنى بولسىمۇ پۈتتۈرىۋالالىغان بولساق، ...“

پولك كوماندىرى تازا خىيالغا پېتىپ تۇرغىنىدا، ئىشىككە بىر خەۋەرچى يۈگۈرۈپ
يېتىپ كېلىپ چاس بەرگىنىدىن كېيىن پولكوۋنىككە ئىككى ئىلىك كېلىدىغان بىر
پارچە قەغەزنى ئۇزاتتى. ئەرشىدىن ئۇنىڭ قولىدىن قەغەزنى ئېلىپ ئوقۇپ چۆچۈپ
كەتتى:

— شاھادەت، چاققان بول، كىيىملىرىمنى تەييارلا، كونا قوماندانىم كېلىپ قالدى!

— ئۇ سەل ھەيران بولغاندەك قىلدى: ‹‹نېمىشقا بۇنداق، ئالدىن خەۋەر بەرمەيلا كەلگەندۇ؟ ياكى شۇ مەدەنىيەت ئىنقىلابىنىڭ ئالدىدىكىدەك بىرەر ئىش بولغانمۇدۇ-يا؟››

مەدەنىيەت ئىنقىلابىنىڭ ئالدىدىكى يىللىرى، سەيپىدىن ئەزىز، پارتكوم ياكى ھۆكۈمەت تەۋەسىدە بىرەر شەخسى توسالغۇغا ئۇچرىغان ياكى ئۆز مەنپەئەتىگە زىت بىرەر قارار ئىجرا قىلىشقا مەجبۇرلىنىپ قالغىنىدا دەرھال ماشىنىسىغا ئولتۇرۇپ غىپپىلا قىلىپ مىللىي پولكقا كېلىپ يېتىۋالاتتى. ئەرشىدىنمۇ بۇنى باھانە قىلىپ پۈتۈن قىسمنى ئىچكى جەھەتتە ئىككىنچى دەرىجىلىك، سىرتقا قارىتا بىرىنچى دەرىجىلىك ئۇرۇش ھالىتىگە ئۆتكۈزۈپ تۇتۇۋالاتتى-دە، بۇ مىللىي پولكقا ھېچكىم يېقىن يولىيالمايتتى. بىرقانچە كۈن ئۆتمەيلا، ئاپتونوم رايونلۇق ھۆكۈمەت-پارتكوملاردىن ئەلچىلەر كېلىپ كەچۈرۈم سورۇشۇپ، سەيپىدىننىڭ دېگىنى بويىچە قارار چىقىرىلغانلىقى، بۇندىن كېيىن بۇ تۈردىكى ئۇقۇشماسلىقلارنىڭ بولمايدىغانلىقىغا كاپالەتلەر بېرىشىپ ھېيلىگەرلىك بىلەن ھىجىيىشىپ كېتىشەتتى.

‹‹ياق، ياق، بۇ ئاي-بۇ كۈنلەردە سەيپىدىندە ئۇنچىلىك جاسارەت قالمىدى›› دەپ ئويلىغان ئەرشىدىن، قولىغا شتابنىڭ مەخسۇس تېلېفونىنى ئالدى. قولىدىكى قەغەزگە يەنە بىر كۆز يۈگۈرۈپ چىقتى: ‹‹پۈتۈن جەگچىلەر قورالسىز كېلىپ چوڭ زالغا يىغىلسۇن، ئۇلارغا قىلىدىغان پەۋقۇلئاددە مۇھىم بىر ئۇقتۇرۇش بار. — س. ئەزىزى›› دېگەندەكلەر يېزىلغانىدى. ئەرشىدىن ھەيرانلىق ئىچىدە قولىدىكى بۇ ئىككى ئىلىك قەغەزگە قارايتتى. قورالسىز يىغىلسۇن، ... مۇھىم ئۇقتۇرۇش، ... مېنىڭ بىلەنمۇ ئۇدۇل زالغا بېرىپ كۆرۈشمەكچى، ... يەنە كېلىپ بۇ يېقىنلاردا سەيپىدىننىڭ تۇمۇر داۋامەت بىلەن بولغان جېدەلمۇ ئۇنى ئەنسىرەتمەي قويمايتتى. ھەرقانچە ياراتمىغىنى بىلەن، بەربىر ئەرشىدىنمۇ تۇمۇرنىڭ بىر يۇرتلۇقى-دە!

كۈتۈۋېلىش يىغىنى بولغاچقا، جەگچىلەرنىڭ ھەممىسىلا زالغا قورالسىز يىغىلىشقانىدى. پەقەت زالنىڭ كىرىش ئىشىكىگىلا رەسمىيەت ئۈچۈن ئىككى نەپەر قوراللىق پوس قويۇلغان بولۇپ، سەيپىدىننىڭ ئېلىپ كەلگەن خىتاي مۇھاپىزەتچىلىرى

بۇ ئىككىسىنى ئاز كۆردى ئېھتىمالىم، دەرھال ئاپتوماتلىق سەككىز خىتاي ئەسكىرىمۇ قاتارغا كىرىپ پوسقا تۇردى. مانا ئەمدىلا بىر ھەربىي قىسىم يېرىگە ئوخشىغانىدى. ھەممە مىللىي جەڭچىلەر يىغىن زالىغا كىرىپ بولۇپ، زال ئىچى جىمجىت بولغىنىدىن كېيىن، ئىشىك تۈۋىدىكى ھېلىقى سەككىز نەپەر خىتاي ئەسكىرىدىن ئىككىسى بىرىپ زالنىڭ ئىشىكىنى سىرتتىن تاقىۋەتتى. قالغان ئالتە خىتاي ئەسكىرى دەرھال تۆت قەدەم كەينىگە چېكىنىپ تۇرۇپ ئالدىدىكى ئىككى ئۇيغۇر جەڭچىسىگە قوراللىرىنى بەتلەپ ۋارقىراشتى:

— بۇيرۇق! سىلەر ئىككىڭلار دەرھال قوراللىڭلارنى تاپشۇرۇڭلار!

نېمە ۋەقە بولۇپ كەتكەنلىكىنىمۇ ئاڭقىرالماي خىرامان تۇرۇشقان ئىككى ئۇيغۇر جەڭچىسى، ئەتراپىدىكى بىنالاردىن كۆتۈرۈلۈپ چىققان پىلىموت، مىناميوت، تانكائاتارلارنىڭ قاتار ئۇچقىنى كۆرۈشتى. ئاستا-ئاستا قوراللىرىنىڭ تاسمىلىرىنى بويۇنلىرىدىن چىقىرىپ ئەسلىدىنلا ئوقى يوق قوراللىرىنى ئالدىغا تاشلاشتى. بۇ ئارىدا يان كوچىلاردىن نەچچە يۈزلىگەن تولۇق قوراللانغان خىتاي ئەسكەرلىرى زالنىڭ سىرتىنى قورشاشقا باشلىدى. يەنە بىرمۇنچىلىرى ئىسكىلات، ئاشخانا، ياتاق بىنالىرى ئەتراپىغا چېپىپ كېتىشتى. يىغىن زالىنىڭ ئەتراپى رەسمىي ھەربىي ھالەت تۈسىنى ئالغان بولۇپ، مىدىر قىلغاننى ئېتىشقا تەييار ھالغا كەلگەنىدى. . . .

يىغىن زالىنىڭ ئىچىدىكىلەر سىرتتا بولۇۋاتقانلاردىن پۈتۈنلەي خەۋەرسىز، جەڭچىلەر ئۆز جايلىرىغا ئولتۇرۇپ جىمجىت بولۇپ ساقلاۋاتقان، مۇنبەرنىڭ ئوتتۇرىسىدا ئولتۇرغان سەيپىدىن ئەزىز تېخىچىلا ئورنىغا ئەپلىشىپ جايلىشىۋېلىش، ئاندىن چېچىنى ھەۋەس بىلەن ئالدىرىماي تارىۋېلىش، ئالدىدىكى چېيىدىن بىر-ئىككىنى ئوتلىۋېلىش بىلەن مەشغۇل ئىدى. ئاندىن ئاستا يانغا ئېگىلىپ پولك كوماندىرى ئەرشىدىنگە قىسقىلا قىلىپ بىرنېمىلەرنى پىچىرلىدى. ئەرشىدىن سەل تۇرۇپ قالدى. چۆچۈگەندەك ئەتراپىغا بىرقۇر كۆز يۈگۈرتۈپ چىقىپ، مىكروفونىنى قوپاللىق بىلەن قولىغىلا ئالدى:

— كوماندىر-جەڭچىلەر دىققەت! رەھبىرىمىز سەيپىدىن بۈگۈن سىلەرگە ئىنتايىن

مۇھىم بىر بۇيرۇقنى ئېلان قىلدۇ. — دەپلا مىكروفوننى سەيپىدىن ئەزىزىنىڭ ئالدىغا سەل ھۆرمەتسىزلىك بىلەن دوققىدە قىلىپ قويۇپ ئورنىغا بېرىپ ئولتۇرۇۋالدى.

ئەمدى مىكروفون، ئىككىنچى قېتىملىق مىللىي جۇمھۇرىيىتىمىزنىڭ دېۋىزىيە-دېۋىزىيە قوشۇنلىرىدىن ئەڭ ئاخىرىدا ساقلىنىپ قالغان بۇ بىردىن-بىر مىللىي ئارمىيە پولكىنىڭ ئالدىدا ئولتۇرغان سەيپىدىن ئەزىزىينىڭ ئالدىغا كەلگەندى.

ئۆزىنى ئالاھىدە ياخشى كۆتۈشنى بىلىدىغانلىقى مانا مەن دەپلا بىلىنىپ تۇرىدىغان بۇ ئولتۇرغان ئاق يۈزلۈك، ئىنچىكە قاڭشارلىق ئادەم، ئالدىدىكى مىللىي قوشۇننىڭ قىممىتىنى ھەممىدىن بەك ياخشى بىلىدىغان سابىق ئىككىنچى جۇمھۇرىيىتىمىز مىنىستىرلىرىدىن بىرسى، ھەتتا ئەخمەتجان قاسىم قاتارىدىكى مۇھىم رەھبەرلىرىمىزدىن ئايرىلىپ قالغان كۈندىن ئېتىبارەن، بۇ جۇمھۇرىيىتىمىزنىڭ باش مىراسچىسى، ئەينى ۋاقىتدا بىزنىڭ قان بىلەن كەلگەن جۇمھۇرىيىتىمىزنىڭ پۈتۈن ھوقۇقلىرىنى قىلچە تەمتىرىمەي خىتاي كوممۇنىست تاجاۋۇزچىلار قوشۇنىغا ئىككى قوللاپ سۇنۇپ بەرگەن باش جىنايەتچى، ئالدىدىكى قارا سومكىسىدىن بىر ۋاراق قەغەزنى ئالدىرىماي چىقىرىپ ئوقۇشقا كىرىشتى:

— يولداشلار! مەن سىلەرگە مەركىزى ھەربىي كومىتېتنىڭ باش قوماندانى يولداش لىن بياۋ تەستىقلاپ تارقاتقان بۇيرۇغىنى ئېلان قىلىمەن. — زال ئىچى تىمتاس بولۇپ كەتتى. ئۇنىڭ چىرايىدىنمۇ قىلچە ئۆزگىرىش كۆرۈنمەيتتى. — ”بۇيرۇق! بۈگۈندىن ئېتىبارەن ... يەتتە مىڭ توققۇز يۈز توقسەن بەشىنچى قىسىم ئەندىن ئۆچۈرۈلۈپ تارقىتىۋېتىلدى. ... ئەگەر ...“

زال ئىچىدە سېكۇنتلۇق بىر تېڭىرقاش ھۆكۈم سۈرگۈندىن كېيىن، بىر يەرلەردىن ھۆڭگىرىگەن يىغا ئاۋازى باشلىنىشى بىلەن تەڭ، پۈتۈن زالدىكى مىڭدەك مىللىي ئەسكەر زالنى كۆتۈرۈۋەتكۈدەك قاتتىق گۇرۇلدەپ ۋارقىراشقا باشلىدى:

— ياق! ياق! ئۇنداق ئىش يوق! ...

بۇيرۇقنىڭ ئاخىرىنى ھېچكىم ئاڭلىيالمىدى. تۆۋەندە غەزەپتىن چاچلىرىنى يۇلۇۋاتقانلار، غۇلاچلاپ مەيدىسىگە مۇشتلاۋاتقانلار، چاپانلىرىنى يىرتىپ مەيدىسىنى

ئېچىپ ”مېنى ئېتىۋېتىڭلار! پولكىم قالسۇن! مېنى ئات، مېنى! پولكىم ساقلىنىپ قالسۇن!“ دېگەن سادالار، ...

يىغىن زالىنىڭ ئۈستىدىكى پەنجىرىلەرنى ئاللىقاچان ئىگىلەپ بولغان خىتاي ھەربىيلىرى بۇ مىللەتنىڭ ئەڭ ئاخىرقى قوراللىق قورچاق پولكىنىڭ ۋەيران قىلىنغانلىق مەنزىرىسىنى كۆرۈپ ھىڭگاڭ چىشلىرىنى چىقىرىپ ئىرگىنچىلىك كۈلۈشەتتى، ئەمما بۇ قوشۇننى قاچاندىن بېرى ئۆزلىرىگە دوست دەپ ھېسابلاپ كېلىۋاتقانلىقىنىمۇ زادىلا ئەسلىرىگە ئالالمىدى-دە، دەرھال قوللىرىدىكى پىلىموتلىرىغا چىڭ چاپلىشىشتى.

بەزىلەرنىڭ دېيىشىچە، سەيپىدىن بۇ بۇيرۇقنى ئوقۇۋېتىپ تۇرۇپ، كۆزىدىن بىر تامچە ياش تۆككەنمىش! ئەگەر بۇ گەپ راس بولسا، ھەر نېمە دېگەن بىلەن شۇنچە زور تارىخىي خاتىمە ئۈچۈن بىرەر تامچە ياش تۆكىدىغان ۋىجدانى بولسىمۇ قالغانىكەن! ...

ئەرشىدىننىڭ ئايالى بۇ پاجىئەلىك خەۋەرنى ئاڭلىغاندىن كېيىن بەرداشلىق بېرەلمەي دەرھال ھوشىدىن كېتىپ قالىدۇ. ھوشىغا كەلگەندىن كېيىنمۇ، بۇ ئايال، مىللىي پولكىنىڭ پۈتۈن قارارلىق ئەسكەرلىرىگە ئىنتايىن مېھرىبانلىق بىلەن ئانىلىق قىلىپ يېتىشىپ كەلگەن بۇ ئايال، بىر ئۆمرىنى مىللىي ئەسكەرلەرگە كۆيۈنۈش بىلەن ئۆتكۈزگەن بۇ ’شەپقەتلىك پولك ئانىسى‘، ئەڭ ئاخىرقى مىللىي ئارمىيىسىنىڭ يوقىتىلىشىغا بەرداشلىق بېرەلمەي، بىر مەزگىل شۇنداق جىمغۇرلىشىپ كەتتىكى، كۈندىن كۈنگە روھى يىمىرىلىپ، ئاخىرى ئەقلىنى ئۆزىنىڭ ئېتىكاپىغا قاماپ، قالغان ئۆمرىنى ئۆزىنىڭ يارىلانغان روھىي دۇنياسىغا بېغىشلىدى — بۇ ھەقىقىي ئەسكەر ئانا ئەقلىنى زادىلا قايتۇرۇپ كېلەلمىدى ياكى قايتۇرۇپ كېلىشنى زادىلا خالىمىسا كېرەك؟ بۇ مىللىي پولكىنىڭ سابىق پولك كوماندىرى قۇمۇل، كورلا ۋە سانجى قاتارلىق جايلاردىكى تارماق ھەربىي رايونلاردا بەش-ئون يىل سۆرىلىپ يۈرگىنىدىن كېيىن، ئۆمرىنىڭ ئاخىرىنى قايسى بىر ھەربىي رايوننىڭ ئاتاقتىكى پېنسىيىگە چىققان مۇئاۋىن باش قوماندانى بولۇپ تامامىلغان بولدى. ...

ئىسست بىزنىڭ ئەرلىرىمىزگە! قېنى، شۇ ئايالچىلىكمۇ بولسا بولالىدۇقمۇ؟!

...

بىزنىڭ قورچاق بولىسمۇ قالغان ئەڭ ئاخىرقى مىللىي پولكىمىز — يەتتە مىڭ توققۇز يۈز توقسەن بەشىنچى قىسىم تارقىتىۋېتىلىپ يېرىم يىل ئۆتكەندى.

پولكتا جەنۇبنىڭ يىراق بىر ناھىيىسىدىن كەلگەن بىر ئەسكەر بار ئىدى. ئىنتايىن نامرات بىر يېزىدا ئاتمىشىنچى يىللاردىكى سۈنئىي ئاچارچىلىق يىللىرىدا ئاتا-ئانىسى بالىسىغا ئەڭ ئاخىرقى نان ئۇۋۋاقلىرىنىمۇ يىدۈرۈپ بولۇپ ئۆزلىرى ئاچلىقتىن ئۆلۈپ كەتكەن، ئۇلاردىن يېتىم قالغان بۇ بالا مىللىي پولكقا ئەسكەر بولۇپ كەلگىنىگە تېخى ئەمدىلا بىر يىل بولغىنىدا سۆيۈملۈك پولكىدىن ئايرىلىپ قالغاندىن كېيىن، شىخۇدىكى بىر خىتاي دېۋىزىيىسىنىڭ مەلۇم قىسمىغا تارقىتىۋېتىلگەن ئىدى. ئۇ، مىللىي پولكقا كەلگەندىن كېيىن، بۇلۇڭ-پۇچقاقلاردا بولىدىغان شۇۋىڭ-شۇۋىڭ گەپلەرنى ئاڭلاپ يۈرۈپ، ئاز-تولا كۆزى ئېچىلىشقا باشلىغان، قىسمىدىكىلەرمۇ ئۇنىڭ ۋىجىك تۇرقىغا قاراپ ئىچ ئاغرىتىشىپ، ئۇنى پولك ئاشخانىسىغا تەقسىم قىلىپ قويغانىكەن. كېيىن خىتاي دېۋىزىيىسىگە تارقىتىلغاندىن كېيىنمۇ يەنىلا مىللىي ۋىزۋوت ھالىدا ساقلىنىپ قالغانلار ئۇچۇن ئېچىلغان پولكنىڭ مىللىي ئاشخانىسىدا كونا ئىشىنى داۋام قىلدۇرىۋەرگەنىكەن. بۇ يىگىت، بەكلا جىمغۇر، ھېچكىمگە بىر تېنىق گەپمۇ قىلمايتتى. ئىشىنى بەكلا ساداقەت بىلەن ئىشلەيتتى. ئۇ، ھەقىقەتەنمۇ ‹لى فېڭ، ۋاڭ جيې› چە جەڭچى ئىدى.

بۇ يېڭى قىسىمدا ھەر ھەپتىنىڭ ئاخىرىدا چوڭ زالدا كىنو قويۇپ بېرەتتى. ئادەتتە ئەسكەرلەر كىنوغا رەتلىك تىزىلىپ كىرىپ، كىنو تۈگىگەندە زال ئالدىدا تىزىلىپ قىسىم كوماندىرلىرىنىڭ يوقلىمىسىدىن ئۆتۈپ بولۇپ ئاندىن پەيلەر بويىچە رەتلىك تىزىلىپ چوڭ يول بويلاپ ياتاققا ئايلىنىپ كىرىپ كېتىشەتتى. بۇ ئارىدا ياتاق يېنىدىكى ھاجەتخانىغا كىرىپ چىقىدىغانلارمۇ كۆپ بولاتتى.

ئۇ كۈنىسى ئۇيغۇر جەڭچىلەر توي مۇناسىۋىتى بىلەن شىخۇغا كىرىپ كەتكەن بولۇپ، قىسىمدا ئۇيغۇر ئەسكەرلەردىن يالغۇز ھېلىقى باللا قالغانىدى. ئۇ يىگىت شۇ

كۈنسى «قىزىل چىراغ» دېگەن ياتبەنشى قويۇلىدىغانلىقىدىن خەۋەر تېپىپ، خىتايچە ئوپېرانى چۈشىنەلمەيدىغانلىقىنى باھانە قىلىپ، ئاشخانىنى تازىلايمەن دەپ كىنوغا كىرمەي ياتاقتا يالغۇز قالدۇق.

ھەممە خىتاي جەڭچىلەر كىنوغا كىرىپ كەتكىنىدىن كېيىن، بىز ئۇيغۇر جەڭچى قويۇندەك يۈگۈرگىنىچە روتىسىنىڭ قورال تىزىلغان زالىغا قاراپ چاپتۇق. ئۇ يەردىن بىر تاغارغا گىرانات-مىنالاردىن بىرمۇنچە قاچىلايدۇ. قولتۇقىغىمۇ بىرقانچە يەڭگىل پۇلىمۇت ۋە ئاپتوماتلارنى قىستۇرۇپ ھاسىراپ- ھۆمۈدىگىنىچە كۆلۈبىنىڭ ئۇدۇلىدىكى چوڭ يول بويىغا كېلىدۇ. ئۇ، يانچۇقىدىن ئىنچىكە تارىدەك يىپلارنى چىقىرىپ مىنا- بومبىلارنىڭ پىلىكلىرىگە باغلاشقا باشلايدۇ. ئاندىن پارتلاتقۇچ-مىنالارنى يول بويىدىكى قۇرۇق ئوتلارنىڭ ئارىسىغا يوشۇرۇپ چىقىپ، پىلىكلەرگە باغلانغان يىپلارنى يولغا تارتىپ باغلىۋېتىدۇ. ئاندىن كېيىن، قالغان بىرنەچچە پارتلاتقۇچ بىلەن قوراللارنى ئېلىپ ھاجەتخانىغا كېلىدۇ. ئۇ يەردە بىرمۇنچە ھەپىلىشىپ يۈرۈپ، پىلموتلارنىڭ تەپكىلىرىنى يىپ بىلەن باغلاپ ئىشىككە چېتىپ چىقىدۇ. ئاۋايلاپ ئىشىكنى يېپىپ تەپكە يىپلىرىنى ئىشىككە تەڭشەپ چىڭ باغلايدۇ. ...

ۋەزىيەت بەكلا ۋەھىملىك ئىدى: يولدىن قاراڭغۇدا مەشىكە دەسسەپ كېلىۋاتقانلار يىپلارغا پۇتلىشىپ ئىككى تەرەپتىكى مىنالارنى پارتلىتىپ تىتما-تىتما بولۇپ كېتىشى، يول بويىدىكى ھاجەتخانىغا كىرگەنلەرمۇ ئىشىكنى ئاچار-ئاچمايلا پىلموت ئوقىدا تىتىلىپ كېتىشى مۇمكىن ئىدى. قىسقىسى، بۇ كېچە ئەڭ كېمىدە بىرەر روتا خىتاي ئەسكىرى جەھەننەمگە يوللىنىشى تۇرغانلا گەپ ئىدى.

بىر ۋاقىتلاردا كىنو تۈگەپ كۆلۈبىنىڭ ئېكران سەھنىسىگە بىر باتالىيون كوماندىرى چىقىپ ئەسكەرلەرنى يوقلىما قىلدۇرمايلا ئىختىيارى تارقىتىۋېتىدۇ. ئەسلىدە، بۈگۈن قىسىم ئەمەلدارلىرى باش قوماندانلىق شتابىغا يىغىنغا كەتكەنىكەن. ئەسكەرلەر ياتاقلىرىغا چوڭ يولدىن ئايلىنىپ مېڭىش ئورنىغا، ئۇدۇل ئېتىزلىقتىن يۈگۈرۈشۈپ ياتاقلىرىغا تارقىلىشقان. ھەتتا ھاجەتخانىغىمۇ كىرىشمەي، يول بويىغا قويۇۋېتىپلا كېتىشكەن.

دىجورنىلىق قىلىدىغان بىر ئەسكەر قورال تىزىلغان يەردىكى قوراللارنىڭ يوقاپ كەتكەنلىكىنى بايقىشى بىلەن، جىددىي سىگنال چېلىنىپ تەكشۈرۈشكە كىرىشكەن.

...

بۇ ئارىدا ياتاق تەرەپتىن بوغۇق بىر دىسكا ئاپتومات ئوقىنىڭ ئاۋازى كېلىدۇ. دەرھال تەكشۈرگۈچىلەر يېتىپ بېرىپ قارىسا، يوتقان ئىچىدە بىر ئۇيغۇر ئەسكىرى قارىنىغا بىر دىسكا ئوقنى سىرىۋېلىپ قان ئىچىدە ياتقۇدەك.

كېيىن مەلۇم بولۇشىچە، بىچارە بالا پىلانىنىڭ ئەمەلگە ئاشمىغانلىقىنى سېزىپ دەرھال ئۆزىنى ئۆلتۈرىۋالغانىكەن.

بۇ ۋەقە، ھەممىنى ھەيران قالدۇرغان ھالدا، ئەڭ ئاخىرقى مىللىي پولكنىڭ تارقىتىۋېتىلىشىگە بىر ئاشپەز ئەسكەردىن كەلگەن نارازىلىق ساداسى بولۇپ شۇ يەردىلا تىنجىپ قالدۇ. ...

يىگىرمە ئىككىنچى باب

ئابلىز مەخسۇم ئۆز ئالدىغا

مەخسۇم، ئەڭ ئاخىرقى قېتىملىق تۈرمىدىن چىققىنىدىن بۇيان، زادىلا ئۆزىنىڭ زېھنىگە ئىگە بولالماي كېتىۋاتاتتى. ئۇنىڭ خىياللىرى پات-پاتلا بۇرۇنقى كۈنلىرىگە كېتىپ قالاتتى. ئەنە شۇنداق كۈنلىرىنىڭ بىرىدە ئۇنىڭ خىيالىغا ئەخمەتجان قاسىمنى تۇنجى قېتىم سۆھبەتلىشىش ئۈچۈن ئۆيىگە چاقىرغان ۋاقتى كېلىپ مىيىقىدا كۈلۈپ قويدى:

مەخسۇم، بۇ يىگىتنىڭ ئەقلى-ھوشى جايىدا زېرەك بىر ياش ئىكەنلىكىدىن خېلى بۇرۇنلا خەۋەر تېپىپ بولغاچقا، بۇ قېتىمقى سۆھبەتنى بەكلا غەلىتە بىر

‘ئىلخو چاقچىقى’ بىلەن باشلىماقچى بولۇپ، ئۇزۇن كەتكەن قورۇسىنىڭ قوش قاناتلىق ئىشىكى ئىچىگە ئارىلىقلىرىنى تەڭشەپ تۇرۇپ ئىككى تەرەپكە ئىككى قاۋان ئىتنى زەنجىرلەپ باغلايدۇ. ئىككى كۈندىن بېرى تۈزۈك بىرنېمە يېمىگەچكە، بۇ ئىتلار قويۇۋېتىلسە ئادەم تۇرماق دىۋىنى كۆرسىمۇ تالاپ يەۋەتكۈدەك ئېچىرقاپ كېتىشكەندى.

ئەپەندىممۇ ئېھتىيات يۈزىسىدىن، خىتاي تۈرمىلىرىنى ئۆمۈرلۈك ماكان قىلىۋالغان بۇ ۋەتەنپەرۋەرنىڭ ئۆيىگە ئۆزىلا تېپىپ كەلگەندى. ئەخمەتجان قاسىم خادىكتىن چاققانلىق بىلەن ئاتلاپ چۈشۈپ، بېرىپ ئابلىز مەخسۇمنىڭ ئىشىكىنى قاقمايلا ئۆزى ئېچىپ كىرىشى بىلەن تەڭ، ئىشىكنىڭ ئىككى قاسىنقىدىن ئېيىقتەك كېلىدىغان بىرى سېرىق، يەنە بىرسى قارا ئىككى قاۋان ئىت ۋەھشىيلەرچە ئېتىلىپ كېلىپ ئەپەندىمنىڭ ئۈستىگە تاشلانماقچى بولدى! ھەرقانچە دېگەن بىلەنمۇ، بۇنچە يوغان قاۋانلارنى كۆرگەن ھەرقانداق كىشىنىڭ يۈرىكى ئورنىدىن قوزغىلىپ كېتىشى تۇرغانلا گەپ. ئەپەندىممۇ نېمە كۆرگەنلىكىنى پەرق قىلىپ بولغۇچە، يۈز-كۆزى تاتىرىپ ساغرىپ بولغانىدى. يۈرىكىمۇ كۆكرىكىدىن چىقىپ كېتىدىغاندەك دۈپۈلدەپ سوقۇپ كەتتى. تۇرۇپ قالغان يېرىدىن نېمە قىلارىنى بىلەلمەي ئۇدۇلغا قارىغانىدى، تار ۋە ئۇزۇن قورۇنىڭ تا ئۇ بېشىدا تۇرۇۋالغان مەخسۇم، ئەپەندىمگە قاراپ كۈلۈپ قول ئىشارىتى قىلدى:

— ئەخمەت ئەپەندىم، سېرىق ئىتقىمۇ قارىماي، قارا ئىتتىنمۇ قورقماي ئۇدۇل ئۆز يولىڭىزغا قاراپ مېڭىۋېرىڭ!

ئەخمەتجان قاسىم شۇ چاغدىلا ھوشىنى يىغىۋېلىپ مەخسۇمغا قاراپ زورلىنىپراق بولسىمۇ كۈلۈمسىرىدى ۋە تەمتىرىمەستىن ئۇدۇل ئالدىغا قاراپ يۈردى:

— ئۇستازىم، بۈگۈنكى سۆھبىتىمىزنىڭ تېمىسىنى ناھايىتى ياخشى تاللاپ، ئەڭ جانلىق جاۋابىنى تەييارلىغانىكەنسىز. ئەمدى بىزنىڭ سىياسىي سۆھبىتىمىزنى تاماملىدۇق دېسەكمۇ بولغۇدەك. ھەرقانچە سۆزلەشتۇق دېگىنىمىزدىمۇ مەقسىتىمىزنى بۇنچىلىك ئېنىق ئۇقتۇرالىشىمىز ناتايىن. مەن ئەمدى سىزدىن باشقا تېمىلار ئۈستىدە

دەرس ئالماقچىمەن. . . .

ياق، ئەخمەتجان قاسىم بەزىلەرنىڭ دېيىشكىنىدەك ئۈنچىلىك كوممۇنىستپەرەس بولغىنىدا ئىدى، سەيپىدىن ئەزىزدەك كوممۇنىستلارنىڭ قوينىغا ئۆزىنى ئېتىپ ياشاشنى بىلەلمىگۈدەك بىر ئادەممىدى؟ ئۇ، تاجاۋۇزچىلاردىن قۇتۇلۇشنىڭ ئەنە شۇ پەلسەپىلىك مەنتىق قائىدىسى بويىچە دۈشمەننى تەھلىل قىلىش يولىنى مەخسۇمدەك كىشىلەردىن ئۆگەنگەن، بۇ غايىسى ئۈچۈن جېنىنى پىدا قىلالىغۇدەك كۆز قاراشلىرى ئېنىق بىرسى ئىدى. ئۇ، مەيلى گومىنداڭ خىتايلىرى بولسۇن، مەيلى كوممۇنىست خىتايلىرى بولسۇن، ياكى رۇس كوممۇنىستلىرى بولسۇن ۋەتىنى ئۈچۈن دۈشمەنلىك نىيىتىدىكىلەرنى، ۋەتىنىمىز خەلق ئىنقىلابىنى كوزىر قىلىۋېلىش نىيىتىدە بولغانلارنى ياخشى پەرىقلەندۈرەلىگەن بىرسى ئىدى. شۇڭا، ئۇنىڭ بۇ ھەقتىكى كۆز قاراشلىرىنى ئاللىقاچان سېزىپ بولغان كوممۇنىستلار ئۇنى ئەڭ زامانىۋى، ئەڭ پاجىئەلىك ۋە ئەڭ پەسكەش تېررورلۇق چارىسىنى ئىشقا سېلىپ مەخسۇس ئۈجۈقتۇرىۋېتىشكەنىدى. — زومىگەر دۆلەتلەر بىزگە ئاللىقاچان يوشۇرۇن ئۆلتۈرۈش ئۇسۇللىرىدىن پايدىلىنىپ، يەنى بۈگۈن بىزگە تۆھمەت قىلىپ تېڭىشقا ئۇرۇنۇۋاتقان تېررورچىلىق ئۇسۇلىنى، بۇندىن يېرىم ئەسىر ئاۋاللا ئۆزلىرى بىزگە ئىشلىتىپ بىزنىڭ ئەڭ ئالىي دۆلەت رەھبەرلىرىمىزنى ئايروپىلانغا پارتلاتقۇچ قويۇپ پارتلىتىپ ياكى يوشۇرۇن قەست قىلىپ ئۆلتۈرۈۋېتىپ ۋەتىنىمىزنى قولغا كەلتۈرۈشنىڭ يولىنى ئاچقانىدى! ئەمدى بىز نېمە ئۈچۈن يوشۇرۇن قارشىلىق كۆرسىتىش ئۇسۇللىرىدىن پايدىلىنىپ ۋەتىنىمىز ئىچىگە كىرىۋالغان دۈشمەنلەرگە زەربە بېرىشتىن خۇددى ئۈجۈيدىن قورققاندەك قورقۇپ كېتىمىز؟ بىزگە باشقىلار تېررورلۇق ئۇسۇلىدىن پايدىلىنىپ ۋەتىنىمىزنى قولغا كىرگۈزۈشكە باشلىغان ۋە ھازىرمۇ داۋاملاشتۇرۇۋاتقان تۇرسا، ئۇلارنىڭ قىلغىنىنى يوللۇق، ئەمما بىز ئۆز ئانا ۋەتىنىمىزدە بۇنىڭغا قارشى قولىمىزدىن كېلىدىغان قارشىلىق كۆرسىتىش چارىلىرىدىن پايدىلىنىمىز دېسەك بىزنىڭ ھەرىكىتىمىز نېمىشقا ناھەق بولۇپ قالىدىكەن؟ ياكى بولمىسا بىز راستىنلا قورققۇۋاتامدۇق ياكى بىرسىلەرنىڭ ئارزۇلىرىغا بوي سۇنۇشنى تەرغىب قىلىۋاتىمىزمۇ؟

”ئەقىللىق يىگىت!“ دەپ ئۆزىچە كۈلۈپ كەتتى مەخسۇم. ئۇ، تېخىچىلا ئۆزىنى يوقلاپ كەلگەن مېھمانلىرىغا دىققەت قىلماي، بايىقىدەك خىياللار ئىچىگە پېتىپ قالغانىدى — توغرىسى، مەخسۇم يوقلاپ كېلىپ ئالدىدا ئولتۇرغانلارنى تېخى كۆرمىگەنىدى — ئۇنى يوقلاپ كەلگەنلەر، مەخسۇمنىڭ ھازىرچە ئىچىدىن چىققىلى بولمايدىغان تارىخىي خىياللار ئىچىگە پېتىپ كەتكەنلىكىدىن بىخەۋەر، ئۇنىڭ ئىت ۋەقەسىدىن ۋىلىقلاپ كۈلۈپ كېتىشلىرىگە قاراپ، ”تۇۋا!“ دېيىشكىنىچە ياقىلىرىنى چىشلىشىپ چىقىپ كېتىشەتتى. مەخسۇم، ئەخمەتجان قاسىم قاتارلىقلارنى بۇ ياش ئەزىمەتلەرنىڭ قاپقانغا چۈشۈرۈلۈپ ئۆلتۈرۈلگەنلىكىگە ئېچىنىپ ئىچى ئۆرتىنەتتى. بەزىدە چىدىماي يىغلاپ كەتسە، يەنە بەزىدە دۈشمەنگە غەزەپلىنىپ ۋارقىراپ-جارقىراپ كېتەتتى. بۇمۇ ئۇنى كۆرگىلى كەلگەنلەرگە غەلىتە تەسىر قالدۇرۇشقا سەۋەب بولۇپ قالاتتى.

مەخسۇم، بىر ئۆمۈر خىتاي تۈرمىسىدە جىسمانىي جەھەتتىن قامىلىپ ياتقانىدى. شۇڭا كىشىلەر ئارىسىدا شۇنداق رىۋايەتلەرمۇ چىققانىدى: ئابلىز مەخسۇم، جىنىڭ شۇرىنىنىڭ تۈرمىسىدىن چىقىپ قارىسا يەنىلا ئوخشاش شېنىڭ دېگەن خىتاي بۇ يۇرتنى سوراۋاتقىدەك، ”ياق، مەن يەنە كىرىپ كەتكىنىم تۈزۈككەن“ دەپ شېنىڭ شىسەينىڭ تۈرمىسىدە قامىلىپ يېتىپتۇ. كېيىن يەنە تۈرمىدىن چىقىپ قارىسا، گومىنداڭ دېگەن خىتايلارنىڭ بۇ يۇرتنى سوراۋاتقانلىقىنى كۆرۈپتۇ. ”ياق، مەن يەنە كىرىپ كەتسەم بولغۇدەك“ دەپ قايتا تۈرمىگە كىرىپ يېتىپتۇ. ئاخىرىدا يەنە تۈرمىدىن چىققىنىدا قارىسا كوممۇنىست دېگەن ئوخشاشلا بىر خىتاي بۇ يۇرتنى سوراۋاتقانلىقىنى كۆرۈپ يەنە ”كىرىپ كېتىمەن“ دەپ تۈرمىگە كىرىپ يېتىۋالغانىكەن. ئەگەر بۇ قېتىم ئۆز زېھنىگە ئىگە بولالىسا ئىدى، بۇ قېتىممۇ يەنە قايتا تۈرمىگە كىرىپ يېتىۋالاركەندۇق.

بۇ مەدەنىيەت ئىنقىلابى دەۋرىدىن قالغان ئاددىي دېھقان تەسۋىرى شۇنى ئۇچۇق كۆرسىتىپ بېرىدۇكى، مەخسۇم بىر ئۆمۈر ھەرقانداق خىتاي تاجاۋۇزچىلىرىغا قارشى ئىزچىل ۋە كەسكىن پىكرىنى سۆزلەپ قاملىپ كەلگەن. نېمىشقىدۇر،

بىزنىڭ ئارىمىزدىكى مۇتلەق كۆپ ساندىكى تىنچلىق يولى بىلەن ۋەتەننى ئازاد قىلىشقا بولىدۇ دەپ ئېتىقات قىلىدىغان كىشىلىرىمىزنىڭ داھىي سۈپەت ئادەملىرى مەخسۇمنى قوراللىق كۈرەشنى تەشەببۇس قىلىدىغان كىشىلىرىمىز قاتارىدا ھەر ۋاقىت كەمسىتىشكە تەييار تۇرۇشىدىكەن. مانا ئەمدى ئۇ، روھىي جەھەتتىمۇ دۈشمەن تۇرمىسىدە قامىلىپ ياتماقتا ئىدى. ئۇنىڭ روھىي دۇنياسى قاماق ئىچىدە دۈشمىنى بىلەن، مىللىتىنىڭ، ۋەتىنىنىڭ دۈشمەنلىرى بىلەن سىرتقا ئاشكارىلىنىشى چەكلەنگەن روھى تۇرمىسى ئىچىدىمۇ يەنىلا تىنىم تاپماي جەڭ قىلىشنى بىر مىنۇتمۇ توختاتماي كەلمەكتە ئىدى. پەقەتلا بىزدەك دۆتلەر ئۇنى سەزمەي، ”ئەقلىدىن ئېزىپتۇ، ساراڭ“ دەپ كەلمەكتىمىز!

نۇرغۇن كىشىلىرىمىز بۇنداق تۇرمىگە كىرىپ قېلىشسا، ئۆزىنىڭ روھىي دۇنياسىنى ئالا قويماي دۈشمىنى ئالدىدا ئېچىۋېتىپ، ياكى غايىسى ئۈچۈن ئەمەلىي پائالىيەت قىلىش نىيىتىدىن ۋاز كېچىپ، ”مانا مەن تۇرمىدىن ساق-سالامەت چىقالىدىم“ دەپ مەغرۇرلىنىپ كېتىشىدىكەن. شۇمدى ئۇنداقلارنىڭ روھىي ساقلىقى؟!

مۇھەببەت سۆيگۈسى دېگەن نەرسە ئۇنداق سۆيگۈ دۈشمەنلىرى بىلەن خالىغان ۋاقتىدا خالىغانچە كوپىراتسىيە قۇرالايدىغان ماركسىنىڭ چۈپرەندە ئەخلىتى ئەمەستە! سۆيگۈ تىكلىيەلىگەن ئادەم، بۇ سۆيگۈسى ئۈچۈن ھەممىنى پىدا قىلالايدۇ. ئۇنداق ئادەم، بۇ سۆيگۈسى ئۈچۈن بارلىق ماددىي نەرسىلىرىنىلا پىدا قىلىپ قالماي، ھەتتا ئەقلىنى، زېھنىنى ۋە جېنىنىمۇ قىلچە ئىككىلەنمەي پىدا قىلالايدۇ. يېتەركى بۇ كىشىدە ئەنە شۇنداق ھەقىقىي بىر سۆيگۈ بولسۇن! بۇ ھەقتە بۈيۈك ئالىمىمىز ئەلشىر ناۋايى بۇندىن بەش ئەسىر ئاۋۋاللا شۇنداق دانا بىر سۆزنى قىلغان: «سۆيگۈ، ئۇنداق خالىغان بىرلىرى ئېرىشەلەيدىغان ئاددىي نەرسە ئەمەس. سۆيگۈ — بەكلا ئاز كىشىلەرگە نېسىپ بولىدىغان بىر گۆھەر.» خۇددى شۇنىڭدەك، سۆيگۈ — ئەڭ مۇكەممەل ئادەم بولۇشنىڭ كەم بولسا بولمايدىغان ئالدىنقى شەرتلىرىنىڭ بىرى، يەنى كىشىلىك ھوقۇق ئاساسلىرىدىن بىرى. كىندىك قېنى تۆكۈلگەن ئانا تۇپراق،

ئەنە شۇنداق پىداكارلىقلارغا ئەرزىيدىغان سۆيگۈ مەنبەلىرىنىڭ ئەڭ ئالدىنقىلىرىدىن بىرسىدۇر! ئۇنىڭ ئۇچۇن تارىختىن بۇيان نى-نى بايلار پۈتۈن مال-دۇنياسىنى ئايىمىغان، نى-نى ئالىملار زېھنىلىرىنى پىدا قىلىۋەتكەن، نى-نى باتۇرلىرىمىز ئۇنىڭ ئۇچۇن ئاتا-ئانا ۋە سۆيگەن خوتۇن-بالىلىرىدىنمۇ ۋاز كېچەلىگەن، نى-نى ۋەتەنپەرۋەرلىرىمىز قىممەتلىك جېنىنى ئۇنىڭ ئۇچۇن ئاتىۋەتكەن! شۇڭا، بۇ تۇپراقلار بىزنىڭ ئەجدادلىرىمىزغا ۋەتەن بولالىغان! ھەتتا بۇ ئانا ۋەتىنى ئۇچۇن بارلىقىنى پىدا قىلىشۋاتقانلار ھازىرمۇ كۆرۈلمەكتە: بىرقىسىم تىجارەتچىلىرىمىز بىر تېيىن-بىر تىيىندىن يىغىپ توپلىغان بايلىقلىرىنى قىلچە ئىككىلەنمەي ۋەتەن يولىدا جېنىنى پىدا قىلىشۋاتىمەن دېگەنلەرگە ئاتاشماقتا. ئۇلار ساراڭ بولۇپ قالغانلارمىدى؟ شۇنچە نۇرغۇن باتۇرلىرىمىز بۇ ۋەتەن سۆيگۈسى ئۇچۇن جېنىنى تىكىشمەكتە. ئۇلار ئەقلىدىن ئېزىپ قالغانلارمىدى؟ يەنە نۇرغۇن ئوغلانلار زېھنىنى پىدا قىلماقتا. ئۇلارنىمۇ ساراڭ دېيىش كېرەكمىدى؟!

بۇندىن يىگىرمە نەچچە يىل بۇرۇنقى بىر ئاخشىمى، ئۈرۈمچىنىڭ دوستلۇق يولى بويىدىكى ئاپتوبۇس بېكىتىگە كۆزلىرى غەلىتىلا پارقىراپ تۇرىدىغان بىرسى ئاپتوبۇسقا قىستىلىپمۇ بۇ خىتايلارنىڭ دەردىدە چىقالماي چەتتە قاراپ تۇرغان بىر يىگىتنىڭ يېنىغا كېلىپ ئۇنى نوقۇدى: "سىز مىكروسكوپتا كۆرۈپ باققانمىدىڭىز؟" — دەپ غەيرىيلا سورىدى. يولدا تۇرغان ياش يىگىت، بۇ تۇيۇقسىز سورالغان سوئالدىن دەسلەپتە ھودۇقۇپ كەتكەن بولسىمۇ، ئەتراپىغا بىر قارىۋېلىپ زورۇقۇۋاراق دەيدۇ: "ھە، كۆرۈپ باققانمەن." غەلىتە كۆزلۈك يەنە ئاپتوبۇسقا ئېسىلىشىۋاتقان مىغ-مىغ خىتايلارنى كۆرسىتىپ تۇرۇپ دەيدۇ: "قاراڭ، بۇ ئاپتوبۇسقا ئېسىلىۋاتقانلارنى، مىغ-مىغ-مىغ، نەق مىكروبنىڭ ئۆزى!" — دەپلا بۇرۇلۇپ يولىغا راۋان بولىدۇ. بۇنداق مۇكەممەل ئوخشىتىش قايسى ساق قالغانلارنىڭ ئەقلىگە كەلگەن بولغىدى؟

بۇ ۋەقەمۇ شۇ يىللىرىغا توغرا كەلسە كېرەك: قۇشخانىنىڭ مال يۆتكەش پونكىتىنىڭ بىر بوغالتىرى 'ئەقلىدىن ئېزىپ' قالىدۇ. ئۇ كىشى تاغ بويىدىكى كونا بىر ئېغىزلىق يالغۇز ئۆيىنىڭ ئالدىغا ئاسانلىقچە چىقىپمۇ قويمايتتى. ئەمما سەھەر سائەت

يەتتىدىن سەككىزگىچە، چۈش ۋاقتى سائەت ئون ئىككىدىن بىرگىچە ۋە ئاخشىمى سائەت بەشتىن ئالتىگىچە بىر مىنۇتمۇ ۋاقىتنى نېرى-بېرى قىلىشقا يول قويمايتتى. ئۇ يەنە شۇ ۋاقىتلاردا، ئۆز ئۆيىدىن چىقىپ، زىرىكمەي شوتىسىنى كۆتۈرۈپ ئۆگزىسىگە تىرەپ ئۈستىگە چىقىدۇ. ئۇنىڭ قولىغا ئىنچىكە بىر تېۋىلغا تايىقىنى ئېلىۋېلىپ يولدا ئىشقا بېرىپ كېلىۋاتقانلارغا تىنىماي ئۈزۈك سۆزلەپ چىقىدۇ: ”خالايىق، قاراڭلار شۇ پەستىكى شەھىرىمىزنىڭ ھالىغا، بۇ كاپىرلار ھەممىلا يەرنى بۇلغاپ پاسكىنا قىلىپ بولدى! بۇلاپ-تالاپ بولدى! ... ئاچ كۆزلۈكنى ھەي خالايىق! ...“

ئۇنى ئۇرغۇن قېتىم قامىدى. ئۇرۇپ قىيناشتى؛ ساراڭلار دوختۇرخانىسىغا — تۆتىنچى دوختۇرخانىغا — ئاپىرىپ سولاپ كاربۇاتقا باغلىۋېتىشتى. يېنىپ چىقىپلا قىلىدىغىنى يەنە شۇ ھېلىقى ئۈزۈك سۆزلەش ئىشى! ئۇ ئاخىرقى ئۆمرىنى ئەنە شۇنداق ”قانۇنسىز ئەكسىيەتچى ئۈزۈك سۆزلەش“ بىلەنلا ئۆتكۈزدى. قاراڭ ئۇنىڭ ۋاقىتقا دىققەت قىلىشىنى. ئۇ ۋاقىتلار كىشىلەرنىڭ كۈندىلىك ئىشىغا بېرىپ-كېلىشىگە توغرا كەلتۈرۈلگەن. بۇ كىشىنى قانداقمۇ ساراڭلاردىن دېيەلەيمىز؟

ئابلىز مەخسۇم، ئۇمۇ ئەنە شۇ يىگىرمە يىللار ئاۋۋال ئەنە شۇنداق روھىي تۈرمە ئىچىدە ياشاۋاتقان ۋاقىتلىرى ئىدى. بولمىسا، بۇنداق تەدبىر قوللانماي جىم يېتىۋېرىش ئۇنىڭ غايىسى ۋە خاراكتېرىگە زادىلا توغرا كەلمەيتتى. تۈرمىگە قامالغان بولسىمۇ ئۇنىڭ ۋىجدانى بۇنداق جىم يېتىشقا زادىلا يول قويمىدى. بۇ خەلق، ۋەتىنىدە مىغىلداپ كۆپىيىپ كېتىۋاتقان خىتاي تاجاۋۇزچىلىرىغا قارشى زادىلا ھەرىكەت باشلىيالمىغاندەك قىلمايتتى. ئۇ، ھامىنى بىر ئۆلۈم دېگەن قارارغا كەلدى. سەھەر ئۆيىدىن ئوغرىلىقچە چىقىپ، سەندۇقىدىن سەنيەكودىكى كونا سەنئەت مەكتىپى، ھازىرقى ئون ئىككىنچى خىتاي ئوتتۇرا مەكتىپى ئالدىدىكى تۆمۈريول كۆۋرۈكىنىڭ ئۈستىگە چىقتى. ئۇ، بۇ يەرنىڭ خىتايدىن كېلىدىغان يولۇچىلار پويىزىنىڭ ئۆتىدىغان بىردىن-بىر يول ئېغىزى ئىكەنلىكىنى قاچانلاردىن بېرى بىلىپ بولغان؟ ئۇ رەھمەتلىك بۇۋاي خەلقىگە ئىنتايىن مۇھىم بىر ۋەزىپىنى — ۋەتەن ئازادلىقىنىڭ بىردىن-بىر باشلىنىش يولىنى كۆرسىتىپ بېرىش ئۈچۈن ھاياتىنى پىدا

قىلىشقا قارار قىلىپ بولغانىدى! سەھەرلىك سالقىن ھاۋادىن باشلاپ تومۇز ئىسسىق باشلانغۇچە كۆپ ساقلىدى. سەكسەن ياشلىق بىر سۈنماس ئىرادىلىك ۋەتەنپەرۋەرىمىز ئۆزىنى بىلىندۈرۈپ قويماسلىق ئۈچۈن ھېلى ئالدىغا، ھېلى كەينىگە مېڭىپ يۈرۈپ، يېمەي، ئىچمەي تۆمۈريول كۆۋرۈكى ئەتراپىدا ساقلىدى. نېمىنى ساقلىدى؟

ئۇ، ختايدىن ۋەتىنىمىزنى يۇتۇۋېلىش ئۈچۈن كېلىۋاتقان يولۇچىلار پويىزىنى ساقلىماقتا ئىدى. ئۇ بوۋاي، بۇ يېڭى ختاي تاجاۋۇزچىلىرىنى ۋەتىنىنىڭ كەلگۈسى پايتەختى بولغان ئۈرۈمچىگە كىرگۈزمەسلىك ئۈچۈن ئۆز گەۋدىسى بىلەن بولسىمۇ پويىزنىڭ يولىنى توسۇپ، خەلقىگە يول كۆرسىتىش قارارىغا كەلگەنىدى! چۈنكى بۇ پېشقەدەم ۋەتەنپەرۋەرىمىزگە مەلۇم ئىدىكى، ئۇنىڭ ئەمدى بۇ كىندىك قېنى تۆكۈلگەن ئانا ۋەتىنىگە ئاتىيالىغىدەك شۇ زەئىپلىشىپ كەتكەن سەكسەن يىللىق جىسمانىيىتىدىن باشقا قورالى قالمىغانىدى! ...

ھەي خالايىق! جاۋاب بېرىڭلارچۇ، بۇمۇ ساراڭلىقمۇ؟!

بۇ، ئۆمرىنى ۋەتەن ئازادلىقىغا بېغىشلىغان بىر روھنىڭ ۋەتەن ئۈچۈن جان پىدا قىلىش ئىرادىسىنى تەشۋىق قىلىشى، دۈشمەنىنىڭ ئەڭ خەتەرلىك سۈنئىي كۆپىيىش ئاپىتىنى خەلقىگە تونۇتۇشى، بۇنىڭغا قارشى بۈندىن يىگىرمە يىل ئاۋاللا ئۆز ھاياتىنى پىدا قىلىپ ھەرىكەت ئۈلگىسى يارىتىپ بېرىشى ئىدىغۇ!!!

ماقۇلە، بۇنداقلارنىمۇ ساراڭ، ئەقلىدىن ئازغان دەپ تۇرايلى. ئەمما بۇنداق بەكلا كۆپ ئۇچرايدىغان ئەقلىدىن ئازغان مىساللاردىن شۇنى خۇلاسىلەشكە قەتئىي ھەققىمىز باركى، ئانا ۋەتەن ئىشقى، ئىنسانغا ھەممىنى پىدا قىلدۇرغۇزغىدەك سۆيگۈ ۋەسىلىسى بولالىغانىكەن، دېمەك ئۇ بىر ئىنساننىڭ ئەڭ تېپىك ۋە ئەڭ تۈپكى ئادەمىي ھەقلىرىدىن بىرى ئىكەنلىكىنى ئىسپاتلايدۇ. بۇنداق بىر كىشىلىك ھوقۇقنىڭ سىرتتىن كەلگەن يات تاجاۋۇزچىلار تەرىپىدىن تارتىپ ئېلىنىشى، شۇ ۋەتەننىڭ ھەربىر پەرزەنتىنى بۇ ھوقۇقنى قايتۇرۇۋېلىش ئۈچۈن قولىدىن كېلىدىغان بارلىق

چارىلاردىن پايدىلىنىپ، چوقۇم قايتۇرۇپ ئالغۇچە، بىرى يېقىلسا يەنە بىرسى ئۇنىڭ ئىزىنى بېسىپ جان تىكىپ كۆرەش قىلىشنى مەجبۇرى ۋە ھەققانى ۋەزىپە قىلىدۇ. ئۇنداق قىلمىغىنىدا يا ساراڭ بولۇپ تېرىك ۋىدالىشىدۇ، يا بولمىسا مەنىسىز ئۆلۈپ تۈگەيدۇ. چۈنكى ۋەتەن ئىشقى ئۇنىڭ ئۈچۈن خۇددى ھاۋا، يېمەك-ئىچمەك، تۇرالغۇ ئۆي، جىنسى تەلەپ، بىخەتەرلىكى، ئىجتىمائىي تەلەپلىرى، بىلىم ئېلىش ئىشقى، ئەركىنلىك ئىشقى، ... قاتارىدىكى ئادەم بولۇشنىڭ ئەقەللىي ئېھتىياجلىرىدۇر. بېلىقنى سۇدىن ئاجرىتىپ دەرەختە ياشىتىشقا ئۇرۇنۇش قانچىلىك مەنتىقسىز بولسا، ئادەمنىمۇ يۇقىرىدىكى تۆپكى ئېھتىياجلىرىدىن ئايرىپ ئادەم بولۇشقا مەجبۇرلاشمۇ شۇنداق مەنتىقسىزلىكتۇر. بۇنداق ئادەم بولۇشنىڭ تۆپكى ئېھتىياجلىرىدىن ئايرىۋېتىشقا ئۇرۇنۇشلار ئەقەللىي ئادەم بولۇپ ياشاشقا يول قويمىغانلىق دېمەكتۇر. ئادەم بولۇش ئۈچۈن ياشاتقۇزمايمەن دېگەنلەرگە قانداق مۇئامىلە قىلىشىمىز كېرەك؟ ياكى سۇدىن چىقىرىلىپ دەرەخكە ئېلىپ قويۇلغان بېلىقتەك تىپىرلاپ-تىپىرلاپ جىمىپ قېلىش كېرەكمۇ؟

بۇ يەردە يەنە شۇنىمۇ ئۇنتۇماسلىقىمىز كېرەككى، ئادەم بولۇپ ياشاتقۇزماسلىق ھەرىكىتى دېگەنلىك، بولۇپمۇ بىر ئىنسانلىق جەمئىيەتنى ياشاتقۇزماسلىق ھەرىكىتى — بۈگۈنكى تېررورىزىمچىلارغا بېرىلىدىغان ئەڭ مۇكەممەل ئېنىقلىما بولىشى كېرەك. شۇنداق ئىكەن، خەلقىمىزنىڭ ئادەمدەك ياشىشىغا يول قويمايۋاتقان خىتاي تاجاۋۇزچىلىرى مۇتلەق تۈردە سېپى ئۆزىدىن تېررورچىلاردىندۇر! بۇنداق بىر تېررورچىلارغا سۈكۈت قىلىش، ئۇلار بىلەن يارىشىۋېلىش ياكى ئۇلاردىن مەنپەئەتدار بولۇشنى تەرغىب قىلىش دېگەنلىك، تېررورچىلارغا ياردەم بېرىش، ئۇلارنىڭ ھەرىكىتىنى ئېتىراپ قىلىش دېگەنلىك بولىدۇ. بۇ يەنە كېلىپ دۇنيا كىشىلىك ھوقۇق قانۇنلىرىنى دەپسەندە قىلغانلىق، ئۇنى ئىنكار قىلىش، ھەتتا ئىنسانىيەتكە قارشى چىقىش دېگەنلىك بولىدۇ. ئەجەبا بىز ئۇيغۇرلاردا ئىنسانلارنى قوغدايمەن دەيدىغان بىر غۇرۇر يوقمىدۇ؟ قېنى جاۋاب بېرىپ باقايلى، ئالدىمىزدا تۇرغان بۇ تېررورچىلار بىلەن كېلىشىپ بىرگە ياشايمەن دېيىشنى تاللايمىزمۇ ياكى ئۇلارغا ئۇزۇل-كېسىل

زەربە بېرىپ ئۇلارنى ئەل قىلدۇرۇش يولىنى تاللايمىزمۇ؟

بۇنىڭ جاۋابىنى بىزنىڭ ئابلىز مەخسۇمدەك ئەجدادلىرىمىز تارىختىن بېرى ئەمەلىي مىساللار بىلەن بېرىپ كەلمەكتە. قېنى شۇ ئەجدادلارنىڭ ئەۋلادلىرى بۇگۈن بارمۇ؟ بار دېيەلىگەنلەر قېنى شۇ ئابلىز مەخسۇمدەك، ئاخۇنوپتەك، زەينىدىن يۇسۇپتەك، بارىن قەھرىمانلىرىدەك، غۇلجا پىدائىيلىرىدەك، يوشۇرۇن پىدائىيلىرىمىزدەك، ... ئەمما بۇگۈنكى دۇشمەن كۈچلىرىگە ئەڭ مۇۋاپىق زەربە يارىتالايدىغان ئۇسۇل-تاكتىكىلار بىلەن ئوتتۇرىغا چىقالامسىلەر؟ ئابلىز مەخسۇمدەك شېھىتلىرىمىزنىڭ ئىسسىق قانلىرى بۇنى تەلەپ قىلىدۇ!

ھالبۇكى، نۇرغۇن 'مويسىپىت-بىلەرمەن' لىرىمىز، بۇ تۈردىكى قەھرىمانلىرىمىزنىڭ تىللاردا داستان بولغۇدەك بۇ تۈردىكى پىداكارلىقلىرىنى نومۇس قىلىشماستىن "ئەقىلدىن ئېزىپ ئۆزىنى ئۆلتۈرۈۋالدى، پۈتلىكاشاڭلىق قىلدى، خەلققە زىيان سالدى، ئارامخۇدا ياشىشىمىزغا توسالغۇلۇق قىلدى، ..." دېيىشىپ چالۋاقاشماقتا! مانا قاراڭلار بىزنىڭ بۇ 'ئەقىلدىن ئازمىغان ئەقىللىق' لىرىمىزنىڭ ھالىغا!

بىز بۇنداق بىكارتەلەتلەرنىڭ ئالدىدا، ئۇستازلىرىمىزغا ۋەدە بېرىمىزكى، "ئەي ئۇستازىمىز ئابلىز مەخسۇم ئەپەندىمىز، سىزدەكلەرنىڭ چاچقان ئۇرۇغلىرىڭىز چوقۇم كۆكلەپ ياشنايدۇ، ئۆسۈپ يېتىلىدۇ، ئاخىرى چوقۇم مېۋىسىنى بېرىدۇ! ئۇستازلار، سىلەر خاتىرجەم بولۇڭلار! ..."

"تاپىدۇ بۇ ئىزنى بىر كۈنىسى نەۋرىمىز ياكى ئەۋرىمىز!"

*****

يىگىرمە ئۈچىنچى باب

مىللىي قوشۇنىمىزنىڭ پاجىئەلىرى

بۇ گەپلەر ئېچىلغانىكەن، سورۇندىكى بوۋايمۇ شۇ ھىندىستان چېگرا ئۇرۇشىغا قاتناشقانلىقى توغرىسىدىكى ۋەقەلىكلەر ئېسىگە كېلىپ سۆزلەشكە كىرىشتى.

— ... كېيىنچە ئاڭلىسام، ھە، شۇ ھېلىقى بىزنىڭ مەھەللىدىكى تۇرسۇن دەيدىغان بىر ئەقىللىق بالا بولىدىغان. ئۇ تۇرسۇن، تولۇق ئوتتۇرا مەكتەپتە ئوقۇۋاتقان ۋاقىتلىرىدا يەر ئاستى ”خەلق بىرنېمە پارتىيىسى“ دېگەننىڭ ياشلار تەشكىلاتىغا قاتناشقانىكەن. ئۇنىڭ دادىسى ناھىيىنىڭ مۇئاۋىن ھاكىمى بولغاچقا، دادىسىنىڭ

كۆزىگە تويا چېچىپ يۇرۇپ بىر مەھەللىدىن بىر قورۇنى ئىشلىتىشكە ئېلىۋاپتۇ. ئۇ ئۆيلەرنى نېمە قىلدى دېمەيسىلەر، ئۇلار بۇ ئۆيلەرگە ئونبەش تونىنا كۈزلۈك ئۈزۈم، ئەللىك خالتا ئاق ئۇن، بىرمۇنچە كىيىم-كېچەك ۋە دورا-دارمانلارنى يىغىپ يوشۇرۇن ساقلاپتۇ. نېمە قىلىشقا دەمسىلەر؟ ئۇ ئاخماقلار ”خەلق ئىنقىلابى پارتىيىسى“ نىڭ خامخىيال قىلىشىغا ئاساسەن ھىندىستانلىقلار بىزنى ئازاد قىلىشقا كېلىۋاتىدۇ دەپ ئىشىنىپ، ئۇلارنىڭ غەلىبە قىلىپ كەلگىنىدە ئالدىغا چىقىپ كۈتۈۋېلىش تەييارلىقىنى قىلىشىۋاتقانمىش، ۋاي دۆتلىرەي! شۇنچە ئەقىللىق بىرنېمىدەك كۆرۈنگەن بۇ بالا قانداقلارچىسىغا بۇنداق گەپلەرگە ئىشىنىپ قالغانكىن تاڭ؟ مەن ئەسكەرلىكتىن بوشاپ كەلگىنىمدە ئۇ بالا تۇيۇقسىزلا يوقاپ كېتىپتۇ. نەق ئون بەش يىلدىن كېيىن پەيدا بولدى. قارىسام ئۇ بىچارە ساراڭكېتىش بولۇپ قاپتۇ! شۇنداق ئېسىل باللارنى ئاقماق قىلىپ تاينى يوق گەپلەرگە قىزىقتۇرۇپ يۈرگەن ھېلىقى ”خەلق پارتىيىسى“ دېگەنلەر نۇرغۇن ۋەيرانچىلىققا سەۋەپ بولدى دەڭلا. ئۇلارنىڭغۇ بىرەر ئىشىنىڭ ئوڭۇشلۇق چىققانلىقىنى ئاڭلاپ باقمىدىم. كېيىن قەيەردىدۇ بىر يەرلەردە يۈرگەن بىرلىرى بۇ پارتىيىنىڭ كۈرەش شەجەرىلىرى دېگەندەك بىر كىتاب يازغانىكەن. بىر ئاغىنەمنىڭ ئۆيىدە كۆرۈپ قېلىپ ھېلىقى كىتابنى ئوغۇرلۇقچە باشتىن-بوي بىرقۇر كۆرۈپ چىققانىدىم. راسلا شۇنداق ئىش ئىكەن ئەمەسمۇ! ئۇ پارتىيە دېگىنى مېنىڭچە ھەربىر قىلىدىغان ئىشىنى غەلىبىگە ئېرىشتۈرەيلى دەپ ئەمەس، مەخسۇسلا ئېغىر مەغلۇبىيەتكە سەۋەپ بولايلى دەپلا پىلانلىشىپ قوزغاپ يۈرگەندەكلا بىلىندى ماڭا. ئۇنى قىلدۇق، مەغلۇپ بولدۇق، بۇنى قىلغانىدۇق، تۇتۇلۇپ قالدۇق، بۇنى پىلانلىشىۋاتۆتتۇق، ئىچىمىزدىن خائىن چىقىپ قالدى، ... ياللا، بۇ دۇنيادىكى ھەممىلا پىشكەللىكلەر شۇلارنىڭلا ئۈستىدە ئەگىپ يۈرگەنمۇ قانداق، ساپلا شۇنداق گەپلەر. — بوۋاي گېپىنى توختۇتۇپ يېنىدىكىنى نوقۇدى، — قېنى چىقارسىنا ھېلىقى تاماكاڭدىن، خېلىلا تېتىغانىدەك قىلىدىغۇ. — ئۇ، تاماكىنى تۇتاشتۇرىۋېلىپ قاتتىق بىر نەچچىنى شورىۋالدى. — شۇنداق، ... ھە، ... شۇنداق قىلىپ، ... ھوي، بىرنېمە دىسەڭلارچۇ، بايا نېمە دەۋاتاتتىم؟ ھە راس، شۇنداق

قىلىپ بەكلا قېيىپ كېتىپتۇق دەڭلا، گەپ مەيەردە ئىدى، شۇنداق قىلىپ ئالتايدا چېگرا قوغداش مىللىي پولكىدا ئەسكەر بولۇپ تۇرىۋاتقانىدىم. بىزنىڭ پولكتا يېرىممىزدىن جىقراقى ئۇيغۇردۇق. قالغانلىرى قازاق، قىرغىز، موڭغۇل، تۇڭگان، يەنە ئازراق شىۋە-داغۇر دېگەنلەرمۇ بارمىدى قانداق، پەرق قىلالمىدىم. مەن تۇرغان روتىنىڭ كوماندىرى بىر قازاقتى. مېنى ئۇ ”بەكلا كىچىككىنتايكەنسەن“ دەپ، يېنىغا يۈگۈر-يېتىمچىلىككە ئېلىۋالغانىدى. ئۇ قازاق مېنى ئىسمىم بىلەن چاقىرماي، ”ھەي سارت!“ دەپلا چاقىراتتى. مەيلى ئەمەسمۇ، نېمىلا دېسە دېمەمدۇ، ئۇ بەكلا بولىدىغان قازاقتى. بىچارە، ئاڭلىسام كېيىن دۆرىلجىن دەمدۇ، چۆچەك دەمدۇ ئەيتەۋىر بىر يەرلەردە رەسمىلا زابوي بولۇپ، كوچىلاردا يىقىلىپ-دومىلاپ يۈرگىدەك دەپ ئاڭلىدىم. ئىسىت، ئىسىت! رەسمىلا قۇماندان بولغىدەك بىرنېمە ئىدى-دە! ... ھە، كۈلىسەنغۇ، يەنە قېيىپ كېتىۋاتامدىم؟ ئالدىرىماي تۇر تېخى، ئۆزۈڭغا قالماي مەندىنمۇ بەتتەر بىرنېمە بولىسەن سەنمۇ! ... شۇنداق قىلىپ، بىزنى بىركۈنىسى يىغىشتۇرۇپلا ئېلىپ ماڭغىلى تۇردى. نەگە دەمسىلەر؟ ھېچكىم بىلمەيدۇ. ئۇيان ئايلاندۇرۇپ، بۇيان چۆگىلىتىپ يۈرۈپ ئاخىرى بۇرۇنقى پولكىمىزمۇ ئۆزىچىلا يوقاپ كەتتى. ... مەن نەدىن بىلەي؟ شۇنداق، يوقاپ كېتىدىكەنغۇ-تاڭ؟ ... يەنە بىرمۇنچە يەرلەردىن مىللىي ئەسكەرلەرنى يىغىپ كېلىشتى. كۈنلەرنىڭ بىرىدە، تازا سوغۇق كۈنلەردە بىزنى ئالتىشەھەرگە ئېلىپ مېڭىشتى. ئۇ يەردە يەنە كېيىن قۇرۇلغان پولكىمىزمۇ يوقۇلۇپ كېتىپ، يەنە بىرمۇنچە ئەسكەرلەر قوشۇلۇپ بىرنېمە قىسىم بولۇپ ئۆزگەرتىلدۇق. بۇ ئارىدا بىزنىڭ قازاق كوماندىرىمىزمۇ بىرنېمىلەرنى قىلىپ يۈرۈپ ياقىسىغا بىر توشكا جىقايتىۋالدى. ئۆزىمۇ باتالىيون كوماندىرى بولۇپ قالدى. بىر كۈنلىرى كېچىدىلا يولغا چىقتۇق. توختىماي مېڭىپ قاغىلىقتىنمۇ ئۆتۈپ كېتىپتىمىز. خوتەنلىك باللار بىلىشىدىكەن، بىز ھىندىستانغا قاراپ مېڭىپتىمىز. — ئۇ سۆزىنى توختۇتۇپ بىر چاي ئوتلىۋالدى. قولىدىكى تاماكىنىڭ تازا ئاتتىن چۈشكەن يېرىنى راسا بېرىلىپ تارتىۋالغاندىن كېيىن، قالدۇغىنى يەرگە دەسسەپ ئەزدى. — ھاي باللار، چېيىڭلار مۇزلاپ كېتىپتۇ. گەپنىڭ تازا مۇزلايدىغان يېرىگە كەلگەندە،

چاينى بولسىمۇ ئىسسىق-ئىسسىق ئېچمەيلىمۇ. ... ھە شۇنداق قىلىپ، قېلىن ھەربىي جۇۋىلارغا پۈركۈنۈپ قارا ماشىنىلاردا ئولتۇرىمىز، كېتىۋاتىمىز، زادىلا ئويمانغا ماڭغىنىمىزنى ئەسلىيەلمەيمەن. ساپلا دۆڭگە قاراپ ياماشقاندەكلا قىلاتتۇق. ساپلا ئېگىز تاغلار، ئەسلىدە تاغ دېگەن مۇشۇ يەردىكەن دەڭلا باللار، ئالتايدىكى تاغلارنى بۇلارنىڭ ئالدىدا تاغ دېگىلى بولامدۇ؟ ئۇلارنى ئەسلىدە بىر دۆڭ دېيىشلا توغرىكەن. يەيدىغىنىمىز ساپلا ھەربىي پېچىنىسى، كونسىرۋا. ئاخىرى بىر كۈنلىرى ئۇرۇش قىلىدىغان يەرگىمۇ كېلىپ قالدۇق. ساپلا تاغ، جىم-جىتچىلىق. نە دۈشمەن بار، نە ئادەم كۆرۈنىدۇ. ئەمدىلا ئۇخلاۋاتساق تۇرۇڭلار دەيدۇ. بىر يەرلەرگە قاراپ مېڭىپ كېتىمىز. قارا تاغلىقتا ئايلىنىپ يۈرىۋەردۇق. شۇنداق ئايلارنىڭ بىرىدە بىزنى بىر يەرگە ئېلىپ كېلىشتى. ئۇف ف ف! ھەرنېمە دېگەن بىلەن ئارىلاپ توپ-زەمبىرەكلەرنىڭ بولسىمۇ ئاۋازىنى ئاڭلىيالىغىدەك بولدۇق دەڭلا، ئۇرۇش بار يەرنى كۆرمەيلا كېتىپ قالارمىزمۇ دەپ بەكلا غەمدە قالغاندۇق. توۋۋا دەيمەن، ئادەم دېگەن راستىنلا قىزىق نېمىكەنغۇ تاڭ. ئۇرۇشنى خۇددى كىنولاردىكىدەك قىزىق ئويۇن دەپ بىلسەك كېرەك؟ ھەممە ئەسكەرلەر خوشال، ساراڭلار، كىنوغا كېتىۋاتىمىز دەمدېكىن تاڭ؟ بىر ۋاقىتتا بىزنىڭ قازاق روتا كوماندىرىمىز، ياقەي، توغرا، ئۇ ھازىر بىزنىڭ باتالىيون كوماندىرىمىز بولۇپ قالغاندى، بىر ۋاقىتلاردا ئۇ شىتاپتىن ئالدىراپ يېنىپ كەلدى. ”ئاتلىنىڭلار!“ دەپ بۇيرۇق قىلىشى بىلەن تەڭ ھەممىمىز يولغا چىقتۇق. بىرەر سائەتتىن كېيىن بىر تاغنىڭ ئۈستىگە چىقتۇق. ھە، دېگەندەك ئۇ يەردە ھەرقانچە ئېگىز تاغنىڭ ئۈستىگە چىقتۇق دېسەكمۇ يەنىلا باشقا ئېگىز تاغلارنىڭ تۈۋىدە قالىدىكەنسەن. ئارىلاپ يېقىنلاردا توپ-زەمبىرەكلەرنىڭ گۈمبۈرلىگەن ئاۋازلىرىمۇ ئاڭلىنىپ قالاتتى. بىزدىمۇ ئىككى دانە ئېغىر پىلىموت بارىدى. بىر تاش قىيانىڭ كەينىگە تىكلەشتى. بىرنەچچە ئەسكىرىمىز، ئۇلارنى مەن تونۇيتتىم، ئۇ تاشنىڭ ئارقىسىدىن بۇ تاشنىڭ كەينىگە مېڭىپ كېتىۋاتقىنىدا، تۇيۇقسىزلا نېرىقى تاغنىڭ يامزىلىدىن بىر يەردىن پىلىموت تاراقشىپ قويۇۋەتمەسىمۇ ئەيۇھەنناس! ئىككى بالىمىز ۋايجان دېيىشكىمۇ ئۈلگۈرەلمەي شۇ يەرگىلا تىك-موللاق چۈشتى،

ماناا ساڭا ئۇرۇش! ئالدىغراق چۈشكىنىگە ھېلىغىچىلا پىلموت ئوقى يېغىپ
تۇراتتى. ئۇلار قان ئىچىدە تولغىنىپ ياتاتتى. ئىككى ئەسكىرىمىز ئۇلارغا چىدىماي
يېنىغا ئۆمىلەپ بارماقچى بولىۋىدى، بىزنىڭ قازاق باتالىيون كوماندىرىمىز ۋارقىراپ
تىلىلغىنىچە توختىتىۋالدى: ”ئەكېڭىنىڭ ... سارتنىڭ بالىسى! ...“ دەپ بەكلا
خاپا بولدى. ئۇ ئىككى ئەسكىرىمىز شۇ تۆت قەدەم نېرىسىدىلا تولغىنىپ جان
تالىشىۋاتاتتى. ھېچكىم يېنىغا بارالمايتتى. تەرەپ-تەرەپتىن پىلموتلار تاراخشىپ
قۇناق قورىغانىدەك قايناپ كەتتى. ئوقلار قۇلىغىمىزنىڭ تۈۋىلىرىدىنلا ۋىڭىلداپ
ئۆچۈپ تۇراتتى. بۇ ھىندىلارنىڭ ئوقلىرى بىكارغا كېلەمدۇ-قانداق، قۇرۇق تاغلارغا
قارىتىپ ئېتىۋېرىشىدىكەن. ئارىلاپ مىناميوتلارمۇ كېلىپ پارتلاشقا باشلىدى.
رەسمىلا بىر ئاپەتنىڭ ئىچىدە قالدۇق دېدىم. مانا ئۇرۇش دېگەن، تېخى بىرەر
ھىندىنى بولسىمۇ كۆرمىدۇق. ئىككى ئادىمىمىز ئالدىمىزدىلا تولغىنىپ جان تالىشىپ
ياتىدۇ، ھېچ نېمە قىلالمىغان ئادەم. بىرچاغدا ئۇدۇلۇمدىكى بىر قىيا تاشنىڭ يامزىلىغا
كىرىۋېلىپ ئۇدۇلدىكى تاغنى دۇربۇندا كۆزىتىپ تۇرغان كوماندىرىم، دۇربۇنىدىن
كۆزىنى ئۈزمەي تۇرۇپلا ماڭا ۋارقىرىدى: ”ھەي سارت، بېرى كەل!“ — مەنمۇ
ئالدىراپ كېتىپ تاشنىڭ كەينىدىن شۇنداقلا چىقاي دېۋىدىم، ماڭا قاراپ ئۇدۇلدىن
ئوق يېغىشقا باشلىماسمۇ، دەرھال ئۆزەمنى يەرگە ئاتتىم. يۇڭۇزلانغاندەك بىرنېمىلەر
پۇرىغاندەكلا قىلاتتى. چاندۇرمىغان بولۇپ بەدىنىمنىڭ ئۇيەر-بۇيەرلىرىنى سىلاپ
باقتىم. ھەممە يېرىم پۈتۈندەك قىلاتتى. سەل ت—ۋەنلەپ تۇرۇپ ئ—مىلگىنىمچە
كوماندىرىمنىڭ يېنىغا بېرىۋالدىم. ”ھەي سارت، ئېلىك ئوۋلاشقا چىققان بولساڭمۇ
ئىگىلىپ مېڭىشنى بىلمەمتىڭ!“ — دەپ قۇلاقچامنى بېشىمدىن ئېلىپ ئىس
چىقىۋاتقان يەرلىرىنى ئېزىپ ئۆچۈرۈشكە كىرىشتى. راس دېگەندەك، قۇلاقچامنىڭ
سول قۇلىقى تۈۋىدىنلا پىلموت ئوقىدا تېتىلىپ كەتكەنىكەن ئەمەسمۇ! قىل
قاپتىكەنمەن دەڭلا كېتىپ قالغىلى. كوماندىرىم قۇلىغىمغا ۋارقىراپ تۇرۇپ بىرمۇنچە
گەپلەرنى قىلىپ، بىر قۇلىقى يوق قۇلاقچامنى بېشىمغا چۆكۈرۈپ قويدى. مەنمۇ
”خوپ، كوماندىرىم!“ دەپ تىك تۇرۇپ چاس بېرىشكە تەمشىلىۋىدىم، ”سارت،

ئېڭىش، قۇلاقسىز چاس يوق!“ دەپ چېكەمگە كۆتۈرۈلگەن قولۇمنى تارتىپ چۈشۈرۈپ، بىر كۆزنى قىسىپ قويدى. مەنمۇ دەرھال پەسكە چۈشۈپ، كوماندىرىمنىڭ كۆزنى قىسىشىنى دورىغىنىمچە تاشتىن-تاشقا سەكرەپ يۈرۈپ ئاۋال يېنىمىزدىكى تاغ باغرىغا جايلاشقان ئۈچۈنچى روتا كوماندىرىغا بۇيرۇقنى يەتكۈزدۈم. ئاندىن تۆۋەندىن تاغ ئايلىنىپ يۈرۈپ باش شتاپقا بېرىپ شتاپ كومىسسارىغا كوماندىرىمنىڭ تەلىپىنى يەتكۈزدۈم. شتاپ كومىسسارى ماڭا بىرخەرىتىنى يۆگەپ تۇتقۇزدى. مەنمۇ بايىقىدەك قولۇمنى قۇلىقى يوق قۇلاقچامنىڭ چېكىسىگە تىرەپ تۇرۇپ چاس بېرىۋىدىم، كومىسسارىمىز مىيىغىدا كۈلۈپ قويدى. بېشىمدىن قۇلاقچامنى ئېلىپ ئۆرۈپ-چۆرۈپ قارىغاندىن كېيىن، سىرتىنا تۇرغان ئۈچ بالداقلىق بىرسىنى چاقىردى. ئۇنىڭ قۇلاقچىسىنى بېشىدىن ئېلىپ ماڭا كەيگۈزۈپ قويۇپ دېدى: ”ماڭ بېرىپ كوماندىرىڭغا دېگىن، دېگىنىدەك قىلسۇن. ھە، ئۇنىڭغا دېگىن، ساڭا يەنە ئىككى بالداق قوشۇپ بەرسۇن.“ مەنمۇ خۇشاللىقىمدا قايتىدىن تىك تۇرۇپ چاس بېرىپ شتاپتىن يېنىپ چىقتىم. راس دېگەنىدەك، ئۇ ۋاقىتلاردا بىزنىڭ مىللىي پولكنىڭ روتا-باتالىيونلىرىدا نېمىشقا تېلېفون يوقلىقىنى بىلەلمىدىم. مەيلى، شۇنداق قىلىپ بىزمۇ ئۈچ سىزىقلىق بولۇپ قالدۇق دەڭلا، خۇشاللىقىمدا ئۇيناقشىپ يۈگۈرۈپ كوماندىرىمنىڭ يېنىغا يېتىپ بېرىپ، يانلىرىغا بىرمۇنچە ئۇيغۇرچە يېزىقلار يېزىلغان خەرىتىنى تاپشۇردۇم: ”شتاپ كومىسسارى سىزنىڭ دېگىنىڭىزدەك بولسۇن دېدى كوماندىرىم!“ ئەمما ئۇنىۋانىم توغرىسىدا بىرنېمە دېگىم كەلمىدى. كوماندىرىم قولۇمدىن خەرىتىنى ئېلىۋېتىپ بېشىمدىكى يېڭى پەيجاڭلارغا تەۋە قۇلاقچامغا قاراپ دېدى: ”ھوي سارت، مەن بەش يىلدا ئاران كەيگەن بۇ قۇلاقچىنى سەن قانداق قىلىپ بىردەمدىلا كىيىۋالدىڭ؟“ دەپ قۇلاقچامغا ئۇرۇپ قويدى. خەرىتىگە بىردەم قارىغاندىن كېيىن، يېنىدىكى باشقا روتىلارنىڭ خەۋەرچىلىرىگە بۇيرۇقلارنى بېرىپ يولغا سالدى. ئاندىن بۇ دۆڭگە بىر ۋوزىۋوتچە ئەسكەرنى قالدۇرۇپ قويۇپ، كەينىدىن ئايلىنىپ يۈرۈپ يەنە بىر تاغنىڭ ئاستىغا يېتىپ كەلدۇق. ئاندىن سائەتكە قاراپ بىردەم تۇرغاندىن كېيىن، ئىككى روتا

ئەسكەرنى تاغنىڭ نېرىقى يېنىدىن، يەنە بىر روتا ئەسكەرنى بۇ تەرىپىدىن تىك تاغقا يامىشىشقا بۇيرۇق قىلدى: ”ئاۋاز چىقارماي ئالغا“ دېيىشى بىلەن تەڭ، ھەممىمىز ياماشقىلى تۇردۇق. ھەسرەپ ھۆمۈدەپ تاغ چوققىسىغا ئارانلا يېتىپ چىقتۇق: ئاللا-خۇدايىم! بايىتىدىن بىزگە ئوق ئېتىۋاتقان دۇشمەننىڭ كەينىدىنلا بىر يەردىن چىقىپ قالغانىكەنمىز دەڭلا، ئۇلار كەينىگە قارىماي ھە-دەپ بايىتىدىن بىز كەلگەن دۆڭگە قارىتىپ ئوق ئېتىشنى داۋام قىلماقتا ئىدى. پىلىموت- مىلتىقلىرىمىزدىن تەڭلا ئوق ياغدۇرۇپ دۇشمەن دېگەننى خاماندەك سورىۋەتتۇق! بىر ۋاقىتتا ”تا-تىرى!“ قىلىپ ئۇدۇلىمىزدىن بىر يەردىن بىزنىڭكىلەرنىڭ ھۇجۇم كانىيى چېلىنىشى بىلەن تەڭ، ھەممىمىز ئالدىغا قاراپ ئېتىلدۇق. ۋاڭ- ۋۇڭ، تاڭ-تۇڭ ئېتىشىشلار بىلەن بىردەمدىلا بىرەر يۈزدەك قاپقارا ھىندىلارنى ئەسىرگە ئېلىۋالدۇق. تۇۋۋا، ئەل بولۇپ تۇرغانلاردىن بىر نەچچىسى تىترەپ تۇرۇپ بىرنېمىلەر دېگىلى تۇردى. قۇلاق سالسام، ”ئەلھەمدۇلىللا مۇسۇلمان“ دېگەندەك بىرنېمىلەرنى دېيىشىۋاتقانىكەن ئەمەسمۇ! يېنىدىكى بىرسىنى كۆرسىتىپ ”ھىندى، ھىندى“ دەپ كەتتى. سەل نېرى تەرەپتىكى پەسىلىكتە ئېغىر پىلىموتلار، مىناميوتلار بىلەن قوراشتۇرۇلغان ئوننەچچە ھەربى جىپلار ئۇيەر-بۇيەردە چېچىلىپ تۇرغانىكەن. ئولجىمىز خېلىلا جىق ئىدى. ئەممازە، بۇ شەرمەندىچىلىكنى دېمەمدىغان! بىرەر مىڭدەك مىللىي ئەسكەر ئىچىدىن بۇ ئولجا ئېلىنغان پىكاپلارنى ھەيدىيەلەيدىغانغا بىرسىمۇ چىقمىدى! ئەسىرلەرنى بۇرۇنلا يالاپ كېتىشكەندى ختاي چارلىغۇچىلار. بۇ جىپلار يەرگە چاپلىۋېتىلگەندەكلا قىمىرمۇ قىلمايدۇ. مانا ئەندى ئويلىسام، ئەسلىدە ئۇ جىپلارنىڭ قول تورمۇزلىرى تارتىلغانىكەندە. ئامال يوق، ھە-ھۇ دېيىشىپ ئون-يىگىرمىدىن ئەسكەرلەر بىرلىشىپ بۇ جىپلارنى ئورنىدىن مىڭ تەستە كۆتەرگىنىمىزچە بىريەرگە قاتار قىلىپ تىزىپ، ئولجىلىرىمىزنى مانىۋىر قىلىپ كۆرسىتىشكە بولسىمۇ تەييارلىغان بولدۇق. نېمە دېگەن شەرمەندىچىلىك! ... كېيىن يەنە بىر يەردە جەڭگە تەييارلاندۇق. ئەمما بۇ قېتىم دۇشمەن ئايروپىلانلىرى بېشىمىزدا ئۆيلىنىپ ئوق ئېتىپ بومبا تاشلاپ ۋەتۋەرىگىمىزنى چىقىرىۋەتتى دەڭلا، قازاق

كوماندىرىمىز دەرھال ئېغىر پىلىموتلارنى تىكلىتىپ ئاسمانغا ئوق ياغدۇرۇشقا باشلىدى. ئاندىن ۋارقىرىغىلى تۇردى: ”ئايروپىلان ئېتىش ئوقى، ئايروپىلان ئېتىش ئوقىنى كەلتۈر!“ پىلىموتچىلار يەنە بىر يەشىكنى ئېچىپ ئوق سالدى. ”كوماندىر، بۇلارنىڭ ھەممىسىگىلا ئايروپىلان ئېتىش ئوقى دەپ يېزىپتۇ!“ نەدىكىنى، ئوق ئېتىلغانسىرى ئايروپىلانلار تېخىمۇ ۋەھشىلەشكىلى تۇردى. ئۇ قازاقنىڭ كۆزى بەكلا ئۆتكۈر نېمە دەڭلا، ”بىرسىگە ئوق تەگدى!“ دەپ ۋارقىراپ كەتتى. ئەمما نەدىكىنى، ئايروپىلانلار ئوخشاشلا ئەگىپ كېلىپ بىزنى ئوققا تۇتقىنى تۇتقان. كوماندىرىمىز ئۆزى كېلىپ يەشىكتىكى ئوقلارنى يەرگە تۆكۈشكە باشلىدى. يەنە ئىككى يەشىكنىمۇ ئاچتۇرۇپ تۆكۈپ بولۇپ يەرگە تۈكۈرگىلى تۇردى: ”ياپتۇۋايىمات قىتايلار! ئايروپىلان ئېتىش ئوقى دەپ بىزگە ساپلا ئادەتتىكى ئوقنى قاچىلاپ بەرگەنىكەن ئەمەسمۇ، بۇ ئالدامچى كاپىر قىتايلار!“ كوماندىرىمىز تازا جىلى بولۇپ تۇرغىنىدا يەنە بىر ئەسكەر يېڭى ئېچىلغان بىر ساندۇق ئوقنى كۆرسىتىپ كوماندىرىمىزغا ۋارقىرىدى: ”كوماندىرىم، بۇ ئوقلارنىڭ ئۇچى يوق تۇرىدۇ، ھەممىسىلا مەشىق ئوقلىرىكەن!“ ... شۇ ھېلىقى مەمەتمىدى ئۇنىڭ ئېتى؟ يەنە بىر ختاي شىتابىغا خەۋەر يەتكۈزۈشكە كېتىۋېتىپ تۇمانلىقتا يولدىن ئېزىپ دۈشمەن تەرەپكىمۇ ئۆتۈپ ئايلىنىپ قالىدۇ. ئاخىرى ئۇ ئاچقۇرساقلىقتا ماڭغىدەكمۇ ماجالى قالماي ئۆملەپ يۈرۈپ بولسىمۇ مېڭىپ، يول بويى ئۇ يەرگە بىر موخوركا قەغىزىنى، بۇ يەرگە بىر مىشەكنى، يەنە بىر يەرگە تاماكا قۇتىسىنى بەلگە قىلىپ دېگەندەك كەينىدىن ئىستەپ كېلىدىغانلارغا ئىز قالدۇرۇشقا تىرىشىدۇ. ئاخىرى بولالماي بىر يەرلەرگە كەلگەندە ھوشىدىن كېتىپ يېتىپ قالىدۇ. چارلاشقا چىققان ختاي ئەسكەرلىرى ئۇنى ھوشسىز ياتقان يېرىدىن تېپىۋېلىپ، ”ھىندىستانغا قېچىش نىيىتى بولغان بىر ئۇيغۇر ئەسكەرنى تېپىۋالدۇق، بۇ ئەسكەر يول بويى ھىندىلارغا بەلگە قويۇپ مېڭىپتۇ“ دەپ، ئۇرۇپ دۇمبالىغىنىچە ئىتنى سۆرىگەندەك سۆرىشىپ شىتاپقا تاپشۇرىشىدۇ. شىتاپتىكىلەرمۇ ئۇنى قايتا قىين-قىستاققا ئېلىپ سوراق قىلىشىدۇ. ئۇنىڭ گېپىنى ئاڭلايدىغان ختاي نەدە! ۋاي بىزنىڭ ئاقماق

ئۇيغۇرلىرىمىز، نەدىلا بولساق بىز بوزەك دەڭلا! شۇنداق قىلىپ يۈرۈپ ئاخىرىدا بىز مىللىي قىسىملارنى تاشلىۋەتكەندەكلا قىلىشتى دەڭلا. شۇ بىر ئۇرۇش غەلىبىسىدىن كېيىن ختايلار بىزلەردىن ئۈركىدىمۇ قانداق، بىلمىدىم. بىر تاغنىڭ يامزىلىغا ئاپىرىۋەتتى. بىز ئۇ يەردە ھېچنىمىدىن-ھېچنىمە يوق تۇرۇپ كەتتۇق. ھاۋا سوغۇق، ياقىدىغانغا ئازراق بېنزىنىمىزدىن باشقا بىرنېمە يوق. قۇمغا بېنزىن تۆكۈپ يېقىپ، قىزىق قۇمغا پۇتىمىزنى سېپىپ ئورىنىۋالىمىز. بۇمۇ بىردەملىك ئىش دەڭلا. مۇز بولۇپ قېتىپ قالىمىز. بىچارە باللارنىڭ پۇت-قوللىرى ئۈششۈپ، تۇرغۇنلىرىنىڭ بارماق-ئاياقلىرى چۈشۈپ قالدى. يەيدىغانغىمۇ بىرنېمە قالمىدى. ئامال يوق، ياۋا ئىشەك ئوۋلاپ يېيىشكە باشلىدۇق. ئۇ تاغلاردا، قازان ھەرقانچە قاينىغاندەك قىلسىمۇ، تۇخۇممۇ پىشمايدىغان گەپكەن-دە، ئىشەك گۆشىنىڭ قېنىمۇ كەتمەيدىكەن. ئامال قانچە، قېپقىزىل قان گۆشلەرنى تارتىپ سوزۇپ، پىچاق-شىشكىلىرىمىز بىلەن كېسىپ پارچىلاپ غورتلا قىلىپ يۇتىدىغان گەپ. چايناش دېگەن نەدە! ... ئۇ كۈنلەرنىمۇ ساق ئۆتكۈزىۋالدۇق. ئۇرۇشمۇ تۈگىدى قارىغاندا. ئاخىرى قايتۇرۇلدۇق. يەكەن-قەشقەر كوچىلىرىغا ئەكىلىپ بىزنى تۆكۈۋەتتى. دەسلىۋىدە جېنىمىز ساق قالغانلىقىدىن خوشال بولۇشۇپ تازا ئوينىۋالغانىكەنمىز. قارىساق بۇنداق كۈنلەر تۈگەيدىغاندەك ئەمەس، بىزنىڭ باتالىيون كوماندىرىمىزمۇ ھە نېمە دېگەن بىلەن بىر ئۇرۇش مىدالىغا ئىگە بولدى دەپ يۈرگەنتۇق، قانداق قىلىشتى بىلمەيلا قالدۇق، بىرمۇنچە ختاي تەكشۈرۈش ئۆمۈگىدىكىلەر كېلىپ كېتىشكەندىن كېيىن، قەشقەردە بىر كۈنىسى غەرق مەس، تىللايدۇ، ۋارقىرايدۇ. قارىسام پاگۈنىدىكى توچكىلىرى كامىيىپ قالغاندەكلا. ئەسلىدە ئۇنى يەنە بۇرۇنقى ئۇنىۋانىغا چۈشۈرۈپ قويۇشقانىكەن. ئەملىنىمۇ بۇرۇنقى روتا كوماندىرلىقىغا چۈشۈرۈپ قويۇشۇپتۇ. كېتىمەنلا دەيدۇ. تاغدا قوي باقساممۇ بۇنىڭدىن جاخسى دەپ بىرسىلىرىنى تىللايدۇ. شۇنداق ئايلىنىپ بىكارچىلىقتا بىرىمىز زابوي، بىرىمىز نەشىكەش، يەنە بىرىمىز قىمارۋاز-پاشىۋاز بولۇپ دېگەندەك يېرىم يىلنى ئۆتكۈزىۋەتتۇق. قارىساق بىزگە ھېچكىم ئىگە بولىدىغاندەك ئەمەس. ئاخىرى بەزىلەر ئۆيۈمگە يېقىن كېلىپ

قايتىمەن، بىر بېرىپ كۆرۈپ كېلەي دېيىشىپ يولغا چىقسىمۇ غىڭ قىلىدىغان بىرسى يوق. گازارمىدىن چىقىپ ھەپتىلەپ يوقاپ كەتسەكمۇ سۈرۈشتە قىلىدىغان بىرسى يوق. ئاخىرى گازارمىلار بىر-بىرلەپ ئۆزلىگىدىنلا بوشىغىلى تۇردى. ئۈچ مىللىي پولكتىن يىغىلغان بۇ قىسىم تۇزۇپ كېتىۋاتاتتى. كېيىن بىركۈنلىرى ”خالىساڭلار ئۆيۈڭلەرگە قايتىپ يېڭى تەخسىماتنى كۈتۈڭلار، خالىساڭلار ساقلاپ تۇرۇڭلار“ دېگەن خەۋەر كەلدى. گۇرۇلدىشىپ بەكلا كۆپ ئەسكەر كېتىشتى. مەن ئۇ ۋاقىتلاردا پەيجاڭ بولىۋالغىنىم ئۈچۈن، ساقلاپ تۇراي دېدىم. تۇلا تەلەپ قىلىپ تۇرىۋالغىنىمدىن كېيىن، بىر ناھىيىگە ’تۇتىنى ئېنىقلاش‘ كادىرى قىلىپ يەرلىك خىزمەتلەرگە ياردەمچى قىلىپ ئەۋەتىلدىم. ئۇ يەردە نەق ئىككى يىل قالدىم. قارىسام يېڭى ھەربىي كىيىملەر چىققىلى تۇردى. مەنمۇ بېرىپ يۆتكىتىۋالاي دەپ ۋىلايەتتىكى ھەربىي قوراللىق باشقارمىسىغا كىرسەم، يېرىم كۈنگىچە ئارخىپ ئاختۇرۇپ مېنىڭ تىزىمىمنى تاپالمايدۇ بۇ خىتايلار. دېمەك شۇنچە يىلدىن بېرى ھەربىي كىيىمنى كىيىپ يۈرگىنىم بىلەن ئىگىچاقىسىز، ئۆزەمچە پەيجاڭمەن دەپ يۈرىۋەرگەنىكەنمەن دەڭلا! بۇ ئىش بولمىدى. ئۈرۈمچىگە كېلىپ ھەربىي رايونغا كىردىم. ئۇ يەردىمۇ تىزىمىم چىقمىدى. قانداق ئىش بولۇپ كېتىۋاتىدۇ بۇ دەيمەن. خىتايلار مازاق قىلىشقاندەك كۈلۈشەتتى. ھېلىمۇ ياخشى، بىر يەرلەردىن ھەربىلىككە تىزىملاتقان ئېتىم چىقىپ قالدى دەڭلا، ئۇنى دەپ، بۇنى دەپ مېنى ئاغزىمدىن چىققىنى بويىچە مۇئاۋىن روتا كوماندىرى دەرىجىسىدىكى كادىر ھېساۋىدا يەرلىككە بېرىۋېتىدىغان بولۇشتى. ئىسىت دەيمەن، مۇئاۋىن باتالىيون كوماندىرى دەپ باققان بولسامموغۇ. مەيلى ئۇنىڭغىمۇ ماقۇل دەپ، ھۆكۈمەت كادىرلار بۆلۈمىگە باردىم. نېمە ئىش قىلىسەن دەپ سورىدى. شۇ پىكاپلارنى مىدىرلىتالمىغىنىمىز ئېسىمگە كېلىپ ماشىنا بار يەرگە ئەۋەرتىڭلار دېدىم. شۇنداق قىلىپ بىر ماشىنا رېمونت زاۋۇتىغا كۆرۈپ كېلىشكە باردىم. ئۇ يەرگە قىزىقىپ قېلىپ، ماتور سېخىغا كىرىپلا ئىشلەپ كېتىپتىمەن. رەسمىيەتلىرىڭنى كەينىڭدىن ئەۋەرتىپ بېرىمىز دېگەن شەھەرلىك كادىرلار بۆلۈمىدىكىلەر، رەسمىيەتلىرىمنى مانا ئۆتەيمىز، ئەنە ئەۋەرتىمىز دەپ يۈرۈپمۇ

بىرەر يىلنى ئۆتكۈزۈۋېتىشتى. ھېلىمۇ ياخشى ھەربىي رايوندىن خېلىلا ئۇبدان چېكىنىش يولى ئېلىۋالغانىكەنمەن. بۇ زاۋۇتتىمۇ دەرىجەڭ نېمە دەپ سورىغىنىڭدا پارچىلاپ ئولتۇرمايلا روتا كوماندىرى دەپ قويغانىدىم. ئۇ يەردىمۇ كوجاڭلىق مائاشىنى بېرىۋەردى. غىڭ قىلماي ئىشلەپ يۈرۈۋەردىم. بىر ۋاقىتلارغا كېلىپ مەدەنىيەت ئىنقىلابى دېگەن نېمە بولۇپ كەتتى. ئاڭغىچە ئوبدانلا ماتور ئۇستىسى بولۇپ قېلىۋاتقانىدىم. مائاشىم كادىر، ئىشىم ئىشچى، كېيىن بىر گەپ بولار دەپ يۈرۈۋەردىم. بىر يىللىرىغا كېلىپ ئىنقىلابى كوممۇنىتلار قۇرۇلۇپ، ئۆزىچىلا مېنىمۇ قاتارغا كىرگۈزۈپ، سېخ مۇدىرى دەپ ئىككى يۈز ئىشچىنىڭ بېشىمۇ قىلىپ قويۇشتى. بىركۈنى زاۋۇتنىڭ باشلىقى چاقىرىدۇ، ''سەن بۇ كوجاڭلىق مائاشىڭنى نەدىن تەستىقلىتىپ ئالدىڭ؟'' دەپ سورىغىلى تۇردى. ''ۋاھ! — دېدىم ئىچىمدە، — يەنە يوقاپ كەتكەن ئوخشىمامدىم'' دەپ ئەنسىرەشكە باشلىدىم. تەخىر قىلمايلا ھۆكۈمەت كادىرلار بۆلۈمىگە بېرىپ ئىشخانىمۇ ئىشخانا سۈرۈشتە قىلىپ يەنىلا كىم ئىكەنلىكىمنى تاپتۇرالماي كەلدىم. ئاجايىپ ئىشلاردە بۇ، ھەتتا مەن قاتناشقان قىسىملارنىڭمۇ تىزىملىكىنى تېپىشالمىدى. ھەممىلا يەردە ئۇنداق بىر قىسىم بولۇپ باقمىغان، ئارخىپلاردا كۆرۈنمەيدۇ لا دېيىشىدۇ بۇ خىتايلار. ...

مانا قاراڭ! بىزنىڭ مىللىي ئارمىيەمىزنىڭ ئاخىرقى تەقدىرى نېمە دېگەن ئادەمنىڭ ئىچىنى سىيرىۋېتىدۇ ھە! ئەسلىدىنلا بۇلارنىڭ ھەممىسى مىللىي قىسىملاردىن قۇتۇلۇشنىڭ ئاجايىپ غەلىتە ھىلىگەرلىكلىرى ئىدى. مىللىي قوراللىق قوشۇنىمىزنىڭ مۇھىملىگىنى خىتايلار بىزنىڭ دۆت ئەمەلدارلىرىمىزدىن بەكرەك ياخشى بىلەتتى. يەنى ئۇنىڭدىن بەكلا قورقۇشاتتى! ...

...

ئاھ، بىز ئۇيغۇرلار! مانا بۇلار بىزنىڭ يېقىن ئۆتمۈشىمىزدىكى 'تىنچ كۆرەش قىلىش' يولىنى تۇتۇشقان 'چوڭ' لىرىمىزنىڭ ۋەتەنگە قوشقان ئەللىك يىللىق چوڭ تۆھپىلىرى! مانا شۇ 'چوڭ' لىرىمىزنىڭ تەربىيىسىدە بىزنىڭ خەلقىمىز قورالنى

كۆرسە تېررورلۇق خىيالغا كېلىدىغان، مىللىي قىسمىنىڭ گېپى چىقسىلا فاشىستلىق دەپ قورقۇپ كېتىشىدىغان غەيرىي نورمال ھالغا كەلتۈرۈلدۇق! ...

*****

يىگىرمە تۆتىنچى باب

ئابدۇرېھىمغا سۆزلەش نۆۋىتى كەلگەندە

— ئاغىنىلەر، مېنىڭمۇ بىر گېپىمگە قۇلاق سېلىپ باقامسىلەر. ئاندىن نېمە دېسەڭلار دەڭلار. — ئۇ قولىدىكى چىنىسىدىن بىر يۇتۇم چاي ئوتلىۋېلىپ ئەتراپىدىكىلەرگە بىر كۆز يۈگۈرتۈپ چىقىپ سۆزگە كىرىشتى. — ھەربىي

كۈچىمىزدىن مۇتلەق ئېغىز ئېچىشقا بولمايدىغان بۇ شارائىتتا، ۋەتىنىمىز خەلقىنى خىتاي تاجاۋۇزچىلىرىدىن قۇتۇلدۇرۇش ھەرىكىتىگە يېتەكلەيمەن دەيدىكەنمىز، مېنىڭ دېگەنلىرىمنىمۇ چوقۇم ئويلانمىساڭلار بولمايدۇ. ھەتتا مەندىن سورىساڭلار، بۇنى تەشكىلاتىمىزنىڭ نۆۋەتتىكى تۈپكى ھەرىكەت ئىستراتېگىيىسى قىلىشىمىز شەرت دەپ قارايمەن. يەنى، بىزنىڭ بىرىنچى قەدەمدىكى ۋەزىپىمىز ۋەتىنىمىز تەۋەسىدىكى خىتاي تاجاۋۇزچىلىرىنىڭ نوپۇس سانىنىڭ كۆپىيىشىنى چەكلىيەلەيدىغان ھەرىكەتلەرنى پىلانلاشتا ئورتاق پىكىرگە كەلگەن بولالىساق، مۇتلەق تۈردە تۆۋەندىكىچە تاكتىكا بەلگىلىشىمىز شەرت بولىدۇ:

— بۇ تاكتىكىلارنى بەلگىلەشتىن ئاۋۋال شۇلارنى بىر ئىزاھلىشىمغا رۇخسەت قىلىڭلار: بىز بۇ يەردە مىللىي مۇستەقىللىق جېڭى توغرىسىدا سۆزلىشىۋاتقانىكەنمىز، جەڭ دېگەننىمۇ ئېنىق بىلىشىمىز لازىم. بۇرۇنلاردا ئۇرۇشلار بىۋاستە دۈشمەن بىلەن سەپتە ئۇچرىشىش ئارقىلىق مەيدانغا كېلەتتى. بولۇپمۇ بىزنىڭ ۋەتىنىمىزدىكى ئۇرۇشلار ئاساسەن شۇ خىل شەكىلدىكى ئۇرۇشلار بىلەن دېگۈدەكلا يىگىرمىنچى ئەسىرگە كىرىپ كەلگەندى. بۇگۈنكى ئۇرۇشلارنىڭ ئۇچرىشىش ئارىلىقى شۇنچىلىك يىراقلىشىپ كەتتىكى، نۇرغۇن ئۇرۇشلار توپ-زەمبىرەك، ئۇرۇش ئايروپىلانلىرى بىلەنلا پۈتۈپ كېتىپ، ئەسكەرلەر دۈشمەننى زادىلا كۆرمەي تۇرۇپ يا ئۆلۈپ بولىدۇ، يا غەلىبە قىلىشىدۇ. بۇ يەردە يەنە شۇنداق بىر مەسىلىمۇ ئوتتۇرىغا چىقىدۇ: ئۇرۇشتا دۈشمەننى ئۆلتۈرۈپ تۈگىتىش غايە قىلىنامدۇ ياكى دۈشمەننى بوي سۇندۇرۇش غايە قىلىنامدۇ؟ روشەنكى، ئەسلىدە بويسۇندۇرۇش، كۈچسىزلەشتۈرۈش، تەسلىم قىلدۇرۇش، ئاگاھلاندۇرۇش، چېكىندۇرۇش، قورقۇتۇش، پاراكەندە قىلىش، ناماقۇل قىلىش، چىقىمنى تۆلىتىۋېلىش دېگەندەكلەردىن بىر ياكى بىرقانچىسىنى مەقسەت قىلىدىغانلىقى مۇقەررەر. بىز ئۇچۇن ئېيتقاندا، دۈشمەننى ۋەتىنىمىز تەۋەسىدىن قوغلاپ چىقىرىش ئەڭ ئاخىرقى مەقسىتىمىز بولىشى، بۇ نۇقتىغا كەلتۈرۈش ئۇچۇن ئاۋۋال قورقۇتۇش، پاراكەندە قىلىش، ئاندىن كۈچىنى خورىتىش، شۇ جەرياندا بىز ئۆزىمىزمۇ كۈچىمىزنى ئاسراش، كۈچلىنىش ۋە بىرقەدەر مۇقىم ئازاد

رايونلارغا ئېرىشىۋېلىشىنى قولغا كەلتۈرۈش بولۇشى لازىم. ئادەتتە سەپ تارتىپ تىغمۇ-تىغ جەڭ قىلىشتا ھەر ئىككىلا سەپنىڭ ئەسكەرلىرى ھەرخىل باشقۇرۇش ياكى كۆرۈنۈشلەردىن تەسىرلىنىپ جەڭگىۋارلىشىش ياكى ئۈمىدسىزلىنىش ھالەتلىرىگە چۈشۈپ قېلىشى مۇمكىن. ئەمما يوشۇرۇن ھەرىكەتلەردە كۆپىنچە ھاللاردا تەشەببۇسكارلىق يوشۇرۇن پائالىيەت قىلغان تەرەپتە بولىدىغانلىقى، ئاشكارا تۇرغان تەرەپ كۆپىنچە ھاللاردا پسىخولوگىيىلىك پاراكەندىچىلىك ئىچىگە پېتىپ قالىدىغانلىقى، بۇ خىل پاراكەندىچىلىكتىن كېلىپ چىقىدىغان قورقۇش ھەر بىر ۋەھىمە ھەرىكىتىدە بىۋاستە كۆرۈپ تۇرغان شەخسىلەرگە ئۈچ ئايغىچە چاپلىشىپ قالىدىغانلىقى ئىسپاتلانغان. دېمەك، ھەر بىر پاراكەندە قىلىش ھەرىكىتى بەلگىلىك بىر تەۋەلىك ئىچىدە ئەڭ ئاز دېگەندە ئۈچ ئايدا بىرەر قېتىمدىن كۆرۈلۈپ تۇرمىغاندا ۋەھىمىسى ئۈنتۈلۈپ تەسىر قىلماس بولىدۇ دېگەن گەپ. ئۇنداقتا بىز قورقۇتۇپ پاراكەندە قىلىش ئۈچۈن نېمىلەرنى قىلىش ئىمكانىغا ئىگىمىز؟ تۆۋەندە مېنىڭ ئاساسلىق توختىلىدىغىنىم ئەنە شۇ مەسىلىلەردۇر.

— بىز ئاۋۋال ۋەتىنىمىزدىكى خىتاي تاجاۋۇزچىلىرىنى ئورتاق قورقۇتۇش ۋەزىيىتىنى يارىتىشقا تىرىشىشىمىز لازىم. يەنى مۇنداق ئېيتقاندا، ۋەتىنىمىزنىڭ ئەڭ مۇھىم يەرلىرىدە خىتايلار ئارىسىدا ئورتاق قورقۇتۇش ۋەزىيىتىنى يارىتىشىمىز كېرەك. بۇنداق قورقۇتۇش مەخپىي ھەرىكىتىنىڭ ئاشكارا دۈشمەن تەرەپكە كۆرسىتىدىغان روھىي تەسىرى يۇقۇرىدا دېگىنىمدەك ئادەتتە ئۈچ ئايغا يېقىن ئۆزلۈكىدىن ساقلىنىپ قالىدىغان تەبىئىي ئالاھىدىلىككە ئاساسلانغىنىمىزدا، بۇنداق مەخپىي قورقۇتۇش پائالىيەتلىرىنى ئىزچىل تۈردە كېمىدە ئۈچ ئايدا بىر داۋاملاشتۇرۇپ تۇرۇشىمىزغا توغرا كېلىدۇ. ئەگەر بۇ ئارىلىق بىر ئايغا، بىر ھەپتىگە ھەتتا ھەر كۈنى بىر ھەرىكەت پەيدا قىلىشقىچە قىسقارتىلغىنىدا، ئاشكارا دۈشمەننىڭ پاراكەندىچىلىكىنى كۈندىلىك ئادەتكە ئايلاندۇرالىشىمىز مۇمكىن. ئەمما، بۇنداق ئورتاق خىتاي تاجاۋۇزچىلىرىنىڭ قورقۇشىنى يارىتالايدىغان ئوبىكتىپلاردىن بىرىنچى ئورۇندا تۇرىدىغان ئىنتايىن پۇختا قوغدىنىپ تۇرۇۋاتقان ئاپتونوم رايون دەرىجىلىك ھۆكۈمەت، قۇرۇلتاي، پارتىيە، ئارمىيە

ۋە قانۇن ئورگانلىرىدىكى مۇھىم كىشىلەرگە تەھدىت يارىتىش شارائىتىغا ئىگە ئەمەسمىز. بۇنداق شارائىتتا ئىگىمىز دېيىلگەن تەقدىردىمۇ، پەقەتلا ئىزچىللىقىغا كاپالەتلىك قىلغىلى بولمايدىغان، ئىشقا ئاشۇرۇش دەۋرى ئۇزۇن، تەسىرىمۇ قىسقا ۋاقىتلىق چوڭ قورقۇتۇش بىلەنلا چەكلىنىپ قالىمىز. بەلكىم، شۇ بىرىنچى قېتىملىقىدىن كېيىن بۇنداق شارائىتتا زادىلا ئىرىشەلمەي ئۆتۈپ كېتىشىمىزمۇ مۇمكىن. بۇمۇ بايىقى ئەڭ كامىدا ئۈچ ئايدا بىر ۋەھىمە پىرىنسىپىغا ماس كەلمەي قالىدۇ. ئۇندىن قالسا زەربە بېرىپ قورقۇتۇش پەيدا قىلغىلى بولىدىغان ئىككىنچى ئورۇندىكى ئوبيېكتىپلىرىمىزدىن نازىر-ۋالىي دەرىجىلىك پارتىيە، ھۆكۈمەت، ئارمىيە ۋە قانۇن ئورگانلىرىدىكى ئوبيېكتىبلارنى تاللىۋېلىشىمىزمۇ ئەڭ كۆپ بولغاندا يىلىغا بىرەر قېتىملىق بىلەنلا چەكلىنىپ قېلىشى، ھەتتا ئۇزۇن ئۆتمەيلا مەڭگۈ ئىشقا ئاشۇرغىلى بولمايدىغان ھالەت شەكىللىنىپ قېلىشىمۇ تۇرغانلا گەپ. ئۇندىن كېيىنكى ھاكىم-باشقارما باشلىقى دەرىجىلىك يۇقىرىقىدەك تۆت خىل تەركىبتىكى ئوبيېكتىبلارغا بېرىلىدىغان زەربىلەر ئاساسەن ئالغاندا مەملىكىتىمىز خاراكتېرىدىكى قورقۇتۇش يارىتالايدىغان ئوبيېكتىبلاردىن ئەمەس. خۇددى شۇنىڭدەك، بۇ تۈردىكى ئوبيېكتىبلارمۇ كۆپىنچە ساھەلەردە يېقىنلاشقىلى بولمايدىغان مۇداپىئەلىنىش ھالىتىگە ئاتتۇالالىشى مۇمكىن. بولۇپمۇ ھەربىي، قانۇن ۋە ناھىيە ھاكىملىرى يەنىلا ئاسان يېقىنلاشقىلى بولىدىغان ئوبيېكتىبلاردىن ئەمەس. ئاخىرقى بىر ئوبيېكتىب بولغان بۆلۈم باشلىقى دەرىجىلىك ختاي تاجاۋۇزچىلىرى بولۇپ، بۇ تۈردىكىلەرنىڭ يىمىرىلمەس مۇداپىئەگە ئۆتتۇالالىشى بەكلا تەسكە توختايدۇ. بولۇپمۇ چوڭراق شەھەرلىرىمىزدىكى بۇ تۈردىكى ئوبيېكتىبلارنىڭ كۈنى تېخىمۇ تەس. پەقەتلا ھەربىي ۋە قانۇن ئورۇنلىرىدىكى قورالغا يېقىن تۇرىدىغان بۇ تۈرگە مەنسۇپ ئوبيېكتىبلار بۇنىڭدىن مۇستەسنا بولىشى ئېھتىمال. ئەمما ئەڭ مۇھىم مەسىلە، بۇنداق ئوبيېكتىبلارغا بىرلا يەردە زەربە بېرىش ئارقىلىق ئومۇمىي يۈزلۈك ختاي قورقۇش ۋەزىيىتىنى يارىتالىشىمىز ئىنتايىن كەم كۆرۈلۈشى مۇمكىن. شۇنىڭ ئۈچۈن، بۇنداق ئوبيېكتىبلارغا بىۋاستە تەھدىت قىلىش سانىنى ئالاھىدە ئۇستۇن تۇتۇشقا مەجبۇرلىنىمىز. بۇمۇ ئۇنداقلارنىڭ

مۇداپىئەگە ئۆتۈۋېلىش ئېھتىمالىنى ئاشۇرۇۋېتىشى تۇرغانلا گەپ. ھەرنېمە دېگىنىمىز بىلەن، يۇقىرىقىدەك تۆت تۈرلۈك ئوبيېكتلارنىڭ بىرىنچىلىرىگە تەلەيگە قاراپ زەربە بېرىش شارائىتىنى قولغا كەلتۈرۈش، ئىككىنچى تۈردىكىلەرگە ھەر دائىم پايلاپ يۈرۈپ، ئالاھىدە پىلان تۈزۈپ ئالدىن تەييارلىق قىلىپ زەربە بېرىش پۇرسەتلىرى قولغا كەلگەن ھامان ھەرگىزمۇ قولدىن بەرمەسلىك، ئۈچىنچى تۈردىكى ئوبيېكتلارنى تاللاپ پېيىگە چۈشۈپ زەربە بېرىشنى ھەر ۋاقىت ئۇنتۇماي، پۇرسەتنى قولغا كەلتۈرۈش، تۆتىنچى تۈردىكىلەرگە مەخسۇس قوغلاپ يۈرۈپ زەربە بېرىشكە تىرىشىش پۇرسىتىگە ئىگىمىز. شۇنداقتىمۇ، بۇ تۈردىكى زەربە بېرىش ھەرىكەتلىرىنى يەنىلا ئالاھىدە تەجرىبىلىك، پىششىق مەخسۇس پىدائىيلىرىمىزغا تايىنىپلا ئاندىن قانات يايدۇرالىشىمىز مۇمكىن. بۇ نۇقتىدىن ئالغاندىمۇ، ھەرىكەتنىڭ ئومۇملاشتۇرۇلۇشىدا بۇ تۈردىكى ئوبيېكتلارغا زەربە بېرىشتىن ئىشنى باشلاش يەنىلا نۇرغۇن چەكلىمىلەرگە سەۋەب بولىشى، ھەرىكىتىمىزنىڭ ئىزچىللىقى بەكلا دولقۇنسىمانلىقىغا ئىگە بولۇپ قېلىشى تۇرغانلا گەپ. ئەمما بۇ يەردە شۇنداقمۇ بىر ئېھتىماللىق بارلىقىنى ئۇنتۇماسلىقىمىز كېرەك: بىز دۈشمەننىڭ قورقۇش دائىرىسىنىڭ ئىمكانقەدەر كەڭرەك يېيىلىشىنى قولغا كەلتۈرەيلى دەيدىكەنمىز، زەربە بېرىلىدىغان ئوبيېكتلىرىمىز ئىمكانىيەتنىڭ بېرىچە بىرىنچى دەرىجىلىك ئوبيېكتلارغا بىۋاستە چېتىلىدىغان ئىككىنچى، ئۈچىنچى ۋە تۆتىنچى ئوبيېكتلار ئارىسىدىن تاللاشقا ئەھمىيەت بېرىشىمىزگە بولىدۇ. ئەڭ بولمىغاندا، باشتىكى ئوبيېكتلارنىڭ بالا-چاقىلىرى، ئاتا-ئانىلىرى، نەۋرە-چەۋرىلىرى، كېلىن-كۈيئوغۇللىرى، يېقىن تۇغقانلىرى، بىۋاستە خىزمەتداشلىرى، يېقىن دوست-يارەنلىرى، يېقىن يۇرتلۇق ۋە ساۋاقداشلىرى، يېقىن قوشنىلىرى قاتارلىقلار ئارىسىغا ئېغىر ۋەھىمە يارىتىش ئارقىلىقمۇ ۋاستىلىك ئومۇمىي يۈزلۈك ۋەھىمە يارىتىش ۋەزىيىتىنى پەيدا قىلالىشىمىز مۇمكىن. بۇنداق يوشۇرۇن زەربە بېرىش پائالىيىتىنى كېيىنكى ئوبيېكتلار ئۈچۈن، تېپىك جاللاتلىرى ئۈچۈن، تېپىك رازۋېدچىكلىرى ئۈچۈن، تېپىك مۇناپىق، جاسۇس ۋە خائىنلار ئۈچۈنمۇ بىۋاستە ياكى ۋاستىلىك زەربە بېرىشلەرگىچە كېڭەيتىش

ئارقىلىق شەھەر-ناھىيە دەرىجىدىكى ئالاھىدە جىددىي ۋەزىيەت يارىتالىشىمىز تەبىئىي.

— بىز شۇنىمۇ ھەرگىز ئۇنتۇماسلىقىمىز كېرەككى، دۈشمەننى كۆرمەي تۇرۇپ جەڭگە ئاتلىنىش، مۇتلەق تۈردە ئوچۇقچىلىقتا تۇرغانلارنىڭ ئىرادىسىنى ئېغىر دەرىجىدە سۇندۇرىدىغان بىر پسىخولوگىيىلىك قانۇنىيەت. بۇ نۇقتىدىن ئالغاندا، بىز ئۇلارغا قارىغاندا سەل تەلەيلىكرەك دېيىشىمىز مۇمكىن. ئەمما جەڭ قىلىش دېمەك، يۇقىرىدا دېگىنىمدەك، دۈشمەننى بىۋاستە تونۇپ، ھەتتا بىۋاستە كۆرۈپ تۇرۇپ ئۆلتۈرۈش دېمەكتۇر. بىۋاستە تونۇمىغان، ياكى بىۋاستە كۆرمىگەن دۈشمەنگە قارشى جەڭگە ئاتلىنىش، ھەرقانداق بىر ئىنساننى ئەقلىدىن ئازدۇرغىدەك بىر پسىخولوگىيىلىك زەربىگە ئۇچرىتىۋېتىدۇ. بۇنداق زۇلۇمغا بەرداشلىق بېرەلەيدىغانلار بەكلا ئاز كۆرۈلىدۇ. بەرداشلىق بېرەلىدى دېگەنلىرىمۇ، پۈتۈنلەي تەلۋە ھالىغا چۈشۈپ، ئەقلىي كۈچىدىن ئاساسەن مەھرۇم بولۇپ قالىدۇ. بۇنداقلار ئەڭ ۋەھشىي تېررورچىلارغا ئايلىنىپ، خەلقنى ۋەھشىيلەرچە قاراقويۇقلا زورلاش، تەھدىت سېلىش، قىيىن-قىستاقلارغا ئېلىش، بىگۇناھ ئۆلتۈرۈش قاتارىدىكى قاراملىق بىلەن قورقۇتۇش ۋاستىلىرىغا تايىنىپ، ۋاستىلىك يوللار بىلەن بىۋاستە تونۇمايدىغان ئوبيېكتىپلارنى تونۇۋېلىشقا ئۇرۇنۇشىدۇ. بۇنداق تاجاۋۇزچىلار پۈتۈنلەي ئادەمىيلىكىنى يوقاتقان ۋەھشىي ھايۋانلار بولۇپ، بۇنداق ھايۋانلار پۈتۈن ئىنسانىيەتنىڭ ئورتاق دۈشمەنلىرى، ئۇلارنى قىلچە رەھىم قىلماي، ھەتتا زۆرۈر تېپىلغاندا ئۆزىنى قۇربان قىلىش چارىسىنى ئىشقا سېلىپ بولسىمۇ قەتئىي تازىلىۋېتىشقا غەيرەت قىلىنىشى شەرت. مانا بۇ تۈردىكى قاۋانلارنىمۇ بىۋاستە يوقىتىش پۇرسىتىگە ئېرىشەلمىگىنىمىزدە يۇقىرىقىدەك ۋاستىلىك چارىلار بىلەن زەربە بېرىشنى ئۇنتۇماسلىقىمىز كېرەك. ھە، ئۆزىنى قۇربان قىلىش ھېساۋىغا بولسىمۇ ۋەھىمە پەيدا قىلىش، ... بىز ئادەتتە بۇنى تەرغىپ قىلالمايمىز. ئۆلۈمدىن قورققانلىق سەۋەبىدىن ئەمەس، بەلكى باشقىلارنى پاش قىلىشقا بەكلا كۈچلۈك يىپ ئۇچى، توغرىسى پاكىت قالدۇرىدىغان خەتەرلىك ئىش بولغاچقا، بىز بۇنداق قەھرىمانلىقلارنى تەشەببۇس قىلالمايمىز. پەقەت

قوتۇلۇش چارىسى قالمىغاندىكى جان تىكىش ئەھۋالى باشقا بىر ئىش.

— بىزگە شۇ نەرسىمۇ مەلۇم بولىشى كېرەككى، ھەرقانداق بىر ئەسكەر، ئۇلار ئۆزلىرىنى مەيلى نېمە دەپ ئاتىۋالسا ئاتىۋالسۇن، ئۇلار بەربىر ئادەم ئۆلتۈرۈش ئۈچۈنلا يېتىشتۈرۈلگەنلىكى مۇتلەق بىر ئەمەلىيەت. خۇددى شۇنىڭدەك، ھەرقانداق بىر ئۇرۇش قوراللىرىدىن پايدىلىنىشنى ئۆگەنگۈچىمۇ مۇتلەق تۈردە ئادەم ئۆلتۈرۈشنى بىردىن-بىر مەقسەت قىلغان بولىدۇ. شۇنىڭ ئۈچۈن، ھەرقانداق بىر ئاتىش مەيدانىدا، ئۇدۇلغا قانداقتۇر بىر تاشنى، قوينى، ياكى باشقا بىر مەخلۇقنى تىكلەپ ياكى رەسىمنى چاپلاپ قارىغا ئېتىش مەشىقى قىلمايدۇ. خۇددى شۇنىڭدەك، ھەرقانداق بىر ئاتىش مەشىقىدە قارىغا ئالىدىغان نىشان تاختىسى مۇتلەق تۈردە ئادەمنىڭ نەق ئۆلىدىغان جان يېرىنىڭ سىمۋولىنى مۇتلەق ئوبيېكتىپ قىلىپ تەييارلانغان بولىدۇ. ئۇنداق بولمىسا ئىدى، بىرەر ئىتنىڭ، بىرەر قوينىڭ ياكى بىرەر ئادەم پۇت-قولىنىڭ رەسىمىگىلا قارا ئېلىپ مەشىق قىلغان بولار ئىدى. ياردار قىلىش ئۈچۈن ياكى ناكار قىلىش ئۈچۈن دەپ قورال تۇتتۇم دېگۈچىلەرنىڭ ھەرقانداقلىقى راست گەپ قىلىدىغانلاردىن ئەمەس. ئەسلىدىنلا بۇنداق گەپلەرنى ئاسانلىقچە ئاڭلىغىلى بولمايدۇ ۋە ئۇنداق گەپلەرمۇ ئاخماقلىق دەپ قارىلىدۇ. بىز يەنە شۇنىمۇ ئۇنتۇماسلىقىمىز كېرەككى، بىزنىڭ ۋەتىنىمىزدىكى خىتاي تاجاۋۇزچىلىرىنىڭ قولىدا ئەنە شۇنداق ئادەم ئۆلتۈرۈشنىلا تۈپكى مەقسەت قىلىپ كۆتۈرۈپ يۈرگەن ھەرخىل ئۇرۇش قوراللىرىدىن نەچچە مىليون تېپلى بار. ئۇلار مەيلى ئۆزلىرىنى دۆلەت مۇداپىئە ئارمىيىسى دەۋالسۇن، ياكى قوراللىق ساقچى-ئەسكەر دەۋالسۇن، ۋەياكى بىڭتۇەن، مىنبىڭ، قاتناش ساقچىسى، ئامانلىقنى ساقلىغۇچى، ... دېيىشكەن بولسۇن، بۇنداقلارنىڭ قولىدىكى قوراللىرىنىڭ ھەممىسىلا ئۇچىنى ھەرخىل باھانىلەرنى توقۇپ چىقىشىپ بولسىمۇ بىز قورالسىز يەرلىكلەرگە ئەڭ كۆپ قارىتىشماقتا ياكى بىز خەقتىن ئەڭ كۆپ ئۆلتۈرۈشمەكتە! مانا بۇ ۋەتىنىمىزدىكى خىتاي تاجاۋۇزچىلىرىنىڭ قولىدىكى ھەرخىل ئۇرۇش قوراللىرىنىڭ تۈپكى ئىشلىتىش مەقسىتى. دەرۋەقە، خىتاي تاجاۋۇزچىلىرى بىز خەقنى تولۇق قىرىپ تۈگىتىۋېتىشنى مەڭگۈ ئىشقا

ئاشۇرالمايدۇ. ئەمما، بىزنى قورقۇتالايدۇ، مەجبورلىيالايدۇ، باش ئەگدۈرەلەيدۇ ۋە ۋاقتى-ۋاقتىدا باستۇرۇپ تۇرالايدۇ. مانا بۇ، دۈشمەن، تاجاۋۇزچى ئىكەنلىكىنىڭ تىپىك بەلگىسى. ھالبۇكى، ھەرقانداق بىر ئىنسانىنىڭ ئەڭ چوڭ يوقاتقان نەرسىلىرىمۇ ئەنە شۇ تۆردىكى ئانا ۋەتىنىدە بۇ ۋەتەنگە تەۋە بولمىغان يات قوراللىق كۈچلەرنى، تاجاۋۇزچى ھۆكۈمەتلەرنى، بۇ تاجاۋۇزچى ھۆكۈمەتكە تەۋە يەرلىكلەرنى بوزەك قىلغۇچى يات كۆچمەن زوراۋانلىرىنى كۆرۈش، بۇ تۆردىكى تاجاۋۇزچىلار تەرىپىدىن قورقۇتۇلىشى، مەجبۇرلىنىشى، باش ئەگدۈرۈلىشى ۋە قانلىق باستۇرۇلۇشىدۇر! ئاغىنىلەر، بەزى تۈيغۇلار باركى، ئۇ تۈيغۇلار ئۈچۈن جان بېرىشكە ئەرزىيدۇ. چەتئەل تاجاۋۇزچىلىرىدىن قۇتۇلۇش، قورقۇتقۇچىدىن قۇتۇلۇش، مەجبۇرلىغۇچىدىن قۇتۇلۇش، باش ئەگدۈرۈشى ۋە قانلىق باستۇرۇشلىرىدىن قۇتۇلۇش، ۋەتەن قەھرىمانلىرىنى جازالىغۇچىلاردىن قۇتۇلۇش، ئەڭ مۇھىمى يات تاجاۋۇزچى كۈچلەرنىڭ ھۆكۈمرانلىقىدىن قۇتۇلۇش ئارزۇلىرى — ئەنە شۇنداق جان بېرىشكە ئەرزىيدىغان تۈيغۇلاردىندۇر! بىز خەلقىمىزگە ئەنە شۇنداق ئۇقۇمنى چۈشەندۈرۈشىمىز، بۇنداق بالادىن قۇتۇلۇش جاسارىتىنى تەشۋىق قىلىشىمىز، بۇنداق تاجاۋۇزچىدىن قۇتۇلۇش يوللىرىنى كۆرسىتىشنى مەقسەت قىلىدىغان ھەرىكەت پىلانلىرىنى تۈزۈپ پائالىيەت قىلىشىمىز لازىم!

ھەممە دوستلار ئۇنى تەبرىكلىشىپ چاۋاك چېلىشىۋېتىشتى. شۇنداق قىلىپ، بۇ سورۇننىڭ ئاساسى ئېقىمى بولۇپ كېلىۋاتقان 'تىنچ پائالىيەت پرىنسىپى' غا داغ چۈشۈۋاتقاندەكمۇ كۆرۈنمەكتە ئىدى. ...

ئەسكەرتىش:

«مېنىڭ ئىسىمىم قىزىل» دېگەن بۇ روماننىڭ باشقا بۆلۈملىرى تۆۋەندىكى ۋەزىيەتنىمۇ ئۇ بۇ رومانىمىز بىلەن مۇناسىۋەتتىك بولمىغانچقا، قىسقارتىۋېتىلدى.

ئىزچىمەن

يا مۇستەقىللىق! — يا ئۆلۈم!

بۇ كىتاب، «مۇستەقىللىقىمىزدىن ئۈمىد بارمۇ؟» دېگەن كىتاب بىلەن بىرگە، مىللىي مۇستەقىللىق ھەرىكىتىمىزنىڭ بىرىنچى باسقۇچلۇق پائالىيەت دولقۇنىنى پەيدا قىلىش ۋە ئۇنى يۇقىرى دولقۇنغا كۆتۈرۈش ئۈچۈن بارلىقىنى ئاتىيالايدىغان پىدائىيلىرىمىزغا بېغىشلىنىدۇ.

— ئاللا سىزگە جاسارەتلىك ئىرادە ئاتا قىلغاي، ئامىن!

قىسقىچە مەزمۇنى

بىز بۇ كىتابتا، يېقىنقى يېرىم ئەسىرلىك تارىخىمىزدىكى مەغلۇبىيەتلىرىگىزنىڭ ئىدىيۋى ئاساسلىرىنى كۆرسىتىش بىلەن بىرگە،

نۆۋەتتىكى دۈشمەن ۋەزىيىتىنى تەھلىل قىلىش ئارقىلىق، شەرقىي تۈركىستان مىللىي مۇستەقىللىق ھەرىكىتىنى سۈنئىي خىتاي كۆپىيىشىنىڭ ئالدىنى ئېلىش، يەرلىشىۋالغان خىتاي تاجاۋۇزچىلىرىنى قوغلاش ۋە دۈشمەن قوراللىق كۈچلىرىگە زەربە بېرىشتىن ئىبارەت ئۈچ باسقۇچ بويىچە قەدەممۇ-قەدەم قانات يايدۇرۇشنىڭ مۇھىملىقى، نۆۋەتتە خىتاي كۆپىيىشىنى توسۇشنىڭ بىردىن-بىر چارىسى — خىتاي كۆچمەن تاجاۋۇزچىلىرى ئارىسىغا ئېغىر ۋەھىمە پەيدا قىلىش ئارقىلىق، يېڭىدىن ۋەتىنىمىزگە تاجاۋۇز قىلىشقا ئۇرۇنۇش ئالدىدىكى خىتايلارنى ۋەتىنىمىزگە ئاياق بېسىش نىيىتىدىن ۋاز كەچتىرىش ھەرىكەت دولقۇنىنى پەيدا قىلىش ئىكەنلىكىنى ئىسپاتلاپ كۆرسىتىمىز. مانا بۇ — كىتابىمىزدا تونۇشتۇرۇلىدىغان تۈپكى پرىنسىپ. بىرىنچى باسقۇچلۇق مىللىي مۇستەقىللىق ھەرىكىتىمىزنى قانات يايدۇرۇشنى مەقسەت قىلىدىغان بارلىق پائالىيەتلەر ئەنە شۇ تۈپكى پرىنسىپنى چۆرىدىگەن ئاساستا قانات يايدۇرۇلۇشى شەرت. شۇنىڭدەك يەنە، بىرىنچى باسقۇچلۇق مىللىي مۇستەقىللىق ھەرىكىتىمىزنى بەلگىلىك بىر غەلىبىگە ئېرىشتۈرمەي تۇرۇپ، باشقا ھەرقانداق بىر تىنچ ئۇسۇل-چارىلەرگە مۇراجىئەت قىلىپ قالغان قەدەم-باسقۇچلارغا ئاتلىنىش ئىمكانىيىتى قەتئىي بولمايدىغانلىقىنىمۇ ئىسپاتلاپ كۆرسىتىشكە تىرىشىمىز.

كىرىش سۆز

ئۇيغۇر خەلقى بۈگۈن خىتاي تاجاۋۇزچىلىرىدىن قۇتۇلۇپ، مۇستەقىل مىللىي

دۆلەتنى قايتا ئەسلىگە كەلتۈرۈش ئىمكانىيەتلىرىگە ئىگەمۇ؟

1. ئەگەر بۇنداق بىر ئىمكانىيەتكە ئىگە دېگىنىمىزدە، بۇ دۆلەتنى قايسى خىل ئۇسۇلدا، قانداق باسقۇچلار بويىچە، قانچىلىك ۋاقىتتا، قانداق بەدەللەرنى تۆلەپ ۋە كىم ئەسلىگە كەلتۈرەلەيدۇ؟

2. ئەگەر بۇنداق ئىمكانىيەت قالمىغان بولسا، مىليونلىغان خەلقىمىزنى ئىشقا ئاشۇرغىلى بولمايدىغان قۇرۇق خىيالنىڭ كەينىگە سېلىپ بىكاردىن ئاۋارە قىلىش ئورنىغا، بۇ مىللەتنى ساقلاپ قېلىشنىڭ ئەڭ ئەقەللىي چارىلىرى ئۈستىدە ئىزدىنىپ كۆرۈشنىڭمۇ يامىنى بولمىسا كېرەك.

بىز بۇ كىتابتا، ۋەتىنىمىز شەرقىي تۈركىستاننىڭ مىللىي مۇستەقىللىقنى قولغا كەلتۈرۈشنىڭ ئەڭ ئاخىرقى پۇرسىتى قالغان بىر دەۋردە تۇرۇۋاتقانلىقىمىزنى، ئەگەر بۇ پۇرسەتنى قولدىن بېرىپ قويغىنىمىزدا، مەجبۇرى ۋە تولۇق خىتايلىشىشنى شەرتسىز قوبۇل قىلىش ۋاستىسى ئارقىلىقلا "مىللىتىمىزنى ساقلاپ قېلىش ئۈچۈنلا تىرىشىش" دەۋرىگە كىرىپ قېلىشتىن قېچىپ قۇتۇلالمايمىز، دەيدىغان تارىخىي مۇقەررەرلىك بولۇپ كۆرۈنۈۋاتقان مۆلچەرگە ئىشەنگەن ھالدا، مىللىي مۇستەقىللىقنى قولغا كەلتۈرۈشنىڭ بىردىن-بىر توغرا يولى دەپ قارىلىدىغان ئۈچ باسقۇچلۇق ھەرىكەت شەكلىنى تەھلىل قىلىپ ئۆتتىمىز. بۇ مەسىلە، بۈگۈنگىچە خەلقىمىز ئارىسىدا مەخسۇس تالاش-تارتىش قىلىنمىغان بىر تېما بولغىنى ئۈچۈن، بۇ كىتابتا ھەرقانچە كەڭ ۋە چوڭقۇر تەھلىل قىلدۇق دەپ قارىغىنىمىزدىمۇ، تۆۋەندە مۇلاھىزە قىلىدىغان تېمىلاردا يەنىلا نۇرغۇن يېتەرسىزلىكلەرگە، ھەتتا خاتالىقلارغىمۇ يول قويۇشتىن ساقلىنىپ قالالىشىمىز مۇمكىن ئەمەس. ئەمما شۇنىڭغا ئىشىنىمىزكى، بۇ تۈردىكى مۇنازىرىلىرىمىزنىڭ چوڭقۇرلىشىشىغا ئەگىشىپ ۋەتىنىمىزنىڭ كەلگۈسى تەقدىرى ھەققىدىكى پىكىرلىرىمىز كۆنسايىن مۇكەممەللىشىپ، پات يېقىندا مىللىي مۇستەقىللىق ھەرىكىتىگە ئايلاندۇرالىشىمىزغا ئىشىنىمىز. بىز بۇ كىتابتا ئەنە شۇنداق بىر ئەقىدىنى تىكلەشكە تىرىشىمىز ئۈچۈن يېڭىچە بىر ھەرىكەت ئۇسلۇبىنى ئوتتۇرىغا قويۇشقا تىرىشتۇق. بۇ ئۇسۇل، گەرچە نۇرغۇن ئاقىللىرىمىز تەرىپىدىن رەت قىلىنىپ كېلىۋاتقان

ۋە نۇرغۇن كىشىلىرىمىز تېخى ئىشەنچ قىلىپ كېتەلمەيۋاتقان بىر ئۇسۇل بولسىمۇ، ئەمما بۇ ئۇسۇل ۋەتىنىمىزدە يېقىندىن بۇيان سىناق قىلىنىپ بەلگىلىك مۇۋەپپەقىيەتلەرگە ئېرىشكىلى بولىدىغانلىقىنى ئىسپاتلاپ بېرىۋاتقان يۇمران ھالەتتىكى يەپ-يېڭى بىر ئۇسۇلدۇر. بىزنىڭ تەھلىلىمىز بويىچە ئالغاندا، بۇ ئۇسۇل ئۇيغۇر خەلقىنى قۇتقۇزۇش ھەرىكىتىگە ئاتلىنىشنىڭ ئەڭ ئاخىرقى چارىسىدۇر. بۇ كىتابتا، ئەنە شۇ مەسىلە ئىمكانىيەتنىڭ بارىچە ئىلمىي ئۇسۇلدا تەھلىل قىلىنىپ، مىللىي ئازادلىق ھەرىكىتىمىزنىڭ زامانىمىزغا ئۇيغۇن ھەرىكەت پرىنسىپلىرىنى ئوتتۇرىغا قويۇشقا تىرىشىلدى.

ۋەتىنىمىز بۈگۈن، ئون مىليوندىن ئارتىپ كېتىۋاتقان خىتاي تاجاۋۇزچى ئاھالىسى ۋە مىليوندىن ئارتۇق ھەرخىل شەكىلدىكى قوراللىق خىتاي تاجاۋۇزچى ۋە قورچاق كۈچلىرىگە تولغان ئىنتايىن ئېغىر دۈشمەن ۋەزىيىتى ئاستىدا تۇرماقتا. بۇ تاجاۋۇزچىلار ئۈستۈن ئەسكىرى كۈچىگە تايىنىپ ۋەتىنىمىزنىڭ بارلىق سىياسىي، ئىقتىسادىي، ھەربىي، دىپلوماتىيە، زامانىۋى ئىشلەپچىقىرىش ۋە پەن-تېخنىكا ساھەلىرى بويىچە خىتاي تاجاۋۇزچىلىرىنىڭلا مەنپەئەتىنى كۆزلەيدىغان مۇتلەق ئۈستۈن زوراۋان ئىرقچى ھاكىممۇتلەقلىكىنى تىكلەپ پائالىيەت قىلىش ۋەزىيىتىنى يارىتىۋالماقتا. ۋەتىنىمىز دائىرىسىدە مۇتلەق ئۈستۈن ھۆكۈمران ئورۇنغا ئېرىشىۋالغان بۇ خىتاي تاجاۋۇزچىلىرى خەلقىمىزنى بىپايان يېزا-قىشلاقلاردا چېكىدىن ئاشقان نادان، نامرات ۋە قۇل ھالىتىدە قالدۇرغىنىنى ئاز دەپ، ۋەتىنىمىزگە تارتىپ كەلگەن قوش رېلىسلىق تۆمۈريول قاتنىشى ۋاستىسى بىلەن شىددەتلىك كۆچمەن يۆتكەش دولقۇنىنى پەيدا قىلىپ، ۋەتىنىمىزنى قىسقا ۋاقىت ئىچىدىلا يۈز مىليونلۇق سۈنئىي خىتاي يۇرتى ھالىتىگە كەلتۈرۈۋېلىش ئۈچۈن جان جەھلى بىلەن ئۇرۇنماقتا! شىددەت بىلەن سۈنئىي ئارتىپ كېتىۋاتقان خىتاي تاجاۋۇزچى كەلگۈندىلەر نوپۇسى، نۆۋەتتە ۋەتىنىمىزنىڭ مىللىي مەۋجۇدىيىتىگە تەھدىت سېلىۋاتقان، ھەددىدىن تاشقىرى ئېغىر خەۋپ كەلتۈرىدىغان بىر ئەمەلىي كۈچ بولۇۋاتقانلىقى ھەر بىر ئەقىل ئىگىسىگە ئايان. شۇنداق ئىكەن، ۋەتىنىمىز خەلقىنى ئۆز ئانا تۇپرىقىدا ساقلاپ قېلىشتا بۇ تاجاۋۇزچى كۆچمەنلەردىن

تولۇق قۇتۇلۇپ، مىللىي مۇستەقىللىقىمىزنى قايتىدىن ئەسلىگە كەلتۈرۈش ئىشى، ۋەتىنىمىز خەلقىنىڭ مەۋجۇدلۇقى ۋە تەرەققىياتىغا كاپالەتلىك قىلىدىغان بىردىن-بىر ئاخىرقى چىقىش يولى بولۇپ ئالدىمىزدا تۇرماقتا.

خەلقىمىز خىتاي مۇستەملىكىسىگە ئايلىنىپ كېتىۋاتقان ۋەتىنىنى خىتاي تاجاۋۇزچىلىرىدىن قۇتقۇزۇپ چىقىش ئۈچۈن يىگىرمىنچى ئەسىرنىڭ ئوتتۇرىلىرىغىچە نۇرغۇن قېتىم قانلىق كۆرەشلەرنى قوزغىغان بولسىمۇ، ياتلارنىڭ ئەقىدىسىگە ئېتىقات قىلىشقان بىر قىسىم سۇلھىچىلىرىمىز تەرىپىدىن مىللىي ئازادلىق ھەرىكىتىمىز ئاتالمىش ‘تىنچلىق’ ھەرىكەتلىرىگە بۇرىۋېتىلىپ، ئىنتايىن پاجىئەلىك ئېغىر مەغلۇبىيەتلەرگە سەۋەب بولۇشتى. بولۇپمۇ كىشىنى ئەڭ ئېچىندۇرىدىغىنى، ئۆزلىرىگە ھەرخىل ”تىنچ كۆرەش يولى“ دېگەندەك ئۇسۇللارنى مىزان قىلىشىۋالغان يېتەكچىلىرىمىز بىلەن ۋەتەن خائىنلىرىنىڭ ۋاستىلىك ياكى بىۋاسىتە ھالدا تەرغىب قىلغان تۈرلۈك-تۈمەن ‘تىنچلىق’ شوئارلىرى، ئەينى ۋاقىتتىكى ئىككىنچى جۇمھۇرىيەت مىللىي ئارمىيىمىزنىڭ ئەللىك مىڭ كىشىلىك مۇنتىزىم ياكى پارتىزان كۈچلىرى بولغان ۋەزىيەتتىن، بۈگۈنكى بىرمۇ مىللىي ئەسكىرى بولمىغان ۋەزىيەتكە چۈشۈپ قېلىشىمىزغا بىردىن-بىر سەۋەبچى بولۇشى ئىدى. ھالبۇكى، بۇ ‘تىنچلىقچى’ لىرىمىزنىڭ مۇتلەق كۆپ قىسمى ۋەتىنىمىز دائىرىسىگە يامراپ كىرىۋاتقان خىتاي تاجاۋۇزچى كەلگۈندىلەرنىڭ بۇ خىل سوراقسىز كۆپىيىپ كىرىپ كېلىشىنى خالىمايدىغانلىقىنى ھەر قەدەمدە دېگۈدەك ئېتىراپ قىلغاندەك كۆرۈنسىمۇ، قىزىق يېرى بۇ تۈردىكى ياتلارنىڭ كۆپىيىشىگە قارىتا قىلچىمۇ تەدبىر قوللانماسلىقى، ھەتتا تەدبىر قوللىنىشنى تەشەببۇس قىلغۇچىلارنىڭ يولىنى توسۇپ، ئۇلارنى پاراكەندىچىلىكنى، ھەتتا تېررورچىلىقنى تەشۋىق قىلغۇچىلار دەپ ئىزچىل قارىلاپ كېلىشىدۇر.

ئۇلارنىڭ بۇنداق تونۇشقا كېلىپ قېلىشىدىكى ئىنتايىن مۇھىم سەۋەبلىرىنىڭ بىرى — بۇ تاجاۋۇزچى كەلگۈندى خىتايلارنى تاجاۋۇزچى دەپ قارىماي، ئۇلارنى خىتاي تاجاۋۇزچى ھاكىمىيىتىدىن پەرقلەندۈرۈپ ”ئامالسىز قالغان يۇۋاش

ئىشلەمچى پۇقرالار“ دەپ قارىشىدا روي بەرمەكتە (بەشىنچى ئىيون قىرغىنچىلىقىدا ۋەتىنىمىزدىكى خىتاي تاجاۋۇزچى پۇخرالىرىنىڭ ۋەھشىلىكىنى كۆرگەن ۋە ئاڭلىغان بۇ تۈردىكى كىشىلىرىمىز بۈگۈن يەنە قانداق ئويلاردا بولىۋاتقاندۇ؟ — قايتا تۈزەتكۈچى). يېقىنقى يىللاردىن بېرى ئوتتۇرىغا چىقىۋاتقان يېڭى ’تىنچلىقچى‘ لىرىمىزنىڭ ”كىشىلىك ھوقۇق، دېموكراتىيە، دۇنيا تىنچلىقى، يەرشارى مۇھىتى، يەرشارى ئورتاق گەۋدىسى، بىر قۇتۇپلۇق دۇنيا تۈزۈمى“ دېگەندەك ياتلارنىڭ مەنپەئەتى ئۈچۈن ئوتتۇرىغا قويۇلغان شوئارلىرىنى بىر كانايدا توۋلىشىپ، بۇ قېتىمقى مىللىي مۇستەقىللىق ھەرىكەتلىرىمىزنىڭ تۈنجى باسقۇچىنى ’تېررورچىلىق‘ دەپ قارىلاپ كۆرسىتىشلىرىمۇ كىشىنى ئويغا سالماي قويمايدۇ.

تارىخىمىزدا ۋەتەن ئازادلىق ھارپىسىغا يېقىنلاشقاندا ياكى بۈگۈنكى كۈندە جاسارەتلىك پىداكارلىرىمىز ۋەتەن ئازاتلىق ھەرىكىتىگە ئاتلىنىش ئالدىدا تۇرىۋاتقىنىدا، بۇ ۋەتەننى مەيلى ئاڭلىق ياكى ئاڭسىز بولسۇن، ئومۇمىي يۈزلۈك مۇنقەرز بولۇش يولىغا سۆرەپ مېڭىشى، ھەرقانداق باھانە كۆرسىتىلىشىدىن قەتئىي نەزەر، ئۇچىغا چىققان خائىنلىق ھەرىكىتى دەپ قارىلىشى لازىم ئىدى. بولۇپمۇ مىللىي ئازادلىققا كۈن سانايدىغان ھالەتتىن خەلقىمىزنى بۈگۈنكىدەك تېنىچ تارتىشقا بولمايدىغان ئۆلۈم گىردابىغا كەلتۈرۈشكە سەۋەب بولغان ھەرقانداق كىشى ياكى تەشكىلاتنىڭ ھەرقانداق ھەرىكىتى قەتئىي تۈردە مىللىي مۇناپىقلىق، ۋەتەن ساتقۇچىلىق ھەرىكەت دەپ قارىلىشى شەرت ئىدى. دېمىسىمۇ ئەنە شۇ دەۋرلەرنىڭ ھەرخىل مەپكۇرىدىكى ’تىنچلىق‘ تەرغىباتچىلىرى بۈگۈنكى مۇناپىقلارنىڭ ئاساسچىلىرى بولمىدىمۇ؟ ھالبۇكى، ۋەتىنىمىز شۇنچە پاجىئەلىك ھالەتكە كەلتۈرۈلگىنىگە قارىماي، بىزنىڭ نۇرغۇنلىغان ئوقۇمۇشلۇق كىشىلىرىمىز، ۋەتەنپەرۋەر نامى ئاستىدىكى كۆپ سانلىق تەشكىلاتلىرىمىز ھەدەپ تىنچلىق تەرغىباتىنى ئۆزلىرىنىڭ بىرىنچى ئورۇندىكى ۋەزىپىسى دەپ تەشۋىق قىلىشماقتا. بۇ كىشىلىرىمىز ۋەتەنپەرۋەرلىك چۈمپەردىسىگە ئورىنىۋېلىپ ”ۋەزىيەت پىشىپ يېتىلمىدى، خەلق ئويغانمىدى، خەلقىمىزدە دۇنيا بىلىم سەۋىيىسى، سىياسىي جۇغراپىيە سەۋىيىسى يوق، بىھۇدە قان

تۆكۈلدۇ، خەلقئارا بىزنى تونۇپ بولالمىدى، ئامېرىكا بىزنى قۇتقۇزۇشقا تەييار بولۇپ قالدى، خىتاي دېموكراتچىلىرى بىزنى ئېتىراپ قىلىش ئالدىدا تۇرماقتا، دۇنيا زومىگەرلىرىنىڭ مەھشەر كۈنلىرى يېقىنلىشىپ قالدى، ...“ دېگەندەك مىللىتىمىزنىڭ تەقدىرى بىلەن قىلچە مۇناسىۋىتى بولمىغان، ياتلار تەرىپىدىن بۇرمىلانغان ياكى پۈتۈنلەي يالغان-ياۋىداق باھانىلەرنى ئويدۇرۇپ چىقىشىپ، ھەرخىل ساھەلەر بويىچە خەلقىمىزنى بىخۇدلاشتۇرىدىغان، خەلقىمىزنى جىم تۇرۇشقا، تىنچ كۈتۈشكە مەجبۇرلايدىغان، كەسكىن ھەرىكەت شەكىللىرىدىن پايدىلىنىپ تاجاۋۇزچى خىتاي كەلگۈندىلىرىنى قوغلاپ چىقىرىش ھەرىكەتلىرىنى پەيدا قىلىشقا جۈرئەت قىلدۇرمايدىغان تەشۋىقاتلار بىلەن ھەدەپ شۇغۇللانماقتا.

بىز شۇنىمۇ كەسكىن ئوتتۇرىغا قويۇشىمىز كېرەككى، ۋەتەن مۇستەقىللىقى ئۈچۈن ھەرىكەتكە ئاتلىنىشقا توسالغۇلۇق قىلىشمۇ ئوخشاشلا شەكلى ئۆزگەرگەن مىللىي مۇناپىقلىق! بۇنداق توسالغۇ پەيدا قىلغۇچىلارنىڭ پائالىيەتلىرى مەيلى تىنچلىق چۈمپەردىسىگە ئورىنىۋېلىش ياكى خەلقىمىزنى تاشقى كۈچلەرنىڭ ياردىمىگە تەمە قىلغۇزۇش بولسۇن، بەربىر ۋەتىنىمىز خەلقىنىڭ مىللىي مۇستەقىللىق كۈرەشلىرىگە ئاتلىنىش ھەرىكىتىنى قوزغىشىغا توسالغۇ پەيدا قىلىدىغان مەپكۇرىلاردىن باشقا نەرسە ئەمەس.

ھالبۇكى، خىتايدا يۈرگۈزۈلگەن كوممۇنىزم پاجىئەسى ۋەتىنىمىزدە ھېلىگەر، ۋەھشىيانە شوۋىنىزم تۈسىگە كەلتۈرۈپ ئىجرا قىلىنغىنى ئۈچۈن، ۋەتىنىمىز خەلقىنىڭ بېشىغا كەلگەن بالايى ئاپەتلەر خىتايلارنىڭ بېشىغا كەلگەنلەردىن (ئەگەر ئۇلارنىمۇ نورمال بىر قوشنا ئەلنىڭ ئەقەللىي بىر ئادىمى دەپ تونۇغىنىمىزدا) ھەسسىلەپ ئېغىر ئىدى. شۇڭغا قارىماي ۋەتىنىمىزنى بۇلاڭ-تالاڭ قىلىشقا كەلگەن نەچچە مىليون خىتاي تاجاۋۇزچىسى ئۆزلىرىنىڭ چېكىدىن ئاشقان مىللەتچىلىك، ئىرقچىلىق، چېكىدىن ئاشقان ئېغىر مۇتەئەسسىپ ۋە ياۋۇزلارچە فېئوداللىق، ئىنسان قېلىپىدىن چىققان فاشىستىك ۋە چىرىپ چۈشكۈنلەشكەن شەخسىيەتچىلىك غەرەزلىرىنى تېخىمۇ ئەركىن ئىشقا ئاشۇرۇش ئۈچۈن، ۋەتىنىمىز تەۋەسىدە يېگانە خىتاي

تاجاۋۇزچى كۆچمەنلىرىگىلا خاس ئىقتىسادىي ۋە سىياسىي ئىسلاھات ئۆزگىرىشلىرىنى پەيدا قىلىشقا كىرىشىپ، خەلقىمىزنى بارلىق زامانىۋى ئىشلەپچىقىرىش پائالىيەتلىرىدىنمۇ سىقىپ چىقىرىشقا كىرىشتى. ئەڭ خەتەرلىك بولۇۋاتقىنى، (ۋەتىنىمىزنى تېز ۋاقىت ئىچىدە تولۇق خىتايلاشتۇرۇش چارىسى ھېسابلانغان خەلقىمىزنى خىتاي يۇرتىغا تارقىتىش ئارقىلىق ئانا يۇرت ئۇقۇمىدىن مەھرۇم قالدۇرۇش پىلانى ۋە — قايتا تۇزەتكۈچى) سۇئنى خىتاي نوپۇسىنى كۆپەيتىش ئىشىنىمۇ جىددىي ئىجرا قىلىشقا كىرىشىۋاتقانلىقىدۇر.

ۋەتىنىمىز خەلقى، يېقىندىن بۇيان خىتاي تاجاۋۇزچىلىرىنىڭ پايدىسى ئۈچۈنلا لايىھىلەنگەن ئىقتىسادىي ئىسلاھاتىنىڭ قىسمەن يوچۇقلىرىدىن پايدىلىنىپ ئىقتىسادىي جەھەتتە ئاز-تولا ئۇگشىلىشۋېلىشقا ئۇرۇنغان بولسىمۇ، خىتاي تاجاۋۇزچىلىرىنىڭ ئەنسىرىشى، چەتكە قېقىشى، مونوپولىيىسى، بېسىمى، چەكلىشى ۋە ھەتتا ئاشكارا ھالدا بۇلاڭ-تالاڭ قىلىش، مۇسادىرە قىلىش ۋە باستۇرۇشلىرى نەتىجىسىدە ئومۇمىي يۈزلۈك نامراتلىششقا قاراپ يۈز تۇتماقتا. بۇ خىل ئېغىر مىللىي زۇلۇمغا بەرداشلىق بېرەلمىگەن نۇرغۇنلىغان كىشىلىرىمىز، بولۇپمۇ مىللىي ئۈمىدىنى يوقاتقان ئىرادىسىز، غايىسىز ياشلىرىمىز تۈيۇق يوللارغا مەجبۇرلىنىپ، مىسلى كۆرۈلمىگەن ئەخلاقىي ۋە مىللىي بۇلغىنىشلارنى كەلتۈرۈپ چىقارماقتا. بۇ خىل مىللىي-ئەخلاقىي بۇلغىنىش ھادىسىلىرىگە چىدىمىغان بىرقىسىم ۋىجدانلىق كىشىلىرىمىزنىڭ ئەقەللىي دەرىجىدىكى ھەققانى تەلەپلىرىمۇ، خىتاي تاجاۋۇزچىلىرى تەرىپىدىن بىۋاسىتە قوراللىق باستۇرۇش ۋە قىرغىنچىلىقلىرى بىلەن خۇلاسىلىنىپ كەلمەكتە.

خەلقىمىز بۇ خىل پاجىئەلەرنىڭ يۈز بېرىشىدىكى ئەڭ تۈپكى سەۋەبىنىڭ، ئۆز مىللىي ۋەتىنىنى خىتاي تاجاۋۇزچى كۆچمەنلىرىگە تارتقۇزۇپ، ئۆزلىرىنىڭ مىللىي ھاكىمىيتى، مىللىي ئارمىيىسى ۋە مىللىي مۇستەقىللىقىدىن مەھرۇم بولۇپ قالغانلىقىدىن كېلىپ چىقىۋاتقانلىقىنى تەدرىجىي ھالدا ھېس قىلىشىپ، ئۇچۇق دېگۈدەك تەرغىب قىلىنىۋاتقان تىنچ سىياسىي نارازىلىق ياكى زوراۋانلىق تۈسىنى

ئالـــدىغان ھەرخـــل شـــەكىلدىكى نەتىجىســـى كۆرۈلمەيـــدىغان ئاشـــكارا مىللـــي مۇستەقىللىق پائـالىيەتلىرى ئۈچـۈن ئـۆزلىرىنى بېغىشـلىماقتا. ئەپسۇسـكى، بـۇ خىـل ئاشكارا نارازىلىق كۆرسىتىش ياكى قارشىلىق كۆرسىتىش يوللىرىنىڭ ھېچ قايىسىسـى ۋەتىنىمىـز مىللـي مۇسـتەقىللىقىنىڭ ئۈيـۈقىنى كۆرسـتىپ بېرەلمىگەنلىكـى، ئـۇزۇن يىللىـق بىھـۇدە ئۇرۇنـۇش ۋە بىھـۇدە قۇربـان بېرىشـلەرنىڭ ئىزچـل مەيـدانغا كېلـىپ تۇرۇشى، نۇرغۇن كىشىلىرىمىزنى ھارغۇزۇپ ئويغا سېلىپ قويماقتا: ئەجەبا بىزنىـڭ مەھكۇملىكىمىز پېشانىمىزگە پۈتۈلۈپ كەتكەنمىدۇ؟ خەلقىمىز تارىخىي جاسارىتى ۋە كـۈرەش ئەنئەنىلىرىـدىن پۈتـۈنلەي مەھـرۇم بولـۇپ قالغانمـدۇ؟ ئەمـدى مىللـي مۇسـتەقىللىقىمىز ئۈچـۈن قـولىمىزدىن كېلـدىغان ھېچقانـداق بىـر ئۈنۈملـۈك چـارە قالمىغانمدۇ؟

بىزنى ئۈمىدسىزلەندۈرۈپ كېلىۋاتقان بۇ خىل سـوئاللار يېقىنقـى بەش-ئـون يـل مابەينىدە بىرقىسىم پىكىر ئىگىلىرىمىزنى ئاستا-ئاستا ئۆزىگە جەلپ قىلماقتا. بۇ كىتابتا ئەنە شۇ خىل ئۈمىدسىز سوئاللارنى ئۆزگىچە بىر ئۇسلۇبتا تەپسىلي تەھلىـل قىلـپ، خەلقىمـزگە نـۆۋەتتىكى مىللـي مۇسـتەقىللىق ھەرىكىتىمىـزگە ئەڭ ئېغىـر تەھـدىت بولۇپ تۇرۇۋاتقان دۈشـمەن كۈچلىرىنـىڭ كـم ئىكەنلىكىنـى، مىللـي مۇسـتەقىللىق ھەرىكىتىمىزنـىڭ خاتـا چۈشـەنچىلىرى، بۇنـدىن كېيىنكـى مىللـي مۇسـتەقىللىق ھەرىكىتىمـز ئۈچـۈن زۆرۈر بولـۇپ تۇرۇۋاتقـان مىللـي ئـازادلىق ھەرىكىتىمىزنـىڭ نۆۋەتتىكى ھەرىكەت پروگراممىسىنى تۈزۈپ چىقىشقا ئاساس بولىدىغان ھەرىكەت پرىنسـىپى، ھەرىـكەت شـەكىللىرى ۋە باسـقۇچلىرى، بـۇ جەھەتتىكـى تەھلىللىرىمىزنـىڭ مـۇقەررەر نەتىجىسـى بولغـان بىرىنچـى باسـقۇچلۇق مىللـي مۇستەقىللىق ھەرىكىتىمىزنىڭ كونكرېتنى ئۇسـۇل-چارىلىرى ھەققىـدە تەپسـىلىيرەك مـۇلاھىزە يۈرگۈزۈشـكە تىرىشـىمىز. بولۇپمـۇ «مۇسـتەقىللىقىمىزدىن ئۈمىـد بـارمۇ؟» دېـگەن قـارا تاشـلىق كىتـابىمىزدا تەكـتلەنگەن ئـۆزگىچە كـۈرەش يـولىنى ئالاھـدە تەكـتلەپ كۆرسـتىمىز. بـۇ دېـمەك: ”جـم ياتسـاڭمۇ ئۆلتۈرۈلسـەن، ھەرىكەتـكە ئاتلانساڭمۇ. شۇنداق ئىكەن، يا مۇستەقىللىق — يا ئۆلۈم!“ دېگەنلىكتۇر.

***

بىرىنچى بۆلۈم

ۋەتىنىمىزنىڭ بۈگۈنكى ۋەزىيىتى

§1.1 نوپۇس ئىشغالىيەتچىلىكى

ۋەتىنىمىز تۇپراقلىرىنى تولۇق خىتايلاشتۇرۇپ يۇتۇۋېلىش پىلانى، خىتاينىڭ يېقىنقى يېرىم ئەسىرلىك ئىنتايىن مۇھىم تاجاۋۇزچىلىق سىياسىتىدۇر. ئەگەر بىز ئىنچىكىلىك بىلەن تەھلىل قىلىپ كۆزىتىدىغانلا بولىدىكەنمىز، خىتاي تاجاۋۇزچىلىرى جاڭ جىڭجوگونىڭ ۋەتىنىمىزگە ئاياق باسقان كۈنىدىن ئېتىبارەن، ۋەتىنىمىز تەۋەسىدە ھەرخىل باھانە-سەۋەبلەرنى ئويدۇرۇپ چىقىرىشىپ سۈنئىي شەكىلدە مۇتلەق ئۈستۈن خىتاي نوپۇسى يارىتىپ، دۇنيا خەرىتىسى ۋە دۇنيا تارىخىي تىزىملىكلىرىدىن ئۇيغۇر ۋەتىنى دېگەن بۇ ئۇقۇمنى تارىخىي، ماددىي، مەدەنىي، نوپۇس ۋە مەنىۋى جەھەتتىن تولۇق ئۆچۈرۈپ تاشلاشقا بار كۈچى بىلەن ئۇرۇنۇپ كەلگەنلىكىنى ئوچۇق كۆرۈپ ئالالايمىز.

يېقىنقى يېرىم ئەسىردىن بۇيان ئاقىللىرىمىز تەرىپىدىن ئىزچىل سەل قارىلىپ كېلىنىۋاتقان بۇ پاجىئەلىك ئاقىۋىتىمىزنى تېخىمۇ ئېنىق تونۇپ يېتىشىمىز ئۈچۈن، بىز ئاۋۋال شەرقىي تۈركىستان خەلقىنىڭ مىللىي نوپۇسى ھەققىدىكى ئاسمان-زېمىن پەرق قىلىۋاتقان ھەرخىل سانلىق مەلۇماتلار ھەققىدىكى تالاش-تارتىشلار ئۈستىدە قىسقىچە توختىلىپ ئۆتەيلى.

نوپۇس ستاتىستىكا ئۇسۇلى جەھەتتىن ئالغاندا، باشقا نۇرغۇن دۇنيا جامائەتچىلىكىگە ئوخشاش، ۋەتىنىمىز خەلقىمۇ ئەزەلدىن ئۆزلىرىنىڭ ئومۇمىي نوپۇس سانىنى ئېنىق ئوتتۇرىغا چىقىرىشقا ئۇنچىلىك جىددىي ئېھتىياجلىق بولۇپ كەتمىگەچكە، ئون توققۇزىنچى ئەسىرگە كەلگۈچە بولغان ئارىلىقتا بۇ جەھەتتە مۇقىم بىر نوپۇس سانىنى ئېلىش ئۇسۇلىنى ياكى نوپۇس مەلۇماتىنى خۇلاسىلەپ

چىققانلىقى ھەققىدە بۈگۈنگىچە بىرەر مەلۇماتقا ئىگە ئەمەسمىز. شۇنداق ئىكەن، تارىختىن بۇيان ۋەتىنىمىزنىڭ نوپۇس ستاتىستىكا سانلىق مەلۇماتلىرى بەكلا مۇجمەل بولۇپ كەلگەندى. كېيىن مانجۇ-خىتاي تاجاۋۇزچىلىرىنىڭ يېرىم مۇستەملىكە ۋە مۇستەملىكىسى ھالىغا كىرىپ قالغان ۋاقتلىرىمىزدىن باشلاپ، بۇ جەھەتتىكى ستاتىستىكا قىلىش ئىشلىرى پۈتۈنلەي خىتاي تاجاۋۇزچىلىرىنىڭ رايىغا قاراپ ئىشلىنىپ كېلىۋاتقاچقا، ۋەتىنىمىز خەلقىنىڭ نوپۇس سانى ئىزچىل تۈردە كەسكىن ئىنكار قىلىنىش ياكى پەۋقۇلئاددە مۇبالىغە قىلىنىش ئارىسىدا داۋالغۇپ كەلگەن ئىدى. بولۇپمۇ يەتمىشىنچى يىللاردىن باشلاپ ئۆز كىشىلىرىمىز تەرىپىدىن يوشۇرۇن ئوتتۇرىغا چىقىپ ۋاستىلىك يوللار بىلەن سانلىق مەلۇماتلارنى توپلاپ سېلىشتۇرۇش ۋە قايتا ھېسابلاشلاردىن قولغا كەلتۈرگەن ۋاستىلىك ستاتىستىكىلىق رەقەملىرىگە ئاساسلىنىپ مۆلچەرلەنگەن مىللىي نوپۇس سانىمىز بىلەن، خىتاي تاجاۋۇزچىلىرى ئېلان قىلغان مىللىي نوپۇس سانىمىز ئوتتۇرىسىدا بەش-ئون ھەسسىگە يېقىن پەرقلەر كۆرۈلۈپ تۇرماقتا. ئەمما شۇنى كېسىپ ئېيتىشقا ھەقلىقمىزكى، مۇستەملىكە-قۇللۇق شارائىتى ئاستىدا، ۋەتىنىمىزدىكى مىللىي نوپۇس سانىمىز مەڭگۈ بىر سىر ھالىتىدە ساقلىنىپ كېتىۋېرىدۇ. يەنى، بىز خىتاي تاجاۋۇزچىلىرىنىڭ قولىدا قالغىنىمىزدا، بىزنىڭ مىللىي نوپۇسىمىزدىن ھېچكىم ئېنىق مەلۇمات ئالالمايدۇ.

ئۇنداقتا، بۈگۈن بىزگە نوپۇس سانىمىزنى ئېنىق ئوتتۇرىغا قويۇش نېمە ئۈچۈن شۇنچىۋالا زۆرۈر بولۇپ قالدى؟

ۋەتىنىمىز خەلقىنىڭ ھەقىقىي مىللىي نوپۇس سانىنى ئوتتۇرىغا قويۇشتا كىشىلىرىمىز بىرقانچە خىل مەقسەتلەرگە يېتىش خىيالى بىلەن ۋاستىلىك ستاتىستىكىلىق پائالىيەتلەرگە ئۆزلىرىنى ئۇرۇپ كەلمەكتە دەپ پەرەز قىلىشىمىز مۇمكىن. بۇلارنىڭ ئىچىدە ئەڭ تىپىك بولغانلىرىدىن مۇنداق بىرقانچە خىلىنى كۆرسىتىپ ئۆتۈشكە بولىدۇ: ئۇلارنىڭ بىرسى، خەلقىمىزنىڭ ھەقىقىي مىللىي نوپۇس سانىنى ئاشكارىلاش ئارقىلىق ئوقۇغۇچى قوبۇل قىلىش، كادىر-ئىشچى

ئېلىش، ئىقتىسادىي ۋە مەمۇرىي تەقسىماتلاردا ئۆزلىرىگە تېگىشلىك بولغان ئەقەللىي ھەققىنى تەلەپ قىلىشنى ئۆزىگە ئاساسلىق مەقسەت قىلىشتىن ئوتتۇرىغا چىققان دېيىش مۇمكىن؛ يەنە بىر قىسىم كىشىلىرىمىز خەلقئارالىق كىشىلىك ھوقۇق قانۇنلىرىنىڭ قايسى بىر ماددىلىرىدا ئىنتايىن مۇجمەل قىلىپ ئوتتۇرىغا قويۇلغان نوپۇسى ئون مىليوندىن كەم بولمىغان بېقىندى مىللەتلەرگە ئەركىن ئاۋازغا قويۇش يولى بىلەن مۇستەقىللىق تەلىپىنى تونۇيدىكەن دېگەندەك خام خىياللارغا ئۈمىد باغلىۋېلىش يۈزىسىدىن ھەقىقىي نوپۇس ستاتىستىكىلىق مەلۇماتلارنى ئاشكارىلاش مەقسىتىدە ئوتتۇرىغا چىققان دېيىشكە بولىدۇ؛ يەنە بىرقىسىم كىشىلىرىمىز بولسا، نوقۇل ئۆزىنى چوڭ كۆرسىتىپ پو ئېتىۋېلىشنى مەقسەت قىلىپ بۇ مەسىلىگە قىزىقىپ قالغان دېيىشكە بولىدۇ. قىزىق يېرى، ئۆزلىرىگە يېگانە ’تىنچ ئەركىنلىككە ئېرىشىش‘ پروگراممىسىنى مىللىي ئازادلىق ھەرىكەت مىزانى قىلىشقان كىشىلىرىمىز ’نوپۇس سانى‘ دېگەن بۇ مەسىلىگە قىزىقىشتا ئالاھىدە گەۋدىلىك بولۇپ ئوتتۇرىغا چىقماقتا.

ئەسلىدە، خىتاي دائىرىلىرى پۈتۈنلەي بىر پارتىيە دىكتاتورىلىقىدىكى مەركىزىي دۆلەتچىلىك سىياسىتى (سوتسىيالىزم) نى ئىجرا قىلىپ كەلگەن سەكسەنىنچى يىللاردىن بۇرۇنقى ئۆلۈك تەقسىماتچىلىق سىياسىتىنى يۈرگۈزۈۋاتقان ۋاقىتلاردا، مىللىي مەنپەئەتلىرىمىزنى قولغا كەلتۈرۈش ئۈچۈن تىنچ شىكايەت قىلىش مەقسىتىگە دەلىل بولسۇن دەپ، يوشۇرۇن شەكىلدە ۋاستىلىك نوپۇس تەكشۈرۈش پائالىيىتى باشلانغانىدى. ئەمما بۈگۈنكى كۈندە، خىتاي دائىرىسىدە بازار ئىقتىسادىي ئىگىلىكى ئاساسىي ئىقتىسادىي سىياسەت بولۇپ ئۆزگىرىۋاتقان بىر ۋاقىتتا، يۇقىرىقىدەك ’تەڭ تەقسىماتچىلىق‘ قا خام خىيال قىلىشنىڭ قىلچىلىكمۇ ئاساسلىرى قالمىدى دېيىش مۇمكىن. ھالبۇكى، خىتاي تاجاۋۇزچىلىرى ۋەتىنىمىز خەلقىنى تەدرىجىي يوقىتىش، ۋەتىنىمىزنىڭ بارلىق بۇلۇڭ-پۇچقاقلىرىغىچە خىتاي تاجاۋۇزچى كۆچمەنلەر ئېقىمىنى پەيدا قىلىپ، ۋەتىنىمىزنى تولۇق خىتاي يۇرتى ھالىغا كەلتۈرۈشنى يېرىم ئەسىردىن بۇيان ئىزچىل تۈردە ئۆزلىرىنىڭ بىردىن-بىر مەقسىتى قىلىپ كەلمەكتە. شۇڭا، خىتاي تاجاۋۇزچىلىرى ۋەتىنىمىزنىڭ مىللىي نوپۇسىنىڭ ھەقىقىي سانىنى ئاشكارىلاپ،

بەزى قانۇنلىرىدا بەلگىلەنگەن ئىجتىمائىي ياكى ماددىي تەقسىماتلاردا ئۆزلىرىگە ئارتۇقچە باش ئاغرىقى تېپىۋېلىش، شۇنىڭدەك يەنە خەلقىمىزگە بىر تۈرلۈك روھىي جاسارەت بېرىپ قويۇشنى ئەسلا خالىماي، بىزنىڭ مىللىي نوپۇس سانىمىزنى بەلگىلىك بىر ساندا چەكلەپ تۇتۇشقا جېنىنىڭ بېرىچە ئۇرۇنىشىدۇ. بۇنداق ئۇرۇنۇش، خىتاي تاجاۋۇزچىلىرىغا خاس بولغان بىر مۇقەررەرلىك. ئەنە شۇنداق سەۋەبلەر تۈپەيلىدىن، ۋەتىنىمىزنىڭ مىللىي نوپۇس سانى ئون بىلەن قىرىق مىليون ئارىسىدا، ستاتىستىكا قائىدىلىرىگە قىلچە ئۇيغۇن كەلمەيدىغان بىر-بىرىدىن ئاسمان-زېمىن پەرق قىلىدىغان سانلار ئارىسىدا داۋالغۇپ تۇرماقتا.

خەلقئارادىكى "نوپۇس سانىغا قاراپ مىللىي مۇستەقىللىقنى تونۇش" مەسىلىسىگە كەلسەك، يېقىن قوشنىمىز بولغان پاكىستان بىلەن ھىندىستاننى دۇنيا جامائەتچىلىكى ھەرگىزمۇ نوپۇس سانىغا قاراپ مۇستەقىل قىلىپ قويمىغان! خۇددى شۇنىڭدەك، جەنۇبىي ئافرىقا نېگىرلىرى بىلەن پەلەستىن ئەرەبلىرى ئۆزلىرىنى بۇلاپ-تالاپ يۈرگەن جەنۇبىي ئافرىقا ئاق تەنلىكلىرى بىلەن ئىسرائىل يەھۇدىيلىرىگە نىسبەتەن ھەسسىلەپ كۆپ نوپۇسقا ئىگە بولۇپ تۇرسىمۇ، تا بۈگۈنگىچە مۇستەقىللىقنى قولغا كەلتۈرۈشتە دۇنيا جامائەتچىلىكىنىڭ نوپۇس سانى جەھەتتىكى قانۇنىي ياردىمىگە ئېرىشەلىگىنى يوق. ئۇنىڭ ئۈستىگە، دۇنيادا نوپۇسى نەچچە يۈزمىڭدىن ئاشمايدىغان بىرمۇنچە مۇستەقىل دۆلەتلەرمۇ ھەرگىز نوپۇس سانىغا ئاساسەن مۇستەقىللىقى توسالغۇغا ئۇچراپ باققان ئەمەس. يەنى، مۇستەقىللىق ئۈچۈن مىللىي نوپۇس سانى ھەرگىزمۇ باھانە بولۇپ بېرەلمەيدۇ. بۇنىڭ دەل ئەكسىچە، بىرەر تۇپراقنى تەدرىجىي ئىگىلىۋېلىشنىڭ ئەڭ چىقىمسىز چارىسى، سۈنئىي نوپۇس نىسبىتىنى ئۆزگەرتىۋېتىش ۋاستىسىدىن پايدىلىنىشتۇر. بۇنىڭغا تىپىك قىلىپ ئىسرائىل دۆلىتىنىڭ مەيدانغا كېلىشى، بوشناق دۆلىتىنىڭ كۇكۇم-تالقان قىلىپ بۆلۈۋېتىلىشى، سىپرۇس ئارىلىنىڭ گرېكلەشتۈرۈلۈشى ياكى چېچەنىيە قاتارىدىكى كاۋكاز ئەللىرى بىلەن قىرىم، تاتارىستان ۋە كاسپىي (ھەزەر) دېڭىزى بويىدىكى مىللەتلەرنىڭ ئۈستۈن رۇس نوپۇسى ھالىغا كەلتۈرۈلۈپ رۇسىيە تەۋەسىدە

قالدۇرۇلۇشى قاتارلىقلارنى مىسال قىلىپ كۆرسىتىش مۇمكىن. خۇددى شۇنىڭدەك، نۇرغۇنلىغان شەرقىي ياۋروپا ۋە ئورتا ئاسىيا يېڭى دۆلەتلىرىمۇ ئەنە شۇنداق سۇئىي رۇسلاشتۇرۇلغان دۆلەتلەر بولغاچقا، تا ھازىرغىچە بۇنىڭ سانجىغىنى تارتىپ كەلمەكتە.

بىز بۇ يەردە ۋەتىنىمىز خەلقىنىڭ مىللىي نوپۇس سانى ۋە ئۇنىڭ خاراكتېرىنى ئىنچىكىلەپ ئولتۇرۇشنى ئۆزىمىزگە ۋەزىپە قىلمايمىز. بۇ ھەقتە نوپۇسىمىزغا قىزىققۇچى نۇرغۇنلىغان مۇتەخەسسىس، سىياسىيون، ئاخباراتچى ۋە شەخسى قىزىققۇچىلىرىمىز يېتىپ ئاشقىچە مەلۇماتلارنى بېرىپ كەلمەكتە. بىزنىڭ بۇ يەردە تەكىتلەيدىغىنىمىز شۇكى، ۋەتىنىمىز خەلقىنىڭ مىللىي نوپۇسى مەيلى ئون مىليون بولسۇن ياكى قىرىق مىليون بولسۇن، ۋەتىنىمىزنى مۇستەقىل قىلىش ئۈچۈن كۈرەشكە ئاتلىنىش ۋە ئاخىرقى غەلىبىنى قولغا كەلتۈرۈشتە يېتىپ ئاشقىچە ئادەم كۈچىگە ئىگىمىز!

بۇ يەردە، بىزنىڭ مىللىي مۇستەقىللىق كۆرۈشىمىز جەريانىدا، بەزىلەر خەلقىمىزنى قورقۇتۇپ تەرغىب قىلىپ يۈرۈشكىنىدەك ھەرگىزمۇ بىر مىلياردتىن ئارتىپ كېتىۋاتقان بارلىق خىتايلار بىلەن جەڭ قىلىشقا مەجبۇرلىنىش دەيدىغان مەسىلىنىڭ مەۋجۇد ئەمەسلىكىنى، ئەكسىچە ۋەتىنىمىزگە قارىتا يامان نىيەتتە بولۇۋاتقان نەچچە مىليون، ھەتتا بەلكىم نەچچە يۈزمىڭلا خىتاي تاجاۋۇزچىسى بىلەن جەڭ قىلىدىغانلىقىمىز ۋە ئۇلارنى چوقۇم يېڭىپ چىقالايدىغانلىقىمىزغا قەتئىي ئىشىنىشىمىزنىلا تەكىتلەيمىز. شۇنىڭدەك يەنە يۇقىرىقىدەك نوپۇس سانىمىزنىلا كۆز-كۆز قىلىپ مىللىي مەنپەئەتىمىزنى قولغا كەلتۈرۈشكە بولىدۇ دەپ تەرغىب قىلغۇچىلارنى يېڭىچە تۈس ئالغان مۇرەسسەچىلەرنىڭ، بىزگە تەۋە بولمىغان دېموكراتىيە، كىشىلىك ھوقۇق، دۇنيا قانۇنلىرى دېگەنىدەكلەردىن تەمەدە بولغۇچى خىيالپەرەس ’تىنچلىقپەرۋەر‘ كىشىلىرىمىزنىڭ مىللىي مۇستەقىللىق ھەرىكىتىمىزدە تۇتقان ئۆز خەلقىگە تايىنىشنىڭ ئەكسىچە چەتئەل كۈچلىرىگىلا ئۈمىد باغلايدىغان دەللاللارچە، دۇنيانى ئايلىنىپ تىلەمچىلىك قىلىش يولىنىڭ بىر ئىپادىسى دەپلا قارىشىمىز مۇمكىن. ھالبۇكى،

خىتاي تاجاۋۇزچىلىرىنىڭ مىليون كىشىلىك مۇنتىزىم قوراللىق تاجاۋۇزچى قوشۇنىغا، سالجىدەك قادىلىشۋالغان مىليونلىغان كۆچمەن قاراقچىلىرىغا، فاشىست تاجاۋۇزچى ھاكىمىيىتىگە يالغۇز نوپۇس سانىمىزنى ھەرقانچە كوزىر قىلىپ كۆرسەتسەكمۇ، خىتاي تاجاۋۇزچىلىرىنىڭ قىلمۇ تەۋرەپ قويمايدۇ!

بىزنىڭ نوپۇسىمىز، ئەڭ مۇۋاپىق ئۇسۇل-چارىلاردىن پايدىلىنىدىغانلا بولىدىكەنمىز، ۋەتىنىمىزنى بېسىپ ياتقان خىتاي تاجاۋۇزچىلىرىنى تەلتۆكۈس قوغلاپ چىقىرىشىمىزغا يېتىپ ئاشىدۇ، خالاس!

گەپ نوپۇس ئۈستىدە بولغاندىمۇ مەسىلىنىڭ تۈگۈنى نوپۇسىمىزنىڭ قانچىلىك سانغا يەتكەنلىكىدە ئەمەس، بەلكى ۋەتىنىمىزنى بېسىپ ياتقان خىتاي تاجاۋۇزچىلىرىنىڭ قانچىلىك سانغا يەتكەنلىكى، بۇ دۈشمەن قانداق قىلىپ بۇ ھالەتكە كېلىۋالالىدى، ئۇلار يەنە سۈنئىي كۆپىيىش ئارقىلىق نەگە بارماقچى، دۈشمىنىمىزنىڭ تارقىلىش ئەھۋالى، كەسپى ئەھۋالى، ئىقتىسادىي ئەھۋالى، قوراللىق كۈچ ئەھۋالى، بىلىم كۈچى، سۈنئىي ۋە تەبىئىي كۆپىيىش ئېھتىماللىقلىرى، ئاجىز نۇقتىلىرى، قورقۇتۇش نۇقتىلىرى، زەربە بېرىشكە بولىدىغان نۇقتىلىرى، ئېھتىيات قىلىشقا تېگىشلىك يەرلىرى، پايدىلىنىشقا بولىدىغان ئىمكانلىرى، ... دېگەندەك مەسىلىلەر بىز ئۈچۈن دائىم دىققەت قىلىشقا تېگىشلىك تېخىمۇ مۇھىم ستاتىستىكا مەسىلىلىرى بولۇپ ئالدىمىزدا تۇرماقتا. ۋەتىنىمىزنىڭ ئازادلىقى بىزنىڭ نوپۇس سانىمىزغا ئەمەس، بەلكى دۈشمەن كۈچلىرىنىڭ قايسى دەرىجىدە ئىكەنلىكى، ئۇلارنى قوغلاپ چىقىرىش ئۈچۈن نېمىلەرگە ئېھتىياجىمىز بارلىقى، خەلقىمىز بۈگۈن ئاۋۋال قايسى دۈشمەن كۈچلىرىگە ئوڭۇشلۇق ۋە ئۈنۈملۈك زەربە بېرىش پۇرسەتلىرىگە ئىگە ئىكەنلىكى، بۇ دۈشمەن كۈچلىرىنى تەدرىجىي قوغلاپ چىقىرىشىمىز ئۈچۈن ئىشنى ئاۋۋال نەدىن ۋە قانداق شەكىلدە باشلىشىمىز مۇمكىنلىكىنى تېپىپ چىقىشىمىزغا زىچ مۇناسىۋەتلىك بولۇپ تۇرماقتا.

بۇ نۇقتىدىن ئېلىپ قارىغىنىمىزدا شۇنىمۇ ئېچىنىپ تۇرۇپ تەكىتلەشكە مەجبۇرمىزكى، ۋەتىنىمىزنى بېسىپ ياتقان خىتاي تاجاۋۇزچىلىرىنىڭ سانى يېرىم

ئەسىر ئاۋۋالقى ”ئۈرۈمچى تىنچلىق سۆھبىتى“ گە ئۇلتۇرۇش كۈنلىرىمىزدە ئەللىك مىڭغىمۇ يەتمەيدىغان، بۈنىڭ ئەكسىچە خەلقىمىز نوپۇسىنىڭ نەچچە مىليونلار بىلەن ھېسابلىنىپ، تاجاۋۇزچى دۈشمەن نوپۇسىدىن يۈز ھەسسىدىنمۇ ئارتۇق ھالدا ئىكەنلىكىنى ھەسرەت بىلەن ئەسلىشىمىز ۋە بۇ ئىبرەتلىك خاتالىقىمىزنى ھەرگىزمۇ ئىسىمىزدىن چىقارماسلىقىمىز كېرەك. بۈنچە ئاز قالغان دۈشمەننىڭ نەچچە يۈز ھەسسە كۆپىيىپ، بۈگۈنكىدەك ئون مىليوندىن ئېشىپ كېتىۋاتقان ئىنتايىن خەۋپلىك مىللىي تەھدىت ھالىغا كېلىپ قالغانلىقى ئەنە شۇنداق نوپۇس ئويۇنلىرىغا دەسسەپ كەتكەنلىكىمىزنىڭ ئاچچىق پاكتى!

شۇ قېتىمقى «ئون بىر بىتىم» دىن ئاۋۋال ۋەتىنىمىزدىكى خىتاي تاجاۋۇزچىلىرى ئاساسەن ئالغاندا مەمۇرىي ئەمەلدار، ساقچى، قوراللىق قوشۇن، ھايانكەش-گۆرۆكەش، سودىگەر ۋە چېرىگەن ’ئەپيۇنكەش-مابەنزىخانىچى‘ شەكلىدىلا تارقىلىپ يۈرەتتى. ئۇلارنىڭ قوراللىق قوشۇنىمۇ چېگرا مۇداپىئە ئەسكەرلىرى شەكلىدىلا بولۇپ، دالا ئارمىيىسىنىڭ تايىنى يوق، جەمئىي سانىمۇ ئون مىڭغا يەتمەيدىغان چېرىگەن، جەڭگىۋارلىقى يوق چېچىلاڭغۇ ئەسكەرلەر ئىدى. قوراللىق كۈچلىرىنىڭ مۇتلەق كۆپچىلىكى جەنۇبىي ۋە شەرقىي ۋىلايەتلىرىمىزنى، ئەينى ۋاقىتتىكى پايتەخت ئۈرۈمچىنى تىزگىنلەپ تۇرۇش ئۈچۈنلا ئورۇنلاشتۇرۇلغان بولۇپ، ئىككىنچى جۇمھۇرىيىتىمىزنىڭ مىللىي ئارمىيىسى بىلەن تىركىشىش ئۈچۈن ماناس دەرياسىنىڭ شەرقىي قىرغىقى — بۈگۈنكى كۈندە مىللىتىمىزگە ئېغىر ئاھانەت بولۇپ تۇرغان شىخەنزە شەھىرى — غا چۈشكۈن تۈزگەن مىللىي ئارمىيىمىزنىڭ قارشىسىغا ئۇۋەتەلىگەن كۈچلىرى بەش مىڭغىمۇ يەتمەيتتى. ئەينى ۋاقىتتا خىتايلار دۆلىتىدە ياپونلاردىن ئەمدىلا قۇتۇلۇۋاتقان بولسىغا قارىماي، ئىچكى جەھەتتە مىللەتچى خىتايلار ۋە كوممۇنىست خىتايلار دەپ ئىككى دۈشمەن لاگېرىغا بۆلۈنۈپ، ئىچكى ئۇرۇش پاتقىقىغا پېتىپ قالغاچقا، خىتايدىن ۋەتىنىمىزدىكى تاجاۋۇزچى خىتايلىرى ئۈچۈن مەيلى چوڭ-كىچىك تەرەپتىن ياكى يەنە تەرەپتىن بولسۇن ياردەمگە ئەسكەر ئۇۋەتەلىشىمۇ ناتايىن بىر ۋەزىيەتتە ئىدى.

ئەنە شۇنداق پايدىلىق پۇرسەتتە تۇرۇۋاتقىنىمىزدىمۇ، بىزنىڭ بىر قىسىم تەسىر دائىرىسى بار ئەربابلىرىمىز قىرىق-ئەللىك مىڭ كىشىلىك جەڭ كۆرگەن ئارمىيىمىزنىڭ بولۇشىغا قارىماي، ''بىز تۆت يۈز ئەللىك مىليون نوپۇسلۇق بۈيۈك خىتاي ئىمپېرىيىسىگە قورال كۈچىمىز بىلەن قارشى چىقىپ ھەرگىز تەڭ كېلەلمەيمىز'' دېيىشىپ، خەلقىمىزنى مەغلۇپ بولۇۋاتقان، بىر-ئىككى ھەپتىلىكلا ئۆمرى قالغان خىتاي تاجاۋۇزچىلىرى بىلەن سۈلھى قىلىشقا مەجبۇرلاشقاندى.

يەنى، ئەينى ۋاقىتدا ۋەتىنىمىز نوپۇسى ئالدىدا بىر پىرسەنتكىمۇ توشمايدىغان خىتاي تاجاۋۇزچىلىرىنى كۆپىتىۋېتىپ كۆرستىشىپ، بىز گويا خىتايغا تاجاۋۇز قىلىپ كىرىپ يېرىم مىلياردقا يېقىن خىتاينىڭ ئورتاق قارشىلىقىغا دۇچ كېلىپ قېلىۋاتقىنىمىزدەك قورقۇنچلۇق خىيالى مەنزىرىنى يارىتىشىپ خەلقىمىزنى ۋە بىر قىسىم ساددا رەھبەرلىرىمىزنى قورقۇتۇشقان ئەربابلىرىمىز، دەل بۈگۈنكىدەك 'نوپۇس ئويۇنى' نى كۆتۈرۈپ چىقىشقاندى! بۈگۈنمۇ بۇ قىلىقنى تەكرارلاۋاتقان 'تارىخىي تىنچلىقپەرۋەر' ئەربابلىرىمىزنىڭ بىۋاستە ياكى ۋاستىلىك ئەگەشكۈچىلىرى ''بىز بىر يېرىم مىليارد خىتاينى ئۆزىمىزگە دۈشمەن قىلىۋېلىپ ھېچقانداق نەتىجىگە ئېرىشەلمەيمىز، شۇڭا شەرتسىز تۈردە تىنچلىق يولى بىلەن ھەرىكەت قىلىشتا چىڭ تۇرۇشىمىز كېرەك'' دەپ، خەلقىمىزنىڭ مىللىي مۇستەقىللىق جەڭگىۋارلىق روھىنىڭ ئۆلگۈيتىلىشىغا سوغۇق سۇ سېپىشمەكتە!

ئەجەبا، بىزنىڭ ئارىمىزدا خىتايغا تاجاۋۇز قىلىپ بىر مىليارد خىتايغا ئۇرۇش ئېلان قىلىش 'قارا نىيىتى' بار كىشىلىرىمىز بارمىدۇ؟

ياق! بىز پەقەت ۋەتىنىمىزنى بېسىپ ياتقان نەچچە مىليون خىتاي تاجاۋۇزچىلىرىنىلا قوغلاپ چىقارماقچىمىز! ھە دېسىلا مەنتىقىلەر بىلەن خەلقىمىزنى ئاگاھلاندۇرۇپ كەلگەن بۇ 'تىنچلىقچى' ئەربابلىرىمىزنىڭ يۇقىرىقى تەھدىتلىرىنى ئۇلارنىڭ ئۆز مەنتىقىلىرى بويىچە شۇنداق چۈشەنسەك بولامدۇ: ''بىز تارىختا خىتايلارغا تەسلىم بولۇپ ئىنتايىن توغرا يول تۇتقانىدۇق، مانا ئەمدى ئىشىمىز ئاخىرلىشاي دەپ قالغاندا بۇ 'ئاپپاق يولىمىز' دىن يېنىۋېلىش خىيالىدا بولمايلى!''

ئەمدى بىز، بۇ ’تىنچلىقچى‘ ئەرەبلىرىمىزنىڭ كىملەردىن تۈرلىنىپ كېلىۋاتقانلىقىنى تېخىمۇ ئېنىق كۆرمەكتىمىز:

تارىختا، «يەتتە قىزلىرىم» ھېچقاچان سادىر پالۋاندەكلەرگە مىللىي جاسارىتىنى بىۋاستە ۋەسىيەت بىلەن مىراس قالدۇرمىغانلىقى ئېنىق. ئەمما سادىر پالۋان بۇ جاسارەتنى ۋاستىلىك يوللار بىلەن مىراس قىلىپ داۋاملاشتۇرالىغاندى؛ خۇددى شۇنىڭدەك، سادىر پالۋاننىڭ ئىسمىنى ئۇخلاپ چۈشىدىمۇ ئاڭلاپ باقمىغان تۆمۈر خەلىپىچىلىرىمىز بۇ جاسارەتنى يەنە شۇنداق ۋاستىلىك يوللار بىلەن مىراس قىلىپ ئېلىپ داۋاملاشتۇرالىغاندى؛ بۇ مىراس، بىر-بىرسى بىلەن بىۋاستە باغلىنىشى بولمىغان ياكى بىۋاستە ۋەسىيىتى بولمىغان ھالدا غوجا نىياز ھاجىچىلار تەرىپىدىن، غېنى باتۇرچىلار تەرىپىدىن، ئاخۇنوپچىلار تەرىپىدىن، بارىن قەھرىمانلىرى تەرىپىدىن، ئۈرۈمچى تۇنجى ئاپتوبۇس پارتلاتقۇچىلار تەرىپىدىن، ... ئىزچىل داۋاملاشتۇرۇپ كېلىنمەكتە. بۇ، تارىخنىڭ زامان نىسپىيلىق قانۇنىنىڭ بىر شەكلى بولغان ”پاراللېللىق قانۇنى“ دەيدىغان يوشۇرۇن قانۇنىيىتىنىڭ مۇقەررەر ئىپادىسى.

بۇنداق قانۇنىيەت قارىغاندا سەلبىي جەھەتلەردىمۇ ئۆز ئىپادىسىنى تاپسا كېرەك؟ ئاپپاق غوجا ۋەتەن خائىنلىقىنى ھەرگىزمۇ نىيازبەگكە بىۋاستە مىراس قىلىپ قالدۇرمىغانلىقى ئېنىق ئىدى. ئەمما ئۇنى نىيازبەگ داۋاملاشتۇرالىدى؛ نىيازبەگنىڭ ’مىراسى‘ نى سۇلھىچىلار قانداق قىلىپ ئۆتكۈزۈۋېلىشتىكىن، تۆمۈر خەلىپە دەۋرىدە، بىرىنچى جۇمھۇرىيىتىمىز دەۋرىدە، ئىككىنچى جۇمھۇرىيىتىمىز دەۋرىدە ۋە كوممۇنىستلار ئىشغالىيىتى دەۋرىدىمۇ بۇ مىراس بىر-بىرسىگە تۈپتىن ئوخشىمايدىغان كىشىلەر تەرىپىدىن داۋاملاشتۇرۇپ كېلىنگەنىدى. مانا بۈگۈن، ئەنە شۇ ’ئاپپاق غوجا‘ مىراسچىلىرى خەلقىمىزنى چىڭ قاماللاپ تۇتۇپ تۇرماقتا! ھەتتا بۈگۈنكى ’ئاپپاق غوجا‘ مىراسچىلىرى ”دېموكراتىيە، كىشىلىك ھوقۇق، دۇنيا تىنچلىقى، يەر شارى مۇھىتىنى ئاسراش، قان توكۈلۈشكە قارشى تۇرۇش، ئىلىم بىلەن ئازاد بولۇش، پاراۋانلىق بىلەن ئازاد بولۇش، چەتئەل ھىمايىسىگە تايىنىپ ئازاد بولۇش، خىتايغا تايىنىپ ئازاد بولۇش، نوپۇس سانىمىزنى داۋراڭ قىلىپ ئازاد بولۇش، ئىبادەت بىلەن

ئازاد بولۇش، ئەخلاقىي پەزىلەتلىرىمىز بىلەن، ئاق كۆڭۈللۈكلىكىمىز بىلەن، مېھمان-دوستلۇقىمىز بىلەن، ناخشا-ئۇسسۇل سەنئەتچىلىكىمىز بىلەن ئازاد بولۇش، ...“ دېگەندەك ئاپپاق غوجا ھەرگىزمۇ ئەقلى يەتمەيدىغان زامانىۋى تۈسلەرگە كەلتۈرۈپ، بىر-بىرسىگە تۈپتىن ئوخشىمايدىغان دەرد تۆككۈچىلەر گۇرۇھى ۋە ئاشكارا خائىنلار گۇرۇھىدىن ئىبارەت ئىككى زىت لاگېرغا بۆلۈنۈپ داۋاملاشتۇرماقتا!

بولۇپمۇ يېرىم ئەسىردىن بۇيان ئالاھىدە داۋراڭلار بىلەن داۋام قىلىپ كېلىۋاتقان بۇ خىل ’نوپۇس ئويۇنى‘، ’ئاپتونومىيە ئويۇنى‘، ’تىنچلىق سۆھبەت ئويۇنى‘، ’تىنچ پائالىيەت ئويۇنى‘، ’دىپلوماتىك پائالىيەت ئويۇنى‘ قاتارلىقلار بىلەن خەلقىمىز قايمۇقتۇرۇلۇپ، ئەللىك مىڭغىمۇ يەتمەيدىغان خىتاي تاجاۋۇزچىلار نوپۇسىنىڭ بۈگۈنكى ئون مىليوندىن ئېشىپ كېتىۋاتقان قورقۇنچلۇق ۋابا ھالىغا كېلىۋېلىشىغا ئىدىيىۋى ئاساس يارىتىپ، خەلقىمىزنىڭ سۈكۈت قىلىپ ئولتۇرۇشىغا بىۋاستە سەۋەبچى بولۇپ بەردى. ئىككىنچى جۇمھۇرىيىتىمىزنىڭ ۋاقىتلىق ھۆكۈمىتى دەۋرىدە ھەرخىل ئىچكى-تاشقى ’سۈلھى-سالاچى‘ لارنىڭ مەجبۇرلىشى بىلەن چاقماق تېزلىكىدە ھۇجۇم قىلىپ تېزلىكتە ئاخىرقى غەلىبىنى قولغا كەلتۈرۈشتەك ئۆز دەۋرىنىڭ ئەڭ توغرا ستراتېگىيىسىنى تاللىۋالغان قوماندانلىرىمىزنى ئۇرۇش توختىتىپ خىتاي تاجاۋۇزچىلىرىنىڭ قالدۇق كۈچلىرى بىلەن تىنچلىق سۈلھىسىگە ئولتارغۇزۇلىۋاتقان كۈنلەر، خىتاي تاجاۋۇزچىلىرىنىڭ ئەڭ ئاخىرقى مەھشەر كۈنلىرى ئىدى. ئۇ كۈنلەردە ۋەتىنىمىز بىلەن خىتاي ئارىسىدىكى بىر يېرىم مىڭ كىلومېتىرلىق چۆل يولدا تۈزۈكرەكمۇ بىرەر تاشيول بولمىغان، ھەممە ئىچكى-تاشقى ئۇرۇش پالاكىتىدىن قۇتۇلالماي كېلىۋاتقان خىتايلارنىڭ ئىقتىسادىي ئەھۋالىمۇ چېكىدىن ئاشقان ۋەيرانە ئەھۋالدا تۇرۇۋاتقاچقا، ۋەتىنىمىزگە تاجاۋۇز قىلىپ كىرىش ئۈچۈن يول ياساش، يېتەرلىك قاتناش ۋاسىتىسى ۋە يول خىراجىتى تەييارلاش ئىمكانىيەتلىرىمۇ يوق دېيەرلىك ئىدى. شۇنداق ئەھۋال ئاستىدىكى خىتاي تاجاۋۇزچىلىرى بۇ ئۇزۇن مۇساپىنى خىتايلارنىڭ ئەنئەنىسى ھالىغا كەلگەن ئەپكەش كۆتۈرۈپ پىيادە مېڭىشىغا مەجبۇر قالغاچقا، تىنچ دەۋرلەردىمۇ تاجاۋۇز قىلىپ كىرىدىغان خىتاي

تاجاۋۇزچى كەلگۈندىلەرنىڭ سانى يىلىغا ئون-يىگىرمە مىڭدىن ئېشىپ باقمىغانىدى. ئۇنىڭ ئۈستىگە ئەينى ۋاقىتتىكى ۋەتىنىمىز ئىقتىسادىي ئەھۋالىمۇ بەك ناچارلاشتۇرۇۋېتىلگەنلىكى، ۋەتىنىمىزگە باستۇرۇپ كىرىدىغان خىتاي تاجاۋۇزچى كۆچمەنلىرىنىڭ تۇرالغۇسى، كىيىم-كېچىكى، يېمەك-ئىچمىكى قاتارىدىكى ئەقەللىي ھاياتلىق تەلەپلىرىمۇ تولۇق كاپالەتكە ئىگە بولمىغىنى ئۈچۈن، ۋەتىنىمىزگە زور كۆلەملەپ يەرلىشىۋېلىش ئىمكانىيەتلىرىمۇ يوق دېيەرلىك ئىدى. ئەينى يىللاردا ۋەتىنىمىز خىتايلار ئۈچۈن نوقۇل ھەربىي مۇداپىئە بوشلۇقى رولىنىلا ئويناش بىلەن چەكلىنىپ قالغىنى ئۈچۈن، ۋەتىنىمىزگە تاجاۋۇز قىلىپ كىرگەن خىتاي تاجاۋۇزچىلىرى بۇ زېمىندا قانچىلىك يەر ئاستى ۋە يەر ئۈستى بايلىق مەنبەلىرىنىڭ بارلىقىنىمۇ بۈگۈنكىدەك ئېنىق بىلمەيتتى. شۇ سەۋەبلەر تۈپەيلىدىن ۋەتىنىمىز خىتاي تاجاۋۇزچىلىرى ئۈچۈن بۇلاڭ-تالاڭ قىلىپ تۇيۇقسىز بېيىۋېلىش، خىتايدىكى جىنايى جازالىرىدىن ياكى ھەرخىل ئۇرۇش-يېغىلىقلىرىدىن، تەبىئىي ۋە سۈنئىي ئاپەتلەردىن قېچىش، ئەمەلدارلىق ئاساسىنى تىكلىۋېلىش قاتارىدىكى ۋاقىتلىق مۇددالىرى بىلەنلا كېلىۋاتقىنى ئۈچۈن، ۋەتىنىمىزدە ئەۋلاد قالدۇرغۇچە ماكانلىشىۋېلىش خىيالىغىمۇ زادىلا كېلىپ باققان ئەمەس. شۇ سەۋەبلەر تۈپەيلىدىن، ۋەتىنىمىز تەۋەسىدىكى بۇ خىتاي تاجاۋۇزچى بۇلاڭچىلىرى ئەينى يىللاردا سۈنئىي كۆپىيىش ياكى تەبىئىي كۆپىيىشنىڭ قىلچە شارائىتلىرىغا ئېرىشەلمەي، ئومۇمىي سانىنى ھېچقاچان يۈزمىڭغا يەتكۈزەلىگەن ئەمەس ئىدى. ئۇنىڭ ئۈستىگە ۋەتىنىمىز خەلقىنىڭ قولىدىكى بايلىقلاردىن ئۆزلىرىلا پايدىلىنىشنى مەقسەت قىلغانلىقى ئۈچۈن، ۋەتىنىمىز تەۋەسىدىكى يەرلىك غالچىلارنى ئۆزلىرىگە شېرىك قىلماق تۇرماق، ھەتتا يېڭىدىن تاجاۋۇز قىلىپ كېلىدىغان خىتاي رىقابەتچىلىرىنىڭ سۈنئىي كۆپىيىپ كېتىشىگىمۇ قىزغىنىپ ئەسلا يول قويۇشمىغانىدى. بۇمۇ ئۇلارنىڭ سۈنئىي كۆپىيىشنى ۋاستىلىك چەكلەپ تۇرماقتا ئىدى.

جاڭ جىژجوڭ، ۋەتىنىمىز تۇپراقلىرىنىڭ كەلگۈسى ئىستىقبالىنى، يەر ئاستى بايلىق ئېھتىماللىقلىرىنى، خەلقئارالىق ئىستراتېگىيىلىك ئورنىنى كۆرگەندەك قىلىدۇ.

ئەڭ مۇھىمى ۋەتىنىدە پۈتمەس-تۈگىمەس ئۇرۇش يېغىلىقلىرى، تەبىئىي ۋە سۈنئىي ئاپەتلەر، مەمۇرىي ئىقتىدارسىزلىقىدىن پەيدا بولغان سۈنئىي نامراتچىلىق قاتارىدىكى سەۋەبلەر تۈپەيلىدىن مىليونلىغان خىتايلارنىڭ يۇرتلىرىغا پېتىشماي قېلىۋاتقانلىقىنىڭ كەلگۈسى تەھدىتىنى چۈشەنگەن بۇ ھىيلىگەر جاللات، ھىتلېرنىڭ نېمىسلارغا "يېڭى مىڭ يىللىق ھاياتلىق ماكان" ئاختۇرغىنىدەك، ۋەتىنىمىزنى خىتاينىڭ ھاياتلىق ماكانى يېتەرسىزلىكى ۋە نوپۇس يۈكىدىن قۇتقۇزۇشتا ئەڭ ئىستىقباللىق يېڭى ماكان ئىكەن دەپ كەشىپ قىلىشى، ۋەتىنىمىزگە ھەقىقىي ئاپەتنىڭ باشلىنىش سىگنالى بولۇپ قالغانىدى. شۇۋىنىست جاڭ جىڭجوڭ، ۋەتىنىمىزنى نوقۇل ھەربىي ياكى دىپلوماتىيە بوشلۇقى سۈپىتىدە پايدىلىنىش مەقسىتىدىن ھالقىپ، پۈتۈنلەي خىتاي يۇرتى ھالىغا كەلتۈرۈۋېلىش مۇددىئاسى بويىچە ۋەتىنىمىزنى تولۇق يۇتۇۋېلىش پىلانىنى تۈزۈشكە كىرىشىدۇ. ئەينى ۋاقىتتا، ئەڭ خەتەرلىك دۇنياۋى ھەربىي كۈچ ھالىتىگە كېلىۋاتقانلىقى كۆرۈنۈپلا تۇرغان سوۋېت رۇسىيىسىنىڭ تەھدىتىدىن ساقلىنىش، جەنۇبتا ئىنگلىز ئىتتىپاقدىشى بىلەن بىۋاستە مۇناسىۋەتتە بولۇش ۋە شارائىت يار بەرگىنىدە غەرب دۇنياسى بىلەنمۇ ئىقتىسادىي مۇناسىۋەت تىكلەشتە قەدىمكى يىپەك يولىدىن ياكى ئىسسىق دېڭىزلارغا يېقىن يولىدىن چىقىشتىن پايدىلىنىش جەھەتلەردە ۋەتىنىمىز تۈپراقلىرى ئەڭ مۇۋاپىق يەر دەپ قارىلاتتى. يەنە بىر مەسىلە، تارىخ بويىچە خىتايلارنى ئېغىر دەرىجىدە قورقۇتۇپ، دۇنياۋى شەرمەندىچىلىكنىڭ ئەڭ بۈيۈك سىمۋولى بولغان سەددىچىن سېپىلىنى سوقتۇرۇشقا مەجبۇرلىغان مىللەتلەرنىڭ بۈگۈنكى قالدۇقلىرىدىن تارىخىي قىساس ئېلىۋېلىش پۇرسىتىنىمۇ قولدىن چىقىرىشنى ئەسلا خالىمايتتى.

يۇقىرىقىدەك مۇددالارنىڭ بىر يەرگە جەم بولىشى نەتىجىسىدە، خىتاي باسقۇنچىلىرى ئۈچۈن ۋەتىنىمىزنى يۇتۇۋېلىش مەسىلىسى، ئۇلارنىڭ ھايات-ماماتىغا ۋە ئار-نومۇسىغا بېرىپ تاقىلىدىغان 'مىللىي تەقدىر' مەسىلىسى تۈسىگە قاراپ ئۆزگەرتىش يولىغا تەدرىجىي قەدەم قويماقتا ئىدى! خىتاي تاجاۋۇزچىلىرى ۋەتىنىمىز خەلقىنى مىللەت سۈپىتىدە تولۇق تازىلىۋېتىپ، يۇرتىمىزنى ساپ ئىككىنچى خىتاي

يۈرتى ھالىغا كەلتۈرۈۋېلىش ئىرادىسىگە كېلىۋاتقاندى. بىزنىڭ ’ئىنسانپەرۋەر تىنچلىقچى‘ ئەربابلىرىمىزنىڭ ئەكسىچە، ھېلىگەر تۈلكە جاڭ جىېجوڭ بۇ مۇددىئاسىغا يېتىشى ئۈچۈن ئەڭ كۈچلۈك توسالغۇنىڭ مۇستەقىللىقنى ئېلان قىلىۋالغان ئىككىنچى جۇمھۇرىيىتىمىز ھۆكۈمىتىدىن كېلىدىغانلىقنى تونۇپ يېتىپ، بارلىق نومۇسسىز دىپلوماتىيىلىك ۋە ئاغدۇرمىچىلىق پائالىيەتلىرىدىن پايدىلىنىپ، ئىككىنچى جۇمھۇرىيىتىمىز ھۆكۈمىتىنى ئىنكار قىلىش، ئۇنى تىنچ ئەمەلدىن قالدۇرۇش ئۈچۈن ئاتالمىش ’بىرلەشمە ھۆكۈمەت‘ دەيدىغان مۇستەملىكە قىلىش، پەيت كۈتۈش ئويۇننى قۇراشتۇرۇش، ئاندىن جىددىي ئەسكەر كۆپەيتىپ ئىككىنچى جۇمھۇرىيىتىمىز مىللىي ئارمىيىسىنىڭ تەھدىتىدىن قۇتۇلۇشنى نىيەت قىلىدۇ. بۇ غەرىزىنى ئىشقا ئاشۇرۇش ئۈچۈن جىددىي ھەرىكەتكە كېلىپ، ھىيلىگەرلىك بىلەن ئاغدۇرمىچىلىق پائالىيەتلىرىدىن پايدىلىنىپ خەلقىمىزگە ئىككىنچى جۇمھۇرىيىتىمىز ھۆكۈمىتىنى، جۇمھۇرىيىتىمىز مىللىي ئارمىيىسىنى، جۇمھۇرىيىتىمىزنىڭ بەزى رەھبەرلىرى ۋە بەزى قەھرىمانلىرىنى مۇتەئەسسىپ، قىزىل پاچاق، دىنسىز، لۈكچەكلەر گۇرۇھى، چەتئەل جاسۇسلىرى دېگەندەك بوھتانلار بىلەن قارىلاپ دۈشمەن قىلىپ كۆرسىتىشكە كۈچەپ ئۇرۇنۇشتى. نەتىجىدە مىللىي ئازادلىق سېپىمىزنى پارچىلاش، يېتەكچىلىرىمىز ئارىسىغا زىددىيەت تېرىش، ئىدىيۋى قالايمىقانچىلىق پەيدا قىلىش پىلانلىرىنى ھەدەپ ئىشقا سالدى. ئۆزلىرى ئەستايىدىل تاللاپ قۇراشتۇرۇپ چىققان ’بىرلەشمە ھۆكۈمەت‘ دېگىنىگە كىرگۈزۈۋالغان ھەرخىل پىكىر ئېقىمىدىكى كىشىلىرىمىزنى ”پان تۈركچىلىك، پان ئىسلامچىلىق، پان كوممۇنىستچىلىق، چىن تۈركچىلىك، ...“ قاتارىدىكى مىللىي تەقدىرىمىز بىلەن قىلچە مۇناسىۋىتى بولمىغان پىكىر زىددىيەتلىرى ئەتراپىدا ئۆزئارا تالاش-تارتىشقا سېلىپ قويۇپ، بۇ خىل ئىچكى سۈنئىي زىددىيەتلىرىمىزدىن ئىنتايىن ئۇستىلىق بىلەن پايدىلاندى. ئەنە شۇنداق سۇيىقەست، ئاغدۇرمىچىلىق ۋاستىلىرى بىلەن ئارمىيە ۋە ھۆكۈمىتىمىزنى جەنۇبى ئۆلكىلىرىمىزدىكى خەلقلىرىمىزنىڭ ھىمايىسىدىن مەھرۇم قىلىۋەتتى. ھەتتا قىسقىغىنا بىر يىل ئىچىدىلا قورچاق ’بىرلەشمە ھۆكۈمەت‘ تىن

ئىككىنچى جۇمھۇرىيەت ۋەكىللىرىمىزنى تولۇق تازىلاپ چىقىپ، ۋەتىنىمىزنى قايتىدىن خىتاي قولىدا تۇتۇپ تۇرۇش شارائىتىنى قولغا كەلتۈرۈۋالدى. ئەنە شۇنداق قىلىپ، بۇندىن كېيىن خىتاينىڭ ھاكىمىيەت شەكلىدە، ئىقتىسادىي بازىس ياكى ئۈستى قۇرۇلمىسىدا ھەرقانداق بىر ئۆزگىرىش بولىشىدىن قەتئىي نەزەر، ۋەتىنىمىز تۇپراقلىرىنىڭ مەڭگۈ خىتاي قولىدا قېلىشىنىڭ دەسلەپكى ئۇلىنى تىكلىۋالغان بولدى.

ئىشنىڭ ھەيران قالدۇرىدىغان تەرىپى، بۇنداق ۋەزىيەتنىڭ شەكىللىنىشىدە بىزنىڭ ئاتالمىش ‘سولھىچى داھىي’ لىرىمىزنىڭ ئوينىغان ئاكتىپ رولى بولۇپ، ئۇلار ئىزچىل تۈردە خىتاي تاجاۋۇزچىلىرىغا مايىللىق كۆرسىتىپ، ئىككىنچى جۇمھۇرىيىتىمىزنىڭ ھەرقانداق بىر ھەرىكىتىگە قارشى تەشۋىقاتلاردا بولۇپ كېلىشىدۇر! ‘سولھىچى ئەرباب’ لىرىمىز ئىككىنچى جۇمھۇرىيىتىمىز يېتەكچىلىرىنى سوۋېت كوممۇنىستلىرىنىڭ گۇماشتىسى، كوممۇنىزم غالچىلىرى، مۇقەددەس دىنىمىزنىڭ ئەشەددىي دۈشمەنلىرى دەپ قارىلاشتا ئالاھىدە كۈچ چىقىرىشىپ، خەلقىمىزنى ئىككىنچى جۇمھۇرىيىتىمىزگە گۇمان بىلەن قارايدىغان ھالغا كەلتۈرۈۋېتىشتى! ئەجەبا بۇ مۆتىۋەرلىرىمىز ئۆزلىرىنىڭ بىر تالمۇ قورالى ۋە بىرمۇ ئەسكىرى بولماي تۇرۇپ خىتايدا جاڭ كەيشىگە ئون نەچچە يىل يالۋۇرۇپمۇ ئەمەلگە ئاشۇرالمىغان قورچاق ‘بىرلەشمە ھۆكۈمەت’ ھوقۇقىنىڭ بولسىمۇ قانچىلىغان قۇربانلىرىمىز بەدىلىگە قولغا كەلتۈرۈلگەنلىكىنى بىرەر قېتىم خىيالىغا كەلتۈرۈپ باققانمىدۇ؟ بۇ ‘تىنچلىق پەرۋەر’ رەھبەرلىرىمىز خەلقىمىزنىڭ ئىسسىق قانلىرى بەدىلىگە كەلگەن ئىككىنچى جۇمھۇرىيىتىمىزنى، بۇ جۇمھۇرىيىتىمىزنىڭ مىللىي ئارمىيىسىنى ئىزچىل رەت قىلىپ، خىتايلارنىڭ ھىمايىسىدە ”ۋەتەننى پاراۋان قىلىش“ خام خىياللار ئىچىدە خەلقىمىزنى قايمۇقتۇرۇپ، ۋەتىنىمىزنىڭ تەلتۆكۈس مۇنقەرزلىكى ئۈچۈن خىتاي تاجاۋۇزچىلىرى بىلەن ۋاسىتىلىك ھەمكارلاشقان بولدى. بۇ خىل كىشىلىرىمىزنىڭ ئۇخلىماي كۆرگەن چۈشلىرى قىسقا ۋاقىت ئۆتمەيلا يەر بىلەن يەكسان بولۇپ كەتكىنىدىن كېيىن، يەنى ئۇلار ئۈمىد كۈتۈپ كېلىۋاتقان

مىللەتچى خىتاي ھاكىمىيىتىنىڭ ئورنىنى فاشىست كوممۇنىست خىتايلار تارتىپ ئالغىنىدىن كېيىن، ئۇلار خامخىياللىرىنى ئىشقا ئاشۇرۇشنىڭ يەپ-يېڭى بىر يولىنى ’كەشىپ‘ قىلىپ ھەرىكەتكە ئاتلاندى: غەرب ۋە ئىسلام ئەللىرىنىڭ كوممۇنىزم بىلەن چىقىشالماسلىقىدىن پايدىلىنىپ، خىتاي كوممۇنىستلىرىنى ’دۇنياغا پاش قىلىش‘ ئارقىلىق دۇنيا جامائەتچىلىكىنى تەسىرلەندۈرۈپ، خىتايغا بېسىم قىلىپ ’ھەقىقىي ئاپتونومىيە‘ ئالغۇزۇش ھەرىكىتىنى باشلىدى. ئۇلار ئەمدى تىنچ دىپلوماتىك چارىلار بىلەن ۋەتەن قۇتقۇزۇش پروگراممىلىرى بويىچە ھەرىكەت قىلىشقا كىرىشتى. ... بۈگۈنكى كۈندە، بۇ مەپكۇرىگە بىۋاستە ياكى ۋاستىلىك ۋارىسلىق قىلىشىۋاتقان يېڭى كۈچلىرىمىز چەتئەللەردە شۇنچىلىك ئاساس تىكلىۋالغانكى، ”ۋەتىنىمىزنى ئا ق ش قۇتۇلدۇرىدىغان بولدى، ب د ت قۇتۇلدۇرىدۇ، ئىسلام ئەللىرى، تۈركىي ئەللىرى، تۇرانچىلار، پان تۈركىستلەر، پان ئىسلامچىلار، تەيۋەنلىكلەر، دېموكراتىك مۇساپىر خىتايلار، ... قۇتۇلدۇرۇپ قويىدىغان بولدى“ دېگەندەك يالغان-ياۋىداق چۆچەكلەرنى قۇراشتۇرۇشۇپ رادىئو، گېزىت، ژۇرنال، كىتاب، لېنتا، يۇمتال، ئىنتېرنېت، ... قاتارلىق تەشۋىقات شەكىللىرى بىلەن ۋەتىنىمىز خەلقىنى قايمۇقتۇرۇشتا ھازىرمۇ چىڭ تۇرماقتا!

بۇنىڭ ئەكسىچە، ئۆزلىرىگە سوتسىيالىست چۈشەنچىلىرىنى مەپكۇرە قىلىپ تاللىۋالغان ئىككىنچى جۇمھۇرىيىتىمىز ۋاقىتلىق ھۆكۈمىتىنىڭ يېڭى يېتەكچىلىرىمۇ ”ئون بىر بىتىم“ دىن كېيىن خىتاي تاجاۋۇزچى ئەسكىرى كۈچلىرىنىڭ كۆپىيىش يوللىرىنى چەكلەش، يېڭى ئازاد رايونلارنى بەرپا قىلىش ۋە كېڭەيتىش، خىتاي تاجاۋۇزچىلىرىغا قارشى جەڭنىڭ يېڭى تاكتىكىلىرىنى پىلانلىشىپ مىللىي ئازادلىق كۈرىشىمىزنىڭ مېۋىلىرىنى مۇستەھكەملەش ۋە كېڭەيتىش ئورنىغا، خەلقئارا قانۇنلاردىن، رۇس ياكى خىتاي كوممۇنىستلىرىدىن ئۈمىد كۈتۈش ۋە ھەرخىل مەپكۇرىدىكى باشقا مىللىي يېتەكچىلەرگە قارشى تەشۋىقات قىلىشنى ئۆزلىرىگە مۇھىم ۋەزىپە قىلىپ تاللىۋېلىپ، پۈتۈنلەي خام خىياللار ۋە ئىچكى تالاش-تارتىشلار قايىنىمىغا پېتىپ كېتىشتى. بۇ خىل تالاش-تارتىشلارنى قىلىدىغانغا تولۇق

مۇستەقىللىقنى ئەسلىگە كەلتۈرۈۋالغىنىدىن كېيىن، ھەتتا ئۇ كۈنلەردىكى نادان خەلقىمىز تەرىپىدىن ئېغىر جازاغا تارتىلىش بەدىلىگە بولسىمۇ ۋاقىت چىقىرالايدىغانلىقىنى زادىلا ئويلاشمىدى. ئاقىۋەتتە ئەسلىدىنلا خاتا تاللانغان قورچاق ‘بىرلەشمە ھۆكۈمەت’ تەركىبىدىن ۋاستىلىك شەكىلدە قوغلىنىپ كەتكەن بولسىمۇ، شەرقتە دۈشمەن قوراللىق كۈچلىرىنىڭ ھەدەپ كۆپىيىپ بېرىشىنى تاماشا قىلىپ قىلچىمۇ ئەمەلىي تەدبىر كۆرمەي، ‘ۋەزىيەت كۈتۈش’ بىلەنلا چەكلەنگەنىدى. ... ئاقىۋەت ئۇلارمۇ ئۈمىد كۈتكەن شۇ ئورۇس ياكى خىتايلار تەرىپىدىن، ياكى تېخىمۇ يالىڭاچ ئوتتۇرىغا چىققان ‘تىنچلىق تەرەپدارلىرى’ تەرىپىدىن بىرمۇ-بىر ئۇجۇقتۇرۇۋېتىلدى.

قىسقىسى، خىتاي تاجاۋۇزچىلىرى خەلقىمىز ئىچىدىكى يېتەكچىلىرىمىزنىڭ دۈشمەنىنىڭ دېپىغا ئۇسۇل ئويناپ، بىر-بىرىنى خائىن-جاسۇس، قىزىلپاچاق-مۇتەئەسسىپ، خىتايپەرەس-كوممۇنىزم غالچىلىرى دېيىشىپ ئىچكى جېدەلگە بېرىلىپ كەتكەن پۇرسەتتىن پايدىلىنىپ، ئەللىك مىڭ كىشىلىك ئىككىنچى جۇمھۇرىيەت مىللىي ئارمىيەمىزنى بىر پايمۇ ئوق ئاتماي پۈتۈنلەي قولغا چۈشۈرۈۋېلىشنىڭ چارىلىرىنى تۈزۈشۈپ ئىش باشلىۋەتكەنىدى. شۇنىڭ بىلەن ۋەتىنىمىز تۇپراقلىرى خىتاي تاجاۋۇزچى كەلگۈندىلىرىگە داغدام ئوچۇق ۋەزىيەت يارىتىلىشنىڭ ئۇلىنى سېلىۋالغانىدى!

بىزنىڭ ۋەتەنپەرۋەرلىرىمىزنىڭ دەل ئەكسىچە، بىر-بىرسى بىلەن يىگىرمە يىلدىن بېرى قانلىق تۇتۇشۇپ كېلىۋاتقان گومىنداڭ خىتايلىرى بىلەن كوممۇنىست خىتايلىرى مىللىي مەنپەئەتلىرى ئالدىدا ۋەتىنىمىز ئىچىدە بىر-بىرى بىلەن ئۈن-تىنسىز بىرلىشىپ كەتكەنىدى. گومىنداڭ تاجاۋۇزچى خىتايلىرى ۋەتىنىمىزنى خىتاي مۇستەملىكىسى ھالىتىدە تۇتۇپ تۇرۇش ئۈچۈن كاكارلىرىدىكى ئون ئىككىۋارنى قىلچە ئىككىلەنمەيلا بەشۋارغا ئالماشتۇرۇۋېلىشتى! نادان خەلقنى ئالداش جەھەتتە ئوتتۇز يىللىق تەجرىبىگە ئىگە خىتاي كوممۇنىست باندىتلىرى مۇنەۋۋەر كىشىلىرىمىزنى ئەكسىلئىنقىلابچى، گومىنداڭ قالدۇقى، زومىگەر، ئەكسىيەتچى دىنىي ئۇنسۇر

دېگەندەك قالپاقلار بىلەن قولغا ئېلىپ قاماش، سۈيقەست قىلىپ ئۆجۈقتۇرۇش ۋە قىرىپ تۈگىتىشتەك تاجاۋۇزچىلىق، تېرورلۇق ھەرىكىتى بىلەن بىرگە، خەلقىمىزنىڭ ئىشىك ئالدىلىرىنى سۈپۈرۈپ سۇ سېپىشىپ بېرىش، بالىلىرىمىزغا كەمپۈت تارقىتىش، ... قاتارىدىكى ھىلىگەرلىكلىرى بىلەن خەلقىمىزنىڭ مېڭىسىنى قوچۇشقا كىرىشىدۇ. ئۇلار ئاللىقاچان ئۆزلىرىگە قوشۇلۇپ كەتكەن ”گومىنداڭچىلارنىڭ قالدۇقلىرىنى تازىلاپ بېرىپلا چىقىپ كېتىمىز“ دېگەن كۆلكىلىك باھانىنى توقۇپ چىقىرىشىپ، خەلقىمىز ئارىسىدىكى مىللەت سۆيەرلەرنى، بايلىرىمىزنى، دىنىي زاتلىرىمىزنى، بىلىملىك كىشىلىرىمىزنى، كوممۇنىزم ئىدىيىسىنى ئاشكارا قوبۇل قىلمايدىغانلارنى ئالا قويماي قىرىپ-سولاپ يوقىتىۋېتىشتى. قىسقىغىنا بىر قانچە يىل ئىچىدىلا خەلقىمىز ئارىسىدىكى ئۆزلىرىنىڭ مىللىي مەنلىكىنى، دىنىي ئېتىقادىنى، ئىقتىسادىي ۋە سىياسىي ھوقۇقىنى، ئەسكىرى كۈچىنى ھىمايە قىلىدىغان ياكى ئۇنىڭ قىممىتىنى خەلققە ئۇقتۇرالىغۇدەكلا كىشىلىرىمىزنى ۋە ئۇلارنىڭ ھىمايىچىلىرىنى زومىگەر باي-پومىشچىك، ئەكسىلئىنقىلابچى، ... دېگەندەك قالپاقلار بىلەن پۈتۈنلەي تازىلاپ چىقىپ، خەلقىمىزنى مىللىي مەنلىكىنى تونۇتىدىغان ئاۋانگارت كىشىلىرىدىن بىر ئەۋلاد مەھرۇم قالدۇرۇۋېتىشتى. يېتەكچىسىز قالغان خەلق بۇرھان شەھىدى، سەيپىدىن ئەزىزى قاتارىدىكى مىللىي مۇناپىقلار بىلەن ۋەتەن ساتقۇچلارنىڭ قولى ئارقىلىق خىتاي تاجاۋۇزچىلىرىغا قۇل قىلىپ تۇتۇپ بېرىلدى!

شۇنداقتىمۇ ئىككىنچى جۇمھۇرىيىتىمىزدىن قالغان مىللىي قوشۇنىمىزغا تېخىچىلا تېگەلمەي تۇرغانىدى. بۇ كۈچ، ئۇلار ئۈچۈن يەنە بىر تەھدىت مەنبەسى ھېسابلىناتتى. ئارىدىن ئۇزۇن ئۆتمەيلا يېڭىدىن تەشكىللەپ بېرىش، ھەربىي تەلىم-تەربىيە بېرىشكە ياردەم بېرىش ياكى ئىقتىسادى تەمىناتىنى ھۆددىگە ئېلىش دېگەندەك ھەرخىل ئالدامچىلىقلار بىلەن مىللىي ئارمىيىمىزنى ئەسلى تۇرۇۋاتقان بازىلىرىدىن يۆتكەپ چىقىپ، گومىنداڭ قالدۇقلىرىغا، باندىتلارغا زەربە بېرىش دېگەن ئويدۇرمىچىلىق بىلەن مىللىي قوشۇنىمىزنى ئىچكى زىددىيەت ۋە يەرلىك قېرىنداشلار

زىددىيەتى ئىچىگە پاتۇرۇۋېتىشتى. ئاندىن ’يەرلىك كادىر مەنبەسى‘ باھانىسىدا جەڭگىۋار، باتۇر ۋە يېتەكچى ئوفىتسېر-جەڭچىلىرىمىزنى مىللىي ئارمىيەمىزدىن ئايرىپ يىراق يېزا-قىشلاقلارغا چېچىۋەتتى. يەنە بىر قىسىملىرىنى ئەسكەرلىكتىن قىسقارتىپ ’دۆڭگە يىقىتىش‘ تىن پايدىلىنىپ نازارەت ئاستىغا ئېلىشنى ئىشقا ئاشۇرۇشتى. يېتەكچىسىز قالغان مىللىي قىسىملارنى چېگرا قوغداش باھانىسىدا تاغ-دەشتىلەردە ئايلاندۇرۇپ، ئىرادىسىنى، غايىسىنى، مىللىي غۇرۇرىنى، دىنىي ئېتىقادلىرىنى سۇسلاشتۇرۇش، جەڭگىۋارلىقىنى سۇندۇرۇش، بۆلۈپ پارچىلىۋېتىش، مىللىي ئايرىمچىلىقلارنى يوقىتىش باھانىسىدە خىتاي تاجاۋۇزچى باندىت دىۋىزىيە-پولكلىرىگە بىردىن-بىردىن چېچىۋېتىش، ھەتتا زورلۇق زۆرۈرىيىتى قالمىدى دەپ بىراقلا تارقىتىۋېتىش چارىلىرىنى ئىشقا سېلىپ، خەلقىمىزنى قورالسىزلاندۇرۇشنى ئىشقا ئاشۇرۇۋالدى.

بۇنىڭ ئەكسىچە، مىللىي قوشۇنىمىزنى يۆتكەپ چىقىرىۋالغان بۇرۇنقى ئازاد رايونلىرىمىز، ھەربىي بازىلىرىمىز، مۇھىم ھەربىي ئىستراتېگىيىلىك يەرلىرىمىز، كونا-يېڭى ئۇرۇشتا مىللىي ئارمىيىمىز غالىبىيەت قازىنىپ، خىتاي تاجاۋۇزچىلار ئارمىيىسى ئېغىر مەغلۇپ بولغان كونا ئۇرۇش مەيدانلىرىمىز، مۇھىم قاتناش تۈگۈنلىرىمىز، مىللىي ئاھالە زىچ جايلاشقان شەھەر يېزىلىرىمىزنىڭ ئەتراپلىرى، مۇھىم بايلىق مەنبەلىرىمىز ئەتراپىغا ئىنتايىن يوشۇرۇن شەكىللەردە خىتاي تاجاۋۇزچى قوراللىق قوشۇنلىرىنى يۆتكەپ كېلىپ جايلاشتۇرۇۋالدى. دەسلىپىدە مىللىي ئاھالە زىچ جايلاشقان يەرلىرىمىزگە بىۋاستە قوراللىق كىرىپ جايلىشالمايدىغانلىقىغا ۋە تاجاۋۇزچى ئارمىيىسىگە خىتايدىن ياكى يەرلىكلەردىن كۆڭۈللۈك بويسۇنمىغانلارنى قولغا كەلتۈرەلمەيدىغانلىقىغا كۆزى يېتىپ، مۇنبەت يەر-تەبىئى ئايلاقلىرىمىزغا ۋە تەبىئىي بايلىق مەنبەلىرىمىزنى ئىگىلەشكە قويۇلغان خىتاي تاجاۋۇزچى قوراللىق قوشۇنلىرىنىڭ دىۋىزىيە-پولكلىرىنى قۇشۇمچە دېھقانچىلىق ياكى باشقا ئىگىلىكلەر بىلەن شۇغۇللاندۇرۇپ، تەدرىجىي ھەربىيلەشكەن ساپ خىتاي سانائەت ۋە زامانىۋى يېزا ئىگىلىك رايونلىرىنى قۇرۇشقا يوشۇرۇن كىرىشتى. بۇنداق ھەربىي

ئشلەپچقرش رايونلار ۋەتننمزنڭ مللي ئقتسادنی تولۇق نابۇت قلش دەرىجسگە يەتكۈدەك تەرەققي قلنۋالغنندن كېين، مۇتلەق يوشۇرۇن هەرىي بازا قلنغان ساپ ختاي ئشلەپچقرش كورپۇس، دېۋزيە ۋە پولكلرنی ”ئككنچی شاڭخەي، ئۈچنچی تەنجن، ...“ دېگەندەك دەبدەبلك ناملار بلەن سۈنئی ختايلاشتۇرۇلغان ۋە هەرىيلەشكەن شەهەرلەر قاتاردا ئاشكارلاشقا باشلدی. ئەينی يللاردا ”ئككنچی شاڭخەي“ دەپ داۋراڭ قلشقا باشلغان بۈگۈنكی ’شخەنزە‘ يېرم هەرىي شەهرنی زيارەت قلپ كەلگەن قالاق ۋە مۇتەئەسسپ كشلرمز ئاتالمش ’ختاينڭ قۇدرتی‘ دن ئاغزی ئېچلپ كېلشكەندی. ئەسلدە بۇ ئاتالمش ’شەهەر‘ مللي ئارميمزنڭ ئەڭ ئاخرقی زەپەر مارشنی ياڭرتش ئۈچۈن ماناس دەرياسنڭ غەرىي قرغقغا چۈشكۈن قلپ نەچچە ئون مڭ مللي ئەسكەرلرمز يغلغان شەرەپلك تارخي ماكان ئدی!!! مانا بۈگۈن ئەنە شۇنداق شەرەپلك ماكانلرمزدا ئاتالمش ’شخەنزە‘ دەيدغان تولۇق ختايلاشتۇرۇلغان مليون كشلك ئەڭ زامانۋى ۋە يېرم هەرىي ’سۈنئی ختاي دۆلتی‘ نڭ ئەۋرشكسنی كۆرمەكتمز!

بۈنڭغا ئوخشغان مساللاردن غۇلجا دېۋزيە-كۆرە-هەرەمباغ، جڭ دېۋزيە ئورنی، شخۇ ’كۈيتۇڭ‘، ئۈرۈمچی ’ئۇجاچۈي‘، ئۈرۈمچی ’جغانلق خميە ئوغۇت زاۋۇتی‘، تۇرپان ’داخيەن‘، كورلا ئۇششاقتال ’لولان‘، ئاقسۇ بڭتۈەن دېۋزيلرىدن ’تارم‘، مارالۋېشی ’ئاچال‘ ... قاتارلقلارنی كۆرستشمز مۇمكن. ئەڭ ئەقەلليسی، قەشقەردكی دېۋزيمۇ هەرگز قەشقەرنڭ ئگللگنی يۈكسەلدۈرمەك ئۈچۈن ئەمەس، بەلكی سەكسەننچی يللارنڭ بېشدكی «ئۆكتەبر خەلق نامايشی ۋەقەسی» دن ئەنسرشپ كەلتۈرۈلگەن تاجاۋۇزچلار ئورگننددۇر! بۇلارغا ئوخشايدغان يەرلرمزنڭ هەممسلا ختايلارنڭ تارختا ئەڭ ئېغر مەغلۇپ بولغان ياكی ئەڭ ئەنسرگەن مللي ئازادلق جەڭ مەيدانلری، مۇهم قاتناش تۈگۈنلری، مۇهم بايلق مەنبەلری، جەڭگۋارلقی كۈچلۈك يۇرتلرمز ياكی يەرلك ئاهالە زچ يەرلەر ئكەنلكنی هەرگزمۇ ئۇنتۇپ

قالماسلىقىمىز كېرەك! ئەڭ مۇھىمى، بۇ خىتايلاشتۇرۇلغان يېرىم ھەربىي ياكى تولۇق قوراللىق ھەربىي سانائەت بازىلىرىنىڭ ئەينى ۋاقىتتىكى خەلقىمىزنى باستۇرۇش ئۈچۈنلا مۆكتۈرۈلگەن ھەربىي بازىلار ئىكەنلىكىنى ھەربىر ئەۋلادىمىزنىڭ مېڭىسىگە قويۇۋېتىشىمىز شەرت ئىدى. ئەمەلىيەتتە بىزنىڭ ئەۋلادلىرىمىز بۇنداق يەرلەر ئۈچۈن خىتاي تاجاۋۇزچىلىرىغا رەخمەت ئېيتىدىغان، خىتاي تاجاۋۇزچىلىرىنىڭ قۇدرىتىگە ھەيران قالىدىغان مىسال شەكلىدە تەربىيىلەندى. يېقىنقى يىللاردىن بۇيان خىتاي تاجاۋۇزچىلىرى خەلقىمىزدىن ئەنسىرەپ كېتىدىغان يېرى قالمىغانلىقىنى مۆلچەرلەشكىنىدىن كېيىن، بۇ خىل ساپ ’خىتاي بىڭتۇەن يېڭى شەھەر‘ لىرىنى كەينى-كەينىدىن ئاشكارىلىشىپ، يەرلىك شەھەرلەرنى ئاشكارا خىتايلاشتۇرۇش بازىلىرىغا ئايلاندۇرۇپ، قىسقىغىنا ۋاقىت ئىچىدىلا ئۈرۈمچى، سانجى، ئالتاي، چۆچەك، بۆرتالا، غۇلجا، گۇچۇڭ، پۇكاڭ، قۇمۇل، كورلا، ئاقسۇ، پوسكام، ... قاتارىدىكى شەھەرلىرىمىزنىمۇ ئۈستۈن خىتاي نوپۇسى ھالىتىگە كەلتۈرۈۋېلىشتى. ھەتتا شىمالدىكى نۇرغۇن ناھىيە-يېزىلىرىمىزنىمۇ كەنت-مەھەللىلەر بويىچە ئۈستۈن خىتاي نوپۇسى ھالىتىگە كەلتۈرۈپ بولۇشتى. شۇنى ئۇنتۇماسلىقىمىز كېرەككى، بۇ جايلارنىڭ ھەممىسىلا كونا مىللىي ئازاد رايونلىرىمىز ياكى خىتاي تاجاۋۇزچىلىرى ئېغىر زەربە يېگەن ئۇرۇش مەيدانلىرىمىزدۇر! ئۇ يەرلەر قانداقتۇر بىكار قالغان بوش يەر ياكى خىتاي تاجاۋۇزچى ئەسكەرلىرىنىڭ ئاھالە زىچ يەرلەردىن قېچىپ ئورۇنلاشقان يەرلەر ئەمەس. ئۇ يەرلەر پەقەتلا يەرلىك مىللەتلەرگە قوراللىق مۇداخىلە يۈرگۈزۈشنىلا مەقسەت قىلىپ كېيىن ئىگىلەنگەن ھەربىي لاگېرلىرىنىڭ ئۆزگەرتىلىشىدىن شەكىللەنگەن، خالاس! دېمىسىمۇ، خىتاي تاجاۋۇزچىلىرى بۇ ئەتراپلاردا كۆرۈلگەن ئۇششاق-چۈششەك مىللىي نارازىلىق ھەرىكەتلىرىنى قانلىق باستۇرۇشلاردا ئەنە شۇ تېررورچى بىڭتۇەن باندىتلىرىدىن ياكى ئۇلارنىڭ شاگىرت-ئەۋلاتلىرىدىن پايدىلىنىپ كەلمەكتە! مانا ئەمدىلىكتە، ئەنە شۇ باندىتلار ئارمىيىسى ۋەتىنىمىزنىڭ ئاساسلىق خىتاي ئاھالىسى بولۇش بىلەن بىرگە، ئۇلارنىڭ ۋاستىسى بىلەن خىتايسىز قالغان بارلىق شەھەر-يېزىلىرىمىزمۇ مۇتلەق ئۈستۈن خىتايلاشقان ھالغا كەلتۈرۈلۈش ئۈچۈن

سەپەرۋەر قىلىنماقتا.

بۇ يەردە يەنە شۇنىمۇ ئالاھىدە تەكىتلەش كېرەككى، بىزنىڭ نۇرغۇنلىغان غەرب ئەللىرىدىكى مۇھاجىرلىرىمىز خىتاي تاجاۋۇزچىلىرى ئۈستىدىن يىغلاپ-قاقشاپ دەرد تۆككەنلىرىدە سابىق سوۋېت ئوتتۇرا ئاسىياسىغا ئوخشىتىپ، ۋەتىنىمىزدىكى خىتاي تاجاۋۇزچىلىرىنىڭ "مىللىي ئاسسىمىلىياتسىيە سىياسىتى" ھەققىدە بەكلا كۆپ داۋراڭ قىلىشىدىكەن. شۇنى ئۇنتۇمايلىكى، خىتاي تاجاۋۇزچىلىرى ۋەتىنىمىز خەلقىگە تەخمىنەن ئاتمىشىنچى يىللىرىدىن باشلاپلا ئاسسىمىلىياتسىيە قىلىش سىياسىتىدىن ۋاز كېچىپ، ۋەتىنىمىز خەلقىنى بىۋاسىتە، ۋاسىتىلىك ياكى تەبىئىي چارىلەر بىلەن مىللەت سۈپىتىدە يەر يۈزىدىن تەدرىجىي يوقىتىش، ئاخىرىدا قالغانلىرىنى ياۋايى مىللەتلەر قاتارىدا نادان، نامرات قالدۇرۇش ئۈچۈن پىلان تۈزۈپ ئىزچىل ئىجرا قىلىپ كەلمەكتە. تولۇق مۇستەملىكە ھالىغا كەلتۈرۈلگەن خەلقىمىزنى خىتايغا سىڭدۈرۈش ھەرىكەت پىلانى مانا ئەندىلا باشلانماقتا. "ئاسسىمىلىياتسىيە" دېگەننى كۆتۈرۈپ چىققانلار بۇ سۆزنىڭ ئەقەللىي لۇغەت مەنىسىنىمۇ بىلمەيدىغان ۋە ئانا ۋەتىنىنىڭ پاجىئەلىرىدىن خەۋىرى بولمىغان ياكى ئۇنى مازاق قىلىدىغان مۇھاجىرلار بولسا كېرەك؟

بۇ جەرياندا ئەنە شۇ يوشۇرۇن ھەربىي بازىلار، بىكىتلەر، ئۇلارنىڭ قولىدىكى زاۋۇت-كانلار، سودا-مۇلازىمەت يەرلىرى، مەمۇرىي ئورۇنلار، چېگرا بويلىرى خەلقىمىزدىن مۇتلەق يوشۇرۇن تۇتۇلغان ۋە مىللىي قورallىق قوشۇنىمىز بار يىللاردا ئىنتايىن مەخپىي شەكىلدە ئۈستۈن خىتاي تاجاۋۇزچى كۆچمەنلەر نوپۇسى يارىتىش يوشۇرۇن بازىلىرى قىلىپ پايدىلىنىلغان ئىدى. ھەتتا مەخپىي تۈرمىلەرمۇ خىتاي تاجاۋۇزچى كۆچمەنلەر نوپۇسى يارىتىش ۋەزىپىسىنى ئۈستىگە ئېلىشقاندى. مانا بۇگۈن ھەرقانداق 'سۈلھىچى ئەۋلىيا' قۇرۇق گەپ بىلەن خىتاي تاجاۋۇزچىلار نوپۇسىنىڭ كۆپىيىش دولقۇنىنى قەتئىي توسالماس ھالەت شەكىللىنىپ بولدى. ئۇلارنى توسىيالىشى ئۇياقتا تۇرسۇن، خەلقىمىزنىڭ شەھەر نوپۇسى كېرەكسىزلەر دېگەن ناملار بىلەن ئاشكارا ئىشتىن قوغلىنىپ، چەت يەرلەرگە سۈرگۈن قىلىنماقتا!

قىسقىسى، بۈگۈن خىتاي تاجاۋۇزچىلىرى يېرىم ئەسىر ئاۋۋالقى جاڭ جىژجوڭ پىلانلاپ چىققان ۋەتىنىمىزنى تولۇق خىتايلاشتۇرۇش لايىھىسىنى ھەقىقىي تۈردە ئاشۇرۇپ ئورۇنداش باسقۇچىدا تۇرماقتا! ئۇلار بۇ ھالەتكە ”دۈشمەن قالدۇقلىرىنى تازىلىشىپ بېرىپ چىقىپ كېتىمىز، ... سىلەرنىڭ گۈللىنىشىڭلارغا ياردەم بېرىمىز، ... بايلىقىڭلارنى ئېچىشقا ياردەم بېرىمىز ...“ دېگەندەك ئالدامچىلىقلار بىلەن ئېرىشتى. بىز، خىتاي تاجاۋۇزچىلىرىنىڭ بۇ خىلدىكى ئالدامچىلىقلىرىغا ئويلانماستىنلا ئىشەنگەندۇق! بەلكىم ھازىرمۇ ئىشىنىپ ئولتۇرماقتىمىز! ھالبۇكى، خىتاي تاجاۋۇزچىلىرى ۋەتىنىمىزنى ”تارىختىن بۇيان خىتايلار گۈللەندۈرۈپ كېلىۋاتقان تىپىك خىتاي يۇرتىدۇر“ دەپ ئاللىقاچان دۇنياغا جاكارلاپ بولدى! بۈگۈن خىتاي تاجاۋۇزچىلىرى ۋەتىنىمىزگە ئوتتۇز مىليون، ئەللىك مىليون، ھەتتا يۈز مىليون خىتاي تاجاۋۇزچى تىلەمچىلىرىنى كۆچۈرۈپ كېلىش ئۈستىدە جىددىي باش قاتۇرۇشماقتا!

ئەگەر ۋەتىنىمىز تۇپراقلىرىدىكى خىتاي تاجاۋۇزچىلىرىنىڭ نوپۇسى خەلقىمىز نوپۇسىدىن بىر-ئىككى ھەسسە ئارتىپلا كېتىدىكەن، خىتايلار ۋەتىنىمىزنىڭ ”پالانى جۇمھۇرىيەت، پوكۇنى دۆلەت ...“ ناملىرىدا مۇستەقىل بولۇشىنىمۇ ھەرگىز رەت قىلماسلىقى مۇمكىن. چۈنكى ۋەتىنىمىزدە مۇتلەق ئۈستۈن خىتاي نوپۇسىغا ئېرىشىۋالغان، ۋەتىنىمىزنىڭ بارلىق سانائەت، مەمۇرىي ھوقۇق، قوراللىق كۈچلىرى، تېخنىكا كۈچلىرى ۋە شەھەرلىرىمىزنى چاڭگىلىغا كىرگۈزۈۋالغان بۇ خىتاي تاجاۋۇزچىلىرى مۇستەقىل بولغاندىن كېيىنمۇ ”سۈنئىي خىتاي دۆلىتى“ شەكلىدە مەڭگۈ ئۈستۈنلۈكنى ساقلاپ، بىزنىڭ يوقىتىلىشىمىزنى ’ئىچكى ئىشلار‘ ھالىتىگە كەلتۈرۈۋالىدىغان رەسمىي خىتاي دۆلىتى ھالىغا كېلىۋېلىشى مۇقەررەر. ئەينى ۋاقىتتا ئەللىك مىڭ كىشىلىك خىتاي تاجاۋۇزچىلىرىغا تەڭ كېلەلمەي ۋاستىلىك تەسلىم بولغان خەلقىمىز، ئەللىك مىليوندىن ئېشىپ كەتكەن خىتاي تاجاۋۇزچىلىرىغا زادىلا تەڭ كېلەلمەيدۇ. روشەنكى، دۇنيانىڭ ھەرقانداق بىر بۇلۇڭىدا بۇ خەلققە ھېسداشلىق قىلىپ ئەللىك مىليون كىشىلىك بىر تاجاۋۇزچىنى قوغلىشىپ بېرەلەيدىغان بىرمۇ

كۆچ تېپىلمايدۇ. چۈنكى، بۇ 'كىچىك خىتاي دۆلىتى' نىڭ ئارقىسىدا بىر ـ ئىككى مىليارد نوپۇسقا ئىگە چوڭ بىر خىتاي دۆلىتى ئۆلارغا ئارقا تىرەك بولۇپ بېرىدۇ. ئۇ چاغدا ھەممىدىن قۇرۇق قالىدىغان خەلقىمىز سەرگەردان سىگانلار ياكى ئامېرىكا ھىندىيانلىرىدەك بىچارە ئورۇنغا چۈشۈپ قېلىپ، ھەممە مەسخىرە قىلىشىدىغان ۋە پەس كۆرۈشىدىغان ئىنسانىيەت سۈپۈرۈندىلىرىگە ئايلىنىپ قالىدۇ! بەزى ماتېرىياللاردىن قارىغاندا، ھېلىتىنلا سىگانلار بىلەن ئىندىئانلارنىڭ كېلىش مەنبەسىنى ئۇيغۇرلار دەپ قارىشىدىغان غەلىتى 'تەتقىقات مۇلاھىزىلىرى' خېلى داڭلىق دەپ قارالغان ئېتنوگرافچىلار تەرىپىدىن ئوتتۇرىغا قويۇلۇشقا باشلىماقتا ۋە ئىچىمىزدىكى بىر قىسىم ساددا ئاقىللىرىمىز بۇنىڭدىن مەغرۇرلىنىپ، ئەسلىدە ئامېرىكىنى بىز كەشىپ قىلغان ئىكەنمىز دەپ ماختانماقتا.

مانا بۇ، خىتاي تاجاۋۇزچىلىرىنىڭ يۇرگۈزۈۋاتقان سۈنئىي نوپۇس ئۇستۇنلۈكى يارىتىش ئارقىلىق ئىشغال قىلىش سىياسىتىنىڭ ئاخىرقى مەقسىتى!

رۇسىيىنىڭ ئوتتۇرا ئاسىيانى بېسىۋېلىشى، ئىنگلىزلارنىڭ شەرقىي جەنۇبىي ئاسىيانى بېسىۋېلىشى خىتاي تاجاۋۇزچىلىرىنىڭ باسقۇنچىلىقىدىن تۈپتىن پەرق قىلىدۇ. ياۋروپالىقلارنىڭ مۇستەملىكە سىياستى ئىقتىسادىي كېڭەيمىچىلىك ئۇستىگە قۇرۇلغان بولۇپ، بايلىق، ھەربىي بازا ۋە بازار ئامىللىرى ئورنىدا پايدىلىنىشنى مەقسەت قىلغان بولسا، بۇگۈنكى خىتاي تاجاۋۇزچىلىرى ۋەتىنىمىزنى يۇرتىغا پېتىشماي كېتىۋاتقان خىتايلىرى ئۈچۈن ھاياتلىق ماكانى دەپ بېسىپ ياتماقتا! شۇڭا، برىتانىيە ئىمپېرىيىسى ئاسىيادىكى مۇستەملىكىلىرىدىن ئايرىلغىنىدا، رۇسىيە ئىمپېرىيىسى ئوتتۇرا ئاسىيادىن ئايرىلىپ قالغىنىدا خۇددى ئۇستىدىن ئېغىر بىر يۈكنى ئېلىپ تاشلىغاندەك يەڭگىللىك ھېس قىلىشقاندى. بۈگۈنكى دۇنيا ئىقتىسادىي پائالىيەتلىرىمۇ بۇرۇنقىسىدىن پەرق قىلغان ھالدا بېقىندىلار خام ئەشيانى ئۆزلىرى ئالدىغا ئەكېلىپ بېرىش، ماللىرىنى تالىشىپ سېتىۋېلىش شەكلىگە قاراپ ئۆزگىرىۋاتقان بولغاچقا، بۇرۇنقىدەك ئۇنداق كەسكىن مۇستەملىكىچى باشقۇرۇش شەكلىگە ھاجىتى قالمىغانىدى. ئەمما خىتاي تاجاۋۇزچىلىرى ۋەتىنىمىزدىن ئايرىلىپ

قىلىشنى مىللىي تەقدىرىنىڭ زاۋالى دەپ چۈشەنمەكتە. شۇنداق ئىكەن، خىتاي تاجاۋۇزچىلىرى ۋەتىنىمىزدىن ھەرگىزمۇ قايسى بىر داھىيمىزنىڭ، قايسى بىر نامايىشىمىزنىڭ، قايسى بىر ئەلنىڭ قۇرۇق سۆزلىرىدىن ياكى بولمىسا نوپۇس سانىمىزدىن قورقۇپ ئۆزلۈكىدىن چىقىپ كەتمەيدۇ! بۇنداق بىر تاجاۋۇزچىنى نوپۇس سانىمىزنى داۋراڭ قىلىپلا ئەمەس، ھەتتا ۋەتىنىمىزدىن يىگىرمە مىڭ كىلومېتىر يىراقتا تۇرۇۋاتقان ئا ق ش نىڭ بىر-ئىككى ئېغىز گەپ قاچۇرۇپ قويۇشلىرىدىن قورقۇپ چېكىنىشكە مەجبۇرلاشقا بولىدۇ دەپ ئىشىنىپ، خەلقىمىزنىمۇ بۇنداق بەڭگىنىڭ خىياللىرىغا ئىشەندۈرۈشكە مەجبۇرلاۋاتقان ’مەدىنى زىيالىي‘ لىرىمىزغا ئەپسۇسلانماي تۇرالمايمىز. خىتاي تاجاۋۇزچىلىرى پەقەتلا بىۋاسىتە زەربە بەرگىلى بولىدىغان ئەڭ مۇۋاپىق ئەمەلىي قوراللىق كۈرەشلەرنىڭ ۋەھىمىسىدىن قورقۇپ ۋەتىنىمىزدىن چېكىنىدۇ. بۇ يەردە قورالىمىزنىڭ دۈشمەنىنىڭكىدىن كۈچلۈك-ئاجىز بولۇشى، ئۇرۇش تاكتىكىلىرىمىزنىڭ دۈشمەنىنىڭكىدىن يۇقىرى-تۆۋەن بولۇشى مۇھىم ئەمەس. مۇھىم بولغىنى — ۋەتىنىمىز ئىچىدە خىتاي تاجاۋۇزچىلىرىغا قارشى ئەڭ مۇۋاپىق تاكتىكا شەكلىنى ئالغان ئىزچىل زەربە بېرىش ھەرىكىتىنى پەيدا قىلىشتۇر. خىتاي تاجاۋۇزچىلىرى بۇ ھەقىقەتنى بىزدىن بالدۇر بىلىۋالغانلىقى ئۈچۈن، ۋەتىنىمىز خەلقىگە بىرمۇ مىللىي پولك ساقلىشىغا يول قويمىدى. شۇ سەۋەبتىن خەلقىمىزنىڭ مىللىي مەنلىكىنى تونۇتىدىغان، قايتا كۈچلىنىشكە سەۋەب بولۇپ قالىدىغان قىلچىلىك ئىمكانىيەتلەرنىمۇ قالدۇرماي يوقىتىپ كەلمەكتە. بۇنداق بىر دۈشمەنگە نوپۇس سانىمىزنى باھانە قىلىپ كۆرسىتىپ قۇتۇلۇپ كېتىشنى ئويلاش، قىلچىمۇ ئەقىلگە سىغمايدىغان بىر دۆتلۈكتۇر!

ئەپسۇسكى، بىزنىڭ نۇرغۇن ئوقۇمۇشلۇق ئەربابلىرىمىز ئارىسىدىكى بىرقىسىم كىشىلەر خەلقىمىزنى نوپۇس ئويۇنىغا ئوخشاش ئەھمىيەتسىز ئىشلار ئەتراپىغا جەلپ قىلىۋېلىپ، خەلقىمىزنىڭ ئەڭ ئۈنۈملۈك ۋە ئەڭ بىخەتەر يوشۇرۇن زەربە بېرىش ھەرىكەتلىرىگە ئاتلىنىش قىزغىنلىقىنى ۋە بۇ ھەقتىكى تەشەببۇسلىرىنى خىتاي تاجاۋۇزچىلىرىدىن بۇرۇن باستۇرۇش، چەكلەش، ئۇجۇقتۇرۇشلار بىلەن مەشغۇل

بولماقتــا. بــۇ جەھەتــتە ’مەدەنــي غەرب ئەللــرى‘ گە يېقىنــدىن بېــرى بېرىــپ جايلىشىۋالغان ’زامانىمىزنىڭ بىلەرمەنلىرى‘ تاجىنى كىيگەنلەر ئالاھــدە تۆرتكىلىــك روللارنــى ئوينىماقتــا. بىزنىــڭ دۈشــمەنلىرىمىز بولغــان خىتــاي تاجــاۋۇزچىلىرى بــۇ ئەرىبابلىرىمىزنىــــڭ ئەكســـىچە، خەلقىمىـــز ئارىســــدا ئىــــدىيىۋى زىــــددىيەتلەرنى كۆچەيتىــدىغان ۋاســتىلىك يــاكى بىۋاســتە ئىچكــى قالايمىقانچىلىقلارغــا زور كــۈچ بىــلەن مەبــلەغ سېلىشــىپ، يۇقىرىقىــدەك پىكىردىكــى كىشــلىرىمىز ۋاســتىســدە خەلقىمىزنى تىزگىنلەشكە تىرىشماقتا. ئۇنىڭ بەدىلىگە ۋەتىنىمىزگە قــوش رېلىســلىق تۆمۈريول تارتىپ كېلىشتى، نېفىت تەبىئىي گاز تۇرۇبا يــوللىرى ياتقۇزۇشــنى بىــخەتەر ئىشقا ئاشۇرماقتا، ۋەتىنىمىزدىكى تاجاۋۇزچى خىتاي نوپۇسىنىڭ سۈنئى كۆپىيىشىنى تارىختىكى ئەڭ يۇقىرى سەۋىيىدىن ھەسسىلەپ ئاشۇرۇۋېتىشىماقتا!

ئەمدى بىر قىسىم نوپۇس ئويۇنچىلىرىمىز يەپ-يېڭــى بىــر قورقۇتــۇش سـۆزىنى تەرغىــب قىلىشــقا باشــلىدى: ”ۋەتىنىمىزدىكــى خىتــاي كۆچمەنلىرىنىــڭ ســانى ئاللىقاچان ئوتتــۇز مىليونــدىن ئېشــىپ كەتتــى! ھەتتــا ئەللىــك مىليونغــا يېقىنلاشــتى دېيىشكىمۇ بولىدۇ!“

بــۇلار ئەمــدى نــېمە دېمەكچــى؟ ۋەتىنىمىزنــى بېســىپ ياتقــان خىتــاي تاجاۋۇزچىلىرى ئاللىمۇ قاچان قوغلاپ چىقارغىلى بولىدىغان سان چەكلىمىسىــدىن ئېشىپ كەتتى، ئەمدى ئۇلار بىلەن تىنىچ بىرگە ئۆتۈش يولىمىزلا قالدى دېمەكچىمۇ؟ بۇنداق ئەمىلى قانۇنىيەتلەرگە ئۇيغــۇن كەلمەيــدىغان بەڭگىنىــڭ مەنتىقىســى بــويىچە قىلىنغان ھېساب ئەلۋەتتە ئارتۇق چىقىدۇ! بۇمۇ بىر خىل يوشۇرۇن يــاكى ۋاســتىلىك مىللىــي مۇنــاپىقلىق بولــۇپ ئوتتۇرىغــا چىقماقتــا. بىــز بۇنــداق زىيــانلىق مۇبــالىغە ياراتقۇچىلارنىــڭ خەلقىمىــز ئارىســدا تارقىتىۋاتقــان ۋەھىملىــرىگە قىلــچە قــۇلاق سالماسلىقىمىز لازىم! ئەمەلىيەت شۇكى، ۋەتىنىمىزنىڭ مىللىي مۇستەقىللىقىنى قولغا كەلتۈرۈشــمىزنىڭ بىــردىن-بىــر ئالــدىنقى شــەرتى — ۋەتىنىمىزدىكــى خىتــاي تاجاۋۇزچىلار سانىنى ئەللىك مىڭنىڭ ئاستىغا چۈشۈرۈش! بــۇ نۇقتىــدىن ئالغانــدا، ۋەتىنىمىزدىكى ئەڭ چوڭ دۈشمەن خەۋپــى — يىلىغــا بىــر مىليونغــا يــېقىن سۈرئەت

بىلەن ئارتىپ كېتىۋاتقان — سۈنئىي ۋە تەبىئىي ئارتىپ كېتىۋاتقان ئون مىليونلىدىن ئارتۇق خىتاي تاجاۋۇزچى كۆچمەنلىرىدىن كەلمەكتە.

بىزنىڭ نوپۇس تەرغىباتچىلىرىمىز ئەجەبا بۇ دۈشمەن نوپۇسىنىڭ كۆپىيىشىگە ئەمىلى چەكلىمە قويىدىغان قايسى بىر پىلاننى ئوتتۇرىغا قويۇپ بېقىشتى؟ "تىنچلىق!" ئۇلار خەلقىمىزنى تاجاۋۇزچى دۈشمەنگە قارشى چىقماي تىنچ تۇرغۇزۇشتىن باشقا ھېچقانداق بىر ھەرىكەتكە يېتەكلەپ باققىنى يوق! دىققەت بىلەن كۆرۈپ چىقىدىغان بولساق ئوتتۇرا ئاسىيادىكى، تۈركىيەدىكى، ياۋروپادىكى، ئامېرىكىدىكى، ئاۋستىرالىيىدىكى، ياپونىيىدىكى، ... داڭلىق يېتەكچىلىرىمىز، زىيالىيلىرىمىز، بايۋەچچىلىرىمىز، بىلەرمەنلىرىمىز، ... نىڭ مۇتلەق كۆپ قىسمىنىڭ ئېلان قىلغان ماتېرىياللىرىدا خەلقىمىزگە "تىنچ تۇر!" دىن باشقا ھېچقانداق بىر ھەرىكەت پروگراممىسىنى تۈزۈپ بەرمىگەن. ھەتتا ئۇدۇل بېرىپ سورىغىنىڭىزدىمۇ ئەۋلىياسى ئوتتۇرىغا چىقىپ "ۋەتەن ئازادلىقىنىڭ كەلگۈسى ھەرىكەت پىلانى، ياكى ھەرىكەت پروگراممىسى" دەپ بىرەر ۋاراق بولسىمۇ بىرنېمىنى ئوتتۇرىغا چىقىرالمايدۇ. 'تىنچ تۇرۇش' نىڭ پروگراممىسىنى بولسىمۇ يېزىپ كۆرسىتەلىگەن بولسىمىغۇ كاشكى! دەرۋەقە، تىنچ يېتىشنىڭ پروگراممىسى يوق-تە!

1.2§ قورallىق دۈشمىنىمىز

ئەڭ بولمىغاندا، بۈگۈنكى دۇنيادا بىرەر مىللەتنى ئۆز ئانا ۋەتىنىدە بىراقلا ئاشكارا قىرىپ تۈگىتىۋېتىشكە پېتىنالايدىغان ئېھتىماللىق بۈگۈنچە يوق دېيەرلىك بولغىنى ئۈچۈن، خىتاي تاجاۋۇزچىلىرى مۇنتىزىم قوراللىق قوشۇنىغا تايىنىپ قورالسىز تۇرغان ۋەتىنىمىز خەلقىنى ئاشكارا ئوتتۇرىغا چىقىپ بىراقلا قىرىپ تۈگىتىۋېتىشكە مەڭگۈ پېتىنالمايدۇ دەپ ئىشىنىشىمىز مۇمكىن. شۇنىسى باركى، بۇ خەلق تولۇق يوقىتىلمىغىچە ياكى ئەڭ بوزەك ھالغا كەلتۈرۈلمىگىچە ۋەتىنىمىزنى خاتىرجەم ھالدا

ختاي يېرى ھالتىگە كەلتۈرۈۋېلىش ئىمكانىمۇ بولمايدۇ. قانداق قىلىش كېرەك؟ ختاي تاجاۋۇزچىلىرى مۇستەملىكىلىكنى ياۋاشلىق بىلەن قوبۇل قىلىشقا تەييار قىلىنغان خەلقىمىزنى تىنچ يوقىتىشنىڭ ياكى باھانە ئويدۇرۇپ پەيدىن-پەي يوقىتىشنىڭ چارىسىنى كەشىپ قىلىشتى: خەلقىمىزنى ئۆزلىرىنىڭ تارىخىي ۋەتىنى بولغان شەرقىي تۈركىستان تۇپراقلىرىدىن قوغلاپ چىقىرالىغۇدەك باشقا يەرمۇ تاپالمىغان ختاي تاجاۋۇزچىلىرى، خەلقىمىزنى ئۆز يېرىدە قىيىن-قىستاقلار، بوھتان-تۆھمەتلەر، ئىچكى زىددىيەتلەر، چىرىكلەشتۈرۈپ بىھوشلاشتۇرۇش ياكى ئويدۇرما 'تەشكىلات' لار، ئويدۇرما 'قوزغىلاڭ' لارنى باھانە قىلىپ يوقىتىش، نادان ۋە نامرات قالدۇرۇش چارىسىنى تېپىپ خەلقىمىزنى قىرغىن قىلىپ يوقىتىشقا ئاتلانماقتا. مەسىلەن، ختاي تاجاۋۇزچىلىرى ئاشكارا ھالدا "تۈركىيەدە، قازاقىستاندا، ئافغانىستاندا ھەربىي مەشىق لاگېرلىرىنى قۇرغان، پۈتكۈل مۇھاجىردىكى ئۇيغۇرلار ۋەتەنگە زوراۋانلىق كۈچى بىلەن قايتىشنى مەقسەت قىلىدىغان نەچچە ئونلىغان يۇرتىغا قايتىش قوراللىق تەشكىلاتلىرىنى قۇرغان، بۇلارنى نەچچە ئون بۆلگۈنچى پارتىيىسى يېتەكلەپ كەلمەكتە، بۇ تەشكىلات ۋە پارتىيەلەرنىڭ گۇماشتىلىرى ئاپتونوم رايونىمىز ئىچىدە يوشۇرۇن پائالىيەتلىرىنى كەڭ كۆلەمدە قانات يايدۇرماقتا، ... بۇلارغا قىلچە رەھىم قىلماستىن، مىڭى خاتا ئۆلتۈرۈلسە مەيلىكى، بىرسى تۇردىن چۈشۈپ قالمىسۇن دەيدىغان پرىنسىپ بويىچە قەتئىي تۈردە كۈچلۈك زەربە بېرىشىمىز لازىم! ..." دەپ ھىتلېر فاشىستلىرىدىنمۇ ۋەھشىيلىك بىلەن قىرغىن قىلماقتا؛ ئۇنىڭدىن باشقا يەنە يالغان-ياۋىداق داۋراڭلارنى تارقىتىپ، چەتئەللەردىكى مۇتلەق تىنچ ئۇسۇللار بىلەن ۋەتەن قۇتقۇزىمىز دەپ يۈرگەن تەشكىلاتلارنى مۇبالىغىلەشتۈرۈپ ۋەتىنىمىزدىكى مىللىي كۈچلىرىمىزنى جازالاشقا باھانە قىلىشماقتا.

ھالبۇكى، چەتئەلدىكى ھەرقانداق بىر مۇھاجىرىمىز بىرەر پارتىيە ياكى لاگېر قۇرماق تۈگۈل، بېشىنى تىققۇدەك يەرمۇ تاپالماي يۈرگەن بىچارە سەرگەردانلار پادىسىدىن باشقا نەرسە ئەمەس! زېرىككەنلىرىدە يىغىلىپ مۇڭداشقىلى ياكى تۇرۇۋاتقان ئەللەردىكى چەتئەل سىياسىي تەشكىلاتلىرىنىڭ ختايدىكى ئەھۋاللارغا

قىزىقىشى ياكى خىتايغا كوزىر قىلىپ كۆرسىتىشى ئۈچۈن قۇرۇپ چىقىشقان جەمئىيەت، ۋەخپە، مەركەز، قۇرۇلتاي، ئىتتىپاق، يىغىلىش ئورنى دېگەندەكلەرنىمۇ بىر-بىرسىنى خائىن-ئىشپىيون دېيىشىپ، غەيۋەت قىلىدىغانغا ئادەم تېپىشالماي قالغانلىرىدا دادىسىنىڭ بولسىمۇ غەيۋىتىنى قىلىشىدىغان ئۇلتۇرۇش سورۇنلىرىدىن باشقا نەرسە ئەمەس. شۇنچە يىللاردىن بېرى خىتاي تاجاۋۇزچىلىرى ئەنە شۇلارنىڭ گېپىنى قىلىشتىڭ دەپ باھانە قىلىشىپ ۋەتىنىمىزدە نۇرغۇنلىغان كىشىلىرىمىزنى قولغا ئېلىشتى، جازالاشتى، سۈرگۈن قىلىشتى ياكى ئۆلتۈرۈپ تۈگىتىشتى!

يۈكسەك دەرىجىدە تەرەققىي قىلىۋاتقان بۈگۈنكى دەۋردە دۇنيادىن بىخەۋەر، ئۆز مىللىي ئىگىلىكى، ئۆز مىللىي ھاكىمىيىتىدىن مەھرۇم قالدۇرۇلغان، زامانىۋى پەن-تېخنىكا بىلىملىرىدىن بىخەۋەر قالغان، قوراللىق كۈچىدىن مەھرۇم قالدۇرۇلغان ھەرقانداق بىر مىللەت ئۇزۇنغا قالماي يەر يۈزىدىكى ئۆزىنىڭ مىللەت بولۇپ مەۋجۇد بولۇش شارائىتلىرىنى يوقاتقان بولىدۇ-دە، يوقىلىشقا يۈز تۇتىدۇ. بۇنىڭ ئۈچۈن خىتاي تاجاۋۇزچىلىرى خەلقىمىزنى زامانىۋى ئۇچۇر ۋە پەن-تېخنىكا بىلىملىرى بىلەن مەڭگۈ ئۇچرىشالماس ھالغا كەلتۈرۈۋېتىش، يېزىلاردا ئىپتىدائىي ئىشلەپچىقىرىش قوراللىرى ئارقىلىق ئۇنۇمى تۆۋەن، جاپاسى كۆپ، ۋاقىت ئىسراپچىلىقى تولا قول ئەمگىكىگە باغلاپ قويۇپ، قورسىقىنى تويغۇزۇشتىن باشقىنى ئويلىيالماس قىلىۋېتىشقا، شۇ ئاساستا سىگانلار ياكى ئىندىئانلاردەك مەڭگۈ يۈكسەلمەس ھالغا چۈشۈرۈپ قويۇشقا تىرىشماقتا. خەلقىمىزنىڭ شەھەرلەردىن تازىلىنىشى، ئىشچىلىققا، ھەربىيلىككە، مەمۇرىي خىزمەتلەرگە، سانائەت رايونلىرىغا كىرىشىنى چەكلەپ تۇرۇشى، خىتاي تاجاۋۇزچىلىرىنىڭ خەلقىمىزنى يوقىتىش سىياسەتلىرىنىڭ ئىنتايىن مۇھىم مەزمۇنلىرىدىن بىرى بولۇپ كەلمەكتە. ۋەتىنىمىزدىكى قوراللىق خىتاي باندىتلىرىنىڭ ئاساسلىق ۋەزىپىسى ئەنە شۇنداق يوقىتىلىشقا نارازىلىق بىلدۈرۈش ئېھتىمالى بولىدىغان كىشىلىرىمىزنى ئۆلتۈرۈشنى ئاساسلىق ۋەزىپە قىلغان. شۇنىڭدەك يەنە شەھەرلەر خىتايلارغا داغدام ئوچۇق ھالغا كەلگىنىدىن كېيىن، ئۇلارنىڭ سۈنئىي كۆپىيىشىنى دەخلىسىز ھالغا كەلتۈرۈش، ئۇلارنىڭ خاتىرجەم بۇلاڭ-تالاڭچىلىقى،

خاتىرجەم كەيپى-ساپالىق ياششى ئۈچۈن ئۇلارنى خەلقىمىزدىن قوغداشقا مەجبۇر بولىشىدۇ. ۋەتىنىمىزدىكى مىليونلارغا يېقىن ھەرخىل رەسمىي قوراللىق خىتاي تاجاۋۇزچىلىرىنىڭ بىردىن بىر مەقسىتى شەھەر، سانائەت رايونلىرى، بايلىق مەنبەلىرىدە شىددەت بىلەن سۈنئى كۆپىيىپ كېتىۋاتقان خىتاي كۆچمەن تاجاۋۇزچىلىرىنى يەرلىك خەلقنىڭ نارازىلىق ھەرىكەتلىرىدىن ساقلاپ قېلىشتىن ئىبارەت مەقسەتنى ئۆزلىرىگە ۋەزىپە قىلىشتى. بۇ قوراللىق تاجاۋۇزچىلار قوشۇنى، مۇنتىزىم ئارمىيە، چېگرا قىسىملىرى، قوراللىق ساقچى قىسىملىرى، يېڭىدىن پەيدا بولۇۋاتقان ’زوراۋانلىققا قارشى قوغدىنىش ئەترەت‘ لىرى، يوشۇرۇن ياكى ئاشكارا جاسۇس-ساقچىلىرى، مىنبىڭ دېگەندەكلەر بولۇپ بىرەر مىليونلۇق قوراللىق كۈچكە ئىگە بولۇپ، بۇ قوشۇنلار ئادەتتىكى ئۇرۇش قوراللىرىدىن تارتىپ تا ئاتوم بومبىسى، بىئوخىمىيىلىك ئۇرۇش قوراللىرىغىچە قوراللانغان. بۇ قوشۇنلار ھەر مىنۇت خەلقىمىزنى باستۇرۇشقا تەييار تۇرماقتا. بۇنى ئاز دەپ، ۋەتىنىمىزنىڭ بارلىق مۇھىم ئىستراتېگىيىلىك يەرلىرىنى ئىگىلەپ ياتقان ’بىڭتۇەن قىسىملىرى‘ نامىدىكى يېرىم مۇنتىزىم قوراللىق فاشىستلار قوشۇنىمۇ ئىككى مىليوندىن ئاشقان ئادەم كۈچى بىلەن خەلقىمىزگە خىرىس قىلىپ قورشاپ تۇرۇۋاتقان قوراللىق دۈشمەنلىرىمىزدۇر.

يۇقىرىقىدەك ھەرخىل قوراللىق تاجاۋۇزچى كۈچلەر ۋەتىنىمىز مىللىي مۇستەقىللىق ھەرىكىتىنى توسۇپ تۇرىدىغان ئەڭ ئاساسلىق دۈشمەن كۈچلىرى بولۇپ ھېسابلىنىدۇ. خۇددى شۇنىڭدەك، بۇ دۈشمەن كۈچلىرى ۋەتىنىمىزنىڭ ھەرقايسى بۇلۇڭ-پۇچقاقلىرىدا يوشۇرۇن شەكىلدە سۈنئى خىتاي نوپۇسىنى كۆپەيتىش ۋەزىپىسىنىمۇ ئۈستىگە ئالغان بولۇپ، خىتايدا ئەسكەر بولۇپ ۋەتىنىمىزدە كەسىپ ئالماشتۇرۇش، خىتايدا ھەربىيلىكتىن كەسىپ ئالماشتۇرۇپ ۋەتىنىمىزدە بىڭتۇەن قىسىملىرىدا ئىشقا جايلىشىش، ئۇ يەرلەردىن ”قىسقارتىلىش“ دېگەندەك باھانىلەر بىلەن شەھەرلىرىمىزنى ئىگىلەش ئارقىلىق، شەھەرلىرىمىزدە ئاھالە ئارىسىغا سىڭىپ زاپاس ئەسكەرلىك رولىنى ئوينايدىغان دۈشمەن كۈچلىرى ھالىغا كەلمەكتە. بۇ كۈچلەر ئۆزلىرىنىڭ ئىشلەپچىقىرىش ساھەلىرىدە بىرقىسىم جىددىي تۇرمۇش

ئېھتىياجلىرىنى ئۆزلىرى ھەل قىلىش شەكلىنى ئالغاچقا، بۇ قوشۇنلارغا ئىقتىسادىي قامال قىلىش شەكىللىرىدىكى تىنچ زەربە بېرىش ھەرىكەتلىرى تەسىر كۆرسىتەلمەس ھالغا كېلىپ بولغان. مۇنتىزىم ھەربىي قوشۇنلىرىمۇ خىتايلاشتۇرۇلغان ئىشلەپچىقىرىش رايونلىرىمىزنىڭ ئەتراپىغا جايلاشتۇرۇلغانلىقى ئۈچۈن، شەھەرلىرىمىزدىكى خىتاي تاجاۋۇزچىلىرىنىڭ بىۋاسىتە ئىقتىسادىي ياردىمىگە ئېرىشىش ۋەزىيىتىنى يارىتىپ ئالغان. شۇ سەۋەبتىن بۇ دۈشمەنلەرگىمۇ ھەرقانداق بىر تىنچ قارشىلىق كۆرسىتىش ياكى سىياسىي-ئىقتىسادىي قامال قىلىش چارىلىرى تولۇق ئۈنۈم بەرمەس ھالغا كەلتۈرۈلگەن.

بۇ خىل قوراللىق قوشۇنلاردىن يەرلىككە ئالمىشىپ زاۋۇت، كان، شىركەت ياكى مەمۇرىي ئورۇنلاردا ئىشلەۋاتقان تاجاۋۇزچى باندىت خىتايلار زاپاس قوشۇنلۇق رول ئوينايدىغان، قوراللىق تەربىيە كۆرۈپ تۇرىدىغان مىنبىڭ دېگەن ناملاردىكى فاشىستلار قوشۇنىنى تەشكىل قىلماقتا.

خەلقىمىز ھەرقانداق بىر شەھەردە، ھەرقانداق بىر سانائەت رايونىدا مۇكەممەل تەشكىلاتلىنالىغىدەك، ئىش تاشلاش، نامايىش قىلىش ۋاسىتىلىرى بىلەن ئىشلەپچىقىرىشنى پالەچ ھالغا كەلتۈرۈۋېتەلىگىدەك نىسبەتكە ئىگە ھالەتنى ئاتمىشىنچى يىللارنىڭ كىرىشلىرىدىلا قولدىن بېرىپ قويغانلىقى، شۇنىڭدەك بۇ نىسبەت كۈنسايىن ئازىيىپ بىر پىرسەنتكىمۇ يەتمەس ھالغا چۈشۈپ قېلىۋاتقانلىقى ئۈچۈن، شەھەرلىرىمىزدىكى قورچاق مىللىي ئىشچى-خىزمەتچىلەرگە تايىنىپ ھەرقانداق شەكىلدىكى تىنچ قارشىلىق كۆرسىتىش پائالىيەتلىرىنى مۇۋەپپەقىيەتلىك قانات يايدۇرالىشىمىز ياكى تارىختىكىدەك ئۇنداق دۈشمەن قوراللىق كۈچلىرىگە جىددىي تەييارلىق قىلىپ مەملىكەت بويىچە بىر تۇتاش پارتلاش خاراكتېرىدىكى ھۇجۇم قىلىپ قىسقا ۋاقىت ئىچىدە بىراقلا غەلىبىگە ئېرىشەلىشىمىزنىڭ قىلچىمۇ ئېھتىمالى قالمىدى. بۇ ئېھتىماللىقنى ئۆتكەن ئەسىرنىڭ ئاتمىشىنچى يىللىرىدا قولدىن بېرىپ قويغىنىمىز ئۈچۈن، ئەنە شۇ ۋاقىتنى قايتىدىن ئامال قىلىپ كەينىگە ياندۇرۇشقا مەجبۇرمىز.

قسقىسى، بۈگۈنكى كۈندە دۈشمەن قوراللىق كۈچلىرىگە، دۈشمەن سانائەت رايونلىرىغا، شەھەرلەرگە ئاشكارا قوراللىق ھۇجۇم قىلىش ئىمكانىمىز پەقەتلا يوق.

بۇلارغا قوشۇلۇپ، ئالاھىدە مۇھىم قوراللىق كۈچلىرىنى تەشكىل قىلىۋاتقان يەنە بىر كۈچ-ھەرخىل خىتاي ساقچىلىرىدۇر. بۇ دۈشمەن كۈچلىرىمۇ خەلقىمىزنى باستۇرۇشتا ئالاھىدە كۈچ چىقىرىۋاتقان ئۇچىغا چىققان شوۋىنىست ۋە تېررورچىلار ئەترىتىدۇر. ئەمما ئۇلار قىسمەنلىكتە بولسىمۇ پۇقرالار ئارىسىدا ئارىلىشىپ ياشايدىغانلىقى ئۈچۈن، ئۇلارغا يوشۇرۇن زەربە پەيدا قىلىش ئېھتىمالىنى يەنىلا يوق دېيىشكە بولمايدۇ. شۇ قاتاردا مىنىبىڭ كۈچلىرىگىمۇ ئىختىيارى شەكىلدە مەخپى زەربە بېرىش پۇرسەتلىرىمۇ مەۋجۇد.

ئەمما بىز شۇنى ھەرگىز ئۇنتۇماسلىقىمىز كېرەككى، ۋەتىنىمىز تەۋەسىدە تۇرغۇزۇلغان خىتاي تاجاۋۇزچىلىرىنىڭ ھەرخىل قوراللىق كۈچلىرى مۇتلەق تۈردە يەرلىك خەلقتىن مۇداپىئەلىنىش ۋە ئۇلارنى ئۆلتۈرۈشنى بىردىن-بىر مەقسەت قىلىپ قورال تۇتۇپ تۇرماقتا. خۇددى شۇنىڭدەك، ئۇلار قولىدىكى بۇ قوراللىرىنى ھەرگىزمۇ بىزگە ئويۇن كۆرسىتىش ئۈچۈن، ھاسا قىلىش ئۈچۈن، توشقان ئوۋلاش ئۈچۈن ئەمەس، قولغا كەلگەن تۇنجى پۇرسىتىدىلا بىزگە قارشى ئوق چىقىرىشقا تەييار تۇرۇش ئۈچۈنلا كۆتۈرۈپ يۈرمەكتە. يەنى، بۈگۈنكى خىتاي تاجاۋۇزچى قوراللىق كۈچلىرى مەخسۇس ۋەتىنىمىز خەلقىنى قىرغىن قىلىش پۇرسىتىنى كۈتۈش ئۈچۈنلا تۇرۇۋاتقان فاشىست كۈچلەردۇر!

خۇلاسىلىغىنىمىزدا، مۇنتىزىم ياكى يېرىم مۇنتىزىم قوراللىق دۈشمەن كۈچلىرىگە قارشى خەلقىمىزدە بۈگۈن ھېچقانداق ئۈنۈملۈك چارە ۋە پايدىلىق پۇرسەتلىرى يوق ھالەتتە تۇرماقتا. شۇڭا، يۇقىرىقىدەك دۈشمەن كۈچلىرىگە زەربە بېرىش ھەرىكىتىنى شارائىت يار بەرگىنىدە ياكى شارائىت يارىتىۋالغىنىمىزدىن كېيىن ئاندىن مەخسۇس ئويلىنىشقا بولىدۇ. ھازىرچە ئاساسلىق زەربە بېرىش ئوبيېكتىپلىرى ئۈچۈن دۈشمەننىڭ تېخىمۇ ئاجىز نۇقتىلىرىنى تاللاپ تۇرۇشقا مەجبۇرمىز.

§1.3 خىتاي تاجاۋۇزچى كۆچمەنلىرى

ۋەتىنىمىزنى ئىگىلەپ ياتقان خىتاي تاجاۋۇزچى كۆچمەنلىرىنى نۇرغۇن كىشىلىرىمىز مىللىي دۈشمىنىمىز قاتارىدا تىلغا ئالغۇسى كەلمەيدۇ. ھەتتا بىر قىسىم زامانىمىزنىڭ 'بىلەرمەنلىرى' خىتاي تاجاۋۇزچى كۆچمەنلىرىنى ئەتىۋارلىشىپ ياكى سەل قارىشىپ، ئۇلارنىڭ ئورنىغا تۇڭگان-قازاق، ھەتتا قەشقەرلىك، خوتەنلىك، تۇرپانلىق، ... دېگەندەك ۋەتەنداشلىرىمىزنى بىر-بىرسىگە دۈشمەن قىلىپ كۆرسىتىشكە جىنىنىڭ بېرىچە كۈچەپ ئۇرۇنماقتا! بۇ كىشىلىرىمىزنىڭ قارىشىچە، گويا ۋەتىنىمىزگە خىتاي تاجاۋۇزچى كەلگۈندىلەرنىڭ كەڭ كۆلەمدە باستۇرۇپ كىرىشىنى "دوستانە ياردەم، قېرىنداشلارچە ياردەم، يېقىن قوشنىدارچىلىق، ھەتتا گۇناھسىز ئاقكۆڭۈل ئىشلەمچىلەر" قاتارىدا كۆرسە كېرەك؟

ئەگەر خىتاي كۆچمەن تاجاۋۇزچى كەلگۈندىلەر ۋەتىنىمىزگە ئۆز خەلقىمىزنىڭ بەختەرلىكى ۋە نورمال تەرەققىياتىغا دەخلى كۆرسەتمەي نوقۇل جان ساقلاش ئۈچۈن ياكى خەلقىمىز يېتىشىپ بولالمايۋاتقان ئىشلاردا بىزگە ياردەم بېرىش مەقسىتىدە يېگانە بىتەرەپ ئىقتىسادىي پائالىيەت كۆرسىتىش ئۈچۈنلا ئېقىن قىلغىنىدا، بەلكىم بۇ كىشىلەرنى "دۈشمەن" دەپ قارىماسلىقىقا ھەقلىق بولۇشىمىز ئېھتىمال ئىدى. دىققەت قىلىڭ: شۇنداقتىمۇ يەنىلا بىر ئېھتىماللىقلا بولالىشى مۇمكىن. ئەپسۇسكى ۋەتىنىمىزگە قورۇتەك يامراپ كىرىۋاتقان خىتاي تاجاۋۇزچى كەلگۈندىلەر ھەرگىزمۇ قەھەتچىلىكتىن، ئاچارچىلىقتىن، ئۇرۇش بالالىرىدىن ياكى سىياسىي زۇلۇملاردىن قېچىپ ۋەتىنىمىزگە پاناھلىق تىلەپ مىللىي دىپلوماتىيە قانۇنىمىزغا بويى سۇنۇپ كېلىۋاتقان جان ساقلىغۇچى غېرىپ مۇساپىرلاردىن ئەمەس. بۇنىڭ دەل ئەكسىچە، بۇ كەلگۈندىلەر ۋەتىنىمىزنى "ئايرىلماس خىتاي يېرى، بۇ يەرنى بىز تارىختىن بۇيان گۈللەندۈرۈپ كەلمەكتىكەنمىز" دەپ ئاشكارا ئېلان قىلىپ كېلىۋاتقان تاجاۋۇزچى دۈشمەن، شەرمەندە مىللەتتۇر! بۇ خىتاي تاجاۋۇزچى كۆچمەنلىرى پۈتۈنلەي ئۆز ھاكىمىيىتىنىڭ رىغبەتلەندۈرۈشى، ئۆز مىللىي

مۇستەملىكىچى ھاكىمىيىتىنىڭ قوراللىق ھىمايىسى ئاستىدا ۋەتىنىمىز تۇپراقلىرىنى پىلانلىق، تەشكىللىك ھالدا قەدەممۇ-قەدەم ئىگىلەشكە ئەۋەتىلگەن بولۇپ، بۇ تاجاۋۇزچى خىتاي كەلگۈندىلەر ئۆز پائالىيەت دائىرىسى ئىچىدە، تاجاۋۇزچى مۇستەبىت مىللىي مۇستەملىكىچى ھۆكۈمىتىگە ماسلىشىپ خەلقىمىزنى قەدەممۇ-قەدەم يوقىتىشقا، بۇلاڭ-تالاڭ قىلىشقا، نادان ۋە نامرات قالدۇرۇشقا، بارلىق ساھەلەردىن سىقىپ چىقىرىپ چەتكە قېقىشقا، بوزەك قىلىشقا، خورلاشقا، نازارەت قىلىشقا، سۈرگۈن قىلىشقا، ئۇرۇپ قىيناشقا ۋە ۋەھشىيلەرچە ئۆلتۈرۈشلەرگە ئاكتىپ قاتناشماقتا ياكى ۋاستىلىك كۈچ چىقىرىشماقتا! يەنى، ۋەتىنىمىزگە چېكەتكىدەك يامراپ كېلىۋاتقان بۇ قوراللىق خىتاي تاجاۋۇزچى كەلگۈندىلەر ۋەتىنىمىزنى خىتاي يېرىگە ئايلاندۇرۇشنى، مەڭگۈ ئۆزلىرىنىڭ قىلىۋېلىشنى ئالدىنقى مەقسەت قىلىپ كېلىۋاتقانلار بولۇپ، تاجاۋۇزچىلىق جىنايىتى جەھەتتە نۆۋەتتىكى قوراللىق خىتاي تاجاۋۇزچىلىرىدىنمۇ خەۋپلىك بولۇۋاتقان يات مىللەت تاجاۋۇزچى دۈشمىنىمىزدۇر! چۈنكى دۈشمەن ئارمىيىسى ئەنە شۇ تاجاۋۇزچى كۆچمەنلىرى بولغىنى ئۈچۈنلا كۈچ-قۇدرەتكە، ئارقا تىرەككە، ياردەمچىسىگە ئىگە. ئەنە شۇلارنىڭ كاساپىتىدىن خەلقىمىز شەھەرلەردىن، بايلىق مەنبەلىرىدىن، ئىستراتېگىيىلىك ئورۇنلىرىدىن، ھەتتا ئۆيۋاقلىرىدىن، تېگىشلىك پەرزەنتلىرىدىن مەجبۇرى ئايرىلىپ سىقىپ چىقىرىلماقتا! شۇنىڭ ئۈچۈن خىتاي تاجاۋۇزچى كۆچمەنلىرىمۇ كەم-كۈتىسىز تاجاۋۇزچى مىللىي دۈشمەنلىرىمىزدۇر! ھەتتا ئۇلار ۋەتىنىمىز خەلقىنى ۋەھشىيلەرچە باستۇرۇشتا تاجاۋۇزچى باندىت قوشۇنىنىڭ ياردەمچىسى ۋە ئۇلارنىڭ زاپاس ئەسكىرىدۇر!

ۋەتىنىمىزدە تارقىلىپ يۈرگەن خىتاي كاسىپلىرى، مەدىكارلىرى، تىلەمچىلىرى، يايمىچىلىرى، سودىگەرلىرى، ... قاتارىدىكىلەر قارىماققا ۋەتىنىمىزگە تەشكىلسىز ھالدا ئۆزلىرى ئېقىپ كەلگەندەك كۆرۈنۈشى مۇمكىن. ئەمما ئۇلارمۇ مۇستەملىكىچى ھۆكۈمىتىنىڭ چاقىرىقى، قىزىقتۇرۇشى، تەشۋىقاتى، ياكى ئىلگىرى كېلىپ جايلىشىۋالغان يۇرتداشلىرىنىڭ قىزىقتۇرۇشى تۈپەيلى ئورۇنلاشتۇرۇلۇشىنى كۈتۈشكە تاقەت قىلالماستىنلا ئالدىراپ كېلىۋالغان تاجاۋۇزچىلاردۇر. ئۇلارمۇ ۋەتىنىمىزدە ئۇزۇن

ئۆتمەيلا ئۆزلىرىنىڭ ‹خوجايىن› لىغىنى تونۇيدۇ، تاجاۋۇزچى ھۆكۈمىتىنىڭ يارـ يۆلىكى بىلەن تاجاۋۇزچىلىق ئەسلى تەبىئىتىنى ئاشكارىلايدۇ ۋە ئاشكارىلىماقتا!
شەرقىي تۈركىستان — بىر مىللىي دۆلەتتۇر. ئۇ — بىر تارىخىي ئاساسقا ئىگە مىللىي دۆلەتتۇر. بۇ تۇپراقلار گەرچە ھازىر ياتلارنىڭ ئىشغالىيىتى ئاستىدا ختاي يىرى قىلىپ كۆرسىتىلگەندەك قىلسىمۇ، بۇ ۋەتەننىڭ ھەقىقىي قانۇنىي ئىگىلىرى بىز شەرقىي تۈركىستانلىقلارمىز! بۇ ۋەتەنگە ھەرقانداق بىر باھانە بىلەن كىرىش ئۈچۈن شۇ تۇپراق ئىگىلىرى تەرىپىدىن قۇرۇلغان مۇستەقىل قانۇنى ئورگانلىرىنىڭ رۇخسىتىنى ئېلىپ قانۇنىي رەۋىشتە كىرىشى كېرەك. ئۇنۇڭسىز كىرگۈچىلەرنىڭ ھەممىسى تاجاۋۇزچى، ھەممىسى مىللىي دۈشمەن ھېسابلىنىشى ئەقەللىي مۇقەررەرلىك! ھالبۇكى، بۇ دۈشمەنلەر ئاۋۋال يەرلىك خەلقنىڭ قانۇنىي تېررىتورىيە ھوقۇقىنى تارتىپ ئېلىپ، قانۇنىي مىللىي مۇستەقىل ھاكىمىيىتىنى ئاغدۇرۇپ تاشلاپ ئاندىن باستۇرۇپ كىرىۋاتقان تاجاۋۇزچىلار بولغاچقا، بۇ تاجاۋۇزچى كەلگۈندىلەرنىڭ ھەممىسىگە قەتئىي تۈردە تاجاۋۇزچى دۈشمەن مىللەت قاتارىدا مۇئامىلە قىلىشىمىز، ھەربىر شەرقىي تۈركىستانلىقنىڭ ئىنسانى ھەققىلا ئەمەس، بەلكى تارىخىي ۋە ۋىجدانىي بۇرچىدۇر!!!
بۇ يەردە تېمىدىن ھالقىپ مۇنداق بىر مەسىلىنى ئايدىڭلاشتۇرۇپ قويۇشىنى ئۆزىمىزگە مۇھىم بىر ۋەزىپە دەپ قارايمىز: چەتئەللەردە تۇرۇۋاتقان ۋەتەنپەرۋەرلەردىن ئورتا ئاسىيادىكىلەر بىلەن تۈركىيە ۋە سەئۇدى ئەرەبىستان قاتارلىق ئەللەردە تۇرۇۋاتقان كىشىلىرىمىز ۋەتەنپەرۋەرلىك ھەرىكەتلىرىنى بىر تۇتاش قانات يايدۇرۇش مەقسىتىدە ۋاقىتلىق بىر يەرگە كەلگىنىدىن كېيىن، ئۇلارنىڭ بۇرۇنقى ئىدىيىۋى زىددىيىتى قايتىدىن ئاشكارىلىنىپ، بىرـبىرىسىدىن پەرقلىق ھالدا بىرقانچە خىل نام ۋە بايراقلار بىلەن ۋەتىنىمىزنىڭ نامىنى ئىپادىلەشكە ئۇرۇنۇش جىددىي ئوتتۇرىغا چىققانىدى. نەتىجىدە، ۋەتىنىمىزنىڭ ھازىرقى زامان ئىسمىلىرىدىن بولغان «شەرقىي تۈركىستان» ۋە «ئۇيغۇرىستان» دىگەن ئاتالغۇلار ۋەتىنىمىز خەلقىنىڭ سىياسىي كۆز قاراشلىرىدىن بىتەرەپ دۆلەت نامى بولۇشتىن كۆرە، ئىدىيىۋى ئەقىدىلىرىنى ئىپادىلەيدىغان سىياسىي

نام ھالىتىگە ئۆزگەرتىۋېتىلدى. ئەسلىدە ۋەتىنىمىزنىڭ نامى، بايرىقى، گېربى، دۆلەت شېئىرى، ئاساسىي قانۇنى قاتارلىقلارنى ھەرقانداق بىر شەخس ياكى تەشكىلاتنىڭ قارار قىلىش، تۈزىتىش، ئۆزگەرتىۋېتىش، ئالماشتۇرۇۋېتىشقا ھەققى يوق بولۇشى شەرت ئىدى. بۇ تۈردىكى نەرسىلەر خۇددى بىرىنچى ۋە ئىككىنچى جۇمھۇرىيىتىمىزدىكىگە ئوخشاش، دۆلەت قۇرۇۋاتقان قۇرۇلتاي ياكى ئۇلارنىڭ مۇتەخەسسىسلىرى تەرىپىدىن قارار قىلىنىشى شەرت ئىدى. شۇ سەۋەبتىن، بىرىنچى جۇمھۇرىيىتىمىز دەۋرىدە قوبۇل قىلىنغان دۆلەت بايرىقىمىزنىڭ شەكلى خۇددى تۈركىيە جۇمھۇرىيىتىنىڭ دۆلەت بايرىقى شەكلى بىلەن ئوخشاش ئۆلچەملەردىكى ئاي-يۇلتۇزلۇق بولۇپ، پەقەتلا رەڭگى شوخ زەڭگەر ئىدى. ئىككىنچى جۇمھۇرىيىتىمىز دەۋرىدە قوبۇل قىلىنغان دۆلەت بايرىقىمىزمۇ يۇقىرىقىدەك ئاي-يۇلتۇزلۇق بولۇپ، ئەمما رەڭگى شوخ يېشىل رەڭدە ئىدى. تۈركىيىنى ئاساس قىلىپ تۇرۇۋاتقان ۋەتەنپەرۋەرلىرىمىز ئىككىنچى جۇمھۇرىيىتىمىزنى ئېتىراپ قىلمايدىغان ئېقىمغا مەنسۇپ كىشىلىرىمىزدىن تەشكىل تاپقىنى ئۈچۈن، گەرچە بۇ كىشىلىرىمىز بىرىنچى جۇمھۇرىيەت قۇرۇلۇشى بىلەن مۇناسىۋەتسىز كىشىلەر بولسىمۇ، ئۆزلىرىنى ئىككىنچى جۇمھۇرىيەت ئېقىمىدىن پەرقلەندۈرگەن ھالدا بىرىنچى جۇمھۇرىيىتىمىز قوبۇل قىلغان ئاي-يۇلتۇزلۇق كۆك بايراقنى ۋەتىنىمىزنىڭ بايرىقى سۈپىتىدە دۇنياغا تونۇشتۇرۇشنى ئىزچىل داۋاملاشتۇرۇپ كەلگەن. ئىككىنچى جۇمھۇرىيىتىمىزنى ئېتىراپ قىلىدىغان كىشىلەردىن مۇھاجىر بولۇپ چىقىپ كەتكەنلەر ئاساسەن سابىق س س س ر تەۋەسىدە قالغىنى ئۈچۈن، ئىككىنچى جۇمھۇرىيىتىمىزنىڭ دۆلەت بايرىقىنى خەلقئارادا تونۇشتۇرۇش تۈگۈل، ھەتتا ئۆز ئىچىدىمۇ تونۇشتۇرۇش پۇرسىتىگە ئېرىشەلمەي، ئاي-يۇلتۇزلۇق يېشىل بايرىقىمىز ئاساسەن ئۇنتۇلۇپ كەتكەنىدى. شۇڭا، يېقىنقى يىللاردىن بېرى مۇھاجىرلىرىمىز بىردەك بىرىنچى جۇمھۇرىيىتىمىز دەۋرىدە قوبۇل قىلىنغان ئاي-يۇلتۇزلۇق كۆك بايراقنى ۋەتىنىمىزنىڭ مىللىي دۆلەت بايرىقى دەپ تونۇپ كەلمەكتە. ئەمما بايرىقىمىزنىڭ مۇتلەق ئېنىق ئۆلچەملىرى بىلەن ياسىلىدىغانلىقىنى نۇرغۇن كىشىلىرىمىز بىلمىگەچكە، بەزىدە

ئاجايىپ-غارايىپ ئاي-يۇلتۇزلۇق كۆك بايراقلار ئۇچراپ قالماقتا. شۇ سەۋەبتىن بۇ يەردە بايرىقىمىزنىڭ ئېنىق ئۆلچىمىنى تەرىپلەپ بېرىشنى توغرا تاپتۇق: ئەگەر بايرىقىمىزنىڭ كەڭلىكى، يەنى ئېنىنى بىر مېتىر دەپ قوبۇل قىلغىنىمىزدا، بايرىقىمىزنىڭ ئۇزۇنلۇقى بىر يېرىم مېتىر نىسبىتىدە بولىدۇ. شۇ ئاساستا ھىلال ئاي شەكلىنىڭ بايراق ئوتتۇرا سىزىقىدا تۇرغان سىرتقى چەمبەر مەركىزى بىلەن بايراق سېپى تەرەپ ئارىلىقىمۇ ئەللىك سانتىمېتىرگە تەڭ كېلىدۇ. خۇددى شۇنىڭدەك ھىلال ئاينىڭ سىرتقى چەمبەر دىئامېتىرىنىڭ ئۇزۇنلۇقىمۇ ئەللىك سانتىمېتىرگە تەڭ كېلىدۇ. ھىلال ئاينىڭ ئىچكى-تاشقى چەمبەر مەركىزىنىڭ ئورنى بايراق بويىنىڭ نەق ئوتتۇرىسىدىن (بايراق ئېنىنىڭ نەق يېرىمىغا تەڭ يەردىن) ئۆتىدىغان ئوتتۇر سىزىقى ئۈستىدە بولىدۇ. ھىلال ئاي شەكلىنىڭ ئىچكى چەمبەر مەركىزى بايراق ئوتتۇرا سىزىقىدا تاشقى چەمبەر مەركىزىدىن ئاتمىش ئىككى يېرىم مىللىمېتىر ئارىلىق تاشلاپ جايلىشىدۇ. ھىلال ئاينىڭ ئىچكى چەمبەر دىئامېتىرىنىڭ ئۇزۇنلۇقى قىرىق سانتىمېتىر بولىدۇ. ھىلال ئاي ئىچكى چەمبىرىنىڭ بايراق سېپى تەرەپتىن ئاي ئۇچلىرى شەكىللەنگەن ئارىلىقىچە بولغان ئۇزۇنلۇقى (يەنى ئىچكى ئاي چەمبىرىنىڭ ساپ تەرەپ نۇقتىسىدىن ئاي ئىچىگە قارىغان يۇلتۇز چەمبىرى قىرىغىچە) ئۈچتىن بىر بايراق ئېنى ئۇزۇنلۇقىغا (يەنى ئۈچ يۈز ئوتتۇز ئۈچ مىللىمېتىر ئەتراپىغا) تەڭ كېلىدۇ. يۇلتۇز ئۈچۈنمۇ بىر كىچىك چەمبەر سىزىش مۇمكىن. بۇ چەمبەرنىڭ مەركىزىنىمۇ خۇددى ھىلال ئاي چەمبەرلىرىدىكىدەك بايراق ئېنىنى تەڭ ئىككىگە بۆلگەن نۇقتىدىن ئۆتىدىغان بايراق ئۇزۇنلۇقى ئوتتۇرا سىزىقىدا دەپ مۆلچەرلەيمىز. يۇلتۇز چەمبىرىنىڭ دىئامېتىر ئۇزۇنلۇقى تۆتتىن بىر بايراق ئېنى (يەنى يىگىرمە بەش سانتىمېتىر) ئۇزۇنلۇقىغا تەڭ كېلىدۇ. يۇلتۇز چەمبىرى ئىچىگە جايلاشتۇرۇلىدىغان بەشۋارنىڭ ئاي ئىچىگە يۈزلەنگەن ئۇچى نەق بايراق ئوتتۇرا سىزىقى ئۈستىدە ۋە ئاي ئۇچلىرى بويىغا تاقاشقان بولىدۇ. قالغان ئۇچلىرى شۇ ئاساستا سىزىلىدۇ. بايراقنىڭ ساپ تاقىلىدىغان ئاق لاتىسىنىڭ كەڭلىكى ئوتتۇزدا بىر بايراق ئېنىگە (يەنى ئوتتۇز تۆت مىللىمېتىر ئەتراپى) تەڭ بولۇپ، بۇ ئارىلىق بايراق

ئۇزۇنلۇقىغا قېتىلمايدۇ. بايراق تېگى شوخ زەڭگەر (قېنىق ھاۋارەڭ)، ئاي-يۇلتۇز ئىچى ۋە ساپ ئورنى ئاق رەڭدە بولىدۇ. بۇ نىسبەتلەر بويىچە خالىغان چوڭلۇقتىكى ۋە خالىغان شەكىلدىكى بايراق-ئىزنەكلەرنى سىزىپ ياساشقا بولىدۇ. بىزنىڭ بۇ كىتابىمىزدا ئاتىلىۋاتقان ”شەرقىي تۈركىستان“ دېگەن ئىسىم بىلەن بۇ بايراقمۇ نوقۇل ۋەتىنىمىزنىڭ سىمۋولى بولۇپ، قىلچە سىياسىي بىرتەرەپلىمىلىككە ئىگە ئەمەس.

بىز ئەمدى ئۆز گېپىمىزگە كېلىپ، بۇ خىتاي تاجاۋۇزچى كەلگۈندىلەرنىڭ ۋەتىنىمىزدىكى بۈگۈنكى ئىقتىسادىي ۋە سىياسىي تاجاۋۇزچىلىق قىياپىتىگە بىر نەزەر سېلىپ باقايلى:

ئۆزلىرىنىڭ شوۋىنىستىك ۋە فاشىستىك ھاكىمىيەت كۈچىگە تايىنىپ ۋەتىنىمىزگە باستۇرۇپ كىرىۋاتقان بۇ خىتاي تاجاۋۇزچى كۆچمەنلىرى ۋەتىنىمىزدە مۇتلەق ئۈستۈن مەمۇرىي ھوقۇقلارنى قولغا كىرگۈزۈۋېلىپ، ھاكىمىيەتنىڭ بارلىق بۆلۈڭ-پۇچقاقلىرىدا ئۆز مىللىي غەرەزلىرىنى ئىشقا ئاشۇرۇش ئۈچۈن جان جەھلى بىلەن تاجاۋۇزچى ھاكىمىيىتىگە خىزمەت قىلىشماقتا. ئۇلار تاجاۋۇزچى ھاكىمىيىتىنىڭ ئاساسىي يادروسى، يېتەكچى كۈچى ھېسابلانغان خىتاي كومپارتىيە ئورگانلىرىنى پۈتۈنلەي ئۆز چاڭگىلىدا تۇتۇپ، تاجاۋۇزچى فاشىست ھۆكۈمىتىنىڭ پائالىيەتلىرىگە باش نازارەتچىلىك قىلىشماقتا. بۇ فاشىست پارتىيە ھەرقانداق بىر خىتاي تاجاۋۇزچى ھۆكۈمەت خادىمىنى ئەڭ مۇكەممەل شەكىلدە تەكشۈرۈپ، ئۆزلىرىنىڭ تاجاۋۇزچىلىق پىلانلىرىغا قىلچىلىك پۇتلىكاشاڭلىق قىلمايدىغانلا ئەمەس، ھەتتا پۈتۈنلەي ئۆز مۇددالىرى ئۈچۈن جان تىكىپ ساداقىتىنى كۆرسىتىدىغان خىتايلارنى تاللاپ ۋەزىپىگە قويۇشقا بولىدىغان نامزاتلارنى كۆرسىتىپ بېرىدۇ. بۇ فاشىست پارتىيىسى تەرىپىدىن تاللاپ كۆرسىتىلگەن سادىق نامزاتلار يەنىلا شۇ پارتىيە تەرىپىدىن تاللانغان، ھەتتا شۇ فاشىست پارتىيە ئورگانلىرىدا قوشۇمچە ۋەزىپىسى بولغان كاتتىۋاشلار گۇرۇپپىسى ئىچىدە قايتىدىن تاللىنىپ ۋەزىپىگە تەيىنلەنمەكتە. بۇ شەكىلدە تۈگمەس غەلۋىرلەردە تاسقىلىپ تاللانغان خىتاي مەمۇرىي كادىرلىرى، تەيىنلەنگەن ئورنىنىڭ قانداق بولۇشىدىن قەتئىي نەزەر، مۇتلەق

تۇردە بۇ پارتىيىنىڭ ياكى بۇ تاجاۋۇزچى فاشىست ھۆكۈمەتنىڭ شەرتسىز سادىق غالچىلىرى بولۇپ ئىشلەيدۇ.

بۇ خىل شەكىلدە تەشكىللەنگەن تاجاۋۇزچى ھاكىمىيەتنىڭ مەمۇرىي ئورگانلىرىدا ئىشلەيدىغان بارلىق خىتاي مەمۇرىي چاپارمەنلىرى ئاساسەن ئاڭلىق شەكىلدىكى ئەڭ مىللەتچى، ئەڭ فاشىست روھىغا ئىگە خىتاي تاجاۋۇزچى كەلگۈندىلىرىدىن تەشكىل تاپقانلىقى ئۈچۈن، ۋەتىنىمىزدىكى ھەرقانداق بىر تاجاۋۇزچى ھۆكۈمەت ئورگانلىرىدا يەرلىك خەلقنىڭ مەنپەئەتىگە ۋەكىللىك قىلىدىغان، ئۇلار ئۈچۈن ئەڭ تۆۋەن دەرىجىدىكى ھەقلىرىگە بولسىمۇ كۆڭۈل بۆلىدىغان بىرمۇ خىتاي تېپىلمايدۇ. بۇ ئورگانلار بارلىق تاجاۋۇزچى ھاكىمىيەت ئىدارە-شىركەتلىرى، بارلىق ئىلىم-پەن ساھەلىرى، بارلىق ئىقتىسادىي تەقسىمات ساھەلىرى بويىچە پىلان تۈزۈشكىنىدە يەرلىك خەلقنى پۈتۈنلەي خىتاي دۈشمىنى دەپ ھېسابلىشىپ مۇئامىلە قىلىشىدىغانلىقى ئوچۇق ئىپادىلىنىپ تۇرىدۇ: بۇ تاجاۋۇزچىلارنىڭ تۈزگەن بارلىق پىلانلىرىدا يەرلىك خەلق مەنپەئەتلىرى، ھاياتلىق شەرتلىرى، يەنى بارلىق ئەقەللىي ئادەم قىياپىتىدە ياشاش پۇرسەتلىرى قىلچىمۇ ھېسابقا ئېلىنمايدۇ؛ ئۇلار ئۈچۈن ھېچقانداق ھەق-ھوقۇق، ياكى پايدا-مەنپەئەت قالدۇرۇلماسلىققا جېنىنىڭ بارىچە تىرىشىدۇ. نەتىجىدە شەھەر نوپۇسىغا كىرىش، ئىشچى ئېلىش، كادىر ئېلىش، ئۆستۈرۈش، مۇكاپاتلاش، ئۆي تەقسىملەش، بىلىم ئاشۇرۇش ۋە يېتىشتۈرۈلۈش، پاراۋانلىق ياردەم، سەھىيە ئىشلىرى، باج-سېلىق كەچۈرۈملىرى، ئاپەتلەرگە ياردەم، نامراتلارنى يۆلەش، سوت ئىشلىرى، قوراللىق كۈچلەر، تاشقى مۇناسىۋەت، ... قاتارىدىكى بارلىق ئىش ساھەلىرى بويىچە يەرلىكلەر مەنپەئەتىدارلىق ئورنىغا ھەرگىزمۇ ئېرىشەلمەيدۇ، پۈتۈنلەي خىتاي تاجاۋۇزچى كەلگۈندىلەر ئاھالىسى كۆزدە تۇتۇلۇپ پىلان تۈزۈلىدۇ، قارار چىقىرىلىدۇ. ”ئارپىنىڭ باھانىسىدە قارىمۇق سۇ ئىچىپتۇ“ دېگەندەك، زادىلا قاچۇرۇشقا مۇمكىن بولمىغان، قىپيالىڭاچ تەڭسىزلىك قىلاي دېسە ئارتۇقچە قارشىلىق پەيدا قىلىپ قويۇشىدىن ئەنسىرەيدىغان ئەھۋاللاردىلا ئىنتايىن ئاز ساندىكى يەرلىكلەرگە نەپ

بىرىپ قويىدىغانلىقى قىلىسىمۇ، ئەنە شۇ 'چەكتە كەلگەن' نىڭمۇ بىر قىسمىنى شەخسنىڭ 'ساداقەتسىزلىكى' گە دائىر ئەرزىمىگەن باھانە-پۇتاقلارنى چىقىرىشىپ يوق قىلىدۇ ياكى يېرىم-يارتا ھالدا 'تەيمە ھالال' قىلىشىدۇ. بۇلارمۇ پەقەت ختاي تاجاۋۇزچىلىرىدىن پەرقسىز دەلدۈشلەر ياكى مىللىي مۇناپىقلارغا قىلىنىدىغان 'قوشۇقتا سۇنۇلغان' ئىلتىپاتلاردۇر. ئادەتتىكى قورچاق قارا ئىشچى-خىزمەتچىلەر، ئەقلى كەم مەمۇرچاقلارنىڭ كۆزىنى پارقىرىتىپ تۇرۇپلا ھەقلىرى تارتىۋېلىنىسىمۇ ''غىڭ'' قىلىشمايدۇ. چۈنكى ''غىڭ'' قىلىش دېگەنلىك، ''پارتىيىگە نارازىلىق'' دەپ تۆھمەت قىلىنىپ، ئەنە شۇ ئۆلمەسلىك ئۈچۈن ئاغزىغا تېمىتىلىدىغان 'دېمىدە سۈيى' دەك ئازغىنە مائاشلىق ئورنىدىنمۇ قوغلىنىش خەۋپى مەۋجۇدتۇر.

يۇقىرىقىدەك مەمۇرىي تەقسىماتلار نەتىجىسىدە ۋەتىنىمىزدىكى ختاي تاجاۋۇزچى كەلگۈندىلەر ئاساسەن دۆلەت ئورگانلىرىدا، دۆلەت ئىگىلىكىدىكى ئورۇنلاردا، ھېچ بولمىسا دۆلەتنىڭ كوپېراتىپى شەكلىدىكى ئورۇنلارغا ئورۇنلىشىپ كەلمەكتە. (ئاخىرقى ۋاقىتلاردا ختاي تاجاۋۇزچىلىرى ئىشلەپچىقىرىش-مۇلازىمەت ئورۇنلىرىنى كۆتۈرە بېرىش، ھۆددىگە بېرىش، چەتئەللىكلەرگە ھۆددىگە بېرىش ۋە سېتىپ بېرىش قاتارلىق ئىسلاھات قىلىشلىرىنىمۇ يۇقىرىقىدەك ئۈستۈن ختاي نوپۇسى ھالىغا كېلتۈرۈلگەندىن كېيىن يولغا قويغانلىقى ئۈچۈن، بۇنداق ئىسلاھاتلاردا يەرلىكلەرنىڭ سىقىپ چىقىرىلىشى تېخىمۇ راۋان ھالغا كەلتۈرۈلمەكتە — قايتا رەتلىگۈچىدىن)

بۇ تاجاۋۇزچى كەلگۈندىلەر ئاھالىسى مۇستەملىكىچى ھاكىمىيىتىنىڭ نەچچە يۈز مىڭ يۈەنلىك تۇرالغۇ ئۆيلىرىدە خۇددى ئۆز مۈلكىدەك ئەركىن ئولتۇرۇشماقتا. بۇنىڭ ئەكسىچە، يەرلىك خەلق پايانسىز يېزا-قىشلاقلاردا بىر پارچە خىش-كېسەكنىمۇ بۇ تاجاۋۇزچى 'ھۆكۈمەت' تىن ئالالمىغانلىقى ئۈستىگە، ئەجدادلىرىدىن تارتىپ ئۆزلىرىگە تەۋە بولۇپ كېلىۋاتقان يەرلىرى ئۈچۈن ئاققۇنلارغا پۇل تۆلەپ يەر سېتىۋېلىشىپ، ئۆزلىرى ئۆي سېلىپ ئولتۇرۇشقا مەجبۇرلانماقتا. تاجاۋۇزچى كۆچمەنلەر زامانىۋى بىنالاردا پارۋايلىق، سۇ تۇرۇبىلىق، ئېلېكترلىق، ھەتتا يېقىلغۇ

گازلىق، ... ھەممە ئېھتىياجلىق ئەسلىھەلىرى تەل بولغان ھەشەمەتلىك شەھەر ئۆيلىرىدە خوجايىنلارچە ياشىماقتا. بۇنىڭ ئەكسىچە، يەرلىك خەلق ئۆزلىرى ئەپلەپ-سەپلەپ سېلىۋالغان ئېغىلدەك، ئۆڭكۈردەك ‹ئۆي› لەردە سامان-تېزەك قالاپ، كۆلچەك سۈيى ئىچىپ، ئۆمۈر بويى تېلېۋىزورنىڭ نېمىلىكىنى، كىرئالغۇ، توڭلاتقۇ دېگەنلەرنىڭ نېمىلىكىنى بىلمەستىن، ھەتتا ئۆزى تېرىپ ئۆستۈرگەن كېۋەزدىن رۇخسەتسىز تۈزۈككىنە يوتقان تىكىپ يېپىنالماي، ئوتتۇرا ئەسىر قاراڭغۇلۇقى ئىچىدە ئۆمرى ئۆتمەكتە! تاجاۋۇزچى كۆچمەنلەر ئاھالىسى ئۆيىدىن چىقسىلا ئاسفالت يوللار، ھەشەمەتلىك دۇكان-سارايلار، كىنو-تىياتىرخانىلار، ئەيش-ئىشرەت سورۇنلىرى، ھەر يەردە ئاپتوبۇس-تاكسىلار، ھەتتا ئىشقا بېرىپ-كېلىشتىمۇ ھەقسىز ئىدارە ئاپتوبۇسلىرى، باللىرى ئۈچۈن مەكتەپلەرگە ئاپىرىپ-ئەكېلىدىغان مەخسۇس ئاپتوبۇس-بولكىۋايلار، ئازادە مەكتەپلەر، يەسلىلەر، باللار باغچىلىرى، ... خىتايدا ئۇخلاپ چۈشىگىمۇ كىرمەيدىغان ئەتىۋارچىلىق، قەدىر-قىممەت، ئالاھىدە ئىمتىيازلار، راھەت-پاراغەت ئىچىدە چىچاڭلاپ ئاسمانغا مۇشت ئېتىپ ياشىماقتا! بۇ ۋەتەننىڭ ھەقىقىي ئىگىلىرى بولغان بىز خەقلەر بولسا كۈنسېرى نادان، نامراتلىشىپ، بۈگۈنكى دەۋر تەرەققىياتىغا پۈتۈنلەي يات بىر مۇھىتتا ياشىماقتا: ئۆيىدىن چىقسا ئېتىزلىق-جاڭگال، ئۆيىمۇ مال قوتىنىدىن پەرقى يوق ناچار، زەي پۇرايدىغان قاراڭغۇ ئۆڭكۈردەك، ھەتتا بىر تەرىپىدە ئۇلاغلىرى ياتىدىغان، قىغ-تېزەك سېسىقى دىماغنى يارىدىغان، بالا-چاقىلىرى توپا-چاڭ، قىغ-پاتقاقلاردا دومىلىشىپ يۈرگەن، ئۇلار نە شەھەرنى بىلسۇن، نە يېزا بازىرىنى، نە كۆڭۈل ئېچىش ئورنىنى، ھەتتا ئوقۇيدىغان مەكتەپنىڭمۇ تايىنى يوق، قۇم ئۈستىدە تىزلىنىپ ئولتۇرۇپ خەت يازىدىغان بىچارە ھالەتتە، ... دۇنيا جامائىتىگە سۆزلەپ ئىشەندۈرگىلىمۇ بولمايدىغان دەرىجىدىكى نادانلىق، ئىجتىمائىي قاراڭغۇلۇق، نامراتلىق ئىچىدە ئاخىرقى نەپەسىدە جان تالاشماقتا! تاجاۋۇزچى خىتايلار ئىش ئۈستىدە ھۆكۈمىتى بەرگەن مىليون يۈەنلىك ماشىنا-ئۈسكۈنىلەرنى خۇددى دادىسىدىن مىراس ئالغاندەك ئىختىيارىچە پايدىلىنىپ ئىشلەۋاتقان؛ بۇمۇ ئازلىق قىلىپ ئەمگەك مۇھاپىزەت بۇيۇملىرى — بارلىق

ئش كيىملربدىن تارتىپ تاكى پەلەي-ماسكىلرىغىچە، قەغەز-قەلەمدىن تارتىپ قايناق سۇيىگىچە، ... ھەممسى تەل ۋە ھەقسىز. بىزنىڭ دېھقانلرىمىزنىڭ بىر يىل ئشلەپ تاپقىندىنمۇ كۆپ پۇلنى ئايلىق مائاش قىلىپ ئالغاننى ئاز دەپ، يەنە قشلىق ئسسىنش پۇلى، يازلىق سالقىنلاش پۇلى، تازىلىق پۇلى، سالامەتلىكنى ئاسراش پۇلى، ھەقسىز داۋالاش، ھەقسىز بىلىم ئېلىش، ھەقسىز ساياھەت، يۇرتىنى ھەقسىز زىيارەت قىلىش، ساناتورىيىلەر، پېنسىيىگە چىقىش، شەنبە-يەكشەنبە ۋە ھېيت-بايرام دەم ئېلىش كۈنلىرى، چېگرا پۇلى، مەخپىيەتلىك پۇلى، كەينى ئۈزۈلمەي كېلىپ تۇرىدىغان مۇكاپات پۇل ۋە بۇيۇملىرى، كۆتۈرە ئېلىش ھوقۇقى، شەخسى مۇلۇك ۋە كارخانا ئېچىش ئەركىنلىكى، ... ساناپ تۈگەتكۈسىز ياردەم پۇللىرىدىن بەھرىمەن بولسا، زېمىننىڭ ئىگىلىرى يەر بىنا بولغاندىن بېرى ئۆزى ئېقىپ كېلىۋاتقان ساي-ئۆستەڭنىڭ سۇيىگە پۇل تۆلەپ، پۇل تۆلىيەلمىسە جەرىمانە تۆلەپ، كۈنسېرى ئەقەللىي ھاياتلىق شەرتلىرىدىنمۇ مەھرۇم قالدۇرۇلۇپ ئۆلۈمگە قىستالماقتا.
... 'كۆۋۈل بۆلۈش' ئالدامچىلىقىنى ئاغزىدىن چۈشۈرمەيدىغان تاجاۋۇزچى ھۆكۈمەت بىزنىڭ دېھقان-چارۋىچىلىرىمىزغا نېمە قىلىپ بەردى؟ ئۆزلىرىنىڭ ھاشارلىرىغا ئىشلىتىش ئۈچۈن بولسىمۇ بىرەر كەتمەن ئېلىپ بەرگەن يېرى بارمۇ؟ ھاشارلىرىغا بېرىپ ئىشلەپ بېرىشلىرى ئۈچۈن بىرەر ئېشەك بېرىپ تۇرغان يېرى بارمۇ؟ بارلىق ئۇرۇقلۇق پۇلى، سۇ پۇلى، يەر بېجى، مەھسۇلات بېجى، ئۆي بېجى، بازار بېجى، قان بېجى، ... ئادەمنىڭ ئەقلىمۇ يەتمەيدىغان تۈگىمەس ئالۋاڭ-سېلىقلار، ئاتالمىش ئىئانە توپلاشلار، تۈگىمەس ھاشارلار، ... "ئۆلتۈرۈۋېتىلمىگىنىڭگە شۈكۈر قىلىپ ھايات قالغان جېنىڭنىڭ ھەققىنى تۆلە!" دېگەندەك مەجبۇرىيەتلەر بىلەن يىلىكىمىزنى ۋە قېنىمىزنى شورىماقتا!

بۇ ۋەتەن بىزنىڭ ئەمەسمىدى؟ بۇ بايلىقلار، بۇ ئىش ئورۇنلىرى بىزگە تەۋە ئەمەسمىدى؟ بۇ مەنپەئەتلەر بىزگە تەئەللۇق ئەمەسمىدى؟ بىز نېمىشقا نامراتلىقتا، نادانلىقتا، ئۆلۈمگە قىستىلىمىز؟ بىز نېمە گۇناھ قىلغاندۇق؟!

بىزدە بىرلا نەرسە كەم: ئۇ بولسىمۇ مىللىي مۇستەقىل ھاكىمىيىتىمىز!

بىزدە بىرلا گۇناھ بار: ئۇ بولسىمۇ ”تىنچلىق“ دەپ جىم يېتىۋېلىپ، مىللىي مۇستەقىللىق ئۈچۈن ئىزچىل جان پىدا قىلىش ھەرىكەتلىرىنى قانات يايدۇرماسلىقىمىز!

ئەمدى ھېسابلاپ كۆرەيلى، خەلقىمىز تاجاۋۇزچى خىتايلاردىن قانچە ھەسسە تۆۋەن تۇرىدىكەن؟ خىتاي تاجاۋۇزچى ’پۇقرا‘ لىرى بىزدىن قانچىلىك كۆپ مەنپەئەت ئېلىۋېتىپتۇ؟ بىز بۇنچە چوڭ ناھەقچىلىككە قانداق چىداپ كەلدۇق؟ بىز بۇنچە ئېغىر زۇلۇمغا نېمىشقا قارشى چىقمايمىز؟ تاجاۋۇزچى يات مىللەتكە كېتىۋاتقان بۇ ھېسابلارنى ھەربىر ۋەتەندىشىمىز ئۆزلىرى بىلگەن پاكىتلىرى بويىچە قايتىدىن ئەستايىدىللىق بىلەن بىر ھېسابلاپ كۆرسۇن!

تاجاۋۇزچى خىتاي كەلگۈندىلەر خەلقىمىزنىڭ بۇ خىل خىياللارغا كېلىپ قېلىشىدىن ئۆلگۈدەك قورقۇشماقتا. بۇ خىل خىياللاردا بولغانلارنى ھەرقانداق بىر خىتاي تاجاۋۇزچى كەلگۈندىسى تۈيۈپلا قالىدىكەن، ھەتتا گۇمانلا قىلىدىكەن، دەرھال فاشىست ھۆكۈمىتىگە كۆپتۈرۈپ مەلۇمات بېرىپ جازالاتقۇزىدۇ؛ قولىدىن كەلسىلا ھەرقانداق بىر خىتاي تاجاۋۇزچى كەلگۈندىسىمۇ ئۆزى بىۋاستە جازالايدۇ! ئۇن ئۇيغۇرغا قارشى بىر خىتاي گۇۋاھلىقتىن ئۆتسىلا خىتاينىڭكىنى راستقا چىقىرىپ قايتا تەكشۈرۈپ ئولتۇرمايلا جازاغا تارتىپ كەلمەكتە.

ۋەتىنىمىزنى ئىشغال قىلىۋالغان بۇ خىتاي تاجاۋۇزچى كۆچمەنلىرى — تاجاۋۇزچى كەلگۈندىلەر ’ئاكا مىللەت‘ مىكەن؟ ’قېرىنداش مىللەت‘ مىكەن؟ بىزگە ئوخشاش ’تىنچ پۇقرالار‘ مىكەن؟ ’بىر-بىرىمىزدىن ئايرىلالمايدىغان‘، بىزگە ’ياردەم قىلىۋاتقان ئاق كۆڭۈل ئادەملەر‘ مىكەن؟ بەزى كىشىلىرىمىزنىڭ ئىنسانپەرۋەرلىكى تۇتۇپ كېتىپ دېيىشكىنىدەك ’گۇناھسىز خەلق‘ مىكەن؟ ’ئۆز كۈنىنى ئېلىپ يۈرگەن ياۋاش ئىشلەمچىلەر‘ مىكەن؟ خىتاي تاجاۋۇزچىلىرى بۇ ھالەتكە تۇيۇقسىزلا كېلىپ قالغانمىدۇ؟ بىز نېمە ئۈچۈن پەرزەنتلىرىمىزنىڭ تەقدىرىنى بولسىمۇ ئويلاشمايمىز؟ بىز نېمىشقا ئەتىمىزنى ئويلاشمايمىز؟ بۈگۈنكىدەك ھالەت يەنە قانچىلىك داۋاملىشار؟ بۇ ھالدا بىزنىڭ قىيامەت كۈنىمىزگە يەنە قانچىلىك ۋاقىت

قالغاندۇ؟ ... ياكى بىزنىڭ كۈچىمىز يەتمەمدۇ؟ بۇنى راستىنلا جان پىدا قىلىپ سىناپ كۆردۇقمۇ؟ ياكى سىناق قىلىپ بېقىشنى بىرەر قېتىم بولسىمۇ ئەستايىدىل تەشۋىق قىلىپ باقتۇقمۇ؟ ئۇنداقتا تۆمۈر خەلىپىمىز، غوجا نىياز ھاجىمىز، مەمتىمىن بۇغرا ئەپەندىمىز، غېنى باتۇرىمىز، ئوسمان باتۇرىمىز، يەتتە قىزلىرىمىز، نوزۇگۇم-رىزۋانگۈللىرىمىز، ... ئىشنى قانداق باشلىغان؟ قانداق قىلغان؟ ... ئابدۇخالىق ئۇيغۇرىمىز، مەمتىلى تەۋپىق ئەپەندىمىز، لۇتپۇللا مۇتەللىپىمىز، ئابلىز مەخسۇمىمىز، ئابدۇرېھىم ئۆتكۈر ئەپەندىمىز، تۇرغۇن ئالماس ئەپەندىمىز، ... داڭلىق ۋەتەنپەرۋەر زىيالىيلىرىمىز، يول باشلىغۇچىلىرىمىز، قەھرىمان ئەجدادلىرىمىز بىزگە نېمە دەپ چاقىرىق قىلدى؟ بىزنى قانداق ئاگاھلاندۇردى؟ ئاخۇنوپ، مىجىت سىلىڭ، بارىن، غۇلجا قەھرىمانلىرى ۋە باشقا يوشۇرۇن ھەرىكەت قىلىۋاتقان قەھرىمانلىرىمىز نېمە ئۈچۈن جان پىدا قىلدى ۋە قىلىۋاتىدۇ؟ ... ئويلىنىش، پىلان تۈزۈش، تەشكىللىنىش، دەرھال ھەرىكەتكە ئاتلىنىش ۋاقتىمىز ئاللىقاچان كېلىپ بولدى! ۋەتىنىمىزگە بىزدىن بى رۇخسەت كىرىۋاتقان ھەرقانداق بىر خىتاي كەلگۈندىسى مۇتلەق تۈردە مىللىي تاجاۋۇزچى بولۇپ ئالدىمىزدا بىزگە خىرىس قىلىپ تۇرماقتا! ۋەتەن بىزنى بۇ خىتاي تاجاۋۇزچىلىرىنى قوغلاپ چىقىرىش ئۈچۈن دەرھال كەسكىن ۋە ئۈنۈملۈك ھەرىكەت باشلاشقا چاقىرماقتا!!!

§1.4 قورچاق مىللىي ئىشچى-خىزمەتچىلەر

ۋەتىنىمىز خىتاي تاجاۋۇزچىلىرىنىڭ چاڭگىلىغا چۈشۈپ قالغان دەۋرلەردىن بۇيان، خىتاي تاجاۋۇزچىلىرى ھەرگىز نوقۇل خىتاي مەمۇرىي خادىملىرىغا تايىنىپلا ھاكىمىيەت يۈرگۈزۈپ كەلگەن ئەمەس. باشقا ھەرقانداق بىر مۇستەملىكىچى ياكى تاجاۋۇزچىغا ئوخشاش، زو زوڭتاڭدىن باشلاپ تا بۈگۈنكى كوممۇنىست خىتاي تاجاۋۇزچىلىرىغا كەلگۈچە بولغان بارلىق تاجاۋۇزچىلار پۈتۈنلەي ئۆز مەنپەئەتى ئۈچۈن

خىزمەت قىلدۇرۇشنىلا مەقسەت قىلىدىغان ھەر دەرىجىلىك مەكتەپ، كۇرس، ھەرخىل ناملاردىكى خائىن يېتىشتۈرۈش ئورگانلىرىنى تەسىس قىلدى. بۇ ئورۇنلاردا بىۋاسىتە ياكى ۋاسىتىلىك شەكىلدە يېتىشتۈرۈلگەن ئاشكارا ياكى يوشۇرۇن مىللىي خائىنلارنى، خىتايغا ساداقەتنى كۆرسەتكەن ۋىجدانسىزلارنى، ئاتېئىزم مۇرىتلىرىنى، كوممۇنىزم قۇللىرىنى، مەنپەئەتپەرەستلەرنى، نادانلارنى، لۈكچەك، يالاقچى، ئەمەلپەرەس، ئىقتىدارسىز ۋە جانباقارلارنى ئىنچىكىلىك بىلەن كۆزىتىش ۋە تەكشۈرۈشلەردىن ئۆتكۈزۈپ ھەر دەرىجىلىك قورچاق مەمۇرىي ئورگانلىرىدا ياردەمچى، قۇرۇق ھەيكەل، مەسلىھەتچى، كاتىپ، تەرجىمان، مەخپىي پايلاقچى، يۈگۈر-يېتىمچى، ھەربىي ئەمەلدار، ئەسكەر، ساقچى ئەمەلدارى ۋە ساقچى، ئوقۇتقۇچى، پەيلاسوپ، تېخنىك-ئىنژېنېر، ئىشچى-خىزمەتچى، مائارىپچى-ئەدىب، سەنئەتچى-تەنتەربىيىچى، يېزا ۋە مەھەللە چاپارمەنلىرى، ... قاتارىدىكى قورچاق ۋەزىپىلەر ئۈچۈن تەربىيىلەپ ئىشلىتىپ كەلمەكتە. يەنى، ۋەتىنىمىز تۇپراقلىرىدىكى قورچاق مەمۇرىي ئورگانلار، مائارىپ ساھەلىرى، مەدەنىيەت-تەشۋىقات ساھەلىرى، نەشرىيات-تەتقىقات ئورۇنلىرى، شىركەت، زاۋۇت، كان-كارخانىلار ۋە باشقا ئورۇنلاردىكى بارلىق قورچاق مىللىي خادىملار خىتاي تاجاۋۇزچىلىرى تەرىپىدىن ئەستايىدىل تەكشۈرۈلگەندىن كېيىن ۋە ئىشەنچ قىلىنغىنىدىن كېيىن مەخسۇس تاللاپ يېتىشتۈرۈپ ئىشقا سېلىنغان خىتاي مۇستەملىكىچىلىرىگە سادىق كىشىلەر ھېسابلىنىدۇ. ياكى بىرەرسى چىقىپ ”شۇنچە ھەشەمەتلىك بۇ بىنالاردا نېمىشقا خىتايلار ئولتۇراقلىشالايدۇ ۋە ئىشلىيەلەيدۇ-يۇ، نېمىشقا بىز خەقتىن يوق؟“ دەپ سوراپ باقالامدىكەن؟ بۇنى سورىغۇچى شۇ ھامانلا تۆت پۇتىنى بىر ئۆتۈكتە كۆرىشىدىن قورقۇپ تىترەپ كېتىدۇ! ئەگەر خىتاي تاجاۋۇزچىلىرى تاللاپ ئىشقا ئالغان ھەرقانداق بىر قورچاق ئىشچى-خىزمەتچى ئىچىدە خالىغان بىرسىنىڭ خاتا تاللانغانلىقى ياكى سۇقۇنۇپ كىرىۋالغانلىقى ئىسپاتلانغىنىدا ئۇلارنى قىلچە ئىككىلەنمەي ۋەزىپىسىدىن ئېلىپ تاشلايدۇ ۋە ئىشتىن قوغلاپ چىقىرىدۇ. ھەتتا ھەرخىل ئويدۇرما باھانىلەر بىلەن قانۇنىي جازالارغىمۇ تارتىشىدۇ. خۇددى شۇنىڭدەك

بۇ خىل تاللانغان قورچاق مىللىي خادىملارنىڭ ئىچىدىكى بەزىلىرى ئۇزۇن مۇددەت ئۆز ئەقىدىسىنى، مىللىي غۇرۇرىنى يوشۇرۇپ ساقلاپ كەلگەن، كېيىن ئاشكارىلىنىپ قالغان بولسا، ياكى دەسلىپىدە ھەقىقەتەنمۇ خىتايغا سادىق كىشى بولۇپ، مەلۇم ۋاقىت ئۆتكەندىن كېيىن ئاچچىق ئەمەلىيەتلەر تەربىيىسىدە مىللىي غۇرۇرى ئويغىنىپ قالغان بولسا، بۇ كىشىلەرنى ھەرخىل سىياسىي ھەرىكەتلەر ئىچىدە يوق قىلىۋېتىدۇ، ئىقتىسادىي بوھتانلار بىلەن ئەيىبلەپ يوق قىلىدۇ، يوشۇرۇن قىلتاق قۇرۇش ئارقىلىق يوق قىلىدۇ. بۇ خىل تازىلاش ھەرىكەتلىرى نوقۇل مىللىي دۈشمەنلىرىگە زەربە بېرىشنىلا مەزمۇن قىلىشىمۇ ناتايىن. خىتايدا ئۆزلىرى پەيدا قىلغان ھەرقانداق بىر ھەرىكەتنى ۋەتىنىمىز تەۋەسىدە يوشۇرۇن ۋەتەن-مىللەتسۆيەرلەرنى تازىلاش ئۈچۈن بۇرملاپ پايدىلىنىپ كەلمەكتە.

بۇ خىل شەكىللەردە تاللىنىپ يېتىشتۈرۈلگەن، ئىزچىل تۈردە قايتا-قايتا تەكشۈرۈش، سىناق قىلىش، پاش قىلىش ھەرىكەتلىرىدىن ئىشەندۈرگۈدەك ئۆتەلىگەن قورچاق مىللىي خادىملار شۈبھىسىزكى، خىتاي تاجاۋۇزچىلىرى ئۈچۈن تاللانغان سادىق مالايلار بولۇپ ھېسابلىنىدۇ.

بۇ نۇقتىدىن ئالغاندا، ۋەتىنىمىز تەۋەسىدە ھەر دەرىجىلىك پارتىيە، ھۆكۈمەت، تەشۋىقات، تەلىم-تەربىيە، ئىشلەپچىقىرىش، پەن-مەدەنىيەت، قانۇن، ئەسكىرىي ساھەلەردە ئىشلەيدىغان مىللىي خادىملارنىڭ مۇتلەق كۆپچىلىكى ھەقىقەتەنمۇ خىتاي تاجاۋۇزچىلىرىغا ئالدىنىپ ياكى بىلمەستىن، ئاڭلىق ياكى ئاڭسىز، ئاكتىپ ياكى مەجبۇرى قورقۇپ ياكى نادانلارچە ئىشلەيدىغان قورچاقلاردۇر! يېرىم ئەسىرلىك مۇستەملىكە، قۇل قىلىنىش تارىخىمىز ۋە ئۇنىڭدىن بۇرۇنقى بىرەر ئەسىرلىك يېرىم مۇستەملىكە تارىخىمىز بۇنى يېتىپ ئاشقىچە ئىسپاتلاپ بەرمەكتە.

ئىككىنچى جۇمھۇرىيىتىمىز دەۋرىدىن كېيىن، ۋەتىنىمىزنى قاراڭغۇلۇقلارغا باشلاپ كىرگەن ”ئون بىر بىتىم“ دىن باشلاپ ۋەتىنىمىز خەلقىنىڭ شۇنچە كۆپ مۇنەۋۋەر كىشىلىرىدىن ئايرىلىپ قېلىشى، شۇنچە كۆپ ھەل قىلغۇچ پۇرسەتلەرنى قولدىن بېرىپ قويۇشى، مۇنتىزىم قوراللىق مىللىي ئارمىيىسىدىن ئايرىلىپ قېلىشى، ئەڭ مۇھىمى

ئەللىك مىڭغا يەتمەيدىغان خىتاي تاجاۋۇزچى كەلگۈندىلەرنىڭ بۈگۈنكى ئون مىليونلۇق ئاپەت ھالىتىگە كېلىشىگىچە بولغان ئارىلىقتا، بۇ ۋەتەننىڭ ئۈستىدە بىز ئاتا-بوۋىلىرىمىز يۈرگۈزمىگەن مۇھىم ئۆزگىرىش قانداق بولغان؟ ئۆيىنى خىتاينىڭ ئەمەس مۇنداق بىر نەرسىنىڭ ئەۋەتتەتلىكى ئارقا سەۋەبچى بولۇپ رول ئوينىغانلار ھەرگىزمۇ ئامېرىكا ياكى سابىق سوۋېتلار ئىتتىپاقى بولماستىن، دەل شۇ قورچاق مەمۇرىي ۋە دۆلەت ئىشچى-خىزمەتچىلىرى، خىتايدىن بىلىم ئالغان بىلەرمەنلەردۇر!

بىر مىللەتنىڭ تاشقى دۈشمىنى بۇ مىللەتنىڭ تەرەققىياتى، مۇستەھكەملىنىشى ۋە كۈچلىنىپ كېتىشىنى ھەرگىزمۇ خالىمايدۇ. شۇ سەۋەبتىن بۇ خىل يات كۈچلەر ”تاجاۋۇزچى، مىللىي دۈشمەن“ دەپ ئاتىلىدۇ. ئەمما بۇ خىل مىللىي دۈشمەن تاجاۋۇزچىلىرى بىلەن مەيلى خالاپ ياكى مەجبۇرى شەكىلدە ھەمكارلىشىپ كېلىۋاتقان كىشىلىرىمىزنى نېمە دېيىشىمىز كېرەك؟ ئىككىنچى دۇنيا ئۇرۇشى مەزگىلىدە گومىنداڭ پارتىيىسىنى قۇرغۇچى داھىيلىرىدىن بىرى بولغان ۋاڭ جىڭۋېي ۋە ئۇنىڭ قۇرغان قورچاق ھاكىمىيەت خادىملىرىنى خىتايلار ئەشەددىي ۋەتەن خائىنلىرى دەپ تا مەدەنىيەت ئىنقىلابىنىڭ ئاخىرلىرىغىچە پېيىغا چۈشۈپ قاتتىق جازالاپ تۈگىتىشمىدىمۇ؟ سوۋېتلار ئىتتىپاقىدىمۇ نېمىسلار بىلەن ھەمكارلاشقان ۋىلاسوۋچىلارنى ۋەتەن خائىنلىرى دەپ ئېغىر جازاغا تارتىشمىغانمىدى؟ فرانسىيە خەلقىمۇ نېمىسلار بىلەن ھەمكارلاشقان دارلان شىمالى فرانسىيە ۋىسى قورچاق ھۆكۈمىتىنى مىللىي خائىنلار دەپ ئېلان قىلىشمىدىمۇ؟ ئۇلارنى مىللىي دۈشمىنى بىلەن مەجبۇرى ھەمكارلاشقانلار، نادان بولغانلىقىدىن ئالدىنىپ ياكى قايمۇقۇپ ھەمكارلاشقانلار، ئاڭسىز ھەمكارلاشقانلار، جان بېقىش ئۈچۈن، خەلقىنى بالادىن ساقلاپ قېلىش ئۈچۈن ئىلاجسىز مەجبۇرى ھەمكارلاشقانلار دەپ كەچۈرۈم قىلىنغانلىقى توغرىسىدا بىرەر ماتېرىيال كۆرگەنلەر بارمۇ؟ ئەجەبا بىزنىڭ ئىچىمىزدىن چىقىپ ۋەتەنگە خائىنلىق قىلىۋاتقانلارنى نېمە ئۈچۈن مىللىي دۈشمەنگە غالچىلىق قىلىۋاتقانلار دەپ كېسىپ ھۆكۈم قىلالمايدىكەنمىز، نېمە ئۈچۈن ئۇنداقلارغا شۇنچە چوقۇنۇپ كېتىمىز؟!

شۇنى قەتئىي كېسىپ ئېيتىشقا ھەقلىقمىزكى، ۋەتىنىمىزنى مۇنقەرز قىلىۋالغان

تاجاۋۇزچى مىللىي دۈشمەنلىرىمىزنىڭ قول ئاستىدا قانچىكى يۇقىرى ئەمەل تۇتالىغان ئىكەن، قانچىكى ئاكتىپ، قانچىكى ئىشەنچلىك، قانچىكى قابىلىيەتلىك ھېساپلانغان ئىكەن، ئۇ كىشى ۋەتەنگە شۇنچە كۆپ دۈشمەنلىك قىلغان، شۇنچە چوڭ خائىنلىق قىلغان ھېسابلىنىدۇ! شۇ سەۋەبتىن خەلقىمىز ئارىسىدىكى نۇرغۇنلىغان ۋىجدانلىق كىشىلىرىمىز ۋەتىنىمىزنى خىتاي تاجاۋۇزچىلىرى چاڭگىلىدىن قايتۇرۇۋېلىش كۈرىشىنى باشلاش جەريانىدا ئاۋۋال مىللىي خائىنلارغا ئەجەللىك زەربە بېرىش ھەرىكىتىنى بىرىنچى نومۇرلۇق ۋەزىپە قىلىپ بېكىتىۋېلىش ئۈچۈن ئالدىراپ كېتىۋاتماقتا. بۇنداق قاراشلارنى بۈگۈنكى كۈندە كىممۇ خاتا دېيىشكە جۈرئەت قىلالايدۇ؟ بولۇپمۇ بىرمۇ خىتاي تاجاۋۇزچىسى بولمىغان ساپ مىللىي يېزا-قىشلاقلىرىمىزدا خىتاي تاجاۋۇزچىلىرىنىڭ مىللىي باسقۇنچىلىق سىياسەتلىرىنىڭ ۋەكىلى ھەم سادىق ئىجراچىسى بولۇپ، مىللىي باسقۇنچىلىق ھەرىكەتلىرىگە ماسلىشىپ غالچىلىق قىلىشىپ بېرىۋاتقان بىرقىسىم ئەترەت باشلىقلىرى، يېزىلىق كادىرلار، ناھىيىلىك كادىرلار ھەققەتەنمۇ خىتاي تاجاۋۇزچىلىرىنىڭ تەلىمگە بوي سۇنۇشۇپ، خەلقىمىزنى خىتاي تاجاۋۇزچىلىرىدىنمۇ بەتتەر زار قاقشىتىپ كېلىۋاتقانلىقى بۈگۈنكى ئاچچىق ئەمەلىيەت ئەمەسمۇ؟ قانۇن ئورگانلىرىدا، مەدەنىيەت ساھەلىرىدە، تەشۋىقات ئورگانلىرىدا، تەتقىقات يۇرتلىرىدا، مائارىپ ساھەلىرىدە، مەمۇرىي ئورگانلاردا، شىركەت، مەكتەپ، زاۋۇت، كان-كارخانىلاردا، يېزا-كەنت مەھەللىلەردە، ... تاجاۋۇزچى ھۆكۈمەت خىزمىتى بىلەن مەشغۇل بولۇۋاتقان بىرقىسىم قورچاق ئەمەلدارلىرىمىز، خىتاي غالچىلىرى ھەققەتەنمۇ ئۆز خەلقىگە خىتاي تاجاۋۇزچىلىرىدىنمۇ ئاشۇرۇپ زۇلۇم سېلىۋاتقانلىقى بۈگۈنكى بىر ئەمەلىيەت ئەمەسمۇ؟! بۇنداق مىللىي خائىنلىقلار ھەققىدە يوشۇرۇن نارازىلىق بىلدۈرگەنلەرنى ئەنە شۇ تۈردىكى مىللىي مۇناپىقلار ھەرخىل باھانىلەرنى ئۇيدۇرۇشۇپ خىتايغا پاش قىلىپ قانلىق باستۇرۇلۇشلارغا سەۋەبچى بولۇۋاتقانلىقىنى ھەممىمىز كۆرمىدۇقمۇ؟!

ئەقەللىيسى، دۈشمەن بىلەن بىرگە تۇرۇۋاتقان دۈشمەننىڭ پىلانى، دۈشمەننىڭ تاپشۇرۇقى، دۈشمەننىڭ ئورۇنلاشتۇرۇشى ۋە بۇيرۇقى بويىچە ئىش قىلىپ

كېلىۋاتقان قورچاق مەمۇرىي كادىرلىرىمىز، ئىشچى-خىزمەتچىلىرىمىز، زىيالىيلىرىمىز، پەن-تېخنىكا خادىملىرىمىز، دىنىي ئەربابلىرىمىز ئۆز خەلقىنىڭ چېكىۋاتقان مىللىي زۇلۇملىرىنى، مىللىي خورلىنىشلىرىنى، مىللىي ئېزىلىشلىرىنى بەش قولدەك ئېنىق بىلىپ تۇرۇقلۇق، خىتاي تاجاۋۇزچىلىرىغا قارشى تىلغا ئالغۇچىلىق بىرەر قارشىلىق ھەرىكىتى پەيدا قىلالىدىمۇ؟ ئۇرۇمچىدە پارتلىغان داغدۇغىلىق ئوقۇغۇچىلار ھەرىكىتىدە قانچە زىيالىرىمىز، قانچە ئىشچى-خىزمەتچىمىز، قانچە مىللىي كادىرىمىز ئاشكارا ياكى يوشۇرۇن ھالدا ئۆز پەرزەنتلىرى تەرىپىدە تۇرۇشقا جۈرئەت قىلالىدى؟ ئاقسۇدا، ئۇرۇمچىدە، قەشقەردە، ... يۈز بەرگەن تاۋۇت كۆتۈرۈپ نامايىش قىلغان خەلقىمىزگە قانچە قورچاق كادىر، ئىشچى-خىزمەتچى ئاشكارا ياكى يوشۇرۇن ھېسداشلىق قىلالىدى؟ پەيزىۋات، قاغىلىق، قاراقاش، قەشقەر، بارىن، غۇلجا خەلق قوزغىلاڭ ياكى پاجىئەلەرگە ئاشكارا ياكى يوشۇرۇن ھېسداشلىق قىلالىغان بىرەرمۇ مىللىي كادىرى چىقمىغانلىقى، بىزنىڭ قورچاق ئەمەلدار ياكى قورچاق ئىشچى-خىزمەتچىلىرىمىزنىڭ ھەقىقەتەنمۇ خىتاي تاجاۋۇزچىلىرىغا سادىق غالچىلار، قورقۇنچاقلار، غايىسىنى، ئۇمىدىنى يوقاتقانلار، نادانلار، ۋىجدانسىزلار، جان باقارلار ئىكەنلىكىنى كەينى-كەيندىن ئىسپاتلاپ بەرمەكتە!

بۈگۈنكى كۈندە ۋەتىنىمىز تەۋەسىدىكى يۇقىرى دەرىجىلىك مەمۇرىي ئەمەلدارلاردىن تارتىپ ئاددىي ئەترەت باشلىقلىرىغىچە، ئالىي زىيالىيلىرىمىزدىن تارتىپ ئەڭ ئاددىي ئىشچى-خىزمەتچىلىرىمىزگىچە، مىللىي نوپۇسىمىز ئىچىدە كەم ھېساپلىغىنىمىزدىمۇ يېرىم مىليوندىن ئارتۇق كىشىلىرىمىز خىتايلارغا ئەڭ يېقىن يەرلەردە تۇرماقتا. ۋەتىنىمىز ئۈچۈن ۋە خىتاي تاجاۋۇزچىلىرى ئالدىدا بۇ ئاز كۈچ ئەمەس ئىدى. ئەپسۇسكى، خىتاي تاجاۋۇزچىلىرىغا قارشى كۈرەش قىلىشتا ئەڭ كۆپ پۇرسەتكە ئىگە بۇ يېرىم مىليوندىن ئارتۇق ئىنسانىمىز دۈشمەنگە تەھدىت يارىتىشنىڭ ئورنىغا، ئۆز خەلقىمىزگە تەھدىت سالىدىغان، ھېچ بولمىغاندا تاجاۋۇزچىلار كۈچىنى مۇبالىغىلەشتۈرۈپ قورقۇنۇچ پەيدا قىلىشقا، ئۈمىدسىزلىك پەيدا قىلىشقا كۈچ چىقىرىدىغان دۈشمەن تەرەپكە مەنسۇپ كىشىلەر قاتارىدىن ئورۇن ئېلىپ كەلمەكتە!

بۇنداق دېيىشىمىز بىلەن، بۇ يېرىم مىليونلىن ئارتۇق كىشىلىرىمىز تۇشمۇ-تۇشتىن قوزغىلىپ ”بىز ئۇنداق ياخشى ئىشلارنى قىلدۇق، مۇنداق پايدىلىق ئىشلارنى قىلدۇق، دۈشمەن بېسىمىغە قارىماستىن ئۇنداق قىلدۇق، مۇنداق قىلدۇق، ...“ دېيىشىپ چۇرقىرىشىپ كېتىشى مۇقەررەر. ئۇلار مىللىي ئازادلىق ھەرىكىتىمىز ئۈچۈنلا ئەمەس، ھەتتا مىللىي مەۋجۇدىيىتىمىزنى قوغداپ قېلىش جەھەتتىمۇ قىلچە ئەمەلىي رولى بولمىغان بەزى ئىش-ھەرىكەتلىرىنى داۋراڭ قىلىشىپ ئۆزلىرىنى ’ۋەتەنپەرۋەر، مىللەتسۆيەر‘ قىلىپ كۆرسىتىۋېلىشلىرى تۇرغانلا گەپ. بۇنداق داۋراڭ قىلغۇچىلارنىڭ بېشىدا ھەتتا بىرىنچى نومۇرلۇق ۋەتەن خائىنى سەيپىدىن ئەزىزىنىڭمۇ بولغانلىقى، بۇ خائىننى، بۇنداق خائىنلىقنى، بۇنداق خائىنلىقنىڭ ئۈلگىلىرىنى قانداقتۇ ۋەتەنپەرۋەرلىك قىلىپ مەدھىلەپ كۆرسىتىشكە ئۇرۇنىدىغان يوشۇرۇن كۈچلەرنىڭ مەۋجۇتلۇقى سېزىلمەكتە! بۇ يەردە شەرقىي تۈركىستانلىقلار ئۈچۈن ”ۋەتەنپەرۋەرلىك، مىللەتچىلىك، مىللىي مۇستەقىللىق، مىللىي مۇستەقىللىق كۈرىشى، مىللىي دۈشمەن، مىللىي خائىن، ...“ دېگەندەك ئۇقۇملارنىڭ نەقەدەر چاكىنىلاشتۇرۇۋېتىلگەنلىكى، نەقەدەر بۇرمىلىۋېتىلگەن ھالغا كەلتۈرۈلگەنلىكىنى ھېس قىلىشقا بولىدۇ. ۋەتەنپەرۋەرلىك ھەققىدىكى بۇ خىل چاكىنىلاشتۇرۇلغان ۋە بۇرمىلىۋېتىلگەن چۈشەنچىلەرنىڭ خەلقىمىز مىللىي مەنىلىكىنى ئىپادىلەيدىغان بارلىق ساھەلىرىگىچە سىڭىپ كىرىپ بولغانلىقىنى ھەرقانداق ھەرىكىتىمىزدە ئۇچۇق كۆرۈپ ئالالايمىز. ئائىلۇق، دىنىي ئەقىدىلىرىمىزدە، مىللىي ئۆرپ-ئادەتلىرىمىزدە، ئەدەبىيات-سەنئەتلىرىمىزدە، مائارىپ سېپىمىزدە، مىللىي تارىخ تەشۋىقاتلىرىمىزدا، ئىقتىسادىي ۋە سىياسىي پائالىيەتلىرىمىزدە، ھەتتا ۋەتەن قۇتقۇزۇش مەخپىي پائالىيەتلىرىمىزدە، تاشقى دۇنيادىكى مۇھاجىر پائالىيەتلىرىمىزدە بۇ تۈردىكى بۇرمىلانغان، ئاددىيلاشتۇرۇلغان، ئاسانلاشتۇرۇلغان، ئەھمىيەتسىزلەشتۈرۈلگەن ۋەتەن سۆيۈش، مىللەت سۆيۈش، دىنىي ئېتىقات ئۇقۇملىرىنىڭ كۆرسىتىۋاتقان سەلبىي تەسىرلىرىنى يېتىپ ئاشقىچە كۆرمەكتىمىز!

ئەگەر ئۆتكەن يېرىم ئەسىرلىك چېكىنىش تارىخىمىزدا بىز خىتاي تاجاۋۇزچىلىرىغا قارشى تېنىم تاپماي ھەرىكەت قىلىپ كەلدۇق دەپ قارايدىكەنمىز، ئۇھالدا بىز قانداقتۇر

بىرخىل خاتا چۈشەنچىلەر ئاساسىدا ھەرىكەت قىلىۋاتقان بولىمىز؛ ئەگەر ئۆتكەنكى يېرىم ئەسىرلىك مەغلۇبىيەتلىك پائالىيەتلىرىمىزنى ۋەتەنپەرۋەرلىك ھەرىكىتى بىلەن شۇغۇللانغانلىقىمىز دەپ قارىغىنىمىزدا، بىز ئۆتكەن بۇ يېرىم ئەسىر جەريانىدا پۈتۈنلەي بۇرمىلىۋېتىلگەن ‘ۋەتەنپەرۋەرلىك’ ئۇقۇملىرى بويىچە ھەرىكەت قىلىپ كەلگەن بولىمىز. ئۇنداق بولمىغاندا ئىدى، بىز ئۆتكەن يېرىم ئەسىر جەريانىدا ھېچ بولمىغاندا خىتاي تاجاۋۇزچىلىرىنىڭ يۈز ھەسسىلەپ كۆپىيىپ كېتىشىنىڭ ئالدىنى ئالالىغان بولار ئىدۇق. ۋەتىنىمىز خەلقى تارىختا پەۋقۇلئاددە ئېغىر چېكىنىش دەۋرىگە كىرىپ قالمىغانلا بولىدىكەن، بىرەر ھەرىكەت قىلغانلىرىدا ھېچقاچان بۇنچە پاجىئەلىك مەغلۇبىيەتلەرگە ئۇچراپ باقمىغان ئىدى!

بۇ نۇقتىدىن ئالغاندا، ئۆتكەن يېرىم ئەسىرلىك تارىخىمىزنى ”ۋەتەنپەرۋەرلىك ھەرىكەت تارىخىمىز“ دەپ داۋراڭ قىلىشىمىز، ۋەتەنپەرۋەرلىك دېگەن بۇ شەرەپلىك ئۇقۇمغا قارا چاپلىغان بولۇپلا قالماي، بەلكى ئۆز تارىخىمىزغا، ئۆز ئەجدادلىرىمىزغا ئېغىر ھاقارەت كەلتۈرگەن بولۇپ قالىمىز. ھەممە نېمىمىزدىن ئايرىلىپ قالغاننى ئاز دەپ، ئەللىك مىڭ كىشىگە يەتمەيدىغان خىتاي تاجاۋۇزچىلار سانىنى بۈگۈنكى ئون مىليونلۇق ئاپەت ھالىتىگە كەلتۈرۈپ قويۇشىمىزنى ”يېرىم ئەسىرلىك مىللىي مۇستەقىللىق ھەرىكىتىمىزنىڭ نەتىجىسى“ دەپ كەلگۈسى ئەۋلادلىرىمىزغا يېزىپ قالدۇرۇشىمىز، تارىخىمىزدىكى ئەڭ نومۇسسىز ئەجدادلاردىن بولغانلىقىمىزنى كۆرسەتكەنلىكىمىز بولىدۇ، خالاس! ئەجەبا شۇ مىللىي مۇستەقىللىق كۈرەشلىرىدە ئىسسىق قېنىنى تۆكۈپ جېنىنى پىدا قىلغان شېھىتلىرىمىز بۈگۈن قەبرىسىدىن چىقىپ قالغۇدەك بولسا بىزگە نېمە دەر؟ روشەنكى، بىزنى ئۇلارنىڭ قەبرىسىنىڭ زارى تۇتىدۇ!

خۇلاسىلىغىنىمىزدا، بۈگۈنكى قورچاق ئەمەل ئۇستىدىكىلەرنىڭ، قورچاق ئىشچى-خىزمەتچىلەرنىڭ دۈشمەنگە زەربە بېرىش پۇرسەتلىرى شۇنچە كۆپ تۇرۇقلۇق، خەلقىمىزنى دۇنيا جامائىتىگە تونۇتالىغانلار، قولىدا ھېچنېمىسى قالمىغان ئەڭ نامرات بارىن قەھرىمانلىرى بولۇپ قالدى! ۋەھالەنكى، ۋەتىنىمىز مىللىي مۇستەقىللىق كۈرىشىنىڭ تۈپكى مەقسىتى بىرقانچە مىڭ باتۇرىمىزنى قۇربان قىلىش

ھېسابىغا دۇنيا جامائەتچىلىكىنىڭ دىققىتىنى تارتىش ئەمەس، بەلكى ۋەتىنىمىزدىكى خىتاي تاجاۋۇزچىلىرىنى كۆپەيتكۈزمەسلىك، ئۇلارنى ئازايتىش، ئۇلارنى ۋەتىنىمىزدىن تەلتۆكۈس قوغلاپ چىقىرىشتۇر! مانا بۇ، مىللىي مۇستەقىللىق ھەرىكىتىمىزنىڭ تەقەززاسى، مانا بۇ، ۋەتەنپەرۋەرلىكنىڭ ئەقەللىي ئۆلچىمى، مانا بۇ، بۈگۈنكى مىللىي مۇستەقىللىق ھەرىكىتىمىزنىڭ تۈپكى پرىنسىپى، مانا بۇ بۈگۈنكى مىللىي شەھەر ئاھالىلىرىمىزنىڭ ئۈستىدىكى باش تارتىپ بولالمايدىغان ۋە شەرەپلىك بىرىنچى نومۇرلۇق جىددىي ۋەزىپىسى!

§1.5 كلاسسىك دۈشمەن قارىشىمىز

ۋەتىنىمىز خەلقى ئىككىنچى جۇمھۇرىيىتىمىز دەۋرىگىچە خىتاي تاجاۋۇزچىلىرىنى ئومۇمىي يۈزلۈك مىللىي ۋە ئەقىدە دۈشمەنلىرى دەپ ھېسابلىشاتتى. شۇ سەۋەبتىن خىتاي تاجاۋۇزچىلىرىغا قارشى ھەرقانداق قوزغىلاڭ پارتلىغان ھامان، پۈتكۈل خەلق خىتاي تاجاۋۇزچىلىرىنى ۋەتىنىمىز تەۋەسىدىن قوغلاپ چىقىرىش ئۈچۈن جەڭگە ئاتلىناتتى. خىتاي تاجاۋۇزچىلىرى بىلەن سۈلھى قىلىشقا مەجبۇر قالغانلىرىدىمۇ ھەرگىز ئۇلار بىلەن ياراشقىلى بولىدىغان كىشىلەر قاتارىدا مۇئامىلە قىلماستىن، ئىلاجسىز كېلىشىمگە كېلىشىشكە مەجبۇر بولغان دۈشمەنلىرى سۈپىتىدە قارىشاتتى. شۇڭا پۇرسەت بولسىلا ھامان خىتاي تاجاۋۇزچىلىرىنى ۋەتىنىمىزدىن تەلتۆكۈس قوغلاپ چىقىرىش ھەرىكىتىنى قايتا باشلىيالايتتى. يەنى ئۇ دەۋرلەردە شەرقىي تۈركىستاننىڭ دوست-دۈشمەن قارىشى بىرقەدەر ئايدىڭ ئىدى. دەرۋەقە، ئۇ دەۋرلەردە خىتاي تاجاۋۇزچىلىرىغا قارشى جەڭگە ئاتلىنىشنىڭ بىرىنچى ئورۇندىكى تۈرتكىلىك تەشۋىقات كۈچى ساددا بولسىمۇ كلاسسىك، ئەمما جەڭگىۋار روھ بىلەن سۇغۇرۇلغان دىنىي ئەقىدىلىرىمىز ئاساسىغا شەكىللىنەتتى.

ئۇ دەۋرلەردە ختاي تاجاۋۇزچلىرىمۇ ۋەتىنىمىزنى هاياتلىق ماكانى دەپ ئەمەس، بەلكى بايلىق توپلىشۋېلىش، ئەمەلدارلىق ئۇلىنى سېلىۋېلىش، ختايدىكى ئۇرۇش-قەهەتچىلىك ئاپەتلىرىدىن ياكى جىنايى جازالىرىدىن قېچىپ يوشۇرۇنۇشنىڭ ئەڭ بىخەتەر سورۇنى دەپلا قارىغاچقا، ختاي تاجاۋۇزچلىرى ۋەتىنىمىزدە مەمۇرىي ئەمەلدار، قوراللىق ئەسكەر ۋە ساقچى، ئەتكەسچى ۋە هايانكەش شەكلىدىلا مەۋجۇد بولۇپ تۇرغاندى. بەلگىلىك ئەمەل دەرىجىسگە ياكى بەلگىلىك ساندىكى بايلىققا ئېرىشىۋالغاندىن كېيىن، ختايدىكى خەۋپ تۈگىگەندىن كېيىن ياكى بولمىسا ۋەتىنىمىز تەۋەسىدە مىللىي ئازادلىق خەلق قوزغىلاڭلىرى پارتلىغان هامان، دەرهال كۆدە-كۆرپىسىنى يىغىشتۇرۇپ ۋەتىنىمىزدىن چىقىپ كېتىشەتتى. شۇڭا، ختاي تاجاۋۇزچلىرى ۋەتىنىمىزدە سۇنى ياكى تەبىئىي كۆپىيىش پۇرسىتىگە ئېرىشىپ باقمىغان، هەتتا بۇنداق بىر خىيالغىمۇ زادىلا كېلىپ باقمىغان ئىدى. ئۇلار ۋەتىنىمىز خەلقىنى ئەڭ ۋەهشىيانە يوللار بىلەن قىيىن-قىستاققا ئېلىپ بايلىق شىلىۋېلىش بىلەن بىرگە، بۇلاڭچىلىقىغا شېرىك بولۇش ئېهتىمالى بولىدىغان هەرقانداق يېڭى ختاينى ۋەتىنىمىزگە كىرگۈزمەسلىككە تىرىشىپ كەلگەندى. نەتىجىدە، ۋەتىنىمىزنى بېسىپ ياتقان بۇ پۇرسەتپەرەس ختاي تاجاۋۇزچى باندىتلىرى مۇستەملىكىچى هۆكۈمەت كۈچى، قوراللىق كۈچلىرى، يەرلىك غالچا-دەللاللار ۋاستىسى بىلەن خەلقىمىزنى ئاشكارا هالدا بۇلاڭ- تالاڭ قىلىدىغان باندىتلار هالىغا كەلگەندى. بۇنداق دۈشمەن، ۋەتىنىمىز خەلقىنىڭ زادىلا هىمايىسىگە ئېرىشەلمىگەندى.

ئىككىنچى جۇمهۇرىيىتىمىزنىڭ تەسلىمچىلىك يولىغا قەدەم قويغان دەۋرىدىن كېيىن دۈشمەن قولىدا يېتىلىپ چىققان سۇلهىچىلار، سوۋېت مالايلىرى، ختايپەرەس ئۇنسۇرلار ۋە نادان، پۇرسەتپەرەسلەر مىللىي مۇستەقىللىق ئىنقىلابى ئۇيغىتىپ بولغان ختاي تاجاۋۇزچلىرىنى ”تىنچ پۇقرا ۋە دۈشمەن ختاي“ دەپ ئىككىگە ئايرىپ بېرىشى، ”ختايلارنىڭ هەممىسى تاجاۋۇزچى“ دەپ قاراشلارنى توسۇشى، هەتتا جازالاپ بېرىشلىرىدىن كېيىن، ختاي تاجاۋۇزچلىرىنى ”بۇلاڭچى باندىتلار“ دەيدىغان قاراشلار مەجبۇرى شەكىلدە ئاستا-ئاستا ئۆزگىرىشكە باشلىدى. . . .

ختاي تاجاۋۇزچىلىرىنىڭ ۋەتىنىمىز خەلقىگە ئۆچ-ئۆچۈق. ئاشكارا دۈشمەنلىك قىلىۋاتقانلىقىنى كۆرۈپ تۇرۇپمۇ، نۇرغۇن 'تىنچلىقپەرۋەر' كىشىلىرىمىز بۇ تاجاۋۇزچى دۈشمەنلەر، ئۇلارنىڭ يېتەكچىلىرى ۋە ئۇلارنىڭ قاچقۇنلىرى بىلەن سۆزلىشىپ مەسىلە ھەل قىلىشقا بولىدىغانلىقىغا ساراڭلارچە ئىشىنىپ كېلىشتى. ئۇلارغا بىزنىڭ تىنچلىقپەرۋەرلىرىمىز ئۆزلىرىلا ئىشىنىپ قالماستىن، ھەتتا تۈگىمەس يالغانلارنى ئويدۇرۇپ چىقىپ، خەلقىمىزنىمۇ ئىشىنىشكە زورلاپ كەلدى. پەقەت ئىشەندۈرەلمىگەنلىرىدە، خەلقىمىزگە دۈشمەننى مۇبالىغىلەشتۈرۈپ كۆرسىتىش ۋاستىلىرى بىلەن بولسىمۇ قورقۇتۇش ئارقىلىق تىنچ تۇرۇشقا زورلاپ كەلدى.

بىز ئويلاپ كۆرەيلى: ۋەتىنىمىزنىڭ ئەتراپىدا ختايغا ھەربىي تەھدىت سالالىغۇدەك بىرەر دۆلەتنىڭ تايىنى يوق تۇرۇقلۇق، ۋەتىنىمىزگە شۇنچە كۆپ قوراللىق كۈچلەرنى نېمىشقا توشۇپ كەلدى؟ بۇمۇ ئازلىق قىلىپ ختاي تاجاۋۇزچىلار ئاھالىسى ئارىسىدىن تاللاپ قورال تارقىتىپ 'مىنبىڭ' قوشۇنىنى قۇرۇپ تەربىيىلەشمەكتە. قوراللىق جەڭ قىلالايدىغان 'بىڭتۇەن' ئارمىيىسىنىمۇ جان جەھلى بىلەن قوغداپ جەڭگىۋارلىقىنى كۈچەيتىپ كەلمەكتە. بۇنداق قىلىشتىكى مەقسىتى نېمە؟ ئەجەبا ختايلار دۇنيا كۈچلۈك دۆلەتلىرىدىن بولغان ئامېرىكا دۆلەت ئارمىيىسىنىڭ ئايروپىلان پاراخوتى (ئاۋئاماتكا)، ئۇرۇش پاراخوتلىرى، باشقۇرۇلىدىغان بومبا قاتارلىق ئەڭ زامانىۋى قوراللار بىلەن قوراللانغان يۈزمىڭلىغان ئەسكەر تۇرغۇزۇپ كېلىۋاتقان يىراق شەرق چېگرا بويلىرىدىكى كورىيە، فورموزا، ياپون ۋە فىلىپپىن قاتارلىق ھەربىي لاگېرلىرىغا قارشى تۇرۇش ئۈچۈن تىنچ ئوكيان دېڭىز بويلىرىغا ۋەتىنىمىزدىكىدەك كۆپ ئەسكەر تۇرغۇزغانمىدۇ؟

شۇنى قايتا-قايتا تەكىتلەيمىزكى، ھەرقانداق بىر ھەربىي قورالنىڭ ئىشلىتىدىغان ئورنى پەقەتلا ئادەم ئۆلتۈرۈش!

"... مەن ختايدىن ئەسكەر بولۇپ (تۇپىلاڭچىلارنى باستۇرۇش ئۈچۈن) شىنجاڭغا كەلگەن ئىدىم ... ئۇدۇلدىكى خارابە بىر يېزا ئۆيىنىڭ ئالدىدىن ئۆتۈپ كېتىۋاتقىنىمىزدا بۇ ئۆيدىن بىر ئاۋاز چىققاندەك قىلدى. ئالدىمىزدا مېڭىپ كەتكەنلەر

بۇ ئۆيلەرنىڭ ئىشىك-تاملىرىنى زادىلا ئاپتومات ئوقى بىلەن سىيرىپ ئۆتمىتۆشۈك قىلىپ بولغانىكەن. مەنمۇ ئىشىككە قارىتىپ تاتاتىلىتىپ ئوق سىيرىپ تۇرۇپ ئۆيگە كىردىم. يەردە ئاق چىم-چىم رەختتىن ئۇزۇن كۆڭلەك كىيگەن ئاق چاچلىق بىر ئايال تولغىنىپ ياتقان پېتى جان بەرگەنىكەن. ئۇنىڭ قورۇق باسقان ماڭلىيىدىن ئاققان قانلار تېخى يېڭىلا قاتقاندەك كۆرۈنەتتى. كاڭنىڭ لېۋىدە يەنە بىر ياش ئايالنىڭ قانغا بويالغان بېشى پەسكە كەينىچە ساڭگىلاپ قالغان بولۇپ، ئۇنىڭ يېرىم ئوچۇق سول كۆكسى ياندىن غىل-پال كۆرۈنۈپ تۇراتتى. دەھشەت! بۇ ئايالنىڭ قۇچىقىدا بىرنېمە ھەرىكەتلەنگەندەك قىلدى. دەرھال ئاپتوماتىمنى ئۇنىڭغا بەتلەپ بارمىقىمنى تەپكىگە قويدۇم: ئەسلىدە ئانىسىنىڭ سول كۆكسىنى ئاختۇرۇۋاتقان بىر بوۋاق ئىكەن! قورقۇپ ئۈجۈقۇپ كەتكەنلىكى چىقىپلا تۇرغان بىرەر ياشقىمۇ تولمىغان بۇ بوۋاق بېشىنى كۆتۈرۈپ ماڭا سەل قارىغاندىن كېيىن، بارىنلىقلارغا خاس پارقىراپ تۇرغان يۇغان قوي كۆزلىرىنى تىكىپ تۇرۇپ تىزلانغىنىچە تەلمۈرۈپ ئىككى قولىنى ماڭا ئۇزاتتى. نېمە دېگەن ئېچىنىشلىق مەنزىرە-بۇ! بوۋاقنىڭ بىر قولى ئانىسىنىڭ قېنى بىلەن بۇلغىنىپ كېتىپتۇ! ئۇ بوۋاق مېنىڭ دۈشمەن ئىكەنلىكىمنى بىلمەيتتى! ...“ (!!!)

ئۇ بوۋاقنىڭ قانداق ئۆلتۈرۈلگەنلىكىنى تەسۋىرلىمىگىچە بۇ تاجاۋۇزچى كەلگۈندىلەرنىڭ دۈشمەن ئىكەنلىكىگە ئىشەنمەيدىغانلارنى نېمە دېيىشىمىز كېرەك؟ قولىدا قورالى بولمىغىنىدا ‘بىچارە ئىشلەمچى مۇساپىر’ دەپ قارىلىدىغان مانا بۇ قانخور، ۋەتىنىمىزگە كىرىۋاتقان ئادەتتىكى خىتايلارنىڭ تىپىك ئۆلگىسى — نورمال بىر خىتاينىڭ قىلىۋاتقان ئىشلىرى. روشەنكى، خىتايلارنىڭ ۋەتىنىمىزگە توشۇپ كېلىۋاتقان قوراللىق كۈچلىرىنىڭ ئاساسلىق باستۇرۇش ۋە ئۆلتۈرۈش نىشانىسى بىز شەرقىي تۈركىستانلىقلارمىز! بۇ ھەقتە بىزنىڭ ئاتالمىش ‘سىياسىي جۇغراپىيە مۇتەخەسسىس’ لىرىمىز چەتئەللىكلەر ئارىسىدىن دوست ئاختۇرۇشقا بېرىلىپ كەتمەي، ۋەتىنىمىز خەلقىنى جەڭگە ئاتلاندۇرۇشنى ئەستايىدىل ئويلىنىپ ئۇسۇل-چارە تېپىشقا تىرىشىشى كېرەك ئىدى.

ۋەتىنىمىز خەلقىنى قوراللىق باستۇرۇشقا، ئىقتىسادىي جەھەتتىن ۋەيران قىلىۋېتىشقا، بىلىم جەھەتتىن نادان قالدۇرۇشقا، زامانىۋى شەھەر ھاياتىدىن چەكلەپ تۇتۇشقا، كىشىلىك ھوقۇقلىرىدىن مەھرۇم قىلىۋېتىشقا، تۈپرىقىمىزنى خىتايلاشتۇرۇۋېتىشقا تەييار تۇرغان خىتاي تاجاۋۇزچىلىرى بىزنىڭ ئەڭ ئەشەددىي مىللىي دۈشمىنىمىز. بۇنداق بىر دۈشمەننى خەلقىمىزگە غۇۋالاشتۇرۇپ زەرىبە بېرىشكە بولمايدىغان بىچارە ياكى سۆزلەشكىلى بولىدىغان رەھىمدىل ئادەم قىلىپ تەسۋىرلەشكە ھېچكىمنىڭ ھەققى يوق!

1.6§ مىللىي مۇناپىق چۈشەنچىلىرىمىز

بۈگۈن قارايدىغان بولساق، خەلقىمىز ئارىسىدا سۆرىلىپ يۈرگەن بىر-بىرسىنى "دۈشمەن، مىللىي دۈشمەن، خائىن، جاسۇس، ئىشپيون، مىللىي مۇناپىق، ..." دەپ تىللاشلارنىڭ ھېچ بىرسى دېگۈدەك يۇقىرىدا تىلغا ئېلىنغان ھەقىقىي مىللىي دۈشمەنلىرىمىز ياكى ۋەتەن خائىنلىرى بىلەن بىرەر مۇناسىۋىتى يوق. دېمەك، خەلقىمىز ئارىسىدا مىللىي دۈشمەن قارىشىمىزدىكى مۇجمەللىكلەرگە ئوخشاشلا مىللىي مۇناپىق چۈشەنچىلىرىمىزمۇ ئېغىر دەرىجىدە بۇلغىنىپ كەتكەن ياكى بۇرمىلىۋېتىلگەن. كۆپىلگەن تىپىك مىللىي مۇناپىقلار ئالغان بىلىمى، ئوقۇغان مەكتىپى، بىلىم ئالغان دۆلىتى، ئېرىشكەن ئوقۇش-كەسپى ئۇنۋانى، ئېرىشكەن مەرتىۋىسى، ئىش قابىلىيىتى، كىشىلىك مۇناسىۋىتى، سالاھىتى، يۈرۈش-تۇرۇشلىرىغا قاراپلا "خەلقپەرۋەر، ۋەتەنسۆيەر، مىللەتچى" دەپ تونۇلماقتا.

ئالايلۇق، سەيپىدىن ئەزىز ۋەتىنىمىزنىڭ ئىككىنچى جۇمھۇرىيىتىنى ۋە مىللىي ئارمىيىمىزنى ئاڭلىق شەكىلدە خىتاي تاجاۋۇزچىلىرىغا بىۋاسىتە سېتىۋەتكەن بىرىنچى نومۇرلۇق ۋەتەن ساتقۇچ ئىكەنلىكىنى ھەممە كىشى بەش قولدەك بىلىپ تۇرۇقلۇق، ئۇنىڭ بەزى ئەھمىيەتسىز تەرەپلىرىگە قاراپلا چوقۇنۇشقا بولىدىغان 'مىللىي داھىي'

قىياپىتىدە تەسۋىرلەش خاھىشى ھۆكۈم سۈرمەكتە. بىز شۇنى ھەرگىز ئۇنتۇماسلىقىمىز كېرەككى، خىتاي تاجاۋۇزچىلىرىنىڭ نوپۇسى دەل سەييىدىن ھوقۇق تۇتقان يىللار ئىچىدە يۈز ھەسسە ئارتتۇرۇلغان، بولۇپمۇ مىللىي قوشۇنىمىز دەل شۇ پەيتلەردە بىرمۇ قالماي يوقىتىلغانىدى! خۇددى شۇنىڭدەك، خەلقىمىز ئارىسىدا مىللىي غۇرۇرى كۈچلۈك بولغان ۋىجدانلىق، بىلىملىك، جاسارەتلىك دىنىي ئالىملىرىمىز، سىياسىيونلىرىمىز، ھەربىي ئالىم ۋە مۇتەخەسسىسلىرىمىز، ئىككىنچى جۇمھۇرىيىتىمىزنىڭ غوللۇق رەھبەرلىرى، گېنېرال-پولكوۋنىكلىرى، قەھرىمان-باتۇرلىرىمىز، ... دەل شۇ سەييىدىن ھوقۇق تۇتقان مەزگىللەر ئىچىدە ئاساسەن تازىلىنىپ تۈگىتىۋېتىلدى. بۇنىڭغا ئاددىي قىلىپ مۇنۇ رىۋايەتنى مىسال قىلساقلا، سەييىدىنىنىڭ ھەقىقىي ئەپتى بەشىرىسىنى ئېچىپ تاشلاشقا يېتىپ ئاشىدۇ:

مىللىي ئارمىيىمىز ئۈرۈمچىگە يېڭى كىرگەن يىللاردا، رەھىمەتلىك پولكوۋنىكىمىز مەرھۇم ئىمىنوپ ئۈرۈمچىنىڭ ئىستراتېگىيىلىك قىممىتىنى شۇ يىللاردىلا ھېس قىلىپ، ئۈرۈمچىگە نوپۇس كۆپەيتىش چەكلەنگەن بىر ۋەزىيەت ئاستىدا، شەھەر ئەتراپىدىكى يېزىلارنى جەنۇبىي يۇرتلىرىمىزنىڭ نامرات يەرلىرىدىن مەجبۇرى ئاھالە كۆچۈرۈپ كېلىش ئارقىلىق، ئۈرۈمچىنى مىللىي ئاھالە بىلەن سىرتتىن بولسىمۇ قورشاپ تۇتۇش لايىھەسىنى يوشۇرۇن شەكىلدە سەييىدىنگە مەسلىھەت قىلىدۇ. بۇ ئارىدا، جۇنۇپتىن ئېقىپ كېلىۋاتقان نامرات دېھقانلارنى شەھەر ئەتراپىدىكى يېزىلارغا پىلانىدىن سىرت ئورۇنلاشتۇرۇشقا ئۆز ئالدىغا بولسىمۇ ئالاھىدە كۈچ چىقىرىپ كەلمەكتە ئىدى. بۇ ئىشنى تېزدىن قارارلاشتۇرۇپ ئىجرا قىلمىغاندا، كۈندىن-كۈنگە كۆپىيىپ كېتىۋاتقان خىتاي ئەسكەرلىرىنىڭ ۋاستىسىدە ۋەتىنىمىزگە يامراپ كېلىۋاتقان ئاتالمىش ’ھەربىي ئائىللىرى‘ نىقابىدا شەھەرلەر ۋە ئەتراپىنى خىتايلار ئىگىلەپ كېتىشى كۆزگە كۆرۈنۈپلا تۇرغانىدى. ئىمىنوپنىڭ بۇ مەسلىھەتىگە سەييىدىن ماقۇل دېمەك تۇرماق، بۇ مەسلىھەتنى دەرھال كوممۇنىست پارتكومىغا دوكلات قىلىۋېتىدۇ. بۇنىڭدىن غەزەپلەنگەن جاللات ۋاڭ جىك، دەرھال قارار چىقىرىپ شەھەر ئەتراپىغا خىتايدىن كۆچمەن يۆتكەپ كېلىشنى جىددىيلەشتۈرۈش بىلەن بىرگە، بۇ ئىشنىڭ

توسالغۇسى بولغان ئىمنوپىنى قەشقەرگە يوللىۋېتىدۇ! بۇ ۋەقەدىن رەھمەتلىك ئىمنوپ سەيپىدىندىن ئىنتايىن قاتتىق رەنجىگەن. بەزى مەلۇماتلاردىن قارىغاندا، سەيپىدىننىڭ «ئەللىك بىرچىلەر يىغىنى» قاتارىدىكى مىللەتچىمىز تەقدىرىگە ھەل قىلغۇچ تەسىر كۆرسىتىش ئېھتىمالى بولىدىغان جىددىي مەسىلىلەر ئۈستىدىكى ساتقۇنلۇق ۋە پىكىر بىرلىكى بولمىغانلىقى ئۈچۈن، پولكوۋنىك ئىمنوپ ئۆمرىنىڭ ئاخىرىغىچە سەيپىدىندىن نارازى بولۇپ ئۆتكەنىكەن. يەنە بەزى ئىشەنچلىك مەلۇماتلاردىن قارىغاندا، مەرھۇم ئىمنوپ قاماقتا ئېلىنغان ۋاقىتلىرىنىڭ ئاخىرقى كۈنلىرى بولغان يەتمىشىنچى يىلىسى خىتاي تاجاۋۇزچىلىرى مەرھۇمغا تۈرمىدە ئاچ قالدۇرۇپ ئۆلتۈرۈش جازاسىنى بەرگەن. ئۇ كۈنلەردە، رەھمەتلىك ئىمنوپ، ئاچلىقتا، پاختىلىق چاپىنىنىڭ مېزىنى چىقىرىپ يەپ تۇگەتكەنلىكى رىۋايەت قىلىنىدۇ. ئەڭ ئاخىرىدا ھالىدىن كەتكەن بۇ پېشقەدەم ھەربىي ئالىمىمىزنىڭ ئەجىلى يېقىنلىشىپ قالغانلىقىنى مۆلچەرلەشكەن خىتايلار، مەرھۇمنى ئۈرۈمچى ئىككىنچى دوختۇرخانىسىغا يوشۇرۇن ئەكېلىپ ياتقۇزغان. بۇ ئارىدا، سەيپىدىن كېلىپ ئۇنى كۆرگىلى كىرگىنىدە، ئىمنوپ ئەڭ ئاخىرقى تىنىقى قالغان ۋاقتىدا، كۈچىنى توپلاپ شۇنداق دېگەنمىش: سېنىڭ كاساپىتىڭدىن مىللىي ئارمىيىمىز پارات قوشۇنىنىڭ خەلق مەيدانىدىكى رەئىس سەھنىسىنىڭ ئالدىدىن غەربتىن شەرققە قاراپ پارات قىلىپ ئۆتۈشىنى كۆرەلمەيدىغان بولدۇم، خۇدا جاجاڭنى بەرگەي! — دەپ جان ئۈزگەنمىش!

بۇگۈنكى كۈندە، بىزنىڭ بەزى كىشىلىرىمىز سەيپىدىننىڭ يۇقىرىقىدەك جىنايى قىلمىشلىرىنى ئۇنتۇپ، ئۇنىڭ تۆمۈر داۋامئەت، ھامۇدۇن نىياز قاتارىدىكى ئىككىنچى ئەۋلاد ۋەتەن خائىنلىرى بىلەن چىقىشالماسلىقىغا قاراپلا ئۇنى ۋەتەنسۆيەر، مىللەتسۆيەر قىلىپ تەسۋىرلەشكە ئۇرۇنۇشماقتا. نەتىجىدە، بۇگۈنكى ھەرخىل گۇرۇھلارغا بۆلۈنۈۋالغان ۋەتەن خائىنلىرىنى ئۆز ئىچىدىن ۋەتەنپەرۋەر ياكى ۋەتەن ساتقۇچ دەپ سۈنىي تۈرلەرگە ئايرىشماقتا. ھەتتا بىرقىسىملار سەيپىدىن قاتارىدىكى تىپىك خائىن-مۇناپىقلارنىڭ خىتاي مەركىزىگە ئېلىپ كېتىلىشى ياكى ۋەزىپىسىدىن قالدۇرۇلۇشىغا قاراپلا، ’’ئۇلار ئەسلىدە خاتالىقنى تونۇپ ۋەتەن ئۈچۈن ئالاھىدە پىلان تۈزەۋاتقاندا

دۈشمەن سېزىپ قېلىپ دۆڭگە يىقىتىش ياكى ۋەزىپىسىدىن قالدۇرۇش جازاسىغا مەھكۇم قىلىندى“ دەپ، خائىنلارغا مەدھىيىلەر ئوقۇشماقتا!

بىز شۇنى ئۇنتۇماسلىقىمىز كېرەككى، تۆمۈر داۋامەت، ھامۇدۇن نىياز، ئىسمائىل ئەمەت، جانابىل قاتاردىكى ئىككىنچى ئەۋلاد ۋەتەن خائىنلىرىنىڭ ئۆستۈرۈلۈشى پۈتۈنلەي سەيپىدىنگە بىۋاستە مۇناسىۋەتلىك ئىدى. بۇ ھەقتە تېپىك ئىككىنچى ئەۋلاد مىللىي مۇناپىق تۆمۈر داۋامەتنىڭ خائىنلىق شەجەرىسىنى ۋاراقلاپ كۆرىدىغان بولساقلا، بۇ نۇقتىنى تولۇق ئىسپاتلىيالايمىز:

بۈگۈن تېپىك ’سەيپىدىن دۈشمىنى‘ ھېسابلىنىۋاتقان تۆمۈر داۋامەت، ئەسلىدە توخسۇن ناھىيىسىنىڭ يىلانلىق يېزىسىدىكى بىر مۆتىۋەر يېزا ئاقساقىلىنىڭ ئۆيىدە ئەۋلادمۇ-ئەۋلاد خىزمەتچىلىكىنى داۋام ئەتتۈرۈپ كېلىۋاتقان داۋامەت مەزىننىڭ ئۆلۈمتۈك ئوغلى ئىدى. تۇغۇلۇشىدىنلا ئاجىز بولغان تۆمۈرنىڭ بۇ ئائىلىدىكى ھاياتىنى داۋام ئەتتۈرۈشىنى تىلەپ ”تۆمۈردەك بەردەم بول“ دەپ ’تۆمۈر‘ ئىسمىنى قويغىنىغا قارىماي، پۈۋلىسە ئۈچۈپ كېتىدىغان پەرۋانىدەك چوڭ بولىدۇ. كىسەللىكتىن باش كۆتۈرەلمىگەن تۆمۈرنىڭ دېھقانچىلىق بىلەن جان باقالىشىغا كۆزى يەتمىگەن مەھەللە ئاقساقىلى ئۇنى ئۇيغۇر ئاقارتىش ئۇيۇشمىسى قۇرغان باشلانغۇچ مەكتەپكە ئوقۇشقا بېرىدۇ. ئەمما ئۆلۈمتۈك تۆمۈر بۇ ئوقۇشنىڭمۇ ھۆددىسىدىن چىقالماي يېرىم يولدا توختاپ، مەھەللە ئاقساقىلىنىڭ قورۇسىدا ئات-ئېشەك سۇغىرىشتەك ئىشلار بىلەن بالىلىق ۋاقىتلىرىنى ئۆتكۈزىدۇ. خىتاي كوممۇنىستلىرىنىڭ كېلىشى تۆمۈرگە بولۇپ بېرىدۇ: يەرلىك مۆتىۋەرلەرنى تازىلاش ئۈچۈن تىزىملاشقا بىرمۇ ئادەم رازى بولمىغان بۇ يېزىدا، ئۇيغۇر ھەرپلىرىنى ئارانلا تىزىپ چىققۇدەك ’ساۋادى‘ بولغان تۆمۈر داۋامەت خىتاي تاجاۋۇزچىلىرىغا ياراپ قالىدۇ. بۇ ياش مۇناپىق خىتاي تاجاۋۇزچىلىرىغا ساداقەت بىلەن غالچىلىق قىلىپ، نۇرغۇنلىغان مۆتىۋەر بايلارنى، مىللەتسۆيەرلەرنى، دىنى ئالىملارنى، قەھرىمانلارنى خىتايغا پاش قىلىپ مەلۇمات تويلاپ بېرىدۇ. تۆمۈرنىڭ بۇنچە ساداقىتىنى كۆرگەن تاجاۋۇزچىلار بۇ مۇناپىقنى ئاۋۋال يېزىلىق ھۆكۈمەتكە، ئاندىن ناھىيىلىك ھۆكۈمەتكە مەسئۇل ئەمەلدار قىلىپ مۇكاپاتلىشىدۇ.

خەلق ئۈستىدىن ماتېرىيال توپلاپ مەنپەئەت ئېلىپ ئادەتلەنگەن تۆمۈر، خەلقنى سېتىش جىنايىتىنى داۋامئەتتۈرۈش چارىسى ئۈستىدە باش قاتۇرۇپ، ئاچارچىلىقتا جان ئازابى چېكىۋاتقان خەلقىمىزنى يالىڭاچلاپ قويۇشنىڭ قورقۇنچلۇق پىلانىدىن بىرنى تۈزۈپ سەيپىدىن، ۋاڭ ئېنماۋلارغا سۇندۇ: ئاتالمىش ئاپتونوم رايونلۇق پارتكومغا ”ئاز سانلىق مىللەتلەر رايونىدا يىلىغا ھەر نوپۇس بېشىغا ئۈچ مېتىر ئاتمىش سانتىمېتىرلىق رەخت نورمىسى بەلگىلەپ رەخت بېلىتى تارقىتىلسا كۇپايە“ دېگەن لايىھىسىنى ئويدۇرۇلغان سۇنى ’پاكىتلار‘ بىلەن قوشۇپ دوكلات قىلىدۇ. ئەينى ۋاقىتتا بارلىق تاجاۋۇزچى ۋە غالچا ئەمەلدارلار خەلقىمىزگە يىلىغا تارقىتىلىدىغان ئون ئالتە مېتىر رەخت نورمىسى لايىھىسىنى قانداق قىلساق ئون ئىككى مېتىرغا كېمەيتىپ تارقىتارمىز دەپ بېشى قېتىپ تۇرغىنىدا، خەلقنى ئاچ قويغىنى يەتمەي يالىڭاچلاپ قويىدىغان داۋامئەت سېكرېتارىنىڭ ’يەپ-يېڭى لايىھىسى‘ نى كۆرگەن سەيپىدىن بىلەن ۋاڭ ئېنماۋ جالالتىنىڭ گۈلقەقەلىرى ئېچىلىپ كېتىدۇ. بۇ سورۇندا بىر ئېغىزمۇ خىتايچىنى ئەپلەپ سۆزلىيەلمەيدىغان تۆمۈرنىڭ گېپىنى بىۋاستە ئاڭلاپ ئولتۇرغان سەيپىدىن، بۇ سەھەرلىقنىڭ ئەقلىگە ئاپىرىن ئوقۇيدۇ. دەرھال قارار ئېلىشىپ خەلقىمىزگە تارقىتىلىدىغان رەخت بىلەت نورمىسىنى ئون ئالتە مېتىرلىق لايىھەدىن قورقماي سەككىز مېتىرغا چۈشۈرۈپ تارقىتىشنى بەلگىلىشىدۇ ۋە تۆمۈرنى ئۆزلىرىگە تېخىمۇ ساداقەت كۆرسەتسۇن دەپ مەركىزى مىللەتلەر ئۇنىۋېرسىتېتىنىڭ بىر مەۋسۇملۇق تىل كورسىغا ئەۋەتىشىدۇ. ئۇيغۇرچە ھەرپلەرنى تىزىپ چىقىشقىمۇ تۈزۈك ئەقلى يەتمەي تۇرغان «ئۆلۈك جانلار» رومانىنىڭ باش قەھرىمانى چىچىكوۋنىڭ قاراساۋات مالىيىغا ئوخشاش، ھەرپلەرنى بىر-بىرسىگە قوشسا گەپ چىقىۋاتقانلىقىغا ئەقلى ھەيران قېلىپلا خەت ئوقۇيدىغان بۇ ئۆلۈمتۈك، خىتاي مەركىزىدە رەسمىي خىتايپەرەس بىر سادىق قۇل ھالىغا كېلىشتىن باشقا يەنە نەگىمۇ بارالايتتى! قىسقا تىل كورسىدىن قايتىپ كەلگەن تۆمۈر، ئۇزۇن ئۆتمەي يەنە شۇ سەيپىدىننىڭ مەسلىھەتى بويىچە بوش قالغان تۇرپان مەركىزى ناھىيە پارتكوم سېكرېتارلىقىغا ئۆستۈرۈلىدۇ. ئارىدىن ئۇزۇن ئۆتمەي، ئاتالمىش ’ئاپتونوم رايون‘ نىڭ دېھقان-چارۋىچى ۋەكىلىدىن بولغان مۇئاۋىن باش رەئىسى

ئۆلگىنىدە، ئۇنىڭ ئورنىغا چىقىدىغان يەنە بىر دېھقان مۇئاۋىن رەئىس نامزاتى سەيپىدىننىڭ بېشىنى قاتۇرىدۇ. چۈنكى بۇ ئورۇن ئۆزىنىڭ سىزىقىدىن چىقمايدىغان ئەڭ نادان بىرسى بولۇشى كېرەككى، ھۆكۈمەت قارارلىرىغا ئاۋاز بەرگەندە شەرتسىز تۇردە سەيپىدىنگە يان بېسىپ ئاۋاز بېرىدىغان بىرسى بولسۇن! ئەسلىدە بۇنىڭ ئۈچۈن تۇرپان بەشيۈلتۈزدىكى داڭلىق نەمۇنىچى، لۈكچەك ۋە زابوي دېھقان ئەترەت باشلىقى روزى تۇردىنى نامزات قىلىپ ئېلىپ چىقىش كېرەك ئىدى. ئەمما ئۇ بەكلا تەرسا نېمە بولۇپ، سەيپىدىنگە چەكچىيىشتىنمۇ تەپ تارتمايدىغان ئەلپازىدىكى بىرسى ئىدى. يەنە بىر نامزات بولسا ئىشەك مىنىپ ماۋغا قوغۇن سوۋغا قىلىمەن دەيدىغان ئۈچىغا چىققان ئاخماق-قۇل قۇربان تۇلۇم ئەڭ مۇۋاپىق نامزات بولالىشى مۇمكىن ئىدى. ئەمما ئۇنىڭ بەكلا قېرىپ كېتىشى بۇ ئورۇنغا ماس كەلمەيتتى. شۇڭا ئۇ، ئەڭ ئاخىرقى بىر نامزات قاتارىدا دەرھال ھېلىقى سەھرالىق تۆمۈر داۋامەتنى ئېسىگە ئالىدۇ. كۆپ ئويلىنىش ئارقىلىق ئاخىرى تۆمۈر داۋامەتنىڭ ۋىلايەت دەرىجىلىك پارتكوم سېكرېتارلىق ۋەزىپىسىنى ئۆتەپ كېلىۋاتقان دېھقان ئەمەس رەسمىي بىر دۆلەت كادىرى ئىكەنلىكىنىمۇ ئىناۋەتكە ئېلىشماي، ئۇنىڭ ساۋاتسىز ۋە نادانلىقى دېھقان ۋەكىلى بولۇش لاياقىتىگە توشىدۇ دېيىشىپ، ئۇنى نامزات قىلىپ تاللايدۇ. ئاتمىش تۆتىنچى يىلى ئۇنى تۇرپاندىن دەرھال ئۈرۈمچىگە يۆتكەپ چىقىپ مۇئاۋىن دېھقان رەئىسلىك تەختىگە چىقىرىدۇ. ئاتمىش بەشىنچى يىلى ئەتىيازغىچە، ئائىلىسىنى توخسۇندا قويۇپ چىققان تۆمۈر داۋامەتنىڭ غوجاكىسى سەيپىدىن بىلەن ھېچ بىر توقۇنۇشى كۆرۈلمەيدۇ. شۇنداقتىمۇ بۇ سەھرالىق بېيجىڭدىكى ۋاقتىدا سەيپىدىننىڭ تۆت ئاتلىق گۇدۇڭ ھارۋا تارتالمايدىغان بۇ سالاپىتىنىڭ بېيجىڭدا ھېچ نېمىگە ئەرزىمەيدىغان قۇرۇق سۆلەت ئىكەنلىكىنىمۇ بىلىپ قالغانىدى. باللىرىنى ئۈرۈمچىگە يۆتكەپ كەلگىنىدىن كېيىن، سەھراغا كۆنگەن ۋە يېزىدا باشباشتاق چوڭ بولغان ئەركە-نايناق بالا-چاقىسى ’رەئىسلەر قورۇسى‘ غا كىرگىنىدىن كېيىن، ئۇزۇنغا قالماي بۇ قورۇنىمۇ رەسمىي پاساك قىلىنغان ئېتىزلىقتەك ھالغا كەلتۈرۈۋېتىدۇ. بۇ ئارىدا ئايىم ئەزىز، ئالاھىدە پەرۋىش قىلىپ

يېتىشتۈرگەن كىچىك باغچىسىنىڭ تۆمۈرچاقلار تەرىپىدىن ئوڭتەي-توڭتەي قىلىۋېتىلىشىگە زادىلا چىداشلىق بېرەلمەي قالدۇ. ئاخىرى بىر كۈنى ئەخلاقسىز ئايىم ئەزىز ’كىچىك تۆمۈرچاق‘ لارنى بۇ كىچىك ’جەننەتتى‘ دىن قۇلاقلىرىنى سوزۇپ قوغلاپ چىقىرىدۇ. پۇلنى كۆرسە رەڭگىدىن تونۇيدىغان ساۋاتسىز بىشەم خوتۇن گۈلزىراخان بالا-چاقىسىنىڭ يىغا-زار قىلىشىپ كىرىپ كەلگەنلىكىگە چىدىماي، ياۋايىلارچە بېرىپ ئايىمنىڭ ئۈستىگە تاشلىنىپ پومداقلىشىشقا باشلايدۇ! ...
ئاخىرى بۇ جېدەل ’رەئىسلەر قورۇسى‘ ئوتتۇرىسىغا ئېگىز سېپىل سوقۇپ بۇ ئىككى ئائىلىنىڭ يوللىرىنى ئايرىۋېتىش بىلەن ئاران تىنچىتىلغان بولىدۇ. بۇنىڭدىن تەسىرلەنگەن نۇرغۇن كىشىلەر ’مەدەنىيەت ئىنقىلاۋى‘ نىڭ سەل ئالدىدا ئۈرۈمچىدە قورۇ توسۇپ قوشنىلىرىدىن ’چېگرا ئايرىش‘ دولقۇنى پەيدا قىلىشقا باشلىشىدۇ. ...

ئىسىت، بىچارە خەلقىمىز! قانداق پەسكەشلەرنىڭ قولىغا قالغان-ھە!

كېيىن سەيپىدىن ’تۆت ھوقۇق‘ قا ئېرىشكەن مەزگىللىرىدە، بۇ ’خاتا تاللانغان ئائىلە دۈشمىنى‘ نىڭ ئىشىكى ئالدىدىن مەڭگۈ ئۆتمەسلىك ئۈچۈن ئىككىگە ئايرىلغان قورۇدىنمۇ كۆچۈپ چىقىپ، ئىشىكى بىۋاستە چوڭ يولغا ئېچىلىدىغان باغلىق بىر ساراي ياسىتىپ ئارام تاپقاندەك بولىۋالاتتى. ئەمما پۇرسەت كۈتۈپ ياتقان داۋامئەتلەرمۇ بوش تۇرماي، ۋاڭ فېڭ جاللات كەلگىندە يىغلاپ-قاقشاپ شىكايەت قىلىشلار نەتىجىسىدە سەيپىدىننى بۇ يېڭى قورۇسىدىمۇ تۇرغۇزماي بېيجىڭغا قوغلاپ، يېڭى قورۇدىكى ئايىمنىڭ باغلىرىنى بالا-چاقىلىرى بىلەن كىرىپ چەيلەپ ’ئۆچىنى ئېلىۋالغان‘ بولدى. ...

قىسقىسى بۇ ئىككى ’ئۇستاز-شاگىرت‘ خىتاي غالچىلىرى ’خانىشلىرى‘ نىڭ بالا ئارىسىغا كىرىپ چىقارغان غوۋغاسىنى ’چوڭ قۇرۇلتاي‘ غىچە سۆرىشىپ داۋام قىلدۇرىدۇ: سەيپىدىن ’پەرىزاتى‘ نىڭ بۇنداق بىر مۆرىمەس لەقۋانىڭ بىشەم ئايالى تەرىپىدىن يۈگۈزلىنىشىغا زادىلا تاقەت قىلالمايدۇ. ھەر قەدەمدە بۇ ’قارا ساۋات‘ نى سىلىكىشلەشكە، چەتكە قېقىشقا ۋە كۆزگە ئىلماسلىققا تىرىشىدۇ. كۆپ ئۆتمەي قۇرۇلتاي ۋە ھۆكۈمەت ئىچىدە مۇئاۋىن رەئىسنىڭ ئاۋاز بېرىش قىممىتىنى بىلىپ

قالغان غالچا تۆمۈر داۋامئەت، دەرھال غوجاكسى سەيپىدىن ئەزىزدىن يۈز ئۆرۈپ، جاللات ۋاڭ ئېنماۋغا يان بېسىپ ئاۋاز بېرىش ۋاستىسى بىلەن ‹ئۆچ ئېلىش› يولىنى تېپىۋالدى. نەتىجىدە ۋەتىنىمىزدىكى يەرلىك خەلقلەرگە مۇناسىۋەتلىك نۇرغۇنلىغان پىلان-لايىھىلەر ئەنە شۇنداق چىرىگەن، بىلىمسىز، ۋىجدانسىزلارنىڭ شەخسىي زىددىيەتلىرىنىڭ قۇربانىغا ئايلىنىپ كېتىدۇ! ...

بۇ ئاددىي مىسالدىن مەلۇمكى، بىزنىڭ بۈگۈنكى ئىككىلەمچى مىللىي مۇناپىقلىرىمىز پۈتۈنلەي سەيپىدىن قاتارىدىكى بىرىنچى ئەۋلاد مىللىي مۇناپىقلارنىڭ بىۋاستە يېتىشتۈرگەن گۇماشتىلىرىدۇر. ئۇلارنىڭ بۈگۈنكى زىددىيەتلىرىمۇ يۇقىرىقىغا ئوخشاپ كېتىدىغان ۋەتەن، مىللەت تەقدىرى بىلەن قىلچە مۇناسىۋىتى بولمىغان شەخسىي ئاداۋەتلىرى تۈپەيلىدىن ئوتتۇرىغا چىقىۋاتقان جېدەللىرىنىڭ ھاسىلىۋى ئۇزانتىسى بولۇپ، خىتاي تاجاۋۇزچىلىرى بۇ مۇناپىقلارنىڭ بۇ خىل شەخسىي زىددىيەتلىرىدىن ئۇستىلىق بىلەن پايدىلىنىپ، بىر قاتار ئىككىلەمچى ۋە ھەتتا ئۈچلەمچى مىللىي مۇناپىقلار گۇرۇھلىرىنى يېتىشتۈرۈپ خەلقىمىزنى قۇتۇلغۇسىز سۇنى ئىچكى زىددىيەتلەر پاتقىقىغا پاتۇرىۋەتتى. ھامۇدۇن نىياز-سەيپىدىن زىددىيىتى، ئېرغالى-سەيپىدىن زىددىيىتى، جانابىل-داۋامئەت زىددىيىتى، ئىسمائىل ئەمەت-تۆمۈر داۋامئەت زىددىيىتى، ... قاتارىدىكى زىددىيەتلەرنىڭ ھەممىسىلا ئەنە شۇنىڭغا ئوخشاپ كېتىدىغان شەخسىي چىرىكلىك، مەنپەئەتپەرەسلىك، ئابرۇيپەرەسلىك، غالچىلىق مەرتىۋىسى تالىشىش، ئۆزىنى قوغداپ قېلىش قاتارىدىكى جېدەللىرىنىڭ ئىنكاسلىرىدۇر. جەمئىيىتىمىزدە ئېقىپ يۈرگەن يۇرتۋازلىق، بىلىملىكلەر-ساۋاتسىزلار، دىندارلار-دىنسىزلار، شەھەرلىك-يېزىلىق، ئۇيغۇر-قازاق، ھەتتا مەھەللىلەر زىددىيىتى قاتارىدىكى جېدەللىشىشلەرنىڭ ھەممىسىلا دېگۈدەك ئەنە شۇ خىل مىللىي مۇناپىق كاتتىۋاشلىرى ئوتتۇرىسىدىكى زىددىيەتلەرنىڭ جەمئىيەتتىكى تۈرلەنىدۈرۈلگەن ئۇزانتىلىرى، خالاس!

بۈگۈن خىتاي تاجاۋۇزچىلىرى كونا مىللىي مۇناپىقلارغا تايانمايمۇ خەلقىمىز ئارىسىدىكى ئابرۇيپەرەس، مەنپەئەتپەرەس، ئاقماق، ۋىجدانسىز، ئېتىقات-ئەقىدىسى

يوق، چىرىگەن كىشىلەرنى بىۋاسىتە يېتىشتۈرۈپ تاللاش شارائىتىنى يارىتىپ، ۋەتىنىمىزنىڭ بارلىق بۆلۈك-پۇچقاقلىرىدا چاشقان تىۋىشى تۇيۇلسىمۇ غوجاكىلىرىغا "يېڭى ۋەھىمە" دەپ دوكلات قىلىشىدىغان باش كېسەرلەرنى پايلاقچى قىلىپ جايلاشتۇرماقتا! ۋەتىنىمىزنىڭ ھەربىر بولۇڭ-پۇچقاقلىرىدىكى ھەرقانداق بىر ئىشتا، مەيلى ئەخلەت تازىلايدىغان ياكى ھاجەتخانا تازىلايدىغان ئاددىي ئىشلاردا بولمىسۇن، ھەتتا لۈكچەكلىك، پاھىشىۋازلىق، قىمارۋازلىق، خىروئىن-نەشەكەشلىك ئەتكەسچىلىكلىرىنىڭ ھەممىسىگە دېگۈدەك خىتاي تاجاۋۇزچىلىرىغا ساداقەت كۆرسىتىدىغان غالچىلار نازارەت قىلىدىغان ۋەزىيەت شەكىللەنمەكتە. شۇڭا، خەلقىمىز ئارىسىدىكى ئاز-تولا مىللىي، دىنىي تۇس ئالغانلىكى پائالىيەتلەر دۈشمەن قۇلىقىغا كۆپتۈرۈلگەن ياكى بۇرمىلانغان ھالدا دوكلات قىلىنىپ ۋەھشىيلەرچە باستۇرۇلۇشلارغا ياكى چىرىتىلىشلەرگە سەۋەب بولماقتا. يەنى، خەلقىمىز مىللىي مۇناپىقلار دەستىدىن تېنىق تارتالماس ھالغا كەلتۈرۈلمەكتە!

خائىن-مۇناپىقلار يامراپ كەتكەن بۇنداق مۇستەملىكە بىر ئەلدە ھەرخىل ئەقىدىلەر، ھەرخىل ئېتىقاتلار، ھەرخىل غايىلەر، ھەرخىل ئۆرپ-ئادەتلەر پىلانلىق شەكىلدە دەپسەندە قىلىنغاچقا، خەلقىمىز تەدرىجىي ھالدا بۇ تۈردىكى پەزىلەتلىرىنى يوشۇرىدىغان، بىر چەتكە قايرىپ قويىدىغان، ھەتتا ئۇنتۇپ كېتىدىغان دەرىجىگە بېرىپ يەتتى. ھەتتا نۇرغۇنلىغان كىشىلىرىمىز ئارىسىدا خائىنلىق، جاسۇسلۇق، تۆھمەتخورلۇق، غەيۋەت-شىكايەت، قاقتى-سوقتى قىلىش، ھاقارەت قىلىش، ھاراقكەشلىك، پارىخورلۇق، زەھەرلىك چېكىملىك، پاشىۋازلىق، شوۋىنچىلىق، ئەيشى-ئىشرەت قاتارلىقلار نومۇس سانالمايدىغان، ئەكسىچە ھەۋەس قىلىنارلىق، تەلپۈنۈشكە تېگىشلىك، قىزىقىشقا لايىق، ئۆزىنى بېغىشلاشقا ئەرزىيدىغان غايە ھالىغا كېلىشكە قاراپ يۈزلەنمەكتە. مۇناپىقلىقنىڭ ئېغىر دەرىجىدە كېڭىيىشىگە ئەگىشىپ پەرزەنتلىرىمىز ھاراققا بېرىلىپ قاۋاقخانىلاردا لەلەگلەپ يۈرمەكتە؛ كافىخانىلاردا پاھىشە قىلىپ يۈرمەكتە، خىروئىن چېكىپ خۇدىنى يوقاتماقتا. يەنە شۇ زامانىمىزنىڭ ئىككىنچى ئەۋلاد مىللىي مۇناپىقى تۆمۈر داۋامەتلەر ئائىلىسىگە قارايدىغان بولساق، بۇ

ئائىلىنىڭ بالا-چاقىسىلا ئەمەس، ھەتتا ئۇلارنىڭ پۈتكۈل قىز-يىگىت نەۋرىلىرىگىچە قاۋاقخانىلارنى، كافىخانىلارنى ئۆزلىرىگە ماكان قىلىشقان، ھاراق-تاماكىنى تاماق قىلىشقان، لۈكچەكلىك، چىرىكلىك، قىمارۋازلىق، ئالدامچىلىق، تەمەخورلۇق، پاھىشىۋازلىق ئىللەتلىرىگە پېتىپ كەتكەن چىرىگەن ھالەتلەرنى كۆرەلەيمىز. بۇ خىل مۇناپىق ئائىلىلىرىدە ھەتتا قىلچىلىكمۇ ئىنسانلىق پۇرىقى قالمىغان بولۇپ، ئۇلار ئۆزلىرىنىڭ بالا-چاقا، نەۋرە-چەۋرىلىرىنى دەسمايە قىلىپ بازارلىشىپ خەلقىمىزنى چىرىتىشكە، شۇ ئارقىلىق خەلقىمىزنى بىخۇدلاشتۇرۇپ، مىللىي جاسارىتىدىن مەھرۇم قالدۇرۇش، ئاقىۋەت خىتاي تاجاۋۇزچىلىرىنىڭ سىزغان سىزىقىدىن چىقالمايدىغان غايىسىز، غۇرۇرسىز كىشىلەرگە ئايلاندۇرۇپ، تاجاۋۇزچى غوجاكىلىرىغا خىزمەت كۆرسىتىش يولىنى بۈگۈنكى زامانىۋى مۇناپىقلىق ھالىتىگە كەلتۈرۈشكە تىرىشماقتا!

ۋەتىنىمىزدە كۆرۈلۈۋاتقان ھەرخىل پاسسىپ ھادىسىلەرگە دىققەت قىلىدىغان بولساق، بۇ تۈردىكى چىرىكلىشىش، غۇرۇرسىزلاشتۇرۇش يولىدا كېتىۋاتقانلارنىڭ ئالدىدا يەنىلا شۇ تىپىك مىللىي مۇناپىقلارنىڭ بالا-چاقىلىرىنى، نەۋرە-چەۋرىلىرىنى ئۇچرىتىمىز. ھەتتا بۇ خىل مۇناپىق ئائىلىلىرىنىڭ ئاتا-ئانىلىرىمۇ بالا-چاقىلىرىنىڭ بۇ خىل چىرىكلىكىدىن پەخىرلىنىپ، "مېنىڭ بالىلىرىم يېڭى زامانغا نېمە دېگەن تېز ماسلىشالايدۇ-ھە!" دېيىشىپ ئاشكارا ماختىنىشىپ يۈرمەكتە! ۋەتىنىمىزدە خائىنلىق گۈزەل كۆرسىتىلىۋاتقان بۈگۈنكى كۈندە ئەنە شۇ خىل تىپىك مۇناپىقلار ئائىلىسىنىڭ چىرىكلىشىش، مىللىتىدىن يۈز ئۆرۈش قاتارىدىكى ئىش-ھەرىكەتلىرى نۇرغۇنلىغان ئىرادىسىز، غۇرۇرسىز ئائىلە پەرزەنتلىرىگە جەلپ قىلىش كۈچىگە ئىگە ئۈلگە بولۇپ تەسىر قىلىپ، بىر مۇناپىق ئائىلىسى كەينىدە يۈزلەرچە، ھەتتا مىڭلارچە ساپ ئائىلە پەرزەنتلىرى قاراڭغۇلۇقلارغا قىستالماقتا!

يەنى، بۈگۈن خائىنلار خەلقىمىزنى نوقۇل سىياسىي باھانىلەر بىلەنلا خىتاي تاجاۋۇزچىلىرىغا چېقىپ مەنپەئەت ئېلىشتىن باشقا، خەلقىمىزنى ئەخلاق، ئەقىدە جەھەتلەردە چىرىتىپ پالەچ ھالغا، مەستخۇش ھالغا كەلتۈرۈپ، خىتاي تاجاۋۇزچىلىرى ئالدىدا تېز يۈكىنىدىغان ۋەزىيەت يارىتىپ خىزمەت كۆرسىتىشنىڭ

يېڭىچە چارىسىنى ھەدەپ ئىشقا سالماقتا! شۇنداق ئىكەن، بۈگۈنكى كۈندە مىللىي مۇناپىق دېگىنىمىزدە، كوچىغا چىقىپ خەلقىمىزدىن بىرەرسىنى تۇتۇشۇپ ياكى ئۆلتۈرۈشۈپ بەرگەنلەرنىلا كۆزدە تۇتماستىن، خىتايغا ساداقەت كۆرسىتىۋاتقان بارلىق مۇناپىقلارنى، ئەخلاقسىزلارنى، ۋىجدانسىزلارنى، ئۇلارنىڭ سادىق ئۇرۇق-تۇغقانلىرىنى، سادىق يېقىنلىرىنى ۋەتىنىمىز ۋە خەلقىمىزگە دۈشمەنلىك قىلىۋاتقان مىللىي مۇناپىق دەپ تونۇشىمىز شەرت! ئەمما مىللەت تەقدىرى ئۈستىدە باش قاتۇرۇش مەقسىدى بىلەن پائالىيەت قىلىۋاتقان كىشى ياكى تەشكىلاتلار ئىچىدىكى شەخسىي زىددىيىتى بولغان، پىكىر بىرلىكى بولمىغان، ئۆزى بىلەن بىر تەشكىلدە تۇرمىغان ياكى بىر داھىيغا چوقۇنمىغانلارنىمۇ يىغىپ-يۆگەپ مىللىي مۇناپىق دەپ قارىلىغۇچىلارغا قاتتىق ئاگاھلاندۇرۇش بېرىمىز: مۇناپىق چۈشەنچىسىنى بۇلغاپ، ھەقىقىي خائىنلارنى يوشۇرۇشقا ۋاستىچى بولما!

§1.7 سابىق سوۋېت ئىتتىپاقى تەسىرى

ئون توققۇزىنچى ئەسىرنىڭ ئاخىرلىرىغىچە چاررۇسىيىنىڭ مۇستەملىكىسىگە ئايلىنىپ بولغان ئوتتۇرا ئاسىيا تۈركىي قېرىنداشلىرىمىز ئىنتايىن قالاق ئىپتىدائىي ھاكىمىيەت شەكلى ۋە چېكىدىن ئاشقان قالاق ئىشلەپچىقىرىش شەكلى ئورنىغا زامانىسىنىڭ بىرقەدەر يۈكسەك دەرىجىدە تەرەققىي قىلىۋاتقان ياۋروپا جاھانگىرلىك تۈزۈمى ۋە نىسبەتەن ئىلغار كاپىتالىستىك ئىشلەپچىقىرىش تېخنىكىلىرى قورال كۈچى بىلەن مەجبۇرى دەسسەشكە باشلىشى بىلەن، خەلقىنىڭ ئوتتۇرا ئاسىيا خانلىقلىرىغا بولغان ئىشەنچلىرى تېز سۈرئەتتە يىمىرىلىشكە باشلىدى. بولۇپمۇ ئېغىر نامراتچىلىققا چۈشۈرۈلگەن بۇ خەلق، كەينىدىن ئۇلىشىپلا كەلگەن رەھىمسىز ۋە ھىيلىگەر، ۋەدىسىدە تۇرمايدىغان ئىككى يۈزلىمچى كوممۇنىزم دولقۇنى ئىچىدە كۆمۈلۈپلا قالغانىدى. كوممۇنىزم ئەقىدىلىرى يەرلىك خەلق ئارىسىدىكى كوممۇنىستلارغا تارتقۇزۇپ

قويىدىغانغا ساقلاپ ياتقان نەچچە ۋاگون ئالتۇن-كۈمۈش، ئۈنچە-ياقۇت بايلىقى بار قالاق ۋە مۇستەبىت ئوتتۇرا ئاسىيا خانلىقلىرىنى، ئوتتۇرا ئەسىر خۇراپىلىقلىرىنى، ئاسمان-زېمىن پەرق قىلىدىغان قانۇنىي ۋە ئىجتىمائىي-ئىقتىسادىي پەرقلەرنى يەر بىلەن يەكسان قىلىۋېتىپ، ھەممە كىشىنى بىر تەكشى نامرات ھالەتكە چۈشۈرۈش بىلەن بىرگە، پۈتۈن خەلقنى دۆلەت ۋە ئورۇسلاردىن بىر مىنۇتمۇ ئايرىلالماس ھالغا كەلتۈرۈۋەتكەنىدى. بۇ خىل سۇنئىي باراۋەرلىك تۈزۈمى ئوتتۇرا ئاسىيا خەلقىنى ئىنتايىن پاسسىپ ھالغا چۈشۈرۈپ قويغان، خەلق تەدرىجىي ھالدا تەمەخور، ئىتائەتمەن، مىللىي غۇرۇر ۋە مەنىلىك تۇيغۇلىرىدىن ئاجىزلاشتۇرۇلغان، ئەقىدە-ئەنئەنىلىرىنى تاشلاشقا مەجبۇرلانغان بىر باسقۇچقا كىرىپ قالىدۇ. ئاتاقلىق پانتۈرك، مۇرەسسە تەرغىباتچىسى بولغان گاسپراللىدىن باشلانغان خېلى كۆپ ساندىكى ئوتتۇرا ئاسىيالىقلار رۇسلارنىڭ بۇ خىل سۇنئىي باراۋەرلىك تۈزۈمىدىن ئاساسەن شىكايەت قىلمايدىغان، ھەتتا بارغانسېرى رۇسلار بىلەن ھەمكارلىشىدىغان، رۇسلارغا خالاپ تۇرۇپ بېقىنىدىغان مەستخۇش ھالەتنى شەكىللەندۈرمەكتە ئىدى.

ئوتتۇرا ئاسىيالىق قېرىنداشلىرىمىز ئارىسىدا تاجاۋۇزچىلار بىلەن تىنچ بىرگە ئۆتۈشنىڭ ئۆلگىلىرى يارىتىلماقتا ئىدى. ...

ۋەتىنىمىزدىكى بىرقىسىم يېڭى زىيالىيلار، زامانىسىنىڭ ئالغا كەتكەن ئادەملىرىمىزمۇ تاجاۋۇزچىلار بىلەن تىنچ بىرگە ئۆتۈشنىڭ يوللىرىنى ئاختۇرۇشۇپ، ئاخىرى ئوتتۇرا ئاسىيالىق قېرىنداشلىرىمىزنىڭ ئۆز مۇستەملىكىچىلىرى بولغان ئورۇسلار بىلەن تىنچ بىرگە ئۆتۈش يولىغا كېتىۋاتقانلىقىغا ئوخشىتىشىپ، خېلى كېچىكىپ بولسىمۇ ئۆزلىرىنىڭ مۇستەملىكىچىلىرى بولغان خىتاي تاجاۋۇزچىلىرىنىڭ دېموكراتىك تۈزۈملىرى ئىچىدىن خىتاي تاجاۋۇزچىلىرى بىلەن تىنچ بىرگە ئۆتۈش يوللىرىنى تاپقاندەك بولۇشتى-دە، ئەينى ۋاقىتتىكى خىتاي تاجاۋۇزچىلىرىنىڭ باشلىرى بولغان خىتاي نەنجىڭ ھۆكۈمىتى بىلەن يېقىنلىششقا كۈچەپ ئۇرۇنۇشتى. مانا بۇ دەۋر — ۋەتىنىمىز خەلقى ئارىسىدا دۈشمەن بىلەن تىنچ بىرگە ئۆتۈش خامخىيالىغا قەدەم قويغۇچىلارنىڭ باشلانغۇچى بولۇپ قالىدى. دېموكراتىك چۈشەنچىلەر بىلەن

يېڭىدىن تونۇشـۇۋاتقان ئـاز سـاندىكى كىشـىلىرىمىز ھەمـدە ئەرەب ئىسـلام ئەللـىرى، ھىندىسـتان-پاكىسـتان قاتـارلىق ئەللەرنىـڭ تىنچلىـق شـەكلىدە تاجـاۋۇزچىلار بىـلەن يارىشىش، كېلىشىش ئارقىلىق مۇستەملىكىچىلەردىن تېخىمۇ كـۆپرەك ئەركىـنلىكلەرگە ئېرىشىش، شۇ ئاساستا تەدرىجىي تەلەپنى ئۈستۈرۈپ تاجاۋۇزچىلاردىن قەدەممۇ-قەدەم قۇتۇلـۇپ چىقىـش ئىدىيىسـىگە ئىشـەنگەن بەزى دىنىـي يېـتەكچىلەر، دېمـوكراتچى ئىدىيىگە مايىللاشقانلار، چاكىنا مىللەتچىلەر ۋە خىتايپەرەستلەر جىددىي بىـر شـەكىلدە تىنچلىـق تەرغىبـاتى بىـلەن خەلقىمىزنىـڭ بېشـىنى ئايلانـدۇرۇش يولىغـا ئـۆزلىرىنى ئاتاشماقتا ئىدى.

خەلقىمىـز ئىچـىدە بارلىققـا كېلىۋاتقـان پـان ئىسـلامچىلار، پـان تـۈركچىلەر يـاكى كېيىنكى تۇرانچىلار، چىنى تۈركىستانچىلار قاتارىدىكى ئەينى زامانىنىڭ ‹چوڭ› لىرى ۋە ئىلغـارلىرى دۇنيانىـڭ ھەرقايسـى جايلىرىـدىكى سـۈلھىچى ئېقىـم، مـادارا تەرەپدارلىرىـدىن ئـۈلگە ئېلىشـىپ، بـۇ خىـل ”سۆزلىشـىش ئـارقىلىق مىللەتنـى قۇتۇلدۇرۇش“ يولىنى ۋەتىنىمىز خەلقى ئارىسىدا ھەدەپ بازارغا سېلىشقا كىرىشتى. بۇ خىـل چۈشـەنچىلەرنى نـادان خەلقىمىـز ئارىسـىدا خـالىغىنچە تـارقىتىش ۋەزىيىتىنـى يارىتالماسلىق، ۋەتىنىمىز تەۋەسىدىكى تاجاۋۇزچى مىلتارىست خىتاي كەلگۈندىلىرىگە ئۇقتۇرالماسـلىق قاتارىـدىكى سـەۋەبلەر تۈپەيلىـدىن، دەسـلەپكى دەۋرلىرىـدە بـۇ خىـل تىنچلىق ئارزۇلىرىنى خىتاي مەركىزىگىچە كۆتۈرۈپ بېرىـپ بىۋاسـتە سـۆزلەش يـاكى بۇنىڭدىنمۇ نەتىجە چىقىرالمىغانلىرىدا، باشقىلارنىڭ ۋاسىتىسـى بىـلەن خىتايغـا بېسـىم يارىتىپ ۋەتىنىمىزنى تىنچ ئەركىنلەشتۈرۈشكە كۈشكۈرتۈشتىن ئۈمىدلىنىپ غەرب ياكى ئەرەب ئەللىرىنىـڭ، مۇسـۇلمان ئەللىرىنىـڭ دەرۋازىسـى ئارىسـىدا ئېچىنىشـلىق دەرد تۆكۈش پائالىيەتلىرىنى قوزغىۋېتىشتى.

نەتىجىدە، قىرىقىنچى يىللارنىڭ ئوتتۇرىلىرىغا كەلگۈچە ۋەتىنىمىـزدە يېتىشـۋاتقان يېڭى زىيالىيلار دىنىي ۋە دېموكراتىك چۈشەنچىلىرىنى ئاساس قىلغان پان ئىسـلامىزم ۋە مىللەتچىلىكنـى ئاسـاس قىلغـان پـان تۈركىسـىزم ئېقىمىنـى، كوممـۇنىزم چۈشەنچىلىرىنى ئاساس قىلغان پان سوتسىيالىزمچىلار ئېقىمىنى بارلىققـا كەلتـۈرمەكتە

ئىدى. بۇ ئېقىملارنىڭ نەزەرىيىۋى ئاساسلىرى بىر-بىرىدىن ئاز-تولا پەرقلىنىدىغان بولغاچقا، ئۇلار بارلىققا كەلگەن كۈنلىرىدىن باشلاپلا بىر-بىرىنى دۈشمەن دەپ قارىشىپ، ھەرقايسى ئۆز سەپسەتىلىرىنى يورغىلىتىش بىلەن بولۇپ كېتىپ، چوڭ دۈشمىنىنى ئاساسىي جەھەتتىن ئەسلىرىدىن چىقىرىشىپ، ئىچكى ئاداۋەتكە كۆپرەك ۋاقىت ھەم زېھنى قۇۋۋىتىنى سەرپ قىلىشاتتى. دەرۋەقە، ئۆزلىرىگە قۇلچىلىق ئىدىيىسىنى ئاساسلىق پرىنسىپ قىلغان سۇلھىچىلار ئېقىمىمۇ ھېچقاچان سەپتىن كېيىن قالماي، بەزىدە مۇستەقىل، بەزىدە قايسى بىر ئېقىملارغا ئارىلىشىپ سوڭدىشىپ كەلمەكتە ئىدى — ئۇلار خىتايلارنىڭ ئىنسابىقا كېلىپ قېلىشىنى تەمە قىلىپ ۋەتەننى گۈللەندۈرۈش ئەقىدىسى بويىچە ھەرىكەت قىلىشىدىغان چىنى تۈركىستانچىلار گۇرۇھىنى شەكىللەندۈرمەكتە ئىدى. ئىككىنچى جۇمھۇرىيىتىمىزنىڭ قۇرۇلۇش كۈنلىگىچە شەكىللىنىۋاتقان بۇ خىل يېڭى پىكىر ئېقىملىرى ئۆز پىكرىگە تۇغقانچىلىقى بولغان ھەرقانداق ئىچكى تاشقى ئېقىملار بىلەن ئىتتىپاق تۈزۈشۈپ، باشقا پىكىردىكىلەرگە شىددەتلىك ھاقارەتلەر ياغدۇرىشاتتى. يەنى، چىن تۈركىستانچىلار دېموكراتىك چۈشەنچىلىرىدىكى يېقىنلىقى بىلەن خىتاي مىللىي دېموكراتچىلىرى بىلەن ئىچ قويۇن-تاشقويۇن بولۇشالايتتى. دېموكراتىك تەمەلىرىدىكى ئوخشاشلىقلار پان تۈركىستانچىلار ھەتتا قىسمەن پان ئىسلامچىلارنىمۇ چىنى تۈركىستانچىلارغا يېقىنلاشتۇرالايتتى. نەتىجىدە بۇ ئۈچ ئېقىم خىتايلار بىلەن يېقىنلىشىشقا مايىللىقىنى ئىپادىلىشىپ، كىمنىڭ ھەقىقىي چىنى تۈركىستانچى، كىملەرنىڭ پانچىلار بولغانلىقىنىمۇ پەرق قىلغىلى بولمىغۇدەك ھالەتكە كېلىشىپ، ئۆزئارا مۇناسىۋەتلىرىدە ھەيران قالارلىق دەرىجىدە تۇتامسىزلىقىنى ئىپادىلىشىپ كەلگەن ئىدى.

ئەمما ھەرقانداق ئىدىيىۋى ئېقىمغا مەنسۇپ بولۇشىدىن قەتئىي نەزەر، دۈشمىنى بىلەن ئىتتىپاق تۈزەلەيدىغان، دۈشمىنىدىن تەمەدە بولىدىغان چۈشەنچە ئىگىسى، دۈشمىنىنى ھېچقاچان چىن مەنىسىدىن دۈشمەن دەپ تونۇشى ناتايىن! بەك ئۆتۈپ كەتسە دۈشمەننىڭ ۋەھشىيانە زۇلۇمىنى ئۇلارنىڭ مۇددىئاسى ئەمەس، ئۇسۇل مەسىلىسى دەپلا تونۇيدۇ. يەنى، ”خاتا كەتكەن تەرەپلىرىنى تۈزەتسىلا بولىدى،

ئەسلى ناھەقچىلىك قىلىش نىيىتى يوق، ...“ دەپلا قارىشىدۇ. شۇ سەۋەبتىن ئاتالمىش ’بىرلەشمە ھۆكۈمەت‘ قۇرۇلۇشىدا ئىزچىل تۈردە خىتايغا مايىللىقنى ئىپادىلەشتى! ماھىيەتتە بۇلارنىڭ ھەممىسى كونا خىتاي دەللاللىرىنىڭ داۋامىدۇر، خالاس!

ئەسلىدە بۇ تۈردىكى ئىدىيىۋى ئېقىملارنىڭ كېلىش مەنبەلىرى ئاساسەن چەتئەل جاھانگىرلىرىنىڭ ۋەتەنلىرىدىن كەلگەن بولۇپ، بۇ ئېقىملار ھەرقانچە ئىلغار تۈسكە كەلتۈرۈلۈپ تەسۋىرلەنمىسۇن، ئۇلارنىڭ ھەممىسى تۇغۇلغان ئۆز ئانا يۇرتلىرىنىڭ مەنپەئەتىنى ئالدىنقى ئورۇنغا قويىدىغان بىزگە يات چولتا ئەقىدىلەر ئىدى.

مەسىلەن ئالايلۇق، بۇلارنىڭ ئىچىدىكى پان تۈركىسىزم ئەقىدىلىرى دېموكراتىك چۈشەنچىلەر ئاساسىدا دۇنيا تۈركلىرىنى بىر گەۋدىگە كەلتۈرۈشۈپ، دۇنيادا يىمىرىلمەس تۈرك قېرىنداشلار ئورتاق دۆلىتى ياكى ئورتاق گەۋدىسى يارىتىش شېرىن خىيالىنى ئاساسىي مەقسەت قىلىشىدۇ. بۇ، دۇنيانى بارمىقىدا ئويغاتقۇدەك كۈچ-قۇدرەتكە ئىگە دەۋرلەردە ئۆز ئانا يۇرتلىرىدىكى قېرىنداشلىرىنىڭ تەقدىرىگە كۆڭۈل بۆلۈشنى خىيالىغا كەلتۈرمەي، بۇرۇلۇپ شەرققە كۆز قىرىنى سېلىشنى ئەسلىرىدىن چىقىرىشقان، كېيىنكى دەۋرلەردە يىمىرىلىشى مۇقەررەرلىشىپ بولغان ئوسمانلار ئىمپېرىيىسىنى قۇتقۇزۇپ قېلىشنىڭ ئەڭ ئاخىرقى ئۈمىدى ئاساسىدا ئوسمانلارنىڭ ياۋرۇپا مورتلىرى بولغان يېڭى گېنېراللىرى ئارىسىدا پەيدا بولغان بىر چۈشەنچە دېيىش مۇمكىن. ئىنتايىن قالاق ۋە چېكىدىن ئاشقان نامراتلىق ئىچىدە پارچىمۇ-پارچە چېچىلىپ، بىرمۇنچە يېڭى ئىمپېرىيەلەرنىڭ مۇستەملىكىسىگە ئايلىنىپ بولغان ۋە تۈگىمەس ئىچكى زىددىيەتلەر قاينىمىغا پاتۇرۇۋېتىلگەن بۇ تۈركىي خەلقلەرنى يىمىرىلىۋاتقان ئوسمانلار ئىمپېرىيىسىنىڭ ئەڭ ئاخىرقى ئىقتىدارسىز باش قوماندانلىرىدىن ئەنۋەر پاشىنىڭ خام خىيالى بىلەن بىر يەرگە كەلتۈرەلىشى ئەسلا مۇمكىن ئەمەس ئىدى. بۇنداق بىر خام خىيالنىڭ تۈركىي قوۋملار ئارىسىدا يېقىن كەلگۈسىدە ئەمەلگە ئېشىش ئېھتىماللىمۇ زادىلا قالمىغان ئىدى. شۇڭا پانتۈركىزم خام خىيالى، يىمىرىلگەن ئوسمانلار ئىمپېرىيىسىنىڭ بۇ ئاخىرقى باش قوماندانىنىڭ

تاجىكىستان تاغلىرىدا رۇسىيە كوممۇنىستلىرى تەرىپىدىن پاجىئەلىك شەكىلدە ئۆلتۈرۈلۈشى بىلەن ئاللىقاچان فانتازىيىلىك قىممىتىنىمۇ يوقاتقان بىر چۈشكە ئۆيلىنىپ بولغانىدى. ئەپسۇسكى بىزنىڭ ئۆزىگە، ئۆز مىللىتىنىڭ جەڭگىۋارلىق جاسارىتىگە ئىشەنمەيدىغان ياش پانتۈركچىلىرىمىز تۈرك دۇنياسىنىڭ ئەتىلا بىرلىشىپ بۈيۈك ئىمپېرىيە ھالىتىگە كېلەلەيدىغانلىقىغا تەلۋىلەرچە ئىشىنىشەتتى. ھەتتا بۇمۇ يەتمىگەندەك قىلىۋىدى، بارلىق تۈركىي تىل سىستېمىسىغا مەنسۇپ مىللەتلەرنى بىر گەۋدىگە كەلتۈرۈشنى خام خىيال قىلىدىغان تۇرانچىلىق دېگەن خامخىياللارغىمۇ ئۇمىدلىنىشكە باشلىدى. بۇ تۈردىكى فانتازىيىلىك، رېئاللىق قىممىتىنى يوقاتقان ئەنە شۇنداق تۇتامى يوق ۋە بىزنىڭ ۋەتىنىمىز تەقدىرى بىلەن قىلچە مۇناسىۋىتى قالمىغان مۇجمەل چۈشەنچىلەرگە چوقۇنىدىغان كىشىلىرىمىز، قىلچە ئىككىلەنمەستىنلا خىتاي تاجاۋۇزچىلىرى بىلەن ئىتتىپاق تۈزگەن چىن تۈركىستانچىلار ئېقىمى بىلەن دەرھال يۇغۇرۇلۇپ كېتەلىگەنىدى.

بۇ يەردە ئېقىم بولۇپ شەكىللىنىۋاتقان پان سوتسىيالىزمچىلارغا مەنسۇپ يەنە بىر ئېقىم بولسا، ماركسىزم ئەقىدىلىرىدىكى ئوخشاشلىقلىرى سەۋەبىدىن سوۋېتلار ئىتتىپاقىغا يېقىنچىلىق كۆرسىتەلىسە، سوتسىيالىست دېموكراتىك چۈشەنچىلىرىنىڭ قىسمەنلىكتە ئوخشايدىغان يەرلىرىنىڭ بولۇشىنى كۆزدە تۇتۇپ، رۇسلارنىڭ ۋاستىسى بىلەن گومىنداڭ خىتايلىرى بىلەنمۇ شەرتسىز ئۇرۇش توختىتىش بۇيرۇغىنى بىر تەرەپلىمە ھالدا ئېلان قىلالىدى. ھەمدە بۇ تاجاۋۇزچى دۈشمەنلىرى بىلەن تەڭسىز كېلىشىم شەرتلىرىنىمۇ قوبۇل قىلالىدى. شۈبھىسىزكى، بۇ چۈشەنچىنىڭ كېلىش مەنبەسى سوۋېتلار ئىتتىپاقىدا ياكى خىتاي كوممۇنىستلىرىنىڭ قولىدا ئوقۇغان كىشىلىرىمىزنى ئاساسى مەنبە قىلىشقان بولۇپ، سوۋېت ئىتتىپاقى ئىككىنچى دۇنيا ئۇرۇشىنىڭ ئاخىرىغا يېقىنلىشىۋاتقان مەزگىلدە ياپونلارنىڭ يولىغا تاش قويۇپ توسالغۇ پەيدا قىلمىسا بولمايدىغانلىقىنى ھېس قىلىشىدۇ. رۇسىيىلىكلەر بۇنىڭ مەجبۇرلىشى سەۋەبىدىن ۋەتىنىمىزدىكى مىللىي ئىنقىلابلارنى قوللاشقا مەجبۇر بولۇشى سوتسىيالىستلىرىمىز ئۈچۈن بىر ئامەت بولۇپ كۆرۈنگەنىدى. ئىككىنچى دۇنيا

ئۇرۇشنىڭ ئاخىرلىشىشىغا ئەگىشىپ، سوۋېتلار ئىتتىپاقى ۋەتىنىمىزدىكى بۇ تۈردىكى مىللىي ئازادلىق ئىنقىلابلارنىڭ خاراكتېرىنى سوتسىيالىزم تۈسىگە بۇراش ۋە كېيىن ئۆز قولىدىكى ئورتا ئاسىيالىقلارغىمۇ يۇقۇپ قېلىشىدىن ئەنسىرىشىپ، خىتاي كوممۇنىزم ھەرىكىتى بىلەن بىرلەشتۈرۈۋېتىش پىلانى بويىچە ئىككىنچى جۇمھۇرىيىتىمىز ۋاقىتلىق ھۆكۈمىتىنىڭ تەركىبىنى سوتسىيالىستلاشتۇرۇشقا مەجبۇرلاشتى. ئىككىنچى جۇمھۇرىيىتىمىز ۋاقىتلىق ھۆكۈمىتى تەركىبىنى سوتسىيالىستلاشتۇرۇش ئىشىنى ئاساسەن تاماملىغاندىن كېيىن، كوممۇنىزمنىڭ ئىنتېرناتسىيونالىستىك ئىدىيىسىگە ئاساسەن، ئىككىنچى جۇمھۇرىيىتىمىز ئىچىدىكىلەرمۇ ئۆز ئىدېئولوگىيىسىنى مىللىي مۇستەقىللىقنىڭ ئۈستىگە دەسسىتىپ، خىتاي كوممۇنىست تاجاۋۇزچىلىرى بىلەن شەرتسىز بىرلىشىشكە ماقۇل بولۇشتى.

بىز بۇ ھادىسىلەرگە دىققەت قىلىدىغان بولساق، ”دېموكراتىيە، سۈلھى، تىنچلىق، كوممۇنىزم“ دېگەندەك ئورتاق نۇقتىلىرىنىڭ بولىشى، بىر-بىرسىگە ھەرقانچە دۈشمەن بولۇۋاتقان كىشىلەرنىمۇ ئاسانلا بىر يەرگە كەلتۈرەلىدى. يەنى، ئىدېئولوگىيىلىك مەقسەت ۋەتەننىڭ مىللىي مۇستەقىللىقى مۇددىئاسىنىڭ ئۈستىگە چىقىۋالغانلىقى ئۈچۈن، تارىخىي دۈشمىنىمىز بىلەن ئوخشاش ئىدىيە ئاساسىدا تىنچ بىرلىشىشنى ئىشقا ئاشۇرۇشتى. خەلقىمىز ئارىسىدا دۈشمەن بىلەن ھەمكارلاشقىلى بولىدىغانلىقى ھەققىدىكى خائىنلىق چۈشەنچىلىرى پەردازلىنىپ خەلقىمىز تەرىپىدىن ياتسىرالمايدىغان ھالەت ئىككى خىل قۇتۇپقا مەنسۇپ كىشىلىرىمىزنىڭ كەڭ كۆلەمدە تەشۋىق قىلىشلىرى نەتىجىسىدە تېزلىكتە كېڭىيىشكە باشلىدى.

نەتىجىدە يوقۇرىدىكىلەردەك پىكىر ئېقىمىدىكىلەر ”تىنچلىق، سۈلھى، كېلىشىم، سۆزلىشىپ مەسىلە ھەل قىلىش، دېموكراتىيە، كىشىلىك ھوقۇق، كوممۇنىزم“ دېگەندەك تېخى مىللىيلەشتۈرۈلمىگەن قاراشلاردىن تۇغۇلغان ياتلارنىڭ ئورتاق چۈشەنچىلىرىنى پۈتۈن كۈچ بىلەن تەرغىب قىلىشىپ، خەلقىمىزنى تەدرىجىي ھالدا تىنچلىق ئۈچۈن ھەممە نېمىسىنى قۇربان قىلىۋېتىشقا رازى، تىنچلىق ئۈچۈن ئەشەددىي دۈشمىنى بىلەن ھەمكارلىق ئورنىتىشقا رازى ساددا تىنچلىقپەرۋەرلەردىن قىلىپ

يېتىشتۈرۈشكە ئۇرۇنۇشتى. خەلقىمىزمۇ بۇ خىل تىنچلىق تۇمانلىرى ئىچىدە قايمۇقۇپ، ھەرقانداق ئىشنى تىنچلىق ئۇسۇلىدا چۆشىنىشكە، تىنچلىق ئۇسۇلىدا ھەل قىلىشقا ئۇرۇنىدىغان ياۋاش-يۇمشاقلار ھالىغا كەلمەكتە ئىدى. ئەڭ ئېچىنىشلىق يېرى شۇكى، خەلقىمىزنىڭ مۇتلەق كۆپ قىسمى ۋەتىنىمىزگە تاجاۋۇز قىلىشنىڭ يېگانە ئۇسۇلىنى قوللىنىپ ۋەتىنىمىزگە بېسىپ كىرىۋاتقان خىتاي تاجاۋۇزچىلىرىنىڭ قارىداپ كەتكەن بىچارە چىرايىغا، ئەپكەش ئارتىۋالغان جۇل-جۇل ياماق كىيىملىك ئۇچىسىغا، ئوت-چۆپتىن تارتىپ قۇرت-قوڭغۇزغىچە يەيدىغان ھالىدىكى ئېچىرقاپ كەتكەن بىچارە قىياپىتىگە قاراپلا، ئۇلارنىڭ يامراپ كېتىشىنى توسۇش ئورنىغا ئۇلارنى "بىچارىلەر، غېرىپ مۇساپىر ئىشلەمچىلەر" دېيىشىپ، قورۇلىرىدىن ئۆي بېرىشتى، ئۇچىسىغا كىيىم، قارنىغا تويغىچە تاماق بېرىشتى. ھەتتا بىرقىسىملار بۇ تاجاۋۇزچىلارنىڭ بېقىش ئېغىر كەلگەنلىكتىن تاشلىۋەتكەن باللىرى بىلەن ھارامدىن بولغان باللىرىنى بالا قىلىپ بېقىۋېلىشقىچە بېرىپ يەتتى! ئەجەبا شۇ چاغدا بېقىۋېلىشقان 'خىتاي باللىرى' بۈگۈن ئۇلارغا نېمە قىلىپ بېرىۋاتقاندۇ؟

بۇ ئىشلار شۇنچىلىق بىلەنلا تۈگىسە مەيلىدى، خەلقىمىزگە سىڭدۈرۈلىۋاتقان بۇ خىل 'مەسىلىنى سۆزلىشىپ ھەل قىلىش' ۋاستىسى رەسمىي ئادەت ھالىغا كېلىپ، خەلقىمىز ھەرقانداق دۈشمىنىگە قارشى ئازراقلا 'قوپاللىق' قىلىشلارنىمۇ كۆتۈرەلمەس ھالىغا كېلىپ، ئۆزلىرىنىڭ خىتاي تاجاۋۇزچىلىرى تەرىپىدىن ناھەق ئۆلتۈرۈلۈشىنىمۇ 'تىنچلىق' بىلەن كۈتۈۋالىدىغان غەلىتە مىجەزلەرنى يېتىشتۈرمەكتە. بولۇپمۇ بۇنداق مىجەزدىكى كىشىلىرىمىزدىن چەتئەلدە مۇساپىر بولۇپ ئاز-تولا پاراۋان تۇرمۇشقا ئېرىشىپ قالغانلار ئارىسىدا بۇ خىل قۇللۇق قاراشلىرى ئالاھىدە كۆزگە چېلىقماقتا!

ھەممە نېمىسىدىن ئايرىلغان خەلقىمىز بۈگۈن يۇرتىنى بېسىۋالغان خىتايلارنىڭ ھېچقاچان ئۆزلىرىگە دوستانىلىك قىلىش نىيىتىگە كېلىپ باقمىغانلىقىنى، ئەكسىنچە ۋەتىنىمىزگە ئاياق باسقان بارلىق خىتاي تاجاۋۇزچىلىرىنىڭ ئىزچىل تۈردە خەلقىمىزگە دۈشمەنلىك قىلىپ كېلىۋاتقانلىقىنى تونۇپ يېتىشكە باشلىدى. ئەمما دۈشمىنىنى تونۇپ يېتىش ۋاقتى بەكلا كېچىككەنىدى. شۇنداقتىمۇ خەلقىمىز خىتاي

تاجاۋۇزچىلىرىنىڭ دۈشمەنلىك ماھىيىتىنى ئاستا-ئاستا تونۇپ يېتىپ، دۈشمەنگە قارشى جەڭگە ئاتلىنىشىنىڭ بۈگۈنكى يوللىرىنى ئاختۇرۇپ يۈرگەندە، بىزنىڭ تىنچلىقپەرۋەرلىرىمىز ئۆتمۈشتىكى ئۇستازلىرىنىڭ روھىغا ۋارىسلىق قىلىپ، دەرھال سەھنىلەرگە يامىشىپ خەلقنى ئۆلۈم بىلەن، بىھۇدە قان تۆكۈلۈشلەر بىلەن، دۇنيادا يېتىم قالدۇرغانلىقلىرى بىلەن قورقۇتۇپ قايتا جىم يېتىشقا ھەيدەكچىلىك قىلىش تەشۋىقاتىغا جىددىي كىرىشمەكتە:

”ب د ت بىزگە ياردەم قىلماقچى، ئا ق ش بىزنى قۇتقۇزماقچى، قوشنىلىرىمىز بىزگە ياردەم قىلماقچى، دېموكراتىك خىتايلار بىزگە رەھىم قىلىدۇ. ... ئەمما بۇ ياردەملەرنىڭ ھەممىسى بىزنىڭ تىنچ پائالىيەت قىلىشىمىزنى ئالدىنقى شەرت قىلىشماقتا. ...“

”دۇنيا جامائىتى كۇۋەيتكە ياردەم بەردى، بوسناقلارغا، كوسوۋو بالقان ئالبانلىرىغا ياردەم بەردى، چېچەنلەرنى قوللاپ قۇۋۋەتلىدى، قوشنىمىز ئافغانىستانغىمۇ ياردەم قىلىپ كەلمەكتە. پات يېقىندا بۇنداق ياردەم بىزگىمۇ يېتىپ كېلىدۇ، شۇڭا بىز بۇ ياردەملەرنى قاچۇرۇپ قويماسلىقىمىز ئۈچۈن دۈشمەنگە قارشى تىنچ پائالىيەتلەر بىلەنلا شۇغۇللىنىشىمىز كېرەككى، ھەرگىزمۇ قورال كۆتۈرۈپ چىقىپ ئۆزىمىزگە ’تېررورچىلار‘ دېگەن تامغىنىڭ ئۇرۇلۇپ قېلىشىدىن ساقلىنىشىمىز شەرت“ دېگەندەك ئاتالمىش ’پاكىت‘ لار بىلەن خەلقىمىزنى تىنچىتىشقا تىرىشماقتا. خەلقىمىز بۇ تېنچلىقپەرۋەرلىرىمىزنىڭ تەشۋىقاتلىرىغا ئىشىنىپ ئۆتكەن يېرىم ئەسىر جەريانىدا ئاز دۈشمەننى ’دوست‘ ھېسابلىشىدىغان ھالغا كەلتۈرۈلۈپ ھەممە نېمىسىدىن ئايرىلىپ قالغاندى. ئەمدى بۇ خاتالىقنى تونۇشقا باشلىغىنىدا بىزنىڭ سۇلھىچىلىرىمىزنىڭ بۈگۈنكى ’ئەۋلاد‘ لىرى ”ئەسلى دۈشمىنىمىز بولغانلار خىتاي كوممۇنىستلىرىدۇر، دېموكراتىك خىتايلار ئاقكۆڭۈل دوستلىرىمىزدۇر، مەركەزدىكىلەرنىڭ يامان نىيىتى يوق ئىدى، تۆۋەندىكى قالاق خىتاي ئەمەلدارلىرى ئىشنى بۇزماقتا، خىتاي پۇقرالىرىدا گۇناھ يوق، ئەسلى يامان نىيەتتىكىلەر باشتىكى خىتاي ئەمەلدارلىرى، قورالسىزلاردا گۇناھ يوق، قوراللىقلار جىنايەت ئىشلىمەكتە، ...“ دەيدىغان بىر-بىرسىگە زىت يېڭى

پەتـۋالارنى توقـۇپ چىقىرىشـىپ، خەلقىمىزنىـڭ مىللىـي مۇسـتەقىللىق ھەرىكەتـىگە ئـاتلىنىش ئـارزۇلىرىنى خىتـاي دېموكراتىـك ھەرىكـتىگە قوشـۇپ ئېرىتىـپ تۈگىتىۋېتىشنىڭ تەييارلىقىنى قىلىشماقتا. ھەتتا دەيدىغانغا ھېچ گەپ تاپالمىغانلىرىدا، ”دېڭ شىياۋپىڭ ئۆلگەندە، شاڭگاڭ خىتايغا قايتۇرۇلغانـدا، تەيـۋەن ھۇجـۇم قىلغانـدا، دېموكراتىك خىتايلار ھاكىمىيەتنى ئۆتكۈزۈپ ئالغىندا، ئافغانىستان غەلـبە قىلغىنىـدا، ئامېرىكا ئىشقا كىرىشكىنىدە، ...“ دېگەندەك زامانىۋى خۇراپاتلار بىـلەن خەلقىمىزنـى ئالداپ ’جىم يېتىپ كۈتۈش‘ كە ئۈندەشمەكتە!

شۇنى ئۇنتۇمـايلىكى، ئـاجىز تـۇرغىنىمىزدا دۈشـمەن بىـلەن يارىششـنى تەرغـىب قىلىش، ئۆز خەلقىنىڭ يوشـۇرۇن كـۈچ-قـۇۋۋىتىگە ئىشـەنمەي ياتلارغـا تەمە قىلىـش تەشۋىقاتلىرى زامانىۋىلاشتۇرۇلغان دەللاللىق ۋە خائىنلىقنىڭ تەرغىباتىدۇر!

1.8§ يېڭى ئەقىدىلەر ھەققىدە

مىللەتىمىز ئارىسىدا تارقىلىپ يۈرگەن يېڭى زامـان ئەقىـدە-ئۇقۇملىرىـدىن يىغىـپ كەلگەندە مۇنداق بىرقانچە خىلنـى ئاساسـلىق ئورۇنـدا تۇرىـدۇ دېيىشـىمىز مـۇمكىن: دېمـوكراتىيە، ماركىسـىزم، ئىسـلامچىلىق، كىشـىلىك ھوقـۇق، ئەركىنلىـك، تەڭ باراۋەرلىك، ئىلىم-پەندە يۈكسـىلىش، ئىقتىسـادىي تەرەققىيـات، دىپلومـاتىيە، سـۈلھى، تىنچلىق، پان ئىسلامچىلىق، پان تۈركچىلىك، تۇرانچىلـىق، پـان سوتسـىيالىزمچىلىق، مىللەتپەرۋەرلىك، ۋەتەنپەرۋەرلىك، يېڭىچە مىللىي ئۆرپ-ئادەت، يـېڭىچە ئەخلاقـى پەزىلەت، دۇنيا قاراش، كىشىلىك تۇرمۇش، غۇرۇر، جاسارەت، سۆيگۈ، تېررورچىلىق، قوراللىـق كـۈرەش، يوشـۇرۇن پائـالىيەت، ئـازادلىق، مۇسـتەقىللىق، ... بـۇلار يەنە ئـۆز ئىچىدىن ئوتتۇراھال، چېكىدىن ئاشۇرۇۋېتىش، زەئىپ، كلاسسـىك، مۇتەئەسسـىپ، يېڭىلىقچـى، سىنىپلاشـتۇرۇش ئاساسـىدىكى سـولغا مايىـل يـاكى ئوڭغـا مايىـل قاتارىدىكى تۈرلىنىشلەر بىلەنمـۇ روي بېرىشـى مـۇمكىن. شـۇنىڭدەك يەنە بىـر يـاكى

بىرقانچە خىل ئەقىدىلەرنىڭ ھەرخىل دەرىجىدە ئۆزئارا سىڭىشىشى بىلەنمۇ بىرقانچە خىل تۈگۈندى كۆز قاراشلارنى كەلتۈرۈپ چىقىرىشى مۇمكىن. بۇ ئەقىدىلەرنىڭ ياكى قاراشلارنىڭ بىرقىسمى ئۇسۇل ماھىيىتىدە بولسا، بەزىلىرى ئىدىيە ماھىيىتىدە، يەنە بەزىلىرى سىياسىي ئۇقۇملار بولسا، يەنە بەزىلىرى ھەرىكەت ئۇسۇلىغا تەۋە، ھەتتا مەلۇم قىسمى تۇرمۇش ئادەتلىرىگە تەۋە بولىشىمۇ مۇمكىن. ئەلۋەتتە ئۇلارنىڭ زامان ئالاھىدىلىكلىرىنىمۇ ئۇنتۇماسلىقىمىز كېرەك. شۇنداق ئىكەن، بۇ كاتېگورىيىلەرنىڭ ھەممىسىنىلا مىللىي مۇستەقىللىقىمىزنى قولغا كەلتۈرۈش ھەرىكىتىمىزدە ئەقىدە ياكى پرىنسىپ، ئۇسلۇب ياكى ئىستراتېگىيە، چارە ياكى تاكتىكا بولالايدۇ دەپمۇ كېسىپ ئېيتالمايمىز. خۇددى شۇنىڭدەك، بۇلارنىڭ بەزىلىرى بۈگۈنچە ئەھمىيەتسىز بولغىنى بىلەن كەلگۈسىدە قىممەتكە ئىگە بولۇشىمۇ ئەجەب ئەمەس. يەنە بەزىلىرى مىللىي تەقدىرىمىز بىلەن قىلچە رىيال مۇناسىۋىتى يوق ئەمما ئىنسانىيەت مەدەنىيىتى بىلەن مۇناسىۋەتلىك بولۇشىمۇ مۇمكىن. شۇڭا ئۇلارنىڭ ھەممىسىنى بۈگۈنكى مىللىي مۇستەقىللىق ھەرىكىتىمىزنىڭ ئىدىيىۋى ياكى ھەرىكەت ئاساسى دەپ قارىيالمايمىز.

مەسىلەن ئالايلۇق، بىز يۇقىرىدا دېموكراتىيە چۈشەنچىلىرىنىڭ ۋەتىنىمىز مىللىي مۇستەقىللىقىنى قولغا كەلتۈرۈش ھەرىكىتىمىزگە ئۇيغۇن كەلمەيدىغانلىقىنى ئىشارەت قىلىپ ئۆتكەنىدۇق. دېموكراتىيە ۋەتىنىمىزنىڭ مىللىي مۇستەقىللىقىنى قولغا كەلتۈرۈشتە ھەقىقەتەنمۇ ئۇيغۇن كەلمەسمۇ؟

دېموكراتىيە — ئومۇمىي خەلق سايلىمىنى ئاساس قىلغان، كۆپ سانلىقنىڭ ئاۋازىنى ئاساس قىلىدىغان ھاكىمىيەت سىستېمىسى دېگەن لۇغەت مەنىسىگە ئىگە بولۇپ، جۇمھۇرىيەت تۈزۈمىنىڭ، يەنى ”خەلق كۆرسەتكەن ۋەكىللەرنىڭ ۋاكالىتەن باشقۇرۇش ئۇسۇلى“ نىڭ ئاساسى بولىدۇ. بۇنىڭ ئەمەلىيەتتە ئىجرا قىلىنىش شەكلى ئاساسەن ئومۇمىي خەلق ھاكىمىيەت شەكلى — جۇمھۇرىيەت تۈزۈم شەكلى بويىچە ئىپادىلىنىشى مۇمكىن. ئەگەر ھەقىقەتەن خەلقىمىز ئۆزى باشقۇرىدىغان ياكى خەلقىمىز ئۆزىنىڭ ھەقىقىي ئىقتىدارلىق ۋە سادىق ۋەكىللىرىنى تولۇق ھاكىمىيەت

ئۆستگه قويالايدىغان بىر تۈزۈم قۇرالىغىدەك سەۋىيىگە ئېرىشكىنىدە، دېموكراتىيە ئۇقۇمى بەلكىم خەلقىمىزگە ئەڭ پايدىلىق ئىجتىمائىي باشقۇرۇش تۈزۈم چۈشەنچىلىرىدىن بىرى بولۇپ قېلىشىمۇ مۇمكىن. ئەمما مىللىي ئازادلىق كۈرىشىنى يېتەكلەش ئىشى خەلقنى بىر يەرگە توپلاپ، ئەركىن چەك تاشلاش سايلىمى ئارقىلىق قارار قىلىنىدىغان ئىشلاردىن بولماي، شۇ ئىشنىڭ مۇتەخەسسىس ياكى ئەھلىلىرى، جاسارەتلىك باتۇرلىرى تەرىپىدىن قارار قىلىنىپ، شۇلارنىڭ يېتەكلىشى ئاساسىدا ئومۇمىي خەلق ھەرىكەت ئېلىپ بارىدىغان، ھەتتا مەلۇم مەنىدىن ئالغاندا خەلقنى مەجبۇرلاش تۈسىنى ئالىدىغان بىر زوراۋانلىق 'كەسپى ئىش' دېيىش مۇمكىن.

ئەسلىدە دېموكراتىيە ھەققىدىكى چۈشەنچىلەر دۇنيادا تا بۈگۈنگىچە ئېنىق بىر ئېنىقلىمىغا ئېرىشەلمەي كېلىۋاتقان زامانىۋى چۈشەنچىلەرنىڭ بىرىدۇر. دېموكراتىيە ھەققىدە سۆز بولغىنىدا ئامېرىكا بىرخىل شەكلىنى تەرغىب قىلىشسا، ياۋروپالىقلارمۇ باشقا بىر تۈرىنى كۆككە كۆتۈرۈشمەكتە؛ سابىق سوۋېت كوممۇنىستلىرى يەنە بىر خىلىنى توغرا دېگەن بولسا، خىتاي كوممۇنىستلىرىمۇ ئۇنىڭ 'جۇڭگوچىسى' نى كۆتۈرۈپ چىقىشماقتا؛ مەلۇم مەنىدىن ئالغاندا بىرمۇنچە ئىسلام ئەللىرىمۇ ئۆزىگە يارىشا بىرەر دېموكراتىيە چۈشەنچىلىرىنى ئوتتۇرىغا قويۇشقا تىرىشماقتا. بۇ خىل چۈشەنچىلەرگە دىققەت قىلىدىغان بولساق، بەزى دېموكراتچىلار لىبېراللىققا مايىل دېموكراتىيىنى تەشەببۇس قىلسا، يەنە بەزىلىرى سوتسىيالىققا مايىل دېموكراتىيىنى تەرغىب قىلىشماقتا؛ يەنە بەزىلەر خانلىق تۈزۈمنى ساقلاپ قالىدىغان دېموكراتىيىگە مايىل، بەزىلىرى دىنىي ئەقىدىلەرنى ئۈلچەم قىلىدىغان دېموكراتىيىنى ماقۇل كۆرۈشمەكتە. شۇنىڭدەك يەنە مىللىي مەدەنىيەت ئالاھىدىلىكىنى ھىمايە قىلىدىغان، ئىقتىسادىي قانۇنلارنى ئاساس قىلىدىغان، پەلسەپىلىك چۈشەنچىلەرنى ئاساس قىلىدىغان يەنە باشقىچە شاخلاندۇرۇلغان دېموكراتىيە چۈشەنچىلىرىمۇ بىرقىسىم دۆلەتلەرنىڭ سىياسىي تۈزۈمى قىلىپ قوبۇل قىلىنماقتا.

يىغىپ ئېيتقاندا، ھەرقايسى مىللەت، ھەرقايسى ئېتنىك، سىياسىي ياكى دىنىي

توپلاملار ئۆزلىرىنىڭ مىللىي، سىياسىي، ئىقتىسادىي، سىنىپىي ياكى دىنىي مەنپەئەتلىرىگە ئۇيغۇن دەپ قارىغان دېموكراتىيە شەكىللىرىنى ئۆزلىرىنى ساقلاپ قېلىش، ئۆزلىرىنى كۈچەيتىش، ئۆز تەسىر دائىرىسىنى كېڭەيتىش ياكى باشقىلارنى بويسۇندۇرۇش قاتارلىق مەقسەتلىرى ئۈچۈن ئىجتىمائىي-ئىقتىسادىي ۋە سىياسىي تۈزۈم ئاساسى، ھاكىمىيەت يۈرگۈزۈش پرىنسىپى سۈپىتىدە قوللىنىپ كەلمەكتە. ۋەھالەنكى، قولىدا ھوقۇق ۋە قورالى بولمىغان، ۋەتىنىدە مىللىي مۇستەقىللىقى بولمىغان نۇرغۇنلىغان خەلقلەر ھەرقانداق شەكىلدىكى دېموكراتىيە مېۋىلىرىدىن پايدىلىنىش تۇرماق، كۆپ ھاللاردا بۇ تۈردىكى تۈزۈملەرنىڭ بوغۇشى ئاستىدا ئىڭرىماقتا!

بۇلاردىن شۇنى كۆرۈۋېلىشقا بولىدىكى، دېموكراتىيە چۈشەنچىلىرى مەيلى قانداق شەكىل ئېلىشىدىن قەتئىي نەزەر، ھوقۇقنى قولىدا تۇتۇپ تۇرالىغان مىللىي كۈچلەرنىڭ مەنپەئەتىنى قوغداپ، قوللۇقتا چۈشۈرۈلگەن خەلقلەرنى باستۇرۇش قورالى قىلىنماقتا.

ئەينى ۋاقىتتا خىتاي داھىيسى بولغان سۇن جۇڭشەن خىتايغىلا خاس دېموكراتىيە بايرىقىنى كۆتۈرۈپ چىقىپ خىتايلارنى مانجۇلارنىڭ ئاسارىتىدىن قۇتۇلدۇرغانىدى. ئەمما مانجۇ، موڭغۇل، تىبەت قاتارىدىكى مىللىي ئەركىنلىك ھوقۇقىنىڭ بارلىق ئاساسلىرىنى خىتايلارغا تارتقۇزۇپ قويغان بىزگە ئوخشاش خەلقلەر سۇن جۇڭشەن تىكلىگەن خىتاي دېموكراتىك تۈزۈمىنىڭ تۆمۈر تاپىنى ئاستىدا ئېزىلىشكە، تارىخ بېتىدىن ئۆچۈرۈلۈشكە مەھكۇم قىلىنغانىدى. گومىنداڭ خىتايلىرىنىڭ تەرغىب قىلىشقان مىللىي دېموكراتىيە قاراشلىرىمۇ نوقۇل خىتاي مىللىتىگىلا تەۋە دېموكراتىيە تۈزۈمى ئىدى؛ كېيىن كوممۇنىست خىتايلار ئوتتۇرىغا چىقىپ يەنىلا شۇ خىتايلارنىلا مەنپەئەتدار قىلىدىغان ماركسىزم نەزەرىيىلىرى ئاساسىغا تىكلەنگەن دېموكراتىيە تۈزۈمىنى بەرپا قىلىشتى. مانا بۇ ”جۇڭگوچە دېموكراتىك تۈزۈم“ دېگەن سۆزنىڭ تۈپكى ماھىيىتى. دېمەك، خەلقىمىز باشقىلار تەرىپىدىن تىكلەنگەن ھەرقانداق بىر دېموكراتىك تۈزۈمدىن قىلچە مەنپەئەت ئالالماي كەلمەكتە. ھەتتا ئەنە شۇ دېموكراتىيىلەر تۈپەيلىدىن ۋەتىنىمىز تولۇق مۇنقەرز قىلىنىپ،

مىللەت سۈپىتىدە يوقىتىلىش گىردابىغا كەلتۈرۈلمەكتە! ئەمدى بۈگۈن يېڭى سەرگەردان خىتاي دېموكراتچىلىرى ئوتتۇرىغا چىقىپ ئاغزىمىزغا ھەسەل تېمىتىشقا كىرىشمەكتە ۋە نۇرغۇن مۇساپىر تەشكىلاتلىرىمىزمۇ ئۇلارنىڭ ئارقىسىدىن پايپاسلاپ يۈرۈشمەكتە! ئەمما بۇ يېڭى دېموكراتىيىچى خىتايلارمۇ ۋەتىنىمىز خەلقىنىڭ مىللىي مۇستەقىللىق تەلىپىنى مىللىي زورۇرىيەت ئەمەس، كوممۇنىزم زۇلۇمىغا ياكى قايسى بىر مۇستەبىت تۈزۈمنىڭ زۇلۇمىغا قارشى مەجبۇرىيەت دەپ بىرمىلىشىپ، ”بۇ خەلقلەرنىڭ مىللىي مۇستەقىللىق تەلىپىدە بولىشىنى ھازىرچە توغرا چۈشىنىشكە بولىدۇ؛ ئەمما كەلگۈسىدە بىز ھوقۇقنى تارتىپ ئالغىنىمىزدا بۇ خەلقلەرنىڭ بۇنداق بىمەنە تەلەپلەردە بولىشىغا قىلچە ئورۇن قالدۇرۇلمايدۇ. چۈنكى بىز (ئۇلارنىڭ تۇرۇۋاتقان يەرلىرىدە نوپۇس، بىلىم، پەن-تېخنىكا ئۈستۈنلۈكى ۋە ئىقتىسادىي ئۈستۈنلۈكلىرىمىزگە تايىنىپ) ئۇلارنىڭ بۇ خىل تەلەپلەردە بولىشىغا ئىمكان قالدۇرمايمىز“ دېيىشمەكتە. بۇ سۆزلەر ئىنتايىن ‘ئاق كۆڭۈل’ دەپ تونۇلۇۋاتقان قاچقۇن دېموكراتچى خىتايلارنىڭ دېيىشىۋاتقانلىرى بولۇپ، قالغان خىتايلار ”ئازسانلىق مىللەت دېگەن نېمە ئۇ! ئۇلارنى يا قىرىپ تۈگىتىۋېتىش كېرەك، يا بولمىسا قورال كۈچى بىلەن مەجبۇرى خىتايلارغا سىڭدۈرۈۋېتىش شەرت!“ دېيىشمەكتە! شۇڭا، بۈگۈنكى ھەرقانداق بىر دېموكراتىك خىتاي ئوتتۇرىغا چىقىپ ”خىتاي كوممۇنىستلىرىنىڭ قولىدا تۇرۇۋاتقان بىرقىسىم ئاز سانلىق مىللەتلەرگە قەتئىي تۈردە مىللىي مۇستەقىل دۆلەت قۇرۇش ئىختىيارىنى بېرىمىز“ دېگەن سۆزنى بىرەر قېتىم ئېزىپ-تېزىپ بولسىمۇ ئېغىزىدىن چىقىرىپ باقمىدى! بۇنىڭ دەل ئەكسىچە، ئۇلار بىزنى ۋەتىنىمىزدىكى خىتايلىرىغا ئومۇمىي يۈزلۈك قارشى چىقىشىمىز ئورنىغا كوممۇنىست ھۆكۈمىتىگە قارشى تىنچ پائالىيەتلەرنى خىتايلىرى بىلەن بىرلىشىپ قانات يايدۇرۇپ، ”خىتاينىڭ دېموكراتىيىلىشىش سۈرئىتىنى تېزلىتىپ بېرىشكە تۆھپە يارىتىش“ قا ئۈندەشمەكتە.

”كەلگۈسىدە بىز ئاز سانلىق مىللەتلەرگە ھەقىقىي ئاكا-ئۇكىلاردەك مۇئامىلە قىلىمىز، بارلىق ئىشلاردا سىلەر بىلەن زىچ ھەمكارلىشىمىز“ دېگىنىدىن كۆرۈنۈپ

تۇرىدىكى، ”سىلەر مەڭگۈ بىزدىن ئايرىلالمايسىلەر، سىلەرگە مەڭگۈلۈك ھۆكۈمرانلىق قىلىمىز“ دېگىنىدىن باشقا نەرسە چىقمايدۇ!

ئۇنىڭ ئۈستىگە دېموكراتىيىنىڭ ئەڭ مۇھىم پرىنسىپلىرىدىن بىرى شۇكى، ئازچىلىق كۆپچىلىككە قەتئىي بويسۇنۇشنى بىردىن-بىر باش مىزان قىلىشىدۇر. بۇنىڭ ئۈچۈن ھەرقانداق قوشۇمچە قارارلارنى چىقىرىشمىسۇن، ھامىنى بۇ باش پرىنسىپ ئۈچۈن ھەرقانداق قارارلىرىنى قەتئىي رەت قىلىشقا ئىمكان بېرىدۇ. يەنى بىر يېرىم مىليارد كىشىنىڭ قارارىغا قەتئىي بويسۇنۇش — خىتاي مىللىتىنىڭ بىزدىن كۈتۈۋاتقان دېموكراتىك مەيدانى بولۇپ، بۇنىڭ مەنىسى خىتاي مىللىتى ۋە خىتاي مەنپەئەتىگە شەرتسىز بويسۇنۇش دېمەكتۇر! ئۇلار بۇنى ئاتالمىش ئىنسانپەرۋەرلىك، كىشىلىك ھوقۇقلار بىلەن گىرىم قىلىپ كۆرسىتىشكە ئۇرۇنۇپ، خەلقىمىز ئارىسىدا رەھىمدىللىك، سېخىلىق، خۇشخۇيلۇق، تىنچلىقپەرۋەرلىك تەرغىباتلىرىنى كەڭ تارقىتىپ، ۋەتىنىمىزنىڭ بارلىق بۇلۇڭ-پۇچقاقلىرىنى خىتاي تاجاۋۇزچى كۆچمەنلىرى بىلەن لىق توشقۇزۇۋېلىپ تۇرۇپ، ئۈستۈن خىتاي كۆچمەن نوپۇس ۋەزىيىتىنى يارىتىۋالغىنىدىن كېيىن، ھەرقانداق باراۋەرلىك ئاساسىدىكى دېموكراتىك سايلاملاردا خىتاي تاجاۋۇزچىلىرىنىڭ ئۈستۈن ئاۋازغا ئېرىشىشىنى قولغا كەلتۈرۈش شارائىتىنى يارىتىش بولىدۇ. ئەسلىدە ’ئاز سانلىق مىللەت‘ دېگەن سۆزنىڭ تېگىدىمۇ بۇ مەنە ياتماقتا ئىدى. ھەتتا خەلقىمىزنى قايمۇقتۇرۇش، ئالداش، بىر-بىرىگە سېلىش، تەھدىت قىلىش، پارا بېرىش، باستۇرۇش شەكىللىرى بىلەن خىتايغا ئاۋاز بەرگۈزۈپ، ۋەتىنىمىزنى مەڭگۈلۈك ’كىچىك خىتاي دۆلىتى‘ ھالىتىگە كەلتۈرىۋېلىشنى يېڭى دېموكراتچى خىتايلار ئۆزلىرىنىڭ مىللىي سىياسىتى قىلىپ بەلگىلىشىدىغانلىقىنى ھازىردىن تارتىپلا تەرغىب قىلىشماقتا. ھالبۇكى، يېڭى دېموكراتچى خىتايلار ھاكىمىيەت بېشىغا چىقماي تۇرۇپلا، ۋەتىنىمىز خەلقىنىڭ ئاۋۋال ھەرىكەت باشلىۋېلىپ، كەلگۈسىدە شەرقىي تۈركىستاندا خىتاي تەسىرى قالمىغان، يەرلىك خەلق ئۆزلىرىنىڭ مىللىي قوشۇنىنى قۇرۇۋالغان ۋەزىيەتنى بارلىققا كەلتۈرۈۋېلىشىدىن، شۇنىڭ بىلەن شەرقىي تۈركىستانىمىزغا خىتاي تاجاۋۇزچى كۆچمەنلىرىنى يۆتكەش،

بايلىقلىرىمىزنى خالىغانچە بۇلاڭ-تالاڭ قىلىش پۇرسىتىنى قولدىن بېرىپ قويۇشىدىن جىددىي ئەنسىرەشمەكتە! شۇ سەۋەبتىن بىرقىسىم يېڭى دېموكراتچى خىتايلار ”شىمالى شىنجاڭدا بىكىتىۋەن قىسىم-دېۋىزىيىلىرى، خىتاي ئاھالىسىدىن تەشكىللەنگەن ئۈستۈن مىللىي تەركىبىمىز بولغىنى ئۈچۈن، يەرلىكلەرنىڭ مەيلى تېررورلۇق ۋاستە قوللانسۇن، مەيلى دېموكراتىك سايلام ئارقىلىق بولسۇن، شىمالدا يەرلىكلەرنىڭ ئۈستۈنلۈككە ئېرىشىۋېلىش ئېھتىماللىقى مەڭگۈلۈك ئاخىرلاشتى. ئەمما جەنۇبتا بۇ خىل ئۈستۈن نوپۇس نىسپىتىمىزنىڭ يارىتىلىشىغا ئىنچىل سەل قاراپ كېلىنگەچكە، ئۇ يەردىكى خەلق ھەمىشە زوراۋانلىق ۋاستىسى بىلەن ۋەتەن بىرلىكىنى پارچىلاشقا ئۇرۇنۇپ كەلمەكتە. ئەگەر جەنۇبقىمۇ جىددىي شەكىلدە ئاھالە كۆچۈرۈپ، ھەرخىل سانائەت رايونلىرى بەرپا قىلىنسا، يەرلىك خەلق مەدەنىي ھايات بىلەن ئۈچۈراشقىنىدىن كېيىن، ئۆز مىللىي داۋالىرى ئۈچۈن ۋاقىت ئاجرىتالماي پۇل غېمى بىلەن بولۇپ كېتىپ، مۇستەقىللىق داۋالىرىنى ئۇنتۇپ كېتەتتى! ... كوممۇنىستلار بۇ جەھەتتە شىمالدا ھەقىقەتەنمۇ جۇڭخۇا مىللىتىگە پايدىلىق ئىشلارنى قىلىپ بېرەلىدى. ئەمما جەنۇبتا بۇ ھەقتە ئىنچىل بولالمىدى، ...“ دېگەندەك ئىچكى مۇلاھىزىلىرىنى قىلچە تەپ تارتماستىنلا ئاشكارا ئېلان قىلىپ تالاش-تارتىش قىلىشماقتا! (بۇ يېقىنقى يىللاردا، كوممۇنىست خىتايلار قەشقەرگىچە تارتىلغان تۆمۈر يول قاتنىشى ۋاستىسى ئارقىلىق دېموكراتچى خىتايلارنىڭ بۇ ئارزۇلىرىنى ئىشقا ئاشۇرۇپ بەرمەكتە — قايتا رەتلىگۈچىدىن) ھەتتا بىر قىسىم دېموكراتچى خىتايلار ئاشكارا ئوتتۇرىغا سەكرەپ چىقىپ، ”بىز نېمە ئۈچۈن بۇ ئاز سانلىق مىللەت دېگەن ياۋايىلاردىن شۇنچە ئەنسىرەپ كېتىدىكەنمىز؟ نېمە ئۈچۈن ئۇلاردىن قورقۇپ كېتىدىكەنمىز؟ نېمە ئۈچۈن ئۇلارغا شۇنچە كۆپ ئېتىبارچىلىقلارنى سوغا قىلىشىدىكەنمىز؟ ... بىز قاچانغىچە ئۇلاردىن قورقۇپ تىترەپ ئۇلارنى ئەتىۋارلاش سىياسىتى بىلەن بورداپ يۈرىدىكەنمىز؟ ئۇلارنى مەجبۇرلايلى، باستۇرايلى، ئۇلارنى تىنىق تارتالماس قىلىۋېتىش، مىللىي ئالاھىدىلىكىنى مەڭگۈ ئۇنتۇلدۇرىۋېتىش ئۈچۈن بارلىق چارىلارنى تولۇق ئىشقا

سالايلى!“ دەپ ماقالىلار ئېلان قىلىشىپ، مۆتىدىل دېموكراتىك خىتايلارنى مىللىي تەسلىمچىلەر دەپ تەنقىد قىلىشماقتا! بۇ خىل ماقالىلاردىن خىتاي يېڭى دېموكراتچىلارنىڭ كوممۇنىستلاردىن قىلچىلىكمۇ پەرق قىلمايدىغان كەلگۈسى تاجاۋۇزچىلار بولىدىغانلىقىنى تولۇق كۆرسىتىپ بەرمەكتە. يەنى خىتاي يېڭى دېموكراتچىلىرى ئۆز ئىچىدە يۇقىرىقىدەك مۇنازىرىلەرنى قىلىشقىنى بىلەن، كەينىگە ئۆرۈلۈپلا بىزگە قارىتىپ ”شىنجاڭدىكى خىتايلىرىمىزنىڭ مۇتلەق كۆپ قىسمى دېموكراتىيىگە تەشنا بولۇۋاتقان كىشىلەردۇر، شۇڭا سىلەر ئۇلار بىلەن ھەمكارلىشىپ كوممۇنىست تۈزۈمنى ئاغدۇرۇپ تاشلاشقا كۈچ چىقىرىش بىلەن شۇغۇللىنىشىڭلار ئەڭ ئاقىلانىلىك ئىش قىلغىنىڭلار ھېسابلىنىدۇ، ...“ دەپ، بىزنىڭ مىللىي دۈشمىنىمىزنى غۇۋالاشتۇرۇش، مىللىي مۇستەقىللىق ھەرىكىتىمىزنى خىتاي دېموكراتىك ھەرىكىتىنىڭ ياردەمچى كۈچى قىلىۋېلىشقا ئۇرۇنۇشماقتا ۋە بۇنىڭغا بىزنىڭ مۇھاجىر داھىيلىرىمىزمۇ ۋاسىتىلىك قوشۇلۇپ بەرمەكتە!

بۈگۈنكى كۈندىكى بىزنىڭ خىتاي دېموكراتچىلىرىغا قول بېرىشىپ خەلقىمىزنى تىنچ ھەرىكەتلەرگە رىغبەتلەندۈرۈپ كېلىۋاتقان كىشىلىرىمىزنىڭ ئىشىنىۋاتقان خىتايلىرى ئەنە شۇ خىلدىكى خىتايلاردۇر. بۇ تۈردىكى دېموكرات ھەۋەسكارلىرىمىز ئەينى ۋاقىتتا، مىللىي دۆلەت قۇرۇشىمىزغا ئىزچىل قارشى چىقىپ كەلگەن بۇرۇنقى خىتاي دېموكراتىك ھۆكۈمىتىگە يالۋۇرۇپ، ”سىلەرنىڭ تولۇق مۇستەقىللىق تەلىپىمىزدە بولۇشىمىزدىن خاپا بولىدىغانلىقىڭلارنى بىلىمىز، شۇڭا سىلەردىن ئايرىلماسلىق شەرتى بىلەن، شەرقىي تۈركىستانغا يېرىم مۇستەقىللىق خاراكتېرىنى ئالغان فېدېراتسىيە (مۇستەملىكە، ئاپتونومىيە) ھوقۇقىنى بېرىشىڭلارنى ئۆتۈنۈپ قالىمىز، ئۇنداق قىلمىغىنىڭلاردا خەلقىمىز گېپىمىزنى ئاڭلىماس بولۇۋېلىپ، سىلەرگە زىيان سالىدىغان قانلىق كۈرەشلەرگە كېتىپ قېلىشى مۇمكىن، ...“ دەپ يىگىرمە يىل يالۋۇرۇپمۇ خىتاي كاتتىۋاشلىرىنى ئەيۋەشكە كەلتۈرەلمىگەن كىشىلىرىمىزنىڭ ئىزىنى بېسىپ ماڭماقتا. بۈگۈن بۇ كىشىلىرىمىز بۇ ئاچچىق ساۋاقلارنى ئۇنتۇپ قېلىشقانمىدۇ ياكى ئۇنى ھېلىمۇ توغرا يول دەپ ئويلىشامدىغاندۇ؟ بىزنىڭ پىشقەدەم

دېموكراتچىلىرىمىزنىڭ دېيىشكەنلىرىگە ماسلاشقان بۈگۈنكى ئاتالمىش يېڭى دېموكراتچىلىرىمىزمۇ: ”خەلقىمىز بىزنىڭ توسقىنىمىزغا ئۇنىماي قوراللىق كۆرەشتىن ئىبارەت سىلەرگە زىيان سالىدىغان خەتەرلىك يولغا قاراپ مېڭىشقا تىرىشماقتا، ...“ دېيىشىپ، خەلقىمىزنىڭ جان پىدالىق بىلەن مىللىي مۇستەقىللىق كۆرىشىگە ئاتلىنىشىنى قىزغىنلىقىنى خىتايلىرىغا داتلىشىپ يۈرمەكتە!

يۇقىرىدا تەكىتلەپ ئۆتكىنىمىزدەك، دېموكراتىيىنىڭ ئەڭ تۈپكى پرىنسىپلىرىدىن بىرى شۇكى، كۆپ سانلىقنىڭ قانۇنلۇق بولۇش مەنتىقىسىگە شەرتسىز بويسۇنۇشتۇر. ۋەتىنىمىزدە خىتاي تاجاۋۇزچىلىرىنىڭ ئومۇمىي نوپۇس ئىچىدە مۇتلەق ئۈستۈنلۈككە ئېرىشىۋالغان كۈنلىرىدە، بارلىق مەمۇرىي، ئىقتىسادىي، سىياسىي، ئەسكىرىي، ئىلىم-پەن ساھەلىرى بويىچە ھازىردىنلا مۇتلەق زومىگەرلىك ئورنىغا ئېرىشىۋالغان خىتاي تاجاۋۇزچىلىرىغا يول قويۇشنى تەرغىب قىلىش — بۈگۈنكى دېموكراتىيە ھېسابلىنىدۇ. بۇ نۇقتىدىن ئالغاندا، ۋەتىنىمىز خەلقىنى دېموكراتىيە ئۇسۇلىدا تىنچ ئەركىنلىككە ئېرىشتۈرۈشنى تەرغىب قىلىش ھەرىكىتىمۇ خىتاي تاجاۋۇزچىلىرىنى ۋەتىنىمىزدە ساقلاپ قېلىشقا ئۇرۇنۇشنىڭ شەكلى ئۆزگەرگەن باشقىچە ئىپادىلىنىشىدۇر. ئۇ ھالدا دېموكراتىيە بايرىقىنى كۆتۈرۈپ چىقىپ ئاتالمىش ۋەتەنپەرۋەرلىك ھەرىكىتى بىلەن شۇغۇللىنىۋاتىمەن دېگۈچىلەرنىمۇ نۆۋەتتىكى تەسلىمچىلەرنىڭ يەنە بىر خىل شەكىلدە ئىپادىلىنىشى دەپ قارىشىمىز شەرت! تەسلىمچىلىك دېمەك — ۋەتەنگە خائىنلىق بولىدۇ!

ھالبۇكى، بىزنىڭ خەلقىمىز خىتاي دېموكراتىيىسىگە — يەنى ئىمپورت قىلىنغان دېموكراتىيىگە ئەمەس، بەلكى ئۆزىنىڭ مىللىي ئىستىگىنى ئەكس ئەتتۈرەلەيدىغان، مىللىي مەنپەئەتلىرىنىڭ ھىمايىسى ئاساسىغا بەرپا قىلىنغان ئۆزىگە خاس مىللىي دېموكراتىيىگە موھتاجدۇر. مىللىي دېموكراتىيە — شەرقىي تۈركىستان خەلقىنى قەتئىي تۈردە مىللىي مۇستەقىل دۆلىتى ۋاسىتىسى ئارقىلىق دۇنيا سەھنىسىگە ئېلىپ چىقىپ، بارلىق ھۆر دۇنيا مىللەتلىرى قاتارىدا ئورۇن ئالدۇرۇشنى ئالدىنقى شەرت قىلىدۇ. مانا بۇ — بىز ئارزۇ قىلغان دېموكراتىيە! بۇ نۇقتىدىن ئالغاندا، دېموكراتىيە —

ھېچبىر زامان مىللىي مۇستەقىللىق كۈرىشىمىزنىڭ ئۇسۇلى بولالمايدۇ. ئۇ پەقەتلا مۇستەقىل مىللىي دۆلىتىمىزنىڭ سىياسىي تۈزۈملا بولالايدۇ، خالاس. شۇڭا، دېموكراتىيە تالاش تارتىشى پەقەت مۇستەقىل مىللىي دۆلىتىمىز قۇرۇلغاندىن كېيىنلا تىلغا ئېلىنىدىغان بىر سىياسىي تاللاش ھادىسىسىدۇر. مۇستەملىكە ھالدا تۇرۇپ دېموكراتىيە تەلەپ قىلىمىز دەيدىكەنمىز، مۇتلەق تۈردە بىر يېرىم مىليارد خىتاي مەنپەئەتى ئاساسىدا بىزگە ئىلتىپات قىلىنغان دەرىجىدىلا دېموكراتىيىگە ئېرىشەلىشىمىز مۇمكىن. ئۇنداق بولماي، خىتاي تاجاۋۇزچىلىرىنىڭ 'مىللىي مەنپەئەتلىرى' نى ئالدىنقى شەرت قىلىشنى ئاساس قىلىدىغان بۈگۈنكى ياكى بۇندىن كېيىنكى ھەرقانداق مۇستەملىكە تۈزۈمى ئاستىدا، مىللىي دېموكراتىك مەنپەئەتىمىزنى كىچىككىنە بولسىمۇ تىلغا ئالىمىز دەيدىكەنمىز، بۇ ئۇرۇنۇشىمىز مۇتلەق تۈردە خىتاي تاجاۋۇزچىلىرىنىڭ زىيىنىغا يول قويۇشنى تەلەپ قىلىش بولۇپ روي بېرىدۇ. دەرۋەقە، خىتاي تاجاۋۇزچىلىرى بەزى زۆرۈرىيىتى بولمىغان، شۇنىڭدەك ئۇلار ئۈچۈن بىھۇدە باش ئاغرىقى تېپىپ بېرىدىغان بەزى سۈركىلىشلەرنىڭ ئوتتۇرىغا چىقىشىدىن ساقلىنىش ئۈچۈن، خەلقىمىزگە قىسمەنلىكتە بەزى دېموكراتىك ھەقلىرىنى بېرىشكىمۇ مەجبۇر قېلىشى مۇقەررەر. ئەمما بۇ تۈردىكى يول قويۇشلار يېپىنى ئۇزۇن قويۇۋېتىپ بېلىقنىڭ چوڭىنى تۇتۇشنى مەقسەت قىلىدىغانلىقىغا ئوخشاش، كۆرۈنۈشتىكىلا يول قويۇش بولۇپ قالىدۇ. يەنى، مەلۇم بىر داڭلىق پېشقەدەم ماتېماتىكچىمىزنىڭ تىلى بىلەن ئوبرازلاشتۇرۇپ دېگىنىمىزدە، ۋەتىنىمىزنىڭ مۇستەملىكە قىياپىتىنىڭ تىنچ داۋاملىشىپ بېرىشىنى بىر كەسىرنىڭ قىممىتى دەپ قارىغىنىمىزدا، ئۇ ھالدا، بۇ كەسىرنىڭ سۈرىتى خىتايلارنىڭ دېموكراتىك ھەققىنى كۆرسىتىپ بەرسە، مەخرىجى مىللىي دېموكراتىيىمىزنىڭ قىممىتىنى ئىپادىلىگىنىگە ئوخشاش، مەخرەج چوڭايسا كەسىرنىڭ قىممىتى كىچىكلەپ، سۈرەت چوڭايسا كەسىرنىڭ قىممىتى چوڭلاپ بارىدۇ. ئەمما بۇ كەسىرنى قىممەتكە ئېرىشتۈرىمەن دەيدىكەن، مۇتلەق تۈردە مەخرىجىنى نۆلدىن چوڭ تۇتۇشى كېرەك. شۇنىڭدەك بۇ كەسىرنىڭ قىممىتىنى چوڭ تۇتىمەن دەيدىكەن، مۇتلەق تۈردە سۈرىتىنى چەكسىز

چوڭايتىشقا، مەخرىجىنى چەكسىز كىچىك تۇتۇشقا تىرىشىش كېرەك.

بۇ نۇقتىغا كەلگەندە مۇستەملىكە دېگەن بۇ ھادىسىنىڭ ماھىيىتىگە دىققەت قىلىپ بېقىشىمىز زۆرۈرمۇ قانداق؟ يەنى مۇستەملىكە دېگەن نېمە؟ بۇ ئاتالغۇدىن، يېقىنقى تارىختىن بۇيان بېيىشنى مەقسەت قىلغان بىرقىسىم كىچىك ياكى ئادىمى شالاڭ زومىگەر ئەللەرنىڭ باشقا دۆلەتلەرنى تىزگىنى ئاستىغا ئېلىپ ئىشلىتىشى دېگەنگە مايىل بىر ئۇقۇم چىقىدىغاندەك قىلىدۇ. ئۇ ھالدا، ۋەتىنىمىزنى قىرىق توققۇزىنچى يىلنىڭ ئالدىدا مۇستەملىكە ھالىتىدە ئىدى دېيىشكە بولماسمۇ؟ ئەڭ كېچىكتۈرگىنىمىزدىمۇ ئەللىك سەككىزىنچى يىلدىن بۇرۇنقى ۋەزىيىتىمىز مۇستەملىكە ھالىتنى ئىپادىلىگەن بولىدۇ. ئەمما شۇنىڭدىن ئېتىبارەن، ۋەتىنىمىز خىتاي يۇرتى قىلىنىش ئۈچۈن بېسىۋېلىنماقتا. بىز بۈگۈن مۇستەملىكە ئەمەس، ۋەتىنىنى خىتايلار يۇتىۋېلىۋاتقان بىر خەلقمىز. يەنى، بىزنىڭ بۈگۈنكى ھالىتىمىزنى ھىتلېر گېرمانىيىسىنىڭ يۇتۇۋالغان غەربىي پولشىنىڭ ۋەزىيىتىگە ئوخشىتىش مۇمكىن. ئۇنداقتا، بىزدە مۇستەملىكە ئەللەرگە خاس دېموكراتىيىمۇ مەۋجۇدلۇق شەرتلىرىنى يوقىتىپ بېرىۋاتقان بولىدۇ.

بىز يەنە بىر قىسىم كىشىلىرىمىزنىڭ تارقىتىپ يۈرگەن مىللىتىمىزگە ھاقارەتلىك پەس كۆرىدىغان بىر پەتىۋاسىنىمۇ تىلغا ئېلىپ ئۆتىشىمىز كېرەك: بىرلەشكەن دۆلەتلەر تەشكىلاتىنىڭ بىر يوشۇرۇن قارارىدا ئۆزىنى مۇستەقىل سوراش ئىقتىدارى بولمىغان ياكى بۇنداق ئىقتىدارىنى يوقاتقان مىللەتلەرگە مىللىي مۇستەقىل دۆلەت قۇرۇشىغا يول قويمايدىكەن، چۈنكى، بۇنداق ئىقتىدارسىز مىللەتلەر مۇستەقىل بولىۋالغاندىن كېيىن دۇنيا تىنچلىقىغا بالا بولۇپ قالىدىغانلىقىدىن ئەنسىرەيدىكەن! شۇ سەۋەبتىن ۋەتىنىمىز خەلقىنىڭ مىللىي مۇستەقىللىق تەلەپلىرىگە دۇنيا چوڭلىرى قۇلاق سالمايۋاتقانمىش!

بۇ، سېپىي ئۆزىدىن ئىرقچى بىر كۆز قاراش بولۇپ، خەلقىمىزنى بۇنداق دەپ قارايدىغانلاردىن شۇنى تەلەپ قىلىشقا توغرا كېلىدۇ: ئۇنداقتا، سىلەر بېرىپ شۇ ب د ت ياكى ئا ق ش دىن ”ئۇيغۇرلارنىڭ مۇستەقىل ياشىيالىغۇدەك ئەقلى يوق“ دېگەن دىئاگنوزدىن بىرنى قويدۇرۇپ كېلىڭلار! بۇنداق قاراشتىكى كىشىلىرىمىز بىلەن

زاكونلاشقۇچلىقى يوق!

بىز بۇ يەردە كىشىلىك ھوقۇق مەسىلىسىمۇ خەلقىمىزنىڭ مېڭىسىنى قوچۇپ كېلىۋاتقان مەسىلىلەرنىڭ بىرى ئىكەنلىكىنى تەكىتلەپ ئۆتۈشىمىز كېرەك. كىشىلىك ھوقۇق مەسىلىسىمۇ خۇددى دېموكراتىيە مەسىلىسىگە ئوخشاشلا مىللىي ئايرىمىچىلىقلارنى تونۇمايدىغان ھەمدە مۇئەييەن بىر ئىجتىمائىي تۈزۈمنىڭ تەركىبى قىسمى بولۇپ نامايان بولالايدىغان قوشۇمچە سىياسىي تۈزۈمدۇر. شۇڭا، بۇ مەسىلىمۇ خىتاي تاجاۋۇزچىلىرىدىن قۇتۇلۇپ، مۇستەقىل مىللىي دۆلىتىمىز قۇرۇلغاندىن كېيىنلا قارارلاشتۇرۇشقا بولىدىغان ئىجتىمائىي تۈزۈم تەلىپىگە قاراپ ئاندىن ئوتتۇرىغا چىقىدىغان مەسىلە بولغاچقا، مىللىي مۇستەقىللىق ھەرىكىتىمىزنىڭ چارىسى بولالمايدۇ. مۇستەملىكە شارائىت ئاستىدا بۇ مەسىلىنى تەكىتلەش، بىزنى خىتاي تاجاۋۇزچىلىرىغا مەڭگۈ قۇل بولۇشىمىزنى تەرغىب قىلىدىغان نەرسىگە ئايلىنىپ قالىدۇ. يەنى، كىشىلىك ھوقۇق پرىنسىپلىرى مىللەت، دۆلەت چەكلىمىسىگە ئۇچرىمىغان ئاساستا، مۇئەييەن بىر تۇپراقتا ياشاۋاتقان كىشىلەرنى تەڭ باراۋەرلىك كۆزى بىلەن قاراشنى تەرغىب قىلىدىغان بولغاچقا، ”ۋەتىنىمىزدىكى خىتاي تاجاۋۇزچىلىرىمۇ ئادەم، ئۇلارمۇ بۇ تۇپراقلاردا ئىقتىدارىغا قاراپ ئادەمدەك ياشىشى، بارلىق ھەق-ھوقۇقلاردىن ئىقتىدارىغا قاراپ شەرتسىز پايدىلىنالىشى قەتئىي كاپالەتكە ئىگە قىلىنىشى“ ئالدىنقى شەرت قىلىنىدۇ. بۇمۇ خىتاي تاجاۋۇزچىلىرىنىڭ ۋەتىنىمىزنى مەڭگۈ بېسىپ يېتىشىنى قانۇنلاشتۇرۇشقا ياردەمچى بولغانلىقىنىڭ بىرخىل باشقىچە كۆرۈنۈشىدۇر. بۇنىڭ ئاقىۋىتى ئوخشاشلا ۋەتەنگە خائىنلىق قىلغانلىق بىلەن تەڭ مەنىگە كېلىدۇ.

ئەسلىدە كىشىلىك ھوقۇق مەسىلىسى ئىجتىمائىي تۈزۈمنى ئۆزگەرتىش ياكى ئىسلاھات قىلىشنى تەشەببۇس قىلىش يۈزىسىدىن تۇنجى قېتىم فرانسىيىدە يەتتە ماددىلىق كىشىلىك ھوقۇق خىتابنامىسىنى ئۆز ئىچىگە ئالغان «كىشىلىك ھوقۇق» نامىدىكى كىتابچە ھالىتىدە ئون سەككىزىنچى ئەسىرنىڭ ئوتتۇرىلىرىدا ياۋروپالىقلارغا رەسمىي تونۇتۇشقا باشلانغان بىر چۈشەنچە ئىدى. ئەينى ۋاقىتلاردا فرانسىيە فېئودال

قالدۇق ھۆكۈمەتنى ئۆز خەلقىگە ئىنساندەك ياشاشنىڭ ئىجتىمائىي مۇھىتىنى يارىتىپ بېرىشكە مەجبۇر قىلىش سۈپىتىدە ئوتتۇرىغا قويۇلغان بولسىمۇ، فرانسىيە فېئودال ھۆكۈمىتىنىڭ قاتتىق چەكلىشى بىلەن ئېلان قىلىنمىغان بۇ كىتاب، كىشىلىك ھوقۇق مەسىلىسىنى خەلقئارالاشتۇرۇش بەدىلىگە سىرتتىن بېسىم پەيدا قىلىش مەقسىتىدە ئامېرىكىنىڭ تۇنجى پرېزىدېنتى ۋاشىنگتونغا سوغات قىلىنىش ۋاستىسى بىلەن ئا ق ش دا ئېلان قىلىنىش پۇرسىتىگە ئېرىشەلىگەن ئىدى.

يەنى، ’مەدەنىي دۇنيا‘ جامائىتى كىشىلىك ھوقۇق تەلىماتلىرى بىلەن بۇندىن ئىككى ئەسىردىن ئارتۇق ۋاقىت ئاۋاللا تونۇشۇشقا باشلىغان بولسىمۇ، تاكى ئىككىنچى دۇنيا ئۇرۇشىغىچە تۈزۈكرەك بىرەر تەسىر قوزغىيالمىغان ئاجىز تەلىماتلاردىن بىرى ئىدى (بەزى ئىسلام تەتقىقاتچىلىرىنىڭ ھۆكۈمىگە ئاساسلانغىنىمىزدا، مۇھەممەد پەيغەمبىرىمىزنىڭ داڭلىق نۇتۇقلىرىدىن بىرى بولغان «ۋىدالىشىش خۇتبىسى» مۇ ئەڭ مۇكەممەل كىشىلىك ھوقۇق خىتابنامىسى بولالايدۇ دېيىش مۇمكىن. ئەپسۇسكى بىز بۇ تەلىماتلارنىڭ بۇ خىل مەزمۇنىدىن ھازىرغىچە بىخەۋەر بولۇپ كەلمەكتىمىز!). ئادەم ماھىيىتىنى تەتقىق قىلىش بىلەن داڭ چىقارغان س. فرېئۇدنىڭ رىقابەتچى ۋاستىلىك شاگىرتلىرىدىن بولغان ئا. ماسلوۋ، ئىنساندىكى تەبىئىي ئېھتىياجلارنى تەتقىق قىلىپ قاتارغا تىزىپ، ئىنسان ئوغلىنىڭ قاتلاملىق تۈپكى ئېھتىياج نەزەرىيىسىنى ئوتتۇرىغا قويۇپ، كىشىلىك ھوقۇق مەسىلىسىنى ئىلمىي نەزەرىيىلەر بىلەن مۇكەممەللەشتۈرۈپ، بىر مەزگىل «ئۈچىنچى ئىدىيىۋى دولقۇن» دەپ داڭ چىقارغان ھەرىكەت ھالىتىگە ئايلاندۇرۇشقا تىرىشىپ باققان بولسىمۇ، دۇنيادا خېلى ئۇزۇن ۋاقىتلاردىن بۇيان كىشىلىك ھوقۇقنى رەسمىي ئېتىراپ قىلىشقا پېتىنالايدىغان تۈزۈكرەك بىرەر دۆلەت چىقىپ باقمىدى. ھەتتا كىشىلىك ھوقۇقنىڭ ”ئاتىسى“ ھېسابلىنىۋاتقان ئامېرىكىدىمۇ تا يەتمىشىنچى يىللارغىچە ۋەھشىي ئىرقچىلىق داۋاملىشىپ كەلگەنىدى. ھازىرمۇ ھەرقانچە ئىلغار دەپ تونۇلغان ’مەدەنىيەتلىك‘ دۆلەتلەردە يەنىلا ئىرقچىلىق، مىللەتچىلىك، دىنىي دۈشمەنلىك، نادانلارنى، ئاجىزلارنى ۋە نامراتلارنى خارلاش، ... ئىشلىرى قانۇنلۇق

ياكى يوشۇرۇن شەكىللەردە داۋاملىشىپ كەلمەكتە. گەرچە بۈگۈن بىرقىسىم ئەللەر كىشىلىك ھوقۇقىقا ئالاھىدە ئېتىبار قىلىدىغان قىياپەتلەرنى ئىپادىلەشكەندەك قىلسىمۇ، ئەمما يەنىلا ئەنە شۇ ئەللەرنىڭ قاپ مەركەزلىرىدە بوشناق مۇسۇلمانلىرىنىڭ، كوسوۋو ئالبانلىرىنىڭ ۋە چېچەنلەرنىڭ، پەلەستىن ئەرەبلىرىنىڭ، ئىراقلىقلارنىڭ، ئافغان مۇسۇلمانلىرىنىڭ، كەشمىر مۇسۇلمانلىرىنىڭ، ... ۋەھشىيانىلىق بىلەن ئەڭ ئىلغار دەپ تونۇلغان ئەللەر ھۆكۈمەتلىرى ۋە ئۇلارنىڭ ھەربىي كۈچلىرى تەرىپىدىن ئەڭ زامانىۋى ئۇرۇش قوراللىرى بىلەن قىرغىن قىلىنىۋاتقانلىقى، كىشىلىك ھوقۇق مەسىلىسىنىڭمۇ دۇنيادا تېخى ئورتاق بىر چۈشەنچە ھالىتىگە كېلىشتىن بەكلا يىراقتا تۇرغانلىقىنى كۆرۈۋېلىش مۇمكىن. يەنى، بۈگۈنكى دۇنيادا كىشىلىك ھوقۇق مەسىلىسىنىڭ يەنىلا دىنىي، مىللىي، سىياسىي، ئىقتىسادىي، ئىلمىي، ھەربىي ۋە ئىرقىي تۇسلەرگە بېقىنىدىغان ھالەتتە تۇرغانلىقىنى ئۇچۇق كۆرۈپ ئالالايمىز.

ئەنە شۇنداق ھالدا تۇرۇۋاتقان بىر چۈشەنچىنى مىللىي مۇستەقىللىق ھەرىكىتىمىز ئۈچۈن خىزمەت قىلدۇرىمەن دېيىش، يەنە كېلىپ پۈتكۈل تارىخى بويىچە كىشىلىك ھوقۇق دېگەنگە مايىل ھەرقانداق قاراشلارنى ئاجايىپ غەلىتىلىك ھېس قىلىدىغان، ئۆلگەن ئادەم تۇرماق، چالا تۇغۇلغان باللىرىنىمۇ قوروپ يەۋېتىدىغان خىتاي تاجاۋۇزچىلىرىدىن كىشىلىك ھوقۇق پرىنسىپلىرىغا تايىنىپ تىنچ مۇستەقىللىقنى ياكى قانداقتۇر بىرەر ھوقۇقنى ئالالايمەن دەپ ئىشىنىشنى ’تۆتىنچى دوختۇرخانا‘ غا ئاپىرىپ قويۇشقا تېگىشلىك كىشىلەر دەپ گۇمان قىلماقتىن باشقا چارىمىز يوق!

خوش، تەڭ باراۋەرلىك مەسىلىسىچۇ؟ يەنى بىزنىڭ نۇرغۇن كىشىلىرىمىز خىتايلار بىلەن ھەر جەھەتتە تەڭ باراۋەر بولۇشنى تەلەپ قىلىشىدۇ. بۇ تەڭلىك قانداق ئىپادىلىنىشى كېرەك؟ ھەر ئىككى مىللەتنىڭ نوپۇس سانىغا قاراپ تەڭلىك تەلەپ قىلىش بولغىنىدا، قىرىق بەشىنچى يىلى خىتاي بىلەن يەرلىك نىسبىتى بىرگە يۈز ئىدى. شۇڭا ۋەتىنىمىزدىكى مەنپەئەتلەرنىڭ يۈزدە توقسەن توققۇزى يەرلىكلەرنىڭ مەنپەئەتدار بولىدىغان تەۋەسىدە تۇرۇشى كېرەك ئىدى. ئەمما خىتاي

نوپۇسى بۇگۈنگە كەلگۈچە نەچچە يۈز ھەسسە كۆپىيىپ يەرلىكلەر بىلەن نىسبىتى تەڭلىشىپ قالماقتا، يەنى مەنپەئەتدارلىقنىڭ يۈزدە ئەللىك قىسمى يەرلىكلەرگە تەۋە بولۇشقا كېمەيتىلىشى كېرەكمۇ؟ كەلگۈسىدە يەرلىكلەر خىتاينىڭ ئۇندا بىرىگە چۈشۈپ قالغىنىدىچۇ؟ پۈتۈن بىلىم مەنبەسى خىتايچە بىلەن مونوپولىيە قىلىنغان بىر ئەھۋالدا، سەۋىيىدىكى تەڭلىك قانداق ئىشقا ئاشۇرۇلۇشى كېرەك؟ بۇنىڭغا ئوخشىغان ئۇرغۇن مەدەنىيەت ھادىسىلىرىدىكى تەڭلىك قانداق ئىپادىلىنىشى لازىم؟ خىتاي تۈرمىلىرىدا بىزلەرنىڭ تەڭلىك تەلپىمىز قانداق بولىشى كېرەك؟ چۈنكى خىتايلار بىزنىڭ ۋەتىنىمىزدە ئەركىن پائالىيەت قىلالىغان ئىكەن، بىزمۇ ئۇلارنىڭكىدە تەڭ ھوقۇقتا ئىگە بولىشىمىز كېرەك ئەمەسمۇ؟

بۇ ھەقتە بۇنچە كۆپ گەپ سېتىشنىڭ ھاجىتى يوق، مېنىڭ ۋەتىنىمدە ياتلار بىلەن تەڭ-باراۋەرلىك نېمە قىلسۇن! بۇ مېنىڭ ۋەتىنىم، خىتاينىڭ قىلچە ھەققى يوق! دېمەك، تەڭ-باراۋەرلىك ئاساسىدىكى مىللىي سىياسەت دېگەن مەسىلە ئەمەلىيەتتە مەۋجۇد ئەمەس. ۋەتەننى خىتايغا بېرىۋېتىش — تەڭ-باراۋەرلىكنىڭ ۋەتىنىمىزدىكى بىردىن-بىر ئالدىنقى شەرتى!

بۇ يەردە مۇھىت بۇلغىنىشلار ھەققىدە شىكايەتلەرنىمۇ مىللەتنى قۇتقۇزۇش ئۈچۈن خىزمەت قىلدۇرۇشقا بولىدۇ دەپ ئىشەنگۈچىلەرنى باھالاپ ۋاقىت زايە قىلماي، ئۇنداقلارنى ۋەتەنپەرۋەرلەر تىزىملىكىدىن قەتئىي چىقىرىپ تاشلاشلا كېرەك. ئەگەر بۇنداقلار مىللىي مۇستەقىللىق كۈنلىرىمىزنى كۆرەلىگۈدەك ياشىيالىسا ھەممە شۇ چاققىچە ئىلغار ۋە كۈچلۈك ئەللەرنىڭ قولى بىلەن بۇلغىنىۋاتقان يەر شارى مۇھىتى قۇتقۇزۇشقا بولىدىغان دەرىجىدە ساقلىنىپ تۇرالىغىنىدا، ئۇلارنى شۇ چاغدا بىرەر ئىشخانا بېرىپ ئىشلەتسە ئاز-تولا پايدىسى تېگىپ قالارمۇ-بىلمىدۇق.

بۇ يەرگە كەلگەندە، ئاساسەن ئالغاندا تىنچلىقچى ئەقىدىگە ئىگە كىشىلىرىمىز ئارىسىدا شوئار ھالىتىدە پات-پات ئوتتۇرىغا چىقىپ قالىدىغان تۇرانچىلىق، پان تۈركچىلىك، پان ئىسلامچىلىق ئۇقۇملىرى ھەققىدىمۇ مەيدانىمىزنى ئېنىقلىۋېلىشقا مەجبۇرمىز:

بىز بۇ كىتابىمىزدا بۇ تۈردىكى ئەقىدىلەرنى ھەرىكەت ئىدىيىسى قىلىۋېلىشىنىمۇ تەنقىدلەپ ئۆتىمىز. ئۇنداقتا، بۇ تۈردىكى ئەقىدىلەر خاتا ئەقىدىلەرمىدى؟ ياق، ئۇنداق دېيىشكە ھەققىمىز يوق. ئەگەر تۈرك دۇنياسى مۇسۇلمان تۈركلەرنى ئاساس قىلىدىغان، ياكى مۇسۇلمان-بۇددىست-شامان دىنىگە ئېتىقات قىلىدىغان بارلىق تۈركىي تىللىق تۇران خەلقلىرىنى ئىقتىسادىي، مەدەنىي، ئىلمىي، دىپلوماتىيە، بىخەتەرلىك، ... قاتارلىق ساھەلەر بويىچە ئورتاق ھەمكارلىشىپ ھەرىكەت قىلىدىغان ئىقتىسادىي، مەدەنىي ياكى دىپلوماتىك گەۋدە ھالىتىگە كەلتۈرەلىگىنىمىزدە، خۇددى ئانگلو ساكسونلاردەك، سلاۋيانلاردەك، ئىسكاندىناۋىيىلىكلەردەك تۈرك ياكى تۇران ئورتاق گەۋدىسىنى شەكىللەندۈرەلىگىنىمىزدە، ھەر جەھەتتىن تەرەققىي قىلغان قۇدرەتلىك دۇنياۋى گەۋدە ھالىتىگە كېلەلىشىمىزدىن قىلچە گۇمان قىلمايمىز. بۇ ھەقتە تەتقىقاتلار بىلەن شۇغۇللىنىۋاتقان بەزى تۈركولوگلار، تۈرك ياكى تۇرانلار ئەنە شۇنداق بىر گەۋدە ھالىتىگە كەلمەي تۇرۇپ كەلگۈسىدىكى مەۋجۇدىيىتىگە كاپالەتلىك قىلالمايدۇ دەپ مۆلچەرلەشمەكتە. ئەپسۇسكى، تۇران-تۈرك قەۋملىرىنىڭ نۇرغۇن قىسمى روسىيە تەسىرىدە بۇلغىنىپ كەتكەن، يەنە بىر قىسمى خىتاي تەرىپىدىن ۋەيران قىلىۋېتىلگەن، قالغان پارچىلىرىمۇ غەرپنىڭ، ياكى بولمىسا قالاق ئەرەب-پارس دىنىي ئەقىدىلىرى ئىچىدە بۇرۇقتۇرما بولۇپ يۈرگەن بىر ئەھۋالدا تۇرغان بولۇپ، ئۇلار ئورتاق بىر گەۋدە ھالىتىگە كېلىش تۇرماق، ئۇرۇق-ئەۋلادىنىمۇ ئۆيىگە سىغدۇرمايدىغان قىتىغۇر ھالغا كەلتۈرۈۋېتەلىگەن بولغاچقا، ئۇلاردىن ھەرقانداق بىر ئورتاق گەۋدە يارىتىشنى تەمە قىلىش، ھەتتا بۇ ئىشنى يالغۇز ئۇيغۇرلارغا ۋەزىپە قىلىپ تاپشۇرۇشقا ئۇرۇنۇش، پۈتۈنلەي فانتازىيىدىن باشقا نەرسە ئەمەس. يەنى، بەزى ئەقىدىلەر توغرا بولغىنى بىلەن، ئەمەلگە ئاشۇرۇش ئىمكانى قالمىغان ياكى بولمىسا بۇ ھەقتە ئۇيغۇرلار باش قاتۇرۇپ ھەل قىلالىغۇدەك ئىمكانىيەتلەرنى قەتئىي تەسەۋۋۇر قىلىشقا بولمايدىغان بىر خىل چۈشەنچە بولغاچقا، بۇنداق ئەقىدىلەرنى بۈگۈنكى مىللىي مۇستەقىللىق ھەرىكىتىمىزنىڭ ھەرىكەتلەندۈرگۈچى ئىدىيىسى قىلىشقا ئۇرۇنىشىمىزنىڭ قىلچە مەنىسى يوق. ھەتتا تەمەخورلۇقنى، قۇرۇق

ئۈمىدلىنىشىنى، بولۇپمۇ تىنچ ساقلاشنى كەلتۈرۈپ چىقىرىش نۇقتىسىدىن ئالغاندا ئىنتايىن زىيانلىق كۆزقاراش دەپ ئېيتىشقا بولىدۇ. ئۇنىڭ ئۈستىگە بۇ تۈردىكى ئەقىدىلەرنىڭ دۈشمەنلىرى بۇرۇنقىدەك يالغۇز خىتايلارلا ئەمەس، بەلكى بارلىق سلاۋىيان دۇنياسى، ھەتتا ئەرەب-ئىسلام دۇنياسىمۇ بۇ تۈردىكى ئەقىدىلەرگە دۈشمەن ئىكەنلىكىنى نامايان قىلىشماقتا. ئۇيغۇرلار بۇنچە كۆپ دۈشمىنى بار بىر ئەقىدىنى مىزان قىلىپ ئالغىندا، بىر قەدەممۇ ئىلگىرىلىيەلمەيدىغانلىقىدا شەك يوق!

بىز بۇ مەسىلىنى پەلسەپەلىك، سوتسىيال پسىخولوگىيىلىك، يەنى جەمىيەتشۇناسلىق نوقتىسىدا تۇرۇپ تەھلىل قىلىشقا ئۇرۇنغىنىمىزدىمۇ يوقۇرقىدەك قاراشلارنىڭ توغرا قاراش، توغرا يول تۇتۇش ھېساپلانمايدىغانلىقىنى كۆرۈپ ئالالايمىز.

جەمىيەت، ئىجتىمائىيەت، سوتسىيال، جامائەت، خەلق ئاممىسى، دۆلەت دېگەن نېمە؟ ۋەتەنپەرۋەرلىك، مىللەتچىلىك، دۆلەت مەنپەئەتى، ئىجتىمائىي مەسئۇلىيەتچانلىق دېگەنچۇ؟ بۇنداق بىر ئۇقۇم، بۇنداق بىر روھ ئۇيغۇر جەمىيىتىدە زادى قانچىلىك دەرىجىدە بار؟ تارىختا بۇ روھ قانچىلىك بار ئىدى ۋە قانچىلىك دەرىجىدە رول ئويناپ كېلەلىگەن ئىدى؟ بۇ روھ بىزگىچە قايسى دەرىجىدە يېتىپ كېلەلىدى ۋە قايسى تۈردە ئۆزگىرىش قىلدى؟

بۇ مەسىلىلەرنى جەمىيەت تارىخ تەتقىقات نوقتىسىدا تۇرۇپلا ئەمەس بەلكى رىيال ئېھتىياج نوقتىسىدا تۇرۇپ تەتقىق قىلىپ چىقىش ھەقىقەتەنمۇ مۇھىم بىر ۋەزىپە ئىدى. چۈنكى بۇ مەسىلە، مەيلى ئاڭلىق ياكى ئاڭسىز بولسۇن، بىز ئۇيغۇرلارنىڭ بۈگۈنكى ئاقىۋەتكە قېلىشىمىزدا ئىنتايىن مۇھىم رول ئوينىغان بىر مەسىلە ئىدى. ئەگەر ئۇيغۇر جەمىيىتىنىڭ ھەرقايسى تارىخىي دەۋرلەردىكى ئىجتىمائىي روھى مۇستەقىل بىر جامائەت تەشكىل قىلىشى، بۇنداق بىر جامائەتنىڭ ساقلىنىشى ئۈچۈن قانچىلىك مىقتاردا ئىجابىي رولى بارلىقىنى بىلەلىگىنىمىزدە، ئۇيغۇر جەمىيىتىنىڭ تەغدىرىنى قايسى يۆزلىنىشكە قاراپ يېتەكلەش مەسىلىسىنى ئايدىڭلاشتۇرىۋېلىشىمىز ئۈچۈن بەلگىلىك رولى بولىشى مۇمكىن بولاتتى. بەلكىم بۇنداق بىر تەتقىقات نەتىجىسى

بەلكى قاراڭغۇ، بەلكى ئىستىقبالسىز، بەلكى ئۈمىدسىز خۇلاسىغا كېلىشلەرگىمۇ سەۋەپ بولۇپ قېلىشىمۇ مۇمكىن. ئەمما، بۇنداق تەتقىقات ئارقىلىق ماڭىدىغان يولىمىز ئايدىڭلاشقان بولار ئىدى.

يوقۇرىدا دېگەنلىرىمىز، ئادەتتىكى ئىجتىمائىي پسىخولوگىيىلىك جەمىيەت تەتقىقاتىغا مەنسۇپ بىر تەتقىقات ئىشى ھېساپلىنىدۇ. بۇنىڭدىن ھەرقانچە ئۈمىدسىز نەتىجە چىقىدىغان بولىشىدىن قەتئىي نەزەر، بۈگۈنكى ئۇيغۇر جەمىيىتىنىڭ تەرەققىياتى، تەغدىرى مەسىلىسى، بىرەر تەدبىر قوللىنىپ تارىخنىڭ نورمال ئېقىمى ئاساسىغا تايانغان بىر يۈزلىنىشكە يېتەكلەنمىگىنىدە، بىز ئۇيغۇرلار ئۈچۈن ھەقىقەتەنمۇ پاجىئەلىك كەلگۈسى مەنزىرىسىنى سىزىپ كۆرسەتمەكتە. ھالبۇكى، بەزى تەلەيلىك مىللەتلەرنىڭ بۈگۈنكى تېگىشلىك بولمىغان ئامەت ئۈستىدە ئولتۇرۇپ كەلگۈسى تەغدىرىنى پارلاق بىر يولغا سېلىپ كېتىۋاتقانلىقىنى ئويلىغىنىمىزدا، بۈگۈنكى ئۇيغۇر جەمىيىتىنىڭ باشقىلار مەجبۇرى سىزىپ بەرگەن تەغدىرگە، تېگىشلىك بولمىغان پاجىئەلىك ئاقىۋەتكە قاراپ يېتەكلىنىشىمىز ھەقىقەتەنمۇ ئېچىنىشلىق، چىداش مۇمكىن بولمايدىغان ناھەق بىر ئەھۋال. بۇ نوقتىدىن ئالغاندىمۇ ئومۇمي دۇنيا ۋەزىيىتىنىڭ تەرەققىيات يۈزلىنىشى تەتقىقاتىنى بىر چەتكە قويۇپ تۇرغاندىمۇ، رىياللىقتىكى باشقىلار تەرىپىدىن مەجبۇرى تېڭىلغان ئورنىمىزنى ئۆزگەرتىشكە بولسىمۇ تىرىشچانلىق كۆرسىتىشىمىز، بىز ئۇيغۇرلارنىڭ ئەڭ ئەقەللىي، ئەڭ مەجبۇرى بۇرچىمىز ھېساپلىنىدۇ. بۇ يەردە بۇرچ دېگەن بۇ سۆزگە دىققەت قىلىشىمىز كېرەك. بۇ ئۇقۇمدىن غۇرۇر، مەسئۇلىيەت دېگەندەك ئۇقۇملارنى كۆرۈپ ئالالايمىز.

يەنى، يوقۇرىدا تىلغا ئېلىنغان جەمىيەت، جامائەت، سوتسىيال دېگەندەك ئۇقۇملارنىڭ لوغات مەنىلىرىگە دىققەت قىلغىنىمىزدا، سوتسىيال ئۇقۇمنىڭ مەنىسى بەلگىلىك بىر جەمىيەت (مۇقىم بىر خەلق توپى) ئەزالىرى ئورتاق زۆرۈرى ئېھتىياجلارغا ئىمكانىيەت يارىتىش ئۈچۈن ئاڭلىق بىر پۈتۈن ھالغا كېلىش مەنىسىنى بەرسە، جەمىيەت دېگەندەك ئۇقۇملار جامائەتنىڭ مەجبۇرى بىر پۈتۈنلۈكىنى

تەشكىل قىلىشى دېگەندەك مەنىلەرنى بېرىدىغانلىقى ھەققىدە مۇلاھىزە يۈرگۈزىدىغان كىشىلەرنىمۇ ئۇچرىتىمىز. يەنى بۇ دېگەنلىك، بىزگە غەربتىن يېڭىدىن كىرگەن سوتسىيال دېگەن ئۇقۇمنىڭ رولىغا قارىغاندا ئوتتۇرا شەرق مەنبەلىك جەمىيەت ئۇقۇمىنىڭ رولى بەكرەك تەسىر كۆرسەتكەن دېيىشىمىز مۇمكىن. ئېنىغىراق ئېيتقاندا، غەرپ ئۇقۇمىدىكى پۈتۈنلىشىش ئۇقۇمى قانداقتۇ لىبېراللىققا مايىللىقى، ۋە ياكى شەخسلەرنىڭ ئىستىخىيىلىك شەكىلدە جەمىيەت تەشكىل قىلىشقا مايىللىقى گەۋدىلەنگەندەك كۆرۈنسە، ئوتتۇرا شەرق ئۇقۇمىدىكى جەمىيەت، كۆپۈنچە ھاللاردا داھىنىڭ سۆزىنى ئاساس قىلغان ئېھتىياجلارنى ئىشقا ئاشۇرۇش مەقسىتىدە بىر يەرگە كېلىش مەنىسىنى بەرمەكتە. ئالدىنقىسىدا ھەر بىر شەخسى جەمىيەت تەغدىرىگە بولغان مەسئۇلىيەتچانلىقنى كىشىلىك بۇرچ، غۇرۇر، مەسئۇلىيەت ھېساپلىغىنىدا، كېيىنكىسىدە داھىغا بوي سۇنغان ئاساستا جەمىيەت تەغدىرىگە بولغان مەسئۇلىيەتنى ۋەزىپە ھېساپلاش، نەتىجىدە ۋەزىپە غۇرۇرى شەكىللىنىدىغان بىر ئەھۋال ئوتتۇرىغا چىقىشىنى كۆرىۋېلىشقا بولىدۇ.

يەنى بىز ئۇيغۇرلار ئۇچۇن ئالغاندا، ئەزا بولۇپ تۇرىۋاتقان جەمىيەتكە بولغان مەسئۇلىيەت، ئىستىخىيىلىك شەخسى مەسئۇلىيەت بولماستىن بەلكى بويرۇققا ئاساسەن مەسئۇلىيەت بولۇپ نامايەن بولغان بىر تارىخىي جەريانىنى كۆرىۋېلىشىمىز مۇمكىن. بۇنداق ئەھۋالدا، داھى يوقالغاندا ياكى داھى ئالماشقاندا بۇنداق جەمىيەت مەسئۇلىيىتى، يەنى غۇرۇر زەئىپلىنىشكە ياكى ئۆزگىرىشكە باشلايدۇ دېگەن خۇلاسە كېلىپ چىقىشى مۇمكىن. شۇنداق بولغاچقىمىكىن، تارىخىمىزدا قۇرۇلغان دۆلەتلىرىمىزنىڭ، ھاكىمىيەتلىرىمىزنىڭ تەغدىرى پۇخرا غۇرۇرىغا ئەمەس بەلكى داھى-پادىشا تەغدىرىگە ئاساسەن گۈللىنىپ ياكى يىمىرىلىپ، ئىنچىللىققا كاپالەتلىك قىلالمىغاندەك كۆرۈنمەكتە (بۇ يەردە غۇرۇر بىلەن ۋىژداننىڭ ئۇيغۇرچە لوغات مەنىسى بىلەن ئىستىمال مەنىسىنىڭمۇ نۇرغۇن مۇجمەللىكلەرگە سەۋەپچى بولىۋاتقانلىقىنىمۇ ئېتىراپ قىلماي تۇرالمايمىز. بۇ ھەقتە مەخسۇس تالاش-تارتىش قىلىشقا توغرا كەلسە كېرەك). بۇلارنى خۇلاسىلىغىنىمىزدا، ئۇيغۇرلاردا ئىجتىمائىي

مەسئۇلىيەت، جەمئىيەتكە، خەلق ئاممىسىغا بولغان مەسئۇلىيەت مەسىلىسى ئىنچىكە مۇستەقىل مىللەتلەرگە قارىغاندا خېلىلا ئاجىز كۆرۈنمەكتە دېيىش مۇمكىن. ئەمما ئېتىراپ قىلىشقا تېگىشلىكى يەنە بىر ئالاھىدىلىكىمىز، بۇلاردىن بىر بالداق تۆۋەن تۇرىدىغان يۇرت مەسئۇلىيىتىمىز، يۇرت غۇرۇرىمىزنى ئۇنچە بەك تۆۋەن دەپ قاراشقىمۇ بولمىسا كېرەك. يەنى بىزدە ۋەتەنپەرۋەرلىك، مىللەتچىلىككە قارىغاندا يۇرتۋازلىقىمىزنى ئالاھىدە ئۈستۈن دېيەلىشىمىز مۇمكىن. بۇ نوقتىدا كۆچمەن، قەبىلە مىللەتلەردىن ئۆزىمىزنى نىسبەتەن ئۈستۈن كۆرىشىمىز مۇمكىن.

شۇنداق بولغاچقا، بىزدە بايراق ئۇقۇمى، دۆلەت ئۇقۇمى، مىللەت ئۇقۇمى، ۋە بۇ ئۇقۇملاردىن كەلگەن غۇرۇر، مەسئۇلىيەتچانلىق (كاشىلا ئالدىدا، ئۇ كاشىلىنى ھەل قىلىشتا ھەر پۇخرانىڭ كاشىلىغا ئۆزىنى ئىستىخىيىلىك پىدا قىلىش روھى، تۈركىيە تۈركچىسى بويىچە سورۇملۇلۇق) روھى پادىشاھ-داھىغا، قەھرىمانىغا، يۇرتقا بولغان مەسئۇلىيەتچانلىقتەك كۈچلۈك بولمىسا كېرەك دەپ پەرەز قىلىشىمىز مۇمكىن. بۈنىڭدەك تۇغۇندا قىلىپ ئۇزارتۇۋەرگىنىمىزدە، بىزدىكى نۇرغۇنلىغان ئىجتىمائىي مەسىلىلەرنىڭ ھەل بولماي، ھەل قىلىنماي، ئۇگۇشسىزلىققا ئۇچرىشى، سەل قارىلىشى، بىپەرۋالىق قىلىشىمىزنىڭ تۈپكى، ئايرىم-ئايرىم سەۋەپلىرىنىمۇ ئوتتۇرغا قويالىشىمىز مۇمكىن.

بىزدىكى شۇنچە نۇرغۇن يېقىنقى ۋە ھازىرقى دەۋر پەيلاسوپلىرىمىز، جەمئىيەتشۇناسلىرىمىز تەغدىرىمىزگە زىچ چېتىلغان بۇنداق مەسىلىلەر ئۈستىدە باش قاتۇرمىدى، خەلقىمىزنى بۇ جەھەتلەردە كۆزىنى ئېچىشقا، ئاڭ سەۋىيىسىنى ئۆستۈرۈشكە، بۇ جەھەتتە يېتەكلەشكە تىرىشمىدى ياكى قۇللۇق يولىدا مېڭىش ئۇچۇنلا پەتىۋا توقۇپ كېلىشتى دېيىشكە ھەقلىقمىز.

بۇ يەردە يەنە شۇنىمۇ كۆرسىتىپ ئۆتىشىمىز كېرەككى، بىزدىكى نۇرغۇن كىشىلەر، بولۇپمۇ خەلقنى يېتەكلەش، خەلقنىڭ كۆزىنى ئېچىش، ئاڭ سەۋىيىسىنى ئۆستۈرۈش جەھەتتە نىسبەتەن ئىقتىدارىغا ئىگە كىشىلىرىمىز ئاساسەن ئالغاندا ئۆز خەلقىنىڭ ئۆز تەغدىرىنى ئۆز كۈچىگە تايىنىش ئاساسىدا ھەل قىلالىشىغا

ئىشەنمەيدىغان، ياكى بۇنىڭغا سەل قارايدىغان، نەتىجىدە ياتلارنىڭ كۈچىگە تايىنىپ ئۆز خەلقىنىڭ تەغدىرىنى ھەل قىلىشنى بىردىن-بىر چىقىش يولى دەپ قارايدىغان ئومۇمىي قاراشنى تىكلىۋېلىشقان. بىر مەنىدە، بۇنىڭمۇ تۈپكى سەۋەبىنى يوقۇرىدا تەسۋىرلەشكە تىرىشقىنىمىزدەك يېتەرسىز، تار غۇرۇر، مەسئۇلىيەت ئۇقۇملىرىدىن كېلىۋاتقانلىقىنى مۆلچەرلىشىمىزگە بولىدۇ. بۇ ھەقتە يەنە مۇنداقمۇ مۇلاھىزىلەر بولماقتا: ئەگەر بىرسى، ياكى بىرەر تەشكىلات ھەر قانداق شەكىلدە ئىشىنىپ ۋە ئىجرا قىلىپ كېلىۋاتقان ئەقىدىسى ۋەيران بولغىنىدا ياكى خاتا ئىكەنلىكىنى ھېس قىلغىنىدا بىر مەزگىل ئۈمىدسىز پاسسىپ روھى ھالەتنى باشتىن ئۆتكۈزگىنىدىن كېيىن، ئىنتايىن ئەكە، ئىنتايىن رەھىمسىز قىياپەتلەر بىلەن ئۆز خەلقىدىن ئۈمىدىنى ئۈزۈپ، يادلارنىڭ بېشىنى سىلىشىنى، ياردەم قولىنى ئۇزارتىشىنى تاما قىلىدىغان ھالەتنى شەكىللەندۈرىۋېلىشى مۇمكىن. بۇنىڭ شەخسى پسىخولوگىيىلىك قاتلاملىق، ھاسىلىۋىي نىقاپلانغان ئارزۇ ئىپادىسىنىڭ ئاڭسىز نامايەن بولىشىنىڭ تەبئىي ئاقىۋىتى دېيىش مۇمكىن بولغىنىدىمۇ، يەنىلا يوقۇرقىدەك تار غۇرۇر، تار مەسئۇلىيەتچانلىق روھى ھالىتىنىڭمۇ قاتلاملىق ھاسىلىۋى ئىپادىسى دېيىش مۇمكىن.

قىسقىسى، بىر پۈتۈن جەمىيەت غۇرۇرى بولمىغان، بىر پۈتۈن جەمىيەت مەسئۇلىيەتچانلىق روھى تىكلەنمىگەن بۇ تۈر تار دائىرىلىك، نوقسانلىق، كەمتۈك، روھى ئاجىزلىقتىن شەكىللەنگەن روھى ھالەت، ھېچ قاچان قاراڭغۇلۇق ئىچىدە قالغان خەلقىنى توغرا يولغا يىتەكلىيەلمەيدۇ ياكى توغرا يولغا يېتەكلەشنى خالىمايدۇ.

يۇقىرىقىلاردىن شۇنى كۆرۈۋېلىشقا بولىدىكى، خەلقىمىزنى ئۆزىنىڭ بولمىغان دېموكراتىيىگە، خەقنىڭ قولىدىكى كىشىلىك ھوقۇققا تەمە قىلدۇرۇش، پاراۋانلىشىۋېلىپ ئاندىن مۇستەقىللىق تەلەپ قىلىش، پەن-تېخنىكا بىلىملىرىدە ئۈستۈنلۈككە ئېرىشىۋېلىپ تۇرۇپ ئاندىن مۇستەقىللىق تەلەپ قىلىش، مەدەنىيىتىمىزنى، سەنئىتىمىزنى، مىللىي تەنتەربىيىلىرىمىزنى ياكى مىللىي ئۆرپ-ئادەتلىرىمىزنى تەرغىب قىلىپ مىللىي مۇستەقىللىقنى قولغا كەلتۈرۈشكە تىرىشىش،

دىنىنىڭ بەش پەرزىنى ئىجرا قىلىپ ئاللادىن مۇستەقىللىق تىلەش، ... دېگەندەك فانتازىيىلىك، ھەتتا ئەخمەقانىلىك تەدبىرلىرىگە قىزىقتۇرۇشلارنىڭ ھەممىسى، شەكلى ئۆزگەرگەن تىنچلىق يولى بىلەن ۋەتەن ئازاد قىلىش تەرغىباتلىرى بولۇپ، ۋەتىنىمىزدىكى خىتاي تاجاۋۇزچىلىرىنىڭ كۆپىيىشىگە قىلچىلىكمۇ توسقۇنلۇق رولى يوقتۇر. خىتاي تاجاۋۇزچىلار نوپۇسىنىڭ ئارتىپ كېتىشىگە پىسەنت قىلمايدىغان ھەتتا ياردەملىشىپ بېرىدىغان بۇنداق چۈشەنچىلەرگە قىزىققۇچىلارنى خىتايغا ياردەم قىلغۇچىلار ياكى روھى بۇزۇلۇش باسقۇچىدىكى كىشىلەر دەپ قاراشقىلا بولىدۇ.

خىتاي تاجاۋۇزچىلىرىغا ھەرقانداق ۋاستە بىلەن ياردەم قىلىش — ۋەتەنگە خائىنلىقتۇر!!!

§1.9 تىنچلىققا دائىر مەسىلىلەر

يۇقىرىدا كۆرسىتىپ ئۆتكىنىمىزدەك، ۋەتىنىمىزنى مۇستەقىل قىلىشقا ھەتتا ۋاستىلىك ياردىمىمۇ تەگمەيدىغان ئۇسۇللارنى مۇبالىغىلەشتۈرۈپ كۆرسەتكۈچىلەرنىڭ ئىدىيىۋى ئاساسلىرى، تېگى تەكتىدىن ئالغاندا يەنىلا ”تىنچلىق ئۇسۇلىدا چەت دۆلەت كۈچلىرىگە تايىنىپ ۋەتەننى مۇستەقىل قىلىش“ ئىدىيىسىگە چوقۇنۇشنى كۆرسىتىپ بەرمەكتە. ھالبۇكى، خىتاي تاجاۋۇزچىلىرىنىڭ ۋەتىنىمىزنى مۇنقەرز قىلىۋېلىشىدا پايدىلانغان ئەڭ ئۈنۈملۈك قورالىمۇ ئوخشاشلا ’تىنچلىق سۆھبىتى‘ ئويۇنى ئويناشتۇر! بىزنىڭ نۇرغۇن كىشىلىرىمىز برىتانىيە ئىمپېرىيىسىنى گەندىنىڭ ’پاسسىپ قارشى چىقىش‘ ھەرىكىتىگە تەڭ كېلەلمەي ھىندىستاننى مۇستەقىل قىلىپ بەردى دەپ قارىشىپ، ۋەتىنىمىز خەلقىنىمۇ شۇنىڭغا ئوخشايدىغان تىنچلىق شەكلىدىكى جان ئاغرىتمايدىغان ھەرىكەتلەرگە قىزىقتۇرماقتا. شۇنى ئۇنتۇماسلىق كېرەككى، ئەينى ۋاقىتتىكى يېرىم مىلياردقا يېقىن نوپۇسلۇق ھىندى يېرىم ئارىلىدا ئارانلا ئىككى يۈز ئەللىك مىڭ نەپەر ئىنگلىز نوپۇسى بىلەن نەچچە

ئونمىڭدەكلا قوراللىق ئەسكىرى بار ئىدى. شۇنىڭدەك، ئىككىنچى دۇنيا ئۇرۇشى مەزگىلىدە نېھرو ۋە جەنناھ قاتارلىقلار نۇرغۇن داھىيلار رەسمىي قوراللىق كۈرەش ئارقىلىق مىللىي مۇستەقىللىقنى قولغا كەلتۈرۈش پارتىزانلىق تەشكىلاتلىرىنى قۇرۇپ چىقىپ، ئەنگلىيىنىڭ ھىندى ئوكيان ۋە تىنچ ئوكيان ئۇرۇشىغا ئېغىر توسالغۇلۇقلارنى يارىتىشقا تىرىشماقتا ئىدى. يېقىنقى يىللاردىن بۇيانقى ئوتتۇرا ئاسىيا ۋە شەرقىي ياۋروپا ئەللىرىنىڭ تىنچ مۇستەقىل بولۇشىدىكى ئامىللارمۇ ھەرگىز 'تىنچ پائالىيەت' لىرىنىڭ نەتىجىسى بولماستىن، بەلكى، رۇسلارنىڭ پايانسىز كەتكەن زېمىنلارغا ئۇنچىدەك چېچىلىپ كەتكەنلىكىدىن، يەرلىك خەلقلەرنىڭ يۈكنى تەڭ كۆتۈرۈشكە مەجبۇر بولغانلىقىغا چىدىماي كېلىۋاتقانلىقىنىڭ ۋە ئىنسان قېلىپىدىن چىققان كوممۇنىزم تۈزۈمىدىن زېرىككەنلىكىنىڭ مۇقەررەر نەتىجىسىدۇر. ۋەتىنىمىزنى بېسىپ ياتقان خىتاي تاجاۋۇزچىلىرىنىڭ ئەھۋالى يۇقىرىدىكىلەرنىڭ ھېچقايسىسىغا ئوخشىمايدىغان پۈتۈنلەي باشقىچە بىر ئەھۋالدۇر. خۇددى شۇنىڭدەك، ۋەتىنىمىز خەلقىنىڭ ئەھۋالىمۇ ئۇ ئەللەردىكى مۇستەملىكە خەلقلەرنىڭ قولىدا بار ئىجابىي شارائىتلارنىڭ ھېچقايسىسىغا ئىگە بولمىغان ئىنتايىن پاسسىپ ئەھۋالدا تۇرۇۋاتقانلىقىنىمۇ ئىنكار قىلالمايمىز. يەنى تەڭ ئەسكەر بولۇش، تەڭ ھاكىمىيەت سوراش، تەڭ زامانىۋى ئىشلەپچىقىرىشقا قاتنىشىش، نوپۇس ئورنى چەكلىمىسى بولماسلىق ... قاتارلىق ئىمتىيازلار بىزدە يوق دېگۈدەك ھالەتتە بولۇپ كەلدى. بۇنداق ئەھۋال ئاستىدا، ۋەتىنىمىزدە تىنچ ئۇسۇللاردا مىللىي ھۆرلۈك دېگەندەكلەرنى قولغا كەلتۈرۈشكە بولىدۇ دەپ قاراشلار پۈتۈنلەي ئۇخلىماي كۆرگەن چۈشتىن باشقا نەرسە ئەمەس!

يېقىن تارىخىمىزدىن مىسال ئالساق، گەرچە ۋەتىنىمىز دائىرىسىدە كېڭىيىپ كېتەلمىگەن بولسىمۇ، تۆمۈر خەلىپە قوزغىلىڭى شەرقىي تۈركىستان مىللىي مۇستەقىللىق ھەرىكىتىنىڭ يىگىرمىنچى ئەسىر زەپەر مارشىنى باشلاپ بەرگەنىدى. بۇ قوزغىلاڭ ئىنتايىن توغرا بىر شارائىتتا ۋەتىنىمىزگە خىتاي تاجاۋۇزچىلىرى ئاياق باسىدىغان دەرۋازىنى قامال قىلىۋېلىش ۋەزىيىتىنى يارىتىپ بەرگەن ئىدى.

قۇمۇللۇقلارنىڭ غۇرۇر بىلەن تىللاردا داستان قىلىدىغان بۇ شەرەپلىك ھەرىكىتى باشقا يۇرتلىرىمىزنىڭ ئاۋاز قوشۇشىدىن مەھرۇم بولۇپ قالغاچقا، ئىلاجسىزلىقتىن پۇرسەت كۈتۈش مەقسىتىدە خىتاي تاجاۋۇزچىلىرىنىڭ تىنچلىق سۆھبەت تەلىپىگە ماقۇل بولۇشقا مەجبۇر قالغانىدى. ۋەھالەنكى، ۋەتىنىمىزنى مەڭگۈ خىتاي يېرى قىلىۋېلىشنى ئۆزلىرىنىڭ بۇرچى ھېسابلىشىدىغان خىتاي تاجاۋۇزچىلىرى ’تىنچلىق سۆھبىتى‘ نى قورال قىلىپ، قوزغىلاڭچىلىرىمىزنى قاپقانغا چۈشۈرۈپ قىرىپ تاشلىدى! تېخى يېقىنقى كۈنلەرگىچىلا بىرقىسىم كىشىلىرىمىز خاتا مەنتىقىلەر بىلەن بۇ شەرەپلىك ھەرىكىتىمىزنى باھالاشقانلىرىدا، ”تۆمۈر خەلىپە خىتايلارنىڭ ئالدىمىغا ئىشىنىپ ئۇرۇشنى توختىتىپ سۈلھىگە ماقۇل بولغانىدى“ دېيىشكەنىدى. ئەسلىدە مەسىلە ئۇنداق بولماي، ئەينى ۋاقتىدا تىنچلىقچىلارنىڭ ۋەتەن ئازادلىق ھەرىكىتىدە تۇتقان خاتا يولىنىڭ تۈنجى بىخلىرىنىڭ تەسىرى نەتىجىسىدە، خەلقىمىز تاجاۋۇزچى خىتايلارغا قارشى جەڭگە كىرىشتىن ئۆزىنى قاچۇرۇپ كەلگەنلىكىنىڭ، توغرىسى بۇ ھەقتە ئۆز ۋاقتىدىكى ’ئاقىللىرىمىز‘ دىن خەلقىمىزگە قارىتا مىللىي مۇستەقىللىق ھەرىكىتى توغرىسىدا بىرەر رىغبەتلەندۈرۈش تەشۋىقاتى بىلەن شۇغۇللانمىغانلىقىنىڭ نەتىجىسىدە قوزغىلاڭنى مىللىي مۇستەقىللىق ھەرىكىتى دەرىجىسىگە يۈكسەلدۈرمەك ئىمكانى بولماي قالغانلىقىنى تۈپكى سەۋەب دېيىش مۇمكىن ئىدى. ھېچ بولمىغاندا، شۇ دەۋرلەردە بۈگۈنكى كۈندە تەرغىب قىلىنىۋاتقان ئومۇمىي خەلق مىللىي مۇستەقىللىق تەلىپى ئۈچۈن تىنچ كۈرەش قىلىش ئۇسۇللىرىنى ھەرىكەت شەكلى قىلالىغان بولسا، مۇستەقىللىق ئۈچۈن كۈچكە ئىگە بولالايتتى دېيىشمۇ مۇمكىن ئىدى.

قۇمۇل خەلقى شۇ قېتىمقى ھىمايىچىسىز قالغان ھەرىكىتىدىن كېيىن، باشقا يۇرتلاردىن قوزغىلاڭ كۆتۈرۈلۈشنى كۈتۈپ يىگىرمە يىل چىداپ تۇرۇپ باقتى. ئەپسۇسكى، بۇ جەرياندا خىتاي تاجاۋۇزچىلىرى ئۆز ئىچىدە شۇنچە زىددىيەتلىشىپ بىر-بىرىنى يېيىشىۋاتقان پايدىلىق پۇرسەتلەرگە قارىماي، باشقا يۇرتلىرىمىزدا تىلغا ئالغۇچىلىكى بار بىرەر قوزغىلاڭ ياكى ئومۇمىيۈزلۈك ھۆرلۈك تەلەپلىرى مەيدانغا

كەلمىدى. بۇنىمۇ ‘تىنچلىقپەرۋەر’ زاتلىرىمىزنىڭ خەلقىمىز ئارىسىدا ۋەتەن مۇستەقىللىقى ھەققىدە تەشۋىقات قىلىشلاردا مىتىمۇ قىلماي جىم يېتىۋېلىشقانلىقىنىڭ بىر نەتىجىسى دېيىش مۇمكىن. قارىغاندا بۇ ۋەزىپە يەنىلا قومۇل خەلقىنىڭ ئۈستىگە چۈشكەندەك قىلاتتى. غوجا نىياز ھاجىم باشچىلىغىدا قايتا قوزغالغان قومۇل خەلقى شۇنچە مۇشەققەتلىك شارائىتلارغا قارىماي، دۈشمەنگە قارشى كەينى-كەينىدىن زەپەر مارشى ياڭرىتىپ بىرەر يىل بەرداشلىق بېرىپ باققان بولسىمۇ، يەنىلا ۋەتىنىمىزنىڭ باشقا يۇرتلىرىدىن بۇ ھەرىكەتكە ئاۋاز قوشۇش تىۋىشى چىقمىدى. يەنى خەلقىمىز ئاقىللىرىمىز تەرىپىدىن قوراللىق كۈرەشتىن ئۈمىدسىزلىنىدىغان، ھەتتا يىرگىنىدىغان ھالغا كەلتۈرۈشكە قاراپ يېتەكلىنىپ كېلىنگەچكە، ئىككىنچى قېتىملىق قومۇل خەلقىنىڭ خىتاي تاجاۋۇزچىلىرىغا قارشى قوزغىلاڭ كۆتۈرۈشكە ئاۋاز قوشۇش ئېھتىمالى دەسلەپكى يىلىدا كۆرۈلمىدى. بۇ ھالەتنى ئاڭلىق ياكى ئاڭسىز سەزگەنلىكى نامەلۇم، غوجا نىياز ھاجىم ئىشنى قومۇل دائىرىسىدىلا چەكلەپ قويغان بىلەن بۇ يۇرتنى ئاخىرقى ھېسابتا خىتاي تاجاۋۇزچىلىرىدىن قۇتقۇزغىلى بولمايدىغانلىقىنى كۆرۈپ يەتتى ئېھتىمالىم، ئۇرۇشنى ئۆز ئالدىغا مىللىي مۇستەقىللىق ھەرىكىتى باسقۇچىغا كۆتۈرۈپ، بۇ ھەرىكەتنى ئەينى ۋاقىتتىكى خىتاي تاجاۋۇزچىلىرىنىڭ يىغىلىش مەركىزى بولغان ئۈرۈمچى تەرەپكە كېڭەيتىشكە ئاتلىنىدۇ. ئەنە شۇ چاغقا كەلگەندىلا، ئىقتىسادىي جەھەتتە خىتاينىڭ نۇرغۇن تۇسالغۇلىرىنى كۆرگەن مۇسۇل ھاجىم بىلەن مامۇت مۇھىدى قاتارىدىكىلەر تۇرپان خەلقىنى غوجا نىياز ھاجىم ھەرىكىتىگە ئاۋاز قوشۇشقا رىغبەتلەندۈرۈشكە باشلايدۇ. ئەسلىدىلا ۋەتىنىمىز دائىرىسىدە خىتاي تاجاۋۇزچىلىرىنىڭ مىغىلداپ كۆپىيىپ، پۇت قويغۇدەك يەرمۇ قالمايدىغانلىقىنى ئالدىن كۆرەلىگەن ئابدۇخالىق ئۇيغۇر قاتارىدىكى جەڭگىۋار ۋە ئىلغار كىشىلىرىمىز تۇرپان خەلقىنى خىتاي تاجاۋۇزچىلىرىدىن قۇتۇلۇش ھەرىكىتىگە ئاتلىنىش ھەققىدە تەشۋىقاتلار بىلەن شۇغۇللىنىپ، بەلگىلىك ئاساس يارىتىپ قويغانىدى. خۇددى شۇنىڭدەك، خىتاي تاجاۋۇزچىلىرى ئىنتايىن شالاڭ بولغان خوتەن ئەتراپىدىمۇ

بىرقەدەر ئىلغار دىنى زاتلىرىمىزدىن مۇھەممەت ئىمىن ھەزرەتلىرىمۇ خوتەن خەلقى ئارىسىدا مىللەتنى خىتاي تاجاۋۇزچىلىرىدىن قۇتۇلۇش ھەرىكىتىگە تەييارلاۋاتقان بولغاچقا (گەرچە بۇ ھەرىكەت كېيىنچە بەزى سەۋەبلەر تۈپەيلىدىن غوجا نىياز قوزغىلاڭچىلىرى بىلەن دىگەندەك ماسلىشىپ كەتمىگەن بولسىمۇ)، بۇ ئىككى يۇرت خەلقى سەل كېچىكىپ بولسىمۇ بىۋاستە ياكى ۋاستىلىك شەكىللەردە قۇمۇل خەلقىنىڭ قوزغىلىڭىغا ئاۋاز قوشۇشقا باشلىدى. شۇ چاقتا كەلگۈچە خەلقىمىز ئەڭ زىچ جايلاشقان قەشقەر، ئاقسۇ، غۇلجا، كورلا، ئۈرۈمچى تەرەپلەردە بۇ تۈردىكى تەشۋىقات بىلەن شۇغۇللىنىدىغانلار كۆرۈلمىگەچكە ياكى بەكلا ئاجىز كېلىپ قالغاچقا، ئۇ يەرلەردىن قۇمۇل ئىنقىلابىغا ئاۋاز قوشىدىغان قوزغىلاڭلار ئۇرۇش بوسۇغىسىغا كەلمىگۈچە باشلانمىدى ياكى باشلانسىمۇ ماسلىشىشچانلىقى دىگەندەك بولماي قالدى. نەتىجىدە غوجا نىياز ھاجىم سىمۋۇللىقىدىكى بۇ قوزغىلاڭ ئىلاجىسىزلىقىدىن ھەتتا خىتاي تەۋەسىدىكى مۇسۇلمانلاردىن ياردەم تىلەش دەرىجىسىگىچە چۈشۈپ قېلىپ، ئاقىۋەتتە بۇنىڭ دەردىنى يەتكۈچە تارتتى. ۋەتىنىمىز خەلقى تا ئاپپاق غوجا خائىنلىقىنى كۆرسەتكەن يىللاردىن تارتىپ تىنچلىققا ئادەتلەندۈرۈشكە ئۇرۇنۇلغاچقا، شۇنچە ئېغىر ۋەزىيەتكە قارىماي، مىڭ بىر بالالاردا ۋەتىنىمىزنىڭ جەنۇبى ئۆلكىلىرىگە كېڭەيتىلىۋاتقان بۇ مىللىي ئازادلىق ھەرىكىتى قىيىنچىلىق ئۈستىگە قىيىنچىلىقلارغا ۋە ئىچكى جېدەللەر قايىنمىغا پېتىپ قېلىپ، غەلبە كۆزگە كۆرۈنۈپ تۇرسىمۇ خەلقنى مىللىي ئازادلىق كۈرىشىدىن چەكلەپ تۇرىدىغان مۇھىتنىڭ بېسىمى ئاستىدا ئۈمىدسىزلىك ۋەھىمىسى بېسىۋېلىپ، ۋەزىيەت ئوڭشالغۇچە خىتاي تاجاۋۇزچىلىرى بىلەن ئۇرۇش توختىتىپ تۇرۇشقا مەجبۇرلانغانىدى. يەنى، ئۇ دەۋرلەردىن تارتىپلا خەلقىمىز ئارىسىدا جەڭگىۋارلىق تەشۋىقاتى بىلەن شۇغۇللىنىدىغانلارنىڭ ئورنىغا تىنچلىقنى مەدھىيەلەيدىغانلارنىڭ تەشۋىقاتى ئاساسى ئورۇنغا ئۆتۈۋاتقان بولغاچقا، شۇنچە داغدۇغىلىق خەلق ئىنقىلابى غەلبە كۆرۈنۈۋاتقان بىر ۋەزىيەتتە خەلقىمىزنىڭ تولۇق ھىمايىسىدىن مەھرۇم بولۇپ قالغانىدى. ھالبۇكى، بۇ قېتىمقى ھەرىكەتنىڭ

مەغلۇبىيىتىنىمۇ بۇگۈنكى تىنچلىقپەرۋەرلىرىمىز ئەينى ۋاقىتتىكى تىنچلىقپەرۋەرلەرنىڭ تەشۋىقاتىدىن ياكى ئەينى يىللاردىكى جەڭگىۋار تەشۋىقاتلارنىڭ يېتەرلىك بولمىغانلىقىدىن كۆرمەي، ھەممە ئىشنى غوجا نىياز ھاجىنىڭ سۈلھى قىلىشىغا ياكى رۇسلارنىڭ مۇداخىلىسى ئۈستىگىلا ئارتىپ قويۇش خاھىشىنى ئىپادىلىشىپ كەلمەكتە. ھەتتا خېلى كۆپ قىسىم تىنچلىقپەرۋەر كىشىلىرىمىز بۇ خەلق ئىنقىلابىنىڭ يېتەكچىسى بولغان غوجا نىياز ھاجىمنى گويا خىتاي تاجاۋۇزچىلىرى بىلەن ئىنقىلاب باشلانماي تۇرۇپلا يوشۇرۇن تىل بىرىكتۈرۈپ يۈرگەن جاسۇسلاردىن پەرقسىز ھالغا كەلتۈرۈپ تەشۋىق قىلىشلارغىچە بېرىپ يەتكەنىمۇ بولدى.

تىنچلىقپەرۋەرلىرىمىزنىڭ مىللىي مۇستەقىللىق ھەرىكىتىمىزگە سالغان زىيىنى ئىككىنچى جۇمھۇرىيىتىمىز دەۋرىدە ئەڭ يۇقىرى پەللىگە يەتكەن بولىدى دېيىش مۇمكىن. ئىككىنچى دۇنيا ئۇرۇشى شەرقىي تۈركىستان دۈشمەنلىرىنىڭ ۋەتىنىنى ۋە سوۋېتلار ئىتتىپاقىنى ئەجەللىك مەغلۇبىيەتلەرگە ئۇچراتقان دەسلەپكى پايدىلىق پۇرسەتلەرنىمۇ ئەنە شۇ خىلدىكى تىنچلىقپەرۋەرلىرىمىزنىڭ تەشۋىقاتى نەتىجىسىدە بەكلا كېچىكىپ قولغا كەلتۈرگەنىدۇق. ياكى، قۇمۇل ئىنقىلابىدىن كېيىنكى ئون يىلدىن ئارتۇق ۋاقىت ئىچىدە خەلقىمىزنىڭ ئاقىللىرى خىتاي تاجاۋۇزچىلىرىغا قارشى قوراللىق كۆرەشكە ئاتلىنىش تەشۋىقاتى بىلەن شۇغۇللىنىش ئورنىغا، خىتاي تاجاۋۇزچىلىرى بىلەن يارىشىپ ئۆتۈش تەشۋىقاتى بىلەن شۇغۇللىنىشقا ئالاھىدە كۈچ چىقىرىپ كەلگەچكە، قولىدا تۈزۈك ھەربىي كۈچىنىڭ تايىنى بولمىغان، خەلقىمىزنىڭ ھىمايىسىگىمۇ ئېرىشەلمىگەن تايىنى يوق بىر خىتاي مىلتارىستى بولغان جاللات شىڭ شىسەينىڭ ئاغزىغا قاراپ ئون يىل جىم يېتىپ بەرگەن بولدۇق. بۇ قېتىممۇ مىللىي مۇستەقىللىق ھەرىكىتىمىزنى ’جاھاننى بىلىدىغان ئاقىللىرىمىز‘ باشلاپ بەرگەن بولماي، كىچىكىدىن تارتىپلا سادىر پالۋان قاتارىدىكى جەڭگىۋار شائىر-باتۇرلىرىمىزنىڭ داستانلىرىنى ’تونۇر بېشىدا‘ ئولتۇرۇپ ئاڭلاپ كەلگەن غېنى باتۇرلىرىمىزدەك ساددا باتۇرلىرىمىز باشلاپ بەرگەنىدى.

خەيرىيەت، ئېلى تاغلىرىدا غېنى باتۇر قوزغىلىڭى باشلىنىپ تېز ئارىدىلا

كېڭىيىپ مىللىي مۇستەقىللىق ئىنقىلابىغا ئايلىنىپ كەتكەنىدى. چاقماق تېزلىكىدە غەلىبىسىرى ئىلگىرىلەۋاتقان بۇ قېتىمقى مىللىي مۇستەقىللىق كۈرىشىمىزمۇ ۋەتىنىمىز خەلقى ئىچىدە مۇستەھكەم ئاساس يارىتىۋالغان سۇلھپەرەسلىرىمىزنىڭ زور كۈچ بىلەن قۇترىتىشى نەتىجىسىدە، خىتاي تاجاۋۇزچىلىرىنىڭ ‘سۇلھى’ قاپقىنىغا چۈشۈرۈلۈپ بۈگۈنكى پاجىئەلەرنىڭ ئۇلى يارىتىلغانىدى!

خىتاي تاجاۋۇزچىلىرى ‘تىنچلىق’ بايرىقىنى كۆتۈرۈۋېلىپ، ۋەتىنىمىزنى مۇنقەرز قىلىش جەھەتتە ئالاھىدە مۇۋەپپەقىيەتلەرگە ئېرىشىپ كەلگەن بولدى. شۇ سەۋەبتىن خەلقىمىز ئارىسىدا ھەدەپ ‘تىنچلىق’ شامىلى چىقىرىشقا ھېرىسمەن. ھەرقانداق بىر مىللىي زىددىيەتنى ھەل قىلىشتا ”سۆھبەت، تەكشۈرۈش، ئۆگىنىش كورسى، تەربىيە ھەرىكىتى، ئېچىلىپ سايراش، ...“ دېگەندەك ‘تىنچلىق’ ئۇسۇللىرىدىن پايدىلىنىپ خەلقىمىزنى مىللىي جاسارىتىدىن، مىللىي مۇستەقىللىق غايىسىدىن، مىللىي ئازادلىق داھىي-يېتەكچىلىرىدىن، مىللىي قەھرىمانلىرىدىن مەھرۇم قىلىپ كەلدى. ”شىنجاڭنى ئازاد قىلىپ بېرىش، ... مىللىي دۆلەت ئەربابلىرىنى يېتىشتۈرۈپ بېرىش، ... ئىگىلىك تىكلىۋېلىشىغا ياردەم بېرىش، دۆلىتىنى گۈللەندۈرۈپ بېرىش، بايلىقلىرىنى ئېچىشىپ بېرىش، ... تىن كېيىنلا چىقىپ كېتىمىز“ دېگەندەك ‘تىنچلىق’ ئالدامچىلىقلىرىنىڭ ھەممىسى ۋەتىنىمىزنى قولغا كەلتۈرۈۋېلىشنىڭ تىنچ قەدەم-باسقۇچلىرى ئىكەندۇق، خالاس! ۋەتىنىمىزنى تىنچ يوللار بىلەن قولغا كەلتۈرۈۋالغىنىدىن كېيىن ئوتتۇرىغا قويغان شوئارلىرى بۇنىڭ پۈتۈنلەي تەتۈرسىچە بولسىمۇ، ئەمما يەنىلا ”تىنچ بولۇش، ئىتتىپاق بولۇش، ئىككىدىن ئايرىلماسلىق، ...!“ دېگەندەك تىنچ قول قىلىش شوئارلىرى بولۇپ، خىتاي تاجاۋۇزچىلىرى ۋەتىنىمىزگە مىليونلاپ ئەسكەر يىغىپ تۇرۇپمۇ بىزدىن غوۋغا قىلماي تىنچ تۇرۇپ بېرىشىمىزنى تەرغىب قىلىشتى. خىتاي تاجاۋۇزچىلىرى بارلىق زىددىيەتلەرنىڭ مەنبەسى بولۇپ تۇرۇقلۇقمۇ بىزنى ئۇلار بىلەن ئىتتىپاق تۈزەشكە مەجبۇرلاشتى. ئۇلار ھەربىر نۇقتىدا بىزدىن ئاللىمۇ قاچان ئايرىلىپ كېتىپ تۇرۇقلۇقمۇ بىزنى ئۇلاردىن ئايرىلماي سوڭدىن ئەگىشىپ مېڭىشىمىزنى تەرغىب قىلىشتى.

دېمەك خىتاي تاجاۋۇزچىلىرىنىڭ ’تىنچلىق‘ چۆمپەردىسىگە ئورالغان بۇ شوئارلىرى پۈتۈنلەي تىنچ مۇنقەرز قىلىشنىڭ پىلانلىق ھەرىكەت شوئارلىرى بولۇپ كەلگەنىكەن. ئۇرۇش قوزغاپ ئېغىر دەرىجىدە مەغلۇپ بولۇپ كەلگەن خىتاي تاجاۋۇزچىلىرى ۋەتىنىمىزدە پەقەت ’تىنچلىق‘ ۋاستىلىرىنى قوللىنىپلا ھەربىر غەرەزلىرىنى ئوڭۇشلۇق ئىشقا ئاشۇرۇپ كەلمەكتە. يەنى خىتاي تاجاۋۇزچىلىرى ۋەتىنىمىزنى بېسىۋېلىشتا پەقەتلا ’تىنچلىق‘ ئۇسۇللىرىدىن پايدىلىنىپلا غەلىبە قىلىپ كەلمەكتە. شۇڭا ’تىنچلىق‘ شوئارى خىتاي تاجاۋۇزچىلىرىنىڭ ۋەتىنىمىزنى بېسىۋېلىشىدا قوللىنىپ كېلىۋاتقان ئاساسلىق ’ھەربىي قورالى‘ ھالىغا كەلتۈرۈلگەن. بىزنىڭ ئەجەبلىنىدىغىنىمىز، نۇرغۇن ’داھىي-تەشكىلات‘ لىرىمىزنىڭمۇ ”تىنچ پائالىيەت“ دەپ كۆچەپ جار سېلىشى بولۇپ، بۇ خىتاي تاجاۋۇزچىلىرىنىڭ بۇ تۆردىكى شوئارلىرىغا ماس ھالدا خەلقىمىزنى خىتاي تاجاۋۇزچىلىرىغا قارشى چىقىشتا ’تىنچ‘ يول تۇتۇشنى كۆچەپ تەرغىب قىلغۇچى بۇنداق كىشىلىرىمىزنىڭ نىيىتىنى باشقىچە مەقسەت يوشۇرۇنغان دەپ گۇمان قىلىشقا ھەققىمىز يوقمۇ؟!

خىتاي تاجاۋۇزچىلىرى ۋەتىنىمىزنى تىنچ شەكىلدە باشقۇرۇش ئۈچۈن تىكلىگەن بۇرھان شەھىدى خەلقىمىز ئىچىدە تا ئۆلگۈچە ”تىنچ تۇرغىنىمىزنىڭ پايدىسى كۆپ“ دەپ جار سالغىنىچە گۆرىگە كىرىپ ئاران ئارام تاپقانىدى. شۇڭا بىز ئۇنى تىپىك ۋەتەن خائىنى دەپ جاكارلىماقتىمىز؛ سەيپىدىن ئەزىزىمۇ تېررورچىلىق ۋاستىسى بىلەن ئايروپىلاننى پارتلاتقۇچ قويۇپ پارتلىتىپ (مەيلى باشقىچە تېررورلۇق ۋاستە قوللانغان بولسۇن) ئىككىنچى جۇمھۇرىيىتىمىز رەھبەرلىرىنى يوقاتقان خىتاي كوممۇنىست تاجاۋۇزچىلىرىغا ۋەتىنىمىزنى ئىككى قوللاپ سۇنۇپ بەرگەن كۈنىدىن باشلاپ تاكى يۈرىكى سوقۇشتىن توختاپ قالغۇچە بولغان كۈنلىرىگىچە باتارىيە تاقاپ بولسىمۇ يۈرىكىنى قايتا قوزغىتىپ يۈرۈپ خەلقىمىزگە ’تىنچلىقنىڭ مۇھىملىقى‘ نى تەرغىب قىلىپ كەلگەنىدى. بىز ئۇنىمۇ ئەڭ جاھىل ۋەتەن خائىنى دەپ ئېلان قىلماقتىمىز. ئەمما خەلقىمىز ئىچىدىكى نۇرغۇن ئاقىللارنىڭ يەنىلا بۇ مەسىلىگە ئەھمىيەتسىز قاراپ كېلىۋاتقانلىقىنى كۆرمەكتىمىز.

خۇددى شۇنىڭدەك، يېقىنقى زامان تارىخىمىزدىكى ”تىنچلىق ئۇسۇلىدا مىللەتنى قۇتقۇزۇش“ يولىنى باشلاپ بەرگەن «ئۈچ ئەپەندىچىلەر» نىڭ بۈگۈنكى شاگىرتلىرىمۇ ۋەتىنىمىزنىڭ ئىچى-تېشىدا ئىزچىل تۈردە ’تىنچ مۇستەقىل بولۇش يولى‘ نى كۈچەپ تەرغىب قىلىپ كەلمەكتە. ئەجەبا ئۇلارنى قانداق باھالىشىمىز كېرەك؟ ۋەتىنىمىزدىكى مۇتلەق كۆپ ساندىكى قورچاق مەمۇرىي كادىرلىرىمىز، قورچاق خىزمەتچىلىرىمىز، ياللانما زىيالىيلىرىمىز، ياللانما ئىشچى-مەدىكارلىرىمىزمۇ خىتاي تاجاۋۇزچىلىرى بىلەن تىنچ ئۆتۈش تەرغىباتىغا ئاڭلىق ياكى ئاڭسىز بويسۇنۇپ، خىتاي تاجاۋۇزچىلىرى ئۈچۈن چاپارمەنلىك قىلىپ كەلمەكتە. ئۇلارنى نېمە دېيىشىمىز كېرەك؟ بۇلار بىلەن بىرلىكتە، يەنە خىتاي دېموكراتچىلىرىمۇ خەلقىمىزدىن ’تىنچ پائالىيەتلەر‘ بىلەن شۇغۇللىنىشىمىزنى جىددىي تەلەپ قىلىشماقتا. ئۇلارغا قانداق قارىشىمىز كېرەك؟ خىتايدىن نەپ تەمە قىلىشىۋاتقان نۇرغۇنلىغان قېرىنداش، دىنداش، يېقىن قوشنا دۆلەتلەرمۇ پۈرسەتتە كەلگەن ھامان خەلقىمىزدىن ’تىنچ تۇرۇش‘ نى تەلەپ قىلىپ كەلمەكتە. ئۇلارنى قانداق باھالىشىمىز كېرەك؟ ھەتتا دۇنيانى ئالقىنىدا تۇتۇپ تۇرالىغۇدەك كۈچلۈك دۆلەتلەرمۇ بىزدىن ۋەتەن-مىللەت، ياكى دىن دەپ توپىلاڭ قىلىپ يۈرمەسلىكىمىزنى ئالاھىدە جېكىلەشمەكتە. ئۇلارغا قانداق پوزىتسىيە تۇتىشىمىز كېرەك؟ قىسقىسى، خىتاي تاجاۋۇزچىلىرى ۋەتىنىمىزنى تولۇق خىتايلاشتۇرۇۋېلىشتا يەنىلا ئەنە شۇ ’تىنچلىق‘ قا بەكلا موھتاج بولماقتا. خۇددى شۇنىڭدەك نۇرغۇن ’ۋەتەنپەرۋەر‘ لىرىمىزمۇ خۇددى شۇ ’تىنچلىق‘ نى تەلەپ قىلىشىۋاتىدۇ. دۈشمىنىمىز بىزگە ھەر ۋاقىت ”تىنچ تۇر!“ دەپ بۇيرۇق قىلماقتا؛ ئاتالمىش ’ۋەتەنپەرۋەر‘ لىرىمىزمۇ دەل شۇ بۇيرۇقنى چىقىرىشىدا ئەجەبا بىرەر ئورتاق پىلانلىرى بارمۇ- قانداق؟!

مىللىي مۇستەقىللىق ھەرىكىتىمىزنىڭ بىردىن-بىر مەقسىتى — شەرقىي تۈركىستان خەلقىگە تىنىمسىز ۋەھىمە يارىتىپ، بۇ خەلقنىڭ ئانا ۋەتىنىنى تارتىپ ئېلىشنى ئۆزلىرىگە مۇددىئا قىلىپ كېلىۋاتقان ۋەتىنىمىز تەۋەسىدىكى بارلىق خىتاي تاجاۋۇزچىلىرىنى تەلتۆكۈس قوغلاپ چىقىرىپ، ۋەتىنىمىز خەلقىنى ھەقىقىي تىنچ

تەرەققيات مۇھىتىغا ئېرىشتۈرۈشتۇر! خىتاي تاجاۋۇزچىلىرىنىڭ مەقسىتى بولسا — ۋەتىنىمىزنى بىرمۇ يەرلىك قالمىغان كەم-كۈتىسىز خىتاي يۇرتىغا ئايلاندۇرۇۋېلىشتۇر! شۇنداق ئىكەن، بىز خىتاي تاجاۋۇزچىلىرىنىڭ بۇ تۈردىكى 'تىنچلىق' تەلپىنى ھەر ۋاقىت ئۈمىدسىزلىككە، مەغلۇبىيەتكە، پاراكەندىچىلىككە، قورقۇشقا ئايلاندۇرۇش ئۈچۈن كۈچ چىقىرىشىمىز شەرت! بۇنىڭ ئۈچۈن ئۇلار بىزدىن تىنچ تۇرۇپ بېرىشىمىزنى تەلەپ قىلغانىكەن، بىزمۇ ھەرگىز ئۇلارنىڭ ئارزۇسىنى ئىشقا ئاشۇرۇپ بېرىدىغان بۇنداق تىنچلىقنى بەرمەسلىكىمىز شەرت! ئەگەر كىمكى بىزنى خىتاي تاجاۋۇزچىلىرىنىڭ مۇنقەرزچىلىك ھەرىكىتى جەريانىدا تىنچ تۇرۇشىمىزنى تەلەپ قىلىشىدىكەن، ئۇنداق كىشىلەر بىزنىڭ دۈشمىنىمىز ھېسابلىنىدۇ! ھېچ بولمىغاندا ئۇنداقلارنى دوستىمىز دېيەلمەيمىز. ۋەتىنىمىزدە تاجاۋۇزچىلىققا قارشى ھەرىكەتلەردە تىنچلىقنى تەلەپ قىلىش — خىتايغا ۋاستىلىك ياردەم قىلىش ھېسابلىنىدۇ. شۇنداق ئىكەن، بۇ خىل تەرغىباتلار ئارقىلىق مىللىي مۇستەقىللىق ھەرىكىتىمىزگە زىيان سالىدىغان، يۇتلىكاشاڭلىق پەيدا قىلىدىغان، ئۈمىدسىزلىك پەيدا قىلىدىغان كىشىلەرنى قىلىچە ئىككىلەنمەي خىتاي تاجاۋۇزچىلىرىنىڭ قولچوماقى دەپ قاتتىق ئاگاھلاندۇرۇشىمىز، ھەتتا مۆرىتى كەلگەندە، زۆرۈر تېپىلغاندا قاتتىق جازالاشقىمۇ تەييار تۇرۇشىمىز لازىم!

1.10§ پاسسىپ قارشىلىق كۆرسىتىش

خەلقىمىز ۋەتەنپەرۋەرلىك ئۇقۇملىرىنى تىنچ ھەرىكەتلەر بىلەن تەدرىجىي باغلاشتۇرۇۋېلىش مىجەزى بىلەن بۇنداق پىكىر قىلىش ئۇسۇلىنى يۇقتۇرۇۋېلىشقا باشلىغىنىدىن بۇيان، ئادەتتىكى ئىجتىمائىي پائالىيەتلىرى تۇرماق، ھەتتا ئاددىي تۇرمۇش پائالىيەتلىرى ئۈستىدە ئېلىپ بېرىلىدىغان ھەرقانداق بىر ئىش-ھەرىكەتلىرىنىمۇ "ۋەتەنپەرۋەرلىك ھەرىكىتى بىلەن شۇغۇللىنىۋاتىمىز" دەيدىغان

غەلتە هالغا چۈشۈپ قالماقتا.

ئاتمىشىنچى يىللارنىڭ ئالدىدا ئىشىكنىڭ ئالدىدىن بىرەر خىتاي تاجاۋۇزچى كەلگۈندىسى ئۆتۈپ قالسىمۇ، ئۇنىڭ كەينىدىن بۇ دۈشمەنىنىڭ ئايىغى تەككەن يەرلەردىن يىرگىنىپ سۈپۈرۈپ-سۇ سېپىپ تازىلاپ چىقىدىغان خەلقىمىز، تەدرىجىي هالدا ئۆيلىرىگە ”خىتايلار ئۈچۈن“ دەپ ئايرىم ئىستاكان ساقلاپ قويىدىغان، ئۇندىن كېيىن خىتايلارنى تىنچ ۋاستىلار بىلەن يېڭىپ چىقىش يوللىرى دېيىشىپ خىتاي تاجاۋۇزچىلىرى بىلەن ئىچ قويۇن-تاش قويۇن بولۇشقا قاراپ ماڭىدىغان يولغا يۈزلەندى. بۇ تۈردىكى پاسسىپ ’قارشىلىق كۆرسىتىش‘ هەرىكەتلىرى قورچاق مەمۇرىي خىزمەتچىلەر، زىيالىيلار، تېخنىك-ئېنجېنېرلار، ئىشچى-خىزمەتچىلەر ئارىسىدا بارلىققا كېلىپ كۈنسايىن يېيىلىشقا باشلىدى. خىتاي تاجاۋۇزچىلىرىغا قارشى تۇرۇشتا ئۇلارنىڭ ”ئىچىگە كىرىۋېلىپ هەرىكەت قىلىش“ سەپسەتىسىنىڭ تەسىرىدە، هەممە خىتايچە ئۆگىنىشكە، هەتتا بالا-چاقىلىرىنىمۇ خىتايچە مەكتەپلەرگە بېرىشكىچە بېرىپ يەتتى. خىتاي تاجاۋۇزچىلىرى دەسلەپدە، بۇ خىل قىزغىنلىقنى يەرلىكلەرنى ئاسسىمىلياتسىيە قىلىشنىڭ بىر پۇرسىتى دەپ تونۇغان بولسىمۇ، كېيىنچە خەلقىمىزنى ئاسسىمىلياتسىيە قىلىپ خىتايلار ئۈچۈن ئىشلىتىشنىڭ ۋەتىنىمىزنى كەڭ كۆلەمدە خىتايلاشتۇرۇش سىياسىتىگە توسالغۇلۇق يارىتىلىدىغانلىقىنى سەزگەندىن كېيىن، خىتاي تاجاۋۇزچى كاتتىۋاشلىرى هەرخىل باهانىلەرنى كۆرسىتىپ يەرلىكلەرنىڭ خىتايچە ئۆگىنىشىگە سۈنئى چەكلىمىلەر پەيدا قىلىشقا كىرىشتى. يەنى، خىتايچە مەكتەپلەردە ئوقۇيدىغانلار، زاۋۇت، كان ۋە كارخانىلاردا، هەربىي خىزمەتلەردە ۋەزىپە ئۆتەيدىغانلارغا پەۋقۇلئاددە تۆۋەن مائاش، هەددىدىن تاشقىرى تار ئۆي، خىتاي ئاشخانىلىرىدا تاماق يېيىش، خىتايلار بىلەن بىرگە يېتىپ قوپۇش قاتارىدىكى سۈنئى باهانىلەرنى شەرت قىلىپ كۆرسىتىشىپ، يەرلىكلەرنى سانائەت ۋە شەهەر تۇرمۇشىدىن يىراقلاشتۇرۇشقا كىرىشتى. ”دۈشمەنىنىڭ ئىچىگە كىرىۋېلىپ تۇرۇپ دۈشمەننى يېڭىپ چىقىش، دۈشمەن بىلەن پۈتۈن سەپلەر بويىچە رىقابەتلىشىپ ئۇتۇپ چىقىش، ...“ سەپسەتىسىدىن

كېلىپ چىققان بۇ خىل پاسسىپ قارشىلىق كۆرسىتىش پائالىيەتلىرى تېز ۋاقىت ئىچىدىلا ئۆزىنىڭ غايىسىنى يوقىتىپ، بۇ ئۇسۇلنى جان ساقلاشنىڭ بىر ۋاستىسى قىلىۋالىدىغان، دۈشمەننى ئادەتتىكى ئادەملەر، ھەتتا ئارىلىشىپ ئۆتۈشكە، دوستلىششىقا بولىدىغان ئادەملەر دەپ تونۇيدىغان ھالغا بېرىپ يېتىپ، دۈشمەن كۆزقارىشى تەدرىجىي مۇجمەللىشىپ، ئاخىرى بېرىپ خىتايغا يالىلانما بولۇشنىڭ بىر ۋاستىسىغا ئايلىنىپ كەتتى.

بۇ تۈردىكى پائالىيەتلەر ئاساسەن پىلانسىز، تەشكىلسىز، يوشۇرۇن تەشۋىقاتسىز شەكىلدە تەرغىب قىلىنغاچقا، خىتايلار ئارىسىغا رىقابەت ئۈچۈن دەپ كىرگەن نۇرغۇنلىغان جەڭگىۋار كادىرلار، ئىشچى-خىزمەتچىلەر، زىيالىيلار، نۇرغۇنلىغان ياش ئەۋلادلار تەدرىجىي شەكىلدە مىللىي غۇرۇرىنى، مىللىي ئەقىدىسىنى، مىللىي ئەخلاقىنى يوقاتقان مەنپەئەتپەرەس، چىرىك، ھەتتا ئۆز مىللىتىنىڭ نامىدىن، مىللىي تارىخىدىن، مىللىيچە نام-شەرىپىدىن، مىللىي يېمەك-ئىچمەك، كىيىم-كېچەكلىرىگە ئوخشاش مىللىي ئۆرپ-ئادەتلىرىدىن، دىنىي ئېتىقاتلىرىدىن، مىللىي تىل-يېزىقلىرىدىن، مىللىي ئىجتىمائىي مۇناسىۋەتلىرىدىن ئاشكارا يىرگىنىدىغان ‘سۈنئىي مىللەت’ تەبىقە كىشىلىرىدىن بولۇپ يېتىشىپ چىقتى. نەتىجىدە تا بۈگۈنگىچە ئۆز ئانا تىلىدا راۋان سۆزلىيەلمەيدىغانلار، ئۆزىنىڭ ئىسمىنىمۇ ئېنىق تەلەپپۇز قىلىپ يازغىلى بولمايدىغان ئون نەچچە مىڭ خىل خىتايچە شەكىللەرنى خەت دەپ ئون نەچچە يىل ۋاقىت سەرپ قىلىپ يادلاشنى بىلىم دەپ تونۇيدىغان بۇ كىشىلىرىمىز، ئۆتتۈز ئىككى ئاددىي ھەرىپتىن تەشكىل تاپىدىغان مىللىي يېزىقىمىز ئۈچۈن بىرنەچچە ھەپتىلىك ۋاقىتنى قۇربان قىلىشقا بەرداشلىق بېرەلمەي بىر ئۆمۈر تونۇماي ئۆتۈپ كېتىشكە رازى ھالەتتە تۇرماقتا. ئۇلارنىڭ مېڭىسى شۇنچىلىك قوچۇۋېتىلگەنكى، ھەرقانداق بىر تىل-يېزىق نەچچە ئون خىل مەخسۇس تاۋۇش بەلگىلىرى بىلەنلا ئىپادىلىنىدۇ دەيدىغان ئەقەللىي ساۋاتنىمۇ قوبۇل قىلالماي، نەچچە ئونمىڭ خىل رەسىم بىلەن سۆز ئىپادىلەشتەك قالاقلىقنى مەدەنىيەت، سەۋىيە دەپ تونۇيدىغان ھالغا كەلتۈرۈلگەن. شۇ سەۋەبتىن بەزى كىشىلەر خىتايچە ساۋات چىقارغانلارنى ئايرىم

مىللەت دەپ تونۇشنى تەشەببۇس قىلىدىغان ھەزىللەرنىمۇ چىقىرىشماقتا. بۇ تۈردىكى كىشىلىرىمىزنىڭ مىللەت تەقدىرىنى قانچىلىك چۈشىنىپ كېتەلەيدىغانلىقىنى ئويلىنىشقا توغرا كېلىدۇ. بۇ دېگەنلىرىمىزدىن خىتايچە بىلمىگەنلىك شەرەپ دېگەن ئوقۇمنى كەلتۈرۈپ چىقىرىۋالماسلىقىمىز كېرەك. خىتايچە بىلمىگەن بىرسى، خىتاي تاجاۋۇزچىلىرىغا قارشى جەڭ قىلىشتا ئىنتايىن مۇھىم بىر قورالدىن مەھرۇم قالغانلىقىنى ئېتىراپ قىلىشى لازىم. مەسىلىنىڭ تۈگۈنى، بىز خىتايچە بىلىشىمىزدە قانداقتۇر ۋەتىنىمىز خەلقىنىڭ ئىلىم-پەن سەۋىيىسىنى خىتايلارنىڭ سەۋىيىسىگە يەتكۈزۈشكە ياكى ئۇلاردىن ئۆتۈپ كېتىشكە تىرىشىش ئەمەس، بەلكى، خىتاي تىلىدىن خىتاي تاجاۋۇزچىلىرىغا زەربە بېرىشتە ئۈنۈملۈك پايدىلىنىشنى تۈپكى مەقسەت قىلىشىمىز كېرەك. شۇ سەۋەبتىن خىتاي تىلىنى راۋان بىلگەن كىشىلىرىمىزنى مىللىي مۇستەقىللىق كۆرۈشىگە جەلپ قىلىش ئۈچۈن يوشۇرۇن تەشۋىقاتنى كۈچەيتىشىمىزگە توغرا كەلمەكتە. شۇنىڭغا ئىشىنىشكە بولىدىكى، خىتايچە بىلىدىغانلارنىڭ مىللىي مۇستەقىللىق كۈرىشىمىزنىڭ بىرىنچى باسقۇچلۇق ھەرىكىتىگە جەلپ قىلىنىشى مۇقەررەر تۈردە قىياس قىلىنماس ئۇتۇقلارنى قولغا كەلتۈرۈشىمىزگە تۈرتكە بولالايدۇ.

ئەسلىدە بۇ ھالەتكە كېلىشنىڭ دەسلىپى بەلكىم، بۇنداق كىشىلىرىمىزنىڭ ئىلىم-پەننىڭ قۇدرىتىگە قىزىقىشنى ئاساسى مۇددىئا قىلىشىدىن بولدى دېيىشكىمۇ بولىدۇ. نۇرغۇن كىشىلىرىمىز بىرەر يۈزمىڭ خىتاي تاجاۋۇزچىسى بار ۋاقىتىدا، ئۇلارنىڭ نوپۇسى سۈنئىي كۆپىيىپ نەچچە مىليوندىن ئېشىپ كېتىدىغانلىقىنى، خەلقىمىزنىڭ خىتاي يۇرتلىرىدا ئايلىنىپ يۈرۈپ ئوقۇش پۇرسىتىگە خىتايلاردەك ئېرىشەلمەيدىغانلىقىنى خىيالىغىمۇ كەلتۈرمەي، بىلىم جەھەتتە خىتاي تاجاۋۇزچىلىرىدىن ئۈستۈنلۈككە ئېرىشىۋېلىپ، ئاندىن خىتايلاردىن ھەق تەلەپ قىلىش ئاساسىنى يارىتىۋېلىش خام خىياللار بىلەن بىلىم ئۆگىنىشكە ئاتلانغان دېيىش مۇمكىن. ئاللانىڭ يارىتىش قانۇنلىرى ئاساسىغا قۇرۇلغان تەبىئەت قانۇنىيەتلىرىنى ئۆگىنىش، تەتبىق قىلىش، كەشىپ قىلىش پائالىيىتى ئىنسانغا تەگداشسىز روھى

لەززەت يارىتىدىغانلىقى ئۈچۈن، كىشىلىرىمىز تەدرىجىي ھالدا مۇددىئالىرىنى نوقۇل ئىلىم ئۈچۈن ئىلىم ئۆگىنىشكە بۇرىۋەتتى. يەنى ئىلىم-پەننىڭ ئىنسانىيەت ئورتاق مۈلكى بولۇشتەك ئەۋزەللىكى ۋە تەبىئەت قانۇنلىرىغا خىلاپ ئاتېيست ماتېرىيالىستىك قاراشلارنىڭ تەسىرىدە، بۇ كىشىلىرىمىزنى مىللەت-ۋەتەن تونۇمايدىغان ئىنتېرناتسىئونالىستلار دەرىجىسىگە كۆتۈرۈۋېتىپ، ئىلمىي خىزمەتلىرىنى مىللىي ھۆرلۈك، ۋەتەن مۇستەقىللىقى ئۈچۈن قانات يايدۇرۇش دەيدىغان ئىستەكلىرىنى ئۇنتۇغۇزدى. نەتىجىدە ئىلمىي پائالىيەتلەرگە كەم ياردەم قىلىۋاتقان بولسا ئۇنىڭ كېيىنى قىلىشىدىغان، ئۇلارنىڭ تەلىپى بويىچە ئىش قىلىدىغان زامانۇۋى قۇللارغا ئايلىنىپ كېتىشتى! ئۇلارنىڭ ئىلىم-پەن سۆيگۈسى مىللەت ۋە يۇرت سۆيگۈسىنىڭ ئۈستىگە چىقىۋالغىنى ئۈچۈن، خىتاي تاجاۋۇزچىلىرىدىن كۆپ پەرق قىلىپ كېتەلمەيدىغان ئىلمىي خادىملارغا ئايلىنىپ كېتىشمەكتە. بۇ ئەھۋال ئوتتۇز-قىرىق ياشنىڭ ئۈستىدىكى مىللىي خادىملىرىمىز ئارىسىدا ئالاھىدە گەۋدىلىك بولۇپ ئىپادىلەنمەكتە!

خەلقىمىزنى ئويغىتىشتا ئىنتايىن مۇھىم يەر ئالغان ئەدەبىيات-سەنئەت ساھەسىدىكى مىللەتچىلىك ھەرىكەتلىرىمۇ باشتىن-ئاخىرى تىنچلىق پاتقىقىغا پېتىپ قالغاچقا، مىللەتنى ئويغىتىش ئورنىغا دۈشمەننى مەدھىلىشىدىغان، مىللىي غۇرۇرىنى پەس كۆرۈشىدىغان تۈسكە كەلتۈرۈلدى. شۇ سەۋەبتىن قىرىق-ئەللىك يىل مابەينىدە «ئويغانغان زېمىن» رومانىغا ئوخشايدىغان ئىنتايىن ئاز ساندىكى ئىجادىيەتلەرنى مىللىي ئەدەبىيات-سەنئەت ئەسەرلىرى دېيىشكە بولسىمۇ، مۇتلەق كۆپچىلىكى خىتاي تاجاۋۇزچىلىرىنى، ۋەتەن خائىنلىرىنى، مىللىي غالچىلارنى مەدھىلەش ۋە مىللىي تارىخىمىزنى بۇرمىلاش، مىللىي غۇرۇرىمىزنى، مىللىي ئەنئەنىلىرىمىزنى، دىنىي ئېتىقاتلىرىمىزنى مازاق قىلىشتىن نېرى بارالمىدى. بولۇپمۇ كوممۇنىست خىتايلارنىڭ ئىنسان قېلىپىدىن چىققان مۇتەئەسسىپ، قالاق كۆز قاراشلىرىنىڭ تەسىرىدە نادانلىقنى، نامراتلىقنى، ئەقىدىسىزلىكنى مەدھىلەشتەك دۇنيادا ئاز كۆرۈلىدىغان بىمەنىلىكلەرمۇ مۇتلەق كۆپ سانلىق ئەدەبىيات-سەنئەت

ئەسەرلىرىنىڭ ئاساسى تېمىسى بولۇپ كەلدى. شۇ سەۋەبتىن تا بۈگۈنگىچە دۇنياۋى سەۋىيە تۇرماق، ئۆز مىللىتىمىز دائىرىسىدىمۇ تىلغا ئالغۇچىلىقى بار تۈزۈكرەك بىرەر ’ئەسەر‘ ئوتتۇرىغا چىقىپ باقمىدى. بۇنىڭ ئورنىغا مىللىي مەدەنىيىتىمىزنى خاراب قىلىدىغان، خىتايلاشتۇرۇلغان، يېقىنقى تارىخىي ۋەقە تەسۋىرلىرىنى يا رۇسلارنىڭ، يا خىتايلارنىڭ، ھەتتا برىتانىيە ئىمپېرىيىسىنىڭ كۈشكۈرتىشىدىن پەيدا بولغان، خەلقىمىزدە بۇنداق بىر قوزغىلىشقا ئېھتىياجى يوق ياكى بۇنچىلىك ئەقلى بار يېتەكچىلەر يوق ئىدى دەيدىغان ’ئەسەر‘ لەر ھەممىلا يەرنى قاپلاپ كېتىدىغان پاجىئەلىك ۋەزىيەت شەكىللەنمەكتە. ھېچ بولمىغاندا خەلقىمىزدىن ئۈمىد قالمىغانلىقىنى ئاساسى مەزمۇن قىلىدىغان ئۈمىدسىزلىك پۇراپ تۇرىدىغان ماقالا-ئەسەرلەر كەڭ يامراپ كەتمەكتە. بىزنىڭ يازغۇچىلىرىمىز تەرىپىدىن يوشۇرۇن يېزىپ تارقىتىلىدىغان ۋەتەن تەقدىرىنى ھەل قىلىش توغرىسىدىكى بىرەر نەزەرىيىۋى ئەسەر، رومان، ھېكايە ياكى ماقالىلەرنى تا بۈگۈنگىچە يوشۇرۇن ئۇچرىتىشقا بولمايدۇ. بۇنداق بىر ئاقىللار مۇھىتىدا، بۇ خەلقتىن يەنە نېمىنى كۈتەلەيمىز؟ ياكى بۇنداق تەشۋىقات مۇھىتلىرىنىمۇ خىتايلار يارىتىپ بېرىشى كېرەك دەپ قارامدۇقيا؟ ”مىللىي ئازادلىق ھەرىكەت ئۇسۇلىغا دائىر ئەسەرلەر يېزىق شەكلىدە يېزىلمايدۇ، قايسى بىر ئەلدە قايسى بىر يوشۇرۇن تەشكىلات بۇنداق ئەسەرلەرنى يېزىپ يوشۇرۇن تارقىتىپ بېقىپتۇ؟“ بۇنداق غىدىقىنى كەلتۈرىدىغان سۆزلەرنى بىزنىڭ ئاقىللىرىمىزدىن پات-پاتلا ئاڭلاپ تۇرىمىز. دۇنيادىكى شۇنچە نۇرغۇن دۆلەتلەر مىليونلىغان ھەربىي كۈچلىرىگە، پەۋقۇلئاددە ۋەزىپە ئۆتەيدىغان ئەسكەرلىرىگە، دۆلەت جاسۇسلۇق تەشكىلاتلىرىغا، نۇرغۇن ئەللەردىكى پارتىزان تەشكىلاتلىرىغا كىتابخانىلاردا زادىلا ئۇچراتقىلى بولمايدىغان بۇنداق ماتېرىيال يېزىق شەكلىدە زادىلا تارقىتىلماسمىدۇ؟ شۇنچە نۇرغۇن ھەربىي مەكتەپلەردە نېمە ئوقۇتۇلىدىغاندۇ؟ مىلتىقنى پارقىرىتىش ئۇسۇلى، مەشكە دەسسەش ئۇسۇللىرى، پاراتتىن ئۆتۈش، سالام بېرىش قائىدىلىرىنىلا ئۆگىتەمدىغاندۇ؟ ياق! ئۇ يەرلەردە قانداق قىلغاندا ئەڭ ئۈنۈملۈك شەكىلدە ئادەم ئۆلتۈرۈشكە بولىدىغانلىقى توغرىسىدىكى تەلىماتلار نوختىلىق دەرس قىلىپ ئۆتۈلىدۇ!

ياكى بولمىسا بىزنىڭ ئاقىللىرىمىزنىڭ دېيىشىچە بولغاندا، بۇنداق كىتاب-ماتېرىياللار بولغان تەقدىردىمۇ مۇتلەق تۈردە مەخسۇس مەكتەپلەردىلا ئۆگىتىلىشى شەرتمۇيا؟ قېنى ئەمىسە، شۇ ئاغىنىلىرىمىز بىزگىمۇ شۇنداق بىرەر مەكتەپ ئېچىپ بەرمەسۇنمۇ؟! بۇ تۈردىكى ئاقىللىرىمىز دېمەكچىكى، "جاھاننى مالىماتاڭ قىلىۋېتىدىغان بۇنداق تەشۋىقاتلارنى قەتئىي چەكلىشىمىز كېرەك!"

بىزنىڭ دىنىي ئەربابلىرىمىزمۇ خىتاي تاجاۋۇزچىلىرى تەرىپىدىن تار بىر بۇلۇڭغا قىستاپ قويۇلغان دىنىي ئېتىقات پائالىيەت سورۇنلىرىمىزنى كومپارتىيىنىڭ ئارزۇلىرىنى تەرغىب قىلىشىدىغان، چېكىدىن ئاشقان مۇتەئەسسىپلىكنى ۋە بىردىن-بىر ياراتقۇچىمىزنىڭ بىزگە ئامانەت قىلىپ بەرگەن ئىنتايىن قانۇنىيەتلىك ھەرىكەت قىلىپ تۇرىدىغان ماددىي دۇنيانى بىلىش، تەتقىق قىلىش ۋە پايدىلىنىش ئىشلىرىنى بىراقلا شەيتاننىڭ ئىشى دەيدىغان خەلقىمىزنى قاراڭغۇلۇقلارغا باشلاپ كېتىدىغان قالاقلىقلارنى 'دىن' دەپ تەشۋىق قىلىدىغان، ۋەتەن مۇنقەرزلىكنى، مىللەتنىڭ قۇلچىلىقنى، مۇستەملىكە ئىدىيىلىرىنى تەرغىب قىلىشىدىغان سورۇنغا ئايلاندۇرۇپ قويۇشتى. ھەتتا ۋەتەنگە تۆھپە قوشۇش، خەلققە خىزمەت قىلىش قاتارىدىكى ئىشلارنىمۇ بىراقلا دىندىن چىققانلىق دەپ ئېلان قىلىشماقتا. نەتىجىدە، ۋەتىنىمىزدىكى كەڭ مۇسۇلمانلار ئارىسىدا خىتاي تاجاۋۇزچىلىرى بىلەن يارىشىشنى رەت قىلىشقا پېتىنالماسلىق، ئېتىقادىدىن گۇمان قىلدۇرىدىغان ۋە سوۋۇتۇلىدىغان موللا قاراشلىرىغا رەددىيە بېرەلمەيدىغان، نادانلىق، نامراتلىق، قۇللۇقتا ئۈندەيدىغان تەشۋىقاتلارغا رەددىيە بېرەلمەيدىغان ھالەت شەكىللەنمەكتە. يەنى ئىسلام دىنىنىڭ ئاللادىن باشقا مەخلۇققا قۇللۇق قىلىشتىن چەكلەيدىغان بۈيۈك بىر دىنىنى پوشكال ھەققىگە ئېرىشىش ۋاستىسىغا ئايلاندۇرۇپ قويۇشۇپ، خىتايغا تىنچ تۇرۇپ بوي سۇنۇشنى ۋاجىپ دەپ تەرغىب قىلىدىغان ھالغا ئايلاندۇرۇش ئۈچۈن تىرىشماقتا!

قىسقىسى، خەلقىمىز بۇ يېرىم ئەسىر ئىچىدە تىنچلىق تەرغىباتچىلىرىنىڭ تەسىرىدە پۈتۈن سەپلەر بويىچە يىمىرىلىش ھالىتىگە كەلتۈرۈلمەكتە. خەلقىمىز ھەر تەرەپتىن كېلىۋاتقان بۇنچە دەبدەبىلىك تىنچلىق مۇبالىغىلەر ئىچىدە خىتاي

تاجاۋۇزچىلارنىڭ ھەقىقىي ئەپتى-بەشىرىلىرىنى كۆرۈپ تۇرۇقلۇقمۇ، ئۆتمۈشتىكى دۈشمەنگە قارشى كەسكىنلىك بىلەن جەڭگە ئاتلانغان شەجەرىلىرىنى ئۆزلىرىنىڭ ’ئىلغار‘ پىكىرلىرىگە زادىلا سىغدۇرالماي، ئەڭگۈشتەر قىلىۋېلىشقان ’تىنچ ھەرىكەت قىلىش‘ دەپ تونۇغان ئۇسۇللار بىلەن ئۆزىنى قوغداشقا كىرىشىپ كەتتى. مەسىلەن: مىللىي كىيىم-كېچەك كىيىشتە چىڭ تۇرۇش، مىللىي تىلدا سۆزلىشىشتە چىڭ تۇرۇش، مىللىي كونا يېزىقتىن پايدىلىنىشتا چىڭ تۇرۇش، مىللىيچە نەغمە-ناۋا قىلىشتا چىڭ تۇرۇش، ھەتتا قولىدا پولۇ يېيىش، دېرىزىسىگە پەردە، تېمىغا گىلەم ئېسىش، ... قاتارلىقلارنىمۇ ۋەتەنپەرۋەرلىك، مىللەتسۆيەرلىك، مىللىي كۈرەشنىڭ ئەڭ ئۈنۈملۈك بىر تۈرى دەيدىغان بىمەنە ’كۈرەش يوللىرى‘ ئىچىگە چۆكۈپ كېتىشتى! بۇ ھالەت تېخىمۇ تەرەققىي قىلىپ، خىتاي تاجاۋۇزچىلىرى ئالدىدا ناخشا ئېيتىپ ئۇسسۇل ئويناپ بېرىش، خىتاي تاجاۋۇزچىلىرىنىڭ بېشىغا زورلاپ دوپپا كەيگۈزۈش، ۋەتىنىنى، مىللىي-تەبىئىي بايلىقلىرىنى، ياۋاش-يۇمشاقلىق، ساددا-ئاقكۆڭۈللۈك، مەرت-مېھماندوستلۇق قاتارلىق مىللىي ئۆرپ-ئادەتلىرىنى دۈشمەنگە ماختاپ بېرىشلەرنىمۇ ئاجايىپ جاسارەتلىك ۋەتەن قۇتقۇزۇش ھەرىكىتى دەپ تونۇيدىغان ھالغا كېلىشتى! تېخىمۇ ئېچىنىشلىق يېرىمىز شۇكى، ۋەتەنپەرۋەرلىك، مىللەتچىلىكتىن ئىبارەت بۇ گۈزەل ئۇقۇم بىزنىڭ دەۋرىمىزگە كەلگىنىدە شۇنداق چاكىنا دەرىجىگە، ئاسان ئىشلار قاتارىغا، ئاددىي ئىشلار ھالىغا چۈشۈرۈۋېتىلگەنلىكى، قاۋاقخانىلاردا مەسىلەرنىڭ ئاغزىدا، خىلۋەت قاراڭغۇلۇقلاردا، بۇزۇقچىلىقنىڭ ئۇۋىسى بولغان مېھمانخانىلارنىڭ ياتاقلىرىدا، زەھەرلىك چېكىملىك چەككۈچىلەرنىڭ ئاغزىدا ’ۋەتەن، مىللەت‘ توغرىسىدىكى ئاھ ئۇرۇشلار سۆرىلىپ يۈرىدىغان بولدى! ئۇلار ۋەتەن، مىللەت دەردىدە ئىچىۋاتارمىش، چېكىۋاتارمىش! دېمەك، ”ۋەتەنپەرۋەرلىك، مىللىي قۇتقۇزۇش ھەرىكىتى“ ئۈچۈن بىزنىڭ ھەممە كىشىمىز ئۆزىگە يارىشا بىرخىل ”تىنچ ھەرىكەت شەكلى“ تېپىۋېلىشقان. نەتىجىدە ۋەتىنىمىزدە ھەممە كىشى دېگۈدەك ’ۋەتەنپەرۋەر‘، ھەممە كىشى دېگۈدەك ”ۋەتەننىڭ تەقدىرى ئۈچۈن باش قاتۇرۇشۇۋاتقان“ غەلىتە مەنزىرە بارلىققا كەلگەن!

بىز بۇ يەردە يەنە مۇنداقمۇ بىر مەسىلىنى ئالاھىدە تەكىتلەپ كۆرسىتىشنى توغرا تاپىمىز: ۋەتەنپەرۋەرلىك ھەرىكىتىمىزنىڭ ئىنتايىن مۇھىم ’كۆرەش ئۇسۇللىرى‘ دىن بىرسى قىلىنىۋېلىنغان ”ۋەتىنىمىزنىڭ تەبىئىي بايلىقلىرىنى كۆچەپ تەشۋىق قىلىش ئارقىلىق، دۇنيا جامائىتىنى ۋەتىنىمىزنىڭ تەقدىرىنى ھەل قىلىش پائالىيىتى ئەتراپىغا جەلپ قىلىش“ ئۇسۇلى، ۋەتىنىمىزگە چەتئەللىكلەرنى جەلپ قىلىش ئورنىغا، تېخىمۇ كۆپ خىتاي تاجاۋۇزچىلىرىنىڭ ۋەتىنىمىزگە ئېقىپ كېلىشى ئۈچۈن رىغبەتلەندۈرگۈچى ۋاسىتىلىك تەشۋىقات بولۇپ رول ئوينىماقتا. بۇ مەقسەتتە تەرغىب قىلىنىۋاتقان يەر ئاستى بايلىق زاپىسى ھەققىدىكى مەلۇماتلار شۇنداق چۆچۈتكۈدەك مۇبالىغىلەشتۈرۈۋېتىلگەنكى، گويا ۋەتىنىمىزنىڭ يەر ئاستى نېفىت بايلىق زاپىسى، تەبىئىي گاز زاپىسى، كۆمۈر، تۆمۈر، مىس، خروم، ئۇران، سىيرەك مېتال زاپىسى قاتارلىقلار دۇنيادىكى باشقا يەرلەردىكى يەر بايلىقى زاپىسىنىڭ نەچچە ھەسسىسىگە تەڭ كېلەرمىش! ئەسلىدە بۇ تۈردىكى يەر ئاستى بايلىق زاپاسلىرى مىليونلىغان خىتاي تاجاۋۇزچىلىرىنى جەلپ قىلىپ ’بىرلىكتە پايدىلىنىش‘ قىلالا ئەمەس، يەرلىك خەلقلەرنىڭ كەلگۈسى ئېھتىياجىغا يېتىشىدىنمۇ ئەنسىرەشكە تېگىشلىك ئاز ئىكەنلىكى ھەممىگە ئېنىق بىر ئەھۋال. ئۇنىڭ ئۈستىگە ۋەتىنىمىزنىڭ جۇغراپىيىلىك ئورنىمۇ بۈگۈنكى دۇنيا سەۋىيىسىدىن ئالغاندا شۇنداق ناچار بىر ئورۇنغا جايلاشقانكى، ئەتراپى دۇنيادا كەم كۆرۈلىدىغان ئېگىز قاقاس تاغلار بىلەن ئورالغان بولۇپ، بۇ يەردىن مەيلى بىرەر دېڭىز بويىغا ياكى بىرەر تۈزلەڭلىككە چىقىدىغان يول ياساش مەسىلىسىمۇ بۈگۈنكى ئىنسانلارنىڭ قۇربى يېتىدىغان دەرىجىدە ئەمەس. بۇنى ئاز دەپ ۋەتىنىمىزنىڭ ئىچكى قىسمى دۇنيادا كەم كۆرۈلىدىغان شارائىتى ناچار چۆللۈك ۋە قۇرۇق تاغلار بىلەن قاپلانغان بولۇپ، بۇنداق بىر زېمىندا تېرىقچىلىق ئىشلىرى بىلەن شۇغۇللىنىمەن دەيدىكەنمىز، يېگانە يەر ئاستى سۇلىرىغىلا تايىنىشقا مەجبۇر دېسەك ئانچە مۇبالىغە قىلىۋەتكەن بولمايمىز. بۇنداق بىر يەردە ئىگىلىكنى تەرەققىي قىلدۇرۇپ دۇنيا سەۋىيىلىرىدە بىر تۇرمۇش كەچۈرىمەن دەيدىكەنمىز، پەۋقۇلئاددە زور مەبلەغ ۋە قىياس قىلىنماس يۈكسەك پەن-تېخنىكا بىلىملىرىگە،

شۇنىڭدەك يەنە مىليونلىغان يۇقىرى تېخنىكىلىق ئىشچى قوشۇننى ئېھتىياجلىقمىز. بۈگۈنكى قۇللۇقتا چۈشۈرۈلگەن ھالىتىمىزدە، مىللىي مۇستەقىللىقىمىزنى قولغا كەلتۈرمەي تۇرۇپ بۇنداق زور كۈچكە ئېرىشەلمەيدىكەنمىز، خىتاي تاجاۋۇزچىلىرىنىڭ باسقۇنچىلىقىغا يول قويۇش بىر مۇقەررەرلىك بولۇپ قالىدۇ. يەنى، بۈگۈنكى شارائىتىمىزدا ۋەتىنىمىزنىڭ تەبىئىي بايلىقىنى مۇبالىغە قىلىپ كۆپتۈرۈپ كۆرسىتىشىمىز، خىتاي تاجاۋۇزچى ئېقىمىنى يېڭى بىر دولقۇن ھالىتىگە كەلتۈرۈۋېتىش رولىنىلا ئوينايدۇكى، ھەرگىزمۇ مىللىي مۇستەقىللىق ھەرىكىتىمىز ئۈچۈن پايدىسى بولمايدۇ! دېگەنىدەك، ئۆتكەن يېرىم ئەسىر جەريانىدا ”شىنجاڭ ئەزەلدىن، بىر ياخشى ماكان، يەر بايلىقى مول، تۇرمۇش پاراۋان، ...“ دەپ ئەللىك يىل ۋارقىرىشىپ ئەللىك مىڭغا يەتمەيدىغان خىتاي تاجاۋۇزچىلىرىنىڭ سانىنى ئون مىليونلۇق ئاپەت ھالىتىگە كەلتۈرۈشنى ’ئىشقا ئاشۇرغان‘ بولدۇق. ئەمدى بۇ ناخشىمىزنى تېخىمۇ مۇبالىغىلەشتۈرۈپ ئېيتىپ يەنە قانچە مىليونلۇق خىتاي تاجاۋۇزچىسىنى كەلتۈرۈۋېلىشقا ئۇرۇنۇۋاتىمىز؟ شۇنى ھەرگىز ئۇنتۇمايلىكى، دۇنيا زومىگەر كۈچلىرى ئەرەب يېرىم ئارىلى ئەتراپىدىكى ئون نەچچە مىليارد توننىلىق نېفىت زاپىسى بايلىقىدىن ئەركىن پايدىلىنالىشى ئۈچۈن، كاسپىي دېڭىزى ئەتراپىدىكى نەچچە مىليارد توننىلىق نېفىت زاپىسىنى ئەركىن قولغا كەلتۈرەلىشى ئۈچۈن، رۇسىيىنىڭ ئافغانىستان ئارقىلىق ئىسسىق دېڭىزلارغا يول ئېچىۋېلىپ پارس قولتۇقى نېفىت بازىرىنى قولغا چۈشۈرۈۋېلىشىغا توسالغۇلۇق قىلىشى ئۈچۈن، ... يۈز مىلياردلىغان دوللار پۇل سەرپ قىلىپ شۇ يەرلىك خەلقلەر ئارىسىدا نېمە ئويۇنلارنى ئوينىمىغان ۋە قانچىلىغان پاجىئەلەرگە سەۋەب بولۇۋاتىدۇ؟ ئەجەبا ۋەتىنىمىز تەۋەسىدىكى ”ئوتتۇز-قىرىق مىليارد توننا، ھەتتا بىرەر يۈز مىليارد توننىغا يېقىن يەر ئاستى نېفىت زاپىسى“ نى دۇنيا ئىلغار كۈچلىرى خىتايچىلىكمۇ بىلەلمەي قالغانمىدۇ؟ ياكى بولمىسا ئۇلارنىڭ بۇ ھەقتىكى ئىشلارغا مۇناسىۋەتلىك ئۇچۇرلاردىن ’كۆزنى ئېچىپ قويۇش‘ تا بىزنىڭ تىنچلىق تەرغىباتچىلىرىمىزنىڭ سەۋىيىسى شۇ دۇنيا ئىلغار كۈچلىرىنىڭكىدىنمۇ ئېشىپ كەتكەنمىدۇ؟ شۇنى

ئۇنتۇمايلىكى، خىتايغا لازىم بولۇۋاتقىنى يالغۇز ۋەتىنىمىزنىڭ ’يەر ئاستى بايلىق‘لىرىلا بولماستىن، بەلكى يۈز مىليونلىغان خىتايلارنى جايلاشتۇرالىغىدەك بوزەكلەرگە تەۋە بىرەر زېمىندۇر! بۇ نۇقتىدىن ئالغاندا، ۋەتىنىمىزنىڭ بايلىقىنى تەرغىب قىلىش پائالىيىتى — ماھىيەتتە خىتاي تاجاۋۇزچى ئېقىنى يارىتىشنىڭ ۋاستىلىك رىغبەتلەندۈرگۈچىسىلا بولۇپ قالىدۇ، خالاس!

يىغىپ ئېيتقاندا، يۇقىرىقىدەك ئاتالمىش ’ۋەتەنپەرۋەرلىك ھەرىكەتلىرى‘ نىڭ ھەممىسى ’تىنچلىق ھەرىكەت شەكلى‘ نىڭ ئىپادىلىرى بولۇپ، ئۇلارنىڭ ھەممىسىلا ئۆزلىرىنىڭ بۇ خىل ’ۋەتەن قۇتقۇزۇش پائالىيەتلىرى‘ ئۈچۈن تىنچ مۇھىتقا بەكلا موھتاج! بۇلار خىتاي تاجاۋۇزچىلىرىنىڭ بىزدىن كۈتىدىغان ھەرىكەت شەكىللىرى ئەمەسمۇ؟ بىز ئەنە شۇ خىلدىكى ھەرىكەت شەكىللىرىنى تاللىۋالغىنىمىز ئۈچۈنلا خىتاي تاجاۋۇزچىلىرى قىرىق بەشىنچى يىلىدىكى قىرىق مىڭ كىشىلىك تاجاۋۇزچى نوپۇسىنى بۈگۈنكى ئون مىليونلۇق ئاپەت ھالىتىگە قورقماي كۆپەيتىۋالالىدى! بۇ خىل تىنچ ۋەزىيەتنى ھەرقانداق بىر كىشى بۇزۇۋېتىشكە ئۇرۇنىدىكەن، خىتاي تاجاۋۇزچىلىرى دەرھال ھەرىكەتكە كېلىپ جازالاشماقتا. بۇنىڭ نەتىجىسىدە ۋەتىنىمىزدىكى سىياسىي ’جىنايەتچىلەر‘ قاتلىمىدا بىرەر-يېرىم ئېغىز ’ۋەتەن-مىللەت‘ دەپ قويغانلىكى كىشىلەر، ھەتتا ئۇلارنىڭ ئىشى ئوغرى-قىمارۋازلىق ياكى ھاراقكەش-پاشىۋازلىق بولسۇن، ’مىللەتچى‘، ’ۋەتەن بىرلىكىنى بۆلگۈچى‘ قىپقىزىل ’ئىنقىلابچى‘ لار نامى بىلەن توشۇپ كېتىدىغان كۈلكىلىك مەنزىرە شەكىللەندى. بۇنىڭغا ئەگىشىپ، خەلقىمىز بۇ خىل ’تىنچ ۋەتەن قۇتقۇزۇش ھەرىكىتى‘ نى تېخىمۇ ’يەر ئاستى‘ غا كۆچۈرۈشۈپ، كىشىلەر چۈشىدىمۇ ”ۋەتەن-مىللەت“ دەپ جۆيلۈپ سېلىشىدىن ئەنسىرىشىدىغان، ھەقىقىي ۋەتەن خائىنلىرىمۇ كىشىلەرنىڭ يۈرۈش-تۇرۇشى، گەپ-سۆزلىرىدىن پۇتاق چىقىرىشىپ ’مىللەتچى-بۆلگۈنچى‘ ئوۋلايدىغان مەنزىرە بارلىققا كەلدى! بۇنىڭ ئاقىۋىتىدە، نۇرغۇنلىغان ۋەتەن خائىنلىرىمۇ ئالاھىدە ۋەتەن-مىللەت سۆيگۈچى كىشىلەر قىياپىتىگە ئاسانلا كىرىۋالالايدىغان ۋەزىيەت شەكىللىنىپ، ”ۋەتەنپەرۋەرلىك، مىللىي

مۇستەقىللىق ھەرىكىتى“ دېگەن ئۇقۇملارنىڭ قىممىتى يەر بىلەن يەكسان قىلىۋېتىلدى! بۇنىڭغا يەنە چەتئەلگە ھەرخىل سەۋەبلەر بىلەن قېچىپ چىقىپ كەتكەن كىشىلىرىمىز ئارىسىدىكى تىنچلىق ھەرىكەت ئۇسۇلىغا چوقۇنىدىغان كىشىلىرىمىزنىڭ يېقىنقى بەش-ئون يىل مابەينىدىكى چاكىنا ‘ۋەتەنپەرۋەرلىك’ پائالىيەتلىرىنىمۇ مىسال قىلىپ كۆرسىتىشىمىز مۇمكىن. شۇنداق دېيىشكە بولىدىكى، بۈگۈنكى كۈندە پەۋقۇلئاددە پىداكارلىق، سەممىيلىك بىلەن ئالاھىدە ئەستايىدىللىق تەلەپ قىلىنىدىغان بىر ئۇلۇغ ھەرىكەت، يەنى مۇقەددەس ”مىللىي مۇستەقىللىق ھەرىكىتى“ مىز، بەزى كىشىلەرنىڭ ئىچى پۇشۇقنى چىقىرىدىغان ياكى ئابرۇيپەرەسلىك قىلىش ۋە پۇل تېپىشىنىڭ ۋاستىسى قىلىۋېلىنغان، جان باقىدىغان قوشۇمچە مەلىكىسىگە ئايلاندۇرۇلماقتا!

يۇقىرىدىكى تەھلىل قىلىنغان ھادىسىلەردىن قارىغىنىمىزدا، بىزنىڭ ئۆتكەن يېرىم ئەسىرلىك تارىخىمىزنىڭ تىنچلىقتا قۇربان كەتكەن تارىخ ئىكەنلىكىنى ئوچۇق كۆرۈپ ئالالايمىز. بىز بۇندىن كېيىنمۇ قانچىكى تىنچلىقتا مەستانە بولىدىكەنمىز، مىللەت سۈپىتىدە شۇنچە ئېغىر مەغلۇبىيەتلەرگە ئۇچرايمىز. يەنى، بۈگۈنكى شەرقىي تۈركىستان دۈشمەن ۋەزىيىتى ئاستىدا ھەرقانداق شەكىلدىكى تىنچلىق تەرغىباتلىرى، ئاڭلىق ياكى ئاڭسىز خائىنلىقنىڭ نىقابلانغان ئىپادىسى بولىدۇ، خالاس!

ئەسلىدە، خىتاي تاجاۋۇزچىلىرىنىڭ بۇ يېرىم ئەسىرلىك تىنچلىق تەرغىباتلىرىغا دىققەت قىلغىنىمىزدىمۇ، خىتاي تاجاۋۇزچىلىرى قانچىكى ”تىنچلىق، مۇقىملىقنى ساقلاش“ دەپ جار سالغانسېرى، ۋەتىنىمىزگە شۇنچە كۆپ ئەسكەر يۆتكەپ كېلىۋاتقانلىقىنى كۆرۈپ ئالالايمىز. شۇنچە ئاجىز دۆلەتلەر بىلەن قورشالغان ۋەتىنىمىزنى ئاتالمىش ”دۈشمەندىن قوغداش“ نى باھانە قىلىپ مىليون كىشىلىك ئەسكەر يىغىۋېلىشى، ھەرگىزمۇ ‘چەتئەل تاجاۋۇزى’ دىن ئەنسىرىگەنلىكى ئەمەس، بەلكى خەلقىمىزنى باستۇرۇشنىڭ ۋاستىلىك باھانىسىدىن باشقا نەرسە ئەمەس. ئەڭ چوڭ خىتاي مىللەتچىسى شوۋىنىست جاڭ جىژجوڭ ئىككىنچى جۇمھۇرىيەت ھۆكۈمىتىمىز بىلەن سۈلھلىشىش تەلىپىنى ئوتتۇرىغا قويغان كۈنلىرىنىڭ

ئۆزىدىلا، جىددىي ئۇرۇش ھالىتىدە تۇرۇۋاتقان قوشۇنلىرىدىن بىر دىۋىزىيە جاللىتىنى ئالدىنقى سېپىدىن چېكىندۈرۈپ چىقىپ ۋەتىنىمىزگە يوللىغانلىقى، بۇ بىر دىۋىزىيە ئەسكىرىنىڭ ۋاقتىدا يېتىپ كېلەلمەسلىكىدىن ئەنسىرەپ ئۇرۇش توختىتىش ئۈچۈن ئۈرۈمچىدىكى سوۋېت كونسۇلىغا كىرىپ يالۋۇرۇشلىرى ھەرگىزمۇ ھەقىقىي تىنچلىق سۆھبىتى ئۆتكۈزۈش نىيىتىنىڭ ئىپادىسى ئەمەس ئىدى. «ئۈرۈمچى تىنچلىق سۆھبىتى» باشلانغان كۈندىن ئېتىبارەن ۋەتىنىمىزگە ئىزچىل تۈردە قوراللىق ئەسكەر توپلىشى، «ئون بىر بىتىم» نىڭ ئەسكەر قىسقارتىش ماددىلىرىنىڭ تەستىقلىنىشىنى كەينىگە سۈرۈپ، سۆھبەتكە ئولتۇرۇش كۈنىدىكى سەككىز مىڭ كىشىگە يەتمەيدىغان تاجاۋۇزچى قوشۇنىنى بىتىمنىڭ ئىمزالىنىدىغان بىرەر يىل كېيىنكى كۈنلىرىگە كەلگۈچە نەچچە ئون مىڭغا يەتكۈزۈۋالغانلىقى، خىتاي تاجاۋۇزچىلىرىنىڭ ئاللا بۇرۇنلا تىنچلىق خىيالىدا بولۇپ باقمىغانلىقىنى ئۈچۈق كۆرسىتىپ تۇراتتى. خۇددى شۇنىڭدەك، خىتاي تاجاۋۇزچىلىرى ئىجتىمائىي تۈزۈمدە ئۆزگىرىش قىلغان كۈنلىرىدىمۇ ۋەتىنىمىزگە يەنە ئەللىك مىڭ يېڭى تاجاۋۇزچى ئەسكىرى بىلەن كىرىپ كەلگەنلىكى، بىر-بىرى بىلەن ئوت بىلەن سۇدەك دۈشمەنلىشىۋاتقان ئىككى خىل خىتاي قوشۇنىنىڭ ۋەتىنىمىزنى قولدىن چىقىرىپ قويماسلىق ئۈچۈن شەرتسىز بىرلىشىپ، ۋەتىنىمىزدىكى ئومۇمىي تاجاۋۇزچى خىتاي ئەسكەر سانىنى بىرەر يۈز مىڭغا يېقىنلاشتۇرىۋالغانلىقلىرىمۇ خىتاي تاجاۋۇزچىلىرىنىڭ ھەرقانداق ۋەتىنىمىز خەلقىگە ھېچقاچان تىنچلىق بىلەن مۇئامىلە قىلىش نىيىتىدە بولۇپ باقمىغانلىقىنى ئۈچۈق كۆرسىتىپ بېرىدۇ. خۇددى شۇنىڭدەك، ئىككىنچى جۇمھۇرىيىتىمىز مىللىي ئارمىيىسىنىڭ ئەڭ زىچ جايلاشقان شىمالىي ۋىلايەتلىرىمىزنى قولغا كىرگۈزۈۋېلىش ئۈچۈن بارلىق قوشۇنلىرىنى مىللىي ئارمىيىمىزنىڭ ئالدىغا تىكلەپ قويۇشى، مىللىي ئارمىيىمىزنى ئالداپ ئورنىدىن قوزغىتىۋالغان ھامان ئۇنىڭ ئورنىغا دەرھال ئۆز قوراللىق باندىتلىرىنى جايلاشتۇرۇپ كەلگەنلىكى، ““““مىللىي ئىنقىلابى بازا”““ دەپ تونۇلغان شىمالىي ۋىلايەتلىرىمىزنى مەڭگۈ باش كۆتۈرەلمەس قىلىۋېتىش ئۈچۈن ئۇ يەرلىرىمىزنىڭ بارلىق جاڭگاللىقلىرىنى خىتاي تاجاۋۇزچى ئەسكەرلىرى بىلەن

تۇشقۇزۇپ، بۈگۈنكى كۈندە مۇتلەق ئۈستۈن ختاي نوپۇسى ھالىتىگە كېلىۋېلىشىغا ئۇل ھازىرلىۋېلىشى، ختاي تاجاۋۇزچىلىرىنىڭ ھەرگىزمۇ تىنچلىق خىيالىدا بولۇپ باقمىغانلىقىنىڭ پولاتتەك پاكىتلىرىدۇر. ختاي تاجاۋۇزچىلىرى تا بۈگۈنگىچە قوراللىق كۈچىنى كۈچەيتىش بىلەن ھەپىلىشىمەكتە. زامانىۋى قوراللار بىلەن قوراللىنىشىنى ئاساسى مۇددىئاسى قىلىشماقتا. ياكى بولمىسا، ختاي تاجاۋۇزچىلىرىنىڭ ۋەتىنىمىز خەلقى بىلەن تىنچ بىرگە تۇرۇش نىيىتىگە كېلىپ تانكىلىرىدىن بىرەر مىڭىنى، خەلقىمىز ئۈستىدە ھەيۋە قىلىپ ئۇچۇرۇپ يۈرگەن ئۇرۇش ئايروپىلانلىرىدىن بىرەر يۈزىنى، ياكى نەچچە ئونلىغان جاللات قوراللىق دىۋىزىيىلىرىنى بولسىمۇ ختايغا قايتۇرۇپ كېتىشۋاتقانلىقىنى كۆرگەنلەر بارمۇ؟ ختاي تاجاۋۇزچىلىرى ”ئىككىمىز ئايرىلمايلى“ دەپ بولسىمۇ بىزنى ھەممە ئىشلىرىغا بىرلىكتە سۆرەپ يۈرگەن يېرى بارمۇ؟!

روشەنكى، ختاي تاجاۋۇزچىلىرىنىڭ بىزگە قويغان ’تىنچلىق‘ تەلەپلىرىنىڭ ھەممىسىلا پەقەت ئۆزلىرىنىڭ پايدىسى ئۈچۈن بولۇپ كەلمەكتە. مىليون كىشىلىك قوراللىق كۈچ كەلتۈرۈۋېلىپ تۇرۇقلۇق، بىزگە بىرەرمۇ مىللىي پولك تۇرغۇزۇشىمىزغا يول قويماسلىقى ھەرگىزمۇ تىنچلىقنى ھىمايە قىلىش ئىپادىسى ئەمەس. بىز بۈگۈن بىر تالمۇ قوراللىق كۈچكە ئىگە بولمىغان، قىلچىمۇ ئىقتىسادى ئاساسىمىزنى قالدۇرمىغان، چېكىدىن ئاشقان نادان قالدۇرۇلغان ھالدا تۇرغىنىمىزدا، ھەتتا دۈشمەنگە قىلچىمۇ تەھدىت يارىتالىغۇدەك ھالىمىز قالمىغانلىقىغا قارىماي، ختاي تاجاۋۇزچىلىرى بىلەن ’تىنچ مۇئامىلە قىلىشىمىز‘ نى تەرغىب قىلغۇچىلار ۋاستىلىك شەكىلدە ختاي تاجاۋۇزچىلىرى بىلەن ھەمكارلىق ئورناتقان كىشىلەر ئىكەنلىكىنى ئوچۇق ئىپادىلەشمەكتە. ئۇنىڭ ئۈستىگە بىزنىڭ بىلمىدانلىرىمىز بىلەن ختاي تاجاۋۇزچىلىرى بىرلىكتە خەلقىمىزدىن ’تىنچلىق‘ نى تەلەپ قىلىشتىكى تۈپكى مەقسەت، بىزنى مەڭگۈ باش كۆتۈرەلمەس قىلىۋېتىشتىن باشقا نەتىجىگە ئېلىپ بارالمايدۇ.

’تىنچلىق‘ دېمەك، مۇئەييەن بىر ۋەزىيەتتە باراۋەرلىك، تەڭپۇڭلۇق دېگەندىن

دېرەك بېرىشى كېرەك. بۇ دېمەك، ئىككى تەرەپ بىر-بىرىگە تەھدىت سالالمىغۇدەك بەلگىلىك ساھەلەرگە ئىگە ئەۋزەللىكلەرگە ئىگە دېگەنلىكتىن دېرەك بېرىدۇ. ھالبۇكى، بىر تەرەپ چىش-تىرنىقىغىچە قوراللانغان، يەنە بىر تەرەپنىڭ قولىدا تۆمۈرنىڭ سۇنۇقىمۇ يوق بىر ھالەتتە، ”تەڭلىك، تەڭپۇڭلۇق“ دېگەنلەردىن سۆز ئېچىش مۇمكىنمۇ؟ تەڭپۇڭلۇق ساقلىيالىغۇدەك ھېچنېمىسى بولمىغان بىر تەرەپ ئۆچۈن تىنچلىقنى تەلەپ قىلىش دېمەك، ئاجىز تەرەپنى قۇللۇققا زورلاش دېگەنلىك بولىدۇ! بۈگۈن بىزدىن تىنچلىقنى تەلەپ قىلىش — يوقىلىشىمىزنى تەلەپ قىلىش دېمەكتۇر! بۇنداق تەرغىباتلارنى قانداقمۇ ”ۋەتەنپەرۋەرلىك ھەرىكىتى“ دېگىلى بولسۇن! مانا بۇلارنىڭ ھەممىسى خائىنلىق، ۋەتەنپەرۋەرلىك، مىللىي مۇستەقىللىق پائالىيىتىنىڭ پرىنسىپلىرى، ئۇلارنىڭ ھۆكۈملىرى ئېغىر دەرىجىدە بۇرمىلىنىۋېتىلگەنلىكىنىڭ، بۇلغىنىۋېتىلگەنلىكىنىڭ نەتىجىسى!

خەلقىمىز ۋەتىنىمىزدىكى تىنچلىق تەرغىباتچىلىرىنىڭ ماھىيىتىنى تونۇپ يېتەلمىگەچكە، ھەرقانداق بىر تەشكىلات قۇرغىنىدا ياكى ھەرقانداق بىر يوشۇرۇن تەشكىلات پىلانلاشقانلىرىدا، تىنچلىق تەرغىباتچىلىرىدىن زەھەرلىنىش بەدىلىگە كەلگەن خائىنلىقنىڭ گۇزەللەشتۈرۈلۈشى نەتىجىسىدە، ئاسانلا پاش بولۇپ قېلىش بىلەن نەتىجىلىنىپ كەلمەكتە. چۈنكى، تىنچلىق تەرغىباتلىرى ھۆكۈم سۈرگەن بىر ۋەزىيەتتە، خىتاي تاجاۋۇزچىلىرى بىلەن ھەمكارلاشقۇچىلار جازالانمايدۇ. بۇنىڭ ئەكسىچە ئۇلارمۇ ۋەتەنپەرۋەرلەر قاتارىدا قارىلىپ، يوشۇرۇن تەشكىلاتلارغا قوبۇل قىلىنىۋېرىدۇ. يەنە بىر تەرەپتىن تىنچلىق پرىنسىپلىرى بويىچە ئىش قىلىشتا، دۈشمىنىدىن يوشۇرىدىغان نەرسىلىرىمۇ ئىنتايىن ئاز بولىدۇ. بۇمۇ پاش بولۇپ قېلىشتا ئىنتايىن مۇھىم ۋاستىلىك سەۋەبلەردىن بىرى بولۇپ بېرىدۇ. ئەڭ مۇھىمى، تىنچلىقنى ئاۋۋال خىيالىغا كەلتۈرگۈچىلەرگە نىسبەتەن ئېيتقاندا، مەخپىيەتلىك دېگەن بىر پرىنسىپ ئەسلا بولىشى مۇمكىن ئەمەس. ئەنە شۇنداق خاتا چۈشەنچىلەر گۈزەللەشتۈرۈلۈپ، يېرىم ئەسىردىن بۇيان ۋەتىنىمىزنىڭ مۇنقەرز بولىشىنى قىلچە چەكلىيەلمەي كەلمەكتىمىز.

1.11§ ۋەتەنپەرۋەرلىك مەسىلىلىرى

شەرقىي تۈركىستان تۇپراقلىرى بۇ زېمىننى ئېچىپ گۈللەندۈرگەن، بۇ زېمىننى ياتلاردىن جان تىكىپ قوغداپ كەلگەن ھون، تۈرك، ئۇيغۇر، قاراخانىيلار، سەئىدىيلىكلەر قاتارلىقلار دۆلەت ۋە ئىمپىراتورلۇقلارنىڭ بىۋاسىتە ئەۋلادى بولغان بىز شەرقىي تۈركىستانلىقلارغىلا مەنسۇپ. بىزلا بۇ يەرنىڭ تارىخىي ۋە قانۇنىي مىراسخورلىرى بولالايمىز! ھالبۇكى، بۇ زېمىن تارىختىن بۇيان بۈگۈنكى خىتاي تاجاۋۇزچىلىرىنىڭ ئەجدادلىرى تەرىپىدىن يۇتۇۋېلىنىش تەھدىتىگە قارشى كۆرەش توختىماي داۋاملىشىپ كەلگەن ئىدى. شۇڭا بىزنىڭ قەھرىمان ئەجدادلىرىمىز خىتايلارنىڭ تاجاۋۇزچىلىق ھەرىكىتىگە قاقشاتقۇچ زەربىلەرنى بېرىپلا قالماستىن، خىتايلارنى نەچچە مىڭ كىلومېتىرلىق ئېگىز سېپىللارنى سوقۇپ قوغدىنىشقا مەجبۇر قىلىپ، ئىشىكىدىن تالاغا چىقالماس ھالغا كەلتۈرۈپ قويغان ۋاقىتلىرىمۇ بولغان ئىدى.

ئەپسۇسكى، كېيىنكى ئەسىرلەردە، بولۇپمۇ ئىلىم-پەن ئومۇمىي يۈزلۈك گۈللىنىش دەۋرىگە كىرىۋاتقان يېقىنقى زامان دەۋرلىرىدە، خىتايلار، خەلقىمىزنىڭ بۇ تۈر جاھانشۇمۇل ئىلىم-پەن تەرەققىياتلىرىدىن چەتتە قېلىپ مۈگدەپ قالغان دەۋرلەردىكى بىغەملىك مىجەزى تۈپەيلىدىن بىخۇدلىشىشقا باشلىغان پۇرسىتىدىن پايدىلىنىپ، ھەرخىل ھىيلە-نەيرەڭلەر بىلەن ۋەتىنىمىزگە تاجاۋۇز قىلىپ كىرىپ ۋەتىنىمىزنى ئاخىرى مۇستەملىكىسى قىلىۋېلىش ۋە يۇتۇۋېلىشقىچە بېرىپ يەتتى. بۈگۈنكى كۈندە خىتاي تاجاۋۇزچىلىرى ئۈستۈن نوپۇس كۈچىگە تايىنىپ ۋەتىنىمىزنى پۈتۈنلەي يۇتۇۋېلىش، بۇ جەرياندا خەلقىمىزنى زامانىۋى ئىگىلىكلەردىن قوغلاپ چىقىرىپ، قالاق ۋە نامرات ھالغا كەلتۈرۈش ئارقىلىق خەلقىمىزنى مىللەت سۈپىتىدە تولۇق ۋە ئۈزۈل-كېسىل يوقىتىشنىڭ بارلىق ئاماللىرىنى ئىشقا سالماقتا. بۈگۈن خىتاي

تاجاۋۇزچىلىرى ۋەتىنىمىزگە قوش رېلىسلىق تۆمۈر يول سېلىپ، يىلىغا تاجاۋۇز قىلىپ كەلتۈرىدىغان خىتاي تاجاۋۇزچى كۆچمەنلەر سانىنى يىرىم مىليوندىن ئاشۇرۇۋەتتى. بۈگۈن ۋەتىنىمىزدە ئون مىليوندىن ئارتۇق خىتاي تاجاۋۇزچىسى بارلىق سانائەت، كان-كارخانا، مۇلازىمەت، پەن-تېخنىكا، مەدەنىيەت، ھۆكۈمەت، قانۇن، مۇنبەت يەرلەر، بايلىق مەنبەلىرى، چېگرا بويلىرى قاتارىدىكى ئاساسلىق يەرلىرىمىزنى ئېگىلىۋېلىپ، مىليون كىشىلىك قوراللىق باندىتلىرىنىڭ ھىمايىسىدە ۋەتىنىمىزنى تەلتۆكۈس يۇتۇۋېلىش، خەلقىمىزنى مىللەت سۈپىتىدە يوقىتىش جېڭىنى باشلىۋەتتى. بولۇپمۇ خىتاي تاجاۋۇزچىلىرىنىڭ يىلىغا يېرىم مىليوندىن سۈنئىي كۆپىيىپ بېرىشى ۋەتىنىمىز ئۈچۈن ئىنتايىن ئېغىر تەھدىت بولماقتا. ئەگەر بۈگۈنكىدەك كۆپىيىش سۈرئىتىنى داۋاملاشتۇرىدىغانلا بولسا، يىگىرمە بىرىنچى ئەسىردە خىتاي تاجاۋۇزچىلىرى ۋەتىنىمىزدە مۇتلەق ئۈستۈن نوپۇس سانىغا ئېرىشىۋېلىپ، خەلقىمىزنى مەڭگۈ باش كۆتۈرەلمەس ھالغا كەلتۈرۈپ قويىدۇ. بۇ دېگەنلىك، شەرقىي تۈركىستان خەلقىنىڭ تارىخ بېتىدىن مەڭگۈلۈك ئۆچۈرۈلىشى دېگەنلىك بولىدۇ!

دېمەك، بۈگۈنكى كۈندە خىتاي تاجاۋۇزچىلىرىنىڭ سۈنئىي كۆپىيىشى، شەرقىي تۈركىستان ھالاكىتىگە مۇناسىۋەتلىك بىرىنچى دەرىجىلىك ئېغىر خەۋپ بولۇپ ئالدىمىزدا تۇرماقتا. شۇ سەۋەبتىن، خەلقىمىز ئۆزىنىڭ مەۋجۇدلۇقىغا ئېغىر تەھدىت كەلتۈرۈۋاتقان سۈنئىي خىتاي نوپۇس كۆپەيتىش دولقۇنىغا قارشى جەڭگە ئاتلىنىشنى ئۆزلىرىنىڭ نۆۋەتتىكى بىرىنچى دەرىجىلىك ۋەزىپىسى قىلىپ ھەرىكەتكە ئاتلىنىشى شەرت. بىز بۈگۈن دۈشمەننىڭ سۈنئىي كۆپىيىشىنى چەكلەپ، كەلگۈسى ئەۋلادلىرىمىزغا ئون مىليون كىشىلىك تاجاۋۇزچىلارغا قارشى جەڭ قىلىش شارائىتىنى مىراس قالدۇرالساقمۇ يۈزىمىز يەرگە قاراپ قالمىغان بولاتتى. ئەمما بىز شۇنى قەتئىي ئۇنتۇماسلىقىمىز كېرەككى، بۈگۈنكى ئاتا-بوۋىلىرىمىز بۇ ۋەتەننى ئۆز ئاتا-بوۋىلىرىدىن ئەللىك مىڭ كىشىلىك خىتاي تاجاۋۇزچىلىرىغا قارشى جەڭ قىلىش شارائىتى بىلەن مىراس قىلىپ ئېلىشقانىدى. بۇ ئەللىك يىل جەريانىدا يۈز بەرگەن خاتالىقلارنى ... سادىر قىلىپ، يىلىغا يېرىم مىليوندىن سۈنئىي كۆپىيىش ۋە

چارەك مىليوندىن تەبىئىي كۆپىيىش پۈرسىتىنى يارىتىۋالغان ئون مىليوندىن ئارتۇق خىتاي تاجاۋۇزچىلىرى بىلەن تولدۇرۇپ بىزگە مىراس قىلىپ تاشلاپ كېتىۋاتماقتا! ئەگەر بىزمۇ ئاتا-بوۋىلىرىمىزغا ئوخشاش ”تىنچلىقنى قوغداش، قان تۆكۈلۈشتىن ساقلىنىش، سۆزلىشىش ئارقىلىق ئىشنى ھەل قىلىش، ...“ دېگەندەك تەسلىمچى يولدا ماڭىدىغانلا بولساق، ئۆز ئەۋلادلىرىمىزغا ساپ قۇللۇق ۋە تىلەمچىلىك يولىدىن باشقىنى مىراس قالدۇرالمايمىز! بەك بولۇپ كەتسە، بۈگۈنكىدىن نەچچە ھەسسە ئېغىر دۈشمەن ۋەزىيىتى قاپلىغان چەكسىز زۇلمەتلىك بىر ’ۋەتەن‘ نى مىراس قالدۇرۇشقا مەجبۇر بولىمىز! توغرىسى بىز ئۆز پەرزەنتلىرىمىزنى ئۆز قولىمىز بىلەن قىلچە ھاياتلىق شارائىتى قالمىغان قاپ-قاراڭغۇ دوزاختەك بىر دۇنيادا ئۆلۈمگە تۇتۇپ بەرگەن بولىمىز!

بىز ئۆز پەرزەنتلىرىمىزنى ئۆزىمىز ئۆلۈمگە تۇتۇپ بەرمەيمىز دەيدىكەنمىز، ئۇلارغا ئەقەللىي ھاياتلىق شارائىتىنى ئۆز قولىمىزدا تۇتۇپ تۇرغان ئۆز ئانا تۇپرىقىمىزنى ئۇلارغا مىراس قىلىشىمىز شەرت! ھالبۇكى، بۈگۈن بۇ ئانا تۇپرىقىمىز خىتاي تاجاۋۇزچىلىرىنىڭ چاڭگىلىدا ئىكەن، ئۇنداق ھاياتلىق شارائىتىغا ئىگە بىر ۋەتەننى مىراس قالدۇرالىشىمىز قەتئىي مۇمكىن ئەمەس! ئۇ ھالدا بىز ۋەتىنىمىزنى بېسىۋالغان خىتاي تاجاۋۇزچىلىرىنى بىر ئامال قىلىپ قوغلاپ چىقىرىشىمىز كېرەك. بۇنىڭ ئۈچۈن ئاۋۋال خىتاي تاجاۋۇزچىلىرىنىڭ ئۈزلۈكسىز كۆپىيىۋاتقان، كۈچلىنىۋاتقان يولىنى كېسىشكە مەجبۇرمىز. يەنى، بىرىنچى باسقۇچتا ۋەتىنىمىزنى يۇتۇۋېلىشقا كېلىۋاتقان يېڭى خىتاي تاجاۋۇزچىلىرىنى چەكلىشىمىزگە توغرا كېلىدۇ. خىتاي تاجاۋۇزچىلىرىغا كېلىپ قوشۇلۇپ تۇرۇۋاتقان بۇ تاشقى كۈچ مەنبەسىنى ئۈزۈپ تاشلىغىنىمىزدىن كېيىن، ۋەتىنىمىزدە تۇرۇۋاتقان خىتاي تاجاۋۇزچىلىرىنى ئامال قىلىپ قوغلاپ چىقىرىشىمىزغا توغرا كېلىدۇ.

بۈگۈن بىز شەرقىي تۈركىستانلىقلارنىڭ ئالدىدا چەكلىمىسىز كۆپىيىپ كېتىۋاتقان يېڭى خىتاي تاجاۋۇزچىلىرىنىڭ ۋەتىنىمىزگە تاجاۋۇز قىلىپ كىرىشىنى توسۇپ، ۋەتىنىمىزدىكى دۈشمەن كۈچلىرىنى بەلگىلىك بىر دائىرىدە ۋە ئىمكان بار ئاز ساندا

چەكلەپ تۇرۇش؛ ئاندىن ۋەتىنىمىزدىكى خىتاي تاجاۋۇزچىلىرىنى تۈركۈم-تۈركۈملەپ قوغلاپ چىقىرىشنىڭ ئاساسىنى يارىتىشتىن ئىبارەت جىددىي ۋەزىپە تۇرماقتا. شۇنداق ئىكەن، شەرقىي تۈركىستاندا خىتاي تاجاۋۇزچىلىرىنىڭ سۈنئىي كۆپىيىشىنى ئەمەلىي تۈردە توسۇيالايدىغان، ۋەتىنىمىزدىكى خىتاي تاجاۋۇزچىلىرىنى ھەقىقىي تۈردە ئازايتالايدىغان ھەرىكەتلەر بىلەن شۇغۇللىنىشنىلا ”ۋەتەنپەرۋەرلىك ھەرىكىتى بىلەن شۇغۇللانغانلىق“ دېيەلەيمىز! ۋەتىنىمىزدىكى خىتاي تاجاۋۇزچىلىرىنىڭ كۆپىيىشىنى توسۇيالمايدىغان، ئازايتالمايدىغان ھەرقانداق بىر پائالىيەت — ھەرگىزمۇ ۋەتەنپەرۋەرلىك ھەرىكىتى ھېسابلانمايدۇ! بۈگۈنكى ۋەتىنىمىزنىڭ بىزدىن كۈتۈۋاتقان بۇ جىددىي ئېھتىياجىنى تونۇپ يەتكىنىمىزدىن كېيىنلا ئاندىن بۇ مەجبۇرىي ۋەزىپىنى ئىجرا قىلىشنى ئۆزىمىزگە ۋەزىپە قىلىپ ئالالايمىز. ئۆز ئۈستىمىزگە ئالغان بۇ شەرەپلىك ۋەزىپىنى ئىجرا قىلىش جەھەتتە ئۈنۈملۈك ھەرىكەت پەيدا قىلالىغىنىمىزدىلا ئاندىن ئۆزىمىزنى ۋەتەنپەرۋەرلىك ھەرىكىتى بىلەن شۇغۇللىنىۋاتىمەن، دېيىشكە ھەقىقىمىز بولىدۇ!

بۈگۈن بىزنىڭ نۇرغۇن ئەربابلىرىمىز ۋەتىنىمىزدىكى خىتاي تاجاۋۇزچىلىرىنىڭ سۈنئىي كۆپىيىشىنى توسۇشقا، ۋەتىنىمىزدىن خىتاي تاجاۋۇزچىلىرىنى قوغلاپ چىقىرىشقا قىلچىلىك ئەمەلىي تەسىر كۆرسىتەلمەيدىغان بەزى تايىنى يوق ھەرىكەتلەر بىلەن شۇغۇللىنىشنى ”ۋەتەنپەرۋەرلىك ھەرىكىتى بىلەن شۇغۇللىنىۋاتىمىز“ دېيىشىپ، ۋەتەنپەرۋەرلىكنىڭ قىممىتىنى چۈشۈرمەكتە. ھەتتا بىرقىسىملار خىتاي تاجاۋۇزچىلىرىنىڭ كۆپىيىشىگە، خاتىرجەم بۇلاڭ-تالاڭ قىلىشىغا ياردىمى بولىدىغان ۋەتىنىمىزنىڭ سىياسىي-ئىقتىسادىي جۇغراپىيىلىك ئەۋزەللىكلىرىنى ۋە يىغلاپ-قاقشاپ بېرىۋاتقىنىدەك تىنچ پائالىيەت شەكىللىرىنى ماختاپ كۆككە كۆتۈرۈشۈپ بېرىۋاتقىنىغا ئوخشاش ئىشلار بىلەن شۇغۇللىنىشلىرىنىمۇ ۋەتەنپەرۋەرلىك ھەرىكىتى بىلەن شۇغۇللانغانلىق دەپ داۋراڭ سېلىشماقتا. نەتىجىدە، جان ساقلاش ئۈچۈن دۈشمەنگە خىزمەت قىلىپ بېرىش، مىللىي ئەنئەنىلەرنى قوغداش ۋاستىسى بىلەن ۋەتەن قۇتقۇزۇش، ئابرۇي قازىنىش

ئۈچۈن قىلىنىۋاتقان ئىشلار، ۋەتىنىمىزنى ماختاپ يېزىلغان شېئىرلار، خىتايلارنى تىللاپ قويۇشلار، خىتايلاردىن دەرد تۆكۈشلەر، مۇھەببەت شىكايەتلىرى، تايىنى يوق داۋراڭ ئۈچۈن قىلىنىۋاتقان، ئەمما خەلققە تۇگىمەس بالالارنى تېرىپ بېرىدىغان ئاشكارا يىغىلىش، نامايىش، نارازىلىق ھەرىكەتلىرى قاتارىدىكى ئىشلارمۇ ئاجايىپ قەھرىمانلىق كۆرسىتىلگەن ۋەتەنپەرۋەرلىك ھەرىكەتلىرى دەپ كۆككە كۆتۈرۈلمەكتە. بۇ، ۋەتەنپەرۋەرلىك ھەرىكىتىگە قىلىنغان ھاقارەت!

شۇنداق ئىكەن، خەلقىمىز مىللىي مۇستەقىللىق ھەرىكىتىگە قاتنىشىشتا، مىللىي مۇستەقىللىق ھەرىكەتلىرىگە ياردەم بېرىشلاردا چىرايلىق گەپ ساتقانلارنىڭ، سۇر كۆرسەتكەنلەرنىڭ، ئاغزىدا ۋەتەن دەپ قويىدىغانلارنىڭ ئارقىسىغا كىرىپ كەتمەي، ۋەتىنىمىزدە خىتاي تاجاۋۇزچىلىرىنى كۆپىيەلمەيدىغان قىلىش، ئۇلارنى ئازايتىش ۋە قوغلاپ چىقىرىش جەھەتلەردە قانچىلىك رول ئويناۋاتقانلىقىغا قاراپ مۇئامىلە قىلىشى لازىم. بولۇپمۇ ۋەتەنپەرۋەرلىك تاختىسىنى ئېسىۋېلىپ پۇل يىغىپ جان ساقلاپ يۈرىدىغانلار، ئابرۇي ئۈچۈن ۋەتەن دەپ قويىغانلار، بىرقىسىم خىتايغا ياكى خەلقىمىزنىڭ دۈشمەنلىرىگە جاسۇسلۇق قىلىپ بېرىۋاتقان ئالدامچى تەشكىلاتلاردىن ئالاھىدە يىراق تۇرۇشىمىز شەرت!

§1.12 ۋەتەنپەرۋەرلىك ھەرىكىتى توغرىسىدا

يۇقىرىدا بىز ۋەتەنپەرۋەرلىك ھەققىدىكى بۇرمىلانغان قاراشلار ھەققىدە توختالدۇق. دېمەك بىز ۋەتەنپەرۋەرلىك ھەققىدە نۇرغۇن خاتا چۈشەنچىلەرگە پېتىپ قالغىنىمىز، ۋەتەنپەرۋەرلىك ھەرىكىتىدىمۇ نۇرغۇن خاتا چۈشەنچىلەرنى ياكى كىرەكسىز چۈشەنچىلەرنى ھەرىكەت ئىدىيىسى قىلىۋالغىنىمىز ئۈچۈن ھېچبىر نەتىجىگە ئېرىشەلمەي كەلمەكتىمىز.

ئەسلىدە ۋەتەنپەرۋەرلىك ھەرىكىتى بىلەن شۇغۇللىنىشتا، ئەڭ كېمىدە بىزگە

نسبەتەن ئېيتقاندا بەلگىلىك بىر پەلسەپە ئېقىمىغا، مەلۇم بىر سىياسىي ئەقىدىگە ئىگە بولىشىمىز شەرت ئەمەس. بولۇپمۇ بۈگۈنكى شەرقىي تۈركىستان ۋەزىيىتىگە نىسبەتەن ئالغاندا، ئون مىليوندىن ئېشىپ كېتىۋاتقان خىتاي تاجاۋۇزچىلىرى ئالدىدا خەلقىمىز شەھەرلەردىن، زامانىۋى سانائەتتىن، سىياسىي ساھەلەردىن، قانۇن ساھەلىرىدىن، پەن-مەدەنىيەت ساھەلىرىدىن، قوراللىق مۇداپىئە ساھەلىرىدىن ھەيدىلىپ، قالاق ئىپتىدائىي يېزا-قىشلاق ھاياتىغا مەھكۇم قىلىنغان، دۈشمەنگە قارشى كۆرەشكە ئاتلىنىشتا قولىدا تۆمۈرنىڭ سۇنۇقىمۇ بولمىغان، بىرەر ئازاد رايونىمۇ يوق، بىرەر ھىمايىچى دۆلەت دوستىمۇ يوق، تۈزۈككەك بىرەر داھىيسى، ئېنىقراق بىرەر ھەرىكەت پروگراممىا تۈزەلەيدىغان تەشكىلاتىمۇ يوق بىر ئەھۋالدا، ۋەتەنپەرۋەرلىك ھەرىكەت دولقۇنى يارىتىش ئىشى بەكلا تەسكە توختايدۇ. بۇ خىل قىيىن ئەھۋالدا ھەرىكەت قوزغاش ئۈچۈن قانداقتۇر بىرەر ئىدىيىۋى ئېقىمغا، قانداقتۇر بىر تەرەپباز تەشكىلاتقا، قانداقتۇر بىر دىنىي مەزھەپ چۈشەنچىسىگە، قانداقتۇر بىر سىياسىي مەسلەك پرىنسىپلىرىغا چىڭ چاپلىشىۋېلىشىمىزنىڭ قىلچە ئەھمىيىتى يوق ئىدى.

بىز شۇنى ھەرگىز ئۇنتۇماسلىقىمىز كېرەككى، ھەرقانداق بىر دۆلەت ھېچقاچان بىر ئىدىيىۋى ئېقىم، بىرەر سىياسىي ئەقىدە ياكى باشقا قانداقتۇر مەۋھۇم چۈشەنچىلەر ئۈچۈن قۇرۇلمايدۇ. بەلكى مەلۇم مىللەت، مەلۇم ئېتنىك توپلىمى، ئۆز ئەجدادلىرىدىن باشلاپ ياشاپ كېلىۋاتقان زېمىندا ھۆر، بەختىيار ياشاش، 'قولىدىكى ئىشى' نى باشقىلارغا تارتقۇزۇپ قويماسلىق مەقسىتىدە دۆلەت قۇرىدۇ. دۆلەت مىللەتنى ياكى ئۇزۇن ئۆتمۈشلەردىن بېرى بىرگە ياشاپ كېلىۋاتقان بىر توپلامنى قوغداش، تەرەققىي قىلدۇرۇش ۋە دۇنيا ئىلغار كۈچلىرى قاتارىدىن ئورۇن ئالغۇزۇش ئۈچۈن خەلقنى بىر گەۋدە قىلىپ تۇتۇپ تۇرىدىغان بۈيۈك قورغاندۇر. شۇنداق ئىكەن، بىزمۇ شەرقىي تۈركىستان خەلقى ئۈچۈن دۆلەتنى ئەسلىگە كەلتۈرىمەن دېگەن ئىرادە بىلەن جەڭگە ئاتلىنىشىمىز شەرت. ئىدىيىۋى ئېقىملار ياكى دىنىي ئەقىدىلەر دۆلەت قۇرۇشتىن كۆرە، دۆلەتنى باشقۇرۇشقا لازىم بولىدۇ.

يېقىنقى تارىخىمىزغا قارايدىغان بولساق، شەرقىي تۈركىستان بىرىنچى

جۇمھۇرىيىتى ۋە شەرقىي تۈركىستان ئىككىنچى جۇمھۇرىيىتى قۇرۇلۇپ بولغىنىدىن كېيىن ئەمەس، بەلكى قۇرۇلۇش جەريانىدا مەغلۇبىيەتكە ئۇچرىغان ئىدى. يەنى، بىزنىڭ يېتەكچىلىرىمىز تېخى پۈتۈن مەملىكەت بويىچە ئومۇمىي يۈزلۈك غەلىبىنى قولغا كەلتۈرۈپ بولماي تۇرۇپلا، مۇئەييەن بىر دۆلەت تۈزۈمى ئۈستىدە ئىچكى ماجىرالارغا بېرىلىپ كېتىپ، خەلق ئازادلىق كۈچلىرىنىڭ بىرقانچە خىل ئىدىيىۋى ئېقىم ياكى ئۇششاق ئەقىدىلەرگە پارچىلىنىپ كېتىشىگە سەۋەب بولغانىدى. مۇستەقىللىقتىن كېيىن قىلىشقا تېگىشلىك ئىشلارنى مۇستەقىللىقنى قولغا كەلتۈرمەي تۇرۇپلا ھەل قىلىۋېلىشقا ئالدىراپ كېتىپ، تاجاۋۇزچىلارغا قاقشاتقۇچ زەربە بېرىش پۇرسەتلىرىنى قاچۇرۇپ قويۇشۇپ، مەغلۇبىيەتكە سەۋەب بولۇشقانىدى.

ئەسلىنى سۈرۈشتە قىلىپ كەلسەك، شەرقىي تۈركىستان مىللىي ئازادلىق كۆرۈشىدە ئوتتۇرىغا چىققان ئىدىيىۋى ئېقىملار ھەرگىزمۇ مۇستەھكەم مىللىي ئىدىيىۋى ئېقىملاردىن بولالمىغانىدى. ئالدىنقى پاراگرافلاردا كۆرسىتىپ ئۆتكىنىمىزدەك، بۇ ئېقىملارنىڭ بىرقىسمى ئەينى ۋاقىتتا كۈنسايىن ئاجىزلىشىپ يوقىلىشقا يۈز تۇتقان ئوسمانلار ئىمپېرىيىسىنى ساقلاپ قېلىشنىڭ ئاخىرقى ئۈمىدلىرى ياكى بولمىسا كۈنسايىن ۋەيران بولۇپ كېتىۋاتقان ھەرقايسى تۈركىي ئەللىرىنى بىر گەۋدە قىلىپ قۇتقۇزۇپ قېلىش قاتارىدا ئوتتۇرىغا چىققان چۈشەنچىلەر بولۇپ، ئۇلارمۇ غەرب دۇنياسىدىن تەسىرلىنىپ يارىتىلغان سۈنئىي ئىدىيىلەر ئىدى. شۇڭا ئۇ ئېقىملار پۈتكۈل مۇسۇلمانلار دۇنياسىدا ھىمايىگە ئېرىشەلمەيلا قالماستىن، بەلكى ئوسمانلار ئىمپېرىيىسى دائىرىسىدىمۇ قىلچە رولى بولمىغان ئېقىملار ئىدى. پان ئىسلامىزم ۋە پان تۈركىسىزم بۇلارنىڭ تىپىك مىسالى بولالايدۇ. غەرب دۈشمەنلىكى ئالدىدا كۈنسايىن ئاجىزلىشىپ كېتىۋاتقان ئوسمانلار ئىمپېرىيىسىدىكى بىرقىسىم ياشلار غەرب دۇنياسىدا داۋراڭ قىلىنىۋاتقان ’پان گېرمانىزم‘، ’پان سلاۋيانىزم‘، ... قاتارىدىكى مودىلىرىدىن ئىلھام ئېلىپ، ئىسلام ئەللىرىنى بىردىن-بىردىن قولدىن بېرىپ قويۇۋاتقان خەلىپىلىكنى غەرب جاھانگىر كۈچلىرىنىڭ تاجاۋۇزىدىن ساقلاپ قېلىش ئۈچۈن بارلىق ئىسلام دۇنياسىنى بىر گەۋدە بولۇپ

قوغداشنى نىشان قىلغان چاقىرىق بولۇپ، ئاساسەن بىرقانچە ياۋروپا جاھانگىر ئەللىرىنىڭ قولىغا ئۆتۈپ پارچىمۇ-پارچە بۆلۈنۈپ بولغان ئەرەب مۇسۇلمانلىرى ئىچىدە قىلچە ھىمايىگە ئېرىشەلمىدى. بىرىنچى دۇنيا ئۇرۇشىدا ئېغىر پاخشە يېگەن ئىمپېرىيە پان تۈركچىلىك بىلەنمۇ قۇتۇلدۇرۇلالماي تارىخقا دەپنە قىلىنغان ئىدى. مانا شۇنداق ئاساسسىز ياكى ئەھمىيىتىنى يوقاتقان ئېقىملار ۋەتىنىمىزگە بەكلا كېچىكىپ كىرگەن بولسىمۇ، بىزنىڭ يېڭىدىن مەيدانغا كېلىۋاتقان ياش زىيالىيلىرىمىز تەرىپىدىن گۆھەر تېپىۋالغاندەك ئەتىۋارلىنىشقا باشلىدى.

يۇقىرىقىدەك مەۋجۇد بولۇپ تۇرۇش ۋە ئەمەلىيلىشىش شەرت-شارائىتىدىن مەھرۇم بولغان پىكىر ئېقىملىرىغا ماسلىشىپ، خىتاي تاجاۋۇزچىلىرىدىن مەنپەئەتدار بولۇشنى تەمە قىلىدىغان كىشىلەر ئۆزلىرىگە مىللەتچى نامىنى بەرگەن ۋە خىتاي ھاكىمىيىتىنىڭ ھامىيلىق قىلىشىنى تىلەيدىغان كىشىلىرىمىز ئۆزلىرىگە چىنى تۈركىستانچىلار دەپ نام بېرىشىپ، خىتاي ھاكىمىيىتىنى ئارقا تىرەك قىلىپ ئىشنى بۇلغاپ يۈرۈشەتتى. بۇمۇ يەتمىگەندەك، سوۋېت كوممۇنىستلىرىدىن تەمەدە بولغۇچى كىشىلەرمۇ يوشۇرۇن تىمىسقىلىشىپ يۈرۈشەتتى. ...

شەرقىي تۈركىستان خەلقى ئۆز ’داھىي‘ لىرى كۆتۈرۈشۈپ چىققان بۇ بىرقانچە خىل ئىدىيىۋى ئېقىملار ئىچىدە كىمنىڭ دېگىنى توغرا، كىمنىڭ دېگىنى خاتا ئىكەنلىكىنى ئاڭقىرىپ بولالماي گاڭگىرىشىپ يۈرەتتى. بۇ داھىيلىرىمىزمۇ ھەر قېتىملىق قوزغالغان خەلق قوزغىلاڭلىرىدىن كېيىن، مىللىي مۇستەقىل دۆلىتىنىڭ قۇرۇلۇپ بولىدىغان كۈنلىرىگىچە تاقەت قىلىشالماي، ھاكىمىيەت ئۈستىگە چىقىۋېلىپ ئۆز ئەقىدىلىرىنى ۋەتىنىمىز خەلقىگە مەجبۇرى تېڭىش مەقسىتىگە يېتىش ئۈچۈن، ھاكىمىيەت تالىشىش پاتقىقىغا پېتىپ كېتىشكەنىدى. بۇ پۇرسەتنى غەنىمەت بىلىشكەن خىتاي تاجاۋۇزچىلىرى خەلقىمىز ئارىسىدىكى بۇ خىل بىر-بىرىگە ئوخشىمايدىغان ئىدىيىۋى ئېقىملارنى بىر-بىرىگە دۈشمەن قىلىپ، ئىچكى جېدەللەر قاينىمى ئىچىدە ۋەتىنىمىزنى قايتىدىن قولىغا چۈشۈرۈپ كەلگەنلىكى ھەققىدە يۇقىرىدا توختىلىپ ئۆتكەن ئىدۇق. دېمەك، بىزنىڭ ’داھىي‘ لىرىمىز ئەنە

شۇنداق ئۆز ئەقىدىلىرىنى ۋەتەنپەرۋەرلىك ئۈستىگە دەسسىتىشىپ، مىللىي مۇستەقىللىق ھەرىكەتلىرىمىزنى كەينى-كەيندىن مەغلۇبىيەتلەرگە يېتىلەشكەندى. يەنى، ئۇلار مىللىي مۇستەقىللىقنى ئىشقا ئاشۇرۇشنى ئەمەس، بەلكى ئۆزلىرى ئىشەنگەن مەسلەكلىرىنى ئىشقا ئاشۇرىدىغان ئورۇنغا ئېرىشىشۋېلىشنى ئالدىنقى ئورۇنغا قويۇپ پائالىيەت قىلىشقانىدى.

دىققەت قىلىدىغان بولساق، تا بۈگۈنگىچىمۇ ئەنە شۇ كۈچلەرنىڭ بىۋاستە ياكى ۋاستىلىك داۋامى بولغان تەرەپتارلار ۋەتىنىمىزدە بىرقانچە گۇرۇھ، ئورتا ئاسىيادا بىرقانچە گۇرۇھ ۋە تۈركىيە قاتارىدىكى غەرب ئەللىرىدە بىرقانچە گۇرۇھ بولۇشۇپ، ئۆز ئەقىدىلىرىنى بازارلىشىپ خەلقىمىزنى قايمۇقتۇرماقتا ئىكەن.

بۇلاردىن شۇنى ئېنىق كۆرۈۋېلىشقا بولىدىكى، ھەرقانداق بىر ئەقىدە، ئىدىيىۋى سىستېما ئالدىنقى مەقسەتلا قىلىۋېلىنىدىكەن، مىللىي مۇستەقىللىق ھەرىكىتىمىز چوقۇم تۇيۇق يولغا كىرىپ قالىدۇ. ئەگەر مىللىي مۇستەقىللىق ھەرىكىتىمىزدە بۇ خىل ھالەت كۆرۈلۈپ، ھەرىكىتىمىزنىڭ نورمال داۋاملاشتۇرۇلۇشىغا ئېغىر پۇتلىكاشاڭ بولۇۋاتقانلىقى ئېنىق سېزىلگەن ھامان، بۇ خىل ’داھىي، قوماندان، لىدېر، ...‘ لەرگە چىرايلىق ئىستىپا مەسلىھەتى بېرىلىشى، ھەتتا زۆرۈر تېپىلغاندا ۋەزىپىسىدىن مەجبۇرى قالدۇرۇۋېتىش، ئېغىر جازالاش ئادەتلىرىنى يېتىشتۈرۈشىمىز شەرت. بۇ شەخسنىڭ بۇرۇنقى تۆھپىلىرى شىپھەتلىك شەجەرىسى بولۇپ مەڭگۈ خاتىرىمىزدە ساقلىنىپ قالغۇسى.

ۋەتىنىمىزنى خىتاي تاجاۋۇزچىلىرىنىڭ قولىدىن تارتىپ ئېلىش ۋەزىپىسى ئون مىليونلىغان خىتاي تاجاۋۇزچىلىرىنى تاجاۋۇز قىلىپ بېسىۋالغان يېڭى ’ھاياتلىق ماكانى‘ دىن مەجبۇرى مەھرۇم قالدۇرىدىغان ھايات-ماماتلىق كەسكىن كۈرەش بولغاچقا، شەرقىي تۈركىستان مىللىي مۇستەقىللىق كۈرىشى قانلىق كۈرەشلەرنى ئاساس قىلىدىغان، باشتىن ئاخىرى مۇرەسسە قوبۇل قىلالمايدىغان، ئۇزۇنغا سوزۇلىدىغان كۆپ باسقۇچلۇق ۋە جاپالىق كەسكىن ھەرىكەتتۇر. بۇ ھەرىكەت تاجاۋۇزچىلار ئۈچۈنلا ’ھاياتلىق ماكانى‘ تالىشىش مەسىلىسى بولۇپ قالماستىن،

ۋەتىنىمىزنىڭ نەچچە ئون مىليون خەلقى ئۈچۈنمۇ ھاياتلىق ماكانىنى ئەسلىگە كەلتۈرۈش كۈرىشىدۇر. شۇ سەۋەبتىن بۇ كۈرەش ھەر ئىككى تەرەپ ئۈچۈنلا ئېغىر قانلىق جەڭلەرگە سەۋەب بولىدىغان مۇشەققىتى چېكىدىن ئاشىدىغان مىللىي مەۋجۇدىيىتىمىزنىڭ تەقدىرىگە مۇناسىۋەتلىك بىر كۈرەشتۇر. بۇنداق بىر جىددىي ۋە ئېغىر كۈرەش بۇرۇنقى كۈرەش تارىخىمىزدىكىدەك بىرقانچە يىل ئىچىدىلا ھەل بولۇپ كېتىدىغان ئاددىي كۈرەشلەردىن ئەمەس. بەلكىم پەلەستىنلەرنىڭكىدەك ئۇزۇنغا سوزۇلۇپ كېتىدىغان ئۆزگىچە كۈرەش باسقۇچلىرىغا ئىگە بىر كۈرەش بولىشىمۇ مۇمكىن. بۇنداق بىر كۈرەش ۋەتىنىمىزنىڭ ھەرقانداق بىر پارتىيىسى، ھەرقانداق بىر ئىدىيۋى ئېقىمى ياكى قايسى بىر دىنىي ئېقىم تەرىپىدىن ھۆددىگە ئالالايدىغان ئاسان ھەرىكەت بولماي، شەرقىي تۈركىستان خەلقى ئۈچۈن پۈتۈنلەي ئومۇمخەلق ھەرىكىتىدىن ئىبارەت سىياسىي بىتەرەپ ھەرىكەت بولىدىغانلىقى مۇقەررەر. شۇڭا بۇ ھەرىكەتكە قاتناشقۇچىلار ئۆز ئەقىدىلىرىگە ھەرقانچە ساداقەت بىلەن باغلىنىپ قالغان كىشىلەر بولىشىدىن قەتئىي نەزەر، مىللىي مۇستەقىل دۆلىتىمىزنىڭ قۇرۇلغان كۈنىگىچە، يەنى خىتاي تاجاۋۇزچىلىرىنىڭ ھەرقانداق بىر تەسىر كۈچى قالمىغان كۈنگىچە ھەرگىزمۇ سىياسىي مەقسىتىنى ئوتتۇرىدا سۆرەپ يۈرمەسلىكى لازىم. ھەرخىل سىياسىي ئېقىملار ئايرىم-ئايرىم تەشكىلاتلارغا بۆلۈنۈپ كەتكەن بولىشىدىن قەتئىي نەزەر، مىللىي مۇستەقىللىق ھەرىكىتى جەريانىدا ئۆزئارا بىرلىكسەپ تۈزۈپ، ئورتاق بىر مەركىزى قوماندانلىق ئورگىنىنىڭ يېتەكچىلىكىدە ياكى ئورتاق چىقىرىلغان پىلانى بويىچە ھەرىكەت قىلىشىقا تىرىشىشى لازىم. يەنى، خەلقنى چەتئەل تاجاۋۇزچىلىرىنىڭ قۇللۇقىدىن قۇتۇلدۇرۇشتىن ئىبارەت ئۇلۇغۋار ۋەزىپە ئالدىدا ھەممە ئىشىمىز خىتاي تاجاۋۇزچى مىللىي دۈشمەنگە زەربە بېرىش ئۈچۈن بولىشى شەرت!

بۇنداق دېيىش بىلەن خالىغان شەكىلدىكى بىر قوماندانلىق مەركىزى شتابى ئەتراپىغا ئۇيۇشۇش كېرەك ئىكەن دېگەن خۇلاسىنى چىقىرىۋېلىشتىنمۇ ساقلىنىشىمىز لازىم. مىللىي مۇستەقىللىق كۈرىشىمىزگە يېتەكچىلىك قىلىدىغان قوماندانلىق شتاب،

قەتئىي تۈردە تىنچلىق، سۆھبەتلىشىش، دۈشمىنى بىلەن كېلىشىپ ئىش ھەل قىلىش، تىنچ دىپلوماتىك پائالىيەتلەر ۋە چەتئەل كۈچلىرىدىن تەمە قىلىش پرىنسىپىنى ئاساس قىلىش نامى ئاستىدا ئىش بۇزارلاردىن يىراق تۇرۇشى ۋە ھەقىقىي ۋەتەنپەرۋەرلىك ئۆلچىمى ئاساسىدا ئەڭ مۇۋاپىق كۈرەش لايىھىسىنى ئۆزلىرىگە ھەرىكەت پرىنسىپى قىلىپ تاللىۋېلىپ، شۇ ئاساستا ھەرىكەت ستراتىگىيىسى بىلەن ھەرىكەت تاكتىكىلىرىنى تۈزۈپ پائالىيەت قىلدۇرىدىغان شتاب بولۇشىنى ئالدىنقى شەرت قىلىشى لازىم. يەنى ۋەتىنىمىزگە تاجاۋۇز قىلىپ كىرىۋاتقان يېڭى خىتاي تاجاۋۇزچىلىرىنى ھەقىقىي تۈردە توسۇشنى ئىشقا ئاشۇرالايدىغان، ۋەتىنىمىزدىكى خىتاي تاجاۋۇزچىلىرىنى ھەقىقىي تۈردە ئازايتىپ، كەلگۈسىدە خىتاي تاجاۋۇزچىلىرىنى تەلتۆكۈس تازىلاپ چىقىرىشقا ئۇل ھازىرلىيالايدىغان ھەرىكەت شەكىللىرى ئاساسىدا قارارلاشتۇرۇلغان پروگراممىلارغا ئىگە بىر مەركىزى شتاب بولۇشى شەرت. بۇنداق شەرتكە توغرا كەلمىگەن ھەرقانداق بىرلىكسەپ ياكى ئىتتىپاق، شەرقىي تۈركىستان مىللىي مۇستەقىللىق ھەرىكىتىنىڭ مەركىزى قوماندانلىق شتابى لاياقىتىگە ئېرىشەلمەيدۇ. مەسىلەن يېقىنقى يىللاردا تۈركىيەدە قۇرۇلغان ئاتالمىش ’مىللىي مەركەز‘ نىڭ يېتەكچى ئىدىيىسى خىتاي تاجاۋۇزچىلىرى بىلەن تىنچ ھەمكارلىقنى ئاساس قىلغان بولۇپ، خەلقىمىزنىڭ ۋەتەن ئىچىدە قانلىق كۈرەشلەرگە ئاتلىنىشىنى تەشەببۇس قىلىشقا چىش-تىرنىقىغىچە قارشى چىقىدىغان خىتابنامىلەر ئېلان قىلىش، بۇ ھەقتە ھەرخىل خىتاي تەشكىلاتلىرىغا ۋەدىلەر بېرىشىپ، ’شەرتنامىلەر‘ تۈزۈشۈپ قول قويۇپ ئېلان قىلىش، جەڭگىۋار ۋەتەنپەرۋەرلىك ھەرىكەتلىرىنى ”ئىش بۇزغۇچى ھەرىكەتلەر“، ئۇنىڭ قاتناشقۇچىلىرىنى ”ئىش بوزارلار“ دەپ ھۆكۈم قىلىش، ھەتتا خىتاي كونسۇللىرى بىلەن ئاشكارە-يوشۇرۇن مۇناسىۋەتلەر ئۆيۈشتۈرۈش، تېپىك ۋەتەن خائىنلىرى بىلەن زىچ ھەمكارلىقلاردا بولۇپ ئۆزئارا تون كىيدۈرۈشۈش قاتارلىقلاردىن باشقىنى بىلمەيدىغان كىشىلەردىن تەركىپ تاپقان بىر ’مەركەز‘ دۇر. بۇنىڭغا ئوخشاش ’مەركەز‘ لەردىن قەتئىي يىراق تۇرۇشىمىز لازىم. خۇددى شۇنىڭدەك ئاۋۋال بىر

مەركەزگە ئۇيۇشۇالايلى، ئاندىن ھەرىكەت شەكلىنى قارارلاشتۇرايلى دەيدىغان تايىنى يوق 'مەركەز' لەرگە تويلىنىپ ئاۋارە بولغۇچە، ئۆز ئالدىغا ھەرىكەت قىلىپ، مەركەز قۇرۇشنىڭ شەرت-شارائىتلىرىنى قولغا كەلتۈرگەندىن كېيىن ئاندىن ئىتتىپاقلاشساقمۇ كېچىككەن بولمايمىز. چۈنكى، ھەقىقىي جەڭگىۋارلىققا ئىگە مەركىزى شتاب ئەمەلىي ھەرىكەتلەردە پىششىپ يېتىلگەن زەربىدارلار قوشۇنلىرىدىن تەشكىللىنىدە، بۇنداق مەركەزلەرنىڭ ھەرىكەت پىلانلىرىمۇ ھەقىقىي كۈچ-قۇدرىتىنى نامايان قىلالايدىغان ۋە ئاسانلىقچە پاش بولمايدىغان ھەقىقىي جەڭگىۋار شتاب لاياقىتىگە ئېرىشەلەيدۇ.

§1.13 ۋەتەنپەرۋەرلىك ئىرادىسى توغرىسىدا

مىللىي مۇستەقىللىق ھەرىكىتى بىلەن شۇغۇللىنىشتا ۋەتەنپەرۋەرلىك ئىرادىسىگە جىددىي ئېھتىياجىمىز تۇغۇلىدۇ. خۇددى شۇنىڭدەك ۋەتەنپەرۋەرلىك ئىرادىسى ئۈچۈن مىللىي غۇرۇر ۋە جاسارەت لازىم. بۇلار ئىنسان مىجەز-خاراكتېرىگە زىچ مۇناسىۋەتلىك ھادىسىلەر بولغاچقا، پىسخىكا نۇقتىسىدىن ئېلىپ ئېيتقاندا ئىنتايىن مۇھىم ئەھمىيەتكە ئىگە، ھەتتا بەزىدە ھەل قىلغۇچ ئامىللار قاتارىغىمۇ ئۆتەلەيدۇ.

خەلقىمىز گومىنداڭ خىتاي تاجاۋۇزچىلىرى دەۋرىدە ئىنتايىن ئاز ساندىكى ھەقىقىي مۇسۇلمان يېتەكچىلىرىمىزنى ھېسابقا ئالمىغاندا، مۇتلەق كۆپ قىسىم 'ئۆلىما' لىرىمىز ئىلاھىيەت چۈمپەردىسىگە ئورىنىۋېلىپ خەلقىمىز ئارىسىدا دۆشمەننىڭ زۇلۇمىغا قارىتا 'شۈكۈر' قىلىش تەرغىباتىنى كەڭ يېيىپ كەلگەن بولسا، كوممۇنىست خىتاي تاجاۋۇزچىلىرى دەۋرىدە نادان ياكى پۇرسەتپەرەس ئاتېئىستلار خەلقىمىزنى ئاتېئىزم زەھرى بىلەن ئېغىر دەرىجىدە بۇلغاپ كېلىشتى.

ھەممىگە مەلۇم بولغىنىدەك، دىنىي مۇرەسسەچىلىرىمىز بۈيۈك دەستۇرىمىز بولغان «قۇرئان كەرىم» دا يۈزلەرچە جايدا تەكرارلىنىپ كەلگەن، ھەممە بىر قېتىملىق

قىممىتى نەچچە ئون يىللىق ئىبادەتتىنمۇ ئۈستۈن تۇرىدىغان جىھاد قىلىش توغرىسىدىكى ئاللا ئەمرىنى تىلغا ئېلىشماي، "بارىغا شۈكرى قىلىش بىلەن خىتاي تاجاۋۇزچىلىرىغا بوي سۇنۇشنى ۋاجىپ" دەپ تەرغىب قىلىشىپ، خەلقىمىزنى دۈشمەننىڭ رايىغا قاراپ تىنچ بولۇشقا يېتىلەپ مېڭىشتى. ۋەتىنىمىز خەلقى بۈگۈن جىھادقا شۇنچە ئېھتىياجلىق تۇرۇۋاتقىنىغا قارىماي، خەلقنى ئاللانىڭ نامىدىن يالغانلارنى توقۇپ چىقىرىشىپ جىم يېتىشقا زورلايدىغان سۆزلەر بىلەن چەكلەپ كېلىشتى. نەتىجىدە مەسچىتلىرىمىز خىتاي تاجاۋۇزچىلىرى بىلەن يارىشىشقا ئۈندەيدىغان سورۇنغا، خىتاي مۇستەملىكە سىياسىتىنىڭ مەدىھە سەھنىسىگە، كومپارتىيە ھۆججەتلىرىنىڭ جاكارخانىسىغا ئايلاندۇرۇلدى.

يەنە بىر تەرەپتىن، خىتاي كوممۇنىست تاجاۋۇزچىلىرىنىڭ پۈتكۈل تەشۋىقات ۋاستىلىرى بىلەن مەجبۇرى تېڭىلىۋاتقان ئاتېئىزم تەشۋىقاتى پەرزەنتلىرىمىزنى، ساددا كىشىلىرىمىزنى ئازدۇرۇپ كېلىشتى. بولۇپمۇ ماركسىزمنىڭ دۇنيانى ئىگە-چاقىسى بولمىغان، نەدىن كېلىپ نەگە بېرىشى مەلۇم بولمىغان بىر ئابستراكت ماددا شەكلىدە تەسۋىرلەپ بېرىشى نەتىجىسىدە، بۇ دۇنيانىمۇ ئۆز ئىچىگە ئالغان پۈتكۈل ئالەمنىڭ بىر نۇقتىدىن مەقسەتلىك ھالدا بىر تەڭرى تەرىپىدىن يارىتىلغانلىقى (كائىناتنىڭ تۈنجى پارتلىشى نەزەرىيىسىنىڭ ئىسپاتى بويىچە ئالغاندىمۇ شۇنداق دېيىش مۇمكىن) نى ئىنكار قىلىش ئەقىدىسى بارلىق ياشلىرىمىزنىڭ مېڭىسىنى قوچۇپ كەلمەكتە. بۇنىڭ نەتىجىسىدە ئىنسانىيەت ئالىمىنىڭ دىنىي ئەقىدىسى، ئىرقى، مىللىتى، دۆلەت تەۋەلىكى، ئىقتىسادى ئەۋزەللىكى، ئاڭ-پىكرى قاتارلىقلارنى تۈپتىن ئىنكار قىلىپ، ئىنسانلار بۇ دۇنياغا ھايۋانلار ئالىمىدىن تەدرىجىي تەرەققىي قىلىپ كەلگەن، شۇڭا ئۇلاردا بىرمۇنچە ھايۋانلىق خاراكتېرى ئۈستۈنلۈكتە بولۇپ، ئىزچىل رېفلېكسلىق تەربىيە نەتىجىسىدىلا ئاندىن ئادەم بولالايدۇ، ... دېگەندەك بىمەنە تەرغىباتلىرىنى يېيىپ كىشىلىرىمىزنى ئۈمىدسىز، روھسىز، غايىسىز، ھەۋەسسىز، مېڭىسىز قىلىپ يېتىشتۈرۈشكە جېنىنىڭ بېرىچە تىرىشىپ كەلدى. يېرىم ئەسىرلىك بۇ خىل ئەخمىقانە تەشۋىقاتلار خەلقىمىزنى تەدرىجىي ھالدا ھېچنېمىنى سەزمەس

مەستخۇشلارغا ئايلاندۇرۇپ نېمىنىڭ زۇلۇم، نېمىنىڭ ناھەقچىلىك ئىكەنلىكىنى ئويلىيالمايدىغان، بۇلارنى ئويلاشقىمۇ جاسارەت قىلالمايدىغان، مىللەت، دۆلەت، ئەقىدە، كەشپىيات، ئۆرپ-ئادەت، ئىلىم-پەن، مەدەنىيەت، تارىخ، ۋەتەنپەرۋەرلىك، ۋەتەنگە خائىنلىق، ... دېگەندەك چۈشەنچىلەردە چېكىدىن ئاشقان پىكىرى زەئىپ ھالغا كەلتۈرۈۋېتىشتى. بۇ خىل بۇلغىنىشلارغا يولۇققان خەلقىمىز دوست كىم، دۈشمەن كىم، قارشىلىق كۆرسىتىش دېگەن نېمە، مۇداپىئەگە ئۆتۈش قانداق بولىشى كېرەك، مەخپىيەتلىك دېگەنچۇ؟ دېگەندەكلەردىن ھېچنېمىنى ئاڭقىرالمايدىغان، ۋىجدان-غۇرۇر مەسىلىلىرىدە قاراڭغۇلۇقتا قېلىپ، قارىغۇلارچە چۆچەكلەردىكىدەك پىكىر قىلىشىدىغان غەلىتە مىجەزلىك ھالغا كەلتۈرۈلمەكتە. بۇنىڭ ئاقىۋىتىدە، دۈشمەننى كۆرسە 'تىنچلىق' دەپ قولىنى ئۇزارتىشىدىغان، ھەتتا دۈشمىنىگە تېز پۈكۈشنىمۇ 'تىنچلىق پەزىلىتى' دەپ تونۇيدىغان پاجىئەلىك ھالغا كەلتۈرۈلدى (تېخى يېقىنقى كۈنلەردىلا تەرجىمە قىلىپ ئېلان قىلىنغان «گەندى تەرجىمە ھالى» نىڭ تەسىرىدە، ھەمدە تىنچلىقپەرەسلىرىمىزنىڭ 'كۈرەش دەستۇرى' دەپ تونۇلىدىغان «ئەبگار ئۇيغۇرلار» دەيدىغان كىتابنىڭ تارقىلىپ يۈرۈشىدىن كېيىن، خىتاي تاجاۋۇزچىلىرى تەرىپىدىن مازاق قىلىنىپ ئۈستىگە يۇندا تۆكۈۋەتسىمۇ، بىكاردىنلا ''ئۇرۇپ-ئۆلتۈرۈلۈپ بوزەك قىلىنساقمۇ غىڭ قىلمايلى'' دېگەندەك تەسلىمچى روھنى مەدھىلىشىدىغان غەلىتىلىكلەر بەزى ئۆلتۈرۈشلارنىڭ 'شېرىن سۆھبەت تېمىلىرى' غا ئايلانماقتا ئىكەن! — قايتا تۈزەتكۈچىدىن).

بۇ نۇقتىدىن ئالغاندا بىزنىڭ ئەدەبىيات-سەنئەتچىلىرىمىز، تارىخچىلىرىمىز، سىياسىيونلىرىمىز، ئوقۇتقۇچىلىرىمىز، ھەتتا ئاتا-ئانىلىرىمىزمۇ پەرزەنتلىرىگە ''جىم تۇر، تىنچ تۇر، شۈكرى قىل، ئىتائەت قىل'' دېگەندەك ئىدىيەلەرنى ئاساس قىلىدىغان تەشۋىقاتلارنى ئەۋلاد تەربىيەلەشنىڭ دەستۇرى قىلىپ كېلىشمەكتە. بەك ئۆتۈپ كەتسە بۇ خىل كىشىلەر جەڭگىۋار تەشۋىقاتلار ئۈچۈن ''شارائىت، پۇرسەت كەلمىدى'' دېگەننى باھانە قىلىپ ئۆزلىرىنىڭ تەسلىمچى ئىدىيىسىنى ساقلاپ قېلىشقا ئۇرۇنۇشماقتا. ئۇلارنىڭ نەزىرىدە ۋەتىنىمىزنىڭ مىللىي مۇستەقىللىق

ھەرىكىتى بىلەن شۇغۇللىنىشىنىڭ شارائىتى يېرىم ئەسىردىن بۇيان پىشىپ يېتىلمىگەنمىش! 'ئابدۇخالىقنىڭ چەمى' مىكەن بۇ ۋەزىيەت شۇنچە پىشمايدىغان! مىللىي مۇستەقىللىق ھەرىكىتىمىزنىڭ شارائىتى ئۆزلۈكىدىن پىشىدىغان ئالما-شاپتۇلا ئەمەس، ئۇنى بىز ئۆزىمىز تەدبىر قوللىنىپ پىشۇرىشىمىز، بارلىققا كەلتۈرۈشىمىز كېرەك. 'تىنچلىق' دەپ جىم يېتىۋەرگىنىمىزدە "قايناۋاتقان چامغۇرمۇ خېمىغا يېنىپ كېتىدۇ!"

خەلقىمىزنى 'قۇتۇلۇش جېڭى' غا يېتەكلەشنى چەكلەپ تۇرىدىغان بۇ تۈردىكى تەشۋىقات مەسىلىرىنى يەنىمۇ كۆپ كەلتۈرۈشىمىز مۇمكىن. "بىكارغا قان تۆكۈلۈشتىن، بىھۇدە ئۆلتۈرۈلۈشلەردىن، خىتايغا، چەتئەل جامائىتىگە يامان تەسىر پەيدا قىلىپ قويۇشتىن، چەتئەل ياردىمىنى قاچۇرۇپ قويۇشتىن ساقلىنىش، ..." — مانا بۇ تۈردىكى تەشۋىقاتلارنىڭ تىپىك مەسىلىرى. ئەسلىدە بۇ تۈردىكى باھانىلەرنىڭ تېگىدە ياتقىنى مىللىتىنىڭ دۈشمەندىن قۇتۇلۇش ھەرىكىتىنى غەلىبىگە ئېرىشتۈرەلەيدىغانلىقىغا، خەلقىمىزنىڭ خىتاي تاجاۋۇزچىلىرىنى تەلتۆكۈس قوغلاپ چىقىرالايدىغانلىقىغا ئىشەنمەسلىكتىن باشقا نەرسە ئەمەس.

دېمەك، ئىنسانغا قىلىنغان خاتا تەربىيىلەر ئادەمنى ئىنتايىن ئۈمىدسىز، تەۋەككۈل قىلىشتىن قورقىدىغان قىلىپ يېتىشىپ چىقىشقا سەۋەب بولۇپ كەلمەكتە. ئەسلىدە ئادەمنىڭ روھى دۇنياسى دارۋىن تەسۋىرلىگىنىدەك ئۇنداق ھايۋانىي بولماستىن بەلكى ئادىمىدۇر؛ پاۋلوپ تەسۋىرلىگىنىدەك ئۇنداق 'ئاق بەت' بولماستىن بەلكى ئىنسانىي تۈپكى ئېھتىياج ئىستەكلىرى بىلەن تولغاندۇر. يەنى قىسقىچە ئېيتقاندا، بۇ ھەقتىكى ماسلوۋ قاتارلىقلارنىڭ قوزغاتقان «ئۈچىنچى پسىخولوگىيە دولقۇنى» — بارلىق (ياكى مەۋجۇدلۇق) پسىخولوگىيىسىدىكى ئادەم ئېھتىياجلىرىنىڭ قاتلاملىق ئوتتۇرىغا چىقىش تەلىماتى بويىچە قارىغىنىمىزدىمۇ، ئادەم بولۇش ئامىللىرى ئەسلىدىنلا مىليون يىللىق ئىنسانىيەت تارىخى جەريانىدا تەدرىجىي مۇقىملىشىپ غوۋۋا ئىرسىي بىر شەكىلدە ئىنسان ئاڭ قاتلاملىرىدا ساقلانغان بولۇپ، ئۇ ئامىللارنى ھەرقانچە چەكلەيمەن، يوقىتىۋېتىمەن، ئۆزگەرتىۋېتىمەن دېگەن بىلەنمۇ ئۇ بەربىر ئىنسان

تەپەككۇر دائىرىسىنىڭ بىر يەرلىرىدە يوشۇرۇن بولىسمۇ ساقلىنىپ، ئادەمنىڭ پىكىر قىلىشىغا بىرقانچە قاتلاملىق ۋاستىلىك نىقابلانغان بىر شەكىللەردە بولىسمۇ ئۆزىنىڭ ئەڭ ئەقەللىي ئادەم بولۇش ئېھتىياجلىرىنى ئىپادىلەشكە تىرىشىدۇ. يەنى بىر ئاسلان تۇغۇلغىنىدىن باشلاپ ئۆزىنى قانداقتۇر بىرەر يولۋاس قىلىپ يېتىشتۈرۈش ئەمەس، بۇنىڭ دەل ئەكسىچە ئۆتۈپ كەتسە ئەڭ مۇكەممەل بىر مۈشۈك قىلىپ يېتىلدۈرۈشكە تىرىشچانلىق كۆرسىتىشتىن باشقا ئىمكانى بولمىغىنىدەك، ئىنسانمۇ ئۆزىنى باشقا قانداقتۇر بىر مەخلۇق قىلىش ئۈچۈن ئەمەس، بەلكى ئەڭ مۇكەممەل ئادەم قىلىش ئۈچۈنلا تىرىشالايدۇ. بۇنىڭ ئۈچۈن ئىنساندا ئۆزىنى ئادەم قىلىپ يېتىلدۈرۈشنىڭ نۇرغۇن ئىچكى ئېھتىياج ئىستەكلىرىنى يېرىم ئىرىسى ھالدا بولىسمۇ ئاڭ قاتلاملىرىدا ساقلاپ كەلگەن بولىدۇ. بۇ شەكىلدە كېلىۋاتقان ئادەم تۇپكى ئېھتىياجلىرى ئادەتتە فىزىئولوگىيىلىك ئېھتىياجلار، فىزىئو-پسىخولوگىيىلىك ئېھتىياجلار ۋە پسىخولوگىيىلىك ئېھتىياجلار دەپ ئۈچ چوڭ تۈرگە ئايرىلىشى مۇمكىن. بۇ ئۈچ ئېھتىياج قاتلاملىرىنىڭ ئىپادىلىنىشى ئاساسەن يۇقىرىدىكى تەرتىپ بويىچە ئوتتۇرىغا چىقىپ قاندۇرۇلۇش ئىستەكلىرىنى نامايان قىلىدۇ. بۇ جەرياندا ھاۋا، يېمەك-ئىچمەك، ھوزۇرلۇق مۇھىت (تۇرالغۇ)، جىنسىي ھەۋەس قاتارىدىكى ساپ فىزىئولوگىيىلىك ئېھتىياجلىرى تەرتىپ بىلەن بىرىنىڭ كەينىدىن-بىرسى قاندۇرۇلۇش ئىستىكىنى نامايان قىلغىنىدىن باشقا، يېرىم پسىخولوگىيىلىك ئېھتىياجلىرىدىن بولغان بىخەتەرلىك، مۇقىم تەۋەلىك (ھەقىقىي كىملىك) قاتارىدىكى ئېھتىياجلىرى كۆپىنچە ھاللاردا مۇھىت چەكلىمىلىرىگە قىسمەن بوي سۇنغان، ئېنىق تەرتىپ چېگرىسى بولمىغان ھالدا قاندۇرۇلۇش ئىستىكىنى نامايان قىلىشى؛ ساپ پسىخولوگىيىلىك ئېھتىياجلىرىدىن قىزىقىش، موللۇق، ھەققانىيەتچىلىك، تەرتىپلىك، ئىنتىزاملىق، گۈزەللىك، كەشپىيات، پاكىزلىق، غۇرۇرلۇق، ياردەمسۆيەرلىك، ئوملۇق، ئىختىيارلىق، ئەركىنلىك، ... قاتارلىقلار بولسا ئاساسەن مۇھىت چەكلىمىسىنى نىسپىي شەكىلدە قوبۇل قىلمايدىغان، ئەركىن-ئىختىيارى بىر شەكىلدە ئىنسان ئىچكى روھىيىتىنىڭ ھەيدەكچىلىكى، تاشقى مۇھىت توسالغۇلىرىنى يېڭىشكە ئىنتىلگەن، ئىجتىمائىي

مۇھىتنىڭ ئەقدە دائىرىسىدىن ھالقىشقا ئىنتىلگەن ۋە شەخسنىڭ بىلىم-ماھارەت جۇغلانمىسى قاتارىدىكى ئامىللارغا تايانغان، ئاساسەن ئۆستۈن ئىختىيارلىق ئاساسىدا نىسبەتەن تەرتىپسىز ئوتتۇرىغا چىقىپ بىردىن-بىردىن قاندۇرۇلۇش ئىستىگىنى نامايان قىلىشى مۇمكىن دەپ مۆلچەرلەنمەكتە. مەسىلىنىڭ تۈگۈنى شۇ يەردىكى، ئىنسان بالىسى بۇ تۈردىكى ئېھتىياجلىرىنىڭ خېلى كۆپ قىسمىنى، بولۇپمۇ يۇقىرى دەرىجىلىك ئېھتىياجلىرىنىڭ كونكرېتنى تەلەپلىرىنى بىلىنگەن تەپەككۇرى (ئاشكارا ئاڭ پائالىيىتى) دە ئاڭلىق ھېس قىلىپ كېتەلىشى ناتايىن بولغاچقا، ئادەمنىڭ يېتىلىش جەريانىدا ھەربىر ئېھتىياج باسقۇچلىرى ئۈچۈن مۇتلەق بىخەتەر ۋە مۇتلەق مۇكەممەل ئېھتىياج سېزىم مۇھىتى بىلەن ئېھتىياج قاندۇرۇش مۇھىتىنى يارىتىپ بېرىشى شەرت. يەنى زامانىسىنىڭ نىسبەتەن تىرىشچان ۋە پاراۋان بىر ئائىلە مۇھىتى، ئىمكان بار ئەڭ مۇكەممەل شارائىتلارغا ئىگە بىر تەربىيىلىنىش مۇھىتى ۋە ئىمكان بار ئەڭ ئەركىن ئۆزىنى نامايان قىلىش ئىجتىمائىي ۋە ماددىي مۇھىتى ئىنسان پەرزەنتىنىڭ مۇكەممەل ئادەم بولۇشقا يېتەكلىنىشىنىڭ ئەقەللىي شەرتلىرىدۇر. بۇنداق بىر مۇھىتنى ھەرقانداق بىر شەخس ئاز ئالدىغا يارىتالمايدۇ. بۇنىڭ ئۈچۈن مۇتلەق تۈردە شۇ ئىنسانلار توپلىمىغا خاس ئەڭ مۇۋاپىق ئىجتىمائىي مۇھىت بولىشى، بۇنداق بىر ئىجتىمائىي مۇھىت ئۈچۈن بولسا يەنە شۇ تارىخى جامائەتكە خاس بولغان بىخەتەر ۋە مۇستەقىل بىر دۆلەت مۇھىتى بولىشى شەرت. ئۇنداق بولمايدىكەن، ئىنسان بالىسىنىڭ ئۆز روھى دۇنياسىدىكى بۇ تۆر ئادەم بولۇشنىڭ تۈپكى ئېھتىياج تەلەپلىرىنى پەرق قىلالىشى، ئۇنى قاندۇرۇشى توسالغۇلارغا ئۇچراپ، بەزى ئېھتىياجلىرىنى يوشۇرۇشقا، بىر باسقۇچلۇق، ھەتتا بىرقانچە باسقۇچلۇق نىقابلىنىشلار ۋاستىسى بىلەن ئىپادىلەشكە مەجبۇرلىنىدۇ. ھەتتا بىر يەرلىرىگە كېلىپ، بۇ تۈردىكى قاتلاممۇ-قاتلام نىقابلاشلار نەتىجىسىدە، ئۇ ئادەم، ئۆزىنىڭ ئەسلىدىكى تۈپكى ئېھتىياجىنىڭ نېمە ئىكەنلىكىنىمۇ پەرق قىلالمىغۇدەك ھاللارغا ئۆزگەرتىۋېتىشى، تېخىمۇ ئېغىرراق بولغىنىدا، ھەتتا تۇلا نىقاپلاپ، تۇلا سىمۋوللاشتۇرۇپ يۈرۈپ ئاخىرى ئۆزىنىڭ ئادەم بولۇشنىڭ تۈپكى ئېھتىياجلىرىنى خاتا تونۇپ، ئۆز ئېھتىياجىغا

بەلكى ئاز مۇناسىۋىتى بولىدىغان، ھەتتا زادىلا مۇناسىۋىتى يوق شەيئىلەرنى ئادەم بولۇشنىڭ تۈپكى ئېھتىياجى دەپ تونۇۋېلىشىمۇ مۇمكىن. بۇ نۇقتىغا كەلگەن بىر ئادەم، نورمال ئادەم بولۇشتىن يىراقلىشىپ، مىجەز-خاراكتېرلىرى ۋە ئەخلاقى پەزىلەتلىرىدىكى بۇزۇلۇشلارغا، ئېغىرراق بولغىنىدا ئەقىل جەھەتتە نورمالسىزلىقلارغا مەھكۇم بولۇپ قېلىشىمۇ مۇمكىن. مەسىلەن، خەلقىمىز ئۈچۈن ئېلىپ ئېيتقىنىمىزدا، بەزى كىشىلىرىمىزدە كۆرۈلىدىغان ئېچىرقاپ كەتكەندەك تاماققا ھېرىسمەنلىكلىرى، تاپقان پۇلىغا ئۆي سېلىشتىن باشقىنى بىلەلمىگۈدەك ھالغا كېلىپ قېلىشلىرى، پۈتۈن ھېس-يادى يېگانە جىنسى ھەۋەس قاندۇرۇش ئۈچۈنلا بولۇپ كېتىش، ئاچكۆزلۈك، قىزغانچۇقلۇق، يالغۇزلۇق، ھورۇنلۇق، بېقىندىلىق، غايىسىزلىك، ئۈمىدسىزلىك، چۈشكۈنلۈك، ئەخلاقسىزلىق، زومىلىق، قۇللۇق مىجەزلىرىنىڭ كۆرۈلۈشكە باشلىغانلىقلىرىنى ئەنە شۇ خىلدىكى تۈپكى ئېھتىياج بۇلغىنىشلىرىنىڭ ئىپادىسى دەپ ھېسابلىشىمىزغا بولىدۇ. بۇنداق ھالغا چۈشۈپ قالغان بىرسى يا ئۇ مۇھىتتىن قېچىپ باشقا يېڭى مۇھىتقا ئۆزىنى ئاتىشى، ياكى بولمىسا تەدرىجىي خاراب بولۇش يولىغا كىرىپ ئۆزىنى نابۇت قىلىشى مۇمكىن. بۇ يەردە شۇنىڭغىمۇ دىققەت قىلىشىمىز كېرەككى، بەلگىلىك بىر ئىجتىمائى توپلامدىكى شەخسلەردە بارغانسېرى كۆپىلەپ ئومۇملىشىپ كېتىۋاتقان بۇ تۈردىكى نورمالسىزلىقلار تەدرىجىي ھالدا شۇ توپنىڭ مىجەز-خاراكتېرى ھالىغا ئايلىنىپ، نورمالسىزلىق شەخسلەرنىڭ مەسىلىسى بولۇشتىن ھالقىپ، شۇ مىللىي جەمئىيەتنىڭ پىكىر-تەلەپلىرى، ئاڭ-پىكىرلىرى، غايە-ئارزۇلىرى، تۇرمۇش قېلىپلىرى قاتارىدىكى ئورتاق بۇزۇلغان خاراكتېرى ھالىغا ئايلىنىپ كېتىشىمۇ مۇمكىن.

روشەنكى، مىللىتىمىز بۈگۈن يۇقىرىقىدەك ئىنسان قېلىپىدىن چىققان ئېزىلىشلەرگە دۇچار بولۇپ، سىياسىي-ئىجتىمائىي جەھەتلەردىلا يوقىتىلىش گىردابىغا كېلىپ قالماستىن، بەلكى روھىي جەھەتتىنمۇ تارىخ بېتىدىن ئۆچۈرۈلۈش خەۋپىگە دۇچ كەلمەكتە. بۇ مىللەتنى قۇتقۇزۇپ قېلىشنىڭ بىردىن بىر يولى، مىللىي دۆلەتنى قايتا ئەسلىگە كەلتۈرۈۋېلىشتىن باشقىچە بولۇش مۇمكىن ئەمەس. يەنى، شەرقىي

تۈركىستان مۇستەقىل مىللىي دۆلەت قۇرۇش مەسىلىسى — بىز ئۇيغۇرلارنىڭ ئۆزىنى قۇتقـۇزۇپ قېلىشـىنىڭ بىـردىن-بىـر ھەل قىلىـش چارىسـى ھالىغـا كېلىـپ، مىللىـي تەقدىرىمىزنىڭ تەقەززاسى بولۇپ ئالدىمىزدا تۇرماقتا!

بۇ ئاساسـتا تەھلىـل قىلغىنىمىـزدا، ئـادەم ھاياتلىقىنىـڭ ئەقەللىـي تەلەپلىرىـدە ئەڭ بىخەتەر دەرىجىدە قاندۇرۇلۇشىنى ئارزۇ قىلىدىغان بىـر مەخلۇقتـۇر. مەلـۇم بىـر تـۈپكى ئـادەم بولـۇش ئېھتىيـاجى ئەڭ بىـخەتەر قانـدۇرۇلۇش پۇرسـىتىگە ئېرىشـۋاتقانلىقى مۇقىملىشىپ قالغىنىدا، كىشىـدە بـۇ بىـخەتەر تەلەپ قانـدۇرۇلۇش ئاساسـىدا تېخىمـۇ يـۇقىرى قـاتلاملىق يوشـۇرۇن ئـاڭ قاتلاملىرىـدىكى ئېھتىيـاج ئېپـادىلىرى بىـرلىكتە نامايەندە بولۇشـقا باشـلايدۇ. بۇنـداق ئـادەم بولۇشـنىڭ تـۈپكى ئېھتىيـاج قانـدۇرۇش تەلىپـى كىشـىدە ئەڭ مـۇكەممەللىككە ئىنتىلىش شـەكلىدە ئىپادىلىنىـپ تۇرغاچقـا، كىشىلەر بىخەتەر، مۇكەممەل ۋە ئىزچىل قاندۇرۇلۇشغا ئىنتىلىش، شۇ ئاساستا تېخىمۇ ئالغـا ئىلگـىرىلەش، تېخىمـۇ يۇقىرىغـا يۈكسـىلىش، يـېڭىلىقلار يـارىتىش، ... ئەڭ مـۇكەممەل ئـادەم بولۇشـقا ئـاچكۆزلۈك بىـلەن ئىنتىلىـپ تۇرىـدىغان بىـر مەخلـۇق ئىپادىسىنى بېرىدۇ. ئەگەر بـۇ خىـل تـۈپكى ئىنسـان ئېھتىياجلىرىنىـڭ قاندۇرۇلۇشـى ئىزچىللىق توسالغۇسىغا ئۇچرىغىنىدا، كىشى دەرھال نارازىلىق ئىنكاسـىنى بىلدۈرىـدۇ. بۇنىڭـدىنمۇ نەتىجـىگە ئېرىشـەلمىگىنىدە قارشـىلىق كۆرسـىتىش چارىسـىنى ئىشـقا سېلىشقا مەجبۇر بولىدۇ. بۇنىڭدىنمۇ بىرەر نەتىجىگە ئېرىشەلمىگەندەك ھېس قىلسـا، ۋاستىلىك يوللار بىلەن ئۆزىنى خاراب قىلىـش ئـارقىلىق ئـۆزى تەۋە بولـۇپ تۇرغـان كىشىلەر ياكى جەمئىيەتتىن ۋاستىلىك قىساس ئېلىشقا ئۇرۇنۇشىمۇ مۇمكىن. ئۆزىنى ئۆلتۈرۈۋېلىشـلار، لۈكچەكلىـك، قىمـار، ھـاراق-نەشـىگە بېرىلىشـلەر، پاھىشـە، ئەدەپسـىزلىك ھەتتـا يېقىنلىرىغـا، تەۋەلىكـىگە، مىللىـتىگە، دۆلـىتىگە خـائىنلىق، زىيانكەشلىك، ئەقلىي ياكى جىسمانىي ھۇرۇنلۇق قىلىشلار ئەنە شۇ خىـل نورمالسـىز قىساس ئېلىش ھەرىكەتلىرىنىڭ ۋاستىلىك ئىپادىلىرى بولىشى مۇقەررەر.

نۇرغۇن كىشىلىرىمىز بـۇ ھـالەتكە چۈشـۈپ قالغـان كىشـىلىرىمىزنى پەقەت شـۇ كىشـــىلىرىمىزنىڭ ئۆزىـــدىنلا كـــۆرۈپ، ئېغـــىر چەكلـــىمە يارىتـــىپ بېرىۋاتقـــان

مۇستەملىكىچىلىك بېسىمىنىڭ، مۇستەملىكە ئېگىنىڭ بۇنداق ھادىسىلەرگە تۈپكى سەۋەبچى بولۇۋاتقانلىقىنى قەتئىي ئويلاشمايدۇ. بۇ تۈردىكى ھادىسىلەرنىڭ كۆپىيىپ كېتىشىگە مىللىي مۇستەقىل دۆلىتىمىزنىڭ بولمىغانلىقى سەۋەب بولۇۋاتقانلىقىنى ئەسلا ئويلاشمايدۇ!

بەزى ئالىملارنىڭ تەتقىقاتلىرىدىن قارىغاندا، ئىنسان تۈپكى ئېھتىياج قاندۇرۇش جەريانىنىڭ تا تۆرەلمە ۋاقتىدىن باشلاپلا ئىشقا كىرىشىدىغانلىقىنى مۆلچەرلەش مۇمكىن. بۇ جەريان ئۇ كىشىنىڭ ئۆمرىنىڭ ئاخىرىغىچە داۋاملىشىپ تۇرىدۇ. كىشىلەردىكى بەزى ئېھتىياجلار قىسمەنلەردە خېلى بالدۇرلا بىخەتەر قاندۇرۇلۇش باسقۇچىغا ئېرىشەلىسە، يەنە بەزىلەردە ھەرخىل ئىچكى-تاشقى سەۋەبلەر تۈپەيلىدىن خېلى كېيىنكى ياشلىرىدىلا ئاندىن بۇ ئېھتىياج قاندۇرۇلۇش باسقۇچىغا قەدەم قويۇشى مۇمكىن. شۇڭا، بەزىلەردىكى قىسمەن نورمالسىزلىق ئىپادىلىرى كىچىك ۋاقتىدا كۆرۈلگىنىنىڭ ئەكسىچە، يەنە بەزىلەردە خېلى چوڭ ياشلاردا بۇ خىل نورمالسىز ئىپادىلەر كۆرۈلۈشى مۇمكىن. ھەتتا بەزىلەردە بۇرۇندىن قاندۇرۇلۇپ كېلىۋاتقان ئېھتىياجلىرى خېلى كېيىنكى دەۋرلىرىگە كەلگەندە قايتىدىن خەۋپكە دۇچ كېلىشىدىنمۇ، بۇرۇنقى مىجەزلىرىنى، ياكى تەنتەكلىك غەلىتىلىكلىرىنى ئىپادىلەپ قىلىشىمۇ مۇمكىن. شۇ سەۋەبتىن ۋەتەنسىزلىك مەسىلىسى يېتىلىۋاتقانلار ئۈچۈنلا مەسىلە يارىتىپ قالماي، قۇرامىغا يېتىپ بولغان، ھەتتا ياشانغانلار ئارىسىدىمۇ مەسىلە يارىتىپ كەلمەكتە. يەنى ۋەتەنسىزلىك، خەلقىمىزنىڭ بارلىق تەبىقىلىرىگە ئېغىر تەھدىت سېلىۋاتقان بىردىن-بىر چوڭ مىللىي تەقدىر مەسىلىدۇر. شۇ سەۋەبتىن مىللىي مۇستەقىللىق ھەرىكىتىنى شەرقىي تۈركىستانلىقلارنىڭ ئومۇمخەلق ھەرىكىتى دەپ قارىماقتىمىز. بۇ يەنە كېلىپ تاجاۋۇزچى فاشىست كۈچ تەرىپىدىن ئۆلۈمگە مەھكۇم قىلىنىۋېتىلگەن بىر مىللەتنى قۇتۇلدۇرۇش مەسىلىسى بولغاچقا، ۋەتىنىمىز خەلقى ئۈچۈن ئېلىپ ئېيتقاندا مىللىي مۇستەقىللىق كۈرىشى ئەڭ تىپىك ئىنسانپەرۋەرلىك، كىشىلىك ھوقۇقنى قوغداش ھەرىكىتى ھېسابلىنىدۇ.

ئىنسان پسىخولوگىيىسىدىكى بۇ تۈر نورمالسىزلىقلار ئىنساننىڭ ئۆزىنى تونۇشى

ۋە ئۆزىنى جارى قىلدۇرۇشقا ئىغىر توسالغۇ بولۇش شەكلىدە روي بېرىدۇ. بۇنىڭ ئاقىۋىتىدە كىشىنىڭ ئۆزىگە بولغان ئىشەنچى ئازىيىدۇ. بۇ يەنە كېلىپ كىشىنىڭ تەۋەككۇلچىلىك روھىنى ئۆلتۈرۈپ، جاسارەتسىز قۇللار ھالىغا كېلىشىگە سەۋەب بولىدۇ. بۇنداق ھالغا چۈشۈپ قالغان كىشى دۇچ كەلگەن قىيىنچىلىقلىرىنى پەقەتلا باشقىلار ھەل قىلىپ بېرىشى كېرەك دەيدىغان بوۋاقلارچە مىجەزگە كىرىپ قالىدىغان بولغاچقا، تەمەخورلۇق مىجەزى قايتىدىن باش كۆتۈرىدۇ. بىزنىڭ نۇرغۇن كىشىلىرىمىز ۋەتىنىمىزنىڭ مۇستەقىللىقىنى ئۆزلىرى بىۋاستە ھەرىكەت قىلىپ قولغا كەلتۈرەلەيدىغانلىقىغا كۆزى يەتمەي، "بىزنى مۇسۇلمانلار دۇنياسى، تۈرك دۇنياسى، ئا ق ش ياكى ب د ت قۇتقۇزۇپ قويسۇن" دېگەندەك تەلمۈرۈشلىرى، ھەتتا دۈشمىنىنىڭ بىر قانىتى بولۇپ تۇرۇۋاتقان 'دېموكراتچى' خىتايلاردىن ئۈمىد كۈتىدىغان غەلىتە بىنورماللىقلارنىڭ كۆرۈلۈپ تۇرۇۋاتقانلىقى پۈتۈنلەي يۇقىرىقىدەك مىجەزلىرىمىزنىڭ ئىجتىمائىي كېسەللىك ھالىتىگە ئايلىنىپ كېتىۋاتقانلىقىدىن دېرەك بېرىدۇ. ئىشەنچسىز ئىنسان ئەگەر جاسارىتىدىنمۇ مەھرۇم قالسا، ئۇنداق بىرسى قورقۇنچاقلىشىپ كېتىدۇ. قورقۇنچاق بىرسى تىنچ مۇھىتقا ھەۋەس قىلىدىغان بولىدۇ. ھەتتا ئۆلۈمى ھېسابىغا بولسىمۇ بۇنداق تىنچ مۇھىتنى تەمە قىلىدۇ. بۇ يەردىكى تىنچلىق، خاتىرجەملىكتىن كېلىۋاتقان ئۆزىگە ئىشەنگەن كىشىلەرنىڭ ئارزۇسىدىكى تىنچلىقتىن تۈپتىن پەرق قىلىدۇ. نەتىجىدە، ۋەھىمىلىك مۇھىتتا ياشاۋاتقان كىشى ئۈچۈن تىنچلىق تەمەسى، ئۆزىنى نابۇت قىلىشىنىڭ بىر چارىسىگە ئايلىنىپ قالىدۇ. ئۇنىڭ جەمئىيەتتىكى ئىپادىسى بولسا ۋەتىنىگە ياكى مىللىتىگە ۋاستىلىك خائىنلىق بولۇپ ئىپادىلىنىدۇ. دېمەك، ۋەتىنىمىز ئۈچۈن 'تىنچلىق' — كىشىلىك ئېھتىياجلىرىدىن ئۈمىدىنى ئۈزۈپ، ئۆزىنى ئۆلتۈرۈۋېلىشىنىڭ بىر ۋاستىسىدۇر!

يۇقىرىدا كۆرسىتىپ ئۆتكىنىمىزدەك، بىر جەمئىيەتنىڭ خاراكتېرى شۇ جەمئىيەتنى تەشكىل قىلىدىغان خۇسۇسى كىشىلەرنىڭ، بولۇپمۇ شۇ جەمئىيەتنىڭ يېتەكچى ئورنىدا تۇرۇۋاتقان كىشىلىرىنىڭ ئورتاق خاراكتېرىنىڭ ئىپادىسى بولۇپ كۆرۈلىدۇ. يەنى، ئىنسانىيەت ئومۇمىيلىقتىن قارىغاندا بىر پۈتۈن گەۋدە ھالىتىدە

كۆرۈنگىنى بىلەن، ئەمەلىيەتتە چەكسىز كەتكەن شەخسلەرنىڭ ئۆز ئالدىغا ئېلىپ بارىدىغان پائالىيەتلىرىنىڭ نامايەندىسىدۇر. شۇ سەۋەبتىن دۇنيادىكى ئىنسانلار دۇنياۋى ئىتتىپاقلار، دۆلەتلەر، رايونلار، ئىرق-مىللەتلەر، ئىقتىسادىي-ھەربىي گەۋدىلەردىن تەشكىل تاپماقتا. بۇلار ئەينى ۋاقىتدا يەنە ئۆلكە، شەھەر، يېزا، جەمئىيەت، تەشكىلات، شىركەت-ئىدارە، گۇرۇھ، دوست-ئائىلىلەردىن تەشكىل تاپىدۇ. يەنى، دۇنيا ئاقىۋەتتە شەخسى پائالىيەتلەرنىڭ سەھنىسى بولۇپ بىلىنىدۇ. ئەمما بارلىق شەخسلەرنىڭ ئۆز پائالىيەتلىرى ئومۇمىي يۈزلۈك ھالدا دۇنيا ئىنسانلىرىنىڭ پائالىيەتلىرىدە روشەن ئىپادىسىنى تېپىپ كېتەلىشى ناتايىن. ئەگەر ھەربىر شەخسنىڭ ئويلىغىنى، پىلانى، پائالىيىتى ئىنسانىيەت پائالىيىتىدە كۆرۈنەرلىك ئورۇن تۇتالىسا ئىدى، دۇنيادا پادىشاھلارنىڭ، داھىيلارنىڭ، قەھرىمانلارنىڭ، ئالىملارنىڭ قىلچە قىممىتى قالمىغان بولاتتى. ئالايلۇق، ئوغۇزخان بولمىغان بولسا، تۈرك قوۋملىرىنىڭ ئەسىرلەر بويى دۇنيا سەھنىسىدىن چۈشمەي پائالىيەت قىلالىشىنى تەسەۋۋۇر قىلالماس ئىدۇق. ئەگەر نيۇتون بولمىغان بولسا ئىدى، ھازىرقى زامان سانائەت دەۋرىنىڭ يەنە قانچە ئەسىر كېچىكىپ بارلىققا كېلىدىغانلىقىنى، ئەگەر ئېينىشتېين بولمىغان بولسا، يادرو-ئېلېكترون دەۋرىنىڭ قاچان بارلىققا كېلىدىغانلىقىنى مۆلچەرلىمەك تەس ئىدى. ئىجتىمائىي ھادىسىلەردىمۇ ناپالىيون، ھىتلېر، ماركس، ... قاتارلىقلارنىڭ دۇنياۋى داۋالغۇشلارنىڭ مەيدانغا كېلىشىدە پەۋقۇلئاددە رولى بولغانلىقىنى ئىنكار قىلالمايمىز. خۇددى شۇنىڭدەك، تۆمۈر خەلىپە، غوجا نىياز ھاجى، غېنى باتۇر قاتارلىقلار بولمىغان بولسا، يىگىرمىنچى ئەسىردىكى شەرقىي تۈركىستان مىللىي ئازادلىق ھەرىكەتلىرىنى تەسەۋۋۇر قىلىشىمىزمۇ تەس بولاتتى. دەرۋەقە، تۆمۈر خەلىپىنىڭ سەپتىن ئايرىلىشى داغدۇغىلىق خەلق قوزغىلىڭىنى جىمىتىپلا قويدى؛ غوجا نىياز ھاجى قاتارلىق يېتەكچىلىرىمىزنىڭ سەپتىن ئايرىلىشى ۋە بىرقانچە رەھبەرلىرىمىزدىن ئايرىلىپ قېلىشىمىز، بىرىنچى ۋە ئىككىنچى جۇمھۇرىيەت ھەرىكىتىمىزنى جىممىدىلا مۇنقەرىز قىلىپ قويدى. ... بۇنداق ئىجتىمائىي ھادىسىلەردە سەلبىي ئۆلگىلەرنىڭ

كۆرسىتىدىغان زىيانلىق تەسىرىنىمۇ كۆرمەكتىمىز.

بۇلاردىن شۇنى ئوچۇق كۆرۈپ ئالالايمىزكى، ئىنسانىيەت پائالىيىتىدە ھەربىر ئادەم ئالىم، ھەربىر كىشى قوماندان، خالىغان بىرسى داھىي دەرىجىسىگە يۈكسىلەلمەيدۇ. ئۇنداق مەرتىۋە تەڭرىنىڭ سىرلىق قانۇنىيەتلىرىگە باغلىق ھالدا ئىنتايىن ئاز كىشىلەرگىلا نېسىپ بولىدۇ. ئەگەر تۆمۈر خەلىپىمىزدىن ئەينى ۋاقىتتا ئىككىسى بولغىنىدا ئىدى، بىرسى ئۆلسىمۇ يەنە بىرسى خەلقنى غەلبىلىك جەڭلەرگە يېتەكلىيەلىگەن بولار ئىدى. غوجا نىياز ھاجىدىن يەنە بىرسى بولسا ئىدى، قايتىدىن مىللىي ئازادلىق كۆرۈشنى باشلاپ بېرەلىگەن بولار ئىدى؛ غېنى باتۇردىن بىرقانچىسى بولغىنىدا، بۈگۈن بىز بۇنچىلىك پاجىئەلىك ھالەتكە چۈشۈپ قالمىغان بولار ئىدۇق. ... دېمەك، پۈتكۈل ئىنسانىيەت ئالىمىگە ئوخشاشلا بىزنىڭ مىللىي مۇستەقىللىق ھەرىكىتىمىز مۇكەممەل بىر ھەرىكەت ياراتقۇچىسىغا، جاسارەتلىك ۋە تەۋەككۈلچى قەھرىمانلىرىمىزغا، پاراسەتلىك قوماندان-داھىيلىرىمىزغا ئېھتىياجىمىز بولىدۇ. يەنى، بىز ئوتتۇرىغا چىقىدىغان ئۈلگىلەرگە، قەھرىمانلارغا، يېتەكچى-داھىيلارغا ئەگىشىشىمىز، ئۇلارغا بويى سۇنۇشىمىز، ئۇلارنىڭ يېتەكلىشىگە شارائىت يارىتىپ بېرىشىمىز، ئۇلارنىڭ پائالىيىتىگە ماسلىشىپ بېرىشىمىز، نۆۋىتى كەلگەندە ئۇلارنى جان تىكىپ قوغدىشىمىز، ئۇلارنىڭ شېھىت بولۇشىدا ھەسسىلەپ قىساس ئېلىپ بېرىشىمىزنى تەقەززا قىلىدۇ. خۇددى شۇنىڭدەك تۆمۈر خەلىپىنى، غوجا نىياز ھاجىنى، غېنى باتۇرنى، ... خەلقىمىز قۇرۇلتاي ئېچىپ سايلاپ چىقمىغانلىقىغا ئوخشاش، بۇندىن كېيىنكىلەرنىمۇ بىز ئۆزىمىز خالىغان پەيتتە ۋە خالىغان شەكىلدە تاللاپ ئالالمايمىز. بۇنداق كىشىلەر مىللىي مۇستەقىللىق ھەرىكىتىمىزنىڭ ھەرقايسى باسقۇچلىرىدا ئەمەلىيەتتە ئۆزلىرىنى ئىسپاتلىشىپ ئوتتۇرىغا چىقىشىدۇ. بۇ كىشىلىرىمىز ئەينى ۋاقىتتىكى ھەرىكىتىمىزنىڭ تىپىك ئۈلگىلىرى بولۇپلا قالماي، ئەينى ۋاقىتتىكى مۇئەييەن بىر ھەرىكەت ئۈستىدە بىزنىڭ ئەڭ مۇكەممەل ئۈلگىمىز بولىدۇ! بىز ئەڭ ئۇتۇقلۇق بىر تەنھەرىكەتچىنى يېتىشتۈرۈپ چىقىشىمىز ئۈچۈن سىناق قىلغىنىمىزدا بىرەر ناكار كىشىنى تەربىيىلەش ئۈلگىسى

قىلىپ قىلچە نەتىجىگە ئېرىشەلمىگىنىمىزدەك، مىللىي مۇستەقىللىق ھەرىكىتىدىمۇ يۇمشاقباش كىشىلىرىمىزنى ئۈلگە، داھىي قىلىۋېلىپ، ئۇلارنىڭ كەينىگە كىرىپ قىلچە نەتىجىگە ئېرىشەلمەيمىز. بىزگە ئەڭ مۇكەممەل يېتەكچىلەرلا داھىيلىق قىلىشى شەرت. بۇنداق بىر داھىينىڭ كېلىپ چىقىشىمۇ مۇقەررەر بىر ھەرىكەت جەريانىدىلا كۆرۈلىدىغان ھادىسە.

بىزنىڭ مىللىي مۇستەقىللىق ھەرىكىتىمىز جەريانىدا بۇ تۈردىكى ئىقتىدار ئىگىلىرىدىن يۈزمىڭدا بىر، ھەتتا مىليوندا بىر چىقىشىمۇ مۇمكىن. ئەمما بۇ بىزگە يېتىپ ئاشىدۇ. بۇ خىل كىشىلىرىمىز ئۆزلىرىدىكى تەبىئىي ئىقتىدارىنى مۇئەييەن بىر مىللىي مۇستەقىللىق ھەرىكەت باسقۇچىدا قىلچىمۇ بېخىللىق قىلماي تولۇق جارى قىلدۇرۇشى، ئۆزلىرىدىكى بۇ خىل تەبىئىي ئىقتىدارىنى ھەرگىزمۇ شەخسىي مۈلكى دەپ قارىماسلىقى، ئۇنى مىللىتىمىزنىڭ، خەلقىمىزنىڭ، ۋەتىنىمىزنىڭ ئورتاق مۈلكى، ئورتاق بايلىقى، جەۋھىرى دەپ تونۇپ، شەرتسىز پىدا قىلىشنى بىلىشى شەرت. خۇددى شۇنىڭدەك، ۋەتىنىمىز دائىرىسىدىكى ھەرقانداق بىر يۇرتداش ئۆزىدە نۆۋەتتىكى مىللىي مۇستەقىللىق ھەرىكىتىمىزنى دولقۇن ھالىغا كەلتۈرۈشتە ھەرقانداق بىر ئىقتىدارغا، پۇرسەتكە، ئىمكانىيەتكە ئىگە ئىكەنلىكىنى سەزگەن ھامان، بۇ ئارتۇقچىلىقىنى قىلچە ئىككىلەنمەي ۋەتەن-خەلقىمىزنىڭ كەلگۈسى ئۈچۈن پىدا قىلىش يوللىرىنى ئاختۇرۇشى شەرت. بۇ ھەقتە قىلچىمۇ بەدەل تەلەپ قىلماسلىقى، ۋەتىنى ئۈچۈن پىدا قىلىشقا ھەر ۋاقىت تىرىشچانلىق كۆرسىتىشى لازىم. بۇنداق كىشىلەر ئەمەلىي پائالىيەت سورۇنلىرى يارىتىپ، ئۆزلىرىدە بار بولغان ئالاھىدىلىكلەر ئاساسىدا ھەرىكەت قابىلىيىتىنى يېتىلدۈرۈش، تەشۋىق قىلىش ۋە شاگىرت يېتىشتۈرۈشكە ھەر ۋاقىت تىرىشىشى لازىم!

خەلقىمىز ئارىسىدا تېپىلىدىغان بۇنداق قابىلىيەت ئىگىلىرى ئۆز ئالاھىدىلىكىگە ماس ساھەلەر بويىچە ئايرىم-ئايرىم پائالىيەت سورۇنلىرى يارىتىش بىلەن بىرگە، پۇرسەت تاپقان ھامان باشقىلار بىلەن ۋاقتى-ۋاقتىدا ئۆزئارا باش قوشۇپ تېخىمۇ ئۈنۈملۈك، تېخىمۇ كۈچلۈك، تېخىمۇ مۇكەممەل پىلان، ھەرىكەت ئۇسۇللىرىنى

قارارلاشتۇرۇپ، ئۆز پائالىيەت دائىرىسى ئىچىدە ھەرىكەت قىلىنامىسى قىلىشىنى ئۆزلىرىنىڭ بۇرچى قىلىشقا ئادەتلىنىشى لازىم. بۇ خىل ئىقتىدار ئىگىلىرىمىز شۇنى ئۇنتۇماسلىقى كېرەككى، خەلقىمىز دۈشمەننى چەكلەش، ئازايتىش، تەلتۆكۈس قوغلاپ چىقىرىش جەريانلىرىدا مۇئەييەن ئۇلگىلەرگە، تەشۋىقات ئۇلگىلىرىگە، يېتەكچىلەرگە، تەشكىللىنىشكە، كۈچلۈك ئەمەلىي ھەرىكەت پروگراممىلىرىغا بەكلا موھتاج تۇرماقتا!

ھەرقانداق بىر ئىقتىدار ئىگىسى ئۆز ئىقتىدارىنى ۋەتەن ئۈچۈن پىدا قىلىشنى ئويلايدىغانلا بولىدىكەن، ۋەتەن قۇتقۇزۇش پائالىيىتىمىزدە ھەل بولمايدىغان ھېچقانداق مەسىلە قالمايدۇ!

§1.14 ۋەتەنپەرۋەر تەشكىلاتلىرىمىز

ھەرقانداق بىر ئادەم مۇقەررەر تۇردە بىرەر ئەقىدىگە مايىل بولۇپ ياشايدۇ. شۇنداق ئىكەن، كىشىلەر ئۆزئارا ھەمكارلاشقانلىرىدىمۇ ئورتاق ئەقىدىلەر ئاساسىدا بىر يەرگە كېلەلىسە، بۇنداق تەشكىلاتنىڭ پائالىيەتلىرىمۇ شۇنچە مۇۋەپپەقىيەتلىك يۈرۈشۈپ كېتەلەيدۇ. بىر تەشكىلات ئىچىدە — ئىنتايىن يوشۇرۇن قانات يايدۇرۇلۇشقا، مىليون كىشىلىك زامانىۋى قوراللىق تاجاۋۇزچى ئارمىيىسىگە ئىگە ئون مىليوندىن ئېشىپ كېتىۋاتقان خىتاي تاجاۋۇزچىلىرىغا قارشى تۇرۇشقا مەجبۇر بولۇۋاتقىنىمىزدا — تەشكىلات ئەقىدىسىنىڭ توغرا-خاتالىقىنى تالاش-تارتىش قىلىشقا بېرىلىپ كېتىش، بۇ تەشكىلاتنىڭ پارچىلىنىپ خاراب بولۇشى ۋە ئاخىرى پاش بولۇپ يوقىتىلىشىغا سەۋەبچى بولۇپ قالىدۇ. شۇڭا، ھەرقانداق بىر كىشى مۇئەييەن بىر تەشكىلاتقا مەنسۇپ بولغىنىدا مۇتلەق ئىختىيارى تاللاش ھەققىدىن تولۇق پايدىلىنىشقا تىرىشىشى شەرت. ئەگەر مەلۇم بىر تەشكىلاتنىڭ ئەقىدىلىرى بۇ قاتناشقۇچىنىڭ ئەقىدىسىگە زىت كېلىدىغانلىقىنى سەزگەن ھامان ۋە بۇ شەخس ئۆز ئەقىدىسىنى

تۆپتىن ئۆزگەرتىشكە ۋىجدانەن رازى بولمىغىنىدا، بۇ شەخس قىلچە ئىككىلەنمەستىن بۇ تەشكىلاتقا قاتنىشىش نىيىتىدىن ۋاز كېچىشى ياكى بۇ تەشكىلاتتىن ئىستېپا سورىشى شەرت. ئۇنداق بولمىغىنىدا، بۇ تەشكىلاتنى تۈگىمەس ئىچكى زىددىيەتلەر قاينىمىغا سۆرەپ كىرىپ، بىر تەشكىلاتنىڭ پالەچ هالغا چۈشۈپ قېلىشىغا، هەتتا بىۋاستە ياكى ۋاستىلىك شەكىلدە بولسىمۇ بۇ تەشكىلاتنىڭ پارچىلىنىپ كېتىشى، پاشىپ بولۇپ ۋەيران بولۇشىغا سەۋەبچى بولۇپ قېلىشىمۇ مۇمكىن. ئەگەر قاتناشقۇچىنىڭ تۈپكى ئەقىدىسى بۇ تەشكىلاتنىڭ پرىنسىپلىرىغا توغرا كەلمەي قالغاندەك قىلسىمۇ، ئەمما هەرىكەت ئۇسۇللىرى ياكى پائالىيەت شەكىللىرىدىن قايىل بولۇش هېسسىياتىغا كېلەلىسە، بۇنداق تەشكىلاتقا سىرتتىن ياردەمچى بولۇش يولىنى تاللىۋېلىشقىمۇ بولىدۇ. خۇددى شۇنىڭدەك، ۋەتەن تەقدىرىنى هەل قىلىش غايىسىنى ئۆزلىرىگە تۈپكى هەرىكەت پرىنسىپى قىلىپ تاللىۋالغان هەرقانداق بىر تەشكىلات ئەزا قوبۇل قىلغىنىدا، ئۆز ئەقىدە-پرىنسىپلىرىغا بەكلا يىراق قالغان كىشىلەرنى زورلاپ قوبۇل قىلىشتىن ساقلىنىشى لازىم. ئىقتىدارى، كەسپى ياكى ئىقتىسادىي ياردىمى قاتارلىقلارنى باهانە قىلىپ ئەزا قوبۇل قىلىش، بۈگۈنكى شارائىتىمىزدا ئىنتايىن خەتەرلىك ئاقىۋەتلەرگە سەۋەبچى بولۇپ قېلىشى مۇمكىن. دەرۋەقە، بۇنداق بىر تەشكىلاتنىڭ بۈگۈنكى ئىچكى-تاشقى ۋەزىيەت ئاستىدا مۇتلەق يوشۇرۇن پائالىيەت قىلىشقا مەجبۇر ئىكەنلىكىنى ئېتىراپ قىلمايدىغانلار بۇنىڭدىن مۇستەسنا. مىللىي مۇستەقىللىقنى غايە قىلىدىغان هەرقانداق بىر تەشكىلاتىمىزنىڭ ئاشكارا قۇرۇلۇشىنى ياكى ئاشكارا پائالىيەت قىلىشىنى بۈگۈنكى كۈندە قىياس قىلىش مۇمكىن ئەمەس. ئۆزىنى ئاشكارا ئېلان قىلىپ قۇرۇلىدىغان بىر تەشكىلات، مىللىي ئازادلىق تەشكىلاتى ئەمەس، بەلكى ئەڭ كۆپ بولغىنىدا يۇرتداشلار ئارا هەرخىل كەسپى مەزمۇنلاردا پائالىيەت قىلىدىغان هەمكارلىق جەمئىيىتىدىن باشقا نەرسە ئەمەس.

ئەمما شۇنىمۇ تەكىتلەش كېرەككى، ئۆزلىرىگە مىللىي مۇستەقىللىق هەرىكىتىنى قانات يايدۇرۇشنى غايە قىلىپ هەرىكەت پروگراممىسى تۈزگەن هەرقانداق بىر

تەشكىلاتىمىز، مۇتلەق تۈردە ۋە يوشۇرۇن نامىلاردا تەشكىلاتىنىڭ ئاساسلىق ھەرىكەت خىتابنامىسىنى، مۇراجىئەت-چاقىرىقلىرىنى، ۋەزىپىلىرىنى، خەلقنى رىغبەتلەندۈرىدىغان، خەلققە جاسارەت بېرىدىغان تەشۋىقاتلىرىنى ۋاقتى-ۋاقتىدا خەلقى ئارىسىغا يوشۇرۇن يوللاردىن پايدىلىنىپ تارقىتىپ تۇرۇشى شەرت. ئەگەر بىر مىللىي ئازادلىق تەشكىلاتى ئۆزىنىڭ تۈپكى مەقسىتىنى، خىتابنامىسىنى، چاقىرىقلىرىنى ئۆز خەلقىدىنمۇ يوشۇرۇن تۇتقانىكەن، ئۇ ھالدا بۇ تەشكىلاتىنىڭ مىللىي مۇستەقىللىق ئازادلىق تەشكىلاتى ئىكەنلىكىدىن گۇمانلىنىشىمىز كېرەك. ئەڭ كېمىدە بۇ تۈردىكى تەشكىلاتلارنىڭ تاكتىكا-ھەرىكەت ئۇسۇلى جەھەتتە بىر ئېغىر خاتا پىلان تۈزۈۋالغانلىقىنى مۆلچەرلەش مۇمكىن. مەسىلەن، ئەگەر كىشىلەر ئارىسىدا تارقىلىپ يۈرگەن «ش ت خ ئى پ» نىڭ مۇنتىزىم بىر يوشۇرۇن ئازادلىق پارتىيە تەشكىلاتى ئىكەنلىكى راست بولغىنىدا، ۋەتىنىمىزنىڭ يېقىنقى يېرىم ئەسىرلىك تارىخىدا مەۋجۇد بولۇپ تۇرغان بىردىن-بىر يوشۇرۇن مىللىي ئازادلىق تەشكىلاتى بولۇپ ھېسابلىنىشى كېرەك ئىدى. ئەمما بۇ تەشكىلات، ئۆزىنىڭ يېرىم ئەسىرلىك ھاياتى جەريانىدا تۈپتىن قارمۇ-قارشى تاكتىكىلار بىلەن ئوتتۇرىغا چىقىۋاتقانلىقىنى مۆلچەرلەشكە بولىدۇ. يەنى، بۇ تەشكىلات بەزىدە پۈتۈنلەي دېگۈدەك ئاشكارا پائالىيەت قىلىشنى تاللاپ ئالغان بولسا، يەنە بەزى دەۋرلەردە گويا مەۋجۇدلۇقىنى يوقاتقاندەك مۇتلەق يوشۇرۇن ھالەتكە ئاتىۋالىدۇ. مەسىلەن، ئاتمىشىنچى يىللارنىڭ باشلىرىدا ۋە ئاخىرلىرىدا ئىككى قېتىم ئاشكارا دېگۈدەك پائالىيەت قىلىشنى تاللاپ ئېلىپ، يۈزمىڭلىغان ئەزاسىدىن مەھرۇم بولغان پاجىئەلىك پائالىيەتلەرنى قىلغان بولسا، قالغان ۋاقىتلاردا ئۇنىڭ مەۋجۇدلۇقىدىن گۇمانلىنىشنى تۇغدۇرىدۇ. خۇددى شۇنىڭدەك بۇ تەشكىلاتىنىڭ خەلق ئارىسىغا تارقىتىدىغان يوشۇرۇن چاقىرىقنامە ياكى يوشۇرۇن پائالىيەتلىرىنى كوچىلاردا مۇتلەق مەخپىي شەكىللەردە بولسىمۇ ئاساسەن ئۇچرىتالمايمىز. بۇ تەشكىلاتىنىڭ خەلقىمىز ئارىسىدا مۇستەقىللىق غايە تەشۋىقات تەسىرىنى يۇقىرىدىكى نىسپىي ئاشكارا پائالىيەت قىلغان ئىككى قېتىملىقىدىن باشقا ۋاقىتلاردا ئاساسەن كۆرەلمەيمىز. شۇنداق بولغاچقا، ۋەتىنىمىز خەلقى بۇ قىرىق-

ئەللىك يىل جەريانىدا تەشكىللىك، پىلانلىق، پروگراممىلىق پائالىيەت پەيدا قىلىش جاسارىتىگە ئاساسەن ئېرىشەلمىدى. كۆرۈلگەن پائالىيەتلەرنىڭ مۇتلەق كۆپ قىسمى خەلقنىڭ ئىستىخىيىلىك ۋە پروگراممىسى بولمىغان پائالىيەتلەر بولغاچقا، ھەممىسىلا پاجىئەلىك مەغلۇبىيەتلەردىن ساقلىنىپ قالالمىدى. بۇ دېگەنلىك، بۇ مەغلۇبىيەتلەرنىڭ باش سەۋەبچىسى «خىپ» دېگەننىمۇ بىلدۈرمەيدۇ. دەل بۇنىڭ ئەكسىچە، بۇ تەشكىلات خەلقىمىزنى يېتەكلەشكە، قوزغىتىشقا ئەھمىيەت بەرمىدى ياكى سەل قارىدى دېيىش مۇمكىن.

بۇنىڭدىن شۇنى كۆرۈۋېلىشقا بولىدىكى، نۆۋەتتىكى ۋەزىيەتتە خەلقىمىزنى پۈتۈن چارە-تەدبىرلەردىن پايدىلىنىپ مۇستەقىللىق ئۈچۈن كۈرەش قىلىدىغان جاسارەتكە ئېرىشتۈرۈش، ئۇلارنى جاسارەتلەندۈرۈش ۋە ئۇلارنى بىۋاسىتە ياكى ۋاستىلىك بولسىمۇ يېتەكلەش ئىنتايىن مۇھىم ۋەزىپە بولۇپ ئالدىمىزدا تۇرماقتا. بۇنى قىلالمىغان بىر تەشكىلاتنىڭ مەۋجۇدلۇقىدىن ئېغىز ئېچىش مۇمكىن ئەمەس. دېمەك، ۋەتىنىمىزنىڭ مىللىي مۇستەقىللىق ھەرىكىتى ئومۇمىي خەلق ھەرىكىتى نەتىجىسىدىلا ئەمەلگە ئاشۇرۇلغىلى بولىدىغان ئېغىر ۋەزىپە.

ئومۇمىي خەلق ھەرىكىتى مۇتلەق تۈردە زامانىسىغا لايىق يوشۇرۇن تەشكىلاتلارغا، يوشۇرۇن ھەرىكەت پروگراممىلىرىغا ۋە يوشۇرۇن ۋاستىلار بىلەن، ئەمەلىي ئۈلگىلەر بىلەن جاسارەتلەندۈرۈلۈشكە موھتاج بىر ھەرىكەت. ئەگەر خەلقنى مىللىي مۇستەقىللىق ھەرىكىتى پائالىيىتىگە يوشۇرۇن ئاتلىنىشقا رىغبەتلەندۈرۈشنى ئۆزلىرىگە ۋەزىپە قىلمىغانلا بولىدىكەن، بۇنداق بىر تەشكىلات، خەلققە ئىشەنمەيدىغان بىر تەشكىلات بولۇپ قالىدۇ. دەرۋەقە، بۈگۈن ئاشكارا مەلۇم بولۇۋاتقان مۇتلەق كۆپ ساندىكى تەشكىلاتلىرىمىزنىڭ ئۆز خەلقىگە، ئۆز خەلقىنىڭ جاسارىتىگە ئىشەنمەيدىغان، ياتلاردىن ئۈمىد كۈتىدىغان تەشكىلاتلار ئىكەنلىكىنى كەينى-كەينىدىن ئىپادىلەپ تۇرماقتا. شۇنىڭ ئۈچۈن بولسا كېرەك، بىزنىڭ نۇرغۇن تەشكىلاتلىرىمىز ھەربىر پائالىيىتىنى چەتئەل كۈچلىرىنى جەلپ قىلىشنى مەقسەت قىلىپ پىلانلايدىغانلىقىنى كۆرۈپ ئالالايمىز. ھەتتا نۇرغۇن تەشكىلاتلىرىمىز

خەلقىمىزنى بىرەر پائالىيەتكە يېتەكلىگىنىدىمۇ، خەلقىمىزنىڭ ئاشكارا قوزغىلىپ ھەرىكەتكە ئاتلىنىشىدىن كېيىنكى مۇقەررەرلىك بولغان ۋەھشىيلەرچە باستۇرۇلۇش سەھنىسىنى دۇنيا جامائىتىگە كۆرسىتىشنى مەقسەت قىلىدىغانلىقى مانا مەن دەپلا بىلىنىپ تۇرىدۇ. چۈنكى، يوشۇرۇن ھەرىكەتلەر، خەلقنىڭ زىيانغا ئۇچرىماي مۇستەقىللىق پائالىيىتىگە يوشۇرۇن ئاتلىنىشىنىڭ بۇنداق پىلانغا مۇۋاپىق كەلمەيدىغانلىقىنى ھەربىر تەشكىلات ئوچۇق بىلىدۇ. بولۇپمۇ چەتئەللەردىكى تەشكىلاتلىرىمىز ئاشكارا پائالىيەتلەرنى بىردىن-بىر تاكتىكا قىلىپ پائالىيەت قىلىشىدا، قايسى بىر كىشىلەردىن يىللىق پائالىيەت مەبلىغى يىغىۋېلىش، شۇ ئارقىلىق يىغىن-دەرد تۆكۈش پائالىيەتلىرىنى ئىقتىسادى جەھەتتىن كاپالەتكە ئىگە قىلىشنى بىردىن-بىر مەقسەت قىلىشماقتا. بۇ نۇقتىدىن ئالغاندا، مۇھاجىر تەشكىلات ياكى شەخسلىرىمىز چىقارغان ۋە تاقىلىپ كەتكەن شۇنچە نۇرغۇن مەتبۇئات تۈرلىرىدىن بىرمۇ گېزىت، ژۇرنال، كىتاب قاتارىدىكىلەر ھەرقانداق بىر دۆلەت تەرىپىدىن پىچەتلىنىش جازاسىغا ئۇچرىغان بولماستىن، پۈتۈنلەي دېگۈدەك ئىقتىسادى بولمىغانلىقىدىن ياكى ھىمايىچىسى، پىكىر بىرلىكى بولمىغانلىقىدىن ئۆزلۈكىدىن تارقىلىپ ياكى تاقىلىپ تۇرماقتا. روشەنكى، بۇ مۇھاجىر تەشكىلاتلىرىمىز ئاساسەن خىتايغا قارشى يوشۇرۇن قارشىلىق كۆرسىتىش تەشۋىقاتى بىلەن ئاساسەن شۇغۇللانماي كەلدى.

بىزنىڭ مىللىي مۇستەقىللىق پائالىيىتىمىز گەندىنىڭ دەۋرىدىكى ھىندىستاندىكىدەك نەچچە ئونمىڭ قوراللىق دۈشمەنگە قارشى تۇرىدىغان تار بىر يېرىم ئارالغا قىستىلىپ قالغان يېرىم مىليارد خەلقى بار مۇھىتتا ياشاۋاتقىنى يوق. بىز بۇگۈن خەلقىمىزنى تارىخ بېتىدىن سۈپۈرۈپ تاشلاشنى ئۆزلىرىگە بىردىن-بىر مۇددىئا قىلىۋاتقان مىليون كىشىلىك قوراللىق كۈچكە ئىگە، بارلىق پۈرسەتلىرىمىزنى تارتىپ ئالغان نەچچە مىليون تاجاۋۇزچى دۈشمەندىن قۇتۇلۇش مۇھىتىدا تۇرماقتىمىز. بۇنىڭ ئۈچۈن مىللىي مەدەنىيەت ئىنقىلابى، خەلقئارالىق شىكايەت پائالىيەتلىرى ياكى ئاشكارا يىغىلىش-نامايىشلار بىلەن شۇغۇللىنىپ مۇستەقىللىقىمىزنى ھەرگىزمۇ قولغا

كەلتۈرەلمەيمىز. بۇنداق تايىنى يوق پائالىيەتلەر بىلەن شۇغۇللىنىشنى مىللىي مۇستەقىللىق ئۈچۈن دەيدىغان پوسمىغا پۈركەشكە ئۇرۇنۇش، مىللىي مۇستەقىللىق پائالىيىتىمىزنىڭ مۇددىئاسىنى بۇرمىلاش ھېسابلىنىدۇ.

دېمەك، ئۆزلىرىنى مىللىي مۇستەقىللىق ھەرىكىتى بىلەن شۇغۇللانغۇچى تەشكىلات دەپ ھېسابلىشىپ، بىر قاتار قىممىتى يوق، ئەمىلى رولى يوق، قۇرۇق داۋراڭلار بىلەن، ھەتتا زىيانلىق تەرغىباتلار بىلەن مۇجمەل پروگرامما-نىزامنامىلارنى تارقىتىپ خەلقىمىز ئارىسىدا قۇرۇق ئۈمىدلەرنى يېيىپ يۈرۈشمۇ بىر جىنايەت. مىللىي مۇستەقىللىق ھەرىكەت تەشكىلاتى ئىكەن، مىللىي مۇستەقىللىق ھەرىكىتىمىز ئۈچۈن ئەمەلدە ئىجرا قىلىشقا بولىدىغان ۋە ئەمىلى تۆھپىسى بولىدىغان پىكىر-ھەرىكەتلەرگە ئىگە بولۇشى شەرت. شۇنىڭدەك يەنە ۋەتىنىمىزنىڭ نۆۋەتتىكى جىددىي دۈشمەن ۋەزىيىتىنى بىر چەتكە قايرىپ قويۇپ، كەلگۈسىدە، مىللىي مۇستەقىللىقىمىزنى قولغا كەلتۈرگىنىمىزدىن كېيىن قىلىنىدىغان ئىشلار بىلەن شۇغۇللانغۇچى تەشكىلاتلىرىمىزنىمۇ مىللىي مۇستەقىللىق تەشكىلاتى دېيىشىمىزگە ھەققىمىز يوق. شۇنداق ئىكەن، ئۇلارنىڭ چاقىرىق، پائالىيەتلىرىنىمۇ مىللىي مۇستەقىللىق پائالىيەتلىرى دېيەلمەيمىز. بۇنداق نامدىكى تەشكىلاتلارنىڭ ئەتراپىغا توپلىشىۋېلىپ قۇرۇق تەمەلەردە بولغىنىمىزدىن كۆرە، ئۆز ئالدىمىزغا دۈشمەنگە زەربە بېرەلەيدىغان ھەرىكەتلەر بىلەن شۇغۇللىنىشىمىز تېخىمۇ ئاقىلانە ئىش قىلغانلىقىمىز بولىشىدا شەك يوق.

§1.15 تاشقى مۇناسىۋەت مەسىلىسى

ۋەتىنىمىزنىڭ مىللىي مۇستەقىللىقىنى ئىشقا ئاشۇرۇشتا چەتئەل كۈچلىرىنىڭ ختايغا بېسىم قىلىپ، شەرقىي تۈركىستان مىللىي مۇستەقىللىقىغا تىنچ يول قويۇشىغا مەجبۇرلاپ بېرەلەيدىغانلىقىغا ئىشىنىدىغان كىشىلىرىمىزنىڭ كۆپلۈكى كىشىنى ھەيران قالدۇرىدۇ. بىزنىڭ نۇرغۇنلىغان ۋەتەنسۆيەرلىرىمىز ئەنە شۇ خىل قۇرۇق

تەمەلەردىن ئۈمىد كۈتۈپ بىر ئۆمۈر قىممەتلىك ۋاقىتلىرىنى زايە قىلىپ ئىۈ ئالەمگە كېتىشمەكتە. ھەتتا بۇنداق ھاياجىنىنىڭ سىرتقا ئىپادىلىنىپ قېلىشى تۈپەيلىدىن تۈگىمەس بالايىئاپەتلەرگىمۇ قالغان بولدى. بۇنداق قۇرۇق تەمەلەردە قويىدىغان خىيالىي تەسەۋۋۇرلەر دۇنيادا يۈز بېرىدىغان ھەربىر يېڭى ۋەقە ياكى ئۆزگىرىشلەردە يېڭىلىنىپ ئۇتتۇرىغا چىقىپ تۇرماقتا. بولۇپمۇ دۇنياۋى كوممۇنىزم ئېقىمىنىڭ ھالاكىتى ئېلان قىلىنغان توقسىنىنچى يىللاردىن باشلاپ بۇ تۈردىكى تامالار قايتىدىن كۆچىيىپ خەلقىمىزگە يېڭى قۇرۇق ئۈمىدلەرنى ۋەدە قىلىپ، خەلقىمىز ئارىسىدا قايتىدىن ‘جىم يېتىپ كۈتۈش’ ھالىتىنى شەكىللەندۈرمەكتە.

شەرقىي تۈركىستانىمىز بۈگۈن پۈتۈنلەي خىتاي تاجاۋۇزچىلىرىنىڭ چاڭگىلى ئاستىدا تۇرۇۋاتقانلىقى ئىنكار قىلىنماس بىر رىياللىق. خىتاي تاجاۋۇزچىلىرى دۇنيا دىپلوماتىيە ساھەسىدە ۋەتىنىمىزگە قىلچىلىكمۇ بىرەر پۇرسەت قالدۇرماي، ۋەتىنىمىز ھەققىدىكى ھەرقانداق بىر ئۇچۇرنى چەكلەش، ئىنكار قىلىش، بۇرمىلاش، ھەتتا قولىدىن كەلگىنىدە بېسىم قىلىش، تەھدىت سېلىش، پارا بېرىش ۋاستىلىرى بىلەن ۋەتىنىمىزنىڭ مىللىي زۇلۇم مەسىلىسىنىڭ خەلقئارا سەھنىسىگە چىقىرىلىشىنى چەكلەپ تۇرماقتا. بىزنىڭ چەتئەللەردىكى مۇساپىر سەرگەردانلىرىمىزمۇ ھەرخىل يېتەرسىزلىكلىرى تۈپەيلىدىن ۋەتىنىمىزنىڭ مىللىي مۇستەقىللىق تەلىپىنى خەلقئارالاشتۇرۇشتا بەكلا ئاجىز تۇرۇۋاتقاچقا، تىبەت ۋە تەيۋەنلەرگە ئوخشاش دۇنيا جامائەتچىلىكىنىڭ دىققىتىنى جەلپ قىلىشتىن بەكلا ئۇزاقتا تۇرماقتا. ئۇنىڭ ئۈستىگە دۇنيا جامائىتىنى ئەنسىرەتكىدەك بىرەر تەھدىت ۋەتىنىمىز تەۋەسىدىمۇ كۆرۈلمىگەچكە، بىزنىڭ مىللىي مۇستەقىللىق تەلىپىمىزنى خەلقئارالاشتۇرۇش تەمەلىرى بەڭگىنىڭ خىيالىدىنمۇ ئىشەنچىسىز ھالدا تۇرماقتا.

ئەگەر خام خىيال قىلىشقا توغرا كەلسە، بۈگۈنكى خەلقئارالىق مۇھىتنى تەھلىل قىلغاندىكى نەتىجىلەرگە قارىغىنىمىزدا، ۋەتىنىمىزنىڭ دۇنيا جامائىتىنى جەلپ قىلالىشى ئۈچۈن ئاۋۋال خەلقئارادىكى بىرەر جەسۇر دۆلەتنى ئارقا تىرەك قىلغان ھالدا، ۋەتىنىمىزدە مۇستەقىل ھاكىمىيەت قۇرغان ۋە قىسمەنلىكتە بولسىمۇ دۇنياغا ئۆزلىرىنى

ھېس قىلدۇرالايدىغان مىللىي ھۆكۈمەت خادىملىرى، كۆپ قىسىم ھۆكۈمەت ئەزالىرىنى شۇ دۆلەتكە قاچۇرۇپ چىقىپ پاناھلىق تىلەش ۋە شۇ ئاساستا بىرەر سەرگەردان ھۆكۈمەت قۇرۇش ئارقىلىقلا دۇنيا جامائىتىنىڭ ھىمايىسىنى قولغا كەلتۈرەلىشى ئېھتىمال ئىدى. بۇنداق پۇرسەت ئىككىنچى جۇمھۇرىيىتىمىز ھۆكۈمىتىنىڭ تىنچ ئەمەلدىن قالدۇرۇلۇشىدىن كېيىنكى جىم يېتىۋېلىشىمىز نەتىجىسىدە تارىختا كۆمۈلۈپ كەتتى. ئىككىنچى بىر ئىمكانىيەت بولسا، ۋەتىنىمىزدە سانائەت، پاراۋانلىق ۋە ھاكىمىيەت خىزمىتىدە ئىشلەيدىغان مىللىي ئىشچى-خىزمەتچىلەرنىڭ سانى مۇتلەق ئۈستۈنلۈكتە بولۇپ، بىرتۇتاش ئىش تاشلاش ئارقىلىق ۋەتىنىمىزنىڭ نورمال ھاياتلىق شەرتلىرىنى ئېغىر دەرىجىدە پالەچ ھالغا چۈشۈرۈۋېتەلەيدىغان ئىمكانىيەتلەرگە ئىگە بولۇشىمىز ئارقىلىقلا دۇنيا جامائىتىنىڭ دىققىتىنى ئۆزىمىزگە جەلپ قىلىش پۇرسىتىگە ئېرىشەلىشىمىز مۇمكىن بولاتتى. ھالبۇكى، ۋەتىنىمىزنى بېسىپ ياتقان خىتاي تاجاۋۇزچىلىرى باشقا مۇستەملىكىچىلەردەك ئۇنداق يۆتكىگۈدەك ئارتۇق كۆچمىنى يوق بىر تاجاۋۇزچى ئەمەس. بۇ تاجاۋۇزچى، ۋەتىنىمىزنى پېتىشماي قېلىۋاتقان ئۆز ئاھالىسى ئۈچۈن بىر ھاياتلىق ماكانى سۈپىتىدە بېسىۋېلىشنى ئۆزلىرىگە مۇددىئا قىلغان بىر دۈشمەن. شۇڭا بۈگۈن، ۋەتىنىمىزنى مۇستەقىل قىلىشىمىزدا تىنچ كۈچ كۆرسىتىشتەك بۇنداق بىر ئىمكانىيەتتىن تولۇق مەھرۇم بولغان بىر ۋەزىيەتتە تۇرماقتىمىز. بۇنداق بىر ۋەزىيەتنى بار دېگىنىمىزدىمۇ، ئۇمۇ ئوخشاشلا تارىختا كۆمۈلۈپ كەتكەن ئەللىكىنچى يىللارغا خاس بىر ۋەزىيەت ئىدى. ئۈچىنچى بىر ئېھتىماللىق بولسا، ئاسانلىقچە يىمىرىلمەيدىغان نىسبەتەن مۇنتىزىم ۋە نىسبەتەن مۇستەھكەم ئازاد رايونلىرىغا ئىگە مىللىي ئارمىيىمىزنىڭ ئىسيان كۆتۈرۈشى ئارقىلىق، ۋەتىنىمىزدە ئېغىر ۋەھىمە پەيدا قىلىپ دۇنيا جامائىتىنى ئۆزىمىزگە جەلپ قىلدۇرالىشىمىز ئېھتىمال ئىدى. روشەنكى، بىز بۇنداق پۇرسەتنىمۇ ئەڭ كېمىدە يەتمىشىنچى يىللارنىڭ باشلىرىدىلا قولدىن بېرىپ قويغانمىز. ۋەھالەنكى، بۇنداق خەلقئارالىق داغدۇغا پەيدا قىلىشىمىزنىڭ مىللىي مۇستەقىللىقىمىزغا قانچىلىك ئىجابىي رول ئوينىيالايدىغانلىقى مۇنازىرە قىلىشقا

تېگىشلىك باشقا بىر مەسىلە.

ئەمدى بىزگە قايسى پىرىنسىپلار قالدى؟ بەلكىم پىرىنسىپ خەلقىمىزنى بىرقانچە نۇقتىغا يىغىپ ھەيكەللەرچە تارقىلىپ كەتمەيدىغان ئومۇمىي نامايىش، جىم ئولتۇرۇۋېلىش نامايىشى، ئاچلىق ئېلان قىلىش، ... قاتارىدىكى پاسسىپ قارشىلىق كۆرسىتىش يوللىرىغا مۇراجىئەت قىلىشىمىزنى پەرەز قىلىشىمىزمۇ مۇمكىن ئىدى. ھالبۇكى، خەلقىمىز بۈگۈن بۇنداق بىر ھەرىكەتنى يارىتالىغۇدەك سوتسىيال ۋە روھىي شەرتلىرىنى ھازىرلىشىدىن بەكلا يىراق تۇرغاچقا، بۇنداق بىر ھەرىكەتنىمۇ بەگىننىڭ خىيالى دېيىشىمىزلا قالىدۇ! ئۇنىڭ ئۈستىگە، ئەڭ مۇھىم بولغىنى ۋەتىنىمىزنى بېسىۋالغان خىتاي تاجاۋۇزچىلىرى، مەيلى ئۇ قايسى ئەقىدە، قانداق ئىجتىمائىي تۈزۈمدىكى خىتاي بولسۇن، ۋەتىنىمىزنى بېسىۋېلىش غايىسىنى ئۆزلىرىنىڭ مىللىي تەقدىرى بىلەن چەمبەرچاس باغلىۋالغان، بۇنىڭ ئۈچۈن قان كېچىپ بولسىمۇ ۋەتىنىمىزنى قولدا تۇتۇپ تۇرۇشنى پىلانلاپ كېلىۋاتقان بىر ۋەھشىي تاجاۋۇزچى. بۇنداق بىر دۈشمەنگە قارىتا ئاتالمىش 'گەندى يولى' دىن پايدىلىنىشنى ھەرىكەت ئۇسۇلى قىلىپ تاللىۋېلىش، دۈشمىنىمىزنى قەتئىي تونىمىغانلىقنىڭ بىر ئىپادىسى بولىدۇ. بىزنىڭ بۈگۈنكى ھالىتىمىزنى تەپسىلىي كۆزىتىدىغان بولساق، بىز بۈگۈن ئىنتايىن ئاز ساندىكى پىدائىي ۋەكىللىرىمىزنىڭ جان پىدا قىلىشىغا تايىنىپ، خىتاي تاجاۋۇزچى ئاھالىسى ئىچىگە ئېغىر ۋەھىمىلەرنى پەيدا قىلالايدىغان يوشۇرۇن ھەرىكەتلەرنى ئىزچىل داۋاملاشتۇرۇش ئارقىلىق، دەسلەپتە ۋەتىنىمىزگە تاجاۋۇز قىلىپ كىرىۋاتقان يېڭى تاجاۋۇزچى خىتايلارنى قورقۇتۇپ ۋەتىنىمىزگە ئاياق بېسىشقا جۈرئەت قىلالمايدىغان ۋەزىيەت يارىتىش ئۈچۈن تىرىشچانلىق كۆرسىتىشكە مەجبۇرمىز. شۇنى ئۇنتۇماسلىقىمىز كېرەككى، ۋەتىنىمىزدىكى سەلدەك كۆپىيىپ كېتىۋاتقان خىتاي تاجاۋۇزچىلىرىنىڭ سۈنئىي كۆپىيىشىگە چەكلىمە پەيدا قىلىشنى ئىشقا ئاشۇرۇشتىن باشقا يولىمىز قالمىدى ۋە بۇنداق بىر پۇرسەتتىن — گەرچە بۇنداق بىر پۇرسىتىمىزمۇ ئەڭ ئاخىرقى نۇقتىسىغا كېلىپ قالغان بولسىمۇ — تېخى مەھرۇم قالمىدۇق. شۇنداق بولغاچقا، بۇ باسقۇچلۇق ھەرىكەتنى مۇتلەق

يوشۇرۇن تاكتىكىلار بويىچە ئۇزۇن مۇددەت تەشۋىق قىلىش ۋە ئىزچىل داۋاملاشتۇرۇش ئارقىلىق، ۋەتىنىمىز خەلقىنى تاجاۋۇزچىلاردىن قۇتۇلۇش ھەرىكىتىگە چارە تاپالايدىغانلىقىغا ئىشەنچ پەيدا قىلىشقا بولىدۇ. بۇ جەرياندا يەنە جەسۇر پىدائىيلار يېتىشتۈرۈش شارائىتىنىمۇ شەكىللەندۈرۈپ، تەدرىجىي شەكىللە يوشۇرۇن پارتىزانلىق ھەرىكەت باسقۇچى ئۈچۈنمۇ تەجرىبىلىك يېتەكچىلىرىمىزنى يېتىشتۈرۈش پۇرسىتى يارىتالايمىز. شەك-شۈبھىسىزكى، بۇ باسقۇچنى ئۈنۈملۈك ۋە ئىزچىل داۋاملاشتۇرۇشىمىز ئارقىلىق خىتاي تاجاۋۇزچى ئاھالىسىنىڭ سۈنئىي كۆپىيىشىگە چەكلىمە يارىتىپلا قالماي، يەنە تەبىئىي كۆپىيىشىنى چەكلەش ۋەزىيىتىنىمۇ يارىتالايمىز. ئۇنىڭدىن كېيىنكى دەۋرلەردە رەسمىي پارتىزانلىق ئۇرۇش باسقۇچى ۋە مۇنتىزىم ئۇرۇش باسقۇچلىرى ئۆزلۈكىدىن شەكىللىنىدۇ. ئەنە شۇ جەرياندا خەلقئارا جامائەتچىلىكنىڭ دىققىتى ۋەتىنىمىز خەلقىگە مەركەزلىشىدىغان بولىدۇ ۋە خەلقىمىزنىڭ كىملىكى، نېمە تەلەپ قىلىۋاتقانلىقى، مىللىي ئىرادىسى دۇنياغا ھەقىقىي تۈردە تونۇتۇلغان بولىدۇ. مانا بۇ، بىزنىڭ تاشقى مۇناسىۋەت پائالىيەتلىرىمىزنىڭ تۈپكى پروگراممىسى.

بۇ يەردە شۇنىمۇ ئۇنتۇماسلىقىمىز كېرەككى، دۇنيا سىياسىي جۇغراپىيىسى ھەرگىزمۇ ۋەتىنىمىزنىڭ مىللىي مۇستەقىللىق پائالىيەتلىرىگە قىلچە ئەھمىيەت بېرىدىغان ھالەتتە پىلانلانغان ياكى شۇنىڭغا ئۇيغۇنلاشتۇرۇپ تەرەققىي قىلغان ئەمەس. خۇددى شۇنىڭدەك، بىزنىڭ بۇ يېقىنلاردا ئوتتۇرىغا چىقىۋاتقان ھەرقانداق بىر داھىي ياكى تەشكىلاتىمىزدىمۇ ۋەتىنىمىزنىڭ مىللىي مۇستەقىللىق پائالىيەتلىرىگە ئۇيغۇن كېلىدىغان سىياسىي جۇغراپىيە شارائىتىنى يارىتالىغۇدەك ياكى بۇنداق بىر دۇنياۋى ۋەزىيەتكە يېتەكلىيەلىگۈدەك كۈچ-قۇدرەت، ئەقىل-پاراسەت يوق. ۋەتىنىمىزنىڭ ئەتراپىدىكى ھەرقانداق بىر دۆلەت، دۇنيادىكى ھەرقانداق بىر گېپى ئۆتىدىغان دۆلەت ياكى تەشكىلاتلاردا ۋەتىنىمىز تەقدىرىگە دىققەت قىلىدىغان خىيال يوق. ئەڭ كۆپ بولغاندىمۇ ئۇلار خىتاي دۆلىتىدىن مەنپەئەتدار بولۇش ياكى ئۇنى بىرەر مۇددىئاسى ئۈچۈن مەجبۇرلاش ئۈچۈن بەزى سىياسىي ئويۇنلارنى ئويناش

ئۈچۈن ۋەتىنىمىز خەلقىنى كىچىك بىر كوزىر قىلىۋېلىشى ئېھتىمال. بىزنىڭ مۇھاجىر تەشكىلاتلىرىمىزنىڭ تاشقى پائالىيەتلىرى ئەنە شۇ خىل پۇرسەتلەر كۆرۈلگەن ھامان ئۇستىلىق بىلەن ھەرىكەتكە ئاتلىنىپ، بۇنداق پۇرسەتلەرنى ۋەتىنىمىزنىڭ پايدىسىغا يۈزلەندۈرۈشكە تىرىشچانلىق كۆرسىتىش بولۇشى كېرەك ئىدى.

ھالبۇكى، بىزنىڭ مۇھاجىر تەشكىلاتلىرىمىز خەلقىمىزنىڭ ئۆز كۈچىگە تايىنىپ ۋەتىنىنى خىتاي تاجاۋۇزچىلىرىدىن تارتىپ ئالالايدىغانلىقىنى ئېنىق تۈردە قوبۇل قىلىشماي كەلمەكتە. بۇنىڭ سەۋەبى، يۇقىرىدا تەھلىل قىلغىنىمىزدەك، ئۇلار ۋەتىنىمىز خەلقىگە، ۋەتىنىمىز خەلقىنىڭ ئۆزىنى قۇتقۇزالايدىغان يوشۇرۇن كۈچ-قۇۋۋەتكە ئىگە ئىكەنلىكىگە ئىشەنمەيدۇ. بۇنداق بىر قاراشنى پىكىر قىلىش ئۇسۇلى قىلىۋالغان كىشىلىرىمىز، ھەرقانداق بىر تاشقى مۇناسىۋەت پائالىيەتلەردە ئۆزىگە ئىشەنمەي، باشقىلاردىن تەمەدە بولۇشنىڭ ئىپادىسى بولغان تاشقى كۈچلەردىن مەرھەمەت كۈتۈشنى بىردىن-بىر چىقىش يولى دەپلا تونۇپ كەلمەكتە. بۇنداق تۈيغۇ، يۇقىرىقىدەك قۇللۇق پىسخولوگىيىسىنىڭ مۇقەررەر نەتىجىسى بولۇپ، ھەرقانداق بىر مىللىي مۇستەقىل دۆلەت قۇرۇش ئارزۇسىدىكى كىشىمىز، بۇنىڭ ئۈچۈن جان پىدا قىلىدىغان پىدائىيمىز بۇنداق بىر تۈيغۇدا قەتئىي بولماسلىقى كېرەك.

بۇلاردىن شۇنى خۇلاسىلەش مۇمكىنكى، بۈگۈنكى شارائىتتا، ۋەتىنىمىز تەقدىرى ئۈچۈن باش قاتۇرۇۋاتقان، بۇ غايىسى ئۈچۈن تاشقى مۇناسىۋەتلەر بىلەن شۇغۇللىنىدىغان كىشىلىرىمىز ئۆزلىرىنىڭ بىردىن-بىر ۋەزىپىسى بولغان بىرىنچى باسقۇچلۇق ھەرىكەت دولقۇنى ئۈچۈن تېگىشلىك تۆھپە قوشۇشنى ئۆزىنىڭ مۇددىئاسى، ھەرىكەت پرىنسىپى قىلىپ پائالىيەت پروگراممىسى تۈزۈپ يوشۇرۇن ھەرىكەت قىلىشى شەرت. بۇنداق تۆھپە قوشالمايدىغان ھەرقانداق بىر پائالىيەت، ئۇنىڭغا ھەرقانداق بىر ئىسىم قويۇلغان بولىشىدىن ۋە ھەرقانچە كۆپ كىشىلەرنى جەلپ قىلالىغان بولىشىدىن قەتئىي نەزەر، ھېچقانداق بىر رېئال ئەھمىيەتكە ئىگە ۋەزىيەتنى شەكىللەندۈرەلمەيدۇ. شۇنداق ئىكەن، بۇنداق ھەرىكەتلەرنىمۇ ۋەتەنپەرۋەرلىك ھەرىكىتى دەپ ھېسابلىيالمايمىز.

§1.16 تىنچلىق سۆھبەتلىرى توغرىسىدا

بىز بۇ ماتېرىيالدا باشتىن ئاخىرى دېگۈدەك 'تىنچ ھەرىكەت' لەرنىڭ ۋەتىنىمىزنى مۇستەقىل قىلىش ھەرىكىتى ئۈچۈن پايدىسى بولمايدىغانلىقىنى، ھەتتا زىيان كەلتۈرۈپ كېلىۋاتقانلىقىنى تەكىتلەپ كەلدۇق. ئەسلىدە، ۋەتىنىمىز خەلقى يېقىن تارىخىمىز جەريانىدا يېتىلىپ ئېقىم ھالىتىنى ئېلىۋاتقان 'تىنچلىق' تەرغىباتلىرىنىڭ زەھەرلىشى ئارقىسىدا، تىنچلىق پائالىيەتلىرىگە بەكلا ھېرىسمەن ھالغا كەلتۈرۈلمەكتە. ھەرقانداق بىر مەسىلىگە دۈچ كەلگىنىدە دۈشمىنى بىلەن "سۆزلىشىش ئارقىلىق ئىشىنى ھەل قىلىش" نى ئەڭ توغرا ۋە ئەڭ ئاسان چارە دەپ تونۇيدىغان غەلىتى ھالغا كەلمەكتە. ھالبۇكى، دۇنيانىڭ ھەرقانداق بىر يېرىدە دۈشمىنى بىلەن، بولۇپمۇ چىش-تىرنىقىغىچە قوراللانغان بىر تاجاۋۇزچىسى ئالدىدا تىنچلىق سۆھبىتى ئۆتكۈزۈشتە قورال كۈچى، نوپۇس كۈچى ۋە ئىقتىسادى-مەمۇرىي مۇستەقىللىقى مۇئەييەن بىر نۇقتىغا كەلمەي تۇرۇپ سۆھبەتتە ئۆز تەلپىنى قوبۇل قىلدۇرالىغان بىرمۇ مىسالنى ئۇچرىتالمايمىز. شەرقىي تۈركىستان خەلقى ئىككىنچى جۇمھۇرىيىتى دەۋرىدە دەسلەپ خىتاي تاجاۋۇزچىلىرىنى تىنچلىق سۆھبىتىگە مەجبۇرلىيالىغىنىدا ئۈستۈن ئەسكىرى كۈچىگە، يېتەرلىك دەرىجىدىكى مۇقىم ئازاد رايونلارغا ۋە مۇتلەق ئۈستۈن ساندىكى مىللىي نوپۇس كۈچىگە تايانغانىدى. ئەمما ئەينى ۋاقىتتىكى دۈشمىنى ۋاقىتلىق ئاجىزلاشقان دۈشمەن بولۇپ، ئازراقلا پۇرسەت بېرىلىشى ھامان خىتايدىن دەرھال ياردەم كەلتۈرۈپ ئۈستۈن ئەسكىرى كۈچ ھالىتىگە كېلىۋېلىش ئېھتىمالى بەكلا كۈچلۈك ئىدى. ئىككىنچى جۇمھۇرىيىتىمىز دۈشمەن بىلەن تىنچلىق سۆھبىتىگە ئولتۇرغىنىدا خىتاي تاجاۋۇزچىلىرىنىڭ قايتا كۈچلىنىۋېلىپ، سۆھبەت ماددىلىرىنى بىر تېيىن قىلىۋېتىش ئېھتىمالى ھەققىدە قىلچە تەييارلىقتا بولمىغان ۋە بولالماس ئىدى. يەنى، ۋەتىنىمىز خەلقىنىڭ دۈشمەن بىلەن

ئېلىپ بارىدىغان ھەرقانداق بىر تىنچلىق سۆھبىتى قەتئىي تۈردە ئۇزۇن مۇددەتلىك ھەربىي ئۈستۈنلۈكنى ساقلىيالىغىنىدىلا ئاندىن ئىشقا ئاشۇرۇلايدىغان بىر ئىش ئىدى. ھالبۇكى، ئىككىنچى جۇمھۇرىيىتىمىز دەۋرىدە بىز خىتاي تاجاۋۇزچىلىرىدىن ئەمەس، بەلكى خىتاي تاجاۋۇزچىلىرى بىزدىن سۈلھى تەلەپ قىلىۋاتقان بىر پايدىلىق پۇرسەتنى قولغا كەلتۈرگەنىدى. شۇنداق تۇرۇقلۇق، بىز ھەربىي كۈچىمىزنى كۈچەيتىش ئورنىغا، يوقىلىش باسقۇچىدا تۇرۇۋاتقان تاجاۋۇزچىلارنىڭ قايتىدىن كۈچلىنىۋېلىشىغا پۇرسەت بېرىپ قويدۇق. ئېچىنىشلىق يېرى شۇكى، بىز بۇنداق پايدىلىق پۇرسەتنى سۈلھىدىن كېيىن ئەمەس، ھەتتا سۈلھى باشلىنىش كۈنلىرىدىلا دۈشمىنىمىزگە تارتقۇزۇپ قويدۇق. نەتىجىدە، سۈلھى مۇزاكىرىلىرى ئاخىرغا بارماي تۇرۇپلا، بىز سۈلھى تەلەپ قىلىدىغان پاسسىپ ئورۇندىكى ھالەتكە چۈشۈرۈلدۇق. ئورنىغا كەلمەيدىغان بۇ پاجىئەلىك تارىخىمىزنى قويۇپ تۇرايلى، سۈلھى تەلەپ قىلىش بىز تەرەپتىن ئوتتۇرىغا قويۇلغان تەقدىردىمۇ، ئۆز كۈچىمىزنى قەتئىي ساقلاپ قالىدىغان ئالدىنقى شەرت ئاستىدا، دۈشمىنىمىزنىڭ قايتا كۈچىيىۋېلىشىغىمۇ يول قويمايدىغان ۋەزىيەت يارىتىش ئەقەللىي بىر تاكتىكا ئىدى. بىز شۇنى ھەرگىز ئۇنتۇماسلىقىمىز كېرەككى، ئەگەر بىز دۈشمىنىمىزگە ھاياتى خەۋپ كەلتۈرەلەيدىغان مۇئەييەن بىر كۈچكە ئېرىشەلمەي تۇرۇپ، دۈشمەننىڭ بىزدىن سۈلھى تەلەپ قىلىشى تۇرماق، بىزنىڭمۇ دۈشمەندىن سۈلھى تەلەپ قىلىشىمىز كەسكىن رەت قىلىنىشى شەرت ئىدى. ھالبۇكى بىزدە بۇنداق ۋەزىيەتنىڭ بىرەر شەپىسىمۇ بولمىغان ئەھۋالدا ھەدەپ تىنچلىق يوللىرىنى ئاختۇرۇپ يۈرىدىغان كىشىلىرىمىزگە ئۈمىد باغلاپ كېتىشىمىزنى زادىلا ئەقىلگە سىغدۇرغىلى بولمايدۇ. بىزنىڭ ھەرقانداق سۆھبەت تەلىپىمىزنى ئويلىنىشقا تەييار تۇرىدىغان بىر تاجاۋۇزچى، ھەرگىزمۇ قۇرالسىزلاندۇرۇلغان خەلقىمىز ئۈستىگە مىليون كىشىلىك مۇنتىزىم زامانىۋى قوراللىق كۈچلىرىنى تىرەپ قويمايدۇ! بۇنداق بىر دۈشمەنگە، سۆزى يولىنى تۇتقان ھېلىگەر دۈشمەنگە تىنچلىق بىلەن ئىشىمىزنى ھەل قىلىۋېلىشىمىز مۇمكىن دەپ تەمەدە بولۇشلارنى كەم قالغان ئاخىرقى ھوقۇقلىرىنىمۇ دۈشمىنىگە ئۆتكۈزۈپ بېرىشنى

مەقسەت قىلىشتىن باشقىچە چۈشىنىش مۇمكىن ئەمەس! بۇ — سېپى ئۆزىدىن تەسلىمچىلىكنىڭ ئىپادىسى!

§1.17 ئۈمىدسىزلىكلەر توغرىسىدا

بۈگۈنكى كۈندە ئادەتتىكى كىشىلىرىمىز ئارىسىدىلا ئەمەس، ھەتتا يۇقىرى دەرىجىلىك زىيالىيلىرىمىز بىلەن 'داھىي' لىرىمىز ئارىسىدىمۇ مىللىي مۇستەقىللىق ھەرىكىتىمىزنىڭ ئاداققى غەلىبىسىگە قارىتا ئۈمىدسىز قارىشىدىغان ئەھۋال بەكلا ئېغىر ساقلانماقتا. بۇ تۈردىكى كىشىلىرىمىز بىلەن ئەستايىدىللىق بىلەن سۆھبەتلىشىپ كۆرىدىغانلا بولىدىكەنمىز، بۇ تۈردىكى كىشىلىرىمىزنىڭ ۋەتىنىمىزنىڭ مىللىي مۇستەقىللىق ھەرىكىتىنىڭ غەلىبىگە ئېرىشەلىشىگە ئىشەنمەيدىغان قاراشلار ئوچۇق بىلىنىپ تۇرىدۇ. گەرچە ئۇلار بۇ خىل قاراشلىرىنى ئاشكارا ئېتىراپ قىلمىغاندەك كۆرۈنسىمۇ، ئەمەلىيەتتە ئۇلار "بىلىمگە تايىنىپ ۋەتەننى قۇتقۇزۇش، خەلقنى تىنچ ھەرىكەتلەر ئۈچۈن ئويغىتىشنى ئاساس قىلىش، پۇرسەت كېلىشىنى كۈتۈش، ۋەزىيەتنىڭ پىشىپ يېتىلىشىنى كۈتۈش، يات كۈچلەرنىڭ ياردەم قىلىشىنى كۈتۈش، ئومۇمىيۈزلۈك قوزغىلىش ۋەزىيىتىنى يارىتىۋېلىش، مىللىي ئالاھىدىلىكىمىزنى ساقلاپ قېلىش ئۈچۈنلا تىرىشچانلىق كۆرسىتىش، ھەتتا بىراقلا خىتايدىن قۇتۇلۇش پۇرسىتىمىز تۈگىدى" دېگەندەك باھانىلەر بىلەن خەلقىمىزنى كەسكىن ھەرىكەت باشلىشىغا يېتەكچىلىك قىلىشتىن باش تارتىپ كېلىۋاتقانلىقى ئىپادىلەنمەكتە. ھەتتا ئۇلارنىڭ تىنچلىققا شۇنچە قىزىقىپ كېتىشىنىڭ تېگىدىمۇ بۇ تۈردىكى ئۈمىدسىزلىكنىڭ ياتقانلىقىنى سېزىۋېلىشقا بولىدۇ.

بىزنىڭ بىلىملىك كىشىلىرىمىز پۇرسەت بار ۋاقىتلاردا ۋەزىيەتنى، بولۇپمۇ خىتاي تاجاۋۇزچىلىرىنىڭ غەرىزىنى خاتا مۆلچەرلەپ ئەللىك يىللىق مەغلۇبىيىتىمىزگە ۋاسىتىلىك سەۋەبچى بولغان بولسا، ئەمدىلىكتە ھەددىدىن ئارتۇق كۈچلىنىپ

كەتكەن خىتاي تاجاۋۇزچىلىرىنىڭ كۈچىگە تەڭ كېلەلەيدىغان يوشۇرۇن كۈچلىرىمىزنى مۆلچەرلىيەلمەي، ”ئەمدى پۇرسەتنى قولدىن بېرىپ قويدۇق“ دەيدىغان يوشۇرۇن ئېڭىدىكى (چوڭقۇر ئېڭىدىكى) خۇلاسىلىرىگە ئاساسلىنىپ، ۋاستىلىك شەكىللەردە ئۈمىدسىزلىك تەرغىباتلىرىنى كەڭ يايماقتا. ئەسلىنى سۈرۈشتە قىلغىنىمىزدا، بۇ تۈردىكى كىشىلىرىمىزنىڭ ئېڭىنى خىتاي تاجاۋۇزچىلىرى مەخپىي شەكىلدە پىلانلىق تۈردە يېتىشتۈرۈپ چىققان دېيىشىمىز مۇمكىن. شۇنداق ئىكەن، بۇ تۈردىكى مىللىي مۇستەقىللىق ھەرىكەتلىرىمىزگە يېتەكچى بولۇش سەۋىيىسىگە ئىگە كىشىلىرىمىز دۈشمەننى بىلىپ-بىلمەيلا دۈشمىنىمىزنىڭ پىكىر قىلىش ئارزۇسى بويىچە كۆزىتىپ كېلىۋاتقانلىقىدىن، بۇنداق ئۈمىدسىز خۇلاسىنى چىقىرىپ كېلىۋاتىدۇ دېيىش مۇمكىن.

دەرۋەقە، ۋەتىنىمىزنى ئىشغال قىلىپ ياتقان خىتاي تاجاۋۇزچىلىرى ھەقىقەتەنمۇ ھەرقانداق شەكىلدىكى ھەرىكەت ۋاستىلىرى ئارقىلىق ئاشكارا قارشى تۇرۇشقا بولمايدىغان كۈچكە ئىگە ھالەتتە تۇرماقتا: بىزدە خىتاي تاجاۋۇزچىلىرىنىڭ قولىدىكى مىليون كىشىلىك قوراللىق كۈچلىرىگە تاقابىل تۇرالىغۇدەك ھېچقانداق بىر كۈچىمىز يوق؛ بىزنىڭ خەلقىمىزدە خىتاي تاجاۋۇزچىلىرىنىڭ ئىقتىسادىي كۈچلىرىگە تەڭ كېلەلىگۈدەك ھېچقانداق بىر ئاساسىمىز قالمىدى؛ ئۇلارنىڭ پەن-تېخنىكا سەۋىيىسىگە تەڭ كېلەلىگۈدەك تۈزۈك ئاساسقا ئىگە ئەمەسمىز؛ مەمۇرىي جەھەتتىمۇ خىتاي تاجاۋۇزچى ھۆكۈمىتىدە ئۆزىمىزگە پايدىلىق پائالىيەت قىلالىغۇدەك تۈزۈك كىشىلىرىمىز يوق؛ بۇنىڭ ئۈچۈن ئىجتىمائىي مۇھىتىمىزمۇ تەييار ئەمەس؛ بىزنىڭ مىللىي مۇستەقىللىقىمىزنى قوللاپ قۇۋۋەتلەيدىغان بىرەر دوست ئەلنىمۇ ئۇچرىتالمايمىز ياكى بۇنداق بىر ۋەزىيەت يارىتالىغۇدەك مۇھاجىر كۈچلىرىمىزمۇ يوق. بۇنداق بىر قىيىن ۋەزىيەتتە، مىللىي مۇستەقىللىق ھەرىكىتىمىزنى قايسى يول بىلەن قانات يايدۇرالىشىمىزنى ئويلىنىش تۇرماق، ھەتتا بۇ يولغا قايسى ئۇسۇل-چارىلاردىن پايدىلىنىپ ئاتلىنالىشىمىزنى مۆلچەرلەشمۇ ھەقىقەتەن تەس بىر ئىش.

بۇنداق ئۈمىدسىزلىك چۈشەنچىسى ئۈستۈنلۈككە ئېرىشىۋالغان بىر ۋەزىيەتتە، ئۆز

خەلقىنىڭ يوشۇرۇن كۈچلىرىگە قارىتا ئىشەنچىمۇ يوقىلىپ، ئۈمىدىنى چەتئەل كۈچلىرىگە باغلاپ قويىدىغان ئىجتىمائىي مۇھىتنىڭ شەكىللىنىشىمۇ بىر مۇقەررەرلىك. ھالبۇكى، بۈگۈنكى خەلقئارالىق مۇھىت خەلقىمىزنىڭ مىللىي مۇستەقىللىقىغا قىزىقىدىغان ئەمەس، ھەتتا بۇنداق بىر ئارزۇدا بولۇۋاتقان مۇتلەق كۆپ ساندىكى مىللەتلەرنىڭ مىللىي مۇستەقىللىق ئارزۇلىرىنى ئۆزلىرىگە زىيانلىق دەپ قارايدىغان ئەھۋالدا تۇرماقتا. يەنە كېلىپ ۋەتىنىمىز ئىچىدىمۇ خەلقىمىز تەرىپىدىن دۇنيانى قىزىقتۇرالىغۇدەك ئۇنداق بىر ھەرىكەت تېخى باشلانمىدى. خىتايمۇ يېقىنقى ئون-يىگىرمە يىلدىن بۇيان ئىقتىسادىي ئىسلاھات باھانىسىدە دۇنياغا ئېچىلغان دۆلەت بولۇشقا قاراپ يۈزلىنىۋاتقانلىقى ئۈچۈن، غەرب دۇنياسىنى ئۆزىگە جەلپ قىلماقتا. شۇنداق ئىكەن، ۋەتىنىمىز خەلقىنىڭ ھەرقانداق شەكىلدىكى ئەركىنلىككە ئىنتىلىش پائالىيەتلىرى خىتاي ۋەزىيىتىدىكى تىنچسىزلىققا سەۋەب بولىدىغان ھەرىكەتكە ئايلىنىپ قېلىشىدىن ئەنسىرەشنى كەلتۈرۈپ چىقىرىپ، بىزنىڭ ھەرقانداق بىر ئەركىنلىك تەلەپ قىلىش ھەرىكىتىمىزنى ‘تېررورلۇق’ دەپ قارىلىشىدىن خالىي بولالماسلىقىمىز مۇمكىن.

ئۆز خەلقىنىڭ ئۆزىنى قۇتقۇزالايدىغان جاسارەتكە كېلەلەيدىغانلىقىغا ئىشەنمەي كېلىۋاتقان بىزنىڭ نۇرغۇن ئاقىللىرىمىز ئەنە شۇنداق ئېھتىماللىقلارنى كۆزدە تۇتۇپ، دۇنيا جامائىتىنىڭ چىشىغا تېگىپ قويىدىغان ھەرقانداق پائالىيەتكە خەلقىمىزنى يېقىن يولاتماسلىققا بار كۈچى بىلەن تىرىشماقتا. بۇ نۇقتىدىن ئالغاندىمۇ، بىزنىڭ تىنچلىقپەرۋەرلىرىمىزنىڭ مۇددىئاسىنى خەلقىمىزنىڭ مىللىي ئازادلىقىنى كۆزدە تۇتىدىغان ئەمەس، بەلكى خەلقئارا جامائەتچىلىكنىڭ مەنپەئەتىنى ئالدىنقى ئورۇنغا قويىدىغان دەللاللار ئەقىدىسى دەپ قاراشقا بولىدۇ. روشەنكى، بۇنداق بىر ئەقىدە ھەرگىزمۇ ۋەتىنىمىز خەلقىنىڭ مەنپەئەتىگە ئۇيغۇن كەلمەيدۇ. ئەگەر بىز تارىخىي ئەنئەنىلىرىمىزگە ۋارىسلىق قىلىپ، خەلقىمىزنى ئۇنۇملۇك بىر ھەرىكەت شەكلى بىلەن مىللىي مۇستەقىللىق ھەرىكىتىگە جەلپ قىلىش يوللىرىنى كۆرسىتىپ بېرەلەيدىغانلا بولىدىكەنمىز، بىزنىڭ ئاقىللىرىمىزنىلا ئەمەس، ھەتتا خەلقىمىزنىڭ

قايتىدىن جانلىنىشىنى قولغا كەلتۈرەلىشىمىز، ئاخىرىدا مىللىي مۇستەقىللىق ھەرىكىتىمىزنىڭ ئاخىرقى غەلىبىسىگە بولغان ئىشەنچىنى قايتا تىكلىيەلىشىمىز مۇمكىن.

ئەسلىنى سۈرۈشتە قىلغىنىمىزدا، بۇنداق ئۈمىدسىزلىكلەرنى تارقىتىپ يۈرگەنلەرنىڭ مۇتلەق كۆپ قىسمى خىتايدىن تەربىيە ئېلىپ ‘كۆزى ئېچىلغان’ كىشىلىرىمىز بولغاچقا، ئۇلارنىڭ بارلىق تەپەككۇر شەكىللىرىمۇ مۇستەملىكىلىككە بويۇن ئېگىش، قۇللۇقنا شۈكرى قىلىشتىن ئىبارەت غوجاكىسىنىڭ تەلىماتلىرىغا ئاگىسىز شەكىلدە بوي سۇنۇپ كېلىۋاتقانلىقىدىن باشقىچە بولىشى مۇمكىن ئەمەس. مانا بۇ، خىتاي تاجاۋۇزچىلىرىنىڭ مۇستەملىكىچى مىللىي مائارىپ ھەرىكىتىنىڭ نەتىجىسى!

§1.18 تېررورلىق ۋە تېررورچىلار توغرىسىدا

بۇ يېقىنلاردا، مىللىي مۇستەقىللىق ھەرىكىتىدىن ئۈمىد ئۈزۈۋاتقان كىشىلىرىمىز ئارىسىدا يەنە يوشۇرۇن شەكىلدە مىللىي ئازادلىق ھەرىكەتلىرى بىلەن شۇغۇللىنىش تەشۋىقاتلىرىنى قارىلايدىغان ئەھۋاللارمۇ خېلى كۆپىيىپ بارماقتا. ”ئاران تۇرغىنىمىزدا، ئەمدى بىزنى ‘تېررورچى’ دەپ بابلىشى ئۈچۈن ساپ چىقىرىپ بەرگەن بولمىز، ھازىر پۈتۈن دۇنيا تېررورچىلارغا قارشى تۇرىدۇ، شۇڭا ئۇنداق قانلىق ھەرىكەتلەرگە قەتئىي يول قويماسلىقىمىز كېرەك!“ (يېقىنقى يىللاردا ۋەتىنىمىز خەلقى ئىچىدىكى بىر قىسىم جاسارەتلىك تەۋەككۇلچىلەر نىسپى مەخپى ھالدا بەزى خىتاي ۋەھىملىرىنى پەيدا قىلىشقا ئۇرۇنغىنىدا، چەتئەلدىكى نۇرغۇن ۋەتەنپەرۋەر تەشكىلات-تەشۋىقات يېتەكچىلىرىمىز بەس-بەستە باياناتلار ئېلان قىلىپ بۇ تۈردىكى مەخپى خىتاي ۋەھىمىسى پەيدا قىلىش پائالىيەتلىرىنى خىتاي پەيدا قىلغان ئويۇن دەپ، جان پىدا قىلغان مۇنەۋۋەر باشلامچىلىرىمىزنى ئەسلى خىتاينىڭ

تاپشـۇرۇقى بىـلەن ھەرىـكەت قىلغـان خـۇلگەنلەر دەپ ئاشـكارە بايانـاتلار ئېـلان قىلىشتى! — قايتا تۈزەتكۈچىدىن)

بۇنداق دەيدىغان كىشىلىرىمىز مىللىي مۇستەقىللىق ھەرىكىتى بىلەن تېررورلۇقنىڭ پەرقىنـى بىلمىسـە كېـرەك؟ ئۇنـىڭ ئۈسـتىگە خىتـاي تاجـاۋۇزچىلىرى بۈگـۈنگىچە خەلقىمىزنـىڭ ئەركىنلـىك تەلەپلىرىنـى قـانلىق باسـتۇرۇپ كېلىشـتە ”بۆلگـۈنچى، ئەكسـىلئىنقىلابچى، يەرلـىك مىللەتچـى، ئـوڭچى، چەتـئەلگە باغلانغـان ئۇنسـۇر، باندىت، لۈكچەك، ...“ دېگەندەك نامـلار بىلەن قارا چاپلاپ قىرغىنچىلـىق قىلـىش، قاماقتا ئېلىش، نازارەت ئاستىغا ئېلىش ۋە سۈرگۈن قىلىشلار بىلەن كەڭ شۇغۇللىنىپ كەلمىگەنمىدى؟ ئەمـدى بۈگـۈن ئـۇلار بىزنـى ”تېـررورچىلار“ دەپ بوھتـان قىلـىپ باستۇرۇشقا باھانە قىلىشى يېڭىلىق بولـۇپ قـاپتۇمۇ؟ خىتـاي تاجـاۋۇزچىلىرى بىزنـى يوقىتىش ئۈچۈن ئەزەلدىن پۈتۈن باھانە-سەۋەبلەردىن تولۇق پايدىلىنىپ كەلمەكتە. بۇ، خىتاي تاجاۋۇزچىلىرىنىڭ ئۆزگەرمەس تەبىئىتى.

شـۇنداقتىمۇ بىـز بـۇ يەردە ”تېررورچىلىـق، تېررورچـى“ دېـگەن ئۇقـۇملارنى ئايدىڭلاشتۇرۇۋېلىشىمىز كېرەك.

بۈگۈنكى دۇنيادا، تېررور توغرىسىدا تەتقىق قىلىپ كېلىۋاتقان نۇرغۇن سىياسىيون-ئالىملار تېررورچىلىق توغرىسىدا نۇرغۇنلىغان قاراشلىرىنى ئوتتۇرىغا قويۇپ كەلمەكتە. مەسىلەن پاۋۇل ۋىلكىنسون، نوۋام چامسكىي، ھ. ئـودېرا ئورۇكـا قاتارىـدىكى داڭلىـق پروفېسسورلار بۈگـۈنكى ‘تېررورىـزم’ چۈشـەنچىلىرىنى ھەرخـىل نـۇقتىلاردا تـۇرۇپ تەھلىل قىلىپ، تېررورىزم دېگەنگە ئېنىقلىما بېرىشكە تىرىشماقتا.

قىسـقىچە ئالغانـدا، ھۆكۈمرانلىـق كـۈچىگە ئـىگە ھەرقانـداق بىـر گـۇرۇھ يـاكى ھـاكىمىيەت، ئۆزىنـىڭ ھۆكـۈمرانلىقىنى سـاقلاپ قـېلىش يـاكى رىقـابەتچى-ئۆكتىچىلىرى بۇنداق ھۆكۈمرانلىقنى قولغا كىرگۈزۈۋېلىش ئۈچـۈن كىشـىلىك ھوقـۇق قانۇنلىرىنى بىر چەتكە قايرىپ قويۇپ، كۈچى يەتسـە ئاشـكارا باسـتۇرۇش، كـۈچى يەتمىسە يوشۇرۇن زەربە بېرىش شەكىللىرىدىن پايـدىلىنىپ قارشـى تەرەپـكە ئـۇرۇش ئېـلان قىلىـپ كەلمەكتە. بـۇ تـۈردىكى ئۇرۇشـلارنىڭ ھۆكـۈمران تەرىپـى ھەقلىـق،

ئۆكتىچى ياكى ئاجىز قالغان تەرىپى ھەقسىز دېيىلمەكتە. بولۇپمۇ بۈگۈنكى كۈندە، دۇنيا مىقياسىدا بىر-بىرسى بىلەن ئاشكارا تىركىشىدىغان ئىككى ياكى ئۈنىڭدىن ئارتۇق قۇتۇپلارغا بۆلۈنگەن دۈشمەن كۈچلەر بولمىغاچقا، ھەممىنى بىر قۇتۇپتىن تىزگىنلەش ئارزۇسى بويىچە، قالغان رايون، دۆلەت، مىللەت ياكى دىنى ئەقىدە شەكلىنى ئالغان بارلىق ئۆكتىچى كۈچلەرنى تېررورچىلار دەپ بېكىتىشۈپتىش بىر مودا بولۇپ قالدى. شۇنداق ئىكەن، رەسمىي پارتىزانلىق قوشۇن تىكلىيەلىگەن پەلەستىنلىكلەرگە ئوخشاش تەشكىلاتلارنىلا ئەمەس، بىزگە ئوخشىغان تېخى ئارزۇ ھالىتىدە تۇرۇۋاتقان مىللىي ئازادلىق ھەرىكىتى بىلەن شۇغۇللىنىش خىياللىرىمۇ تېررورلۇق قىلىش ئېھتىمالى بار نامزاتلار قاتارىدا قارىلىنىشى بىر مۇقەررەرلىك.

بىز بۈگۈن ئا ق ش ياكى ب د ت تەرىپىدىن قارىلىنىپ قالغۇدەك بولساق، ئۇلارنىڭ قارىلىشىنى ھەرگىزمۇ خاتالىشىپ ھۆكۈم چىقارغانلىق دېيىشكە بولمايدۇ. بىر قۇتۇپلۇق دۇنيا، بىزنى ھامىنى بىر كۈنىسى شۇنداق دەپ قارىلىشى مۇقەررەر. ئەمما شۇنىمۇ ئۇنتۇماسلىقىمىز كېرەككى، "ئىت ھاۋشىۋېرىدۇ، كارۋان كېتىۋېرىدۇ!" ھەتتا بىزنى خەلقئارا تەشكىلاتلارنىڭ بىرنېمە دەپ قارلاشلىرىنى تەرجىمە قىلىپ "بىزنى مىللىي ئازادلىق ھەرىكىتى بىلەن شۇغۇللانغۇچىلار دېيىشىۋاتىدۇ" دەپ قارىساقمۇ خاتا بولمايدۇ. يەنى، بىزنى بۈگۈن "تېررورچىلار" دەپ تۆھمەت قىلىپ قېلىشىدىن ئانچە بەك ئۈركۈپ كەتمەي، بۈگۈنكى زامانىۋى قاراش بويىچە ئالغاندا، بىزنىڭ مىللىي مۇستەقىللىق كۈرۈشىمىزنى بۇرۇنلاردا "باندىتلىق، يەرلىك مىللەتچىلىك، بۆلگۈنچىلىك، ئەكسىلئىنقىلابچىلىق، ..." دېگەندەك ئاتاپ كەلگەن بولسا، ئەمدى بۇ ئاتالغۇنى "تېررورچىلىق" دەپ ئاتاشقا ئالماشتۇرۇۋالغان دەپ قارىساقمۇ بولۇۋېرىدۇ.

§1.19 ۋەزىيەت قاچان پىشىپ يېتىلىدۇ؟

بىز بۇ يەرگە كەلگۈچە ۋەتىنىمىز خەلقىنىڭ قانداق بىر ھالەتتە تۇرۇۋاتقانلىقىنى، بۇ جەرياندا سادىر قىلغان تۈپكى خاتالىقلىرىمىز ۋە ئۇنىڭ ئىدىيىۋى ئاساسلىرىنى كۆرسىتىپ بېرىشكە تىرىشقان بولدۇق. يەنى، بىز بۇ يەرگىچە بولغان مۇلاھىزىلىرىمىزدىن شۇنى خۇلاسىلايمىزكى، شەرقىي تۈركىستان مىللىي مۇستەقىللىق ھەرىكىتىدە دۈشمىنىمىز بىلەن مۇرەسسە قىلىش، ئۇلار بىلەن سۈلھى قىلىش ۋە ھەمكارلىقتا بولۇشقا ئۇرۇنۇشلارنىڭ ھەممىسى تەسلىمچىلىك، ئەڭ بولمىغاندا خاتا يول تۇتقان ھەرىكەتلەرنىڭ ئىپادىسى ئىكەنلىكىنى كۆرسىتىشكە تىرىشتۇق. شۇنداق ئىكەن، بۇنداق ھەرىكەتلەر بىلەن خەلقىمىزنى مىللىي مۇستەقىللىق پائالىيەتلىرىنىڭ ئەمەلىي ھەرىكىتىگە جەلپ قىلىنىشىغا قارشى تەرغىبات قىلغۇچىلارنى قەتئىي تۈردە سېپىمىزگە يېقىن يولاتماسلىقىمىز شەرت. خۇددى شۇنىڭدەك، خەلقىمىزنى تىنچ سىياسىي، ئىقتىسادىي، ئىلمىي، مىللىي ۋە دىنىي ساھەلەردىكى مۆتىدىل ھەرىكەتلەر بىلەنلا چەكلەپ تۇرۇپ، ”ۋەتىنىمىزنى قەدەم-باسقۇچلار بويىچە تىنچ مۇستەقىل قىلىش“ نامى ئاستىدىكى تەرغىباتلىرىنىمۇ شەكلى ئۆزگەرگەن تەسلىمچىلىك تەرغىباتلىرى دەپ قاراپ، قەتئىي رەت قىلىشىمىز شەرت!

بىز شەرقىي تۈركىستان خەلقى ئۇزۇنغا سوزۇلغان قانلىق كۈرەشلەرنى قانات يايدۇرماي تۇرۇپ، ھەرگىزمۇ مىللىي مۇستەقىللىقىمىزنى قولغا كەلتۈرەلمەيمىز!

يا — مۇستەقىللىق!

يا — ئۆلۈم!

تۇپراق سۇ بىلەن يۇغۇرۇلسا كېسەك بولۇر،

تۇپراق قان بىلەن يۇغۇرۇلسا ۋەتەن بولۇر.

مانا بۇ — شەرقىي تۈركىستان خەلقىنىڭ ماڭىدىغان بىردىن-بىر ۋە ئاخىرقى يولى!

ئېچىنىش بىلەن شۇنى كۆرمەكتىمىزكى، بىزنىڭ نۇرغۇنلىغان تىنچلىقچى ئەربابلىرىمىز ئەتراپىغا مىڭلارچە، ھەتتا يۈزمىڭلارچە خەلقىمىزنى جەلپ قىلىۋېلىپ،

بۈگۈن دۈشمەن بىلەن كەسكىن تۈتۈشۈش ھەرىكىتىگە ئاتلىنىش شارائىتىمىز يوق، بۇنىڭغا ۋەزىيەت تېخى پىشىپ يېتىلمىدى دەپ جار سېلىشىپ، خەلقىمىزنىڭ جەڭگىۋار ئىرادىسىگە، جان پىدا قىلىش جاسارىتىگە سوغۇق سۇ سېپىشمەكتە! بۇ خىل سوغۇق سۇ سېپىش ھەرىكەتلىرى تۆمۈر خەلىپە قوزغىلىڭىدىمۇ ئوتتۇرىغا چىققانىدى، نەتىجىدە ھىمايىچىسىز قالغان تۆمۈر خەلىپىمىز ”ۋەزىيەت پىشىپ يېتىلگۈچە ساقلاپ باقايلى“ دەپ دۈشمەن بىلەن سۈلھى قىلىشقا مەجبۇر قىلىنغانىدى، ئاقىۋىتى ئىنتايىن پاجىئەلىك نەتىجىلەندى! يىگىرمە يىل تىنىچ ساقلاپ باققان قۇمۇل خەلقى ۋەزىيەتنى ئۆزلىرى ’ئوت يېقىپ پىشۇرۇش‘ ئۈچۈن، غوجا نىياز ھاجىمنى قوماندان قىلغان ھالدا قايتىدىن ئۆز بېشىغا جەڭگە ئاتلىنىپ، مىللىي مۇستەقىللىق ھەرىكىتىنى پۈتۈن مەملىكىتىمىز بويىچە كېڭەيتىش ۋەزىيىتىنى يارىتىپ بەرگەن بولسىمۇ، نۇرغۇن ’بىلەرمەن‘ لىرىمىز ئوتتۇرىغا چىقىشىپ، ”ۋەزىيەت پىشماي تۇرۇپلا بالدۇر قوزغىۋېتىلگەن ھەرىكەت“ لىگىدىن شىكايەت قىلىشىپ، خەلقىمىز ئىچىدە تۈگىمەس ئىچكى زىددىيەتلەرنى پەيدا قىلىۋېتىشتى. خىتاي تاجاۋۇزچىلىرىغا قارشى ئۇرۇش ھەل قىلغۇچ پەيتىگە كىرگىنىدە، مىللىي ئازادلىق ئىنقىلابى ئىچكى ئۇرۇش پاتقىقىغا پاتۇرۇۋېتىلىپ، غوجا نىياز ھاجى نېمە قىلارىنى بىلەلمەي، ”ۋەزىيەت پىشىپ يېتىلگۈچە“ دۈشمەن بىلەن سۈلھى قىلىشقا مەجبۇرلانغانىدى. بۇنىڭمۇ ئاقىۋىتى ئوخشاشلا پاجىئەلىك ئۆلۈم بىلەن ئاماللاندى! غېنى باتۇر باشچىلىقىدا قوزغالغان ئىلى قوزغىلىڭىمۇ قىسقا ۋاقىت ئىچىدىلا مىسلىسىز غەلىبىلەرنى قولغا كەلتۈرۈپ ۋەتىنىمىزنىڭ مىللىي مۇستەقىللىقىدىن گۇمان قىلمىغۇدەك ھالغا كەلتۈرۈلگىنىدىمۇ، نۇرغۇنلىغان تىنچلىقچىلىرىمىز بۇ مىللىي ئازادلىق ئىنقىلابىنى ئومۇمىي يۈزلۈك قارىلاپ كۆرسىتىپ، ”ۋەزىيەت پىشماستىن بالدۇر باشلىۋالغان ھەرىكەت“ دېيىشىپ، ئاخىرى بۇ ئىنقىلابىمىزنىمۇ پاجىئەلىك مەغلۇبىيەتلەر بىلەن خۇلاسىلىنىشىغا سەۋەبچى بولۇشتى! ئاتالمىش ”بىرلەشمە ھۆكۈمەت“ دېگىنى پۈتۈنلەي خىتاي تاجاۋۇزچىلىرى ئويدۇرۇپ چىققان قورچاق ’ھۆكۈمەت‘ بولۇپ، بۇ ھۆكۈمەتنى مەدھىلىشىپ كۆككە كۆتۈرۈشكەنلەرنىڭ

ھەممىسى ئەنە شۇ تىنچلىقچىلىرىمىز ئىدى. بىزنىڭ ۋەتىنىمىز چېگرىسى ئىچىدە،
خىتاي دۆلىتى بىلەن ”بىرلىشىپ تەڭ سورايدىغان ھۆكۈمەت قۇردۇق“ دېگەن قانداق
گەپ؟! بۇ مەنتىقسىز قۇرۇلغان ھۆكۈمەت تەركىبىدىن مىللىي ھۆكۈمىتىمىزنىڭ
ۋەكىللىرى ۋاستىلىك شەكىلدە تازىلانغان ۋە پۈتۈنلەي خىتاي تاجاۋۇزچىلىرىنىڭ،
ئۇلارنىڭ گۇماشتىلىرى بولغان ۋەتەن خائىنلىرىنىڭ ۋە تىنچلىقچىلىرىمىزنىڭ قولىغا
ئۆتۈپ كەتكىنىدىمۇ، ئەنە شۇ تىنچلىقچىلىرىمىز بۇ قورچاق ھۆكۈمەتنى مىللىي
ھۆكۈمىتىمىزنىڭ ئۈستىگە قويۇپ، خىتاي تاجاۋۇزچىلىرىغا ياخشىچاق بولۇپ ئەمەل
ئۈستىدە قىلىشقا كۈچەپ ئۇرۇنۇشتى. ھەتتا بۇ كىشىلەر تولۇق ۋەيران بولغان
كۈنلىرىگىچە ”ۋەزىيەت پىشىپ يېتىلمىگەچكە، خىتايلاردىن ئايرىلىشىمىزغا
بولمايدۇ“ دېگەن قارىشىنى قەتئىي ئۆزگەرتىشمىدى!

ۋەتىنىمىزنىڭ مىللىي مۇستەقىللىق كۈرىشىنى باشلاش ۋەزىيىتى ئەينى يىللاردا
ھەقىقەتەنمۇ ’پىشىپ يېتىلمىگەن‘ مىدى؟

تۆمۈر خەلىپە دەۋرىدە دۈشمەن ئىچكى-تاشقى جەھەتلەردە ئېغىر بوھرانغا پېتىپ
قېلىپ، پۈتۈن سەپ بويىچە يىمىرىلىش ھالىتىدە تۇرماقتا ئىدى. ئۇ دەۋرلەردە خىتايدا
پارتلىغان شىڭخەي ئىنقىلابى مانجۇ خاندانلىقىنى ئاغدۇرۇپ تاشلاپ، خىتاي
دۆلىتى پۈتۈن سەپ بويىچە مىلىتارىستلارنىڭ قولىغا ئۆتۈپ، بىر-بىرى بىلەن يەر
تالىشىپ ئىچكى ئۇرۇش دەۋرىگە كىرىۋاتقانىدى. ۋەتىنىمىزدىكى خىتاي
تاجاۋۇزچىلىرىمۇ خىتايدىن كېلىدىغان ھۆكۈمەت ياردىمىدىن ئۈزۈلۈپ قېلىپ ئىگە-
چاقىسىزلىق ئىچىدە ئۆلۈمنى كۈتۈۋاتقان نەچچە ئونمىڭ كىشىلىك نوپۇس ھالىتىدىلا
ئىدى. تۆمۈر خەلىپە قوزغىلىڭى ئەنە شۇنداق بىر ۋەزىيەتتە خىتايدا يۈز بېرىۋاتقان
داۋالغۇشلار بىلەن مۇناسىۋەتسىز ھالدا ئۆز ئالدىغا ئىستىخىيىلىك پارتلىغانىدى.
ئەپسۇسكى، ’ۋەزىيەت پالچىلىرىمىز‘ نىڭ ”پىشمىدى“ دەپ تەرغىب قىلىشىۋاتقان
مىللىي مۇستەقىللىق كۈرىشىمىزنىڭ ئەڭ مۇۋاپىق پەيتى ۋەتىنىمىز خەلقىنىڭ
ياردىمىگە ئېرىشەلمەي قولدىن بېرىلىپ، خەلقىمىز تېخىمۇ ۋەھشىي جىن شۇرىن
جاللاتنىڭ قولىغا تاشلاپ بېرىلدى. بىرىنچى جۇمھۇرىيەت ئىنقىلابىمىزمۇ خىتاي

تاجاۋۇزچىلىرىنىڭ ۋەتىنى باندىتلار ئۇرۇشى ۋە ياپون بىلەن ئۇرۇش پاتقىقىغا پېتىپ قالغان ئىنتايىن پاراكەندىچىلىك بىر ۋەزىيەتتە قۇمۇل خەلقى تەرىپىدىن ئىستىخىيىلىك هالدا پارتلىغان بىر مۇستەقىللىق ئىنقىلابى ئىدى. ئەنە شۇنداق پۇرسەتنىمۇ ”پىشمىغان ۋەزىيەت“ دەپ تەرىپلەشكەن تىنچلىقچىلىرىمىز، ھەرخىل ۋاستىلار بىلەن خەلقىمىزنى ئىچكى زىددىيەتلەر پاتقىقىغا پاتۇرۇشتا پائال كۈچ چىقىرىشقانىدى. نەتىجىدە خەلقىمىز تېخىمۇ ۋەھشىي ۋە ھېيلىگەر شىڭ شىسەي جاللاتنىڭ قولىغا تاشلاپ بېرىلدى! ئىككىنچى جۇمھۇرىيەت ئىنقىلابى دەۋرىمۇ خىتاي تاجاۋۇزچىلىرىنىڭ ۋەتىنى تارىختىكى ئەڭ ئېغىر ئۇرۇش قايىنىمىغا كىرىپ قېلىپ، ھېلى ياپون بىلەن ئۇرۇش قىلىشقا، ھېلى قورچاق ۋاڭ جىڭۋېي ھۆكۈمىتى بىلەن ئۇرۇش قىلىشقا ياكى ھېلى گوڭسەنداڭچىلار ئارمىيىسى بىلەن ئۇرۇش قىلىشقا مەجبۇر قالغان بىر ۋەزىيەتتە پارتلىغان ئىدى. يەنە كېلىپ بۇ دەۋر ئىككىنچى دۇنيا ئۇرۇشى ئەڭ جىددىيلەشكەن بىر ۋاقىت بولۇپ، ۋەتىنىمىزدىكى مىللىي ئازادلىق ئىنقىلابىغا توسالغۇلۇق قىلىدىغانغا بىرمۇ چەتئەل ھۆكۈمىتى قالمىغان ئىدى. ئەنە شۇنداق ۋەزىيەتتىن باشتىن-ئاخىرى خەۋىرى بولۇپ تۇرۇۋاتقان تىنچلىقچىلىرىمىز، ۋەتىنىمىز خەلقىگە دۈشمەن ئەھۋالىدىن مەلۇمات بېرىش ئورنىغا خىتاي تاجاۋۇزچىلىرىغا قوراللىق كۈچىمىزنىڭ مەۋجۇدىيىتى قەتئىي تىلغا ئېلىنمىغان ”بىرلەشمە ھۆكۈمەت قۇرۇش لايىھىسى“ تۈزۈپ بېرىش بىلەن بولۇپ كېتىپ، مىللىي ھۆكۈمىتىمىزنى ئەڭ شەرمەندىلەرچە سۈلھى ئۈستىلىگە ئولتۇرۇشقا سەۋەب بولۇشتى. بۇ تۈر سۈلھىچىلەرنىڭ ”ۋەزىيەت قان تۆكۈلۈشنى كۆتۈرەلمەيدۇ“ دېگەندەك تەرغىباتلىرى، نىسبەتەن مۇنتىزىم تۈس ئالغان ۋە تاجاۋۇزچىلار ئالدىدا مەغلۇپ بولۇشنى قىياس قىلىشقىمۇ بولمايدىغان مىللىي ئارمىيىمىزنى ئۇرۇش توختىتىشقا ۋاستىلىك زورلاپ بېرىشكەنىدى. نەتىجىدە قىسقا ۋاقىت ئىچىدىلا بەش-ئون مىڭ كىشىلىك خىتاي تاجاۋۇزچى قوراللىق قوشۇنىنىڭ تېز سۈرئەتتە كۆپىيىپ بۈگۈنكى مىليون كىشىلىك ئاپەت ھالىغا كېلىۋېلىشىغا ئۇل ھازىرلىشىپ بەرگەن بولدى! ئەڭ پاجىئەلىك يېرى، خەلقىمىزنىڭ مۇستەھكەم ئازاد رايونلىرىنىڭ،

سانائەت رايونلىرى ۋە خام ئەشيا بازىلىرىمىزنىڭ ئون مىليون خىتاي تاجاۋۇزچىلىرىنىڭ قولىغا ئۆتۈشىگە غىڭ قىلماي جىم يېتىپ بېرىشىنى تەرغىب قىلىشلىرى، تىنچلىق تەرغىباتچىلىرىنىڭ مۇددىئالىرىنى ئوچۇق كۆرسىتىپ بەرمەكتە.

بۇنچە كۈچلىنىپ كەتكەن دۈشمەن ۋەزىيىتى ئاستىدا، بىزنىڭ ’ۋەزىيەت پالچىلىرىمىز‘ يەنىلا ۋەزىيەتنىڭ خاملىقىنى تەرغىب قىلىشماقتا! ئۇلارنىڭ قارىشىچە، ئون-يىگىرمە مىڭ خىتاي تاجاۋۇزچىسى بار ۋاقىتتىكى تۆمۈر خەلپە دەۋرى، ئوتتۇز-قىرىق مىڭ خىتاي تاجاۋۇزچىسى قالغان ۋاقىتتىكى بىرىنچى جۇمھۇرىيەت مىللىي ئازادلىق ھەرىكىتى دەۋرى، بەش-ئونمىڭ ئەسكىرى قالغان ئوتتۇز-قىرىق مىڭ كىشىلىك بۇلاڭچى پوقراسى قالغان ۋاقىتتىكى ئىككىنچى جۇمھۇرىيەت مىللىي ئازادلىق دەۋرلىرىمۇ ”پىشمىغان ۋەزىيەت“ دەپ قارالغانىدى. بۈگۈن خىتاي تاجاۋۇزچىلىرى يىلىغا مىليون كىشىدىن سۈنئىي ۋە تەبىئىي كۆپىيىش شارائىتىغا ئېرىشىۋالغان ئون مىليوندىن ئېشىپ كېتىۋاتقان بىر ۋەزىيەتتىمۇ خىتاي تاجاۋۇزچىلىرىنى قوغلاپ چىقىرىش ھەرىكىتى ئۈچۈن ”ۋەزىيەت پىشمىغان“ بولسا، يىگىرمە بىرىنچى ئەسىرنىڭ ئەللىكىنچى يىللىرىغا بارغاندا خەلقىمىز نوپۇسى ئانا تۇپراقلىرىدا ئون پىرسەنتتىنمۇ ئازىيىپ كەتكىنىدە، خىتاي تاجاۋۇزچىلىرى بۈگۈنكىسىدىن ھەسسىلەپ كۈچىيىپ ۋە ئارتىپ كەتكىنىدە ئاندىن مىللىي مۇستەقىللىق ھەرىكىتىمىزنى قوزغاش ئۈچۈن ۋەزىيەت ’پىشقان‘ بولامتى؟! بۇنداق بىر ۋەزىيەت، ۋەتىنىمىز خەلقىنىڭ تارىخ بېتىدىن مەڭگۈلۈك ئۆچۈرۈلگەن دەۋرىدۇر!

بۈگۈن خىتاي تاجاۋۇزچىلىرى ۋەتىنىمىزنى بىر يېرىم مىليارد خىتايلىرى ئۈچۈن ھاياتلىق ماكانلىرىدىن بىرى دەپ دۇنياغا ئېلان قىلىشىپ، ۋەتىنىمىزنى يۇتۇۋېلىش مەسىلىسىنى مىللىي مەۋجۇدىيەت دەرىجىسىگىچە كۆتۈرۈپ ئېلىشماقتا! مىللىي مەۋجۇدىيىتىگە باغلاشتۇرۇۋالغان ۋەتىنىمىزگە ئەسكەر كۆپەيتىشى، ئاھالە كۆچۈرۈشى ھەرگىزمۇ ۋاقىتلىق خىياللىرى ئاساسىغا قۇرۇلغان پىلان بولماستىن، خەلقىمىزنى تولۇق يوقىتىش، تاجاۋۇزچى ئاھالىسىنى ۋەتىنىمىزنىڭ بىردىن-بىر قانۇنىي ئىگىلىرى ھالىتىگە كەلتۈرۈشنى مەقسەت قىلغانلىقى بەش قولدەك ئايدىڭ. بۇ ھالەت ھېچقاچان ئىككى

توك-توك ئادەمنىڭ سۈلھى، تىنچلىق تەلپى بۇيىچىلا ھەل بولۇپ كېتىدىغان ھالەت ئەمەس. بىز بۇ ئەھۋاللاردىن شۇنى مۆلچەرلىيەلەيمىزكى، بۈگۈن خەلقىمىزنى ”ۋەزىيەت پىشىپ يېتىلمىدى“ دەپ جىم تۇرۇشقا، سۈلھىگە، شەرتنامىلارغا، تىنچ پائالىيەتلەرگە، دىپلوماتىك كۈچلەرنىڭ ياردىمىگە، دۇنيا دېموكراتچىلىرىنىڭ ياردەم قىلىشىغا، دۇنيا ئىسلام ئەللىرىنىڭ، تۈركىي ئەللىرىنىڭ ياردىمىگە تەمە قىلدۇرۇپ تىنچ تۇتۇپ تۇرۇشى، ۋەتىنىمىز خەلقىنى تولۇق يوقىتىش ئۈچۈن قىرغىنچىلىققا ئاتلانغان خىتاي تاجاۋۇزچىلىرىغا ۋاقىتلىق ياردەم قىلغانلىقتىن باشقا نەتىجىگە ئېلىپ كېلەلمەيدىغانلىقىنى ئوچۇق كۆرۈۋېلىشقا بولىدۇ. بۇ نۇقتىدىن ئالغاندا، ۋەزىيەتنىڭ پىشمىغانلىقىنى باھانە قىلىپ خەلقىمىزنى خالىغان بىر تىنچلىق ھەرىكىتىگە، خالىغان بىر چەتئەل كۈچلىرىدىن تەمەدە بولۇشقا، خالىغان بىر خىتاي گۇرۇھىنىڭ ياردەم قىلىشىغا تەمە قىلدۇرۇشقا ئۈندەۋاتقان، خەلق قوزغىلاڭلىرىنى ھاقارەتلەۋاتقان، چەكلەشكە ئۈندەۋاتقان كىشىلەرنى ۋەتەن خائىنلىرى دەپ ھۆكۈم قىلىشتىن باشقىچە باھالىيالمايمىز. ئەمەلىيەتتىمۇ بۇ خىل ’تىنچلىقچىلار‘ نىڭ ھەممىسىلا دېگۈدەك دۈشمەن بىلەن، ۋەتەن خائىنلىرى بىلەن تىل بىرىكتۈرۈشىنىڭ قىلچىلىك پۇرسىتىگە ئېرىشكەن ھامان دەرھال ھەرىكەتكە كېلىپ، ”شەرقىي تۈركىستان“ نامىنى سېتىپ ئۆزلىرىگە يېقىنلىشىۋاتقان ھەرقانداق خىتاي ياكى ھەرقانداق تىپىك ۋەتەن خائىنلىرى بىلەن سۈلھى قىلىشىش، كېلىشىم تۈزۈش، ئۆزئارا مەلۇمات بېرىشىش، ئۆزئارا مەنپەئەتدار قىلىشىش، بىر-بىرىگە ياردەم قىلىش، ھەتتا ئوچۇق-ئاشكارا پارا ئېلىپ تون كىيىشىپ يۈرۈشتىن بېرى كەلمەي يۈرمەكتە! بۇ جەرياندا جەڭگىۋارلىقنى، پىداكارلىقنى تەرغىب قىلغۇچى، ھەرىكەت قىلغۇچى، ھىمايە قىلغۇچى كىشىلەرنى قىلچە تەپ تارتماستىن دۈشمەن دەپ ئېلان قىلىپ قارىلاشقا ھەرقاچان تەييار تۇرۇشماقتا!

بىز شۇنى قەتئىي ئېتىراپ قىلىشىمىز كېرەككى، بۈگۈن مىللىي مۇستەقىللىق ھەرىكىتىمىزنىڭ يوشۇرۇن قارشىلىق كۆرسىتىش ھەرىكىتىگە ئاتلىنىش پۇرسىتىمىز — يەنى، مىللىي مۇستەقىللىق ھەرىكىتىمىزنىڭ بىرىنچى باسقۇچلۇق ھەرىكىتىگە

ئاتلىنىش ۋەزىيىتىمىز ئاتمىشىنچى يىللاردىلا شەكىللىنىشكە باشلاپ، يەتمىشىنچى يىللاردا جىددىي تەقەززا ھالىتىگە كېلىپ بولغانىدى. ئەڭ بولمىغاندا سەكسەنىنچى يىللاردا بىرىنچى باسقۇچلۇق ھەرىكەت دولقۇنىغا ئاتلىنىشىمىز كېرەك ئىدى. توقسىنىنچى يىللاردا بەكلا كېچىكىپ قالغان ھېسابلىناتتۇق. يېڭى ئەسىرنىڭ كىرىش كۈنلىرىدە يوشۇرۇن قارشىلىق كۆرسىتىش ھەرىكەتلىرىگە جان پىدالىق بىلەن ئومۇمىي يۈزلۈك ئاتلانمىغىنىمىزدا، يىگىرمە بىرىنچى ئەسىرنىڭ ئوتتۇرىلىرىغا بارمايلا يەرشارىدىن سۈپۈرۈلۈپ يوقىتىلىپ بولىمىز!

مىللىي مۇستەقىللىق ھەرىكىتىمىزنىڭ بىرىنچى باسقۇچلۇق ھەرىكەت ۋاقتى ئاللىقاچان بىزنى تەقەززا قىلماقتا!

ئىككىنچى بۆلۈم

يا كۆرۈم! – يا ئۆلۈم!

§2.1 مىللىي مۇستەقىللىق ھەرىكەتلىرىمىز

يۇقىرىقى بۆلۈمدە توختىلىپ ئۆتكىنىمىزدەك، ئەللىك يىل ئاۋۋالقى شەرقىي تۈركىستان ۋەزىيىتى بۈگۈنكىدىن تۈپتىن پەرق قىلاتتى. ئۇ دەۋرلەردە خەلقىمىزنىڭ دۈشمەن قارىشىمۇ بۈگۈنكىدىن پەرقلىق، دۈشمەن كۈچلىرىمۇ بۈگۈنكىدىن كۆپ ئاجىز ھالەتتە تۇراتتى. ئۇ دەۋرلەردە خەلقىمىزنىڭ ئىجتىمائىي سەۋىيىسى بۈگۈنكىدىن كۆپ تۆۋەن بولسىمۇ، ئەمما خەلقىمىزنىڭ دۈشمەن قارىشى بىرقەدەر ئېنىق ئىدى. يەنى، ئۇ كۈنلەردە خەلقىمىز ھەرخىل يېڭىچە دۇنيا قاراشلارنىڭ بۆلگىنىشىغا ئانچە كۆپ ئۇچرىمىغان بولۇپ، مۇتلەق كۆپ ساندىكى مۇتەپەككۇرلىرىمىز ئاساسەن ئالغاندا كلاسسىك بۇخارا مەدرىسىسى ئىسلام ئەقىدىلىرى ئاساسىدا پىكىر يۈرگۈزۈپ ئىجتىمائىي مەسىلىلەرنى چۈشەندۈرۈشكە تىرىشاتتى. شۇنىڭدەك سەل يېڭىلىقغا مايىللاشقان بومباي ئىسلام ئەقىدىلىرىمۇ ئۆزىنىڭ رولىنى كۆرسەتمەكتە ئىدى. ئۇ دەۋرلەردىكى جەمئىيىتىمىزدە قازان، ئىستانبۇل تەرەپلەردىن كەلگەن زىيالىيلىرىمىزنىڭ زامانىۋى پىكىرلىرىنىڭ تەسىرىمۇ مەدرىسە سىرتىدىكى ياشلار ئارىسىدا رول ئوينىشقا باشلىماقتا ئىدى.

ئەمما ئۇ دەۋرلەردە ھازىرقى زامان زىيالىيلار قوشۇنى تېخى يېتىشىپ چىقمىغان بولغاچقا، خەلق ھەرىكەتلىرى ئاساسەن ئالغاندا كلاسسىك دىنىي چۈشەنچىلەرنىڭ يېتەكچىلىكىدە تۇرۇۋاتقانلىقى ئۈچۈن، دىنىي ئۆلىمالىرىمىزنىڭ تەسىرى يەنىلا ئاساسلىق ئورۇندا تۇرۇپ، زامانىۋى مىللەتچىلىك دۇنياقاراش ئېقىملىرى تېخى ھەل قىلغۇچ تەسىر كۆرسىتىپ كېتەلمىگەنىدى. كۈچلۈك دىنىي پۇراقتا ئىگە چاقىرىقلار ئۇ دەۋردىكى خەلقىمىزنى يېتەكلەيدىغان ئاساسلىق روھىي كۈچ بولۇپ تۇرغاچقا، خەلق ئىلغار ۋە جەڭگىۋار دىنىي ئۆلىمالىرىمىزنىڭ چاقىرىقلىرىغا دەرھال ئەگىشىپ ھەرىكەتكە ئاتلىنىپ كېتەلەيتتى. بۇنداق بىر مۇھىتتا ئوتتۇرىغا چىقىدىغان خەلق

قەھرىمانلىرىمىز ياكى قوزغىلاڭ يېتەكچىلىرىمىزمۇ ئاساسەن بۇ كلاسسىك ئەقىدىگە مايىل كىشىلىرىمىزدىن بولغاچقا، خەلقىمىزمۇ بۇنداق يېتەكچىلىرىمىزنىڭ چاقىرىقلىرىغا دەرھال ئاۋاز قوشۇپ ماڭالايتتى.

ۋەتىنىمىزنىڭ ئەينى ۋاقىتتىكى دۈشمىنى بولغان خىتاي تاجاۋۇزچىلىرىمۇ ئاساسەن ئالغاندا مۇتەئەسسىپ خىتاي كۈچلىرىنىڭ تىزگىنىدە تۇرغاچقا، يەرلىك مىللەتلەرگە قارىتا ئاپئاشكارا چېگرا ئاجراتقان ھالدا زومىگەرلىك تۈزۈمى بىلەن ھۆكۈمرانلىق قىلىپ كەلمەكتە ئىدى. بۇنداق بىر تاجاۋۇزچى، خەلقىمىز تەرىپىدىن ھېچقاچان ھىمايە قىلىنىشىغا ئېرىشەلمەيتتى. شۇنداق بولغاچقا، ئازراقلا بىر پۇرسەت تاپقان ھامان، دەرھال قوزغىلاڭ باشلاپ، بىرقىسىم يېزا-قىشلاقلىرىمىز، ھەتتا بەزىدە كىچىك ياكى ئوتتۇرا دەرىجىلىك شەھەرلىرىمىزنىمۇ تاجاۋۇزچىلاردىن تازىلاپ چىقىپ نىسپىي ئازاد رايونلىرىنى بەرپا قىلىش شارائىتىنىمۇ يارىتىپ ئالالايتتى. ھەتتا بىرقىسىم چېگرا بويلىرىنىمۇ قولغا كىرگۈزۈۋېلىپ، چەتئەللەر بىلەن بىۋاسىتە تۇردە غەيرى-رەسمى مۇناسىۋەتلەرنى ئورنىتىپ، ئۆز پائالىيەتلىرىنى دۇنيا خەلقىگە ئۇقتۇرۇپ، بەزىلىرىدىن بىرقىسىم ماددىي ياردەملەرنى ئېلىش پۇرسىتىنىمۇ ئاسانلا قولغا كەلتۈرۈپ كەلگەنىدى. شۇڭغا ماس ھالدا ۋەتىنىمىزدىكى دۈشمەن كۈچلىرىمۇ ئەسكىرى، مەمۇرىي، ئىقتىسادى ۋە نوپۇس جەھەتلەردە بەكلا ئاجىز تۇرۇۋاتقاچقا، خەلق قوزغىلاڭلىرىنى بوگۈنكىدەك ئۈستۈن ئەسكىرى كۈچ بىلەن قامال قىلىپ تارمار قىلىش ۋە باستۇرۇش، خەلق ئارىسىدا ئومۇمىي يۈزلۈك ئېغىر سىياسى-قۇراللىق ۋەھىمە پەيدا قىلىپ خەلقنى بىر-بىرسىگە دۈشمەن قىلىۋېتىش شارائىتىغىمۇ ئىگە ئەمەس ئىدى. ئۇ دەۋرلەردىكى 'سىياسىي جۇغراپىيە' مەسىلىسىمۇ بوگۈنكىدەك تۇراقلىق ھالەتتە بولماستىن، دۇنياۋى كىرىزىسلار ياكى خىتايدىكى تەبىئىي ۋە سۈنئىي كىرىزىسلار تۈپەيلىدىن پات-پاتلا بىزگە پايدىلىق ۋەزىيەتنى شەكىللەندۈرۈپ بېرەتتى.

ئىككىنچى جۇمھۇرىيىتىمىزنىڭ مۇنقەرز بولۇش ھارپىلىرىغىچە بولغان ۋەتىنىمىزنىڭ ئىچكى-تاشقى ۋەزىيىتى، خىتاي كوممۇنىستلىرىنىڭ ئىشغالىيىتىدىكى

نىسپىي تۇراقلىق ۋەزىيەتكە قارىغاندا بىزگە نۇرغۇن ئەۋزەللىكلەرنى يارىتىپ بەرگەچكە، خەلقىمىز ھەرقانچە ئاجىز تۇرۇۋاتقىنى بىلەن، دۈشمەنگە قارشى قوراللىق كۈرەشلەردە چاقماق تېزلىكىدە غەلىبە قىلىش پۇرسىتىنى يارىتالايتتى. مەلۇم مەنىدىن ئالغاندا، ئۇ دەۋرلەردە خەلقىمىزنىڭ ئىجتىمائىي سەۋىيىسى ئازراقلا ئۈستۈن بولسا ئىدى، بەلكى قورالسىز پاسسىپ قارشىلىق كۆرسىتىش ئۇسۇلى بىلەنمۇ مىللىي مۇستەقىللىقنى قولغا كەلتۈرۈش پۇرسىتىگە ئېرىشىش ئېھتىمالى بارمىدى، بىر نېمە دېمەك تەس. ئەمما خەلقىمىزنىڭ ئۇ دەۋرلەردىكى سەۋىيىسىدىن ۋە ئەكسىيەتچىل، مۇتەئەسسىپ، ۋەھشىي تاجاۋۇزچى خىتايلارغا قارشى تۇرۇشقا نىسبەتەن ئالغاندا، چاقماق تېزلىكىدە ھەرىكەتكە ئاتلىنىپ ئاشكارا زوراۋانلىق كۈچ ۋاسىتىسىدە ئازادلىق يولىغا ئاتلىنىشنىڭ ئەڭ مۇۋاپىق چارە ھېسابلىنىدىغانلىقى ئېنىق ئىدى.

ئىككىنچى جۇمھۇرىيىتىمىز ھۆكۈمىتىنىڭ س س س ر ۋە ئىچكى-تاشقى سۇلھىچى كۈچلەرنىڭ دامىغا چۈشۈپ خىتاي تاجاۋۇزچىلىرى بىلەن تىنچلىق بىلەن مەسىلە ھەل قىلىش قارارىغا كەلگەن كۈنلىرىدىكى ئىچكى-تاشقى ۋەزىيەت، ۋەتىنىمىزنىڭ مىللىي ئازادلىق كۈرىشى ئۈچۈن تېزلىكتە سەلبىي تەسىر كۆرسىتىدىغان ۋەزىيەتكە قاراپ ئۆزگەرمەكتە ئىدى. بولۇپمۇ مۇستەملىكىچىلىرى بىلەن يارىشىش ئۈلگىسىنى ياراتقان 'تاشكەنت ئېقىمى' تەرەپدارلىرىنىڭ مىللىي ئىنقىلابىمىزنى تىزگىنگە كىرگۈزۈۋېلىشى، رەھبەرلىرىمىز ئارىسىدا رېئاللىققا ئۇيغۇن كەلمەيدىغان بىرخىل ئۈمىدۋارلىقنى شەكىللەندۈرۈپ، ۋەتىنىمىزنىڭ تەقدىرى ئۈچۈن بىر پالاكەت پوتېنسىيالى بولۇپ بىخلانماقتا ئىدى. يەنى، ئۇ دەۋرلەردە ۋەتىنىمىزنىڭ دۇچ كېلىۋاتقان مۇھىتى ئىنتايىن پايدىسىز 'سىياسىي جۇغراپىيە مۇھىتى' گە كىرىپ قېلىۋاتاتتى: ئىككىنچى دۇنيا ئۇرۇشىنىڭ غالىپلىرىدىن بولغان برىتانىيە بىلەن ئا ق ش، ئوتتۇرا ۋە جەنۇبىي ئاسىيادىكى بىرقىسىم تەسىر دائىرىسىنى سوۋېتلار ئىتتىپاقىغا ئۆتكۈزۈپ بېرىۋاتقان، گومىنداڭ خىتايلىرىمۇ كۈنسايىن ئاجىزلىشىپ، خىتايدىكى ھاكىممۇتلەقلىكنى تەدرىجىي خىتاي كوممۇنىستلىرىغا بوشىتىپ بېرىۋاتقان، نەتىجىدە، ۋەتىنىمىزنىڭ ئاساسلىق چېگرىلىرى 'كوممۇنىزم لاگېرى' ئوتتۇرىسىدا

قاپسىلىپ قېلىۋاتقان، جەنۇبتىكى پايدىلىنىش قىممىتى بولمىغان چېگرىلىرىمۇ ئەمدىلا مىللىي ئازادلىقنى قولغا كەلتۈرۈۋاتقان ئاجىز دۆلەتلەرگە چېگرىداش بولۇپ تۇرۇۋاتقان ئىدى. بۇنداق بىر مۇھىتتا، ۋەتىنىمىزنىڭ ئىجتىمائىي تۈزۈمى ھەقىقەتەنمۇ خەلقىنىڭ ھىمايىسىگە ئېرىشەلمەيدىغان سوتسىيالىزمدىن باشقا چىقىش يولى يوق دېگۈدەك بىر ئەھۋالدا ئىدى. بۇنداق بىر شارائىتتا، ۋەتىنىمىزنىڭ تەقدىرى ئەڭ مۇۋاپىق چىقىش يولى دېيىلگىنىدىمۇ تاشقى موڭغۇلىيىنىڭ تۇتقان يولىدىن نېرىسىغا ئۆتەلىشى تەس ئىدى. بۇنداق بىر ئىچكى-تاشقى مۇھىت ئاستىدا، ۋەتىنىمىزدىكى مىللىي داھىيلىرىمىزنىڭ تۇتىدىغان يولىمۇ مۇتلەق تۈردە ئۆزئارا پىكىر بىرلىكى بىلەن مۇستەقىللىقنى بىرىنچى ئورۇنغا قويۇپ ئورتاق ھەرىكەت قىلىش بولۇشى كېرەك ئىدى. ئەپسۇسكى، ئۇ دەۋردىكى داھىيلىرىمىزنىڭ مەپكۇرىسى ۋەتەن تەقدىرىنىڭ ئۈستىگە چىقىۋالغانلىقى ئۈچۈن، بۇنداق بىر ئۇيۇشۇشقا ئىمكانىيەت بەرمىدى. خۇددى شۇنىڭدەك، بۇنداق بىر مۇھىتتا، كلاسسىك ‘بۇخارا ئېقىمى’ نىڭ پائالىيەتلىرىمۇ تارىختا ئايلىنىپ، قىلچىلىك تاشقى ياردەم ۋە ھىمايىگە ئېرىشىش پۇرسەتلىرىگىمۇ ئىگە ئەمەس ئىدى.

بۇنداق بىر مۇھىت، ئەينى ۋاقىتتىكى جەڭگىۋارلىققا يېتەكلىيەلەيدىغان كلاسسىك دىنىي ئەقىدىلەرگە ئورۇن قالدۇرماي، يېڭىدىن بىخلىنىۋاتقان خىيالپەرەس زامانىۋى ئەقىدە كۈچلىرىمىزنى غەرب دېموكراتىيە ئەقىدىسى بىلەن كوممۇنىزم ئەقىدىلىرىدىن ئىبارەت ياتلارنىڭ ئىدىيىسىنى قورال قىلىپ بىر-بىرىگە تۈپتىن زىت ئىككى باشتىن ئوتتۇرىغا چىقىپ ”تىنچلىق يولى بىلەن ۋەتەن تەقدىرىنى ھەل قىلىش“ يولىغا سۆرەپ كېتىشكە پۇرسەت يارىتىپ بەردى.

ۋەتىنىمىز تەۋەسىدە ئىجتىمائىي مۇھىت يارىتىش پۇرسىتىگە تولۇق ئېرىشىپ بولالمىغان بۇ ئىككى زىت قۇتۇپلۇق ئەقىدىلەر، ئاساسەن چەتئەل تاجاۋۇزچى كۈچلىرىنىڭ ھىمايىسى ئاستىدا خەلقىمىزنى يەپ-يېڭى بىر ۋەزىيەتكە مەجبۇرى سۆرەپ كىرىپ كەلدى. نەتىجىدە، بۇ ئەقىدە ئىگىلىرىنىڭ مەنتىقسىز مۇرەسسەچىلىك تۇمانلىرى، زىيانلىق مەپكۇرىلەر تەشۋىقاتى ئىچىدە خەلقىمىز

ۋەزىيەتنىڭ تەقەززاسى بولغان قوراللىق كۈچكە تايىنىپ مىللىي مۇستەقىللىق كۈرىشىنى داۋاملاشتۇرۇش ئورنىغا، تەسلىمچىلىكنىڭ سىمۋولى بولغان مۇرەسسە قىلىش پاتقىقىغا پېتىشقا باشلىدى.

بۇنداق خەۋپ-خەتەرنى ئەمدىلا ھېس قىلىۋاتقان رەھبەرلىرىمىزنىڭ سوۋېتلار ئىتتىپاقى بىلەن خىتاي كوممۇنىستلىرىنىڭ يوشۇرۇن تىل بىرىكتۈرۈپ بۇلاپ كېتىلىشى ۋە تېررورلۇق ۋاستە قوللىنىپ ئايروپىلان پارتلىتىش ۋەقەسىدە يوقىتىلىشى نەتىجىسىدە، قىل ئۈستىدە تۇرۇۋاتقان مىللىي مۇستەقىللىق ھەرىكىتىمىزنىڭ ئەڭ ئاخىرقى ئۈمىدلىرىنىمۇ يوق قىلىۋەتتى. ...

خىتاي كوممۇنىستلىرىنىڭ ۋەتىنىمىزگە تاجاۋۇز قىلىپ كىرىشى ئەنە شۇنداق زامانىۋى تېررورچىلىق ۋەزىيەت يارىتىش ئارقىلىق ئىشقا ئاشۇرۇلغانىدى. شۇنىڭ بىلەن، مىللىي ئىنقىلاب سېپىدىكى قارا نىيەتچىلەر، پۇرسەتپەرەسلەر، ئەمەلپەرەس، ئابرۇيپەرەس ۋەتەن خائىنلىرىغا پۇرسەت يارىتىلدى. خىتاي تاجاۋۇزچىلىرى بارلىق بۇلۇڭ-پۇچقاقلارغىچە يامراپ كىرىشتە ئەنە شۇ خىتاي پەرەسلەر، ئابرۇيپەرەسلەر ۋاستىسىدىن پايدىلاندى. خىتاي تاجاۋۇزچىلىرى خەلقىمىزنى ئالداش ۋە باستۇرۇشتىن ئىبارەت ئىككى يۈزلىمىلىك ۋاستىلار بىلەن تېز ئارىدىلا ۋەتىنىمىزنى ئىگىلەپ بولدى. خەلق، بۇ ۋەتەن خائىنلىرىنىڭ ساتقۇنلۇقى نەتىجىسىدە قايتىدىن قوراللىق كۈرەشكە ئاتلىنىش پۇرسەتلىرىدىن بارغانسېرى مەھرۇم قېلىپ، ھەممە ئىشتا تىنچلىق سۆھبىتى ۋاستىلىرىدىن پايدىلىنىپ مەسىلە ھەل قىلىشقا زورلاندى. ۋەتىنىمىزدە ”تىنچلىق ئۇسۇلدا مىللەت تەقدىرىنى ھەل قىلىش“ باسقۇچى رەسمىي ”مېۋىسىنى بەرمەكتە“ ئىدى! خىتاي كوممۇنىزم ئىستېلاسىدىن بۇيانقى يېرىم ئەسىرلىك دەۋرىمىز، ئاساسەن ئالغاندا ئەنە شۇ ۋەتەن خائىنلىرىنىڭ يېتەكلىشى بىلەن بۇلغىنىپ كەلمەكتە. بۇ ۋەزىيەتتىن نارازى بولغان بىرقىسىم باتۇرلىرىمىز دۈشمەنگە ئاشكارا ئۇرۇش ئېلان قىلىش يولىغا ئاتلىنىپ، ئۈستۈن دۈشمەن مۇھىتى ئاستىدا ھەرىكەتنى باشلار-باشلىماس ئىنتايىن پاجىئەلىك باستۇرۇشلارغا ئۇچراپ كەلمەكتە. بۇ خىل مەغلۇبىيەتلىك قوراللىق قوزغىلاڭلارنى باھانە قىلىشقان

’تىنچلىقپەرۋەر‘ لىرىمىز، كەسكىن جەڭلەرنى تۆپتىن ئىنكار قىلىش تەرغىباتىنى كۆچەيتىپ، خەلقىمىزنى يا شىكايەت قىلالمايدىغان، يا جان پىدا قىلالمايدىغان پاسسىپ هالغا چۈشۈرمەكتە.

ئەسلىدە، مۇكەممەل بولمىسىمۇ ئىككىنچى جۇمھۇرىيىتىمىز مىللىي ئارمىيىسىدىن قالغان بىرەر كورپۇس ئارمىيىسى بار ۋاقىتلىرىدا، مۇۋاپىق تاكتىكىلاردىن پايدىلىنىپ قايتىدىن يېڭى ئازاد رايونلارنى بەرپا قىلىش پۇرسىتى تا ئاتمىشىنچى يىللارنىڭ باشلىرىغىچە مەۋجۇد ئىدى. ئەڭ بولمىغاندا، ئاتمىش-يەتمىشىنچى يىللار، بولۇپمۇ ’مەدەنىيەت ئىنقىلابى‘ دەۋرلىرىدە مۇۋاپىق تاكتىكىلاردىن پايدىلىنىپ يوشۇرۇن پارتىزانلىق ھەرىكەتلەرنى قانات يايدۇرۇش پۇرسەتلىرىنىمۇ يوق دېگىلى بولمايتتى. ئەمما ۋەتىنىمىزدە مەجبۇرى ئېقىم بولۇپ شەكىللەنگەن ’تىنچ ئۇسۇللاردا پائالىيەت قىلىش‘ شامىلىنىڭ تەسىرىدە، خەلقىمىز دۈشمەنگە قارشى كەسكىن پائالىيەتلەر بىلەن شۇغۇللىنىش جەھەتتىكى يېتەكلىنىشلەردىن مەھرۇم بولۇپ قالغاچقا، بۈگۈنكىدىن كۆپ پايدىلىق نۇرغۇن پۇرسەتلەرنى قولدىن بېرىپ قويدى. ئەڭ مۇھىمى، تا سەكسەنىنچى يىللىرىنىڭ باشلىرىغا كەلگۈچە ۋەتىنىمىزدىكى خىتاي تاجاۋۇزچىلىرىنىڭ ئومۇمىي نوپۇسى بۈگۈنكىسىدىن نەچچە ھەسسە ئاز بولغىنى ئۈچۈن، مۇۋاپىق يوشۇرۇن ھەرىكەتلەر بىلەن شۇغۇللىنىشتا يەنىلا نۇرغۇن پۇرسەتلەرگە ئىگە ئىدى. ئاتالمىش ’تىنچ ھەرىكەت‘ تەرغىباتلىرى بۇنىڭغىمۇ يول قويمىدى.

سەكسەنىنچى يىللارنىڭ باشلىنىشىدا، خەلقىمىز پروگراممىسىز بولسىمۇ ئۆزلۈكىدىن ھەرىكەتكە كېلىپ، ’تىنچ پائالىيەت ئۇسۇلى‘ دىن پايدىلىنىپ تۇرۇش ئۈچۈن قوزغىغان ئاشكارا نارازىلىق ھەرىكەتلەرگە ئاتلىنىش دولقۇنى، چارەك ئەسىرلىك بۇرۇقتۇرما بولۇپ ئۆتكەن ۋەزىيەتكە خاتىمە بېرىشكە باشلىدى: ئاقسۇدىن باشلانغان تاۋۇت كۆتۈرۈپ نامايىش قىلىش دولقۇنى سەكسەنىنچى يىللارنىڭ باشلىرىغىچە پۈتۈن ۋەتىنىمىز دائىرىسىدە كېڭىيىپ، ئەڭ ئاخىرى «ئون ئىككىنچى دېكابىر ئالىي مەكتەپ ئوقۇغۇچىلار نامايىشى» دا ئەڭ يۇقىرى پەللىگە يەتتى (بۇ ھەرىكەت، شەخسى نىيەت ئۈچۈن سۇيىئىستېمال قىلىنغانلىقى ھەققىدىمۇ بەزى

شەپلەر سېزىلمەكتە. — قايتا تۈزەتكۈچىدىن). بۇ ھەرىكەتلەرنىڭ ھېچقايسىسى ئېنىق بىرەر نەتىجىگە ئېرىشەلمىگەن بولسىمۇ، خەلقىمىز ئارىسىدا بىرمەزگىل تىنچىپ قالغان مىللىي ئەركىنلىك ئىستىكىنى قايتىدىن جانلاندۇرۇپ بەرگەن بولدى. بۇ جەريانىدا، «قىزىل ئۈچىنچى روتا ھەرىكىتى»، «ئاخۇنوپ- مىجىت سىلىڭ ھەرىكىتى»، «پەيزىۋات ياشلار قوزغىلىڭى»، «قاغىلىق دىنىي ھەرىكىتى»، بولۇپمۇ خەلقىمىزگە ئالاھىدە جاسارەت بەرگەن «بارىن مىللىي ئازادلىق قوزغىلىڭى» قاتارىدىكى نىسپى ئاشكارا قوراللىق قوزغىلاڭلار خەلقىمىز ئارىسىدا خىتاي تاجاۋۇزچىلىرىغا قارىتا 'كېلىشىش يولى' بىلەن مەسىلە ھەل قىلىشقا بولمايدىغان ئەشەددىي مىللىي دۈشمەن ئېڭىنى تىكلىشىگە تۈرتكە بولۇپ بەردى. شۇنىڭدەك يەنە، بۇ تۈردىكى نىسپى ئاشكارا كەسكىن پائالىيەتلەر خەلقىمىزگە ھەرقانداق شەكىلدىكى تىنچ پائالىيەتلەر بىلەن ئاشكارا قوراللىق پائالىيەتلەردىن پايدىلىنىش ئىمكانىيىتىنىڭ يوقلۇقىنىمۇ كۆرسىتىپ بەرمەكتە ئىدى. نەتىجىدە، توقسىنىنچى يىللارنىڭ كىرىشىدىن باشلاپ خەلق ئارىسىدا پىلانسىز، تەشكىلسىز بولسىمۇ مۇتلەق يوشۇرۇن ۋەھىمە يارىتىش پائالىيەتلىرىگە ئاتلىنىش سىنىقى كۆرۈلۈشكە باشلاپ، ۋەتىنىمىزدە خىتاي تاجاۋۇزچىلىرىغا قارشى كۈرەشنىڭ يەپ-يېڭى يولىنى ئېچىپ بەردى!

بۈگۈنكى كۈندە، ۋەتىنىمىز خەلقىنىڭ مىللىي مۇستەقىللىق كۈرەش يولىغا ئاتلىنىشىنىڭ تۇنجى قەدىمى — دەل مۇشۇنداق خىتاي تاجاۋۇزچىلىرىغا قارشى مۇتلەق يوشۇرۇن ۋەھىمە يارىتىش پائالىيەتلىرىدىن ئىش باشلاشنى تەقەززا قىلماقتا ئىدى!

ئەمما نۇرغۇن كىشىلىرىمىز ۋەتىنىمىزدىكى دۈشمەن كۈچلىرىنىڭ بۈگۈنكى ھالىتىنى ئېتىراپ قىلغۇسى كەلمەي، يەنىلا شۇ كلاسسىكلاشقان ھەرىكەت شەكىللىرىدىن ئۈمىدلىنىپ بىر قاتار تىنچ نامايىش ياكى ئاشكارا دېگۈدەك قوراللىق توقۇنۇش كۈرەشلىرىنى ھىمايە قىلىش سىنىغىنىمۇ داۋاملاشتۇرۇشقا ئۇرۇنماقتا. نۆۋەتتىكى دۈشمەن ۋەزىيىتىنى ئېتىبارغا ئالماي ئېلىپ بېرىلغان بۇ تۈردىكى ئاشكارا

پائالىيەتلەرنىڭ ئاچچىق مەغلۇبىيىتىنى كۆرگەن بىرقىسىم تىنچلىق تەرەپدارلىرىمىز، ھەدەپ قەھرىمانلىق بىلەن ئېلىپ بېرىلغان كۈرەشلىرىمىزنى قارىلاپ كۈرەستىشكە كىرىشتى. بولۇپمۇ تۈركىيىنى مەركەز قىلغان مۇرەسسەچى كىشىلىرىمىز بۇ تۈردىكى خەلق قوزغىلاڭلىرىنى پۈتۈنلەي ئىنكار قىلىش تەرىپىدە تۇرۇپ، خىتاي تاجاۋۇزچىلىرىنىڭ چەتئەللەردىكى ۋاستىلىك گۇماشتىلىرى بىلەن ھەدەپ ‘تىنچلىق كېلىشىم’ لىرىگە ئىمزا قويۇش، ‘بىرلەشمە ئاخبارات’ لار ئېلان قىلىشقا كىرىشىپ كەتتى. ئۆزلىرىگە ‘تىنچلىقپەرۋەر’ دەپ ئات قويۇشۇۋالغان بۇ تۈردىكى ئەربابلىرىمىز، شەرقىي تۈركىستان ۋە دۇنيا ۋەزىيىتىنى ئۆزلىرىنىڭ قۇللۇق دۇنيا قارىشى بويىچە تەھلىل قىلىشىپ، ”تىنچ سىياسىي تەلەپ پائالىيەتلىرى ۋە تىنچ دىپلوماتىيىلىك شىكايەت پائالىيەتلىرى شەرقىي تۈركىستان مۇستەقىللىق ھەرىكىتىنىڭ بىردىن-بىر چىقىش يولى“ دەپ، خەلقنى قايمۇقتۇرۇشقا ئاتلاندى. بۇنداق تەرغىباتلار يېرىم ئەسىردىن بېرى نۇرغۇنلىغان ئىستىبداتلىق ۋە غورۇرلۇق جەسۇر كىشىلىرىمىزنى بىھۇدە زىندانلاردا چىرىپ تۈگىشىگە ئاساسىي سەۋەب بولغاندى.

بۇنچە مۇستەھكەم ئاساس تىكلىۋالغان خىتاي تاجاۋۇزچىلىرىغا قارشى مىللىي مۇستەقىللىق ھەرىكىتىنى قانات يايدۇرۇشتا، بىزنىڭ نۇرغۇن ئەربابلىرىمىز ۋەتىنىمىز خەلقىنىڭ بۇگۈنكى تاشقى قىياپىتىگە قاراپلا ”بۇ خەلقنىڭ كۈچىگە تايىنىپ بىرەر نەتىجىگە ئېرىشىش مۇمكىن ئەمەس“ دەپ خۇلاسە چىقىرىشىپ، ۋەتىنىمىزنى خەلقئارا كۈچلىرىنىڭ ياردىمىگە تايىنىپ ئازادلىققا ئېرىشتۈرۈشنى بىردىن-بىر چىقىش يولى دېگەن خام خىياللار ئىچىدە، خەلقنى تاشلاپ غەرب دۇنياسى ئىچىگە چۈكۈپ كېتىشمەكتە. بۇ تۈردىكى كىشىلىرىمىز شەرقىي تۈركىستان خەلقىنىڭ تارىخىنى بىلمەيدىغان ياكى ئىنكار قىلىدىغان كىشىلەر بولۇپ، ئۇلار ماھىيەتتە خەلقىمىزنىڭ ئۆزىنى ئۆزى قۇتقۇزۇش يولىنى تاپالايدىغانلىقىغا ۋە بۇنىڭ ئۈچۈن خەلقىمىزنىڭ جاسارەتكە كېلەلەيدىغانلىقىغا ئىشەنمەيدىغان كىشىلەردۇر. بەلكىم بۇ كىشىلىرىمىز كەلگۈسىدە ”باشقىلار تەرىپىدىن مىللىي ئازادلىققا ئېرىشتۈرۈلگەن“ خەلقىمىزنى تاماق يېيىشنىمۇ بىلەلمەيدۇ دېيىشىپ، ياۋروپالىقلارنىڭ قوشۇق-

ۋېلىكلىرى بىلەن خەلقىمىز ئاغزىغا تاماق سېلىپ قويۇشنىمۇ تەمە قىلىشسا كېرەك؟! شەرقىي تۈركىستان خەلقىنى خىتاي تاجاۋۇزچىلىرىغا قارشى ھەل قىلغۇچ جەڭلەرنى قىلالمايدۇ دەپ قارىغۇچىلارنى، شەرقىي تۈركىستانلىق دەپ قاراشقىمۇ بولمايدىغان زامانىۋى چەتئەل دەللاللىرى دەپلا قاراشقا توغرا كېلىدۇ. بۇ دۇنيادا ھون-تۈرك ئۇرۇقىنى چېچىپ، جاھانشۇمۇل ئىمپېرىيىلەرنى قۇرالىغان، ئىسلام دۇنياسىنى يىگىرمىنچى ئەسىرگىچە يېتەكلەپ، ئىسلام دىنىنىڭ مۇقىم دۆلەت تۈزۈمى شەكلىدە تارقىلىش ۋە مۇستەھكەملىنىشىنى بۈگۈنكى ھالەتكە كەلتۈرۈشلەر ئۈچۈن بۈيۈك تۆھپىلەر قوشقان، خىتاي تاجاۋۇزچىلىرىنى غال-غال تىترىتىپ نەچچە مىڭ كىلومېتىرلىق ئېگىز سېپىللارنى سوقۇپ قوغدىنىشقا مەجبۇرلىيالىغان بۈيۈك ئىنسانلارنىڭ بىۋاستە ئەۋلادى بولغان شەرقىي تۈركىستانلىقلارنىڭ تارىخىي جاسارىتى، مىللىي غۇرۇرى ھەرگىزمۇ يوق بولمايدۇ! خەلقىمىزنىڭ بۈگۈنكى پاجىئەسى نەچچە مىڭ يىللىق تارىختىكى ئىنتايىن كىچىك ئوڭۇشسىزلىقتىنلا ئىبارەت. خەلقىمىز ھېچقاچان چەتئەل كۈچلىرىگە تايانماي تۇرۇپمۇ، نوپۇسى بۈگۈنكىدىن ئونلارچە ھەسسە ئاز ۋاقىتلىرىدىمۇ ئۆزىدىن ھەسسىلەپ كۆپ ساندىكى دۈشمەن كۈچلىرىدىن غەلىبە قىلىپ كېلەلىگەن ۋە بۈندىن كېيىنمۇ چوقۇم غەلىبە قىلالايدۇ! بۈنىڭ ئۈچۈن يېڭى زاماننىڭ ئەڭ مۇۋاپىق تاكتىكا ۋە ستراتېگىيىلىرى بىلەن ھەرىكەتكە ئاتلىنىدىغان غوجا نىيازلىرى، غېنى باتۇرلىرىغا ئوخشايدىغان «بۆرىلىرىنىڭ ھۇۋلايدىغان ۋاقتى» كەلسىلا كۇپايە!

شەرقىي تۈركىستان خەلقى بۈگۈنكى دۈشمەن ۋەزىيىتىگە ئاساسەن ئەڭ مۇۋاپىق، ئەڭ كۈچلۈك، ئەڭ بىخەتەر، ئەڭ ئۈنۈملۈك، ئەڭ ئاسان ۋە ئەڭ ئەرزان ئۇسۇل-چارىلارنى ئاساس قىلغان يېڭىچە تاكتىكىلىرىدىن پايدىلىنىپ جەڭگە ئاتلىنىدىغانلا بولىدىكەن، دۈشمەننى يەڭمەي قويمايدۇ! بۈگۈنكى كۈندە بۇنداق بىر ھەرىكەت مۇتلەق يوشۇرۇن شەكىلدە پاراكەندىچىلىك تۇغدۇرۇشلا بولىدۇكى، ئۇنىڭدىن باشقا پائالىيەتلەرنىڭ ھەممىسى دۈشمەنگە ئەمىلى تەسىر كۆرسىتەلمەيدۇ. خۇددى شۇنىڭدەك، خەلقىمىز بۇ ئىشقا دەرھال ئاتلانمايدىكەن، ۋاقىتنىڭ ئۆتىشىگە

ئېگىشىپ خىتاي تاجاۋۇزچىلىرى ۋەتىنىمىز تەۋەسىدە تېخىمۇ كۆپىيىپ ۋە كۈچلىنىپ كېتىپ، ھەرقانداق بىر قارشىلىق كۆرسىتىش ئىمكانىيىتىنىمۇ قويماسلىقى مۇقەررەر. ۋەھالەنكى، بۈگۈنكى شەرقىي تۈركىستان خەلقى ئالدىدىكى دۈشمەن ’تەڭداشسىز ھەربىي ۋە ئىقتىسادىي كۈچكە ئىگە ئامېرىكا‘ ياكى شۇنىڭغا ئوخشاپ كېتىدىغان دۈشمەنلەردىن ئەمەس. يەنە كېلىپ بۈگۈن خەلقىمىز خىتايلارغا نەچچە مىڭ كىلومېتىرلىق سېپىل سوقتۇرۇشنى ياكى غەربتە ۋېينا-رىملارغىچە ئىستىلا قىلىشنى، ۋە ياكى پۈتكۈل ئىسلام دۇنياسىنى قولىدا تۇتۇپ تۇرىدىغان خەلىپىلىك قۇرۇپ چىقىشنى ئۆزىگە ۋەزىپە قىلىش نىيىتىدىمۇ ئەمەس. خەلقىمىزنىڭ نۆۋەتتىكى ۋەزىپىسى ئۆز تۇپراقلىرىدىكى بەش-ئون مىليون خىتاي تاجاۋۇزچىسىنى خىتايغا تەلتۆكۈس قوغلاپ چىقىرىشتىنلا ئىبارەت. بۇنىڭ ئۈچۈن بىزگە تارىختىكى ئاتىللا، ئوغۇزخان، بۇغراخانلاردەك جاھانشۇمۇل بۈيۈك ئىستېلاچى داھىيلار بولۇشى شەرت ئەمەس. بىزگە بۈگۈن زامانىمىزغا لايىق سادىر پالۋان، تۆمۈر خەلپە، غوجا نىياز ھاجى، غېنى باتۇرلاردەك پالۋانلار، باتۇرلار، قەھرىمانلار، يولباشچىلارنىڭ بولۇشىلا يېتەرلىك. بۈگۈنكى دەۋرىمىزگە خاس تاكتىكا ۋە ستراتېگىيەلەرنى تۈزۈپ خەلقىمىزنى غەلىبىگە يېتەكلەپ ماڭالايدىغان داھىي-قوماندانلىرىمىز ئەمەلىي كۈرەش جەريانىدا چوقۇم يېتىشىپ چىقىدۇ!

بىز بۈگۈن ۋەتەنپەرۋەرلىك ھەرىكىتى بىلەن، مىللىي مۇستەقىللىق ھەرىكىتى بىلەن شۇغۇللىنىمەن دەيدىكەنمىز، بىزنىڭ بارلىق تەشكىلات ۋە پىدائىيلىرىمىزنىڭ بارلىق پائالىيەتلىرى، پۈتۈن چارىلاردىن تولۇق پايدىلىنىپ ۋەتىنىمىز تەۋەسىدىكى خىتاي تاجاۋۇزچىلىرىنىڭ سۈنئىي كۆپىيىشىگە چەكلىمە پەيدا قىلىش، شۇ ئاساستا ۋەتىنىمىزدىكى دۈشمەن كۈچلىرىنى ئىمكان بار ئەڭ تۆۋەن ساندا چەكلەپ تۇتۇپ، كەلگۈسىدە خىتاي تاجاۋۇزچىلىرىنى ئازايتىش ۋە تولۇق قوغلاپ چىقىرىشقا ئۇل ھازىرلاشنى ئىشقا ئاشۇرۇش ئۈچۈن ئۆزىمىزنى پروگراممىلىشىمىز، بۇ ۋەزىپە ئاساسىدا ھەرىكەت پىلانى تۈزۈپ چىقىشىمىز، بۇ پىلان بويىچە پائالىيەت قىلىشىمىز شەرت. مانا بۇ، بۈگۈنكى مىللىي مۇستەقىللىق ھەرىكىتىمىزنىڭ تۈپكى پرىنسىپى. مانا بۇ،

بىزنىڭ بۈگۈنكى كۈندىكى مىللىي مۇستەقىللىق، ۋەتەنپەرۋەرلىك ھەرىكىتىمىزنىڭ بىردىن-بىر ئۆلچىمى!

2.2§ دۈشمەننىڭ بۈگۈنكى ئاجىز نۇقتىلىرى

بىزنىڭ ئۆتكەن يېرىم ئەسىرلىك تارىخىمىز ھەقىقەتەنمۇ بىر چېكىنىش، ئوڭۇشسىزلىق تارىخى ئىدى. بىز ئۇ دەۋرلەردە مىللىي مۇستەقىللىق ھەرىكىتىنى توغرا يوللارغا باشلاپ ماڭىدىغان پۈتۈنلەي خاتا تاكتىكا ۋە خاتا ستراتېگىيەلەر بىلەن ھەرىكەت قىلىپ كەلگەنىدۇق. بىز ئۇ يىللاردا خىتاي تاجاۋۇزچىلىرىنىڭ نوپۇس ئۈستۈنلۈكى يارىتىپ ۋەتىنىمىزنى يۇتۇۋېلىش پىلانىغا ئىزچىل سەل قاراپ كەلگەنىدۇق. بىز دۈشمەنگە قارشى جەڭگە ئاتلىنىشتا ئەڭ مۇۋاپىق چارىلاردىن پايدىلىنىپ دۈشمەننىڭ ئازىيىشىنى ئىلگىرى سۈرىدىغان ئەڭ ئاجىز نۇقتىلىرىنى تېپىپ ئىزچىل زەربە بېرىشتىن ئىبارەت مۇتلەق يوشۇرۇن پارتىزانلىق ھەرىكەتلىرى بىلەن شۇغۇللىنىش ئورنىغا، دۈشمەن بىلەن تىنچ شەكىلدە سىياسىي تىركىشىش ياكى ئاشكارا تىنچ قارشىلىق كۆرسىتىشتىن ئىبارەت خاتا يول بىلەن ھەرىكەت قىلىشنى بىردىن-بىر ھەل قىلىش چارىسى دەپ ھېسابلىدۇق.

شەرقىي تۈركىستان مىللىي مۇستەقىللىق ھەرىكىتىنىڭ بىرىنچى باسقۇچى ھېسابلىنىدىغان دۈشمەننىڭ سۈنئىي يوللاردا كۆپىيىشىنى چەكلەش ھەرىكىتىمىز پۈتۈنلەي ئۆز كۈچىمىزگە تايىنىپ ئېلىپ بېرىلىدىغان، قولىمىزدىن كېلىدىغان، ئۈنۈمى يۇقىرى، خەتىرى تۆۋەن، تېز تەسىر كۆرسىتەلەيدىغان، ئاسان، ئەرزان ۋە مۇتلەق يوشۇرۇن چارە-تەدبىرلەرگە تايىنىدىغان ھەرىكەتتۇر. شۇڭلاشقا يەنە بىز بۇ باسقۇچتا خىتاي تاجاۋۇزچىلىرى بىلەن ئاشكارا تىركىشىش ۋەزىيىتى يارىتىشنى ھەرگىزمۇ مەقسەت قىلمايمىز. بۇ باسقۇچتا دۈشمەننىڭ سۈنئى كۆپىيىش يوللىرىغا بىۋاستە ياكى ھەرخىل ۋاسىتىلىك چەكلىمە يارىتىش ۋەزىيىتىنى پەيدا قىلىش ئارقىلىق،

كەلگۈسىدىكى قوراللىق پارتىزانلىق ھەرىكەت باسقۇچىمىز — ۋەتىنىمىزدىكى خىتاي تاجاۋۇزچىلىرىنى تەدرىجىي ئازايتىشنى مەقسەت قىلىدىغان ئىككىنچى باسقۇچلۇق ھەرىكىتىمىز ئۈچۈن قەھرىمان جەڭچى يېتىشتۈرۈش ۋە خىتاي تاجاۋۇزچىلىرىنىڭ قىسمەن نوپۇسى ئازىيىپ بارىدىغان پايدىلىق ۋەزىيەت يارىتىۋېلىشنى ئاساسى مەقسەت قىلىشىمىز كېرەك. ۋەزىيەت يېمىرىلمەس پارتىزانلىق ھەرىكەتلەرنى قانات يايدۇرۇشقا بولىدىغان ئىككىنچى باسقۇچنى تەقەززا قىلغان كۈنلەردە، دۈشمەننىڭ بىخوت قالغان قوراللىق تارقاق كۈچلىرىگە تۇيۇقسىز زەربە بېرىپ قېچىپ كېتىش قاتارىدىكى پاراكەندە سېلىش ھەرىكەتلىرىنى كەڭ قانات يايدۇرۇشقا كىرىشىپ، نىسپىي مۇقىم پارتىزانلىق رايونلار ۋە قىسمەن تۈراقلىق ئازاد رايونلارنى قولغا كەلتۈرۈشكە تىرىشىشىمىز مۇمكىن. بۇنداق نىسپىي ئازاد رايونلارنى ئىمكان قەدەر مۇۋاپىق قوشنا ئەللەر چېگرىلىرىغىچە كېڭەيتىپ، نىسپىي مۇنتىزىم قوراللىق ئەترەت-قىسىملارنى قۇرۇپ چىقىش شارائىتىنى يارىتىشقا تىرىشچانلىق كۆرسىتىشىمىز مۇمكىن. بۇ باسقۇچنىڭ ئاخىرى، مۇقەررەر تۈردە مىللىي مۇستەقىللىق ھەرىكىتىمىزنىڭ ئۈچىنچى باسقۇچى بولغان نىسپىي مۇنتىزىم ئۇرۇش ھالىتى ۋەزىيىتىگە ئېلىپ بارىدۇ. بىز شۇ چاغلاردىلا بىزگە قوشنا بولغان ئۇنغا يېقىن بىر-بىرىدىن ئالاھىدە پەرقلىنىپ تۇرىدىغان قوشنىلىرىمىزدىن ھەرخىل مۇددىئا ياكى ھەرخىل شەكىللەردە ماددىي ۋە مەنىۋى ياردەمگە ئېھتىياجىمىز تۇغۇلىدۇ. ئەنە شۇ چاغدا، دىپلوماتىك پائالىيەتلەر ھەقىقىي ئەھمىيىتىنى كۆرسىتەلىشى مۇمكىن. ئۇنىڭدىن بۇرۇنقى باسقۇچلاردا، بىزنىڭ بارلىق تاشقى پائالىيەت ياكى بارلىق قوشۇمچە ۋەتەنپەرۋەرلىك پائالىيەتلىرىمىز پەقەتلا بىرىنچى ۋە ئىككىنچى باسقۇچلۇق مىللىي مۇستەقىللىق ھەرىكەتلىرىمىز ئۈچۈن بىۋاستە ياردىمى تېگىدىغان پائالىيەت تۈرلىرىنى ئۆزىنىڭ مۇددىئاسى قىلىشى لازىم.

بۇنداق دېيىش بىلەن بىزنىڭ بىرىنچى باسقۇچلۇق ھەرىكىتىمىزنى ئۇنچىلىك ئاسان دەپ قارىماسلىقىمىز كېرەك. بىز بۇ باسقۇچلۇق ھەرىكىتىمىزنى باشلاش كۈنلىرىمىزدە، يىلىغا يېرىم مىليوندىن سۈنئىي كۆپىيىپ كېتىۋاتقان خىتاي

تاجاۋۇزچىلىرىنىڭ كۆپىيىش يوللىرىنى ۋاستىلىك يوللار بىلەن توسۇش ھەرىكىتىمىزنى مىليون كىشىلىك قوراللىق خىتاي تاجاۋۇزچى قوشۇنلىرىدىن ئۆزىمىزنى دالدىغا ئالغان ھالدا ئىزچىل قانات يايدۇرۇشقا مەجبۇرمىز. بۇنىڭ ئۈچۈن مۇتلەق يوشۇرۇن تۈرلەردىكى ۋەھىمە يارىتىش پائالىيەتلىرىدىن تولۇق پايدىلىنىشقا توغرا كەلمەكتە. يەنى، بۇ باسقۇچلۇق ھەرىكىتىمىزنى ھەرقانداق بىر تاشقى ياردەمنى ئۈمىد قىلمىغان ئاساستا، ھەتتا خەلقىمىزدىنمۇ بىرەر ياردەم تەلەپ قىلىش پۇرسىتى بولمىغان ھالدا قانات يايدۇرۇشقا مەجبۇر بولىدىغانلىقىمىز ئۈچۈن، ئىمكانقەدەر ئاددىي، ئەرزان ۋە ھەممىلا يەردە تاپقىلى بولىدىغان نەرسىلەرنى قورال قىلىپ قانات يايدۇرۇشنى جىددىي ئويلىنىشىمىزغا توغرا كەلمەكتە. بۇنداق ئاددىي قوراللار، دۈشمەننىڭ ھەرقانداق بىر قوراللىق كۈچىگە زەربە بېرىشتە ئېغىر قىيىنچىلىقلارنى تۇغدۇرۇپ بېرىدىغانلىقى مۇقەررەر بولغاچقا، بىزنىڭ زەربە بېرىدىغان ئوبىكتىپلىرىمىزمۇ ئىنتايىن ئاجىز، ئىنتايىن بەخىرامان، داڭلىق ياكى بىچارە قاتارىدىكى كۈچلۈك ۋەھىملىك تەسىرلەرنى پەيدا قىلالايدىغان، ئاسان زەربە بەرگىلى بولىدىغان دۈشمەن كۈچلىرى بولىشى، بۇنداق ھەرىكەتلەرنى پەيدا قىلىدىغان پىدائىيلىرىمىزمۇ ھەر ۋاقىت ۋەقە پەيدا قىلىش شارائىتىغا ئىگە قىلىچە گۇمان پەيدا قىلمايدىغان دۈشمەن ئىچىدە تۇرۇۋاتقان كىشىلەردىن تەشكىل تېپىشى شەرت. پەيدا قىلىدىغان ھەرىكەتلىرىمىزمۇ ئىنتايىن ئېچىنىشلىق ۋەھىملەرنى يارىتالايدىغان ھەرىكەت شەكىللىرىدىن بولىشى لازىمكى، خىتاي تاجاۋۇزچى كەلگۈندىلەر بۇ ھەرىكەتلىرىمىزدىن ئۈركۈپ قېچىشنى كەلتۈرۈپ چىقىرالايدىغان بولسۇن.

بۇنىڭ ئۈچۈن بىزنىڭ بىرىنچى باسقۇچلۇق ھەرىكىتىمىز قەتئىي تۈردە دۈشمەن زىچ جايلاشقان يەرلەردە، دۈشمەن ئەڭ بەخىرامان يۈرىدىغان يەرلەردە، قوراللىق قوغدىنىشى بولمىغان ئاجىز دۈشمەن نىشانىغا ئېلىنىشى لازىم. بۇ دېگەنلىك، خىتاي تاجاۋۇزچىلىرىنىڭ ۋەھشىي جاللات ئائىلە تەۋەلىرىنى، ئۇلارنىڭ ئۇرۇق-تۇغقانلىرىنى، يېقىن كىشىلىرىنى، سۆيگەن ئادەم ۋە نەرسىلىرىنى، ھەددىنى بىلمەي قالغان ئۇششاق تاجاۋۇزچى مەمۇرىي كادىر-چاپارمەنلىرىنى زەربە بېرىدىغان

ئوبيېكتىپ قىلىپ تاللىۋېلىش دېگەنلىك بولىدۇ. بۇ جەرياندا ۋەتىنىمىزنى مۇستەملىكە قىلىش ۋە بېسىۋېلىشتا، خەلقىمىزنى بوزەك قىلىشتا، باستۇرۇشتا، تۆھمەت قىلىپ تۇتۇپ بېرىشتە، نازارەت قىلىشتا، يەرلىكلەرنى يەكلەپ ئۆز خىتايلىرىنى شەھەر نوپۇسىغا ۋە ئىشقا ئورۇنلاشتۇرۇشقىلا بېرىلىپ كېتىشلەردە ئالاھىدە ئاكتىپ رول ئوينىغانلار مەيلى قېرىپ دەم ئېلىشقا چىقىۋالغان ياكى داۋالىنىۋاتقان بولۇشىدىن قەتئىي نەزەر، ئۇلار ۋە ئۇلارنىڭمۇ بارلىق يېقىنلىرى زەربە بېرىلىدىغان نامزاتلار قاتارىدىن ئورۇن ئېلىشى كېرەك. بىز بۇ باسقۇچتا ۋەتىنىمىزگە تاجاۋۇز قىلىپ كەلگەن خىتاي تاجاۋۇزچىلىرىنى ئۆلتۈرۈش ياكى بۇرۇنقى جىنايەتلىرى ئۈچۈن قانلىق قىساس ئېلىشنى ئۆزىمىزگە ۋەزىپە قىلالمايمىز. ئەسلىدىلا بۇنداق ۋەزىپىنى ئورۇنداش پۇرسىتىگىمۇ ئىگە ئەمەسىمىز. بىز پەقەت ۋەتىنىمىزگە تاجاۋۇز قىلىپ كىرىدىغان خىتاي تاجاۋۇزچىلىرىنى قورقۇتۇپ كەلتۈرمەسلىك، ۋەتىنىمىزدىكى تاجاۋۇزچى خىتايلارنى قورقۇتۇپ دۆلىتىگە قاچۇرۇش ئۈچۈنلا ۋەھىمە پەيدا قىلىشىمىز لازىم. شۇنداق ئىكەن، قايسى خىل دۈشمەنگە زەربە بەرگىنىمىزدە دۈشمەننى ئەڭ بەك قورقۇتقىلى بولىدىغانلىقى، ئەڭ كۆپ قورقۇتۇپ قاچۇرغىلى بولىدىغانلىقىغا قاراپ زەربە بېرىش ئوبيېكتىنى تاللىشىمىز لازىم. ئەگەر زەربە بېرىلىدىغانغا ئاۋۋال تاللىۋېلىنغان دۈشمەنگە قارىغاندا يەنە بىر دۈشمەننىڭ زەربىگە ئۇچرىشى تېخىمۇ كۆپ خىتاي تاجاۋۇزچىسىنى قاچۇرالايدىغان ياكى تېخىمۇ بىخەتەر زەربە بەرگىلى بولىدىغانلىقىنى مۆلچەرلىسەك، ئۇ ھالدا كېيىنكىسىنى تاللىۋېلىشىمىز لازىم. دۈشمەنگە زەربە بېرىشتە نوقۇل قان تۆكۈشنىلا مەقسەت قىلماسلىقىمىز لازىم. ئەگەر دۈشمەننى قاچۇرۇش رولىلا بولىدىكەن، ئۇلارنىڭ مال-مۈلكىگە زىيان سالساقمۇ مەقسەتكە يەتكەن بولىمىز.

بىز شۇنى يەنە بىر قېتىم تەكىتلەيمىزكى، بۇ ۋەتەن بىزنىڭ ۋەتەن. بۇ ۋەتەنگە ھەرقانداق باھانىلەر بىلەن كەلگەن خىتايلارنىڭ ھەممىسى تاجاۋۇزچى، مىللىي دۈشمىنىمىزدۇر. شۇ سەۋەبتىن، بۇ تاجاۋۇزچىلارنىڭ خەلقىمىزگە، ۋەتىنىمىزگە كەلتۈرگەن زىيىنىنى ئاشكارە ياكى ئاشكارە، ئاكتىپ ياكى مەجبۇرى پەيدا قىلىۋاتىدۇ

دەيدىغان مەسىلە مەۋجۇد ئەمەس. بۇ تاجاۋۇزچىلارنىڭ قىلغان ھەربىر ئىشى، ۋەتىنىمىزدە باسقان ھەربىر قەدىمى ۋەتىنىمىزنى يۇتىۋېلىش، خەلقىمىزنى يوقىتىش ئۈچۈندۇر. ئۇلارنى ھەرقانداق باھانىلەر بىلەن ھىمايە قىلىدىغان، ئىچ ئاغرىتىدىغانلارنىڭ ھەممىسى ۋەتەن ئېڭى بولمىغان قۇللار ياكى ۋەتەن خائىنلىرىدۇر.

بۇ باسقۇنچىلۇق ھەرىكىتىمىز مۇتلەق تۈردە ئىزچىللىقىغا كاپالەتلىك قىلىنىشى لازىم. ئەنە شۇ چاغدىلا، بىزنىڭ بىرىنچى باسقۇنچىلۇق ۋەتەن قۇتقۇزۇش ھەرىكىتىمىز ئاخىرقى مەقسەتكە يېتەلەيدۇ. ئىزچىللىق، قولغا چۈشۈپ قېلىشتىن ساقلىنىشىمىزنى ئالدىنقى شەرت قىلىدۇ. ئاسان تۇتۇلۇپ قالماسلىق ئۈچۈن قەتئىي تۈردە دۈشمەننىڭ ئەڭ بىخوت ۋە ئەڭ ئاجىز نۇقتىسىغا ئەڭ مەخپىي شەكىللەر بىلەن زەربە بېرىشىمىزنى تەلەپ قىلىدۇ.

§2.3 ھەرىكەت پەيدا قىلغۇچى كۈچلىرىمىز

بىز يۇقىرىدا كۆرسىتىپ ئۆتكىنىمىزدەك، خىتاي تاجاۋۇزچىلىرىغا زەربە بېرىشنىڭ ئەڭ مۇۋاپىق شارائىتىغا ئىگە بولغان كىشىلىرىمىز، دۈشمەن بىلەن بىرگە ئىشلەۋاتقان مىللىي قورچاق مەمۇرىي خادىملار، قورچاق ئىشچى-خىزمەتچىلەر، مىللىي شەھەر ئاھالىلىرىدىن تەشكىل تاپىدىغانلىقىنى كۆرۈپ ئالالايمىز. ھالبۇكى، بىزنىڭ مىللىي مۇستەقىللىق ھەرىكىتىمىزنىڭ بىرىنچى باسقۇچىنى ئىشقا ئاشۇرالايدىغان بۇ شەھەر ئىچى كۈچلىرىمىز تىنچلىقپەرەسلىك ئەقىدىلىرىنىڭ تەسىرىدە، مىللىي مۇستەقىللىق ھەرىكەتلىرىنى پەيدا قىلىدىغان ئاكتىپ كۈچلەر قاتارىدا ئەمەس، بەلكى خىتاي تاجاۋۇزچىلىرىغا باش ئېگىش، ئۇلارغا قۇللۇق قىلىش، ئۇلارنىڭ تاپشۇرغان ۋەزىپىلىرىنى ساداقەتمەنلىك بىلەن ئىجرا قىلىش مەيدانىدا تۇرۇپ كەلمەكتە. بۇ كىشىلىرىمىز دۈشمىنىگە، ۋەتىنىمىزدىكى تاجاۋۇزچى كۈچلەرگە مەيلى ئاڭلىق ياكى

ئاڭسىز خىزمەت قىلغان بولىشىدىن قەتئىي نەزەر، ۋەتىنىمىزنىڭ مۇنقەرز بولىشىغا ھېچقاچان كۆرۈنەرلىك تۇسالغۇ يارىتىش ھەرىكىتىدە بولۇپ باقمىدى. ھېچ بولمىغاندا بۇ كۈچلىرىمىز خىتاي تاجاۋۇزچىلىرىغا قارشى قىممىتى بار بىرەر ھەرىكەت پەيدا قىلىش تەرىپىدە بولۇپ باقمىدى. بۈگۈن ئۇلارنىڭ ۋەتىنى ئۈچۈن خىزمەت كۆرسىتىدىغان ئاخىرقى پۇرسىتى كەلدى. ئەمدى بۇ كىشىلىرىمىز ئۆتكەنگە سالاۋات دەپ، بۇ شەرەپلىك ۋىجدانى ۋەزىپىسىنى ئۈستىلىرىگە ئېلىشى لازىم.

ئەمما شۇنىمۇ ئېتىراپ قىلىشىمىز لازىمكى، بىز بىرىنچى باسقۇچلۇق مىللىي مۇستەقىللىق ھەرىكەت باسقۇچىنى يۇقىرى پەللىگە كۆتۈرۈشتە پۈتۈنلەي بۈگۈنكى قورچاق ئورنىدا تۇرۇۋاتقان شەھەر خەلقىمىزگە تايىنىشقا مەجبۇرمىز. بىزنىڭ بۇ شەھەر خەلقىمىزمۇ ئۆزلىرىنىڭ 'قورچاق' لىق ھالىتىدىن قۇتۇلۇشنىڭ بىردىن-بىر يولى — بۇ ھەرىكەتكە بىۋاسىتە قاتنىشىپ ۋەھىمىلىك زەربىلەرنى يارىتىشقا كۈچ چىقىرىشتۇر. بىزنىڭ بىپايان يېزا-قىشلاقلاردىكى قېرىنداشلىرىمىزدا ۋەتىنىمىزنىڭ مىللىي مۇستەقىللىق ھەرىكىتىنىڭ ئىككىنچى باسقۇچلۇق دەۋرىگە قەدەم قويغىنىدىلا ئاندىن ھەقىقىي رولىنى جارى قىلدۇرۇش پۇرسىتى شەكىللەنگەن بولىدۇ. شۇڭا، بىزنىڭ يېزا-قىشلاقلىرىمىزدىكى قېرىنداشلىرىمىز شەھەر خەلقىنىڭ بىرىنچى باسقۇچلۇق ھەرىكەت دولقۇنى يارىتىشىغا ۋاستىلىك شەكىللەر بىلەن يېقىندىن يار-يۆلەكتە بولىشى بىلەن بىرگە، ئاساسلىقى ئىككىنچى باسقۇچلۇق ھەرىكەت دولقۇنى ئۈچۈن ئۆزلىرىنى مۇتلەق يوشۇرۇن شەكىلدە تەييارلىشى لازىم. ئەمما يېزا-قىشلاق خەلقىمىزنى بىھۇدە چىقىمدار قىلماسلىق ئالدىنقى شەرتى ئاستىدا، باشقىچە ئەمەلىي پائالىيەتلەرنى پەيدا قىلىشقا جەلپ قىلىشنىڭ ئۆزگىچە يوللىرىنىڭ بولۇش-بولماسلىقى ھەققىدە يەنىلا ئەستايىدىللىق بىلەن ئىزدىنىپ كۆرۈشىمىز مۇمكىن. بۈگۈنگىچە كۆرۈلگەن كۆپ ساندىكى داغدۇغىلىق ھەرىكەتلەرنىڭ مۇتلەق كۆپ قىسمى ئاساسەن يېزا-قىشلاقلىرىمىزدىكى قېرىنداشلىرىمىزنىڭ ھەرىكىتىنى ئاساس قىلىپ كەلگەنىدى. روشەنكى، مىللىي مۇستەقىللىق ھەرىكىتىمىزنىڭ تۈنجى باسقۇچى ئۈچۈن مىللىي شەھەر ئاھالىمىزنىڭ يوشۇرۇن قاتنىشىشى بولماي تۇرۇپ،

كۆرۈنەرلىك نەتىجىگە ئېرىشىش ئىمكانىغا ئىگە ئەمەسمىز.

بىزنىڭ شەھەرلىرىمىزدىكى قورچاق مەمۇرىي خادىملىرىمىز، ئىشچى-خىزمەتچىلىرىمىز، ئىشسىزلىرىمىز، مەدىكار-كاسىپلىرىمىز، تىجارەتچى-ئىگىلىك تىكلىگەن كىشىلىرىمىز، زىيالىي، تېخنىك، ئىنژېنېر، ئوقۇتقۇچى-تولۇق ئوتتۇرا مەكتەپ ۋە ئۇنىڭدىن يۇقىرى دەرىجىلىك مەكتەپلەرنىڭ يۇقىرى يىللىق ئوقۇغۇچىلىرى، ھەتتا يولدىن ئېزىقۋاتقان ياشلىرىمىزمۇ پۇرسەت تاپالىسا ئەڭ يوشۇرۇن شەكىللەردىكى مىللىي مۇستەقىللىق خۇسۇسى ھەرىكەتلىرىگە ئاتلىنىشى ياكى ئەڭ بىخەتەر شەكىللەردە تەشكىللەنگەن زەنجىرسىمان تەشكىلاتلارغا ئۇيۇشۇپ، پۇرسەت تاپالىسا يوشۇرۇن ھەمكارلىق ئاساسىدىكى زەربە بېرىش ھەرىكەتلىرى بىلەن شۇغۇللىنىشى كېرەك. ھەرىكەتلىرى مۇتلەق تۈردە ۋەھىملىك بولۇشىنى ئالدىنقى شەرت قىلىشى ۋە پاش بولۇپ قالماسلىقتا تولۇق كاپالەتلىك قىلىشى لازىم. بۇنداق ھەرىكەتلەر ئاددىي قوراللار بىلەن ئاسان زەربە بەرگىلى بولىدىغان ئوبيېكتلارغا قارىتىلىشى لازىم. شۇنىڭدەك ھەرىكەتلەر بىر شەھەر ياكى شۇ شەھەر رايونىدا ئىزچىل داۋاملىشىپ تۇرۇشىغا كاپالەتلىك قىلىشقا تىرىشچانلىق كۆرسىتىشى لازىم. بۇنداق ھەرىكەت پەيدا قىلىشنى كۆڭلىگە پۈككەن كىشىلىرىمىز مەيلى تەشكىللىك ياكى ئۆز ئالدىغا يالغۇز ھەرىكەت قىلىشقا ئاتلانغانلىرىدا، ئۆتمۈشتە سادىر قىلغان خاتالىقلىرى، ھەتتا مىللىتى ھەمدە ۋەتىنىگە قارىتا جىنايەت ئىشلىگەنلىكلىرىنى قەتئىي ئېسىدىن چىقىرىپ تاشلىشى لازىم. ئۇلارنىڭ مىللىتىگە، ۋەتىنىگە كۆرسەتكەن كېيىنكى ھەربىر تۆھپىسى، ئۆتمۈشتىكى خاتالىقلىرىنى، جىنايەتلىرىنى، ھەتتا خائىنلىق شەجەرىلىرىنىمۇ يۇيۇپ تاشلاشقا يېتىپ ئاشىدۇ. ئەڭ كېيىمدە ۋىجدانى ئالاھىدە راھەتلىنىپ قالىدۇ. بىزنىڭ شەھەرلەردىكى نۇرغۇن كىشىلىرىمىز خىتاي تاجاۋۇزچىلىرى بىلەن ئاڭلىق تۈردە ھەمكارلىشىدىغان ھېچقانداق پائالىيەتلەرگە قاتناشمىغانلىقىدىن پەخىرلىنىپ سۆزلىشى مۇمكىن. ئەمما بىزنىڭ شەھەر ئاھالىمىز خىتاي تاجاۋۇزچىلىرى بىلەن ئاڭلىق تۈردە ھەمكارلاشمىغانلىقىدىن ئەمەس، بەلكى خىتاي تاجاۋۇزچىلىرىغا ئاكتىپ زەربە بەرگەنلىكىدىن پەخىرلىنىشى

لازىم. خىتاي تاجاۋۇزچىلىرىغا زەربە بېرىشنىڭ ئەڭ مۇۋاپىق شارائىتىغا ئىگە بولۇپ تۇرۇقلۇق جىم يېتىۋېلىشىنىڭمۇ شەكلى ئۆزگەرگەن مۇناپىقلىق ئىكەنلىكىنى ئۇنتۇماسلىق لازىم. خۇددى شۇنىڭدەك، نۆۋەتتىكى مىللىي مۇستەقىللىق كۈرىشىمىزنىڭ بىرىنچى باسقۇچىغا قىلچە ياردىمى تەگمەيدىغان ھەرقانداق بىر ھەرىكەت بىلەن شۇغۇللانغانلىقىمىزنىمۇ ۋەتەنپەرۋەرلىك ھەرىكىتى بىلەن شۇغۇللانغانلىق دېيىشكە بولمايدۇ. بىز ئۆتمۈشتىكى سادىر قىلغان خاتالىقلىرىمىزنى، يولىدىن ئازغانلىقىمىزنى، ھەتتا مىللىي مەنپەئەت ئالدىدا جىنايەت ئۆتكۈزگەنلىكىمىزنى ئاقلىماقچى بولىدىكەنمىز، ۋەتەن ئازادلىقى ئۈچۈن قەتئىي تۈردە بىر كىشىلىك ھەرىكەت قىلىشىمىز لازىم. قىلىدىغان ئىشىمىز مىللىي مۇستەقىللىق ھەرىكىتىمىزنىڭ بىرىنچى باسقۇچى ئۈچۈن زىيىنى بولمايدىغان ئەمەس، قەتئىي تۈردە پايدىسى بولىدىغان ئىشلاردىن بولىشىنى قولغا كەلتۈرۈشىمىز لازىم. بۇ جەھەتتە قولىمىزدىن نېمە كەلسە قىلچە ئىككىلەنمەستىن شۇ ئىشنى قىلىشقا تىرىشچانلىق كۆرسىتىشىمىز لازىم. ئالايلۇق، مىللىتىمىزگە مەنپەئەت بەرمەستىن خىتاي تاجاۋۇزچىلىرىنى سەمرىتىۋاتقان بىرەر ئىسكىلات، بىرەر دۇكان، بىرەر كارخانا، بىرەر بىنا، بىرەر ئىش مەركىزىي بىنالىرىغا زىيان سالالىساقمۇ بىر ئىش. بۇنىڭغىمۇ پۇرسەت تاپالمىساق، زەربە بېرىش قورال-چېرتيوژلىرى، رېتسېپلىرى، ياسىلىش تېخنىكىلىق بىلىملىرى بىلەن يوشۇرۇن تەمىنلەش، بۇلارغا مۇناسىۋەتلىك ماتېرىيال مەنبەلىرى، زەربە بېرىشكە مۇۋاپىق يېڭى دۈشمەن نۇقتىلىرى ۋە نامزاتلىرى، خىتاي تاجاۋۇزچىلىرىنىڭ مۇداپىئەلىنىش، قىساس ئېلىش پىلانلىرى، خائىنلار تىزىملىكلىرى، خىتاي تاجاۋۇزچىلىرىنىڭ تەپسىلىي جايلىشىش خەرىتىلىرى قاتارلىقلارنى ئەڭ مۇۋاپىق تەشۋىقات قوراللىرىدىن پايدىلىنىپ خەلقىمىزگە يوشۇرۇن تارقىتىپ تۇرالىساقمۇ بىر تۆھپە ھېسابلىنىدۇ. بۇ خىل تەشۋىقاتلىرىمىز ئاممىباب خەرىتە، رېتسېپ، چېرتيوژ، تېخنىك ئۇسۇللىرى، خەۋەر، ئاگاھلاندۇرۇش، خىتاي تاجاۋۇزچىلىرىنى تەھدىتكە سېلىش قاتارىدىكى شەكىللەرنى ئېلىشى مۇمكىن. ھېچ بولمىغاندا تۇرۇۋاتقان شەھىرىمىز، مەھەللىمىز، ئەتراپىمىز، ئىشلەۋاتقان يېرىمىز

قاتارلىقلارنىڭ دۈشمەن ئەھۋالى، ئىقتىسادىي، سىياسىي، جىنايى، مۇداپىئە ئەھۋاللىرىنى ئۆز ئىچىگە ئالغان ھەرخىل مەلۇماتلارنى بولسىمۇ چۈشىنىشلىك، ئاسان تارقىلىدىغان ۋە ئەڭ يېڭى ئۇسۇل-چارىلار بىلەن يوشۇرۇن تەشۋىقات ماتېرىيالى شەكلىدە تارقىتىۋېتىشىمىز مۇمكىن. تىپىك خىتاي تاجاۋۇزچىلىرىنىڭ پائالىيەت دائىرىسى، جىنايەتلىرى، ئادەتلىرى، ئاجىز نۇقتىلىرى، دائىم بارىدىغان ياكى دائىم ئۆتىدىغان يەرلىرى، ئائىلىسىنىڭ، يېقىنلىرىنىڭ ئادرېس ۋە دائىم پائالىيەت قىلىدىغان يەرلىرىنى ۋاقىت سائەتلىرى بويىچە يوشۇرۇن تارقىتىپ تۇرساقمۇ بىر ئىش. قولىمىزدىن كەلسە، ئۆز كەسپى ئالاھىدىلىكلىرىمىزگە ئاساسەن يېڭى، ئەرزان، ئاددىي، كۈچلۈك زەربە بېرىدىغان، ئەپلىك يەرلىك قوراللارنىڭ ياسىلىشى، سىخېما-چېرتيوژلىرى، رېتسېپلىرى، تېخنىكىلىرى قاتارلىقلارنىمۇ ئۆزىمىز يوشۇرۇن لايىھەلەش، ئوغرىلاش، سېتىۋېلىش ئارقىلىق يۇقىرىقىدەك ئۇسۇل ۋە شەكىللەردە خەلقىمىز ئارىسىغا تىنىماي يوشۇرۇن تارقىتىپ تۇرساقمۇ مىللىي مۇستەقىللىق ھەرىكىتىمىزنىڭ بىرىنچى باسقۇچى ئۈچۈن ئالاھىدە تۆھپىمىز بولىدۇ. بۇنداق ماتېرىياللارنى باشقا يۇرتلىرىمىزغا تارقىتىش، گويا باشقا يۇرتلىرىمىزدىكى پىدائىيلىرىمىز ئەۋەتىپتۇ قىلىپ بارلىق بۇلۇڭ-پۇچقاقلارغىچە تارقىلالايدىغان ھالغا كەلتۈرۈپ تارقىتىشقىمۇ دىققەت قىلىشىمىز لازىم. خەلقىمىز ئىچىدىكى تەۋەككۈل قىلىشقا جۈرئەت قىلالايدىغان كىشىلىرىمىزگە دۈشمەنگە ۋەھىمىلىك زەربە بېرىش ئىمكانلىرىنى بېرەلەيدىغان بۇ خىل ماتېرىياللارنى ئۆيلىرىدە، ئىش ئورنىدا، كوچىلاردا، بېكەتلەردە، ھەتتا ھاجەتخانا-ئەخلەتخانىلاردىمۇ ئۇچراتقىلى بولىدىغان ۋەزىيەت يارىتىۋېتىشىمىز لازىم. بۇنداق ئىستىخىيىلىك يوشۇرۇن تەشۋىقاتلىرىمىزنىڭ دەرھال نەتىجىسى كۆرۈلمەسلىكىدىن قىلچە ئەنسىرىمەيلى. بىر كۈنىسى بولمىسا بىر كۈنىسى بۇنداق ماتېرىياللار ئىشلەتكۈچى پىدائىيمىزنىڭ قولىغا چۈشۈپ مۇتلەق تۈردە نەتىجىسىنى كۆرسىتىدۇ. دۈشمەن ئاھالىسىنىمۇ بۇنداق تەشۋىقاتلاردىن ئۆلگۈدەك قورقۇپ، نۇرغۇن ئادەم ۋە ماددىي كۈچ سەرپ قىلىپمۇ پاش قىلالمايدىغان جىددىيچىلىك يارىتىشقا ئالاھىدە كۈچ چىقىرىشىمىز كېرەك. بۇرۇنقى پائالىيەتلىرىمىزدە بۇنداق ئاممىۋى پائالىيەت

شەكىللىرىگە پەقەتلا ئەھمىيەت بەرمىگەن ئىدۇق. گويا ھەممە ئىشنى مەن قىلدىم، مەنلا قىلالايمەن، مەن قىلغانلىقىمنى بىلسۇن دېگەندەك قىياپەتلەر بىلەن ھەرىكەت قىلىشقا ئۆرۈندۇق. نەتىجىدە يا خەلقىمىز بۇنداق تەشۋىقاتلاردىن مەھرۇم قالدى، يا بولمىسا مەنمەنچىلەر تەرپىدىن يىپ ئۇچى چىقىپ قېلىپ پاجىئەلىك مەغلۇپ بولدى. بىز قىلالايدىغان ئىشلارنىڭ نەتىجىسىنى، قىلالمايدىغان ئىشلىرىمىزنىڭ ئۇسۇل-چارىلىرى ياكى چاقىرىقلىرىنى، خەلقنى رىغبەتلەندۈرىدىغان بىرىنچى باسقۇچلۇق ھەرىكەت چاقىرىقلىرىنى تىنماي تەشۋىق قىلىدىغان ئادەتنى يېتىلدۈرۈشكە تىرىشچانلىق كۆرسىتىشىمىز لازىم. دېمەك، مىللىي مۇستەقىللىق ھەرىكىتىمىز ئۇچۇن بىرەر تۆھپە قوشايچۇلا دەيدىكەنمىز، بىز قىلالايدىغان ئىشلار ئەتراپىمىزدا تولۇپ يېتىپتۇ. بۇنداق ئىشلارنى بۈگۈنكى پەن-تېخنىكا يۈكسەك تەرەققىي قىلىۋاتقان، بارلىق خىتاي تاجاۋۇزچىلىرى پۇل دېسە دۈم چۈشىدىغان ۋەزىيەتتە تېخىمۇ ئاسان، تېخىمۇ مۇكەممەل ۋە تېخىمۇ بىخەتەر قانات يايدۇرالىشىمىز مۇمكىن.

مىللىي مۇستەقىللىق ھەرىكىتىمىزنىڭ بىرىنچى باسقۇچىدا مىللىي شەھەر ئاھالىلىرىمىزنىڭ رولىنى ھەرگىزمۇ تۆۋەن مۆلچەرلىمەسلىكىمىز لازىم. بۇ باسقۇچتا، خىتاي تاجاۋۇزچىلىرىنىڭ زۇلۇمىغا، كەمسىتىشىگە چەتكە قېقىشىغا بىۋاستە ئۇچراۋاتقان، ھەممىدە ۋەتەنپەرۋەرلىك چۈشەنچىلىرىمىزدىكى خاتا قاراشلىرىمىز سەۋەبىدىن ئاڭلىق ياكى ئاڭسىز، بىلىپ ياكى بىلمەي، ئىختىيارى ياكى مەجبۇرى شەكىللەردە خىتاي تاجاۋۇزچىلىرى بىلەن تىنچ بىرگە ياشاپ كەلگەن شەھەر خەلقىمىز، مىللىي مۇستەقىللىق ھەرىكىتىمىزنى قانات يايدۇرۇشتا ئۆزلىرىنىڭ ئۈستىگە چۈشكەن شەرەپلىك مەجبۇرىيىتىنى جان پىدالىق بىلەن ئادا قىلىپ، مىللىي مۇستەقىللىق كۈرىشىمىزنىڭ ئاۋانگارتلىرىدىن بولۇشقا بەل باغلايدىغانلا بولىدىكەن، قولىمىزدىن ھېچقانداق ئىش قېچىپ قۇتۇلالمايدۇ!

بولۇپمۇ ئۇزۇن مۇددەتلىك ئۈمىدسىزلىك ئىچىدە يولدىن ئېزىۋاتقان ياشلىرىمىز، دۈشمەنگە زەربە بېرىشنىڭ ئىنتايىن كۆپ پايدىلىق شارائىتلىرى ئىچىدە

ياشاۋاتقانلىقىنى تونۇپ يېتىشى كېرەك. خۇددى شۇنىڭدەك بۇ خىل كىشىلىرىمىز ئىنتايىن تەۋەككۇلچى ۋە جاسارەتلىك كىشىلەر تويلىمى ئىكەنلىكىنىمۇ ئېنىق تونۇپ يېتىشى كېرەك. بۈگۈن مىللىي مۇستەقىللىق ھەرىكىتىمىزنىڭ بىرىنچى باسقۇچىدا ئەنە شۇنداق تەۋەككۈلچىلىك ۋە قورقماس جاسارەتكە ئىگە كىشىلىرىمىزگە بەكلا موھتاج بولماقتىمىز. بۇ تۈردىكى كىشىلىرىمىزگە ئازراق غۇرۇر-ۋىجدانلا كۇپايە. بۇ تۈردىكى كىشىلىرىمىز شۇنىمۇ ئۇنتۇماسلىقى كېرەككى، دۇنيادىكى ۋە ۋەتىنىمىزدىكى نۇرغۇنلىغان خەلق قوزغىلاڭلىرىنىڭ باشلانغۇچىنى يارىتىپ بەرگۈچى تۈنجى قەھرىمانلارنىڭ كۆپ قىسمى ئەنە شۇنداق بىر مەزگىل غۇرۇرىنى يوقىتىپ قويغان يولدىن چىققان كىشىلەر ئارىسىدىن چىققاندۇر. دېمەك، بۇ خىل كىشىلىرىمىزنىمۇ سەل چاغلاپ چەتكە قېقىشتىن ساقلىنىشىمىز لازىم. شۇنىمۇ ئۇنتۇمايلىكى، بۇنىڭ دەل ئەكسىچە ۋەتىنىمىزنى خىتايغا سېتىپ خەجلەۋاتقانلارنىڭ مۇتلەق كۆپ قىسمى سەيپىدىنگە ئوخشايدىغان ”ئەخلاقى جەھەتتىن بۇزۇلۇش ئىقتىدارىغىمۇ ئىگە بولمىغان مەلۇماتلىق كىشىلەر“ دىن تەشكىل تاپقان بولۇپ، ئەخلاقى جەھەتتىن بۇزۇلۇش ھەممە ئۈمىدنىڭ تۈگىگەنلىكىدىن دېرەك بەرمەيدۇ. شۇنداق ئىكەن، بۇنداق ’يولدىن چىقۋاتقان‘ ياشلىرىمىزنى خىتاي تاجاۋۇزچىلىرىنىڭ پايدىلىنىپ كېتىشىگە تاشلاپ قويۇشتىن ساقلىنىشىمىز، ئۇلارنىمۇ شەرقىي تۈركىستانلىق، ئۇلارمۇ ئانا ۋەتىنىمىزنىڭ پەرزەنتلىرى، ئۇلارنىڭ تومۇرلىرىدىمۇ ئاتىللا، ئوغۇزخان، يەتتىقىزلىرىم، سادىر پالۋان، تۆمۈر خەلپە، غوجا نىياز، غېنى باتۇر، نوزۇگۇم، رىزۋانگۈللەرنىڭ قېنى ئېقىۋاتىدۇ دەپ تونۇشىمىز لازىم.

بىر كىشىنىڭ ئىچىملىككە، زەھەرلىك چېكىملىككە بېرىلىپ كېتىشى ئۇنىڭ تۇغما بۇزۇقلۇقىنى كۆرسەتمەيدۇ. چۈنكى، خۇدا ئىنسانىنى پاك ۋە تەڭ ياراتقاندۇر. شۇنىڭدەك ئادەم بالىسىنى ياراتقىنىدا ھەر بىر ئادەمگە بىر-بىرىدىن پەرقلىق تۇغما قابىلىيەتلىرىنىمۇ بىرگە قوشۇپ بەرگەن. ئۇنىڭ تەبىئىي ئىقتىدارىنىڭ باشقا يەرلەرگە قېيىپ كېتىشى تاشقى مۇھىتنىڭ تەسىرىدىن بولۇپ، مۇۋاپىق يېتەكلەنسە يەنىلا توغرا يولنى تېپىۋېلىشى مۇمكىن. ئادەم ئۆزىدىكى بەزى تۇغما قابىلىيەت (ياكى

بولمىسا قايسى بىر ئادەم بولۇشىنىڭ تۈپكى ئېھتىياج تەلەپلىرىدىن ئوتتۇرىغا چىققىدىغان يوشۇرۇن ئىقتىدار) لىرىنى بەلگىلىك بىر ساھەلەر بويىچە چېنىقتۇرۇشقا، يېتىشتۈرۈشكە ۋە تەرەققىي قىلدۇرۇشقا بەكلا ئېھتىياجلىق. ئەگەر ئادەم بالىسى بۇ خىل يوشۇرۇن قابىلىيەتلىرىنى ۋاقتىدا ئىپادىلەش پۇرسىتىگە ئېرىشەلمىگىنىدە، ئۇ ئادەمدىكى بۇ ئىقتىدار ياكى يوشۇرۇنغان قابىلىيەت كۈچى ئۇ كىشىنىڭ روھى دۇنياسىدا يوشۇرۇن شەكىلدە ۋاستىلىك قىياپەتلەرگە پۈركىنىپ ئوتتۇرىغا چىقىشقا ئۇرۇنۇپ، پارتلاش ئالدىدىكى ۋولقاندەك بۇ كىشىنى ھەرگىزمۇ ئارامىغا قويمايدۇ. ئەگەر بۇ كىشى ئۆزىنىڭ ئىچكى تۇغما ئىقتىدار كۈچىنى ئىزدىنىش، ئىپادىلەش، تەرەققىي قىلدۇرۇشتا ھەرقانداق بىر تاشقى مۇھىتنىڭ توسالغۇسىغا يولۇققىنىدا، بۇ تاشقى مۇھىت توسالغۇسىغا قىلچە ئىككىلەنمەستىن تاقابىل تۇرۇشقا، قارشى چىقىشقا، ئۇنى يېڭىپ چىقىشقا ئۇرۇنىدۇ. بۇ خىل توسالغۇ ئۇنىڭغا مەيلى ئائىلىسىدىن ياكى جەمئىيەتتىن كەلگەن بولۇشىدىن قەتئىي نەزەر، قەتئىي قارشىلىق كۆرسىتىدۇ. تۇغما ئېھتىياج قاندۇرۇش توغرا يولغا كىرگىنىدە، ئادەتتىكى كىشىلەر بىر ئۆمۈر قىلالمايدىغان ئىشلارنىمۇ قىسقا ۋاقىت ئىچىدە ئاسانلا قىلالايدىغان ھالغا كەلتۈرەلەيدىغان بۇ خىل خاراكتېر ئېغىر توسالغۇغا يولۇققىنىدا، ھەتتا كىشىنى تۈپۈك يوللارغا مەجبۇرلاپ جەمئىيەتكە زىيان سالىدىغان ياكى ئۆزىنى ۋەيران قىلىدىغان يوللارغا مۇراجىئەت قىلىشتىنمۇ باش تارتمايدۇ. ئۆزىنى نابۇت قىلىش ھېسابىغا قىساس ئېلىشۋالىدىغان بۇ خىل مىجەز ھاراق-تاماكا، زەھەرلىك چېكىملىك، قىمار، ئوغرىلىق، لۈكچەكلىك، ئەخلاقسىزلىق قاتارىدىكى تەۋەككۇلچىلىك تەلەپ قىلىدىغان قاراڭغۇلۇقلاردىكى ۋاستىلار ئارقىلىق، ئىچكى ئېھتىياج تەلىپىدىن كەلگەن ھېسسىياتىنى باستۇرۇش ئارقىلىق ئارام تاپىدۇ. يەنى يۇقىرىقىدەك ۋاستىلار ئارقىلىق نورمال پىكىر قىلىش ئورنىغا خىيالى دۇنيا يارىتىپ، چۈشىدىكىدەك بۇ خىيالى دۇنياسىدا قىلچە توسقۇنلۇق ھېس قىلمايدىغان، سىياسەتلەر، قانۇنلار، ساقچى-سېكرىتارلار يوق دۇنياسىدا خالىغانچە خىيال سۈرۈپ، ئىچكى ھېسسىياتىنىڭ داۋالغۇشىنى قىسقا بىر مەزگىللىك بولسىمۇ پەسەيتىپ ئارام تاپىدۇ. ئەگەر بۇ خىل

تۇيۇق يولغا كىرىشۋاتقان ئادەمدىكى خىيالى ئارام تېپىشۋېلىش ھالىتى مىجەز-خارەكتېر ھالىغىچە تەرەققىي قىلمىغانلا بولىدىكەن، ئۇلارنى قايتىدىن توغرا يولغا قايتۇرۇش ئىمكانىنى يارىتىشقا بولىدۇ. ئۇھالدا، بۇ خىل كىشىلەرنىڭ ئىچكى تۇغما قابىلىيىتىنى ئىشقا سېلىش ئىستىكى مىللىي مۇستەقىللىق ھەرىكىتىمىز ئۈچۈن يېتەكلەنگىنىدە، ئاجايىپ باتۇرلۇق ياكى قۇسۇرسىز چارىلارغا ئايلىنىپ، ئەڭ مۇكەممەل مىللىي قەھرىمانلارغا ئايلىنالىشى مۇمكىن.

بۇلاردىن شۇنى كۆرۈۋېلىش مۇمكىنكى، ئاڭسىز دورامچىلىق قىلىش، ھۇرۇنلۇق، ياكى مەجبۇرلىنىش قاتارىدىكى سەۋەبلەر بىلەنلا تۇيۇق يولغا كىرىپ قالغانلارنى ھېسابقا ئالمىغاندا، ئىچكى ئىقتىدار دۇنياسىنىڭ بېسىمىغا چىدىماي تۇيۇق يولغا كىرىپ قالغان كىشىلىرىمىز خەلقىگە، ۋەتىنىگە پايدىلىق ئىش قىلىش يولىغا يېتەكلەنسە، بۇ يولغا ئىشەنچ يارىتىپ بېرەلىسە، ئۇلار ئۈچۈن ھېچقانداق بىر ئىدىيىۋى ئېقىم تەسىر قىلالمايدۇ، ئۇلارنىڭ مىللىي ئىنقىلاب يولىدا يارىتىدىغان يېڭىلىقلىرى قىياس قىلىنماس نەتىجىلەرنى يارىتىشقا سەۋەب بولالىشى مۇمكىن. ئۇلارنىڭ ئالدىدا، باشقىلار بىر ئۆمۈر ھەپىلىشىپمۇ ھەل قىلغىلى بولمايدىغان قىيىن مەسىلىلەر ئويۇن ھالىغا كېلىپ، بەكلا ئاسان ھەل قىلىش چارىلىرىنى تېپىپ چىقالايدۇ. بۇنداق كىشىلەر ھەرىكەتكە ئاتلانغىنىدا گويا قەھرىمانلىق ئۈچۈنلا يارىتىلغاندەك، دۈشمەننى غال-غال تىترىتىدىغان، خەلقنى جاسارەتلەندۈرىدىغان ئاۋانگارتلارغا ئايلىنالىشى مۇقەررەر.

قىسقىسى، دۈشمەن ئىچىدە ياشاۋاتقان يېرىم مىليوندىن ئارتۇق كىشىلىرىمىز ئارىسىدا ھەقىقەتەنمۇ ئىقتىدارلىق كىشىلىرىمىز ساقلانماقتا. ئۇلار ئۆزلىرىنىڭ ئىقتىدار كۈچلىرىنى بوشىتىش يولىنى تاپالماي يۈرگەن ئىنتايىن ئىستىقباللىق كىشىلىرىمىزدۇر. بىز ئۇلارغا مىللىي مۇستەقىللىق ھەرىكىتىمىزنى قانات يايدۇرۇش مۇھىتىنى پەيدا قىلىپ بېرەلىسەكلا كۇپايە.

§2.4 ئىدىيىۋى ئېقىملار مەسىلىسى

يۇقىرىدا تەپسىلىي تەھلىل قىلغىنىمىزدەك، ھەرقانداق بىر دۆلەتنىڭ ئىدىيىۋى ئېقىملار ئۈچۈن ئەمەس، بەلكى خەلقى، مىللىتى ئۈچۈن قۇرۇلىدىغانلىقىنى، ئىدىيىۋى ئېقىملار دۆلەت قۇرۇش ئۈچۈن ئەمەس، بەلكى قۇرۇلۇپ بولغان تۇراقلىق بىر دۆلەتنى باشقۇرۇش ئۈچۈن لازىم بولىدىغانلىقىنى كۆرۈپ ئالالايمىز. نۆۋەتتە ئالدىمىزدا ھەممىنى بېسىپ چۈشۈپ مىجىپ دەسسەپ ئۆتۈپ كېتەلەيدىغاندەك ئەلپازدا بىزگە خىرىس قىلىپ تۇرۇۋاتقان ئاپەتلىك خىتاي تاجاۋۇزچىلىرى تۇرغىنىدا، ئۆز ئەقىدە-قاراشلىرىمىزنىڭ ئوخشىماسلىقىدىن، ئېنىقراقى، كەلگۈسىدە ئەسلىگە كېلىدىغان دۆلىتىمىزنىڭ قايسى ئىجتىمائىي تۈزۈم بىلەن باشقۇرۇلۇشىغا مۇناسىۋەتلىك ئىشلارنى، بايرىقىمىزنىڭ رەڭگى-شەكلىنى ھەمدە كەلگۈسى ئەسلىگە كەلتۈرۈلىدىغان ۋەتىنىمىزنىڭ يېڭى ئىسمىنى تالاش-تارتىش قىلىپ بىر-بىرىمىزگە دۈشمەن بولۇشىمىز، پۈتۈنلەي باللارچە نادانلىقىمىزنىڭ ئىپادىسىدىن باشقا نەرسە ئەمەس. گويا بىزنىڭ بۈگۈنكى پاجىئەلىك ھالىتىمىز، بۈگۈنكى شارائىتىمىز ۋە ساپاسى يوق قاراشلىرىمىز بىلەن ۋەتىنىمىز ئەتىلا مۇستەقىللىقىنى قولغا كەلتۈرۈپ، ئىجتىمائىي تۈزۈم مەسىلىسى بۈرنىمىزغا تاقىشىپ ئالدىراپ قالىدىغىنىمىزدەك، نۇرغۇنلىغان ۋاقىت ۋە زېھنىمىزنى سەرپ قىلىپ بۇ ھەقتە تالاش-تارتىش قىلىپ يۈرۈشىمىز، بىزنىڭ قايتىدىن تۈيۈق يولغا كىرىپ كېتىۋاتقانلىقىمىزنى ئوچۇق كۆرسىتىپ تۇرماقتا. ئەسلىدە بىز بۇ ھەقتە شۇنداق مەردلىك كۆرسىتىشىمىز كېرەككى، ”مەن جېنىمنى تىكىپ كۈرەش قىلىپ ۋەتىنىم مۇستەقىل بولغاندىن كېيىنمۇ ئەينى ۋاقىتتىكى خەلقىمنىڭ تەلىپى بويىچە مەيلى قالاق پادىشاھلىق تۈزۈم بىلەن دۆلەت باشقۇرۇش تۈزۈمىنى تىكلىۋالغان بولسۇن، مەيلى قورقۇنچلۇق كاپىتالىزم بىلەن باشقۇرىدىغان بولسۇن، ھەتتا ئۆز مىللىتىمنىڭ ئادەملىرىدىن تەشكىل تاپقان فاشىستىك كوممۇنىزم بىلەن باشقۇرىدىغان بولسۇن، مۇستەقىل بولسىلا رازىمەن، بۇنىڭ ئۈچۈن جان پىدا قىلغانلىقىمدىن قەتئىي پۇشايمان قىلمايمەن! ئەگەر ھايات

قالسام، ئىدىيىۋى قاراشلىرىمىزدىكى ئوخشىماسلىقلار سەۋەبىدىن ئۆز دۆلىتىمىزنىڭ سوتچىلىرى مېنى ئۆلۈم جازاسىغا ھۆكۈم قىلغىنىدىمۇ، ئۆز مىللىي مۇستەقىل دۆلىتىمىزنىڭ مىللىي سوتچىلىرى بولغانلىقىدىن پەخىرلىنىپ بېشىمنى خۇشاللىق بىلەن جادۇسىغا تۇتۇپ بېرىمەن!“ دەيدىغان روھنى تىكلەپ جەڭگە ئاتلىنىشىمىز شەرت!

بىزنىڭ بۈگۈن قۇتۇلماقچى بولۇۋاتقىنىمىز ھەرگىزمۇ سوتسىيالىزم تۈزۈمى، دىنسىزلار تۈزۈمى ياكى قايسى بىر فاشىستىك تۈزۈملا ئەمەس. بىزنىڭ قۇتۇلماقچى بولۇۋاتقىنىمىز ئەشەددىي بىر مىللىي دۈشمەن، غالچىر تاجاۋۇزچىلاردۇر! بۇ خىتاي تاجاۋۇزچىلىرى خۇددى ئون ئىككى بال يەر تەۋرىشىكە، ھەممە يەرنى بېسىپ كېتىدىغان سۇ ئاپىتىگە، پۈتۈن ئادەملەرنى تېزدىن كېرەكتىن چىقىرىدىغان، ئۆلۈمگە يوللايدىغان بىرىنچى نومۇرلۇق يۇقۇملۇق كېسىلىگە ئوخشاش بىر ئاپەتتۇر! بۇنداق بىر ئاپەت، مىللىي ئەقىدىلىرىمىزنى ھەرگىزمۇ تونۇمايدۇ، مىللىي مەنپەتلىرىمىزنى ھەرگىزمۇ ئېتىراپ قىلمايدۇ، ئىنسانپەرۋەرلىك دېگەننى ئەسلا بىلمەيدۇ! ئۇ پەقەت ئۆز مىللىتىنىڭ مەنپەئەتىنى بىردىن-بىر چىقىش نۇقتىسى قىلغان، بۇ نىشان ئۈچۈن ئالدىغا كەلگەن ھەممىنى چەيلەپ ئۆتۈشنى ئۆزلىرىگە تۈپكى پرىنسىپ قىلغان، ئاجىز تۇرغانلارنى يۇتۇۋېلىش، كۈچلۈكلەر بىلەن مادارا قىلىپ، پۇرسەت تاپالىغان ھامان ھەممىنى يالماپ يۇتۇۋېلىشنى غايە قىلغان قورقۇنچلۇق بىر ئاپەت! ھەتتا ئەڭ ۋەھشىي تۈزۈملەردىمۇ بىرسى ئۈچۈن ئۇنىنى خاتا جازالىساق مەيلى دەپ يوشۇرۇن قارار قىلىشقىنىغا سېلىشتۇرغاندا، خىتاي جاللاتلىرى، ھەتتا ئۇلارنىڭ دۆلەت كاتتىۋاشلىرى قىلچە تەپ تارتماستىن بىر ئۈچۈن مىڭنى خاتا جازالاپ قويۇشتىن قورقماسلىقىمىز كېرەك دەپ ئاشكارا ئېلان قىلىپ ئوتتۇرىغا چىققان دۇنيادىكى ئەڭ ياۋايى ۋەھشىيلەردۇر! ئەنە شۇنداق چوڭ بالايىئاپەت ئالدىدا ”سەن ئاقتاغلىق، مەن قارا تاغلىق، سەن ئۇچى مەن بۇچى“ دەپ تالىشىپ تۇرۇشىمىز ئۆزىمىزنى ئۆلۈمگە تۇتۇپ بېرىشىمىزدىن باشقا ئاقىۋەتكە ئېلىپ بارالمايدۇ. بۈگۈن بىزنىڭ نۇرغۇنلىغان كىشىلىرىمىزنىڭ بىر-بىرسىنى خائىن-جاسۇس دەپ ئۆزئارا ھۇجۇم قىلىشلىرى، قۇرۇلمىغان دۆلىتىمىزنىڭ ئىسمىنى، تۈزۈمىنى

تالىشىشنى بىرىنچى نومۇرلۇق ۋەزىپە قىلىۋېلىشى، تىكلەنمىگەن بايرىقىنىڭ رەڭگى ياكى شەكلىنى تالىشىپ بىر-بىرىسىگە دۈشمەن بولۇشلىرىنى ئاقماقلىق، بۇ ھەقتە چېكىڭ تۈرۈۋالغانلارنى شەكلى ئۆزگەرگەن ۋاستىلىك خائىنلىق دېيىشىمىز كېرەك!

بۈگۈن شەرقىي تۈركىستانىمىز، شەرقىي تۈركىستان خەلقىمىز ھەرقانداق بىر ئىجتىمائىي تۈزۈمگە ئەمەس، بەلكى خىتاي تاجاۋۇزچىلىرىدىن قۇتۇلۇشقا موھتاج؛ قايسى بىر دۆلەت ئىسمىغا ئەمەس، بەلكى مۇستەقىللىققا ئىگە مىللىي دۆلەتكە موھتاج؛ قايسى بىر رەڭدىكى بايرىقىغا ئەمەس، بەلكى خىتاي تاجاۋۇزچىلىرىدىن تازىلانغان مىللىي دۆلەتكە موھتاج!

شۇ سەۋەبتىن، ھەرقانداق بىر ئىدىيىۋى ئېقىم، دىنىي مەزھەپلەرگە مەنسۇپ كىشىلەردىن بولىشىمىزدىن قەتئىي نەزەر، ئۆزئارا چىقىشالايدىغانلىكى كىشىلەر بىلەن زىچ ئۇيۇشۇپ، دۈشمەنگە قارشى ئەڭ مۇۋاپىق، ئەڭ كۈچلۈك، ئەڭ ئۈنۈملۈك، ئەڭ بىخەتەر، ئەڭ ئەرزان ۋە ئەڭ ئاسان زەربە بېرىش چارىلىرىنى تېپىپ چىقىپ جەڭگە ئاتلىنىشنى ئۆزىمىزنىڭ بىردىن-بىر ئەقىدىسى قىلىشىمىز شەرت! ئىجتىمائىي تۈزۈم، ئىدىيىۋى تالاش-تارتىشلارنى قىلىش ئۈچۈن مىللىي مۇستەقىل دۆلىتىمىز قۇرۇلغاندىن كېيىن يېتىپ ئاشقىچە ۋاقىت تاپالايدىغانلىقىمىزغا قەتئىي ئىشىنەيلى! ئەگەر بىز بۇنداق شارائىتقا ئېرىشەلمىسەك، بىزنىڭ ئەۋلادلىرىمىز چوقۇم بۇ ۋەزىپىنى بىز ئۈچۈن ئادا قىلىپ بېرەلەيدۇ، ھەتتا بىزدىنمۇ تولۇق ئورۇنداپ بېرەلەيدىغانلىقىدا قىلچە گۇمان يوق.

ماھىيىتىنى سۈرۈشتە قىلغىنىمىزدا، ھەرخىل ئىدىيىۋى ئېقىم تالاش-تارتىشىغا ھەۋەس قىلغۇچىلار بۇ خىل خۇمارنى ئۆتمۈشتىكى پان تۈركىسىزم، پان ئىسلامىزم قاتارىدىكى ئېقىملارنىڭ تالاش-تارتىشلىرىدىن مىراس قىلىۋالغان ئىللەتلىرى بولۇپ، بۇنى نادانلىقنىڭ، بىلىمسىزلىكنىڭ، يىراقنى كۆرەلمەسلىكنىڭ، خىيالپەرەسلىكنىڭ مەھسۇلى دېيىش مۇمكىن. بۇ خىل خۇمار — ئىدىيىۋى ئېقىم مۇنازىرىچىلىرىمىزنىڭ ئۆزلىرىنى خۇددى ’ئىلمىي مەسىلىلەر ئۈستىدە بەس-مۇنازىرە قىلالايدىغان ئوقۇمۇشلۇق كىشىلەر‘ قىلىپ كۆرسىتىشكە ھەۋەس قىلىشىنى پىسخىكىلىق مەنبە

قىلىشماقتا. يەنە بىر تەرەپتىن، غەرب ئەللىرىنىڭ دېموكراتىك تۈزۈمدە دۆلىتىنىڭ ھۆكۈمرانلىق ئورنىنى تالىشىش ئۈچۈن قىلىنىدىغان سايلام رىقابىتىگە ئوخشىغان تەشۋىقات ئويۇنلىرىدىن، ئۆكتىچىلىك سېپى ئۇيۇشتۇرۇش ئالاھىدىلىكىدىن غىل-پال خەۋەردار بولۇپ قېلىشى بىلەنلا ھەممىنى بىلىپ كەتكىنىدەك قىياپەتكە كېلىشىپ ئىدىيە تالاش-تارتىشلىرىغا ھەۋەس قىلىدىغانلارمۇ كۆنسايىن كۆپىيىپ بارماقتا. ئەڭ مۇھىمى، ۋەتىنىمىزگە خىتاي كوممۇنىست تاجاۋۇزچىلىرىنىڭ يامراپ كىرىشى نەتىجىسىدە يېيىلىشقا باشلىغان ماركسىزم ئىدىيىسى بۇ خىل سۈنئىي تالاش-تارتىشلارنىڭ يۈكسەك پەللىگە كۆتۈرۈلۈشىگە سەۋەب بولماقتا. كوممۇنىزمنىڭ ئاساسىي ھېسابلانغان ماركسىزم پەلسەپىسى ئۆزىنىڭ تۇتامسىزلىقى، خىيالپەرەسلىكى ۋە مۇجمەللىكى تۈپەيلىدىن، ئۆز ئىچىدە نۇرغۇن ئېقىملارغا پارچىلىنىپ كەتكەن ئىدى. بۇ ئەمەلگە ئاشمايدىغان، رىياللىقى يوق ئۇتوپىيىلىك خىيالى پەلسەپە ئېقىملىرى ۋەتىنىمىزگە تارقىلىشقا باشلىغىنىدىن كېيىن، گويا ھەممە كىشى پەيلاسوپلارغا ئايلىنىپ كەتكىنىدەك بۇ يېڭى ئەقىدىگە تايىنىپ پىكىر قىلىش ئادىتىنى پەيدا قىلىشقا باشلىدى. ھەتتا مىللىي مۇستەقىللىق چۈشەنچىلىرىنىمۇ ماركسىزم ئەقىدىلىرى بويىچە تەھلىل قىلىش دولقۇنىنى يارىتىشقا ئۇرۇنۇشتى.
ماركسىزم ھەرىكىتى كۈچلۈك سانائەت ئىشچىلىرىغا تايىنىپ كىشىلىك ئەركىنلىككە قارشى چىقىشنى ئۆزىنىڭ بىردىن-بىر ئالدىنقى شەرتى قىلىشاتتى. بۇنىڭ ئۈچۈن بىر-بىرىگە دۈشمەن تۈسنى بېرىدىغان قارمۇ-قارشى سىنىپلارنى ياساپ چىقىشىپ ھەرىكەت قىلىشاتتى. ۋەتىنىمىزدىكى بىرقىسىم ئاتالمىش پەيلاسوپلار خىتاي تاجاۋۇزچىلىرىنىڭ شەرقىي تۈركىستانىمىزدا بىرمۇ مىللىي سانائەت ئىشچىسى قويماسلىقى ئۈچۈن ۋەھشىي چوڭ مىللەتچىلىك سىياسىتى پىلانلىشىۋاتقانلىقىغا پىسەنت قىلىشماي، ئاتالمىش سىنىپىي كۈرەش زەھرىنى تارقىتىشىپ، ئۆز ئەقىدىلىرىنىڭ كاپالىتى ھېسابلىنىدىغان، ۋەتىنىمىزدە شىددەت بىلەن سۈنئىي ئارتىپ كېتىۋاتقان چەتئەل تاجاۋۇزچىلىرىنىڭ سانائەت قوشۇنىنى ۋەتىنىمىز خەلقىگە بىردىن-بىر قۇتقۇزغۇچى سىنىپىي قېرىنداش قىلىپ كۆرسىتىشكە كۈچەپ ئۇرۇنۇشۇپ،

ۋەتىنىمىزگە خىتاي تاجاۋۇزچىلار نوپۇسىنىڭ ئېقىن قىلىشىنى يوشۇرۇپ ۋە ئاقلاپ كېلىشتى. يەنى، بۈگۈنكى ئىدىيىۋى تالاش-تارتىشلارنىڭ بۈيۈك بىر قانىتى بولۇپ تۇرۇۋاتقان ماركسىزم ئېقىم مۇرىتلىرى، پەلسەپە نۇقتىسىدا خىتاي تاجاۋۇزچىلىرى بىلەن تىنچ بىرگە ئۆتۈشنىڭ يېڭىچە ئۇسۇلىنى كەشىپ قىلىشتى. يەنى، بىزدىكى ئىدىيىۋى تالاش-تارتىشلارنىڭ ھېچقايسىسى ۋەتىنىمىزنىڭ بۈگۈنكى ۋەزىيىتىگە ئۇيغۇن كېلىدىغان چۈشەنچىلەردىن ئەمەس. شۇنىڭدەك يەنە، بۇ چۈشەنچىلەرنىڭ خېلى كۆپ قىسمى تۇتامى يوق چولتا، ۋاقتى ئۆتكەن، ياكى خاتا چۈشەنچىلەردۇر.

بۇلاردىن كۆرۈۋېلىشقا بولىدىكى، شەرقىي تۈركىستان خەلقى ئارىسىدا ئاتالمىش ئىدىيىۋى ئېقىملار تالاش-تارتىشى يارىتىش ھەرىكىتى، شەرقىي تۈركىستان مىللىي مۇستەقىللىقنى قولغا كەلتۈرىدىغان كۈنىدىن بۇرۇن بىر جىنايى ھەرىكەت دەپ قارىلىشى لازىم. بۈگۈن شەرقىي تۈركىستان مىللىي مۇستەقىللىق ھەرىكىتىنى قانات يايدۇرۇشتا قايسى بىر ئىدىيىۋى ئېقىم ئۈستۈنلۈكى ئۈچۈن تىرىشچانلىق كۆرسىتىش ئەمەس، بەلكى دۈشمەننى قوغلاپ چىقىرىش ئۈنۈمىنى بىرىنچى ئورۇنغا قويۇشىمىز كېرەك. بۇنىڭ ئۈچۈن قولىمىزدىن كەلسە كەڭ دائىرىلىك ئىتتىپاقداشلىق تۈزۈش، ئىمكان بولمىغاندا ئۆز ئالدىغا خىتاي تاجاۋۇزچىلىرىغا قارشى يوشۇرۇن زەربە بېرىش پائالىيەتلىرى بىلەن شۇغۇللىنىپ، دۈشمەننى ئاجىزلاشتۇرىدىغان، ھېچ بولمىغاندا دۈشمەننىڭ خاتىرجەم كۈيپىشىگە توسالغۇلۇق يارىتالايدىغان پائالىيەتلەر بىلەن تىنىم تاپماي شۇغۇللىنىشىمىز لازىم.

2.5§ بىرىنچى باسقۇچلۇق ھەرىكەت تەشۋىقاتى

ھەرقانداق بىر ھەرىكەتنى قانات يايدۇرۇشتا ئاۋۋال خەلقنى ئىشەندۈرەرلىك تەشۋىقاتلار بىلەن كەڭ شۇغۇللىنىشقا توغرا كېلىدۇ. بۇ خىل تەشۋىقاتلارنى ۋەتىنىمىزنىڭ بۈگۈنكى خىتاي تاجاۋۇزچىلىرىغا ئوڭشۇلۇق زەربە بېرىش ۋەزىيىتىگە

مۇۋاپىقلاشتۇرۇپ قانات يايدۇرۇش ئىنتايىن مۇھىم ئەھمىيەتكە ئىگە. ئەپسۇسكى، بۈگۈن ۋەتىنىمىز تەۋەسىدە مىللىي مۇستەقىللىق ھەرىكىتىمىزنىڭ بىرىنچى باسقۇچلۇق ھەرىكىتىنى ئومۇملاشتۇرۇش ئۈچۈن ئاشكارا ئوتتۇرىغا چىقىپ خەلققە بىۋاستە تەشۋىق قىلىش، كورس ئېچىش، نۇتۇق سۆزلەش، يىغىلىش ۋە نامايىشلارنى ئۇيۇشتۇرۇش، كىتاب، گېزىت-ژۇرنال، رادىئو، تېلېۋىزىيە، ئوچۇق تورىبەت قاتارلىق تەشۋىقات ۋاستىلىرىدىن پايدىلىنىپ ئاشكارا تەشۋىق قىلىش شارائىتىمىز پۈتۈنلەي يوق. شۇڭا بۇ ۋەزىپىنى مۇتلەق يوشۇرۇن ۋاستىلەرگە تايىنىپ خەلققە يەتكۈزۈشكە مەجبۇرمىز.

بۈگۈن شەرقىي تۈركىستان مىللىي مۇستەقىللىق ھەرىكىتىمىزنىڭ بىرىنچى باسقۇچلۇق ھەرىكىتىنى قانات يايدۇرۇش تەشۋىقاتىنى مۇتلەق يوشۇرۇن ئۇسۇللاردا تەشۋىق قىلىش بىلەن بىرگە، ئىمكان قەدەر كۆپ كىشىلەرنى خەۋەردار قىلالايدىغان، تېز خەۋەردار قىلالايدىغان، چوڭقۇر تەسىر پەيدا قىلالايدىغان ئۇسۇل-چارىلارنى تىنىم تاپماي تەتقىق قىلىشىمىزغا، ئىزدىنىشىمىزگە ۋە سىناق قىلىشىمىزغا توغرا كېلىدۇ. بۇنىڭ ئۈچۈن مۇمكىن بولسا ئەڭ مۇكەممەل پرىنسىپلار ئاساسىدا ئەڭ يوشۇرۇن تەشكىلات ھۈجەيرىلىرىنى بەرپا قىلالايدىغان مىللىي مۇستەقىللىق ھەرىكىتى پارتىيە-تەشكىلاتلىرىمىز قەلەم كۈچى ئىنتايىن كۈچلۈك بولغان ۋىجدانلىق ۋە جاسارەتلىك كىشىلىرىمىزنى تەشكىللەپ، يوشۇرۇن ۋەھىمە يارىتىش، ئىرادە تەشۋىقاتىنى مەزمۇن قىلغان ھەجمى قىسقا، ئەمەلىيەتچانلىقى كۈچلۈك تەشۋىقات ماتېرىياللىرىنى تەييارلاپ، تەشۋىقات ۋارىقى شەكلىدە، ئۈنئالغۇ لېنتىسى شەكلىدە، كومپيۇتېر يۇمشاق دېتال-س د تەخسىلىرى شەكلىدە، ... تىنىم تاپماي تارقىتىپ تۇرۇشىمىز لازىم. تەشۋىق ۋاراقلىرىنى چاپلاش، تارقىتىش، شامال كۈچىدە، كېتىۋاتقان ئاپتوموبىللار ۋاستىسىدە تارقىتىش، ھەتتا ئېتىزلىق، ئەخلەتخانىلاردىمۇ ئۇچرىتىشقا بولىدىغان ۋەزىيەت يارىتىشقا تىرىشىش لازىم. تارقىتىلىدىغان تەشۋىقات ماتېرىياللارنىڭ ئىمكانقەدەر خەلقنىڭ قولىغا بىخەتەر يېتىپ بېرىشىنىڭ بارلىق تەدبىرلىرىنى ئىزدىنىپ يارىتىشىمىز لازىم. ئەگەر يوشۇرۇن تەشكىلاتلىرىمىز بۇ

ۋەزىپىنى بېجىرەلمىگىنىدە ياكى يېتىشتۈرەلمىگىنىدە، ھەرقانداق بىر مىللىي غۇرۇرى بار كىشىمىز ئىزدىنىش، تەتقىق قىلىش ئارقىلىق پايدىلىق ئۇسۇل-چارىلارنى تېپىپ چىققىنىدا ھېچقانداق پارتىيە، تەشكىلات ياكى مەلۇم بىر ھەرىكەت گۇرۇپپىسىنىڭ تاپشۇرۇقىسىزلا ئۆزى تاپقان چارىلارنى بېسىپ كۆپەيتىپ تارقىتىۋەتسە تېخىمۇ بىخەتەر ۋە تېخىمۇ ئۈنۈملۈك بولىدۇ. تەشۋىقاتلار بىرىنچى باسقۇچلۇق ھەرىكەت چاقىرىقى، خىتابنامىلەر، مۇراجىئەتلەر، ئاگاھلاندۇرۇشلار، چۈشەندۈرۈشلەر، دۈشمەننىڭ باستۇرۇش پىلانلىرى، دۈشمەن تارقىلىش ئەھۋالى، دۈشمەننىڭ ئالدامچىلىقلىرى، تېپىك دۈشمەنلەرنىڭ دائىملىق پائالىيەت ئورۇنلىرى ۋە دىققەتسىز نۇقتىلىرى، پىدائىيلىرىمىزنىڭ ھەرىكەت نەتىجىلىرى، يېڭىچە ھەرىكەت ئۇسۇللىرى، يېڭى، ئاددىي، ئەرزان يەرلىك زەربە بېرىش قورال-رېتسىپ- چېرتيوژلىرى، ... قاتارلىقلارنى ئۆز ئىچىگە ئېلىشى مۇمكىن. شۇنىڭدەك يەنە ھەممە كىشىنىڭ قولىدىن كېلىدىغان ئاددىي، بىخەتەرلىكى يۇقىرى، ۋەھىمە يارىتىش كۈچى كۈچلۈك، ئەرزان ۋە ھەممە يەردە تېپىلىدىغان قوراللار، دۈشمەننى ئالاقزادىلىققا سېلىپ، خەلقىمىزگە جاسارەت بېغىشلىيالايدىغان ئەمەلىي ھەرىكەت ئۈلگىلىرىنى تونۇشتۇرۇپ مەخپىي تارقىتىۋېتىش قاتارلىقلارمۇ ئالاھىدە كۈچلۈك تەشۋىقات شەكىللىرىدۇر.

بىرىنچى باسقۇچلۇق ھەرىكىتىمىزنى قانات يايدۇرۇشتا جىددىي ئەھۋاللاردا ئۆزىنى تۇتۇۋېلىش ئۇسۇللىرى، ۋەھىملىك كۆرۈنۈشلەرگە كۆنۈش چارىلىرى، ۋەھىملىك ھەرىكەت يارىتىشقا چېنىقىش ئۇسۇللىرى، قېچىش، يوشۇرۇنۇش ۋە مەخپىيەتلىك مەشىقلىرى، قولغا چۈشۈپ قالغاندا، قورشاۋدا قالغاندا، يارىلانغاندا، قىيىن-قىستاققا ئېلىنغاندا، ئۆلۈم ئالدىدا قانداق قىلىش كېرەكلىكى ھەققىدىكى تەجرىبىلەر، بىلىملەرنى مۇتلەق يوشۇرۇن ۋاستىلار بىلەن تارقىتىۋېتىشتىن باشقا تەشۋىق قىلىش پۈرسىتىمىز يوق. يوشۇرۇن پارتلىتىش، يوشۇرۇن زەھەرلەش، يوشۇرۇن ئوت قويۇش، يوشۇرۇن ئۆلتۈرۈش قاتارىدىكى ھەرخىل تېخنىكىلارنى ئۆگىنىش بىلەن ئۇپچە شۇغۇللىنىش ئىمكانلىرىمىزمۇ يوق. ھەتتا ئۇششاق گۇرۇپپا شەكلىدە

تەلىم-تەربىيە بېرىشمۇ ئانچە بىخەتەر ئەمەس. بۇلارنىمۇ ئەڭ ياخشىسى ماتېرىيال شەكلىگە كەلتۈرۈپ يوشۇرۇن تارقىتىش لازىم. بۈگۈنكى كۈندە قوللىنىلىۋاتقان ھەرخىل تېخنىكىلىق ئىشلەپچىقىرىش قوراللىرى، ئوقۇتۇش-تەتقىقات قوراللىرى، ئائىلە سايمانلىرى، مەدەنىي بۇيۇملار، ھەرخىل ئويۇنچۇقلارنى ئۆزگەرتىش، بىرلەشتۈرۈش، ۋاستە قىلىش ئۇسۇللىرى بىلەن قورال ھالىتىگە كەلتۈرۈشنى ھەرقاچان تەتقىق قىلىپ، تەجرىبىلەرنى دەرھال يوشۇرۇن تارقىتىشقا تىرىشىشىمىز لازىم. ھەتتا بىرقىسىم قىيىن مەسىلىلەرنى ھەل قىلالمىغىنىمىزدا بۇ خىل مەسىلىلەرنى ھەل قىلىش چارىلىرىنى سوراش ئۈچۈن، بەزى لايىھىلىرىمىزنىڭ يېرىمىدا قالغان قىسمىنى تولۇقلاتقۇزۇش ئۈچۈن تەلەپ قىلىنغان ماتېرىياللارنىمۇ يوشۇرۇن تارقىتىۋېتىپ، ئۇنىڭ جاۋابىنى يەنە يوشۇرۇن تارقىتىلغان تەشۋىقاتلاردىن ئۆگىنەلىشىمىزمۇ مۇمكىن. قىسقىسى، بۈگۈنكى تېخنىكا ۋاستىلىرىدىن تولۇق پايدىلىنىدىغانلا بولىدىكەنمىز، ئەڭ بىخەتەر، ئەڭ ئۈنۈملۈك، ئەڭ كۈچلۈك تەشۋىقات ئۇسۇللىرى بىلەن ھەرىكەت شەكىللىرىنى كۆپلەپ تېپىپ چىقالايمىز.

بىز شۇنى ئەستىن چىقارماسلىقىمىز لازىمكى، بىزنىڭ ھەرىكىتىمىز ھەرقانداق بىر چەتئەل ھۆكۈمەتلىرىنىڭ، خەلقئارا تەشكىلاتلارنىڭ، ھەربىي كۈچلىرىنىڭ، ھەتتا چەتئەلدە قۇرۇق شوئارغا تايىنىپ جان بېقىپ يۈرگەن ئۆز كىشىلىرىمىزنىڭمۇ ھىمايىسىگە، قوللىشىغا ئېرىشەلمەيدىغانلىقى كەينى-كەيندىن ئىسپاتلانماقتا. ئۇلارنىڭ ھەممىسى ئۆزلىرىنىڭ قايسى بىر مەنپەئەتىنى چىقىش نۇقتىسى قىلغان ھالدا بىزنىڭ مىللىي مۇستەقىللىق پائالىيىتىمىزگە مۇئامىلە قىلىشماقتا. ئەگەر ئۆز مەنپەئەتىگە قىلچىلىكلا زىيىنى كۆرۈلۈش ئېھتىمالى مۆلچەرلىنىدىكەن، بىزنىڭ جان پىدا قىلىپ داۋاملاشتۇرىدىغان مىللىي مۇستەقىللىق ھەرىكىتىمىزنى قارىلاش، رەت قىلىش، چەكلەش، ھەتتا خىتايلار بىلەن ھەمكارلىشىش يولىنى تۇتۇپ كەلمەكتە. بىزنىڭ بۇ شەرەپلىك ھەرىكىتىمىز باستۇرۇلۇش شارائىتىدىن ھالقىپ چىقمىغۇچە، بىز بۇنداق يات كۈچلەرنىڭ ھەرقانداق ئەمەلىي ھىمايىسىگە ئېرىشەلمەيمىز. شۇ سەۋەبتىن بىز بۇ مۈشكۈل ھەرىكىتىمىزنى پۈتۈنلەي ئۆز كۈچىمىزگە تايىنىپ،

ئىمكانىيەت يار بەرسە يوشۇرۇن يەر ئاستى قوشۇنلىرى بويىچە، ئىمكان بولمىسا يەككە-يەككىدىن مۇتلەق مەخپىي ئۇسۇل-چارىلارغا تايىنىپ قانات يايدۇرۇشقا مەجبۇرمىز. ئەمما بىز ھېچقاچان، ھېچقانداق بىر چەتئەللىكنىڭ مەنپەئەتى ئۈچۈن ياكى چەتئەلدە يۈرگەن قايسى بىر تىنچلىقچىلىرىمىزنىڭ مەنپەئەتى ئۈچۈن ھەرىكەت قىلمايمىز. بىز كەلگۈسى ئەۋلادلىرىمىزغا ئىمكانقەدەر ھازىرقىدىن ئاز دۈشمەن ’مىراس‘ قالدۇرۇش ئۈچۈن ھەرىكەت قىلىمىز. شۇڭا بىز ئىنتايىن ئۈمىدۋارلىق بىلەن ھەرىكەتكە ئاتلىنىشىمىز، قورۇق گەپنى ئاز قىلىپ، مىللىي مۇستەقىللىق ھەرىكىتىمىزگە پايدىسى تېگىدىغان ئەمەلىي ئىشنى كۆپ قىلىشقا تىرىشچانلىق كۆرسىتىشىمىز لازىم. بۇ جەرياندا ھاياتىمىز تەھدىت ئاستىدا قالغاندا، يوشۇرۇنۇشقا مەجبۇر قالغىنىمىزدا ياكى دۈشمەن قولىغا چۈشۈپ قالغىنىمىزدا بىزنى قۇتقۇزۇپ چىقىشقا جۈرئەت قىلالايدىغان، بىزگە، بىزنىڭ يېتىم قالغان، باقىدىغان ئادىمى قالمىغان ئائىلىمىزگە ۋە ئاتا-ئانىمىزغا ياردەم قىلالايدىغان ھېچكىمىمىز يوقلۇقىنىمۇ ھەرگىز ئۇنتۇماسلىقىمىز لازىم. ئەنە شۇلارنىمۇ كۆز ئالدىمىزغا كەلتۈرگەن ھالدا ئۆلۈمنى بويىنىمىزغا ئېلىپ تۇرۇپ ھەرىكەتكە ئاتلىنىشقا مەجبۇرلانماقتىمىز. ئەنە شۇنداق قېيىن ئەھۋالغا چۈشۈپ قالغىنىمىزدا بىھۇدە پۇشايمان قىلىشنىڭ ئورنىغا، ھال-ئەھۋالى بىزدىنمۇ قېيىن كۈنلەردە قالغان، ئىگە-چاقىلىرى ئۆلتۈرۈلگەن ياكى خىتاي تاجاۋۇزچىلىرى تەرىپىدىن قولغا ئېلىنغان ئاتا-ئانىلارنىڭ، بالا-چاقىلارنىڭ ئاچ-يالىڭاچلىقتا، قېيىن-قىستاقلاردا ھايۋاندىنمۇ بەتتەر قېيىن كۈنلەردە جان تالىشىۋاتقانلىقىنى، بىپايان يېزا-قىشلاقلىرىمىزدىكى مىليونلىغان خەلقىمىزنىڭ ئۈچىسىغا ئىسسىق كىيىم، قارنىغا بىرەر ۋاقىت تويغۇدەك تاماقمۇ يېيەلمەي قاپ-قاراڭغۇ زۇلمەتلىك كۈنلەر ئىچىدە ياشاۋاتقان پاجىئەسىنى كۆز ئالدىمىزغا كەلتۈرۈشىمىز لازىم. ”مەن ئەنە شۇ ھېچنېمىنىڭ راھىتىنى كۆرەلمەي ھايۋاندىن بەتتەر ياشاۋاتقان بەختسىز خەلقىم، ئىززەت نەپسىمىز، كەلگۈسى ئەۋلادلىرىمىزنىڭ ئىستىقبالى ئۈچۈن ھەرىكەت قىلدىم، بۇ مەن ئۈچۈن ئەڭ چوڭ شەرەپ، بۇ ئەڭ چوڭ ساۋابلىق ئىش، بۇنىڭ ئۈچۈن قىلچە پۇشمىنىم يوق!“ دېيەلەيدىغان ئىرادىگە

كېلىشـــىمىز لازىــم. دەرۋەقە، بىزنىــڭ بــۇ ھەرىكىتىمىــزگە ھــېچكىم ھەق بەرمەيــدۇ؛ مۇكاپــات بېرىشــمەيدۇ؛ بۇنىــڭ ئەكســىچە، نادانلاشــتۇرۇلغان، غايىسىزلاشــتۇرۇلغان خەلقىمىز نادانلىقىدىن، ۋىجدان-غــۇرۇرىنى يوقىتىۋالغــانلار ۋىجدانســىزلىقىدىن، ئەممــا بۇنى ھەرگىز ئېتىراپ قىلىشــماي ئــۆزىنى ئەقىللىــق چاغلايــدىغانلار ’ئەقىللىقلىقــى‘ دىن، دۈشمەنگە سېتىلغانلار مالايلىق بۇرچى نۇقتىسىدىن بىزنى مەســخىرە قىلىشــى، چەتكە قېقىشى، ھاقارەت قىلىشى، روھىــي، ئىقتىســادىي ۋە ئىجتىمــائىي جەھەتــتىن زەربە بېرىشــى تۇرغــانلا گەپ. بىــز ئۇنــداقلارغا پىســەنت قىلماســتىن، پەقەتــلا ئەۋلادلىرىمىــز ئۈچــۈن ئــۆزىمىزنى پىــدا قىلىۋاتقــانلىقىمىزنى ھەرگىزمــۇ ئېســىمىزدىن چىقارماسلىقىمىز شەرت. بۇنىڭ ئۈچۈن بىرىنچى باسقۇچلۇق ھەرىكەتكە ئــاتلىنىش ئىرادىسىگە كەلگەن ئىكەنمىز، ئىمكانىبار كۆپ دۈشمەننى يــوقىتىش، ئىمكانىبــار كــۆپ دۈشــمەننى قــاچۇرۇش ئۈچــۈنلا تىرىشــچانلىق كۆرسىتىشــىمىز لازىــم. بىرىنچــى باســقۇچلۇق ھەرىكەتــتە بىزنىــڭ ئالىــدىغان مۇكاپــاتىمىز يوقاتقــان دۈشــمەن ســانى، قاچۇرغــان دۈشــمەن ســانى بولىشــى كېــرەك. دۈشــمەننىڭ ئازىيىشــىغا تــۆھپە قوشالىغانلىقىمىزنى ھېس قىلالىشىمىز، بىزنىڭ ئەڭ چوڭ تەســەللىيىمىز، ئەڭ چوڭ مۇكاپاتىمىز، ئەڭ چوڭ مەنىۋى لەززىتىمىــز ھېسابلىنىشــى شــەرت. بــۇ ھەرىكىتىمىــز ئۈچۈن بىزنى ھېچكىم مەڭگۈ مۇكاپاتلىيالمايدۇ، قىلغان ئىشىمىزنىمۇ مەڭگۈ بىرىسىگە ماختىنىپ سۆزلىيەلمەيمىز. ئەمما كەلگۈسى ئەۋلادلىرىمىزغا قانچىكى ئاز دۈشمەننى ’مىراس‘ قالدۇرالىساق، مانا بۇ بىزنىڭ مــۇرادىمىز، ئارزۇيىمىزنىــڭ مېۋىســىدۇر. شــۇڭا مــۆرىتى كەلگەنــدە، چارىســىز قــالغىنىمىزدا قىلــچە ئىككىلەنــمەي دۈشــمەن ئىچىــگە باستۇرۇپ كىرىپ دۈشمەن بىلەن بىرگە پارتلاپ ئۆلۈشكە، چارىسىز قــالغىنىمىزدا بىــر پاي ئوقنى، بىر يۇتۇم زەھەرنى، بىر بولاق پارتلاتقۇچنى ئۆزىمىزگە ئاتاپ قويۇشــقىمۇ جۈرئەتلىك بولىشىمىز لازىم.

بۈگۈنكى دۈشمىنىمىز بىزگە سىڭلىشتۇرغاندا تېرىسىگە پاتمــاي يــۈرگەن كۈچلــۈك دۈشمەن بولغاچقا، بىزنى قولغا چۈشۈرگىنىدە ئەڭ ۋەھشىي ئۇســۇللار بىــلەن قىيىــن-

قىستاقلارغا ئالدىنغانلىقىنى، قىلچە رەھىم قىلمايدىغانلىقىنى ۋە ئاخىرى بەرىبىر ئۆلتۈرۈۋېتىدىغانلىقىنى ھەرگىزمۇ ئۇنتۇماسلىقىمىز كېرەك. دېمىسىمۇ بىزنىڭ رەقىبىمىز قىلچىمۇ ئىنسان قېلىپى بولمىغان، يىرتقۇچ ھايۋاندىنمۇ ۋەھشىي فاشىستلاردۇر! بىزمۇ ئۆزىمىزنىڭ ھەرقانچە جاسارەتلىك بولۇشىمىزدىن قەتئىي نەزەر، خام سۈت ئەمگەن ئادەم ئىكەنلىكىمىزنى، قېيىن-قىستاقلارغا ھەر ۋاقىت بەرداشلىق بېرىپ كېتەلىشىمىزنىڭ ناتايىن ئىكەنلىكىنى، ھەتتا چىداشلىق بېرىش كۈچىمىز تۈگەپ دۈشمەنگە دوستلىرىمىزنى پاش قىلىپ قويۇش ئېھتىمالىمىزنىڭمۇ يوق ئەمەسلىكىنى ئۇنتۇماسلىقىمىز كېرەك. شۇڭا، ھەربىر ھەرىكىتىمىزدە ئىمكانىيەت كۆپرەك دۈشمەننى يوقىتىشقا، ئىمكانىيەت دۈشمەننى كۆپرەك زىيانغا ئۇچرىتىشقا، ئىمكانىيەت دۈشمەنگە كۆپرەك ۋەھىمە سېلىشقا تىرىشچانلىق كۆرسىتىشىمىز لازىم. بىز شۇنى ئۇنتۇماسلىقىمىز كېرەككى، بىزنىڭ ئېلىپ بېرىۋاتقان ھەربىر ھەرىكىتىمىز مىللىي مۇستەقىللىق ھەرىكىتىمىزنىڭ ئىككىنچى ۋە ئۈچىنچى باسقۇچلىرى ئۈچۈن تاشلانغان غەلبىلىك بىر قەدەم بولۇپ قالىدۇ. ئۆلۈمدىن قورقىدىغانلار، چېقىمدىن قورقىدىغانلار، بىزگە تەۋە بولمىغان ياتلارنىڭ تىنچلىق، ئىنسانپەرۋەرلىك، دېموكراتىيە دېگەندەك دۈشمەن ئەقىدىلىرى بىلەن ئەقلىنى بۇلغىۋالغانلار ھېچقاچان بۇ شەرەپلىك قەدەمنى باسالمايدۇ. يېرىم ئەسىردىن بۇيان ئۇلار بۇ قەدەمنى باسماق تۈگۈل، ئەكسىچە پۈتۈنلەي ئارقىغا چېكىندى. بىز ئەمدى قولىدىن بېرىپ قويغان پۇرسەتلىرىمىزنى قايتىدىن ئەسلىگە كەلتۈرۈپ، مىللىي مۇستەقىللىق ھەرىكىتىمىزنى ئالغا ئىلگىرىلىتىش ئارقىلىق ۋەتىنىمىزگە شان-شەرەپ كەلتۈرۈشكە تىرىشچانلىق كۆرسىتىشىمىز لازىم!

§2.6 مەخپىيەتلىك توغرىسىدا

ۋەتىنىمىزدىكى خىتاي تاجاۋۇزچىلىرى مۇتلەق ئۈستۈنلۈككە ئېرىشىۋالغان

بۈگۈنكى كۈندە، مىللىي مۇستەقىللىق ھەرىكىتىمىزنى يۇقىرىدا تەكىتلەپ ئۆتكىنىمىزدەك تەخمىنەن ئالغاندا ئۈچ باسقۇچ بويىچە قانات يايدۇرۇشقا مەجبۇرمىز. يەنى، نەچچە مىڭلىغان ئۇرۇش ئايروپىلانلىرى، تانكىلار، زەمبىرەكلەر، خىمىيىلىك، بىئولوگىيىلىك، بىئوخىمىيىلىك، ھەتتا يادرو قوراللىرى بىلەن قوراللانغان، ئون مىليونلۇق تاجاۋۇزچى ئاھالىسىنىڭ ياردىمىگە، بىر يېرىم مىلياردلىق خىتايلارنىڭ ئارقا تىرىكىگە ئىگە بىرمىليوندىن ئارتۇق مۇنتىزىم قوراللىق خىتاي تاجاۋۇزچىلىرىغا قارشى سەرەڭگە-پوجاڭزا دورىلىرى، ھاشارات دورىلىرى، بېنزىن-ئىسپىرتلار، ھەتتا پىچاق-توخماقلار بىلەن قوراللىنىپ جەڭگە ئاتلىنىشقا، بۇنىڭ بەدىلىگە مۇتلەق تۈردە ئاخىرقى غەلىبىنى قولغا كەلتۈرۈشكە مەجبۇر بولماقتىمىز! بۇنداق بىر ھەرىكەتنىڭ باشلىنىشى مۇتلەق تۈردە قەتئىي يوشۇرۇن ھەرىكەتلەرنى ئاساس قىلىدىغان بىرىنچى باسقۇچلۇق ھەرىكىتىمىز بولىشى مۇقەررەر. بىز بۇ مۇشەققەتلىك ۋە شەرەپلىك ھەرىكىتىمىزنىڭ بىرىنچى باسقۇچىنى دۈشمەن ئەڭ كۈچلۈك، ئەڭ غالجىرلاشقان ۋاقتىغا توغرا كەلتۈرۈپ باشلاشقا مەجبۇر بولۇۋاتقانلىقىمىزنى، بۇ جەرياندا خەلقىمىزمۇ بۇ باسقۇچلۇق مىللىي مۇستەقىللىق ھەرىكىتىگە ئاتلىنىشقا جاسارەت قىلالمايۋاتقان، ئىنتايىن ئاز ساندىكى پىدائىيلىرىمىزغىلا تايىنىپ ھەرىكەت باشلاشقا مەجبۇر بولۇۋاتقانلىقىمىز ئۈچۈن، بىرىنچى باسقۇچلۇق ھەرىكىتىمىزنى مۇتلەق يوشۇرۇن شەكىللەردە، ھەتتا يالغۇز-يالغۇزدىن ئېلىپ بېرىشقا مەجبۇرمىز. يەنى خەلقىمىزنى قۇللۇق ئاسارىتىدىن تەلتۆكۈس قۇتقۇزۇپ چىقىشنى ئۆزلىرىنىڭ ۋىجدانى قەرزى دەپ ھېسابلايدىغان ئىقتىدارلىق، جاسارەتلىك پىدائىيلىرىمىز ھېچقانداق تاشقى ياردەمنى تەمە قىلماستىن، خەلقنىڭ ئومۇمىي يۈزلۈك قوزغىلىشىنى كۈتمەستىن ئۆزلىرى پىلان تۈزۈپ، ئۆز ئالدىغا ھەرىكەت قوزغاشقا مەجبۇردۇر.

بۇ خىل ھەرىكەت خىتاي تاجاۋۇزچىلىرىنىڭ ۋەھشىيانە قارشىلىقىغا ئۇچراپلا قالماي، ئۆزلىرىگە ھەرخىل شەكىللەردىكى تىنچلىق سەپسەتىلىرىنى ئەقىدە قىلىۋېلىشقان ‘ئۇلۇغ’ لىرىمىز ۋە ئۇلارنىڭ ‘قۇيرۇق’ لىرىمۇ ھەرخىل باھانە-سەۋەبلەر بىلەن سۆزلىرىگە ‘ئاساس’ ئۇيدۇرۇشۇپ قارشى تۇرۇشىغىمۇ ئۇچرىشىمىز تەبىئىي.

بۇنداق ئەمەلىي ھەرىكەتلەر ئۇلارنىڭ ‘تىنچلىق’ يولىدا ئېلىپ بارىدىغان ‘جانباقار’ پائالىيەتلىرىنىڭ كۆرسىنى چۈشۈرۈپ بىر تىيىن قىلىۋېتىدىغانلىقى ئۈچۈن، بۇنداق ھەرىكەتلەرنىڭ مەيدانغا كېلىشى، بولۇپمۇ ئۇلارنىڭ ‘دانا رەھبەرلىكى’ دىن تاشقىرىدا روي بېرىشى تەبىئىيكى، ئۇلارغا ياقمايدۇ. ئۇلار ياقتۇرماسلىق بىلەنلا چەكلىنىپ قالماي، ھەر تۈرلۈك ئۇسۇللار بىلەن پۇتلىكاشاڭ تۇغدۇرۇشى مۇقەررەر. ئۇلار ”مېنىڭ دېگىنىم بويىچە بولماي، سېنىڭ دېگىنىڭ بويىچە بولىدىغان ئىش بولسا، ئۇنداق مۇستەقىللىقىڭنى تۇزۇتۇپ تاشلايمەن“ دەيدىغان قىتىغۇر پوزىتسىيە بىلەن ھەتتا دۈشمەننى ئۆزىگە ياردەمچى قىلىپ قارشىلىق قىلىشتىنمۇ يانمايدۇ! چەتئەللەردىكى ‘ئىنقىلابىي تەشكىلات’ لىرىمىز دەسلەپ چىش-تىرنىقى بىلەن قارشى چىقىسمۇ، ۋەزىيەت قارشى چىقىشقا ئىمكانسىز ھالغا كەلگىنىدە گويا بۇ تۈردىكى ھەرىكەتلەر دەل ئۇلارنىڭ كۆڭلىدىكىدەك بولۇۋاتقاندەك، ھەتتا ئۇلارنىڭ باشلامچىلىقىدا ۋۇجۇدقا چىقىۋاتقاندەك كۆرەڭلىشىپ ئوتتۇرىغا چىقىشىمۇ مۇمكىن. يەنى، كىشىلەردە ”بۇ ئىشلار مۇشۇلارنىڭ رەھبەرلىكىدە، مۇشۇلارنىڭ ئورۇنلاشتۇرۇشى بىلەن ۋۇجۇدقا كېلىۋاتقان بولسا كېرەك“ دېگەن تۇيغۇ پەيدا قىلىدىغان قىلىقلارنى قىلىشىدۇ. ئۇلار ھەربىر ھەرىكىتىمىزدىن كېيىن دەرھال يىغىنلارنى ئېچىپ شۇ ھەرىكەتتىكى شېھىتلىرىمىزنى كۆز-كۆز قىلىشىپ، ئوتتۇرىغا چىققان خەلقئارالىق داۋراڭلارنى، شېھىتلەرنىڭ قېنىنى ئۆزلىرىنىڭ نوپۇزىنى يۈكسەلدۈرىدىغان ۋاستە قىلىۋېلىش كويىدا تۇشمۇ-تۇشتىن تېپىرلىشىپ كېتىشى تۇرغان گەپ. ئۇلار ۋەتىنىمىزدىكى يوشۇرۇن شەكىلدە پەيدا قىلىنغان ۋەقەلەرنى چەتئەل ئاگېنتلىقلىرىغا ‘نەق مەيدان پاكىتلىرى’ بويىچە ‘ئۇقتۇرۇش’ كويىدا تەپسىلىي ئادرېسلىرى، نەق ئىسىملىرى ۋە قاتناشقۇچىلىرىنىڭ يېقىنلىرىنى ‘پاكىت’ قىلىپ كۆرسىتىپ ۋەتىنىمىز ئىچىدە ئېغىر تۇتقۇن ۋەزىيىتى يارىتىلىشقا ۋاستىلىك سەۋەبچى بولمايدۇ دېيەلمەيمىز. شۇڭا، ئۇنداقلارنىڭ ئالدىمىغا چۈشۈپ، ۋەتەن ئىچىدىكى يوشۇرۇن ھەرىكەتلىرىمىزدىن خەۋەردار قىلىشتىن ساقلىنىشىمىز لازىم.

خەلقىمىز بۇ يېرىم ئەسىر مابەينىدە تارىخىي ئەنئەنىلىرىدىن، جەڭگىۋارلىقىدىن،

باتۇرلۇقىدىن، دۈشمەنگە بولغان ئۆچمەنلىكنى ئەمەلىي ھەرىكەتكە ئايلاندۇرۇش ئادىتىدىن ئاساسەن مەھرۇم قالدۇرۇلغان بولسىمۇ، تارىخىي ئەنئەنە ھەرگىزمۇ كېيىم-كېچەك، يېمەك-ئىچمەك، توي-تۆكۈن، نەزىر-چىراغلىرىمىزدىلا ياكى باشقا ھەرخىل مەدەنىي ئۆرنەكلىرىمىز، ئۆرپ-ئادەتلىرىمىزدىلا ساقلىنىپ قالماي، دۈشمەنگە قارشى جەڭ قىلىشتىكى جاسارەتلىرىمىزدىمۇ چوقۇم قايتا ئۆزىنى كۆرسىتىدۇ. بۇنىڭ ئۈچۈن غۇرۇرلۇق، ۋىجدانلىق، جاسارەتلىك تەۋەككۈلچى يىگىتلەرگە، بىلىملىك چۈشەنچە ئىگىلىرىگە، قەھرىمان، باتۇر يېتەكچىلىرىمىزنىڭ خەلقىمىزنى قايتا ئويغىتىشىغا، ئەمەلىي ھەرىكەت ئۈلگىلىرى بىلەن نەمۇنە بولۇشىغا جىددىي ئېھتىياجلىق بولماقتا. بۇ يەردە تەكىتلەنگەن جاسارەت، قەھرىمانلىق قاتارلىقلار بىرخىل ’يۇقۇملۇق‘ خاراكتېرىدىكى روھىي تۈيغۇ بولۇپ، بىر يېتەكلىگۈچىنىڭ قەھرىمانلىق ئۈلگىسى، تەشۋىقاتىنىڭ كۈچى، چوڭقۇر ئېڭىمىزدىكى زوراۋانلىقتىن ئۆزىنى مۇداپىئەگە ئېلىش ئۈچۈن كۆرسىتىدىغان قەھرىمانلىق ئىستەكلىرىمىزنىڭ ئويغىنىشىنى تېزلىتىپ، دۈشمەنىنىڭ زۇلۇم ئارقىلىق قىستىشى قاتارىدىكى ئامىللار تۈپەيلىدىن ئوتتۇرىغا چىقىدىغان جاسارەت، قەھرىمانلىق خاراكتېرلىرى خەلقىمىز ئارىسىغا تېزدىن كېڭىيەلەيدۇ.

بىر كىشىدىكى جاسارەتلىنىش ئىقتىدارى بەلگىلىك جەھەتتە ئىچكى ئىقتىدارىغا مۇناسىۋەتلىك ھالەت بولۇپ، ھەرقانداق بىر كىشى خالىغان ۋاقىتتا خالىغان بىر ئىش ئۈستىدە ئوخشاش جاسارىتىنى كۆرسىتەلىشى ناتايىن. نۇرغۇن كىشىلەر مۇئەييەن بىر ھەرىكەتتە تۈنجى جاسارەتلىك كىشىنىڭ — ’تۇغما‘ جاسارەت ئىگىلىرىنىڭ جاسارەت ئۈلگىسى يارىتىپ بېرىشىگە موھتاجدۇر. شۇ سەۋەبتىن خەلق قەتئىي تۈردە ئۈلگىگە، يېتەكلىنىشكە، ئىلھاملاندۇرۇشقا موھتاج. شۇنىڭدەك يەنە نۇرغۇن جاسارەت پەيدا قىلالايدىغان كىشىلىرىمىزمۇ ئۆز جاسارىتىنى جارى قىلدۇرالىشى ئۈچۈن بىرقەدەر ئويغۇن ئىجتىمائىي مۇھىتقا ئېھتىياجلىق بولىدۇ. يەنى، ئىقتىدارلىق بىر بولغۇسى قەھرىمانىمىز مۇئەييەن بىر ھەرىكەت مۇھىتىغا، بەلگىلىك بىر ھەرىكەت دولقۇنىغا موھتاج. بۇ خىل ھەرىكەت مۇھىتى دېگەندەك مۇۋەپپەقىيەتكە ئېرىشەلمەي

كېلىۋاتقان ھەرىكەت تۈسىنى ئالغان بولۇشىمۇ ئەھمىيەتلىك ئەمەس. ئەھمىيەتلىك بولغىنى مۇئەييەن بىر ھەرىكەت مۇھىتىدۇر. يېقىنقى تارىخىمىزدا بىر قىزىمىزنىڭ خىتايغا مەجبۇرى تېگىلىشى، بىر كىشىمىزنىڭ بىھۇدە ئۆلتۈرۈلۈشى، دۈشمەننىڭ ناھەق سېلىقلىرى ... قاتارىدىكى ئاددىي پاجىئەلەر مىسلىسىز ئىنقىلابلارنىڭ پارتىلىشىغا سەۋەب بولغانلىقىدەك مىساللارنى كۆپلەپ كۆرسىتىپ ئۆتەلەيمىز. شۇ سەۋەبتىن بىرقىسىم كىشىلىرىمىز يېڭى ھەرىكەتكە ئاتلانغىنىدا دەرھال قەھرىمانلىرىمىزنىڭ، يېتەكچىلىرىمىزنىڭ مەيدانغا كەلمەي قېلىشىدىن ئەنسىرەپ كەتمەسلىكى لازىم. بۇ خىل ھەرىكەتلەرنى ئىزچىل پەيدا قىلىپ تۇرىدىغانلا بولىدىكەنمىز، بۇ ھەرىكەتلەردە ئاساسلىق رول ئوينايدىغان، يېتەكچىلىك قىلالايدىغان قوماندان-داھىيلىرىمىز جەزمەن بىر كۈنىسى ئوتتۇرىغا چىقىدۇ. شەرقىي تۈركىستان خەلقى تارىختا ئاتىللا، ئوغۇزخان، بۇغراخان، ... لارنى تۇغالىغان دۇنياۋى ئۇلۇغ خەلقلەرنىڭ بىۋاستە ئەۋلادلىرىدۇر. شۇڭا خەلقىمىز ئارىسىدىكى يوشۇرۇن ئىقتىدار ئىگىلىرى چوقۇم بىر كۈنىسى ئوتتۇرىغا چىقىدۇ. بىز بۇنىڭ ئۈچۈن ئەقەللىي ھەرىكەت مۇھىتى يارىتىپ تۇرالىساقلا كۇپايە.

قىسقىسى، ۋەتىنىمىزدە خەلقىمىز ئارىسىدىن خىتاي تاجاۋۇزچىلىرىغا قارشى بىرىنچى باسقۇچلۇق ھەرىكەت دولقۇنى پەيدا قىلالايدىغان قەھرىمانلىرىمىز چوقۇم بارلىققا كېلىدۇ!

بۇنداق بىر ھەرىكەتنىڭ باشلىنىشى مۇتلەق تۈردە يوشۇرۇن قانات يايدۇرۇلۇشى بىر مۇقەررەرلىكتۇر. يەنى مىللىي مۇستەقىللىق ھەرىكىتىمىزنىڭ بىرىنچى باسقۇچلۇق يۇقىرى دولقۇنىنى ۋۇجۇدقا كەلتۈرۈش ئۈچۈن ئۆزىنى بېغىشلايدىغان ھەربىر قەھرىمانىمىز، ئۆزىنىڭ جاسارىتىگە قەتئىي ئىشىنىشى بىلەن بىرگە، دۈشمەنگە قارشى ئۇزۇنغا سوزۇلىدىغان كۈرەشكە تەييار بولىشى، خەلققە ئىزچىل تۈردە ئۈلگە بولۇشنى توختاتماسلىقى، خىتاي تاجاۋۇزچىلىرىغا ئىمكانقەدەر كۆپ زەربە بېرىشكە كاپالەتلىك قىلىشى ئۈچۈن ھەربىر ھەرىكىتىنى پۇختا پىلانلاپ، ھەدېگەندىلا پاش بولۇپ قېلىشتىن قەتئىي ساقلىنىشى شەرت. بۇنىڭ ئۈچۈن ھەربىر ھەرىكىتىدە

باشتىن-ئاخىرى مەخپىيەتلىككە ئالاھىدە ئەھمىيەت بېرىدىغان ئادەتنى يېتىلدۈرۈشكە زور كۈچ چىقىرىشى لازىم. بىخەستەلىك قىلىپ بىھۇدە قۇربان بولۇش — بەلگىلىك بىر دەۋردە ۋە بەلگىلىك بىر دائىرىدە كىشىلىرىمىزنى ئۈمىدسىزلىككە پاتۇرۇپ قويۇش، ھەرىكىتىمىزنىڭ تېز سۈرئەتتە كېڭىيىپ كېتەلمەسلىكىگە سەۋەب بولۇپ قېلىشىدىن ساقلىنىشى لازىم.

مىللىي مۇستەقىللىق ھەرىكىتىمىزنىڭ بىرىنچى باسقۇچىنى يۇقىرى دولقۇنغا ئېرىشتۈرەلەيدىغان پىدائىيلىرىمىزنىڭ خەلقىمىز ئىچىدە ئىنتايىن ئاز قىسمىنى تەشكىل قىلىدىغانلىقىنى ھەرگىز ئۇنتۇماسلىق لازىم. بىرىنچى باسقۇچلۇق ھەرىكىتىمىزنى ھەرىكەت ھالىتىگە كەلتۈرگۈچى ھەرىبىر قەھرىمانىمىز، ئۆزىنىڭ خەلقىمىز ئىچىدە مىڭدا بىر، ھەتتا ئون مىڭدا بىر نىسبەتنى تەشكىل قىلىدىغانلىقىنى، ئۆزلىرىنىڭ ئېلىپ بېرىۋاتقان بۇ شەرەپلىك ھەرىكىتىنىڭ مىڭ كىشىمىز ئۈچۈن، ھەتتا ئون مىڭ كىشىمىز ئۈچۈن ۋاكالىتەن ئېلىپ بېرىۋاتقان بىر ھەرىكەت ئىكەنلىكىنى ھەرگىز ئۇنتۇماسلىقى لازىم. شۇ سەۋەبتىن ئۆزىنىڭ بىھۇدە قۇربان بولۇپ كېتىشىنىڭ ئون مىڭ كىشىمىزنىڭ بىھۇدە قۇربان بولۇپ كېتىشى، ئۆزىنىڭ بەكلا ئەرزان قۇربان بولۇپ كېتىشىنىڭ خەلقىمىزدىن ئون مىڭ كىشىمىزنىڭ بىھۇدە ئۆلتۈرۈلۈشى دەپ تونۇشى شەرت. يەنى، مىللىي مۇستەقىللىق ھەرىكىتىمىزنىڭ بىرىنچى باسقۇچلۇق ھەرىكىتىگە باشلامچى بولۇۋاتقان قەھرىمانىمىز ئۆزىنىڭ ئون مىڭ كىشىنىڭ ۋەزىپىسىنى ئۈستىگە ئېلىۋاتقان شەرەپلىك بىر ئىنسان ئىكەنلىكىنى، خەلقى، ۋەتىنى ئۈچۈن ئىنتايىن مۇھىم ۋە ئىنتايىن قىممەتلىك بىر ئىنسان ئىكەنلىكىنى تونۇپ يېتىشى، شۇنىڭ ئۈچۈن بۇ باسقۇچلۇق ھەرىكەتلەرنىڭ مۇتلەق مەخپىي قانات يايدۇرۇلىدىغان ھەرىكەت ئىكەنلىكىنى تونۇپ يېتىشى شەرت.

بۇنداق بىر شەرەپلىك ئورۇندا تۇرۇۋاتقان مەخپىي ۋەزىپە ئادا قىلغۇچى قەھرىمانىمىز، ئۇزۇن مۇددەتلىك ھەرىكەت قىلىشى ئۈچۈن يوشۇرۇن ھەرىكەت قەدەم-باسقۇچلىرىنى پۇختا كۆزدىن كۆچۈرۈپ، قايتا-قايتا كۆڭلىدە سىناق قىلىپ ئاندىن ھەرىكەتكە ئاتلىنىشى، قىلماقچى بولۇۋاتقان ھەرىكىتىنى كۆزدىن

كەچۈرگىنىدە ئۆزىنى بىر خىتاي ساقچىسى ئورنىغا قويۇپ تۇرۇپ تەكشۈرۈپ كۆرۈشى، قىلىدىغان ئىشىدا خىتاي ساقچىلىرىنىڭ سېزىپ قېلىش ئېھتىمالى بولىدىغان قانداق يوچۇق، قانداق يىپ ئۇچى قالدۇرۇش ئېھتىماللى بولىدىغانلىقلىرىنى ئەستايىدىل تەكشۈرۈپ چىقىشنى ئۆزىگە ئادەت قىلىۋېلىشى شەرت.

بىزنىڭ بىرىنچى باسقۇچلۇق مىللىي مۇستەقىللىق ھەرىكىتىمىزنىڭ بىردىن بىر خاراكتېرى — بارلىق قارشىلىق كۆرسىتىش پائالىيەتلىرىمىزنى مۇتلەق يوشۇرۇن قانات يايدۇرۇش پرىنسىپلىرى ئاساسىدا پىلانلىنىپ ئىشقا ئاشۇرۇلىدىغانلىقىدۇر. ھالبۇكى، بىزنىڭ يوشۇرۇن قانات يايدۇرۇشقا دائىر مەيلى ئومۇمىي پرىنسىپ جەھەتتىن بولسۇن ياكى ۋەتىنىمىزگە خاس ئۆزگىچە ئۇسۇللىرى جەھەتتىن بولسۇن، رەسمىيلەشكەن بىرەر ھەرىكەت پروگراممىمىز يوق. بۇ مەسىلە، خەلقىمىزنىڭ، بولۇپمۇ بۇ ھەقتە پائالىيەت قىلىشنى پىلانلاۋاتقان پىدائىيلىرىمىزنىڭ ھەر ۋاقىت تەتقىق قىلىپ ئىزدىنىشىگە توغرا كېلىۋاتقان مۇھىم ۋەزىپىلەرنىڭ بىرى بولۇپ ئالدىمىزدا تۇرماقتا.

بىز بۇ ماتېرىيالنىڭ ئالدىنقى بۆلۈملىرىدە بۇ ھەقتىكى پائالىيەتلىرىمىزگە مۇناسىۋەتلىك مەخپىيەتلىك مەسىلىلىرى ئۈستىدە دىققەت قىلىشىمىز كېرەكلىكىنى ئالاھىدە تەكىتلەپ ئۆتكەن ئىدۇق. بىز بۇ يەردە يەنە شۇنى تەكىتلەيمىزكى، تىنچلىق تەلىپى بويىچە پائالىيەت قىلىشنى ئارزۇ قىلغىنىمىزدا دۈشمەنلىشىۋاتقان ئىككى تەرەپ ئۇچۇن سۈلھى بىلەن ئىش قىلىشنى تىنچلىق ھەرىكەت پرىنسىپلىرى تەقەززا قىلىدۇ. پەۋقۇلئاددە ئاجىز تۇرۇۋاتقان تەرەپ ئۇچۇن سۈلھى يولىغا مېڭىش، مۇقەررەر تۈردە تەسلىمچىلىككە ئېلىپ كېلىدۇ. تەسلىمچىلىك دېمەك، يالغۇز قورال تاشلاش بىلەنلا چەكلىنىپ قالماستىن، دۈشمەن تەرەپ تەلەپ قىلىۋاتقان ھەرقانداق مەخپىيەتلىكلەرنى قالدۇرماي تاپشۇرۇش دېگەنلىك بولىدۇ. يەنى، تەسلىمچىلىك — مەخپىيەتلىكنى تۈپتىن ئىنكار قىلىدۇ. بىز يېرىم ئەسىردىن بۇيان تىنچ ھەرىكەتلەر دەپ ئاتىۋالغان ئەنە شۇ خىل ۋاستىلىك تەسلىمچىلىك يولىغا كىرىپ قالغىنىمىز ئۇچۇن، دۈشمىنىمىزدىن يوشۇرۇن تۇتۇش ئادىتىنى ئاساسەن يوقاتقان ھالدا تۇرماقتىمىز. تېخىمۇ قىزىق يېرى، خەلقىمىزگە ۋەزىپە قىلىپ تاپشۇرۇلۇشقا

تېگىشلىك نۇرغۇن جىددىي ۋەزىپىلەر دۈشمەندىن ئەمەس، خەلقىمىزدىن يوشۇرۇن تۇتۇلۇش، خەلقگە بىلدۈرۈشتىن ئالاھىدە قورقۇپ، دۈشمىنىنىڭ بىلىپ قېلىشىدىن ئانچە بەك ئەنسىرەپ كەتمەسلىكتەك غەلىتىلىكلەرمۇ ئاساسىي پائالىيەت شەكلى بولۇپ كەلمەكتە. شۇڭا، مىللىي مۇستەقىللىق ھەرىكىتىمىزنىڭ بىرىنچى باسقۇچىدا مەخپىيەتلىك پرىنسىپلىرىغا ئالاھىدە ئەھمىيەت بېرىدىغان ئادەتلەرنى يېتىلدۈرۈشكە مەجبۇرمىز. بۈگۈنكىدەك مەخپىيەتلىكنى بىلمەس ھالدا تۇرۇۋاتقىنىمىزدا، ئۆزىمىزنى قەتئىي مەجبۇرلىغان ئاساستا، قىلىدىغان ئىشىمىزنىڭ پىلانىنى باشقىلار تۇرماق، ھەتتا ”ئۆزىمىزگىمۇ پىچىرلاپ قويماسلىق“ پرىنسىپىدا قەتئىي چىڭ تۇرۇشىمىز شەرت. قىلىدىغان ھەرىكىتىمىز، ھەرىكىتىمىزدىكى كالاڭپايلىقىمىزدىن پاش بولۇپ قالسا قالسۇنكى، ھەرگىزمۇ مەخپىيەتلىكنى پاش قىلىپ قويىدىغان يىپ ئۇچى قالدۇرۇشتىن پاش بولۇپ قالماسلىققا كاپالەتلىك قىلىشىمىز شەرت. بىز ھەرقانداق بىر ھەرىكەتنى پىلانلىغىنىمىزدا، ھەتتا بۇ ھەرىكەتنى ئىنتايىن مۇۋەپپەقىيەت بىلەن تاماملاپ، ئاجايىپ زور نەتىجىلەرگە ئېرىشىپ، خەلقىمىز ئاغزىدا مەڭگۈ داستان بولالىغۇدەك ھەرىكەتلەرنى پەيدا قىلغان ۋاقىتلىرىمىزدىمۇ، باشقىلارنىڭ ماختاشلىرى، بۇ نەتىجىمىزنى باشقا بىر كىشىگە مەنسۇپ قىلىپ ماختاشلىرى ئالدىدا چىشىمىزنى چىڭ چىشلەپ ”غىڭ“ قىلماسلىققا ئۆزىمىزنى ئادەتلەندۈرۈشىمىز لازىم. ھەرگىزمۇ ماختانچاقلىق قىلىپ ياكى ”تېخىمۇ پۇختا پىلانلىشىۋېلىش“ ئۈچۈن دەپ بولسىمۇ: ”قەدىناس دوستۇم، مەن مۇنداق بىر ئىشنى پىلانلاۋاتىمەن، سېنىڭچە ...“ ياكى ”ئاغىنىلەر، سىلەر ماختاۋاتقان شۇ ۋەقەنى مەن پەيدا قىلغانىدىم“ دېگەندەك ۋەسۋەسىلەرگە ھەرگىز كىرىپ قالماسلىقىمىز شەرت. دەرۋەقە، ئادەم تۇرماق، ”بىرەر ئۇغلاقمۇ ماختىنىشنى ياخشى كۆرىدىغان“ بىر يەردە، ئادەم بالىسىنىڭمۇ تۆھپىلىرى ئۈچۈن ھەقىقەتەنمۇ ماختىنىشقا، مۇكاپاتلىنىش، تەقدىرلىنىشكە ھەققى بار. بۇ ھەقتە پەقەت ئۆزىگىلا تېگىشلىك بولغان بۇ ھەقنىڭ باشقىلارغا تەۋە بولۇپ قېلىۋاتقانلىقىغا چىداشلىق بەرمەك ھەقىقەتەنمۇ تەس. بولۇپمۇ ئوتتۇرىلىقتا بىرقىسىم قۇتراتقۇلۇق قىلىدىغانلار بولغىنىدا بۇنىڭغا چىدىماق تېخىمۇ قىيىن. ئەمما، سىز ئۇن مىڭلىغان

ئادىمىمىزنىڭ ھاياتىنى ئۆزىڭىزگە مۇجەسسەم قىلغان بىرسى ئىكەنلىكىڭىزنى ھەرگىز ئۇنتۇپ قالماڭ! سىزنى ئاغىنىلىرىڭىز ئارىسىدىكى بىردە-يېرىم غۇرۇرى يوقلارلا ئەمەس، ھەتتا ئۆزلىرىنى رەسمىي ۋەتەنپەرۋەر ئىنقىلابچى دەپ ئېلان قىلىپ يۈرگەن كىشىلەرمۇ ئاڭسىزلىق بىلەن ۋاستىلىك سېتىۋېتىشى مۇمكىن. بۇنداق ’ئاق كۆڭۈل ئىنقىلابچىلار‘ نىڭ دوستلىرىڭىز ئارىسىدا تېپىلمايدىغانلىقىغا كىم كاپالەتلىك قىلالايدۇ؟ ”بۇ تەشكىلات قۇرۇق داۋراڭلار بىلەن بولۇپ كېتىپ ھېچقانداق ئىش قىلمىدى. قاراڭلار، پالانى تەشكىلات جىم يۈرگەندەك قىلغىنى بىلەن مۇنۇ-مۇنۇ ئىشلارنى يوشۇرۇن ئەمەلگە ئاشۇرالىدى“ دېگەندەك غەيۋەتچىلەرنىڭ دامىغا چۈشۈپ، ”پالانى ۋەقەنى، پوكۇنى ئىشلارنى تەشكىلاتىمىزنىڭ پالانى يەردىكى پۈستانچى كىشىلىرىمىز يوشۇرۇن ئىشقا ئاشۇردى“ دەپ ماختىنىپ بىرمۇنچە كىشىلىرىمىزنىڭ بىھۇدە تۇتۇلۇپ كېتىشىگە سەۋەب بولغان يېقىنقى يىللاردىكى ئاچچىق ساۋاقلارنى ھەرگىز ئۇنتۇماسلىقىمىز كېرەك.

شۇنىڭ ئۈچۈن، بىرىنچى باسقۇچلۇق مىللىي مۇستەقىللىق ھەرىكەت دولقۇنى پەيدا قىلىشقا ئۆزىنى بېغىشلايدىغان قەھرىمانىمىز ”مەخپىيەتلىك — غەلىبە؛ مەخپىيەتلىك — تۆھپە؛ مەخپىيەتلىك — ھايات؛ ھاياتىنىڭ ئۆزى تېخىمۇ كۆپ دۈشمەنگە زەربە بېرىش!“ دېگەن شوئارنى ئۆزىگە قىبلىنامە قىلىۋېلىشى شەرت. بۇنىڭ ئۈچۈن مەخپىيەتلىك بىلىملىرى، مەخپىيەتلىك مەشىقلىرى، يوشۇرۇن ھەرىكەت شەكىللىرى، يوشۇرۇن تەشكىلات پرىنسىپ-قائىدىلىرى، يوشۇرۇن ھەرىكەت تېخنىكىلىرى، يوشۇرۇن ھەرىكەت تۇرمۇش ئادىتى، ... قاتارلىقلار ھەربىر يوشۇرۇن ھەرىكەت قىلغۇچى قەھرىمانلىرىمىزنىڭ بىر كۈنمۇ بوشاشماي يوشۇرۇن ئىزدىنىپ مەشىق قىلىدىغان ئادىتىگە ئايلىنىشى شەرت!

مەخپىيەتلىك مەسىلىسىدە يەنە بىر بىخەستەلىكىمىز شۇكى، نۇرغۇن كىشىلىرىمىز ھەددىدىن ئارتۇق ھاياجان ۋە ئىشىنىپ كېتىش نەتىجىسىدە قوينىدىكى ئايالىغا ياكى سۆيگىنىگە تەسلىم بولىدۇ. ئەر-خوتۇن سۆيگۈسى ھەرقانچە ساداقەت ئىپادىلىگەندەك قىلسىمۇ، ئاساسەن جىنسى تەلەپ ئېھتىياج باسقۇچىدىن يۇقىرى

ئۆرلەپ كېتەلمەيۋاتقان خەلقىمىزگە نىسبەتەن، بۇ تۈردىكى تۆۋەن ئېھتىياج باسقۇچىدىكى كىشىلىرىمىزدە ئېھتىياج قاندۇرۇلۇشىنىڭ ھەر دائىم بىخەتەر بولماي قېلىشىدىن ئەنسىرەشتەك شەخسىيەتچىلىك ئۇستۇنلۇكتە تۇرىدىغانلىقى ئۈچۈن، سۆيگۈنىنىڭ مۇتلەق ئۆزىگىلا تەۋە بولالماي قېلىشىدىن ئەنسىرەپ ياكى قىزغىنىپ، يولدىشىنىڭ بارلىق پائالىيەتلىرىنى ئۆز تىزگىنى ئاستىدا تۇرۇشىنى ئارزۇ قىلىپ تۇرىدۇ. شۇنداق ئىكەن، بىر تەرەپ مىللىي مۇستەقىللىق يوشۇرۇن ھەرىكىتى بىلەن شۇغۇللىنىۋاتقىنىدا، ئۆز سۆيگۈنى بىلەن بۇ ئىشنى سەمىمىيەتلىك بىلەن بىرلىكتە پىلانلاپ قىلىشمىغانلا بولىدىكەن، قارشى تەرەپتىن بۇ ئىشنى مەڭگۈ يوشۇرۇن تۇتۇشى شەرت. ئۇنداق قىلمىغىنىدا، يولدىشى ياكى سۆيگۈنىنىڭ ئۇنىڭغا ھەددىدىن ئارتۇق كۆيۈنۈش ھېسسىياتى ئۇنى بۇ ’خەتەرلىك ئىش‘ تىن تارتىپ چىقىرىپ ئۆزى بىلەن تىنچ، ھوزۇر ئىچىدە ياشىشى ئۈچۈن ئۆزى ياكى بىرەر ’ئابرۇيلۇق، گېپى ئۆتىدىغان‘ بىرسىنى ئارىغا سېلىپ بولسىمۇ بۇ ئىشتىن چىقىرىۋېلىشقا تىرىشىشى مۇقەررەر. بولۇپمۇ بۇنداق ئىشلار بىلەن شۇغۇللانغۇچى تەرەپ ئايال تەرەپ بولۇپ قالغىنىدا ئەھۋال تېخىمۇ خەتەرلىك تۈس ئالىدۇ. مانا شۇنداق ئۆز ئىشىڭىزغا مۇناسىۋەتسىز تۇسالغۇ ۋە باش ئاغرىقىنىڭ كۆپىيىپ كېتىشى، يوشۇرۇن ھەرىكىتىڭىزنى بىلىدىغانلار سانىنىڭ ئارتىپ كېتىشى ۋاستىلىك ھالدا دۈشمەن رازۋېدچىكلىرى ئۈچۈن تېپىلماس يىپ ئۇچى بولۇپ بېرىشى مۇمكىن. ئىش پاش بولۇشقا يۈزلەنگىنىدە، چوڭىنى كىچىكلىتىش، ئازىنى يوق قىلىپ كۆرسىتىش ئورنىغا، ئۇ يېقىنىڭىز ”تولۇق قۇتۇلۇپ كېتىش ئۈچۈن ھېچنېمىنى ئايىماي مەسىلە تاپشۇرۇشىڭىز“ غا مەجبۇرلايدىغان، ھەتتا ئۆزى بىلگەن ئەھۋاللار بويىچە ”سىزگە كۆيۈنۈپ مەسىلە تاپشۇرۇشىڭىزغا ياردەملىشىپ بېرىش“ ئەھۋاللىرىمۇ كۆرۈلۈشى مۇمكىن. بۇ ھەقتە خەلقىمىز ئارىسىدا نۇرغۇن رىۋايەتلەر تارقىلىپ يۈرمەكتە. شۇڭا، مەخپىيەتلىك مەسىلىسىدە ھاياجانغا بېرىلىپ كېتىش ياكى بەك ئىشىنىپ كېتىشلەرنىڭ ھەممىسىلا بىۋاستە بېشىڭىزغا بالا بولىدۇ.

سىر ساقلاش ئىشى ھەرگىزمۇ قارشى تەرەپكە ئىشەنمەسلىك، قارشى تەرەپنى

كەمىستىش مەقسىتىدە بولىشى ناتايىن. سىر ساقلاش — مىللىي مۇستەقىللىق ھەرىكىتىمىزنىڭ بىرىنچى باسقۇچلۇق ھەرىكەت پرىنسىپلىرىدىن بىرى. بۇنىڭغا سەل قاراشنى ھەرىكەتكە بۇزغۇنچىلىق، ھەتتا خائىنلىق دەپ تونۇشىمىز شەرت. مىللىي مۇستەقىللىق ھەرىكىتىمىزنىڭ بىرىنچى باسقۇچىنىڭ مۇۋەپپەقىيىتى ھەقىقەتەنمۇ قاتناشقۇچى پىدائىيلىرىمىزنىڭ سىر ساقلىيالىشىغا باغلىق. خەلقىمىزنىڭ سىر ساقلاش جەھەتتە ئېغىر دەرىجىدە پىسخىكىلىق بۇزۇلۇشقا يۈز تۇتقانلىقىنى، ھېچكىمگە، ھەتتا ئاتا-ئانا، ئاكا-ئۇكىلارغىمۇ راست گەپنى قىلغىلى بولمايدىغان دەرىجىدە بۇلغىنىپ كەتكەنلىكىمىزنى ھەرگىز ئېسىمىزدىن چىقارماسلىقىمىز لازىم.

خۇلاسىلىغىنىمىزدا، مەخپىيەتلىك — بىرىنچى باسقۇچلۇق مىللىي مۇستەقىللىق ھەرىكىتىمىزنىڭ غالىبىيەت ئاساسى! بۇ جەھەتتە تەجرىبىسى، بىلىمى بولغان ھەربىر قېرىندىشىمىز ئۆز كىشىلىرىمىزنى قورقۇتۇشقا سەۋەب بولمايدىغان شەكىللەر بىلەن ئەڭ يېڭى مەخپىيەتلىك بىلىم ۋە تەجرىبىلىرىنى تىنماي مەخپىي تەشۋىق قىلىشقا تىرىشچانلىق كۆرسىتىشى لازىم.

§2.7 يوشۇرۇن ھەرىكەت ئۇسۇللىرى

شەرقىي تۈركىستان مىللىي مۇستەقىللىق ھەرىكىتىنىڭ بىرىنچى باسقۇچى مۇتلەق يوشۇرۇن پائالىيەتلەردىن پايدىلىنىپ، خىتاي تاجاۋۇزچىلىرى ئارىسىغا ۋەھىمە پەيدا قىلالايدىغان ھەرىكەت شەكىللىرىدىن تەشكىل تاپىدۇ. بۇنىڭ ئۈچۈن مەخپىيەتلىك بىلىملىرى ۋە مەخپىيەتلىككە كاپالەتلىك قىلالايدىغان ھەرىكەت شەكىللىرىگە بەكلا ئېھتىياجىمىز چۈشىدۇ.

بىز يۇقىرىدا بۇنداق يوشۇرۇن ھەرىكەتلەرنىڭ بىرىنچى شەرتى ئېغىزنى چىڭ تۇتۇش ئىكەنلىكىنى ئالاھىدە تەكىتلەپ كۆرسەتكەن ئىدۇق. خىتاي تاجاۋۇزچىلىرى ئارىسىغا يوشۇرۇن ۋەھىمە پەيدا قىلىش پىلانىنى تۈزگىنىمىزدە، ھەرىكەت شەكلىنىڭ

مەخپىيەتلىكنى ساقلاش شەرتىگە كاپالەتلىك قىلالايدىغان شەكىللەرنى تاللىۋېلىش بىلەن بىرگە، تۈزگەن ھەرىكەت پىلانىمىزنى باشقىلار تۇرماق، ھەتتا ئۆزىمىزگىمۇ پىچىرلاپ قويماسلىقىمىز شەرت. شۇڭا ھەرقانداق يوشۇرۇن ۋەھىمە پەيدا قىلىش ھەرىكىتىنى باشلىغىنىمىزدا ئىمكانىبار يالغۇز ھەرىكەت قىلىشقا، ئىمكانىبار ئەرزان، ئاسان تاپقىلى بولىدىغان ئەسۋاب-ئۈسكۈنىلەردىن پايدىلىنىشقا تىرىشچانلىق كۆرسىتىشىمىزگە توغرا كېلىدۇ. ۋەتەن مۇستەقىللىقى ئۈچۈن، خەلق ئازادلىقى ئۈچۈن بىرەر-ئىككى يىل يالغۇز ھەرىكەت قىلىش، ھەتتا ئەگەر ئۆزىگە ياراپ قالسا ۋە باشقىلار بىلەن ھەمكارلىششنى بىخەتەر ئەمەس دەپ ئىشەنچ قىلالمىغىنىدا، قولىدىن كەلسە تاكى ۋەتەن تولۇق ئازاد بولغان كۈنگىچە يالغۇز پائالىيەت قىلىشنىڭمۇ زىيىنى يوق. بۇ يەردە مەلۇم بىر گۇرۇپپىغا قاتنىشىش، بەلگىلىك بىر پارتىيىنىڭ ئەزاسى بولۇش مەقسەت قىلىنماسلىقى، بەلكى دۈشمەننى ۋەتىنىمىز تۇپراقلىرىدىن تېز، تولۇق قوغلاپ چىقىرىش بىردىن-بىر مەقسەت قىلىنىشى لازىم. ئۇ ھالدا مۇشۇ مەقسەت ئۈچۈن نېمە پايدىلىق بولسا شۇنى قىلىشىمىز، قايسى يول ئۈنۈملۈك بولسا شۇ يولنى تۇتقىنىمىز ئەڭ مۇۋاپىق چارە. بۇ جەھەتتە بەزى كىشىلىرىمىزنىڭ جاھىللىق بىلەن چىڭ تۇرۇۋالغىنىدەك، بۇنداق ھەرىكەتلەر دۇنيا جامائەتىنىڭ ھىمايىسىگە ئېرىشەلمەيدۇ، بۇ تۈردىكى ھەرىكەتلەر بۇنداق ماتېرىيال شەكلىدە تارقىتىلماسلىقى كېرەك، بۇنداق ئۇسۇللار تەشۋىق قىلىنماسلىقى لازىم دەيدىغان سەپسەتىلىرىگە قەتئىي قۇلاق سالماسلىقىمىز لازىم. ھەرھالدا، بۇنداق دېگۈچى كىشىلىرىمىز ھەرقايسى ئەللەردىكى مەخپىي ۋەزىپە ئورگانلىرى ياكى يوشۇرۇن ھەرىكەت تەشكىلاتلىرىنىڭ ئۆز شارائىتىغا مۇۋاپىق يوشۇرۇن ھەرىكەت تېخنىكا مەكتەپلىرى، يوشۇرۇن دەرسلىكلىرىنى تۈزۈپ ئادەم يېتىشتۈرۈپ يۈرگەنلىكىدىن خەۋىرى بولمىسا كېرەك؟ ياكى بولمىسا بۇ كىشىلىرىمىز بۇ تۈردىكى پائالىيەتلەرنىڭ مۇتلەق تۈردە قانۇنلۇق ۋە ئاشكارا مەكتەپلەردىلا ئۆگىتىلىشى لازىم بولىدىغان ئىشلار دەپ قارىشىپ، بىزگە ئەنە شۇنداق پائالىيەتلەرنى قىلالايدىغان "سەۋىيىلىك ئوقۇغۇچى يېتىشتۈرۈپ بېرەلەيدىغان ئالىي بىلىم يۇرتلىرى" نى ئېچىپ بېرىشلىرىنى ساقلاپ تۇرۇشقا ئۈندىمەيدىغاندۇ؟

بىز ئۇنداق مەنتىقسىز تىنچلىقچىلىرىمىزغا پەرۋا قىلمايلى. بىز خىتاي تاجاۋۇزچىلىرىغا تەھدىت پەيدا قىلالايدىغان ھەرقانداق بىر ھەرىكەت پىلانىنى تۈزۈپ يوشۇرۇن تۈتقىنىمىزدىن كېيىن، بۇنداق يوشۇرۇن ھەرىكەتلەر ئۈچۈن بىر قاتار يوشۇرۇن قائىدىلەرنى تۈزۈپ چىقىشىمىز زۆرۈر بولىدۇ. يەنى سىرتقى كۆرۈنۈشىمىزنى يوشۇرۇش، ھەربىر يوشۇرۇن ھەرىكىتىمىزنىڭ بىرىنچى ئورۇندىكى كاپالىتى. شۇ سەۋەبتىن ۋەھىمە ھەرىكىتىنى ئادەم كۆرمەيدىغان يەرلەردە، تېز قېچىشقا بولىدىغان، تېز يوشۇرۇنۇشقا بولىدىغان، تېز قۇتۇلۇپ كېتىشكە بولىدىغان يەرلەردە ئېلىپ بېرىش كېرەك. شۇنداقتىمۇ كىيىم-كېچەك، يۈز نىقابلىرىغا ئالاھىدە دىققەت قىلىشىمىز كېرەك. بۇنداق نىقاب ماتېرىياللىرىنىڭ ئاممىباب نەرسىلەردىن بولۇشىغا دىققەت قىلىشىمىز، مەخسۇس قىياپەتلەردىن ساقلىنىشىمىز شەرت. بۇ جەھەتتە تەجرىبىمىز ياكى شارائىتىمىز يېتەرسىز ۋاقىتلاردا ھەرىكەت قىلىشقا مەجبۇر قالغىنىمىزدا قاراڭغۇ كېچىلەرنى، تونۇمايدىغان باشقا مەھەللىلەرنى، ھەتتا پەۋقۇلئاددە ئادەم كۆپ يەرلەرنى تاللىۋېلىشقا، ئىشلىتىدىغان قوراللىرىمىزمۇ ئۆزى پارتلايدىغان، ۋاقىت تىزگىنلەشكە بولىدىغان ياكى يىراقتىن تىزگىنلەشكە بولىدىغان قوراللاردىن بولۇشقا، ۋەياكى پەقەتلا ئادەم كۆرمەيدىغان يەرلەردىكى ئاجىز دۈشمەن نۇقتىلىرى، مال-مۈلۈكلىرىگە تەھدىت سالىدىغان ھەرىكەتلەرنى تاللاشقا تىرىشىشىمىز لازىم. بۇ ھەقتە كونكرېت ئەھۋالغا قاراپ دۈشمەن رازۋېدچىكلىرى پاش قىلالمايدىغان ھەرىكەت تۈرلىرىنى تاللىۋېلىشقا ئالاھىدە ئەھمىيەت بېرىشىمىز كېرەك.

يوشۇرۇن پائالىيەتلەرنىڭ ھەر قاندىقىدا ئىز قالدۇرۇپ قويۇش، يوشۇرۇن ھەرىكەتلەرنىڭ ئەڭ چوڭ دۈشمەنلىرىدىن بىرىدۇر. مەسىلەن ئاياق-بارماق ئىزلىرى، تۈكۈرۈك، شۆلگەي، يېمەكلىك-مېۋە قالدۇقلىرى، تاماكا قالدۇقى، قان-تەر ئىزلىرى، تەم-پۇراق قالدۇقلىرى، چاچ-ساقال ۋە تىرناقلىرىمىز، ئۆزىمىزگە مەخسۇس بولغان ئەسۋاب-ئۈسكۈنىلەر، مەخسۇس كىيىم-كېچەك قىياپەتلىرىمىز قاتارىدىكىلەر دۈشمەنگە پاش قىلىش يىپ ئۇچى بولۇپ بېرىشى مۇمكىن. ئاياق تىۋىشى، كىيىم-كېچەك تىۋىشى، ئاۋاز ئالاھىدىلىكىمىز قاتارلىقلارمۇ مەخپىيەتلىكنىڭ دۈشمىنىدۇر. خۇددى

شۇنىڭدەك، يۇقىرىقىدەك ئىزلارنىڭ زەربە يېگەن دۈشمەن تەرەپتىن بىزگە قىلىشىمۇ ئىنتايىن خەتەرلىك. دۈشمەنگە تونۇۋېلىش ياكى ئىز قالدۇرۇش پۇرسىتى بەرمەسلىك ئۈچۈن، زەربە بېرىلىدىغان دۈشمەننى ئىمكانىيەتنىڭ بارىچە تولۇق، پاك-پاكىز ئۈجۈقتۇرۇشقا تىرىشىشىمىز لازىم. بۇ باسقۇچتا مۇتلەق بىخەتەر ۋە پەۋقۇلئاددە زۆرۈرىيەت يۈزىسىدىنلا گۆرۈگە ياكى ئىشلىتىشكە ئادەم قاچۇرۇشتىن باشقا، ئىمكانىيەتنىڭ بارىچە بۇ خىل ھەرىكەتلەردىن ساقلىنىش لازىم. تەبىئىيكى، ئەسىر ئېلىش ئىشى مۇتلەق بىخەتەر ئازاد رايون يېقىنلىرىدىلا ئىشقا ئاشۇرۇلىدىغان ئىشلاردۇر. شۇڭا، بىرىنچى باسقۇچلۇق ھەرىكەتلەردە، ئەسىر ئېلىش دەيدىغان مەسىلە مەۋجۇد ئەمەس.

دۈشمەن جاسۇسلۇق ئورگانلىرىنىڭ يوشۇرۇن ھەرىكەتلىرىمىزنى پاش قىلىش ئۇسۇللىرى بىلەن رازۋېدكا تېخنىكىلىرىدىن ھەر دائىم خەۋەردار بولۇپ تۇرۇشقا دىققەت قىلىشىمىز، ئىمكانىيىتى بارلار سەپداشلىرىغا يوشۇرۇن يوللار بىلەن خەۋەر بېرىش، ئۆگىنىش ماتېرىيالى تارقىتىۋېتىش شەكىللىرى بىلەن ھەممە كىشىلەرنى خەۋەردار قىلىپ تۇرۇشقا تىرىشىش لازىم. دۈشمەن رازۋېتچىكلىرىنى يوشۇرۇن كۆزىتىشكە ھەر دائىم دىققەت قىلىش لازىم. دۈشمەننىڭ ئىت-چاشقان، ... دېگەندەك ھايۋانلاردىن، تەكشۈرۈش ئاپپاراتلىرىدىن پايدىلىنىپ دېلو پاش قىلىشتا قانداق ئالاھىدىلىكلەردىن پايدىلىنىدىغانلىقىغا دائىر ماتېرىياللارنىمۇ ھەر ۋاقىت يوشۇرۇن تارقىتىپ، دۈشمەن ئاپپاراتلىرىنىڭ نېمىگە ئاساسەن گۇمانلىق نىشانلارنى مۆلچەرلەپ چىقىرالايدىغانلىقىنى، ئۇلارنىڭ سەزگۈ ئەزالىرىنى قانداق قىلغاندا ئالداپ ئۆتۈۋېلىشقا بولىدىغانلىقىنى تەتقىق قىلىپ ئىزدىنىش، بىلگەنلىرىمىزنى دەرھال باشقا سەپداشلارغا يوشۇرۇن تارقىتىۋېتىشىمىز لازىم. بۇ جەھەتتە بىۋاسىتە كۆزىتىش بىلەنلا چەكلىنىپ قالماي، فىزىكا، بىئولوگىيە، مېدىتسىنا قاتارلىقلاردىكى مۇناسىۋەتلىك بىلىم ئەھلىلىرىمىزنىڭ ئىلمىي ياردىمىنى ۋاسىتىلىك ئېلىش يوللىرىنىمۇ ئىزدىنىپ تۇرۇشىمىز لازىم. بولۇپمۇ قانۇن ساھەلىرىدە ئىشلەيدىغان كىشىلىرىمىز بۇ ھەقتىكى ماتېرىياللار بىلەن يوشۇرۇن تەمىنلەشنى ئۆزلىرىنىڭ مەجبۇرى ۋەزىپىسى قىلىۋېلىشى لازىم.

پوچېركا مەسىلىسىمۇ ئىنتايىن جىددىي خەتەر پەيدا قىلىدىغان مەسىلىلەرنىڭ بىرى بولۇپ، ”شەكلىنى ئۆزگەرتىپ يازدىم، سول قولۇمدا يازدىم، باشقىلارغا يازدۇردۇم، باشقىلارنىڭ پوچېركىسىنى دوراپ يازدىم،...“ دېگەندەك ئاددىي قارىماسلىقىمىز لازىم. سىز قانداقلا يازماڭ، پوچېركشۇناسلار ئالدىدا قىلچە پەرق قىلمايدىغانلىقىنى ئۇنتۇماڭ. ھەتتا ھەرخىل ئۆزگىچە تىنىش بەلگىلىرى ياكى داغ-ئىزلارمۇ مەخسۇس مەلۇمات بېرەلەيدىغان ئالاھىدىلىكلەر بولالىشى مۇمكىن. شۇڭا، زامانىۋى يېزىقچىلىق قوراللىرىدىن پايدىلىنىشقا تىرىشىش لازىم. نەشرىيات ئورۇنلىرىدا قول يازمىسى بولىدىغانلار ياكى ئوقۇغۇچى-ئوقۇتقۇچىلار ئىمكانىبار قولدا يازماسلىققا تىرىشىشى لازىم. ھەتتا يېزىلغان ماتېرىيالنىڭ جۈملە تۈزۈلۈشى، باغلىغۇچىلاردىن، قوشۇمچىلاردىن پايدىلىنىش ئالاھىدىلىكلىرىمۇ پاش قىلىش ماتېرىيالى بولۇپ قېلىشى مۇمكىن. قىسقىسى، دۈشمەنگە ساپ تۇتقۇزماسلىق ئۈچۈن دىققەت قىلىشقا تېگىشلىك ھەرقانداق نۇقتىغا سەل قارىماسلىقىمىز لازىم.

مەخپىي ۋەھىمە سېلىش پائالىيىتىگە قاتناشقۇچى پىدائىيلىرىمىز ئادەتتىكى ۋاقىتلىرىدا دۈشمەن ئارىسىدا بۇرۇن قانداق مىجەزدە بولغان بولسا شۇنداق ياشاشقا كاپالەتلىك قىلىش لازىم. ھاياجانلىنىش، بىھۇدە ئېھتىياتكارلىق، نورمالسىز نىقابلىنىشلاردىن قەتئىي ساقلىنىش كېرەك. ئۆزىنى تەبىئىي تۇتۇش، نورمال مېڭىش-تۇرۇشلىرىنى داۋاملىق ساقلاش، سۆز، ھەرىكەت، چىراي شەكىللىرىنىڭ ئىپادىسى، كۆز ئىپادىلىرى قاتارلىقلاردا غەيرىي ئىپادىلىرىدىن ساقلىنىش، غەيرىي قىلىقلار چىقىرىپ قويۇپ، دۈشمەننىڭ دىققىتىنى جەلپ قىلىۋېلىشتىن ساقلىنىش لازىم. دۈشمەننىڭ سوراق، رازۋېتكىلىرىدا مەڭدەپ كەتمەسلىك، دۈشمەننىڭ تەخمىنى سوئال سوراشتەك ئالدام خالتىسىغا چۈشۈپ، چېكىپ كۆرۈشلىرىنى تۇيۇپ قالغان ئوخشايدۇ دەپ ئويلىماسلىق، تەمتىرەپ، ھولۇقۇپ كېتىشتىن ساقلىنىش لازىم. سورالغان سوئاللارغا ئىمكانىبار ئەھمىيەتسىز جاۋاب بېرىشكە، ئىزچىل جاۋابلارغا، مەنتىقلىق جاۋاب بېرىشكە دىققەت قىلىنىشى، ئوخشىمايدىغان جاۋابلار سەۋەبىدىن دۈشمەنگە يىپ ئۇچى بېرىپ قويۇشتىن ساقلىنىش لازىم.

ئەڭ خەتەرلىك سوراقلار پسىخولوگىيىلىك ھۇجۇملار بولۇپ، ئەركىن سۆزلىشىش، تاكتىكىلىق سوراقلار، ھەددىدىن ئارتۇق سۇنئىي چارچاتقۇزۇش، ئىزچىل ئۇيقۇسىز قالدۇرۇش، ئىزچىل تەن جازاسى بېرىش، ئاچ، سۇسىز، ھاۋاسىز قالدۇرۇش، ... قاتارىدىكى ۋاسىتىلار ئارقىلىق ئادەمنى سوراققا تەييارلاشلاردا، مەخسۇس تەربىيە كۆرگەن پسىخورازۋېتچىكلارغا يولۇققاندا ئاگىسىز جاۋابلاردا ئىزچىللىققا ئالاھىدە تىرىشىش لازىم. يالغان ماشىنىسىنىڭ ئەۋزەللىكى ئۇنىڭ قان ھەرىكىتى، يۈرەك سوقۇشى، نەپەس رىتىمى، مېڭە ھاياجىنى قاتارلىقلاردىن ھاسىل بولغان ئېنېرگىيە ئۆزگىرىشىدىكى نورمالسىزلىقلارغا تايىنىپ ئانالىز يۈرگۈزۈشى بولۇپ، بۇنداق ئەھۋاللاردا ئۆزىمىزنى قانچىكى نورمال ھېس قىلىدىغان ھالەتكە كەلتۈرەلىسەك شۇنچە ئاسان قۇتۇلۇپ چىقالايمىز. بۇ تۈردىكى مەخسۇس سوراق رازۋېتكىلار كۆپ ھاللاردا دېلو پاش قىلىش ئىشى توسالغۇغا دۇچ كېلىپ قالغىنىدا كۆپ قوللىنىدىغان ئىشلاردۇر. ”ئوتنى ئۆرۈپ يىلاننى ئۈركۈتۈش“ چارىسىنى ئىشقا سېلىشىدىن سەگەك بولۇشقا ئالاھىدە دىققەت قىلىش، دۈشمەن تۈيۈپ قاپتۇ دەپ سەكرەپ كەتمەسلىك، ئۇدۇل كېلىپ قالغان يالغان پاش قىلىنىشلارنى قەتئىي ئىنكار قىلىش ۋە بۇنداق ۋاقىتلاردا ’پاش قىلغۇچى‘ نى غەرەزلىك ياكى غەرەزسىز چىشلەپ تارتىشتىنمۇ قەتئىي ساقلىنىش لازىم. خىتاي تاجاۋۇزچىلىرىنىڭ ھەرقانداق بىر سوراقچىسىغا يولۇققاندا قەتئىي تۈردە بىھۇدە سۆزلەپ يېقىنلىشىش پۇرسىتى بەرمەسلىك، شۇنىڭدەك بەك ئۆركۈپ دۈشمەنلىك قىياپىتىنى ئاشكارىلاپ قويۇشتىنمۇ ساقلىنىش لازىم. خىتاي تاجاۋۇزچىلىرى ئالدىدا قانچىكى كۆپ سىر بەرسىڭىز، شۇنچە كۆپ پالاكەتكە قالدىغانلىقىڭىزنى ھەرگىز ئۇنتۇماڭ. ھەتتا ئىلاجسىز قالغان دۈشمەن سىزنى ئۇزۇن مەزگىل بوش قويۇۋېتىپ، ”چەمنى سۇغا چىلاپ يۇمشىتىش“ يولىنى تۇتۇشىمۇ مۇمكىن. يۇمشىغان چەمنى خالىغان شەكىلدە ئوينىتىش مۇمكىن بولغىنىدەك، بىرمەزگىل بوش قويۇۋەتكىنىدىن كېيىن تۈيۈقسىز سوراققا تارتىلغىنىدا بۇرۇن بەرمىگەن سىرلارنى بېرىۋېتىش خەۋپىڭىز ئارتىپ كېتىدىغانلىقىنىمۇ ئۇنتۇماڭ.

پاش بولۇپ قېلىشىمىزنىڭ بىردىن-بىر سەۋەبچىسى، يا ئۆزىمىز يىپ ئۇچى

قالدۇرۇپ قويۇشمىزدىن ياكى بولمىسا يېقىنلىرىمىزنىڭ پاش قىلىشىدىن بولىدۇ. ئەگەر بىز ھەرىكەتلىرىمىزنى ئىمكانقەدەر يالغۇز ئېلىپ بارغان بولساق ياكى ئەڭ ئاز كىشىلەر بىلەن ھەمكارلىق ئاساسىدا قىلغان بولساق، باشقىلار تەرىپىدىن پاش قىلىنىشتىن ساقلىنىپ قالالايمىز. ئەمما كۆرۈنەرلىك ئىز قالدۇرۇپ قويۇشىمىز بەكلا خەتەرلىك. دەرۋەقە، يېڭى ھەرىكەت باشلىغىنىمىزدا تەجرىبىسىزلىك ۋە يۈرىكىمىزنى توختىتالماي قېلىشىمىز تۈپەيلىدىن، بەكلا كۆپ يىپ ئۇچى ۋە ئىز قالدۇرۇپ قويۇشىمىز مۇمكىن. بۇنىڭدىن ساقلىنىش ئۈچۈن ئىمكانبار ئاز ئادەم بىلەن ئۇچرىشىدىغان ياكى بىۋاسىتە ۋەقە ئۈستىدە تۇرمايدىغان ھەرىكەتلەردىن پايدىلىنىپ ئۆزىمىزنى تەدرىجىي چېنىقتۇرىشىمىزغا بولىدۇ. تەجرىبىلىك بولغىنىمىزدىن كېيىن بۇنداق خەۋپ ئەڭ تۆۋەن دەرىجىگە چۈشىدۇ. شۇڭا، ئىمكانبار ئاسان ئىز قالمايدىغان ھەرىكەتلەرنى تاللاپ قىلىشقا ئالاھىدە ئەھمىيەت بېرىشىمىز لازىم. مەخپىيەتلىك مەشىقلىرىنى كىنولاردىن، كىتابلاردىن، تېلېۋىزىيە نومۇرلىرىدىن ئۆلگە ئېلىپ مەشىق قىلىشقىمۇ بولىدۇ. كېمىدە بىرەر يىل يالغۇز ھەرىكەت قىلماي تۇرۇپ، يەنى كېمىدە بەش-ئون قېتىم يالغۇز ھەرىكەت قىلماي تۇرۇپ، ’شاگىرت يېتىشتۈرۈش‘ كە ئالدىراپ كەتمەسلىكىمىز لازىم. يۇقىرىدا توختالغىنىمىزدەك، ئاغزىمىزنى چىڭ تۇتىشىمىز بەكلا مۇھىم بولۇپ، بىرەر ھەرىكەت قىلغاندىن كېيىن بۇ ھەرىكىتىمىزنىڭ ھاياجىنىنى قەتئىي ئېسىمىزدىن چىقىرىپ تاشلىشىمىز، ئۇنتۇپ كېتىش ماھارىتىمىزنى يېتىلدۈرۈشىمىز، ئىمكان بار گۆرىمىزگىچە سىر تۇتۇشقا تىرىشىشىمىز لازىم. چۈنكى بىز بىرىنچى باسقۇچلۇق مىللىي مۇستەقىللىق ھەرىكەت شەجەرىلىرىمىزنى مۇستەقىل بولغاندىن كېيىنمۇ تارىخ قىلىپ يازالمايمىز.

بۇ تەھلىللەردىن كېيىن، مەخپىيەتلىك ھەققىدە تولا بەك ئۇركۈپ كېتىشىمىزنىڭمۇ ھاجىتى يوق. ئالدى بىلەن خىتاي تاجاۋۇزچىلىرىنىڭ ئۇزۇن يىللىق بىلىمگە ھۆرمەت قىلماسلىق تارىخى، بىلىمسىزلەر ھاكىمىيەت سوراش ۋە چىرىكلىشىش تارىخى خىتاي تاجاۋۇزچىلىرىنى رازۋېدكا ساھەسىدە چېكىدىن ئاشقان قالاق ۋە ياۋايى قېلىشىغا سەۋەب بولغانلىقى بىر پاكىت. ھېچ بولمىغاندا ئۇلارنىڭ بۇ ھەقتىكى تەجرىبىسىزلىكىمۇ

بىر ئاجىزلىق. خىتاي تاجاۋۇزچىلىرىنىڭ تېخى يېقىنقى يىللاردىلا قۇرۇلۇۋاتقان جاسۇسلۇق ئورگانلىرى بىلىمسىز، قارا نىيەت، تەمەخور، چىرىك، ئارقا ئىشىكتىن كىرىپ كەلگەن، پارا بېرىپ كىرگەن ئىقتىدارسىزلار بىلەن توشقۇزۇلغانلىقىنى، بۇلارنىڭ ھەرقانچە تەجرىبىسى ئاشتى دېيىلگەن بىلەنمۇ ئۇلاردا يەنىلا نۇرغۇن ئاجىزلىقلارنىڭ ساقلانغانلىقىنى ھەرگىز ئۇنتۇماسلىقىمىز لازىم. شۇنداق ئىكەن، كىنولاردا ياكى رومانلاردا تەسۋىرلەنگەن سۈنئىي جاسۇسلۇق ھېكايىلىرى، گېزىت-ژۇرناللىرىدا تەسۋىرلەنگەن ھەرخىل جىنايى ۋەقەلەرنىڭ تەجرىبىلىرىدىن پايدىلىنىپ بىرەر-يېرىم قېتىم پائالىيەت قىلساقمۇ، خىتاي تاجاۋۇزچى رازۋېتچىكلىرىنىڭ دەرھال دىققەت قىلىپ كېتىشى ناتايىن. ئەڭ مۇھىمى، ۋەھىمە پەيدا قىلىدىغان ھەرىكەتلەرنىڭ زىچ، ئىزچىل داۋام قىلىپ تۇرۇشى، ئۇنىڭ پاش بولۇش پۇرسىتىنى شۇنچە تۆۋەنلىتەلەيدىغانلىقىدەك بىر ئالاھىدىلىكتىن پايدىلىنىشقا دىققەت قىلىشىمىز لازىم. ئىشىنىشكە بولىدىكى، پىدائىيلىرىمىزنىڭ ھەرىكەت سانىنىڭ ئارتىپ بېرىشىغا ئەگىشىپ ئۇلارنىڭ تەجرىبىسىمۇ كۆنسايىن ئارتىپ، ئەڭ زامانىۋى قوراللاردىن ئۈستىلىق بىلەن پايدىلىنىپ، خىتاي تاجاۋۇزچىلىرىنى ئالاقزادە قىلىپ گاڭگىرىتىۋېتەلەيدىغانلىقىدا شەك يوق.

§2.8 بىرىنچى باسقۇچلۇق ھەرىكەت ئانالىزى

مۇتلەق يوشۇرۇن قانات يايدۇرۇلىدىغان بىرىنچى باسقۇچلۇق مىللىي مۇستەقىللىق ھەرىكىتىمىز كىچىك-كىچىك بولسىمۇ قەتئىي تۈردە ئېنىق نەتىجىلەرنى يارىتىپ تۇرۇشنى ئالدىنقى شەرت قىلىدۇ. يەنى، بۇ ھەرىكىتىمىز مىللىي ئازادلىق ھەرىكىتىمىزنىڭ مۇقەررەر باسقۇچلىرىدىن بىرى بولغان يوشۇرۇن ھەرىكەت پائالىيىتىگە نىسبەتەن ئىشەنچ تۇرغۇزۇش، يوشۇرۇن ھەرىكەتكە ئىستىخىيىلىك قاتناشقۇچىلار سانىنى كۆپەيتىش، ھەربىر پىدائىيمىزنىڭ يىللىق ئوتتۇرىچە ھەرىكەت

پەيدا قىلىش سانىنى ئاشۇرۇش، بۇ جەرياندا دۈشمەن ئارىسىدا ۋەھىمە يارىتىش، ۋەتىنىمىزگە كېلىدىغان يېڭى تاجاۋۇزچى خىتايلارنىڭ ئېقىنىنى ئازايتىشنى ئىشقا ئاشۇرۇش، قېچىش شارائىتى بار ياكى ئۈمىدسىز تۇرۇۋاتقان خىتاي تاجاۋۇزچىلىرىنى ئىمكانبار تولۇق قاچۇرۇش قاتارىدىكى تەسىرلەرنى پەيدا قىلالايدىغان ھەرىكەت باسقۇچلىرى ئارقىلىق، ۋەتىنىمىزدىكى خىتاي تاجاۋۇزچىلىرىنىڭ سۈنئىي كۆپىيىشىگە ئەمەلىي چەكلىمە پەيدا قىلالايدىغان ھەرىكەتلەرنى مۇتلەق تۈردە ئەمەلىيەتكە ئايلاندۇرۇشىمىزنى ئۆزىنىڭ ئاساسلىق ۋەزىپىسى قىلىدۇ. ھەرىكەت پەيدا قىلغۇچى پىدائىيلىرىمىزنىڭ سانى ۋەتىنىمىز دائىرىسى ئىچىدە بىرقانچە مىڭ كىشىگە يەتكىنىدىن كېيىن، دۈشمەننىڭ ئاجىز نۇقتىلىرىغا زەربە بېرىش ھەرىكەت قېتىم سانىنى ئاشۇرۇپ، ھەربىر پىدائىي يىلىغا بىر-ئىككى قېتىم ۋەقە پەيدا قىلىدىغان ھالەتتىن، ھەر مەۋسۇمدا، ھەر ئايدا بىر ۋەقە پەيدا قىلىشنى ئىشقا ئاشۇرۇشقا تىرىشىش لازىم. بۇ دېگەنلىك، يىلىغا نەچچە ئون مىڭ قېتىملىق خىتاي تاجاۋۇزچىلىرىنى قوغلاش ۋەھىمىسى پەيدا قىلىش دېمەكتۇر. بۇ يەنە يىلىغا نەچچە يۈزمىڭ خىتاي تاجاۋۇزچىسىنىڭ ۋەتىنىگە چېكىنىشىنى ئىشقا ئاشۇرۇش بىلەن ۋەتىنىمىزگە يېڭىدىن تاجاۋۇز قىلىش نىيىتىگە كەلگەن خىتاي تاجاۋۇزچىلىرىدىن نەچچە يۈزمىڭنى ئازايتىش دېگەنلىك بولىدۇ!

بىز «مۇستەقىللىقىمىزدىن ئۈمىد بارمۇ؟» دېگەن كىتابىمىزدا بايان قىلغىنىمىزدەك يالغۇز كىشى بويىچە، چىللىك شەكلىدە، پىرامىدىلىق ئاددىي پروگرېسسىيە شەكىللىرىدە يالغۇز كىشىلىك، ئىككى كىشىلىك، تۆت كىشىلىك مۇستەقىل ياكى زەنجىرسىمان ھەرىكەت گۇرۇپپىلىرىدىن ھەرقايسى مۇھىم شەھەرلىرىمىزدە بىرەر مىڭ كىشىمىز يوشۇرۇن زەربە بېرىش ھەرىكىتى بىلەن شۇغۇللىنىۋاتىدۇ دەپ مۆلچەرلەپ باقايلى: ھەربىر پىدائىيمىز يىلىغا ئىككى قېتىمدىن ھەرىكەت قىلىپ جەمئىي بەش خىتاي تاجاۋۇزچىسىغا زەربە بېرەلىگىنىدە، يىلىغا ئەڭ كېمىدە ئون مىڭ خىتاي تاجاۋۇزچىسى يوقىتىلغان بولىدۇ. ھەربىر زەربە يېگەن خىتاي تاجاۋۇزچىسىنىڭ پاجىئەسىدىن قورقۇپ دۆلىتىگە قاچىدىغان خىتاي تاجاۋۇزچىلىرىنىڭ سانىنى كېمىدە

يىگىرمە كىشى دەپ مۆلچەرلىگىنىمىزدە (تۇقسەن ئىككىنچى يىلى ئۈرۈمچىدىكى بىر قېتىملىق خىتاي چاغىنى پاجىئەسىدە يۈزمىڭدىن ئارتۇق خىتاي تاجاۋۇزچىسى كەلمەسلىك ئۈچۈن قېچىپ كەتكەن ۋە شۇ يىلىسى يېڭىدىن كېلىدىغان خىتاي تاجاۋۇزچى كۆچمەنلەر ئېقىنى ئالدىنقى يىللىرىدىكىسىنىڭ ئوندا بىرىسىگە چۈشۈپ قالغان!)، ۋەتىنىمىز شۇ يىلى ئىككى يۈز مىڭدىن ئارتۇق كونا خىتاي تاجاۋۇزچىسىدىن، ھەمدە يەنە شۇنچىلىك يېڭى خىتاي تاجاۋۇزچىسىدىن قۇتۇلغان بولىدۇ! بۇ ھالەتنى ئۇدا ئون يىللا داۋاملاشتۇرۇپ بەرگىنىمىزدە، مىللىي مۇستەقىللىق ھەرىكىتىمىزنىڭ پارتىزانلىق ئۇرۇشىنى ئاساس قىلىدىغان ئىككىنچى باسقۇچلۇق ھەرىكەت دەۋرىگە قەدەم قۇيالىشىمىزدىن دېرەك بېرىدۇ. شۇنىڭدەك، ۋەتىنىمىزنىڭ قۇرغاق چۆللۈك بولىشى، ئارىلىق ئۇزۇن، خىتايلار بىلەن بولغان مۇناسىۋەتلىرىدە بىر-بىرىسىگە ئوخشىمايدىغان نۇرغۇن ئەللەر بىلەن بىۋاستە چېگرىداش بولۇشتەك ئۆزگىچە ئەۋزەل جۇغراپىيىلىك ئالاھىدىلىكلىرىدىن تولۇق پايدىلانغىنىمىزدا، ئۇزۇنغا قالماي ئۈچىنچى باسقۇچلۇق مىللىي مۇستەقىللىق ھەرىكەت دەۋرىنىمۇ قولغا كەلتۈرەلىشىمىز مۇمكىن بولىدۇ.

قېنى قىزىپ تۇرغان، خىتاي تاجاۋۇزچىلىرىدىن تولا دەشنەم يەپ نېمە قىلارىنى بىلەلمەي يۈرگەن پىدائىيلىرىمىزنى ھەر يۈز كىشىمىزدىن بىرسى چىقىدۇ دېگىنىمىزدە، نوپۇسىمىزنى ئون مىليون دەپ ئالغىنىمىزدىمۇ يۈزمىڭ پىدائىي ئوتتۇرىغا چىقىدۇ دېگەن گەپ. بىز بۇ ساننى ئون ھەسسە ئازايتىپ يىلىغا ئون مىڭ پىدائىي ھەرىكەت قىلالايدۇ دېگىنىمىزدىمۇ، يىلىغا ئەللىك- يۈز مىڭ قېتىملىق ۋەھىمە يارىتىش ھەرىكىتىدىن دېرەك بېرىدۇ! يەنى، ھەربىر پىدائىيمىز يىلىغا ئىككى-ئۈچ قېتىمدىنلا (ھەر يۈز كۈندە بىرەر قېتىمدىن!) ھەرىكەت قىلىپ قويسىلا، ھەر قېتىمدا ئىككى-ئۈچتىن دۈشمەنگە زەربە بېرىپ تۇرسىلا ۋەتىنىمىزدىكى يىلىغا پويىزلارغا پېتىشماي قاچىدىغان بىرەر مىليون دۈشمەنىنىڭ ئازىيىشىدىن دېرەك بېرىدۇ! ئويلاپ كۆرەيلى، بىزنىڭ بۇ پىدائىيلىرىمىزغا ھەر يۈز كۈندە بولسىمۇ بىرەر قېتىم يوشۇرۇن ۋەھىمە يارىتىشقا كېرەكلىك ماتېرىيال ۋە پۇرسەت چىقماسمۇ؟ ئۇلارغا ھەر يۈز كۈندە بىرەر

بەخىرامان ۋە ئاجىز دۈشمەن ئۈچرىماسمۇ؟ كېيىن ئېيتالايمىزكى، ئەگەر پېيىغا چۈشىدىغانلا بولساق، ھەربىر پىدائىيمىز ئۈچۈن يىلدا نۇرغۇن قېتىملىق ھەرىكەت پۇرستى كېلىپ تۇرىدىغانلىقىدا شەك يوق. پەقەت ئىمكانىيەت بولمىغاندا، پۇرسەت كۈتۈپ تۇرۇپ يۈزلەرچە كۈچلۈك دۈشمەن كۈچلىرىگە جان پىدا قىلىپ بولسىمۇ بىراقلا زەربە بېرىشنىمۇ ئويلىنىشقا بولىدىغان ئۇسۇللاردۇر. ئەنە شۇنداق پىداكارلىق كۆرسىتىدىغانلا بولىدىكەنمىز، يىلىغا يوشۇرۇن ۋەھىمە پەيدا قىلىش ئۈچۈن ئاتلانغان بەش-ئون مىڭ پىدائىيمىزنىڭ پىداكارلىقى نەتىجىسىدە، بىرىنچى باسقۇچلۇق مىللىي مۇستەقىللىق ھەرىكىتىمىزنى بەش-ئون يىلغا قالمايلا ئىككىنچى باسقۇچلۇق ھەرىكەتكە ئايلاندۇرۇش شارائىتىنى يارىتالىشىمىز مۇمكىن. قېنى، ۋەتەنپەرۋەرمەن دەپ ئويلايدىغان ھەربىر كىشىمىز بۇ تۈردىكى مۆلچەرنى ئۆزلىرى بىلگەن پاكىتلار بويىچە قايتا بىر ھېسابلاپ كۆرۈشكە بولسىمۇ جاسارەت قىلالامدۇ؟

ئۇنىڭ ئۈستىگە ئەگەر بۇ تۈردىكى يوشۇرۇن ۋەھىمە پەيدا قىلىش ئۈچۈن ئۆزىنى ئاتىيالايدىغان پىدائىيلىرىمىزدىن تۈنجى يىلى بىرەر يۈز ئادەم ھەرىكەت باشلاپ، ھەرقايسى شەھەرلىرىمىزدە تۈنجى يىلى بىرنەچچە مىڭ دۈشمەننى ئەڭ پاجىئەلىك شەكىلدە يوقىتىش ۋەزىيىتىنى يارىتىپ بېرەلەيدىغانلا بولسا، ئىككىنچى يىلىدىن باشلاپ بۇ پېشقەدەم پىدائىيلىرىمىز ئەزا كۆپەيتىشكىلا كىرىشىپ قالماي، يېڭى-يېڭى ئۆلگە ئالىدىغانلارمۇ ھەسسىلەپ كۆپىيىشى مۇقەررەر. دۈشمەن ئارىسىدا ۋەھىملىك يوشۇرۇن پاجىئەلەرنىڭ كۆپىيىشىگە ئەگىشىپ ۋەتىنىگە قاراپ قاچىدىغان خىتاي تاجاۋۇزچىلىرىنىڭ سانىمۇ تېز سۈرئەتتە ئارتىپ كېتىشى، يېڭىدىن كېلىدىغانلارنىڭمۇ قورقۇپ كېلىشتىن مەڭگۈ ۋاز كېچىشى تەبىئىي. بۇ تۈردىكى پائالىيەتلەرنىڭ ئىنچىل داۋاملاشتۇرۇلۇشى نەتىجىسىدە، بۇنداق ئازىيىش قايتا ئەسلىگە كەلمەيدىغان ئىنچىل ئازىيىش ھادىسىسىگە ئايلىنىپ كېتىدۇ.

بەزى كىشىلىرىمىز خەلقىمىزنىڭ قېنىدا ئەزەلدىن بار بولغان ۋەتەنپەرۋەرلىك ئامىللىرىنى ئىنكار قىلىشىپ، “““بىزدىن بۇنىڭدەك خەتەرلىك، جان كېتىدىغان ھەرىكەتلەرگە ئۆزىنى بېغىشلايدىغان كىشىلەر چىقمايدۇ””” دېيىشمەكتە. يەنە

بەزىلەر بۇ تۈردىكى پائالىيەتلەرنى ”خەلقنى بىھۇدە ئۆلۈمگە تۇتۇپ بېرىدىغان، بىھۇدە ئادەم ئۆلۈشنى كەلتۈرۈپ چىقىرىدىغان خاتا ھەرىكەت“ دەپ قاراشماقتا. بىز بۇ كىشىلىرىمىزدىن سوراپ باقايلى: يەتتى قىزلىرىم، سادىر پالۋانلارنىڭ جان پىدا قىلىپ مىللىي مۇستەقىللىق ھەرىكىتىگە ئاتلىنىشى خاتا بولۇپ قالغانمىدى؟ تۆمۈر خەلىپە، غوجا نىياز ھاجى دەۋرلىرىدىكى خەلق ھەرىكەتلىرىمۇ خاتا بولۇپ قالغانمىدى؟ ۋەتەن ئۈچۈن جان پىدا قىلىپ جەڭ قىلغان ئىككىنچى جۇمھۇرىيەت قۇرغۇچىلىرىمىزنىڭ قوراللىق جەڭگە ئاتلىنىش تەشۋىقاتلىرىمۇ خاتا بولۇپ قالغانمىدى؟ روشەنكى، دۈشمەنگە قارشى كەسكىن ھەرىكەت قوزغاشقا نارازى بولۇۋاتقانلارنىڭ ھېچقايسىسىدا ۋەتەن دەيدىغان بىر ئاشىق يوق! تىنچلىق ۋە تەسلىمچىلىك ئەقىدىلىرىگە پېتىپ قالغان ئۇنداق كىشىلەر ئارىسىدىن ھەقىقەتەنمۇ ۋەتەن ئۈچۈن جان پىدا قىلىدىغان پىدائىيلارنىڭ چىقىشى مۇمكىن ئەمەس! ئەمما خەلقىمىزدىن بۇنداق پىدائىيلار قەتئىي تېپىلىدۇ. يىراق تارىخنى قويۇپ، تېخى يېقىندىلا بولۇپ ئۆتكەن بارىن ئىنقىلابىنىڭ قەھرىمانلىرى، ئۈرۈمچى چاغان ۋەھىمىسىنى پەيدا قىلغۇچى پىدائىيلىرىمىز، غۇلجا نامايىشىنى قوزغىغان قەھرىمانلىرىمىز ئەنە شۇنداق پىدائىيلىرىمىزنىڭ ئاۋانگارتلىرىدۇر. ئۇلارلا ئەمەس، بەلكى بارلىق خەلقىمىزدە بۇنداق پىداكارلىقنىڭ يىپ ئۇچلىرى ھازىرمۇ كەڭ ساقلانماقتا. ئالايلۇق، بىزنىڭ خەلقىمىز ئارىسىدا بالىلىرىغا ئەتىۋارلاپ قويغان ئىسىملار ئارىسىدا ”جىم تۇر، ياۋاش، تەسلىمچى، سۈلھى، ئىتائەت، باشئەگ، ...“ دېگەندەك قۇللۇق ۋە قورقۇنچاقلىقنى ئىپادىلەيدىغان بىرمۇ ئىسىمنى تاپالمايمىز. بۇنىڭ دەل ئەكسىچە، ”باتۇر، قەھرىمان، كۈرەش، ئازاد، ئەركىن، دولقۇن، ئۆركەش، ئۆتكۈر، يولۋاس، شىرئەلى، ئارسلان، ...“ دېگەندەك قەھرىمانلىق، مۇستەقىللىق ئارزۇلىرى نامايان قىلىنغان، ھەتتا ئىنتايىن كۆپ قىسىم ئىسىملار پەيغەمبەرلىرىمىزنىڭ، ساھابىلەرنىڭ، باتۇر، قەھرىمانلىرىمىزنىڭ روھىنى ساقلاپ قېلىشنى ئارزۇ قىلىدىغان ئىسىملارنى خەلقىمىز ھەرگىزمۇ ئىسىم تاپالماي دوراپ قويۇۋالغان ئىسىملار ئەمەس! يۈزمىڭلىغان كەلىمىلىك سۆز بايلىقىغا ئىگە خەلقىمىز

جان-جىگەر باللىرىغا ھەرگىزمۇ چاقچاق ئورنىدا ئىسىم قويغان ئەمەس! باللىرىمىزمۇ ئۆزلىرىنىڭ بىر ئۆمۈر ئۆزگەرتىشنى خىيالىغىمۇ كەلتۈرمەي پەخىرلىنىپ ئاتىلىشىنى ساقلايدىغان بۇ تۈردىكى ئىسىملىرىمۇ ھەرگىز قويغىلى لەقەم تاپالماي ساقلاپ كېلىۋاتقان ئىسىملار ئەمەس! بۇ خىل جەڭگىۋار، قەھرىمانلىق، مىللىي، دىنىي ئەقىدىلىرى، ئارزۇ-غايىلىرىنى بىر ئۆمۈر ھەمرا قىلىشىنى، بۇ غايىگە يېتىشىنى بىر مىنۇتمۇ ئۇنتۇپ قالماسلىقنى ئىرسىي شەكىلدە ئەسلەپ كېلىۋاتقانلىقىنىڭ نەتىجىسى بولماي نېمە؟!

خەلقىمىز ئازادلىققا، بۇنىڭ ئۈچۈن ھەرىكەتكە ئاتلىنىشقا، مىللىي مۇستەقىل دۆلىتىنىڭ ئەسلىگە كېلىشىگە قېنىغا سىڭىپ كەتكەن ھالدا تەشنالىقىنى ھەر مىنۇت نامايەندە قىلماقتا. بۈگۈنكى خەلقىمىز مىللىي مۇستەقىللىق ھەرىكىتىگە ئاتلىنىشقا تۆمۈر خەلىپە دەۋرىدىن، بىرىنچى جۇمھۇرىيىتىمىز ۋە ئىككىنچى جۇمھۇرىيىتىمىز دەۋرىدىن تېخىمۇ كۆپ تەشنا ھالدا تۇرماقتا. ئەنە شۇنداق بىر خەلقنى ئۇخلاۋاتىدۇ، ئۈيۈشۈپ قالغان، مەنلىكىنى يوقاتقان، كېسەل، قورقۇنچاق، جاسارىتى يوق، ... دېگەندەك بەتناملار بىلەن پەس كۆرۈش، خەلقىمىزگە قىلىنغان دۈشمەنچە ھاقارەتتۇر. خەلقىمىز بىر ئەسىردىن بېرى ئويغانماقتا. ئۇلارغا ھەرىكەت باشلاش پىلانى، ھەرىكەت شەكلى، ھەرىكەت ئۈلگىسى، ھەرىكەت بۇيرۇقلا كېرەك! بۈگۈنكى ئېغىر ۋەزىيەتتە، ئىنتايىن خەتەر ئاستىدا تۇرغىنىغا قارىماي، خاتا پىلانلانغان، خاتا مۆلچەرلەنگەن، خاتا يېتەكلەنگەن بولۇشىدىن قەتئىي نەزەر، جېنىنى ئالقىنىغا ئېلىپ قاتنىشىۋاتقان ئىزچىللىقى يوق، خەتىرى چوڭ ھەرىكەتلەردە خەلقىمىزنىڭ ئالللىقاچان ئويغىنىپ بولغانلىقىنى ئوچۇق كۆرۈپ ئالالايمىز!

ئەگەر مۇتلەق يوشۇرۇن ھەرىكەت شەكىللىرى بىلەن ۋەتىنىمىزدىكى خىتاي تاجاۋۇزچىلىرىنى يىلىغا بىرقانچە يۈزمىڭدىن ئازايتىش ۋەزىيىتىنى يارىتالىغىنىمىزدا، تەخمىنەن ئون يىل ئۆتكەندە ۋەتىنىمىزدىكى تاجاۋۇزچى خىتاي ئاھالىسىنى ئىككى-ئۈچ مىليون ئازايتالىشىمىز مۇمكىن. يەنى، ۋەتىنىمىزدىكى كىچىك بازار-شەھەرلىرىمىز نىسپىي ئازاد رايون ھالىغا كەلتۈرۈلگەن بولىدۇ. بۇ خىل ۋەزىيەت — مىللىي

مۇستەقىللىق ھەرىكىتىمىزنىڭ ئىككىنچى باسقۇچى ھېسابلانغان نىسپىي ياكى مۇقىم پارتىزانلىق ھەرىكەت باسقۇچىغا كىرگەنلىكىدىن دېرەك بېرىدۇ. شۇ كۈنلەرگە بارغاندا بىرىنچى باسقۇچلۇق ھەرىكەت بولغان مۇتلەق يوشۇرۇن ھەرىكەت باسقۇچى ئاساسلىق ھەرىكەت شەكلى بولۇشتىن تەدرىجىي ھالدا قوشۇمچە ھەرىكەت شەكلىگە ئۆتۈپ، قىسمەنلىكتە دۈشمەنىنىڭ ئەڭ ئاجىز قالغان قوراللىق تارقاق كۈچلىرىگە ئۇشتۇمتۇت زەربە بېرىشنى ئاساس قىلىدىغان شەھەر ئەتراپى پارتىزانلىق ھەرىكەت شەكلى ئاساسلىق ئورۇنغا كۆتۈرۈلىدۇ. پارتىزانلىق ھەرىكەتلىرىمىزنىڭ مۇۋەپپەقىيەتلىك داۋام قىلىشىنىڭ مۇقەررەر نەتىجىسى — مۇقىم ئازاد رايونلىرى بولغان، مۇنتىزىم مىللىي ئارمىيىمىزنىڭ قۇرۇلۇشىنى كەلتۈرۈپ چىقىرىدىغان ئۈچىنچى باسقۇچلۇق ھەرىكىتىمىز بولىشىدا گەپ يوق.

دېمەك، بىزنىڭ بىرىنچى باسقۇچلۇق ھەرىكىتىمىزنى قانات يايدۇرۇشىمىز ئىنتايىن مۇھىم ئەھمىيەتكە ئىگە. بىز بۇ باسقۇچلۇق مىللىي مۇستەقىللىق ھەرىكىتىمىزنى ئوڭۇشلۇق قانات يايدۇرۇش ئۈچۈن، خەلقىمىز ئارىسىدا خىتاي تاجاۋۇزچىلىرىنى قوغلاش ئۈچۈن مۇتلەق يوشۇرۇن ھەرىكەتلەر بىلەن شۇغۇللىنىش ئىرادىسىنى تىنماي تەشۋىق قىلىشىمىزغا توغرا كەلمەكتە. بۇنىڭ ئۈچۈن يوشۇرۇن ھەرىكەتلەرنىڭ ئەھمىيىتى، يوشۇرۇن ھەرىكەت شەكلى، يوشۇرۇن ھەرىكەت قوراللىرى، يوشۇرۇن ھەرىكەت مەشىقلىرى، يوشۇرۇن زەربە بېرىش نىشانلىرى، يوشۇرۇن ھەرىكەت قىلىدىغان تەشكىلاتلارنى قۇرۇش تەشۋىقاتلىرى قاتارلىقلارنى يوشۇرۇن كىتاب، يوشۇرۇن خەت، يوشۇرۇن لېنتا، يوشۇرۇن يۇمشاق دېتال، س د تەخسىلىرى، يوشۇرۇن ئىنتېرنېت تورلىرى ياكى شەخسىي ئىنتېرنېت ساندۇق ئادرېسلىرى — ئېلخەت قاتارىدىكى باشقا ۋاستىلار بىلەن كەڭ كۆلەمدە تارقىتىش بىلەن بىرگە، بىرقىسىم ئەمەلىي ھەرىكەت شەكىللىرى بويىچە خەلققە ئۈلگە تىكلەپ بېرىشكىمۇ ئالاھىدە ئەھمىيەت بېرىلىشى لازىم.

بىزنىڭ يوشۇرۇن تەشۋىقاتىمىز چوقۇم ئەڭ بىخەتەر بولغان ئۇسۇل-چارىلارغا تايىنىش بىلەن بىرگە، تەشۋىقاتلىرىمىز چوقۇم خەلقىمىزنىڭ قولىغا ئەڭ بىخەتەر

يوللار بىلەن بىۋاستە يېتىدىغان، بىۋاستە كۆرەلەيدىغان بولىشى شەرت. بىز بارلىق خەۋەرلىشىش ۋاستىلىرىدىن تولۇق پايدىلىنىپ يېرىم مىليوندىن ئارتۇق مىللىي شەھەر ئاھالىلىرىمىز ئارىسىغا يوشۇرۇن ھەرىكەت تەشۋىقاتىنى يەتكۈزۈشكە كۈچ چىقىرىشىمىز لازىم. بۇنىڭ ئۈچۈن ھەرقايسى پىدائىيلار، يوشۇرۇن ھەرىكەت قوشۇنلىرىمىز ئىزچىل تۈردە يوشۇرۇن تەشۋىقات چارىلىرىنى تەتقىق قىلىپ چىقىشى، ھەر دائىم ئۇسۇل-چارىلارنى يېڭىلاپ، تەدرىجىي مۇكەممەللەشتۈرۈپ بېرىشى كېرەك. يازما بۇيۇملار ئەڭ ياخشىسى كومپيۇتېر ياكى زامانىۋى ماشىنىلار بىلەن يېزىلىشى، قەغەزلەرگە قول ئىزى قالدۇرماسلىقتا تىرىشىش ۋە تاكى تارقىتىش نىشانىغا يەتكۈچە ئۈچ قول بىلەن تۇتماسلىقتا تىرىشىش كېرەك. ئۆز ئالدىغا پائالىيەت قىلغۇچىلار ئۆزى بىلگەن ئۇسۇللار، ئۆزىدىكى ماتېرىياللار، قورال-سايمانلارنى باشقا قېرىنداشلىرىغا يوشۇرۇن بەرمەكچى بولغىنىدا بىۋاستە بېرىشتىن ئىمكانقەدەر ساقلىنىشى، ئەڭ ياخشىسى ئۆزلىرى بىلىدىغان يەرلەرگە قويۇپ كېتىش قاتارىدىكى بىخەتەر چارىلاردىن پايدىلىنىش كېرەك. بولۇپمۇ شۆھرەت قازىنىش، تارىخ قالدۇرۇش، ئارخىپ قالدۇرۇش، پاكىت ساقلاش دېگەندەك باھانىلەر بىلەن مەخپىي ھەرىكەت پىدائىيلىرىمىزنىڭ ھەرقانداق بىر ماتېرىيالنى ساقلاپ قويۇشتىن ئالاھىدە ساقلىنىشىمىز لازىم. بۇنداق ماتېرىياللارنى چەتئەلدىكى مۇھاجىرلىرىمىزغا ئەۋەتىپ بېرىشمۇ ئوخشاشلا خەۋپلىك.

مىللىي شەھەر ئاھالىلىرىمىز ئارىسىدا ئېلىپ بېرىلىدىغان يوشۇرۇن ھەرىكەت تەشۋىقاتى ئەمەلىي ھەرىكەت ئۈلگىلىرىگىمۇ جىددىي ئېھتىياجلىق. شۇڭا ھەربىر پىدائىي، ھەربىر جەڭچى دۈشمەننىڭ ئاجىز نۇقتىلىرىغا ئەڭ يوشۇرۇن، ئەڭ بىخەتەر، ئەڭ ۋەھىملىك، ئەڭ كۈچلۈك زەربە بېرىش ئەمەلىي ھەرىكەتلىرى ئارقىلىق خەلققە ئۈلگە كۆرسىتىشنى ئۆزىنىڭ جىددىي ۋەزىپىسى قىلىۋېلىشى لازىم. خەلق ئەمەلىي زەربە بېرىش ھەرىكەت ئۈلگىلىرىدىن ھاياجانلانسۇن، جاسارەت ئالسۇن، ئۈلگە ئالالايدىغان بولسۇن. بۇ خىل تەشۋىقاتلار مەخپىيەتلىك بىلىملىرىگىمۇ ئالاھىدە ئەھمىيەت بېرىلىشى شەرت. بۇ خىل ھەرىكەت بىلەن شۇغۇللانغۇچىلار مەڭگۈ

پاش بولۇپ قالماسلىق، مەڭگۈ قولغا چۈشۈپ قالماسلىقنى ئۆزلىرىگە پرىنسىپ قىلىشى، قاتتىق تەلەپچان بولىشى شەرت. خۇددى شۇنىڭدەك، يوشۇرۇن زەربە بېرىش ھەرىكىتىمىزگە قاتناشقۇچىلار، مۇمكىن بولغىنىچە يالغۇز پائالىيەت قىلغۇچىلار قانچىكى كۆپ بولسا، زەربە يېگەن دۈشمەن قانچىكى كۆپ بولسا، قېتىم سانى قانچىكى كۆپ بولسا، دۈشمەننىڭ قىساس ھەرىكەتلىرىمۇ كۆپىيىپ كېتىدىغانلىقىنى، ئەمما ئۇ بىزنى قورقۇتۇشتىن ئىبارەت رولىنى يوقىتىپ، غەزەپ ۋە قارشىلىقنى تېخىمۇ كۈچەيتىۋېتىدىغانلىقىنى بىلىشىمىز كېرەك. ئەگەر بىز ئازراقلا ھەرىكەت قىلىپ قويۇپ، ئۇزۇنغىچە جىم يېتىۋالساق، ئىنتايىن ئاز ھەرىكەت قىلىپ، ئىزچىللىقىغا ئەھمىيەت بەرمىسەك، ھەر قېتىملىق ھەرىكىتىمىزنى تۈپتىن ئوخشىمايدىغان ئۇسۇللار بىلەن ئېلىپ بارمىساق، دۈشمەننىڭ قىساس ئېلىش پۇرسىتى شۇنچە كۆپىيىپ كېتىدۇ. بىھۇدە ئۆلتۈرۈلگەن ئادەملىرىمىز خەلقىمىزگە ئۈمىدسىزلىك ئېلىپ كېلىدۇ. شۇڭا، ئىمكانىبار كۆپ ھەرىكەت، ئىمكانىبار كۆپ زەربە بېرىش ھەرىكىتىگە كاپالەتلىك قىلىشىمىز، دۈشمەننى بىر كۈنمۇ ئارامىغا قويماي، ئىزچىل پاراكەندە ھالىتىدە تۇتۇشقا تىرىششىمىز لازىم.

شۇنى ئۇنتۇماسلىقىمىز كېرەككى، بىزنىڭ مىللىي مۇستەقىللىق ھەرىكىتىمىز ھەرگىزمۇ ئۆز خەلقىمىزنىڭ يوقىلىشىنى مەقسەت قىلمايدۇ. شۇڭا دۈشمەننىڭ قىساس ھەرىكەتلىرى ھەددىدىن ئاشقاندا دۈشمەن ئەڭ زىچ تۇرغان جايلارغا ئۆزىمىزنى قۇربان قىلىش ھېسابىغا بولسىمۇ قايتۇرما قىساس پائالىيەتلىرى بىلەن خەلقىمىزگە جاسارەت بېرىپ، دۈشمەنگە بېسىم ھېس قىلدۇرۇشىمىز لازىم.

بىزنىڭ بىرىنچى باسقۇچلۇق ھەرىكىتىمىز ھەرگىزمۇ دۈشمەننى ئۆلتۈرۈپ تۈگىتىشنى مەقسەت قىلمايدۇ. ئۆزىمىزنى ئۆلۈمگە تۇتۇپ بېرىشنى تېخىمۇ مەقسەت قىلمايمىز. بىز بۇ باسقۇچتا ئەڭ تىپىك، ئەڭ ۋەھىملىك پاجىئەلەرنى پەيدا قىلىپ دۈشمەننى ۋەتىنىمىزگە ئاياق بېسىشتىن قورقىدىغان، يەرلىشىۋالغان خىتاي تاجاۋۇزچىلىرىنى ۋەتىنىمىزدە بىخۇدۇك تۇرالماي ئۆز دۆلىتىگە قاچىدىغان ۋەزىيەت يارىتىشنى ئۆزىمىزگە مەقسەت قىلىمىز. شۇڭا ھەرىكىتىمىز ئىمكان قەدەر ۋەھىملىك

بولۇشى شەرت. بۇنىڭ ئۈچۈن دۈشمەننىڭ ئەڭ سۆيۈملۈك، ئەڭ ئەتىۋارلىق، ئەڭ داڭلىق، ئەڭ بىچارە، ئەڭ ئۈتۈقلۇق تەبىقىلىرىگە تاللاپ زەربە بېرىشكە ئالاھىدە ئەھمىيەت بېرىشىمىز لازىم. خۇددى شۇنىڭدەك، يوشۇرۇن زەربە بېرىش ھەرىكەت تەجرىبىلىرىمىز يېتەرلىك بولمىغان بۇگۈنكى ئەھۋالىمىزدا ھەرگىزمۇ تەنتەكلىككە يول قويماسلىقىمىز، كۈچىمىز يەتمەيدىغان، قۇتۇلغىلى بولمايدىغان، ئەھمىيىتى بولمايدىغان، ئاسان پاش بولۇپ قېلىشقا سەۋەب بولىدىغان ھەرىكەتلەردىن ئۆزىمىزنى تارتىشقا تىرىشىشىمىز لازىم. ۋەتىنىمىزگە ئاياق باسقان بىر ئاققۇن، بىر خىتاي تىلەمچىسى ۋەتىنىمىزدە بىرەر يىل بىخۇدۇك جان باقالىدى دېمەك، يۈزلەرچە ئاققۇن، مىڭلارچە خىتاي يېڭى تىلەمچى يۇرتدىشىغا يېزىلغان چاقىرىق قەغىزى بولۇپ قالماقتا. ۋەتىنىمىزدە ئايلىنىپ يۈرگەن ھەربىر ياماقچى، ھەربىر سودىگەر خىتاي يۈزمىڭلارچە يۇرتدىشىغا تەكلىپ قەغىزى ئەۋەتكىنىگە تەڭ بولماقتا. بىز ئۆمۈر بويى ھاياتىنىڭ بىرەر خىل راھىتىنى كۆرمەي ئېتىز-ئېرىق، جاڭگاللاردا ئۆلۈپ تۆگەپ كېتىۋاتقان ئاتا-ئانىلىرىمىز، بوۋاي-مومايلىرىمىزنىڭ، توپا-قىغلارغا مىلىنىپ چوڭ بولۇۋاتقان، نە يەسلى، نە باللار باغچىسى، نە ئويۇنچۇق، ... باللارغا خاس ھېچقانداق نەرسىدىن بەھرىمەن بولالماي، ئېسىنى بىلەر-بىلمەيلا تېزەك تېرىپ، مال بېقىپ، ئائىلىسىنىڭ بىر پارچە يۈكىنى باللىق ۋۇجۇدى بىلەن كۆتۈرۈپ ئۆسۈۋاتقان نارەسىدە باللىرىمىزنىڭ، تۇغۇلۇشقا تەييار بولۇپ قالغان ئانا قورسىقىدىكى باللىرىمىزنى تارتىپ چىقىرىپ بوغۇپ ئۆلتۈرۈۋاتقانلىقىنىڭ، ھامىلىلىرىمىزنىڭ قان ۋە جان قىساسىنى ھەربىر ھەرىكىتىمىزنىڭ ھەرىكەتلەندۈرگۈچى كۈچى قىلىشىمىز لازىم. ئالدىمىزغا چىققان ھەرقانداق بىر خىتاي تاجاۋۇزچىسى، ئۇ مەيلى كىچىك بولسۇن، ياكى قېرى بولسۇن، ئۇلارنىڭ ھەممىسى يا ئۆتمۈشتە بىزگە زۇلۇم سالغان بىر تاجاۋۇزچى ياكى خەلقىمىزنىڭ بىر پەرزەنتىنى ئۆلۈمگە زورلاپ ئۇنىڭ مەنپەئەتى ئۈستىدە ياشاۋاتقان بىر ۋاستىلىك جاللات ياكى ئۇنىڭ ئەۋلادىدۇر. بىزنىڭ مىڭلىغان، مىليونلىغان بىھۇدە ئۆلتۈرۈلۈۋاتقان نارسىدىلىرىمىز، مېھرىبان ئانىلىرىمىز، سۆيۈملۈك ئاتىلىرىمىز، زىيالىيلىرىمىز، تېخنىكلىرىمىز، ئىشچى، دېھقان ۋە

كاسىپلىرىمىز تاجاۋۇزچى خىتايلار ئالدىدا ئۆلۈم جازاسىغا تارتىلغىدەك نېمە گۇناھ قىلغانىدى؟! ئۇلار ھاكىمىيەت كۈچى، سىياسىي ھەرىكەت كۈچى، قوراللىق كۈچى بىلەن بىۋاسىتە ياكى ۋاستىلىك، ئاشكارا ياكى يوشۇرۇن، تاجاۋۇزچىلارنىڭ مەنپەئەتى ئۈچۈن تۈزۈلگەن قانۇن باھانىسى ياكى سىياسىي مەقسەتلەردە ئۆلتۈرۈلسە، ئېغىر جازالارغا تارتىلسا، سۈرگۈن قىلىنسا، قامالسا، ئاچ-يالىڭاچ قالدۇرۇلسا، بىلىمسىز، ساۋاتسىز، ئىشسىز قالدۇرۇلسا گۇناھ بولمايدىكەنۇ، بىز ئۇلارنى ئۆز دۆلىتىگە چېكىندۈرىمىز دېسەك بىزنىڭ ناھەق بولۇپ قالامدىكەن؟ ۋەتىنىمىزنى بېسىپ ياتقان خىتاي تاجاۋۇزچىلىرىنىڭ ھەرقانداق دېگۈدەك ئادەم بېشىغا يۈزمىڭلارچە يۈەن قىممىتىدىكى ۋەتىنىمىز مال-مۈلكىنى چاڭگىلىغا كىرگۈزۈۋېلىپ تالان-تاراج قىلسا ئۇلارنىڭ ھەقلىق بولىدىكەنۇ، خەلقىمىز ئۆز يۇرتىدىكى خىتاي تاجاۋۇزچىلىرىدىن بۇ ھەقلىرىنى تەلەپ قىلسا “““مېڭىنى خاتا ئۆلتۈرسەكمۇ مەيلىكى، بىرسى تۇردىن چۈشۈپ قالمىسۇن””” دەيدىغان دۇنيا تارىخىدا زادىلا كۆرۈلۈپ باقمىغان ۋەھشىيانە فاشىستلىق يوللار بىلەن بىزنى يوقىتىشقا ئاتلانسا، بىز ئۇلارغا ۋەھىمە يارىتىمىز دېسەك يەنە بىزنىڭ خاتا بولۇپ قالامدىكەن؟!

شۇنداق ئىكەن، بىزنىڭ ھەرىكىتىمىز، پەيدا قىلىدىغان ھەربىر ۋەھىملىك ھەرىكىتىمىز ئۇنلاپ، ھەتتا يۈزلەپ خىتاي تاجاۋۇزچىلىرىنى ۋەتىنىمىزدىن قېچىپ كېتىشكە تۈرتكە بولالايدىغان پاجىئەلەردىن تەشكىل تېپىشى شەرت. ئەگەر بىزنىڭ ئىشقا ئاشۇرىدىغان ھەرىكىتىمىز دۈشمەننىڭ سەلدەك ئېقىن قىلىشىنى توسۇپ قالالمايدىكەن، ۋەتىنىمىزدىكى ۋەھشىي خىتاي تاجاۋۇزچى كەلگۈندىلىرىنى قاچۇرۇش رولىنى ئوينىيالمايدىكەن، پەيدا قىلىۋاتقان ھەرىكىتىمىزنىڭ دېگەندەك ۋەھىملىك بولمايۋاتقانلىقىنى كۆرسىتىپ بېرىدۇ. شۇڭا بىز ھەربىر ھەرىكىتىمىزدە دۈشمەنگە ۋەھىمە سېلىشقا ئالاھىدە كۈچ چىقىرىشىمىز شەرت.

بىز ۋەتىنىمىز تەۋەسىدە تېز ئارىدا ھەرىكەت باشلاپ ئەڭ كېمىدە ئۈچ-بەش مىليون خىتاي تاجاۋۇزچىسىنى ۋاستىلىك بولسىمۇ قوغلاپ چىقارماي تۇرۇپ، ھەرگىزمۇ ئىككىنچى باسقۇچلۇق مىللىي مۇستەقىللىق ھەرىكىتىمىز ئۈچۈن ئاساس

تكلىيەلمەيمىز. بۇنىڭ ئۈچۈن ۋەتەن، خەلقىمىزگە ئۆزىنى بېغىشلىيالايدىغان بىرقانچە مىڭ جاسارەتلىك زامانىۋى پىدائىيلارغا موھتاجمىز. شۇنىڭغا قەتئىي ئىشىنىشكە بولىدىكى، تارىختا ئوغۇزخان، ئاتىللا، بۇغراخانلارنى، يەتتە قىزلىرىم، نوزۇگۇم، رىزىۋانگۇل، تۆمۈر خەلىپە، غوجا نىياز، غېنى باتۇرلارنى، پەيزىۋات، بارىن، غۇلجا، كوچا قەھرىمانلىرىنى تۇغالىغان خەلقىمىز يەنە ۋەتەن، خەلقى ئۈچۈن بارلىقىنى پىدا قىلالايدىغان نەچچە ئونمىڭ دەۋرىمىز پىدائىيلىرىنى چوقۇم يېتىشتۈرۈپ چىقالايدۇ! بۇ نەچچە مىڭ پىدائىي شەرقىي تۈركىستان مىللىي مۇستەقىللىق ھەرىكىتىمىزنىڭ مۇقەددىمىسىنى ياڭراتقۇچىلاردىن بولۇپ قالىدۇ!

2.9§ مۇستەقىللىق كۈرەش مەنتىقىمىز

كائىنات ۋە ئۇنىڭ ئىنتايىن كىچىك بىر تەركىبى بولغان يەرشارىمۇ نۇرغۇنلىغان تەبىئىي قانۇنىيەتلەر بىلەن ئەڭ مۇكەممەل شەكىلدە يارىتىلغان بولۇپ، ئىنسانلار بۇ يارىتىلىش قانۇنىيەتلىرىگە بويى سۇنۇشى جەريانىدا ھاياتلىقنىڭ ھەرقايسى ساھەلىرى بويىچە بىر قاتار تەبىئىي قانۇنىيەت مەنتىقلىرىنى تۈزۈپ چىقماقتا. ئەگەر بىز ھەرقانداق بىر ئىشنى تەبىئىي مەنتىقىسى بويىچە ئىشلىمىگىنىمىزدە، تەبىئىي قانۇنىيەتلەرگە قارشى ئىش قىلغان بولۇپ قالىمىز.

ھالبۇكى، ئىنسانلار يەكۈنلەپ چىققان مەنتىقلەرنىڭ ھاياتى كۈچى تەبىئىي قانۇنىيەتلەرگە ئۇيغۇن بولۇش-بولماسلىقىغا باغلىق. ۋەھالەنكى، ئىنسانلار تۈزۈپ چىققان مەنتىقلەرنىڭ ھەممىسىلا تەبىئىي قانۇنىيەتلەرگە ھەر ۋاقىت، ھەر يەردە پۈتۈنلەي ئۇيغۇن بولۇپ كېتەلىشى ناتايىن. شۇ سەۋەبتىن ھەربىر ئىشنىڭ مەنتىقىسى ئۆزىگە خاس دائىرە ۋە زامان ئىچىدىلا ھەقىقىي قىممىتىنى ساقلاپ قالالايدۇ. خۇددى شۇنىڭدەك، ئىجتىمائىي مەسىلىلەرنىڭ مەنتىقلىرى تېخىمۇ مۇجمەل بولۇپ، ئوخشاش بىر ھادىسە ئۈچۈن ھەرخىل زامان ۋە ماكاندا ئايرىم-ئايرىم

مەنتىقىلەر قوللىنىلدۇ. مەسىلەن، دۇنياغا زومىگەر بىر كۈچنىڭ ھەرىكەت مەنتىقىلىرى ھەرگىزمۇ مۇستەملىكە ئاستىدا تۇرۇۋاتقان خەلقلەرنىڭ مۇستەملىكىدىن قۇتۇلۇش ھەرىكەت مەنتىقىسىگە ئۇيغۇن كەلمەيدۇ. خۇددى شۇنىڭدەك، زومىگەر مىللەتنىڭ تۈزۈپ بەرگەن ھەرىكەت مەنتىقىلىرىمۇ مۇتلەق تۈردە شۇ زومىگەر مىللەتنىڭ مەنپەئەتىگە ئۇيغۇن كېلىشىنى ئالدىنقى شەرت قىلىدۇ.

بۇنىڭدىن شۇنى كۆرۈۋېلىشقا بولىدىكى، مۇستەملىكە ئاستىدىكى ئېزىلگەن مىللەت ئەزگۈچى، زومىگەر، تاجاۋۇزچى مىللەتنىڭ مەنتىقىسى، پرىنسىپى، ھەرىكەت پروگراممىسى بويىچە ھەرىكەت قىلىپ ئۆزىنى مەڭگۈ قۇتقۇزالمايدۇ! بىزنىڭ يېرىم ئەسىرلىك تارىخىمىز ئاساسەن خىتاي تاجاۋۇزچىلىرى ياكى دۇنيا زومىگەرلىرى تەرىپىدىن تەرغىب قىلىنىۋاتقان تىنچ ھاياتلىق مەنتىقىسى بويىچە پائالىيەت قىلغان دەۋرىمىز ئىدى. دۈشمەن مەنتىقىسى ياكى بىزنى دەپسەندە قىلىشنى مەقسەت قىلغان ياتلارنىڭ مەنتىقىسى بويىچە پائالىيەت قىلىش — دۈشمەنگە بويسۇنۇشىمىزنى ئالدىنقى شەرت قىلىدۇ. شۇنداق ئىكەن، دۈشمەن مەنتىقىلىرىگە بويسۇنۇش — ۋاستىلىك تەسلىمچىلىك ھەرىكىتىدۇر. شەرقىي تۈركىستانلىقلار يېرىم ئەسىردىن بۇيان دۈشمەنگە تەسلىم بولۇش تەرغىباتى يولىدا ئۆزىنى نابۇت قىلىپ كەلمەكتە.

باشتىن ئاياق تەكرارلاپ كېلىۋاتقان تۈپكى خاتالىقلىرىمىزدىن بىرى شۇكى، بىزنىڭ نۇرغۇنلىغان تەسىرى بار دىنىي، پەننىي، مىللىي، ئىنسانىي ئەقىدىلەرگە ئۆزىنى ئاتىغان كىشىلىرىمىز ئىزچىل تۈردە ھەرخىل شەكىلى ئۆزگەرگەن تىنچلىق، مۇقىملىق، سۈلھى، سۆھبەت، سۆزلىشىش، كېلىشىم تۈزۈش ... دېگەنلەردە چىڭ تۇرۇپ، قورالىق كۆرەشلەرگە، كەسكىن تەسىر پەيدا قىلالايدىغان زوراۋانلىق ھەرىكەتلەرگە ئىزچىل نەپرەتلىنىپ كەلدى. مەيلى تارىختىكى سوۋېت ئىتتىپاقى بولسۇن، مەيلى خىتاي گومىنداڭى ياكى خىتاي كوممۇنىستلىرى بولسۇن، شەرقىي تۈركىستان خەلقىنىڭ جىم يېتىشىنى، ھەرقانداق بىر مەسىلىدە ئۇلارنىڭ مەسلىھەتى بويىچە، سىزغان سىزىقىدىن چىقماي ھەرىكەت قىلىشىمىزنى، سۆزلىشىپ مەسىلە ھەل

قىلىشىمىزنى، قەتئىي ’جېدەل قىلماسلىق‘ ىمىزنى، ئىزچىل تۈردە ئۆزلىرى بىلەن تىنچ-ئىتتىپاق بولۇپ، ياۋاش-يۇمشاق بولۇشىمىزنى تەلەپ قىلىپ كەلدى. بىزنىڭ نۇرغۇن كىشىلىرىمىز ئەنە شۇنداق دۈشمىنىنىڭ ئىرادىسى بويىچە قول بولۇشىمىزنى بىردىن-بىر توغرا چىقىش يولىمىز دەپ تەرغىب قىلىپ كەلمەكتە! شەرقىي تۈركىستان خەلقى ئەنە شۇنداق دۈشمەن مەنتىقىسى، تاجاۋۇزچىلارنىڭ مۇددىئاسى ئاساسىدا پائالىيەت قىلىشقا مەجبۇرلانماقتا. ئوچۇقراقى — دۈشمەن مەنتىقىسى بويىچە مەڭگۈ جىم يېتىشىمىزنى تەلەپ قىلىشماقتا:

”شەرقىي تۈركىستان خەلقى خىتاي كوممۇنىستلىرىدىن ھەقىقىي ئاپتونومىيە تەلەپ قىلىش ھەرىكىتىنى تەۋرەنمەي تىنچ يوللار بويىچە، قانۇنىي يوللار بويىچە ئىزچىل تەلەپ قىلىپ تۇرۇشى، دۇنيا جامائەتچىلىكىگە بۇ دەردىمىزنى ئۇقتۇرۇشتا ئىزچىل چىڭ تۇرۇشىمىز، چەتئەلنىڭ ياكى دېموكراتىك خىتايلارنىڭ ياردىمىگە، ھىمايىسىگە، قوللىشىغا ئېرىشىشنىڭ بارلىق تىنچ يوللىرىنى قەتئىي ئىزدىنىشىمىز شەرت!“

بۇ سۆزلەر بۈگۈنكى مۇھاجىر تەشكىلاتلىرىمىزنىڭ ئورتاق قوبۇل قىلىشقان ”مۇستەقىللىقىمىزنى قولغا كەلتۈرۈشىمىزدىكى تۈپكى يولىمىز“ دېگەن پرىنسىپلاشتۇرۇلغان شوئارىدۇر! بۇ سۆزلەردە، بۇ قارارلىرىدا ھېچقاچان شەرقىي تۈركىستان خەلقىنىڭ ھاياتلىق پائالىيەت مەنتىقىسى ئىپادىلەنمىگەن. ئەكسىچە، شوئارلاشتۇرۇلغان بۇ تۈردىكى قارار-ۋەزىپىلەردە پۈتۈنلەي خىتاي تاجاۋۇزچىلىرى مەنتىقىسىگە بويى سۇنۇشنىڭ، خىتاي تاجاۋۇزچىلىرىغا ئىزچىل قول ھالىتىدە قېلىشىمىزنىڭ مەنتىقىسى ئىپادىلەنمەكتە! بۇ — ۋاستىلىك خائىنلىق تەشۋىقاتىدۇر. ئەپسۇسكى، نۇرغۇنلىغان خەلقىمىز ئەنە شۇ خىل قۇللۇق مەنتىقىلىرى ئاساسىدا ئوتتۇرىغا قويۇلۇۋاتقان چاقىرىقلىرىدىن ئۈمىدلىنىپ ئۇلارغا ئەگەشمەكتە.

”دۈشمەن ئىرادىسى بويىچە ئىش قىلىش“ قايسى مەنتىقىغا ئۇيغۇن؟ خىتاي تاجاۋۇزچىلىرىنىڭ ۋەتىنىمىزگە شۇنچە نۇرغۇن ئەسكەر كەلتۈرۈشى، بىرمۇ ئەسكىرى بولمىغان خەلقىمىزگە قارشى مىڭلىغان ئۇرۇش ئايروپىلانلىرى، مىڭلىغان تانكا-

بىروۋنىكىلار، سانسىزلىغان توپ-زەمبىرەكلەرنى كەلتۈرۈشى قايسى ’تىنچلىق‘ مەنتىقىسىگە ئۇيغۇن كېلىدۇ؟ خەلقىمىزنىڭ ھەرقانداق بىر نارازىلىق ھەرىكەتلىرىنى باستۇرۇش ئۈچۈن بۇ قوراللىق كۈچلىرىنى تولۇق ئىشقا سېلىشى قايسى مەنتىقىگە توغرا كېلىدۇ؟ بۇلار پەقەت بىرلا مەنتىقىگە ئۇيغۇن كېلىدۇ — تاجاۋۇزچىلىق مۇددىئاسى ئۈچۈن ۋەتىنىمىز خەلقىنى يەر يۈزىدىن سۈپۈرۈپ تاشلاش! بۇنداق بىر تاجاۋۇزچىغا قارشى ”شىكايەت قىلىش، يالۋۇرۇش، دەرد تۆكۈش، ھەمكارلىشىش، سۆزلىشىپ كېلىشىمگە كېلىش“ پروگراممىلىرىنى تۈزۈپ چىقىش قايسى مەنتىقىگە ئۇيغۇن؟ بىزنىڭ بۈگۈنگىچە مىللىي قۇتقۇزۇش پائالىيەتلىرى نامىدا ھەرىكەت قىلىپ كېلىۋاتقان ھەرخىل سىياسىي، مىللىي، دىنىي ئەرباب ياكى تەشكىلاتلىرىمىز ئاساسەن ئەنە شۇنداق مەنتىقىسىزلىك بويىچە، توغرىسى خىتاي تاجاۋۇزچىلىرىنىڭ خەلقىمىزگە تېڭىۋاتقان مەنتىقىسى بويىچە پائالىيەت قىلىشىپ خەلقىمىزنى قايمۇقتۇرۇپ كەلمەكتە.

ئەللىك يىللىق ئىزچىل مەغلۇبىيەت! ئەللىك مىڭ تاجاۋۇزچى نوپۇسىنىڭ بۈگۈنكى ئون مىليونلۇق ئاپەت ھالىتىگە كېلىشىگە سۈكۈت قىلىش، ئەللىك مىڭ كىشىلىك مىللىي قوراللىق كۈچلىرىمىزدىن ئۈن-تۈنسىز ئايرىلىپ قېلىشىمىز، مىليونلىغان خەلقىمىزنىڭ دۈشمەن قولىدا بىھۇدە ئۆلۈپ تۈگىشى، ... دۈشمەن مەنتىقىسى بويىچە ھەرىكەت قىلىۋاتقان ئەربابلىرىمىز شۇنچە چوڭ مەغلۇبىيەتلەرنى ”غەلىبىلىك كۈرەش تارىخىمىز“ دېيىشىپ، ”بۇ يولىمىزدا قەتئىي تەۋرەنمەي ئالغا ئىلگىرىلىشىمىز شەرت!“ دەپ قارارلار ئېلىشماقتا! بۇ ئەربابلىرىمىز ھەممە ئىزچىل ئېتىراپ قىلىپ كېلىۋاتقان نەچچە مىليون خەلقىمىزنىڭ تاجاۋۇزچىلار تەرىپىدىن بىھۇدە ئۆلتۈرۈلۈشىگە قارشى قىساس ئېلىش ھەرىكىتى بىلەن شۇغۇللىنىش چاقىرىقلىرىنىمۇ مەنتىقىسىزلىك دەپ ھۆكۈم قىلىشماقتا!

ئەمدى بۇ خىل خاتا مەنتىقىلەر بويىچە ھەرىكەت قىلىشقا چەك قويۇشىمىزنىڭ ۋاقتى كەلدى. بىزنىڭ بۈگۈن خىتاي تاجاۋۇزچىلىرىدىن قۇتۇلۇشىمىز ئۈچۈن پەقەت بىرلا يولىمىز قالدى:

يا مۇستەقىللىق — يا ئۆلۈم!

خەلقىمىز قاچانكى بۇ مەنتىقىگە ئەمەل قىلىپ ھەرىكەت باشلايدىكەن، خەلقىمىز ئاندىن ئۆزىنى قۇتقۇزۇشنىڭ يولىغا كىرگەن بولىدۇ!

§2.10 ئۆزۈنغا سوزۇلدىغان يوشۇرۇن ھەرىكەت

"يا مۇستەقىللىق — يا ئۆلۈم!" — بۇ شوئارنىڭ شەرقىي تۈركىستان خەلقىنىڭ بوي سۇنۇشىغا تېگىشلىك بىردىن-بىر مەنتىقىسى ئىكەنلىكىنى ھەتتا خىتاي تاجاۋۇزچىلىرىمۇ ئۇن-تۈنسىز ئېتىراپ قىلىشقا مەجبۇر بولماقتا. شۇ سەۋەبتىن خەلقىمىزنىڭ بۇ خىل بىردىن-بىر توغرا يولنى تېپىشىۋېلىشىدىن ئۆلگۈدەك قورقۇشۇپ، ھەرخىل تەدبىرلەرنى قوللىنىپ خەلقىمىزنى كۆرمىگەن خىل شەكىل ئالغان 'تىنچ پائالىيەت قىلىش' ھەرىكەتلىرىگە قىزىقتۇرۇش يوللىرىنى ئاختۇرۇپ يۈرۈشمەكتە. خىتاي تاجاۋۇزچىلىرى، گويا شەرقىي تۈركىستان مىللىي مۇستەقىللىق ھەرىكىتىنىڭ ئاتالمىش تىنچ يوللار بىلەن قانات يايدۇرۇلۇشىدىن قاتتىق ئەنسىرەشكەن قىياپەتكە كىرىۋېلىپ، بۇ ساھەدىكى تىنچ پائالىيەت قىلغۇچىلارنىڭ پات-پات چىشىغا تېگىپ قويۇش بىلەن، تىنچلىقچىلىرىمىزنى خەلقىمىزنىڭ كەسكىن ھەرىكەتلەرگە قېيىپ كېتىشىدىن ساقلايدىغان ۋاستە قىلىشقا ئۇرۇنماقتا. بۇ جەرياندا خىتاي تاجاۋۇزچىلىرى ۋەتىنىمىزنى بارلىق ئامال-چارىلار بىلەن تولۇق تىزگىنلەشكە تىرىشىپلا قالماستىن، بارلىق پۇرسەتلەردىن پايدىلىنىپ تاجاۋۇزچى كۆچمەن ئاھالىسى بىلەن تولدۇرۇۋېلىشقا ئالدىرىماقتا. ۋەتىنىمىز خەلقى ھاياتلىق مۇھىتىدىن تولۇق مەھرۇم قالدۇرۇلۇشىنىڭ ئەڭ ئاخىرقى نۇقتىسىغا كېلىپ قالغان مۇشۇنداق جىددىي پەيتتە — يا مەھكۇملۇقتا يوقىلىش، يا قارشىلىق كۆرسىتىپ قۇتۇلۇشتىن بىرىنى تاللىۋېلىشقا توغرا كېلىۋاتقان جىددىي بىر پەيتتە — خەلقىمىز ئۆز مەنتىقىسى، شۇنداقلا بارلىق ئېزىلگۈچىلەرنى مۇستەقىللىققا، ھۆرلۈككە ئېرىشتۈرۈپ كېلىۋاتقان

مەنتىق بويىچە خىتاي تاجاۋۇزچىلىرىغا قارشى كەسكىن جەڭ قىلىشنىڭ ئەڭ مۇۋاپىق يوللىرىنى تېپىپ چىقىشى زۆرۈر.

خىتاي تاجاۋۇزچىلىرى ئۆزىنىڭ نەچچە ئون مىليونلۇق تاجاۋۇزچى ’ئاھالىسى‘ نى ۋەتىنىمىزگە توشۇپ كېلىشتە ۋەتىنىمىزنى مەڭگۈلۈك خىتاي يۇرتىغا ئايلاندۇرىۋېلىشنىڭ ئىجتىمائىي ئاساسىنى يارىتىۋېلىشنى تۈپ مەقسەت قىلىشماقتا. شۇنداق ئىكەن، بىزمۇ خىتاي تاجاۋۇزچىلىرىنىڭ بۇ تۈردىكى غەرىزىگە دەلمۇ-دەل تاقابىل تۇرۇش يولىنى تۇتىشىمىز، يەنى دۈشمەننىڭ بۇ غەرىزىنى ئىشقا ئاشۇرغۇزماسلىق ئۈچۈن تىرىشىشىمىز، ئۇنى چەكلىشىمىز، ھەتتا ئۇلارنى چېكىندۈرۈش ھەرىكىتىگە دەرھال ئاتلىنىشىمىز لازىم بولماقتا.

مىليون كىشىلىك زامانىۋى قوراللىق كۈچلىرىنىڭ ھىمايىسىدە ئېلىپ بېرىلىۋاتقان بۇ خىل ’تىنچ بېسىۋېلىش ھەرىكىتى‘ گە قارشى قانداق تەدبىر قوللىنىشىمىز كېرەك؟

قولىمىزدا تۆمۈرنىڭ سۇنۇقىمۇ يوق بۈگۈنكى ئەھۋالىمىزدا، دەسلەپتە دۈشمەننىڭ بىۋاستە ئارقا سېپى بولۇۋاتقان، ۋەتىنىمىزنى خىتاي يۇرتى ھالىغا كەلتۈرۈشتە بىردىن-بىر ئامىل بولۇۋاتقان خىتاي تاجاۋۇزچى كۆچمەنلىرىگە چەك قويۇش يولىنى تاللاپ، مىللىي مۇستەقىللىق ھەرىكىتىمىزنىڭ بىرىنچى باسقۇچلۇق ھەرىكەت دولقۇنىنى قوزغاشقا مەجبۇرمىز. بىز دۈشمەننىڭ كۆپىيىشىنى ھەقىقىي تۈردە توسۇيالايدىغان ھەرىكەتلەر بىلەن ئىزچىل شۇغۇللىنىش ئارقىلىق ۋەتىنىمىزدىكى تاجاۋۇزچىلار ئاھالىسىنى بۈگۈنكى ساندىن كۆپەيتكۈزمەي تۇتۇپ تۇرۇشقا كاپالەتلىك قىلالىغان دەۋرىمىز، ۋەتىنىمىزدىكى دۈشمەن نوپۇسىنى ئازايتىش يولىغا تاشلانغان بىرىنچى قەدىمىمىز بولۇپ قالىدۇ. يەنى، بىرىنچى باسقۇچلۇق ھەرىكىتىمىز خىتاي تاجاۋۇزچىلىرىنىڭ سۈنئىي كۆپىيىشىنى توسۇش دەۋرى بولۇپ قالىدۇ. ئىككىنچى باسقۇچلۇق ھەرىكەت دەۋرىگە قەدەم باسقىنىمىزدا، خىتاي تاجاۋۇزچىلىرىنى يوشۇرۇن قورقۇتۇش ھەرىكىتىمىز تەدرىجىي شەكىلدە ئۆزگىرىپ، شەھەرلەر ئارىسى ھەرىكەتچان پارتىزانلىق ھەرىكەتلىرىگە قىسمەن شارائىت يارىتىلغان بولىدۇ. بۇ باسقۇچتا، دۈشمەن ئاھالىسىنى ۋەتىنىمىز تۇپراقلىرىدىن قوغلاپ ئازايتىشنى ئاساسىي

مەقسەت قىلغان پارتىزانلىق ھەرىكەتلەرنى قانات يايدۇرۇش ئارقىلىق، خىتاي تاجاۋۇزچىلار ئاھالىسىنى قوراللىق قوغدىنىشى بولمىغان ھالدا ئىشقا بېرىپ كېلەلمەيدىغان، سىرتلارغا ئەركىن چىقالمايدىغان ۋەھىمىلىك ۋەزىيەت يارىتىشنى ئاساسى مەقسەت قىلىمىز. بۇنداق ھالەت، دائىملىق ھەربىي ھالەت ھۆكۈم سۈرگەن قورقۇنچلۇق ھالەت بولۇپ، مەمۇرىي-ئىقتىسادىي تالان-تاراج ئورنىغا ھەربىي ھاكىمىيەت دەسسىگەن پاراكەندىچىلىك ھەربىي ھالەت دەۋرى باشلانغان بولىدۇ. بۇنداق بىر ئەلدە، تاجاۋۇزچىلار ئاھالىسى ئۇزۇن مەزگىل قېلىش نىيىتىدىن ۋاز كېچىپ، ئازراقلا پۇرسەت تاپالىسا دۆلىتىگە قاراپ قاچىدىغان، يېڭىدىن كەلمەكچى بولۇۋاتقانلىرىمۇ ئۇزۇن مەزگىل قېلىشنى ئويلىمايدىغان بولىدۇ. بۇ ھالدا دۈشمەن ئاھالىسى ئىزچىل ئازىيىشقا قاراپ يۈزلىنىدۇ. دۈشمەن ئاھالىسىنىڭ ئازىيىشى ۋاستىلىك شەكىلدە ئىشلەپچىقىرىشنى ئاستىلىتىش، ئازايتىش ۋە پالەچ ھالغا كەلتۈرۈشكە ئېلىپ كېلىدۇ. قالغان دۈشمەن ئاھالىسىمۇ تەدرىجىي ھالدا بىخەتەر ۋە مۇھىم دەپ قارالغان شەھەرلىرىمىزگىلا قاپسىلىپ قېلىپ، خەلقىمىزنىڭ شەھەرلەر ئارا پارتىزانلىق ھەرىكىتى بىلەن شۇغۇللىنىشى ئۈچۈن تېخىمۇ ئوڭۇشلۇق شارائىت بارلىققا كېلىدۇ. بۇنىڭ نەتىجىسىدە، يوشۇرۇن پارتىزان قوشۇنلىرىمىز تەدرىجىي كۆپىيىپ ۋە مۇنتىزىملىشىپ، قىسمەنلىكتە تۇراقسىز ئازاد رايونلىرىمىزنىڭ، مەخسۇس ئازاد رايونلىرىمىزنىڭ ۋە ئاخىرىدا قوشنا ئەللەر بىلەنمۇ چېگرىلىرى ئېچىلغان ۋاقىتلىق ھۆكۈمەت رايونلىرىنىڭ بەرپا قىلىنىشىغىچە كېڭىيىش شارائىتى بارلىققا كېلىدۇ. بۇ دەۋر، مىللىي مۇستەقىللىق ھەرىكىتىمىزنىڭ ئەڭ ئاخىرقى باسقۇچى بولغان قىسمەن مۇنتىزىم دالا ئۇرۇشلىرىنى قوللايدىغان مىللىي ئارمىيە دەۋرىگە كىرگەنلىكىمىزدىن دېرەك بېرىدۇ. مىللىي مۇستەقىللىق ھەرىكىتىمىزنىڭ ئۈچىنچى باسقۇچى — ۋەتىنىمىزدىن خىتاي تاجاۋۇزچى قوراللىق قوشۇنلىرىنى تازىلاش باسقۇچى بولۇپ ھېسابلىنىدۇ. بىزنىڭ مىللىي مۇستەقىللىق ھەرىكىتىمىز مانا شۇنداق تەخمىنىي ئۈچ باسقۇچ ئاساسىدا ئىستراتېگىيىلىك ۋە تاكتىكىلىق پىلانلار ئاساسىدا پروگراممىلىنىشى، شۇ مەقسەتتە پىلانلىق ھەرىكەت قىلىنىشى لازىم. سۈلھىچىلىق

قاراشلىرى بۇنداق سىستېمىلىق ئېنىق لايىھە بويىچە ئىش قىلالمىغىنى ئۈچۈن، مىللىي مۇستەقىللىق ھەرىكىتى جەھەتتە ئۇلارنىڭ ھەرقانداق بىر ستراتېگىيىسى ياكى تاكتىكىلىرىنىڭ بولۇشى مۇمكىن ئەمەس.

يۇقىرىقىدەك ئۈچ باسقۇچ بويىچە ئېلىپ بېرىلىدىغان مىللىي مۇستەقىللىق ھەرىكىتىمىزنىڭ ئەڭ مۇھىم باسقۇچى — بىرىنچى باسقۇچ بولۇپ، بىرىنچى باسقۇچلۇق ھەرىكىتىمىز تېزلىكتە قانات يايدۇرۇلمىغىنىدا، قالغان باسقۇچلاردىن سۆز ئېچىش مۇمكىن ئەمەس. خۇددى شۇنىڭدەك، ئەگەر بىز بىرىنچى باسقۇچنى تېزلىكتە باشلىۋەتمىگىنىمىزدە، خىتاي تاجاۋۇزچىلار ئاھالىسىنىڭ سۈنئىي كۆپىيىش سۈرئىتى ۋەتىنىمىزدىكى تۆمۈر يول ۋە قاتناش يوللىرىنىڭ تورلاشتۇرۇلۇشىغا، نېفىت-تەبىئىي گاز تۇرۇبا يوللىرىنىڭ كۆپىيىشىگە ئەگىشىپ، ۋەتىنىمىزنىڭ خىتاي ئاھالىسى ئاساسىدا سانائەتلىشىشى تېخىمۇ كۈچلۈك ئاساسلارغا ئېرىشىۋالىدۇ. بۇنداق بىر ۋەزىيەتتە، خىتاي تاجاۋۇزچىلىرىنىڭ سانى پەۋقۇلئاددە ئارتىپ كېتىدۇ-دە، ئۇلارنى قوغلاپ چىقىرىشنىڭ ئەڭ ئاخىرقى پۇرسەتلىرىنىمۇ قولدىن چىقىرىپ قويىمىز. بەزىلەر بۇنداق بىر ۋەزىيەتنى ئىنتايىن ئوڭۇشلۇق ۋەزىيەت دەپ قاراشماقتا: "ۋەتىنىمىزنىڭ زامانىۋىلاشتۇرۇلۇشى ئەڭ يۇقىرى باسقۇچلارغا كىرگىنىدە، خەلقىمىزنىڭ كۆزى ئېچىلىپ، سەۋىيىسى ئارتىپ، خىتاي تاجاۋۇزچىلىرىنى قوغلاپ چىقىرىش ئىجتىمائىي ۋە ئىقتىسادىي ئاساسىغا ئېرىشىدۇ!" بىزنىڭ بۇ تىنچلىقچىلىرىمىز گويا خوڭكوڭنىڭ تەقدىرىنى بىزنىڭكىمۇ تەقدىرىمىز بولۇشى مۇمكىن دەپ ئۈمىدلىنىۋاتقان بولۇشىمۇ مۇمكىن. ئۇنتۇمايلىكى، خوڭكوڭغا ئوخشىغان تاجاۋۇزچىلار تەرىپىدىن تەرەققىي قىلدۇرۇلۇپ، ئاخىرى ئۇ يەر خەلقىنىڭ مىللىي مۇستەقىللىقنى قولغا كەلتۈرۈش تەلىپىگە مەجبۇرى ماقۇل بولۇش ئەھۋالى ئىنگلىز، فرانسۇز، نېمىس قاتاردىكى ئاھالىسى ئاز، بىلىم جۇغلانمىسى يۇقىرى، ئىقتىسادىي كاپىتال جۇغلانمىسى يېتەرلىك تاجاۋۇزچىلارغا مۇۋاپىق كەلگىنى بىلەن، ۋەتىنىمىزنى ئاھالىسى بويىچە تولۇق خىتايلاشتۇرىۋېلىپ ئاندىن زامانىۋىلاشتۇرۇش يولىغا قاراپ كېتىۋاتقان خىتاي تاجاۋۇزچىلىرى ئۈچۈن ھەرگىزمۇ

پەرەز قىلىشقا بولمايدۇ. خىتاي تاجاۋۇزچىلىرىنىڭ باسقۇنچىلىقى ئاستىدىكى بىزنىڭ تەقدىرىمىز، بەئەينى ئامېرىكا ئىندىئانلىرىنىڭ تەقدىرى بىلەن ئوخشاش بولۇپ، بىز مۇتلەق تۈردە سانائەت، ئىقتىساد، بىلىم، ھاكىمىيەت ساھەلىرىدىن سىقىپ چىقىرىلىپ، ئىپتىدائىي ئاھالىسى شەكلىدە جانلىق تارىخ مۇزېيلىرىدا قاپسىلىپ قالىمىز. ۋەتىنىمىزدىكى خىتاي تاجاۋۇزچىلىرىنىڭ ئومۇمىي سانى خەلقىمىز نوپۇسىدىن ئارتىپلا كېتىدىكەن، بىزنىڭ شەھەرلەردە قېلىش پۇرسىتىمىز تۈگەپ، بىرىنچى باسقۇنچىلىق ھەرىكەت دولقۇنىغا ئاتلىنىش پۇرسىتىدىن ئايرىلىپ قالىمىز. بۇ ھالەت، بىزنىڭ خىتاي ’ئىندىئانلىرى‘ غا ئايلىنىپ بولغانلىقىمىزنىڭ بېشارىتى بولۇپ قالىدۇ. بۇنداق بىر ئەل — ئىسمى-جىسمىغا لايىق ئىككىنچى كىچىك خىتاي يۇرتى دېمەكتۇر!

بىزنىڭ بىرىنچى باسقۇنچىلىق يوشۇرۇن ۋەھىمە يارىتىش ھەرىكىتىمىزنىڭ ئاساسىي مەقسىتى خىتاي تاجاۋۇزچىلىرىنىڭ سۈنئىي كۆپىيىپ كېتىشىنى توسۇش بولۇش بىلەن بىرگە، يەنە ۋەتىنىمىزدىكى قورقۇنچاق ۋە قېچىش پۇرسىتىنى تاپالايدىغان خىتاي تاجاۋۇزچىلىرىنىڭ دۆلىتىگە قېچىش دولقۇنىنىمۇ پەيدا قىلىپ بېرەلەيدۇ. بولۇپمۇ ئاتا-ئانىلىرىنى، قېرى-كېسەللىرىنى، خوتۇن-بالىلىرىنى، ساياھەتچىلىرىنى، ۋاقىتلىق ھۈنەرۋەنلىرىنى، تىلەمچى-ئوغرىلىرىنى قورقۇتۇپ قاچۇرىدىغان ئالاھىدىلىكىمۇ بولغاچقا، ئۇلار دۆلىتىگە قېچىپ بېرىۋالغىنىدىن كېيىن، كۆرگەن-ئاڭلىغانلىرىنى قورقۇنچلۇق تۈسلەرگە كەلتۈرۈپ ھېكايە قىلىشلىرى نەتىجىسىدە، ۋەتىنىمىزگە كېلىشنى نىيەت قىلىشىۋاتقان يۈزمىڭلىغان خىتاي تاجاۋۇزچى نامزاتلىرىنى تاجاۋۇزچىلىق نىيىتىدىن قايتۇرۇش رولىنىمۇ قوشۇمچە ئويناپ، ۋەتىنىمىزدىكى خىتاي تاجاۋۇزچىلىرىنىڭ سۈنئىي كۆپىيىشىنى تېز سۈرئەتتە ئازايتىپ بېرەلەيدۇ. يەنە بىر تەرەپتىن، بازار ئىگىلىكىگە قاراپ تېزلىكتە ئىسلاھات قىلىۋاتقان خىتايلار، بۇنچە ۋەھىملىك بىر يەرگە مەبلەغ سېلىشنى تەدرىجىي قىسقارتىشقا مەجبۇرلىنىدۇ. بۇمۇ ۋەتىنىمىزدىكى خىتاي تاجاۋۇزچىلار نوپۇسىنىڭ سۈنئىي كۆپىيىشىگە ئېغىر توسالغۇ پەيدا قىلىدۇ. ئەڭ مۇھىم رولى شۇ يەردىكى،

ۋەتىنىمىز خەلقىنى جاسارەتلەندۈرەلەيدىغان يوشۇرۇن ھەرىكەت جەڭچىلىرىمىزنىڭ
سانى تېزلىكتە ئارتىپ، ۋەتەن ئۈچۈن جان پىدا قىلىشنىڭ ئەھمىيىتىگە بولغان
ئىشەنچى قايتىدىن ئەسلىگە كېلىپ، مىللىي مۇستەقىللىق ھەرىكىتىگە بولغان
قىزغىنلىق مۇھىتى بارلىققا كېلىشكە باشلايدۇ. بۇنداق بىر مۇھىت ئاستىدا، مىللىي
مۇستەقىللىق ھەرىكىتى ئۈچۈن بىرەر پۇرسەت تاپالمىغانلارنى ھېسابقا ئالمىغاندا،
خەلقىمىز خىتاي تاجاۋۇزچىلىرى بىلەن تىنچ بىرگە ئۆتۈشكە مەجبۇرلىنىش
چۈشەنچىلىرىنى چۆرۈپ تاشلاشقا باشلايدۇ. بۇ، ئەينى ۋاقىتتا پىدائىيلىرىمىزنىڭ
كۈنسايىن ئارتىپ بېرىشىنى ئىلگىرى سۈرىدۇ. بۇنداق بىر مۇھىت ئىچىدە، ۋەتەن
خائىنلىرىنىڭ يامراپ كېتىشىگىمۇ نۇرغۇن چەكلىمىلەر پەيدا بولۇپ، ۋەتەن خائىنلىرى
يالڭاچ ئوتتۇرىغا چىقىپلا قالىدۇ. خەلقىمىزمۇ قىممىتى بولمىغان غەيۋەتخورلۇق،
قۇرۇق گەپ توشۇش، ئەيشى ئىشرەتلەرگە پېتىپ قېلىش قاتارلىق پاسسىپ
ھالەتلەردىن ئۆزلۈكىدىنلا ئۆزىنى تارتىدىغان، ھەممە كىشى ۋەتەن تەقدىرىنى ھەل
قىلىش چارىلىرى ئۈستىدە ئىزدىنىدىغان، يېڭى ھەرىكەت قۇراللىرى ھەققىدە،
دۈشمەن رازۋېتچىكلىرىگە تاقابىل تۇرۇش ھەققىدە باش قاتۇرىدىغان مەنزىرىنى
شەكىللەندۈرۈشكە باشلايدۇ. بۇنداق مۇھىتنىڭ تەرەققىياتى مۇقەررەر تۈردە
ئىككىنچى باسقۇچلۇق ھەرىكىتىمىز ئۈچۈن ئۇل ھازىرلاشنى شەكىللەندۈرۈپ
بېرىدۇ. بىرىنچى باسقۇچلۇق ھەرىكىتىمىزنىڭ غەلىبىلىك تەرەققىي قىلىشىغا
ئەگىشىپ، پىدائىيلىرىمىزنىڭ يوشۇرۇن كۈرەش تەجرىبىلىرىمۇ ئېشىپ، يۈرىكى
توختىغان قابىلىيەتلىك قەھرىمانلىرىمىزنىڭ كۆپىيىپ بېرىشىنى، ئىككىنچى
باسقۇچلۇق ھەرىكىتىمىز ئۈچۈنمۇ قابىلىيەتلىك تەشكىلاتچى پارتىزان
يېتەكچىلىرىنى كۆپلەپ يېتىشتۈرۈپ بېرىش مۇھىتىنى ھازىرلاپ بېرىشكە باشلايدۇ.
بۇنداق بىر ۋەزىيەتكە ئېرىشكەن ۋەتىنىمىزنىڭ خەلقئارادىكى سادالىرىمۇ دۇنيا
جامائەتچىلىكىنىڭ قۇلىقىغا خۇشياقىدىغان، بىزگە دىققىتىنى بېرىشكە باشلايدىغان،
ھەتتا ئۆزلۈكىدىنلا دۇنيا سەھنىلىرىدە ۋەتىنىمىزنىڭ ۋەزىيىتى، تەقدىرى ھەققىدە
مۇھاكىمىلەر قىلىنىشىدىغان ھالەتلەرمۇ كۆرۈلۈشى مۇمكىن. ئەڭ مۇھىمى، ئادەتتىكى

خىتاي تاجاۋۇزچىلىرى ئارىسىدا ئۆزلىرىنىڭ تاجاۋۇزچىلىق ماھىيىتىنى تونۇيدىغان، خەلقىمىزنىڭ مىللىي مۇستەقىللىق ھەرىكەتلىرىگە ئەمەلىي تۈردە ھېسداشلىق قىلىدىغان ئىنساپقا كەلگەن كىشىلەرنىڭمۇ پەيدا قىلىپ بېرەلىشى مۇمكىن. ...

بۇ مۇلاھىزىلىرىمىزدىن شۇنى كۆرۈۋېلىشقا بولىدىكى، نۆۋەتتە بىرىنچى باسقۇچلۇق مىللىي مۇستەقىللىق ھەرىكىتىمىزنى دولقۇن ھالىتىگە كەلتۈرەلىشىمىز ئىنتايىن مۇھىم رېئال ۋە تارىخىي ئەھمىيەتكە ئىگە. مىللىي مۇستەقىللىق ھەرىكىتىمىزنىڭ بىرىنچى باسقۇچلۇق ھەرىكىتىنىڭ خاراكتېرى دۈشمەننىڭ تەڭ كەلگىلى بولمايدىغان قوراللىق كۈچلىرى بىلەن توقۇنۇشۇپ قېلىشتىن ساقلىنىشنى ئالاھىدە تەكىتلەيدۇ. بىزنىڭ بۇ باسقۇچلۇق ھەرىكىتىمىز جەريانىدا قولىمىزدىن كېلىدىغان ئىشىمىز پەقەتلا خىتاي تاجاۋۇزچىلىرى ئارىسىغا ئېغىر ۋەھىمىلەرنى پەيدا قىلىۋېتىش بولۇپ، تەڭ كەلگىلى بولمايدىغان دۈشمەن كۈچلىرىگە تېگىپ قويۇپ پاجىئەلىك مەغلۇپ بولۇش ياكى بىھۇدە قۇربان بولۇپ كېتىشلەر بىزنىڭ بۇ باسقۇچلۇق ھەرىكىتىمىزگە بولغان غالىبىيەت ئىشەنچىنى ئاجىزلاشتۇرۇش رولىنى ئويناپ قېلىشى مۇمكىن. يەنى، بىھۇدە مەغلۇبىيەتلەر ۋە ئورۇنسىز قۇربان بېرىشلەر خەلقىمىزگە ئېغىر ئۈمىدسىزلىك ئېلىپ كېلىش بىلەنلا قالماي، بۇ خىل ھەرىكەتلىرىمىزنىڭ قايتا دولقۇن ھالىتىگە كېلىشىنى يەنە ئۇزۇن مەزگىل كەينىگە چېكىندۈرۈۋېتىشى مۇمكىن. غەلىبە — ئىنسانغا جۈرئەت، غەيرەت-جاسارەت بېغىشلىيالايدۇ. مۇۋەپپەقىيەت ئىنسانغا يېڭى-يېڭى ئىجادىيەت، كەشپىيات ئىلھامى، سىناق قىلىش، تەۋەككۈل قىلىش جۈرئىتى بەخش ئېتەلەيدۇ. شۇڭا، بۇ باسقۇچتا تولۇق نەتىجىسى كۆرۈلىدىغان ئىشەنچلىك ھەرىكەت تۈرلىرىنىلا تاللاپ پائالىيەت قىلىش، ئىمكانىيەت ئاسىننى تاللاپ ھەرىكەت قىلىش، كۈچلۈك دۈشمەندىن، كۆپ دۈشمەندىن، مەخسۇس قوراللانغان دۈشمەندىن ئۆزىمىزنى تارتىشىمىز كېرەك. يەنە بىر تەرەپتىن بۇ مەزگىلدە بىزنىڭ ھېچقانداق قورال-ياراغ ئىمكانىيەتلىرىمىزنىڭ ئاساسى سېلىنمىغان ھالەتتە تۇرغىنىمىز ئۈچۈن، ئىمكانىيەتنىڭ بارىچە ئاددىي ئىشلەپچىقىرىش قوراللىرى ۋە تۇرمۇش بۇيۇملىرىدىن، كۆڭۈل ئېچىش

ۋە ئويۇنچۇق بۇيۇملاردىن ئۆزگەرتىلگەن قوراللاردىن پايدىلىنىشقا مەجبۇرمىز. بۇنداق بىر مۇھىتتا ئىشنى بەك كىچىكتىن باشلاپ، ئۇششاق-ئۇششاق ھەرىكەت نەتىجىلىرى بىلەن ئۆزىمىزگە ئىلھام بېرىشىمىز، ئۆزىمىزنى غەيرەتلەندۈرۈشىمىزگە توغرا كېلىدۇ.

قىلغان ئىشىمىزنىڭ كىچىك بولىشى مۇھىم ئەمەس. گەپ ئىزچىل ۋەقە چىقىرىپ تۇرۇش ۋە ھەممە يەردە ھەممە خىتايلار ھېس قىلىپ تۇرىدىغان ئەڭ ۋەھىمىلىك ۋەقەلەرنى پەيدا قىلىپ تۇرۇشقا كاپالەتلىك قىلالىشىمىزدا. بولۇپمۇ بىزنىڭ بۇ ھەرىكىتىمىز ھەرگىزمۇ ھە-ھۇ بىلەن، ھۇررالار بىلەنلا پۈتۈپ كېتىدىغان بىردەملىك ئاسان ئىشلاردىن بولماستىن، ئۇزۇنغا سوزۇلىدىغان، نۇرغۇن بەدەل تۆلەشكە مەجبۇرلايدىغان بىر ھەرىكەتتۇر. مەلۇم مەنىدىن ئالغاندا، بىزنىڭ تارىختىكى ئىنقىلابىلىرىمىزنىڭ كۆپىنچىسى تۇيۇقسىز قوزغىلىپ تېز غەلىبە قىلىش خاراكتېرىدىكى ھەرىكەتلەر بىلەن باشلىناتتى. شۇڭا خەلقىمىزدە بىر يۈگۈرۈش بىلەنلا ئىشنى پۈتتۈرۈۋېتىش ئادىتى شەكىللىنىپ قالغان. ئەمما ئۇ دەۋرلەر بىزنىڭ دۈشمىنىمىز ئىنتايىن ئاجىز بولۇش بىلەن بىرگە، سان جەھەتتىمۇ بەكلا ئاز، ۋەتىنىمىزنى بۈگۈنكىدەك خىتاي ۋەتىنى قىلىۋېلىش نىيىتىمۇ يوق بىر ئەھۋالدا ئىدى. بۈندىن ئەللىك يىل بۇرۇنقى ۋەزىيىتىمىزدە، ۋەتىنىمىزدىكى كەلگۈندى دۈشمەن سانى كىشى بېشىغا بىرەردىن تۇرماق، ھەر يۈز كىشىمىزگىمۇ بىرەردىن توغرا كەلمىگۈدەك ئاز ئىدى. ھالبۇكى خىتاي تاجاۋۇزچىلىرىنىڭ كۆچى مىسلىسىز ئارتىپ كېتىش بىلەنلا قالماي، كىشى بېشىغا بىردە يېرىمدىن توغرا كەلگۈدەك ئارتىپ كەتكەن ۋەزىيەتتە تۇرماقتا. ئۇنىڭ ئۈستىگە بۈگۈنكى جۇغراپىيىلىك شارائىتىمىزمۇ ئەينى يىللاردىكىدىن بىزگە كۆپ پايدىسىز ھالەتتە تۇرماقتا. ئەينى يىللاردا پارتىزانلىرىمىز ئاتلىق ياكى پىيادە تاغلاردا دۈشمەندىن قېچىپ قۇتۇلالايتتى. ئەمما بۈگۈن قاتناش قۇلايلىقلىقى تۈپەيلىدىن، ئات-ئېشەكلىك قېچىپ قۇتۇلۇشنى قەتئىي قىياس قىلغىلى بولمايدۇ. شۇڭا بۇ قېتىمقى مىللىي مۇستەقىللىق ھەرىكىتىمىزنى ئۇزۇنغا سوزۇلىدىغان ۋە مۇتلەق يوشۇرۇن ئېلىپ بېرىلىدىغان كۈرەش دەپ تەييارلىق

قىلىشىمىزغا توغرا كەلمەكتە. بۇنىڭ ئۈچۈن دەسلەپكى ھەرىكىتىمىزنىڭ غەلىبىلىك تەرەققىي قىلىشىغا كاپالەتلىك قىلىشىمىز ئۈچۈن، بىرلا ھەرىكەت بىلەن تۇتۇلۇپ قېلىش تۈپەيلىدىن تەجرىبىلىك پىدائىيلىرىمىزنىڭ يېتىشەلمەسلىكىدەك ھالەتتىن ساقلىنىشىمىز لازىم. ئەگەر ھەربىر پىدائىيمىز نەتىجىسى بولىدىغانلىقى ۋە تۇتۇلۇپ قالمايدىغانلىقىغا تولۇق ئىشەنچ قىلالايدىغان پائالىيەتلەرنى تاللاپ قىلىدىغانلا بولىدىكەن، ئۇدا بىرقانچە قېتىم ھەرىكەت قىلىش پۇرسىتىنى يارىتىپ، تەجرىبىسى ئېشىپ بارىدۇ. تەجرىبىلىك بىر پىدائىيمىز تەمكىن ھەرىكەت قىلالايدىغانلىقى ئۈچۈن، كەلگۈسىدە تېخىمۇ چوڭراق ۋە تېخىمۇ ۋەھىملىك ھەرىكەتلەرنى پەيدا قىلىش پۇرسىتىگىمۇ ئېرىشەلەيدۇ. ھەربىر كىشىنىڭ قىلالايدىغان ئىشلىرىمۇ ناھايىتى كۆپ ئۇچراپ تۇرىدۇ. ئەگەر بىز مىللىي مۇستەقىللىق ھەرىكىتىمىز ئۈچۈن قىممىتى بار بىرەر پائالىيەت بىلەن شۇغۇللىنىشنى نىيەت قىلىدىغانلا بولىدىكەنمىز، بىزگە ئىنتايىن چوڭ ۋەھىمە يارىتىپ بېرەلەيدىغان ئىنتايىن ئاددىي ۋە بىخەتەر ھەرىكەت پۇرسەتلىرى ھەر دائىم ئۇچراپ تۇرۇشى مۇمكىن. شۇنىڭدەك بىزنىڭ ئۆتكەندىكى دۈشمەن قارىشىمىزدىكى خاتا تونۇشلارمۇ بىزنى ھەرىكەت قىلىشتىن چەكلەپ كەلگەندى. بىز بۇرۇن پەقەت قوراللىق جاللات خىتايلارنى ياكى يۇقىرى دەرىجىلىك رەھىمسىز، ھىيلىگەر، ۋەھشىي خىتاي ئەمەلدارلىرىنىلا دۈشمەن دەپ قاراپ كەلگەندۇق. ھەتتا نۇرغۇن كىشىلىرىمىز پەقەت ۋاڭ جىن، ۋاڭ ئىنماۋ قاتارىدىكىلەرنىلا جازالاشقا تېگىشلىك دۈشمەن دەپ قاراپ كەلگەندى. ئەمدى بىز ۋەتىنىمىزگە ئاياق باسقان ھەرقانداق بىر خىتاينىڭ شەرقىي تۈركىستان خەلقىنىڭ مىللىي دۈشمىنى ئىكەنلىكىنى تونۇپ يەتمەكتىمىز. شۇنداق ئىكەن، بىزنىڭ يوشۇرۇن ۋەھىمە پەيدا قىلىش پۇرسىتىمىزمۇ زور دەرىجىدە كۆپەيگەن بولىدۇ. بۇ ھەقتە «مۇستەقىللىقىمىزدىن ئۈمىد بارمۇ؟» دېگەن كىتابتا ۋە بۇ كىتابىمىزنىڭ ئالدىنقى بۆلۈملىرىدە خېلى تەپسىلىي توختىلىپ ئۆتكەندۇق. بىز شۇ ئاساستا زەربە بېرىدىغان نىشانىمىز ئۈچۈن ئەڭ ئاجىز، ئەڭ بىخوت، كۈچىمىز يېتىدىغان، قوغدىنىش كۈچى بولمىغان خىتاي تاجاۋۇزچى كۆچمەنلىرىنى تاللاپ زەربە بېرىشتىن ئىشىنى

باشلىشىمىز كېرەك.

بۇ تۈردىكى ھەرىكەتلىرىمىزنى مۇتلەق يوشۇرۇن ئېلىپ بارغىنىمىزدىن تاشقىرى، ئەڭ مۇھىمى مۇمكىنقەدەر يالغۇز-يالغۇزدىن ھەرىكەت پەيدا قىلىشقا ئادەتلىنىشىمىز كېرەك. بۈگۈن بىزنىڭ مەخپىيەتلىك ئېڭىمىز ھەددىدىن تاشقىرى زەئىپ تۇرغىنى ئۈچۈن، ھەرقانچە مەن-مەن دېگەنلەرمۇ بىر كۈنىسى يېقىنلىرىنى چىشلەپ تارتمايدۇ دېيەلمەيمىز. يالغۇز قىلىنغان ھەرىكەتنىڭ پاش قىلىنىش ئېھتىمالى ئەڭ تۆۋەن بولىدۇ. ئۆزىمىز ماختانچاقلىق قىلىپ بىرسىلىرىگە دەپ سالمىساقلا، باشقىلار تەرىپىدىن ئاسان پاش قىلىنمايمىز. ھەرىكەت قېتىم سانىنىڭ ئارتىپ بېرىشىغا ئەگىشىپ، مەخپىيەتلىك ئېڭىمىزمۇ ئادەتكە ئايلىنىشقا باشلايدۇ ۋە تەدرىجىي ھالدا شاگىرت يېتىشتۈرۈش شارائىتىنىمۇ قولغا كەلتۈرەلەيمىز. شۇنداقتىمۇ بىۋاستە بىلىدىغان شاگىرتلىرىمىزنىڭ سانىنى ئۈچ-تۆتتىن ئاشۇرماسلىققا تىرىشىشىمىز، ئۇلارغا ۋەزىپە تاپشۇرغىنىمىزدىمۇ بىر-بىرسىدىن يوشۇرۇن ۋەزىپە تاپشۇرۇشنى ئىشقا ئاشۇرۇشىمىز، ئىمكانىبار ئورتاق ئىشقا ئاشۇرۇلىدىغان ھەرىكەتلەردىن ئۆزىمىزنى قاچۇرۇشىمىز لازىم. ھەرىكەتلىرىمىزنىمۇ ئىمكانىبار قاراڭغۇ كېچىلەردە، جىمجىت يەرلەردە، ئارقا كوچىلاردا ئىشقا ئاشۇرۇشتىن باشلاپ، تەدرىجىي ھالدا خىتاي تاجاۋۇزچىلىرىنى ئاساس قىلىدىغان ئىدارە-شىركەتلەردە، تەتقىقات-ئوقۇتۇش ئورۇنلىرىدا، تەشۋىقات-سىياسىي ئورگانلاردا، ئىشلەپچىقىرىش-مۇلازىمەت يەرلىرىدە، باغچە، بازار، ساناتورىيە، دوختۇرخانا، كافىخانا-تانسىخانا، ئەيش-ئىشرەت يەرلىرى، كۆڭۈل ئېچىش زاللىرى، ئائىلىلىك-ياتاق بىنالىرى، ھەرخىل ئىسكىلات-زاۋۇتلار، ھەرخىل كۆۋرۈك-يول ئېغىزلىرى، بېنزىن-يېقىلغۇ ئىسكىلاتلىرى، گاراجلار، يوللار، تۆمۈريوللىرى، نېفىت-تەبئىي گاز يوللىرى، ئاپتوموبىل-پويىزلار، ماي توشۇش كالونلىرى، ... قىسقىسى خىتاي تاجاۋۇزچىلىرى ۋەتىنىمىزنى بۇلاپ تالاشتا ۋاستە قىلىۋاتقان بارلىق يەرلەرگىچە كېڭەيتىپ ئېغىر ۋەھىمە پەيدا قىلىش قابىلىيىتىمىزنى يېتىلدۈرۈشىمىز لازىم.

بىرىنچى باسقۇچلۇق ھەرىكىتىمىزنىڭ تۈپكى مەقسىتى دۈشمەننىڭ سۈنئىي

كۆپيىشىگە چەكلىمە پەيدا قىلىش بولغىنى ئۈچۈن، ھەربىر قىلغان ھەرىكىتىمىز خىتايدا ۋەتىنىمىزگە ھەۋەس قىلىۋاتقان يۈزمىڭلارچە، ھەتتا مىليونلارچە كەلگۈسى خىتاي تاجاۋۇزچىلىرىنىڭ ۋەتىنىمىزگە ئاياق بېسىش پىلانلىرىنى بىت-چىت قىلىپ تاشلىيالىغىدەك كۈچلۈك تەسىر پەيدا قىلالايدىغان ھەرىكەتلەر بىلەن شۇغۇللىنىشىمىز لازىم. بۇنداق تەسىرنى ۋەھىمىلىك ۋە ئىزچىللىق ئارقىلىقلا ئەمەلگە ئاشۇرغىلى بولىدۇ. خىتاي تاجاۋۇزچىلىرىنى ئاز يوقۇتۇش-كۆپ يوقۇتۇشىمۇ مۇھىم ئامىل ئەمەس. يوشۇرۇن ۋەھىمە پەيدا قىلىش ھەرىكىتىمىزنىڭ ئايىغى ئۈزۈلمەي داۋام قىلىپ تۇرسا، ۋەھىمىسىنى ھەربىر خىتاي تاجاۋۇزچىسى ھېس قىلىپ تۇرالىسا، ۋەھىمىسى توختاپ قالمىسا، ئۇلارغا كۆڭۈل تىندۇرغىدەك قىلچىلىكمۇ پۇرسەت بەرمىسەكلا، كۆزلىگەن نەتىجىگە ئېرىشەلەيمىز. خىتاي تاجاۋۇزچىلىرى ھەممە يەرنى قاپلىغان بۇنچە ۋەھىمىلىك پاجىئەلەر تەسىرىدە، ئۆيلىرىدە ئارامخۇدا ئۇخلىيالمىسا، خاتىرجەم ئىشقا بېرىپ كېلەلمىسە، قورقماستىن بىرەر ئاپتوبۇسقا چىقالمىسا، بىرەر بىناغا كىرەلمىسە، تاشقىرىغا چىقالمىسا، يا ئوينىيالمىسا، بالا-چاقىسى، ئاتا-ئانىسىنىڭ بىخەتەرلىكىدىن زادىلا خاتىرجەم بولالمىسا، ... قىسقىسى يېگانە خىتاي مىللىي مەنپەئەتى ئۈچۈنلا ياشاشقا مەجبۇر قالغىنىدا، ئاتا-ئانىسىنى، بالا-چاقىسىنى دۆلىتىگە قاچۇرۇۋېتىپ خاتىرجەم بولۇشنى ئويلايدۇ. ئۇنىڭدىن كېيىن يالغۇزلۇقنىڭ دەردىدە رەسمىي گاراڭ ھالغا چۈشۈپ قېلىپ، مۇستەملىكىچى ھۆكۈمىتىگىمۇ بىر ئارتۇقچە يۈك ھالىغا كېلىدۇ. قارىماققا بۇ ئىشلار ئايىغىغا پېتىۋاتقان مىخ ئۈچى ياكى قوم-شېغىلدەك ئاددىي كۆرۈنگىنى بىلەن، ئۇنى بىر مىنۇتمۇ ئارامىدا قويمايدۇ. ھالبۇكى، بىزنىڭ تەشەببۇسىمىز ئاددىي مىخ ئەمەس، قان تېمىپ تۇرىدىغان رەسمىي قىساس ھەرىكىتىدۇر. بۇ پاجىئە ئەتىلا ئۇنىڭمۇ بېشىغا كەلمەيدۇ دەپ ھېچكىم كاپالەتلىك قىلالمايدىغان بىر قورقۇنچلۇق پاجىئەدۇر.

ۋەتىنىمىزدە بۇ خىل شەكىلدە يوقىتىلىدىغان ھەربىر خىتاي تاجاۋۇزچىسىنىڭ پاجىئەسى ئەڭ ئاز دېگەندىمۇ ئون-يىگىرمە نەپەر يەرلىشىۋالغان خىتاي

تاجاۋۇزچىسىنى دۆلىتىگە قاچۇرىدىغان، بۇ قاچقان خىتاي تاجاۋۇزچىلىرى خىتاينىڭ ھەرقايسى ئۆلكە-شەھەرلىرىگە تارقىلىپ بېرىپ ھەققەتەنمۇ ۋەھشىلىك ھېكايىلەرنى تارقىتىشىپ، ”ھەپسىدىن شەپىسى چوڭ“ دېگەندەك تەسىرلەرنى پەيدا قىلىپ، كەلمەكچى بولۇۋاتقان مىليونلىغان خىتاينى نىيىتىدىن ياندۇرۇپ قويىدىغانلىقىدا گەپ يوق. شۇنىڭ ئۈچۈن پىدائىيلىرىمىزنىڭ پەيدا قىلىدىغان ھەربىر ۋەھىمىسى، پاجىئەلەر شۇنداق چېكىدىن ئاشقان دەھشەتلىك تۈسلەرنى ئېلىشى كېرەككى، كۆرگەن ئادەمنىڭ تۈگۈل، ئاڭلىغان ئادەمنىڭمۇ يۈرىكى يېرىلغۇدەك دەھشەتلىك بولىشىغا كاپالەتلىك قىلىنىشى لازىم. بۇنىڭ ئۈچۈن خىتاي تاجاۋۇزچىلىرىنىڭ نېمىدىن بەكرەك دەھشەتكە چۈشىدىغانلىقىنى داۋاملىق ئىزدىنىپ ۋەھىمە سېلىش ھەرىكەت تۈرلىرىنى ھەر دائىم يېڭىلاپ تۇرۇشىمىز كېرەك. ئەينى ۋاقىتتا دۈشمەن نېمىدىن بەكرەك قورقسا، شۇ خىل ۋەقەلەرنى كۆپرەك پەيدا قىلىشقا تىرىشچانلىق كۆرسىتىشىمىز لازىم. بۇ تۈردىكى ھەرىكەتلىرىمىز، بىزنىڭ بىرىنچى باسقۇچلۇق ھەرىكىتىمىزنىڭ ئىمكانبار قىسقا ۋاقىت ئىچىدە تاماملىنىشى ۋە ئىككىنچى باسقۇچلۇق ھەرىكىتىمىز ئۈچۈن شارائىت يارىتىپ بېرىشىمىزنى ئىلگىرى سۈرىدۇ.

خىتاي تاجاۋۇزچىلىرى ئارىسىدا ۋەھىمە يارىتىش ئىشى ھەممىلا كىشىنىڭ قولىدىن كېلىدىغان ئاددىي ئىشلاردىن ئەمەس. شۇڭا، بۇ خىل ھەرىكەتكە ئۆزىنى بېغىشلىغان پىدائىيلىرىمىز ئەڭ ئاخىرقى تېنىقى قالغۇچە ئەڭ كېمىدە ئون قېتىم، يۈز قېتىم، ھەتتا مىڭ قېتىم ۋەقە تۇغدۇرۇپ ئۆلۈپ كەتسەم رازىمەن دەيدىغان نىيەتكە كېلىشى كېرەك. بۇ ھەقتە مۇنداق ئىككى مىسالنى كەلتۈرۈشىمىز مۇمكىن: خەلقىمىز ئىنتايىن ئېغىر كۈنلەردە ياشاۋاتقان يەتمىشىنچى يىللارنىڭ ئاخىرلىرىدا، ئىككىنچى جۇمھۇرىيىتىمىز دەۋرىدە خىتاي تاجاۋۇزچىلىرى بىلەن تىغمۇ-تىغ جەڭ قىلىشقا قاتناشقان بىر قەھرىمانىمىز ئەڭ ئاخىرقى تېنىقى قالغان كۈنلىرىدە، ئەينى يىللاردىكى مىللىي مۇستەقىللىق ھەرىكەت تارىخىنى ئەسلەپ كېلىپ: ”مەن ھاياتىمدىن يەنىلا رازىمەن، چۈنكى مەن خەلقىمنىڭ مىللىي ئازادلىق ئىشلىرى ئۈچۈن ئۆزۈمنى پىدا

قىلىۋاتقان ئۇ يىللىرى ساناپ تۇرۇپ يۈز سەككىز نەپەر خىتاي تاجاۋۇزچىسىنى جەھەننەمگە يوللىيالىغان ئىدىم. كاشكى ھەممە يۇرتدىشىم شۇنداق ئىرادىگە كېلەلىگەن بولسا ...“ دېگەن ئىدى. بىز ھەقىقەتەنمۇ ئەنە شۇنداق ئەمەلىي ھەرىكەتلەرنى ئىزچىل داۋام قىلىدىغان ئىرادىگە كېلىشىمىز شەرت. توقسىنىنچى يىللارنىڭ ئاخىرىدا غۇلجىدا خەلق نامايىشىنى باستۇرۇشقا قاتناشقان بىر خىتاي تاجاۋۇزچى سابىق قوراللىق ئەسكەر، مەست بولۇپ قالغان بىر كېچىسى ئاغىنىلىرى بىلەن ئولتۇرۇپ مەززە قىلىپ شۇنداق ئەسلەپ بېرىدۇ: ”مەن كىچىك ۋاقتىمدا بۇ پەسەندە يۇرتقا دادام بىلەن كەلگەنىدىم. بىگتۇەننىڭ بىر يېزىسىغا كېلىپ ئورۇنلاشتۇق. بۇ يېزىنىڭ يېنىدا كىرسىن چىرىغى يېقىپ زامانىنىڭ كەينىدە ياشاۋاتقان ياۋايى ئۇيغۇرلار مەھەللىسىدىن بىرسى بار ئىدى. بىر كۈنىسى بېقىۋاتقان توڭگۇزىمىز قېچىپ بېرىپ ئۇلارنىڭ بېغىنى چەيلىۋېتىپتۇ. بۇنى كۆرگەن ياۋايىلار توڭگۇزىمىزنى كەتمەن بىلەن چېپىپ ئۆلتۈرىۋەتكەنىكەن. بىگتۇەن ئاشلىق ئىسكىلاتىدا قاراۋۇللۇق قىلىپ تۇرۇۋاتقان دادام بۇنىڭدىن خەۋەر تېپىپ دەرھال ئۇ يېزىغا كىرىپ ھېلىقى ئۇيغۇرنى مىلتىق بىلەن ئېتىپ ئۆلتۈرىۋەتكەنىكەن. بۇنىڭدىن چىچاڭلاپ كەتكەن بۇ يېزىدىكى نەچچە توك-توك ياۋايى ئۇيغۇرلار يۈگۈرۈپ كېلىپ دادامنى ئۇر-توقمان قىلىشقا باشلاپتۇ. بىرگە بارغان دادامنىڭ سەپدىشى قېچىپ كېلىپ بىگتۇەندىن قوراللىق ئادەم باشلاپ بېرىپ دادامنى ئاران قۇتقۇزۇپ چىقىرىۋالغانىكەن. دادامنىڭ بىر پۇتى بىلەن سول بىلىكى سۇنۇپ كەتكەچكە، ناكار بولۇپ قالدى. مەن ھەربىيلىكتىن دەم ئېلىش ئېلىپ ئۆيگە كەلسەم، دادامنىڭ قىياپىتى بەكلا ئېچىنىشلىق ئىدى. بۇ يېزىدىكى بارلىق قېرى ئۇيغۇرلارنى قىرىپ تاشلايمەن! دېگىنىمچە غەزەپ بىلەن بىر كونا ئاپتوماتنى ئېلىپ ئىشىككە قاراپ ئېتىلغىنىمدا دادام يالۋۇرۇپ توسۇۋالدى: سەن مېنىڭ بىردىن-بىر ئۇرۇقۇمسەن. بۇنداق ئۇچۇق بارساڭ سېنى ئۆلتۈرۈپ قويىدۇ، قىساس ئۇچۇن قىرىق يىل كېچىككەن ھېسابلانمايدۇ. ساقلاپ تۇر! دەپ يالۋۇردى. ئىلاجىسىز مەنمۇ دادامنى بالنىستقا تاشلاپ قويۇپ قىسىمغا قايتتىم. تەلىيىمگە شۇ يىللىرى غۇلجىدا ياۋايىلار ھۆكۈمەتكە نارازى بولۇپ نامايىشقا چىقىپتۇ.

ئۈلارنى باستۇرۇش ۋەزىپىسى دەل بىزنىڭ قىسمىغا بېرىلىپ، قار-شىۋىرغانغا قارىماي كېچىچە يول يۈرۈپ غۇلجىغا كىرىپ كەلدۇق. غۇلجىغا كىرەر-كىرمەيلا ھەممىمىزنىڭ كىيىملىرىنى قورالىلىق ساقچى قىسىم كىيىمىگە ئالماشتۇرغۇزدى. ھەممىمىز دېگۈدەك قارا شالاڭكا ئىچىگە لوم تۆمۈر ئۆتكۈزۈپ مەيدانغا كىرىپ كەتتۇق. مېنىڭ دادامنى ناكار قىلغان ياۋايىلار سەنمىدىڭ، توڭگۇزىمىزنى ئۆلتۈرگەنلەر سەنلەرمىدىڭ! دەپ ۋارقىرىغىنىمچە بۇ قېرى ئۇيغۇرلىرىنىڭ دادامدەك قېرىلىرىنى، كىچىك بالىلىرىنى تاللاپ تۇرۇپ ئۇرۇپ چەيلەشكە باشلىدىم. ... قانچىسىنىڭ تايىقىمدىن تىك-موللاق چۈشكىنىنى ساناپ بولالمايمەن، ئۇرە-ئۇر! مېنىڭ تايىقىمنى يېگەنلەردىن ساق قالدىغانلارنىڭ بولۇشىغا ئىشەنمەيمەن، ھېچ بولمىغاندا توڭلاپ بولسىمۇ ئۆلگەندۇ بۇ قېرى ئۇيغۇرلار! ...“ (!!!) مانا بۇ ۋەتىنىمىزگە كىرىپ كەلگەن ئەڭ ئادەتتىكى بىر خىتاينىڭ بىزگە تۇتۇۋاتقان پوزىتسىيىسى. ئۇنتۇمايلىكى، قالغان خىتايلارنىڭ ھەممىسىلا ئەنە شۇ خىتايدەك ياۋايىلىق بىلەن ۋەتىنىمىزدە بۇلاڭ-تالاڭچىلىق قىلىپ يۈرمەكتە؛ خەلقىمىزگە بىرمۇ مەكتەپ، بىرمۇ ئىشچىلىق ئورنى، بىرمۇ مەمۇرىي ئورۇن، بىرمۇ بىنا ئۆي، بىرمۇ ئاپتوموبىل، بىرمۇ شەھەر نوپۇسى ... بەرمەسلىك ئۈچۈن، پۇرسەت تاپقان ھامان خەلقىمىزنى قىرىپ تۈگىتىۋېتىش ئۈچۈن تەييار تۇرغان جاللاتلاردۇر! بۇنداق بىر تاجاۋۇزچى ئاھالىگە رەھىم قىلىش كېرەكمۇ؟ بۇنداق بىر تاجاۋۇزچى كەلگۈندىلىردىن مېھىر تىلەش مۇمكىنمۇ؟ بۇنداق كەلگۈندى تاجاۋۇزچىلارنى ۋەتىنىمىزدە ساقلاپ قېلىش لازىممۇ؟!

بىز بۈگۈن خىتاي تاجاۋۇزچىلىرى ئارىسىغا قانچىكى ئېغىر، قانچىكى كۆپ ۋەھىمە تېرىيمەن دەيدىكەنمىز، بىرىنچى باسقۇچلۇق ھەرىكىتىمىزنى شۇنچە يوشۇرۇن قانات يايدۇرۇشىمىزغا توغرا كېلىدۇ. بۇ باسقۇچ، بىزنىڭ قورۇق ھاياجانلىنىشىمىزنى، قورۇق ماختىنىشىمىزنى، قورۇق داۋراڭ قىلىشىمىزنى، كەڭ كۆلەملىك ھەمكارلىق ئاساسىدىكى بىرتۇتاش ھەرىكەت قىلىشىمىزنى، قانداقتۇر بىرەر پارتىيە، بىرەر تەشكىلات، بىرەر باشقۇماندانلىق شتابلارنىڭ كەسكىن قارارلىرى،

بىرتۇتاش پىلانلىرى بويىچە پائالىيەت قىلىش دېگەندەك قۇرۇق گەپلەرنى كۆتۈرەلمەيدۇ. بۇ باسقۇچ — يالغۇز خۇدا يولىدا، ۋەتەن-مىللەت ئۈچۈن كۆپرەك ھەرىكەت پەيدا قىلىشىمىزنى تەلەپ قىلىدۇ. بۇنىڭ ئۈچۈن شۇنچە يوشۇرۇن، شۇنچە دەھشەتلىك، شۇنچە ئىزچىل ھەرىكەت قىلىشىمىزنى ئالدىنقى شەرت قىلماقتا. بىزنىڭ ھەربىر ھەرىكىتىمىز قانچىكى نەتىجىلىك بولىدىكەن، خەلقىمىزگە شۇنچە كۈچلۈك مەدەت، شۇنچە كۈچلۈك تەشۋىقات بولۇپ تەسىر قىلىدۇ؛ خەلق سىزدىن شۇنچە پەخىرلىنىدۇ؛ خەلق سىزدىن شۇنچە كۆپ ئۈلگە ئېلىشقا تىرىشىدۇ. خىتاي تاجاۋۇزچىلىرىمۇ سىزنىڭ ھەر قېتىملىق نەتىجىلىك ۋەھىمە پەيدا قىلىش ھەرىكىتىڭىزدىن ئالغان زەربىلەر نەتىجىسىدە، شەرقىي تۈركىستانلىقلاردىن شۇنچە چۈچۈيدىغان، بۇ تۇپراقلاردىن شۇنچە قورقىدىغان ھالەتنى شەكىللەندۈرىدۇ!

خەلق ئومۇمىي يۈزلۈك يوشۇرۇن پائالىيەتلەرگە جەلپ قىلىنغىنىدا دۈشمەننىڭ تەھدىتلىرى شۇنچە تەسىر قوزغىيالماس ھالغا چۈشۈپ قالىدۇ، خائىن-جاسۇسلارمۇ شۇنچە يالغۇز ئوتتۇرىغا چىقىپ قالىدۇ. تىنچلىق تەرغىباتچىلىرىنىڭ تەرغىباتلىرىمۇ ۋەتىنىمىزدە ياكى چەتئەللەردە شۇنچە بازىرى كاساتلىشىپ كېتىدۇ.

مىللىي مۇستەقىللىق ھەرىكىتىمىزنىڭ بىرىنچى باسقۇچى قاچان ئاخىرلىشىدۇ؟ ئىككىنچى باسقۇچلۇق ھەرىكىتىمىزگە قىسمەن شارائىت تۇغۇلۇشقا باشلىغان دەۋرلەردىن باشلاپ تەدرىجىي ھالدا ئاساسلىق ھەرىكەت شەكلى بولۇشتىن قوشۇمچە ھەرىكەت شەكلى بولۇشقا ئۆزگىرىپ، ئۈچىنچى باسقۇچلۇق ھەرىكىتىمىزنىڭ شەپىسى كۆرۈلگەن دەۋرلەردە ئاساسەن تاماملانغان بولىدۇ. بۇ دەۋرنىڭ كېلىشى بىزنىڭ بىرىنچى باسقۇچلۇق ھەرىكىتىمىزنى قانچىكى ۋەھىملىك، قانچىكى زىچ، قانچىكى ئىزچىل داۋام قىلدۇرالىشىمىزغا باغلىق. ۋەھىملىك ھەرىكەتلەرنى پەيدا قىلىش ئۈچۈن ئۆزىمىزنى چېنىقتۇرۇشىمىزغا، خەلقنى بۇنداق ھەرىكەتلەرگە كۆپرەك جەلپ قىلىشقا ۋە شارائىت يار بەرگىنىدە مۇتلەق ئىشەنچلىك سىناقلار ئارقىلىق كۆپرەك شاگىرت يېتىشتۈرۈشىمىزگە توغرا كېلىدۇ. ھەرقايسى يوشۇرۇن پارتىيە-گۇرۇھلىرىمىزمۇ تىنچلىق كۈرەش يولى دېگەن

بىمەنە يولغا گۆھەر تېپىۋالغاندەك چىڭ چاپلىشىپ قالماي، خەلقىمىز ئارىسىدا خىتاي تاجاۋۇزچىلىرىغا ۋەھىمە سېلىشىنىڭ چارە-تەدبىرلىرى، ئاددىي قورال-ياراغ، رىتسېپ-چېرتيوژلىرىنى، دۈشمەنىنىڭ ئاجىز نۇقتىلىرىنى، غالىبىيەتلىك ھەرىكەت ئۆلگىلىرىمىزنى تىنىم تاپماي تەشۋىق قىلىشى، بۇنىڭ ئۈچۈن يوشۇرۇن ئادەم تەشكىللەپ ئەمەلىي ئۆلگىلەر كۆرسىتىشكە تىرىشىشى شەرت!

بىز ھەممە پائالىيىتىمىزنى مىللىي مۇستەقىللىق ھەرىكىتىمىزنىڭ بىرىنچى باسقۇچلۇق يۇقىرى دولقۇنىنى يارىتىشقا، ئىزچىل داۋاملاشتۇرۇشقا ئاتىيالىساق، ئاندىن ۋەتەنپەرۋەر، ۋەتەنپەرۋەرلىك ھەرىكەتلىرى بىلەن شۇغۇللىنىۋاتقان ھېسابلىنىمىز. ئەنە شۇ چاغدىلا مىللىي مۇستەقىللىق ھەرىكىتىمىزنى ئىلگىرى سۈرۈشكە تۆھپە قوشۇۋاتىمەن دېيەلەيمىز!

2.11§ تەشكىلات پائالىيەتلىرىمىز

بىرەر ئاممىۋى ھەرىكەتنىڭ ئاداققى غەلىبىسى — ئىزچىللىققا ۋە ئومۇمىيلىققا باغلىق. ئىزچىللىققا كاپالەتلىك قىلىشقا بولمايدىغان ھەرقانداق خەلق ھەرىكىتى ئاخىرقى نەتىجىسىنى قولغا كەلتۈرەلمەيدۇ. ئەمما ئىستىخىيلىك ۋە خۇسۇسىي شەكىللىك خەلق ھەرىكەتلىرى كەمدىن-كەم ئاخىرقى غەلىبىسىنى قولغا كەلتۈرەلەيدۇ. يەنى، نۇرغۇنلىغان خەلق قوزغىلاڭلىرى دەسلەپىدە ئىستىخىيلىك باشلانغان تەقدىردىمۇ، ئەگەر چاقماق تېزلىكىدە غەلىبىنى قولغا كەلتۈرەلمەيدىكەن، ھەرگىزمۇ ئىزچىللىقىغا كاپالەتلىك قىلىشقا بولمايدۇ. ئۇزۇنغا سوزۇلۇش ئېھتىمالى كۈچلۈك بولغان بىر ھەرىكەت، مۇقەررەر تۈردە مۇئەييەن بىر تەشكىلاتنىڭ توغرا، مەقسەتلىك، پىلانلىق ۋە سىستېمىلىق يېتەكلىشى ئارقىلىقلا ئاخىرقى غەلىبىنى قولغا كەلتۈرۈش كاپالىتىگە ئېرىشەلەيدۇ. ئۇنداق بولمايدىكەن، ئىستىخىيلىك بىر خەلق ھەرىكىتى نۇرغۇنلىغان مەھەللىۋى مەزھەپلەرگە ياكى بىرقانچە مىلتارىستلارغا پارچىلىنىپ كېتىپ، بىرتۇتاش ۋە پىلانلىق ھەرىكەتكە ئايلىنالماي، يىگىرمىنچى يىللاردىكى ئوتتۇرا ئاسىيا مىللىي 'باندىت' لىرىدەك بىر-بىرلەپ تارمار قىلىنىپ، مىڭ

تەستە يېتشسپ چىققان خەلق ھەرىكتى قايتىدىن نۆلدىن باشلاش ھالىتىگە چېكىنىپ كېتىدۇ. بىزنىڭ مىللىي مۇستەقىللىق ھەرىكىتىمىز يىلىغا يېرىم مىليوندىن سۇنئىي كۆپىيىپ كېتىۋاتقان ۋە چارەك مىليوندىن تەبئىي كۆپىيىش شارائىتىغا ئېرىشىۋالغان خىتاي تاجاۋۇزچىلىرىنى ۋەتىنىمىز تۇپراقلىرىدىن تەلتۆكۈس قوغلاپ چىقىرىشقا مەجبۇر بولىدىغان پەۋقۇلئاددە مۇشەققەتلىك ۋە ئۇزۇنغا سوزۇلىدىغان ھەرىكەت بولغاچقا، بىردەملىك ياكى بىردە-يېرىم كۆرۈلۈپ قالىدىغان ھەرخىل تارقاق ئاشكارا ھەرىكەتلەر بىلەن، شۇنىڭدەك باشتىن ئاخىرىغىچىلا مۇتلەق يوشۇرۇن ھەرىكەتلەرگە تايىنىپ ئېلىپ بېرىلىدىغان كۇرەشلەر بىلەنمۇ قەتئىي تۈردە ئەڭ ئاخىرقى نەتىجىنى قولغا كەلتۈرگىلى بولمايدۇ.

بولۇپمۇ ئىستىخىيىلىك باشلانغان بىر خەلق ھەرىكىتى توغرا يېتەكچىلىك قىلىدىغان بىرەر تەشكىلاتنىڭ قوماندانلىق شتابى ئاستىدا يېتەكلەنمىگەندە، ھېچقاچان ئەڭ ئاخىرقى غەلىبىسىگە ئېرىشەلمەيدىغانلىقىنى بىرىنچى جۇمھۇرىيەت ئىنقىلابىدىلا كۆرگەن ئىدۇق. چۈنكى ئىستىخىيىلىك ھەرىكەتلەر غەزەپنىڭ تۇيۇقسىز پارتلىشىنىڭ مەھسۇلى بولىدىغانلىقى، پىلانلىق، تەشكىللىك ھەرىكەت بولمىغانلىقى ئۈچۈن، تەبئىيكى غەزەپ كۈچى قانائەت تاپقىنىدا ياكى پەسەيگىنىدە، ۋاقىتنىڭ ئۆزىراپ كېتىشىگە ئەگىشىپ ئاستا-ئاستا ئۆچۈپ قالىدىغان، ھېچ بولمىغاندا غەيرىي مەقسەتلەرگە قاراپ بۇرۇلىنىپ كېتىپ مەغلۇبىيەتكە پېتىپ قالىدىغان ئىزچىللىقىغا كاپالەتلىك قىلىشقا بولمايدىغان ھەرىكەتتۇر. ھەرىكەتنىڭ ئىزچىللىقىغا كاپالەتلىك قىلىش ئۈچۈن ئەمەلىي كۈرەش جەريانىدا يېتىشىپ چىققان ۋە كۈنسايىن مۇكەممەللىشىپ بارىدىغان ئىقتىدارلىق قوماندانلىق شتابىنىڭ يېتەكلىشىگە موھتاج. ھالبۇكى، مىللىي مۇستەقىللىق ھەرىكىتىمىزنىڭ بىرىنچى باسقۇچىدا ھە دېگەندىلا بۇنداق بىر شتابتىن ئۈمىد كۈتەلمەيمىز. ئەمما ھەرىكەت قىلغۇچىلار بىلەن بىۋاستە مۇناسىۋىتى بولمىسىمۇ، ھەرخىل تەشۋىقات شەكىللىرى بىلەن بۇ خىل تارقاق پىدائىيلىرىمىزنى رىغبەتلەندۇرۇش، يول كۆرسىتىش، يېتەكلەش قاتارىدىكى ۋاستىلار بىلەن خەلق ئارىسىدىن يېتىلىپ چىققان يوشۇرۇن پىدائىيلىرىمىزنىڭ ئىزچىل

ھەرىكەتنى ساقلاپ قېلىش شارائىتنى ۋاستىلىك قولغا كەلتۈرۈش مۇمكىن. بىرىنچى باسقۇچلۇق ھەرىكىتىمىزنىڭ خاراكتېرىگە ئاساسەن، پېدائىيلىرىمىزنى يەككە ھەرىكەتلەرنى قانداق قىلغاندا غەلىبىلىك داۋاملاشتۇرغىلى بولىدىغانلىقى، قانداق قىلغاندا كېڭەيتىشكە بولىدىغانلىقى قاتارلىقلار ھەققىدە ۋاستىلىك ياردەملەردە بولۇش، بۇ جەرياندا باشقا پېدائىيلارنىڭ نەتىجىلىك تەجرىبىلىرىنى مەخپىي تەشۋىق قىلىپ تونۇشتۇرۇش، بۇ ھەرىكەتلەردىن خىتاي تاجاۋۇزچىلىرىنىڭ پاراكەندىلەشكەن مەنزىرىسىنى تونۇشتۇرۇشلار ۋە خەلقنىڭ قىزغىنلىقى ھەققىدىكى خەۋەرلەرنى تارقىتىش يوللىرى ئارقىلىق، پېدائىيلىرىمىزنىڭ يەككە-يېگانە ئەمەسلىكىنى، قىلىۋاتقان ئەجرىسىنىڭ ھەقىقەتەن مېۋىلىرى كۆرۈلۈۋاتقانلىقىنى كۆرسىتىپ رىغبەتلەندۈرگىنىدە، يەككە ھەرىكەتلەرنىڭ ئىزچىللىقىنى ساقلاپ قېلىشقا بولىدۇ. يەنە بىر تەرەپتىن پېشقەدەم پېدائىيلار ئۈچۈن شاگىرت يېتىشتۈرۈش يوللىرىنى ئۆگىتىش ۋاستىلىرى ئارقىلىق، يوشۇرۇن قارشىلىق كۆرسىتىش ھەرىكەتلىرىنى تەدرىجىي شەكىلدە ئۈچ-تۆت كىشىلىك قوشۇنلار ئاساسىدىكى زەنجىرسىمان يوشۇرۇن باغلىنىشلىق پارتىزانلار ئەترەت-گۇرۇپپىلىرىغا ئۇيۇشۇش تەلىماتلىرىنى بېرىپ، تەشكىللىنىشكە يېتەكلەش مۇمكىن. تەشكىللىنىش دېگەندە ھە دېسىلا بىر يەرگە يىغىلىۋېلىپ تۈگىمەس يىغىنلارنى ئېچىشقا بولىدىغان ۋە سەن ئۇنى قىل، سەن بۇنى قىل دەپ ئۇدۇل تەلىماتلار بېرىشكە بولىدىغان ۋەزىيەتنى شەكىللەندۈرۈشنىلا ئويلىماسلىق لازىم. بىر ھەرىكەتنىڭ پىلانلىق بىر شەكىلدە ئىزچىللىقىغا كاپالەتلىك قىلىش ئۈچۈن ئىللاكى بىر-بىرسىگە كۆرۈنىدىغان ياكى قۇرۇلتايلار ئېچىپ بىر-بىرىگە بۇيرۇق-يوليورۇقلارنى بېرەلەيدىغان داھىيسى، سېكرېتارى ئېنىق تەشكىلات بولۇشى شەرت ئەمەس. خەلقىمىز مىللىي مۇستەقىللىق مەسىلىسىدە ئورتاق غايىغا ئىگە بولغاچقا، بىرەر تەشكىلات ئۆز ئەزاسى بولمىغان پېدائىيلارغىمۇ بىر-بىرىنى كۆرمەي ياكى تونۇشماي تۇرۇپمۇ تەشكىللىك پائالىيەت قىلدۇرالىشى مۇمكىن. پەقەت بۇنداق ”قاراڭغۇلۇقتىكى مۇناسىۋەت“ مۇتلەق توغرا يول كۆرسىتىشكە كاپالەتلىك قىلىدىغان بولسىلا كۇپايە. زادى تونۇمايدىغان ۋە بەلكىم مەڭگۈ تونۇشماي ئۆتۈپ كېتىش

ئېھتىمالى بولغان يەككە ھەرىكەت قىلغۇچى پىدائىيلارمۇ مەڭگۈ ئۇچۇرۇشالىشى ياكى مەڭگۈ تونۇشالىشى مۇمكىن بولمايدىغان بۇ "قاراڭغۇلۇقتىكى قوماندانلىق شتاب" نىڭ بۇيرۇقلىرىنى خۇشاللىق بىلەن ئىجرا قىلىدىغان ۋەزىيەتنى يارىتىشىدا قىلچە گۇمان قىلمايمىز. بەلكىم بۇ خىل "قاراڭغۇلۇقتىكى قوشۇن ۋە قاراڭغۇلۇقتىكى قوماندانلىق شتاب" مۇناسىۋىتى بىرىنچى باسقۇچلۇق مىللىي مۇستەقىللىق ھەرىكىتىمىزنىڭ ئەڭ مۇكەممەل 'تەشكىلات' شەكلى بولۇپ قېلىشىمۇ مۇمكىن.

ئەگەر مىللىي مۇستەقىللىق ھەرىكىتىگە ئۆزىنىڭ تېگىشلىك ھەسسىسىنى قوشۇشنى ئويلاۋاتقان بىر پىدائىيمىز بىرەر پىدائىي قوشۇن قۇرۇشنى بىخەتەر كۆرمىگىنىدە ۋە بۇنداق 'قاراڭغۇلۇقتىكى تەشكىلات ۋە قاراڭغۇلۇقتىكى قوماندانلىق شتاب' نىڭ توغرا كۆرگەن 'بۇيرۇق' لىرىغا ئېرىشەلمەي قالغىنىدىمۇ قىلچە مەيۈسلەنمەستىن، ئۆز ۋىجدانىي بۇرچىنىڭ ھەيدەكچىلىكىدە پائالىيىتىنى ئىزچىل داۋاملاشتۇرۇشقا غەيرەت كۆرسىتىشى لازىم. بەلكىم بۇنداق 'يېتەكچىسىز' ھەرىكەتلەرنىڭ بىرقىسمى پىلانسىز، ئەھمىيەتسىز، ھەتتا قىسمەنلىكتە زىيانلىق ھەرىكەتلەر بولۇپ كۆرۈنگۈدەك بولغىنىدىمۇ ئەنسىرىمەسلىكى لازىم. چۈنكى قىسمەنلىكتە يەككە ھەرىكەت قىلغۇچىلارنىڭ پائالىيەتلىرى تەرتىپسىز، پىلانسىزدەك كۆرۈلگىنى بىلەن، خىتاي تاجاۋۇزچىلىرىغا بولغان تەسىرى مۇتلەق تۈردە قانۇنىيەتلىك بولۇپ رويى بېرىدۇ. بىزگە شۇنىڭ ئۆزىلا يېتەرلىك. شۇنداقتىمۇ، يەككە ھەرىكەتلەردە كۆپىنچە ھاللاردا يالغۇزلۇق ھېس قىلىپ 'ھېرىپ قېلىش' ھادىسىسى كۆرۈلۈشىمۇ مۇمكىن. ئەمما ئۆزىمىز ئاڭلىق بولساقلا، قىسقا مەزگىللىك 'ھېرىپ قېلىش' تىن كېيىن، مۇتلەق تۈردە قايتىدىن جانلىنىپ ھەرىكىتىمىزنى داۋاملاشتۇرالىشىمىز مۇمكىن. ئەگەر ھەقىقەتەن يالغۇزلۇق ھېسسىياتى سەۋەبىدىن قىينالغىنىمىزدا، ئۆزىنىڭ نەتىجىلىك پائالىيەتلىرىنى يېزىپ ماختاپ يالغان ئىسىملار بىلەن خەلق ئارىسىغا يوشۇرۇن تارقىتىۋېتىش يولى بىلەنمۇ 'خېلى ئارام تېپىپ قېلىشىمىز' مۇمكىن. بۇنداق قىلغاندا "بىر چالمىدا ئىككى پاختەك" دېگەندەك، ھەم ئۆزىمىزنى خۇشال قىلىۋېلىش، ھەم خەلقنى رىغبەتلەندۈرۈش مەقسىتىگە يېتەلەيمىز.

بىزنىڭ بىرىنچى باسقۇچلۇق ھەرىكىتىمىز بىۋاستە قوماندان ياكى داھىي يېتىشتۈرۈپ بېرەلمەيدۇ. ئەمما يوشۇرۇن كۆرۈنمەس قوماندان ۋە داھىيلارنى يېتىشتۈرۈپ بېرەلىشى مۇمكىن. بىر قارىسىڭىز، سانجىدا بىر ھەرىكەتنى پەيدا قىلىپ ”قارىغۇجا“ ئىمزاسىنى بەرگەننىڭ ئۆزىدە، ئاقسۇدا بىر ۋەقە ئوتتۇرىغا چىقىپ يەنە شۇ ”قارىغۇجا“ ئىمزاسىنى تاشلاپ قويغان؛ ئۈرۈمچىنىڭ يېقىلغانتاش رايونىدا بىر ۋەھىمىنى پەيدا قىلىۋېتىپ ”قارىغۇجا“ ئىمزاسىنى تاشلاپ قويغاننىڭ ئۆزىدە، شامالباغدا بىر ھەربىي ماشىنىسىنى پارتلىتىۋېتىپ يەنە شۇ ”قارىغۇجا“ ئىمزاسىنى تاشلاپ قويغان؛ ... نەتىجىدە خەلقىمىز ھەرقانداق بىر خىتاي قوغلاش ۋەقەسىنى ”قارىغۇجا“ پەيدا قىلغان دەپ قارىشىپ، ”ئۇ“ نىڭدىن غۇرۇرلانسا، خىتاي تاجاۋۇزچىلىرىمۇ ۋەھىمىلىك پارتلاشتىن ئۆملەپ كېتىۋېتىپ ”مىنى ’كا لا گو جيا‘ پارتلىتىۋەتتى“ دېيىشى مۇمكىن. بۇنداق ئورتاق قەھرىمان ئىسمى بىلەن ۋۇجۇدقا كېلىدىغان ’يېگانە يېتەكچى باتۇرىمىز‘ مۇ خەلقىمىزنىڭ خىتاي تاجاۋۇزچىلىرىنى قوغلاش ھەرىكىتىگە ’كۆرۈنمەي يېتەكچىلىك قىلىشى‘ مۇمكىن. ھەتتا كەلگۈسىدە مۇستەقىللىق مەيدانىمىزغا بۇ ”قارىغۇجىمىز“ نىڭ مىس ھەيكىلىنى قاتۇرىدىغانلارنىمۇ چىقمايدۇ دېگىلى بولمايدۇ.

كۆرۈنىدىغان قوماندانىمىز ياكى داھىيمىز بەلكىم مىللىي مۇستەقىللىق ھەرىكىتىمىزنىڭ ئىككىنچى باسقۇچ ئوتتۇرىلىرىدىن كېيىنلا ئاندىن ئوتتۇرىغا چىقىش ئىمكانى بارلىققا كېلىشى مۇمكىن. شۇڭا، ھە دېگەندىلا مۇكەممەل بىر داھىي، مۇكەممەل بىر قوماندان خىيالىنى قىلىشىمىز ھاجەتسىز. دېمىسىمۇ، ئوفىتسېرلىرىمىزمۇ بىراقلا ئۈچ توچكىلىق بولۇپ ئوتتۇرىغا چىقماي، قەدەممۇ-قەدەم يۈكسىلىپ ئوتتۇرىغا چىقىدۇ؛ خۇددى شۇنىڭدەك ھە دېگەندىلا تۆت يۇلتۇزلۇق گېنېرال پەيدا بولماستىن، بىر يۇلتۇز-بىر يۇلتۇزدىن قوشۇلۇپ يېتىشىپ چىقىدۇ. ئەمما بۈگۈنكى بەزى ’پارتىيە-تەشكىلات‘ لىرىمىزدا بىراقلا ’مارشال‘ بولىۋالىدىغانلار كۆرۈلمەكتە. بۇنىڭ ئاقىۋىتىدە ”ئىتنىڭ بېشىغا ئۇرسىمۇ بىر مارشال-گېنېرال چىقىدىغان“ ۋەزىيەت شەكىللىنىپ، قايسى بىرسىگە ’ئېھتىرام‘ بىلدۈرۈشنىمۇ

بىلگىلى بولماس قىلىۋەتتى!

ئەمما بىز شۇنىڭغا ئىشىنىشىمىز كېرەككى، يوشۇرۇن ۋەھىمە پەيدا قىلىش ھەرىكىتىنى ئىزچىل قانات يايدۇرىدىغانلا بولىدىكەنمىز، ھەرىكەت جەريانىدا ئومۇمىي ئېتىراپقا ئېرىشەلىگەن نوپۇزلار مەيدانغا كېلىپ، ھەرىكىتىمىز تەرتىپكە كىرىشى، تەشكىللىك ھەرىكەتكە ئايلىنىشى چوقۇم. بۇنداق شارائىتتا ئېرىشىش ئۈچۈن ھەرىكەتنىڭ بىرئاز بولسىمۇ ئاممىۋى تۈس ئېلىشى، نوپۇز بىخلىرىنىڭ ئاشكارىلىنىپ خەلقىمىزنىڭ تونۇشىنى تەقەززا قىلىدىغان ۋەزىيەت شەكىللىنىشى كېرەك. بۇنىڭ ئۈچۈن ئەڭ كېمىدە ئىككىنچى باسقۇچلۇق ھەرىكەت دەۋرىنى كۈتۈشىمىزگە توغرا كېلىدۇ. مەلۇمكى، بىرىنچى باسقۇچىمىزدا ھەممە پىدائىيلىرىمىز ئۆز ۋىجدانىي-غۇرۇرى بويىچە ھەرىكەت پەيدا قىلىپ تۇرۇشى، ئەڭ كۆپ بولغاندىمۇ يۇقىرىدا تەسۋىرلىگىنىمىزدەك ئىرادىمىزنى ئۆزىدە مۇجەسسەم قىلغان ”قارىغۇجا“ تىپلىرىمىزگە بويسۇنۇشىمىز ياكى ھېلىقىدەك ”كۆرۈنمەس تەشكىلات، كۆرۈنمەس قوماندانلىق شتاب“ لىرىمىزنىڭ بۇيرۇقلىرىغا كۆنۈپ تۇرۇشقا مەجبۇرمىز. شۇنىسى ئېنىقكى، بۈگۈنگىچە قۇرۇلغان ’مۇتلەق يوشۇرۇن تەشكىلات-پارتىيە‘ لىرىمىزدىن پاش قىلىنمىغىنى يوق. پەقەت پاش بولمىدى دېگەنلىرىمۇ ’قۇرۇلغىنىدىن كېيىن ئۆزىنى ھېچكىمگە ئۇقتۇرماي ھەرىكەتسىز جىم يېتىۋالغان پارتىيە‘ لەر بولۇپ، بۇنداق پارتىيىلەرنى ماھىيەتتە يوق دېيىشىمىز مۇمكىن. يەنى بىزدە مۇتلەق يوشۇرۇن ئەھۋال ئاستىدا پارتىيە-تەشكىل قۇرۇش ۋە بۇ تەشكىلگە تايىنىپ خەلقىمىزنى مىللىي مۇستەقىللىق ھەرىكەتلەرگە يېتەكلەش تەجرىبىلىرىمىز يوق. شۇنداق ئىكەن، ھازىرچە مەخسۇس پارتىيە قۇرۇشقىمۇ ئالدىراپ كېتىشىمىزنىڭ ھاجىتى يوق. ئاۋۋال قىلىدىغان ئىشىمىزغا ”پۇچقاق تۇرۇپ“ باقايلى. ھالبۇكى، نۆۋەتتە بار پارتىيە-تەشكىللىرىمىزنىڭ ھەممىسىلا دېگۈدەك مىللىي مۇستەقىللىق غايىمىزدىن پارتىيە-تەشكىلنىڭ ئىدىيىسى ياكى ’داھىي‘ سىنىڭ ئابرۇيىنى ئۈستۈن قويىدىغان ’تەشكىلاتلار‘ بولۇپ ئوتتۇرىغا چىقماقتا. شۇنداق ئىكەن، تەشكىللىنىش مەسىلىسى، بىزنىڭ بىرىنچى باسقۇچلۇق پائالىيەتلىرىمىزدە مۇتلەق يوشۇرۇن

تەشكىلاتلىنىش ۋە مۇتلەق يوشۇرۇن ئەمەلىي پائالىيەتلەرگە يېتەكچىلىك قىلىش قابىلىيىتىگە ئېرىشەلەيدىغان بولغاندىلا قىممەتكە ئىگە بولۇپ، بۇ باسقۇچتا، تەشكىل قۇرۇش مەسىلىسىدىن ھەرىكەت قىلغۇچى شەخسىي ياكى ئۇششاق گۇرۇپپا پائالىيەتلىرىنىڭ رولىنى ئۇستۈن كۆرۈشىمىز لازىم.

§2.12 مۇھاجىر تەشكىلاتلارنىڭ ۋەزىپىلىرى

مىللىي مۇستەقىللىق ھەرىكىتىمىزدە تەشكىللىنىش، مۇقىم بىرەر تەشكىلات ياكى پارتىيىگە ئۇيۇشۇش ھەقىقەتەن مۇھىم ئەھمىيەتكە ئىگە. ئەمما بۈگۈنكى ئەھۋالىمىزدىن قارىغاندا، ۋەتىنىمىزدىكى ۋەھشىي خىتاي تاجاۋۇزچىلار تېررورچىلىقى ئاستىدا بۇنداق تەشكىللىنىش ئىشى بەكلا قىيىنغا چۈشىدۇ. شۇڭا، ئالاھىدە يېتىشكەن پىدائىيلىرىمىز بولماي تۇرۇپ، بۇنداق بىر تەشكىلاتنى ۋۇجۇدقا كەلتۈرۈش بەكلا مۈشكۈل. ئەمما بەزى ئەللەرگە مۇھاجىر بولۇپ چىقىپ كەتكەن ياكى قېچىپ كەتكەن يۇرتداشلىرىمىز ئارىسىدا ۋاستىلىك ياكى بىۋاسىتە ناملاردا مىللىي مۇستەقىللىق ھەرىكىتىنى ئىلگىرى سۈرىدىغان تەشكىلاتلارنى قۇرۇش ئىمكانىيەتلىرىمىزنى يوق دېيىشكىمۇ بولمايدۇ. بولۇپمۇ چەتئەللەردە ئەھمىيەتسىز ناملاردا پىلاكاتنى ئېسىپ تۇرۇپ، مىللىي مۇستەقىللىق پائالىيەت تەشۋىقاتلىرى بىلەن يوشۇرۇن شۇغۇللىنىش، مۆرىتى كەلگەندە ۋەتىنىمىز ئىچىدىكى ھەرىكەتلەرگە مۇتلەق مەخپىي چارىلار بىلەن قوماندانلىق قىلىش ئارقىلىق ھەرىكىتىمىزنىڭ ئىزچىللىقىغا كاپالەتلىك قىلىشنىڭ ئىمكانىيەتلىرى يەنىلا كۆپ.

ئەپسۇسكى، بۈگۈنكى كۈندە مۇھاجىردىكى تۈتامسىز ئاشكارا تەشكىلاتلىرىمىزنىڭ سانى شۇنداق كۆپكى، گويا ئادەم تاپالمىغانلىرىدا بالا-چاقىلىرىنى يىغىپلا ’تەشكىلات‘ قۇرۇۋالغاندەك تەسىرات بېرىدۇ. قۇمدەك تولا بۇ تەشكىلاتلار ئۆز ئالدىغا تۇزۇكرەك بىرەر ئىشنى ۋۇجۇدقا چىقىرالماي، ئارىدا بىر

يغىلىپ بىر-بىرسىنى باشلىق سايلايدىغان يىغىلىشلارنى ئۆتكۈزۈشۈپ، ئاتالمىش "ئىتتىپاق، مەركەز، قۇرۇلتاي، شتاب ..." دېگەنلەرنى قۇرۇپ چىقىشىدىكەن. بۇ سۇئىي بىرلەشكەن گۇرۇھلار ۋەتىنىمىزنىڭ مىللىي مۇستەقىللىقىغا قىلچە مۇناسىۋىتى بولمىغان، ھەتتا بەزىدە زىيانلىق ئىشلارنى ئۆزلىرىگە ۋەزىپە قىلىپ بېكىتىشىپ، ھەممە يەردە تەرلەپ تۇرۇپ تەشۋىق قىلىشىپ خەلقىمىزنى سىرتتىن جەلپ قىلىشقا ئۇرۇنۇشىدىكەن. بۇ تەشكىلاتلىرىمىز ئۆزلىرىنى ۋەتەنپەرۋەر دېيىشىدىكەنۇ، كەسكىن ۋەتەنپەرۋەرلىك ھەرىكەتلىرىنىڭ تەشۋىقاتلىرىدىن ئۆلگۈدەك قورقىشىدىكەن؛ بىتەرەپمىز دېيىشىدىكەنۇ، ئۆزلىرىنىڭ تىنچلىق مەپكۇرىسىغا توغرا كەلمىگەن ھەرقانداق ۋەتەنپەرۋەرلىك چۈشەنچىلىرىنى قەتئىي يېقىن يولىتىشمايدىكەن. ھالبۇكى، ئۇلارنىڭ ئاتالمىش يىغىلىشلىرىغا ھەرخىل سالاھىيەتلەردىكى خىتايلار ئەركىن قاتنىشالايدىكەنۇ، خىتاي تاجاۋۇزچىلىرىغا قارشى پىلان-لايىھەلەرنى ئوتتۇرىغا قويغۇچىلار ياكى تەشكىلاتلار بۇ خىل يىغىلىشلارغا يېقىن كەلتۈرۈلمەيدىكەن؛ ئۇلارنىڭ ۋەتەن ھەققىدىكى داۋراڭ قىلىشىنى مەقسەت قىلىشىدىغان خەۋەرلىرى بىلەن ئۆزلىرىنىڭ يىغىن، قۇرۇلتاي ياكى شۇنىڭغا ئوخشىغان پائالىيەتلىرىنىڭ ماختاشلار بىلەن تولغان خەۋەرلىرىنى ئاساس قىلىشقان گېزىت-ژۇرناللىرىدا خىتايلارنىڭ سۆزلىشىگە، تەسلىمچىلەرنىڭ ماقالە بېرىشلىرىگە، ھەتتا كوممۇنىست خىتايلارنىڭ سۆزلىشىگىمۇ ئورۇن چىقىدىكەنۇ، ۋەتىنىمىزدىن خىتاي تاجاۋۇزچىلىرىنى تازىلاشقا دائىر سۆزلەر قەتئىي مەنئى قىلىنىدىكەن. بۇ تەشكىلاتلار ھەرخىل باھانىلەر بىلەن ئۆزئارا بىر-بىرىنى خائىن-جاسۇس دېيىشىپ تازىلاشقا رۇخسەت قىلىشىدىكەنۇ، خىتاي تاجاۋۇزچىلىرىنى تازىلاش ھەرىكىتىگە دائىر پائالىيەت ياكى تەشۋىقاتلارنى "ئىش بۇزارلار، خۇلىگەن-لۈكچەكلەر"، ھەتتا "تېرروروچىلار" دەپ قارا چاپلىشىدىكەن. ...

مۇھاجىردىكى تەشكىلاتلىرىمىزنىڭ مۇتلەق كۆپ قىسمى 'ئاپتونومىيە قانۇنلىرى'، خەلقئارالىق قانۇنلار، خىتاي دېموكراتىك ھەرىكەتلىرىنىڭ پرىنسىپلىرىغا تايىنىپ خىتاي تاجاۋۇزچىلىرىغا يالۋۇرۇش، خەلقئاراغا يىغلاپ قاقشاش قاتارلىقلار

ئارقىلىق خەلقىمىزنى ’ئەركىنلىككە ئېرىشتۈرۈش‘ تەمەسىدىكى كىشىلىرىمىز بولۇپ، ئۇلارنىڭ بەزى ’سۆھبەت، قارارلىرى‘ غا قاراپ ئۇلارنى خۇددى دۇنيا دۆلەتلىرىنىڭ باشلىقلىرى بىلەن بىرگە تۇرۇپ، بىرگە ئولتۇرىدىغان سالاھىيەتلىك چوڭلىرى بار كىشىلەرمىكىن دېگۈسى كېلىدۇ. سۆھبەت، ئەھۋال تونۇشتۇرۇشلىرى بىلەن خەلقئارانىڭ ياردىمىنى قوزغاش ئۈچۈن دىپلوماتىيە ئەمەلدارلىرى، مىنىستىرلەر، دۆلەت باشلىقلىرى بىلەن كۆرۈشەلەيدىغان سالاھىيەتلىك ئادەملىرى بولۇشى كېرەك. ئۇنداق بولمىسا، ئۇلارنىڭ تازىلىق ئىشچىلىرىنىڭ ’دوستلىرىنىڭ دوستىنىڭ دوستى‘ ۋاستىسى بىلەن خەلقىمىزنىڭ تەلىپىنى ئۇقتۇرۇپ بولمايدۇ. ئۇلار ۋەتىنىمىزدىكى قان تۆكۈپ جەڭ قىلغان شېھىتلىرىمىزنىڭ قېنىنى داۋراڭ قىلىشىپ بەزى سورۇنلارغا كىرەلىگىنىدەك قىلغىنى بىلەن، ئۇلارنىڭ ھېچقايسىسى قان تۆكۈلىدىغان ھەرىكەتلەرنى ھىمايە قىلىدىغان خىيالدا بولۇپ باقمىغان. شۇنىڭغا قارىماي، ئۇلار يەنە ۋەتىنىمىز خەلقىنى قالاق، ھېچنېمىنى بىلمەيدىغان ئاقماق قاتارىدا كۆرۈشىدۇ. شۇنىڭ ئۈچۈنمۇ ۋەتىنىمىزنىڭ ئازادلىقىنى ئۆز خەلقىنىڭ جاسارىتىگە ئەمەس، چەتئەللىكلەرنىڭ ساخاۋىتىگە تايىنىپ قولغا كەلتۈرۈشنى قۇۋۋەتلىشىدۇ. ھەتتا مۇتلەق كۆپ ساندىكى مۇھاجىر تەشكىلاتلىرى كىشىلەرنى جەلپ قىلىدىغان داۋراڭلار بىلەن شۇغۇللىنىپ، يىللىق تۇرمۇش خىراجىتىنى يىغىۋېلىش ئۈچۈنلا قۇرۇلغاندەك قىلىدۇ.

شۇنداق بولغاچقا، ۋەتىنىمىزدىكى مىللىي مۇستەقىللىق ھەرىكىتىنىڭ بىرىنچى باسقۇچىنى قوزغاشقا ئۆزىنى پىدا قىلماقچى بولغان ھەربىر پىدائىي، چەتئەلدىكى ھەرقانداق بىر مۇھاجىرنىڭ ياكى تەشكىلاتلىرىنىڭ ئاغزىغا قارىماسلىقى كېرەك. ئۇلار سىزنىڭ ئاققۇزغان ئىسسىق قانلىرىڭىزنى ’داپ‘ قىلىپ چېلىپ ئاز-تولا ئورۇن تاپقاندەك قىلىشسىمۇ، يەنە بىر تەرەپتىن چەتئەللىكلەرگە چىرايلىق كۆرۈنۈش ئۈچۈن سىزنى ’تېرروررچى‘ دەپ تىللىشىپ بېرىدۇ.

ئويلاپ كۆرەيلى، ئۆز ئۆيىڭىزدە ئولتۇرغىنىڭىزدا، ئۆيىڭىزنى تارتىۋېلىشنى ئاشكارا ئېلان قىلىپ كىرىپ كەلگەن قاراقچىلارغا قوپاللىق قىلسىڭىز قانداقسىگە تېررورلۇق

قىلغان بولۇپ قالدىكەنسىز؟ ھالبۇكى، بۇ قاراقچىلار چىش-تىرنىقىغىچە قوراللىنىپ سىزنى ئۆيىڭىزدىلا ئۇجۇقتۇرۇۋېتىشكە تىرىشماقتا. سىزنىڭ قولىڭىزدا ئاددىي پىچاق-توخماقلار، چاشقان-چۈشۈن دورىسى، سەرەڭگە-بېنزىنلىدىن باشقا ھېچبىر ’قورال‘ يوق. بۇنداق بىر شارائىتتا، خىتاي تاجاۋۇزچىلىرى ئاددىي ھەربىي قوراللىرىدىن تارتىپ، ئايروپىلان، تانكا-زەمبىرەكلەرگىچە، ھەتتا ئاتوم قوراللىرىغىچە قوراللىنىپ سىزنى ئۇجۇقتۇرۇشقا كېلىۋاتقان دۈشمەن تۇرۇقلۇق، ئۇلارغا قارشى پىچاق-توخماقلار بىلەن ھۇجۇم قىلىشقا تىرىشسىڭىز، سىز يەنە تېررورلۇق بىلەن ’ئىنسانىيەت ئەخلاقى‘ غا قارشى چىققان بولۇپ قالىسىز. بۇنداق دېگۈچىلەرنى ياكى بۇنداق باھالارغا سۈكۈت قىلغۇچىلارنى شەرقىي تۈركىستانلىق دەپ كىممۇ ئېتىراپ قىلالايدۇ؟

بىز بۇ يەردە يەنە شۇنى ئالاھىدە تەكىتلەپ ئۆتىمىزكى، شەرقىي تۈركىستان مىللىي مۇستەقىللىق ھەرىكىتىنىڭ بىرىنچى باسقۇچىدا بىز بارلىق دىپلوماتىك ھوقۇقلاردىن مەھرۇم قالدۇرۇلغانمىز. شۇ سەۋەبتىن بىز بۈگۈن ھەرقانداق بىر خەلقئارا تەشۋىقاتلاردىن قىلچىمۇ نەپ ئالالمايمىز. بىز ھەرىكىتىمىزنىڭ ئىككىنچى باسقۇچىنىڭ ئوتتۇرىلىرىغا بارغاندىلا ئېھتىمال بەزى دىپلوماتىيىلىك سەھنىلەرنىڭ بىرەر بۇلۇڭىدا ئولتۇرۇش لاياقىتىگە ئېرىشەلىشىمىز مۇمكىن. دۇنيا جامائىتىمۇ ئەنە شۇ دەۋردىلا بىزنى كۆزگە ئېلىشقا مەجبۇر بولىشى ئېھتىمال. بىز تارىختا ئەللىك مىڭ كىشىلىك مىللىي قوراللىق قوشۇنىمىزغا ئىگە بولمىغان بولساق، خىتاي ھۆكۈمىتى ۋەتىنىمىزگە جاڭ جىڭجوڭنى ئەۋەتەرمىدى؟ شۇ ۋاقىتتىكى سالاھىتىمىزنى كاپالەتكە ئىگە قىلىۋاتقان بىردىن-بىر ئامىل تولۇق قوراللانغان ئەللىك مىڭ كىشىلىك مىللىي قوشۇنىمىز ۋە يېمىرىلىشىنى تەسەۋۋۇر قىلىشقا بولمىغۇدەك ئازاد رايونىمىزنىڭ بولىشىدۇر! بۈگۈن قولىدا تۆمۈرنىڭ سۇنۇقىمۇ قالمىغان خەلقىمىزنىڭ دىپلوماتىيىلىك سورۇنلاردا قىلچىلىكمۇ نېسىۋىسى يوق. شۇڭا بۇنداق قۇرۇق تەرغىباتلارنىڭ ئارقىسىغا كىرىپ گول بولماي، ئاۋۋال دۈشمەننى قورقۇتالىغىدەك كۈچكە ئىگە بولۇشنىڭ چارىسى ھەققىدە باش قاتۇرۇشىمىز ۋە بۇ جەھەتتە ۋەتىنىمىز خەلقىگە

قولىدىن كېلىشىچە مەخپىي ياردەم قىلىشىمىز كېرەك.

مانا بۇ — بىزنىڭ مۇھاجىردىكى تەشكىلاتلىرىمىزنىڭ ھەرىكەت مۇددىئاسى بولۇشى كېرەك. ئەگەر مۇھاجىردىكى ۋەتەنداشلىرىمىز ھەقىقەتەن مىللىي مۇستەقىللىقىمىز ئۈچۈن بىرەر تۆھپە قوشۇش نىيىتىگە كەلگۈدەك بولسا، ھە دېسە دۈشمەن بىلەن سۆزلىشىشكىلا ھەۋەس قىلماي، ۋەتىنىمىز تەۋەسىدىكى يوشۇرۇن ھەرىكەتلەر ئۈچۈن مۇۋاپىق كېلىدىغان ئاددىي ۋە ئۈنۈملۈك ھەرىكەت ئۇسۇللىرى، ھەرىكەت تاكتىكىلىرى، ھەرىكەت چاقىرىقلىرى، تەشكىللىنىش ۋە تەربىيىلىنىش بىلىملىرىنى، ئەرزان، ئاددىي، كۈچلۈك ۋە ئەڭ بىخەتەر يوشۇرۇن زەربە بېرىش قوراللىرىنىڭ ياسىلىش-ئىشلىتىش ئۇسۇللىرى، رىتسېپ-چېرتيوژلىرى قاتارلىقلارنى تەييارلاپ ۋەتەنگە يوشۇرۇن يوللار بىلەن كىرگۈزۈپ تۇرسۇن. مىللىي مۇستەقىللىق ھەرىكىتىمىزنىڭ بىرىنچى باسقۇچىدا خەلقىمىز مۇھاجىر تەشكىلاتلىرىمىزدىن بۇنىڭدىن باشقا بىر نەرسە تەلەپ قىلمايدۇ!

§2.13 دۈشمەن جازالىشىغا قارشى ھەرىكەتلەر

مىللىي مۇستەقىللىق ھەرىكىتىمىزنىڭ بىرىنچى باسقۇچىدا دۈشمەن كۈچلىرى پەۋقۇلئاددە ئۈستۈن، خىتاي تاجاۋۇزچىلىرىنىڭ خورىكى ئۆسۈپ كەتكەن، خەلقىمىزنىڭ جەڭگىۋارلىق ئىرادىسى تېخى تولۇق قوزغالمىغان، يوشۇرۇن قارشىلىق كۆرسىتىش ھەرىكەتلىرى بىلەن شۇغۇللانغۇچى پىدائىيلار سانى ئىنتايىن ئاز، يوشۇرۇن قارشىلىق كۆرسىتىش ھەرىكەت تەجرىبىلىرىمۇ بەكلا يېتەرسىز قاتارىدىكى سەۋەبلەر تۈپەيلىدىن، قانات يايدۇرۇلۇۋاتقان يوشۇرۇن قارشىلىق كۆرسىتىش ھەرىكەتلىرىمىزنىڭ ۋەھىمە يارىتىش دەرىجىسىمۇ يېتەرلىك بولماسلىق، ھەرىكەت سانى ئاز بولۇش، خىتاي تاجاۋۇزچىلىرىنىڭ ئەسەبىيلىكى ھەددىدىن ئاشقان ئەھۋاللار كۆرۈلۈشى مۇقەررەر. بۇنداق بىر ئەھۋالدا، دۈشمەن كۈچلىرى ھەربىي،

قوراللىق ساقچى، ئامانلىق قوشۇنلىرى، ئادەتتىكى ساقچىلىرى، بىڭتۇەن باندىتلىرى، مىنبىڭ بۆلاكچىلىرى، تاجاۋۇزچى ھۆكۈمەت كادىر گۇماشتىلىرى، فاشىست كومپارتىيە ئەزالىرى، مىللىي مۇناپىقلار، مەنپەئەتپەرەسلەر قاتارىدىكى تاجاۋۇزچى كۈچلىرىنى تۇشمۇ-تۇشتىن ھەرىكەتلەندۈرۈپ، قاراملىق ۋە گۇمان بىلەن تۇتقۇن قىلىش ھەرىكىتى، قارا تىزىملىكتىكىلەرنى تازىلاش ھەرىكىتى، ھەتتا دىتىغا ياقمىغان، كۆزىگە سەت كۆرۈنگەن، قىزغىنىدىغان كىشىلىرىمىزدىن تارتىپ بارلىق بىگۇناھ خەلقىمىزنى جازالاش، سوراققا تارتىش، قىيناش، نەزەربەند قىلىش، قامال قىلىش، سۈرگۈن قىلىش قاتارىدىكى فاشىستىك جىنايەت ئىشلىرى بىلەن كەڭ شۇغۇللىنىشى تۇرغان گەپ.

خىتاي تاجاۋۇزچىلىرى بۇ خىل ئادەم قېلىپىدىن چىققان ۋەھشىيانە چارىلار بىلەن خەلقىمىزنىڭ يوشۇرۇن قارشىلىق كۆرسىتىش ھەرىكەتلىرىگە ئاتلىنىش ئىرادىسىگە ۋاستىلىك تۇسالغۇلۇق قىلىشنى پىلانلاپ، ئوچۇقتىن-ئوچۇق بىھۇدە ئۆلۈم جازالىرىنىمۇ كۆپەيتىۋېتىشى ئارقىلىق، خەلقىمىز ئارىسىدا ھەققەتەنمۇ پاسسىپ تەسىرلەرنى پەيدا قىلالىشى مۇمكىن.

يوشۇرۇن قارشىلىق كۆرسىتىش ھەرىكىتىگە ئۆزىنى بېغىشلىغان خىتاي تاجاۋۇزچىلىرىغا تەھدىت سالغۇچى يوشۇرۇن پىدائىيلىرىمىز دۈشمەنىنىڭ بۇ خىل فاشىستىك جازا ھەرىكەتلىرىدىن تەمتىرەپ قالماي، ئۆزىنى تېخىمۇ تەمكىنلەشتۈرۈپ، دۈشمەنىنىڭ جىددىيلەشكەن ھالىتىنى ۋەھىمە ھالىتىگە يۈكسەلدۈرۈش ئۈچۈن تېخىمۇ پاجىئەلىك ۋەقەلەرنى تۇغدۇرۇشقا تىرىشىشى لازىم. بولۇپمۇ خىتاي تاجاۋۇزچىلىرىنى تېخىمۇ ئېغىر ئالاقزادىلىككە سېلىۋېتىش ئۈچۈن شەرقتىن شەپە بېرىپ قويۇپ، غەربتىن تېگىش، دۈشمەننى ئوڭغا يۈگۈرتۈپ قويۇپ سولدىن زەربە بېرىش، تېپىك جاللاتلارنىڭ، تېپىك چاپارمەنلەرنىڭ، تېپىك خائىنلارنىڭ بالا-چاقىسىغا، ئاتا-ئانىسى، دوست-يارەنلىرى، ئۇرۇق-تۇغقانلىرىغا زەربە بېرىپ، خىتاي تاجاۋۇزچىلىرىنى ئېغىر ۋەھىمە ئىچىدە تەمتىرىتىۋېتىش ھەرىكەتلىرىنى جىددىي قانات يايدۇرۇش لازىم. بىگۇناھ ئۆلتۈرۈلگەن

ۋەتەنداشلىرىمىز ئۈچۈن بىرگە ئويلاپ قىساس ئېلىشقا بار كۈچىمىز بىلەن تىرىشىشىمىز لازىم.

خىتاي تاجاۋۇزچىلىرىنىڭ جازا ھەرىكىتى كۈچىيىپ كېتىدىغان دەسلەپكى دەۋرلەردە پاسسىپ ھالەتتە تۇرۇۋاتقان خەلقىمىز ئارىسىدا ئەنسىزلىك كۈچىيىپ، بۇ خىل يوشۇرۇن قىساس ئېلىش ھەرىكەتلىرىمىزنى قارىلايدىغان تەشۋىقاتلار ئۇلغىيىپ كېتىشىمۇ مۇمكىن. ھەتتا بۇ خىل پاسسىپ تەشۋىقاتلارغا ئۆتكەندىكى ھەرىكەتلىرىمىزدە كۆرۈلگىنىدەك داڭلىق ئالىمى، دىنىي، ئەتىۋارلىق زاتلىرىمىزنى ئالدىغا سېلىۋېلىپ بىزنى ھەرىكىتىمىزدىن ياندۇرۇشقا تىرىشىشىمۇ تۇرغانلا گەپ. ھەتتا قارا تىزىملىككە چۈشۈپ قالغانلارنىڭ ئاتا-ئانىلىرى، بالا-چاقىلىرى، ھەدە-سىڭىللىرىنىمۇ سۆرەپ چىقىشى مۇمكىن. يوشۇرۇن قارشىلىق كۆرسەتكۈچى پىدائىيلىرىمىز بۇ خىل پاجىئەلەرنىڭ كۆرۈلۈشىگە ئىمكان بار يول بەرمەسلىكى، ئىلاجسىز قالغىنىدا بۇنداق ئىنكاسلارغا ئىمكان بار پىسەنت قىلماسلىقى كېرەك. بىز شۇنى ئۇنتۇماسلىقىمىز كېرەككى، خىتاي تاجاۋۇزچىلىرىنى قوغلاش يوشۇرۇن ھەرىكىتىگە يېڭىدىن ئاتلانغىنىمىزدا خىتاي تاجاۋۇزچىلىرى نېمە قىلارىنى بىلەلمەي، ئۆزلىرىنىڭ ۋەھىمىسىنى، ئەنسىزچىلىكىنى، تاجاۋۇزچى ئاھالىسى ئارىسىدىكى پاراكەندىچىلىكنى يېپىش ئۈچۈن ھەرخىل قارىمالارچە غالجىرلىقلارغا مۇراجىئەت قىلىشى تەبىئىي ھال. ئەسلىدە خىتاي تاجاۋۇزچىلىرىنىڭ غالجىرلاشقان پەيتى ئۇلارنىڭ ئېغىر پاراكەندە بولۇۋاتقان، ئىچكى ساراسىمىگە چۈشۈۋاتقان ۋاقىتلىرى بولۇپ، بۇ خىل ۋەزىيەتتە قىلىۋاتقان ئىشلىرى پىلانسىز قارىملىقتىن باشقا نەرسە ئەمەس. بۇ خىل ھالەتتە تۇرغان دۈشمەننى ئىزچىل پاراكەندە قىلىشقا كاپالەتلىك قىلىدىغانلا بولساق، خىتاي تاجاۋۇزچىلىرىدىكى بۇ خىل ئەسەبىيلىك قورقۇشقا ئالمىشىپ، دۆلىتىگە قاراپ قاچىدىغانلارنى كۆپەيتىپ ياكى بىخەتەر دەپ قارىغان جايلارغا يىغىلىۋېلىشنى ئىلگىرى سۈرىدۇ. ئەنسىزلىك ئىچىگە چۈشۈپ قېلىۋاتقان خىتاي تاجاۋۇزچىلىرىنىڭ بىر يەرگە يىغىلىۋېلىشى قانچىكى كۆپىيىپ بارىدىكەن، دۈشمەننىڭ پاراكەندىچىلىكىمۇ شۇنچە كۈچىيىپ كېتىدۇ. مانا بۇ —

يوشۇرۇن قارشىلىق كۆرسىتىش شەكلىنى ئالغان بىرىنچى باسقۇچلۇق مىللىي مۇستەقىللىق ھەرىكىتىمىزنىڭ ئوڭۇشلۇق كېتىۋاتقانلىقىنىڭ بېشارىتى. ھەرقانداق بىر يوشۇرۇن زەربە بېرىش ھەرىكىتى مۇتلەق تۈردە دۈشمەننى پاراكەندىچىلىككە ئېلىپ بارىدۇ. خۇددى شۇنىڭدەك، نەدىن ۋە كىمدىن زەربە يېگەنلىكىنى بىلەلمىگەن دۈشمەنمۇ ھولۇقۇش ئىچىدە كىمگە زەربە بېرىشنى بىلەلمەي قاراملارچە زوراۋانلىق ھەرىكەتلەر ئارقىلىق پۈتكۈل خەلقىمىز ئارىسىدا خۇددى ئۆزلىرىنىڭ بېشىغا كەلگىنىدەك، ھەتتا ئۇنىڭدىنمۇ ئېغىر پاراكەندىچىلىك سېلىش ئارقىلىق، پىدائىيلىرىمىزنىڭ يوشۇرۇن پائالىيەتلىرىنى قورقۇتۇلغان خەلقىمىز ۋاستىسى ئارقىلىق بېسىم يارىتىپ ئۇجۇقتۇرۇشقا تىرىشىدۇ. يەنى پاراكەندىچىلىكنى تېخىمۇ كۈچلۈك پاراكەندىچىلىك بىلەن يەڭمەكچى بولىشىدۇ. بۇ ماھىيەتتە دۈشمەننىڭ ئەسەبىيلەشكەنلىكى ۋە ئەقىلدىن ئازغانلىقى بولۇپ، ئۆزلىرىنىڭ تىزگىنى ئاستىدا تۇرۇۋاتقان بىر جەمئىيەتنى قالايمىقان قىلىمەن دېيىش بىلەن، ماھىيەتتە ئۆزلىرىگە ھەسسىلەپ پاراكەندىچىلىك پەيدا قىلىۋېتىش بىلەن خۇلاسىلىنىدۇ. ئەگەر پىدائىيلىرىمىزمۇ دۈشمەننىڭ بۇ خىل پسىخولوگىيىلىك ئاجىزلىقىغا ئاساسەن، دۈشمەنگە تېخىمۇ كۈچەيتىپ ئېغىر ۋەھىمە پەيدا قىلىش بىلەن جاۋاب بېرىپ تۇرغىنىدا، يەنى دۈشمەننىڭ ئەسەبىيلىكى قورقۇشقا ئالماشقۇچە پاراكەندە قىلىشنى تېخىمۇ كۈچەيتىپ داۋاملاشتۇرۇپ بېرىشكە تىرىشقىنىدا، مۇتلەق تۈردە خىتاي تاجاۋۇزچىلىرىنىڭ ئەسەبىيلىكىنى قورقۇشقا ئايلاندۇرغىلى بولىدۇ. چۈنكى، خىتاي تاجاۋۇزچىلىرىنىڭ يېرىم ئەسىردىن بۇيان تىنچ ۋە بىخۇدۇك بولاڭ-تالاڭ قىلىشقا كۆنۈپ قالغان كەلگۈندىلىرىمۇ، پاراكەندىچىلىكتىن قۇتۇلۇش ئۈچۈن ئۆز ھۆكۈمىتىگە بېسىم قىلىشنى پەيدا قىلالايدۇ. پىدائىيلىرىمىزنىڭ يوشۇرۇن قارشىلىق كۆرسىتىش ھەرىكەتلىرى ئەنە شۇ مەنتىق بويىچە كونكرېتنى ئەھۋاللارغا قاراپ ۋەھىمە سېلىش پائالىيەتلىرىنىڭ سانىنى ۋە قورقۇنچلۇق دەرىجىسىنى دولقۇنسىمان يۈكسەلدۈرمەك ياكى پەسەيتىش شەكىللىرىدە ئىزچىل داۋام قىلدۇرۇشى لازىم. بۇنىڭ ئۈچۈن ئەڭ قورقۇنچلۇق پاجىئەلەرنى پەيدا قىلىش، ئەڭ ۋەھىمىلىك پارتلاشلار، ئەڭ

ۋەھىمىلىك ئوت كېتىشلەر، ھەتتا زوروۇر تېپىلغاندا ئەڭ پاجىئەلىك مەنزىرىلەرنى پەيدا قىلالايدىغان بىرلىكتە پارتلاپ ئۆلتۈرۈش ۋەقەلىرىنى تولۇق ئىشقا سېلىش لازىم بولىدۇ.

شۇنىڭغا دىققەت قىلىش كېرەككى، بىرىنچى باسقۇچلۇق ھەرىكەت جەريانىدا دۈشمەن بېسىمىدىن قۇتۇلۇش ئۈچۈن ئاچلىق ئېلان قىلىش، جىم ئولتۇرۇۋېلىش نامايىشى قىلىش ياكى باشقا تىنچ نامايىش، ئۆزىنى كۆيدۈرۈۋېلىش شەكىللىرىدىكى ئۆزىنى تونۇتۇپ بېرىدىغان ئەخمىقانە پاسسىپ قارشىلىق كۆرسىتىش ھەرىكەتلىرىدىن قەتئىي ساقلىنىش ۋە بۇنداق ھەرىكەت پىلانلىرىنى قەتئىي چەكلىشىمىز شەرت.

بىز بۇ يەردە شۇنى يەنە قايتا تەكىتلەپ كۆرسىتىمىزكى، مىللىي مۇستەقىللىق ھەرىكىتىمىزنىڭ بىرىنچى باسقۇچىدا خىتاي تاجاۋۇزچىلىرىنى نەق مەيدا كۆپلەپ يوقىتىشنى ئۆزىمىزگە مەقسەت قىلىۋالماسلىقىمىز لازىم. بىزنىڭ پەيدا قىلىدىغان ھەربىر ۋەھىمىمىز دۈشمەن ئاھالىسى ئارىسىدا چېكىدىن ئاشقان ئېغىر قورقۇتۇشنى پەيدا قىلىپ، خىتاي تاجاۋۇزچىلىرىنىڭ بىزگىلا مەنسۇپ بولغان بۇ ۋەتەندە تۇرۇپ قېلىشىدىن زېرىكىش، ئازراقلا پۇرسەت تاپالىسا ئالدى-كەينىگە قارىماستىن ئۆز دۆلىتىگە قاراپ قېچىش ۋەزىيىتىنى پەيدا قىلىشنى بىردىن-بىر مەقسەت قىلىدىغانلىقىمىزنى ھەرگىز ئۇنتۇماسلىق لازىم. شۇنداق ئىكەن، خىتاي تاجاۋۇزچىلىرى قانچىكى ئەسەبىيلەشكەنسىرى، شۇنچە ئېغىر ۋەھىمە پەيدا قىلىشقا تىرىشچانلىق كۆرسىتىش لازىم. ئەگەر دۈشمەن ئەسەبىيلەشمىگەن ئىكەن، دېمەك پەيدا قىلىۋاتقان يوشۇرۇن قارشىلىق كۆرسىتىش ھەرىكەتلىرىمىزنىڭ دېگەندەك ۋەھىمىلىك، يېتەرلىك زىچلىقتا ياكى يېتەرلىك ساندا بولمايۋاتقانلىقىنى كۆرسىتىدۇ. بۇنىڭ ئۈچۈن ھەر ۋاقىت ئەڭ پاجىئەلىك ۋەھىمىلەر پەيدا قىلىش ھەرىكەت ئۇسۇللىرىنى ئىزدىنىشىمىز، سىناق قىلىشىمىز ۋە كېڭەيتىشىمىزگە توغرا كېلىدۇ. پەيدا قىلغان ۋەھىمىمىز دۈشمەنگە قانچىكى ئېغىر قورقۇتۇش سالالىسا شۇنچە ئۇتۇق قازانغان بولىمىز. خۇددى شۇنىڭدەك قانچىكى ئېغىر پاجىئەلىك كۆرۈنۈشلەرنى

يارىتالىساق، خىتاي تاجاۋۇزچىلىرىغا شۇنچە ئېغىر ۋەھىمە سالالىغان بولىمىز. بۇ دېگەنلىك، خىتاي تاجاۋۇزچىلىرىنىڭ ۋەتىنىمىزدە بىخودۇك تۇرالىشى، ۋەتىنىمىز چېگرىسىدىن دادىللىق بىلەن بېسىپ كىرەلىشىگە شۇنچە كۈچلۈك توسالغۇ پەيدا قىلىنغان بولىدۇ.

بۈگۈنكى خەلقىمىز خىتاي تاجاۋۇزچىلىرىنىڭ ۋەتىنىمىز خەلقىگە يۈز يىللاردىن بۇيان سېلىشۋاتقان قىرغىنچىلىق ۋە زۇلۇملىرىدىن ئەقەللىي قىساس ئېلىش تۈيغۇسىنىمۇ ئۇنتۇغان ھالغا كەلتۈرۈلگەنلىكى ئېنىق. بۇ خىل ئەقەللىي قىساسكارلىق روھىنى قايتا ئەسلىگە كەلتۈرۈشنىڭ بىردىن-بىر چارىسى — خەلقىمىزگە خىتاي تاجاۋۇزچىلىرىنىڭ ۋەھشىي قىياپىتىنى ئاشكارلىتىش. خىتاي تاجاۋۇزچىلىرى خەلقىمىزگە قارىتا سامان-قۇناق توغرايدىغان جادۇلاردىن پايدىلىنىپ چېپىپ توغراشتىن قىلچە تەپ تارتمىغان، داڭلىق ئەربابلىرىمىزنى پارچىمۇ-پارچە قىلىپ توغراشتىن قىلچە چېكىنمىگەن، باشلىرىنى كېسىۋېلىپ ئايلارچە سازايى قىلىشتىن قىلچە تەپ تارتمىغان، خەلقىمىزنى تۈركۈملەپ قىرىپ تاشلاپلا قالماي ئۈچەي-باغىرلىرىنى دەرەخلەرگە ئېسىۋېتىشتىن تەپ تارتمىغان، داھىيلىرىمىزنى ئەڭ زامانىۋى تېررورلۇق ئۇسۇللاردىن پايدىلىنىپ ئۆلتۈرۈشلەردىن كېيىن قالمىغان تاجاۋۇزچىلاردۇر. بۇ تاجاۋۇزچىلارنىڭ ئەۋلادلىرى دەل بۈگۈنكى خىتاي تاجاۋۇزچىلىرىنىڭ دەل ئۆزىدۇر! ئۇلارنىڭ يېقىنقى يېرىم ئەسىر مابەينىدە خەلقىمىزگە يۈرگۈزگەن ئاشكارا ياكى يوشۇرۇن جازالىرى، ۋەھشىي قىيىن-قىستاقلارغا ئېلىشلىرى، سۈرگۈن قىلىشلىرى، بۇلاڭ-تالاڭ قىلىشلىرى، مۇسادىرە قىلىشلىرى، ھاقارەت قىلىشلىرى، بارلىق ئىگىلىك، بارلىق مەمۇرىيەت، بارلىق ھەربىيلىكلەردىن خەلقىمىزنى چەكلەپ كېلىشى، ... بۇلارنى خەلقىمىزگە ھەر ۋاقىت ئەسلىتىپ تۇرۇشىمىز، خەلقىمىزمۇ قىلچىلىك پۇرسەت تاپالىغان ھامان، ئۇچۇرغانلا بىر خىتاي تاجاۋۇزچىسىغا ئەينى جازالارنى بېرىشكە ھەققى بارلىقىنى بىلدۈرۈپ تۇرۇشىمىز، ۋەتىنىمىز خەلقىنىڭ ھەربىر ئۆلتۈرۈلگەن ئەزاسىنىڭ قىساسى ئۈچۈن بويى بىلەن تەڭ ئالتۇن بەرسىمۇ يەتمەيدىغانلىقىنى، ھەربىر ئۆلتۈرۈلگەن قېرىندىشىمىزنىڭ جېنى ئونلارچە خىتاي

تاجاۋۇزچىسىنىڭ جېنىدىنىمۇ قىممەتلىك ئىكەنلىكىنى دائىم ئۇقتۇرۇپ تۇرۇشىمىز شەرت. خىتاي تاجاۋۇزچىلىرى ھەرقانداق باھانە كۆرسىتىشتىن قەتئىي نەزەر، خەلقىمىزنىڭ خالىغان بىر ئەزاسىغا قانچىكى ئاشكارا ۋەھشىيلىك قىلىدىكەن، خەلقىمىز خىتاي تاجاۋۇزچىلىرىنىڭ ۋەھشىي ماھىيىتىنى شۇنچە ئوچۇق كۆرۈپ ئاللايدۇ ۋە غەزىپىمۇ شۇنچە ئارتىپ بارىدۇ. خىتاي تاجاۋۇزچىلىرىنىڭ بۇ خىل ۋەھشىي جازالىرى مەيلى بىۋاستە ئۆزلىرى تەرىپىدىن ئىجرا قىلىنسۇن، ياكى مىللىي مۇناپىقلار ۋاستىسىدە ئىجرا قىلىنسۇن، مۇتلەق تۈردە خىتاي تاجاۋۇزچىلىرىنىڭ ۋەھشىيلىكىدۇر. مىللىي مۇستەقىللىق كۈرىشىمىزنىڭ ئۈپۈقىنى كۆرۈۋاتقان خەلقىنىڭ غەزىپى مۇقەررەر تۈردە كۈرەش دولقۇنىنى كەلتۈرۈپ چىقىرىدۇ. بۇ نۇقتىدىن ئالغاندا يوشۇرۇن پىدائىيلار قوشۇنىنىڭ ھەربىر ئەزاسىنىڭ پەيدا قىلىدىغان ھەرىكەتلىرى ۋاستىلىك ھالدا خەلقنى مىللىي مۇستەقىللىق ھەرىكىتىمىزنىڭ بىرىنچى باسقۇچلۇق ھەرىكەت دولقۇنىغا ئاتلىنىشقا رىغبەتلەندۈرۈش رولىنىمۇ ئوينىغان بولىدۇ. شۇ سەۋەبتىن يوشۇرۇن قارشىلىق كۆرسىتىش ھەرىكىتىمىزنىڭ پىدائىيلىرى ھەرخىل قىساس ئېلىش ھەرىكەتلىرىنى ئاۋانگارتلىق بىلەن باشلاپ بېرىشى، ئەگەر مەلۇم يەردىكى خەلقىمىز جۈرئەت قىلىپ كېتەلمىگىنىدە، ئۇلار ئۈچۈن قىساس ئېلىشىپ بېرىش ئارقىلىق خەلقىمىزنى جاسارەتلەندۈرۈشىمىز لازىم!

§2.14 مىللىي مۇناپىقلارغا قارشى جازالار

بىز ئالدىنقى قىسىملاردا مىللىي مۇناپىق دېگەننىڭ كىملەرگە قارىتىلىشى كېرەكلىكىنى كۆرۈپ ئۆتكەنىدۇق. بۈگۈنكى مىللىي مۇناپىقلار گەرچە ۋەتىنىمىزنى خىتاي تاجاۋۇزچىلىرىغا بىۋاستە سېتىۋەتكەن بىرىنچى ئەۋلاد ۋەتەن ساتقۇچىلىرى بولمىسىمۇ، ۋەتىنىمىزنى خىتايلاشتۇرۇشتا تۈرتكىلىك رول ئويناۋاتقان، ھەمدە بىرىنچى ئەۋلاد ۋەتەن خائىنلىرىنىڭ بىۋاستە ياكى ۋاستىلىك يېتىشتۈرۈشى

نەتىجىسىدە ئوتتۇرىغا چىققان تۇغما ۋەتەن خائىنلىرىدۇر. بۇ تۇغما ۋەتەن خائىنلىرى ۋەتىنىمىزدە زومىگەرلىك ۋە باسقۇنچىلىق قىلىۋاتقان خىتاي تاجاۋۇزچىلار ھاكىمىيىتىنىڭ بارلىق قاتلاملىرىغا تارقىلىپ خىتاي تاجاۋۇزچىلىرىنىڭ باسقۇنچىلىق ھەرىكەتلىرىگە ياردەمچى بولۇۋاتقان ياكى ئوڭايلىق يارىتىپ بېرىۋاتقان تۇغۇندى خائىنلار بولۇپ، ئۇلار دەسلەپىدە بىرىنچى ئەۋلاد ۋەتەن خائىنلىرىنىڭ قولتۇقىغا كىرىۋېلىپ ۋەتەن ساتقۇچىلىق جىنايەتلىرى بىلەن شۇغۇللىنىپ كەلگەن بولسا، ئەمدىلىكتە تارىخىي خائىنلىق ۋەزىپىسىنى تۇگەتكەن بىرىنچى ياكى ئىككىنچى ئەۋلاد ۋەتەن خائىنلىرىنىڭ ئورنىغا دەسسەپ خىتاي تاجاۋۇزچىلىرىغا بىۋاستە غالچىلىق قىلىدىغان تۇغما ۋەتەن خائىنلىرىغا ئايلىنىپ كەتكەن مىللىي مۇناپىقلاردۇر. بۇ ۋەتەن خائىنلىرى ئىرادىسىز، مەنپەئەتپەرەس، نادان، ئاقماق، غايىسىز، ئابرۇيپەرەس، چىرىك ۋە پەسكەش مۇناپىقلارنى تاللاپ چىقىپ ئەتراپىغا توپلىۋېلىپ خىتاي تاجاۋۇزچىلىرىغا تېخىمۇ ساداقەتمەنلىك بىلەن غالچىلىق قىلىش رىقابىتىنى پەيدا قىلىۋاتقان خائىنلار گۇرۇھىنى قۇرۇپ پائالىيەت قىلىشماقتا.

بۇ خىل ئىككىلەمچى ياكى ئۈچلەمچى ۋەتەن خائىنلىرىنىڭ خېلى كۆپ قىسمى بىۋاستە ئۇرۇق-تۇغقانلار، دوست-يارەنلىرى، يۇرتداشلىرى، ئۇرۇقداش ۋە ساۋاقداشلىرى قاتارلىقلاردىن تەشكىل تاپىدىغانلىقى ئۈچۈن، ھەرخىل خائىنلار گۇرۇھىدىكى مۇناپىق شايكىلىرى ھەرخىل قاتلاملاردىكى خەلقىمىز ئارىسىدا رىقابەتچى گۇرۇھ مۇناپىقلىرىنى قارىلىشىپ، گويا ئۆزلىرى خەلقى ئۈچۈن ئەڭ ياخشى خىزمەت قىلىۋاتقان كىشىلەر چۈمپەردىسىگە ئورىنىۋېلىپ خەلقىمىزنى قايمۇقتۇرۇپ كەلمەكتە. ئەتراپىغا رىقابەت گۇرۇھى توپلاش ئىقتىدارى بولمىغان نادان مۇناپىقلارنىڭ بىرقىسمى بىۋاستە خىتاي تاجاۋۇزچىلىرىغا ساداقىتىنى كۆرسىتىش يولى بىلەن مەرتىۋىگە ئېرىشىدىغان بىۋاستە ئاشكارا مۇناپىقلىق يولىدا مېڭىشماقتا.

شۇڭا مىللىي مۇناپىقلارغا باھا بېرىشتە پالانچى ياخشىراق، پوكۇنچى ناچارراق دەيدىغان مەسىلە مەۋجۇد ئەمەس. خىتاي تاجاۋۇزچىلىرىغا قارشى ۋەتەنپەرۋەرلىك پائالىيىتىنى پەيدا قىلىپ باقمىغان ھەر بىر قورچاق ئەمەلدار ياكى ئۇلارنىڭ

غالچىلىرى، بۈگۈنكى كۈندىكى تىپىك ۋەتەن ساتقۇچلار ھېسابلىنىدۇ. مىللىي مۇناپىق ئىكەن، ئۇ خائىن چوقۇم جازاسىنى چېكىشى شەرت. بۇ خىل مۇناپىقلارنىڭ ئۆزىنى ئاقلاشتا قالغان بىردىن بىر يولى — مەيلى ئاشكارا بولسۇن ياكى يوشۇرۇن بولسۇن، ۋەتىنىمىزدىكى خىتاي تاجاۋۇزچىلىرىنى ئازايتىدىغان، ئۇلارنى قوغلاپ چىقىرىدىغان ئەمەلىي ھەرىكەتلەرنى پەيدا قىلىشلا بولىدىكى، ئۆزلىرىنى ئاقلاش ئۈچۈن باشقا يولى قالمىدى. يەنى، ھەرقانداق بىر مىللىي مۇناپىق خەلقىنىڭ جازاسىدىن قۇتۇلۇش ئۈچۈن خىتاي تاجاۋۇزچىلىرىنىڭ كۆپىيىشىنى توسۇش، دۈشمەننى قاچۇرۇپ ئازايتىش ۋە دۈشمەننى تەلتۆكۈس تازىلاشقا بىۋاستە قاتناشقان بولىشى ئالدىنقى شەرت قىلىنىدۇ. ئۇنداق بولمايدىكەن، بۇ خائىنلارنى پالانچىنىڭ بالىسى ياكى نەۋرىسى ئىدى، ۋەيا كېلىن-كۈيئوغلى ئىدى دېگەندەك باھانىلەرنى كۆرسىتىپ قوغداپ قېلىشقا ئۇرۇنغۇچىلارنى ۋەتەن خائىنلىرى بىلەن بىر قاتاردا تېگىشلىك جازاسىنى بېرىشىمىز كېرەك. خۇددى شۇنىڭدەك بۇ خائىنىنىڭ ئەۋلادىغا ياكى يېقىنلىرىغا زەربە بېرىش ئارقىلىق بۇ خائىنغا ۋاستىلىك زەربە بېرىشكە مەجبۇر قالغىنىمىزدىمۇ، بۇ خائىنىنىڭ ئاتا-ئانىسىنى، ئاكا-ئۇكىلىرىنى ۋە ھەدە-سىڭىللىرىنى، ئائىلىسىدىكىلەرنى، نەۋرە-كېلىن-كۈيئوغۇللىرىنى، ئەڭ يېقىن ھەمكارلاشقۇچىلىرىنى، ... يۇقىرىقىغا ئوخشايدىغان باھانە-سەۋەبلەرنى كۆرسىتىپ قوغداپ قېلىشقا قەتئىي بولمايدۇ. يۇقىرىقىدەك خائىن يېقىنلىرى بۇ خائىنىنىڭ ئادەتتىكى خائىنلىق پائالىيەتلىرى ئۈچۈن كۆڭۈل ئارامبەخشلىكى ياكى ياردەمچى-مەسلىھەتچىسى بولۇپ ۋەزىپە ئۆتەپ كەلگەن بولۇپ، بۇ خائىنىنىڭ ھەرقانداق بىر يېقىنىغا بېرىلىدىغان ئېچىنىشلىق زەربە، بۇ خائىنىنىڭ پاراكەندە بولۇشىنى كەلتۈرۈپ چىقىرىدۇ. پاراكەندە ھالەتكە چۈشۈپ قالغان بىر خائىنىنىڭ مۇناپىقلىق ھەرىكەتلىرىمۇ مەلۇم ۋاقىتتىن كېيىن توسالغۇغا ئۇچراپ، خائىنلىقتىن قايتىش ياكى چەكلىنىشىنى كەلتۈرۈپ چىقىرالىشى مۇمكىن. شۇڭا، ھەرقانداق بىر تىپىك خائىن ئەتراپى قەتئىي ئىككىلەنمەستىن تازىلىنىش ياكى جازالىنىش ئوبيېكتىپى قىلىپ تاللىنىشقا نامزاتتۇر.

ئەمدى بىز بۇ مۇناپىقلارغا بېرىلىدىغان جازالارنى كۆرۈپ باقايلى:

بۈگۈن ۋەتىنىمىزدە مىللىي مۇناپىقلارغا جازا يۈرۈشى قىلىش ھەرىكىتى ھازىرغىچە بىر ئادەت ياكى دولقۇن ھالىغا كەلتۈرۈلمەي كېلىنمەكتە. شۇ سەۋەبتىن ۋەتىنىمىزدىكى مىللىي مۇناپىقلار ئاپئاشكارا خائىنلىق ھەرىكەتلىرى بىلەن شۇغۇللىنىشتا قىلچە تەپ تارتمايدىغان ھالغا كېلىپلا قالماي، ھەتتا نۇرغۇن ۋىجدانسىزلارنى ھەۋەسلەندۈرىدىغان رولنىمۇ ئويناپ كەلمەكتە. شۇنداق ئىكەن، بۇنداق تىپىك ۋەتەن خائىنلىرىغا قارىتا ئۇششاق-چۈششەك كەمسىتىش، چەتكە قېقىش، ئابرۇيىسىزلاندۇرۇش، يېتىم قالدۇرۇش دېگەندەك تىنچ پائالىيەتلەر قىلچە تەسىر كۆرسەتەلمەس ھالغا كەلمەكتە. مىللىي مۇناپىقلىق خەلقىنى، مىللىتىنى، ۋەتىنىنى، ۋەتىنىنىڭ بايلىقىنى تاجاۋۇزچىلارغا بىۋاستە ياكى ۋاستىلىك شەكىللەر بىلەن سېتىش ھەرىكىتى بولغىنى ئۈچۈن، ۋەتەن-خەلقىمىزگە دۈشمەنلىك ھەرىكىتى بولۇپ ھېسابلىنىدۇ. ۋەتەنگە دۈشمەنلىك قىلىش ھەرىكىتى مەيلى بىۋاستە ياكى ۋاستىلىك بولسۇن، ئوخشاشلا مىللىي دۈشمەنلىك ھېسابلىنىدۇ. مىللىي دۈشمەن ئىكەن، خىتاي تاجاۋۇزچىلىرىغا قانداق شەكىلدە زەربە بېرىدىكەنمىز، بۇ مىللىي مۇناپىقلار گۇرۇھىغىمۇ ئوخشاش شەكىلدە زەربە بېرىشىمىزنى تەقەززا قىلىدۇ. يەنى، بىر مىللىي مۇناپىققا زەربە بېرىشتە ئىمكان بار بىۋاستە زەربە بېرىش، بىۋاستە زەربە بېرىش ئىمكانىنى تاپالمىغىنىمىزدا، بۇ خائىنىنىڭ ئاتا-ئانىسىغا، ئاكا ئۇكىلىرىغا، ھەدە-سىڭىللىرىغا، ئائىلە ئەزالىرىغا، كېلىن-كۈيئوغۇللىرىغا، نەۋرىلىرىگە، ئەڭ يېقىن ياردەمچى ۋە پىكىرداشلىرىغا، يېقىن ئۆتىدىغان قوشنىلىرىغا، ياكى ئۇلارنىڭ خالىغان بىرسىنىڭ مال-مۈلكىگە ئېغىر پاجىئە، ئاپەت خاراكتېرلىك جازالاشلارنى قىلچە ئىككىلەنمەي، قىلچە تاللاپ ئولتۇرماي ئەمەلگە ئاشۇرۇپ، قايسى ئاسان بولسا ئاۋۋال شۇنىڭغا زەربە بېرىش كېرەك. زەربە بېرىش قانچىكى ئېچىنىشلىق، قانچىكى پاجىئەلىك، قانچىكى قورقۇنچلۇق بولسا، مىللىي مۇناپىقلار گۇرۇھىغا شۇنچە ئېغىر زەربە بولۇپ تەسىر قىلىدۇ. قانچىكى ئېغىر زەربە بېرەلىسەك، بۇ مىللىي مۇناپىقلار گۇرۇھىنى شۇنچە قورقۇتقان، شۇنچە پاراكەندە قىلغان بولىمىز. قورقۇنچاق، پاراكەندە ئىچىدىكى مۇناپىقلار گۇرۇھى قىسقا ۋاقىت ئىچىدىلا خائىنلىقتا چەك قويۇشقا،

ئىچىدىن پارچىلىنىشقا، ھەتتا خائىنلىقتىن چېكىنىپ چىقىشقا مەجبۇر بولىدۇ.

بىز بۇ يەردە شۇنى ئالاھىدە تەكىتلەپ ئۆتىمىزكى، مىللىي مۇناپىقلار گۇرۇھى ھەرقانىداق بىر گۇرۇھقا تەۋە بولىشىدىن قەتئىي نەزەر، خىتاي تاجاۋۇزچىلار ھاكىمىيتى ئىچىدە قانچىكى يۇقىرى مەرتىۋىگە، قانچىكى مۇھىم ۋەزىپىگە ئېرىشەلىگەن بولىدىكەن، بۇ خىلدىكى مۇناپىقلار ياكى ئۇلارنىڭ يېقىنلىرى ئەڭ ئاۋۋال، ئەڭ پاجىئەلىك زەربە بېرىلىدىغان خائىنلار ئوبيېكتىپى قىلىپ تاللىنىشقا ئالاھىدە كۆڭ چىقىرىشىمىز لازىم.

ئاخىرىدا شۇنىمۇ كۆرسىتىپ ئۆتۈش كېرەككى، خەلقىمىز، ۋەتىنىمىز ئىنتايىن ئېغىر ۋەزىيەت ئاستىدا تۇرغىنىدا، ھەممە كىشى مىللىي مۇستەقىللىق ھەرىكىتىنى قانات يايدۇرۇشنىڭ چارە-تەدبىرلىرىنى ئاختۇرۇپ يۈرگەندە، بىرقىسىم غۇرۇرىنى، ۋىجدانىنى، ئەخلاقىنى، نومۇسىنى يوقاتقانلارنىڭ ئەيشى-ئىشرەت قايىنمى ئىچىگە چۆكۈپ كېتىشىمۇ ۋەتەنگە خىيانەت قىلغانلىقنىڭ باشقىچە ئىپادىسىدۇر. مەسىلەن، ۋەتىنىمىز خىتاي تاجاۋۇزچىلىرى تەرىپىدىن ئېغىر دەپسەندە قىلىنىۋاتقان بۈگۈنكى كۈندە، خىتاي تاجاۋۇزچىلىرى بىلەن مۇھەببەتلىشىش، ئۇلار بىلەن ئەيشى-ئىشرەت قىلىپ، قۇچاقلىشىپ يۈرۈشلىرى، خىتايلار بىلەن توي قىلىش، زەھەرلىك چېكىملىك بىلەن شۇغۇللىنىش، خىتاي تاجاۋۇزچىلىرى بىلەن قىمار ئويناش، خىتاي تاجاۋۇزچىلىرىغا ئىچ ئاغرىتىپ ئۇلارنى ئۆلۈمدىن قۇتۇلدۇرۇشقا ئۇرۇنۇش، يوشۇرۇپ قېلىشقا ئۇرۇنۇش ۋە بېقىۋېلىش قاتارلىق ئىش-ھەرىكەتلەر بىلەن شۇغۇللانغۇچىلارنىڭ ھەممىسى ۋەتەنگە ھاقارەت قىلغانلىق ھېسابلىنىدۇ. شۇڭا بۇ خىل چىرىك ئادەملەرنىمۇ جىنسى، مەرتىۋىسى، كېلىپ چىقىشى، بىلىم سەۋىيىسى، يېشى قاتارلىق ئالاھىدىلىكلىرىنى سۈرۈشتە قىلماي، پۇرسەت كەلگەن ھامان ئىبرەت بولسۇن ئۈچۈن ئەڭ پاجىئەلىك شەكىللەردە جازاغا تارتىشتىنمۇ چېكىنمەسلىكىمىز لازىم. بۇ خىل نومۇسسىزلىقلارغا ھەيدەكچىلىك قىلىدىغان، ياردەمچى بولىدىغان، ھىمايە قىلىدىغان، قىزىقتۇرىدىغان، مەجبۇرلايدىغان ھەرقانداق كىشىنىمۇ بەلگىلىك ئىبرەت جازالىرىغا تارتىشىمىز شەرت.

§2.15 قوشنا ئەل خەلقلىرى بىلەن مۇناسىۋەت

ۋەتىنىمىزنىڭ بۈگۈنكى دۈشمەن ۋەزىيىتىنى ئەستايىدىل تەھلىل قىلىدىغان بولساق، ھەقىقەتەنمۇ ئۇزۇنغا سوزۇلىدىغان مۇتلەق يوشۇرۇن ۋەھىمە پەيدا قىلىش ھەرىكەت باسقۇچى، شەھەر-بازارلار ئەتراپى پارتىزانلىق ھەرىكەت باسقۇچى ۋە شەھەر-بازارلار ئارىسى يوقىتىش جېڭى ھەرىكەت باسقۇچلىرىدىن ئىبارەت ئۈچ ئاساسلىق باسقۇچ بويىچە مىللىي مۇستەقىللىق ھەرىكىتىمىزنى قانات يايدۇرۇشقا مەجبۇر بولىدىغانلىقىمىزنى مۆلچەرلەشكە بولىدۇ. بۇ جەرياندا ھەرقايسى ھەرىكەت باسقۇچلىرىغا مۇناسىپ ھەرخىل خىتاي تەبىقىلىرى بىلەن، ھەرخىل ئېزىلگەن مىللەتلەر بىلەن، قوشنىلىرىمىز بىلەن، تۈركىي دۆلەتلىرى بىلەن، ئىسلام ئەللىرى بىلەن ۋە تەرەققىي قىلغان ئەللەر، خەلقئارالىق گۇرۇھ-تەشكىلاتلار بىلەن ئېنىق بىر مەقسەت ئاساسىدا مۇناسىۋەت قىلىشىمىزغا توغرا كېلىدۇ. بۇ خىل مەقسەتلەر ھەرقايسى باسقۇچلۇق مىللىي مۇستەقىللىق ھەرىكىتىمىزگە قەتئىي تۈردە ئېنىق ياردىمى بولۇشىنى ئالدىنقى شەرت قىلىدىغان پرىنسىپىغا رىئايە قىلىشى كېرەك. بۈگۈن بىزنىڭ بىرىنچى باسقۇچلۇق مىللىي مۇستەقىللىق ھەرىكىتىمىز تېخى مۆكەممەل بىر دولقۇن ھالىتىگە ئايلىنالماي تۇرغىنىدا، بۇ خىل مۇناسىۋەتلەرنىڭ ئۆزگىچە ئالاھىدىلىكىگە قەتئىي دىققەت قىلىپ مۇئامىلە قىلىشقا مەجبۇرمىز. بۈگۈنكى ئەھۋالىمىزدىن قارىغاندا، بۇنداق مۇناسىۋەتلەرنى بەلگىلىشىمىزدە ئاساسلىقى خىتاي تاجاۋۇزچىلىرى بىلەن بىۋاسىتە مۇناسىۋىتى بولغان مۇستەملىكە ئاستىدىكى مىللەتلەر بىلەن قوشنا ئەللەر ئارىسىدىكى مۇناسىۋەتلىرىمىزنى بەلگىلىۋېلىش مۇھىم ئەھمىيەتكە ئىگە.

1. تىبەتلىكلەر بىلەن بولغان مۇناسىۋىتىمىز:

بۈگۈنكى كۈندە خىتاي تاجاۋۇزچىلىرىنىڭ ھۆكۈمرانلىقى ئاستىدا تۇرۇۋاتقان

مۇستەملىكە ياكى خىتايدىن سانى ئاز مىللەت خەلقلىرى ئارىسىدا تىبەتلىكلەرنىڭ شارائىتى ئەڭ ئەۋزەل ھالدا تۇرماقتا. يەنى، تىبەتنىڭ جۇغراپىيىلىك ئۆزگىچىلىكى تۈپەيلىدىن خىتاي تاجاۋۇزچىلىرى نىسبەتەن ئالغاندا ئەڭ ئاجىز تۇرۇۋاتقان مۇستەملىكىسىدۇر. خىتاي تاجاۋۇزچى ئاھالىسى تىبەت ئېگىزلىكىدە ھېچقاچان ئۆز ئىختىيارى بىلەن مەڭگۈ قېلىشنى خالىمايدۇ. تىبەت، خىتاي مۇستەملىكىچىلىرىگە نىسبەتەن دۇنياۋى زومىگەرلىك ۋە مۇستەملىكە سىياسىتىنىڭ ئىزچىللىقىغا كاپالەتلىك قىلىدىغان ئىنتايىن مۇھىم جۇغراپىيىلىك ئامىللارنىڭ بىرىدۇر. دەرۋەقە، يېقىنقى يىللاردىن بۇيان تىبەتمۇ خىتايلارغا ئاھالە كۆچۈرۈش يېرى ۋە خامئەشيا مەنبەسى ھالىتىگە ئۆزگىرىپ بارماقتا. ئەگەر خىتاي تاجاۋۇزچىلىرى تىبەتنى قولدىن بېرىپ قويغىنىدا جەنۇبتا گۇۋاڭشى-يۈننەن ئەتراپىدىكى ھىندىچىنى مۇستەملىكىلىرىنىڭ مۇستەقىللىق ھەرىكىتى ياكى ئانا ۋەتەنلىرى بىلەن بىرلىشىۋېلىش ھەرىكىتى ئۈچۈن يوچۇق ئېچىلىپ قالسا، غەربتە ۋەتىنىمىزنىڭ مىللىي مۇستەقىللىق ھەرىكىتى ئۈچۈن ئىنتايىن پايدىلىق بىخەتەر پائالىيەت شارائىتى شەكىللىنىپ قالىدۇ. خۇددى شۇنىڭدەك، كۆكنۇر-كەنسۇ ساھەسىدىكى تۇڭگان خەلقىنىڭ خىتايدىن ئايرىلىپ ياشاش ياكى خىتايدىن تېخىمۇ ئەركىن ھوقۇقلارنى تەلەپ قىلىش تەلىپى ئۈچۈن پۇرسەت يارىتىلىدۇ؛ شىمالدىمۇ جەنۇبى موڭغۇللارنىڭ مۇستەقىللىق ياكى شىمالى موڭغۇلىيە بىلەن بىرلىشىپ كېتىشلەرنى ئاسانلاشتۇرۇپ بېرىش ئېھتىمالى تۇغۇلىدۇ. بۇنداق ئەھۋال ئاستىدا، شەرقىي شىمالدىكى مانجۇلارنىمۇ جىم ياتىدۇ دېيىش تەس. بۇ خىل ئەھۋال ئاستىدا خىتاي مۇستەملىكىچىلىكىنى ئىقتىسادىي ئاساسقا ۋە ئېنېرگىيە-خامئەشيا مەنبەسىگە ئىگە قىلىپ تۇرغان ۋەتىنىمىز تۇپراقلىرى، موڭغۇل دالالىرى ۋە مانجۇرىيە ئېغىر سانائەت بازىسىدىن ئايرىلىپ قالىدىغان خىتاينىڭ تېز ئارىدا يىمىرىلىپ بىرقانچە ئۇششاق خىتاي دۆلەتلىرىگە پارچىلىنىپ كېتىشىدىن دېرەك بېرىدۇ. شۇ سەۋەبتىن، خىتاي مۇستەملىكىچىلىرى تىبەتنىڭ قولدىن كېتىشىنى جۇغراپىيىلىك نۇقتىدىن خىتاينىڭ مىللىي يوقىلىشى دەپ ھېسابلىشىپ، تىبەتنى جان تىكىپ چىڭ قاماللاپ يېتىشىغا تىرىشماقتا. بۇ

نۇقتىدىن ئالغاندا تىبەت، خىتاي مۇستەملىكىچىلىرى ئۈچۈن ئەڭ مۇھىم سىياسىي-ھەربىي ئەھمىيەتكە ئىگە جۇغراپىيىلىك رايون ھېسابلىنىدۇ.

بىزگە نىسبەتەن تىبەتنىڭ ئەھمىيىتى بۇنىڭلىق بىلەنلا تۈگىمەيدۇ: تىبەت، خىتايلارنى تىبەت ئېگىزلىكىنىڭ ئەڭ ئېگىز تاغلىرى بولغان ھىمالايا تاغ تىزمىسى ئارقىلىق ئۆزلىرىنى ھىندىستاننىڭ تەھدىتىدىن ساقلاپ تۇرماقتا. بۇنىڭ نەتىجىسىدە، ھىندىستان دۈشمىنى بولغان پاكىستان بىلەن زىچ ھەمكارلىق ئورنىتىش شارائىتىنى يارىتىپ بەرمەكتە. بۇ تەرىپى بىز ئۈچۈن بەلگىلىك تۇسالغۇلارنى پەيدا قىلىپ كەلمەكتە. يەنى، بىر مۇسۇلمان دۆلىتى بولغان پاكىستاننىڭ ئۆز دۆلىتىنىڭ بىخەتەرلىكى ئۈچۈن ھىندىستانغا خىتايىنى كوزىر قىلىپ كۆرسىتىش خاھىشى، ۋەتىنىمىز خەلقىنى يا پاكىستانغا يېقىنلىشالمايدىغان، ياكى ھىندىستانغا يېقىنلىشالمايدىغان تولغاقلىق ۋەزىيەتنى شەكىللەندۈرۈپ بەرمەكتە.

يەنە بىر مەسىلە، تىبەتنىڭ سەرگەردان ھۆكۈمىتى خىتاي تاجاۋۇزچىلىرىنىڭ دىپلوماتىيە ساھەسىدە بېشىنى ئاغرىتىپ كېلىۋاتقان ئەڭ زور تەھدىت ھېسابلىنىپ كېلىۋاتقاچقا، خىتاي تاجاۋۇزچىلىرى ھەرخىل دىپلوماتىيە ھىيلىگەرلىكلىرىدىن پايدىلىنىپ تىبەت سەرگەردان ھۆكۈمىتىنى قىرىق يىلدىن بۇيان ۋاستىلىك بىر شەكىلدە تىنچ مۇستەقىللىق پائالىيەتلەر دائىرىسىدە چەكلەپ كەلمەكتە. بۇنىڭغا قوشۇلۇپ، دالاي لامانىڭ ئالغان نوبېل تىنچلىق مۇكاپاتى، تىبەتلىكلەرنىڭ قوراللىق كۈرەش ئارقىلىق مىللىي مۇستەقىللىق ھەرىكىتىنى ئىلگىرى سۈرۈشىنى چەكلەپ، تىنچ مۇستەقىللىققا ئېرىشىش ھەۋىسىنى ئالاھىدە كۈچەيتىپ بەردى. ئەمما تىبەتنىڭ يېقىندىن بۇيانقى ئويغانغان ياش ئەۋلادلىرى ئارىسىدا، بۇ خىل تىنچلىق ئويۇنلىرىنىڭ ھەقىقىي ماھىيىتىنى تەدرىجىي تونۇپ يېتىپ، دالاي لامانىڭ پۈتۈن ئىنسانىيەت سۆيگۈسىنى ئىشقا ئاشۇرۇش تەلىماتى ئاساسىدىكى تىنچ دىپلوماتىيە يوللىرى بىلەن مۇستەقىللىققا ئېرىشىش پىلانلىرىنىڭ رىياللىقى بولمىغان ئۇتوپىيىلىك فانتازىيە ئىكەنلىكىگە ئىشەندۈرۈشكە باشلىماقتا. نەتىجىدە تەدرىجىي شەكىلدە قوراللىق پارتىزانلىق كۈرەشكە ھەۋەسلىنىدىغان ياش تىبەتلىكلەر كۈنسايىن ئارتىپ

بارماقتا.

تىنچلىق تەرغىباتىنىڭ زىيىنىنى يېتىپ ئاشقىچە كۆرگەن خەلقىمىز قەتئىي تۇٔردە تىبەت قۇراللىق كۇٔرەش تەشەببۇٔسچىلىرى بىلەن زىچ ھەمكارلىق ئورنىتىش يوللىرىنى تېپىپ چىقىشى لازىم بولماقتا. بۇٔ خىل ھەمكارلىقنى ختاي تەۋەسىدىكى ئەۋزەللىكلەردىن پايدىلىنىپ قانات يايدۇٔرۇٔشقا بولىدۇٔ. بولۇٔپمۇٔ تىبەتلىكلەرنىڭ بىزگە ئوخشاش بىرىنچى باسقۇٔچلۇٔق يوشۇٔرۇٔن ۋەھىمە پەيدا قىلىش ھەرىكىتى بىلەن ئىش باشلاش زۆرۇٔرىيىتى بولمىغاچقا، ئۇٔلارنى نىسپى يوشۇٔرۇٔن پائالىيەتلەر ئارقىلىق بىراقلا ئىككىنچى باسقۇٔچلۇٔق مىللىي مۇٔستەقىللىق ھەرىكەت باسقۇٔچىمىزغا ئوخشاپ كېتىدىغان پائالىيەتلەرگە تىبەتلىكلەرنى قىزىقتۇٔرۇٔشىمىز مۇٔمكىن. شۇٔنداق بولغاچقا، تىبەت تىنچلىقچىلار گۇٔرۇٔھى بىلەن يېقىنلىشىشنىڭ قىلچە ئەمىلى ئەھمىيتى يوق، ھەتتا زىيانلىق بولىشىمۇٔ مۇٔمكىن.

2. موڭغۇٔللار بىلەن بولغان مۇٔناسىۋىتىمىز:

بىر پۇٔتۇٔن موڭغۇٔل دۆلىتىنى قۇٔرۇٔشى لازىم بولغان موڭغۇٔللار ھەرخىل ئىچكى-تاشقى سەۋەبلەر تۇٔپەيلىدىن ئىككىگە بۆلۇٔنگەن ھالدا تۇٔرماقتا. ختاي مۇٔستەملىكىسىگە ئايلىنىپ كەتكەن جەنۇٔبىي موڭغۇٔللارنىڭ مانجۇٔرىيىدىن تارتىپ تا ۋەتىنىمىز چېگرىسىغىچە بولغان چەكسىز كەتكەن يايلاقلىرى ئارىسىدا ئىنتايىن مول تۆمۇٔر ۋە نېفىت مەنبەلىرىنىڭ بولىشى، جەنۇٔبى موڭغۇٔللار ئۇٔچۇٔن ئېغىر ئاپەت بولۇٔپ قالماقتا. ختايغا ئىنتايىن يېقىن تۇٔرغان بۇٔ خامئەشيا مەنبەلىرى موڭغۇٔل شەھەر-قىشلاقلىرىنى تېزلىكتە سۇٔنئىي ختايلاشتۇٔرۇٔلغان يەرلەرگە ئايلاندۇٔرۇٔشنىڭ ھەرىكەتلەندۇٔرگۇٔچى ئاملى بولۇٔپ بەردى. نەتىجىدە، جەنۇٔبىي موڭغۇٔل تۇٔپراقلىرىدىكى ختاي تاجاۋۇٔزچى كەلگۇٔندىلەرنىڭ زىچلىقى ۋەتىنىمىزنى بېسىپ ياتقان ختاي تاجاۋۇٔزچىلار زىچلىقىدىن كۆپ ئۇٔستۇٔن تۇٔرماقتا. شۇٔڭا، موڭغۇٔل خەلقىنىڭ ختاي تاجاۋۇٔزچىلىرىدىن قۇٔتۇٔلۇٔپ چىقىش ھەرىكىتىنى باشلىشىدا تىبەت خەلقىگە ئوخشاش بىۋاستە پارتىزانلىق ھەرىكەتلىرىنى مۇٔقەددىمە قىلىشى

ئۇيغۇن ئەمەس. ئۇلارمۇ خۇددى بىزگە ئوخشاش خىتاي تاجاۋۇزچىلىرىنى قوغلاش ئۇچۇن يوشۇرۇن ۋەھىمە پەيدا قىلىش ھەرىكەتلىرىنى ئاساس قىلىشقا مەجبۇر. ھالبۇكى، خىتاي مۇستەملىكىچىلىرىنىڭ ھەرخىل ھىيلىگەر قايمۇقتۇرۇشلىرى ۋە ۋاستىلىك يوللار بىلەن تەسىر كۆرسىتىشلىرى نەتىجىسىدە، موڭغۇللار ئارىسىدىمۇ نۇرغۇن كىشىلەر ۋەتىنىنى تىنچ شەكىلدە مۇستەقىل قىلىش خامخىيالىدا خەلقنى بىخۇدلاشتۇرۇپ كەلمەكتە ئىدى. يېقىنقى يىللار مابەينىدە تىبەت ۋە شەرقىي تۈركىستان خەلقلەردىن ئىلھام ئېلىپ قوراللىق كۈرەشكە ئىرادە تىكلەۋاتقان 'ياش چىڭگىزخانچىلار' قوشۇنى تەدرىجىي شەكىلدە كۈچىيىپ كەلمەكتە. بۇ 'ياش چىڭگىزخانچىلار' ھەددىدىن تاشقىرى كۈچلىنىپ كەتكەن خىتاي تاجاۋۇزچىلىرىغا قارشى چىڭگىزخان روھى بىلەن قانلىق جەڭگە ئاتلىنىش يولىنى تەشۋىق قىلىشقا كىرىشمەكتە.

يۇقىرىدا كۆرسىتىپ ئۆتكىنىمىزدەك، موڭغۇل ۋەزىيىتىنىڭ جىددىيلىشىشى ۋەتىنىمىزنىڭ مىللىي مۇستەقىللىق ھەرىكىتىنىڭ بىرىنچى باسقۇچى ھېسابلىنىدىغان خىتاي تاجاۋۇزچىلىرى نوپۇسىنىڭ سۈنئىي ۋە تەبىئىي كۆپىيىشىنى چەكلەش جەھەتتە ئىجابىي رول ئوينايدىغانلىقى مۇقەررەر. ئۇنىڭ ئۈستىگە موڭغۇل خەلقىنىڭ يوشۇرۇن قوراللىق قارشىلىق كۆرسىتىش ھەرىكىتىنى قانات يايدۇرۇشىدا شەرتسىز ياردەم قىلالايدىغان سەكسەن يىللىق مۇستەقىل موڭغۇلىيە جۇمھۇرىيىتى ئۇلارغا ئەڭ يېقىن ۋە ئەڭ ئىشەنچلىك ئارقا تىرەك بولۇپ بېرەلەيدىغان ئەۋزەل تاشقى شارائىتى مەۋجۇد. شۇڭا موڭغۇللارنىڭ مۇستەقىللىق كۈرىشى، بولۇپمۇ پارتىزانلىق كۈرەش باسقۇچىغا كۆتۈرۈلۈشىدىن كېيىنكى ۋەزىيىتى بىزنىڭكىگە قارىغاندا يەنىلا نۇرغۇن ئەۋزەللىكلەرگە ئىگە.

موڭغۇللار بىلەن بولغان مۇناسىۋىتىمىزدە، ۋەتىنىمىزدىكى يۈزمىڭلىغان موڭغۇل ۋەتەنداشلىرىمىز موڭغۇلىيىنىڭ مۇستەقىللىق كۈرىشىگە ئاكتىپ ياردەمچى بولۇش بىلەنلا قالماي، ئورتاق دۈشمىنىمىز بولغان ۋەتىنىمىزدىكى خىتاي تاجاۋۇزچىلىرىغا قارشى كۈرەش قىلىشتىمۇ بىز بىلەن بىرلىشىپ كېتەلەيدىغانلىقى بىر تارىخىي پاكىت.

شۇ سەۋەبتىن بىز ۋەتىنىمىزدىكى موڭغۇللار ۋاستىسى ئارقىلىق موڭغۇلىيىنىڭ مىللىي مۇستەقىللىق ھەرىكىتىگە ھېسداشلىق ۋە رىغبەتلەندۈرۈشلەردە بولۇشىمىز مۇمكىن. بولۇپمۇ ئوخشاش ھەرىكەت تەقدىرىگە قالغىنىمىز ئۈچۈن، بىر-بىرىمىزگە تەجرىبە تونۇشتۇرۇش جەھەتتە جەڭگىۋار موڭغۇللار بىلەن ھەمكارلىشىشنىڭ ئەھمىيىتى ئىنتايىن زور.

3. تۇڭگانلار بىلەن بولغان مۇناسىۋىتىمىز:

تۇڭگانلارنىڭ ئەھۋالى سەل باشقىچە بولۇپ، خىتاي مۇستەملىكىچىلىرى تەۋەسىدىكى تۇڭگانلار ئىنتايىن تارقاق جايلاشقان بولغاچقا، ئۇلارنىڭ ھەدېگەندىلا بىرەر مۇستەقىل تۇڭگان دۆلىتى قۇرۇش ئۈچۈن كۈرەش قىلىش ئىمكانىيىتى يوق دېگۈدەك كۆرۈنمەكتە. گەرچە كەڭسۇ ئەتراپىدا، سەنشى، نىڭشىيا ۋە كۆكنۇر ئېگىزلىكى ئەتراپىدا تۇڭگانلارنىڭ زىچلىقى نىسبەتەن يۇقىرى كۆرۈنگەندەك قىلسىمۇ، ئەمما بۇ يەرلەر ئومۇمەن مۇتلەق ئۈستۈن خىتاي تاجاۋۇزچىلار نوپۇسىغا ئىگە يەرلەر بولغاچقا، ھەمدە بۇ يەرلەر پەۋقۇلئاددە نامرات تاشلىۋېتىلگەنلىكى ئۈچۈن، تۇڭگانلارنىڭ بۇ يەرلەردىمۇ ھەرقانداق بىر كۈرەش يولىدىن پايدىلىنىپ پائالىيەت قىلىشىدىن قەتئىي نەزەر، مۇستەقىل تۇڭگان دۆلىتى قۇرۇپ چىقالىشىنى ھازىرچە قىياس قىلماق تەس. ئەمما تۇڭگانلار بارلىق خىتاي شەھەرلىرىگىچە تارقىلىپ ياشاپ كەلگەنلىكى ئۈچۈن، خىتاينىڭ غەرىبىدە بىرقەدەر ئەركىن تۇڭگان فېدېراتسىيىسى دېگەندەك مىللىي ئەركىنلىكنى كاپالەتكە ئېرىشتۈرەلەيدىغان ۋە خىتاي تاجاۋۇزچىلىرىنى بۇنداق ئەركىنلىكنى بېرىشكە مەجبۇرلايدىغان يوشۇرۇن ۋەھىمە پەيدا قىلىش ھەرىكەتلىرىنى ئىنتايىن ئوڭۇشلۇق قانات يايدۇرۇش شارائىتىغا ئىگە دېيىشكە بولىدۇ. ۋەياكى تۇڭگانلار، خىتاي تاجاۋۇزچىلىرىنىڭ چاڭگىلىدىن قۇتۇلۇپ چىقىپ، تىبەت، تىبەت-تۇڭگان، تىبەت-تۇڭگان-موڭغۇل، ھەتتا شەرقىي تۈركىستان-تۇڭگان شەكىللىرىدىكى ئىتتىپاق تۈرلىرىگە ئىنتىلىپ كۆرۈشلىرىمۇ مۇمكىن.

ھەرقانداق شەكىل ئىلىشىدىن قەتئىي نەزەر، تۇڭگان خەلقى خىتايدا تارقاق جايلاشقانلىقى، خىتاي تىلى، خىتاي يېزىقى ئورتاقلىقى ۋە قىسمەن خىتاي تۇرمۇش ئادەتلىرىدىكى ئوخشاشلىقلىرى قاتارلىق ئەۋزەللىكلىرىدىن پايدىلىنىپ، خىتايلار ئارىسىغا بەك گىرىم قىلىپ كەتمەيلا كىرىپ كېتەلەيدۇ ۋە ۋەھىملىك ھەرىكەتلىرىنىمۇ ئاسانلا قانات يايدۇرۇش ئىمكانلىرىغا ئىگە. بولۇپمۇ ۋەتىنىمىزدىكى نەچچە يۈزمىڭ تۇڭگان ۋەتەنداشلىرىمىز ۋاستىسى ئارقىلىق خىتاي تاجاۋۇزچىلىرى ئارىسىغا ۋەھىمە تېرىش ھەرىكەتلىرىنى تۇڭگان يۇرتلىرىغىچە كېڭەيتىش تەرغىباتى بىلەن شۇغۇللىنىشىمىزغا بولىدۇ. ئۆز خەلقىمىز ئارىسىدىكى ئىتتىپاقلىقىمۇ رازى بولۇشمايدىغان، ئەمما ھەرخىل باھانىلەرنى كۆرسىتىشىپ ھەرخىل خىتاي گۇرۇھلىرى بىلەن بىرلىكتە پائالىيەت قىلىشىنى قۇۋۋەتلىشىدىغان بىرقىسىم ئاتىكارچىلىرىمىزغا بۇنداق سۆزلەر قەتئىي ياقماسلىقى تەبىئىي. ئەمما ئۇنداقلارغا پىسەنت قىلىشىمىزنىڭ ھاجىتى يوق. بىز خىتاي تاجاۋۇزچىلىرىدىن قۇتۇلۇشنىڭ بارلىق چارىلىرىغا مۇراجىئەت قىلىشتا ھەرگىزمۇ ئۆزىمىزگە چەكلىمە قويۇۋالماسلىقىمىز كېرەك. ھالبۇكى، بۇنداق مەسىلىلەرگە قارشى چىققۇچىلارنىڭ مەپكۇرىسى ’خىتاي دېموكراتچىلىرى‘ بىلەن ھەمكارلىق ئىمزالىرىنى ئىمزالاشلارغا ئۇنچىلىك يىرگىنىپ كەتمەيدىغان كىشىلەر ئىكەنلىكى مەلۇم.

4. خىتاي چاڭگىلىدىكى باشقا مىللەتلەر بىلەن مۇناسىۋىتىمىز:

بۇنداق مىللەتلەرنىڭ ئىچىدە ئەڭ تىپىك بولغانلىرىدىن **مانجۇلار** ۋە **جۇاڭلار**نى تىلغا ئېلىپ ئۆتۈش مۇمكىن. بۇ خەلقلەرنىڭ يۇرتلىرى قۇتۇلغۇسىز دەرىجىدە سۈنئىي خىتايلاشتۇرۇلغان، خەلقىمۇ ئېغىر دەرىجىدە ئاسسىمىلياتسىيەلەشتۈرۈلگەن بولۇپ، ئۇلارنىڭ بىۋاسىتە مۇستەقىللىق كۈرىشى شوئارى ئاستىدا ھەرىكەت ئېلىپ بارالىشىنى قىياس قىلىش، ئەڭ كېمىدە بۈگۈنكى ۋەزىيەتتىن ئالغاندا بەكلا تەس. شۇنداقتىمۇ خىتاينىڭ فېدراللىشىش ياكى پارچىلىنىپ كېتىش پۇرسىتى كەلگىنىدە نىسبەتەن كۆپرەك مىللىي ئەركىنلىككە

ئېرىشەلىشىنى قىياس قىلىش مۇمكىن. شۇڭا بۇ خەلقلەرنىڭ ئەركىنلىك ھەرىكەتلىرىگە ھېسداشلىق قىلىشىمىز، مۇمكىن بولغىنىچە رىغبەتلەندۈرۈشىمىز مۇمكىن. ئەمما بۇنداق مىللەتلەردىن بولغان خەلقلەرنىڭ ۋەتىنىمىزدىكى تارقىلىشى بەكلا ئاز بولغىنى ۋە ئۇلارنىڭ يۇرتلىرى ۋەتىنىمىزدىن بەكلا يىراقلاردا بولغىنى ئۈچۈن، ئۇلار بىلەن بىۋاستە ھەمكارلىشىش دەيدىغان بىرەر ئېھتىماللىقنى قىياس قىلالمايمىز. ھەتتا بۇ يەردە دىققەت قىلىشقا تېگىشلىك بىر مەسىلە شۇكى، ۋەتىنى قانچىكى ئېغىر خىتايلاشتۇرۇلغان، خەلقى قانچىكى ئېغىر ئاسسىمىلياتسىيىلەشتۈرۈلگەن بولسا، بۇ خىل خەلقلەر ئارىسىدىكى مىللىي مۇناپىقلارمۇ شۇنچە كۆپ چىقىشى بىر مۇقەررەرلىك. شۇڭا، بۇنداق خەلقلەر بىلەن مىللىي مۇستەقىللىق پائالىيەتلىرىمىزگە مۇناسىۋەتلىك ئىشلاردا مۇناسىۋەت قىلىشقا توغرا كەلگىنىدە ئالاھىدە ھوشيار بولىشىمىزغا توغرا كېلىدۇ.

5. جەنۇبىي قوشنىلىرىمىز:

گەرچە **ھىندىستان،** خىتاي بىلەن زىتلىشىپ كېلىۋاتقان بولسىمۇ، چېگرا بويلىرىمىزنىڭ خىتاي قوراللىق ئارمىيىسى تەرىپىدىن قاتتىق قامال قىلىۋېلىنىشى، چەكسىز قۇرۇق تاغلار بىلەن ئايرىلىپ تۇرۇشى تۈپەيلىدىن، بىرىنچى باسقۇچلۇق ھەرىكىتىمىزدە ھىندىستاندىن قىلچە ئۈمىد كۈتەلمەيمىز. كېيىنكى باسقۇچلاردا ۋەزىيەتنىڭ قانداق تەرەققىي قىلدىغانلىقىنى مۆلچەرلىمەك بەكلا ئەتىگەن بولغاچقا، ھازىرچە ئۇلار ھەققىدە باش قاتۇرۇشىمىزنىڭ ھاجىتى يوق دەپ قارايمىز. ئەمما شۇنىسى ئېنىقكى، ھىندىستاندىن مىللىي مۇستەقىللىق ھەرىكىتىمىزنىڭ بىرىنچى باسقۇچىدا كۆرۈنەرلىك بىرەر توسالغۇ كۆرۈش ئېھتىمالىنىمۇ يوق دەپ ئېيتالايمىز. ھەتتا چېگرىدىن قېچىپ چىقىشتا ھىندىستاننى نىسبەتەن بىخەتەر ماكان سۈپىتىدە پايدىلىنىش ئۈچۈن مۇھاجىرلار ۋاستىسىغا تايىنىپ شارائىت يارىتىش ئۈچۈن تىرىشچانلىق كۆرسىتىشىمىزنىڭمۇ زىيىنى بولمىسا كېرەك.

پاكىستان مەسىلىسى يەنە بىر چىگىش مەسىلە بولۇپ، ھىندىستان تەھدىتىدىن

قۇتۇلۇش ئۈچۈن خىتاينىڭ ياردىمىگە ئېرىشىش ئۇلار ئۈچۈن ئەڭ مۇھىم مەسىلە ھېسابلىنىدۇ. شۇڭا ئۆز بىخەتەرلىكى ئۈچۈن بىرەر شەپىسى كۆرۈلمەيۋاتقان ۋەتىنىمىزدىكى مىللىي مۇستەقىللىق ھەۋىسىدە بولۇۋاتقانلارغا ھېسداشلىق قىلىمەن دەپ خىتاينىڭ ھىمايىسىدىن ئايرىلىپ قېلىشنى ھەرگىزمۇ قوبۇل قىلالمايدۇ. ئەمما پاكىستان خەلقى مۇسۇلمان خەلق بولغاچقا، قىسمەنلىكتە يوشۇرۇن ياكى غەيرىي رەسمىي يوللار بىلەن بىزگە ھېسداشلىق بىلدۈرۈشىنىمۇ يوق دېيىشكە بولمايدۇ. شۇنداقتىمۇ بىرىنچى باسقۇچلۇق مىللىي مۇستەقىللىق ھەرىكىتىمىز جەريانىدا پاكىستاندىنمۇ ھەرقانداق بىر ئۈمىدتە بولالمايمىز. ھەتتا دىققەت قىلمىغىنىمىزدا بىزگە تەھدىت بولۇپ قېلىشىمۇ مۇمكىن. ئەمما ئۇ يەرلەردىمۇ يوشۇرۇن شەخسىي ۋاستىلەردىن پايدىلىنىپ قېچىپ يوشۇرۇنۇش مۇھىتى يارىتىش ئۈچۈن تىرىشچانلىق كۆرسىتىشكە ئەرزىيدۇ.

ئافغانىستان، تا بۈگۈنگىچە ئىچكى-تاشقى ئۇرۇشتىن بېرى كېلەلمەي كېلىۋاتقان ھەددىدىن ئېغىر نامراتلىق قاپلاپ كەتكەن بىر ئەل بولۇپ، ئۇلارنىڭ قالايمىقانچىلىقىدىن پايدىلىنىپ بەزى يوشۇرۇن مال كىرگۈزۈش نىيىتىدە بولغىنىمىزدىمۇ، ئېگىز قۇرۇق تاغلار بىلەن ئايرىلىپ تۇرىدىغان چېگرايىمىزدا تۈزۈكرەك بىخەتەر قاتناش يولىمۇ بولمىغاچقا، ئۇلاردىن بىرەر ئۈمىدتە بولۇشىمۇ بىھۇدىلىك. ھەتتا يېقىنقى يىللاردىن بېرى دۇنيا زومىگەر كۈچلىرىنىڭ قاتتىق چىشىغا تېگىپ قويغانلىقى ئۈچۈن، ئۇ يەرلەر خەلقئارالىق دۈشمەن مۇھىتى ھالىغا كېلىپ قالغانلىقىنىمۇ ئۇنتۇماسلىقىمىز لازىم.

تارىخىي يېقىن قوشنىمىز بولغان **تاجىكىستان** مۇ ھازىرغىچە ئىچكى تىنچلىقىنى قولغا كەلتۈرەلمەي كېلىۋاتقان بىر ئەل بولغاچقا، بىرىنچى باسقۇچلۇق مىللىي مۇستەقىللىق ھەرىكىتىمىز جەريانىدا ئۇلاردىنمۇ ئۈمىد كۈتمەك قىيىن. خۇددى شۇنىڭدەك، ئۇلارمۇ ئۆز قىيىنچىلىقلىرىنى ھەل قىلىشتا خىتايدىن ئۈمىد كۈتىدىغان ھالدا تۇرۇۋاتقاچقا، ئۇلارمۇ خۇددى پاكىستانغا ئوخشاش، دۆلەت نۇقتىسىدىن بىزگە خەۋپلىك بىر ئەل بولۇپ قېلىشىمۇ مۇمكىن.

6. ئورتا ئاسىيا تۈركىي جۇمھۇرىيەتلەر بىلەن مۇئامىلە:

بۇ جۇمھۇرىيەتلەر بىلەنمۇ ۋەتىنىمىز خەلقى چوڭقۇر تارىخىي ئورتاقلىقلارغا ئىگە قان-قېرىنداشلىق مۇناسىۋىتى بولغىنى ۋە تېخى يېقىنقى بىر-ئىككى ئەسىر مابەينىدىلا ئايرىمچىلىقلارنىڭ ئوتتۇرىغا چىققىنى بىلەن، ئۇلارمۇ بۈگۈنكى ئاجىزلىقلىرى تۈپەيلىدىن يا خىتايدىن ياردەم كۈتىدىغان، ياكى بولمىسا ئۇلاردىن ئەنسىرەيدىغان ھالەتتە تۇرغانلىقى ئۈچۈن، ۋەتىنىمىزنىڭ بىرىنچى باسقۇچلۇق مىللىي مۇستەقىللىق پائالىيەتلىرىدىن ئۈركۈپ تۇرىدىغان ھېسسىياتتا تۇرماقتا. ئۇلارغا نىسبەتەن، بۈگۈنكى ۋەزىيەتتە بىزنىڭ تەقدىرىمىزنى ياخشىلاش پائالىيەتلىرىدە بولغىنىدىن كۆرە، خىتايلار بىلەن ھەمكارلىشىشنى تاللىۋالغانلىقى كۆپرەك كۆرۈنمەكتە. شۇڭا، ئۇلاردىنمۇ ھە دېگەندە بىرەر ئۈمىد كۈتۈشىمىز مۇمكىن ئەمەس. ھەتتا ئۇلاردىن كۆپرەك ئېھتىيات قىلىشىمىز تېخىمۇ ئاقىلانىرەك ئىش قىلغىنىمىز بولۇپ ھېسابلانسا كېرەك. ئەمما شۇنىسى بىر پاكىتكى، دۇنيادا خەلقىمىزنىڭ تەقدىرىگە ئورتا ئاسىيا خەلقلىرىدەك قىزىقىدىغان باشقا بىر خەلق يوق. شۇڭا، ئۇ يەرلەردە مۇساپىر بولۇپ يۈرگەن يۇرتداشلىرىمىز دۇنيانىڭ ھەرقانداق بىر رايونىغا قارىغاندا ھەسسىلەپ كۆپ ھالەتنى ساقلاپ كەلمەكتە. بۇ نۇقتىدىن ئالغاندا، ئورتا ئاسىيا ئەللىرىنىڭ مەنپەئەتىگە قىلچە تەھدىت ياراتماسلىق ئالدىنقى شەرتى ئاستىدا، مىللىي مۇستەقىللىق پائالىيەتلىرىمىزنىڭ تەييارلىق ئىشلىرىنى بۇ ئەللەردە مۇتلەق يوشۇرۇن قانات يايدۇرۇشنى ھەرگىز ئۇنتۇپ قالماسلىقىمىز شەرت.

بۇ ئارىدا **موڭغۇلىيە جۇمھۇرىيىتى** بىلەن بولغان مۇناسىۋىتىمىزنىمۇ ئېنىق چۈشەندۈرەلمەيمىز. ھەرھالدا بىزنىڭ بىرىنچى باسقۇچلۇق مىللىي مۇستەقىللىق پائالىيەتلىرىمىزگە موڭغۇلىيىنىڭ قىلچىلىك ياردەم قىلىش نىيىتىدە بولماسلىقى تەبىئىي. ئەمما ئۇلار ۋەتىنىمىزنىڭ ئىچكى ئىشلىرىغا ئارىلىشىپ، خەلقىمىزگە زىيان كەلتۈرىدىغان ھەرقانداق پائالىيەتلەردە بولۇشىنىمۇ قىياس قىلالمايمىز.

خۇددى شۇنىڭدەك، **رۇسىيە فېدېراتسىيىسى** مۇ بىزنىڭ بىرىنچى باسقۇچلۇق

مىللىي مۇستەقىللىق ھەرىكىتىمىزگە توغرا مۇئامىلە قىلىپ كېتىشى ناتايىن دەپ قارايمىز. ئۇلارنىڭ خىتايلار بىلەن بولغان ئەزەلىي زىددىيىتىدىن پايدىلىنىش ئىمكانىنىڭ بىرىنچى باسقۇچلۇق ھەرىكىتىمىز جەريانىدا بولىشىدىن بولماسلىقى كۆپرەك. كېيىنكى باسقۇچلاردا ئالاھىدە ئۇستىلىق بىلەن يېقىنلاشقىنىمىزدىلا بەزى ھىمايىلىرىنى قولغا كەلتۈرۈشكە بولامدۇ-يوق، ئۇنى شۇ ۋاقىتكى ۋەزىيەت ۋە شۇ ۋاقىتكى يېتەكچىلىرىمىزنىڭ ئىقتىدارى بەلگىلەيدۇ. ئەمما تارىخىي تەجرىبىلەردىن قارىغاندا، ھەتتا ھەر دائىم دىققەت بىلەن مۇئامىلە قىلىشىمىزنى تەلەپ قىلىدىغان خەتىرى چوڭ بىر قوشنىمىز بولۇپ قېلىشى ئېھتىمال.

7. كوممۇنىزم دۇشمىنى خىتايلار:

بۇ مەسىلە، نۆۋەتتە دىققەت قىلىشىمىزغا تېگىشلىك ئىنتايىن نازۇك ۋە جىددىي مەسىلىلەرنىڭ بىرى ھېسابلىنىدۇ. بۇ ھەقتە ئالدىنقى قىسىملاردا خېلى كۆپ توختالغان بولساقمۇ، بىرقىسىم مۇھاجىرلىرىمىزنىڭ چۈشەنچىلىرىدىكى قالايمىقانچىلىق تۈپەيلىدىن، قايتا توختىلىشنى لازىم تاپىمىز. ئەگەر بىز يېڭى خىتاي ئېقىم تەرەپدارلىرى بىلەن مۇئامىلە قىلىشتا قارىسىغا مېڭىپ كېتىدىغان بولساق، ۋەتىنىمىزنىڭ مەڭگۈ خىتاي يۇرتى ھالىتىگە كېلىپ قېلىشىنىڭ ئالدىنى ئالىدىغان ئەڭ ئاخىرقى پۇرسەتلىرىدىنمۇ ئايرىلىپ قېلىشىمىز مۇمكىن. بىز ئۇلار بىلەن مۇئامىلە قىلغىنىمىزدا ۋەتىنىمىزگە تاجاۋۇز قىلىپ يەرلىشىۋالغان خىتاي تاجاۋۇزچىلىرىدىن بىرسىنىمۇ قوبۇل قىلالمايدىغانلىقىمىزنى ۋە مۇتلەق تۈردە خىتاي تاجاۋۇزچىلىرىدىن قۇتۇلۇپ، مىللىي مۇستەقىل دۆلەت قۇرۇش ئۈچۈن كۈرەش قىلىدىغانلىقىمىزنى شەرتسىز قوبۇل قىلدۇرۇشنى ئالدىنقى شەرت قىلغان ئاساستىلا ئۇلارنىڭ ھەمكارلىق تەكلىپلىرىنى ئويلىنىپ كۆرۈشىمىزگە بولار دەپ قارايمىز. شۇنداقتىمۇ ئۇلارنىڭ بىزگە ھەمكارلىشىپ ۋەتىنىمىزنى بېسىپ ياتقان يۇرتداشلىرىنىڭ شەرتسىز چېكىنىش دولقۇنى يارىتىپ بېرىشى ۋە بىزنىڭ خىتاي تاجاۋۇزچى ھاكىمىيىتىنى ئاغدۇرۇپ تاشلىشىمىز ئۈچۈن ماددىي، قورال-ياراغ ۋە دىپلوماتىيىلىك ياردەملەردە بولىشىنى

كۆرگىنىمىزدىن كېيىن ئاندىن ئويلىنىشقا بولىدىغان ئىشلاردۇر. ھالبۇكى، ئۇلار ۋەتىنىمىزنىڭ مۇستەقىللىق ئارزۇسىغا قەتئىي يېقىن يولىماي، بىزنىڭ بۇ تەلىپىمىزنى قەتئىي رەت قىلىش پوزىتسىيىسىنى تۇتۇپ كېلىۋاتقانلىقى ئىنكار قىلىنماس بىر پاكىت.

ئالايلۇق، **فورموزا، خوڭكوڭ، ماكئاۋ** لىق خىتايلار ھەرقانداق ئىجتىمائىي تۈزۈم ھۆكۈم سۈرۈشىدىن قەتئىي نەزەر، ۋەتىنىمىزنىڭ مىللىي مۇستەقىللىق تەلىپىنى قەتئىي رەت قىلىش لازىملىقى ھەققىدە ئىزچىل ماقالە-سۆھبەتلەر ئېلان قىلىپ كەلمەكتە. ئۇلار بۇگۈن خەلقىمىزنىڭ مىللىي مۇستەقىللىق كۈرىشىدىن پايدىلىنىپ خىتاي كوممۇنىستلار ھاكىمىيتىنى ئاجىزلاشتۇرۇۋېلىشنى ۋاستىلىك كۆزدە تۇتقانلىرىدىمۇ، خىتاي تاجاۋۇزچىلىرىغا قارشى قەتئىي تىنچ مۇئامىلە قىلىشىمىزنى، ھەتتا ئۇلار بىلەن يېقىندىن ھەمكارلىقتا بولۇشىمىزنى ئىزچىل تەكىتلەپ كەلمەكتە. ئۇلارنىڭ تاتلىق ۋەدىلىرىنىڭ ھەممىسىلا ئەنە شۇ ئالدىنقى شەرت ئاستىدا ئىشقا ئاشۇرۇلىدىغانلىقىنى قايتا-قايتا تەكىتلەپ كۆرستىشمەكتە. دەرۋەقە، ئۇلارنىڭ باياشات ياشاش مۇھىتىغا ئېرىشىۋاتقان ئون مىليونلۇق خىتايلىرىنىڭ بۇ يەردىن قوغلىنىشى ۋە پەۋقۇلئاددە زور ئېنېرگىيە مەنبەسىنىڭ قولدىن كېتىپ قېلىشىنى ھەرگىز خالىماي كېلىۋاتقانلىقىنى ھەر ۋاقىت ئىپادىلەپ كەلمەكتە. بۇ جەھەتتە ۋەتىنىمىزگە مەبلەغ سېلىش ئىشلىرىدا ئالاھىدە روشەن كۆرۈلمەكتە. شۇڭا ئۇلار بىلەن مۇئامىلە قىلىشتىمۇ يۇقىرىدا تەكىتلەنگەن تەلىپىمىزنى بىردىن-بىر يېقىنلىشىش شەرتى قىلىشتا قەتئىي چىڭ تۇرۇشىمىز شەرت.

يېڭى دېموكراتىك خىتايلار مۇ بۇلاردىن پەرقى يوق. ئۇلارمۇ ھەر دائىم ۋەتىنىمىزنى بېسىپ ياتقان تاجاۋۇزچى ۋەتەنداشلىرىنى دېموكراتىيىنى ھىمايە قىلغۇچىلار، ئۇلارغا تەگمەڭلار دېگەننى ئالدىنقى شەرت قىلىپ بىزگە تەھدىت سېلىشماقتا. ئۇلارنىڭ سوتسىيالىستىك تۈزۈم بىلەن يېقىندىن مۇناسىۋەتلىرى بولغان كىشىلەر بولغىنى ئۈچۈن، ئۇلارنى ۋەتىنىمىز مەسىلىسىدە پۈتۈنلەي كوممۇنىست خىتايلىرى بىلەن ئوخشاش مەيداندا تۇرىدىغانلاردىن دەپ قاراش مۇمكىن. ۋە بەلكى

ئۇلارنىڭ بىز بىلەن يېقىنلىششقا ئىنتىلىشتىكى بىردىن-بىر مەقسىتى — ۋەتىنىمىزدىكى خىتايلىرىغا قارشى پاراكەندىچىلىك يارىتىشىمىزنى توسۇش ئۈچۈنلا بولىشى مۇمكىن. ئۇلار بىزنىڭ خىتاي تاجاۋۇزچىلىرىغا قارشى ھەرىكەت قىلىش ئارزۇيىمىزنى 'تېرروزلۇق' دەپ كېسىپلا ئېلان قىلىشماقتا. بۇ تۈردىكى خىتايلار قولىدىن ھېچ بىر ئىش كەلمەي تۇرۇۋاتقان بوگونكى كۈندە بىزگە بۇنداق مۇئامىلە قىلىپ كېلىۋاتقان ئىكەن، كەلگۈسىدە ئاز-تولا كۈچلىنىپ قالالىغىدەكلا بولىدىكەن، بىزنى قورالىق باستۇرۇشقا ئاتلىنىدىغانلىقىدىن قىلچە گۇمان قالمايدۇ.

بۇلاردىن باشقا خەلقئارا مۇناسىۋەتلەردىمۇ تولۇق مىللىي مۇستەقىللىق، ۋەتىنىمىزدىن خىتاي تاجاۋۇزچىلىرىنى تولۇق تازىلاشنى ئالدىنقى شەرت قىلىپ مۇئامىلە قىلىشىمىز شەرت. بولۇپمۇ مىللىي مۇستەقىللىق ھەرىكىتىمىزنىڭ ھەرقايسى باسقۇچلىرىدىكى مۇددىئالىرىمىزغا مۇتلەق ياردىمى تېگىش ئالدىنقى شەرتى بىلەن مۇئامىلە قىلىشىمىز شەرت.

§2.16 ئەقىدە پىداكارلىقى

خەلقىمىزنى، ۋەتىنىمىزنى ئۆز-ئۆزىگە خوجا مۇستەقىل مىللىي دۆلەت ھالىغا كەلتۈرۈپ، ۋەتەنسىز خەلقنى دۇنيادىكى مىللەتلەر قاتارىغا كەلتۈرۈش ئۈچۈن كۆرەش قىلىشنى ئۆزلىرىگە غايە قىلغان نۇرغۇن كىشىلىرىمىز، ئۆزلىرىگە ھەرخىل ئەقىدىلەرنى قورال قىلىپ پائالىيەت قىلىشماقتا. بىر ئەقىل ئىگىسىنىڭ بىرەر ئىدىيىۋى ئېقىمغا مەنسۇپ بولماسلىقنى تەسەۋۋۇر قىلماق ھەقىقەتەن ئەقىلگە سىغمايدۇ. شۇنداق ئىكەن، تەشكىلاتلىرىمىزنىڭ بىرەر ئەقىدىگە مەنسۇپ كىشىلەر تەرىپىدىن تەشكىل تېپىشى نورمال ھادىسە دېيىشىمىز، ھەتتا زۆرۈرى ھادىسە دەپ قارىشىمىز كېرەك. ئەمما بۇ خىل ئىدىيىۋى ئېقىملارنىڭ ھەممىسىلا بىردىن-بىر توغرا ئەقىدە يالى خەلقىمىزنى تولۇق جەلپ قىلالايدىغان ئەقىدىلەردىن بولۇپ كېتىشىمۇ ناتايىن.

ھەتتا مەلۇم بىر ئىدىيىنى ئەقدە قىلىشقان كىشىلىرىمىز باشقا بىر ئىدىيىۋى ئەقىدىگە مەنسۇپ كىشىلەرنى ئېچكى دۈشمەن دەپ قارىشىمۇ نورمال ئەھۋال. شۇنداق ئىكەن، نۆۋەتتىكى ئورتاق ۋە جىددىي ئېھتىياجىمىز بولغان مىللىي مۇستەقىللىق ئارزۇيىمىز ئۈچۈن كۈرەش قىلىشتا بۇ خىل ئىدىيىۋى ئېقىملارغا مەنسۇپ كىشىلىرىمىزنىڭ ھەممىسى بىر مەركەزگە توپلىنىپ، بىر قوماندانلىق شتابىغا بويسۇنۇشىنىمۇ تەلەپ قىلالمايمىز. ئەمەلىيەتتىمۇ بۇ خىل بىرلىشەلمەسلىك ھادىسىلىرىنى ھەر دائىم كۆرۈپ تۇرماقتىمىز. بۇنداق ھادىسە بىزگىلا خاس بولۇپ قالماي، ئاساسەن بارلىق مىللەتلەردە ئورتاق بىر ئەھۋالدۇر.

ئەمما شۇمۇ بىر ئىنكار قىلىنماس پاكىتكى، ھەرقانداق بىر ئېقىمغا مەنسۇپ كىشىلەر ياكى تەشكىلاتلارغا بۆلۈنۈپ كېتىشىمىزدىن قەتئىي نەزەر، بىر ۋەتەن ئىچىدە يەتمەكچى بولغان غايىلىرىدا ياكى بۇ غايىلىرىگە يېتىش يوللىرىدا چوقۇم نۇرغۇنلىغان ئورتاق نۇقتىلارنىڭ، ھەتتا ئاۋۋال قولغا كەلتۈرۈۋېلىشقا تېگىشلىك ئەڭ مۇھىم ئورتاق ۋەزىپىلىرى بولىشىمۇ بىر مۇقەررەرلىك. ئەگەر ھەرقانداق بىر پىكىر ئېقىمىغا مەنسۇپ بىر تەشكىلات، ئۆز غايىسىنى ئىشقا ئاشۇرۇشى ئۈچۈن يالغۇز ھەرىكەت قىلىپ ئاخىرقى نەتىجىگە يېتەلمەيدىغانلىقىنى سەممىيلىك بىلەن ئېتىراپ قىلغىنىدا، ئاۋۋال قولغا كەلتۈرۈشكە تېگىشلىك نۇقتىغا يېتىش ئۈچۈن ئوخشىمىغان پىكىردىكى باشقا تەشكىلاتلار بىلەن ۋاقىتلىق كېلىشىش ئارقىلىق ئورتاق ھەرىكەت پروگراممىسى بويىچە پائالىيەت قىلغىنىدا، ئۇلارنىڭ ئۆز غايىلىرىغا يېتىش سۈرئىتىنىمۇ تېزلىتىپ بېرەلەيدۇ. بۇ نۇقتىدىن ئالغاندا، ۋەتىنىمىز خەلقى ئارىسىدا تارقىلىپ يۈرگەن مۇتلەق كۆپ قىسىم تەشكىلاتلىرىمىزنىڭ خۇسۇسى غايىلىرى مىللىي مۇستەقىللىقنى قولغا كەلتۈرۈپ بولغىنىدىن كېيىنلا ئاندىن ئىشقا ئاشۇرۇشقا بولىدىغان غايىلەردىن تەشكىل تاپىدۇ. شۇنداق ئىكەن، بۇ تەشكىلاتلىرىمىز مىللىي مۇستەقىللىق غايىسى ئۈچۈن سەممىيلىك بىلەن بىر يەرگە كېلىپ، ئورتاق ھەرىكەت پروگراممىسى تۈزۈپ چىقىش ئۈچۈن ئىتتىپاق تۈزۈشكە مەجبۇر. ئورتاق ھەرىكەت پروگراممىسىنى تۈزۈپ بولغىنىدىن كېيىن، ئۆزلىرى تەقسىم قىلىشقان بۇ ۋەزىپىسىنى ئورۇنداشقا ھەمكارلىق

ئاساسىدا، ياكى ئۆزالدىغا مۇستەقىل پائالىيەت قىلىشىغا بولىدۇ. ئەگەر كېڭىشىشتە ئورتاق پىكىر بىرلىككە كېلەلمىگىنىدە، ئورتاق ھەرىكەت قىلىمىز دەپ چىڭ تۇرۇۋالماي، پىكىر بىرلىككە كەلگۈچە بىر-بىرىسىنىڭ ھەرىكىتىگە توسالغۇلۇق قىلمىغان ئاساستا ئۆز ئالدىغا پائالىيەت قىلىشىنىڭمۇ زىيىنى يوق. ئەگەر كېڭىشىپ ئورتاق پروگرامما بويىچە پائالىيەت قىلالايدىغان بولغىنىدا، كەلگۈسىدىكى قۇرۇلغۇسى مىللىي ھۆكۈمەتنىمۇ شۇ ئاساستا كېڭىشىپ بىرلىكتە قۇرۇپ چىقىش ئاساسىنى تىكلىيەلىگەن بولىدۇ.

ئەسلىنى سۈرۈشتە قىلغىنىمىزدا، بۇ تەشكىلاتلىرىمىز، مىللىي مۇستەقىللىق غايىسى بولغان تەشكىلاتلىرىمىز، ھەرىكەت ئۇسلۇبى ياكى ئىش تەقسىماتى، ئىقتىسادىي يۈك، ھەرىكەت يېتەكچىسى قاتارلىق جەھەتلەردىلا پىكىر بىرلىككە كېلەلمەسلىكىدىن باشقا، ئاساسەن ئالغاندا، تا مىللىي مۇستەقىللىقنى قولغا كەلتۈرۈپ بولۇپ، ئىجتىمائىي تۈزۈمنى بەلگىلەش كۈنلىرىگىچە بىر-بىرىسى بىلەن خىتاي تاجاۋۇزچىلىرىدىنمۇ ئېشىپ چۈشكۈدەك دۈشمەنلىكتە بولۇشلىرىغا قىلچە ئاساسلىرى يوق. شۇنداق ئىكەن، ئوخشىمىغان پىكىر ئېقىمىغا مەنسۇپ كىشىلەر ئورتاق دۈشمىنى بولغان خىتاي تاجاۋۇزچىلىرىنى ئىمكانىبار تېز، ئىمكانىبار ئاسان، ئىمكانىبار ئاز چىقىم بىلەن تازىلاپ چىقىرىش جەھەتتە مۇتلەق تۈردە بىر-بىرىسى بىلەن ھەمكارلىشىشىغا، ھېچ بولمىغاندا، بىر-بىرىسىگە توسالغۇلۇق قىلماسلىققا مەجبۇر. ئەگەر ۋەتىنىمىزنىڭ ئاساسى دۈشمىنى خىتاي تاجاۋۇزچىلىرى ئەمەس، بەلكى قانداقتۇر ئامېرىكا ئىدى، قالاقلىق ئىدى، دېموكراتچىلار ئىدى، ئىسلامچىلار ئىدى دەپ چىڭ تۇرۇۋالىدىغان، ھەتتا قانداقتۇر تۈڭگانلار، قازاقلار، قەشقەرلىكلەر، تۇرپانلىقلار دۈشمىنىمىز دېگەندەك بىمەنە قاراشلاردا چىڭ تۇرۇۋالىدىغانلار بولىدىكەن، ئۇنداقلار خىتاي تاجاۋۇزچىلىرىغا قارشى كۆرەشتە كۆرۈنەرلىك پۇتلىكاشاڭ تېرىپ بەرگىنىدە، ئۇلارنىمۇ ۋەتەن خائىنلىرى قاتارىدا بېسىقتۇرۇۋېتىشقا تەييار تۇرۇش كېرەك.

ھالبۇكى، بۈگۈنكى كۈندە ۋەتىنىمىزنىڭ قۇتۇلۇشىغا تېگىشلىك ئەڭ مۇھىم

ئورۇندا تۇرۇۋاتقان ئورتاق دۈشمىنى شەكسىز ھالدا خىتاي تاجاۋۇزچىلىرىدۇر. بۇ دۈشمەن شۇنداق كۈچلۈك خىرىس قىلىپ ئالدىمىزدا دېۋەيلەپ تۇرماقتىكى، بۇ دۈشمەنگە قارشى جەڭگە ئاتلىنىشتا ۋەتىنىمىزدىكى ھەرقانداق بىر ئېقىم تەرەپدارلىرىنىڭ يالغۇز بېشىغا ھەرىكەت قىلىپ غەلىبە قازىنالىشى قەتئىي مۇمكىن ئەمەس. شۇنداق بولغاچقا خەلقىمىز بارلىق ئىمكانىيەتلەردىن تولۇق پايدىلىنىپ بىر مەركەزگە توپلىنىپ كەسكىن ھەرىكەتلەر بىلەن پائالىيەت قىلىشقا مەجبۇر. ئەڭ بولمىغاندا، پىكىرلىرىدە بەكلا چوڭ پەرق قىلىدىغان تەشكىلاتلىرىمىز بىر يەرگە كېلىپ تۈگىمەس زىددىيەتلەر ئىچىگە پېتىپ قالغىنىدىن كۆرە، ئورتاقلىقى بولمىغان پىكىرلىرىنى سۈرەپ يۈرمەي، مىللىي مۇستەقىللىق ھەرىكىتىمىز ئۈچۈن ئورتاق پىكىرلىرىنىلا مۇزاكىرە قىلىشقا تىرىشىشى، بىر-بىرسىگە دەخلى قىلماسلىق، بىر-بىرسى بىلەن ئۈچۈرۈشۈپ قېلىشتىن ساقلىنىش شەرتى ئاستىدا ئايرىم پائالىيەت قىلغىنى تۈزۈك. ئۇنتۇمايلىكى، خىتاي تاجاۋۇزچىلىرىمۇ ھەر دائىم ئارىمىزغا پىتنە-پاسات تېرىپ، مىللىي بىرلىكسىپىمىزنى پارچىلاش، ئىچكى جېدەلگە پاتۇرۇۋېتىش ئۈچۈن پۈتۈن كۈچى بىلەن تىرىشماقتا.

بۇ يەردە، بىزنىڭ ھەرخىل غايىغا ئىگە تەشكىلاتلىرىمىزدىن شۇنداق بىر پىداكارلىق تەلەپ قىلىنماقتىكى، ئۇلار مىللىي مۇستەقىللىق كۈرىشى ئۈچۈن تەشكىلاتىنىڭ ئەقىدىلىرىنى بىر چەتكە قايرىپ قويالىغۇدەك پىداكارلىق كۆرسىتىشكە تەييار تۇرۇشى لازىم. بۇ جەھەتتە ھەرگىزمۇ قايسى بىر كىشىلەرنىڭ ۋالاقشىپ يۈرگىنىدەك ”مەن نېمىشقا ھاراقكەشلەر ئۈچۈن، ... ئەجنەبىيپەرەسلەر ئۈچۈن، ... خۇراپىيلار ئۈچۈن، ... پالانى مىللەت ئۈچۈن، ... پوكۈنى يۈرتلۇقلار ئۈچۈن، ... ۋەتەننى ئازاد قىلىمەن دەپ بىكاردىن جان پىدا قىلىدىكەنمەن“ دېگەندەك ئەخمىقانە خىيالدا بولماي، ۋەتىنىمىزدىن خىتاي تاجاۋۇزچىلىرىنى تەلتۆكۈس قوغلاپ چىقىرىش ئۈچۈن بارلىقىمىزنى ئاتايدىغان پىداكارلىقنى كۆرسىتىشىمىز لازىم. ئۇنىڭ ئۈستىگە، بىزنىڭ بەش-ئون يىللىق پىداكارلىقىمىز بىلەنلا ۋەتىنىمىز ئازاد بولۇپ كېتىدىغان ئاسان ئىشمۇ يوق. ئۇنداق پۇرسەتلەرنى ئاللىقاچان قولدىن بېرىپ قويغانلىقىمىزنى بويىنىمىزغا

ئېلىشىمىز لازىم. بىز بىرقانچە ئەۋلادلىق پىداكارلىقنى كۆز ئالدىمىزغا كەلتۈرۈپ جەڭگە ئاتلىنىشىمىز لازىم.

قىسقىسى، ۋەتەن ئازادلىغى ئۈچۈن ئۆز ئەقىدىلىرىمىزنى ۋاقىتلىق بولسىمۇ قۇربان قىلىشقا تەييار تۇرايلى!

ئەمما بۇ خىل ئىدىيىۋى پىداكارلىق ھەرگىزمۇ مىللىي مۇستەقىللىقنى مەقسەت قىلمايدىغان ئەقىدىلەر ئۈچۈن بولماسلىقى شەرت. بولۇپمۇ 'تىنچلىق' چۈمپەردىسى، 'سۆھبەت' نىقابى ئىچىگە ئورنىشۋېلىپ مىللىي مۇناپىقلىق قىلىۋاتقانلار، نوقۇل ماددىي مەنپەئەت، شەخسىي ئابرۇيى ئۈچۈن مىللەتچى، ۋەتەنپەرۋەر بولىۋالغانلار ئۈچۈن پىداكارلىق قىلىشتىن قەتئىي ساقلىنىشىمىز شەرت. بىز ۋەتەنپەرۋەرلىك ئۆلچىمىگە ئۇيغۇن شەكىلدە پائالىيەت قىلىۋاتقان تەشكىلاتلىرىمىز ئەتراپىغا مەركەزلىشىشكە ئالاھىدە دىققەت قىلىشىمىز لازىم. مىللىي مۇستەقىللىق ھەرىكىتى ئۈچۈن كونكرېتنى ۋە ئېنىق ھەرىكەت پروگراممىسى، نىزامنامىسى ۋە ھەرىكەت پىلانى بولمىغان ھەرقانداق بىر تەشكىلات نۆۋەتتە مەركەز، بىرلىكسەپ، قۇرۇلتاي، ۋاقىتلىق ھۆكۈمەت، شتاب قاتارلىقلارنى قۇرۇش لاياقىتىگە ئىگە ئەمەس. ھەتتا بۇ خىل پاسسىپ تەشكىلاتلار خەلقىمىزنى تۇيۇق يولغا باشلاپ كېتىدىغان شەكلى ئۆزگەرگەن خائىنلار گۇرۇھى ياكى قايسى بىر دۆلەتنى ۋاستە قىلىۋالغان ھالدا ھەرخىل خىتايلار بىلەن ھەرخىل مەقسەتلەردە ھەمكارلىشىپ يۈرگەن مۇھاجىرلىرىمىز بولۇشىمۇ ئېھتىمالدىن يىراق ئەمەس.

2.17§ مەخپىي ھەرىكەتلىرىمىزگە تۆھمەتلەر

بۈگۈن ۋەتىنىمىز خەلقىنىڭ مىللىي مۇستەقىللىق كۈرىشى ئۈچۈن تاللاپ ئالغان ھەرقانداق شەكىلدىكى قوراللىق ھەرىكەت ئۇسۇلىنى خىتاي كوممۇنىستلىرىلا ئەمەس، ھەتتا خىتاي يېڭى دېموكراتچىلىرىمۇ 'تېررورلۇق' دەپ ئېلان قىلىشماقتا. خىتاي كوممۇنىستلىرى بىزنىڭ يوشۇرۇن قوراللىق جەڭگە ئاتلانغان باتۇرلىرىمىزنى "تىنچ-ئىتتىپاق ۋەزىيەتكە بۇزغۇنچىلىق قىلغان بىر ئۇچۇم بۆلگۈنچى ئۇنسۇرلار"

دېسە، خىتاي دېموكراتچىلىرى ”شىنجاڭدىكى خىتايلارمۇ سىلەرگە ئوخشاش كوممۇنىستلاردىن زېرىككەن، ئەركىنلىكنى تەلەپ قىلىدىغان كىشىلەر، ئۇلارغا قارشى قوراللىق ھەرىكەت قىلىشىڭلار تېررورچىلىق بولىدۇ“ دەپ، بىزنى خىتاي تاجاۋۇزچىلىرى بىلەن بىرگە كوممۇنىستلاردىن قۇتۇلىدىغان كۈننى تىنچ ساقلىشىمىزنى تەلەپ قىلىشماقتا. بىزنىڭ نۇرغۇنلىغان ماداراچى، سۈلھىچى، تىنچلىقچى، دېموكراتچى، دىنچى كىشىلىرىمىزمۇ ”قان تۆكۈلىدىغان ھەرىكەتلەر بىزنىڭ خەلقئارادىكى ئىناۋىتىمىزنى چۈشۈرۈۋېتىدۇ، ...“ دېگىنىدەك پەتىۋالارنى توقۇشۇپ، بىزنى تىنچ پائالىيەتلەر بىلەن داۋاملىق شۇغۇللىنىشىمىزنى تەلەپ قىلىشماقتا (يېقىنقى زامان ئۇيغۇرلىرىنىڭ قاچانلاردىن بېرى خەلقئارادا چۈشۈپ كېتىشتىن ئەنسىرىگۈدەك ئىناۋەتكە ئېرىشىپ قالغانلىقى ئېنىق ئەمەس!). دۈشمىنىمىز بىزنى تىنچلىققا زورلىماقتا؛ دېموكراتچى خىتايلارمۇ بىزنى تىنچ ساقلىشىمىزنى تەلەپ قىلماقتا. ئۇلار ۋەتىنىمىزدىن ئايرىلىپ قېلىشنى خالىمىغاچقا، ئۆزلىرىگە زىيان كەلتۈرىدىغان كەسكىن ھەرىكەتلىرىمىزنى ئىزچىل قارىلاپ كەلمەكتە. ئەپسۇسكى، بىزنىڭ ئىچىمىزدىمۇ دۈشمەن بىلەن ئوخشاش مۇقام تولۇلايدىغانلارنىڭ بولۇشى كىشىنى ھەققەتەنمۇ ئېچىندۇرىدۇ. ئەجەبا بۇ كىشىلىرىمىز بىلمەستىن شۇنداق داۋراڭ سېلىشىپ يۈرەمدىغاندۇ ياكى خىتاي تاجاۋۇزچىلىرى بىلەن بىز بىلمەيدىغان بىرەر يوشۇرۇن كېلىشىملىرى بارمۇ؟

بىر مىللىي ئازادلىق ھەرىكىتىنىڭ ھەر دائىم دۇنيا جامائەتچىلىكىنىڭ ھىمايىسىگە ئېرىشىپ كېتەلىشى ناتايىن. مەسىلەن دۇنيا جامائىتىنىڭ خېلى كۆپ قىسمى چېچەنلەرنىڭ مىللىي مۇستەقىللىق ھەرىكىتىنى تېررورلۇق دەپ ئېلان قىلىشتى؛ زامانىۋى قوراللار بىلەن قىرغىن قىلىۋاتقان ئىسرائىل تاجاۋۇزچىلىرىغا قارشى تاش-توقماقلار بىلەن تىركىشىۋاتقان پەلەستىن ئەرەپلىرىنىمۇ شۇنداق دېيىشمەكتە. ... مۇقەررەركى، بىزنىمۇ يات يېقىندا دۇنيا سەھنىلىرىدە تېررورچىلار دەيدىغان قاراشلارنى چوقۇم ئاڭلايمىز (بۇ كىتابنىڭ ئېلان قىلىنىشىدىن بىر يىل كېيىن شەرقىي تۈركىستان تەشكىلاتلىرىنى تېررورچىلار دەيدىغان ھۆكۈم ئا ق ش پارلامېنتى ۋە ب د ت دا

قوبۇل قىلىندى — قايتا تۈزەتكۈچىدىن).

‘تېررور’ دېگەن نېمە؟ تۆمۈر خەلپىمىزنىڭ ئۆلتۈرۈلۈشى، مەمتىلى تەۋپىق ئەپەندىنىڭ ئۆلتۈرۈلۈشى، ئابدۇخالىق ئۇيغۇرنىڭ ئۆلتۈرۈلۈشى، غوجا نىياز، ساۋۇت داموللا، لۇتپۇللا مۇتەللىپلەرنىڭ ئۆلتۈرۈلۈشى، ئىككىنچى جۇمھۇرىيەت رەھبەرلىرىمىزنىڭ ئايروپىلان پاجىئەسى ياكى باشقا سۇيىقەست پەيدا قىلىنىپ ئۆلتۈرۈلۈشى، كوممۇنىست خىتاي تاجاۋۇزچىلىرىنىڭ ھەرخىل باھانىلەرنى، ھەرخىل بوھتانلارنى ئويدۇرۇپ، سوتسىز-سوراقسىز يوشۇرۇن ئۆلتۈرۈپ تۈگىتىۋەتكەن شۇنچە نۇرغۇن زىيالىي-يېتەكچىلىرىمىزنىڭ ئۆلۈمى خىتاي تېررورچىلىقىنىڭ نەتىجىسى بولماستىن ئىنسانىيەتچىلىك بىلەن ئۆلتۈرۈلگەن بولامدىكەن؟! ئالدىنقى باپتا توختالغىنىمىزدەك، تېررورچىلىق دېگەن بۇ ئۇقۇم ھەققىدىمۇ تا بۈگۈنگىچە مۇقىم ئېنىقلىما ئوتتۇرىغا قويۇلمىغان بولۇپ، ئادەتتە دۇنيا جامائەتچىلىكى ئېتىراپ قىلغان دۆلەتنىڭ مەۋجۇد قانۇنلىرىغا قارشى كەسكىن ھەرىكەتلەر ئاساسەن ‘تېررورلۇق’ نامىدا جازالاندۇرۇلماقتا ۋە ئەيىبلەنمەكتە. ئەسلىدە تىنچ ئاھالىسىگە شەخسىي مەنپەئەتلىرى ئۈچۈن زىيان سالىدىغان ھەرىكەتلەر، مەسىلەن پۇل ئۈچۈن خىرۇئىن ئەتكەسچىلىكى، قورال-ياراغ ئەتكەسچىلىكى، مەھەللىۋى زومىگەرلىكلەر تېررورچىلىق دېيىلىشى كېرەك ئىدى. ئىنسانىيەتنىڭ نورمال ھاياتلىق پائالىيەتلىرىگە كاپالەتلىك قىلىش نامىدا ھەربىر دۆلەت ئۆزىگە يارىشا بىر قاتار قانۇنلارنى تۈزۈپ چىقىش بىلەن بىرگە، ئۆز مىللىي مەنپەئەتى، ئۆز سىنىپىي مەنپەئەتى، ئۆز دىنىي مەنپەئەتىگە كاپالەتلىك قىلىش ئۈچۈنمۇ بىر قاتار قانۇن-نىزاملارنى تۈزۈپ چىقىشقان بولۇپ، بۇ قانۇن-نىزاملار ئۆزىگە پايدىلىق بولمىغان ھەرىكەتلەرنى، ئۆز مەنپەئەتىگە توسالغۇلۇق قىلىۋاتقان مىللەت، سىنىپ، ئەقىدە ئىگىلىرىنىڭ ھەرىكەتلىرىنى چەكلەش ئۈچۈنمۇ خىزمەت قىلدۇرۇلماقتا. بۇنداق خۇسۇسىي تۈسلەرگە كەلتۈرۈلگەن قانۇن-نىزاملار قارشى پىكىرلىك كىشىلەرنى باستۇرۇشنى تۈپكى مەقسەت قىلغىنى ئۈچۈن، بۇ قانۇنلارنىڭ زەربىسىگە بەرداشلىق بېرەلمىگەن ياكى بۇ تۈزۈملەردىن نارازى بولغان خەلقلەر ئۆز ئەركىنلىكى ئۈچۈن بۇ قانۇنلارنىڭ بېسىمىدىن قۇتۇلۇشقا مەجبۇر

بولماقتا. ئەمما بۇ تۈردىكى ئەركىنلىك، مىللىي ئازادلىق، ئېتىقات ئەركىنلىكى قاتارىدىكى ئىستەكلىرىنىڭ مۇتلەق كۆپ قىسمى نۆۋەتتىكى دۇنيا ھۆكۈمرانلىرىنىڭ تىنچلىقىغا دەخلى يەتكۈزۈۋاتقاچقا، بۇ خىل ھەرىكەتلەرنى قانۇنغا خىلاپ ’تېررورلۇق‘ دەپ قارىلىشىپ، شەرتسىز قىرىپ تۈگىتىش سىياسىتىنى ئىجرا قىلىشماقتا. بۇ دېگەنلىك، ناھەقچىلىككە قالدۇرۇلغانلىقى مۇقىملىشىپ قالغان ئاجىز خەلقلەرنىڭ مەڭگۈ ناھەقچىلىككە مەھكۇم بولۇشىنى مۇقىملاشتۇرۇش دېگەنلىكتۇر. ۋەھالەنكى، ۋەتىنىمىز خەلقىنىڭ قوغلاپ چىقارماقچى بولغىنى چەتئەل تاجاۋۇزچىلىرى بولۇپ، تارىختا فرانسىيە ھىتلېر گېرمانىيىسىنىڭ ۋەتىنىنى بېسىۋېلىشىغا نارازى بولۇپ قانلىق جەڭلەرنى قىلغىنىدەك، ياۋروپا خەلقىنىڭ فاشىزم تاجاۋۇزىدىن قۇتۇلۇش ئۈچۈن قانلىق جەڭلەرگە ئاتلانغىنىدەك، بىزمۇ ۋەتىنىمىزنى بېسىۋالغان خىتاي تاجاۋۇزچىلىرىنى ۋەتىنىمىزدىن قوغلاپ چىقىرىش ئۈچۈن ھەرىكەتكە ئاتلىنىش ئالدىدا تۇرماقتىمىز. ئەينى ۋاقىتتىكى ھىتلېر گېرمانىيىسىنى قوغلاپ چىقىرىش ئۈچۈن ياۋروپالىقلارنىڭ، ئەينى ۋاقىتتىكى ياپونلارنى قوغلاپ چىقىرىش جېڭىگە ئاتلانغان خىتايلارنىڭ تاجاۋۇزچىلىققا قارشى قانلىق جەڭ قىلىشى قانچىلىك ھەققانىي بولىدىكەن، بىزنىڭ ھەرىكىتىمىزمۇ ئەڭ كېمىدە شۇلارچىلىك ھەققانىي ھەرىكىتىمىز بولىدۇ.

بۈگۈن دىققەت قىلىدىغان بولساق، دۇنيا زومىگەرلىرى ئېنېرگىيە مەنبەسىنى تالىشىپ پارس قولتۇقىنى تۈگىمەس ئۇرۇش قاينىمى ئىچىگە سۆرەپ كىرمەكتە. رۇسىيە ئىسسىق دېڭىزلارغا چىقىۋېلىش ئۈچۈن ئافغانىستانغا تاجاۋۇز قىلىپ كىرگەندى، بۇنىڭ ئالدىنى ئالىمىز دەپ ئا ق ش ھۆكۈمىتى نامرات ئافغانىستاننى چارەك ئەسىردىن بۇيان ئۇرۇش ئوتى ئىچىگە سېلىپ قويدى. ھەتتا بەزى ئەللەر رۇسىيىنىڭ ھەزەر دېڭىز بويى ئەللىرىنىڭ نېفتىنى قارا دېڭىزغا توشۇش يولىغا توسالغۇلۇق قىلىش ئۈچۈن چېچەنىيە مىللىي مۇستەقىللىق ھەرىكىتىنى يا غەلىبە قىلالمايدىغان، يا تىنچىمايدىغان پاراكەندىچىلىك ئىچىگە پاتۇرۇۋېتىشتى. ... قىسقىسى زومىگەرلەر ئۆز مەنپەئەتى ئۈچۈن نېمىلا قىلسا ھەق، زۇلۇم ئاستىدا قالغان

مۇستەملىكە خەلقلەرنىڭ ئازادلىققا ئېرىشىش ئۈچۈن قىلىۋاتقان كۈرەشلىرى تېررورلۇق بولۇپ قالماقتا. دېمەك، دۇنيا ئىنسانىيەت مەنپەئەتى ئۈچۈن ئەمەس، بەلكى پۈتۈنلەي ئۆزلىرىنىڭ قايسى بىر مەنپەئەتلىرى ئۈچۈن ھەرخىل رەزىل زومىگەرلىكلەرنى قىلىشماقتا. شۇنداق ئىكەن، ۋەتىنىمىز خەلقىنىڭ مىللىي مۇستەقىللىق ھەرىكەتلىرى تولۇق غەلىبە قىلغان كۈنگىچە دۇنيانىڭ قارىلىشىدىن قۇتۇلالمايدۇ. دۇنيا، قانۇن چۈمپەردىسىگە ئورىنىۋېلىپ ئۆز مەنپەئەتى ئۈچۈن زومىگەرلىك قىلىۋاتقان بۈگۈنكى كۈندە، خەلقىمىز ئۇلارنىڭ باھالىشى، قارىلىشى، دۈشمەنلىك قىلىشلىرىغا پىسەنت قىلماي، مىللىي مۇستەقىللىق كۈرىشى ئۈچۈن قولىدىن نېمە كەلسە شۇ ئۇسۇل بويىچە جان تىكىپ كۈرەش قىلىشنى بىر كۈنمۇ بوشاشتۇرۇپ قويماسلىق ئىرادىسىگە كېلىشى لازىم. ئىت ھاۋشىپ قېلىۋېرىدۇ، كارۋان توختىماي كېتىۋېرىدۇ! مىللىي مۇستەقىللىق ھەرىكىتىمىزنىڭ ئۈچ باسقۇچلۇق ھەرىكىتى ئۈچۈن، بولۇپمۇ نۆۋەتتىكى باسقۇچى بولغان خىتاي تاجاۋۇزچىلىرىنى قورقۇتۇپ قوغلاش يوشۇرۇن ھەرىكىتى ئۈچۈن ھەرقانداق قارىلىنىشلارغا پىسەنت قىلماي، پۈتۈن ئىمكانىيەتلىرىمىزنى تولۇق ئىشقا سېلىپ، يوشۇرۇن قارشىلىق كۆرسىتىش ھەرىكەت دولقۇنىغا دەرھال ئاتلىنىشىمىز شەرت!

(تامام)

ئىزچى مەن

مۇستەقىللىقىمىزدىن ئۈمىد بارمۇ؟

بۇ كىتابتىن پايدىلانغۇچىلار تەپسىلى بىلىم ئېلىشنى، تەشۋىق قىلىشنى، تەشكىل قۇرۇشنى، ئەمەلىي ھەرىكەت باشلاشنى ياكى بۇ ھەقتە ئويلىنىپ كۆرۈشنى ئارزۇ قىلغىنىدا، بۇ كىتابنى كۆرۈپ چىقسا بولىدۇ.

بۇ كىتابنى تولۇق قائىل بولۇپ ئوقۇش شەرت ئەمەس. قايسى نۇقتىغا قائىل بولسىڭىز شۇ نۇقتىنى قوبۇل قىلىشىڭىز بولىدۇ؛ قايسى تېما لازىم بولسا شۇ يەرنى ئەستايىدىل كۆرۈپ چىقسىڭىز بولىدۇ. ئەگەر خالىسىڭىز بۇ كىتابنىڭ ئاساسىي روھى بولغان مەخپىي قارشىلىق كۆرسىتىش ھەرىكىتى مەزمۇنىنى ساقلاپ قالغان ئاساستا خالىغان شەكىلگە ئۆزگەرتىپ، كېڭەيتىپ، قىسقارتىپ، قايتا تۈزۈپ، ھەرخىل لېنتا شەكلىگە كەلتۈرۈپ تارقىتىشىڭىزغا بولىدۇ.

ئەگەر بۇ كىتابتا قايىل بولمىغان نۇقتىلارغا دۇچ كەلسىڭىز، ئۇ يېرلەرنى ئوقۇماي ئاتلاپ ئۆتۈشكە ياكى قەتئىي قائىل بولمىغىنىڭىزدا مەخپىي شەكىلدە باشقا بىرسىگە بېرىۋېتىشكە تىرىشىڭ.

ئاللا سىزگە جاسارەتلىك ئىرادە ئاتا قىلغاي،

ئامىن!

كىرىش سۆز

بۇ كىتابنى ئوقۇشتىن بۇرۇن ئايدىڭلاشتۇرۇۋېلىشىڭىزغا تېگىشلىك ئىنتايىن مۇھىم مەسىلىلەرنىڭ بىرى شۇكى، خەلقىمىزنىڭ، قەھرىمانلىرىمىزنىڭ، قوماندانلىرىمىزنىڭ، داھىيلىرىمىزنىڭ، شۇنىڭدەك ھەرخىل ئوقۇمۇشلۇق كىشىلىرىمىزنىڭ يېقىنقى تارىخىمىزدا قولغا كەلتۈرگەن نىسپىي نەتىجىلىرى بىلەن ئۇلارنىڭ سادىر قىلغان تارىخىي خاتالىقلىرىنى باھالاپ ئولتۇرۇشىمىزغا بۈگۈن بەكلا ئەتىگەن بولۇپ، بۇ خىل تالاش-تارتىشلارنى مىللىي مۇستەقىل دۆلىتىمىز قۇرۇلۇپ يولغا چۈشۈپ بولغاندىن كېيىن ئاندىن مەخسۇس ئالىملىرىمىزنى يىغىپ تەمكىنلىك بىلەن ئوتتۇرىغا قويساقمۇ ھەرگىز كېچىككەن بولمايمىز. چۈنكى، بۈگۈن بىز تارىخىمىزغا باھا بېرىشكە ئەمەس، بەلكى مىللىي مۇستەقىللىق ھەرىكىتىمىزدە نەدە خاتا قىلىۋاتقانلىقىمىزنى ئايدىڭلاشتۇرۇۋېلىشقا ئەڭ كۆپ ئېھتىياجلىقمىز. خۇددى شۇنىڭدەك، بىز مۇستەقىل مىللىي دۆلىتىمىزنى قانداق شەكىلدە كەلگۈسى ئەۋلادلىرىمىزغا مىراس قالدۇرۇشنى ۋە ئۇلارغا كەلگۈسىدىكى مۇستەقىل بولغان كۈنلىرىدە قانداق قىلىشلىرى كېرەكلىكىنى تەتقىق قىلىپ ۋەسىيەت قىلىشقىمۇ زادىلا ئېھتىياجىمىز يوق ۋە بۇنىڭ ئۈچۈن ئەسلىدىنلا سالاھىيىتىمىزنى يوقىتىپ بولدۇق. چۈنكى، بۈگۈن بىز ئۇنداق بىر ۋەتەننى ’مىراس‘ قالدۇرۇش پۇرسىتىنى تولۇق قولدىن چىقىرىپ قويغان ھالەتتە تۇرماقتىمىز. بىز بۈگۈن كەلگۈسى ئەۋلادلىرىمىزغا مۇستەقىل مىللىي دۆلەت ھاكىمىيىتىمىزنى مىراس قالدۇرۇش، ھېچ بولمىغاندا بۈگۈنكى دۈشمەن كۈچلىرىنى تولا بەك كۆپەيتىۋەتمەي، بۈگۈنكى خىتاي تاجاۋۇزچىلار سانى بويىچە ’مىراس‘ قالدۇرۇشقا غەيرەت كۆرسىتەلىسەكمۇ يۈزىمىز يەرگە قاراپ قالمىغان بولاتتى. ھالبۇكى، كەلگۈسى ئەۋلادلىرىمىزغا بۈگۈنكىدىن نەچچە ھەسسە ئارتۇق دۈشمەن قاپلاپ كەتكەن بىر ’ۋەتەن‘ نى مىراس قالدۇرىدىغانلىقىمىز كۆرۈنۈپلا تۇرماقتا!

بىز بۈگۈن، ھېچ بولمىغاندا كەلگۈسى ئەۋلادلىرىمىز ئۈچۈن بولسىمۇ بىرەر ئىش قىلىش ئۈچۈن ئاتلىنىشىمىز شەرت.

بۇنىڭ ئۈچۈن بۈگۈن بىز نېمىلەرنى قىلىشىمىز كېرەكلىكىنى ئايدىڭلاشتۇرۇۋېلىشىمىز ئۈچۈن، نېمىلەرگە بەكرەك ئېھتىياجىمىز بارلىقىغا دىققەت قىلىپ باقايلى: بىز ۋە كەلگۈسى ئەۋلادلىرىمىز دۇنيادىكى ئىنسانلار بىلەن تەڭ دەرىجىدە ياشاش شارائىتىنى قولغا كەلتۈرۈشىمىز شەرت. بۇ ئارزۇيىمىز ھېچقاچان خىتاي تاجاۋۇزچىلىرىنىڭ چاڭگىلىدا قېلىش بىلەن مەڭگۈ ئەمەلگە ئاشمايدۇ. بولۇپمۇ بۈگۈنكى خىتاي تاجاۋۇزچىلىرىنىڭ ئەلپازىغا قارايدىغان بولساق، بىز خىتاي تاجاۋۇزچىلىرىنىڭ چاڭگىلى ئىچىدە قىلچىمۇ ئىلگىرىلىيەلمەيلا قالماستىن، ھەتتا يەر يۈزىدىن تولۇق يوقىتىلىشىنىڭ بوسۇغىسىغا كەلتۈرۈلدۇق! دېمەك، بىز ئادەمدەك ياشاشنى ئارزۇ قىلىدىكەنمىز، قولىمىزدىكى ئادەمدەك ياشاشنىڭ بارلىق ئەقەللىي ئامىللىرىنى تارتىپ ئېلىۋېلىۋاتقان خىتاي تاجاۋۇزچىلىرىدىن تولۇق قۇتۇلۇشىمىزغا توغرا كېلىدۇ. يەنى، بۈگۈن خەلقىمىزنىڭ ئادەمدەك ياشىيالىشىنىڭ بىردىن-بىر ئالدىنقى شەرتى — خىتاي تاجاۋۇزچىلىرىدىن تولۇق قۇتۇلۇپ، مىللىي مۇستەقىل دۆلىتىنى قايتا قۇرۇپ چىقىش. نۆۋەتتىكى بۇ ۋەزىيىمىزنى ئايدىڭلاشتۇرۇپ ئالغىنىمىزدىن كېيىن، ”مەن بۇ ۋەزىپىنى ئورۇنداشقا قانچىلىك ھەسسە قوشالايمەن“ دەپ ئەستايىدىل ئويلىنىشىمىزغا ۋە ئۆزىمىزگە ۋەزىپە بەلگىلەپ ئەمەلىي ھەرىكەتكە ئاتلىنىشىمىزغا توغرا كېلىدۇ.

بۇ كىتاب ئەنە شۇ مەقسەتتە تەييارلانغان بولۇپ، كىتابتا قايسى بىر خاتا قاراشلىرىمىز تۈپەيلىدىن بۇ ھالغا چۈشۈپ قالغانلىقىمىز ۋە بۇ خاتالىقىمىزنى قايتا تەكرارلىماسلىق ئۈچۈن قانداق قىلىشىمىز كېرەكلىكى ئۈستىدە توختىلىش ئۈچۈن، بىر قىسىم تارىخىي ياكى نۆۋەتتىكى مەسىلىلەر ئۈستىدىمۇ قىسقىچە توختىلىشقا مەجبۇر بولغانلىقىمىزغا قاراپ، ھەر خىل كېرەكسىز تالاش-تارتىشلار قايىنىمىغا كىرىپ قالماسلىقىڭىزنى تەۋسىيە قىلىمىز. بىزنىڭ بۈگۈنكى قىلىدىغان ئىشىمىز ”ۋەتەن، خەلقىم ئۈچۈن نېمىلەرنى قىلالايمەن ۋە نېمىلەرنى قىلىشىم كېرەك؟“ دېگەن ئاساستا ئۆزىمىزگە ۋەزىپە تېپىپ چىقىشنى ئاساسىي مەقسەت قىلىشىمىز لازىم.

*****

1. مىللىي مۇستەقىللىقىمىزنى قولغا كەلتۈرۈش ئىمكانىيەتلىرى بارمۇ؟

ۋەتىنىمىز مۇستەقىل بولۇپ باققانمىدى؟

خىتاي تاجاۋۇزچىلىرى ۋەتىنىمىز خەلقىنىڭ مۇستەقىل دۆلىتىنى قايتا ئەسلىگە كەلتۈرۈۋېلىشىدىن قورقۇپ، تارىخىي مەنبەلىرىمىزنى تۆپ يىلتىزىدىن قۇرۇتۇش، ئوقۇمۇشلۇق كىشىلىرىمىز ۋە مىللىي قەھرىمانلىرىمىزنى تولۇق يوقىتىش، خەلقنى مەزمۇت دەسسەپ تۇرۇشقا ئىمكان بېرىدىغان بارلىق ماددىي ئاساسلىرىدىن مەھرۇم قالدۇرۇش، خەلقىمىزنىڭ ئۆز سالاھىيەت ۋە مەنلىكىنى ئەسلىتىپ تۇرىدىغان تارىخىي مەنبەلىرى، دىنىي ئېتىقادى، مىللىي ئۆرپ ئادەتلىرى، قېرىنداش قوشنا ئەللەر ۋە چەتئەللەر بىلەن بولغان ئالاقىلىرىنى تولۇق ئۈزۈپ تاشلاش، ھەممە ھەر بىر قەدەمدە خىتاي تاجاۋۇزچى باندىتلىرىغا قايىل بولۇش، ئۇلارغا مەجبۇرى باغلىنىش، قۇللۇقتا شۈكرى قىلىشىمىزنى ئىشقا ئاشۇرۇش جەھەتلەردە جېنىنىڭ بېرىچە ئۇرۇنۇپ كەلمەكتە. نەتىجىدە خەلقىمىز ئارىسىدا ھەقىقەتەنمۇ بىر قىسىم ئۈمىدسىز كىشىلەرنى يېتىشتۈرەلىگەن بولدى. ”بۇنچە كۆپ خىتاي تاجاۋۇزچىلىرىغا ئەمدى تەڭ كېلەلمەيمىز“ دېگۈچىلەر خىتاي تاجاۋۇزچىلىرى ۋاستىلىك ياكى بىۋاستە

يوللار بىلەن يېتىشتۈرۈپ چىققان قورقۇنچاقلىرىمىزدۇر. بۇنىمۇ ئاز دەپ، خىتاي تاجاۋۇزچىلىرى خەلقىمىز ئارىسىدا ”شىنجاڭ ئەزەلدىن مۇستەقىل بولۇپ باقمىغان، ئۇيغۇرلار تارىختىن بۇيان خىتايلارنىڭ باشقۇرۇشىدا ياشاپ كەلگەن“ دېگەندەك تارىخقا خىلاپ سەپسەتىلىرىنى تارقىتىشىپ، خەلقىمىز ئارىسىدىكى بىر قىسىم كىشىلەرگە ”بىز ھەقىقەتەنمۇ مۇستەقىل بولۇپ باقانمىدۇق؟“ دېگەندەك گۇمانلارنىمۇ پەيدا قىلالىغان بولدى.

خىتاي تاجاۋۇزچىلىرى تارىختىن بۇيانلا ۋەتىنىمىزنىڭ تارىخىي ئەجدادلىرىنى، يەنى ھونلارنى، تۈركلەرنى، ئۇيغۇرلارنى، قاراخانىيلارنى، سەئىدىيەلىكلەرنى بوي سۇندۇرالمايلا قالماستىن، ئەكسىچە بىزنىڭ ۋە ئەتراپىدىكى مىللەتلەرنىڭ ئەجدادلىرىدىن ئۆلگۈدەك قورقۇپ دۇنيا تارىخىدا ئۆلگىسى كۆرۈلمىگەن شەرمەندىلەرچە قورقۇنچاقلىقنىڭ ئەڭ بۈيۈك سىمۋولى بولغان نەچچە مىڭ كىلومېتىرلىق سەددىچىن سېپىلىنى سوقۇپ دۆلەت چېگرىسىنى قوغداشقا مەجبۇر بولۇشقان ئىدى. ئۇ دەۋرلەردە بىزنىڭ بىۋاستە ئەجدادلىرىمىز بولغان ھونلار، تۈركلەر، ئۇيغۇرلار، دۇنيا تارىخىدا بۈيۈك شان-شەرەپلەرنى قولغا كەلتۈرگەن ئىمپېرىيەلەرنى قۇرۇپ، ئاسىيا-ياۋروپانى ئۆز تىزگىنىدە تۇتۇپ كېلەلىگەن ئىدى. بولۇپمۇ ئۆزلىرىگە ئىسلام دىنىنى تاللاپ ئالغان بىۋاستە ئەجدادلىرىمىز بولغان ئوتتۇرا ئەسىر تۈركلىرى ۋە قاراخانىيلار دۆلىتى دۇنيا پەن-مەدەنىيەت تارىخىدا ۋە ئىسلام دۇنياسىدا تۈركلەرنىڭ ئەسىرلەر بويىچە داھىيلىق قىلالىشىنىڭ ئاساسىنى سالغۇچى بۇخارىي، فارابى، ئىبنى سىنا (ئاۋىسىنا)، ئەلجەبرى، يۈسۈپ خاس ھاجىپ، مەھمۇت قەشقىرى قاتارىدىكى ئالىم-پەيلاسوپلارنى يېتىشتۈرەلىگەن ئىدى. دۇنيا، چىڭگىزخاننىڭ ئوتتۇرىغا چىقىشى سەۋەبىدىن ئۈزۈلۈپ قالغان ئاسىيا-ياۋروپا يىپەك يولىنىڭ ئورنىغا دېڭىز يوللىرىنى كەشىپ قىلغىنىدىن كېيىن، ۋەتىنىمىزنىڭ ئەينى ۋاقىتلاردىكى تارىخىي ئورنى زور دەرىجىدە ئاجىزلىشىپ، خۇددى ئوتتۇرا ئاسىيادىكى نۇرغۇن يەرلەرگە ئوخشاش نىسپىي تۇرغۇنلۇق دەۋرىگە كىرىپ قېلىپ، كۆپ ئاجىزلىشىپ كەتكەن دەۋرلىرىدىمۇ ئەجدادلىرىمىز خىتايلارنىڭ دۆلەت سېپىلىدىن ھالقىپ چىقىپ غەربكە

يامراپ كېتىشنى ئۆنۆملۈك توسۇپ قېلىشقا قادىر بولالىغان ئىدى.

دېمەك شۇ نەرسە ئېنىقكى، ۋەتىنىمىز تۇپراقلىرى يېقىنقى زامان تارىخىغا كەلگۈچە ئىزچىل تۈردە مىللىي مۇستەقىللىقنى قولىدا تۇتۇپ ياشاپ كەلگەن شەرقىي تۈركىستانلىقلارنىڭ مۇستەقىل ماكانى ئىدى.

خىتاي تاجاۋۇزچىلىرى ۋەتىنىمىز خەلقىگە بۇ شانلىق تارىخىمىزنى ئۇنتۇغۇزۇش ئۈچۈن بارلىق تارىخىي پاكىتلىرىمىزنى يوق قىلىۋېتىشنى يەتمەي، بۇگۈنكى شەرقىي تۈركىستانلىقلارنىڭ ئاساسىي قىسمى بولغان ئۇيغۇرلارنى ھونلاردىن، تۈركلەردىن، ئۇيغۇر دۆلىتى، ئۇيغۇر ئىدىقۇتلۇقى، ئۇيغۇر قاراخانىيلار خانلىقى، سەئىدىيە خانلىقىدىن ئايرىۋېتىشكە كۈچەپ ئۇرۇنۇشتى. ئەمما بۇ تارىخىي نەق پاكىتلارنى كۆمۈۋېتىشكە كۈزى يەتمىگەندىن كېيىن، خەلقىمىزنى تۈركىي قېرىنداشلىرىمىزدىن، دۇنيادىن، ئىلىم-پەندىن، ئېتىقادىدىن ۋە مىللىي ئۆرپ-ئادەتلىرىدىن مەھرۇم قالدۇرۇشقا، شۇ ئارقىلىق مىللىي مۇستەقىل ياشىغان تارىخىمىزدىن ۋە دۇنيادىكى قېرىنداشلىرىمىزدىن خەۋەرسىز قالدۇرۇشقا جان-جەھلى بىلەن ئۇرۇنۇپ كەلمەكتە. ھەتتا ھونلار تارىخىنى تونۇشتۇرۇپ كېلىپ، گويا ھونلار ئاسمانغا چىقىپ كەتكىنىدەك، ھونلارنىڭ تارىخىي داۋامى بولغان تۈركلەر بىلەن بولغان ئىزچىللىقىنى قەتئىي تىلغا ئالماي يوشۇرۇشقا ئۇرۇنۇپ كېلىشتى. خۇددى شۇنىڭدەك ئۇيغۇرلارنىڭمۇ تۈركلەرنىڭ بىر تارىخىي داۋامى ئىكەنلىكىنى يوشۇرۇپ بولالماي، قوجو-بەشبالىق ئۇيغۇر دۆلىتىنى، ئۇنىڭ بىۋاسىتە داۋامى بولغان قاراخانىيلار ئۇيغۇر دۆلىتىنى، ئۇنىڭ بىۋاسىتە داۋامى بولغان سەئىدىيە ئۇيغۇر خانلىقىنى، ئۇنىڭ داۋامى بولغان ياقۇپبەگ ئۇيغۇر دۆلىتىنى قەتئىي مەخپىي تۇتۇشقا ياكى تۈپتىن بۇرمىلاپ كۆرسىتىشكە ھە دەپ ئۇرۇنۇپ كېلىشمەكتە. قىسقىسى، بۈگۈنكى خىتاي تاجاۋۇزچىلىرى ۋەتىنىمىز خەلقىنىڭ مۇستەقىل دۆلەت قۇرۇپ تېخى يېقىنقى ئەسىرلەرگىچىلا ياشاپ كەلگەنلىكىنى، ھەمدە بۇنى قايتا داۋاملاشتۇرۇش ئۈچۈن بىرىنچى ۋە ئىككىنچى شەرقىي تۈركىستان زامانىۋى جۇمھۇرىيەتلىرىنى قۇرغانلىقىنى ئىزچىل تۈردە يوشۇرۇپ ياكى ئىنكار قىلىپ كەلمەكتە!

خىتاي تاجاۋۇزچىلىرى، بۇ تارىخنى ئىزچىل ۋە سىستېمىلىق ھالدا ئاشكارىلاپ بەرگەن مەرھۇم يېتەكچىمىز ۋە تارىخشۇناس ئالىمىمىز مەمتىمىن بۇغرا ھەزرىتىمىزنى ئانا ۋەتىنىگە كېلىشتىن مەڭگۈلۈك چەكلەشكەن ئىدى. خۇددى شۇنىڭدەك بۇ تارىخىمىزنى خىتايلارنىڭ ئۆز تارىخچىلىرىنىڭ يېزىپ قالدۇرغان تارىخىي مەنبەلىرى ئاساسىدا پاش قىلىپ ئېچىپ تاشلىغىنى ئۈچۈن تۇرغۇن ئالماس ئەپەندىمىزنىمۇ بىر ئۆمۈر تۈرمىلەر ۋە نازارەت ئاستىدا تۇتۇپ قىيناپ كەلگەن ئىدى. يېقىنقى زامان مىللىي مۇستەقىل جۇمھۇرىيەت قۇرۇش كۈرەش تارىخىمىزنى ئېچىپ بېرىش بىلەن، ياشلىرىمىزغا بۇ شەرەپلىك ۋەزىپىسىنى ئىشارەت قىلىپ كۆرسىتىپ بەرگىنى ئۈچۈن ئابدۇرېھىم تىلەشۈپ ئۆتكۈر ئەپەندىمىزنىمۇ بىر ئۆمۈر تۈرمە ۋە نەزەربەندلىكتە قىيناپ ئۆلتۈرۈۋېتىشكەن ئىدى. ھەتتا كەسپى زۇرۇرىيەت بىلەن ۋەتىنىمىز مىللىي تارىخنى ۋاستىلىك يوللار بىلەن ئوتتۇرىغا چىقىرىشقا مەجبۇر قالغان نۇرغۇن تىلشۇناسلىرىمىز ياكى ئەدەبىياتچى-تارىخچىلىرىمىزمۇ ۋەتەنپەرۋەر بولۇش-بولماسلىغىدىن قەتئىي نەزەر، بىر ئۆمۈر تۈرمە-سۈرگۈنلەردىن بېرى كېلەلمىدى. ھالبۇكى، تارىخ ھەرگىزمۇ يوشۇرغىلى بولىدىغان ئۇنچە-مارجان ئەمەس! بىز ئەجدادلىرىمىزنىڭ مۇستەقىللىق كۈرەش روھى ۋە قەھرىمانلىق ئىزلىرىنى بۈگۈن بولمىسا ئەتە، ئەتە بولمىسا ئۆگۈن چوقۇم تاپىمىز، ھەتتا جاھانغا ماس بىر ئۇنۇملۇك شەكىلدە تاپالايمىز! ئەگەر بىز تاپالمىساق باللىرىمىز ياكى ئەڭ كېچىككەندىمۇ ئۆلارنىڭ نەۋرىلىرى چوقۇم تاپىدۇ! بۇ ئىزنى قۇم-بوران كۆمۈۋېتەلمىگەن ئىكەن، خىتاي تاجاۋۇزچىلىرى بۇ شەرەپلىك زېمىنغا تونۇلغۇن پەيدا بولۇپلا ھەرگىزمۇ يوقىتالمايدۇ! بىز مۇستەقىل مىللىي دۆلىتىمىزنى چوقۇم ئەسلىگە كەلتۈرەلەيمىز!

بىغەملىك كېسىلىمىز

نۆۋەتتە كەلگەندە، بۇ جەرياندا خەلقىمىزدە پەيدا بولغان، بۈگۈنگىچە سەلبىي

تەسىرىنى يوقاتمىغان بىر مىجەزىمىزنىڭ كېلىش مەنبەسىنى تىلغا ئېلىپ ئۆتسەك زىيىنى بولماس.

بىز شەرقىي تۈركىستانلىقلارنىڭ قەدىمكى ئەجدادلىرى ھون بولۇش بىلەن بىرگە، ھونلار ئىچىدە ئەڭ ئەتىۋارلىق ھون قەبىلىلىرىدىن بىرى بولغاچقا، ھونلارنىڭ ئانا يۇرتى بولغان ۋەتىنىمىز دائىرىسىدىكى بىپايان زېمىنلار ئىزچىل تۈردە بۈگۈنكى شەرقىي تۈركىستانلىقلارنىڭ بىۋاسىتە ئەجدادلىرى بولغان بىزلەرگە مىراس قالدۇرۇلۇپ، بۇ زېمىنغا باشتىن ئاخىرى ئىگىدارچىلىق قىلىپ كېلىۋاتقان ئىدۇق. بۈگۈنكى كۈندە خەلقىمىز ئىچىدە ئەڭ كەڭ ئومۇملاشقان، يۇقىرى مەرتىۋىلىك، بىلىملىك كىشىلىرىمىزنى ’ئاخۇن‘ دەپ ئاتاپ كېلىۋاتقانلىقىمىز بۇنىڭ تەبىئىي ئىسپاتلىرىدىن بىرسى. ئاخۇن سۆزىنىڭ ئەسلىدە ئاق ھۇن دېگەن سۆزدىن كەلگەنلىكى ھەممىگە ئايان بولسا كېرەك. ئاق ھونلار ئەينى ۋاقىتتا ھونلارنىڭ يۇقىرى تەبىقىلىرىدىن بولغان ئاق سۆڭەك تەبىقىسىنى تەشكىل قىلاتتى. بىز ئەنە شۇ ئاق ھونلارنىڭ ئەۋلادلىرىمىز. ھونلار ئۆزلىرىنى تۈرك دەپ ئاتاپ كەلگىنىدىن باشلاپ، خىتاي سەددىچىن سېپىلىنىڭ سىرتىدىن باشلاپ بۈگۈنكى ئوتتۇرا ئاسىيا تۇپراقلىرىدا نۇرغۇن قېتىم بۈيۈك ئىمپېرىيىلەرنى قۇرغان ئىدى. بولۇپمۇ تۈركلەر ئۆزىنى كۆك بۆرە ئەۋلادى دەپ ئاتىشىپ غەربكە قاراپ يېڭى زېمىن ئاختۇرۇپ كېتىۋاتقان دەۋرلىرىدىمۇ، بىزنىڭ ئەجدادلىرىمىز تۈركلەرنىڭ ئەڭ ئىلغار تەركىبى بولغان ئۇيغۇرلار شەكلىدە يەنىلا بۈگۈنكى تۇپراقلىرىمىز ساھەسىنى ئاساس قىلغان زېمىنغا بىردىن-بىر مىراسخور بولۇپ ياشاپ كەلگەن ئىدى. باشقا تارىخىي پاكىتلارنى قويۇپ تۇرايلى، بۈگۈنكى خىتايلارنىڭ بىز ئۇيغۇرلارنى ھازىرغىچە ’لاڭ ۋا زا‘ (بۆرە باللىرى) دېگەن لەقەم بىلەن ئاتاپ كېلىشلىرى ئەنە شۇنىڭدىن كەلمەكتە. خەلقىمىزدىكى بۇ خىل مىراسخورلۇق ئۆزگىچىلىك بىزگە ئۆزىگە تەمەننا قويۇش، ئۆزىنى چوڭ تۇتۇش، ئابرۇيغا ئېتىبار بېرىش مىجەزلىرىنى سىڭدۈرۈپ كەلگەن ئىدى. بۇ خىل مىجەزلەر ئەينى ۋاقىتلاردا بىزنىڭ ئەجدادلىرىمىزغا ھەقىقەتەنمۇ غۇرۇر بېرىپ كەلگەن ئىدى. بۇ خىل غۇرۇر، بىزنى تەدرىجىي ھالدا ھېچنېمىدىن ئەنسىرەپ كەتمەيدىغان بىغەم

مىجەزلىك ھالەتكە كەلتۈرگەن ئىدى. بۇ بىغەملىك، ئەينى زامانلاردا بىزگە غۇرۇر بېرىپ كەلگەن مىجەزلەردىن بولۇپ، ھەر جەھەتتىن ئۈستۈنلۈككە ئىگە قىلىپ تۇرۇۋاتقان يىپەك يولى — كارۋان يولى بازىرى روناق تاپقان ئەينى ۋاقىتلاردىكى بۇ باياشات يۇرتىمىزدا، بۇ خىل مىجەزىمىزنىڭ بولىشى بىر غۇرۇرلاندۇرغۇچى مۇقەررەرلىك ئىدى. ئەمما بۇ مىجەزىمىز بىزگە كېيىنچە سەلبىي تەسىر كۆرسىتىش دەۋرىگە كىردى.

چىڭگىزخان ۋەقەسىدىن كېيىن، ۋەتىنىمىزنىڭ غەرب بىلەن شەرقنى باغلىغۇچى كارۋان يولى خەلقئارا بازىرىنىڭ تۈگۈنى بولۇشتەك ئەۋزەللىكىنى يوقىتىشقا باشلىدى. كارۋان يولى سودا-تىجارەت كىرىمى مەڭگۈلۈك ئۈزۈلۈپ قالدى. شۇنىڭغا قارىماي خەلقىمىز بىغەملىك مىجەزىنى قەتئىي تاشلىماي داۋاملاشتۇرۇپ كەلدى: "غەم قىلمايلى، ساقلاپ تۇرساق مال ساتىدىغان سودىگەرلەر چوقۇم قايتا بۇ بازاردا پەيدا بولىدۇ" دەپ يېتىۋەردۇق. بىز بۇ تۈردىكى غەم يېمەسلىكتىن ئەسىرلەر بويىچە زېرىكمىدۇق. ھامان بىر كۈنى بۇ سودا يولى قايتا ئېچىلىدۇ دەپ، بىغەملىك بىلەن ساقلاپ يېتىپ كەلگەنىدۇق! بىزنىڭ شۇ دەۋرلەردىكى سودا ئىشلىرىغا ماھىر ئالاھىدىلىكىمىز پەقەت لەقەم ئورنىدىلا ساقلىنىپ، 'سارتلار' (ساتارلار — سېتىقچىلار، سودىگەرلەر) دەپ بۈگۈنگىچە ياشاپ كەلدۇق. ئەمما ھېلىقى بىغەملىك مىجەزىمىزنى زادىلا تاشلىمىدۇق. موڭغۇللار كەلدى، ئۇلار بەرىبىر كېتىدۇ دەپ بىغەم يېتىۋەردۇق؛ مانجۇلار، خىتايلار كەلدى، ئۇلارنىمۇ ئىشلىرىنى تۈگىتىپ بەرىبىر كېتىدۇ دەپ، يەنىلا بىغەم يېتىۋەردۇق. ھەتتا بۇ تۈردىكى تاجاۋۇزچى دۈشمەنلەرنى تارىختىكى سودىگەرلەرگە ئوخشىتىپ بىغەملىك بىلەن تەكلىپ قىلىشقان ۋە ئالاھىدە كۈتۈۋېلىشقان ۋاقىتلىرىمىزمۇ بولدى! سودىگەر مىللەت، ئەسلىدىنلا سۈلھىچى، كېلىشتۈرمىچى بىر مىللەت بولغاچقىمىكىن، بۈگۈنكى كۈندىمۇ بۇ تۈر تىنچلىق ئەرۋاھىدىن قۇتۇلۇپ كېتەلمىدۇق. خىتاي تاجاۋۇزچىلىرىنىڭ ئىشلىرى پۈتمەك تۇرماق، ئەكسىچە جىددىي ئېقىم قىلىشقا باشلىغاندىمۇ، بىز يەنىلا بىغەم ھالدا يېتىشىمىزنى ئۆزگەرتمەي بۈگۈنگىچە ساقلاپ كەلدۇق!

ئەھۋالىمىز كۈندىن-كۈنگە ئېغىرلىشىشقا باشلىدى. مىدىر قىلغۇدەك يېرىمىزمۇ، ئابدۇخالىق ئۇيغۇرنىڭ بۇندىن سەكسەن يىل بۇرۇنلا ئاگاھلاندۇرۇپ دېيىشى بويىچە خىتاي دەستىدىن پۇت قويغۇدەك يەرمۇ تاپالمىغۇدەك ھالغا چۈشمەكتىمىز. ئۆلۈم بوسۇغىمىزغا كېلىپ قالدى! ئابدۇخالىق ئۇيغۇر قاتارىدىكى مۇتەپەككۇرلىرىمىزنىڭ، ئاقىللىرىمىزنىڭ جېنىنى پىدا قىلىپ بولسىمۇ قىلغان ئاگاھلاندۇرۇشلىرى، ئۇيغۇتىشلىرىغا پىسەنت قىلمىدۇق.

بىزنىڭ تارىختىكى ئابرۇيىمىز، ئەتىۋارلىق ئورنىمىزدىن ئەسەرمۇ قالمىغانلىقىغا قارىماي، بىز تارىختا ئۇنداق ئىدۇق، مۇنداق ئىدۇق دەپ، تارىختىكى ئابرۇيىمىزنى بۈگۈن ئۈچۈنمۇ كۈچكە ئىگە دەپ داۋا قىلىشقا كۆچەپ ئۇرۇندۇق، ئاقمىدى. ھەتتا بىز ئەڭ كۆزگە ئىلمايدىغان خىتايلار تەرىپىدىن دەپسەندە قىلىنىپ، چېكىدىن ئاشقىچە خارلىقتا قالدۇق. ئەمدى ھاياتىمىزدىنمۇ ئەنسىرەشكە باشلىدۇق، بىزنى ئەنسىزچىلىك قاپلاشقا باشلىدى. بىز بۈگۈن بىغەملىكتىن ئەنسىزچىلىك مىجەزدىكى بىر مىللەتكە قاراپ ئۆزگىرىشكە باشلىماقتىمىز. ئەنسىزچىلىك ئىچىدە ئەتراپىمىزغا قارايمىز، ھەممە بىزگە دۈشمەن بولۇۋاتقاندەك، ھەممىدىن گۇمان قىلىدىغان ئۇچىغا چىققان گۇمانخورلۇق پاتقىقىغا پېتىشقا باشلىدۇق. ...

مانا بۇ — بىز شەرقىي تۈركىستانلىقلارنىڭ بۈگۈنكى ھەقىقىي قىياپىتى! بۇنى بىز قانداقمۇ ئېتىراپ قىلالمايمىز؟ بۇ مىجەزىمىزنى ئېتىراپ قىلىش بىزگە ھەرقانچە ئېغىر كەلسىمۇ، ئۇ بەرىبىر پاكىت! ئەمما شۇنىسى باركى، بىغەملىك كېسەللىمىزگە قارىغاندا ئەنسىزچىلىك روھىي ھالىتىمىز بىرقەدەر ياخشىراق. چۈنكى بىغەملىك بىزنىڭ كۆزلىرىمىزنى، ھېس-تۇيغۇلىرىمىزنى، بۈگۈنكى رېئاللىقنى بولسىمۇ ئەركىن تەپەككۇر قىلىشىمىزنى پەردىلەپ تۇرغان ئىدى. ئەنسىزچىلىك روھىي ھالىتىمىز بولسا بۇ خىل پەردىلەرنى ئازراق بولسىمۇ يىرتىپ تاشلاپ، بۈگۈنكى پاجىئەلىك ئەمەلىيىتىمىزنى ئازراق بولسىمۇ ئېنىقراق كۆرۈۋېلىشىمىزغا ئىمكانىيەت بەرمەكتە.

مۇستەملىكە – قۇللۇق مىجەزلىرىمىز

بۈگۈن بىغەملىك دەۋرىمىزدىن كەلگەن ئابرۇيپەرەسلىك، ماختانچاقلىق مىجەزلىرىمىزگە ئەنسىزچىلىكتىن كەلگەن گۇمانخورلۇق ئادەتلىرىمىز قوشۇلۇپ، ئەقلىمىزنى ئىشلىتىشكە ئېغىر توسالغۇ بولماقتا. بۇنى ئاز دېگەندەك خىتاي تاجاۋۇزچىلىرىنىڭ بىۋاستە ياكى ۋىجدانسىز خائىنلارنىڭ ۋاستىسى ئارقىلىق سىڭدۈرۈلۈشكە باشلىغان ئۈمىدسىزلىك، يۇرتۋازلىق، قەبىلىۋازلىق، مەزھەپبازلىق قاتارلىقلار ئىللەتلەر خەلقىمىزنى بىر مەقسەت، بىر نىيەت، بىر نۇقتىغا توپلاشقا ئېغىر توسالغۇ بولماقتا. بۇلارنىڭ تەسىرىدە خەلقىمىز ئارىسىدا غەلىتە بىر شەكىلدە مۇستەملىكە، قۇللۇق پەلسەپىسى ئومۇملىششقا باشلاپ، ھەرقانداق بىر تەتقىقات، پىلان، غايىلەرنى ئىشقا ئاشۇرۇشىمىزغا توسالغۇ بولماقتا. يەنى، خەلقىمىز ئارىسىدىكى ھەرقانچە بىلىملىك، غۇرۇرلۇق، ئېتىقادلىق دەپ تونۇلغان كىشىلىرىمىزمۇ خىتاي تاجاۋۇزچىلىرى تەرىپىدىن سىڭدۈرۈلۈشكە باشلىغان مۇستەملىكە-قۇللۇق ئىللەتلىرىنىڭ ئىستىخىيىلىك قۇربانلىرىغا ئايلىنىپ، ئۈمىدسىز پىكىرلەر، خىيالى پەرەزلەر، ئۇتوپىيىلىك غايىلەرنىڭ ئۇتتۇرىغا چىقىشىغا سەۋەب بولماقتا. نەتىجىدە بۇ كىشىلىرىمىز خىتاي تاجاۋۇزچىلىرىنىڭ بىز شەرقىي تۈركىستانلىقلارنى بالداقمۇ-بالداق يوق قىلىشىنىڭ پىلانى بولغان سۈلھى پىلانى، بىرلەشمە ھۆكۈمەت پىلانى، ئاپتونومىيە پىلانى، ... دېگەندەك ئالدام خالتىلىرىغا چۈشۈپ، ”بۇ خىل شەرتنامىلەر، قانۇنلار ئەسلىدە ياخشى تۈزۈلگەن ئىدى، ئۇلارنى ئىجرا قىلدۇرۇشتا بىز ئۆزىمىز چىڭ تۇرالمىدۇق“ دەپ، ئاڭسىزلىق بىلەن خىتاي تاجاۋۇزچىلىرىنىڭ مالايلىرىغا ئايلىنىپ قالماقتىمىز.

بىرىنچى جۇمھۇرىيىتىمىز دەۋرىدە ئەنە شۇنداق مۇستەملىكە، قۇللۇق مىجەزلىرىمىزنىڭ قۇربانى بولۇپ، غەلبىلىك كېتىۋاتقان مىللىي مۇستەقىللىق كۈرىشىمىز پاجىئەلىك مەغلۇبىيەتلەرگە دۇچار قىلىنغانىدى. ئىككىنچى جۇمھۇرىيىتىمىزدىن خىتاي تاجاۋۇزچىلىرى سۈلھى تەلەپ قىلىشقا مەجبۇر

قالغىنىدىمۇ بىزنىڭ ئۈرگۈنلىگەن ئىلغار كىشىلىرىمىز، جەڭگىۋار كىشىلىرىمىز، دىنىي ئۆلىمالىرىمىز ئەنە شۇ خىل مۇستەملىكە، قۇللۇق پەلسەپىسىنىڭ دامىغا چۈشۈپ، ئەڭ مۇكەممەل مىللىي مۇستەقىللىق ھەرىكىتىمىزنىڭ مەغلۇبىيىتىگە ئورتاق سەۋەبچى بولغانىدى. نەتىجىدە، سۈلھى باھانىسىدە خىتاي تاجاۋۇزچىلىرىنىڭ قايتىدىن كۈچلىنىۋېلىشىغا پۇرسەت تۇغدۇرۇپ بەرگەن ئىدى.

ئەسلىدە جاڭ جىژجوڭ ئەينى ۋاقىتدا ھەرگىزمۇ 'ئون بىر ماددىلىق بىتىم' نى تالاش-تارتىش قىلىشقا كەلمىگەن، ئەكسىنچە ئۈرۈش توختىتىپ قىرىق-ئەللىك مىڭ كىشىلىك يۇرتدىشىنى مەغلۇبىيىتىدىن قۇتۇلدۇرۇپ تىنچ قاچۇرۇپ كېتىشنىڭ بىرەر چارىسى تېپىلىپ قالارمۇ دەپ كەلگەن ئىدى. خۇددى شۇنىڭدەك، خىتاي كوممۇنىستلىرىمۇ خەلقىمىزگە 'ئىنتايىن پۇختا' پەردازلانغان ئاپتونومىيە قانۇنلىرىنى سوغا قىلغىنىدا، بۇ قانۇنلارنى ئىجرا قىلىشنى مەقسەت قىلغان بولماستىن، بەلكى مىللىي ئارمىيەمىزنى يوق قىلىش، مىللىي ئىگىلىكىمىزنى يوق قىلىش، مىللىي غۇرۇرىمىزنى يوق قىلىشنى ئۆزلىرىگە مەقسەت قىلىشقان ئىدى. يەنى، بۈگۈنكى پاجىئەلىك ھالىتىمىزنى كەلتۈرۈپ چىقىرىشنى مەقسەت قىلىپ بىز شەرقىي تۈركىستانلىقلارغا 'ئۇيغۇر ئاپتونوم رايون' (ئۇيغۇر ئۆزىنى ئۆزى باشقۇرىدىغان رايون!) دېگەن پوسمىنى كەيگۈزگەن ئىدى.

ئەپسۇسكى، بۈگۈنكى كۈندىمۇ خېلى ئوقۇمۇشلۇق دېگەن كىشىلىرىمىزنىڭ ئاغزىدىن "بىزگە ھەقىقىي ئاپتونومىيە، ئالىي ئاپتونومىيە، ... فېدېراتسىيە، ... بەرسۇن" دېگەندەك قورقۇنچلۇق سۆزلەرنى پات-پات ئاڭلاپ تۇرۇۋاتىمىز. بۇ تۈردىكى كىشىلىرىمىز ئۆزلىرىنى گويا خىتايلارنىڭ، ھەتتا دۇنيانىڭ داھىيسى بولۇپ قالغىنىدەك ھېس قىلىشىپ، "خىتايلار شەرقىي تۈركىستانغا تىنچ يول بىلەن مۇستەقىللىق بەرسۇن، دۇنيا جامائىتى بىزگە خىتايلاردىن تىنچ يول بىلەن مۇستەقىللىق ئېلىپ بەرسۇن، شەرقىي تۈركىستانلىقلار مۇستەقىللىقنى قەتئىي قان تۆكمەي، پۈتۈنلەي سىياسىي يوللارغا تايىنىپ قولغا كەلتۈرۈشى كېرەك" دېگەندەك مەنتىقىسىز، ھەيران قالارلىق بۆيرۇقلارنى چىقىرىشماقتا. بۇ كىشىلىرىمىزنى ئەقلىسىزلەر دېگەندىن

كۆرە، مۇستەملىكە، قۇللۇق پەلسەپىسىنىڭ ئىستىخىيىلىك قۇربانلىرى دېمەي نېمە دېيىشىمىز كېرەك؟! بۇنىمۇ ئاز دەپ بىزنىڭ نۇرغۇنلىغان كىشىلىرىمىز ”ئالدىرىمايلى، تەۋەككۈلچىلىك قىلمايلى، غەم يېمەيلى، خىتاي دۆلىتى ھامىنى بىر كۈنى پارچىلىنىدۇ، خىتاي دېموكراتچىلىرى پات يېقىندا خىتاي كوممۇنىستلىرىنى ئاغدۇرۇپ تاشلاپ ھاكىمىيەتنى قولغا ئالىدۇ، شۇ چاغدا بىز شەرقىي تۈركىستانلىقلارغا مۇستەقىللىقىمىزنى سوغا قىلىۋېتىدۇ، بۇنىڭغا ئىدىيىدە تەييارلىنىپ تۇرساقلا كۇپايە ...“ دېگەندەك تېخىمۇ بىمەنە سۆزلەرنى قىلىشىپ خەلقىمىزنىڭ جەڭگىۋارلىق ئىرادىسىگە سوغۇق سۇ سېپىشمەكتە. ھەتتا دۇنيادىكى قايسى بىر دۆلەت، قايسى بىر تەشكىلاتلاردىن ئۈمىد كۈتۈش، دېڭىز شياۋپىڭنىڭ ئۆلۈمى، خوڭكوڭنىڭ خىتايغا قايتۇرۇلۇشى، تەيۋەننىڭ خىتاي چوڭ قۇرۇقلۇقىغا قايتۇرما ھۇجۇم قىلىشى، ئۈچىنچى دۇنيا ئۇرۇشىنىڭ پارتلىشى، ئافغانىستاننىڭ غالىبىيىتى، قايسى بىر پەرىشتىنىڭ ياردىمى، دېگەندەك خام خىياللار ۋاستىلىرى ئارقىلىق مۇستەقىللىققا ئېرىشەلەيمىز دەيدىغان كۈلكىلىك زامانىۋى خۇراپاتلارنىمۇ تەرغىب قىلىشماقتا! بۇ خىل ئەقىللەرگە كۈلۈش كېرەكمۇ ياكى يىغلاش كېرەكمۇ؟! بۇ خىل مەنتىقسىز، خىيالى، خۇراپىي ۋە ئۇتوپىيىلىك پىكىرلەر بۇ كىشىلىرىمىزنىڭ ئەقلىگە نەدىن كەلگەنلىكىگە ئادەم ھەيران قالىدۇ!

ئەسلىدە بۇ بىچارىلەردىن تولا بەك ئاغرىنىپ كېتىشنىڭمۇ ھاجىتى يوقتەك قىلىدۇ. چۈنكى، ئەسلىدە بۇ خىل زامانىۋى خۇراپاتلار شۇ خىل كىشىلىرىمىزگىلا مەنسۇپ بولۇپ قالماستىن، بەلكى پۈتكۈل خەلقىمىزنىڭ كاللىسىدا ھۆكۈمران ئورۇنغا ئاتىۋالغان قۇللارچە پىكىر قىلىشتىن كېلىپ چىقىۋاتقان بىمەنە قاراشلاردىن باشقا نەرسە ئەمەس. يەنى، بۇ خىل ئەقىلگە سىغمايدىغان پىكىرلەر بىغەملىك، ئەنسىزچىلىك، ئەقىدىسىزلىك ۋە مۇستەملىكە ھاياتىمىز بەخش ئېتىۋاتقان قۇللۇق مىجەزىمىزنىڭ خەلقىمىز ئارىسىدىكى سەلبىي ئىنكاسلىرىدۇر. ئىنسان بالىسى بىغەملىككە گىرىپتار بولۇپ قالغىنىدا، ئەنسىزلىك مىجەزىگە گىرىپتار بولغىنىدا، قۇللۇق روھىي ھالىتىدە قالغىنىدا ئۆزىگە ئىشىنىش ئۇقۇمىنى يوقاتقان بولىدۇ. بۇ دېگەنلىك،

ئادەم ئۆزىگە بولغان ئىشەنچ، جاسارىتىنى يوقىتىدۇ دېگەنلىكتۇر.

خەلقىمىزنىڭ بۇ تۈردىكى پاسسىپ مىجەزلىك بولۇپ قېلىشىغا ئىنتايىن مۇھىم تەسىر كۆرسىتىۋاتقان يەنە بىر ئامىلمۇ بولۇپ، بۇ ئامىلنىمۇ كۆزدىن ساقىت قىلىشقا بولمايدۇ.

ۋەتىنىمىز شەرقىي تۈركىستان ئىنتايىن ئۆزگىچە تەبىئىي جۇغراپىيىلىك ئورۇنغا ئىگە بولۇپ، تارىم ئەتراپىدىكىلەر ھاياتلىق مەنبەسى بولغان سۇ مەسىلىسىدە ئېگىز قارلىق تاغلاردىن ئېرىپ ئېقىپ كېلىدىغان قار سۈيىگىلا قاراشلىق. ئەگەر قارلىق تاغلاردىن سۇ يېتەرلىك دەرىجىدە ئېرىپ كەلمىسە، باشقا ھېچقانداق يەردىن زاپاس سۇ تېپىلمايدۇ. شۇنىڭدەك مىراسخورلۇق مىجەزى بۇ خەلقنى باشقا يەرلەرگە كۆچۈپ كېتىشكىمۇ يول قويمايدۇ. بۇ يەردە بىغەملىك مىجەزىمىز يەنە ئوتتۇرىغا چىقىدۇ: "غەم قىلمايلى، بىرەر يىل چىداپ ئۆتسەك كېلەر يىلى چوقۇم سۇ كېلىدۇ"! بۇ خىل تەبىئىي ئۆزگىچىلىك خەلقىمىزنىڭ بىغەملىك مىجەزىنىڭ تېخىمۇ كۈچىيىپ بېرىشىغا تۈرتكە بولىدۇ. سۇ كېلىشى بەك كېچىكىپ كەتسە، باشقا يەرلەرگە كۆچۈپ كېتىشتىن كۆرە، شۇ يەردىن كولاپ سۇ ئىزدەشنى ئەۋزەل كۆرۈشىدۇ. بۇنىڭ نەتىجىسىدە مىڭلارچە كارىزنىڭ ئوتتۇرىغا چىقىشىغا سەۋەب بولىدۇ. بۇ خىل مىجەز شەھەر ئاھالىسى ۋە ئەتراپىدىكى دېھقانچىلىق رايونلىرىمىزغىلا خاس بولۇپ قالماستىن، يايلاقلاردىكى چارۋىچىلىرىمىزدىمۇ ئۆزىنى كۆرسەتمەكتە ئىدى: بۇ يەردە يايلاق قۇرۇپ كەتسە نېرىسىغا كۆچۈپ بارايلى دېيىشىپ، تەڭرى تاغ-ئالتاي تاغلىرى ئارىسىدا ئايلىنىپ يۈرۈۋەردۇق.

بۇ يەردە يەنە بىر مۇھىم مەسىلە ئوتتۇرىغا چىقىدۇ: ئۆزگىچە سىياسىي جوغراپىيىمۇ بىز شەرقىي تۈركىستانلىقلارنىڭ بىغەملىك مىجەزىنى كۈچەيتىپ بەردى. شەرقىي تۈركىستان خەلقى كارۋان يوللىرىدىن مەھرۇم بولۇپ قالغىنىدىن كېيىن، دۇنيادىن يىراقلىشىپ كەتكەن بۇ زېمىندا دۇنيانى زىل-زىلىگە سالغىدەك تۈزۈك بىرەر داغدۇغىلىق دۇنياۋى ئۆرۈشلار كۆرۈلمىدى. بۇ دەۋرلەردە غەرب دۇنياسىدا ئىسلام دۇنياسى كۈچەيگەن، بابۇر، ئوسمانلى ئىمپېرىيىلىرى، ئەنگلىيە، فرانسىيە، پروسىيە،

ئاۋۇسترو-ۋېنگىر قاتارلىقلار بىر مۇنچە ئىمپېرىيىلەر دۇنياغا كېلىپ ۋە ئۆزئارا تىنىمسىز ئۇرۇشلارنى قىلىشىپ، غەربنى ئاستىن-ئۈستۈن قىلىۋېتىشكەنىدى. شۇڭا غەرب دۇنياسى تاكى يېقىنقى ئەسىرلەرگىچە ئوتتۇرا ئاسىيانى ئەسلىرىدىن چىقىرىشقان ئىدى. ۋەتىنىمىز بۇ دەۋرلەردە نىسپىي تىنچ ھايات ئىچىدە ياشاپ كەلگەنىدەك قىلسىمۇ، دەۋرنىڭ يېڭى بىلىملىرىدىن خەۋەرسىز خەلقىمىز قۇرغاقچىلىق، بوران قاتارلىق تەبئىي ئاپەتلەردىن باش كۆتۈرەلمەي، ئىنتايىن قالاق ۋە نامراتلىق ئىچىدە بىر-بىرى بىلەن جېدەل قىلىشىپلا ئۆتكەن ئىدى. بۇمۇ ۋەتىنىمىز خەلقىنى تاجاۋۇزچىلاردىن بىغەم قىلىشقا سەۋەبچى بولغان ئىدى.

ئون توققۇزىنچى ئەسىردىن باشلاپ غەربتە چاررۇسىيىنىڭ، جەنۇبتا بىرىتانىيىنىڭ، شەرقتە خىتاينىڭ كۆرۈلۈشى خەلقىمىزنى ئاز-تولا ھەيران قالدۇرغاندەك قىلسىمۇ، يەنىلا بىغەملىك ئىچىدە ئىچكى ماجىرالار بىلەن ئاۋارە بولۇپ، ھەر بىر يۇرت كۈندىن كۈنگە ناچارلىشىپ كېتىۋاتقان مۇھىتىدىن قۇتۇلۇپ چىقىش ئۈچۈن ئۆز بېشىمچىلىق بىلەن ھەرىكەت قىلىشىۋاتقان ئىدى. گەرچە ياقۇپبەگ بۇ خىل چېچىلاڭغۇ ھالەتنى ئۆزگەرتىش ئۈچۈن ئون نەچچە يىلدىن ئارتۇق ھەپىلىشىپ، ۋەتەن بىرلىكىنى قولغا كەلتۈرۈش ئۈچۈن كۆرۈنەرلىك قەدەملەرنى تاشلىغان بولسىمۇ، تاشقى دۈشمەنگە تاقابىل تۇرالىغۇدەك شارائىتنى تولۇق تەييارلىيالمىغان ئىدى. بۇ رايون، ئەينى ۋاقىتتىكى ئۈچ چوڭ ئىمپېرىيىنىڭ بىر-بىرىگە يىراقتا تۇرۇپ خىرىس قىلىشىدىغان نىسپىي سىياسىي بوشلۇق ھالىتىگە ئايلىنىپ قالغان ئىدى. بۇ خىل نىسپىي سىياسىي ۋاكۇئۇملۇق ۋەزىيەتنى ئاخىرى چاررۇسىيە چىقىپ چېكىپ كۆردى. بۇنىڭدىن تۈزۈك بىر ئەكس تەسىر چىقمىغانلىقىنى كۆرگەن خىتاي-مانجۇ ئىمپېرىيىسىمۇ، تىنچ ئوكيان بويلىرىدىكى ئېغىر مەغلۇبىيىتىنىڭ ئورنىنى تولۇقلىۋېلىش ئۈچۈن زو زۇڭتاڭنىڭ ئۇزۇن مۇددەتلىك تەييارلىقىدىن كېيىن، زور كۆلەملىك ئەسكىرى كۈچ بىلەن شەرقىي چېگرىيىمىزدىن باستۇرۇپ كىردى! يىراق شەرقتە بىر-بىرسى بىلەن قانلىق جەڭلەرگە كىرىشىپ كەتكەن خىتاي-مانجۇ ئىمپېرىيىسى بىلەن چاررۇسىيە ئىمپېرىيىسى، يېڭى مەنپەئەتلىرى ۋە ئورتاق دۈشمىنى بولغان بىرىتانىيە

ئىمپېرىيىسىگە تەھدىت سېلىش مەقسىتى بىلەن، بەدەۋلەت ھاكىمىيىتىمىزنى ئەنگلىيە گۇماشتىسى دېگەن بوھتان بىلەن يوقىتىشقا كىرىشتى. دەرۋەقە تېز ئارىدىلا ۋەتىنىمىز خىتاي تاجاۋۇزچىلىرىنىڭ بېقىندىسىغا ئايلىنىپ قالغان ئىدى. بۇ جەرياندا قارىماققا چەتئەل تاجاۋۇزچى كۈچلىرى ئۈستۈن رول ئوينىغاندەك كۆرۈنسىمۇ، ئەسلىدە خەلقىمىز ئارىسىدا كۈچىيىپ كەتكەن بىغەملىك روھىي ھالىتى دۈشمەنگە يوچۇق ئېچىپ بەرگەن ئىدى.

زو زۇڭتاڭ، خەلقىمىزنىڭ بۇ خىل ئەھۋالىنى كۆرۈپ، بۇ زېمىننى مەڭگۈ خىتاي يېرىگە قوشۇۋېلىش خىيالىغا كەلگەن ئىدى. بۇ قانخور جاللات، ۋەتىنىمىزدە مىليون كىشىلىك چوڭ قىرغىنچىلىق يۈرگۈزگىنىدىن كېيىن، شەرقىي تۈركىستاننىڭ ئىسمىنى خىتايچىلاشتۇرۇش، خەلقىمىزنىڭ بارلىق قوراللىق كۈچلىرىنى ۋە بارلىق ئوقۇمۇشلۇق زاتلىرى بىلەن بايلىرىنى قىرىپ تۈگىتىش، بارلىق ئالتۇن-كۈمۈشلىرىنى بۇلاپ-تالاش، يۈتكۈل ھاكىمىيەت ئامىللىرىنى خىتايلاشتۇرۇش، ساقلىنىۋاتقان بارلىق مەدەنىي مىراسلىرىمىزنى كۆيدۈرۈش قاتارىدىكى زوراۋانلىقلار بىلەن، ۋەتىنىمىز خەلقىنى خېلى ئۇزۇن مەزگىللىگىچە باش كۆتۈرەلمەس قىلىۋەتتى. خەلقىمىزمۇ نېمە ۋەقە بولغانلىقىنى پەرق قىلىپ بولغۇچە ئەتراپىنى يۈزمىڭلىغان تاجاۋۇزچى ئەسكەرلىرىنىڭ قورشاپ بولغانلىقىنى كۆرگىنىدە، نېمە قىلارىنى بىلەلمەي ھاڭۋېقىپلا قالغان ئىدى. ئەنە شۇ ۋاقىتتىن باشلاپ كونا ئىجتىمائىي كېسەللىكلىرىمىزگە قۇللۇق ئىللەتلىرى قوشۇلۇشقا باشلىدى. خەلقىمىزدىكى ئەنسىزلىك مىجەزى تەدرىجىي ئۈستۈنلۈككە ئېرىشىشكە باشلىغان ئىدى. ...

خەلقىمىزنىڭ يېرىم مۇستەملىكە ھاياتى يۇقىرىقىدەك كونا-يېڭى ئىجتىمائىي مىجەز ئىللەتلىرىنىڭ بىرلىشىشى نەتىجىسىدە دولقۇنسىمان تەرەققىي قىلىپ، بۈگۈنكى پاجىئەلىك ھالەتكە كېلىشىمىزنىڭ تارىخىي ئاساسىنى ياراتقان بولدى. ئەسلىدە خىتاي تاجاۋۇزچىلىرىنىڭ ۋەتىنىمىزگە تاجاۋۇز قىلىپ كىرگەن ۋاقىتلىرى دۇنيانىڭ ئەڭ قالايمىقان دەۋرلىرىگە توغرا كېلىۋاتقان بولۇپ، شەرقتە خىتاي-مانجۇ ئىمپېرىيىسى ئىچكى-تاشقى ئۇرۇشلار تۈپەيلىدىن ئەڭ ئاخىرقى مەھشەر كۈنلىرىنى

ياشاۋاتقان، كەينىدىنلا كېلىدىغان تۇگمەس ئىچكى ئۇرۇشلارنىڭ ئامىللىرى يېتىلىۋاتقان، غەربتە بالقان-قرىم ئۇرۇشلىرى، كەينىدىنلا پارتلىغان بىرىنچى دۇنيا ئۇرۇشى مەيدانىغا كېلىپ فرانسىيە، پروسىيە، ئاۋسترو-ۋېنگىر، چاررۇسىيە، خىتاي-مانجۇ ۋە ئوسمانلىلار قاتارىدىكى دەب- دەبىلىك ئىمپېرىيىلەر بىرلا ۋاقىتتا ئاغدۇرۇلغان بىر ۋەزىيەت داۋام قىلىۋاتقان ئىدى. ئەمما ۋەتىنىمىز خىتاي مۇستەملىكىسىگە ئايلىنىپ قېلىۋاتقان بولسىمۇ، يەنىلا نىسپىي سىياسىي بوشلۇق ئەۋزەللىكىنى ساقلاپ، ۋەتىنىمىز خەلقى يەنىلا دۇنيادىن بىخەۋەر ھالدا بىغەملىكنى داۋاملاشتۇرماقتا ئىدى. بۇنىڭغا ئەگىشىپ كۈنسايىن كۈچلىنىپ كېتىۋاتقان ئەنسىزچىلىك مىجەزىمۇ خەلقىمىزنى بۇلغاشقا باشلىغان ئىدى.

يىگىرمىنچى ئەسىرنىڭ كىرىشى بىلەن، خەلقىمىز گەرچە خىتاي تاجاۋۇزچىلىرىنىڭ ئىچكى-تاشقى پاراكەندىچىلىكىدىن ئىستىخىيىلىك پايدىلىنىپ ئىككى قېتىملىق مىللىي ئازادلىق ھەرىكىتىگە ئاتلانغان بولسىمۇ، بىرىنچى جۇمھۇرىيەت دەۋرىمىزنى غىل-پاللا كۆرسىتىپ قويۇپ يەنە جىمىپ كەتكەن ئىدى.

ئىككىنچى دۇنيا ئۇرۇشى بىز ئۈچۈن مىللىي مۇستەقىللىقىمىزنى ئەسلىگە كەلتۈرۈشنىڭ تېپىلماس پۇرسىتىنى يارىتىپ بەرگەنىدى: رۇس كوممۇنىزمى يىمىرىلىش خەۋپى ئاستىدا قالغان، بىرىتانىيە جەنۇبىي ئاسىيادىكى مۇستەملىكىلىرىدىن ئايرىلىشقا مەجبۇر قېلىۋاتقان بولۇپ، ۋەتىنىمىزنىڭ شىمال، غەرب ۋە جەنۇب تەرىپىدىن ھېچقانداق مۇداخىلە تەھدىتى قالمىغان ئىدى. بولۇپمۇ خىتاي دۆلىتى ياپونلارنىڭ قولىغا چۈشۈپ قېلىۋاتقان، بۇنى ئاز دەپ تۇگمەس ئىچكى ئۇرۇش يېغىلىقىغا پېتىپ قېلىۋاتقان ئىنتايىن خانىۋەيران ھالەتتە ئىدى. شۇڭا خىتايلارنىڭمۇ ۋەتىنىمىزدىكى تاجاۋۇزچى قوشۇنلىرى ئۈچۈن ياردەم قولىنى ئۇزارتىشقا ھېچقانداق ئىمكانلىرى قالمىغان ئىدى.

ئەنسىز مىجەز باسقۇچىغا قەدەم قويۇۋاتقان خەلقىمىز ئارىسىدىكى بىر قىسىم تەۋەككۈلچى كىشىلىرىمىز غېنى باتۇر قاتارلىقلار يېتەكچىلىكىدە ئاۋرال داۋانلىرىدا خىتاي تاجاۋۇزچىلىرىغا ئىستىخىيىلىك تەۋەككۈلچىلىك ھەرىكىتىنى باشلىدى. بۇ

ھەرىكەت دەرھال نەتىجىگە ئېرىشىپ، تېزلىكتە كېڭىيىپ مىللىي مۇستەقىللىق ھەرىكىتىگە ئايلانغان ئىدى. نۇرغۇن تەجرىبە-ساۋاقلارغا ئىگە خەلقىمىز بۇ ئازادلىق ھەرىكىتىنى تارىختا كۆرۈلمىگەن بىر تەشكىللىك، ئىتتىپاقلىق، پىلانلىق تۈردە قانات يايدۇرۇشقا باشلىدى. ئازاد رايونلىرىمىزدىكى ئانىلىرىمىز سۆيۈملۈك پەرزەنتلىرىنى ”دۈمبەڭدىن ئوق يېسەڭ بالام بولماي كېتىسەن“ دېگەندەك ۋەتەنپەرۋەرلىك روھى بىلەن ئۇرۇشقا يولغا سالغان تەسىرلىك مەنزىرىلەرنى ياراتقان ئىدى. ئىككىنچى جۇمھۇرىيىتىمىز ۋاقىتلىق ھۆكۈمىتىمۇ ئۇرۇش قاينىمىغا پېتىپ قالغان سوۋېت ئىتتىپاقىنى ئەيۋەشكە كەلتۈرۈپ بىر قىسىم ياردەملەرگە ئېرىشكۈدەك ۋەزىيەتنىمۇ يارىتالىغان ئىدى. نەتىجىدە يۈز مىڭغا يېقىن خىتاي تاجاۋۇزچىلىرىنى بىر يىلغا يەتمىگەن قىسقا ۋاقىت ئىچىدىلا تىرە-پىرەڭ قىلىپ، قىرىق مىڭدىنمۇ ئازايتالىغان ئىدى. ھەتتا جاڭ جىژجوڭنىڭ ئېتىراپ قىلىشىچە ۋەتىنىمىزدىكى قالدۇق خىتاي تاجاۋۇزچىلىرىنىڭ قوراللىق كۈچلىرى ئاران سەككىز مىڭ ئەتراپىدىلا قالغان بولۇپ، بۇنىڭ ئىچىدىكى ئەڭ جەڭگىۋار دەپ قارالغان كۈچلىرىمۇ بۈگۈنكى ’شىخەنزە‘ ئورنىغا چۈشكۈن قىلغان نەچچە ئون مىڭ مىللىي ئارمىيىمىزگە قارشى ماناس دەرياسىنىڭ شەرقىي قىرغىقىغا ئىستىھكام قۇرغان بىر-ئىككى مىڭدەك تەشكىلسىز ئەسكەرلەردىن ئىبارەت ئىدى. ئۇلار ئۇرۇمچىنى قوغداش ئۈچۈن ھەربىي مەكتەپ ئوقۇغۇچىلىرىنى ئاساس قىلغان ئۇرۇش تەجرىبىسىمۇ يوق ئىككى-ئۈچ مىڭ يىغىندى تاجاۋۇزچىلىرىغىلا تايىنىشقا مەجبۇر قالغان بولۇپ، مىللىي مۇستەقىللىقىمىز بىر شىددەتلىك ھەل قىلغۇچ ھۇجۇمغىلا باغلىق بولۇپ قالغان ئىدى. خىتاي تاجاۋۇزچىلىرىنىڭ كاتتىۋېشى جاڭ جىژجوڭ بولسا، ۋەتىنىمىزدىكى قىرىق مىڭدىنمۇ ئارتۇق ئاشىپ كېتىۋاتقان خىتاي تاجاۋۇزچى ئاھالىسىنى ساق-سالامەت دۆلىتىگە چېكىندۈرۈپ كېتىشنىڭ چارىسىنى قىلىشتىن باشقا بىر ئىش ئەقلىگە كەلمەس ھالغا كېلىپ بولغان ئىدى. ئۇ دەرھال تېلېگرامما بېرىپ بىر دېۋىزىيە قوراللىق قوشۇن كەلتۈرۈشكە بۇيرۇق قىلىش بىلەن بىرگە، مىللىي ئارمىيىمىزنىڭ بالدۇر ھۇجۇم باشلىۋېلىشىنى توختىتىپ تۇرۇش ئۈچۈن ئانىسىنى سېتىۋېتىشكىمۇ تەييار ھالەتكە

كېلىپ بولغان ئىدى! ئۇ ئەڭ ئاخىرقى ھەرقانداق شەرمەندە چارىلارنى سىناق قىلىشقا تەييار ئىدى. ئۇنىڭ خىيالىغا ئىككىنچى دۇنيا ئۇرۇشى غالىبلىرىنىڭ بىرىگە ئايلىنىپ قالغان سوۋېتلار ئىتتىپاقىنىڭ ئۈرۈمچىدىكى كونسۇلى كەلدى-دە، خىتايدا كوممۇنىست خىتايلىرى ۋاستىسى ئارقىلىق سوۋېتلار بىلەن ئىتتەك دۈشمەنلىشىپ تۇرغانلىقىغا قارىماي، مىللىي ئارمىيىمىزنىڭ بالدۇر ھۇجۇم قىلىشىنى ۋاقىتنى ئازراق بولسىمۇ كېيىنگە سۈرۈش ئۈچۈن ئۇلارغا يالۋۇرۇشقا مەجبۇر بولدى. ئۆز مەنپەئەتىنى بىرىنچى ئورۇنغا قويىدىغان سوۋېت جاھانگىرلىكىمۇ ئوتتۇرا ئاسىيا تۈركىي مۇستەملىكىلىرىنىڭ يېنىدا كەلگۈسى ئىجتىمائىي تۈزۈمىنىڭ قانداق بولۇشى نامەلۇم بولۇپ تۇرۇۋاتقان ۋە كوممۇنىزمنى رەت قىلىش ئېھتىمالى بەكلا كۈچلۈك بولۇپ كۆرۈنۈۋاتقان بىر تۈركىي جۇمھۇرىيىتىنىڭ پەيدا بولۇشىنى ئەسلا خالىمايتتى. شۇ سەۋەبتىن ئۇلارمۇ خىتايلار بىلەن بولغان دۈشمەنلىكلىرىنى بىر چەتكە قايرىپ قويۇشۇپ، جاڭ جىجوڭغا ئىككىنچى جۇمھۇرىيىتىمىز ۋاقىتلىق ھۆكۈمىتىنى ئۇرۇش توختىتىپ خىتاي تاجاۋۇزچىلىرىنىڭ سۈلھى تەلىپىنى قوبۇل قىلدۇرۇشقا زورلايدىغانلىق ۋەدىسىنى بېرىشىدۇ. دېگەندەك ئۇزۇن ئۆتمەيلا ئىككىنچى جۇمھۇرىيىتىمىز ھۆكۈمىتىنىڭ سۈلھى قوبۇل قىلىش ئۈچۈن بىر تەرەپلىمە ھالدا ئۇرۇش توختاتقانلىقى ئاشكارىلاندى!

پەقەت خىيالىغا كەلتۈرۈپ باقمىغان بۇ ئۇرۇنۇشىنىڭ بۇنچە زور نەتىجىگە ئېرىشكەنلىكىدىن گۈلقەقەلىرى ئېچىلىپ كەتكەن جاڭ جىجوڭ، نېمە قىلارىنى بىلەلمەي دەرھال خىتايغا قايتىپ ۋەتىنىمىز خەلقىنى قايتا قۇل قىلىش ۋە ۋەتىنىمىدىكى پايانسىز تۈپىراقلىرىمىزنى خىتاينىڭ ھاياتلىق ماكانى قىلىۋېلىشىنىڭ چارىسى ئۈستىدە پىلان تۈزۈپ ھەرىكەتكە ئاتلاندى. بۇ ھەقتە ’ئۈچ ئەپەندىلەر‘ تەرىپىدىن تۈزۈلگەن ئون بىر ماددىلىق رەسمىي بىر سۈلھى تەلەپ قىلىش ماددىلىرىنىڭ تەپسىلىي لايىھىسى خىتاي كاتىتۇپىشى جاڭ جىجوڭغا سۇنۇلغاندا، يەرلىك قوراللىق كۈچلەر ھەققىدە بىرمۇ ماددا بولمىغان بۇ سۈلھى لايىھىسىنى كۆرگەن جاڭ جىجوڭ، ئۇنى كۆپ ئۆزگەرتمەيلا خىتاي تەرەپ سۈلھى لايىھىسى سۈپىتىدە

دەرھال ئۈرۈمچىگە ئېلىپ كەلدى. چۈنكى بۇ لايىھەدە ئۇنىڭ بېشىنى ئەڭ بەك قاتۇرغان مىللىي ئارمىيىمىزنىڭ تەقدىرى بىلەن مىللىي ھۆكۈمىتىمىزنىڭ تەقدىرى ھەققىدە قىلچىلىكمۇ گەپ بولمىغان ئىدى. شۇڭا بۇ خىتاي كاتتىۋېشى ئۈرۈمچى سۆھبىتى جەريانىدا مىللىي مۇستەقىللىق بىلەن مىللىي ئارمىيىمىز ھەققىدىكى ھەرقانداق پىكىر-تەلەپلەرگە قەتئىي يول قويماسلىق جەھەتتە ئاخىرغىچە تىركىشىپ كۆردى. بۇنىڭ نەتىجىسىنى چىقىرالماي، ئاۋۋال ’بىرلەشمە ھۆكۈمەت‘ قۇراشتۇرۇۋېلىپ ئاندىن بۇ مەسىلىنى مۇزاكىرە قىلىش دەيدىغان پەتىۋانى چىقىرىپ ’ئون بىر بىتىم‘ غا قول قويدى. ھالبۇكى، بۇ جەريانغىچە ۋەتىنىمىزگە تولۇقلاپ كىرگۈزۈۋالغان خىتاي قوراللىق تاجاۋۇزچى قوشۇنىنىڭ سانىنىمۇ ئاللىقاچان مىللىي ئارمىيىمىز بىلەن تىركىشەلىگۈدەك مىقدارغا كەلتۈرۈۋالغان ئىدى!

ئاتالمىش قورچاق ’بىرلەشمە ھۆكۈمەت‘ نىڭ بارلىق شەرتلىرى پۈتۈنلەي جاڭ جىژجوڭنىڭ كۈتكىنىدەك بولغان ئىدى. يەنى، بۇ قورچاق بىرلەشمە ھۆكۈمەت تەركىبىدىكىلەرنىڭ يېرىمىدىن كۆپىرەكى خىتاي تاجاۋۇزچىلىرى ۋە ئۇلارغا ساداقەت كۆرسىتىدىغان خىتاي غالچىلىرىدىن تەشكىل تاپقان ئىدى. ھەتتا بۇ قورچاق بىرلەشمە ھۆكۈمەتنىڭ تەركىبىگە كىرگەن بىر قىسىم كىشىلەرنى گەرچە جاڭ جىژجوڭ ياخشى كۆرۈپ كەتمىسىمۇ، ئەمما ئۇلارنىڭ كۆپ قىسمى مىللىي ھۆكۈمىتىمىز رەھبەرلىرى بىلەن قەتئىي چىقىشالمايدىغان كىشىلەردىن تەركىب تاپقانلىقىنى سەزگەن بۇ ھىيلىگەر خىتاي، غىڭ قىلماي ماقۇل بولدى. نەتىجىدە بۇ قورچاق ھۆكۈمەت ئىچىنى تۈگىمەس زىددىيەتلەر قاينىمى ئىچىگە پاتۇرۇۋېتىپ، ئۇزۇنغا قالماي بۇ رەھبەرلىرىمىز ئارىسىدا ياراشتۇرغۇسىز پارچىلىنىشلار پەيدا بولۇپ، ئاتالمىش ’بىرلەشمە ھۆكۈمەت‘ دېيىلىدىغان قورچاق ھۆكۈمەت پۈتۈنلەي خىتاي تاجاۋۇزچىلىرىنىڭ تىزگىنى ئاستىغا كىرىپ بولدى. ...

يېقىنقى زامان تارىخىمىزدا ئەڭ مۇكەممەل شەكىلدە قۇرۇلۇپ زورىيىۋاتقان مىللىي ئارمىيىمىز بىلەن ئىككىنچى جۇمھۇرىيىتىمىز ئۆزلىرىنى خەلقپەرۋەر، مىللەتسۆيەر، دىنىي ئالىم دەپ ئاتىشىۋالغان كىشىلىرىمىز ئارىسىدىكى، ھەتتا ئۆزلىرىمۇ نېمە

ئىكەنلىكىنى ئېنىق بىلىپ كېتەلمىگەن ئاتالمىش ئىدىيىۋى ئېقىملار تالاش-تارتىشلىرى ئىچىدە، خىتاي تاجاۋۇزچىلىرى ۋە ئۇلار يېتىشتۈرگەن ۋەتەن خائىنلىرىنىڭ بۇزغۇنچىلىقى نەتىجىسىدە مەغلۇپ بولدى. ئۇ كۈنلەردىكى بىزنىڭ داھىيلىرىمىز ئۆزلىرى ئېتىقات قىلىپ كېلىۋاتقان ئىدىيىۋى ئېقىملارغا مەنسۇپ بولمىغان ھەرقانداق بىر داھىينىڭ يېنىغا يېقىن يولىماستىن، خىتاي تاجاۋۇزچىلىرىغا ياكى رۇس كوممۇنىستلىرى بىلەن يېقىن تۇرۇشنى تاللىۋېلىشتى! بۇ داھىيلىرىمىز ئۆز ئەقىدىلىرىگە بولغان ساداقىتىنى مىللىي مۇستەقىللىقىمىزدىن ئۇستۈن كۆرۈشتى! ئاقىۋەتتە، ۋەتىنىمىز سەيپىدىن ئەزىز ۋە بۇرھان شەھىدى قاتارىدىكى ۋەتەن خائىنلىرىنىڭ قولى بىلەن خىتايغا سېتىۋېتىلدى. يەنى، بىغەملىك پەيدا قىلغان ئابرۇيپەرەسلىك سەۋەبىدىن، مۇستەملىكچىلىك پەيدا قىلغان قۇللۇق ئىدىيىسى ئۇستۇنلۇككە ئېرىشىپ كەتتى!

مۇستەملىكچىلەر

خىتاي تاجاۋۇزچىلىرى ھەرگىزمۇ بىزنىڭ بىلەرمەنلىرىمىزدەك ئەقىدىسىنى ۋەتەن مەنپەئەتى ئۇستىگە دەسسىتىۋالغان بولماستىن، مىللىي مەنپەئەتى ئۈچۈن يىگىرمە يىللىق قانلىق جەڭ قىلىشقان دۈشمەنلىكلىرىنى قىلچە ئىككىلەنمەستىن چۆرۈپ تاشلىشىپ، مىللىي مەنپەئەتى ئۈچۈن ئۆز ئەقىدىلىرىنى قۇربان قىلىۋېتىشتى. قىرىق بەشىنچى يىلىنىڭ كۈز ئايلىرىدا بىر-بىرىسىگە بىرەر غېرىچمۇ يېرىنى تارتقۇزۇپ قويۇشقا چىدىماي قانلىق جەڭلەرنى باشلاتقان گومىنداڭ خىتايلىرى بىلەن گوڭسەنداڭ خىتايلىرى ۋەتىنىمىزدىن ئايرىلىپ قالماسلىق ئۈچۈن، كەڭسۇ كارىدورىدىكى ئۇرۇش ھالىتىنى پەسەيتىشىپ، گومىنداڭچىلارنىڭ بىر دىۋىزىيە قوشۇنىنىڭ ئۇرۇشتىن چېكىندۈرۈلۈپ ۋەتىنىمىزگە باستۇرۇپ كىرىش قارارىنى ئېلىشقان بولسا، قىرىق توققۇزىنچى يىلى ۋەتىنىمىزگە قېچىپ كېلىۋالغان نەچچە ئون

مىڭ گومىنداڭ قوشۇنى قىلچە ئىككىلەنمەستىن كاكارلىرىدىكى ئۇنئىككىۋارنى بەشۋارغا ئالماشتۇرۇپ، كوممۇنىست خىتايلىرىغا تەسلىم بولۇش قارارىنى ئالالىغان ئىدى.

خىتاي كوممۇنىستلىرى ئۆزلىرى بىلەن شەرتسىز بىرلىشىۋالغان ”گومىنداڭ قالدۇقلىرىنى تازىلاپ بىرىپلا چىقىپ كېتىمىز“ دېگەن ئالدامچىلىقى بىلەن خەلقىمىز ئارىسىدىكى مىللىي مۇستەقىللىقنىڭ قىممىتىنى تونۇش ئېھتىمالى بولىدىغان دىنىي داھىيلار، يېڭى زىيالىيلار، دېموكراتىك پىكىر ئېقىمىدىكىلەر، مۇستەقىللىقنى ھىمايە قىلغۇچى ۋە كوممۇنىزمنى خالىمايدىغان كىشىلىرىمىزنى ’گومىنداڭ قالدۇقلىرى‘ دېگەن قالپاقنى كەيگۈزۈپ قىرىپ تاشلاشتى. كەينىدىنلا مىللىي ئارمىيىمىزنىڭ ئوفىتسېر-جەڭچىلىرىنى خىزمەت گۇرۇپپىسى نامىدا مىللىي قوشۇنىمىزدىن ئايرىۋېلىپ ھەرقايسى جايلارغا تارقاقلاشتۇرۇپ، مىللىي ئارمىيىمىزنى يېتەكچىسىز ۋە ئازاد رايوندىن مەھرۇم ھالغا چۈشۈرۈپ قويۇشقا تىرىشتى. بۇلاردىن ئېشىپ قالغان بىر قانچە مىللىي پولكلىرىمىزنىمۇ ۋىجدانى، غۇرۇرى بولمىغان ياغاچ قاپاق كىشىلەرنىڭ قولىغا تۇتقۇزۇپ ھېلى ئالتاي، ھېلى قۇمۇل، ھېلى خوتەنلەرگە يورغىلىتىپ، ئازاد رايون ئاساسىدىن پۈتۈنلەي ئايرىۋېتىشتى. خەلقىمىزنىمۇ ئۆز قوشۇنلىرىنى، خىتاي تاجاۋۇزچىلار قوشۇنى ئىچىگە تارقىتىۋېتىلگەن بولسىمۇ يەنىلا ئەڭ قەدىرلىك قوغدىغۇچىلىرى دەپ تونۇيدىغان مىللىي پولكلىرىمىزنىڭ نەدە تۇرۇپ-نەدە قويىۋاتقانلىغىنى بىلەلمەس ھالغا كەلتۈرۈۋالدى. ئاتالمىش ’ھىندىستان چېگرا ئۇرۇشى‘ باھانىسىدە پولك-قىسىملىرىمىزنى يىغىپ يېڭى بىر قىسىم قىلىپ تىبەت ئېگىزلىكىدىكى قۇرۇق تاغلار ئارىسىغا چېچىۋېتىپ تەبىئىي قىرىلىپ تۈگىشىنى كۈتكەن ئىدى. ئۇ يەرلەردىنمۇ ساق قالغانلارنى قايتۇرۇپ كېلىپ شەھەر-بازارلارغا دەم ئالدۇرۇش باھانىسىدە تارقىتىۋېتىپ، جەڭگىۋارلىقىنى پۈتۈنلەي يوقاتقان ھالغا كەلتۈرۈشۈپ، ئاخىرى جىممىدىلا تارقىتىۋېتىشتى. ئەڭ ئاخىرىدا قالغان بىر مىللىي پولكىمىز بولغان يەتتە مىڭ توققۇز يۈز توقسەن بەشىنچى مىللىي پولكىمىزنىمۇ لوڭ شۈجىنىنىڭ زورلىشى، لىن بياۋنىڭ تەستىقلىشى ۋە سەيپىدىنىنىڭ

بىۋاستە ئېلان قىلىشى بىلەن پۈكاڭدا خىتاي قوراللىق قىسىملىرىنى ئاپىرىپ قورشاپ تۇرۇپ تارقىتىۋېتىشتى!

بۇ جەرياندا چىشىنىڭ ئېقىنى كۆرسىتىپ يۈرگەن خىتاي كوممۇنىستلىرى جاڭ جىڭجوڭنىڭ مەسلىھەتى بىلەن پۈتكۈل تارىم ۋادىسىنىڭ توغراقلىقلىرىغا، غوجا نىياز ھاجىم قوشۇنلىرى بىلەن ئۇرۇشتا ئېغىر مەغلۇپ بولغان ۋە ئىككىنچى جۇمھۇرىيىتىمىز مىللىي ئارمىيىسىدىن ئېغىر زەربە يېگەن كونا ئۇرۇش مەيدانلىرىغا، مۇھىم قاتناش تۈگۈنلىرىگە، مۇھىم مىللىي ئاھالە رايونلىرىمىز ئەتراپىغا ۋە كونا ئازاد رايونلىرىمىزغا ھېسابسىز مۇنتىزىم خىتاي تاجاۋۇزچى قوراللىق قوشۇنلىرىنى مۆكتۈرۈپ، خەلقىمىزنىڭ قوزغىلاڭ قىلىش ئېھتىمالىنى باستۇرۇشقا تەييار قىلىندى. بۇ قوشۇنلىرىنى مىللىي رايونلاردىن مەخپىي تۇتۇش ئۈچۈن ئىقتىسادىي قىيىنچىلىقلىرىنى ئۆز يېرىدە ھەل قىلىش مەقسىتىدە ھەدەپ دېھقانچىلىق ئىشلىرى بىلەن كەڭ شۇغۇللاندى. خىتايدىن ياردەم كەلتۈرگۈدەك ھالغا كېلىۋالغان ۋە مىللىي ئارمىيىمىزنىڭ تەھدىت قىلىشىدىن قۇتۇلغان بۇ تاجاۋۇزچى قوشۇنلىرىنى زور مەبلەغ بىلەن تەمىنلەپ، ۋەتىنىمىز مىللىي ئىگىلىكىنى سۇندۇرىدىغان مەخسۇس خىتايلاشتۇرۇلغان يېڭى سانائەت شەھەرلىرىگە ئايلاندۇرۇشقا مەخپىي تۇتۇش قىلىشتى. ئۇ يەرلەر ئۈچۈن يېتىشمىگەن ئەمگەك كۈچىنى مەخسۇس خىتاي كۆچمەنلىرى يۆتكەش بىلەن تولدۇرۇپ، نەچچە مىليون كىشىلىك يېرىم مۇنتىزىم-يېرىم ئىشلەپچىقىرىش خاراكتېرىدىكى نۇرغۇنلىغان 'بىڭتۇەن' (ئاپتونومىيە قانۇنلىرىغا بويسۇنمايدىغان مۇستەقىل ۋە مۇستەملىكىچى يېرىم ھەربىي ساپ تاجاۋۇزچى كەلگىندىلەر مەخسۇس تەۋەسى) شەھەر-پولك مەيدانلىرىنى بەرپا قىلىۋېلىشتى. بۇ تۈردىكى سۇنى خىتايلاشتۇرۇلغان مەخپىي ھەربىي شەھەرلىرى ئارقىلىق ۋەتىنىمىزنىڭ مىللىي ئىگىلىكىنى تولۇق ۋەيران قىلىش مەقسىتىگە يەتكىنىدىن كېيىن، ھەرخىل باھانىلەر بىلەن مىللىي شەھەرلىرىمىزنى ئىگىلەشكە كىرىشتى. ...
بۈگۈنكى كۈندە ۋەتىنىمىزنىڭ تارىخىي مىللىي شەھەرلىرىمىزدىكى بارلىق سانائەت ۋە سودا يەرلىرىنىڭ ھەممىسى دەسلەپتە بىڭتۇەن ئالاقىلىشىش پونكىتى، مېھمان

كۆتۈش، ئۆتەك-گەرەجلەر نامىدا شەھەرلىرىمىزگە سىڭىپ كىرىۋاتقان ھەربىي ياكى بىڭتۈەن نۇقتىلىرىنىڭ كېڭەيتىلىشىدىن بارلىققا كەلگەن ئىدى. خىتاي تاجاۋۇزچىلىرى ئەنە شۇ خىل مۇتلەق قوراللىق كۈچلىرى ۋاستىسى بىلەن ۋەتىنىمىزنى خىتايلاشتۇرۇشنى ئىشقا ئاشۇرۇپ كەلگەن ئىدى. مانا بۈگۈن بۇنداق مەخپىي نوپۇس كۆپەيتىشكە ھاجىتى قالمىغاچقا، ھەرقانداق بىر يېڭى سانائەت، كان، فىرما، مەيدان، سودا، ھەربىي سانائەت، قاتناش ئەسلىھەلىرى قۇرۇلۇشى باھانىسىدە خىتايدىن ئوچۇق-ئاشكارا كۆچمەن كەلتۈرۈشمەكتە. دەسلەپتە ئەپكەش كۆتۈرۈپ يولغا چىققان بۇ خىتاي تاجاۋۇزچىلىرى مانا بۈگۈن تۆمۈر يول قاتنىشى ۋاستىسى بىلەن يىلىغا مىليون كىشىلىك سۈنئىي كۆپىيىش شارائىتىغا ئېرىشۋالدى. ئەمما خەلقىمىز 'شىخەنزە'، 'كۈيتۇڭ'، 'ئۇششاقتال ھەربىي سانائەت-ئاتوم يادرو سىناق رايونى'، 'داخېيەن قاتناش تۈگۈنى'، 'ئۈجاچۈي ھەربىي شەھىرى' ... دېگەندەكلەرنى، ئۇندىن باشقا بارلىق بىڭتۈەن-دېۋىزىيە رايونلىرىنىڭ قانداق مەقسەتتە بارلىققا كەلتۈرۈلگەن سۈنئىي خىتايلاشتۇرۇلغان يەرلەر ئىكەنلىكىنى بىرەر قېتىممۇ ئويلاپ قويۇشمىدى! بۇلارنىڭ ھەممىسى ۋەتىنىمىزنى خىتايلاشتۇرۇشنىڭ، ۋەتىنىمىز خەلقىنى قانلىق باستۇرۇشنىڭ پىلانلىق، ئۇزۇن مۇددەتلىك پىلانلىرى ئىدى. ۋەتىنىمىز بۈگۈن ئەنە شۇ تۈردىكى خىتاي كۆچمەن كۈچلىرىنىڭ قۇربانىغا ئايلىنىپ كەتمەكتە. شۇنداق كېسىپ ئېيتىشقا بولىدۇكى، ئەگەر كەلگۈسىدە مىللىي ئازادلىق ھەرىكىتىمىز ھەل قىلغۇچ غالىبىيەت باسقۇچىغا كىرگەن دەۋردە، ئەنە شۇ سۈنئىي خىتايلاشتۇرۇلغان شەھەر-بىڭتۈەن يەرلىرى بىزگە ئەڭ ئېغىر بەدەل تۆلىتىدىغان نۇقتىلار بولۇپ قالىدىغانلىقىدىن ھېچكىم گۇمان قىلىشمىسا كېرەك؟!

مۇنداق قاراشتا كىشىنى قايىل قىلىش ۋە ئىشەندۈرۈش كۈچىگە ئىگە 'ئۇيغۇر ئۆزىنى ئۆزى باشقۇرۇش رايونى — ئاتالمىش ئۇيغۇر ئاپتونوم رايونى' قانۇنلىرىنىڭ تۈزۈلىشى، يۇقىرىقىدەك ۋەقەلەرنىڭ مەيدانغا چىقىشىغا پۈتۈنلەي قالقان بولۇپ بەرگەن ئىدى. بۈگۈن خىتاي تاجاۋۇزچىلىرىنىڭ خەلقىمىزدىن قورقۇپ ئۇنداق قالقان تۇتۇشقا زادىلا ھاجىتى قالمىدى. شۇڭا بۇ قانۇنلاردىكى 'ئۇيغۇر' ئىسمىنىڭ

ئورنىغا خىتاينى ۋەكىل قىلىپ كۆرسىتىدىغان ‘شىنجاڭ’ نى دەسسىتىشنى ۋە شۇنىڭدەك بىر قىسىم ئەخمەقلەرنى قولدا تۇتۇپ تۇرۇش ئۈچۈن تېخىمۇ پەردازلىنىپ پارچىلانغان ‘ئاپتونومىيە قانۇن’ لىرىنى تۈزىشىپ خەلقىمىزگە سۇنماقتا. “ئاقماق ئۇيغۇرلار بۇ قانۇنلارنى ئىجرا قىلدۇرىمىز دەپ ئاۋارە بولۇپ تۇرسۇن” دېيىشكەن خىتاي تاجاۋۇزچىلىرى ۋەتىنىمىزگە قوش رېلىسلىق تۆمۈريول ياتقۇزۇشۇپ تاجاۋۇزچى كۆچمەن ئاھالىسىنى يۈز مىليونغا يەتكۈزۈش، نېفىت-گاز تۇرۇبا يولى ياساپ توشۇلىدىغان نېفىت-گازىمىزنى يۈز مىليون توننىغا يەتكۈزۈش ئۈچۈن جىددىي تۇتۇش قىلماقتا!

تىنچلىق كېسىلىمىز

خىتاي تاجاۋۇزچىلىرى خەلقىمىزنى تىنچ پائالىيەتلەر بىلەن مەلىكە قىلىپ تۇتۇپ تۇرىدىغان ‘ئۇيغۇر ئاپتونومىيە — ئۇيغۇر ئۆزىگە خوجا تەۋەسى’ قالقىنى بىلەن ئۆز مەقسىتىگە ئېرىشىپ كەلمەكتە. ھالبۇكى، بىزنىڭ بىر قىسىم كىشىلىرىمىز يەنە ‘ئاپتونومىيە’ تەلەپ قىلىشنى مىللىي مۇستەقىللىق ھەرىكىتىمىزنىڭ ئالدىنقى شەرتى دەپ داۋراڭ قىلىشماقتا! ‘ئاپتونومىيە’ نى سىز مەقسەت قىلغىنىڭىز بىلەن، خىتاي تاجاۋۇزچىلىرى ۋەتىنىمىزنى تېخىمۇ تولۇق ئىگىلىۋېلىش، خەلقىمىزنى تېخىمۇ تېز يوقىتىشنىڭ ئەڭ ئىشەنچلىك ۋاستىسى قىلىپ كەلمەكتە! شۇ سەۋەبتىن خەلقىمىز ھەرقانداق بىر ‘ئاپتونومىيە، ئالىي ئاپتونومىيە، خىتاينىڭ فېدېراتسىيىسى’ دېگەندەك تەلەپلەرنىڭ ھەممىسىلا بۈگۈنكىدىن قىلچە پەرقى بولمايدىغان، ھەمدە ۋەتىنىمىزنىڭ مۇستەقىللىق ھەرىكەتلىرىنى ۋاستىلىك چەكلەپ ۋە تويۇق يولغا باشلاپ كېتىدىغان ئامىللار ئىكەنلىكىنى قەتئىي تونۇپ يېتىشىمىز شەرت!

كىم بىلىدۇ، بۇ خىل تەلەپلەرنى شۇئار ھالىتىگە كەلتۈرۈۋالغان ئوقۇمۇشلۇق كىشىلىرىمىز ئېھتىمال بۈگۈنكى ئاپتونومىيە قورچاق ھۆكۈمىتى ئۈستىدىكى خائىنلارنىڭ ئورنىغا يېڭى قورچاق ئەمەلدار بولىۋېلىشنى كۆڭلىگە پۈككەنمۇ تېخى! بۇنىڭدىن باشقا يەنە نېمە مەقسەتكە يېتەلىشى مۇمكىن؟ دىققەت بىلەن كۆزىتىدىغان

بولساق ياڭ زىڭشىن، جىڭ شۇرېن، بولۇپمۇ شېڭ شىسەي ھۆكۈمرانلىق قىلىۋاتقان دەۋرلەر ۋەتىنىمىز شەكىلدە بولسىمۇ ’فېدېراتسىيە‘ گە ئېرىشكەن ھېسابلانمامدۇ؟ ئۇ دەۋرلەردە ۋەتىنىمىزدىكى فېدېراتسىيە تۈزۈمى شەكىل جەھەتتىن ئاساسەن قۇرۇلۇپ بولغان ئىدى. خەلقىمىز بۇ خىل فېدېراتسىيىلەردىن نېمە مەنپەئەت ئالالىدى؟ ئۇ چاغلاردا ۋەتىنىمىز خەلقى تېخىمۇ ۋەھشىي خىتاي تاجاۋۇزچىلىرىنىڭ مىللىتارىست تېررورى ئاستىدا ئېزىلمىگەنمىدى؟ بۇ مىللىتارىستلار قولىدىن كەلسە، كۈچى يەتكىنىدە بىۋاسىتە قىرغىنچىلىق قىلدى، كۈچى يەتمىسە چەتئەل كۈچلىرىنى چاقىرىپ كېلىپ بولسىمۇ خەلقىمىزنى قىرغۇزغان ئەمەسمىدى؟ ۋەتىنىمىز ئىچىدە خالىغانچە بۇلاڭ-تالاڭ قىلىش بىلەنلا قالماي، خەلقىمىز ئارىسىغا قىمار، ئىچىملىك، زەھەرلىك چېكىملىك، فاھىشىچىلىك ئىللەتلىرىنى كەڭ تارقىتىپ خەلقىمىزنى بۇزەك قىلىش ۋە جاسارىتىدىن مەھرۇم قالدۇرۇشتا چېكىدىن ئاشۇرۇۋەتكەن ئىدى. ئابدۇخالىق ئۇيغۇرىمىز، مەمتىلى تەۋپىق ئەپەندىمىز، تۆمۈر خەلپىمىز، غوجا نىياز ھاجىمىز، ساۋۇت دامولللىمىز، لۇتپۇللا مۇتەللىپىمىز ... ئەنە شۇ دەۋرلەردە ئەڭ ۋەھشىي يوللار بىلەن ئۆلتۈرۈلمىدىمۇ؟! ئەللىك مىڭغا يەتمىگەن خىتاي تاجاۋۇزچىلىرى بار ۋاقىتتا ئېرىشەلىگەن فېدېراتسىيە ھوقۇقىمىز ئەنە شۇنچىلىك بولغانىكەن، بۈگۈنكى ئون مىليونلۇق خىتاي تاجاۋۇزچىلىرىدىن ئالىدىغان فېدېراتسىيە ھوقۇقىمىز نېمە بولماقچى!

”بېيجىڭ ھۆكۈمىتىنىڭ بىزگە تۇتقان پوزىتسىيىسى ياخشى ئىدى، ئەمما تۆۋەندىكى خىتاي چىرىك ئەمەلدارلىرى ئىشىمىزنى بۇزماقتا!“ — بۇ، نەقەدەر كۈلكىلىك ۋە ئەخمەقانىلىك قاراش! ياڭ زىنشىنىنى، جىڭ شۇرېنىنى، شېڭ شىسەينى، ۋۇ جوڭشىننى، جاڭ جىجوڭنى، ۋاڭ جېننى، ۋاڭ ئېنماۋنى، لوڭ شۇجېننى، ياڭ يوڭنى، ۋاڭ فېڭنى، ... ئۇنىڭدىن كېيىنكى بارلىق خىتاي تاجاۋۇزچى، جاللات ’گوبېرناتور‘ لىرىنى بىز شەرقىي تۈركىستانلىقلار ئىختىيارى تاللىۋالغانمىدۇق؟ ئۇلارنى، ئۇلار يۈرگۈزۈپ كەلگەن فاشىستىك مۇستەملىكىچى-قول قىلىش سىياسەتلىرىنىڭ ھەممىسىنى شۇ ’پوزىتسىيىسى ياخشى خىتاي

مەركىزى‘ پىلانلاپ بەرمىدىمۇ؟ ’ئاپتونومىيە‘ ھوقۇقىنىڭ ئۆزلىرىگە پايدىسىز
تەرەپلىرى كۆرۈلگەن ھامان، ئەنە شۇ خىتاي مەركىزى بۇ تۈردىكى ئاپتونومىيە
سىياسەتلىرىنى بىر چەتكە قايرىپ قويۇپ، سۈنئىي جىددىيچىلىك ۋەزىيىتىنى
ئويدۇرۇپ چىقىپ، نەق ئەكسىلئىنقىلابچىلارغا، زومىگەرلەرگە، گومىنداڭ
قالدۇقلىرىغا، ئوڭچىلارغا، يەرلىك مىللەتچىلەرگە، ئۈچ قىزىل بايراققا قارشى
چىققانلارغا قارشى ھەرىكەت، تۆتنى ئېنىقلاش، سوتسىيالىزمغا كۆندۈرۈش
ھەرىكىتى، مەدەنىيەتنى ئىنكار قىلىش ھەرىكىتى، كۈرەش قىلىش، تەنقىدلەش ۋە
ئۆزگەرتىش قىرغىنچىلىقى، لىيۇ شياۋچىنى، لىن بياۋنى، دېڭ شياۋپىڭنى
تەنقىدلەش، ھەتتا ئاتام بىلمىگەن كوڭزى-مىڭزى گوماشتىلىرىنى تازىلاش
ھەرىكىتى قاتارىدىكى فاشىستىك ھەرىكەتلەرنى ئورۇنلاشتۇرۇپ، ئۆزلىرى
چىقارغان مىللىي ئاپتونومىيە قانۇنلىرىنى ۋاقىتلىق ئەمەلدىن قالدۇرۇپ كەلمىدىمۇ؟
بۇنىڭدىن كېيىن يەنە بۇنداق فاشىستىك ئويۇنلارنىڭ ئوينالمايدىغانلىقىغا كىم
كاپالەتلىك قىلالايدۇ؟!

بۇ خىل رەزىل تاجاۋۇزچىلار سىياسەت-قانۇنلىرىغا ئىشەنگەن داڭلىق
ئەربابلىرىمىز پۈتۈنلەي قۇللۇق پاتقىقىغا پېتىپ قېلىپ پىكىر قىلىشىۋاتقان
كىشىلىرىمىزگە مەنسۇپتۇر! دۈشمەن ۋەزىيىتى تۈپتىن ئۆزگەرگەن بۈگۈنكى كۈندە،
بىزنىڭ بۇ خىل داڭلىق ئەربابلىرىمىز يەنىلا شۇ كونا مۇقاملىرىنى ئاز-تولا پەردازلاپ
بازارغا سېلىپ، خەلقىمىزنىڭ مىللىي مۇستەقىللىق جەڭگىۋار ھەرىكەتلىرىنى قانات
يايدۇرۇش قىزغىنلىقىغا سوغۇق سۇ سېپىشمەكتە! بۈگۈنكى دۇنيا بىزدىن تىنچ يېتىپ
بېرىشىمىزنى، جېدەل چىقىرىپ ئۇلارغا باش ئاغرىقى تېپىپ بەرمەسلىكىمىزنى
تەلەپ قىلماقتا! يەنى، دۇنيا جامائىتى بىزنى بىلمەيدۇ ئەمەس، ئىنتايىن ياخشى
بىلىدۇ. ئۇلار بۈگۈن يەتتە قات ئاسماندا تۇرۇپ يەر يۈزىدىكى قايسى بىر يەردە
تۇرغان بىرەر ئادەمنىڭ ساقىلىنى چۈشۈرۈپ-چۈشەرمىگەنلىكىگىچە بىلەلەيمىشكەنۇ،
بىزنىڭ تارتىۋاتقان ناھەق ئازابىمىزنى بىلەلمەي قالارمۇ؟ ياق، ئۇلارغا ئۈنچىلىك ئاق
كۆڭۈللۈك بىلەن ئىشىنىپمۇ كەتمەيلى، ئۇلار ھەممىنى بىلىدۇ، ئەكسىنچە قىزىقمايدۇ.

ئىشەنمىسىڭىز قېنى ئامېرىكا تەۋەسىگە قارشى بىرەر ئېغىز گەپ بولسىمۇ قىلىپ داۋراڭ قىلىپ بېقىڭ ياكى شۇنداقلار تەرەپتە تۇرۇپ بېقىڭچۇ. سىزنى قانداق بىلۋېتىدىغانلىقىنى شۇ چاغدا كۆرىسىز! (ئامېرىكىنىڭ كۇبا ئاراللىرى يېنىدىكى تۈرمىسىدە قاملىپ ياتقان ئۇيغۇرلار بۇنىڭ بۇ ماقالە يېزىلىپ بەش يىل ئۆتكەندىن كېيىنكى تىپىك پاكىتى! — قايتا تۈزەتكۈچىدىن)

قىسقىسى، بۈگۈنكى دۇنيا بىزدىن زۇلۇمغا ھەجىيىپ تۇرۇپ بەرداشلىق بېرىپ ئۆلۈمگە رازى بولۇشىمىزنى تەلەپ قىلىشماقتا. بۈگۈنكى دۇنيا جامائىتى شۇنىڭ بىلەن تەڭ يەنە قايسى بىر ھايۋان، قايسى بىر ھاشارات ۋە ياكى قايسى بىر گىياھنىڭ نەسلى قۇرۇپ كېتىۋاتىدۇ دەپ ئەنسىرىشىپ، ملياردلىغان دوللار خەجلىشىپ قوغداشقا ئاتلانماقتا. بىرەر جانىۋار دوستىمىز ئۇچراپ قالارمۇ دېگەن تامالار بىلەن ملياردلىغان دوللار خەجلەپ كائىناتنى ئاختۇرۇپ يۈرمەكتە. ئەمما تاپىنىنىڭ ئاستىدا ئېڭىراۋاتقان بىز شەرقىي تۈركىستانلىقلارغا قاراپ قويىدىمۇ؟ بىزنىڭ نەچچە ئون مىليونلىغان خەلقىمىز بىر تال گىياچىلىك، بىر تال قۇرت-قوڭغۇزچىلىك كۆرۈنىدىمۇ؟ تىنچلىق، دېموكراتىيە، كىشىلىك ھوقۇق، مۇھىت ئاسراش دېگەندەك جاراڭلىق شوئارلارنى توۋلاپ يۈرگەن دۇنيا جامائىتى بىزنىڭ خىتاي تاجاۋۇزچىلىرىنىڭ چاڭگىلىدا گۆر ئازابىنى تارتىۋاتقانلىقىمىزغا قاراپ قويىدىمۇ؟ ئۆز ۋاقتىدا ھىندىستان خەلقى ئەنگلىيىلىكلەرنىڭ چاڭگىلىدىن قۇتۇلماقچى بولغىنىدا، جەنۇبىي ئافرىقا نېگىرلىرى ئىرقچىلىقنىڭ زۇلۇمىدىن قۇتۇلۇشىنى تەلەپ قىلغىنىدا، پەلەستىن خەلقى ۋەتىنىنى تەلەپ قىلغىنىدا، تىبەتلىكلەر مۇستەقىللىقنى تەلەپ قىلىپ ھەرىكەت باشلاشقا تەييارلىنىش ئالدىدا ئەنە شۇ دۇنيا جامائىتى بۇ خەلقلەرنىڭ ئېتىقات قىلىپ كېلىۋاتقان داھىيلىرىغا ”خەلقىڭنى زۇلۇمغا بەرداشلىق بېرىپ جىم يېتىپ ئۆلۈمنى كۈتۈشكە مەجبۇرلاشتا ئىنسانىيەتكە قوشقان تۆھپەڭ ئۈچۈن“ دەپ نوبېل تىنچلىق مۇكاپاتىنى بويىنغا ئېسىپ ئاغزىنى تۇۋاقلاشقا ئۇرۇنۇشقان ئىدى. بەكرەك ھەددىدىن ئاشقىنىمىزدا بۇنداق ئۇسۇلنى بىزگە قوللىنىشتىنمۇ باش تارتمىسا كېرەك؟

بۈگۈنكى كۈندە ۋەتىنىمىزنىڭ غەربىي ۋە شىمالىي قىسىملىرى كوممۇنىزم قورشاۋىدىن قۇتۇلدى. نۇرغۇن تارىخى قېرىنداش ۋە قوشنىلىرىمىز مىللىي دۆلىتىنى دەسلەپكى قەدەمدە ئەسلىگە كەلتۈرىۋېلىشتى. بۈنىڭدىن روھلانغان بىر قىسىم ئۇلۇغ ئەربابلىرىمىز دەرھال ھەرىكەتكە ئاتلىنىپ، ”پات يېقىندا خىتايدىمۇ كوممۇنىزم ھالاك بولىدۇ، ئۇنىڭ ئورنىغا دەسسەيدىغان ئاق كۆڭۈل دېموكراتىك خىتايلار بىزگىمۇ مۇستەقىللىقىمىزنى سوغا قىلىۋېتىدۇ“ دېيىشىپ، ئاتالمىش دېموكراتچى خىتايلارغا دادىسىغا ئىشەنگەندەك ئىشىنىپ خەلقىمىزنى جىم يېتىپ بېرىشكە زورلىماقتا! ”بۈگۈنكى خىتايلار دۇنيانى قورقۇتالىغۇدەك قورال ۋە ئىقتىسادى كۈچكە ئېرىشىۋالدى، شەرقىي تۈركىستانلىقلار پەقەت تىنچلىق يولى بىلەنلا مىللىي ئەركىنلىكىنى قولغا كەلتۈرەلىشى مۇمكىن ...“ !!! بۇ خىل قاراشتىكى كىشىلىرىمىزنىڭ ئۇستازلىرى بۇندىن يېرىم ئەسىر ئاۋالمۇ شۇ سەپسەتىسى بىلەن خەلقىمىزنى قايمۇقتۇرۇپ، قىرىق مىڭغا يەتمەيدىغان خىتاي تاجاۋۇزچى كۆچمەنلىرى بىلەن سۈلھى قىلىشنى بار كۈچى بىلەن تەرغىب قىلىشىپ، خىتاي تاجاۋۇزچىلىرىنىڭ بۈگۈنكى ئون مىليونلۇق ئاپەت ھالىغا كېلىۋېلىشىغا بىردىن-بىر سەۋەبچى بولغان ئىدى. قىرىق مىڭغا يەتمەيدىغان خىتاي كۆچمەن تاجاۋۇزچىلىرى بىزگە تىنچلىق يولىدا مۇستەقىللىقىمىزغا يول قويۇشمىغان ئىكەن، بۈگۈنكى ئون مىليونغا يېتىۋالغان خىتاي تاجاۋۇزچىلىرى قولىدا مىليون كىشىلىك زامانىۋى قوراللىق قوشۇنى، مىڭلارچە تانكا-زەمبىرەكلىرى ۋە ئۇرۇش ئايروپىلانلىرى، ھەتتا ئاتوم بومبىلىرى بار تۇرۇقلۇق، ۋەتىنىمىزدىكى تۈگىمەس نېفىت بايلىقىمىزنى، ھەرخىل كەم تېپىلىدىغان كان بايلىقلىرىمىزنى، بىپايان تۇپراقلىرىمىزنى، ياۋروپا-ئوتتۇرا شەرققە چىقىش قۇرۇقلۇق يولىنى كۆرۈپ تۇرۇپ بىز شەرقىي تۈركىستانلىقلارغا تىنچ يوللار بىلەن مۇستەقىللىقىمىزنى سوغات قىلىشىنى قىياس قىلىش مۇمكىنمۇ؟ ئەللىك يىل بۇرۇنقى خىتايلار دېموكراتچى ئەمەسمىدى؟ بۈگۈنكى دېموكراتچى خىتايلار ۋەتىنىمىزگە مىختەك قادىلىۋالغان ئون مىليوندەك تاجاۋۇزچى يۇرتلۇقلىرىنى ئۆز دۆلىتىگە تىنچ ۋە شەرتسىز قايتۇرۇپ كېتىشكە رازى بولارمۇ؟ خىتاي

دېموكراتچىلىرىنىڭ داھىيلىرىدىن يەن جىياچى قاتارىدىكىلەر بۇنى ھېلىتىنلا كەسكىنلىك بىلەن رەت قىلىپ كەلمەكتە: ”دۇنيانىڭ ھەر بىر پارچە يېرى دۇنيا ئىنسانلىرىنىڭ ئورتاق مۈلۈكى!“ — مانا بۇ، بۈگۈنكى ئەڭ ‘ئاق نىيەتلىك’ خىتاي دېموكراتچىلىرىنىڭ، ئىنسانپەرۋەرلىرىنىڭ، كىشىلىك ھوقۇق تەرەپدارلىرىنىڭ بىردىن-بىر كۆز قارىشى. (ھەرھالدا بۇ خىتايلار دۆلىتىدە ھاكىمىيەتنى تارتىپ ئالالىغۇدەك بولغىنىدا ۋەتىنىمىز پۇقرالىرىنىڭ ئۇلارنىڭ ئىلكىگە بېرىپ قالغانلىرىدا، بۈگۈنكىدەك ئاددىي بىرەر ياتاقنىمۇ بەرمەي قوغلاپ چىقىرىشلىرىنى ئۆزگەرتەلەيدۇ دەپ ئىشىنىدىغانلىرىمىزدىن ئانچە كۆپ كىشى بولمىسا كېرەك؟!) يەنى، شەرقىي تۈركىستانلىقلارنىڭ تۇپرىقىنى خىتايلارغىمۇ ئورتاق مۈلۈك دېمەكچى بولىشىدۇ! ئەمەلىيەتتە بۇنىڭدىنمۇ ئاشۇرۇۋېتىپ، بۇ تۇپراقلار تارىختىن بۇيان بىز گۈللەندۈرۈپ كېلىۋاتقان خىتاي تۇپراقلىرى، بۇ زېمىنغا ئۇيغۇرلار بەكلا كېيىن كىرىپ قالغان دېگەن سەپسەتىنى ئاشكارا ئېلان قىلىشىپ يۈرمەمدۇ! بۇنداق بىر دېموكراتچى خىتايلار بىلەن خىتاي كوممۇنىست فاشىستلىرى ئوتتۇرىسىدا بىرەر پەرق بارمىدۇ؟!

خىتاي تاجاۋۇزچىلىرىنىڭ بۈگۈنكى قىياپىتى

خىتاي تاجاۋۇزچىلىرى زو زۇڭتاڭدىن باشلاپ تا بۈگۈنگىچە ۋەتىنىمىزنى ھەرخىل باھانىلەر بىلەن، ھەرخىل مەقسەتلەر بىلەن بېسىپ ياتماقتا. ئۇلارنىڭ تاجاۋۇزچىلىق قارا نىيىتى كۈنسايىن يېڭىلىنىپ بارغانسېرى ۋەھشىي تۈسلەرگە كىرمەكتە! خەلقىمىز بۇ جەريانلاردا نۇرغۇن قېتىم ئاشكارا قوراللىق قوزغىلاڭلارنى قوزغاپ، دۈشمەنگە قارشى سەپلەرنى تۈزگەن، نۇرغۇن قېتىم سىياسىي نامايىش، يىغىلىش، شىكايەتلەرنى قىلىپ كۆرگەن، نۇرغۇن قېتىم سۈلھىلەرگە ئولتۇرۇپ باققان. بۇ تۈردىكى ھەرىكەتلىرىمىزگە قايتىدىن نەزەر سالىدىغان بولساق، خىتاي تاجاۋۇزچىلىرىنىڭ قوراللىق كۈچى ئۈستۈن ۋاقىتلىرىدا خەلقىمىز ئۈستىدە قىلچە

ئىككىلەنمەي ئاشكارا قىرغىنچىلىق قىلغانلىقىنى، ئاجىزلىشىپ قالغانلىرىدا ئۆزلىرىگە ئەڭ ئەشەددىي دۈشمەن بولۇشىدىن قەتئىي نەزەر رۇسلار بىلەن، گومىنداڭ-گوڭشەنداڭ بىلەن ۋەتىنىمىزنى يۇتۇۋېلىشقا قىلچە ئىككىلەنمەي، بارلىق ئىدېئولوگىيىلىك زىددىيەتلىرىنى بىر چەتكە قايرىپ قويۇپ بىرلىشىپ كەتكەنلىكىنى ئېنىق كۆرمەكتىمىز. قەتئىي ئىمكانى قالمىغىنىدا سۈلھى باھانىسىدە ۋاقتىنى قولغا كەلتۈرۈپ قايتا كۈچلىنىپ ئۈستۈنلۈككە ئېرىشىپ كېلىشۋاتقانلىقىنى كۆرىمىز. پۇرسەت تاپالىسا ئاشكارا باستۇرۇش، پۇرسەت تاپالمىسا سۈلھى ئويۇنى بىلەن قايتا كۈچلىنىپ پۇرسەت يارىتىش، تۆھمەتلەرنى ئويدۇرۇپ باستۇرۇشقا باھانە چىقىرىش، جىددىي ۋەزىيەتنى ھىجىيىپ-يالۋۇرۇپ، يالغان ۋەدىلەر قىلىپ پەسەيتىۋالغىنىدىن كېيىن، ۋاقتىنى ئۇزارتىش، ئۇنتۇلدۇرۇش، ئاندىن قولغا ئېلىش، نازارەت قىلىش، سۈرگۈن قىلىش يوللىرىنى تۇتۇپ كەلمەكتە. قىسقىسى ۋەتىنىمىزنى قولدا تۇتۇپ تۇرۇش ئۈچۈن ھەرقانداق رەزىل ياكى ۋەھشىي چارىلاردىن پايدىلىنىشتا قىلچە ئىككىلىنىپ باققان ئەمەس!

بۇلاردىن قارىغاندا، خىتاي تاجاۋۇزچىلىرى بىرىنچى قەدەمدە ۋەتىنىمىز خەلقىنى مىللىي سىياسىي ھاكىمىيىتىدىن ۋە مۇنتىزىم قوراللىق قوشۇنىدىن ئايرىۋېتىشىنىڭ بارلىق ئۇسۇللىرىدىن پايدىلاندى. ئاندىن بارلىق ۋەتەنپەرۋەر كۈچلىرىمىزنى ھەر خىل سىياسىي تۆھمەت ۋە ئىچكى زىددىيەت يوللىرىدىن پايدىلىنىپ يوقاتتى. ئارقىدىنلا مۇستەملىكە ھاياتقا رازى بولمىغان كىشىلىرىمىزنى ھەرخىل رەزىل چارىلار بىلەن خەلقىمىزدىن ئايرىپ يوقاتتى. بۇنىدىن باشقا مىللىي دۆلىتىمىزنى پەيدا قىلىش ئېھتىمالى بولغان بارلىق تارىخىي ئىزلارنى، ماتېرىياللىرىمىزنى يوق قىلىپ، بارلىق مەدەنىي، مىللىي، دىنىي ئادەت ۋە ئەقىدىلىرىمىزگە زەربە بەردى. بىر مىللەت سۈپىتىدە مەۋجۇد بولۇشىنىڭ بارلىق ئىقتىسادىي، سىياسىي، دىپلوماتىك، مەدەنىي، تارىخىي، زامانىۋى بىلىملەر، سانائەت، شەھەر ھاياتى قاتارلىقلاردىن خەلقىمىزنى قەتئىي ئۇچراتماسلىقنىڭ بارلىق تەدبىرلىرىنى ئىشقا سالدى! بۇ جەرياندا خەلقىمىز ئارىسىدا ئېغىر زىددىيەت يارىتىپ بىر-بىرىمىزگە دۈشمەن قىلىپ مىللىي، ۋەتەن تەقدىرىمىزگە

مۇناسىۋەتلىك چۈشەنچىلەر ھەققىدە قايتا ئويغىنىپ قالماسلىقىمىز ئۈچۈن بارلىق چارىلار بىلەن خەلقىمىز ئارىسىدا ئېغىر ۋەھىمە مەنزىرىسى يارىتىپ، خەلقىمىزنى مىللىي ئەركىنلىك پىكىرلىرىدىن مەھرۇم ھالغا كەلتۈرۈۋېتىشتى. ھەتتا ئارىلاپ يالغان تەشكىلاتلارنى قۇراشتۇرۇش ياكى ئويدۇرۇپ چىقىرىش، ئەھمىيەتسىز پائالىيەتلەرنى تەشكىلات پائالىيىتى قىلىپ كۆرسىتىش ۋاستىلىرى بىلەن مۇددەت بويىچە خەلقىمىزنىڭ ئويغانغان تەبىقىلىرىنى يوقىتىپ كەلدى.

بۇنىڭ نەتىجىسىدە خەلقىمىزنىڭ تەشكىللىنىشىنى، قوراللىنىش ئىمكانلىرىنى تولۇق يوقىتىۋالدى. بۇنداق بىر ئەھۋالدا خىتاي تاجاۋۇزچىلىرىغا قارشى كۈرەشنى ھەرقانداق بىر شەكىلدىكى ئاشكارا قوراللىق قارشىلىق، ئاشكارا نامايىش، ئاشكارا يىغىلىش، ئاشكارا شىكايەت، ئاشكارا ھەق تەلەپ پائالىيەتلىرى قاتارىدىكى ھەرىكەتلەرگە مۇتلەق ئىمكانىيەت قالمىدى. بۇنى يېقىنقى بىر قانچە يىللىق ھەرىكەتلىرىمىز تولۇق ئىسپاتلاپ چىقتى. بۇ ھەقتە شۇنداق كېسىپ ئېيتالايمىزكى، بىز بۇ جەرياندا خەلقىمىزنىڭ ھەرىكەت تەجرىبىسىنىڭ يېتەرلىك بولمىغانلىقىدىن ئەمەس، بەلكى دۈشمەن ۋەزىيىتىگە بۇ خىل ھەرىكەت شەكىللىرىنىڭ قەتئىي ئۇيغۇن كەلمىگەنلىكىدىن مەغلۇپ بولماقتىمىز.

خەلقىمىز ئاشكارا قوزغىلىپ قوراللىق ھەرىكەت باشلىغىنىدا ۋەتىنىمىزدىكى يۇرتلىرىمىز ئارىسىنىڭ بەك يىراقلىقى، سۇسىز چۆللىرىمىز، قۇرغاق تاغلىرىمىز، خەلقىمىز ئىچىدىكى سۈنئىي ئەنسىزچىلىك قاتارلىقلار تېزلىكتە يۆتكىلىش، قېچىپ يوشۇرۇنۇش، ئۆزئارا ياردەمگە كېلىش ئىمكانىيەتلىرىمىزنى ئېغىر دەرىجىدە چەكلەپ تۇرماقتا. بۇ خىل تەبىئىي ۋە سۈنئى توسالغۇلاردىن بۇگۈنكى ئەھۋالىمىزدا بۆسۈپ ئۆتەلىشىمىز مۇمكىن ئەمەس. ئەتراپىمىزدىكى قوشنىلىرىمىزنىڭ ھەممىسى دېگۈدەك بىز بىلەن دىنىي، ئىرقىي ياكى تارىخىي باغلىرى بولغىنى بىلەن، ئۇلارنىڭ ھەممىسى ئىنتايىن ئاجىز ياكى يېڭىدىن مۇستەقىللىقىنى قولغا كەلتۈرگەن دۆلەتلەر بولغاچقا، ھەتتا خىتاي بىلەن تىنچ ھەربىي، دىپلوماتىيە، سىياسىي، ئىقتىسادىي ھەمكارلىقلىرىغا بەكلا موھتاج ھالدا تۇرماقتا. شۇ سەۋەبتىن بۇ قوشنىلىرىمىزنىڭ بىزگە ھەرقانداق

شەكلىدىكى ياردەم قولىنى ئۈزارتىشلىرىدىن ئۈمىد قىلالمايمىز. ئۇلار ھازىرچە بىتەرەپ تۇرۇپ بېرەلىسىلا بىزگە ئەڭ چوڭ ياردەم قىلغىنى بولىدۇ.

بىزگە ئەڭ زور خەۋپ ۋە تۇسالغۇ شۇكى، ۋەتىنىمىزگە جايلىشىپ ئالغان مىليون كىشىلىك مۇنتىزىم، زامانىۋىلاشقان قوراللىق خىتاي تاجاۋۇزچىلار قوشۇنى بىلەن، يېرىم مۇنتىزىم بىڭتۇەن قوراللىق تاجاۋۇزچىلار، مەھەللە ساقچىلىرى ۋەتىنىمىزنىڭ بارلىق شەھەرلىرىنى، مۇھىم قاتناش تۈگۈنلىرىمىزنى، بارلىق چېگرا بويلىرىمىزنى مۇتلەق مەخپىي ھالدا، خالىغان يەرلىرىمىزگە ئايروپىلان، ئاپتوموبىل، پويىزلار بىلەن دەرھال يېتىپ بارالايدىغانلىقىدۇر. ئۇلارنىڭ قوراللىرىغا، ئايروپىلان، توپ-زەمبىرەك، تانكا-برونېۋىكلىرىگە تاقابىل تۇرۇشنىڭ ھەرقانداق بىر ئاشكارا ئىمكانىيىتى يوق ھالدا تۇرماقتا. ياكى بولمىسا تۇراقسىز بولسىمۇ ئاشكارا پارتىزانلىق قوشۇن تەشكىللەپ بۈگۈنكى ۋەتىنىمىزدىكى خىتاي تاجاۋۇزچىلىرى يارىتىۋالغان سۈنئىي ياكى تەبئىي توسالغۇلارنى بۆسۈپ ئۆتەلىشىمىز، بىرەر بازا تىكلەپ ئۇزۇن مۇددەتلىك قوراللىق قارشىلىق ھەرىكىتى بىلەن شۇغۇللىنالىشىمىز مۇمكىن ئەمەس. بۇنىڭ ئۈچۈن چارە قوللىنىپ مۇۋاپىق شارائىت يارىتىشىمىزغا توغرا كېلىدۇ.

خاتا ھەرىكەتلىرىمىز

بىز بۈگۈنگىچە خىتاي تاجاۋۇزچىلىرىنىڭ ئەمەلىي كۈچ ئەھۋالى ۋە ئۆزىمىزنىڭ ئاجىزلىقلىرىنى كۆزدە تۇتمىغان بىر قاتار خاتا ھەرىكەتلىرىمىزنى ۋەتەنپەرۋەرلىك ھەرىكىتى بىلەن شۇغۇللانغانلىقىمىز دەپ پەش قىلىپ كەلدۇق. بىز بۇنىدىن كېيىن ئەمەلىي ۋەزىيىتىمىزنى تولۇق تونۇشىمىز ۋە ئۇنى ئېتىراپ قىلىشىمىز ئاساسىغا توغرا ۋە ئەمەلىي رولى بولىدىغان ھەرىكەت ئۇسۇلىنى تېپىپ چىقىپ پائالىيەت قىلىشىمىزغا توغرا كېلىدۇ.

بىز ئاۋۋال يېزا قىشلاقلىرىمىزغا قارايدىغان بولساق، بىزنىڭ بارلىق

شەھەرلىرىمىزنىڭ ئەتراپى ۋە ئاھالىمىز زىچ يېزىلىرىمىزنىڭ ئەتراپلىرى، بارلىق مۇھىم نۇقتىلىرىمىز تولۇق قوراللانغان خىتاي تاجاۋۇزچىلىرى ۋە يېرىم ھەربىي بىڭتۇەنلەر بىلەن قورشالغان ۋەزىيەتتە تۇرماقتا. شۇ سەۋەبتىن بۈگۈنكى ۋەزىيەت ئاستىدا تۆمۈر خەلپىمىز، غوجا نىياز ھاجىمىز، غېنى باتۇرىمىز پايدىلانغان ئۇشتۇمتۇت ھۇجۇم، تۇيۇقسىز قوزغىلىپ قورشاۋغا ئېلىش شەكىللىرى بىلەن شەھەرلىرىمىزنى خىتاي تاجاۋۇزچىلىرى قولىدىن تارتىپ ئېلىش ئىمكانلىرىمىز تۈگىدى. بىپايان يېزىلىرىمىزدىمۇ مەخپىي قوراللىنىش پۇرسەتلىرىمىز يوق دېيەرلىك، ھەمدە يېزىلىرىمىزنى ئاساس قىلىدىغان قوراللىق ئازاد رايون ھەرىكەتلىرىنى يارىتىشقا ئۈرۈنۈشىمىز دۈشمەننىڭ زامانىۋى قوراللار بىلەن قورشاپ يوقىتىشىغا پۇرسەت يارىتىپ بەرگىنىمىز بولۇپ قالىدۇ. بۈنىڭ ئۈچۈن دۈشمەن قوراللىق كۈچلىرىنىڭ يېزىلىرىمىزغا ئاسانلىقچە يېقىن يولىيالمايدىغان ۋەزىيەت يارىتىشىمىزنى ئالدىنقى شەرت قىلماقتا. ئۈنىڭ ئۈستىگە يېزىلىرىمىزدا زامانىۋى قوراللانغان دۈشمەنگە ئىزچىل زەربە بېرەلەيدىغان قورال-ياراغ، ئوق-دورا، جىددىي تۇرمۇش بۇيۇملىرى، ئەقەللىي قاتناش ۋاستىلىرى، كەم بولسا بولمايدىغان داۋالاش بۇيۇملىرى قاتارىدىكى ئەقەللىي شارائىتلارنى تەييارلاش ئىمكانىيەتلىرىمۇ يوق. بۇنداق ئەھۋالدا سەلدەك باستۇرۇپ كېلىدىغان دۈشمەنگە ئىزچىل زەربە بېرىش ياكى چېكىنىشكە ئىمكانىمىز يوق. ھەربىر ۋەتەنپەرۋەر بۇ ئاچچىق پاكىتلارنى قەتئىي ئۇنتۇماسلىقى لازىم.

شەھەرلىرىمىزگە قارايدىغان بولساق، يېقىندىن شەكىللەنگەن تولۇق خىتايلاشتۇرۇلغان بىڭتۇەن-ھەربىي شەھەرلەردە ھەرقانداق بىر پائالىيىتىمىز ئۈچۈن زادىلا شارائىتىمىز يوق. بۇنداق يەرلەرگە زەربە بېرىش ئۈچۈن بەلكىم ئۇ يەرلەردىكى خىتاي تاجاۋۇزچىلىرىنى تۈركۈم-تۈركۈم سىرتقا چىقىرىش چارىسىنى تېپىپ زەربە بېرىش شارائىتىنى يارىتىشقا مەجبۇرمىز. شۇڭا يەنىلا خىتاي تاجاۋۇزچىلىرى بىلەن نىسپىي ئارىلىشىپ تۇرۇۋاتقان شەھەرلىرىمىزگە دىققىتىمىزنى تارتىشقا مەجبۇر بولماقتىمىز. بۇنداق شەھەرلىرىمىزگە قارايدىغان بولساق، ئۇ يەرلىرىمىزدىكى بارلىق دۆلەت ئىگىلىكىدىكى ياكى كوپېراتىپ خاراكتېرىدىكى بارلىق ئىدارە-ئورگانلار،

نازارەتلەر، شىركەتلەر، زاۋۇتلار، كان-كارخانىلار، فىرما-مەيدانلار، مۇلازىمەت-سودا يەرلىرى، ھۆكۈمەت ئورگانلىرى، مەدەنىيەت، مائارىپ، تەتقىقات، دەم ئېلىش-كۆڭۈل ئېچىش يەرلىرىنىڭ ھەممىسىلا دېگۈدەك خىتاي تاجاۋۇزچىلىرى تەرىپىدىن ئىگىلەنگەن بولۇپ، بۇ خىتاي تاجاۋۇزچىلىرىنىڭ مۇتلەق كۆپ قىسمى ۋەتىنىمىزگە قوراللىق ۋەزىپە ئۆتەشكە كەلگەن ھەربىيلەردىن كەسىپ ئالماشتۇرغان زاپاس ئەسكەرلەردىن تەركىب تاپماقتا. يەنى شەھەرلىرىمىزنىڭ مۇتلەق كۆپ قىسمى قورالسىز زاپاس خىتاي ئەسكەرلىرى تەرىپىدىن ئىگىلىنىۋېلىنغان. بۇلار يەنە داۋاملىق ھەربىي تەلىم-تەربىيە كۆرۈپ تۇرىدىغان مىنبىڭلار قوشۇنىنىڭ ياكى يەرلىك خەلقنىڭ نارازىلىقىنى بىۋاسىتە باستۇرغۇچى زومىگەرلەر قوشۇنى، رازۋېدچىكلار گۇرۇپپىلىرى قاتارلىقلارنىڭ ئاساسىي قىسمىنىمۇ تەشكىل قىلماقتا. بۇنداق بىر مۇھىتتا شەھەر ئىچىدىكى خىتاي تاجاۋۇزچىلىرىغا قارشى تۇيۇقسىز قوزغىلاڭ كۆتۈرۈپ ئۇشتۇمتۇت ئاشكارا زەربە بېرىش شەكلى بىلەن قارشى چىقىشىمىز مۇمكىن ئەمەس. خۇددى شۇنىڭدەك بۇنداق دۈشمەنلىك ئېڭىغا ئىگە زاپاس دۈشمەن ئەسكەرلىرىگە قارشى شىكايەت، نامايىش، ئاچلىق ئېلان قىلىش، يىغىلىش، مەتبۇئات ... قاتارىدىكى تىنچ سىياسىي ۋاستىلار بىلەن دۈشمەنلىكلىرىدىن ياندۇرۇشنى خىيال قىلىشمۇ پۈتۈنلەي خىيالپەرەسلىكتىن باشقا نەرسە ئەمەس. دېمەك، شەھەرلىرىمىزدە تىنچ ھەرىكەتلەر ياكى ئاشكارىلىنىپ قالىدىغان مۇنتىزىم قوراللىق شەكىللەردىكى قارشىلىق كۆرسىتىش ھەرىكەتلىرىمىزدىن ئۈمىد كۈتۈشىمىز بۈگۈن مۇتلەق مۇمكىن ئەمەس.

ئىجتىمائىي نۇقتىدىن ئالغىنىمىزدىمۇ، خىتاي تاجاۋۇزچىلىرى ۋەتىنىمىز خەلقى ئارىسىدا يۇرتۋازلىق، قەبىلىۋازلىق، تار مىللەتچىلىك، ئابرۇيپەرەسلىك، مەنپەئەتپەرەسلىك، دىنىي ئايرىمىچىلىق جەھەتلەردە تۈگىمەس سۈنئىي زىددىيەتلەرنى پەيدا قىلىپ، بىر-بىرىمىز بىلەن ئورۇن تالىشىش، مەنپەئەت تالىشىش ھالىتىنى پەيدا قىلىۋەتكەنلىكى ئۈچۈن، شەھەر ئىچىدىكى خەلقىمىز ئارىسىدا ھەرقانداق شەكىلدىكى مۇستەھكەم تەشكىلاتلارغا ئۇيۇشۇش ئىمكانلىرىمىزنىمۇ قويمىدى.

ئەنسىزلىك، ئىشەنمەسلىك، ئۈمىدسىزلىك، گۇمانخورلۇق ئىللەتلىرى خەلقىمىز ئارىسىدا بەكلا چوڭقۇر يىلتىز تارتىپ كەتكەچكە، ئازغىنا بىر زىددىيەت پەيدا قىلىنسىلا بىر-بىرىمىزنى ۋاستىلىك ياكى بىۋاستە شەكىلدە ئوڭايلا پاش قىلىپ قويىمىز. بۇلارغا ئاز-تولا تەربىيە كۆرگەن جاسۇس-خائىنلار ئارىلىشىپ قالغىنىدا ئەھۋالىمىز تېخىمۇ پاجىئەلىك تۈسكە كىرىپ قالىدۇ.

خەلقىمىزنىڭ نىسپىي ئىستىخىيىلىك ھالىدا تەشكىللىنىپ مەلۇم بىر ناھەقچىلىككە نارازىلىق بىلدۈرۈش، مەلۇم بىر ھەققانىي تەلەپتە بولۇش نامايىشلىرىنى ئۇيۇشتۇرغىنىدا قىسمەن بولسىمۇ ئاچچىقىنى چىقىرىۋېلىش ھەرىكەتلىرىدە بولۇشى، قارىماققا خىتاي تاجاۋۇزچىلىرىنى ئەنسىرىتىپ قويغاندەك كۆرۈنۈشىنى بەرگەندەك قىلغىنى بىلەن، ماھىيەتتە بۇ خىل ھەرىكەتلىرىمىزنىڭ ئوتتۇرىغا چىقىشى يوشۇرۇن مىللەتچىلىرىمىز، يوشۇرۇن يېتەكچىلىرىمىز قاتارلىقلارنىڭ تونۇلۇپ قېلىشى ئۈچۈن دۈشمەنگە تېپىلماس پۇرسەتلەرنى يارىتىپ بەرمەكتە. بۇ خىلدىكى ھەرىكەتلىرىمىز قوزغالغان ھامان خىتاي تاجاۋۇزچىلىرى دەرھال بارلىق جاسۇسلىرىنى ئىشقا سېلىپ بىر مەزگىل مەخپىي كۆزىتىشىدۇ. ئاندىن سۆھبەتكە رازى بولغان قىياپەتلەر بىلەن ئاۋانگارتلىرىمىزنى تېخىمۇ مۇقىملاشتۇرۇپ بەلگە قويۇپ چىقىدۇ. ھەتتا بەزىدە قىلچە رولى بولمايدىغان بىر قاتار شەرتلەرگىمۇ قول قويغان قىياپەتكە كىرىۋېلىپ، رەھبەرلىرىمىزنىڭ ئوتتۇرىغا چىقىشىنى جاسارەتلەندۈرمەكچى بولىشىدۇ. ئاندىن خەلقنىڭ ھاياجىنى بىر مەزگىللىك بېسىلىدۇ. نۆۋەت خىتاي تاجاۋۇزچىلىرىنىڭ باستۇرۇشىغا كېلىپ، بارلىق بولۇڭ-پۇچقاقلاردىن تارتىپ بۇ خىل ئاشكارا سىياسىي ھەرىكەتلەرگە قاتناشقانلارنى تەكشۈرۈشكە، نازارەت قىلىشقا، قولغا ئېلىپ جازالاشقا باشلايدۇ. بولۇپمۇ يېتەكچىلىك قىلغانلارنى، قوزغىغۇچىلارنى، قوللىغۇچىلارنى تېپىپ چىقىشقا ئالاھىدە كۈچ سەرپ قىلىشىدۇ. ئاقىۋەتتە، خەلقىمىزنىڭ قىممەتلىك ھېسسىياتلىرى مىسلىسىز دەرىجىدە زەربىگە ئۇچراپ خورلىنىدۇ! بۇ نۇقتىدىن ئالغاندا خىتاي تاجاۋۇزچىلىرى بۇ خىل ئاشكارا سىياسىي نامايىش ياكى يىغىلىش ھەرىكەتلىرىنى ئاستىرتىن ئارزۇ قىلىشىدۇ، ھەتتا بۇنداق ئارزۇسى خەلقىمىزنىڭ

ئاشكارا قوراللىق قوزغىلىشقا ئاتلىنىشىنى تەمە قىلىش ياكى كۈشكۈرتىشتىمۇ كۆرۈلۈشى مۇمكىن.

يۇقىرىقىلار دۈشمەن ئەھۋالى ۋە ئۆز ھالىمىزنى ئىناۋەتكە ئالماي ھەرىكەت قىلىشلىرىمىزنىڭ زىيانلىرىدۇر. بۇلاردىن شۇنى خۇلاسىلەشكە بولىدىكى، نۆۋەتتىكى شەرقىي تۈركىستان ۋەزىيىتى ئاستىدا ئېلىپ بېرىلىدىغان ھەرقانداق شەكىلدىكى ئاشكارا قارشىلىق كۆرسىتىش ھەرىكەتلىرىمىز ۋە ئاشكارا ھەق تەلەپ سىياسىي ھەرىكەتلىرىمىز ۋەتىنىمىزنىڭ مىللىي مۇستەقىللىق ھەرىكىتىمىزنى قانات يايدۇرىشىمىزنىڭ باشلىنىش دەۋرلىرىگە قىلچىمۇ ئۇيغۇن كەلمەيدىغان، ھەتتا زىيانلىق ھەرىكەت شەكىللىرى بولۇپ ھېسابلىنىدۇ. بۇنىڭغا چەتئەللەردىكى مۇھاجىرلىرىمىزنىڭ كۆككە كۆتۈرۈشۈپ يۈرگەن دىپلوماتىيىلىك ھەرىكەتلەرنى ئاساس قىلىش لازىم دەيدىغان تەرغىباتلىرىمۇ تىپىك مىسال بولالايدۇ.

"بىلىم ھەممىنى ھەل قىلىدۇ" دېگۈچىلەرگە

بۇ جەرياندا نۇرغۇن بىلەرمەنلىرىمىز "بىلىم ھەممىنى ھەل قىلىدۇ" دەيدىغان تەلىماتقا چوقۇنۇپ، ئاۋۋال خەلقىمىزنىڭ ئىلىم-پەن سەۋىيىسىنى يۇقىرى كۆتۈرگىنىمىزدە، خەلقىمىز ئۆزلۈكىدىن ئويغىنىپ مىللىي ئازادلىق ھەرىكىتىگە ئاتلىنالايدۇ ياكى ئىلىم-پەن ئۈستۈنلۈكى بىلەن خىتاي تاجاۋۇزچىلىرىنى رىقابەتتە يېڭىپ چىقىپ خىتاينى سورايدىغان ھالغا كېلىشكە بولىدۇ دەپ تەرغىب قىلىشىپ، نۇرغۇن كىشىلىرىمىز 'بىلىم سەۋدالىرى' دىن بولۇپ كېتىشتى. بۇنداق كىشىلىرىمىز شۇنى ئۇنتۇپ قېلىشتىكى، ۋەتىنىمىزدىكى بىلىم يۇرتلىرىدا خىتاي مىللەتچىلىكى بېسىمى ئاستىدا يۇقىرى بىلىم ئېلىش چەكلىمىسىنىڭ قەدەمدە بىر كۆرۈلۈپ تۇرىدىغانلىقى ۋە خىتاينىڭ ھەرقايسى بىلىم يۇرتلىرىدىن سەلدەك ئېقىن قىلىپ كېلىۋاتقان خىتاي كەسىپ ئەھلىلىرىنىڭ بۇنداق رىقابەتتە يەرلىكلەرنى زادىلا باش كۆتۈرتكۈزمەسلىكىنى

قىلچە ئىناۋەتكە ئېلىشمىدى. شۇنداق ئىشەنگەن كىشىلىرىمىز ئارىسىدىن تا بۈگۈنگىچە كۆزگە كۆرۈنگۈدەك بىرەر ئىلىم-پەن نەتىجىسى يارىتالىغانلارنى زادىلا ئۇچراتمىدۇق. بۇنىڭ ئەكسىچە، خىتايغا قۇللۇق قىلىدىغان، ھەتتا ۋەتەن خائىنى بولۇپ كەتكەن ئىلىم-پەن ’مەستانىلىرى‘ دىن خېلى كۆپ ئۇچراتماقتىمىز.

خەلقىنىڭ ئاڭ-سەۋىيىسىنى ئۆستۈرۈش ئاساسىدا مۇنتىزىم مىللىي مۇستەقىللىق كۈرىشى پائالىيىتىگە ئاساس سېلىش تەلىماتى — پۈتۈنلەي ئەمەلگە ئاشمايدىغان فانتازىيىلىك خام خىيالدىن باشقا نەرسە ئەمەس. بىزنىڭ مۇستەقىل بولۇشىمىزدىكى ئەڭ مۇھىم مەقسەتلىرىمىزدىن بىرى — خەلقىمىزنى زامانىۋى بىلىمگە ئىگە قىلىشنىڭ مۇھىتىنى يارىتىۋېلىش. شۇنداق ئىكەن، خىتاي تاجاۋۇزچىلىرى بىزگە بۇنداق پۇرسەتنى مەڭگۈ بەرمەسلىككە تىرىشىدۇ. ھەرھالدا خىتاي تاجاۋۇزچىلىرى ئۆزلىرىنى قوغلاپ چىقىرىش ئۈچۈن بىزنى يېتىشتۈرۈپ چىقىشقا رازى بولمىسا كېرەك؟ ئۇنىڭ ئۈستىگە يۈكسەك بىلىمگە تايىنىپ مۇستەقىل بولغان بىرمۇ مىللەتنى بىلمەيمىز. نوقۇل بىلىم ئۈستۈنلۈكى ھەممىنى ھەل قىلالىسا ئىدى، دۇنيا تەبىئىي پەنلەر نوبېل مۇكاپاتىنىڭ يۈزدە ئاتمىش-يەتمىش قىسمىنى قولغا كەلتۈرەلىگەن يەھۇدىيلار دۇنيانى قولىدا تۇتۇپ تۇرالىسا بولاتتى. ھالبۇكى، نۇرغۇن نوبېل مۇكاپاتىغا ئېرىشكەن يەھۇدىي ئالىملىرى يېڭىدىن قۇراشتۇرۇپ چىقىرىلغان مىللىي دۆلەتكە قارايمۇ قويۇشمىدى. ھەتتا بۇ يېڭى دۆلەت كىچىككىنە پەلەستىن پارتىزانلىرىنىڭ پاراكەندىچىلىكىدىن قۇتۇلالماي تا بۈگۈنگىچە ئۇرۇشتىن بېرى كېلەلمەي يۈرمەكتە. بىزگە كەلسەك، خەلقىمىز بۈگۈنكى ئەھۋالدا دۇنيا ئېتىراپ قىلغۇدەك بىرەر ئىلىم-پەن نەتىجىسىنى قولغا كەلتۈرەلىگۈدەك ئىجتىمائىي، ماددىي ۋە ئىلمىي ئاساسلارغا ئېرىشەلىشى ھەرگىز مۇمكىن ئەمەس. بىلىم جەھەتتىكى ئۈستۈنلۈكىمىز، مىللىي مۇستەقىل دۆلىتىمىز ئەسلىگە كەلتۈرۈلگەندىن كېيىنمۇ خېلى ئۇزۇن بىر مەزگىللەرگىچە خامخىيالىمىز ھالىتىدە قالىدىغانلىقىمۇ كۆزگە كۆرۈنۈپلا تۇرغان بىر مۇقەررەرلىك. شۇڭا بىز بىر قىسىم كىشىلىرىمىزنىڭ بىلىم پوسىمىسىغا ئورنىتىۋېلىپ قىلغان تەتۈر تەشۋىقاتلىرىغا ھەرگىزمۇ ئالدىنىپ يۈرمەسلىكىمىز لازىم. مىللىي مۇستەقىللىق — بىلىملىك بولۇشىمىزنىڭ بىردىن-بىر ئالدىنقى شەرتى

ئىكەنلىكىنى ھەرگىزمۇ ئۇنتۇپ قالماسلىقىمىز شەرت. بۇ نۇقتىدىن ئالغاندا، بىلىمنى باھانە قىلىپ يۈرىدىغانلارنىڭ خېلى كۆپ قىسمى ئۆزلىرىنىڭ مىللىي مۇستەقىللىق كۈرىشىگە بىۋاستە قاتنىشىپ قېلىشىدىن ئەنسىرەشلىرىنى مەقسەت قىلىشقانلار دېيىش مۇمكىن.

”پۇل ھەممىنى ھەل قىلىدۇ“ دېگۈچىلەرگە

يەنە شۇنىڭدەك خېلى كۆپ كىشىلىرىمىز بېيىش ئارقىلىق مىللىي مۇستەقىللىق ھەرىكىتىمىزگە ئاساس سېلىۋېلىشىمىزنى تەرغىب قىلىشماقتا. بۇنداق دېگۈچىلەردىمۇ ئىقتىسادنى باھانە قىلىش ئۆزىنى مىللىي مۇستەقىللىق كۈرىشىگە چېتىلىپ قېلىشتىن قاچۇرۇش ھېسسىياتى يوشۇرۇنغانلىقى مۇقەررەر.

ئىقتىساد — ئىلىم-پەنگە ئوخشاشلا بىر مىللەتنىڭ ھايات قېلىشى ۋە كۈچلىنىشىدىكى ئىنتايىن مۇھىم ئامىللارنىڭ بىرى. شۇنداق ئىكەن، خىتاي تاجاۋۇزچىلىرى ۋەتىنىمىزدە بىر كۈن مەۋجۇت بولىدىكەن، ئۆزلىرىنى قوغلاپ چىقىرىشقا ئاساس يارىتىپ بېرىدىغان بۇ پۇرسەتنىمۇ قەتئىي بەرمەسلىككە تىرىشىدۇ. ئۇنىڭ ئۈستىگە بۈگۈنكى كۈندە مەيلى ۋەتىنىمىز ئىچىدە بولسۇن ياكى چەتئەللەردە بولسۇن، مىللىي ئازادلىق ھەرىكىتىمىزنىڭ كېرەكلىك ئىقتىسادىي ئېھتىياجىنى ئۆز ئۈستىگە ئېلىشنى خالايدىغان بىرمۇ مىليونېرىمىز يوق. بار دېيىشكە توغرا كەلگىنىدىمۇ، ئۇنداق كىشىلىرىمىز ئىنتايىن بېخىل، ئىنتايىن شەخسىيەتچى، قىلچىمۇ ۋەتەن، مىللەت سۆيگۈسى بولمىغان ئابرۇيپەرەس ياكى چىرىگەن كىشىلەردۇر. ئۇلارنىڭ ئىچىدىكى ئاتالمىش مىللەتچى ياكى ۋەتەنپەرۋەرلەرنىڭ خېلى كۆپ قىسمى ۋەتەنپەرۋەرلىكنى تىجارەتنىڭ ۋاستىسى قىلىۋالغان. ھەتتا ئۇلارنىڭ مۇتلەق كۆپ قىسمى ئاز-تولا دەسمايىسىنى خىتاي مېلىغا تايىنىپ قولغا كەلتۈرگەن بولغاچقا، خىتاي تاجاۋۇزچىلىرىنىڭ كۆزىگە سەت كۆرۈنىدىغان ھەرقانداق بىر

ھەربكەتتىن ئۆزىنى چەتكە ئالىدىغان كىشىلەردۇر! بولۇپمۇ ئۇلارنىڭ كۈندىلىك تۇرمۇش راسخوتىغا دىققەت قىلىدىغانلا بولساق، ئۇلارنىڭ ئۆز ھاياتى ئۈچۈن نەقەدەر بېرىلىپ كەتكەن چىرىگەن كىشىلەر ئىكەنلىكىنى ئوچۇق كۆرۈپ ئالالايمىز. ئۇلارنىڭ ئىلاجسىز ۋەتەنپەرۋەرلىك نامىدا قىلغان ياردەملىرىگە قارىغىنىمىزدا، ۋەتەنپەرۋەرلەرگە گويا بىر تىلەمچىگە تۇتقان پوزىتسىيىنى تۇتۇپ كېلىشمەكتە. شۇڭا بېيىغاندىن كېيىن ھەربكەت قىلىش سەپسەتىسىگە قەتئىي ئىشەنمەسلىكىمىز لازىم. ۋەھالەنكى، مۇستەقىل بولۇشىمىزنىڭ يەنە بىر مۇھىم مەقسەتلىرىنىڭ بىرى — پۈتۈن خەلقىمىزنى بېيىتىش شارائىتىغا ئىگە قىلىش. شۇنداق ئىكەن، بىز ئاۋۋال بېيىشنى ئەمەس، ئاۋۋال مۇستەقىللىق ھەربكىتىمىزنى مەقسەت قىلىشىمىز كېرەك.

بۇرمىلانغان ئەقىدىلىرىمىز

يۇقىرىقىلاردىن باشقا دىن ھەققىدىكى تەشۋىقاتلارغىمۇ ئالاھىدە دىققەت قىلىشىمىز كېرەك. دىن مەسىلىسى ئىنتايىن نازۇك مەسىلىلەرنىڭ بىرى بولۇپ، يېقىنقى زامان تارىخىمىزدا بۇ مەسىلە ئىنتايىن قارىمۇقارشى چۈشەنچىلەرنىڭ ئوتتۇرىغا چىقىشىغا سەۋەبچى بولماقتا. ھەتتا دىنىمىزنىڭ زامانىۋى دۇنيا قارىشى مەسىلىسى پۈتكۈل ئىسلام دۇنياسى ساھەسىدىمۇ ئېنىق بىر ئىجتىمائىي قاراشلارغا ئېرىشەلمىگەن بولۇپ، بۇ ھەقتە بىر نېمە دېيىشىمىز بىز ئۈچۈن بەكلا ئەتىگەن. ئەمما ئۆزلىرىنى ئىسلام دىنىنىڭ ئۆلىماسى دەپ ئاتىشىۋالغان بىر قىسىم دىنىي پىكىر ئىگىلىرىنىڭ پەيدا قىلىۋاتقان زىددىيەتلەرگە ئالاھىدە دىققەت قىلىشىمىز كېرەك. ئەسلىدە مىڭ يىلدىن بۇيان ئېتىقات قىلىپ كېلىۋاتقان ئىسلام دىنىمىز ئەزەلدىن مىللىي مۇستەقىل دۆلەت قۇرۇشىمىزنىڭ ئەڭ كۈچلۈك ھىمايىچىسى بولۇپ كەلگەن ئىدى. ئەمما بىر قىسىم يالغان ئىماملىرىمىز دىنىي ئېتىقادىمىزنى سۇيىئىستېمال قىلىپ قۇللۇق ئىدىيىسىنى ۋاستىلىك، ھەتتا بىۋاسىتە تەرغىب قىلىپ كەلمەكتە. ئىسلام

دىنى بەندىنىڭ بەندىگە قۇل بولۇشىنى ھەرگىز ھىمايە قىلمايدۇ. ھەتتا بۇ جەھەتتە ھەر بىر مۇسۇلماننى جان تىكىپ قوغدىنىشقا چاقىرىق قىلىدۇ. «قۇرئان كەرىم»، «ھەدىس شەرىپ» لەر ھەققىدە تەتقىقاتىمىز بەكلا يۈزەكى بولغاچقا، بۇ ھەقتە تەپسىلىي پىكىر بايان قىلىشقا ئاجىزلىق قىلىمىز. ئەمما بۇ دېگەنلىكتىن ئىسلام ئەقىدىلىرىگە ئەھمىيەت بەرمىسەكمۇ بولىدىكەن دېگەن خۇلاسىنى چىقىرىۋالماسلىقىمىز شەرت. بىز «قۇرئان» دا ھەرخىل مۇددىئالار بويىچە دۈشمەنگە قارشى جەڭ (كۈرەش، جىھاد) قىلىش ھەققىدە ئالتە يۈزگە يېقىن يەردە توختالغانلىقىنى ھەرگىز ئۇنتۇپ قالماسلىقىمىز كېرەك. شۇڭا، ئىمكانى بارلار ئىسلام ئەقىدىلىرىدىن مىللىي مۇستەقىللىق ھەرىكىتىمىز ئۈچۈن قىبلىنامە سۈپىتىدە پايدىلىنىشقا ئەھمىيەت بېرىشلىرى كېرەك. بىز مىللىي مۇستەقىللىق ھەرىكىتىمىز جەريانىدا خىتاي تاجاۋۇزچىلىرىنىڭ بىزنىڭ بىر قىسىم ئاڭسىز دىنىي كىشىلىرىمىز ۋاستىسىدە خەلقىمىزنىڭ مىللىي مۇستەقىللىق ھەرىكىتىمىزگە سوغۇق سۇ سېپىشىدىن ئالاھىدە ھۇشيار بولىشىمىز لازىم!

بۈگۈنكى پۇرسەتلىرىمىز

يۇقىرىدا مىللىي مۇستەقىللىق كۈرىشى ھەرىكىتىمىزدىكى بىر قىسىم خاتا چۈشەنچىلەر ھەققىدە قىسقىچە توختالدۇق. بۇ خىل ئەھۋالدا بىز مىللىي مۇستەقىللىقنى قايتا ئەسلىگە كەلتۈرۈش ئۈچۈن قانداق قىلىشىمىز كېرەك؟ بۇنىڭ ئۈچۈن بىزدە قانچىلىك ئىمكانىيەتلەر قالدى؟ تارىختا نەتىجە يارىتالىغان ھەرىكەت شەكىللىرىنى بۈگۈنكى كۈندە ئىجرا قىلىش ئىمكانىيەتلىرىمىز ھازىرچە يوق ئىكەن، ئۇنداقتا مىللىي ئازادلىق ھەرىكىتىمىزنى قانات يايدۇرىشىمىزنىڭ قانداق ئىمكانلىرى قالدى؟

خىتاي تاجاۋۇزچىلىرى تارىختا بىزنىڭ ئەجدادلىرىمىزدىن قورقۇپ، نەچچە مىڭ

كىلومېتىرلىق ئېگىز سەددىچىن سېپىلىنى سوقۇپ دۆلىتىنىڭ چېگرىسىنى بىزدىن قوغداشقا مەجبۇر بولغانلىقىنى ھەممىمىز بىلىمىز. يەنى، خىتايلار بۈگۈنكى دۇنيادىكى ئەڭ قورقۇنچاق مىللەتلەرنىڭ بىرى. بۇ ھەقتە مۇتلەق كۆپ ساندىكى يۇرتداشلىرىمىزنىڭ بىۋاستە تەجرىبىلىرىمۇ يوق ئەمەس. بولۇپمۇ يېقىنقى تارىخىمىزدا كۆرۈلگەن غۇلجا-بۆرتالالاردىن خىتاي تاجاۋۇزچىلىرىنىڭ قېچىش ۋەقەسى ھەممىمىزنىڭ ئېسىدە. بۇ خىل ھادىسىلەر يېقىنقى كۈنلەرگىچىمۇ ئارىلاپ كۆرۈلۈپ تۇرماقتا. كىچىككىنە پەيزىۋات ياشلار ھەرىكىتى ۋە بارىن مۇجاھىتلىرىنىڭ ئۈستىگە خىتاي تاجاۋۇزچىلىرىنىڭ ئۇرۇش ئايروپىلانلىرى، نەچچە دېۋىزىيە ئەسكەر كەلتۈرۈشلىرى، غۇلجا خەلق نامايىشىنى باستۇرۇش ئۈچۈن ئون مىڭلارچە قوراللىق قوشۇننى ئىشقا سېلىشى، ھەر قېتىملىق مەخپى پارتلاش ۋەقەلىرىنى پاش قىلىش ئۈچۈن يۈز مىڭلارچە جاسۇسنى ئىشقا سېلىپ مىليونلىغان خەلقىمىزنى ئايلارغىچە ھەتتا يىللارغىچە تەكشۈرۈشكە مەجبۇر بولىشى، كوچا-كوچىلارنى قوراللىق چارلىغۇچى ئەسكەرلىرى بىلەن تولدۇرىۋېتىشى ... خىتاي تاجاۋۇزچىلىرىنىڭ نەقەدەر قورقۇنچاق نەرسىلەر ئىكەنلىكىنى تولۇق ئىسپاتلاپ بەرمەكتە. يەنى خىتاي تاجاۋۇزچىلىرىنى قورقۇتۇش ئىمكانلىرىمىز ھېلىمۇ يېتىپ ئاشقىچە ساقلانماقتا.

بىزنىڭ مىليونلىغان دېھقان-چارۋىچىلىرىمىز ئاساسەن خىتايسىز مەھەللىلەردە ياشايدۇ. ۋەتىنىمىز تەۋەسىدە بۇ تۈردىكى ساپ مىللىي يېزا-قىشلاقلىرىمىزدا ئون مىڭلىغان مىللىي يېزا-كەنتلىرىمىز ۋە مىليونلىغان خەلقىمىز بار. بۇ خەلق ئۆزىنىڭ مىللىي سۆيگۈسى، يۇرت سۆيگۈسى ۋە دىنىي سۆيگۈلىرى بىلەن ئۆزلىرىنى ساقلاپ ياشاپ كەلمەكتە. بۇ بىزنىڭ پۈتمەس-تۈگىمەس ئارقا سەپ قوشۇنىمىز بولالايدۇ. نۆۋىتى كەلگەندە ئۇلار يول ئېغىزلىرىدا، تاغلاردا، چۆللەردە، شەھەر ئەتراپلىرىدا ئەڭ مەخپى تۈردە خىتاي تاجاۋۇزچىلىرىغا پاراكەندىچىلىك سالالايدۇ ياكى مەخپى قوراللىق قارشىلىق كۆرسىتىش ھەرىكەتلىرىگە ياردەمچى بولالايدۇ.

بىزنىڭ شەھەرلىرىمىز، كان رايونلىرىمىز ۋە سانائەت رايونلىرىمىزدىكى خىتاي تاجاۋۇزچىلىرى ئاساسەن يەرلىك خەلقىمىزدىن ئايرىم يەر ياكى بىنالاردا ياشايدۇ.

ئۇلارنىڭ ئائىلىلىك بىنالىرى، زاۋۇت، كان-كارخانىلىرى، سودا ئورۇنلىرى، ئىدارە-شىركەتلىرى، تەتقىقات ئورۇنلىرى، مەدەنىي- مائارىپ ئورۇنلىرى، ساقلىقنى ساقلاش-سەھىيە ئورۇنلىرى، ساياھەت-دەم ئېلىش يەرلىرى ئاساسەن خىتاي كۆچمەن تاجاۋۇزچىلىرىدىن تەشكىل تاپقان بولۇپ، ئادەتتە پوس قويۇلمىغان، قوغداش كۈچى ئاجىز نۇقتىلار دېيىش مۇمكىن. ئۇ يەرلەردە بىرەر ۋەقە پەيدا قىلىنسا پەقەتلا خىتاي تاجاۋۇزچىلىرىغا بىۋاستە زەربە بېرىش ئىمكانلىرىمىز ھېلىمۇ مەۋجۇد. ئۇنىڭ ئۈستىگە مۇتلەق كۆپ سانلىق خىتاي تاجاۋۇزچى كۆچمەنلىرىنىڭ ئۆيلىرىدە گاز تۇڭى، ھاراق-شاراپلار مەۋجۇد، ئېلېكتىر-گاز بار. مۇتلەق كۆپ ساندىكى ئاپتوموبىل، ئاپتوبۇس، پويىزلار ئاساسەن خىتاي تاجاۋۇزچى كۆچمەنلىرىنىڭ قولىدا. ئۇلاردىن ئاساسەن خىتاي تاجاۋۇزچىلىرى بەھرىمەن بولماقتا. بۇ خىل بېنزىنلىك ئوپچە قاتناش ۋاستىلىرى ۋە ئۇلارنىڭ يېقىلغۇ مەنبەلىرىگە مەخپىي ھۇجۇم قىلساقمۇ ئاساسەن خىتاي تاجاۋۇزچى كۆچمەنلىرىگە زەربە بېرىش مەقسىتىگە يېتەلەيمىز. بولۇپمۇ خىتاي كۆچمەن تاجاۋۇزچىلىرىنىڭ ئائىلىسىدە ئەمەس، رېستوران، تانسىخانا، ئاشخانىلار، كافىخانىلار، كىنو-تىياتىرخانىلاردا كۆڭۈل ئېچىش ئادىتىنىڭ بولۇشى ئۇلارغا مەخسۇس زەربە بېرىش پۇرسەتلىرىمىزنى تېخىمۇ كۆپەيتىپ ۋە ئاسانلاشتۇرۇپ بېرەلەيدۇ.

بىزنىڭ كۈچلىرىمىز

بۇ خىتاي كۆچمەن تاجاۋۇزچىلىرى ئارىسىغا كىم ۋەھىمە سالالايدۇ؟

ئاساسلىقى بىزنىڭ مىللىي شەھەر ئاھالىلىرىمىز ئىچىدىن چىقىدىغان ۋەتەنپەرۋەر پىدائىيلىرىمىز بۇ ۋەزىپىنى ئۈستىگە ئېلىشى كېرەك. يەنى يۇقىرىدا دېيىلگەن خىتاي تاجاۋۇزچى كۆچمەنلىرى مەركەزلەشكەن يەرلەرنىڭ مۇتلەق كۆپ قىسمىدا ئاز ساندا بولسىمۇ مىللىي قورچاق ئىشچى-خىزمەتچىلىرىمىز بىرگە تۇرماقتا. بۇ تۈردىكى

شەھەر ئاھالىلىرىمىزنىڭ مۇتلەق كۆپ قىسمى خىتاي تاجاۋۇزچى كۆچمەنلىرىنىڭ بىۋاستە زۇلۇمى، ھاقارىتى، كەمسىتىشى ۋە زەربىسىگە ئۇچرىغان بىر قەدەر غەزەپلىك كىشىلىرىمىز بولغاچقا، ئۇلار ئۆزلىرىگە ئىشەنچ تۇرغۇزالىسا، خىتاي تاجاۋۇزچى كۆچمەنلىرى ئارىسىغا ئەڭ ئاسان ۋە ئەڭ ۋەھىمىلىك پاراكەندىچىلىكلەرنى پەيدا قىلىش ئىمكانلىرىغا ئىگە. شەھەرلىرىمىزدە ئولتۇراقلاشقان ئىشچى، تېخنىك، مەمۇرىي خادىم، مۇلازىمەتچى، تىجارەتچى، مەدىكار، ھۈنەرۋەن-كاسىپلار، ئىشسىزلىرىمىز ۋە ئوقۇتقۇچى-ئوقۇغۇچىلىرىمىز، ... خىتاي تاجاۋۇزچىلىرىغا زەربە بېرەلەيدىغان ئەڭ مۇۋاپىق كۈچكە ئايلىنالايدۇ. بولۇپمۇ دۆلەت ئورگانلىرىدا ئىشلەيدىغان كىشىلىرىمىز ئازراقلا مىللىي غۇرۇرىغا تايىنىدىغانلا بولىدىكەن، خىتاي كۆچمەن تاجاۋۇزچىلىرى ئارىسىدا يەتكۈچە ۋەھىمە پەيدا قىلالىغۇدەك شارائىتلارغا ئىگە.

بۈگۈنكى كۈندە ۋەتىنىمىزنىڭ شەھەرلىرىدە خىتاي كۆچمەن تاجاۋۇزچىلىرى بىلەن بىرگە ئىشلەيدىغان مىللىي مەمۇرىي كادىر، تېخنىك، ئىنژېنېر، ئەدەبىيات-سەنئەتچى، تەنتەربىيىچى، ساقچى-ئەمەلدار ۋە قورچاق ھەربىي-ئەسكەرلىكتىن كەسىپ ئالماشتۇرغان كىشىلەر ئۆزلىرىنىڭ كەسپىي ئالاھىدىلىكى، بىلىم-تېخنىكا سەۋىيىسى، خىتاي تاجاۋۇزچىلىرىدىن كۆرۈۋاتقان بەزى ئىمكانىيەتلىرى، ئۇلار بىلەن مۇئامىلىلەردە، ئىقتىسادىي ئەھۋالىدىكى ئېگىز-پەسلىكلەردە ھېس قىلىدىغان تەڭسىزلىكلىرىگە ئاساسەن مىللىي ھېسسىياتلىرى، دىنىي ئېتىقادلىرى، ۋەتەن-مىللەت سۆيگۈلىرى، مىللىي مۇستەقىللىق ئارزۇلىرىدا بەلگىلىك پەرقلەر كۆرۈلۈشى مۇمكىن. ئەمما ئۇلارنىڭ ئورتاق بىر ئالاھىدىلىكى — ھەر ۋاقىت خىتاي تاجاۋۇزچىلىرى تەرىپىدىن كەمسىتىلىپ تۇرۇشى بولۇپ، ئۇلارنىڭ ھەممىسىنىڭ دېگۈدەك نۆۋەتتە كەلگەندە بەلگىلىك دەرىجىدە ھېسسىياتلىق پەيتلىرى بولىدۇ. بۇ خىل ھېسسىياتلار كۆپىنچە ھاللاردا خۇسۇسىي سۆھبەت سورۇنلىرىدا ئاڭلىق ياكى ئاڭسىز بىر شەكىلدە ئىپادىلىنىپ تۇرىدۇ. ئەمما ئەنسىزلىك روھىي ھالىتىنىڭ تەسىرىدە ئۆزىگە، ئۆز ئەتراپىدىكى كىشىلەرگە ئىشەنچ قىلالماسلىقتەك ئالاھىدىلىكى ئۈستۈن ئورۇندا

تۇرۇپ كەلگەچكە، ئۆزى پىلان تۈزۈپ مۇستەقىل بىرەر ھەرىكەت قىلىش جاسارىتى يوق دېيەرلىك.

ئادەم — قىلىدىغان ئىشىنىڭ نەتىجىسىنى قىياس قىلالمىسا، بۇنداق ئىشقا ئاسانلىقچە جاسارەتمۇ قىلالمايدۇ. بۇنىڭ ئۈچۈن تەۋەككۈلچىلىك روھىغا ئىگە بولۇشى كېرەك. شۇنىڭدەك بۇ كىشىلەر ھەر بىر ھەرىكەتتىن كېيىن ئۆزىنىڭ ئىجتىمائىي ئورنىدا بىرەر كۆرۈنەرلىك خەتەرلىك ئۆزگىرىشنىڭ بولماسلىقىنى، بولۇپمۇ نورمال ئىش ۋە تۇرمۇشىغا تەھدىت يارىتىدىغان ئاقىۋەتلەرنىڭ بولماسلىقىنى ئارزۇ قىلىدۇ. يەنى بۇ كىشىلەر نۆۋەتتە قىلىۋاتقان ئىشىدىن ئايرىلىپ قېلىشىدىن بەكلا ئەنسىرىشىدۇ. شۇڭا قىلىدىغان تەۋەككۈلچىلىك ھەرىكىتىنىڭ دۈشمەنگە ئەمەلىي تەسىر يارىتالماي قېلىشىدىن ۋە بىھۇدە قولغا چۈشۈپ قېلىشىدىن بەكلا ئەنسىرىشىدۇ. ئۇلاردىكى بۇ ئەنسىزلىك ھەربىر كىشىدىن گۇمان قىلىدىغان گۇمانخور مىجەزنى يېتىشتۈرگەن، ئەتراپىدىكى كىشىلەردىنلا گۇمان قىلىپ قالماي، ھەتتا ئۆزىنىڭمۇ بىرەر ئىشنى ئوڭۇشلۇق قىلالىشىدىن گۇمانلىنىدىغان ھالەتكە بېرىپ يەتكەچكە، جاسارىتى بەكلا تۆۋەن كىشىلەردۇر.

ئەمما ئىنسان بالىسىدىكى جاسارەت كۈچى ئەقىلگە، بىلىمگە بىۋاسىتە باغلىق بولمىغان ۋە مەڭگۈلۈكمۇ بولمىغان بىر خىل ۋاقىتلىق ھېسسىيات پوتېنسىئال ھادىسىسىدىن ئىبارەت. شۇڭا ئىنساننىڭ جاسارىتى بەلگىلىك تاشقى مۇھىت ئاستىدا ئاجىزلىشىش بىلەن بىرگە، يەنە مۇئەييەن تاشقى شارائىتلاردا قايتىدىن كۈچىيىپ كېتىشىمۇ مۇمكىن. بىر قىسىم كىشىلىرىمىزدە بۇ خىل جاسارەت ھاياتىدىكى ئەڭ زور نەتىجىگە ئېرىشكەن پەيتلەردە ئالاھىدە كۈچىيىپ ئوتتۇرىغا چىقىدۇ. بۇ ئەھۋالدا بۇ شەخسنىڭ جاسارىتى ئەقىل بىلەن ئىشقا سېلىنسا، قىياس قىلىنمىغۇدەك يېڭى پىكىر ۋە يېڭى چارىلارنى يارىتىدىغان كۈچكە ئايلىنىشى مۇمكىن. ئەمما يەنە بىر خىل ئەھۋاللاردا ئىنتايىن ئۈمىدسىز ھاللاردا ئوتتۇرىغا چىقىپ، ئۆز جاسارىتىنى ئەقىلسىزلەرچە، قاراملارچە ئىشقا سېلىپ بىر مۇنچە خەتەرلىك ھەرىكەتلەرگە جاسارەت قىلالىشىمۇ مۇمكىن. يەنە بەزىدە ھاراق قاتارىدىكى نېرۋىنى

تورمۇزلىغۇچى ماددىلار ۋاستىسىدىمۇ سۈنئىي ۋە ۋاقىتلىق جاسارەتكە ئېرىشەلىشىمۇ مۇمكىن. بۇمۇ ئەقىلسىزلىق بىلەن ئوتتۇرىغا چىقىدىغان سۈنئىي جاسارەت ھېسابلىنىدۇ. ئادەتتە كىشىلەردىكى جاسارەت مەيلى تەبىئىي ئوتتۇرىغا چىقىدىغان ياكى سۈنى ئوتتۇرىغا چىقىدىغان تەلۋىلەرچە جاسارەت بولسۇن، بىرەر كەسكىن ھەرىكەت قىلدۇرالايدىغان جاسارەت بولغاچقا، ھەر ئىككىسىلا پايدىلىق ھالەتكە ئايلىنالىشى مۇمكىن. جاسارەت يەنە تۈنجى قېتىم بىرەر تەۋەككۈلچىلىك ھەرىكىتىگە سەۋەب بولالىشى بىلەن تەڭ يەنە، مۇۋەپپەقىيەتلىك ئىشلەنگەن بۇ تەۋەككۈلچىلىك ھەرىكەت قايتا بىر جاسارەتنى ئوتتۇرىغا چىقىرىشنىڭمۇ تۈرتكىسى بولۇپ قالالىشى مۇمكىن.

بولۇپمۇ جاسارەتنىڭ بىر مۇھىم ئالاھىدىلىكى شۇكى، ئۇ كۈلكىگە ئوخشاش ’يۇقۇملۇق‘ خاراكتېرگە ئىگە بولغاچقا، بىر شەخستە ئالاھىدە گەۋدىلەنگەن جاسارەت ئەتراپىدىكى شەخسلەرنىمۇ جاسارەتكە كەلتۈرۈۋېتەلەيدىغان خۇسۇسىيەتلەرگە ئىگە. ئادەمدىكى بۇ خىل جاسارەت ھەممىدىن مەھرۇم قالغان كىشىلەردە، ئېغىر ناھەق زەربە يېگەن پەيتتىكى كىشىلەردە، ھاياتىدىن ئۈمىدى قالمىغان پەيتتىكى كىشىلەردە، قىمارۋازلاردا، ئوغرىلاردا، كوچا نوچىلىرىدا، ياشلاردا ئەڭ كۆپ مەيدانغا كېلىش ئىمكانىيىتىگە ئىگە. ئەگەر بۇنداق ھالەتتىكى كىشىلەرنىڭ جاسارىتى ئۆزلىرى پۈتۈن ۋۇجۇدى بىلەن ئېتىقات قىلىدىغان ئەقىدە ياكى كىشىلەر تەرىپىدىن ئەقىل ۋە پىلانلىق تۈردە يېتەكلەنسە، ئادەم قىياس قىلالمىغۇدەك نەتىجىلەرنى يارىتىش مۇمكىن. مەلۇم مەنىدىن ئالغاندا، ھەرقانچە سىرلىق كۆرۈنگىنىدەك قىلسىمۇ، ھىتلېر خاراكتېرىدىكى كىشىلەرنى ئىنسانلار ئارىسىدىكى جاسارەتكە تەييار تۇرغان كىشىلەرنى پەرق قىلالايدىغان ۋە بۇنداق جاسارەت مەنبەسىنى قوزغىتىپ ئەتراپىدىكى كىشىلەر ئارىسىغا تېزلىكتە تارقىتىشقا ماھىر كىشىلەر دېيىش مۇمكىن. ياتلارنىڭ گېپىنى قويۇپ تۇرايلى، بىزنىڭ يېقىنقى تارىخىمىزدىكى غوجا نىياز ھاجىم، ئەلىخان تۆرەم، ئەخمەتجان قاسىم قاتارىدىكى كىشىلىرىمىز تار دائىرىلىك بولسىمۇ خەلقىمىز ئارىسىدىكى جاسارەتنى

ئويغىتالايدىغان كىشىلىرىمىز دېيىش مۇمكىن. خۇددى شۇنىڭدەك، غېنى باتۇر قاتارىدىكى كىشىلىرىمىز بولسا جاسارىتىنى ئەڭ ئاسان جارى قىلدۇرالايدىغان كىشىلىرىمىز ھېسابلىنىدۇ. خەلق جاسارەتكە ئېرىشكىنىدە، ئۇلارنىڭ ئالدىدىكى دۈشمەنمۇ شۇنچە ئاجىز بولۇپ كۆرۈنىدۇ، ئۇلارنىڭ ئەڭ ئاجىز ۋاقىتلىرى ۋە ئاجىز نۇقتىلىرىمۇ ئەڭ ئاسان سېزىلىدۇ. شۇڭا جاسارىتى ئۇلغايغان كىشىلەر ئۈچۈن بىلىم، ئىقتىساد، قورال-ياراغ، ئوق-دورىلار پەقەتلا ۋاستە بولۇش رولىنى ئويناپ، ھېچقاچان مەقسەت دەرىجىسىگە كۆتۈرۈلەلمەيدۇ. شۇنداق بولغاچقا، بۇ تۈردىكى كىشىلەر بىرەر ئىشقا جاسارەت قىلغانلىرىدا، بۇ ئىشقا مۇناسىۋەتلىك بىلىم، قورال-ياراغ ياكى ئىقتىسادنى بەكلا ئاسان ھەل قىلالايدۇ ياكى بۇ تۈردىكى ئېھتىياجلارنى ئەڭ تۆۋەن دەرىجىگە چۈشۈرۈۋېتەلەيدۇ. بۇ ھەقتە گيوتى ““بىر ئىشقا جاسارەت قىلغان ئىكەنسەن، ئۇ ئىشقا دەرھال ئاتلان. چۈنكى جاسارەتنىڭ ئاستىدا ئەقىل، كۈچ ۋە تەۋەككۈلچىلىك يوشۇرۇنغان بولىدۇ”” دېگەن مەشھۇر سۆزىنى قالدۇرغان ئىدى. شۇ سەۋەبتىن خىتاي تاجاۋۇزچىلىرىغا قارشى ھەرىكەتكە ئاتلىنىشتا قولدا ئىقتىسادى بار، بىلىمى بار كىشىلەرنىڭ ئاغزىغا قاراپ قالماسلىق ياكى بۇ تۈردىكى شەرتلەرنى تەييارلىغاندىن كېيىن ئاندىن ھەرىكەت قىلىمەن دەپ ساقلاپ ياتماسلىق لازىم. بەكلا زۆرۈرىيەت بولغىنىدا، بۇ تۈردىكى شارائىتى بار كىشىلەرنى زورلاش ياكى ئۇجۇقتۇرۇش ئارقىلىق ھەرىكەت ئېھتىياجىغا ئېرىشىشمۇ زىيىنى يوق. ئەڭ مۇھىمى، خەلقىمىز ئارىسىدىكى جاسارەتنى ئوتتۇرىغا چىقىرالايدىغان كىشىلەرنى ھەرىكىتىمىزگە جەلپ قىلىش ئۈچۈن تىرىشچانلىق كۆرسىتىشتۇر.

بىز شۇنىمۇ ئۇنتۇماسلىقىمىز كېرەككى، ۋەھىملىك پائالىيەتلەر خەلقىمىز ئارىسىدا رەسمىي بىر دولقۇن، ھەرىكەت ھالىتىگە كېلىشىگە ئەگىشىپ، خەلقىمىز ئارىسىدىكى غەيۋەتخورلۇق، چېقىمچىلىق، قورقۇنچاقلىق قاتارىدىكى پاسسىپ ئىللەتلىرىمىزگىمۇ تەدرىجىي ئورۇن قالمايدۇ. خۇددى شۇنىڭدەك بىزنىڭ يۇرتلىرىمىزدىكى ئۆزگىچە تارىخى ۋە مىجەز ئەۋزەللىكلىرى، ئۆزگىچە جۇغراپىيىلىك ئالاھىدىلىكى، ئۆزگىچە پىسخولوگىيىلىك ئالاھىدىلىكى، ھەرقايسى مەۋسۇم-ئاي

قاتارلىقلارنىڭمۇ مىللىي مۇستەقىللىق ھەرىكەتلىرىمىزنى قوزغاش، كېڭەيتىش ۋە داۋاملاشتۇرۇش جەھەتلەردە پايدىلىنىشلارنىمۇ ئەستايىدىل تەتقىق قىلىپ كۆرۈشكە ئەرزىيدۇ.

بىز تارىخىمىزدىكى مىللىي مۇستەقىللىق ھەرىكەتلىرىمىزنىڭ تۇنجى پارتلىشىغا سەۋەب بولغان ۋەقەلەرگە دىققەت قىلىدىغان بولساق، تۆمۈر خەلپە، غوجا نىياز ھاجى، غېنى باتۇر، بارىن قەھرىمانلىرى، غۇلجا شېھىتلىرى ... قاتارىدىكىلەرنىڭ ھېچقايسىسى بايلاردىن، زىيالىيلاردىن، دىنىي ئۆلىمالاردىن بولماستىن، بەلكى ئەڭ نامرات، ئەڭ ئېغىر كۈنلەردە قالغان، ئەڭ بىلىمسىز كىشىلەردىن ئىكەنلىكىنى كۆرەلەيمىز. بۇ ھەرىكەتلەرمۇ مەخسۇس پىلانلىنىشتىن ياكى بىرەر رەسمىي تەشكىلاتنىڭ بىۋاستە قوزغىتىشى بىلەن ئاممىۋى ھەرىكەت ھالىتىگە كەلگەن ئەمەس، بەلكى تۇيۇقسىز قوزغالغان ئىستىخىيىلىك ھەرىكەتلەردىن بارلىققا كەلگەنلىكىنى كۆرەلەيمىز. بۇنداق ھەرىكەتلەردىكى داڭلىق، بىلىملىك ياكى باي كىشىلەرنىڭ كۆپىنچىسى ھەرىكەت تەرەققىياتىنىڭ بەلگىلىك باسقۇچلىرى، ھەتتا ئاخىرقى دەۋرلىرىدىلا ئوتتۇرىغا چىقىشقا باشلىغانلىقىنى ھەممىمىز بىلىمىز. بۇ خىل داڭلىق كىشىلىرىمىزنىڭ بەزىلىرى ھەرىكەتكە مەجبۇرى قاتناشتۇرۇلغانلىقىمۇ رىۋايەت قىلىنماقتا. قىسقىسى، تارىخىمىزدا يۈز بەرگەن مىللىي مۇستەقىللىق ھەرىكەتلىرىمىز بىلىم سەۋىيىسى، دىنىي سەۋىيىسى، ئىقتىسادىي ھالىتى، جۇغراپىيىلىك ئالاھىدىلىكى، دۈشمەن كۈچلىرىنىڭ ئەھۋالى قاتارلىق ئامىللار بىلەن بىرەر قانۇنىيەتلىك بېقىندىلىقى يوق. يەنى بۇ خىل ھەرىكەتلەرنى بىر قارىماققا خالىغان يەردە خالىغان پەيتلەردە، خالىغان شەكىللەردە، خالىغان ۋەقە ئۇچقۇنلىرى ۋە خالىغان كىشىلەر تەرىپىدىن قوزغاشقا بولىدىغانلىقىنى كۆرسەتمەكتە. ئەمما ھەر قېتىمقى ھەرىكەت شەكلى چوقۇم ئەينى ۋاقىتتىكى دۈشمەنگە زەربە بېرىشتە ھەقىقىي رولى بولىشى مۇھىم ئەھمىيەتكە ئىگە. شۇ سەۋەبتىن ھەربىر ۋەتەندىشىمىز ئۆزىنى يەتتى قىزلىرىم، سادىر پالۋان، تۆمۈر خەلپە، غوجا نىياز ھاجى، غېنى باتۇر، رىزۋانگۈل ... دەپ تونۇپ، خالىغان ۋاقىتتا، خالىغان يەردە ۋە ئەڭ مۇۋاپىق دەپ

قارىغان شەكىللەردىكى ھەرىكەت ئۇسۇللىرى بىلەن بەلگىلىك بىر دۈشمەنگە قارشى جەڭگە ئاتلىنىشى كېرەك. بەلكىم بۇ خىل ھەرىكەتلەرنىڭ مەلۇم بىرسى ئومۇمىي ۋەزىيەتكە ئايلىنىپ كېتىشى مۇمكىن. ھەقىقەتەنمۇ خىتاي تاجاۋۇزچىلىرىغا قارشى غوجا نىياز ھاجى قاراتاغدا تۇنجى ئوقنى ئاتقىنىدا، غېنى باتۇر ئاۋرال تاغلىرىدا دۈشمەن ماشىنىسىغا تۇنجى ئوقنى ئاتقىنىدا ئۇزۇنغا قالماي بىر مىللىي ئازادلىق ئىنقىلابىنىڭ، بىر مىللىي مۇستەقىل جۇمھۇرىيىتىنىڭ، بىر مىللىي ئارمىيىسىنىڭ پەيدا بولىدىغانلىقىغا سەۋەبچى بولۇشىنى ھەرگىزمۇ قىياس قىلالىغان ئەمەس ئىدى! شۇڭا ھەربىر ۋەتەنپەرۋىرىمىز، خىتاي تاجاۋۇزچىلىرىغا زەربە بېرىش ئۈچۈن بىر كىشىلىك ھەسسە بولسۇن دېگەن ئۈمىد بىلەن ھەرىكەت باشلىشى لازىم. بىر قېتىمدا ئەپلەشتۈرەلمىسە، يەنە بىر قېتىم ھەرىكەت قىلسۇن، بۇ قېتىمقىسىدا ئەمىلى تەسىرى كۆرۈلمىسە يەنە بىر قېتىم ھەرىكەت قىلىپ باقسۇن. ھەرىكىتىنىڭ ئىنچىلىقىغا كاپالەتلىك قىلىشقا تىرىشسۇن!

يۇقىرىدىكى مۇلاھىزىلەردىن مەلۇمكى، ۋەتىنىمىزدە خىتاي تاجاۋۇزچىلىرىغا زەربە بېرىشنىڭ يەنىلا نۇرغۇن ئىمكانىيەتلىرىنى يارىتىش پۇرسىتىگە ئىگە ئىكەنلىكىمىزنى كۆرۈپ ئالالايمىز.

*****

2. دۈشمەنىنىڭ ئاجىز نۇقتىلىرىدىن قانداق پايدىلىنىش كېرەك؟

يۇقىرىدا بىز خىتاي تاجاۋۇزچىلىرىدا نۇرغۇن ئاجىز نۇقتىلارنىڭ بولىدىغانلىقى، بىزمۇ نۇرغۇن زەربە بېرىش پۇرسەتلىرىگە ئىگە ئىكەنلىكىمىزنى ۋە بۇ ئىش ئۈچۈن پىدائىيلىققا تەييار كۈچلىرىمىزنىڭ بارلىقىنى، مۇۋاپىق ھەرىكەت ئۇسۇلىدىن پايدىلىنىدىغانلا بولىدىكەنمىز، خىتاي تاجاۋۇزچىلىرىنى قوغلاپ چىقىرىش دولقۇنىنى پەيدا قىلالايدىغانلىقىمىزنى كۆرۈپ چىقتۇق. بىز بۇ يەردە دۈشمەنىنىڭ كىملىكى، ئۇنىڭ ئاجىز نۇقتىلىرى، ئۇلارغا زەربە بېرىشنىڭ ئۇسۇللىرىنى مۇھاكىمە قىلىپ چىقىمىز.

مەخپى ۋەھىمە پەيدا قىلىش

ۋەتىنىمىزنى بېسىپ ياتقان خىتاي تاجاۋۇزچىلىرىنى ھەرقانداق بىر ساھە بويىچە تەتقىق قىلىپ كۆرىدىغان بولساق، خىتاي تاجاۋۇزچىلىرىنىڭ دۇنيادىكى ئەڭ قورقۇنچاق كىشىلەر توپلىمى ئىكەنلىكىنى ئىسپاتلاپ چىقالايمىز.

ۋەتىنىمىزگە تاجاۋۇز قىلىپ كىرىپ تۇپرىقىمىزنى بېسىپ ياتقان بۇ خىتاي تاجاۋۇزچىلىرىنىڭ قەدىمكى ئەجدادلىرىنىڭ قورقۇنچاقلىقتا دۇنيادا تەڭدىشى يوق نېمىلەر ئىكەنلىكىنىڭ ئەڭ تىپىك ئىپادىسى — ئۇلارنىڭ دۇنيادا بىر بولغان نەچچە مىڭ كىلومېتىرلىق سەددىچىن سېپىلىنى سوقۇپ ئۆز دۆلىتىنىڭ چېگرىسىنى ئوراپ چىقىشىدۇر. بۇ سېپىلنى ماختىنىش بىلەن بۈگۈنگىچە نومۇس قىلماي ساقلاپ كېلىۋاتقانلىقى — بۈگۈنكى خىتايلارنىڭ قورقۇنچاقلىقىنى ئىرسىي شەكىلدە مىراس قىلىپ كېلىۋاتقانلىقىنى كۆرسىتىدۇ. بۇنىڭلىق بىلەنلا قالمايدۇ: تارىختىن بۇيان خىتايلارنى قورقۇتۇپ كەلگەن خۇۋاڭخې (سېرىق) دەرياسىنى تىزگىنلەپ بولالماي ئۇنىڭدىن قورقۇپ ”بىزنى باشقۇرىدىغان، بىزگە ھايات بەرگەن دادىمىز“ دەپ تونۇپ، ئۇنى قورقۇنچلۇق ئەجدىھاغا ئوخشىتىپ چوقۇنۇپ كېلىۋاتقانلىقىمۇ ئۇلارنىڭ قورقۇنچاقلىقىنىڭ تارىخىي يوشۇرۇن ئېڭىغا سىڭىپ كەتكەنلىكىنى كۆرسەتمەكتە. ئۇنچىلىك يىراق تارىخلارغا كەتمەيلى، تېخى يېقىنقى يىللاردىلا يەتتە مىڭ كىلومېتىر يىراقتىكى ۋېيتنام چېگرىسىدا ئۇرۇش بولۇۋاتقىنىدا ۋەتىنىمىزنىڭ بۆرتالا-غۇلجىدىكى خىتاي تاجاۋۇزچىلىرىنىڭ قورقىنىدىن زىمىستان سوغۇقتا بوۋاق بالىلىرىنىمۇ ئالماي يوللاردا مۇز ئۈستىگە تاشلىۋېتىپ ماشىنىلارغا ئېسىلىپ بولسىمۇ دۆلىتىگە قاراپ قېچىشلىرى، چېگرا بويى شەھەرلىرىمىزدىن ئاپتوبۇس بېلەتلىرىنى نەچچە ئون ھەسسە قىممەت بولغان ۋېلىسىپىت ياكى كىيىم تىكىش ماشىنىلىرىغا تېگىشىپ قېچىشلىرى، ئۈرۈمچى پويىز ئىستانسىسىدا قىستاقچىلىقتا قولىدا بېلىتى بار تۇرۇقلۇق پويىزغا چىقالماي ئۇيغۇر بالىلىرىغا يالۋۇرۇپ نەچچە ئون يۈەندىن ھەق بېرىپ پويىز دېرىزىسىدىن ئىتتىرىپ كىرگۈزۈۋېتىلىشىنى تەلەپ قىلىشلىرى ... خىتاي تاجاۋۇزچىلىرىنىڭ نېمە دېگەن قورقۇنچاق بىر مەخلۇقلار ئىكەنلىكىنى تولۇق كۆرسىتىپ بەرمەكتە. ئۇلارنىڭ بۇ خىل قېچىشى

ئۆزلىرىنىڭ بۇ ۋەتەنگە تەۋە كىشىلەر ئەمەسلىكىنى، بۇ ۋەتەنگە دۈشمەنلىك بىلەن
كەلگەنلىكىنى، تاجاۋۇزچىلىق جىنايىتىدىن قورقۇپ قېچىپ كېتىۋاتقانلىقىنى
ئاڭسىزلىق بىلەن بولسىمۇ ئېتىراپ قىلىۋاتقانلىقىنى ئىسپاتلىماقتا.

خىتاي تاجاۋۇزچىلىرىدىكى بۇ خىل ئاجىز نۇقتا — بىزنىڭ تۇنجى ھۇجۇم
قىلىشىمىزنى ساقلايدىغان بىر بوشلۇق بولۇپ قېلىشى مۇقەررەر. توقسەن ئىككىنچى
يىلى خىتاي چاغان بايرىمى ئاخشىمىسى كەينى-كەينىدىن پارتلىغان ئىككى
پارتلاتقۇچ ساداسى بىر يىللىق تاجاۋۇزچىلىقىدىن كەلگەن غەنىيمەتلىرىنى جۇۋاۋا
قىلىپ تۆكۈپ ئۆلگۈدەك يېيىشىۋاتقان خىتاي تاجاۋۇزچىلىرىنى ئالاقزادە قىلىۋەتتى.
بەزى مەخپىي مەلۇماتلاردىن قارىغاندا، شۇ بىر قېتىملىق مەخپىي پارتلاش ۋەقەسىدىن
قورقۇپ دۆلەتكە قاراپ قاچقان خىتاي تاجاۋۇزچىلىرىنىڭ سانى يۈز مىڭدىن
ئېشىپ كەتكەن! ئەگەر بۇ خىل مەخپىي پارتلىتىشلار ئۇدا ئون قېتىم، يۈز قېتىم،
مىڭلارچە قېتىم يۈز بېرىپ تۇرغان بولسا قانداق ۋەزىيەت بارلىققا كەلگەن بولاتتى؟
ئۇنىمۇ قويۇپ تۇرايلى، شۇ بىر قېتىملىق ئانچە مۇۋەپپەقىيەتلىكمۇ بولمىغان پارتلاش
ۋەقەسىنىڭ باش ’جىنايەتچىسى‘ نى پاش قىلىش ئۈچۈن نەچچە يۈز مىڭ
خىتاينى ئالتە ئاي ئىشقا سېلىپ، ئىككى مىليوندىن ئارتۇق خەلقىمىزنى دۈشمەن
دەپ ھېسابلاپ بىرمۇ-بىر تەكشۈرۈپ چىقىشقا مەجبۇر بولغان! بۇنى ئاز دەپ
ئايلارغىچە ئاپتوبۇس بېكەتلىرىنى ۋە ئادەم كۆپ جايلارنى نەچچە ئون مىڭ خىتاي
قوراللىق باندىت ئەسكەرلىرىگە ساقلىتىپ، بارلىق يۇرتداشلىرىمىزنىڭ يېنىنى
ئاختۇرۇپ چىقىشقان. بۇ خىل مەخپىي پارتلىتىش ۋەقەلىرى ئىزچىل داۋام قىلىپ
كېتەلمىگەن بولسىمۇ، يېقىنقى كۈنلەرگىچە ئارىلاپ كۆرۈلۈپ تۇرماقتا. بۇ
جەرياندىمۇ خىتاي تاجاۋۇزچىلىرى يەتكۈچە ئەنسىزچىلىككە پېتىپ قېلىشماقتا.
مەلۇم مەنىدىن ئالغاندا بۇ خىل مەخپىي ۋە كۆرۈنمەس ھەرىكەتلەرنىڭ پەيدا
قىلىدىغان خىتاي تاجاۋۇزچى كۆچمەنلىرى ئارىسىغا ۋەھىمە سېلىش تەسىرى،
نەچچە مىڭ باتۇرىمىزنىڭ قوراللىق تەشكىللىنىپ دۈشمەنگە ئاشكارا ئۇرۇش ئوتى
ئاچقان بارىن ئىنقىلابىدىكىدىنمۇ زور بولىدى دېيىشكە بولىدۇ. ھالبۇكى، بارىن

ئىنقىلابى باھانىسىدە نەچچە يۈز باتۇرىمىز شېھىت بولغان بولسا، مەخپىي پارتىلىتىش ۋەقەلىرىدە ھېچ قانچە چىقىم تارتمىدۇق دېيىشكە بولىدۇ. بۇ ئىككى سېلىشتۇرمىدىن شۇنى ئېنىق كۆرۈۋېلىشقا بولىدىكى، نۆۋەتتىكى مىللىي مۇستەقىللىق ھەرىكىتىمىزنىڭ مۇھىم نۇقتىسىنى يېزىلىرىمىزغا ئەمەس، بەلكى خىتاي تاجاۋۇزچى كۆچمەنلىرى زىچ جايلىشىۋالغان شەھەرلىرىمىزگە مەركەزلەشتۈرۈشىمىزنىڭ توغرا يول تۇتقانلىق بولىدىغانلىقىنى ئىسپاتلىماقتا.

ئەمما شەھەرلىرىمىزدە دۈشمەن بەكلا كۈچلۈك، خەلقىمىز بەكلا ئاجىز ھالەتتە بولغاچقا، دۈشمەن زىچ جايلاشقان يەرلەردە ھەرقانداق شەكىلدىكى ئاشكارا قارشىلىق كۆرسىتىش ھەرىكەتلىرى بىلەن شۇغۇللىنىش ئىمكانلىرىغا ئىگە ئەمەسمىز. شۇنداق ئىكەن، ئەڭ مەخپىي شەكىللەردە، ئەڭ ۋەھىمىلىك ۋەقەلەرنى پەيدا قىلىپ، خىتاي تاجاۋۇزچىلىرى ئارىسىغا قورقۇنۇش سېلىشىمىزغا توغرا كېلىدۇ.

دۈشمەن كۆز قارىشىمىز

ئەمدى بىز، خەلقىمىز ئارىسىدا بەكلا مۇجمەل قىلىۋېتىلگەن دۈشمەن دېگەن بۇ سۆزنىڭ مەنىسىگە دىققەت قىلىپ كۆرەيلى: بەزىلەر خەلقىمىزنى بىۋاسىتە جازالىغان نەق قاتىل خىتاي كەلگۈندىلىرىنىلا دۈشمەن دەپ قارىشىدىكەن. بەك ئۆتۈپ كەتسە قوراللىق تاجاۋۇزچى خىتاي ئەسكەرلىرىنى، ئەمەلدارلىرىنىلا دۈشمەن دەپ قارىشىدىكەن. قالغان خىتاي كەلگۈندىلىرىنى بىگۇناھ خەلق دەپ ھېسابلىشىدىكەن.

شۇنى ئېسىمىزدىن چىقارماسلىقىمىز لازىمكى، ۋەتىنىمىزنى بېسىپ ياتقان مۇتلەق كۆپ ساندىكى خىتاي كۆچمەن تاجاۋۇزچىلىرىنىڭ تېگى-تەكتى ۋەتىنىمىزگە تاجاۋۇز قىلىپ كىرگەن قوراللىق خىتاي فاشىستلىرىنىڭ كەسىپ ئالماشتۇرۇشتىن، بىڭتۇەنلەرگە، يەرلىككە ئۆزگەرتىلىشىدىن شەكىللەنگەن زاپاس باندىتلاردۇر. ئاز بىر قىسمىمۇ ئۆز دۆلىتىدە ھەربىي ۋەزىپە ئۆتەپ، ۋەتىنىمىزدىكى بىڭتۇەن، ھۆكۈمەت، زاۋۇت، شىركەت، ئىدارە-ئورگانلىرىغا كەسىپ ئالماشتۇرۇپ كەلگەن زاپاس تاجاۋۇزچى ئەسكەرلىرىدىن تەشكىل تاپماقتا. تېخىمۇ ئاز بىر قىسمى

بۇلارنى پانا تارتىپ كەلگەن دوست-يارەنلىرى بولۇپ، بۇلارمۇ تولۇق تاجاۋۇزچىلىق روھىنى سىڭدۈرۈپ ۋەتىنىمىزگە كەلگەن زاپاس باندىت قوشۇن كاندىداتلىرىدۇر. ئەگەر بۇ خىتايلار ئاق نىيەتلىك، بىگۇناھ خەلق ھېساپلانغىنىدا، ۋەتىنىمىز بوسۇغىسىغا ھەرگىزمۇ ئاياق باسمىغان بولاتتى. ئاياق باسقان تەقدىردىمۇ خاتا قىلغانلىقلىرىنى تونۇپ دەرھال جايۇگۇەن قوۋۇقىغا قاراپ چېكىنگەن، قالغان ‘يامان نىيەتلىك’ ۋەتەنداشلىرىغا تەسىر كۆرسىتىپ بىرلىكتە چىقىپ كەتكەن بولار ئىدى. بۇنداق ئاق نىيەتلىك خىتايلاردىن ۋەتىنىمىزدە بىرەرسىنى بولسىمۇ ئۇچراتقانلار بارمۇ؟ بۇنىڭ دەل ئەكسىچە ئەنە شۇ ‘بىگۇناھ’ قىياپەتكە كىرىۋالغان خىتاي تاجاۋۇزچىلىرى ۋەتىنىمىزنى مۇستەملىكە قىلىشتا ئاكتىپ رول ئوينىغانلىق شەجەرىسىگە ئىگە ياكى ھەرخىل سىياسىي بېسىملارنى، ھەرخىل بوھتانلارنى توقۇپ چىقىپ خەلقىمىزنى زار قاقشىتىپ، پۈتۈن رەزىل ۋە ياۋۇزلۇق چارىلىرىنى تاللاپ ئۆلتۈرماي ئىشقا سېلىپ خەلقىمىزگە قارشى ۋاستىلىك ياكى بىۋاستە ئۇرۇش ئېچىپ كېلىۋاتقان تاجاۋۇزچى جىنايەتچىلەردۇر. دەل ئەنە شۇ تاجاۋۇزچىلار ئاھالىسى ۋەتىنىمىز خەلقىنىڭ شەھەرلەردىكى، زاۋۇتلاردىكى، كان رايونلىرىدىكى، ئىلىم-پەن، مەدەنىيەت، ھاكىمىيەت ساھەلىرىدىكى بارلىق مەنپەئەتلىرىنى تارتىپ ئېلىپ ئۆزلىرى، ئاتا-ئانىلىرى، بالا-چاقىلىرى، دوست-يارەنلىرى ئۈچۈن خىزمەت قىلدۇرماقتا. ئەنە شۇ خىتاي تاجاۋۇزچىلىرى خەلقىمىز ئارىسىغا تۈگىمەس بۆلگۈنچىلىكلەرنى تېرىپ، بىرىمىزنى بىرىمىزگە دۈشمەن قىلىپ ئىچكى جېدەلگە مۇپتىلا قىلىشماقتا. قوراللىق تاجاۋۇزچى ئەسكەرلەر، قوراللىق تاجاۋۇزچى ساقچىلار، يۇقىرى دەرىجىلىك ئەمەلدارلىرى دەل ئەنە شۇ ’گۇناھسىز‘ خىتاي تاجاۋۇزچى كۆچمەنلىرىنىڭ ئارزۇسىنى ئىشقا ئاشۇرۇپ بەرمەكتە. شۇنداق ئىكەن، ۋەتىنىمىز چېگرىسىدىن ۋەتىنىمىزنىڭ مىللىي مۇستەقىل تاشقى ئىشلار نازارىتى تارقىتىدىغان ۋىزا تەستىقىنى ئالماي كىرگەن بارلىق خىتايلار، ۋەتىنىمىزگە تاجاۋۇز قىلىپ كىرگەن جىنايىتى بىلەن جازالىنىشى شەرت! ئەڭ بولمىغاندا ۋەتىنىمىزگە باستۇرۇپ كىرىۋاتقان بۇ خىتاي كۆچمەن تاجاۋۇزچىلىرى، ئۆز ۋەتىنىدە ھاياتى خەۋپ ئاستىدا قېلىپ

ۋەتنمزگە پاناهلق تلەپ كەلگەن مۇساپر ختايلار ئەمەس. بەلكى مليونلغان قورالλق تاجاۋۇزچى قوشۇنلرننڭ همايسدە، ۋەتنمزنى ئشغال قلش ئۉچۉن، ئەڭ بولمغاندا ۋەتنمز خەلقنى بۇلاڭ-تالاڭ قلش، خەلقمزنڭ هاياتلق مەنبەسنى تارتۋېلش ئۉچۉنلا كەلگەن نەق تاجاۋۇزچى جنايەتچلەردۇر! بۇ هۆكۆمگە رازى بولمايدىغانلار بولسا، ۋىزا ئالماي تۇرۇپ خالغان بر دۆلەتكە قورالλق ياكى قورالسز كرىپ سناپ بېقشنى تەۋسيە قلمز. ختاي كۆچمەنلرنى تاجاۋۇزچى دۇشمەن دەپ تونۇمايدىغان بۇنداق قاراشتكى كشلرمز بەلكى ختاي دۆلتگە بېرپ شەرقي تۇركستانلق بولغنى ئۉچۉنلا ئاددي بر ياتاققمۇ ئېرشەلمەسلكننڭ زۇلۇمنى چېكپ باقمغان بولسا كېرەك؟! رۇخسەتسز چەتئەلگە چقالشى ئەسلا مۇمكن ئەمەس!

ۋەتنمزدكى هەربر ختاي تاجاۋۇزچسنى تاجاۋۇزچى دۇشمەن دەپ قاربغان ئكەنمز، بۇ دۇشمەنلەرگە كونا-يېڭى دېمەستن، چوڭ-كچك دېمەي، تلەمچى-ئەمەلدار دېمەي، ئالم-ئشچى دېمەي، قوراللق-قورالسز دېمەي، ئەر-ئايال دېمەي هەممسنى دۇشمەن دەپ تونۇشمز شەرت! شۇنداق ئكەن، بۇ دۇشمەنلەرنى قلچە پەرقلەندۇرۇپ يۇرمەي، كەلگۇسدە بزگە ئەسقېتپ قالسا هەجەپ ئەمەس دېگەندەك ئەخمقانە خام خياللاردا بولماي، قەتئي ئككلەنمەي شەرتسز هالدا جيا يۇي گۆەن قوۋۇقدن ختايغا قوغلاپ چقربۇېتشمز شەرت!

هەركەت شەكلى

ئەپسۇسكى، بۇ دۇشمەنلەر ئۆز دۆلتگە بزننڭ ئاغزاكى ئلتماسلرمزنى قوبۇل قلپ تنچ چقپ كېتشنى هەرگز قوبۇل قلشمدى. بۇننڭ ئەكسنچە، ۋەتنمزدن چقپ كەت دەپ قويغنى ئۉچۉنلا ختاي تاجاۋۇزچلرى تەرپدن بزننڭ نۇرغۇنلغان ئوغلانلرمز ئۇ ئالەمگە يولغا سېلندى! ئەندكى چارە ئۇلارنى بر ئامال قلپ قوغلاپ چقرشمزدىلا قالدى. قانداق چارە بلەن قوغلاپ چقرالشمز مۇمكن؟ ئۇلاردا هەممە زامانۋى ئۇرۇش قورالλرى تەل، يېتپ ئاشقچە

مەخپىي ئاپشاركا كۆچلىرىگە ئىگە، ۋەتىنىمىزنىڭ بارلىق مۇھىم سىياسىي، ئىقتىسادىي، قاتناش تۈگۈنى، چېگرا بويلىرىمىزنى تولۇق ئىگىلەپ بولدى. بىزمۇ قولىمىزدا تۆمۈرنىڭ سۇنۇقىمۇ بولمىغان ھالغا چۈشۈرۈلدۇق. ئۆز يېرىمىزدىن بۇنىڭ ئۈچۈن بىرەرمۇ ئۇرۇش قورالى تاپالمايمىز. چەتئەللەردىن ئېلىشقىمۇ قۇربىمىز يەتمەيدۇ. ھەتتا بۇنىڭغا جۈرئەت قىلالايدىغان بىرەرمۇ يېقىن دوست دۆلەتمۇ يوق.

ئەمما خىتاي تاجاۋۇزچىلىرىنى قورقۇتساق دۆلىتىگە قاراپ قاچىدىغانلىقىنى يۇقىرىدا كۆرسىتىپ ئۆتكەن ئىدۇق. ئۇنداق بولسا قانداق قورقۇتۇشىمىز كېرەك؟

يېقىنقى زامان تارىخىمىزدا زو زۇڭتاڭ ۋەتىنىمىزگە باستۇرۇپ كىرگىنىدە چوڭلار تۇرماق بوۋاقلىرىمىزنىڭمۇ يۈرىكىنى سۇغۇرۇپ چىقىرىپ قورۇپ يېيىشكەن ئىكەن! ياڭ زېڭشىن خەلقىمىزنى تىرىك كۆمۈپ ئۆلتۈرگەن ئىكەن! جىن شۇرېن خەلقىمىزنى كۆيدۈرۈپ ئۆلتۈرگەن ئىكەن! شېڭ شىسەي خەلقىمىزنى جادىغا بېسىپ توغراپ ئۆلتۈرگەن ئىكەن! ۋاڭ جېنمۇ مەھەللە-مەھەللە خەلقىمىزنى بۆشۈكدىكىلەرنىمۇ قويماي قىرىپ تۈگەتكەن ئىكەن! ۋاڭ ئېنماۋمۇ خەلقىمىزنى تۈرمىلەردە تۇنجۇقتۇرۇپ ئۆلتۈرگىنى قالماي، نەچچە ئون مىڭ خەلقىمىزنى ئاچارچىلىقتا قويۇپ ئۆلتۈرگەن ئىدى! ھەتتا يېقىنقى يىللاردىلا بارىن خەلقىنى بوۋاق بالىسىنىمۇ قويماي مۇنتىزىم ئەسكەرلىرى بىلەن بېسىپ قىرىپ تۈگەتتى! مانا بۈگۈن خەلقىمىزنى تېررورچىلار دېگەن بوھتان بىلەن ئاشكارا ھالدا قاراپ تۇرۇپلا قولغا ئېلىپ قىرىپ ئۆلتۈرۈشمەكتە! خىتاي تاجاۋۇزچىلىرى خالىسا ئاشكارا قوراللىق قىرغىن قىلىش، خالىسا مەخپىي قىرغىن قىلىش، خالىسا قوغلاپ سۈرگۈن قىلىش، خالىسا مەخپىي ئۆلتۈرۈش قاتارىدىكى باندىتلىق، فاشىستلىق، تېررورچىلىق ئۇسۇللىرىدىن تولۇق پايدىلىنىپ خەلقىمىزنى قىرىپ-ئۆلتۈرۈپ، سۇيىقەست قىلىپ، قاماپ، سۈرگۈن قىلىپ ياكى نازارەت قىلىپ كەلمەكتە! بۇنىڭ بىلەنمۇ قالماي، تېخى تۇغۇلمىغان بوۋاقلىرىمىزنى ئانا قارنىدىن سۇغۇرۇپ ئېلىپ قۇرۇتۇپ ئاياللىرىغا تالقان قىلىپ بېرىش، ئۆلتۈرگەن ئادەملىرىمىزنىڭ يۈرىكىنى يېرىپ قورۇپ يېيىش، ئەزالىرىنى كېسىپ خىتايلارغا ئۇلاش، تىرىك تۇرغۇزۇپ تەجرىبە ھايۋىنى ئورنىدا تەجرىبىلەردە ئۆلتۈرۈش، رادىئوئاكتىپلىق، خىمىيىلىك

سناق هايۋنى ئورندا ئشلتشلرنى تلغا ئالمايلا قويايلى! ...

”... دۈشمەن ساڭا قانچلك زۇلۇم قلسا، سەنمۇ شۇنچلك زۇلۇم بلەن قارشلق بەر ...“ بۇ تەلمات جانابى ئاللادىن كەلمەكتە! بز يەنلا دۈشمننمزنڭ بزگە سالغان بارلق زۇلۇملرنى ئۇلارغا تولۇق راۋا كۆرەلمەيمز. يەنى بز ختاي تاجاۋۇزچلرىغا ئوخشاش ئۇلارنڭ باللرنى قوروۇپ تالقان قلالمايمز. يۈركنى سۇغۇرۇۋېلىپ قورىيالمايمز. ... ئۇنڭچلك ۋەھشيلك بزنڭ قولمزدىن كەلمەيدۇ! شۇنداقتمۇ قالغان ختاي كۆچمەن تاجاۋۇزچلرىغا ئبرەت بولسۇن، بۇ يەردىن دەرھال چقىپ كەتسۇن، قايتا تاجاۋۇز قلىپ كەلمسۇن دېسەك، بر قسم تاجاۋۇزچى قانخورلارنڭ لوخەنلرى، تەيتەيلرى، خوتۇن، بالا-چاقلرى تۇرغان يەرلەردە ۋەھملك ھەركەتلەرنى پەيدا قلىپ قساس ئېلش ياكى ۋاستلك جازالاش ئۇسۇللرنى ئشقا سالساق، ... بۇ ختاي تاجاۋۇزچلرى يەنە قانداق قلار؟ ... ختاي كۆچمەن تاجاۋۇزچلرى بۇنچلك ۋەھملەر ئچدە قالغان ۋە بۇنداق ۋەھملەرنى ھەر يەردە ھەر كۈنى كۆرۈپ ياكى ئاڭلاپ تۇرغننىدا قانداق بولۇپ كېتەر؟ ئۇلار بۇنچە ۋەھملك ۋەقەلەر ئچدە يەنە خەلقمزنى بوزەك قلشقا ئەركن پېتنالارمۇ؟ بۇنداق ۋەھملك ئچدە بەخرامان بۇلاڭ-تالاڭ قلىپ ياشيالارمۇ؟ ئويلاپ كۆرەيلى، بر پارتلاشتا، ھەتتا ئنتاين مەخپى تۇتۇلغان ئانچە مۇۋەپپەقيەتلك بولمغان بر پارتلاشتا يۈز مڭلاپ ختاي تاجاۋۇزچى كەلگۈندىسى ۋاقتلق بولسمۇ دۆلتگە قاراپ قېچىپ كەتكەن، يېڭدىن بېسىپ كېلشنى نيەت قلىپ يۈرگەنلەرمۇ نيتدىن يېنۋالغان بر ئەھۋالدا، بۇنچە كۆپ قورقۇنچ ئچدە قانداقمۇ خاتىرجەم بۇلاڭ-تالاڭ قلالار؟ خەلقمزنى يەنە شۇنداق بوزەك قلالارمۇ؟ شۈبھسزكى، ئۇلار دۆلتگە قاراپ قاچدۇ، ... ھەر بر ۋەھملك ھەركتمزدىن قورقۇپ ئەڭ ئاز دېگەندە ئون ختاي كۆچمنى ۋەتنمزدىن دۆلتگە قاراپ قاچدۇ، ئەڭ كېمدە ئون ختاي ۋەتنمزگە تاجاۋۇز قلش نيتدىن يېنۋالدۇ! يەنى ختاي تاجاۋۇزچلرى ۋەتنمز تەۋەسدە كېمەيسە كېميدىكى، ھەرگزمۇ كۆپيەلمەيدۇ! بۇ بر ئۇتۇق ئەمەسمۇ؟ بۇ بر ۋەتەنپەرۋەرلك ھەركتمزنڭ نەتجسى ئەمەسمۇ؟ شۇنڭغا

كەسكىن ھۆكۈم قىلىشىمىز كېرەككى، بۈگۈنكى ۋەتەنپەرۋەرلىك ھەرىكىتىمىزنىڭ بىردىن-بىر ئۆلچىمى — ۋەتىنىمىزدە خىتاي تاجاۋۇزچىلىرى سانىنىڭ كېمەيگەن ئېنىق ۋەزىيىتىنى قولغا كەلتۈرۈش! بۇنداق نەتىجىگە ئېرىشتۈرەلمەيدىغان ھەرقانداق بىر پائالىيەت ۋەتەنپەرۋەرلىك ھەرىكىتى دېگەن نامغا ئېرىشەلمەيدۇ!

ئويلاپ كۆرەيلى، بۈگۈن بىزدە يەنە قانداق ئىمكانىيەتلەر قالدى؟ ياكى بەزىلەر دېگەندەك پولك-پولك مۇنتىزىم قوراللانغان ئەسكەرلىرىمىزنى قاتار تىزىپ قويۇپ، ’ئوغۇل بالىدەك مەيداندا مەردلەرچە جەڭ قىلىش‘ لا ۋەتەنپەرۋەرلىك ھېسابلىنامدۇ؟ بۇنداقلارغا بىر تەۋسىيىمىز بار: خەلقىمىزنى ئاقماق قىلىشقا، قايمۇقتۇرۇشقا ئۇرۇنماي، ئاستا سىيىپ كىرىپ ئۇخلاپ قېلىڭ!

*****

3. ختاي تاجاۋۇزچىلىرى ئارىسىغا ۋەھىمە سېلىش قوراللىرى

ۋەتىنىمىزدىكى ختاي تاجاۋۇزچىلىرىنىڭ قورقۇنچاقلىقتىن ئىبارەت بۇ ئاجىز نۇقتىسىغا زەربە بېرىشتە قانداق قوراللاردىن پايدىلىنىشقا بولىدىغانلىقىنى پەرەز قىلىپ كۆرەيلى :

ۋەتىنىمىزدىكى ختاي تاجاۋۇزچىلىرىنىڭ بۈگۈنكى ۋەزىيىتىنى كۆزەتكىنىمىزدە، ختاي تاجاۋۇزچىلىرىنى مەخپىي پاراكەندە سېلىش ھەرىكەتلىرىدىن پايدىلىنىپ قورقۇتۇپ قوغلاشتىن باشقا ئۈنۈملۈك چارىمىز قالمىغانلىقىنى ئوچۇق كۆرەلەيمىز. ھەيران قالارلىق يېرى، نۇرغۇن كىشلىرىمىز بۇ پاكىتنى ئېتىراپ قىلغۇسى كەلمەي، ۋەھشىيلىكتە دۇنيادا كەم كۆرۈلىدىغان ۋە ئۈچقاندەك تېزلىكتە كۆپىيىپ، كۈچىيىپ كېتىۋاتقان بىر تاجاۋۇزچىغا بىر بولسا ئاشكارا قوراللىق توقۇنۇش چىقىرىپ قوغلاپ چىقىرالايدىغانلىقىغا ئىشىنىدۇ، ياكى بولمىسا بۇنىڭ دەل ئەكسىچە ئاشكارا تىنچ نامايىش، تىنچ شىكايەت، يىغلىش، مەدەنىي-سىياسىي پائالىيەت، دىنىي ئېتىقات دېگەندەك تىنچ تەشۋىقاتلارغا تايىنىپ ختاي فاشىستلىرىنى ئىنساپقا كەلتۈرۈپ

چېكىندۇرۇشكە بولىدىغانلىقىغا، چەتئەل سىياسىي دىپلوماتىيىلىك بېسىمى يارىتىش پائالىيەتلىرى بىلەن كەڭ شۇغۇللىنىپ سىرتتىن سىياسىي، ئىقتىسادىي ياكى ھەربىي بېسىم پەيدا قىلىپ چېكىندۇرۇش قاتارلىق بىمەنىلىكلەرگە ئىشىنىپ كەلمەكتە. بۇ يەردە شۇنى قەتئىي كېسىپ ئېلان قىلىشىمىز كېرەككى، بۇ خىتاي تاجاۋۇزچىلىرى، ھەرقانداق بىر تىنچ بېسىم ياكى ئاشكارا پائالىيەت تەھدىتلەردىن قورقۇپ قاچىدىغان ھالەتتە تۇرۇۋاتقان دۈشمەن ئەمەس. بىزمۇ ئۇلارنىڭ قوللانغان ئۇسۇللىرىدىن بىرى بولغان ئەخمەتجان قاسىم ئەپەندىمىز قاتارىدىكى رەھبەرلىرىمىزنى مەخپىي ئۆجۈقتۇرۇش، ئىمنوپ ھامۇتنى قىيناپ ئۆلتۈرۈش، بارىن بوۋاقلىرىنى بۆشۈكىدە تۇرغۇزۇپ قىرىپ يوقىتىش قاتارىدىكى تېررورلۇق ئۇسۇللىرىغا مۇقابىل، ئۇلارنىڭ داڭلىق ئادەملىرىنى، ۋەھشىي جاللاتلىرىنى، كاتتىۋاشلىرىنى، سادىق غالچىلىرىنى، ئۇلارنىڭ ئاتا-ئانىسى، خوتۇن-بالىسى، ئۇرۇق-تۇغقىنى، يېقىن كىشىلىرىنى مەخپىي ئۆجۈقتۇرۇش، ئۇلارنىڭ مال-مۈلكىگە، ئىشلەپچىقىرىش ۋاستىلىرىگە، بىنالىرىغا، مۇلازىمەت-كۆڭۈل ئېچىش سورۇنلىرىغا ئاپەت تېرىش ۋاستىلىرىدىن پايدىلىنىپ ۋەھىمە پەيدا قىلىپ، خىتاي تاجاۋۇزچىلىرىنى ۋەتىنىمىزدە ئارامخۇدا ياشىيالمايدىغان ۋەزىيەت يارىتىشقا دەرھال ئاتلىنىشىمىز شەرت! مىللىي مۇستەقىللىق ھەرىكىتىمىزنىڭ مۇتلەق مەخپىي ئېلىپ بارىدىغان بۇ بىرىنچى باسقۇچى بىزنى چوقۇم ئەركىنرەك پائالىيەت قىلالايدىغان پارتىزانلىق ھەرىكەت باسقۇچىغا، ئۇنىڭدىن كېيىن يەنە كەڭ كۆلەملىك زەربە بېرىش پائالىيەتلىرىنى قانات يايدۇرۇشقا بولىدىغان مۇنتىزىم ئۇرۇش قىلالايدىغان دەۋرلەرگە باشلاپ بارالايدۇ!

بۇنىڭ ئۈچۈن بىزگە ئۇرۇش ئايروپىلانلىرى، باشقۇرۇلىدىغان بومبىلار، تانكا-زەمبىرەكلەر كېرەك ئەمەس. ھەتتا مەخسۇس گىرانات-مىنالاردىن پايدىلىنىشمۇ شەرت ئەمەس. خىتاي تاجاۋۇزچىلىرى ھەرقانداق بىر خۇشاللىقنى پوجاڭزا ئېتىپ تەبرىكلىشىدۇ. دېمەك پوجاڭزىنى ئۇچۇق- ئاشكارا سېتىۋالالىشىمىز ياكى ئاسانلا تاپالىشىمىز مۇمكىن. شۇڭا بىزمۇ بۇ خىل پوجاڭزا دورىلىرىدىن پايدىلىنالىشىمىز مۇمكىن. بىرەر بولاق پوجاڭزا دورىسىنى توپلاپ پومزەك قىلىپ، ئەتراپىنى يىلىم

ياكى سۈنى چاپلىغۇچى لېنتىلار بىلەن قاقتەك-قوناقتەك تاش-شېغىل، ئەسكى شارىك-ساقىلارنى ئوراپ چاچما بومبا تەييارلىۋېلىشىمىز مۇمكىن؛ بىر قانچە بولاق سەرەڭگە بېشىنى توپلاپ ئاددىي پارتلاتقۇچ تەييارلىشىمىز مۇمكىن. ئازراقلا بىلىمگە مۇراجىئەت قىلساق گۈڭگۈرت، فوسفور، نىتراتلىق ئوغۇتلار ياردىمىدە ئاددىي پارتلاتقۇچلارنى تەييارلىيالايمىز. گېئولوگىيە، خىمىيە، بىناكارلىق، سۇ قۇرۇلۇشى قاتارىدىكى كەسپىي ساھەلەردە ئوقۇغان تېخنىك-ئىنژېنېرلىرىمىزگە تايىنىپ بېنزول، تولۇل، سۇلفات كىسلاتاسى، نىترات كىسلاتاسى، نىترولۇق، فوسفورلۇق، سولفورلۇق ماددىلاردىن پايدىلىنىپ رەسمىي پارتلاتقۇچ دورىلارنىمۇ ياسىيالىشىمىز مۇمكىن؛ هاشارات دورىلىرى، دېزىنفېكسىيە دورىلىرى، دېھقانچىلىق دورا-ئوغۇتلىرى قاتارلىقلاردىن پايدىلىنىپ زەھەرلىگۈچى گاز بومبىلىرىنىمۇ ياسىيالىشىمىز مۇمكىن. سىگناللىق قول سائەت-ئويۇنچۇقلار، ئېلېكترونلۇق ئەسۋاب-ئۈسكۈنىلەر، رادىئو-تېلېۋىزور، تېلېفون-ھېسابلاش ماشىنىسى قاتارىدىكى ئاددىي كۈندىلىك تۇرمۇش بۇيۇملىرىنىڭ زاپچاسلىرىنى سەل-پەللا ئۆزگەرتىش ئارقىلىق سىگنال ئورنىغا قىل ۋولفرام قاتارلىق سىملارنى ئالماشتۇرۇپ، بىر قانچە تۈگمە باتارېيە تىزمىسى بىلەن كۈچەيتىپ ئاپتوماتىك پارتلايدىغان، ۋاقىت تىزگىنلەشكە بولىدىغان، يىراقتىن تىزگىنلەشكە بولىدىغان پىستانلارنى تەييارلىيالىشىمىز مۇمكىن. بۇ ھەقتە فىزىكا-ئېلېكترون كەسپلىرىدىن خەۋىرى بار تېخنىك-ئىنژېنېرلىرىمىز يوشۇرۇن تەشۋىق قىلىش شەكلى بىلەن ياردەمچى بولالىشى مۇمكىن. ئاددىي پارتلىغۇچلارنى ئاپتوماتىك كاپسۇل-پىستانلار بىلەن بىرلەشتۈرۈش، پارتلاتقۇچنى بېنزىن-ئىسپىرتلار بىلەن بىر گەۋدە قىلىش، بۇلارنى گازلانغۇچى هاشارەت-دېزىنفېكسىيە دورىلىرى بىلەن بىر گەۋدە قىلىش، بۇلارنى كونسېرۋا قۇتىسى، ئويۇنچۇق، كىتاب، مېۋە شىرنە قۇتىسى شەكىللىرىگە كەلتۈرۈپ تەييارلىشىمىز، بۇلارنى ئوغرىلىقچە ئاپتوموبىللارنىڭ چاقلىرى، بېنزىن باكلىرى يېنىغا تاشلاپ قويۇش، ئاپتوبۇسلارغا، ۋاگونلارغا، گاز تۇڭلىرىغا، بولۇڭ-پۇچقاقلارغا يوشۇرۇپ جايلاشتۇرۇپ ۋەقە پەيدا قىلىشنى تېخىمۇ ۋەھىملىك ھالغا كەلتۈرەلىشىمىز مۇمكىن. كىم بىلىدۇ، بىناكارلىق، قۇرۇلۇش،

دورىگەرلىك، قاتناش-ترانسپورت، ماشىنىسازلىق، ئېلېكترون، يېزا ئىگىلىك، كانچىلىق، سۇ قۇرۇلۇشى، رادىئوئاكتىپلىق، يۇمشاق-قاتتىق دېتالچىلىق، ئېنېرگىيە، خىمىيە سانائىتى، ھەرخىل ئۆتكۈر پەنلەر ... قاتارىدىكى كەسپلەردىن خەۋىرى بار ۋەتەنپەرۋەرلىرىمىز يەنە قانداق ئويلىمىغان تېخىمۇ ئاددىي، تېخىمۇ ئەرزان، تېخىمۇ كۈچلۈك، تېخىمۇ ئەپلىك ئۇسۇل-چارىلارنى تېپىپ چىقىرالايدۇ تېخى! ... ھېچ بولمىغاندا بىر تال پىچاق، بىرتىۋا-ئۇستۇرا، بىرەر تال توقماق، بىرەر تال ئارقان-لېنتا، بىرەر پارچە تاش-كېسەكلەرنىمۇ ئاجايىپ بىخەتەر قورال ئورنىدا ئىشلىتىش مۇمكىن. ئۇخلاۋاتقان، يالغۇز قالغان، داۋالىنىۋاتقان، دەم ئېلىۋاتقان، قارشىلىق كۆرسىتىش كۈچى بولمىغان خىتاي تاجاۋۇزچى باندىتلىرىنى بولۇڭ-پۇچقاقلاردا، ئادەم كۆرمەيدىغان يەرلەردە ئۇرۇپ مىجىقىنى چىقىرىۋېتىش، پارچىلىۋېتىش، بوغۇش، ئىچ-باغرىنى تۆكۈۋېتىش ئۈچۈن بۇ تۈردىكى قوراللار بەكلا ئەپلىك بولىدۇ.

بۇلارغا قاراپ، مەخپىي ۋەھىمە يارىتىش ھەرىكەتلىرىنى بەكلا ئاددىي بولۇپ كەتتى دەپ ئويلايدىغانسىز. راست، ۋەتەنپەرۋەرلىك ھەرىكىتى ئەنە شۇنداق داۋراڭ قىلىشقىمۇ نومۇس قىلغۇدەك ئاددىي بىر ئىش. ياكى بەكلا پاجىئەلىك بولۇپ كەتتى دەپ ئويلامسىز يا؟ ئۇ ھالدا سىز دۈشمىنىڭىزنىڭ ئەھۋالىنى تېخى بىلمەيدىكەنسىز، ياكى بولمىسا مىليونلىغان خەلقىمىزنىڭ بىگۇناھ ئۆلتۈرۈلۈۋاتقانلىقىنى، مەخپىي تۇتقۇن قىلىنىپ ئۇجۇقتۇرۇلىۋاتقانلىقىنى، ۋەھشىيلەرچە ئازاپلىنىشىۋاتقانلىقىنى بىلمەيدىكەنسىز! ۋەياكى خىتاي تاجاۋۇزچىلىرىنى دۈشمىنىمىز دەپ قارىمايدىغان، ئۇلارغا سادىق خائىنغا مايىل بىرسى ئىكەنسىز!

ئويلاپ كۆرەيلى، دۈشمەنگە قارشى جەڭگە ئاتلىنىش ئۈچۈن بېخىل بايۋەچچىلىرىمىزنىڭ، توخۇ يۈرەك، بىر زاغرا ئۈچۈن خىتاي تاجاۋۇزچىلىرىغا قۇللۇق قىلىشنى راۋا كۆرىدىغان بىلىمدانلىرىمىزنىڭ قولىغا قاراپ قالغۇدەك يېرى بارمىكەن؟ ”يوتقانغا بېقىپ پۇت سۇن“ دەپ بىكارغا دېمىگەن، قانچىلىك ئىمكانىمىز بولسا شۇنچىلىك مەخپىي ھەرىكەت قىلغۇدەك پۇرسىتىمىز تېپىلىدۇ. ھەتتا ”سەۋەب قىلساڭ سېۋەتتە سۇ توختايدۇ“ دېگەن تەمسىلنىڭ ئەسلى مەنىسىنىمۇ ئويلىنىپ

قويۇشىمىز كېرەك: ئەگەر باش قاتۇرۇپ ئىزدىنىدىغانلا بولىدىكەنمىز، خىتاي تاجاۋۇزچىلىرىنى قوغلاپ چىقىرىش ھەرىكىتىنى باشلاشنىڭ تېخىمۇ كۈچلۈك، تېخىمۇ ئاسان چارىلىرىنى چوقۇم تېپىپ چىقالايمىز!

بىز باياتىدىن بېرى سۆلەتۋاز بايۋەچچىلىرىمىزگە بەكلا كۆپ تېگىپ ئاتتۇق، ئۇلار يەنە رەنجىپمۇ قالمىسۇن. ئەگەر تىجارەتچىلىرىمىز بۈگۈنكى شارائىتتىدا ۋەتەنپەرۋەرلىك ھەرىكەتلىرى بىلەن ئاز-تولا بولسىمۇ شۇغۇللىنىپ باقايچۇلا دەيدىكەن، ئۇلارنىڭ قولىدىكى بايلىقى بىلەن بىر پولكقا تەڭ دىگۈدەك پىدائىيلىرىمىزنىڭ پائالىيەت راسخوتىنى تەمىنلىگۈچىلىكى بارلاردىن مىڭلارچىسى بار. يۇقىرىدا مىسال قىلىپ ئۆتكەن قورالللارنى مەخپىي تەييارلاش ئۈچۈن بىر قاپ تاماكا پۇلى، بىر بوتۇلكا ھاراق پۇلى، بىر ۋاقىتلىق تاماق پۇلى ياكى باللىرىغا بېرىدىغان بىر قېتىملىق خەجلەيدىغان پۇللا يېتىپ ئاشىدۇ. سىز ئۆزىڭىز بىۋاستە بىر ئىش قىلالمىسىڭىز، قىلالايدىغان پىدايىلارنى مەخپىي شەكىلدە تەشكىللەپ ياردەم قىلىڭ. ھېچ بولمىغاندا پۇلىڭىزغا ئادەم سېتىۋېلىپ بولسىمۇ مەخپىي قىلدۇرۇڭ. ۋەتىنىمىزنىڭ مىللىي مۇستەقىللىق ھەرىكىتى تارىخىدا سودىگەردىنمۇ بىرەر ۋەتەنپەرۋەر باشلامچى، قەھرىمان ياكى داھىي چىقىپ باقسۇن!

نامراتچىلىق ئىچىدە تولغىنىپ يۈرگەن يۇرتداشلىرىمىزغىمۇ چاقىرىق قىلىمىز: نامراتچىلىقتىن قۇتۇلۇشنىڭ غېمى ئىچىگە پېتىپ قالماي، يىلدا بىرەر قېتىم بولسىمۇ بىر كىلو گۆشنى ئاز يەپ ئۇنىڭ پۇلىغا مەخپىي ۋەھىمە پەيدا قىلىشقا تىرىشىڭ. قېرىنداشلىرىمىز ئىچىدە ۋاگون-ۋاگون ماللارنى خىتايلاردىن ئالداپ كېتەلەيدىغان، قەۋەت-قەۋەت بىنالارغا ئوغرىلىقچە كىرىپ تېلېۋىزور-گىلەملەرنى ئوغرىلاپ چىقالايدىغان ئىقتىدارلىق كىشىلىرىمىز ئاز ئەمەس. ئۇلارمۇ ھە دېسىلا پۇل غېمىدە يۇرتداشلىرىنىڭلا مېلىغا تېگىش خىيالىدا بولماي، غېنى باتۇرنى ئۈلگە قىلىپ پارتلاتقۇچ دورىلىرىنى، پىستانلارنى ئوغرىلاپ چىقىپ مەخپىي تارقىتىۋەتسۇن ياكى بولمىسا مىنا كۆمۈپ چىقسۇن. ئەگەر قولىدىن كەلسە، بىخەتەرلىكىگە كاپالەتلىك قىلالىغىنىدا بۇ تۈردىكى ماتېرىياللارنى ئوغرىلاپ كېلىپ ۋەتەنپەرۋەرلەرگە مەخپىي

سېتىپ پۇلنى خالىغىنىچە خەجلىۋالسۇن! بۇ تۈردىكى دورا-ماتېرىياللارنى، قورال، چېرتيوژ، رېتسېپلارنى خىتاي ئەمەلدارلىرىنىڭ، خىتاي ئىسكىلاتچىلىرىنىڭ، خىتاي ئىنجېنېر-تېخنىكلىرىنىڭ ئۆزىگە، بالا-چاقىسىغا، ئاتا-ئانىسىغا، مال-مۈلكىگە، يېقىن كىشىلىرىگە، سادىق چاپارمەنلىرىگە، باشلىقلىرىغا ياكى ئۇلارنىڭمۇ ئائىلە- تۇغقان ۋە مال-مۈلۈكلىرىگە تەھدىت سېلىش، زىيان سېلىش، قاچۇرۇش قاتارىدىكى ۋاستىلەردىن پايدىلىنىپ بولسىمۇ ھەل قىلىشقا، پۇرسەت يارىتالىسا ئۇنداقلارنى قاچۇرۇپ كېتىپ مەخپى مەجبۇرلاپ ئىشلىتىشكىمۇ بولىدۇ. بۇنىڭغا ئوخشايدىغان چارە-تەدبىرلەرنى خەلقىمىز ھەرىكەت جەريانىدا چوقۇم كۆپلەپ تېپىپ چىقالايدۇ! ئەمىلى ۋەتەنپەرۋەرلىك مەخپى ھەرىكەت مۇھىتىمىز بىر ئىش قىلماسلىقتىن، بۇنداق پائالىيەتلەرنى قىلىشقا مەخپى تەشۋىق قىلماسلىقتىن قالماقتا. بىرەر ئىشنى باشلايچۇلا دەيدىكەنمىز، بۇ ئىش ئۈچۈن چوقۇم چارە تاپالايمىز.

قىسقىسى، ۋەتىنىنى دۈشمەن قولىدىن تارتىپ ئېلىشنى ئويلاپ جاسارەتكە كەلگەن ھەر بىر ۋەتەنپەرۋەر ئۈچۈن ئېيتقاندا، قورال مەسىلىسى ۋەتەنپەرۋەرلىكنىڭ توسالغۇسى بولالمايدۇ!

***

4. مەخپى ھەرىكەت قانداق ئېلىپ بېرىلىدۇ؟

خىتاي تاجاۋۇزچىلىرىنىڭ ئاجىز نۇقتىلىرىنى تېپىپ قانداق قورال بىلەن قانداق بىر

تەرەپ قىلىشنى بىلىۋالغىنىمىزدىن كېيىن رەسمىي ھەرىكەتكە قەدەم باسالايمىز. دېمەك بىز نۆۋەتتىكى ۋەزىيىتىمىزدە خىتاي تاجاۋۇزچىلىرىغا زەربە بېرىشتىكى ئەڭ ئاخىرقى چارىمىز — ئەڭ مەخپىي ئۇسۇللار بىلەن خىتاي تاجاۋۇزچىلىرى ئارىسىغا ئومۇمىي يۈزلۈك ئەڭ قورقۇنچلۇق ۋەھىمىلەر پەيدا قىلىشتىن پايدىلىنىپ مىللىي مۇستەقىللىق ھەرىكىتىمىزنى باشلىۋېتىش!

ئادەم دەسلەپتە دۈشمەننى ئۆلتۈرۈشكە ھەقىقەتەنمۇ جۈرئەت قىلالمايدۇ. بولۇپمۇ جېنى چىقىۋاتقان بىرسىنى كۆرگىنىدە ئۇزۇنغىچە روھىي ساراسىمىگە چۈشۈپ قېلىشى مۇمكىن. بۇنداق ھالەت ئۇ كىشىنىڭ قايتا ھەرىكەت قىلىشىغا ئېغىر توسالغۇ بولۇپلا قالماي، ئۆزىنىڭ روھىي ھالىتىگە ئىگە بولالماي پاش بولۇپ قېلىش خەۋپىنى كەلتۈرۈپ چىقىرىدىغان ھەرىكەتلەرنى ئىپادىلەپ قويۇشتىنمۇ ساقلىنالىشى تەس. شۇنىڭ ئۈچۈن دەسلەپكى كۆنۈش باسقۇچىغا ئالاھىدە دىققەت قىلىشى كېرەك. ئەگەر شارائىت يار بەرگىنىدە تەجرىبىلىك بىرسى بىلەن بىر مەزگىل ئۆزىنى كۆندۈرۈش كېرەك. بۇنداق ئىمكانىيەت بولمىغىنىدا، دەسلەپكى ھەرىكەتلەرنى ۋاقىت تىزگىنلىنىدىغان، يىراقتىن تىزگىنلىنىدىغان، ئۆزى بىۋاسىتە نەق مەيداندا بولمايدىغان ھەرىكەتلەردىن باشلاشقا دىققەت قىلىشى، بۇ خىل ھەرىكەتلەرنى ھە دېگەندىلا دۈشمەن زىچ يەرلەردىن باشلاشقا ئالدىراپ كەتمەي، ماددىي بۇيۇملىرىغا ھۇجۇم قىلىشتىن باشلاشنىمۇ ئويلىنىش لازىم. ھېچكىمگە بىلدۈرمىگەن ئاساستا چەتئەللەرنىڭ ۋەھىملىك، رازۋېتكىلار تەسۋىرلەنگەن كىنولىرىنى كۆرۈپ چېنىقىش، پۇرسەت بولسا ھايۋانلار بىلەن سىناق قىلىپ چېنىقىشقىمۇ بولىدۇ. مۇھىمى دۈشمەنگە بولغان غەزىپىنى ئەڭ مەخپىي شەكىلدە ئىچىدە ساقلاپ، بۇ غەزىپىنى خىتاي تاجاۋۇزچىلىرىنى مەخپىي قوغلاپ چىقىرىش ھەرىكىتى ئۈچۈن كۈچ قىلىشى لازىم.

ئادەتتە ھەرىكەت قىلغۇچى كىشى ئۆزىنىڭ بۇرۇنقى قىياپىتىنى قىلچە ئۆزگەرتمەسلىككە تىرىشچانلىق كۆرسىتىشى، ئەتراپىدىكى خىتاي تاجاۋۇزچىلىرى بىلەن بولغان بۇرۇنقى نورمال مۇناسىۋىتىنى قىلچە ئۆزگەرتمەسلىكى، مەخسۇس بىر مەخپىي ۋەھىمە پەيدا قىلىش قوشۇنىغا ئەزا بولمىغان ئەھۋالدا پىلانىنى، قىلىۋاتقان ۋە

قىلىپ بولغان ۋەھىمىسىنى ھەتتا ئۆزىگىمۇ سۆزلەپ قويماسلىقتەك مۇتلەق مەخپىي تۇتۇشقا ئادەتلىنىشى كېرەك. بىر قىسىم ئىشەنگەن كىشىلىرىمىز ھاياجانلانغىنىدا بۇ خىل ھەرىكەتلىرىگىزدىن خۇشاللانغانلىقىنى ئىپادىلىگەندەك قىلىسىمۇ، ئىشلىرى ئوڭۇشلۇق بولمىغانلىرىدا ياكى ئىچى پۇشقىنىدا بۇ پائالىيەتلىرىگىزنى ماختاپ ياكى تەنقىدلەپ كىشىلەرگە ھېكايە قىلىپ بېرىشى، بەزى ئوڭۇشسىز ھاللىرىدا ھەتتا ئۆزىدىكى بۇ ئوڭۇشسىزلىقلارنىڭ سەۋەبىنى سىزنىڭ شۇ ھەرىكەتلىرىگىزدىن كۆرۈپ باشقىلارغا شىكايەت قىلىپ قويۇشىمۇ مۇمكىن. روھى ئاجىزلاشقان ئادەمنىڭ ئىرادىسى مۇستەھكەم بولمىغاچقا، مەخپىيەتلىكنى مەڭگۈ ساقلاشقىمۇ بەرداشلىق بېرەلىشى ناتايىن. كىم بىلىدۇ ئۇ كىشىنىڭ روھىي ئاجىزلىشىپ قالغان پەيتلىرىنىڭ قاچان ئوتتۇرىغا چىقىدىغانلىقىنى ۋە نېمىلەر دەۋېتىدىغانلىقىنى؟ شۇڭا، مەخپىي ھەرىكەت ھېكايىلىرىنى بىۋاستە سۆزلەپ يۈرۈشتىن مەڭگۈ ساقلىنىشى، ھەتتا ئىمكان بار مەڭگۈلۈك ئۇنتۇپ كېتىشكە تىرىشىش شەرت! ئەگەر باشقىلارغا تەجربە تونۇشتۇرۇش ياكى باشقىلارنى رىغبەتلەندۈرۈش مەقسىتىدە تەشۋىق قىلىشقا توغرا كەلگىنىدىمۇ، مۇتلەق مەخپىي تەشۋىقات ئۇسۇللىرىدىن پايدىلىنىپ قىلچىمۇ يىپ ئۇچى قالدۇرمىغۇدەك ھالەتكە كەلتۈرۈپ تەشۋىق قىلىش لازىم.

ختاي تاجاۋۇزچىلىرى ئارىسىغا پەيدا قىلىنىدىغان مەخپىي زەربە بېرىش ھەرىكتى، دۈشمەنىنىڭ مەخپىي ھەرىكەتلىرىنى پاش قىلىش ئىقتىدارىنىڭ دۇنيا سەۋىيىسىدىن كۆپ تۆۋەن تۇرىدىغانلىقىنى، ھەرىكەتكە قاتنىشىدىغان ھەرقايسى مەخپىي پىدائىيلار قوشۇنى ئىچىدىكى ئەزا سانىنىڭ ئازلىقى ۋە مەخپىيەتلىك تۈزۈمىنىڭ يولغا قويۇلۇشى جەھەتتىكى ئوڭايلىقى، ھەرىكەت چىقىمىنىڭ ئازلىقى، ھەرىكەت شەكلىنىڭ ئاددىيلىقى ۋە ھەرىكەت تەسىرىنىڭ كۈچلۈكلىكى قاتارلىقلار سەۋەبىدىن، ۋەتىنىمىزدە نۆۋەتتىكى مىللىي مۇستەقىللىق ھەرىكتىمىزنىڭ باشلانغۇچ دەۋرىدە ئەڭ مۇۋاپىق ھەرىكەت شەكلى دەپ قارايدىغانلار كۆنسايىن كۆپەيمەكتە.

بۇ خىل ھەرىكەتلەرگە باشلامچىلىق قىلغۇچى كىشى دەسلەپدە بەكلا قورقۇپ ھەرىكەت قىلغان بولسا، تەدرىجىي چېنىقىش نەتىجىسىدە ئىنتايىن جەڭگىۋار،

تەجرىبىلىك ۋە تەمكىن ھالەتكە كېلەلەيدۇ. شۇنداقتىمۇ پاش بولۇپ قېلىش، قولغا چۈشۈپ قېلىش، ئاشكارىلىنىپ قېلىشلاردىن خالى بولۇش تەس. شۇڭا بۇ خىل ھەرىكەتلەرگە ئۆزىنى بېغىشلىغۇچى قەھرىمانىمىز ئۆلۈم ئالدىدا جان ئازابى چېكىۋاتقان نەچچە ئون مىليون ۋەتەندىشىنىڭ خىتاي تاجاۋۇزچىلىرىدىن كۆرۈۋاتقان زۇلۇملىرىنى كۆز ئالدىغا كەلتۈرۈشى، ھەر قېتىملىق ھەرىكىتىدە ئەڭ ۋەھىملىك ۋەقەلەرنى پەيدا قىلىشقا ئالاھىدە كۈچ چىقىرىشى، ئاز بولسىمۇ ۋەھىملىك ھەرىكەت بولىشىغا كاپالەتلىك قىلىشى، خەلقىمىزگە جاسارەت بېرىدىغان ۋە ئۈلگە كۆرسىتىدىغان پائالىيەتلەرگە ئالاھىدە ئەھمىيەت بېرىشى لازىم. ئەگەر قولغا چۈشۈپ قېلىشتىن قۇتۇلۇش ئىمكانىيىتى بولمىغىنىدا، زىچ تۇرغان دۈشمەن ئارىسىغا كۈچلۈك پارتلاتقۇچ قاتارىدىكى قوراللار بىلەن باستۇرۇپ كىرىپ دۈشمەن ئىچىدە قەھرىمانلارچە شېھىت بولۇشقا، جېنىنى پىدا قىلىشقا ھەر زامان تەييار تۇرۇشى لازىم.

بۇ تۈردىكى ھەرىكەتلەرگە ئۆزىنى ئاتايدىغان پىدائىيلىرىمىز ھەرىكەت ئېلىپ بېرىش جەھەتتە تولۇق پىشىپ يېتىلگەنلىكىنى ھېس قىلغىنىدا، ئۆزىنىڭ مەخپىي قوشۇنىنى قۇرۇپ چىقىشنىمۇ ئۆزىگە مۇھىم ۋەزىپە قىلىشى، شۇ ئارقىلىق مەخپىي ھەرىكەت سېپىنى كېڭەيتىپ، قوشۇن ئەزالىرىنى چېنىقتۇرۇشقا تىرىشچانلىق كۆرسىتىشى لازىم. شۇنىڭ بىلەن بىرگە، ھەرقانداق بىر مەخپىي قوشۇن ئەزاسىنىڭ پەيدا قىلىدىغان ھەرىكىتىنى مەخپىي تەشۋىق ۋارىقى، مەخپىي خەت ياكى زامانىۋى ۋاستىلار بىلەن ئەڭ قورقۇنچلۇق شەكىللەرگە كەلتۈرۈپ تارقىتىشقا ئالاھىدە كۈچ چىقىرىش لازىم. شۇنىڭدەك يەنە خەلقنى دۈشمەندىن ئاگاھلاندۇرۇش، خەلققە يېڭى، ئاددىي، كۈچلۈك، ئەرزان قوراللارنىڭ ياسىلىشى، ئىشلىتىش ئۇسۇلى ھەققىدىكى بىلىملەرنى مەخپىي تەشۋىق ۋاستىلىرى بىلەن خەلق ئارىسىغا تارقىتىۋېتىشكىمۇ ئەھمىيەت بېرىلىشى لازىم.

مەخپىيەتلىك مەسىلىسى — تەييارلىق جەريانى ۋە ھەرىكەتتىن كېيىنلا مۇھىم ئەھمىيەتكە ئىگە بولۇپلا قالماي، ھەرىكەت جەريانىدىمۇ ئىنتايىن مۇھىم ئەھمىيەتكە ئىگە، يەنى مەخپىي ھەرىكەت ئېلىپ بارغۇچى پىدائىيمىز ئىز قالدۇرماسلىققا ئالاھىدە

دىققەت قىلىشى، بارماق، ئاياق، تەر-پۇراق ئىزلىرى قالدۇرۇپ قويۇشتىن، ئۆزگە خاس ھەرقانداق ئىزلارنى قالدۇرۇشتىن، ھەرقانداق كىشىگە كۆرۈنۈپ ياكى تونۇلۇپ قېلىشتىن ساقلىنىشقا ئالاھىدە تىرىشىش لازىم. بۇنداق پائالىيەتلەرنىڭ ئۇسۇل-چارىلىرى بىلەن تەجرىبە-ساۋاقلىرىنى ئۆزىلا بىلىپ قالماستىن، باشقا پىدائىي ھەرىكەتچىلىرىگىمۇ تەجرىبە تونۇشتۇرۇش شەكلىدە تەييارلاپ مەخپىي تارقىتىۋېتىشقا تىرىشىش لازىم.

مەخپىي ھەرىكەتكە قاتناشقۇچى قەھرىمانىمىز ھەرىكىتىنىڭ ئەمەلىي ئۈنۈمى دەرھال كۆرۈنمەي قېلىش قاتارلىقلاردىن زېرىكىش ياكى ھولۇقۇپ قالماسلىقى، ئاتاقلىق داھىيلىرىمىزنىڭ، پارتىيە-تەشكىلاتلىرىمىزنىڭ، ئىنسانپەرۋەر قىياپىتىگە كىرىۋالغان كىشىلىرىمىزنىڭ، دېموكراتىيە بىلەن ئۆزىنى پەردازلىۋالغانلارنىڭ، ئىلمىي خادىملىرىمىزنىڭ، دىنىي زاتلىرىمىزنىڭ، شەرىئەتچىلىرىمىزنىڭ، قارا قورساقلارنىڭ تەنقىدلىشى، قارىلىشى، يولىيورۇق بېرىشى، بۇرمىلاشلىرىغا ھەرگىز پىسەنت قىلماسلىقى لازىم. بولۇپمۇ چەتئەل خەۋەرلىرىنىڭ، ھەرقانداق بىر خەلقئارا تەشكىلاتلار، ھەرقانداق بىر دۆلەت، ھەرقانداق بىر دۆلەتتىكى پارتىيىلەرنىڭ، ھەرقانداق بىر دۆلەتتىكى مۇھاجىرلىرىمىزنىڭ باھالىشى، تەنقىد قىلىشى، تەھدىت قىلىشى، ئايرىلىشىۋېلىشى ياكى ئۆزىنىڭ قىلىۋېلىشلىرىغا قەتئىي قۇلاق سالماسلىقى شەرت! بۇ ھەرىكەتنى بىز ۋەتىنىمىزدە ئەڭ ئاخىرقى بىر خىتاي تاجاۋۇزچىسى قالغانغا قەدەر قەتئىي داۋام قىلدۇرىدىغان ئىرادە بىلەن ھەرىكەت قىلىشتىن ھەرگىز قايتماسلىقىمىز لازىم. بۇنىڭ ئۈچۈن ھاياتىنىڭ ئەڭ ئاخىرقى بىر مىنۇتىغىچە ئىمكانىيەت بار كۆپ ۋەھىمە پەيدا قىلىشقا ئىرادە تىكلىشى لازىم. ھەرىكەت جەريانىدىمۇ ئالدىراقسانلىققا يول قويماسلىقىمىز، زور تەسىر يارىتالايدىغان ھەرىكەتلەرنىلا ئويلاپ ئولتۇرماي، ئۇششاق-چۈششەك ۋەھىمە پەيدا قىلالايدىغانلىكى ئىشلارنىمۇ سەل قاراپ ھەرگىز قاچۇرۇپ قويماسلىقىمىز لازىم. ھەتتا بۇنداق ئۇششاق-چۈششەك ۋەھىملەرنىڭ پەيدا قىلىدىغان تەسىرى تېخىمۇ كەڭ بولىدىغانلىقىنى ھەرگىزمۇ ئۇنتۇماسلىقىمىز لازىم.

شۇنى ئېسىمىزدىن چىقارماسلىقىمىز كېرەككى، دۇنيا ئالىملىرى ئىنسانلارنىڭ بۈگۈنكى ئوتتۇرىچە كۆپىيىش سۈرئىتى بويىچە كۆپىيىپ بارغىنىدا، يىگىرمە بىرىنچى

ئەسىرنىڭ ئاتمىشىنچى يىللىرىغا بارمايلا دۇنيا نوپۇسى ئون سەككىز مىلياردقا يېتىپ بارىدىغانلىقىنى، ئەمما يەر يۈزىنىڭ بۈگۈنكى تەرەققىيات سۈرئىتى بويىچە ھېسابلىغاندا يەر شارى ئاران ئۇ بىر مىليارد ئىنسانىنى بېقىپ كېتەلەيدىغانلىقىنى پەرەز قىلىشماقتا. شۇڭا ۋەتىنىمىزنى تېزلىكتە خىتاي تاجاۋۇزچىلىرىنىڭ قولىدىن تارتىپ ئالمىغىنىمىزدا، بۇ ۋەتەننى خىتاي تاجاۋۇزچىلىرىلا ئەمەس، بەلكى خالىغان بىر دۇنيا زومىگەرى تارتىپ ئېلىشقا ئاتلىنىش ئېھتىمالىنى ياكى خىتايلارنىڭ دۇنياغا يامراپ كېتىشىنىڭ ئالدىنى ئالىدىغان بىر بوشلۇق قىلىپ بېكىتىۋېتىشىمۇ ئېھتىمال ئىكەنلىكىنى تونۇپ يېتىشىمىز لازىم!

*****

5. پىرامىدا شەكىلدىكى يەر ئاستى قوشۇنى

ۋەتىنىمىزنىڭ نۆۋەتتىكى دۈشمەن ۋەزىيىتىنى تەھلىل قىلغىنىمىزدا، ۋەتىنىمىز ئىچىدە خېلى ئۇزۇن بىر مەزگىللىكچە ختاي كۆچمەن تاجاۋۇزچىلىرىنى قوغلاش مۇتلەق مەخپىي ھەرىكەتلىرىگە تايىنىپ ختاي تاجاۋۇزچىلىرىنى قورقۇتۇپ، ۋەتىنىمىزگە تاجاۋۇز قىلىش خىيالىنى قورۇشۇۋاتقان يېڭى ختاي تاجاۋۇزچى كۆچمەنلىرىنى جىيابۇيگۇەندىن ۋەتىنىمىزگە قاراپ ئاياق باسالماس قىلىۋېتىش ۋە يەرلىشىۋالغان ختاي تاجاۋۇزچىلىرىنى قورقۇتۇپ جىيابۇيگۇەنگە قاراپ قېچىشىنى قولغا كەلتۈرۈش ۋەزىيىتىنى يارىتىش — بىزنىڭ بىردىن-بىر چىقىش يولىمىز ھېسابلىنىدۇ. بۇ خىل قانات يايدۇرۇلىدىغان ختاي تاجاۋۇزچىلىرىنى قورقۇتۇپ ئازايتىش ھەرىكىتىنى مەلۇم مەزگىللىكچە داۋاملاشتۇرۇپ، ۋەتىنىمىزدىكى ختاي تاجاۋۇزچى كۆچمەنلىرىنى بەلگىلىك بىر ساندا چەكلەپ تۇرۇپ، كەلگۈسى

ۋەزىيەتنىڭ تەرەققىياتىغا قاراپ مىللىي مۇستەقىللىق ھەرىكىتىمىزنىڭ كېيىنكى باسقۇچلىرى بولغان پارتىزانلىق ئۇرۇش ۋە مۇنتىزىم قوراللىق ئۇرۇش ۋەزىيىتىنى ئەسلىگە كەلتۈرۈۋېلىشىمىز مۇمكىن. يەنى ئۆتكەن يېرىم ئەسىر جەريانىدا ’تىنچلىق‘ بايرىقىنى كۆتۈرۈۋېلىپ، خىتاي تاجاۋۇزچىلىرىغا قەدەممۇ-قەدەم تەسلىم بولۇشقا مەجبۇرلىنىپ قولدىن بېرىپ قويغان پايدىلىق شارائىتىمىزنى باسقۇچمۇ-باسقۇچ قايتا ئەسلىگە كەلتۈرۈشكە مەجبۇرمىز.

ئاۋۋال بىز شۇنىڭغا دىققەت قىلىشىمىز كېرەككى، ۋەتىنىمىزنى بېسىپ ياتقان بۈگۈنكى خىتاي تاجاۋۇزچىلىرىنىڭ مەيلى خىتايدا بولسۇن ياكى دۇنيانىڭ ھەرقانداق بىر يېرىدە يۈز بېرىدىغان خالىغان بىرەر زور داۋالغۇشلارغا قارىماي، ۋەتىنىمىزدىن تىنچ چېكىنىپ چىقىپ كېتىش قارارىنى ئېلىشى ياكى ۋەتىنىمىز خەلقىگە تىنچ شەكىلدە مىللىي مۇستەقىللىقنى بېرىشى ھەرگىزمۇ قىياس قىلىشقا بولمايدىغان ئەھۋال بولۇپ، بۇنداق تەمەدە بولۇشنى پۈتۈنلەي ئۇخلىماي چۈش كۆرۈش دېيىشلا كېرەك. بۇنىڭغا ئوخشاپ كېتىدىغان خام خىياللارنىڭ كەينىگە كىرىپ خەلقىمىز يېرىم ئەسىرلىك قىممەتلىك پۇرسەتلىرىدىن ئايرىلىپ قالدى. ھال بۈگۈنكى كۈندە ۋەتىنىمىزنى بېسىپ ياتقان بارلىق خىتاي كۆچمەن تاجاۋۇزچىلىرى ۋە ئۇلارنىڭ قوراللىق فاشىست قوشۇنلىرى ۋەتىنىمىز خەلقىنى ھەرخىل ۋاستىلار بىلەن تېز ئارىدا پۈتۈنلەي يوق قىلىۋېتەلەيدىغانلىقىغا تولۇق ئىشەنچ بىلەن ھەرىكەتكە ئاتلىنىش ۋاقتى كەلدى دەپ ئەسەبىيلەرچە ئىشىنىۋاتقان ۋەزىيەتتە تۇرماقتا. شۇ سەۋەبتىن خىتاي تاجاۋۇزچىلىرىدىن ھەرقانداق شەكىلدىكى تەمەلەردە بولۇش — تارىختا سادىر بولغان خائىنلىق ۋەقەلىرىنى قايتا تەكرارلاشتىن باشقىچە نەتىجىگە ئېلىپ بارالمايدۇ. بۈگۈن بىزنىڭ ماڭىدىغان بىردىن-بىر ۋە ئەڭ ئاخىرقى يولىمىز — خىتاي تاجاۋۇزچىلىرىغا قارشى ئەڭ مەخپىي ۋە ئەڭ ۋەھىمىلىك شەكىللەردە ئۇرۇش ئېلان قىلىپ، كەلگۈسى پارتىزانلىق ۋە مۇنتىزىم ئازادلىق ھەرىكىتىمىزگە ئاساس تىكلەش، ھېچ بولمىغاندا كەلگۈسى ئەۋلادلىرىمىزغا بۈگۈنكىدىن ئازراق بولسىمۇ خىتاي تاجاۋۇزچىلىرىنى ’مىراس‘ قالدۇرالىساقمۇ بىر نەتىجە ھېسابلىنىشى مۇمكىن.

ۋەتىنىمىز مىللىي مۇستەقىللىق ھەرىكىتىمىزنى يولغا سېلىشتا بۇنىڭدىن باشقا ئىمكانىمىز قالمىغانلىقىنى خەلقىمىزگە ئۇچۇق تونۇتۇپ بېرىشىمىز شەرت.

تەشكىللىنىشنىڭ ئەھمىيىتى

بۇ غايىمىزنى ئىشقا ئاشۇرۇش ئۈچۈن ۋەتىنىمىز خەلقىنىڭ كەڭ كۆلەملىك قوزغىلىپ يەككە-يەككىدىن ياكى ئۇششاق مۇستەقىل پائالىيەت قىلالايدىغان پىدائىيلار قوشۇنلىرى شەكلىدە، ۋەياكى نىسپى مۇستەقىل پائالىيەت قىلالايدىغان زەنجىرسىمان ئەڭ ئاز كىشى بىلىدىغان مەخپىي قوشۇنلار شەكلىدە خىتاي تاجاۋۇزچىلىرىغا مۇتلەق مەخپىي ئېغىر ۋەھىمە سېلىش ھەرىكەتلىرىنى ئۈزۈن بىر مەزگىل تىنماي قانات يايدۇرۇشىمىزغا توغرا كېلىدۇ. بۇ مەقسەتتە ھەرىكەت ئېلىپ بېرىشلاردا ئادەتتە يالغۇز كىشىلىك ياكى تولۇق مۇستەقىل ھەرىكەت قىلالايدىغان ئۇششاق قوشۇنلار بويىچە مەخپىي ۋەھىمە پەيدا قىلىش ھەرىكەتلىرى بىلەن كەڭ شۇغۇللىنىشتا ئېنىق ئورتاق بىرەر نىزامنامىلەرنى تۈزۈپ ھەرىكەت قىلىشىمىزنىڭ ھاجىتى يوق. بۇنداق پىدائىيلىرىمىز خىتاي تاجاۋۇزچىلىرىنىڭ قولىغا چۈشۈپ قالماسلىق ۋە دۈشمەنگە تېخىمۇ ئۈنۈملۈك زەربە بېرىشنى ئالدىنقى شەرت قىلىپ ھەرىكەت قىلىشسىلا كۇپايە. ئۆز ئالدىغا پىلان تۈزۈپ ھەرىكەت قىلغۇچى پىدائىيلىرىمىز قولىدىن كېلىدىغان بارلىق چارىلاردىن پايدىلىنىپ پۇرسەت تاپالىغان ھامان ئۆزلىرىنىڭ كۆزى يېتىدىغان شەخسىي پىلانى بويىچە خالىغانچە پائالىيەت قىلىشىغا بولىدۇ. ئەمما ئۆزئارا زەنجىرسىمان تاق باغلىنىشلىق ئۇششاق ۋە نىسپى مۇستەقىل ھەرىكەت قىلىدىغان مەخپىي قوشۇن شەكلىدە پائالىيەت قىلىشنىڭمۇ نۇرغۇن ئەۋزەللىكلىرى بولىدۇ. بۇ خىل زەنجىرسىمان مەخپىي قوشۇنلارغا ئۇيۇشۇپ ھەرىكەت ئېلىپ بارغاندا، بىر كىشى ياكى ئاز كىشى ئويلاپ يېتەلمىگەن نۇرغۇن يېتەرسىزلىكلەر ۋە بىر قىسىم خەتەرلەردىن ساقلىنىپ قالغىلى بولۇپلا قالماي، خىتاي

تاجاۋۇزچىلىرىغا زەربە بېرىشنىڭ پىلانلىرى تېخىمۇ تولۇق ۋە تېخىمۇ كۈچلۈك ۋەھىمە قوزغىيالايدىغان بولۇشى تەبىئىي. ئۇنىڭ ئۈستىگە ئادەم سانى ئاز بولسىمۇ بىرەر تەشكىل قوينىدا نىسبەتەن پىلانلىق ۋە ھەمكارلىق ئاساسىدا تەشكىللىك ھەرىكەت قىلىش كىشىگە ئۈمىد ۋە خاتىرجەملىك، ئىشەنچ ۋە غەيرەت ئاتا قىلالايدىغان بولغاچقا، بۈگۈنكى خەلقىمىزنىڭ ئىچكى مىجەز ھالىتىگىمۇ مۇۋاپىق كېلىشى مۇقەررەر. دەرۋەقە، بۇ تۈردىكى قوشۇنلار ھەرقانچە مەخپىي ھەرىكەت قىلدۇق دەپ قارىغىنىدىمۇ، يەنىلا بىر قىسىم ئىز قالدۇرۇپ قويۇشلاردىن ساقلىنىش بەكلا تەس. شۇڭا بۇ خىل قوشۇنلار ئالاھىدە ئەركىن پىلان تۈزۈش ۋە ئىختىيارى ھەرىكەت قىلىش ھوقۇقىغا ئىگە بولۇشىنى ئالدىنقى شەرت قىلىشى بىلەن بىرگە، مۇكەممەل زەنجىرسىمان تەشكىلى تۈزۈلۈشىنى تۈزۈپ پائالىيەت قىلىشى ئىنتايىن مۇھىم ئەھمىيەتكە ئىگە.

دۇنيادا بۈگۈنگىچە ھەرخىل شەكىلدىكى مەخپىي ھەرىكەت قىلىدىغان تەشكىلات ئۆلگىلىرى ئوتتۇرىغا قويۇلۇپ مەخپىي پائالىيەتلەر بىلەن شۇغۇللىنىپ كەلگەن بولسىمۇ، ئەمما ئۇلارنىڭ تۈپكى مەقسەتلىرى ئاساسەن ئالغاندا نىسبەتەن پىلانلىق، نىسبەتەن كۈچلۈك تەسىر قوزغىيالايدىغان ۋە ئاسانلىقچە پاش بولۇپ تارقىلىپ كەتمەيدىغان بولۇشىنى ئالدىنقى شەرت قىلىپ كەلدى. بىزمۇ دۈشمىنىمىزگە ئاشكارا ئوتتۇرىغا چىقىپ قارشى تۇرۇشقا كۈچىمىز يەتمەيدىغان قىيىن شارائىتتا تۇرۇۋاتقانلىقىمىز ئۈچۈن، بۇ تۈردىكى مەخپىي تەشكىلى شەكىللەر ئىچىدىن ئۆزىمىزنىڭ پائالىيەت قىلىدىغان ماكانىمىز ۋە زامانىمىزغا لايىق بولىدۇ دەپ قارىغان، شۇنىڭدەك نۆۋەتتىكى ۋەزىپىلىرىمىزگە ئاساسەن ئەڭ مۇۋاپىق دەپ قارىغان مەخپىي تەشكىللىنىش شەكىللىرىدىن بىرىنى تاللاپ ئىشقا كىرىشىشىمىز مۇمكىن.

بىز بۇ يەردە پاش قىلىنىش ئېھتىمالىنى ئەڭ ئازغا چۈشۈرەلەيدىغان ۋە تارىختا باشقا مىللەتلەر ھەرخىل مەقسەتلەردە پايدىلىنىپ بىر قەدەر بىخەتەر ۋە مۇۋەپپەقىيەتلىك پائالىيەت قىلالايدىغانلىقى ئىسپاتلانغان پىرامىدا شەكىللىك تاق باغلىنىشلىق يەر ئاستى مەخپىي قوشۇن تۈزۈلۈشىنى تاللاپ قىسقىچە تونۇشتۇردۇق.

بۇ خىل مەخپىي قوشۇنلارغا ئۇيۇشۇپ خىتاي تاجاۋۇزچىلىرىغا قارشى مەخپىي زەربە بېرىش ھەرىكەتلىرى بىلەن شۇغۇللانغىنىمىزدا، شۈبھىسىزكى مەخپىي قوشۇن ھەرىكىتىمىزنى تېخىمۇ نەتىجىلىك قانات يايدۇرالايمىز. شۇنداقتىمۇ بۇ خىل مەخپىي قوشۇن شەكلى بىلەن پائالىيەت قىلغاندا بىرقەدەر كۆپ كىشىلىك پىلان تۈزۈش ۋە قىسمەن تەشكىللىك ۋە پىلانلىق ھەرىكەت قىلىشقا كاپالەتلىك قىلىشقا بولغىنىدىمۇ، پارتىزانلىق قوشۇنلاردىكىدەك كۆپ كىشىلىك تەڭ ھەمكارلىق ئاساسىدا پائالىيەت قىلىش ئىمكانلىرى بولماسلىقى ۋە قوشۇنلار ئارا باغلارنىڭ ئاسانلا مەڭگۈلۈك ئۈزۈلۈپ قېلىش ئېھتىماللىقى بەكلا ئېغىر. شۇڭا بۇ جەھەتتە تەدرىجىي مۇكەممەللەشتۈرۈشكە توغرا كېلىدۇ. ئەمما خەلقىمىزنىڭ مۇتلەق مەخپىي قارشىلىق كۆرسىتىش ھەرىكەت تەجرىبىلىرى يېتەرلىك بولماسلىقى، مەخپىيەتلىكنى ساقلاش ئادەتلىرىنىڭ ئېغىر دەرىجىدە بۇلغۇنتىلگەنلىكى ئۈچۈن، مەخپىي قوشۇن ئەزالىرىنىڭ بىخەتەرلىكىگە كاپالەتلىك قىلىش، قوشۇن ئەزالىرىنىڭ مەخپىيەتلىك ئادەتلىرىنى يېتىلدۈرۈش، ۋە ھەممە يارىتالايدىغان يۈرىكى توختىغان قوشۇن ئەزالىرىنى كۆپەيتىش جەھەتتە بۇ خىل قوشۇن شەكلى يەنىلا مۇھىم ئەھمىيەتكە ئىگە.

ۋەتىنىمىزدە قۇرۇلىدىغان خىتاي تاجاۋۇزچىلىرىنى قوغلاپ چىقىرىشنىڭ مەخپىي ھەرىكەت قوشۇنىنىڭ ئاساسى مەقسىتى خەلقىمىز ئارىسىدا خىتاي تاجاۋۇزچىلىرىغا قارشى ھەرىكەت قىلىشقا بولىدىغانلىقى ھەققىدە ئەمەلىي پاكىتلار بىلەن تەشۋىقاتنى قانات يايدۇرۇش، خەلقنىڭ كۈچلۈك دۈشمەن ۋەزىيىتى ئاستىدا دۈشمەنگە زەربە بېرىش جاسارىتىنى تىكلىۋېلىشىغا ھەيدەكچىلىك قىلىش، شۇنىڭدەك يەنە كەلكۈندەك كۆپىيىپ كېتىۋاتقان خىتاي تاجاۋۇزچىلىرىنىڭ سۈنئىي نوپۇس كۆپىيىش ئېقىمىنى چەكلەش ۋەقەلىرىنى دادىللىق بىلەن قانات يايدۇرالايدىغان يېڭى زاماننىڭ غوجا نىياز ھاجىلىرى، غېنى باتۇرلىرىنى يېتىشتۈرۈپ چىقىشتۇر. شۇ ئاساستا يېڭى ۋەزىيىتىمىزگە ماس كېلىدىغان بۇ خىل خىتاي تاجاۋۇزچىلىرىنى قوغلاش ھەرىكىتىمىزنى توختاۋسىز قانات يايدۇرۇپ، رەسمىي پارتىزانلىق ھەرىكەتلەر بىلەن شۇغۇللىنىشقا بولىدىغان ۋەزىيەت يارىتىش، قىسمەن ئازاد رايون قۇرۇلۇشلىرىغا ئاساس

تىكلەشنىمۇ كۆنتەرتىپكە قويۇشقا بولىدۇ. بۇلارنىڭ مۇقەررەر نەتىجىسى — مىللىي مۇستەقىللىق ھەرىكىتىمىزنىڭ ئاخىرقى باسقۇچى بولىدىغان نىسبەتەن مۇنتىزىملىشىپ بارىدىغان مىللىي ئارمىيە ھەرىكىتى باسقۇچىغا يۈكسەلتىشتىن ئىبارەت.

شۇنىڭغا ئىشىنىشكە بولىدۇكى، بۇ تۈردىكى مەخپىي ھەرىكەت پائالىيەتلىرىنى ئومۇملاشتۇرۇش ئارقىلىق، خەلقىمىزنىڭ بۈگۈنكى ئۈمىدسىز روھىي ھالىتىنى تۈپتىن ئۆزگەرتىشكە، بىر موما ئۈچۈن خائىن بولۇپ كېتىدىغان ۋىجدانسىزلارنى ئاگاھلاندۇرۇشقىلا بولۇپ قالماستىن، خىتاي تاجاۋۇزچى تەرەپلىرىگىمۇ كۈچلۈك ئاگاھلاندۇرۇش بەرگەن بولىمىز؛ خەلقئاراغىمۇ ۋەتىنىمىز خەلقىگە بولغان قاراشلىرىنى تۈپتىن ئۆزگەرتىشكە مەجبۇرلايدىغان خەۋەرلەرنى يوللىغان بولىمىز. شۇنداق ئىكەن، خىتاي تاجاۋۇزچىلىرىنى ۋەھىمىگە سېلىش مەخپىي قوشۇن ئەزالىرى ھەرىكەت جەريانىدا ھەرقانداق بىر ئىدىيىۋى ئېقىم، ھەرقانداق بىر چەتئەل ھۆكۈمىتى، ھەرقانداق بىر پارتىيە، ھەرقانداق بىر جەمئىيەت، ھەرقانداق بىر داھىي ياكى ئالىم، دىنىي ئۆلىمالىرىمىزنىڭ بۇيرۇق-يوليورۇقلىرىغا بېقىنماسلىقى شەرت. پەقەتلا ئۆز سەپداشلىرىغا بولغان ساداقىتىنى ساقلاش ۋە ئۆز قوشۇن يېتەكچىلىرىنىڭ ۋەزىپىسىنىلا قوبۇل قىلىشقا تىرىشىشى لازىم. بۇ خىل مەخپىي قارشىلىق كۆرسىتىش ھەرىكىتىگە قاتنىشىش بىر خىل ۋىجدانىي ۋەزىپە ئاساسىدا ئىشقا ئاشۇرۇلىۋاتقانلىقى ئۈچۈن، قولغا چۈشۈپ قالغىنىدا، پاش قىلىنغىنىدا، ئۆلۈم ئالدىدا، ئاتا-ئانا، بالا-چاقىسى خەتەرگە يولۇققىنىدا، ھەتتا كەلگۈسىدىكى رەسمىي پارتىزانلىق قوشۇنىغا ئەزا بولغىنى، مىللىي ھۆكۈمەتكە خىزمەت قىلىۋاتقانلىرىدىمۇ ئۆزىنىڭ مەخپىي ھەرىكەت ھېكايىلىرىنى قەتئىي سىر قىلىپ تۇتۇشى شەرت! مەخپىي قارشىلىق كۆرسىتىش ھەرىكىتىمىز دۈشمەنگە پۈتۈنلەي ئاشكارا قارشى تۇرۇشقا بولىدىغان مۇنتىزىم مىللىي ئارمىيە قۇرۇلۇش دەۋرىدىلا تەدرىجىي شەكىلدە ئۆزلۈكىدىن تارقىلىپ كېتىدۇ. مەخپىي قارشىلىق كۆرسىتىش ھەرىكىتىمىزگە قاتناشقانلار مەڭگۈ ئارخىپ ساقلىمايدۇ، مەڭگۈ مۇكاپات تەلەپ قىلمايدۇ، مەڭگۈ سۆلھى تەلەپ قىلمايدۇ ۋە

سۈلھى قوبۇل قىلمايدۇ، مەڭگۈ ئەسىر ئالالمايدۇ، بولۇپمۇ ھەرىكەت جەريانىدا مەخپىي قارشىلىق كۆرسىتىش ھەرىكەتلىرى بىلەن شۇغۇللانغۇچىلار ئۆزىنىڭ سالاھىيىتىنى ئاشكارىلاشقا مەجبۇرلايدىغان ھەرقانداق ھەرىكەتكە قاتناشمايدۇ.

زەنجىرسىمان مەخپىي قوشۇن تۈزۈلۈشى

مەخپىي قارشىلىق كۆرسىتىش زەنجىرسىمان يەر ئاستى قوشۇنى مۇنداق تۈزۈلىدۇ:

بىر قەدەر تەجرىبىلىك كىشى تۇنجى قوشۇننى تۈزۈشكە كىرىشىدۇ. يەنى تولۇق تەكشۈرۈشلەردىن ئۆتۈپ ئىشەنچىگە ئېرىشەلىگەن، يېشى ئون ئالتىدىن ئاشقان، ۋەتىنىمىزنىڭ مىللىي مۇستەقىللىق ئىشلىرىغا جان پىدا قىلىشنى شەرتسىز قوبۇل قىلىدىغان، خىتاي مىللىتىدىن بولمىغان ھەرقانداق بىر شەرقىي تۈركىستانلىق جىنسى، ئىرقى، يۇرتى، دىنىي ئېتىقادى، پەلسەپىلىك قارىشى، كەسپى، بىلىم سەۋىيىسى، ئىقتىسادىي ئەھۋالى، ئىجتىمائىي ئورنى، پارتىيە تەۋەلىكى، تىلى، يېزىقىنىڭ قانداق بولۇشىدىن قەتئىي نەزەر، خىتاي تاجاۋۇزچىلىرىنى ۋەتىنىمىز تەۋەسىدىن تولۇق قوغلاپ چىقىرىش مەخپىي ھەرىكەت قوشۇنىغا كاندىدات ئەزا بولالايدۇ. تاللانغان بۇ كاندىدات ئەزا، بىر قانچە قېتىملىق مەخپىي قارشىلىق كۆرسىتىش ئەمەلىي ھەرىكەت سىناقلىرىدىن ئۆتكۈزۈلۈپ رەسمىي ئەزالىققا قوبۇل قىلىنىدۇ.

بىر مەخپىي ھەرىكەت قوشۇنىدا ئەڭ كۆپ بولغىنىدا تۆت ئەزا ۋە بىر قوشۇن باشلىقى بولىدۇ. بۇ قوشۇندا قوشۇن باشلىقى ئەزا تاللاش، ھەرىكەت پىلان-لايىھىلىرىنى ئوتتۇرىغا قويۇش، قارارلاشتۇرۇلغان ۋەزىپىلەرنى ئۆز ئەزالىرىغا مەخپىي ئورۇنلاشتۇرۇش، يىغىلىش ۋاقتى ۋە ئورنىنى بەلگىلەش قاتارلىق ۋەزىپىلەرنى ئۆز ئۈستىگە ئالىدۇ. بۇ قوشۇندا ھەرقايسى ئەزالار ھەرىكەت لايىھىسى سۇنۇش، ھەرىكەت پىلان-لايىھىلىرىنى مۇزاكىرە قىلىش، ھەرىكەت شەكلى، ھەرىكەت

قورالى، ھەرىكەت ئوبىكتىبى، ھەرىكەت نۇقتىسى، ھەرىكەت ۋاقتى قاتارلىقلارنى قوشۇن باشلىغىنىڭ نازارىتى ئاستىدا ئەركىن تالاش-تارتىش قىلىپ مەخپىي ئاۋاز قاتارىدىكى شەكىللەر بىلەن ھەرىكەت پىلانىنى قارارلاشتۇرغىنىدىن كېيىن، بۇ ۋەزىپىلەرنى قوشۇن باشلىقى ئۆزى مۇۋاپىق كۆرگەن ئەزاسىغا ئىمكان بار يوشۇرۇن شەكىلدە تاپشۇرىدۇ ۋە بۇ ۋەزىپىنىڭ ئىجرا قىلىنىشى پەقەت مۇمكىن بولماي قالدىغان ۋەزىپىلەرنى قايتا مۇزاكىرىگە قويۇپ ئۆزگەرتىش ياكى بىكار قىلىۋېتىپ يېڭىدىن ۋەزىپە بەلگىلەش تەكلىپىنى بېرىدۇ. قوشۇنىنىڭ ئالاقىلىشىش پارولىنىمۇ قوشۇن باشلىقى بىۋاستە بەلگىلەيدۇ. بۇ قوشۇن ئەزالىرى مۇستەقىل تەشكىللىشىدىن تۇغۇندى بولۇپ شەكىللەنگەن تۇغۇندى قوشۇنلارنىڭ كاندىدات باشلىقى بىلەن پارول ئارقىلىق مۇناسىۋەت قىلىش، يۇقىرى قوشۇنلاردىن ئالغان پىلانلارنى ئۆز ئەزالىرىغا ۋەزىپە قىلىپ تاپشۇرۇش قاتارلىق ئىشلارنىمۇ قوشۇن باشلىقى ئۆز ئۈستىگە ئالىدۇ.

بىر قوشۇندىكى ئەزالار، قوشۇن باشلىغىنىڭ تاپشۇرغان ۋەزىپىسىنى شەرتسىز قوبۇل قىلىدۇ. ھەرىكەت تەجرىبىسى ئارتىپ بارغاندىن كېيىن، قوشۇن باشلىقىنىڭ ماقۇللىغىنى ئېلىپ ئەزا سانى تۆتتىن ئاشماسلىق شەرتى بىلەن ئۆزىگە بىۋاستە قارايدىغان تۇغۇندى قوشۇن تەشكىللەشكە ھوقۇقلۇق. قوشۇن ئەزاسى تەشكىللىگەن تۇغۇندى قوشۇن ئەزالىرىنىڭ بارلىق سالاھىيىتىنى مۇتلەق ئۆزىلا بىلىش شەرتى ئاستىدا، يۇقىرى قوشۇن باشلىقىغا پەقەت ئەزا سانى بىلەن كاندىدات قوشۇن باشلىقى بىلەن مۇددەتلىك ئالاقىلىشىپ تۇرۇش پارولىنىلا مەلۇم قىلىپ قويىدۇ. شۇنداقتىمۇ بۇ كاندىدات باشلىق ئالدىنقى قوشۇن باشلىقى بىلەن پەقەت قايتا ئۆزگەرتىلگەن پارول ئارقىلىقلا بارلىقىنى بىلدۈرۈپ تۇرۇشتىن باشقا مەلۇمات بېرىش ھەققى يوق. بۇ تۇغۇندى قوشۇن تەشكىلى تۈزۈمى ۋە پائالىيەت نىزاملىرى ئاساسەن ئالدىنقى قوشۇنىنىڭكى بىلەن ئوخشاش تۈزۈلىدۇ. تۇغۇندى قوشۇن باشلىقى ئالدىنقى قوشۇن باشلىقىدىن ئالغان ۋەزىپىلەرنى ئۆزى ئىجرا قىلىشقا ياكى قول ئاستىدىكى تۇغۇندى قوشۇنىنىڭ مۇۋاپىق دەپ قارىغان ئەزاسىغا تاپشۇرۇپ ئىجرا قىلدۇرۇشقىمۇ بولىدۇ. بۇ

تۇغۇندى قوشۇندا پىلانلانغان ۋەزىپىلەرنى يۇقىرى قوشۇنغا مەلۇم قىلماي، ئۆزلىرى بىۋاستە قارار قىلىشىپ ئىجرا قىلىشى كېرەك. پەقەت ھەرىكەت نەتىجىسىنىلا يۇقىرى قوشۇن باشلىقىغا مەلۇم قىلىپ قويسا كۇپايە. ئەگەر تۇغۇندى قوشۇندىكىلەر يۇقىرىدىن ئالغان ۋەزىپىنى ئورۇنداشقا پۇرسەت تاپالمىغانلىرىدا، بۇ ۋەزىپىنى كېچىكتۇرمەي يۇقىرىغا قايتۇرۇپ بېرىشى شەرت.

كاندىدات باشلىق ئالدىنقى قوشۇن باشلىقى بىلەن بىۋاستە ئالاقىلىشىش ھەققىگە ئىگە ئەمەس. پەقەت ئۆز باشلىقى قۇربان بولغان ياكى يېتەكچىلىك قىلىش ئىقتىدارىدىن مەڭگۈلۈك ئايرىلغان ۋاقىتتىلا يۇقىرىقى قوشۇن باشلىقىنىڭ پارول ئارقىلىق كۆرۈشۈش تەكلىپى ئارقىلىق بىۋاستە كۆرۈشەلەيدۇ. ئەگەر ئالدىنقى قوشۇن باشلىقى بۇ تۇغۇندى قوشۇن كاندىدات باشلىقىغا ئىشەنچ تىكلىيەلىسە، ئۇنى سىناق قىلغاندىن كېيىن ئۆز قوشۇندىكى كېمەيگەن ئەزاسى ئورنىغا تولۇقلىۋېلىشقا بولىدۇ. بۇ چاغدا، تۇغۇندى قوشۇننىڭ بۇ كاندىدات باشلىقى ئالدىنقى قوشۇنغا رەسمىي ئەزا بولۇش بىلەن بىرگە، تەبىئىي ھالدا بۇرۇنقى ئەزا بولغان تۇغۇندى قوشۇننىڭ رەسمىي باشلىقى ۋەزىپىسىنىمۇ ئۆز ئۈستىگە ئالىدۇ.

ھەر قايسى قوشۇن ئەزالىرىمۇ ئۇچراتقان پايدىلىق پۇرسەتلەرنى قوشۇن رەھبىرىنىڭ تەستىقلىشىغا سۇنماي تۇرۇپلا ئۆزى بىۋاستە پىلان تۈزۈپ ھەرىكەت قىلىش ھوقۇقىغا ئىگە. پەقەت ھەرىكەت نەتىجىسىنىلا قوشۇن باشلىقىغا مەلۇم قىلىپ قويىدۇ. ئەگەر قوشۇندا خالىغان بىرسىنىڭ خائىنلىق ياكى جاسۇسلۇق ھەرىكىتى سېزىلگىنىدە، دەرھال ئۆز باشلىقىغا مەخپىي دوكلات قىلىشى، ئۆز باشلىقىدىنمۇ گۇمان قىلىپ قالغىنىدا كاندىدات باشلىقىغا مەلۇم قىلىشى شەرت. ئۇلار بۇ ئەزاسىنىڭ خائىنلىق ياكى جاسۇسلۇق ھەرىكىتىنى ھەققىي تۇردە ئىسپاتلاپ چىققىنىدىن كېيىن، بۇ خائىن ياكى جاسۇسنى بىر تەرەپ قىلىش ئىشىنى يۇقىرى دەرىجىلىك قوشۇن باشلىقىغا مەلۇم قىلىشى، يۇقىرى دەرىجىلىك قوشۇن باشلىقى بۇ كىشىنى قايتا تەكشۈرۈپ چىقىپ مۇقىملاشتۇرغاندىن كېيىن، دەرھال قول ئاستىدىكى كىشىلەر ۋاسىتىسى بىلەن ئۇجۇقتۇرىۋېتىشى شەرت.

ئەگەر خالىغان قاتلامدىكى قوشۇن، يۇقىرى دەرىجىلىك قوشۇن بىلەن بولغان ئالاقىسىنى ئۈزۈپ قويغىنىدا، ئۆز قوشۇنىنى خۇددى يۇقىرىدىكى تۇنجى قوشۇندەك ھېس قىلىپ، قول ئاستىدىكى تۆۋەن دەرىجىلىك قوشۇنلارغا يېتەكچىلىك قىلىشنى قەتئىي داۋاملاشتۇرۇشى شەرت.

ھەربىر قوشۇندىكى ئەزالار ئۆز قوشۇنىدا ھەرىكەت لايىھىسى سۇنۇش، مۇزاكىرىلەرگە قاتنىشىش، ئاۋاز بېرىش، يېڭى تېخنىكا، يېڭى ئۇسۇل، دۈشمەن ئەھۋالى، تەشۋىقات مەزمۇنى ۋە شەكىللىرى، پايدىلىق تەجرىبە-ساۋاقلارنى قوشۇن مۇزاكىرىسىگە سۇنۇپ تۇرۇشى لازىم. ئەگەر خالىغان بىر قوشۇن ئەزاسى ئىشلىتىشتە پاش بولۇپ قالمايدىغان بىرەر ئىقتىسادىي ئۈلجىغا ئېرىشىپ قالغىنىدا، مەخپىيەتلىككە كاپالەتلىك قىلىش شەرتى ئاستىدا قوشۇنىغا راسخوت قىلىش ياكى خالىغان ئىشقا ئىشلىتىش ھەققىگە ئىگە.

ئەنە شۇ شەكىلدە ھەر بىر ئەزا ئۆزى بىۋاسىتە يېتەكلەپ ماڭىدىغان تۆت كىشى ياكى ئۇنىڭدىن ئاز ئەزاسى بار بىردىن تۆۋەندىكى قوشۇن قۇرۇپ پائالىيەت قىلىش ھەققىگە ئىگە. يەنى، تۇنجى قوشۇندا بەش كىشى، ئۇنىڭ تۆت ئەزاسىدا ئەڭ كۆپ بولغاندا تۆتتىن جەمئىي ئون ئالتە كىشى، بۇ ئەزالارنىڭ قولىدا يەنە تۆتتىن ئاتمىش تۆت ئەزا، بۇ تۆۋەندىكى قوشۇن ئەزالىرىنىڭ قولىدا يەنە تۆتتىن ئىككى يۈز ئەللىك ئالتە ئەزا ... دېگەندەك داۋاملىشىپ كېتىۋېرىشى مۇمكىن. شۇنىڭدەك بۇ تۈردىكى قوشۇنلار چوڭراق شەھەرلىرىمىزدە بىر قانچىدىن، ۋىلايەت شەھەرلىرىمىزدە بىرەردىن بولسىمۇ قۇرۇلغىنىدا، ۋەتىنىمىزدىكى خىتاي تاجاۋۇزچىلىرىغا مەخپىي ۋەھىمە پەيدا قىلىش ھەرىكىتىمىز رەسمىي كۈنتەرتىپكە كىرگەن بولىدۇ. ئەگەر بۇ قوشۇنلىرىمىزدىكى بارلىق ئەزالار يىلىغا پەيدا قىلىدىغان مەخپىي ۋەھىمە پەيدا قىلىش ھەرىكەتلىرىنى كېمىدە يىلىدا ئۈچ-تۆت قېتىمدىن ئىشقا ئاشۇرۇشقا كاپالەتلىك قىلىدىغانلا بولىدىكەن، بىزنىڭ مىللىي مۇستەقىللىق ھەرىكەتلىرىمىزنىڭ بىرىنچى باسقۇچى رەسمىي بىر ھەرىكەت ھالىتىگە كەلگەن بولۇپ، ئۇزۇنغا قالماي خىتاي تاجاۋۇزچىلىرىنىڭ سۇنى كۆپىيىشىنى تىزگىنلىيەلەيدىغان بولىمىز. ئۇ كۈنلەرگە

كەلگىنىدە كېيىنكى باسقۇچلار ھەققىدە كونكرېتنى تەييارلىق قىلىدىغان پىلانچىلىرىمىز چوقۇم يېتىلىشكە باشلايدۇ!

تەشۋىقات ئۈلگىلىرى:

يا ئۆلۈم – يا كۆرۈم!!!

شەرقىي تۈركىستان خەلقى دۇنيا جامائەتچىلىكىنىڭ، دۇنيا ئىنسانپەرۋەرلىرىنىڭ، دۇنيا دېموكراتچىلىرىنىڭ، بارلىق خەلقئارالىق تەشكىلاتلارنىڭ، ھەرقانداق بىر دۆلەت ھاكىمىيىتىنىڭ، غەرب دۇنياسى، ئىسلام دۇنياسى، تۈرك دۇنياسى، قوشنا ئەللەر، ختاي يېڭى دېموكراتچىلىرىنىڭ ئەزەلدىن ياردىمىگە، ھىمايىسىگە، ئېتىبار بېرىشىگە ئېرىشىپ باققان ئەمەس. دۇنيا جامائىتى قايسى بىر نېفتلىكىنىڭ، قايسى بىر بايلىق مەنبەسىنىڭ، قايسى بىر سودا بازىرىنىڭ، قايسى بىر مەنپەئەتىنىڭ پەيدا مىلياردلىغان دوللار خەجلەپ يۈرگەن بولسىمۇ، ۋەتىنىمىز خەلقىنىڭ مىللىي ئازادلىق ئىشلىرىغا قىلچە نەزىرىنى سېلىش نىيىتىگە كېلىپ باققان ئەمەس. ھەتتا دۇنيا ئىلغارلىرى قايسى بىر ھايۋان، قايسى بىر ھاشارات، قايسى بىر گىياھنىڭ نەسلىنى ساقلاپ قالايلى دەپ مىلياردلارچە دوللار خەجلىگىنى بىلەن، ئوتتۇز مىليون شەرقىي تۈركىستانلىق ئىنسانىنىڭ سۈنى يوللار بىلەن ئۆلتۈرۈلۈۋاتقانلىقىغا قاراپمۇ قويۇشمىدى!

بىرەر جانلىق ئۈچراپ قالارمۇ دېگەن تەمەددە كائىناتنى قېزىپ يۈرگەن دۇنيا جامائىتى تــاپىنى ئاســتىدىكى خىتــاي تاجــاۋۇزچىلار تەرىپىــدىن نــاھەق ئۆلتۈرۈلىۋاتقــان خەلقىمىزنىڭ سۈنى يوقىتىلىشىنى تاماشا قىلىپ ئولتۇرۇشماقتا! دۇنيا جامائىتى دېگەنلەر بىزنى بىرەر گىياچىلىك، بىرەر ھاشارەتچىلىك كۆرمىگەن ئىكەن، بىزنىڭمۇ دۇنيــا جامــائەتچىلىكى تەرىپىــدىن ئاكســىئوما ھــالىتىگە كەلتۈرۈلىۋاتقــان بىــر قاتــار كىشىلىك ھوقـۇق، تىنچلىـق، ئىنسـانپەرۋەرلىك، دېمـوكراتىيە، ئادەمگەرچىلىـك ... دېگەنــدەك ئۇلارنىــڭ ئــۆزلىرىگىلا پايــدا قىلىــپ كېلىۋاتقــان قــانۇن-نىزاملىرىغـا، مەنتىقىلىـرىگە بـوي سۇنۇشـىمىز شـەرت ئەمەس! بىزنىـڭ بـوي سـۇنىدىغان بىـرلا مەنتىقىمىز قالدى — ھايات قېلىشىمىز ئۈچۈن:

يا ئۆلۈم — يا مۇستەقىللىق!

بىزنىــڭ چەتئەللەردىكــى مۇھــاجىرلىرىمىزمۇ يېــرىم ئەســىردىن بۇيــان قىلــچە ئەھمىيىتــى بولمىغــان ئاتــالمىش ۋەتەنپەرۋەرلىــك پائــالىيەتلىرى ئىچىــگە چۆكــۈپ، ۋەتىنىمىــز خەلقىنــى قــۇرۇق ئۈمىــد، قــۇرۇق تەمەلەردە قويىــدىغان، كۆپىتــۈرۈپ مۇبالىغىلەشـتۈرۈلگەن دۇنيــا خەۋەرلىــرى بىــلەن بىخۇدلاشــتۇرۇپ كەلمەكــتە! بــۇ مۇھاجىرلىرىمىزنىڭ بىـر قىسـمى گويـا دۇنيـادىكى قايسـى بىـر دۆلەت، قايسـى بىـر چەتئەل تەشـكىلاتىنىڭ خىتايغـا بېسـىم ئىشلىتىپ ۋەتىنىمىزنـى ئەتـلا مۇسـتەقىل قىلدۇرۇپ بېرەلەيدىغانلىقىغا دادىسىغا ئىشەنگەندەك ئىشىنىشـمەكتە! يەنە بىـر قىسـىم مۇھــاجىرلىرىمىز ۋەتىنىمىزنــى خەلقئارالىــق سياســي شــىكايەت-نامايىشــلار بىــلەن، خىتاي دېموكراتچىلىرىغا تايىنىش بىلەن تىـنچ ئـازاد قىلىشـقا بولىـدىغانلىقىغا ۋەھـىگە ئىشەنگەندەك ئىشىنىپ پائالىيەت قىلىپ كېلىشـمەكتە! يىغـىپ ئېيتقانـدا بىزنىـڭ بـۇ تۈردىكى مۇھاجىرلىرىمىز ئانا ۋەتەن خەلقىنى قولىدىن ھـېچ ئـىش كەلمەيـدۇ، بىزنـى چەتئەللىكلەر قۇتقۇزۇپ قويىدۇ، بىزنى تىنچ ھەرىكەتلەر، تىنچ دىپلوماتىك پائالىيەتلەر قۇتقۇزالايدۇ دەپ قارىشىدۇ! ئۇلار ئانا ۋەتەن خەلقىگە ئەزەلدىن ئىشەنگەن ئەمەس ۋە ھازىرمۇ ئىزچىل تۈردە ئىشەنمەي كەلمەكتە! ئۇلار خەلقئارادىكى بەزى ئەللەردە غىل-پال كۆرۈنۈپ قالىدىغان سەھىيە توشقۇزۇش ئۈچۈن ئېلان قىلىپ قويۇشقان گېزىت-

ژۇرنال، رادىئو-تېلېۋىزىيە خەۋەرلىرى، خىتايغا، يىپەك يولىغا، سىرلىق قالغان ۋەتىنىمىز تارىخىغا، تۈركىي خەلقلەرگە ھەيران قېلىشىپ ئۇيۇشتۇرغان بەزى ئىلمىي مۇھاكىمە يىغىنلىرىدا تىلغا ئېلىنىپ قالغان ۋەتىنىمىز خەلقى ھەققىدىكى خەۋەرلەرنى، بەزى نامايىش-يىغىلىشلارنى مۇبالىغە قىلىش، نۆۋەتتىكى خىتاي تاجاۋۇزچىلىرىغا قىلچىمۇ ئەمەلىي تەسىر كۆرسىتەلمەيدىغان، ئىنتايىن ئېھتىيات بىلەن، ھەتتا كۆڭۈل ئېچىشقا قاتنىشىۋاتقاندەك ئېلىپ بېرىلغان بەزى پائالىيەتلىرىنى نامايىش، يىغىلىش دەپ كۆككە كۆتۈرۈشۈپ خەلقىمىزنى پەپىلەپ كېلىشمەكتە! بۇنى ئاز دەپ تۈگىمەس ئېقىم، گۇرۇھ، تەشكىلاتلارغا بۆلۈنۈپ، بىر-بىرسىنى خائىن-جاسۇس دەپ جېدەل قىلىشلىرىنىمۇ ۋەتەنپەرۋەرلىك ھەرىكىتىمىز دەپ داۋراڭ قىلىشماقتا!

ماھىيەتتە، بۈگۈنكى دۇنيادا ۋەتىنىمىز خەلقىنىڭ 'جېدەل' چىقىرىشىپ دۇنيا تىنچلىقىغا تەھدىت پەيدا قىلىشىنى ئارزۇ قىلىدىغان بىرمۇ دۆلەت ياكى خەلقئارالىق تەشكىلات يوق. تىبەتلىكلەر بۇ خىل 'تىنچلىق' نى بۇزىدىغاندەك كۆرۈنۈۋىدى، دۇنيا جامائىتى دەرھال ھەرىكەتكە كېلىشىپ، """"دۇنيا تىنچلىقىنى قوغداش ۋە تاجاۋۇزچىلار تەرىپىدىن يوقۇتۇلۇشۇڭلارغا بەرداشلىق بېرىشتە دۇنياغا ئۈلگە تىكلەپ بەرگىنىڭلار ئۈچۈن"""" دەپ دالاي لاماغا بىر نوبېل تىنچلىق مۇكاپاتىنى بېرىشىپ ئاغزىنى ئەتكەن بولدى. دۇنيا بۇ خىل ئويۇننى يېقىن تارىختا ھىندىستانلىقلارغا، پەلەستىنلىكلەرگە، جەنۇبىي ئافرىقا نېگىرلىرىغىمۇ ئوينىغان ئىدى. مۆرىتى كەلگەندە بۇ ئويۇننى بىزگىمۇ ئويناشتىن باش تارتمايدۇ! شۇڭا بىز ھەرقانداق چەتئەل خەۋەرلىرىگە قۇلاق سېلىپ كەتمەسلىكىمىز شەرت! ئەگەر ئىشىنىشكە توغرا كەلسە، بارىن قەھرىمانلىرى، مەخپىي ۋەھىمە ياراتقۇچى پىدائىيلىرىمىز، غۇلجا قەھرىمانلىرىمىزنىڭ كۆرسەتكەن يوللىرىغا ئىشىنىشىمىز لازىم!

نۆۋەتتە بىزنىڭ ئالدىمىزدا مۇنداق بىر ئەمەلىي خەۋپ بىزگە تەھدىت بولۇپ تۇرماقتا: خىتاي تاجاۋۇزچىلىرى ۋەتىنىمىزگە ئون مىليونلاپ كۆچمەنلىرىنى يۆتكەپ جايلاشتۇرۇش بىلەن بىرگە، پۈتۈن غالجىرلىقلارنى ئىشقا سېلىپ ئومۇمىي يۈزلۈك ھەرىكەتكە ئاتلىنىپ بىز شەرقىي تۈركىستانلىقلارنى يەر يۈزىدىن سۈپۈرۈپ تاشلاشقا

پۈتۈن سەپلەر بويىچە ئاتلاندى!

بىزنىڭ ئالدىمىزدا پەقەت بىرلا يول قالدى: قۇللارچە ئۆلسەكمۇ ئۆلىمىز، باتۇرلارچە جەڭ قىلىپ قۇربان بولساقمۇ ئۆلىمىز. بىزنى ھامان بىر ئۆلۈم كۈتۈۋاتقان ئىكەن، ""يا ئۆلۈم! — يا كۆرۈم!"" دەپ جاننى ئالقانغا ئېلىپ دۈشمەن بىلەن تىركىشىشتىن باشقا چىقىش يولىمىز قالمىدى! ھەتتا بۇ يولىمىزمۇ كۈنسايىن تارايماقتا!

بۇ دېگەنلىك، كۈپ-كۈندۈزدە قولىمىزغا ئوغاق-پىچاقلارنى ئېلىپ خىتاي تاجاۋۇزچىلىرىنىڭ مۇنتىزىم قوراللىق قوشۇنىغا، خىتاي گېستاپو ساقچى-جاسۇسلىرىغا ئاشكارا ئۇرۇش ئوتى ئاچايلى دەپ داۋراڭ قىلغىنىمىزمۇ ئەمەس. بىز بۇ خىل ئاشكارا يوللارنى ئوسمان باتۇرىمىز، ئاخۇنوپ-مىجىت باتۇرلىرىمىز، پەيزىئاۋات-قاغىلىق قەھرىمانلىرىمىز، بارىن-غۇلجا شېھىتلىرىمىز ئارقىلىق كۆپ قېتىم سىناق قىلىپ باققان ئىدۇق. بۇ يوللارنىڭ ھەممىسىلا ۋەتىنىمىزنى ئازاد قىلماق تۇرماق، خىتاي تاجاۋۇزچىلىرىغا ۋەھىمە سېلىپ قاچۇرۇش رولىنىمۇ ئوينىيالمىدى.

مىڭ توققۇز يۈز توقسەن ئىككىنچى يىلى، زىمىستان قىش كۈنلىرىنىڭ بىرىدىكى خىتاي چاغان بايرىمىنىڭ ئاخشىمى، بىر يىللىق بۇلاڭ-تالاڭ قىلىشقان غەنىيمەتلىرىنى كۆز-كۆز قىلىشىپ تېرىسىگە پېتىشماي ئەيش-ئىشرەت قاينىمى ئىچىگە چۆكۈپ كەتكەن ئۈرۈمچىدىكى خىتاي كۆچمەن تاجاۋۇزچىلىرى كېلەر يىلى يەنە ئۇيغۇرلارنى يوقىتىش ئۈچۈن بۇلاڭ-تالاڭ، قىرغىنچىلىق، ھىيلە-نەيرەڭلەرنى پىلانلىشىۋاتقىنىدا — كەينى-كەينىدىن تۈيۈقسىز پارتلىغان پارتلاتقۇچ ساداسى خىتاي تاجاۋۇزچىلىرىنى ئىشكىدىن تالاغا چىقالماس قىلىۋەتتى! ئىنتايىن ئاددىي ياسالغان بۇ پارتلاتقۇچلارنىڭ پارتلىشى خىتاي كۆچمەن تاجاۋۇزچىلىرىنى ئايلارغىچە بىر يەرگە يىغىلالماس، بىرەر شەرقىي تۈركىستانلىقنىڭ يېنىغا يولىيالماس، ئاپتوبۇسلارغا ئەركىن چىقالماس قىلىۋېتىپلا قالماستىن، يىللارغىچە نەچچە مىليون خەلقىمىزنى دۈشمەن دەپ قارىشىپ، نەچچە يۈزمىڭ جاسۇسلىرىنى ئىشقا سېلىپ تەكشۈرۈشكە مەجبۇرلانغان ئىدى! ئەگەر بۇ خىل پارتلاشلار بىر يەردە، بىر شەھەردە

ئەمەس، نەچچە ئون يەردە ۋە نەچچە شەھەردە بارلىققا كەلگەن بولسا قانداق ئەھۋال مەيدانغا كەلگەن بولاتتى؟ ئەينى ۋاقىتتىكى پىدائىيلىرىمىز تاكى بۈگۈنگىچە مەخپىي قارشىلىق كۆرسىتىش ھەرىكەتلىرىنى ئۈزۈپ قويغىنى يوق. بۇ خىل مەخپىي ۋەھىمە پەيدا قىلىش ھەرىكەتلىرى ھەتتا خىتاي دۆلىتىنىڭ يۈرىكىگىچە يېتىپ باردى! ئەمما خەلقىمىز ئارىسىدا بۇ تۈردىكى ھەرىكەتلەرنى تەرغىب قىلىش ئورنىغا، بۇ تۈردىكى ئۈنۈمى يۇقىرى ھەرىكەت شەكىللىرىنى دۈشمەنلەر بىلەن بىرگە قارىلىشىپ ياكى ۋاسىتىلىك چەكلىشىپ بېرىدىغان تەشۋىقاتلار 'داھىي' لىرىمىز تەرىپىدىن كەڭ تەرغىب قىلىنىۋاتقاچقا، بۇ تۈردىكى ھەرىكەتلەردىن ئۈلگە ئېلىشقا پېتىنالايدىغانلار تا بۈگۈنگىچە بەكلا ئاز كۆرۈلمەكتە.

بىز شەرقىي تۈركىستانلىقلاردا مىليون كىشىلىك مۇنتىزىم قوراللانغان خىتاي فاشىست تاجاۋۇزچى قوراللىق قوشۇنلىرىغا تەڭ كېلەلىگۈدەك بىرمۇ مۇنتىزىم ئەسكىرىمىز، بىرمۇ زامانىۋى قورالىمىز، ھەتتا بىر تالمۇ مىلتىقىمىز بولمىغان ئەھۋالدا قانداق ھەرىكەت شەكلىدىن پايدىلىنىشىمىز كېرەك؟ خىتاي تاجاۋۇزچىلىرىنىڭ قوراللىق كۈچلىرىگە، ئەمەلدار-ساقچىلىرىغا، جاسۇسلىرىغا، خائىنلارغا بىۋاسىتە زەربە بېرىش ئىمكانىيىتىمىز بولمىغان بۈگۈنكى ئەھۋالىمىزدا نېمە ئۈچۈن ۋاسىتىلىك يوللارنى ئاختۇرۇپ كۆرمەيدىكەنمىز؟ ئەڭ ئۈنۈملۈك خىتاي تاجاۋۇزچىلىرىغا مەخپىي زەربە بېرىش شەكلى ئىكەنلىكى ۋە ئەڭ بىخەتەر، ئەڭ ئاددىي، ئەڭ ئەرزان ھەرىكەت شەكلى ئىكەنلىكى ئىسپاتلىنىپ بولغان مەخپىي ۋەھىمە پەيدا قىلىش ھەرىكەتلىرىنى نېمىشقا كېڭەيتەلمەيمىز؟ بىز خىتاي تاجاۋۇزچىلىرىنىڭ كاتتىۋاشلىرىغا، قوراللىق فاشىست ئەسكەرلىرىگە، ساقچى-جاسۇسلىرىغا بىۋاسىتە زەربە بېرىش ئىمكانلىرىغا ئېرىشەلمىسەك، ئۇلارنىڭ ئاتا-ئانىسى، خوتۇن-بالىلىرى، يېقىنلىرى، يېقىن قولۇم-قوشنىلىرى، دوست-يارەنلىرىگە ئەڭ قورقۇنچلۇق ۋەھىملەرنى سېلىش قاتارىدىكى ۋاسىتىلار ئارقىلىق زەربە بېرىش ئىمكانلىرىغا ئىگە ئىكەنلىكىمىز ھەممىگە ئايان. ئۇنىڭ ئۈستىگە ۋەتىنىمىزگە تاجاۋۇز قىلىپ كىرگەن مۇتلەق كۆپ سانلىق خىتاي تاجاۋۇزچىلىرى، ۋەتىنىمىزنى باستۇرۇش ئۈچۈن كەلگەن قوراللىق تاجاۋۇزچىلارنىڭ

كەسىپ ئالماشتۇرۇشتىن بارلىققا كەلگەن زاپاس قىسىملاردۇر. ئۇلارنىڭ يېرىم مۇنتىزىم تاجاۋۇزچى ئارمىيىسى بولغان بىڭتۇەن فاشىستلىرى ۋە ئۇلاردىن يەرلىككە ئالمىشىپ كەلگەنلەر ۋەتىنىمىزنى تولۇق خىتاي يۇرتىغا ئايلاندۇرۇشنى ئۆزلىرىگە بىردىن-بىر مەقسەت قىلىشقان ئەڭ ۋەھشىي تېررورچىلاردۇر. ھەتتا ئۇلارنىڭ تىلەمچى-ماڭلۇرلىرىمۇ بىرەر يىلغا قالماي شوپۇر، ئىشچى، كادىر بولماقتا! بۇ خىتاي تاجاۋۇزچىلىرىنىڭ بالا-چاقىلىرىمۇ ۋەتىنىمىزنى خىتاي تۇپرىقى، خەلقىمىزنى خىتاي ئىندىئانلىرى دەپ ئۆگەنمەكتە. بۈگۈنگىچە بىرەر خىتاي كۆچمىنى بولسىمۇ تاجاۋۇزچىلىقىدىن ۋاز كېچىپ دۆلىتىگە ئىختىيارى چېكىنىپ كېتىۋاتقانلىقىنى كىم كۆرۈپتۇ؟ ۋەتىنىمىزدىكى بارلىق خىتاي كۆچمەنلىرى، ۋەتىنىمىزگە يېڭىدىن باستۇرۇپ كىرىۋاتقان بارلىق خىتاي تاجاۋۇزچىلىرى ۋەتىنىمىزگە تاجاۋۇز قىلىپ كىرىۋاتقان نەق مىللىي دۈشمەنلىرىمىز! شۇڭا بىز ”گۇناھسىز چايان، جاللات چايان؛ ئاق نىيەتلىك بۇلاڭچى، قارا نىيەتلىك بۇلاڭچى“ دېگەندەك مەنتىقسىز سىنىپلاشتۇرۇش كېسەلىگە گىرىپتار بولماي، ھەربىر خىتاي تاجاۋۇزچىسىنى، ئۇلارنىڭ بوۋاق بالىلىرىدىن تارتىپ ساناتورىيىدىكى لوخەن-تەيتەيلىرىگىچە، كادىرلىرىدىن تارتىپ تىلەمچىلىرىگىچە، سانائەت ئىشچىلىرىدىن-يېزائىگىلىك ئىشچىلىرىغىچە، ئوقۇتقۇچىلىرىدىن تارتىپ باققاللىرىغىچە، ئۇستىلىرىدىن تارتىپ پروفېسسور-ئالىي ئىنجېنېرلىرىغىچە بولغان بارلىق خىتاي تاجاۋۇزچىلىرىنى ۋەتىنىمىزگە قوراللىق ئارمىيىسىنىڭ ھىمايىسىدە ۋەتىنىمىزنى يۇتۇۋېلىش ئۈچۈن كەلگەن مىللىي دۈشمەنلىرىمىز ئىكەنلىكىنى قەتئىي تونۇپ يېتىشىمىز شەرت! ئەگەر ئۇلار دوستىمىز بولسا ئىدى، بۇ تۇپراقلار خىتايغا تەۋە يەر ئەمەس، مەن بۇ يەرگە ۋىزا ئالماي قانۇنسىز كىرىپ كەلدىم دەپ، دەرھال دۆلىتىگە قايتىپ كەتكەن، ئۆز دۆلىتىگە بېسىم ئىشلىتىپ ۋەتىنىمىز خەلقىنىڭ مىللىي ئازادلىق ئىشلىرىغا ياردەمچى بولغان بولار ئىدى. بۇنداق خىتاي بۇ دۇنيادا تۇغۇلغىنى يوق! بەلكىم بىزنىڭ ئەجدادلىرىمىزدىن قورقۇپ نەچچە مىڭ كىلومېتىرلىق ئېگىز دۆلەت سېپىللىرىنى سوقۇپ ئۆزلىرىنى قوغداشقا مەجبۇر بولغان خىتايلارنىڭ نەچچە يۈز يىل بۇرۇنقى ئەجدادلىرى ئارىسىدا

تۇغۇلغان بولۇشى مۇمكىن. ئەمما بۈگۈنكى خىتاي كۆچمەن تاجاۋۇزچىلىرى ۋەتىنىمىزنىڭ سېپى ئۆزىدىن ئاشكارا تاجاۋۇزچى دۈشمەنگە ئايلىنىپ بولغان تاجاۋۇزچى مىللەتتۇر.

دۈشمەن ئىكەن، ئاشكارا مىللىي دۈشمەن ئىكەن، ئۇلارنى قىلچە ئىككىلەنمەستىن يوقىتىشىمىز شەرت! بۇ دۈشمەنلەرنى ۋەتىنىمىزدىن قوغلاپ چىقىرىشىمىز شەرت! ئاشكارا سەپ تارتىپ قوراللىق ھۇجۇم قىلىپ قوغلاپ چىقىرىش ئىمكانىيىتىمىز يوق ئىكەن، ئۇسۇل تاللاپ ئۆلتۈرماستىن قولىمىزغا چىققانلىكى نەرسىنى قورال قىلىپ دۈشمەنگە ئەڭ مەخپىي شەكىللەردە، ئەڭ قورقۇنچلۇق زەربىلەرنى تېنىم تاپماي بېرىپ تۇرۇشىمىز شەرت! تىنماي ھەرىكەت قىلىش ئارقىلىق رەسمىي قوراللىق ھۇجۇم قىلىش ئۈچۈن شارائىت يارىتىشىمىز شەرت! دۇنيادا قورقۇنچاقلىقتا تەڭدىشى يوق، قورقۇنچاقلىقنىڭ ئەڭ بۈيۈك سىمۋولى بولغان سەددىچىن سېپىلىنى سوقۇپ قورقۇنچاقلار دۇنيا رېكورتىنى ياراتقان، يەتتە مىڭ كىلومېتىرلىق يىراقتىكى ۋېيتنام-خىتاي چېگرا ئۇرۇشىدىن قورقۇپ بالا-چاقىسىدىن تارتىپ مۈز ئۈستىگە تاشلىۋېتىپ دۆلىتىگە قاراپ قاچقان خىتاي تاجاۋۇزچىلار پادىسىنىڭ قورقۇنچاقلىق ئاجىزلىقىدىن تولۇق پايدىلىنايلى! بىر قېتىملىق مەخپىي ئىشقا ئاشۇرۇلغان ۋەھىمە ھەرىكىتىمىزنى پاش قىلالماي يىللارچە ئاۋارە بولغان، بۇ ئىشتىن گۇمانلىنىپ مىليونلىغان خەلقىمىزنى دۈشمەن دەپ گۇمانلىنىپ تەكشۈرۈشكە مەجبۇر بولغان، ھەتتا بۇمۇ يەتمەي قالغاندەك چەتئەللەردىن گۇمانلىنىپ ئاختۇرۇپ يۈرگەن ئىقتىدارسىزلىقىدىن پايدىلىنايلى!

خىتاي تاجاۋۇزچىلىرى قەشقەرىيە دۆلىتىمىزنى باستۇرۇش ئۈچۈن مىليونلىغان خەلقىمىزنى بىگۇناھ قىرىپ يوقاتقانلىقىنى؛ تۆمۈر خەلىپە جەڭچىلىرىنى مىڭلاپ تىرىك كۆمگەنلىكىنى؛ غوجا نىياز باتۇرىمىزنى؛ سابىت داموللىنى، ئابدۇخالىق ئۇيغۇرىمىزنى، لۇتپۇللا مۇتەللىپىمىزنى، ئەخمەتجان قاسىم قاتارلىقلارنى، ئىمىنوپ ھامۇتىمىزنى، ... دىنىي ئۆلىمالىرىمىزنى، ئالىملىرىمىزنى، يېتەكچىلىرىمىزنى، قەھرىمانلىرىمىزنى، مىليونلىغان بىگۇناھ خەلقىمىزنى، بارىن، غۇلجا خەلقىمىزنى، ...

— ئىنسان قېلىپىدىن چىققان ئەڭ ۋەھشىي تېررورلۇق ۋاستىلىرى بىلەن چاناپ ئۆلتۈرگەنلىكىنى، تۈرمىلەرگە قاماپ ۋەھشىيلەرچە قىيناپ يوقاتقانلىقىنى، كۆيدۈرۈپ، مەخپىي پارتلىتىپ، مەخپىي زەھەرلەپ ئۆلتۈرگەنلىكىنى، سۈرگۈن قىلىۋەتكەنلىكىنى، قالپاق كەيگۈزۈپ سازايى قىلىپ قىيناپ ۋە بىر ئۆمۈر نازارەت ئاستىغا ئالغانلىقلىرىنى ھەرگىز ئېسىمىزدىن چىقىرىپ قويمايلى! خىتاي تاجاۋۇزچىلىرىنىڭ ۋەتىنىمىزنى بېسىۋېلىش پىلانىنى ھەرخىل رەزىل دۆلەت تېررورلۇق ئۇسۇللىرىنى ئىشقا سېلىپ ئەمەلگە ئاشۇرۇپ كېلىۋاتقانلىقىنى، نۇرغۇن داھىي، رەھبەرلىرىمىز، قوماندانلىرىمىز، قەھرىمانلىرىمىز، باتۇرلىرىمىز ۋە مىليونلىغان بىگۇناھ خەلقىمىزنى مەخپىي تېررورلۇق ۋاستىسى بىلەن ئۇجۇقتۇرۇپ كېلىۋاتقانلىقىنى ھەرگىز ئۇنتۇپ قالمايلى!

بىزمۇ ئۇلارنى قولىمىزدىن كېلىدىغان بارلىق چارە- تەدبىرلەر بىلەن، ئۇلار بىزنى يوقىتىشتا پايدىلىنىپ كەلگەن ۋەھشىي، رەزىل يوقىتىش چارىلىرىغا ئوخشاش ئۇسۇللاردىن پايدىلىنىپ خىتاي تاجاۋۇزچىلىرىنى كۆرگەن يەردە، پۇرسەت كەلگەن يەردە قىلچە ئىككىلەنمەي بوغۇپ، زەھەرلەپ، پارتلىتىپ ۋە كۆيدۈرۈپ ئۆلتۈرەيلى! بىزمۇ خىتاي تاجاۋۇزچىلىرى زىچ ئولتۇراقلاشقان يەرلەرنى ئۇلار قىلغاندەك پارتلىتىپ توپ-توز قىلىۋېتىشقا تىرىشايلى! بارىن يېزىسىدا بۆشۈكتىكى باللىرىمىزنىمۇ ئايىماي قىرىپ يوقاتقىنىدەك، تەجرىبە ھايۋىنى ئورنىدا پارچىلاپ ئۆلتۈرگىنىدەك، رادىئوئاكتىپلىق، ئاتوم قوراللىرى، خىمىيىلىك، بىئولوگىيىلىك، بىئوخىمىيىلىك، قىرغۇچى قوراللار بىلەن خەلقىمىزنى قىرىپ يوقاتقىنىدەك يوقىتىشقا ئاتلىنايلى! بىزمۇ خىتاي تاجاۋۇزچىلىرى يەتمىش پىرسەنتتىن كۆپ جايلاشقان يەرلەردىكى ھەرقانداق بىر خىتاي تاجاۋۇزچى كۆچمەنلىرىنى ئەڭ ۋەھىمىلىك، ئەڭ قورقۇنچلۇق، ئەڭ پاجىئەلىك ئۆلۈملەر بىلەن قورقۇتۇپ دۆلىتىگە قاچۇرۇش چارىلىرىنى ئىشقا سالايلى! بۇنداق مەخپىي ۋەھىمە ھەرىكىتىمىزنى تىنىم تاپماي ئىزچىل پەيدا قىلىشقا تىرىشايلى! بۇ ھەرىكىتىمىزنى رەسمىي ۋە توختاۋسىز ئومۇمىي خەلق ھەرىكەت ھالىتىگە ئايلاندۇرۇش ئۈچۈن تىرىشچانلىق كۆرسىتەيلى!

بۇنىڭ ئۈچۈن بىزگە نېمە كېرەك؟ باشقۇرۇلىدىغان بومبىلار، تانكا-زەمبىرەكلەر

كېرەكمۇ؟ ئاپتومات-گراناتلار كېرەكمۇ؟ رەسمىي پارتلاتقۇچلار، رەسمىي خىمىيلىك، بىئوخىمىيلىك زەھەرلىگۈچى ئۇرۇش قوراللىرى بولمىسا قىلالمايمىزمۇ؟ بىر بولاق پوجاڭزا-سەرەڭگە دورىسى، بىر كىلو بېنزىن-ئىسپىرت، بىرەر شىشە ھاشارات دورىسى، بىرەر بوتۇلكا كۈچلۈك دېزىنفېكسىيە دورىسى بىر قېتىملىق ۋەھىملىك ھەرىكەت پەيدا قىلالماسمۇ؟ بۇ نەرسىلەرنى مۇۋاپىق ئۇراپ بىرلەشتۈرسەك تېخىمۇ ۋەھىملىك ۋەقەلەرنى بىرلا ۋاقىتتا پەيدا قىلالايدىغان قوراللارنى ياسىۋېلىشقا بولماسمۇ؟ بۇ تۆردىكى نەرسىلەرنى ئاددىي ئېلېكترونلۇق زاپچاسلار بىلەن بىرلەشتۈرۈشكە بولماسمۇ؟ بۇ خىل ئاددىي قوراللار بىر شىشە ھاراق پۇلىڭىز، بىرەر ۋاقىتلىق تاماق پۇلىڭىز، بىر قاپ تاماكا پۇلىڭىز، بالىڭىز بۇزۇپ چېچىۋېتىدىغان بىر قېتىملىق خەجلەيدىغان پۇلدىن ۋاز كەچسىڭىزلا تەييار بولىدۇ! ۋەتەن ئۈچۈن ئۆلتۈرۈشلارنى ئازراق قىلساقلا، ۋەتەن ئازادلىقى ئۈچۈن نەزىر-چىراغ، توي-تۆكۈنلەرگە خەجلەيدىغان پۇلىمىزدىن ئازراق تېجەپ قالساقلا نۇرغۇن خىتاينى قوغلاپ چىقىرىشقا بولىدىغان قورالغا ئېرىشەلەيمىز! ۋەتەنپەرۋەرلىك ئەنە شۇنچىلىكلا بىر ئىش. ھەتتا داۋراڭ سېلىشقىمۇ نومۇس قىلغۇدەك ئاددىي بىر ئىش! ئەمما شۇ بىر قېتىملىق ئاددىي ۋەھىمە سېلىش ھەرىكىتىدە، بۇ تۆردىكى ۋەھىمە سېلىش ھەرىكەتلىرىنىڭ ئىزچىل پەيدا قىلىنىپ تۇرغان شەھەرلىرىمىزدە خىتاي كۆچمەن تاجاۋۇزچىلىرى قانداق ھالەتكە چۈشۈپ قالار؟ بۇنداق مەنزىرىنى بىر كۆرۈپ بېقىشنى خالىمامسىز؟ ياكى بۇنچە ئاددىي قوراللارنى تەييارلاشقىمۇ كۈچىڭىز يەتمەمدۇ-يا؟!

مانا بۇلار بىز شەرقىي تۈركىستانلىقلارنىڭ خىتاي كۆچمەن تاجاۋۇزچىلىرىنى ۋەتىنىمىز تۇپراقلىرىدىن قوغلاپ چىقىرىشقا ئاتلىنىشىنىڭ ئەڭ ئاخىرقى چارىسى! بىز بۇ خىل ھەرىكەتلەر بىلەن ئۇدا بىر قانچە يىل شۇغۇللىنىدىغانلا بولساق باشقا تەجرىبە، پۇرسەت، يېتەكچى ۋە ياردەملەشكۈچىلەرگىمۇ ئېرىشەلەيمىز! يوشۇرۇن زەربە بەرگۈچى باتۇرلىرىمىزدىن، مەخپىي قوشۇنلارغا، ئۇلاردىن نىسپىي مەخپىي پارتىزانلىق قوشۇنلىرىغا، نىسپىي ئازاد رايونلىرىغا، نىسپىي مۇنتىزىم مىللىي ئارمىيىمىزگە

ئېرىشەلەيمىز! فىزىكا، خىمىيە، بىناكارلىق، كانچىلىق، دورىگەرلىك، چارۋىچىلىق، تەنتەربىيە، ئېلېكترون، كومپيۇتېر، تېببىي پەنلەر قاتارلىق كەسىپلەر بىلەن شۇغۇللانغۇچى كىشىلىرىمىز ھەرىكەت جەريانىدا تېخىمۇ ئاددىي، تېخىمۇ ئەرزان، تېخىمۇ كۈچلۈك قوراللارنى لايىھىلەپ خەلقىمىز ئارىسىغا يوشۇرۇن تارقىتىۋېتەلەيدۇ! زۆرۈر تېپىلغاندا خىتاي تاجاۋۇزچى كۆچمەنلىرى ئارىسىدىكى تېخنىك ئۇستىلار، ئىنژېنېرلار، ئالىملار، ئوقۇتقۇچىلار ... قاتاردىكىلەرنى ئېلىپ قېچىش، بالا-چاقىسى، ئاتا-ئانىسى، يېقىن تۇغقانلىرى، ئەل-ئاغىنىلىرى، يېقىن گۇماشتىلىرى، مال-مۈلۈكى قاتارلىقلارغا ئېغىر تەھدىت سېلىش ۋە زىيان سېلىش ۋاستىلىرى ئارقىلىق كېرەكلىك چېرتيوژ، رېتسېپ، دورا ۋە باشقا لازىملىقلارغىمۇ ئېرىشەلىشىمىز مۇمكىن. ئەڭ مۇھىمى ئەنە شۇ خىل ۋاستىلار ئارقىلىق قەھرىمان، يۈرەكلىك، چەبدەس جەڭچىلىرىمىزگە ئېرىشەلەيمىز!

مەخپىي ۋەھىمە سېلىش پائالىيىتى بىلەن شۇغۇللىنىدىغان قەھرىمان پىدائىيلىرىمىزنىڭ پېيىغا چۈشكەن، پاش قىلغان ۋە خائىنلىق قىلغانلارنىمۇ خۇددى شۇ شەكىلدە يوقىتايلى، ئۆزىنى يوقۇتالمىساق ئۇلارنىڭ ۋە ئۇلارغا مۇناسىۋەتلىك كىشىلەرنىڭ ئاتا-ئانىسى، بالا-چاقىسى، ئۇرۇق-ئەۋلادلىرى، يېقىن ياللاقچىلىرى قاتاردىكىلەرنى چوڭ-كىچىكلىكىگە، كەسپىي ئالاھىدىلىكىگە، ئابرۇيىغا، سىياسىي ئورنىنىڭ يۇقىرى-تۆۋەن بولۇشىغا قارىماي بىردەك جازالاش نامزاتى قىلىپ قىساس ئېلىشقا ھەر ۋاقىت تەييار تۇرۇشىمىز لازىم.

ۋەھشىيلەشكەن خىتاي تاجاۋۇزچىلىرىنىڭ ئۆچ ئېلىش ۋە باستۇرۇش ھەرىكەتلىرى ئۈچۈنمۇ بىر كىشىمىزنىڭ جان قىساسى ئۈچۈن ئونلاپ ھەتتا يۈزلەپ قىساس ئېلىشقا ھەر دائىم تەييار تۇرۇشىمىز لازىم. ئۈرۈمچىدىكى شېھىتلىرىمىز ئۈچۈن قارىمايدا، ئالتايدىكى شېھىتلىرىمىز ئۈچۈن ئاقسۇدا، بۆرتالادىكى شېھىتلىرىمىز ئۈچۈن قۇمۇلدا قىساس ئالساقمۇ بولۇۋېرىدۇ، ۋەتىنىمىز دائىرىسىدىكى خىتاي تاجاۋۇزچىلىرى بولسۇن يېتەرلىك!

مۇنتىزىم قوراللانغان خىتاي تاجاۋۇزچىلىرىغا، قوراللىق مىنبىڭلىرىغا، قوراللىق

بىگۇتۇەن جاللاتلىرىغا، فاشىست قوراللىق ساقچى ۋە ئادەتتىكى ساقچىلىرىغا، خۇلگەن جاسۇس-جاللاتلىرىغا، قوغدىنىش ئاستىدىكى ئەمەلدارلىرىغا، قوراللىق قوغدىلىدىغان يەرلىرىگە ھۇجۇم قىلىشقا ئالدىراپ كەتمەيلى. ئاپتومات، ناگان، گراناتلار بىلەن ھۇجۇم قىلىشنى خىيال قىلىپ تەمە قىلىپ ياتمايلى! كۈندۈزى خىتاي تاجاۋۇزچىلىرى بىلەن 'ئاپپاق-چاپاق' بولۇپ كۆرۈنۈپ، كېچىلەردە، بولۇڭ-پۇچقاقلاردا، بىخەتەر يەرلەردە ھۇۋقۇشتەك ھەرىكەت قىلايلى! كىنولاردا تەسۋىرلەنگەندەك مەخپى زەربە بېرىش ھەرىكەتلىرىنى، پەلەستىنلەر ۋە چېچەنلەرنىڭ ھەرىكەتلىرىنى ئۈلگە قىلىپ ۋەھىمە سېلىشقا كۈچ چىقىرايلى، ئۆزىمىزنى مەخپى زەربە بېرىش ھەرىكەتلىرىگە يېتىشتۈرەيلى!

يېقىندا ئارىمىزدا تارقىلىپ يۈرگەن — خىتاي پارچىلانسا ئىشىمىز قان تۆكۈلمەي ھەل بولىدۇ، ب د ت بىزگە فېدېراتسىيە ئېلىپ بېرىدۇ، ئا ق ش بىزگە ياردەم بېرىدۇ — دېگەندەك يالغان-ياۋىداق چۆچەكلەرگە ھەرگىز ئىشەنمەيلى! پۇلنى خەجلەيدىغانغا يەر تاپالماي ئەيش-ئىشرەت ئىچىدە يۈرگەن ئەرەب-ئىسلام دۆلەتلىرىدىن ئۈمىد كۈتمەيلى! قورسىقىنى تويغۇزالماي خىتايلاردىن قورقۇپ تىترەپ تۇرغان قوشنا ئەللەردىن، تۈركى ئەللەردىن ئۈمىد كۈتمەيلى!

دۇنيادا بىز شەرقىي تۈركىستانلىقلاردىن باشقا دوستىمىز يوقلىقىنى ھەرگىز ئۇنتۇمايلى! بىزنى بىز ئۆزىمىزلا قۇتقۇزالايمىز!

بارىندىكى، غۇلجىدىكى ۋە باشقا جايلاردىكى ۋەتەن ئۈچۈن ئۆز ھاياتىنى تەقدىم قىلىپ كۆرەش قىلىۋاتقان شېھىتلىرىمىز، قەھرىمانلىرىمىز ياشاشىنى، ئاتا-ئانا، بالا-چاقىلىرىنى بېقىشنى ھەممىمىزدىنمۇ بەكرەك ئارزۇ قىلىشاتتى! ئۇلارمۇ ئوقۇپ كەسىپ ئەھلى، بىلىملىك كىشىلەردىن بولۇشنى، ئىشلەپ باياشات ياشاشنى بىزدىنمۇ بەكرەك ئارزۇ قىلىشاتتى! ئۇلار بۇ دۇنيادا دۈشمەنگە قۇل بولۇپ جىم يېتىپ گۇناھكار بولۇشتىن كۆرە، قەھرىمانلارچە كۆرەش قىلىپ شېھىت بولۇش يولىنى تاللىدى!

يا — مۇستەقىللىق! يا — ئۆلۈم!

ياشىسۇن شەرقىي تۈركىستان خەلقى !

بىزنىڭ بۆگۈنكى ۋەزىپىلىرىمىز

يېقىنقى يىللاردىن بېرى ۋەتىنىمىز خەلقى شەرقىي تۈركىستان تۇپراقلىرىدىن خىتاي تاجاۋۇزچىلىرىنى تەلتۆكۈس قوغلاپ چىقارمىغۇچە ئادەمدەك ياشاش پۇرسىتىگە مەڭگۈ ئېرىشەلمەيدىغانلىقىنى، ھەتتا جىم يېتىۋەرگىنىدە بۈندىن كېيىنكى ئىنتايىن قىسقا بىر دەۋر ئىچىدە شەرقىي تۈركىستان خەلقىنىڭ يەر يۈزىدىن مەڭگۈ سۈپۈرۈلۈپ تاشلىنىدىغانلىقىنى بارغانسېرى ئېنىق تونۇپ يېتىشكە باشلىدى. بىز گەرچە بۇ تەقدىرىمىزنى بەكلا كېچىكىپ پەرق قىلالىغان بولساقمۇ، پاجىئەلىك ئۆتكەن يېرىم ئەسىرلىك دەۋرىمىزگە نىسبەتەن ئېيتقاندا ئۆزىمىزنى قۇتقۇزۇش يولىغا ئاتلىنىشتا يەنىلا كەچ قالغان بولمايمىز. خەلقىمىز بۈگۈن، پۈتۈن ساھەلەر بويىچە

مىللىي مۇستەقىللىقىمىزنى قولغا كەلتۈرۈشنىڭ چارە-تەدبىرلىرى ئۈستىدە ئومۇمىي يۈزلۈك ئىزدىنىش باسقۇچىغا قەدەم قويماقتا. بىزنىڭ ئۆتكەندىكى يېرىم ئەسىرلىك تارىخىمىز دەل بۇ خىل ئىزدىنىش ئىرادىسىنى يوقاتقان پاسسىپ، قارىلىنىشقا تېگىشلىك، تارىخ سەھىپىلىرىمىزدىن سىرىپ-سۈپۈرۈلۈشكە تېگىشلىك قاراڭغۇلۇق دەۋرىمىز ئىدى. خەلقىمىزنىڭ بۇ خىل ئىزدىنىشكە كېچىكىپ بولسىمۇ ئاتلانغىنىدىن پەخىرلىنىشىمىز كېرەك.

بىز شۇنىڭغا قەتئىي ئىشىنىشىمىز كېرەككى، ئىچىمىزدىكى بىر ئۇچۇم غۇرۇرىنى، ئىرادىسىنى، ئەنئەنىسىنى يوقاتقان ۋەتەن ساتقۇچ خائىن ئۇنسۇرلارنى تىلغا ئالمىغاندا، خەلقىمىز ئاساسەن خىتاي تاجاۋۇزچىلىرىغا قۇل بولۇشنى ئەزەلدىن خالىماي كەلدى. ئەمما خەلقىمىز ئۆزىنىڭ ئورتاق ئىرادىسىدىن ۋە ئورتاق جاسارىتىدىن ۋاقىتلىق مەھرۇم بولۇپ قالغاچقا، بىرمەزگىل تېڭىرقاش، قايمۇقۇش ۋە ئۈمىدسىزلىنىش دەۋرىنى باشتىن كەچۈرۈپ، نۇرغۇنلىغان قىممەتلىك پۇرسەتلەرنى قولدىن بېرىپ قويغانىدى. شۇ سەۋەبتىن بۈگۈنكى پاجىئەلىك ۋەزىيەت ئىچىدە مىللىي مۇستەقىللىق كۈرىشىنى قايسى كۈچ ۋە قانداق ئۇسۇللار بىلەن قانات يايدۇرۇش كېرەكلىكى ھەققىدە ئېنىق بىر چۈشەنچىگە كېلەلمەي تېڭىرقاپ قالماقتا. ئەلۋەتتە بۇ خىل ھالەتكە چۈشۈپ قېلىشىمىزدا بىزنىڭ بىرقىسىم كىشىلىرىمىز تېگىشلىك مەسئۇلىيەتنى ئۈستىگە ئېلىشلىرى كېرەك. ئالايلۇق، قىرىقىنچى يىللارنىڭ ئوتتۇرىلىرىدا دۈشمەن كۈچلىرىنىڭ ئېغىر ئاجىزلاشقان پۇرسىتىدىن ئىستىخىيىلىك پايدىلانغان خەلقىمىز شەرقىي تۈركىستاننىڭ ئىككىنچى جۇمھۇرىيىتىنى بەرپا قىلىش كۈرىشىنى باشلىۋەتكىنىدە، بىزنىڭ بىر قاتار پېشقەدەملىرىمىز ئەينى ۋاقىتتىكى دۇنياۋى سوۋېت دۆلىتىنىڭ ئۇچۇقتىن-ئۇچۇق جۇغرا قانۇنى قولىغا كىرگۈچىسى بولغانلىغى ئۈچۈن، كۈرەش ئالدىنقى ئالدىنقى دولقۇنىدىن ئۇجۇقۇپ قېلىپ ۋە ئۆزلىرىنىڭ مۇستەھكەم نەزەرىيىۋى ئاساسى بولمىغان شەخسى ئەقىدىلىرىگە تايىنىپ ۋەتىنىمىز خەلقىنى قوراللىق مۇستەقىللىق كۈرىشى ئورنىغا، تىنچلىق ئاساسىدىكى سىياسىي يوللار بىلەن قەدەم-باسقۇچلۇق ھالدا مىللىي مۇستەقىللىقىمىزنى قولغا كەلتۈرۈش دەيدىغان تۈيۇق يولغا باشلاپ كىرگەنىدى. بۇ خىل ”قەدەم-باسقۇچلار بويىچە تىنچلىق يولىدا مىللىي

مۇستەقىللىقنى قولغا كەلتۈرۈش“ ھەرىكىتىمىز، ئاۋۋال ئىككىنچى جۇمھۇرىيەت ھۆكۈمىتىمىز ئورنىغا شەرقىي تۈركىستان-خىتاي گومىنداڭى بىرلەشمە ھۆكۈمىتىنى خەلقىمىزگە زورلاپ تېڭىپ بەردى. قىسقا ۋاقىت ئىچىدىلا پارچىلانغان بۇ قورچاق ’بىرلەشمە ھۆكۈمەت‘ ئورنىغا تار مەنىدىكى شەرقىي تۈركىستان-خىتاي كوممۇنىستلىرى ئاساسىدا قۇراشتۇرۇلغان ئىككىنچى قورچاق ’بىرلەشمە ھۆكۈمەت‘ شەكلى بولغان ئاتالمىش ’ئاپتونومىيە ھۆكۈمىتى‘ دەسسىتىلدى. خەلقىمىز ’تىنچلىق يولىدا مۇستەقىللىققا ئېرىشىش‘ پاتقىقىغا پاتۇرۇلغان بۇ ئىككى قېتىملىق ’بىرلەشمە ھۆكۈمەت‘ دەۋرى، تىنچ سىياسىي ھوقۇق تالىشىش ھەرىكەتلىرىگە تەييارلىقسىز تۇرغان خەلقىمىزنى مىسلىسىز دەرىجىدە بەدەل تۆلەشكە مەجبۇرلىدى.

بۇ مەغلۇبىيەتلىك ھەرىكەتلەرنىڭ سەۋەبلىرىنى كەلگۈسى مىللىي تارىخچىلىرىمىز چوقۇم تەپسىلىي تەتقىق قىلىپ تېپىپ چىقالايدۇ. شۇڭا بىز پاجىئەلىك يېرىم ئەسىرلىك مەغلۇبىيەت تارىخىمىزنى ۋاقىت ئىسراپ قىلىپ تەھلىل قىلىشىمىزنىڭ ھاجىتى يوق. ئۇنىڭ ئۈستىگە پۈتۈنلەي خاتا ۋە چولتا شەخسىي دۇنيا قاراشلار ئاساسىدا يارىتىلغان بۇ پاجىئەلىرىمىزدىن بىرەر تەجرىبە يەكۈنلەپ چىقىرالىشىمىزمۇ مۇمكىن ئەمەس. چۈنكى، ئۇ دەۋرلەر ئەسلىدىنلا تېپىك خاتا يارىتىلغان دەۋر ئىدى. ئايدىڭلاشتۇرۇۋېلىشقا تېگىشلىك بىرەر نۇقتا بار دېيىلسە، بۇ نۇقتا ئەينى ۋاقىتتىكى ھەرخىل چۈمپەردىلەرگە ئورنىۋالغان خىتاي تاجاۋۇزچىلىرىنىڭ تۈپكى ۋە ئۆزگەرمەس مەقسىتىنىڭ ۋەتىنىمىز شەرقىي تۈركىستان زېمىنىنى مەڭگۈلۈك خىتاي يېرىگە ئايلاندۇرۇۋېلىش ۋە خەلقىمىزنى بۇ زېمىندا قەدەممۇ-قەدەم يوقىتىۋېتىش پىلانىنى ۋاقتىدا كۆرۈپ يېتەلمىگەنلىكىمىز بولىشى كېرەك!

ئەپسۇسكى، بۈگۈن خەلقىمىز ئارىسىدىكى بىرقىسىم ’ۋەتەنپەرۋەر يېتەكچى‘لىرىمىز يەنىلا شۇ خىل پاسسىپ ”تىنچ يوللار بىلەن شەرقىي تۈركىستاننى قەدەم-باسقۇچلار بويىچە مۇستەقىل قىلىش“ شوئارى بىلەن خەلقىمىزنى قايمۇقتۇرۇپ كەلمەكتە. كلاسسىكلاشقان بۇ تىنچلىق تەرەپدارلىرىمىز، خەلقىمىزنى تىنچلىق يولىدىن باشقا ھېچقانداق كۆرەش يولىنىڭ شەرقىي تۈركىستان مۇستەقىللىقىنى

ۋۇجۇدقا چىقىرالمايدىغانلىقىغا ئىشەندۈرۈشكە كۈچىنىڭ بارىچە تىرىشماقتا.

بىز شۇنى ھەرگىز ئۇنتۇماسلىقىمىز كېرەككى، ۋەتىنىمىزنى بېسىپ ياتقان بۈگۈنكى خىتاي تاجاۋۇزچىلىرى بىلەن يېقىن كەلگۈسىدە خىتاي ھاكىمىيىتىنى قولغا ئېلىشنى خام خىيال قىلىشىۋاتقان خىتاي دېموكراتىك كۈچلىرى ھەرگىزمۇ يېرىم ئەسىر ئاۋۋالقى مۇتەئەسسىپ، قالاق ۋە ئاجىز خىتايلاردىن ئەمەس. بۈگۈنكى شەرقىي تۈركىستاندا تۇرۇۋاتقان ھەرقانداق بىر خىتاي تاجاۋۇزچىسى، ۋەتىنىمىز خەلقىنىڭ مىللىي مۇستەقىللىقىنى تەلەپ قىلىشىغا ئەقلى ھەيران قالىدىغان شوۋىنىستىك روھىدا تۇرماقتا. شۇ سەۋەبتىن خەلقىمىزنى ھەرقانداق بىر ئىدېئولوگىيىنى ئاساس قىلىدىغان خىتاي تاجاۋۇزچىلىرىنىڭ مەرھەمىتىنى كۈتۈشكە ئۈندىمەك، شەرقىي تۈركىستان خەلقىنى تېز ئارىدا تارىخ بېتىدىن ئۆچۈرۈلۈشكە سەۋەب بولۇشىدىن باشقا نەتىجىگە ئېرىشتۈرەلمەيدۇ. بۇ پاجىئەنى بۈگۈنكىچە ئارتۇقى بىلەن ئاشكارا كۆرمەكتىمىز.

بىزنىڭ يەنە بىر قىسىم ۋەتەنپەرۋەرلىرىمىز تارىخىمىزدىكى بۇ مەغلۇبىيەتلىرىمىزنى ئاددىي شەكىلدە يۈزەكى تەھلىل قىلىپلا، بۈگۈنكى خىتاي تاجاۋۇزچىلىرىنىڭ ۋەتىنىمىزدىكى سىياسىي، ئىقتىسادىي، ئەسكىرى، ئىجتىمائىي ۋە جۇغراپىيىلىك ئۈستۈنلۈكلىرىگە قىلچە ئەھمىيەت بەرمەستىن، خەلقىمىزنى جىددىي تەييارلىق كۆرۈپ ئومۇمىي يۈزلۈك قوراللىق پارتلاپ چىقىش بىلەن خىتاي تاجاۋۇزچىلىرىغا قارشى ھەل قىلغۇچ جەڭ قىلىشنى ئۈمىد قىلىپ ھەرىكەتكە ئاتلانماقتا. دەرۋەقە، خەلقىمىز بۈگۈنكىدەك ئۈمىدسىز تۇرۇۋاتقان ئېغىر بېسىم ئاستىدا قىسقا مۇددەتلىك ھەل قىلغۇچ جەڭگە ئاتلىنىشتىن بەكلا ئۈمىد كۈتۈپ، خاتا پىلانلانغان بۇ خىل ھەرىكەتلەرگە ئومۇمىي يۈزلۈك ھالدا ئۆزلىرىنى پىدا قىلىشماقتا. خەلقىمىزنىڭ ئازادلىققا تەشنا بۇ خىل روھىدىن پەخىرلەنمەي تۇرالمايمىز. مەلۇم مەنىدىن ئالغاندا ئاخۇنوپ، ئۈچىنچى روتا، قاغىلىق، پەيزىۋات، بارىن، غۇلجا ھەرىكەتلىرىمىز، شۇنىڭدەك مەلۇم مەنىدىن ئالغاندا ئاقسۇ، قەشقەر، ئۈرۈمچى سىياسىي نامايىشلىرىمىزنىمۇ بۇ خىل تۈيۇقسىز قوزغىلىپ دۈشمەنگە بىراقلا زەربە بېرىشنىڭ

ئىككى خىل قۇتۇپتىن كەلگەن ئۆلگىلىرى دېيىشىمىز مۇمكىن. ئەركىنلىككە تەشنا خەلقىمىز مۇقىم بىر ھەرىكەت پىلانى بولمىغان بۈگۈنكى ئەھۋالدا دۈشمەنگە قارشى ئۇزۇن مۇددەتلىك يوشۇرۇن كۆرەش قىلىش يولىدىن كۆرە، بۇ خىل داغدۇغىلىق ئاشكارا ھەرىكەتلەرگە ئاتلىنىشنى ئەۋزەل كۆرىدۇ. يەنى، خەلقىمىز كۆرۈۋاتقان زۇلۇملىرىدىن بىراقلا قۇتۇلۇش ئۈچۈن جان ئېتىپ تۇرغاچقا، بۇ خىل داغدۇغىلىق باشلانغان ھەرىكەتلەرگە دەرھال قاتنىشىپ كېتەلەيدۇ.

ئەمما شەرقىي تۈركىستاننىڭ مىللىي مۇستەقىللىقى ھاياجان پەيدا قىلىدىغان، خەلقئارالىق مەدھىيىلەرگە سەۋەب بولالايدىغان بۇ تۈردىكى ئەمەلىي نەتىجىسى بولمايدىغان ئاشكارا داغدۇغىلىق ھەرىكەت قېتىم سانى بىلەن قولغا كەلمەيدۇ. بەلكى، بىزنىڭ مىللىي مۇستەقىللىقىمىز ۋەتىنىمىزنى بېسىپ ياتقان خىتاي تاجاۋۇزچىلىرىنى ئاجىزلاشتۇرالايدىغان ھەرىكەت قېتىم سانى نەتىجىسىدىلا ئەمەلگە ئاشۇرۇلىدۇ. يەنى، بىزنىڭ ھەرقانداق بىر ئازادلىق كۈرىشىمىز دۈشمەنگە ھەقىقىي زەربە پەيدا قىلىپ، ئۇلارنى كۆپىيەلمەيدىغان، ئۆز دۆلىتىگە قاراپ قېچىشىنى تېزلەشتۈرۈپ بېرىدىغان، ۋەتىنىمىزدە بىخۇدۇك تۇرالمايدىغان ۋەزىيەتنى شەكىللەندۈرەلىشىمىز، بۇ جەرياندا خەلقىمىزمۇ ھەرىكەت جەھەتتە ئاسانلىقچە ئۆزىنى تۇتقۇزۇپ قويمايدىغان، ئۆز شارائىتىغا ئاساسەن ھەممە كىشىنىڭ قولىدىن كېلىدىغان ئاددىي، ئەرزان، تېز تەسىر كۆرسىتىدىغان بىخەتەر ۋە ئۈنۈملۈك ئۇسۇل-چارىلارغا تايىنىشىمىزنى ئالدىنقى شەرت قىلىدۇ. دۈشمەننى ئازايتالمايدىغان، دۈشمەننى قاچۇرالمايدىغان، خەلقىمىزنىمۇ بىھۇدە بالالاردىن ساقلاپ قالالمايدىغان ئاشكارا قوراللىق كۆرەش ياكى ئاشكارا سىياسىي نامايىشلاردەك ھەرىكەتلىرىمىز ھەرگىزمۇ ۋەتەنپەرۋەرلىك ھەرىكىتىمىز تارىخىدا تېگىشلىك ئورۇنغا ئېرىشەلمەيدۇ.

ئۇنىڭدىن باشقا، خەلقىمىزنى ھەرگىزمۇ ئۆز تىزگىنىدە تۇتالمايدىغان خەلقئارانىڭ ھىمايىسىگە ئېرىشتۈرۈشنى، خىتايلارنىڭ ھىمايىسىگە ئېرىشتۈرۈشنى، قوشنا ئەللەرنىڭ ۋە دىنداش ئەللەرنىڭ ياردىمىگە ئېرىشتۈرۈشنى تەرغىب قىلىشلار، ھەتتا قانداقتۇر دىڭ شياۋپىڭنىڭ ئۆلۈمىدىن كېيىنكى خىتايلاردىن، خىتاينىڭ ئىچكى

پارچىلىنىشىدىن، خوڭكوڭنىڭ خىتايغا قايتۇرۇلۇشىدىن كېيىنكى ۋەزىيەتتىن، خىتاي دېموكراتچىلىرىنىڭ ھاكىمىيەتنى تارتىۋېلىشىدىن، قانداقتۇر بىر تەلەي ياكى بىر پەرىشتىدىن ئۈمىد كۈتۈشكە ئۈندەيدىغان (بۇ ئۈمىدلەرنىڭ ھېچبىرىدە بىزنىڭ خەلقىمىز ھەرىكەت باشلىغىنىدا ئۇنداق بولىدۇ، مۇنداق بولىدۇ دەيدىغان ئۈمىد يوق. چۈنكى بۇ قاراشتىكىلەر خەلققە ئىشەنمەيدىغانلار بولغاچقا، باشقىلاردىن ئۈمىدلىنىپلا يۈرۈشىدۇ. ھەتتا ئىككى مىڭ سەككىزىنچى يىلى خىتايدا ئولىمپىك مۇسابىقىسى ئۆتكۈزۈلگەندىن كېيىن كومپارتىيە دەرھال غۇلاپ چۈشىدۇ، شۇ چاغدا ۋەتىنىمىز ئازاد بولىدۇ دەيدىغان يېڭى خۇراپىي تاپقاقلىقلار تارقالماقتا ئىكەن. بۇلارغا يەنە گەندىنىڭ ئۇستىگە ھاجەتخانا يۇندىسىنى تۆكۈپ خارلىسىمۇ غىڭ قىلماي جىم تۇرۇپ بېرىشنى ئالاھىدە ئۇتۇقلۇق مىللىي مۇستەقىللىق كۈرەش ئۇسۇلى دەپ تەرغىب قىلىدىغانلارنىمۇ قوشۇپ كۆرسىتىش مۇمكىن. — قايتا تۈزەتكۈچىدىن) زامانىۋى خۇراپات تەشۋىقاتلىرىنىڭ ھەممىسى ئۈمىدسىزلىك، ھۇرۇنلۇق، قورقۇنچاقلىق، پاسسىپلىقنىڭ ئىپادىلىرى بولۇپ، بۇ خىل تەشۋىقاتلارنىڭ ھەممىسىلا خەلقىمىزنى خىتاي تاجاۋۇزچىلىرىنىڭ قولىدا مەڭگۈ قالدۇرۇشتىن باشقا نەتىجىگە ئېرىشتۈرەلمەيدۇ. شۇڭا بۇ تۈردىكى خۇراپىي تەشۋىقاتلارغا خائىنلارنىڭ، جاسۇسلارنىڭ، خىتاي تاجاۋۇزچىلىرىنىڭ تەشۋىقاتىنى مەدىھىلەپ كۆرسەتكەنلەر دەپ قارىشىمىز كېرەك.

بۇ دېگەنلىرىمىزدىن ھەرگىزمۇ خەلقىمىزنىڭ پىداكارلىق بىلەن ئېلىپ بارغان مىللىي مۇستەقىللىق ھەرىكەت شەجەرىلىرىنى ئىنكار قىلىش خۇلاسىسىنىمۇ چىقىرىۋالماسلىقىمىز لازىم. ئەمما مىللىي مۇستەقىللىق ھەرىكىتىمىزنىڭ ماھىيىتىنى بۇرمىلاپ قارا چاپلاشلارغىمۇ يول قويماسلىقىمىز كېرەك. بۇ ھەقتە نۆۋەتتىكى ئاچچىق پاكىتلارغا بىرقۇر كۆز يۈگۈرتۈپ چىقىدىغانلا بولساق، بەلكىم مىللىي مۇستەقىللىق ھەرىكىتىگە بېرىلىدىغان ئەڭ توغرا ھۆكۈمنىڭ نېمە بولىشى كېرەكلىكىنى تېخىمۇ ئوچۇق كۆرۈپ ئالالايمىز:

1. بىزنىڭ ئىككىنچى جۇمھۇرىيىتىمىز ۋاقىتلىق ھۆكۈمىتىنىڭ 'ئون بىر بىتىم'

سۆھبەتكە ئولتۇرۇش قارارىنى ئالغان كۈنلىرىدە، ۋەتىنىمىزدىكى قالغان بارلىق خىتاي تاجاۋۇزچىلىرىنىڭ سانى قىرىق مىڭغىمۇ يەتمەيتتى. شۇ كۈندىن ئېتىبارەن ئېلىپ بارغان يېرىم ئەسىرلىك ’تىنچ مىللىي مۇستەقىللىق ھەرىكىتىمىز‘ نەتىجىسىدە، ۋەتىنىمىزنى بېسىپ ياتقان خىتاي تاجاۋۇزچىلار ئومۇمىي سانى ئون مىليوندىن ئېشىپ كەتتى! بۇ كۆپىيىش بۈگۈن توسالغۇسىز ھالەتكە يېتىپ، يىللىق سۈنئىي ياكى تەبىئىي كۆپىيىشىلا مىليونغا يېتىپ-قوپار ھالەتكە كەلمەكتە. شۇڭا ۋەتىنىمىزنى ئىگىلەپ ياتقان خىتاي تاجاۋۇزچىلىرىنىڭ سانىنى پات يېقىندا نەچچە ئون مىليون بىلەن ئەمەس، نەچچە يۈز مىليون بىلەن ھېسابلاش ئۈچۈنمۇ داغدام يول ئېچىلغانلىقىنى كۆرەلەيمىز. بۇ بىر نەتىجىمۇ؟

2. يەنە شۇ ’ئون بىر بىتىم‘ سۆھبەت ھارپىسىدا ۋەتىنىمىزدىن قېچىش يوللىرىنى ئاختۇرۇپ يۈرگەن خىتاي قوراللىق تاجاۋۇزچىلىرىنىڭ سانى ئون مىڭغىمۇ يەتمەيتتى. ھەتتا جاڭ جىجوڭنىڭ بەرگەن مەلۇماتىدىن قارىغاندا، بۈگۈنكى ’شىخەنزە‘ دەپ ئاتىلىۋاتقان ماناس دەرياسىنىڭ غەربىي قىرغىقىغا يىغىلغان يىگىرمە مىڭ كىشىلىك مىللىي ئارمىيىمىزگە تاقابىل تۇرۇش ئۈچۈن ماناس دەرياسىنىڭ شەرقىي قىرغىقىغا ئەۋەتەلەيدىغان خىتاي تاجاۋۇزچى ئەسكەرلىرىنىڭ سانىمۇ تۆت مىڭغا يەتمەسكەندۇق. بىزنىڭ ئەللىك يىللىق ’مىللىي مۇستەقىللىق كۈرىشىمىز‘ نەتىجىسىدە، بۈگۈن ۋەتىنىمىز تەۋەسىدە ئاتوم-باكتېرىيە قوراللىرى، ئۇرۇش ئايروپىلان ۋە تانكىلىرى، توپ-زەمبىرەكلىرى بىلەن قوراللانغان يېرىم مىليوندىن ئارتۇق مۇنتىزىم خىتاي تاجاۋۇزچىلار ئارمىيىسى، چارەك مىليوندىن ئارتۇق قوراللىق ساقچى قوشۇنى، مىليونلىغان يېرىم مۇنتىزىم بىڭتۇەن قوراللىق قوشۇنى، ھەرخىل ساقچىلىرى، قوغدىنىش باندىت ئەترەتلىرى، بۇلاڭچى مىنبىڭلىرى، سانسىز-ساناقسىز جاسۇس-ئىشپىيونلىرى، ۋەتەن خائىنلىرى ... قاتارلىق نەچچە مىليون قوراللىق دۈشمەن بىزگە تاشلىنىشقا تەييار ھالەتتە تۇرماقتا. بۇلارمۇ بىزنىڭ يېرىم ئەسىرلىك غەلىبىلىك مىللىي مۇستەقىللىق كۈرەش شەجەرىلىرىمىزنىڭ نەق پاكىتلىرىمۇ؟!

3. ئەينى شۇ سېنتەبىر ئايلىرىدىكى بۇرۇلۇش كۈنلىرىدە، ئىككىنچى

جۇمھۇرىيىتىمىزنىڭ ئەللىك مىڭدەك مۇنتىزىم ياكى يېرىم مۇنتىزىم مىللىي ئارمىيىسى بۇگۈنكى شىخەنزە دەپ ئاتىلىۋاتقان يەردە خىتاي تاجاۋۇزچىلىرى قالدۇقلىرىنى ۋەتىنىمىز تۇپراقلىرىدىن تەلتۆكۈس قوغلاپ چىقىرىشنىڭ ئەڭ ئاخىرقى سىگنالىنى كۈتۈپ تۇراتتى. بىزنىڭ بۇ شەرەپلىك ئەللىك يىللىق ۋەتەنپەرۋەرلىك ھەرىكىتىمىز نەتىجىسىدە بۇ قوشۇنىمىز دۈشمەنگە قارىتىپ بىر پايمۇ ئوق ئېتىش پۇرسىتىگە ئېرىشەلمەي بىرسىمۇ قالماي يوقىتىلدى. بۇلارمۇ بىزنىڭ ئەللىك يىللىق ۋەتەنپەرۋەرلىك ھەرىكىتىمىز بولامتى؟!!

4. ... ...

نومۇس قىلماي يەنە ساناپ باقايلىمۇ بۇ ئەللىك يىللىق 'ئىنكار قىلىنماس ۋەتەنپەرۋەرلىك ھەرىكەتلىرىمىز' نى؟ بەس! بۇلارنى بىز قايسى يۈزىمىز بىلەن "يېرىم ئەسىرلىك مىللىي مۇستەقىللىق كۈرەش نەتىجىلىرىمىز" دەپ تارىخ بېتىگە يېزىپ كەلگۈسى ئەۋلادلىرىمىزغا سۇنالايمىز؟ بىزنىڭ مىللىي پىداكارلىق ئەنئەنىمىز ئەنە شۇنداقمىدى؟ تۆمۈر خەلپىمىز، ئابدۇخالىق ئۇيغۇرىمىز، بىرىنچى ۋە ئىككىنچى جۇمھۇرىيىتىمىز شېھىتلىرى ئەنە شۇنىڭ ئۈچۈن مەردلەرچە دۈشمەن جادۇسىغا بېشىنى تۇتۇپ بەرگەنمىدى؟ ئەنە شۇنداق ھەرىكەت قىلغۇچى ئەۋلادلىرى ئۈچۈن كۆكرىكىنى دۈشمەن پىلىموت ئوقىغا تۇتۇپ بەرگەنمىدى؟ ... بىز شۇنداق دېيىشكە مەجبۇرمىزكى، بىز ئۆتكەن يېرىم ئەسىرلىك تارىخىمىزدا بىر بولسا دۈشمەنگە قارشى قىلچە ھەرىكەت قىلماي جىم يېتىۋالدۇق، ياكى بولمىسا پۈتۈنلەي خاتا يوللار بىلەن ھەرىكەت قىلىپ كەلدۇق. مىللىي مۇستەقىللىق كۈرىشى ھەرگىزمۇ ئۇنداق بولمايدۇ! ئافرىقا نېگىرلىرى، لاتىن ئامېرىكا خەلقلىرى، مۇسۇلمانلار دۇنياسى، ۋېيتناملىقلار ... مىللىي مۇستەقىللىق ھەرىكىتى بىلەن ئەنە شۇنداق شوغۇللانغانمىدى؟ ئافغانلار، چېچەنلەر، بوشناقلار، كوسوۋو ئالبانلىرى، پەلەستىن ئەرەبلىرى ئەنە شۇنداق كۈرەش قىلغانمىدى؟ ياكى مىللىي مۇستەقىللىق كۈرىشى دېگىنىمىز ئۇسۇل ئويناپ، ناخشا ئېيتىپ بېرىش، پۇخادىن چىققۇدەك بىر ۋاقىت تاماق يەۋېلىش، كۆڭۈلدىكىدەك بىرقۇر كىيىم كىيىۋېلىشمۇ؟ ياكى يېرىم ئەسىرلىك يىغا-زارلىق، قۇرۇق شىكايەتلەر،

يالۋۇرۇشلار، ئۆزىنى ئاقلاشلار مىللىي مۇستەقىللىق ھەرىكىتى بىلەن شۇغۇللانغانلىق ھېسابلىنامدۇ؟

مىللىي مۇستەقىللىق ھەرىكىتى دېگىنىمىز، ئەڭ كېمىدە مەلۇم بىر مىللەتنىڭ تارىخىي ئانا ۋەتىنىنى، تارىخىي خەلقىنى، تارىخىي مىراسلىرىنى ياتلارنىڭ دەپسەندە قىلىشى، يوق قىلىشىدىن ساقلاپ قېلىش ئۈچۈن ئېلىپ بېرىلىدىغان، غەلىبىگە ئېرىشتۈرۈشكە جېنىنى ئاتايدىغان، كەلگۈسى ئەۋلادلىرىغا تىللاردا داستان بولالىغۇدەك قەھرىمانلىق شەجەرىلەرنى قالدۇرالايدىغان ھەرىكەتتۇر! تىنچلىق دەپ ۋەتىنىنى دۈشمىنىگە تاشلاپ بېرىدىغان، ئالدىنقى ئەۋلادىدىن ئۆتكۈزۈۋالغان دۈشمەن سانىنى نەچچە يۈز ھەسسىلەپ كۆپەيتىپ بالا-چاقىلىرىغا تاشلاپ كېتىۋاتقان خائىنلىقنىڭ نۇسخىسى بىزدىن باشقا خەلقلەردە بەكلا كەم تېپىلىدۇ! بىزنىڭ ئۈستىمىزگە چىقىۋالغان شۇ خىتاي تاجاۋۇزچىلىرىنىڭ ۋەتىنى ياپونلارنىڭ قولىغا كىرىۋاتقىنىدا خىتاي خەلقىنىڭ قانداق قارشىلىق كۆرسەتكەنلىكىنى ھەممىمىز ئاڭلىدۇق. خىتاي ۋەتەن خائىنى ۋاڭ جىڭۋېيدىن باشقا خىتايلار ياپونلار بىلەن تىنچلىقتا بىرگە تۇرۇشنى خالىماستىن، قىلچىلىك پۇرسەت تاپقان ھامانلا قانلىق جەڭلەرنى قىلغان، ۋەتىنىگە بېسىپ كىرگەن تاجاۋۇزچىلارنى قېرى-بوۋاق دېمەستىن، خوتۇن-قىز دېمەستىن كۈچى يەتكەن، پۇرسەت تاپقانلىكى يەرلەردە قىلچە رەھىم قىلماي ئۆلتۈرگەن، ھەتتا غەزىپىگە ھاي بېرەلمىگەنلەر ياپونلارنى تۇتۇۋېلىپ يۈرەك-باغرىنى تىرىك تۇرغۇزۇپلا سۇغۇرۇۋېلىپ يېۋېتىشلەرگىچە بېرىپ يەتكەنىكەن! ئارمىيىسى بولغىنىدا قوراللىق ئۇرۇش بىلەن، قورالسىز قالغىنىدا يوشۇرۇن پارتىلىتىشلار بىلەن، پەقەت بولمىغاندا پىچاق-توخماقلار بىلەن بولسىمۇ ياپونلارنى ئۆلتۈرۈپ ماڭغانىكەن. خىتايلار ياپونلارغا قارشى جەڭگە ئاتلانغىنىدا، بىزنىڭ بۈگۈنكى ئەربابلىرىمىزدەك، ئۇرۇش ئېلان قىلماي جەڭگە چىقساق ھارام بولىدۇ، نامەردلىك بولىدۇ، دۈشمەنگە، دۈشمەن ئائىلىسىگە يوشۇرۇن زەربە بېرىش ’تېررورچىلىق‘ بولىدۇ دېگەن ئويلارغا كېلىپ باققانمىدۇ؟ خىتاي تاجاۋۇزچىلىرى قولىدا تۆمۈرنىڭ سۇنۇقى يوق زىيالىيلىرىمىزنى، دىنىي زاتلىرىمىزنى،

بايۋەچچىلىرىمىزنى، ھەتتا نارەسىدىلىرىمىزنى چىپىپ چەيلىگەنلىرىدە، كۆيدۈرگەنلىرىدە، ئېتىپ ئۆلتۈرگەنلىرىدە، ئاچ قالدۇرۇپ ئۆلتۈرگەنلىرىدە بىرەر قېتىم بولسىمۇ 'نامەردلىك' تېرمىنىنى ئېسىگە ئېلىپ باققانمىدۇ؟ ماۋ زەيدوڭنىڭ بارلىق ئەسەرلىرى مەخسۇس تېرروررچىلىق تەشۋىقاتى ئەمەسمىدى؟ "مۇستەملىكە مىللەتلەرگە ياردەم" دەپ، ماۋ زەيدوڭنىڭ شۇ تېررورلۇق ھەرىكەت ئۇسۇللىرىنى ئافرىقا ۋە لاتىن ئامېرىكىسىدا ئاشكارا تەشۋىق قىلىشمىدىمۇ؟

ھالبۇكى "دۇنيانىڭ ياردىمىدىن، خەلقئارانىڭ ھىمايىسىدىن، ئاقكۆڭۈل خىتاي تاجاۋۇزچىلىرىدىن ئايرىلىپ قالىمىز، سەت كۆرۈنۈپ قالىمىز، دۈشمىنىمىزنى كۆپەيتىۋالىمىز ..." دېگەندەك خائىنلىق يوشۇرۇنغان قۇرۇق پەتىۋالار بىلەن خەلقىمىزنى جان پىدا قىلىدىغان كۈرەش يوللىرىدىن شۈركۈندىغان قىلىۋېتىش، ھەتتا قورقىدىغان قىلىۋېتىش تەشۋىقاتلىرىغا بىزنىڭ بارلىق داڭدار ئەربابلىرىمىز باشلامچى بولۇپ قاتناشماقتا. بۇنىڭ نەتىجىسىدە بىزمۇ "خىتاي چاڭگىلىدىن بىزنى قۇتقۇزۇپ قويساڭلار" دەپ ئا ق ش غا، ب د ت غا، ياۋروپاغا، ئىسلام ئەللىرىگە، خىتاي دېموكراتچىلىرىغا، تۈركىي ئەللەرگە، قوشنا ئەللەرگە يالۋۇرۇپ يىغلاشتەك غەلىتە قىلىقلارنى قىلىپ كەلمەكتىمىز. خۇددى بىز تىنچلىققا، سۈلھىغا تەشنا ھالدا تۇرۇۋاتقىنىمىزدەك، ھە دېسىلا تىنچلىق ھەرىكەتلىرىنى تەرغىب قىلىپ، قوراللىق ھەرىكەتلەرنى قارىلاپ كەلمەكتىمىز. بىز گويا ئەللىك يىل مابەينىدە دۇنيا جامائىتىنىڭ ھۆرمىتىگە، ھىمايىسىگە ئېرىشىپ كېلىۋاتقىنىمىزدەك ۋە ياكى ۋەتىنىمىز تۇپراقلىرىدا چەتئەل تاجاۋۇزچىلىرى ئەمەس بەلكى ئۆز ئىچىمىزدىن چىققان قانداقتۇر بىر فاشىست ھۆكۈمەت سوراۋاتقاندەك ھە دېسىلا تىنچلىق، كىشىلىك ھوقۇق ياكى دېموكراتىيە پائالىيەتلىرىنى تەرغىب قىلىپ كەلمەكتىمىز. شۇنى ئۇنتۇمايلىكى، بىزنىڭ ۋەتىنىمىز بۈگۈن چەتئەل تاجاۋۇزچىلىرىنىڭ ئىشغالىيىتىدە تۇرماقتا! ئەسلىدە دۇنيا جامائىتىمۇ بىزنى بىرىنچى ۋە ئىككىنچى جۇمھۇرىيىتىمىز دەۋرىدە خېلى كۆپ ئەسكە ئېلىشقان، خېلى كۆپ گېپىمىزنى قىلىشقان ئىدى! ئەمما يېرىم ئەسىردىن ئارتۇق تىنچلىق ھەرىكىتىمىز جەريانىدا دۇنيا بىزنى قۇللار، ئۆلۈمتۈكلەر، چۈپرەندىلەر

دەپ تونۇيدىغان، ھەتتا بارغانسېرى ئېسىدىن چىرقىرىشىدىغان ھالەتكە كېلىپ قالماقتىمىز! بۇنىڭ دەل ئەكسىچە بارىن، غۇلجا قاتارلىق قوزغىلاڭچىلىرىمىزلا دۇنيا خەۋەرلىرىنىڭ بىرەر بولۇڭ-پۇچقاقلىرىدا بولسىمۇ بىزنى ئەسلەپ قويۇش پۇرسىتىنى يارىتىپ بەردى!

بۈگۈن بىزنىڭ خەلقىمىز تىنچلىققا شۇنچە ئېھتىياجلىقمۇ؟ خەلقىمىز تىنچلىقنى قۇللۇققا چۇشۇپ قېلىشتىنمۇ بەكرەك ياخشى كۆرەمدۇ؟ بىز دىققەت بىلەن كۆزىتىدىغان بولساق، ئادەتتىكى پۇقرالىرىمىزمۇ ئۆز پەرزەنتلىرىگە مىللىي ئازادلىقنىڭ تەشنالىقىنى ئىپادىلەيدىغان 'قەھرىمان، باتۇر، كۈرەش، يولۋاس، شىرئەلى، ئازاد، ئەركىن، ھۆرىيەت ...' دېگەندەك ئىسىملارنى قويۇش ئارقىلىق ئۆز ئارزۇلىرىنى پەرزەنتلىرىگە مىراس قىلىشقا تىرىشماقتا. ياكى بۇنىڭ ئەكسىنچە خەلقىمىز ئارىسىدا ئۆز پەرزەنتلىرىگە 'سۈلھى، قۇل، تەسلىم، ئەلبول، تىنچ، جىم تۇر ...' دېگەندەك ئىسىملارنى قويغانلارنى كۆرگەنلەر بارمۇ؟

ۋەتىنىمىزنى بېسىپ ياتقان خىتاي تاجاۋۇزچىلىرى مىليون كىشىلىك زامانىۋى قورالللار بىلەن قوراللانغان فاشىست قوشۇنلىرىنى ۋەتىنىمىزگە ئېلىپ كىرىشتە جىم يېتىپ موما يېيىشنى مەقسەت قىلىشقانمىدى؟ ياكى قانداقتۇر بىرەر زومىگەر دۆلەتتىن بىزنى قوغداپ بېرىش ئۈچۈن كەلتۈرۈلگەنمىدى؟ بىزنىڭ مۇستەقىللىققا، ئەركىنلىككە ئېرىشىش ئۈچۈن ئاتلانغان ئاخۇنوپ، بارىن، غۇلجا قەھرىمانلىرىمىز خىتاي دۆلىتىگە بېرىپ تەھدىت سېلىۋاتقان تاجاۋۇزچىلارمىدى؟ خىتاي تاجاۋۇزچى قوراللىق باندىتلىرى خەلقىمىزنى باستۇرۇشتا ئۇرۇش ئايروپىلان-تانكىلىرىنى سۆرەپ كېلىپ باستۇرۇپ كېلىۋاتقانلىقى، بۇ قوشۇنلىرىنى پەقەت بىزنى باستۇرۇش ئۈچۈنلا تۇتۇپ تۇرۇۋاتقانلىقىنىڭ بىر دەلىلى ئەمەسمۇ؟ خىتاي فاشىست قوراللىق كۈچلىرى ۋەتىنىمىزگە ھەرگىزمۇ تىنچلىق، سۈلھى ئۈچۈن كەلتۈرۈلگەن بولماستىن، تاجاۋۇزچى كۆچمەنلىرىنىڭ تېخىمۇ بىخەتەر، تولۇق تىنچ شارائىت ئاستىدا بۇ ۋەتەننى كەڭ-كۇشادە بۇلاڭ-تالاڭ قىلىۋېلىشى، يۇتۇۋېلىشى، خەلقىمىزنى تولۇق يوقىتىۋېتىشى ئۈچۈنلا كەلتۈرۈلگەن سېپى ئۆزىدىن خەلقئارالىق تېررورچىلار، ۋەھشىي فاشىست

تاجاۋۇزچىلاردۇر! بۇ دۈشمەنلەر ۋەتىنىمىز خەلقىنى قىرىپ تۈگىتىشنى بىردىن-بىر مەقسەت قىلغۇاتقان فاشىست تاجاۋۇزچىلاردۇر! ئەجەبا، خىتاي تاجاۋۇزچىلىرى مىليونلارچە قورال، تونىلاپ ئوق-دورىلار بىلەن ئون مىليونلىغان خەلقىمىزنى قىرىپ تۈگىتىشكە ئاتلانسا ‹تىنچلىق ئۈچۈن، ئىنسانپەرۋەرلىك ئۈچۈن، دۇنيا تىنچلىقى ئۈچۈن› بولىدىكەنۇ، خەلقىمىز بۇ ۋەھشىي خىتاي تاجاۋۇزچىلىرىغا قارشى ئۆزىنى قوغداش ئۈچۈن قولىغا ئالغان ئەڭ ئاخىرقى ‹قورالى› بولغان پىچاق-توقماق، بىنزىن-ئىسپىرتلار، پوجاڭزا-سەرەڭگە دورىلىرى بىلەن قوراللىنىپ ھەققانى قوغدىنىش ھەرىكىتىگە ئاتلىنىشنى ئارزۇ قىلىشسا ‹ئىنسان قېلىپىدىن چىققانلىق، ۋەھشىيلىك، تېرروررچىلىق› بولۇپ قالامدىكەن؟! ياكى بولمىسا خەلقىمىز بۇنداق ئىپتىدائىي ‹قورال› لار بىلەن ئاشكارا ئوتتۇرىغا سەكرەپ چىقىپ قاتار تىزىلىپ زامانىۋى دۈشمەن قوراللىق كۈچلىرى بىلەن مەيدان ئۈرۈشى قىلغان بولسا ئاندىن توغرا بولامتى؟ خەلقىمىز مىللىي زۇلۇمدىن، مىللىي خورلۇقتىن قېچىپ بىرەر دۆلەت چېگرىسىدىن قېچىپ چىققىنىدا ‹قانۇنسىزلىق، تاجاۋۇزچىلىق› جىنايىتى بىلەن ئەيىبلىنىپ جازاغا تارتىلغۇاتقان بۈگۈنكى ‹ئادالەتلىك› دۇنيادا، خىتاي تاجاۋۇزچىلىرىنىڭ مىليون كىشىلىك قوراللىق قوشۇنى ۋەتىنىمىزگە تاجاۋۇز قىلىپ كىرىپ بېسىۋېلىپ خەلقىمىزنى خالىغانچە قىرغىن قىلىشسا قانۇنلۇق بولامدىكەن؟ مىللىي ئازادلىق ھەرىكىتىنىڭ قانۇنىي يولى دېگەن زادى نېمە؟

قەدىرلىك ۋەتەنداشلار!

بىز قاچانغىچە قارشىلىق كۆرسەتمەي جىم ياتىدىكەنمىز، ھەرگىزمۇ ھەققىمىزنى، قانۇنىي پائالىيەت سورۇنىمىزنى تاپالمايمىز! بىز ئۆزىمىز جان پىدا قىلىپ خىتاي تاجاۋۇزچىلىرىغا قارشى جەڭگە ئاتلانمىساق، بىزگە ھېچكىم ياردەم قىلمايدۇ! بۇنىڭ ئۈچۈن بىزمۇ قولىمىزدىن كېلىدىغان بارلىق چارىلارنى تولۇق ئىشقا سېلىپ خەلقىمىزنى يوشۇرۇن خىتاي قوغلاش ھەرىكەتلىرىگە يېتەكلەيلى، خىتاي تاجاۋۇزچىلىرىغا قارشى يوشۇرۇن جەڭ ئېلان قىلىشنىڭ ھەرخىل كۈچلۈك ۋە ئاددىي چارىلىرىنى تەشۋىق قىلايلى، تاجاۋۇزچىلىرىنىڭ ئەڭ بىخوت، ئەڭ ئاجىز

نۇقتىلىرىغا تىنىم تاپماي يوشۇرۇن ھۇجۇم قىلايلى! ئەنە شۇ چاغدىلا ئۆزىمىزنى ھەقىقىي تونۇتقان ھېسابلىنىمىز!

بىزنىڭ بارلىق پائالىيەتلىرىمىز خىتاي تاجاۋۇزچىلىرىنى كۆپىيەلمەيدىغان، دۆلەتكە قاراپ قاچىدىغان ۋە ئۇلارنى قوغلاپ چىقىرىدىغان ھەرىكەتلەرنى مەقسەت قىلىدىغان بولىشى كېرەك!

مانا بۇ — ۋەتەنپەرۋەرلىكنىڭ بۈگۈنكى ئىپادىسى!

مانا بۇ — بىزنىڭ باش تارتىپ بولمايدىغان بۈگۈنكى ۋەزىپىمىز!

مانا بۇ — بىزنىڭ پەرزەنتلىرىمىزگە قالدۇرالايدىغان مىراسىمىز!

يا — مۇستەقىللىق! يا — ئۆلۈم!

ياشىسۇن شەرقىي تۈركىستان خەلقى!

ھەممە مىللىي مۇستەقىللىق ئۈچۈن!

قەدىرلىك ۋەتەنداشلار!

يېقىنقى يىللاردىن بېرى ۋەتىنىمىز خەلقى شەرقىي تۈركىستان زېمىنىدىن خىتاي

تاجاۋۇزچىلىرىنى تەلتۆكۈس تازىلاپ چىقمىغۇچە ئادەمدەك ياشاش پۇرسىتىگە ئېرىشەلمەيدىغانلىقىنى، ھەتتا بۇرۇنقىدەك جىم يېتىۋەرگىنىمىزدە، ئىنتايىن قىسقا ۋاقىت ئىچىدىلا شەرقىي تۈركىستان خەلقىنىڭ يەر يۈزىدىن مەڭگۈ سۈپۈرۈلۈپ تاشلىنىدىغانلىقىنى بارغانسېرى ئېنىق تونۇپ يېتىشكە باشلىدى. بىز بۇ پاجىئەنى تېخى ئەمدىلا ئېنىق تونۇپ يەتمەكتىمىز. ئەسلىدە بۇ پاجىئە بۇندىن يېرىم ئەسىر ئاۋۋاللا پىلانلىنىپ ئەمەلىيلەشتۈرۈشكە باشلانغان پاجىئە ئىدى. بىز بۇ پاجىئەنى تونۇش ۋاقتىمىز بەكلا كېچىكىپ قالغان بولسىمۇ، يەنىلا ئەڭ ئاخىرقى پۇرسىتىمىزنى قولدىن بېرىپ قويغان ھېسابلانمايمىز.

قەدىردان يۇرتداشلار!

بىز شۇنىڭغا قەتئىي ئىشىنىشىمىز كېرەككى، ئارىمىزدىكى بىر ئۇچۇم غۇرۇرىنى، ئىرادىسىنى، ئەنئەنىسىنى يوقاتقان ۋەتەنساتقۇچ مىللىي مۇناپىق ئۇنسۇرلارنى ھېسابقا ئالمىغاندا، ئاساسلىق خەلقىمىز خىتاي تاجاۋۇزچىلىرىغا قۇل بولۇشنى ئەزەلدىن خالىماي كەلگەن ئىدى. ئەمما خەلقىمىز ئۆزىنىڭ ئورتاق ئىرادىسىدىن، ئورتاق يېتەكچىلىرىدىن مەھرۇم قالدۇرۇلغاچقا، بىر مەزگىل تېڭىرقاش، قايمۇقۇش ۋە ئۈمىدسىزلىنىش دەۋرلىرىنى باشتىن ئۆتكۈزۈپ، مانا ئەمدىلا ئۆزلىرىنى خىتاي تاجاۋۇزچىلىرىنىڭ تۆمۈر چاڭگىلىدىن ئازاد قىلىش يولىنى تاللاپ ئېلىشقا باشلىدى. شۇ سەۋەبتىن بۇ يېڭى ھەرىكىتىمىزدە مىللىي مۇستەقىللىق كۈرىشىمىزنى قايسى شەكىل ۋە قايسى كۈچلەر بىلەن قانات يايدۇرۇشىمىز توغرىسىدا ئېنىق بىرەر پىكىرگە كېلەلمەي يىگىرمە يىلغا يېقىن ۋاقىتنى بىھۇدە ئۆتكۈزۈۋەتكەن ئىدۇق. ئەلۋەتتە بۇ ھالەتكە چۈشۈپ قېلىشىمىزدا ئارىمىزدىكى يۇمشاق كۆڭۈللۈك كىشىلىرىمىزنىڭ ئوينىغان سەلبىي رولىنى تۆۋەن مۆلچەرلىيەلمەيمىز. شۇنداقتىمۇ، بىز بۈگۈن ۋەتىنىمىزنى مۇستەقىل قىلىشنىڭ ئېنىق باسقۇچلۇق پروگراممىسىغا، ھەرىكەت شەكىللىرىگە ئىگىمىز. بىز بۈگۈن مىللىي مۇستەقىللىق ھەرىكىتىمىزنى قانات يايدۇرۇشتا خىتاي تاجاۋۇزچىلىرىنىڭ كۆپىيىش يوللىرىنى ۋاستىلىك چەكلەشنىڭ مەخپىي ھەرىكەت يوللىرىنى بىلىمىز؛ بۇ باسقۇچلۇق ھەرىكىتىمىزنىڭ ئاخىرقى مەقسىتى ۋەتىنىمىزدە

ختاي تاجاۋۇزچى كۆچمەنلىرىنىڭ كۆپىيىشىنى توختىتىپ، مەخپىي پارتىزانلىق ھەرىكەت ۋەزىيىتى يارىتىشتىن ئىبارەت ئىككىنچى باسقۇچلۇق ھەرىكەت دولقۇنىغا ئاساس يارىتىش بولىدىغانلىقىنى، ئىككىنچى باسقۇچلۇق مىللىي مۇستەقىللىق ھەرىكىتىمىزنىڭ مىللىي ئارمىيە دەۋرىنى يارىتىش بولىدىغانلىقىنى بىلىمىز.

ئېزىلگەن ۋەتەنداشلار!

بىز بۇ ئۈچ باسقۇچلۇق مىللىي مۇستەقىللىق ھەرىكىتىمىزنىڭ ئەڭ ھەل قىلغۇچ باسقۇچى بولغان بىرىنچى باسقۇچنى باشلاش ئالدىدا تۇرماقتىمىز. بىز بۇ ھەرىكەت پىلانلىرىنى ئۈنچىلىك ئاسان قولغا كەلتۈرمىدۇق. بىز بۇ پىلاننى قولغا كەلتۈرۈش ئۈچۈن سەكسەنىنچى يىللارنىڭ باشلىرىدىكى تاۋۇت كۆتۈرۈپ نامايىش قىلىش دولقۇنى، سەكسەن بەشىنچى يىلىدىكى «ئون ئىككىنچى دېكابىر ئوقۇغۇچىلار ھەرىكىتى» دولقۇنى، توقسەن بىرىنچى يىلىدىكى «بارىن پىدائىيلىرى ھەرىكىتى»، توقسەن يەتتىنچى يىلىدىكى «غۇلجا ۋەقەسى»، توقسەن سەككىزىنچى يىلىدىكى مۇھاجىرلار ھەرىكىتى قاتارىدىكى پاجىئەلىك ھەرىكەتلىرىمىزدىن ئالغان قانلىق ساۋاقلار ئاساسىدا ۋە توقسەن ئىككىنچى يىلى مۇۋەپپەقىيەتلىك سىناق قىلىنغان «بەشىنچى فېۋرال ’چاغان بايرىمى‘ ۋەھىمە پەيدا قىلىش ھەرىكىتى» تەجرىبىلىرىمىز ئاساسىغا نۇرغۇن ئەمەلىي سىناقلارنى باشتىن ئۆتكۈزۈش ئارقىلىق قولغا كەلتۈردۇق. ئاخىرىدا بۇ ئۈچ باسقۇچلۇق مىللىي مۇستەقىللىق ھەرىكەت پىلانىمىزنىڭ ۋەتىنىمىز مىللىي مۇستەقىللىق ھەرىكىتىگە ئەڭ ئۇيغۇن ھەرىكەت شەكلى ئىكەنلىكىنى تونۇپ يەتمەكتىمىز. بۇ بىزنىڭ قولىمىزدىكى ئەڭ ئاخىرقى پۇرسەت. بىز بۇ پۇرسەتنى قولدىن بەرمەي، ۋەتىنىمىزدىكى ختاي تاجاۋۇزچىلىرىنىڭ كۆچمەنلەر سانىنى تەدرىجىي شەكىلدە توقسىنىنچى، سەكسەنىنچى، يەتمىشىنچى ۋە ئاتمىشىنچى يىللاردىكى سانىغا قايتۇرۇپ، ۋەتىنىمىزدە پارتىزانلىق كۈرەش باسقۇچى ۋە مىللىي ئارمىيىمىز بولغان مۇنتىزىم ئۇرۇش باسقۇچلىرىنى قايتا ئەسلىگە كەلتۈرۈش ئۈچۈن دەرھال ھەرىكەتكە ئاتلىنىشىمىز لازىم.

قەدىرلىك شەرقىي تۈركىستان خەلقى!

بىزنىڭ بۇ شەرەپلىك ھەرىكىتىمىز ھەقىقەتەنمۇ ئىنتايىن ئېغىر قىيىنچىلىق ۋە خەتەرلىكلەر بىلەن تولغان ۋەزىيەتكە توغرا كەلمەكتە. بۇ ھەرىكىتىمىز جەريانىدا بىز ھەرقانداق بىر خەلقئارا جامائەتچىلىكنىڭ ھىمايىسىگە ئېرىشەلمەيمىز. ۋەتىنىمىز ئىچىدىمۇ ئومۇمىي خەلق ھەرىكىتى بويىچە ھەرىكەت قوزغىيالمايمىز. بىز چېكىدىن ئاشقان خىتاي دۆلەت تېررورلۇق بېسىمى ئاستىدا، بىر تىيىنلىق ئىقتىسادىي ئاساسىمىز يوق، بىر تالمۇ ئۇرۇش قورالىمىز يوق، ئاشكارىلىنىپ قالساق قاچالىغۇدەك بىرەر ئازاد رايونىمىز ياكى ھىمايىچى بىرەر دوست دۆلەتمۇ يوق، يوشۇرۇنغۇدەك بىرەر مېتىر يېرىمىزمۇ يوق، ئەركىن مەسلىھەتلەشكۈدەك ئىشەنچلىك بىرەر ئادىمىمىز، يېتەكچىلىك قىلالىغۇدەك بىرەر قوماندانىمىزمۇ يوق، بىر تەرەپتىن خىتاي تاجاۋۇزچىلىرى بىلەن بىرگە ئىشلەپ يۈرۈپ پائالىيەت قىلىشقا مەجبۇرمىز. بۇنداق بىر ھەرىكەتنىڭ مۇتلەق مەخپىي پائالىيەت قىلىدىغان جېنىنى ئالقىنىغا ئالالايدىغان ئىنتايىن ئاز ساندىكى پىدائىيلىرىمىزغىلا تايىنىپ ئېلىپ بارغىلى بولىدىغان ھەرىكەت ئىكەنلىكىنى تونۇپ يېتىشىمىز لازىم.

بىز شۇنىڭغا تولۇق ئىشىنىمىزكى، خەلقىمىز ئارىسىدا خەلقىمىزنى قوزغاش ئۈچۈن ئۆزىنى ئۆلۈمگە تۈتۈپ بېرىپ بولسىمۇ تەشۋىق قىلىدىغان ئابدۇخالىق ئۇيغۇرىمىزدەك، مەمتىلى تەۋپىق ئەپەندىمىزدەك، لۇتپۇللا مۇتەللىپتەك، ئۆتكۈر ئەپەندىدەك، تۇرغۇن ئالماسلاردەك زامانىمىزغا لايىق مەخپىي تەشۋىقاتچىلىرىمىز چوقۇم ئوتتۇرىغا چىقىدۇ! تۆمۈر خەلىپىمىزدەك، غوجا نىياز ھاجىمدەك، مەمتىمىن بۇغرا ئەپەندىمدەك، غېنى باتۇرىمىزدەك، زەينىدىن يۈسۈپلەردەك زامانغا ماس قەھرىمان مەخپىي ۋەھىمە پەيدا قىلغۇچىلىرىمىز چوقۇم يېتىشىپ چىقىدۇ!

قەدىرلىك ۋە پىداكار يۇرتداشلار!

مەخپىي پائالىيەت ۋاستىسى ئارقىلىق خىتاي تاجاۋۇزچىلىرىغا بىر مىنۇتمۇ تىنچلىق بەرمەيدىغان ۋەھىملىك ۋەزىيەت پەيدا قىلىشقا ئۆزىمىزنى پىدا قىلايلى!

بىز كەلگۈسى ئەۋلادلىرىمىزغا بۈگۈنكىدىن ئازراق تاجاۋۇزچى مىراس قالدۇرۇش ئۈچۈن بولسىمۇ بارلىقىمىزنى بېغىشلايلى!

ھەمـمە ئـش مللـي مۇسـتەقللقمز ئۈچـۈن دەپ، مەخپـى جەڭـگە دەرھـال ئاتلنايلى!
بزنىڭ ھەركتىمز ھەققانى ھەركەت!
ياشسۇن شەرقىي تۈركستان خەلقى!

قوشۇمچە:

ئىمان ۋە ئۇيغۇرلار

بـۇ ماقـالە، ۋەتەنپەرۋەرلـك بـلەن ئېتىقـات ئوتتۇرسـدىكى مۇناسـۋەتلەرنى ئـزاھلاش، شـۇنىڭدەك بـۇ بـر يـۈرۈش كتـابلار ئۈستىدە دىنى جەھەتـتىن بېـرىلگەن رەددىـيەلەرگە جاۋاب سـۈپىتىدە يېزىلغان بولۇپ، پايدىلىنىش ئۈچۈن بۇ كتابقا قوشۇمچە قىلىندى.

مەن بۇ يەردە ئەنئەنۋى ئىسلام ئەقدىلىرىگە مەھكەم باغلىنىـپ، شـۇ ئاساسـتا ئـۆز دىنىي ۋەزىپىلىرىنـى ئورنىغـا كەلتۈرۈشـكە تىرىشـپ كېلىۋاتقـان كلاسسـك مۇسـۇلمان ئەقدىسىگە ئەمەل قىلىدىغان خەلقىمگە خىتاب قىلىشنى مەقسەت قىلغان ئەمەسـمەن. مەن بۇ يەردە توختالماقچى بولغىنىم، ۋەتىنىمىز مىللىي مۇستەقىللىق ھەركىتىدە ئىنتايىن مـۇھىم ئـورۇن تۇتـىدىغان ئىسـلام ئەقـىدىلىرىنىڭ زامـانىمىزدا قانـداق چۈشىنىلىشـى كېرەكلىكىنى بىلەلمەي يۈرگەن ۋە ئىسلام دىنىـي چۈشـەنچىلىرى بـىلەن ئۇچۇرۇشـۇش پۇرسـتى بولمىغـان، يـاكى ئـاز-تـولا ئىسـلام كلاسسـك ئەقدىلىرىـدىن خەۋەردار بولغىنىدىمۇ، ئـۆگەنگەن ئىلـىم يەن، ھەرخـل يەن-تېخنىكـا بىلىملـرى بـىلەن ئـاگلاپ كېلىۋاتقان ئىسلام ئەقـدىلىرىنى كېلىشـتۈرەلمەي، ئىسـلام دىنـدىن گۇمانلىنـپ يـاكى ئېتىقادىنى مۇستەھكەملىيەلمەي يۈرگەن 'بىلىملىك' ياش ئۇيغۇرلىرىمىز بـىلەن ئىسـلام

دىننى ئەركىن مۇلاھىزە قىلىپ، بۇ ھەقتىكى پرىنسىپال مۇجمەللىكلەر ئۈستىدە تالاش-تارتىش قىلىشنىلا مەقسەت قىلدىم.

مېنىڭ قارىشىمچە، ھەرقانداق بىر ئەقىدە — ئۇ مەيلى ماتېرىيالىزمنى ئاساس قىلسۇن ياكى ئىدېئالىزمنى ئاساس قىلسۇن، مۇتلەق تۈردە ئەڭ مۇكەممەل بىرەر پىكىر قىلىش سىستېمىسى ئاساسىدا تەتقىق قىلىشقا بولىدىغان پەلسەپىلىك ئاساسقا ئىگە بولۇشى شەرت. ئەڭ بولمىغاندا 18-ئەسىردىن بېرىقى دۇنيا ئەنە شۇنداق بىر پىكىر قىلىش قورالىغا ئاساسەن ئۆز ئەقىدىلىرىنى بەلگىلەشكە تىرىشىپ كەلمەكتە.

ئۇچۇقراق ئېيتقاندا، يېقىنقى ئىككى ئەسىرلىك دۇنيا ئىنسانلىرىنىڭ ئەڭ زامانىۋى قىسمى كائىناتنىڭ مۇتلەق سىستېمىلىق قانۇنىيەتلەر بىلەن ھەرىكەت قىلىپ كېلىۋاتقانلىقىنى كۈنسايىن چوڭقۇر تونۇپ يەتمەكتە. بۇ خىل تونۇش، كائىناتنىڭ ياراتقۇچىسىنى بىۋاستە تونۇيالىشى بىلەن مۇناسىۋەتسىز ھالدا مۇۋەپپەقىيەتلىك ئالغا ئىلگىرىلىمەكتە. ھەتتا كائىناتنىڭ ياراتقۇچىسىنى بىۋاستە تونيالىدۇق دېگۈچىلەرنىڭ مۇتلەق كۆپ قىسمى بۇ كائىناتنىڭ مۇتلەق سىستېمىلىق بىر شەكىلدە ھەرىكەت قىلىۋاتقانلىقىنى تونۇشتا بەكلا كېيىن قالماقتا دېيىش مۇمكىن. بۇ جەھەتتە كائىناتنىڭ بىۋاستە ياراتقۇچىسى دەپ چوقۇنۇپ كېلىۋاتقان ھەرخىل ياراتقۇچى ھەققىدىكى ئەقىدىلەرگە ئىگە كىشىلەر تىوپلىمى ئومۇمىي يۈزلۈك ھالدا كائىناتنىڭ مۇتلەق سىستېمىلىق تەبىئىي قانۇنىيەتلەر بويىچە ھەرىكەت قىلىۋاتقانلىقىنى كەشىپ قىلىش پائالىيەتلىرىنى، قانداقتۇر ئۆزلىرى چوقۇنۇپ كېلىۋاتقان ياراتقۇچىسىغا خائىنلىق قىلغانلىق دەپ ھېسابلاشتا ئاڭلىق ياكى ئاڭسىز شەكىلدە چىڭ تۇرۇپ كېلىۋاتقانلىقى بىر ئومۇمىي ھال بولۇپ ئىپادىلەنمەكتە. بولۇپمۇ بىز مۇسۇلمانلار دۇنياسى بۇ جەھەتتە ئالاھىدە كۆزگە چېلىقماقتىمىز دېسەك ئۆزىمىزنى كەمسىتكەن ھىسابلانمىساق كېرەك دەپ ئويلايمەن.

ئەسلىدە، ئىنسانىيەتمۇ كائىناتنىڭ سىستېمىلىق ھەرىكەت قانۇنىيەتلىرىگە شەرتسىز بويسۇنۇشقا مەجبۇر بولىدىغان ئۆزگىچە بىر مەۋجۇدىيەت بولغىنى ئۈچۈن، ئىنسانىيەتنىڭ ھەرخىل تەبىئىي پەن پائالىيەتلىرىلا بۇ مۇكەممەل يارىتىلىپ قانۇنىيەتلىك

ھەرىكەت قىلىۋاتقان كائىنات ھەرىكىتىنىڭ بىر تەركىبىي قىسمى بولۇپلا قالماي، بەلكى ئۇلارنىڭ بارلىق ئىجتىمائىي پائالىيەتلىرىمۇ ئەنە شۇ ئەڭ مۇكەممەل قانۇنىيەتلەر بىلەن ھەرىكەت قىلدىغان كائىناتنىڭ بىر تەركىبىي قىسمى ئىكەنلىكى مۇقەررەر. شۇڭا، ئىنسانىيەتنىڭ بارلىق تەبىئىي پەن پائالىيەتلىرىگە ئوخشاشلا بارلىق ئىجتىمائىي پائالىيەتلىرىمۇ مۇتلەق سىستېمىلىق ۋە قانۇنىيەتلىك روي بېرىشىنى ھەرگىز ئىنكار قىلىشقا بولمايدىغانلىقىنى كۆرۈۋېلىشقا بولىدۇ. يەنى، بارلىق ئىجتىمائىي پائالىيەتلىرىمىزنى تەبىئەتتىن ئايرىپ تەتقىق قىلىشىمىز، گويا كائىناتنىڭ يارىتىلىش قانۇنىيەتلىرىگە خىلاپ ھەرىكەت قىلىشىمىزدىن دېرەك بەرمەكتە. شۇنداق ئىكەن، غەرب ئەل خەلقلىرى چېركاۋلىرىنىڭ خاتا تەلىماتلىرىغا پىسەنت قىلماي، خۇددى بارلىق تەبىئىي پەن نەتىجىلىرىگە ئوخشاشلا، ئىجتىمائىي پەن تەتقىقاتلىرىدىمۇ يېقىنقى بىر قانچە ئەسىر مابەينىدە تۆپلۈك بىر يۈكسىلىشنى بارلىققا كەلتۈرگەن بولۇپ، بۇ جەرياندا ئۇلار مۇقەررەر بىر سىستېمىلىشىش دەۋرىگە قەدەم باستى دېيەلىشىمىز مۇمكىن. دەرۋەقە، بۇ تۆردىكى سىستېمىلىشىش، مۇتلەق كۆپ جەھەتلەردە كونا ئىجتىمائىي پەن ئەقىدىلىرىنى ياكى تەتقىقات ئۇسۇللىرىنى رەت قىلىش ياكى ئىسلاھات قىلىش بىلەن بارلىققا كەلمەكتە. ھالبۇكى، مۇسۇلمان ئۆلىمالىرى بۇ نۇقتىنى قەتئىي قوبۇل قىلىشماي، ئۆزلىرىنىڭ بىردىن-بىر توغرا يول دەپ تونۇپ كېلىۋاتقان كونا ئىجتىمائىي ئەقىدىسى بىلەن تەتقىقات ئۇسۇلىلىرىدا چىڭ تۇرۇپ كەلمەكتە. ئۇلارنىڭ بۇ خىل چىڭ تۇرۇۋېلىش ئىپادىسى ئىجتىمائىي تەتقىقات جەھەتلەردىلا روي بېرىپ قالماستىن، تەبىئىي پەن تەتقىقاتلىرى ساھەسىدىمۇ، ھەتتا ئىنسانىيەتكە مۇناسىۋەتلىك بارلىق پائالىيەت ساھەلىرىدە كۆرۈنەرلىك ئىپادىلەنمەكتە. ھەتتا ھازىرقى زامان تەبىئىي پەن قانۇنىيەتلىرىنى چۈشەندۈرۈشتە بۇ كونا قاراشقا چىڭ ئېسىلىۋالغان كىشىلەر ئۆزلىرىنىڭ قولىدىكى بارلىق ’قانۇنىيەت‘ تىزىملىكلىرى ئىچىدىن تۈزۈكرەك بىرەر ’دەلىل‘ تاپالماي، زامانىۋى كەشپىياتلارنى بىر ئامالللارنى قىلىپ ئىنكار قىلىشقا پۈتۈن كۈچى بىلەن تىرىشىپ كەلمەكتە. زادىلا ئامالى قالمىغاندا، بەزى كەشپىياتلارنى ئۆز دىنىي ئەقىدىلىرى بىلەن ياراشتۇرۇۋېلىش ئۈچۈن بولسىمۇ كۈچ چىقارماقتا. مېنىڭ

كۆزىتىشىمىدىن قارىغاندا، ئىسلام پرىنسىپلىرىنى ھازىرقى زامان تەبىئىي ياكى ئىجتىمائىي پەن كەشپىياتلىرى بىلەن بىر ئاماللارنى قىلىپ ياراشتۇرۇشقا بولارمۇ دەيدىغان مەسىلە مەۋجۇد ئەمەس. دەل بۇنىڭ ئەكسىچە، بۈگۈنكى ئىلىم پەن كەشپىياتلىرى بىلەن ئىسلام ئەقىدىلىرى پۈتۈنلەي بىر-بىرسىنى ئىسپاتلاپ كەلمەكتە. يەنى، تېخىمۇ كەسكىنرەك ئېيتقاندا، قۇرئان تەلىماتلىرى ئىلىم پەن كەشپىياتلىرىنى تولۇق رىغبەتلەندۈرىدىغان تەلىماتلار بىلەن تولغان دەپ ھۆكۈم قىلىشقا ھەقلىقمىز!

ئۇنداقتا، تەخمىنەن 15 ئەسىرگە يېقىن ۋاقىتتىن بۇيان قۇرئان كەرىمنى قولىدا تۇتۇپ كېلىۋاتقان مۇسۇلمانلار دۇنياسى قانداق قىلىپ شۇنچە كەينىدە سۆرىلىپ يۈرىدىغان ھالەتكە چۈشۈپ قالدى؟ مەن بۇ يەردە مۇشۇ جەھەتتىكى قىسقىچە مۇھاكىمەم ئارقىلىق ’ئىلمىي مۇسۇلمانلىق‘ — بۇنىڭغا قانداق نام بەرسە بولىدىغانلىقىنى بىلەلمىدىم — قارىشىنى تەسۋىرلەپ بېرىشكە تىرىشىمەن. دەرۋەقە، بۇ جەھەتتىكى تەييار تەتقىقات ماتېرىياللىرىنىڭ يوقلۇقى — ئەڭ كېمىدە مېنىڭ ئۈچۈن يوقلۇقى — تۈپەيلىدىن، بىر قىسىم پرىنسىپال خاتالىقلارنى سادىر قىلىشلاردىنمۇ ساقلىنالىشىم تەس. شۇنىڭغا ئىشىنىشكە بولىدىكى، بۇ جەھەتتىكى تەتقىقاتلىرىمىزنىڭ كېڭىيىشى ۋە چوڭقۇرلىشىشىغا ئەگىشىپ، ئورۇنسىز سادىر قىلىنىدىغان خاتالىقلارمۇ كۈنسايىن ئازىيىپ بېرىشى مۇقەررەر. بۇ جەھەتتە، ئاللا مېنى كەچۈرەر دەپ تىلەكتە بولىمەن.

بۈگۈنكى ئۇيغۇر كلاسسىك مۇسۇلمان قارىشىدىكى كىشىلىرىمىزنىڭ مۇتلەق كۆپ قىسمى ’مەكتەپ يۈزى كۆرۈپ قالغان ئۇيغۇرلار‘ تەبىقىسىنى چىن دىلىدىن مۇسۇلمان دەپ ئېتىراپ قىلغۇسى كەلمەيدۇ. ھەتتا ئۆزلىرىنى ئىسلام بىلىملىرى جەھەتتە ’ئالىم، داموللا، ئاخۇنۇم، ئىمام، مورت‘ دەپ تونۇيدىغانلارنىڭ مۇتلەق كۆپ قىسمى ھازىرقى زامان ئىلىم پەن ساۋاتىنى ئالغان، بىرەر زۆرۈرىيەت بولمىسىلا مەسچىتلەرگە يولۇقمايدىغان، ناماز ئوقۇمايدىغان، زاكات ياكى دىنىي ئىنئاملار بەرمەيدىغان، روزى تۇتمايدىغان، مەككىگە بېرىپ ھاجى بولۇپ كېلىشنى ئويلاپمۇ قويمايدىغان، ھەتتا چاچ قويۇۋېلىپ، ھاراق ئىچىپ يۈرىدىغان ئەرلەر، يۈز-كۆزىنى بوياپ چاچلىرىنى پاخپايتىپ يالاڭۋاشتاق يۈرىدىغان ئاياللارنى كۆرسە قىلچە تەمترىمەستىنلا

ئۇلارنى ”كاپىر“ دەپ ھۆكۈم قىلىشىدۇ.

— مۇسۇلمانلىقنىڭ بەش شەرتى — ھەتتا بىز ئۇيغۇرلارنىڭ دېيىشىمىز بويىچە بەش پەرزى — نى ئادا قىلمىغانلار مۇسۇلمان بولالمايدۇ!

بىز ئۇيغۇرلار ئارىسىدا بۇنداق دىنىي كۆز قاراشلارغا قارشى بولىدىغانلار ئانچە كۆپ بولمىسا كېرەك؟ يەنى، بىزنىڭ خېلى كۆپ كىشىلىرىمىز يۇقىرىقىدەك مۇسۇلمانلىقنىڭ ’تۆتكى شەرتلىرى‘ نى ئۇن-تۈنسىز ئېتىراپ قىلىپ تۇرۇقلۇقمۇ ئەمەل قىلىشمايدۇ ياكى ئەمەل قىلمىغانلىقىنى بىلىپ تۇرۇقلۇقمۇ ئەنسىرىشىپ كەتمەيدۇ. ئەمما سىز ئۇلارنىڭ يېڭىدىن بىر چەتكە تارتىپ تۇرۇپ ”سەن مۇسۇلمانمۇ؟“ دەپ سورىغىنىڭىزدا، ئۇلارنىڭ ھەممىسىلا دېگۈدەك قىلچە ئىككىلەنمەي ”مەن مۇسۇلمانمەن“ دەپ جاۋاب بېرىشىدۇ! دېمىسىمۇ بۇ تۈردىكى ئۇيغۇرلار تونگۇز گۆشى يېمەيدۇ، يات دىندىكىلەر بىلەن توي قىلىشمايدۇ، كۆپ ۋاقىتلاردا بىسمىللا ئېيتىشنى، ئەسسالامۇ ئەلەيكۇم، ۋە ئەلەيكۇم ئەسسالام دەپ سالام بېرىشنى ئۇنتۇمايدۇ، ئوغۇللىرىنى قەتئىي سۈننەت قىلدۇرىدۇ، ئىمامغا نىكاھ قىلدۇرماي توي قىلىشمايدۇ، نامىزىنى چۈشەرتكۈزمەي مېيىتىنى كۆممەيدۇ، دىنىي مۇراسىملاردىن نەزىر-چىراغ، ھېيتلارنى ھەرگىزمۇ قولدىن بەرمەيدۇ. ... قىسقىسى بۇ تۈردىكى ئۇيغۇرلارنىڭ ھەرقاندىقى مولla چاقىرىپ ئەزان توۋلاپ قويدۇرغان مۇسۇلمانلارغا خاس ئىسمىنى باشقا بىر دىندىكى مىللەتلەرنىڭ ئىسىملىرىغا، يەنى ’ۋاڭ، جاڭ، ئالېكساندىر، جونسون ...‘ دېگەندەكلەرگە ئۆزگەرتىۋېلىشنى خىيالىغىمۇ كەلتۈرمەي بىر ئۆمۈر پەخىرلىنىپ ساقلىشىدۇ! ھەتتا ساپ كوممۇنىست ھېسابلىنىدىغان سەيپىدىن ئەزىزى، تۆمۈر داۋامەت قاتارىدىكىلەرمۇ نامىزى چۈشۈرۈلمەي كۆمۈلۈشنى ھەرگىزمۇ خالىمايدۇ! ئەگەر ئۇلار كاپىر، دىنسىز بولغىنىدا نېمە ئۈچۈن خىتايلاردەك ئادەتلەرنى تولۇق قوبۇل قىلىشمايدۇ؟ ياكى بولمىسا خرىستىيانلىق دەمدۇ، بۇددىستلىق دەمدۇ ئىش قىلىپ قايسى بىر ئېتىقاتنى تاللىۋېلىشمايدۇ؟ بۇلار قانداق مۇسۇلمانلار؟ بىز بۇ كىشىلىرىمىزنى بىراقلا كاپىر دەپ قاتاردىن چىقىرىۋەتسەك قانداق بولار؟ مۇسۇلمانلىقنىڭ ئەسلى شەرتلىرى زادى نېمە؟

بۇ تۈردىكى ئۇيغۇرلىرىمىزنىڭ سانىنى ئاز مۆلچەرلەشكىمۇ بولمايدۇ. ئۇنىڭ

ئۇستىگە بۇ تۈردىكى كىشىلىرىمىزنىڭ مۇتلەق كۆپ قىسمى شەھەرلەردە ئولتۇراقلاشقان بولۇپ، بىر قەدەر بىلىملىك ياكى ھازىرقى زامان پەن-مەدەنىيەت بىلىملىرىدىن خەۋىرى بار كىشىلەر دېيىشىمىز مۇمكىن. يەنى، بۇ تۈردىكى كىشىلىرىمىز مىللىتىمىزنىڭ تەقدىرىگە ئالاھىدە چوڭ تەسىر كۆرسىتەلەيدىغان كىشىلىرىمىز ھېسابلىنىشى مۇمكىن.

ئەمدى بىز بۇ كىشىلەرنىڭ ئىچىگە كىرىپ چىقىدىغان بولساق، بۇ تۈردىكى كىشىلەرنىڭ خېلى كۆپ قىسمى دىن توغرىسىدا بەكلا پاسسىپ قاراشلارغا ئىگە كىشىلەر ئىكەنلىكىنى كۆرۈپ ئالالايمىز. يەنى، بۇ كىشىلىرىمىزنىڭ خېلى كۆپ قىسمى خەلقىمىز ئارىسىدىكى دىنىي ئالىم، دىنىي ئۆلىما دەپ تونۇلىدىغان كىشىلىرىمىزنىڭ قاراشلىرىنى ئاساسەن مۇتەئەسسىپلىك، خۇراپىيلىق، بىلىمسىزلىك ... دەپ باھالىشىدۇ. دېمىسىمۇ بۇ تۈردىكى كىشىلىرىمىز زامانىۋى مەكتەپلەردە ئوقۇغان بىلىملىرى بىلەن موللىلىرىمىزنىڭ دېگەنلىرى ئوتتۇرىسىدا تۈزۈكرەك بىرەر ئورتاقلىقنىڭ يوقلىقىنى، ھەتتا نۇرغۇن جەھەتلەردە بىر-بىرسىگە زىت كېلىدىغانلىقىنى ھېس قىلىشىدۇ. ئەمما ئوقۇغان بىلىملىرىنىڭ ئاساسەن ئالغاندا تەبىئەت قانۇنىيەتلىرىگە ئۇيغۇن كېلىۋاتقانلىقىنى ئىنكار قىلغۇدەك كۈچكىمۇ ئىگە ئەمەس. ئۇنداقتا، مىليونلىغان يىللاردىن بۇيان ئۆزگەرمەي كېلىۋاتقان بۇ تەبىئەت قانۇنلىرىنى بىر قىسىم كىشىلەرنىڭ دۇئا قىلىپ تىلىشى بىلەنلا ئۆزگەرتىۋېتىشكە، نامازدا ئولتۇرۇپ تەلەپ قىلىشى بىلەن قولغا كەلتۈرۈشكە بولامدۇ؟ دىنىي زاتلىرىمىزنىڭ تەشۋىقاتىدىكى ئەنە شۇنداق تەلىماتلىرىغا بۇ ’بىلىم ئوقۇغان‘ تەبىقىدىكىلەر زادىلا ئەقلىنى يەتكۈزەلمەيدۇ.

يۇقىرىقىدەك مۇجمەللىكلەر بىزنىڭ ئاز-تولا ’بىلىم‘ دىن خەۋىرى بولغان كىشىلىرىمىزنى موللىلىرىمىزنىڭ دېگەنلىرىگە ئىشەنمەسلىك، نەتىجىدە ئىسلام دىنىغىمۇ گۇمان بىلەن قارىشىنى كەلتۈرۈپ چىقارماقتا. بۇنداق بىر ئەھۋالدا ئۇلاردىن ئىسلام دىنىنىڭ ’بەش پەرزى‘ نى ئادا قىلىشىدىن ئۈمىد كۈتۈشكە بولامدۇ؟ ھەتتا ئۇلار ئۆگەنگەن ئىلىم پەن بىلىملىرىنىڭ تېخىمۇ چوڭقۇرلاپ بېرىشىغا ئەگىشىپ، ئۇلارنىڭ دىنغا ئەھمىيەت بەرمەسلىك خاھىشلىرى تېخىمۇ كۈچىيىپ كېتىدۇ. بۇنداق بىرسىدىن

موللىلىرىمىزنىڭ تەلەپ قىلىدىغان ’پەرز‘ لىرىنى بەجا كەلتۈرۈشنى تەلەپ قىلىش تېخىمۇ تەسكە توختايدۇ. ئۇنىڭ ئۈستىگە موللىلىرىمىز تەرغىب قىلىپ كېلىۋاتقان ’مۇسۇلمان بولۇشنىڭ بەش پەرزى‘ نى دىققەت بىلەن كۆزىتىدىغان بولساق، بۇ پەرزلەرنىڭ ھېچ قايسىسى ناھەق جەمئىيەتكە قىلچە تەسىر قىلالمايدىغان، نوقۇل ھالدا ئۇ دۇنياغىلا ئەسقاتىدىغان، بەك بولۇپ كەتسە ئەخلاقىي پەزىلەتلەرگە، شەخسكە خاس شەرتلەردىن تەشكىل تاپقانلىقىنى كۆرۈپ ئالالايمىز. ئىسلام دىنىنىڭ بىر ئىجتىمائىي دىن بولۇشىدىن قارىغاندا، ئۇنىڭ شەرتلىرىمۇ ئىجتىمائىي مۇھىتقا ئەمەلىي تۆھپىسى بولىدىغانلىقىنىمۇ ئۆزىگە شەرت قىلغان بولۇشى لازىم ئىدى. شۇنىڭدەك يەنە شەرت دېگەن سۆزنىڭ ئەقەللىي لۇغەت مەنىسىمۇ ئۇنىڭغا ئىتائەت قىلغاندا توغرا بولىدىغان، ئىتائەت قىلمىغاندا ياكى كەم ئىتائەت قىلغىنىدا خاتا بولىدىغان بىر ھۆكۈم مەنىسىگە ئىگە سۆز بولۇشى كېرەك ئىدى. بۇ نۇقتىدىن ئالغاندا، بۇ شەرتلەر قەتئىي ئەمەل قىلىنىشى شەرت بولۇشى كېرەك. ئەمما ئەمەلىيەتتە ئۇنىڭ بىرىنچى شەرتىدىن باشقىلىرى مۇئەييەن شارائىتلارغا باغلىق ئەمەل قىلىنىدىغان نىسپىي شەرتلەر ئىكەنلىكىنىمۇ كۆرۈپ ئالالايمىز. ئەمما بىرىنچى شەرتى بولغان ئىمان ئېيتىش مىزانى — كەلىمە شاھادەت كەلتۈرۈش شەرتى ھەقىقىي شەرت ھېسابلىنىدۇ. يەنى، سەپەر ئۈستىدە، نامراتلىق ئەھۋاللاردا، جىسمانىي جەھەتتە ساغلام بولماي قالغانلىرىدا ياكى ھەددىدىن ئېغىر قىيىن شارائىت ئاستىدا قالغانلىرىدا بىرەر قېتىم بولسىمۇ رەت قىلىۋېتىش مۇمكىنلىكىنى ھەرگىزمۇ قىياس قىلالمايمىز. مانا بۇ ھەقىقىي شەرت — پەرز ئىكەنلىكىنى كۆرسىتىدۇ. ئەمما قالغان تۆت ۋەزىپىنىڭ ئۈنچىلىك كەسكىن ۋەزىپە ئەمەسلىكىنى كۆرەلەيمىز. بۇ نۇقتىمۇ ئىسلام شەرتلىرىگە قارىتا مۇجمەللىكلەرگە سەۋەب بولماقتا. بۇ تۈردىكى كىشىلىرىمىز يەنە ھەرخىل تەشۋىقات ۋاستىلىرىدىن پايدىلىنىپ دۇنيانى كۆزىتىش نەتىجىسىدىمۇ موللىلىرىمىزدىن ئاڭلىغان دىن چۈشەنچىلىرىگە بولغان ئىشەنچسىزلىكى تېخىمۇ ئارتىپ كەتمەكتە: ”دۇنيادا ئىسلام دىنىغا ئىشەنمەيدىغان ئەللەرنىڭ ئىلىم پەن تەرەققىياتى شۇنچىلىك يۈكسەك پەللىلەرگە يەتكەنكى، دۇنيادىكى ھەرقانداق مەن-مەن دېگەن ئىسلام ئەللىرىمۇ ئەنە شۇ ’كاپىر‘

دەپ تونۇلىدىغان غەرب ئەللىرىنىڭ قولىدىكى ئويۇنچۇققا ئايلىنىپ قالماقتا. شۇنچە مول نېفىت بايلىقىنى قولىدا تۇتۇپ تۇرغان، ئەڭ باي مۇسۇلمانلار دەپ قارىلىۋاتقان ئەرەپ ئەللىرىنىڭ ھېچقايسىدا بىرمۇ پەن-تېخنىكا كەشپىياتچىسى كۆرۈلمەيدۇ. كۆرۈلمەيدىلا ئەمەس، كىچىككىنە ئىسرائىل دۆلىتىگە كۈچى يەتمەي، پەلەستىن ئەرەبلىرى خانىۋەيران ھالەتتە تۇرماقتا. ئۇلار ئىسرائىلىيلىقلارنىڭ ئۆزلىرى بىلەن ئوخشاش بىر چۆل ئىچىدە تۇرغىنىغا قارىماي ياساپ چىقالىغان ئايروپىلان-تانكىلىرىغا قارشى تاش-توقماقلار بىلەن قارشى تۇرىدىغان پاجىئەلىك ھالەتتە تۇرماقتا! نېمىشقا مۇسۇلمان ئەللىرىدە ھەممە نەرسە تەل، ھەتتا ئۆزلىرىمۇ ھەرگىز ئېغىزىدىن چۈشۈرمەيدىغان ئەڭ توغرا ھەقىقەت بولغان قۇرئان كەرىم قولىدا تۇرۇقلۇق، بىرەرسىمۇ ئىلىم پەندە دۇنياغا تونۇلغۇدەك ھازىرقى زامان كەشپىياتلىرىنى يارىتالمايدۇ؟ دېمەك، مۇسۇلمانلار ئۇ يەرلەردىمۇ بىزنىڭ موللىلىرىمىزغا ئوخشاش ئىلىم-پەننى ئېتىراپ قىلىشمايدىكەندە! ئۇنداقتا بۇ ئىسلام دىنىدا بىر ئەجەللىك كەمچىلىك، ھەتتا ئېغىر خاتالىق بولۇشى مۇقەررەر!“

ھېلىمۇ ياخشى، ۋەتىنىمىزدە مەدەنىيەتسىز خىتايلارنىڭ ھۆكۈمران بولۇپ قالغىنى، ئەگەر غەربلىكلەردەك تەرەققىي قىلغان باشقا دىندىكى كىشىلەر ۋەتىنىمىزنى بېسىۋالغان بولسا، بۇنچە ئۇمىدسىز دىنىي قاراشلارغا ئىگە بولۇپ تۇرۇۋاتقان بۇ كىشىلىرىمىز ئاللىمۇ قاچان ئىسلام دىنىدىن چىقىپ ئۆزلىرىگە خرىستىيانلىق دەمدۇ ئەيتاۋۇر باشقا بىرەر دىننى تاللىۋالاركەندۇق! قارىغاندا، بۇ يېقىنلاردا غەرب مەدەنىيىتىنى بىۋاستە كۆرۈپ قالغانلار ئىچىدە بۇنداق قىلغانلارنىمۇ يوق دېيىشكە بولمىسا كېرەك؟

بىزنىڭ دىنىمىزدا، ھېچ بولمىغاندا بىزنىڭ موللىلىرىمىز تەرغىب قىلىشىۋاتقان دىنىي ئەقىدىلەردە چوقۇم بىر تۈپكى خاتا چۈشىنىۋېلىش بولۇشى كېرەك. ... بۇ خاتالىق نەدە؟

ۋەتىنىمىزدىكى بىز بىلىدىغان مۇتلەق كۆپ ساندىكى موللىلىرىمىز، ئىسلام دىنىنى يېگانە كلاسسىك ئىسلام تەتقىقات ئۇسۇلى بىلەنلا چەكلەپ تۇتۇشىنى ئۆزلىرىنىڭ بىردىن-بىر مۇددىئاسى قىلىشتا چىڭ تۇرۇپ كەلمەكتە. يەنى، بۈگۈنكى ئىسلام ئۆلىمالىرى كلاسسىكلاشقان ئىسلام دۇنيا قارىشى بويىچە كائىناتنى تونۇش، ئۇنى تەتقىق قىلىش ۋە ئۇنىڭدىن پايدىلىنىش پائالىيەتلىرىنى مۇسۇلمانچىلىقنىڭ بىردىن-بىر

ئىلمىي تەتقىقات يولى دەپ قاراشتا چىڭ تۇرۇپ كەلمەكتە. نەتىجىدە، بۇنىڭدىن ئۇن، ھەتتا ئون نەچچە ئەسىر ئاۋۋالقى ئىنسانلارنىڭ كائىناتنى، دۇنيانى ۋە ماددىنى تونۇش چۈشەنچىلىرى ئاساسىدا بارلىققا كەلگەن كلاسسىك ئىسلام دۇنيا قارىشى بويىچە تەبىئەتنى تونۇش ۋە ئىجتىمائىي پىكىر يۈرگۈزۈش ئۇسۇلىدا چىڭ تۇرۇش، ھەتتا بۇ ئۇسۇل بويىچە ئاللانى، قۇرئان كەرىمنى چۈشەندۈرۈشنى ئۆزلىرىگە ئەندىزە (قېلىپ) قىلىشىپ، شۇ ئاساستا كەلتۈرۈپ چىقىرىلغان ئېتىقاد، ئىبادەت، ئەخلاق ۋە ئىلمىي پائالىيەتلەر بىلەن شۇغۇللىنىش كۆز قاراشلىرىنى ئۆزلىرىگە مىزان قىلىپ كەلمەكتە دېيىش مۇمكىن. ئەگەر كىمدە-كىم بۇ مىزانغا بويسۇنمايدىكەن ياكى قارشى چىقىدىكەن، ئۇنداق كىشىلەر چىن قەلبىدىن كەلىمە شاھادەت كەلتۈرگەن بولسىمۇ قەتئىي نەزەر دەرھال 'كاپىر، دىن دۈشمىنى، دىنغا قارشى' دەپ ئېلان قىلىنماقتا. خۇددى شۇنىڭدەك، كلاسسىك ئىسلام ئالىملىرىنىڭ دەستۇرلىرىدا بولمىغان ھەرقانداق بىر ماددا ياكى دۇنيا قاراش تەتقىقاتىغا قىزىقىشلارنىڭ ھەممىسىنى بىراقلا دىنسىزلىق دەپ ھۆكۈم قىلىشىپ، تارىختىكى ئىپتىدائىي ئىلىم پەن تەلىماتلىرىنى ئەڭگۈشتەر ئورنىدا ھازىرغىچە دەستۇر قىلىپ ساقلاپ كەلمەكتە. بۇ جەھەتتە كلاسسىك مىللىي تېبابەت تەلىماتلىرىغا چوقۇنۇشقا ئوخشايدىغان ساھەلەردە ئالاھىدە گەۋدىلىك ئىپادىلىنىدىغانلىقى بۇنىڭ تىپىك بىر مىسالى.

بىز بۇ يەردە تەكىتلەيدىغىنىمىز، بۈگۈنكى ئىسلام ئۆلىمالىرىنىڭ تىپىك ئىلمىي قاراش دەپ قوبۇل قىلىۋالغىنى — يەنى تېبابەتچىلىكتە ئالاھىدە كۆزگە چېلىقىدىغان ئىپتىدائىي ئىلمىي تەلىمات قارىشى دەپ قارىلىدىغان 'تۆت ئېلېمېنت تەلىماتى ياكى ئالخىمىيە، سىمىياگەرچىلىك تەلىماتى' دېگەندەك ناملاردا ئاتىلىپ كېلىۋاتقان تەلىمات، كلاسسىك ئىسلام دۇنيا قارىشىنىڭ ۋاستىلىك بولسىمۇ تۈپكى جەۋھىرى قىلىپ كېلىنگەنلىكى، بۈگۈنكى ئىسلام دۇنيا قارىشىنىڭمۇ تۈپكى پرىنسىپى قىلىپ كېلىنىۋاتقانلىقى بۈگۈنكى ئىسلام دۇنيا قارىشى ۋە تەپەككۇر ئۇسۇلى جەھەتتىكى ئەڭ ئەجەللىك نۇقتا بولۇشى كېرەك. دەرۋەقە، ۋاستىلىك ھالدا ئىسلام پەلسەپىسى دەپ قارىشقا بولىدىغان تەسەۋۋۇپچىلىق پرىنسىپلىرىنىڭ ئەڭ مۇھىم ئاساسلىرىدىن بولغان

تۆت خىل تەتقىقات ساھەسىنىڭ بىرى بولغان ماددىي تەتقىقات ساھەسى دەل شۇ «تۆت ئېلېمېنت تەلىماتى» غا تايىنىدىغانلىقىنى شەرت قىلغان.

بۇ يەردە تىلغا ئېلىنىۋاتقان «ئالخىمىيە تەلىماتى — تۆت ئېلېمېنت تەلىماتى» دېگىنىمىز، قەدىمكى يۇنان ئىلىم پەن تەلىماتلىرىنى ئاساس قىلغان ھالدا ئوتتۇرىغا چىققان بىر تەلىمات بولۇپ، پۈتۈن جاھاننى ئېغىر خۇراپاتلىقلار قاپلاپ كەتكەن ئۇ دەۋرلەردە، كائىناتتىكى مەۋجۇدىيەتلەرنىڭ رىيال ماددىي ئاساسقا ئىگە بەلگىلىك ئېلېمېنت ئاتوملىرىدىن قانۇنىيەتلىك بىر شەكىلدە بارلىققا كەلگەنلىكىنى ئېتىراپ قىلىش — ھەقىقەتەنمۇ قىياس قىلىنماس بىر دەۋر بۆلگۈچ ئىنقىلاب خاراكتېرىدىكى ۋەقە، دەۋر بۆلگۈچ بۇرۇلۇش نۇقتىسى دەپ قوبۇل قىلىشىمىزغا بولىدۇ.

بۇ يەردە ماۋزۇ سىرتىدا شۇنىمۇ ھەيرانلىق بىلەن ئويلىنىشىمىز مۇمكىنكى، بۇ دەۋر بۆلگۈچ ماددا قارىشىنىڭ ئوتتۇرىغا قويۇلۇۋاتقان دەۋرلەر، تەخمىنەن ئالغاندا ئەيسا پەيغەمبىرىمىزنىڭ پەيغەمبەرلىك دەۋرلىرىگە بەكلا يېقىن كېلىشى بولۇپ، ئەجەبا، بۇ تەلىماتنىڭ باشلىنىش ئۇندۇرملىرىمۇ ئەيسا پەيغەمبىرىمىزنىڭ ئىنسانلارنى ھەددىدىن تاشقىرى خۇراپاتلىق پاتقىقىغا پېتىپ كېتىشىدىن قۇتقۇزۇش ئۈچۈن، دۇنيانىڭ سۈف-كۆچلەر بىلەن، بۇتلاردىن تىلەش بىلەن بارلىققا كەلمەي، يېگانە ئاللانىڭ يارىتىشىدىن كەلگەنلىكىگە ئىشەندۈرۈش ئۈچۈن بەرگەن تەلىملىرىنىڭ بىرەر ۋاستىلىك نەتىجىسى بولالماسمۇ؟ ئەگەر راست شۇنداق بولغىنىدا، بۇنداق بىر يېڭى ماددا تەلىماتىنىڭ باشلىنىش نۇقتىسىنى پەيغەمبەرلىرىمىزنىڭ رولىدىن ئايرىپ نوقۇل يۇنان ئالىملىرىنىڭ ئەقلىدىن كەلگەن تەلىمات دەپلا كېسىپ ئېيتىش ئانچە مۇۋاپىق بولمىسا كېرەك. . . .

بىز يەنىلا ئۆز گېپىمىزگە كېلەيلى. بۇ نۇقتىدىن ئالغاندا، ئەينى ۋاقىتلاردىكى «تۆت ئېلېمېنت تەلىماتى» دىن ئىبارەت بۇ دەۋر بۆلگۈچ ماددا قارىشىدىن، ھەق ئاللادىن كەلگەن ئىسلام دىنىغا ئېتىقاد قىلغان مۇسۇلمانلارنىڭ چەتتە قېلىشىنى قىياس قىلىش مۇمكىن ئەمەس. دېگەندەك، ئۇنىڭدىن كېيىنكى تارىخىي ئەمەلىيەتمۇ بۇنداق چەتتە قېلىشنىڭ مۇمكىن ئەمەسلىكىنى ئارتۇقى بىلەن ئىسپاتلاپ بەرمەكتە: قەدىرلىك مۇھەممەد پەيغەمبىرىمىز خۇدانىڭ ۋەھىيلىرىنى ئىنسانلارغا يەتكۈزۈشكە باشلىشىدىن

كېيىن، مۇسۇلمان ئالىملىرى ئوتتۇرىغا چىقىشقا باشلاپ، مۇسۇلمان ئالىملىرى ئارىسىدا ئەنە شۇ دەۋر بۆلگۈچ ماددا قارىشى ئۈندۈرمىلىرى ئاساسىدا خۇدا ياراتقان كائىناتنى تۇشمۇ-تۇشتىن بەس-بەس بىلەن تەتقىق قىلىش دولقۇنى بارلىققا كېلىدۇ. بىز شۇنى ھەرگىز ئىنكار قىلالمايمىزكى، قۇرئان كەرىمنىڭ بىرىنچى سۈرىسىنىڭ بىرىنچى ئايىتى بولغان ”جىمىي ھەمدۇسانا ئەلەملەرنىڭ پەرۋەردىگارى ئاللاغا خاستۇر“ دېگەن خىتابى، يېگانە ئاللانى مەدھىيلەشنىلا مەقسەت قىلمايدۇ. ھالبۇكى، ئاللانىڭ ئۇلۇغلىقى ئىنسانلارنىڭ مەدھىيىگە قاراشلىق ئەمەس. بۇ ئايەتنىڭ ئەڭ مۇھىم مەنىسى، بۇ كائىناتنى، بۇ كائىناتتىكى بارلىق ماددىلارنى يېگانە ئاللانىڭ يالغۇز ئۆزىلا ياراتقانلىقىنى، بۇنىڭ ئۈچۈن ھېچقانداق بىر ياردەمچى مەۋجۇد ئەمەسلىكىنى، شۇنىڭدەك بۇ كائىناتتىكى مەۋجۇتلۇقلارنى يالغۇز ئاللا قىلىچە قۇسۇر تاپقىلى بولمايدىغان ئەڭ مۇكەممەل شەكىلدە ياراتقانلىقىنى، ئەگەر ئىنسانلار خۇدانىڭ ھەقىقىي ئۇلۇغلىقىنى تونۇيمەن دەيدىكەن، مانا بۇ ماددىي دۇنيانى تونۇشقا مەجبۇر ئىكەنلىكىنى، بۇ ماددىي دۇنيانى قانچىكى تولۇق تونۇپ يەتكىنىدە، خۇدانىڭ ئۇلۇغلۇقىنى شۇنچە تولۇق تونۇپ ئالالايدىغانلىقىنى، ۋە بۇنىڭ نەتىجىسىدە پۈتۈن ئىنسانىيەت ئالەمىي پۈتكۈل تارىخىي جەريانى بويىچە بۇنچە ئۇلۇغ ئاللادىن باشقا مەدھىيلەشكە ئەرزىگۈدەك بىرەر مەخلۇقاتنىڭ بولالمايدىغانلىقىنى ... تونۇپ يېتىش يولىغا باشلايدىغانلىقىنى ئەڭ ئالدى بىلەن كۆرسىتىپ ئۆتكەن. يەنى، بۇ سۈرە بىز ئىنسانلار ئۈچۈن ئالغاندا، ئاللانى تونۇشنىڭ ئەڭ يېقىن ۋە ئەڭ ئاسان يولىنىڭ كائىنات ئىچىدە ئاللا ياراتقان ماددىي مەۋجۇدىيەتلەرنى تەتقىق قىلىشتىن باشلىنىدىغانلىقىنى ئەڭ مۇكەممەل ۋە ئەڭ ئىخچام جۈملە بىلەن بايان قىلىپ بەرگەنلىكىنى كۆرۈپ ئالالايمىز؛ شۇنىڭدەك يەنە، بۇ سۈرىنىڭ قالغان ئايەتلىرىدە ئاللانىڭ ياراتقان ماددىي دۇنياسىنى تەتقىق قىلىش، ئۇنىڭدىن پايدىلىنىش يوللىرىنىڭ ئىنسانلارنى قورقۇتقۇدەك ئۈنچىلىك تەس ئىشلاردىن ئەمەسلىكىنى، بۇ ھەقتىكى ئىزدىنىش ۋە تەتقىقات جەريانىدا ئىنسانلار ئاللا نېمەتلىرىدىن بەھرىمەن بولۇش يوللىرىنىمۇ ئاسانلا قولغا كەلتۈرەلەيدىغانلىقىنى، بۇ ھەقىقەتتىن يۈز ئۆرۈش ياكى ئۇنى بۇرمىلاش، ئىنساننى ئەڭ خەتەرلىك تۈيۈق يولغا

باشلاپ كېتىدىغانلىقىنى تەكىتلەپ كۆرسەتكەن دەپ چۈشىنىشىمىزگە بولماسمۇ؟ ئۆز ۋاقتىدىكى پەيغەمبىرىمىز مۇرىتلىرىدىن بولغان مۇسۇلمانلار، قولىدا قىلچىمۇ ئىلمىي تەتقىقات ئاساسلىرى ياكى قوراللىرى بولمىغان بىر شارائىتتا ئۆز ۋاقتىدا تەييار بار بولغان ئەڭ ئىلغار كائىناتنى تەتقىق قىلىشنىڭ بىردىن-بىر قورالى بولغان «تۆت ئېلېمېنت تەلىماتى» نىڭ دەسلەپكى بىخلىرىنى ماددا تەتقىقاتىنىڭ باشلانغۇچ قورالى قىلىپ كائىناتنى كەشىپ قىلىش دولقۇنىنى باشلىۋەتكەن دېيىش مۇمكىن. دەرۋەقە، ماددا قارىشىدا ئون ئەسىردەك تۈيۈق يولغا كىرىپ قالغان ئىنسانىيەت، ئەنە شۇ ۋاقىتتىن باشلاپ ئۆزىنى بارمايلا ئەل رازى، فارابى ۋە ئىبن سىنا قاتارىدىكى ئالىملارغا ئېرىشەلىدى. بۇ ئالىملار پۈتۈن ۋۇجۇدى بىلەن جان پىدالىق كۆرسىتىپ ’ئىلمىي جىهات‘ قىلىش ئارقىلىق، «تۆت ئېلېمېنت تەلىماتى» دىن ئىبارەت بۇ يۇمران ماددا تەتقىقات تەلىماتىنى مىزان قىلىشىپ كائىناتنى كەشىپ قىلىش جەھەتتە بۇ تەلىمات ۋاستىسى ئارقىلىق يەتكىلى بولىدىغان ئەڭ يۇكسەك نۇقتىسىغا، ھەتتا ئەڭ ئاخىرقى چېكىگە يەتكۈزەلىدى. ئەندىكى ۋەزىپە، بۇنىڭدىنمۇ مۇكەممەل بىر تەلىمات يارىتىپ كائىناتنى تەتقىق قىلىش دەۋرىنى يارىتىشتىلا قالغان ئىدى. يەنى، «تۆت ئېلېمېنت تەلىماتى» قانداقتۇر بىر يەرلىرىدە كائىناتنى چۈشەندۈرۈشكە ئاجىزلىق قىلىۋاتقاندەك، ھەتتا ئىبن سىنانىڭ ئاخىرقى تەتقىقات يىللىرىدا بۇ تەلىماتنىڭ ئېغىر خاتا بىر تەلىمات بولۇش ئېھتىمالى بارلىقىنى ۋاستىلىك پاكىتلار بىلەن كۆرسىتىشتىن كېيىن، بۇ تەلىمات بويىچە ئاللا ياراتقان ماددىي دۇنيانى چۈشەندۈرۈش ئىشلىرى ئېغىر قاتماللىق ئىچىدە توختاپ قېلىش گىردابىغا كېلىپ قالغان ئىدى. ئەپسۇسكى، بۇ دەۋرگە كەلگەندە بۇ تەلىمات ئاساسىدا مۇكەممەللەشكەن «سىمىياگەرلىك» تەلىماتى شۇنچىلىك كۆككە كۆتۈرۈۋېتىلگەنكى، «تۆت ئېلېمېنت تەلىماتى» دېگەنلىك، ئىسلام تەلىماتلىرىنىڭ بىر پارچىسى دەيدىغان دەرىجىگىچە يۇكسەلتىلگەن ئىدى. شۇنداق بولغاچقا، بۇ تەلىماتتىن گۇمانلىنىش دېمەك، ئىسلام دىنىدىن گۇمانلىنىش دەپ قارىلاتتى. ئەنە شۇ سەۋەبتىن، بۇ تەلىماتقا گۇمان بىلەن قاراشنىڭ ۋاستىلىك پاكىتلىرىنى ئوتتۇرىغا قويغان ئىبن سىنانى كاپىر، ئاينىغان دەپ ئەيىبلەش، ھەتتا تەھدىت سېلىشلارنىڭمۇ كۆرۈلگەنلىكى مەلۇم.

ئەگەر ئەينى ۋاقىتلاردىكى مۇتەئەسسىپ كۆز قاراشلارنىڭ چېكىدىن ئاشقان توسالغۇلىرى بولمىسا ئىدى، تۇيۇق يولغا كىرىپ قالغان تۆت ئېلېمېنت تەلىماتى ئاساسىغا تىكلەنگەن «ئالخىمىيە — سىمياگەرلىك» تەلىماتىنىڭ پرىنسىپال خاتالىقلىرى ئوتتۇرىغا قويۇلۇپ، خىيالى پەرەزلەر ئاساسىغا تىكلەنگەن خىيالىي ’تۆت ئېلېمېنت‘ ئورنىغا كائىناتنى تەشكىل قىلغان رېئال ئېلېمېنت تەلىماتلىرىنىڭ ئوتتۇرىغا قويۇلۇشى ئونىنچى ـ ئون بىرىنچى ئەسىرلەردىلا باشلىنىپ، بۈگۈنكى تىللاردا داستان قىلىنىپ يۈرگەن كەشپىياتچىلارغا ئوخشاش ’مۇسۇلمان كوپېرنىك‘ لار، ’مۇسۇلمان گالېلى‘ لار، ’مۇسۇلمان نيۇتون‘ لار، ’مۇسۇلمان دالتون‘ لار، ’مۇسۇلمان ماكسۋېل‘ لار ۋە ’مۇسۇلمان مېندېلېيېۋ‘ لەر ئەڭ كېچىككەندىمۇ ئون ئىككىنچى ـ ئون ئۈچىنچى ئەسىرلەردىلا ئوتتۇرىغا چىققان، ’مۇسۇلمان پلانىك‘ لار، ’مۇسۇلمان ئېينىشتېين‘ لار، ھەتتا زامانىۋى مۇسۇلمان ئىجتىمائىي پەن ئالىملىرىمۇ شۇ ئەسىرلەردىن باشلاپلا بارلىققا كېلىپ، ئەڭ بولمىغاندا ئون تۆتىنچى ئەسىرلەردە ئەزھەر ئۇنىۋېرسىتېتى بۈگۈنكى ’مانچېستېر‘، بۇخارا ئۇنىۋېرسىتېتى بۈگۈنكى ’ئوكسفورد‘، قەشقەر خانلىق مەدرىسىسى بۈگۈنكى ’خارۋارد‘ ... دەپ تونۇلۇپ، بۈگۈنكى قاھىرە، باغدات، ئىستانبۇل، بۇخارا، سەمەرقەنت ۋە قەشقەر قاتارلىقلىكى مۇسۇلمان شەھەرلىرىمۇ زامانىمىزنىڭ ئىلىم پەن مەركەزلىرىگە ئايلانغان، پۈتۈن دۇنيا بۇ يەرلەرگە تەلپۈنىدىغان ۋەزىيەت شەكىللەنگەن بولار ئىدى. ... دەرۋەقە، ئىسلام دىنىنى قوبۇل قىلمىغان، ئىسلامنىڭ گۇناھ بولىدۇ دەيدىغان چەكلىمىلىرىنى بىلمەيدىغان غەرب ئالىملىرى ئەندەلۇسنىڭ مۇسۇلمانلار قولىدىن كېتىشىدىن باشلاپ ئىلىم پەن دەپ كونا ئىسپانىيىگە ئېقىن قىلىشقا باشلايدۇ. ئۇلار ئۇ يەردە ئەل رازى، فارابى ۋە ئىبن سىنا قاتارلىقلارنىڭ «ئالخىمىيە» ئالىملىرىنىڭ ئەسەرلىرى بىلەن ئۇچرىشىپ ئۇلارنىڭ نەتىجىلىرىنى تەتقىق قىلىش ۋە ئىبن سىنانىڭ «ئالخىمىيە» دىن گۇمانلىنىشى قاتارلىقلىكى قاراشلىرىنى قايتا نەچچە ئەسىر تەتقىق قىلىش ئارقىلىق بۈگۈنكى غەرب مەدەنىيىتىنىڭ ئۇلىنى ھازىرلىۋېلىشقان ئىدى.

قىسقىسى، مۇسۇلمانلار دۇنياسى ئىلمىي ماددا قارىشى، زامانىۋى دۇنيا قارىشى جەھەتتە دۇنيانىڭ ئاۋانگارتلىرىدىن بولۇش پۇرسىتىنى بۇندىن ئون ئەسىرگە يېقىن

ۋاقىت بۇرۇنلا قولدىن بېرىپ قويۇشقا باشلىغان دېيىش مۇمكىن. شۇ دەۋرىدىن باشلاپلا كائىنات ۋە دۇنيا قاراش جەھەتلەردە ئېغىر قاتماللىققا، تۇرغۇنلۇققا كىرىپ قالغان مۇسۇلمانلار دۇنياسى تا بۈگۈنگىچە بۇ تۇرغۇنلۇقتىن — توغرىسى چېكىنىشتىن قۇتۇلالماي كەلمەكتە.

بۇ يەردە شۇنىمۇ ئالاھىدە تەكىتلەپ كۆرسىتىشىمىز لازىمكى، ئاللانىڭ قۇسۇرسىز قانۇنىيەتلەر بىلەن ياراتقان كائىناتى، ئۇنى تەشكىل قىلغان ئەڭ مۇكەممەل ئۇل زەررىلىرى بولغان پروتون، نېيترون، ئېلېكترون، پوزىترون، فوتون ... ۋە بۇ ماددىي زەررىچىلەرنى تىزگىنلەپ تۇرغان ھەرخىل ماددا ھەرىكىتى ئوربىتا قانۇنلىرىغا ئوخشاش بارلىق قانۇنىيەتلەر (تەقدىرلەر؟) توغرىسىدىكى قاراشلار ئىنتايىن مۇھىم دۇنيا قاراش مەسىلىلىرىنىڭ ماددىي ئاساسلىرى بولۇپ، بۇ تۈردىكى مەسىلىلەردە تۇيۇق يولغا كىرىپ قېلىش، روشەنكى، كائىناتنىڭ بىردىن-بىر ياراتقۇچىسى بولغان خۇدانى تونۇشتىكى ئېغىشنى كەلتۈرۈپ چىقىرىدۇ ۋە شۇنداق بولماقتا!

دۇنيا قاراش مەسىلىسى پىكىر يۈرگۈزۈشنىڭ ئەڭ مۇكەممەل دەپ قارالغان سىستېمىسىغا — مۇكەممەل پەلسەپە سىستېمىسىغا زىچ مۇناسىۋەتلىك مۇھىم مەسىلىلەرنىڭ بىرى بولۇپ، مۇسۇلمان ئىجتىمائىي پەن ئالىملىرى بۇ جەھەتتە تەخمىنەن ئون ئەسىردىن بېرى ئېغىر قاتماللىق ئىچىدە تولغانماقتا دېيەلەيمىز. گەرچە مۇسۇلمان ئالىملىرى ئىپتىدائىي ئىسلام پەلسەپىسىنى بارلىققا كەلتۈرۈشتە خېلى بۇرۇنلا تىرىشچانلىق كۆرسەتكەن بولسىمۇ — مەلۇم مەنىدىن ئالغاندا بۈگۈنكى كۈندە بىرخىل تۇرمۇش قېلىپى ھالىتىگە چۈشۈرۈۋېلىنغان ئىسلام تەسەۋۋۇپ تەلىماتلىرىنىڭ ماھىيىتىنى ئىسلام پەلسەپىسىنىڭ تۈنجى سىستېمىلىشىشىنىڭ باشلىنىش نۇقتىسى دەپ قاراش مۇمكىن بولغاندىمۇ، بۇ تەسەۋۋۇپ تەلىماتلىرىمۇ يۇقىرىدا تىلغا ئېلىنغان خىيالى ’تۆت ئېلېمېنت تەلىماتى‘ ئاساسىغا تىكلەنگەن ’ئالخىمىيە تەلىماتى‘ نىڭ ئىسكەنجىسى ئاستىدا قېلىپ، ئىلمىي ئىسلام پەلسەپىسى يۈكسەكلىككە كۆتۈرۈلەلمەي ۋە ئىسلام ئالىملىرىنىڭ ئېتىراپ قىلىدىغان دۇنيا قاراش ۋە پىكىر قىلىش سىستېمىسىغا ئايلىنالماي، سوپىچىلارنىڭ ئىلكىدە قېلىپ خۇراپاتلىقنىڭ مەنبەلىرىدىن

بىرىگە ئايلىنىپ قالدى. ئەسلىدە، ‹تۆت ئېلېمېنت تەلىماتى› نىڭ ئۇلى بولغان خىيالىي ‹ئېلېمېنت› لار سۇ، ھاۋا، ئوت ۋە تۇپراقتىن ئىبارەت بولۇپ، بۇلارنىڭ ھەممىسىلا ئېلېمېنت بولۇش شەرتلىرىنى ھازىرلىيالمايدىغان بىرىكمە، ئارىلاش ماددا ياكى ئېنېرگىيە كۆرۈنۈش شەكىللىرىدىن ئىبارەت مەۋجۇدىيەتلەردىن ئىدى. ‹ئالخىمىيە› نىڭ تەلىماتى بويىچە بۇ ماددا ياكى ئېنېرگىيە شەكىلنىڭ بىر-بىرسى بىلەن بەلگىلىك شارائىتلاردا مۇئەييەن مىقدارلاردا بىرلىشىپ كائىناتنى تەشكىل قىلغۇچى ھەرخىل ماددىلارنى شەكىللەندۈرگەنلىكىگە قىسمەنلىكتە ماس كېلىپ قېلىشى، ئاساسەن ئالغاندا پەۋقۇلئاددە توغرا كېلىپ قېلىشتىن باشقا ئەھۋال ئەمەس ئىدى. كائىناتنى شەكىللەندۈرگەن ھەرقانداق بىر ماددا ئېنىق بىر ئېنېرگىيە ھالىتىگە، ئېنىق ھەرىكەت قانۇنىيىتىگە، بەلگىلىك ھەرىكەت ئوربىتىلىرىغا، ئۆزگىچە خۇسۇسىيەتلەرگە ۋە مۇقىم بىر ئېغىرلىق ياكى ماسسىغا ئىگە ئىدى. ئەمما بۇندىن بىرەر مىڭ يىل ئاۋۋالقى ۋاقىتلاردا بۇ تۆردىكى ماددا خۇسۇسىيەتلىرىنى پەرق قىلىش ئىمكانىيەتلىرى تېخى يوق ئىدى. بولۇپمۇ ئۇ دەۋرلەردە ھەرقانداق بىر ئېلېمېنت ئاتومىنىڭ ئىچكى تۈزۈلۈشلىرىنى تونۇپ يەتكۈدەك بىلىممۇ يوق ئىدى. بۇنداق بىر شارائىتتا ئېلېمېنتلارنى ئەنە شۇنداق فانتازىيىلىك خىياللار ئاساسىدا پەرەز قىلىپ تۇرۇشتىنمۇ باشقا چارە يوق ئىدى. مەسىلىنىڭ تۈگۈنى بۇنداق پەرەز قىلىشقا بولۇش-بولماسلىقىدا ئەمەس، توغرا پەرەز قىلىش-قىلالماسلىقتا ئىدى. بۇ دېگەنلىك پەرەز قىلىنىپ ئوتتۇرىغا قويۇلغان بۇ تۆردىكى ئېلېمېنت ئاتوملىرىنىڭ بارلىق خۇسۇسىيەتلىرى رېئاللىقنى بىر قەدەر مۇكەممەل ئىپادىلەپ كۆرسىتەلىشىدە ئىدى. ھالبۇكى، ‹ئالخىمىيە تەلىماتى› بويىچە ئوتتۇرىغا قويۇلغان ‹ئېلېمېنت ئاتوملىرى› رېئاللىققا بەكلا ئاز ماس كېلىدىغان خۇسۇسىيەتلەرنى ئىپادىلىمەكتە ئىدى. توغرىسى ‹تۆت ئېلېمېنت ئاتوملىرى› ئاساسەن رېئاللىقتىكى ماددىلارنىڭ تۈپكى خۇسۇسىيەتلىرىنى ئىپادىلەپ بېرەلمەيتتى ياكى چۈشەندۈرۈپ بېرەلمەيتتى. نەتىجىدە، ئالخىمىكلار ئەمەلىيەتتە ماس كەلمەيدىغان خىيال ئىچىدە بىرەر ماددىنىڭ خۇسۇسىيىتىنى چۈشەندۈرۈشكە ياكى ئۇلاردىن يېڭى بىرەر ماددا (مەسىلەن كۆپ ئۇچرايدىغان ئېلېمېنتلاردىن ئالتۇن پەيدا قىلىشقا ئوخشايدىغان) شەكىللەندۈرۈشكە

بىھۇدە ئۆرۈنۈپ ئۆمرىنى سەرپ قىلغان بولسىمۇ، قىلچە نەتىجىگە ئېرىشەلمەي ئۇن نەچچە ئەسىر ۋاقىت ئۆتۈپ كېتىدۇ.

بىز شۇنى ئۇنتۇماسلىقىمىز كېرەككى، خۇدا كائىناتنى ياراتقىنىدا ھەرگىزمۇ ئۇنداق خىيالىي پەرەزلەر ئاساسىدا ماددىلارنىڭ ئاساسىي زەررىچىلىرىنى ياراتقان بولماستىن، بەلكى مۇتلەق قانۇنىيەت (تەقدىر) لەر ئاساسىغا بىرلا ھۆكۈم بىلەن ئېنېرگىيىسى (كۈچ-قۇدرىتى) دىن ئاساسىي زەررىچىلەرنى بارلىققا كەلتۈرگەن. بۇنى «كائىناتنىڭ تۈنجى پارتلىشى» نەزەرىيىسىمۇ ئىسپاتلاپ تۇرماقتا. شۇنداق ئىكەن، بىزمۇ ھەرقانداق بىر ماددىنى تەتقىق قىلغىنىمىزدا شەرتسىز تۈردە خۇدانىڭ تەبىئەتكە ئاپىرىدە قىلغان قانۇنىيەت (تەقدىر) لىرىگە قەتئىي بوي سۇنغان ھالدا پائالىيەت قىلىشقا مەجبۇرمىز. ھالبۇكى، ئۇ دەۋرلەردە ئىنسانلار ئاللانىڭ تەبىئەتكە ئاپىرىدە قىلغان قانۇنىيەتلىرىنى تونۇش باسقۇچىغا تېخى ئەندىلا قەدەم قويۇۋاتقان بولغاچقا، ماددىلارنى ھەقىقىي تەبىئەت قانۇنىيەتلىرى ئاساسىدا تەتقىق قىلىشتىن ئېغىز ئېچىش مۇمكىن ئەمەس ئىدى. ئەنە شۇنداق بىر ئەھۋال ئاستىدا، خۇدانىڭ تەبىئەتكە ئاپىرىدە قىلغان تەقدىر — قانۇنىيەتلىرىنى كەشىپ قىلىش ئۈچۈن ئەنە شۇ تۈردىكى مۆلچەرلەر بىلەن ئىش باشلاشقا مەجبۇر بولۇش، ئىلمىي تەتقىقات تارىخىنىڭ مۇقەررەر بىر باسقۇچى ئىدى. ھالبۇكى، ئۇ دەۋرلەردىكى مۇسۇلمانلار بۇنداق ئىزدىنىش باسقۇچىنىڭ تېخى بېشىدا تۇرۇپلا، ”بىز ئاللا ياراتقان كائىناتنىڭ بارلىق قانۇنىيەتلىرىنى ئىگىلەپ بولدۇق، بىز بىلەلمىگەن قالغان ھادىسىلەر بولسا خۇداغىلا خاس (ئاللا خالىغىنىچە ئۆزگەرتىپ تۇرىدىغان تۇراقسىز) تەقدىرلەرگە باغلىق بولۇپ، ئۇلارنى ئاللادىن باشقىسى (ئىنسانلار) ئەسلا بىلەلمەيدۇ.“ دەپ ھۆكۈم قىلىۋېتىشىدۇ. ھالبۇكى، ئاللاھنىڭ كائىناتقا ئاپىرىدە قىلغان قانۇنىيەتلىرى كائىنات يارىتىلغان ئون تۆت مىليارد يىل مابەينىدە قىلچە ئۆزگەرمەي داۋاملىشىپ كەلمەكتە. بۇ يەردە ئىنسانىيەتنىڭ يارىتىلىش تارىخىدىمۇ يەنە شۇ خاتا تەسەۋۋۇپ قارىشى ئاساس قىلىنماقتا. تەسەۋۋۇپ قارىشى بويىچە ئادەم ئەلەيھىسسالام بىلەن ھاۋۋا ئانىمىزنىڭ يارىتىلىشىغا ئەللىك مىڭ يىل بولدى دەپ ھۆكۈم قىلىشىدۇ. ھالبۇكى، يەنە شۇ تەسەۋۋۇپ قارىشىدا بۈگۈنكىچە ئىنسانلارغا يۈز

يىگىرمە نەچچە مىڭ پەيغەمبەر كەلگەنلىكىنى ئېيتىدۇ. ئەگەر بىز بەزى پەيغەمبەرلىرىمىزنىڭ مىڭلارچە يىل ياشىغانلىقىنى، يەنە بىزگە ئېنىق مەلۇم بولغان ئەيسا پەيغەمبىرىمىز بىلەن مەھەممەد پەيغەمبىرىمىزنىڭ ئالتە-يەتتە ئەسىر ئارىلىق قالدۇرۇپ كەلگەنلىكىنىمۇ ھېساپقا قاتقىنىمىزدا، ئادەم ئاتىمىز بىلەن ھاۋۋا ئانىمىزنىڭ يەر يۈزىگە چۈشكىنىدىن بېرى يۈز مىڭلارچە، ھەتتا مىليونلارچە يىل ۋاقىت ئۆتكەنلىكىنى ئاسانلا مۆلچەرلىيەلىشىمىز مۇمكىن. دەرۋەقە، تاشقا ئايلانغان دەسلەپكى ئادەم سۆڭەكلىرىنىڭ يىلى ئىككى مىليون يىلدىن ئاشىدىغانلىقى بۈنى تولۇق ئىسپاتلىماقتا. بۇلاردىن مەلۇمكى، تەسەۋۋۇپ قاراشلىرى تەبىئەت قانۇنلىرىغا — خۇدانىڭ يارىتىش قانۇنىغا قەتئىي ئۇيغۇن كەلمەيدۇ. ئەنە شۇنىڭدەك خاتا چۈشەنچىلەر نەتىجىسىدە، ئەينى ۋاقىتلاردا خۇدانىڭ تەبىئەت دۇنياسىغا ئاپىرىدە قىلغان قانۇنىيەت — تەقدىرلەرنى ئىزدىنىشنىڭ يولى كېسىۋېتىلىپ، ئاللانىڭ ئۇلۇغلىقىنى كۆرسىتىدىغان تەبىئەت قانۇنلىرىنى كەشىپ قىلىش پائالىيىتىگە چەك قويۇۋېتىشكەن ئىدى. بۇ نۇقتىدىن ئالغاندا، تەبىئەت قانۇنىيەتلىرىنى كەشىپ قىلىش پائالىيىتى قۇرئان كەرىم ياكى ھەقىقىي ھەدىس شەرىپلەردە چەكلىۋېتىلگەن بولماستىن، بەلكى خۇدانىڭ قۇدرىتىنى تونۇشتا تۇيۇق يولغا كىرىپ قالغان مۇسۇلمان ئۆلىمالىرى تەرىپىدىن توسۇپ قويۇلغان دېيىشكە ھەقلىقمىز.

ئەمدى بۈگۈن بۇ تارىخنى ئوبرازلاشتۇرۇپ قارايدىغان بولساق، ئەسلىدە ئىنسانلار 'ئالخىميە' دەۋرىدە خۇدانىڭ كائىناتقا ئاپىرىدە قىلغان قانۇنىيەت ۋە ماددىلىرىنى كۆزىتىشتە 'ئالخىميە' دېگەن كۆزەينەككە ئېرىشىپ، بۇرۇن ئاددىي كۆز بىلەن ئۇچۇق كۆرەلمەيۋاتقان نەرسىلەرنى بىر قەدەر روشەن كۆرگىدەك ھالغا كەلتۈرەلىگەن بولسا، گاللىي-نيۇتون كەشپىياتلىرى ئىنسانلارنى ئۆپتىك مىكروسكوپقا ئېرىشتۈرۈپ، ئادەتتىكى لېنزىلاردا كۆرۈش مۇمكىن بولمىغان نەرسىلەرنىمۇ مىڭ ھەسسە چوڭايتىپ ئوچۇق كۆرەلەيدىغان ھالەتكە يەتكۈزدى. ئۇنىڭدىن كېيىنكى ئاتوم دەۋرى — نىسپىيلىك نەزەرىيىسى ياكى كۋانت مېخانىكىسى دەۋرى بولسا ئىنسانلارنى ئېلېكترون مىكروسكوپقا ئېرىشتۈرۈپ، كۆز بىلەن كۆرۈشكە بولمايدىغان مىكرو زەررىچىلەرنى نەچچە مىليون ھەسسە چوڭايتىپ كۆرەلەيدىغان شارائىتقا ئېرىشتۈردى دەپ

تەسۋىرلىسەك ئانچە خاتا بولمايدۇ. روشەنكى، كۆزدىن نەچچە ئون ھەسسە ئېنىق كۆرىدىغان كۆزەينەك مۇسۇلمانلارنى نەچچە ھەسسە تېز تەرەققىي قىلدۇرۇپ دۇنيادا ئون ئەسىردىن ئارتۇق ھۆكۈمران ئورۇنغا ئېرىشتۇرگەن بولسا، نيۇتون دەۋرى ئەنگلىيىلىكلەرنى ئۈيتىك مىكروسكوپقا ئېرىشتۇرۇپ مۇسۇلمانلاردىن مىڭلارچە قەدەم ئالغا سىلجىتىۋەتتى. ئۇنىڭ كەينىدىنلا بارلىققا كەلگەن نىسبىيلىك-كۋانت دەۋرى غەرب ئەللىرىنى نەچچە مىليون ھەسسە ئېنىق كۆرەلەيدىغان سپېكترو-مىكروسكوپقا ئېرىشتۇرۇپ، ئىنتايىن قىسقا ۋاقىت ئىچىدىلا دۇنيانى بارمىقىدا ئوينىتىدىغان ھالغا كەلتۈردى. شۇنداق بولىشىغا قارىماي، بىز مۇسۇلمانلار تا بۈگۈنگىچە ھېلىقى فارابى-ئىبنى سىنادىن مىراس قالغان كۆزەينەك بىلەن جانلىقلارنىڭ ھۈجەيرىلىرىنى ئەمەس ھەتتا ئاتوم يادروسىنى ۋە ئېلېكترونلارنىمۇ چوقۇم كۆرەلەيدىغان بولالايمىز دەپ تىركەشمەكتىمىز.

بۇ خىل ئوبرازلاشتۇرۇلغان ئاددىي تەسۋىر بويىچە ئالغىنىمىزدا، بىز مۇسۇلمانلارنىڭ دۇنيا قارىشىمىز ئەنە شۇ ئاددىي كۆزەينەك دەۋرىدە قېتىپ قالغان دېيىشكە ھەقلىقمىز.

يۇقىرىقىدەك قىسقىچە مۇلاھىزىلەردىن شۇنداق خۇلاسىلەشكە بولىدۇكى، بىز مۇسۇلمانلار دۇنياسىنىڭ كائىناتنى كەشىپ قىلىش پائالىيەتلىرىدە كەينىدە قېلىشىمىزنىڭ سەۋەبى ھەرگىزمۇ 'ئاللا پۈتۈۋەتكەن تەقدىر پېشانىمىز' دىن ئەمەس، بەلكى بۇنىڭ دەل ئەكسىچە، ئاللانىڭ بەرگەن نېمەتلىرىنى تەتقىق قىلىدىغان تەتقىقات قورالىمىزنى — توغرا پىكىر قىلىش، توغرا تەپەككۇر قىلىش ئۇسۇلىنى خاتا تاللىۋالغىنىمىزدىن، خاتا ئىكەنلىكى ئاللىبۇرۇن ئىسپاتلانغان 'تۆت ئېلېمېنت تەلىماتى' نى روھىمىزغا سىڭدۈرۈۋالغىنىمىزدىن بۈگۈنكى ھالەتكە قالماقتىمىز. بۇنىڭدىن شۇنى ئوچۇق كۆرۈۋېلىشىمىز مۇمكىنكى، بىز بۈگۈن بىزنى تۈيۇق يولغا باشلاپ كېتىشكە سەۋەبچى بولغان 'تۆت ئېلېمېنت تەلىماتى' نىڭ ھۆكۈمرانلىقىدىن تولۇق قۇتۇلۇپ، ئاللانى، قۇرئان كەرىمنى، پەيغەمبىرىمىزنىڭ مىراسلىرىنى ئاللانىڭ بۇ كائىناتقا ئاپىرىدە قىلغان تەقدىر-قانۇنىيەتلىرىگە، ھازىرغىچە كەشىپ قىلىنغان نىسپىيلىك نەزەرىيىسى، كۋانت ئۇسۇلى دېگەندەك كائىنات تەقدىر قانۇنىيەتلىرى ئاساسىدا، ۋە بۇندىن كېيىن تا

زامان ئاخىرغىچە كەشىپ قىلىپ تۈگەتكىلى بولمايدىغان يېڭى-يېڭى تەبىئەت قانۇنلىرىغا ئاساسەن چۈشەنگىنىمىزدە، بىز مۇسۇلمانلار يەنىلا قايتىدىن روناق تاپالايمىز.

«ئەلھەمدۇلىللاھى رەببىل ئالەمىن» — بىزگە يۈكسەك ئىلىم نەزەرىيىلىرى بىلەن قوراللىنىپ كائىناتنى تونۇش، خۇدانىڭ قۇدرىتىنى تونۇشتەك ’ئىلمىي جىھات‘ يولىغا چاقىرىلغان شەرەپلىك ۋەزىپىنى بىرىنچى ئورۇندىكى ۋەزىپە قىلىپ ئالدىمىزغا قويماقتا! بۇ نۇقتىدىن ئالغاندا، بىز ھازىرقى ئىسلام پەلسەپىسىنىڭ ئۇلى بولغان كلاسسىك تەسەۋۋۇپ پرىنسىپلىرىنى تۈپتىن سۈپۈرۈپ تاشلاپ، ئۇنىڭ ئورنىغا بۇ تەبىئەتنىڭ قانۇنلىرى ئاساسىدا تىكلەنگەن ھەقىقىي مۇسۇلمان ’تەسەۋۋۇپ نەزەرىيىسى‘ نى يارىتىش ۋە شۇ بويىچە پىكىر قىلىش ئادىتىنى يېتىشتۈرىدىغانلا بولساق، تەبىئەت قانۇنلىرىنىڭ، ئىلىم-پەن نەزەرىيىلىرىنىڭ قۇرئان تەلەپ قىلىۋاتقان كەشپىياتلار ئىكەنلىكىنى، ئۇنىڭغا بوي سۇنۇشىمىز لازىملىقىنى بىلەلەيمىز.

بىزنىڭ قۇرئان ئايەتلىرىنى تولۇق چۈشىنىپ كېتەلمىگەنلىكىمىزنىڭ يەنە بىر مىسالى، بىر مۇنچە سۈرىلەرنىڭ ئېلىپبە ھەرپلىرى بىلەن باشلىنىشىنى چۈشىنىشىمىزدە كۆرۈلمەكتە. نۇرغۇنلىغان ئۆلىمالىرىمىز قۇرئان سۈرىلىرىنىڭ ئېلىپبە ئايەتلىرىدىن باشلىنىشىنىڭ مەنىسىنى پەقەت ئاللا بىلىدىغان ئىش؛ ئۇنى بىز بەندىلەر ھەرگىز بىلەلمەيمىز دەپ كېسىپ ھۆكۈم قىلىشماقتا. شۇ ئارقىلىق قۇرئان ئايەتلىرىنىڭ نۇرغۇن قىسمىنى ئادەم بىلەلمەيدۇ دەپ، قۇرئان ئايەتلىرىنى ئۆگىنىشنى چەكلەپ قويۇشماقتا. ھالبۇكى، ئاللا قۇرئان كەرىمنى ئىنسانلارنىڭ بىلىشى ئۈچۈنلا چۈشۈرگەن. بىز ئېلىپبە بىلەن باشلانغان سۈرىلەرنى قۇرئان سۈرىلىرىنىڭ چۈشۈش تەرتىپى بويىچە كۆزەتكىنىمىزدە، ئوتتۇز-قىرىقىنچى سۈرىلەرگە كەلگۈچە ئېلىپبەدىن باشلانغان بىرمۇ سۈرىنىڭ يوقلىغىنى، شۇنىڭدەك بۇ ئارىدىكى سۈرىلەرنىڭ كۆپ قىسمىنىڭ ئىنتايىن قىسقا، يادلىۋېلىش ئاسان سۈرىلەر ئىكەنلىكىنى، ئۇنىڭدىن كېيىنكى سۈرىلەرنىڭ ھەجمى تەدرىجىي ئارتىپ كېتىپ يادلاش قىيىنلىشىدىغانلىقىنى، ئەمما سەكسەن توققۇزىنچى سۈرىدىن باشلاپ بۇ تۈردىكى ئېلىپبەدىن باشلىنىدىغان سۈرىلەرنىڭ يوقلىغىنى كۆرۈۋالالايمىز. بۇنىڭ نېمە ئۈچۈن شۇنداق بولغانلىقىنى تەھلىل قىلغىنىمىزدا

مۇنداق بىر ئەھۋالنى ئاسانلا سېزىپ ئالالىشىمىز مۇمكىن: مۇھەممەد پەيغەمبىرىمىزگە تۇنجى سۈرە چۈشكەن ۋاقىتلاردا، پەيغەمبىرىمىز ساۋاتسىز بولغاچقا، چۈشكەن ئايەتلەرنى يېزىق شەكلىدە خاتىرىلەپ ساقلىشى مۇمكىن ئەمەس ئىدى. شۇڭا، بۇ ۋاقىتلاردىكى سۈرىلەر قىسقا بولۇپ، يادلاشقا ئاسان ئىدى. ئەمما پەيغەمبىرىمىزگە تۇنجى سۈرىدىن باشلاپ يېزىق ئۆگىنىشنى ۋەزىپە قىلىپ تەكرار ئەمىر بېرىش بىلەن، ئوتتۇز سەككىزىنچى سۈرىگە كەلگۈچە ئېلىپبە ھەرپلىك سۈرىلەرنى چۈشۈرۈشكە تەييارلىق باسقۇچىدىن ئۆتكۈزىدۇ. ئاندىن ئېلىپبەلىك سۈرىلەرنىڭ چۈشۈشى باشلىنىپ، پەيغەمبىرىمىزنىڭ ساۋات چىقىرىشىغا ئاللا بىۋاستە ھەيدەكچىلىك قىلىپ، تا سەكسەن نەچچىنچى سۈرىگىچە داۋام قىلىدۇ. ئاندىن پەيغەمبىرىمىز ساۋات چىقىرىپ ئوقۇش-يېزىشنى بىلىپ بولغىنىدىن كېيىن، ئېلىپبەلىك سۈرىلەر توختىتىلىدۇ. شۇنىڭدىن كېيىن تا بىر يۈز ئون تۆتىنچى سۈرىگىچە ئېلىپبەلىك سۈرىلەر كۆرۈلمەيدۇ. خۇددى شۇنىڭدەك، قۇرئان سۈرىلىرىنىڭ ئومۇمىي تىپلىمى يۈز ئون تۆت بولىشىمۇ بىر مۆجىزىلىك ھالەت بولۇپ، ھازىرقى ئالىملارنىڭ تەتقىق قىلىشىدىن قارىغاندا، ئۆمرى ئۇزۇن ئەڭ تۇراقلىق ئاتوم ئېلېمېنت سانى بىر يۈز ئون تۆت ئېلېمېنتقا بارغاندا ئاخىرلىشىش ئېھتىماللىقى مۆلچەرلەنمەكتە. ئۇنداقتا، قۇرئان ئايەتلىرىنىڭ سانى كائىناتتىكى ئېلېمېنت سانىنى ئىشارەت قىلغان بولىشى مۇمكىن بولماسمۇ؟ بۇنىڭغا تۆمۈر ئېلېمېنتىنىڭ سۈرە ئىسمى بىلەن سۈرە تەرتىپ نومۇرىغا ماس كېلىشى بىر مىسال بولىشى مۇمكىن. قۇرئاننىڭ بىرىنچى سۈرىسى بولغان فاتىھە سۈرىسىنىڭ پۈتكۈل قۇرئان روھىنىڭ تېپىك ئاساسىنى ئىپادىلىشى، بىرىنچى ئېلېمېنت بولغان ھىدروگېننىڭ پۈتۈن ئېلېمېنت ئاتوملىرىنىڭ ئاساسى بولغىنىغا ماس كەلمەسمۇ؟ بۇ يەردە يەنە، قۇرئان كەرىم سۈرىلىرىنىڭ رەت تەرتىپى چۈشۈرۈلۈش رەت تەرتىپىگە ئوخشىماي قايتا تىزىلغانلىقىمۇ ماددىي دۇنيانى ئىشارەت قىلىش نۇقتىسىدىن ئېلىپ ئېيتقاندا ئىنتايىن مۇھىم بىر ئىشارەت بولىشى مۇمكىن. دېمەككى، بۇ ئاددىي مىساللار ئارقىلىق مەلۇم بولماقتىكى، قۇرئان كەرىم، كائىناتنىڭ ماددىي ھالىتىنى ئىپادىلەشكە ئالاھىدە ئەھمىيەت بەرگەنلىكىنى كۆرۈپ ئالالايمىز.

بۇلاردىن مەلۇمكى، بىزنىڭ ساۋاتسىز بىچارە موللىلىرىمىزدىن رەنجىشىمىزنىڭ ھاجىتى يوق. كىم بىلىدۇ، قۇرئاننىڭ قالغان سۈرە-ئايەتلىرىدىن يەنە قانچىلىغان قىسمىنى چۈشەنمەي كېلىۋاتىمىز ياكى خاتا چۈشىنىپ كېلىۋاتىمىز. بۇندىن كېيىن قۇرئاننى ئىلمىي بىر شەكىلدە ئۆزىمىز ئوقۇپ ئۆگىنەيلى، قۇرئان تەلىماتلىرىنى تۇرمۇشىمىزغا تەتبىق قىلايلى، باشقىلارنىڭ خاتالىقىدىن قەيداپ ئۆزىمىزنى تۇيۇق يولغا زورلىماي، خۇدانىڭ ئۇلۇغلىقىنى ئىسپاتلايدىغان يېڭى-يېڭى كەشپىياتلارنى بىزمۇ كەشىپ قىلايلى، خۇدانىڭ بىزنىڭ ئىشلىرىمىزنى ئاسانلاشتۇرۇپ بېرىش ئۈچۈن ياراتقان ماددىي دۇنياسىدىن يېڭى-يېڭى تېخنىكىلارنى بىزمۇ ئىجات قىلايلى. ھېچ ئىشنى قىلالمىغىنىمىزدا، كەلگۈسى ئەۋلادلىرىمىز ئۈچۈن بولسىمۇ ئەنە شۇنداق بىر مۇھىت يارىتىش ئۈچۈن جان پىدا قىلساقمۇ ئەرزىيدۇ. بىز ئۇيغۇرلار ئۈچۈن ئېيتقاندا، كەلگۈسى ئەۋلادلىرىمىزنى ئاللانى تونۇشنىڭ ئەڭ ئەقەللىي سورۇنى بولىدىغان ۋەتەنگە ئىگە قىلىش يولىدا بارلىقىمىزنى ئاتىشىمىز نۆۋەتتىكى بىردىن-بىر ۋەزىپىمىز دېگەنلىكتۇر!

(کتاب ییپیلش ئورندا):

ئز

(ئا. ت. ئۆتکۆر، 1948)

یاش ئدۇق ئۇزۇن سەپەرگە ئاتلنپ ماڠغاندا بز،
ئەمدی ئاتقا منگۆدەك بوپقالدی ئەنە نەۋرمز.
ئاز ئدۇق مۇشکۆل سەپەرگە ئاتلنپ چقاندا بز،
ئەمدی چوڭ كارۋان ئاتالدۇق قالدۇرۇپ چۆللەردە ئز.

قالدی ئز چۆللەر ئارا گاهی داۋانلاردا یەنە،

قالدى نى-نى ئارسلانلار دەشت-چۆلدە قەبرىسىز.
قەبرىسىز قالدى دىمەك يۈلغۈن قىزارغان دالىدا،
گۈل-چىچەككە پۈركىنۈر تاڭنا باھاردا قەبرىمىز.

قالدى ئىز، قالدى مەنزىل، قالدى ئۈزاقتا ھەممىسى،
چىقسا بوران كۆچسە قۇملار ھەم كۆمۈلمەس ئىزىمىز.
توختىماس كارۋان يولىدىن گەرچە ئاتلار بەك ئورۇق،
تاپقۇسى ھېچبولمىسا بۇ ئىزنى بىر كۈن نەۋرىمىز يا ئەۋرىمىز.

(پۈتۈن كىتاب تۈگىدى)